Es de la librería de el Maxmo Collegio de Sn Luis de la
Ciud de Pa

Joseph de Espinosa
Colleo Libro.

Y por ser verdad lo firme y doy fee el
supra scripto secrett.

Juan de Alcantara
Colleg Lector
y Decano
del Max.

Juan Carrillo de los Rios
Colleo del Maxo

Jph Obrec Villanueva
Maxmo Collegio

R. Pulcarcel.

EL REY.

NOS Don Ppelippe por la gracia de Dios, Rey de Castilla, de Aragon, de Leon, de las dos, Sicilias, de Hierusalē, de Portugal, de Vngria, de Dalmacia, de Croacia de Nauarra, de Granada, de Toledo, de Valencia, de Galicia, de Mallorcas, de Seuilla, de Cerdeña, de Cordoua, de Corcega, de Murcia, de Iaen, de los Algarues de Algezira, de Gibraltar, de las Islas de Canaria, de las Indias Orientales, y Occidentales, Islas, y tierra firme del mar Oceano, Archiduque de Austria, Duque de Borgoña, de Brabāte, de Milan, de Athenas, y Neopatria, Cōde de Aspurg, de Flandes, de Tyrol, de Barcelona, de Rossellon, y Cerdeña, Marqs de Oristan, y Conde de Goceano. Porquāto por parte de vos el Doctor Iuan Bustamante de la Camara, cathredatico de prima de Medicina, y Philosophia: en la vniuersidad de Alcala de Henares, nos ha sido hecha relacion, de que aueys compuesto vn libro que es el primer tomo, de Animantibus Scripturæ sacræ: partido y diuidido en seys libros, que es el tractado del primer tomo de Reptilibus Scripturæ Sacræ: en lo qual aueys ocupado mucho tiempo, y porque es de grande vtilidad, y prouecho para la republica christiana, la dessseays imprimir, y que se venda en los nuestros reynos de la Corona de Aragon, supplicandonos hos mandemos dar licencia para ello, por tiempo de diez años: con prohibicion que ningun otro lo pueda hazer sino vos, o la persona que vuestro poder tuuiere, y nos auida consideracion a lo sobredicho, y al trabajo que aueys tenido, y que ha sido visto: reconoscido y approbado por nuestro mandado, auemos tenido por bien concederos la dicha licencia en la manera infra escripta. Porende con tenor de las partes de nuestra cierta sciencia, y Real auctoridad: damos licencia y facultad a vos el dicho Doctor Iuan Bustamante de la Camara, y a la persona, o personas que vuestro poder tuuieren: paraque podays imprimir, o hazer imprimir al impressor, o impressores que quisieredes el dicho libro, en qualesquier Ciudades, Villas, y Lugares de los dichos nuestros reynos, y señorios, de la Corona de Aragon: y vender en ellos los impressos alli, o en otras partes, prohibiendo segun que cō las partes prohibimos, y vedamos que ninguna otra persona los pueda imprimir, ni hazer imprimir ni vender, ni traer los impresos de otras partes a vēder en los dichos nuestros reynos y señorios, sino vos, o quien vuestro poder tuuiere, por tiēpo de los dichos diez años, que comiencen a correr del

rer del

ter del dia de la data de las partes en adelante ſopena de mil florines de oro de Aragon ,y perdimiento de moldes y libros: diuidideros en tres yguales partes,la vna a nueſtros Reales cofres , otra para vos el dicho Doctor Iuan Buſtamante de la Camara , y otra al acuſador,con tal empero que los que hizieredes imprimir para vender en los dichos reynos de la Corona de Aragon,no los podays vender haſta que ayays trahido a eſte nueſtro S.S.R.conſejo de Aragó que cabe nos reſide,el que nos aueys preſentado,y eſta rubricado al fin de mano de Pedro Franqueſa nueſtro Secretario , juntamente con otro de la nueua impreſió,para que ſe comprueue ſi la dicha nueua impreſion eſtara conforme al dicho libro que ſe nos ha preſentado, y eſta rubricado como arriba ſe dize,mádando con el miſmo tenor de las partes de la dicha nueſtra carta ſciencia,y Real auctoridad,a qualeſquier lugartinientes,y Capitanes generales Canceller,Vicecanceller,Regentes La cancelleria,portants vezes de nueſtro General Gouernador,Bayles Generales,Iuſticias,Vegueres,Bayles,Sotuegueres,Sotbayles,Alguaziles , Vergueros,Porteros,y otros qualeſquier oficiales y miniſtros nueſtros , mayores y menores en los dichos nueſtros reynos de la Corona de Aragon conſtituydos,y conſtituyderos:y a ſus lugar Tenientes,y Regentes los dichos oficios: ſo incorrimiento de nueſtra ira , e indignacion.y pena de mil florines de oro de Aragon de bienes,del que lo contrario hiziere egideros,y a nueſtros Reales cofres applicaderos,que la preſente licécia y prohibicion,y todo lo enella contenido,os tengan,guarden,y obſeruen,tener guardar,y obſeruar hagan ſin contradiction ni dar lugar ni permitir que ſea hecho lo contrario en manera alguna , ſi nueſtra gracia les es cara,y demas de nueſtra ira e indignació en la pena ſobredicha deſſean no incurrir . En teſtimonio de lo qual mandamos deſpachar las preſentes , con nueſtro ſello Real comun en el dorſo ſelladas. Dada en Madrid,a ocho dias del mes de Iulio año del naſcimiento de nueſtro Señor Ieſu Chriſto,de mil y quinientos nouenta y cinco.

YO EL REY.

Dominus Rex mandauit mihi Petro Franqueſa , viſa per Frigola Vicecancellarius comitem Generalem,theſaurarium, Baptiſta Co-
narru-

uarruuias, Sans & Muñoz, Regentes Cancellariam, & me pro conseruatore generali.

Vidit Frigola Vicecācellarius. Vidit Comes Generalis Thesaurarius.
Vidit Couarruuias Regens. Vidit Muñoz Regens.
Vidit Baptista Regens. Vidit Sans Regens.
Vidit Franquesa, pro conseruatore Generali.

¶ 2

Juan de Alcantara
Colleg.l Decano.

Decano.

D. Afrendada de que doy la fee bastante en derecho

D. Joseph de Espinosa

dignissimo Sndal de esta hora a ... y por verdad lo firme en ... maximo

Coleg.l fr Luys Condon

¶APPROBATIO.

Pus hoc de Animãtibus Scripturæ Sacræ Doctoris Iohanis Bustamantini Camærensis, quo potui studio, & animi contentione integrum perlegi, vt supræmi senatus Aragonij imperata facerem. Arduum plane est opus, siue argumẽti dignitatẽ spectes, siue omnigenæ doctrinę abũdãtiam ex immẽsa autorũ multitudine, & vasta Scripturæ Sacræ locorum varietate emendicatam, & quod magis mirere, condecoratam acutissimis diuinorum librorum interpretationibus, cum flosculis proprij ingenij, quo pollet autor feracissimo. Vir hic doctissimus, vt est scientiarum omnium supellectili vndique afluens, medicis rebus theologas aptissimæ connectit, supręmas infimis, diuinas humanis, & tãquam Aquila in nubibus, vt est in prouerbio, omnia acutissimo vissu circumspicit, penetrat, & acurate complectitur. Ob eamque rem dignissimum censemus, quod in mediam lucem prosiliat hoc opus, ex quo in posteritatem desiderata quidem, non tamen hactenus expectata, quod humanas vires tantus labor superare videretur, vtilitas promanabit.

Doctor Franciscus Berthomeuius.

APPROBATIO.

E Animantibus Scripturæ ſacræ, hos ſex libros vidi demandato ſupremi Senatus, Autore Iohanne Buſthamantino Camærenſi, Philoſophiæ & Medicinæ primario moderatore, apud Cōplutenſes. Opus ſane Autore digniſsimum ab omni erroris ſuſpitione liberum: imo vltra exactiſsimā diligentiam in natura reptilium perquirenda, & examinanda iuxta doctiſsimorum & antiquorum lectionem (quam citat loco ſignato) ad pietatem digreſſus, adeo connectit naturalia diuinis, vt oſtendat eūdem viſibilium & inuiſibilium Autorem: ad quē omnia relata, mirabiliter confert, & perſequitur. Eritq; meo iudicio magno vſui etiam miniſtris verbi ſacri poteritque cum magna vtilitate legentium typis mādari. In conuentu Diui Philippi, Matriti vltimo die Iulij, Anno 1594.

Fr. Gabriel Pinelo.

APPROBATIO.

VNC librum de Reptilibus verè Animantibus Sacræ Scripturæ, Eruditiss. Doct. Iohānis Busthamantini Camærensis, Regij Senatus iussu, magna cū voluptate mea, admirationeque perlegi. Illius vero autorem (vt de Mercurio legimus scriptum, trismegiston, ter magnum, si cognouisset, merito nuncupasset antiquitas, dum etenim naturæ mysteria perscrutatur, magnus Physicus, dum artis Medicæ nodos absoluit peritus Medicus, dum vero, in diuinioris naturæ arcana sacramentaque sese insinuat, insignis posit Theologus nuncupari: Vnde liber hic, Encyclopediam videtur absoluisse, estque dignissimus, quem typis excussum, bonarum artium cultores, probent, relegant, & vnice amplectantur. Madriti sexto Calend. August. 1594.

D. Ioannes Gometius à Senabria.

APPROBATIO.

IDI hos libros, de iusu *Supremi Senatus*, qui inscribuntur, de Animantibus Scripturę Sacræ, Autore Iohanne Busthamantino Camærensi, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici, opus eximiæ eruditionis, absolutissimæque doctrinæ, piæ, & Catholicæ, quod autoris admirabilem sapientiam declarat, dignissimumque iudico, vt typis in publicam vtilitatem mandetur, lucemque experiatur, in vno viro, cum Theologia, tum salutaris ars, philosophia, rerum naturæ abditarum summa eruditio cum sint. Datis Madriti. 11. Calendas Iulij, Anno 1595.

Licenciatus Almazan.

¶ 4 Diuis

DIVIS NVMINIBVS, IVSTO, PASTORI, ET DIDACO, Complutensium tutellaribus, Iohannes Busthamantinus Camærensis.

OMMVNIS hæc nostra Complutensis cælebris patria, vobis tantis martyribus Iusto & Pastore indigenis inclyta, clarissimo confessore Didaco incola illustris, patrio iure exigere videbatur, me dicaturo, hos sex, si qui sunt, de Animantibus Scripturæ sacræ libellos: vobis (& vnius vrbis ciuibus, descio an genere coniunctis, tum Didaco heroi concini, quos abineunte ætate cultu, sum prosecutus) consecrare. Vt cum de reptilibus Scripturæ Sacræ Animantibus, hic vniuersa hæc nostra sit dicendi ratio, qua id maxime, serpentis commendatur prudentia & sagacitas, vtiqque fuga veneni horrore consulitur, cuius Iconismo ipsa summa sapientia Patris, voluit insigniri, per Mosen, celso in deserto, serpente æneo, linguis natura, qui micat ore trisulcis, instar verbi inefabilis, diuinitate anima, & corpore alescentis, discissa lingua enuntiabile, triplicata hac serie, trinoque solum fabile numine, indiuiduæ substantiæ, inter visibilia vero, triulci hoc ore maxime innotescens, Iusto, Pastore, & Didaco, viuis Dei vocibus, linguaque triplici Deiloqua: Summo iure, hæc vobis dicare ausim. Serpentis Iconico innixus, vt vos Christi absolutissimus tropus, expressaque imago; ea enim est feracitas huius, quam vestro sanguine irrigastis regionis, illa vbertas, primis literis, fertilissimæ prouinciæ

uinciæ commissis, cum Christo alphabeti, quibus indulgebatis, ea ætate, qua sanguine proprio effuso, testium numero martyrum eius estis asciti, sanctimonia confitentium ordini adscripti, copiosissimos vt afferat quotidie fructus, cum aliunde in hac vestra florentissima Academia plantis consitis aduectis; tum in ipsa satis, genuinis & patrijs. Inter quos, tot tantos illos claros & raros, si locum aliquem merentur ij nostri, reponito, munusculumque compatriotæ humiliter oblatum accipito, Deumq; depræcamini in monte æternitatis, mortalitatis huius nostræ, securi & liberi, vallique huic nostro interim lachrymarum consulito.

PRINCIPI ARCHIDVCI CARDINALI ALBERTO, AB Austria, Archiepiscopo Toletano, Iohannes Camærensis Busthamantinus.

P. F. E.

NIVERSA hæc obstupēda moles, cælestis machina, duobus punctis (polos vocant) euoluitur omnis, duplicato axe, gemino Cardine, volubilis vagat, quorum innixu, it libera, soluta & Agilis reuertitur cedit peruolat rapida, vbique eadem; alter quorum Arcturum versus (inferior pars mundi) eminet innotescit nobis, vndique patens, instar buccinnæ, stellarum situ, positione & serie, buccinnam imo compellarũt ideo, quod illam æmuletur. petit reliquus superna vniuersi notus antipodis, ijs qui sursum orbis tenent, delitescit abditus, crucis effigie efformata, nitet affixu astrorum, cuius reddit imaginem graphide, substituitque formam. Iis cæli vniuersum negotiũ agitur, versatur omne, consistunt cuncta, antartico, & artico volutatu, & actione, mirabili raroque cælesti opificio: supellectilem aliam, vniuersa reliqua theatri huius, mouet, agitat, alit, instigat, fouet gubernat, dirigit, illud immobile, perenni motu iugi indefeso: visibili hac parte, hoc ordine cælorum nexus, vt inuolat duplici, termino, & initio addactũ, regulare, & certum, buccinna & crucifero illo. Non secus duobus vniuersa spiritus causa peragitur mundi inuisibilis, iustificationis nostræ, perficitur, instat, duobus innixa punctis, stat ijs progreditur buccinna & cruce, vocatione & opere, excitatu & cooperatione

nostræ

nostra, lineis oppositis, regulisq; appetitus & mentis, formata cruce, pugnantibus imbicem, contrapositis imo (Paulus dixit) ijs consistit erigitur, vniuersum pondus, religionis incumbit, ijs polis, vtrisque insistit, firmatur, & tenet, tandem absoluitur. Excitauit te in grandia & portentosa facinora, Christus prodigiosa, & rara, vocauit, præuenit, te asciuit in stirpem claram, illustrem, regalem, in genus grande, maiorum stematibus, sceptris, coronis, thiaris, fumosis imaginibus, purpura sacra, imperio & obsequio mirabile, virtute eximia, exemplo doctrina, sapientia, ministerio, & arte: accersiuit postea, vt mundos Philippi Catholici secundi Hispaniarum Christianissimi sustineres (Atlas) cui innititur, fides, sanctimonia, religio, Ecclesia: ad fuisti sedulus, vocitanti Christo, impiger, præsens, descio an e medio rubi flagrantis, proclamante Deo, despinoso, & aspero calle, officij, & muneris suscepti, citius adsum dixerit Moses illa stria puncta, quibus vniuersa spiritus machina volutatur, versatur omnis vocatione & facto, Deo & nobis, operantibus imbicem, te appellat in arma modo, es præsto in armis, Samson alter, Leoni regio Philippi fauos melleos annectens, rebus bellicis clares, supereminens imo, natus, ac si in arma solũ, quid de Lucio proclamauit Cicero? erant maiora: Ezechias ipse, apostasiam idolatriam, quiextirpasti & euellis, crucis Christi scalpro, te in sapientiã, mentis ornatum spiritum scientiæ, in doctrinam conuocat, es præsens sapientiæ, Salomon, calles acie, mente, & inditio, ocia in negotia commutas, numine eodem Catholicæ Reipublicæ asides, causas geris cæsaris grãdes, ijs publica officia morigeraris patriæ cõsulis, mundo, mũdi imo vtriusq; clauum & limina tenes, iustitiæ lance, omnibus ortus, mirabile opificiũ cæleste & machina illustris, inter hos polos rapida verteris, gratiæ & iustitię, armorũ & sapiẽtię parẽs imperatoriã maiestatẽ nõ solũ, armis decoratã, verũ legib⁹ armatã Iustinianus voluit: totũ, in omnia natus, omne perfectũ incede quo te vocãt prouidẽtia fata, age festina Phebus Christi, amictus Christo iustitiæ Sole, illustra mortales, foue, viuifica, ale sole splẽdescẽti

tanto,

tanto, & nostros labores perfice, suscipe tuo nomini sacros, de Animantibus Scripturæ Sacræ, opus nouissimum, vt cum immortalitate viuat, Ecclesiæ basis, tuba & sacrarium Christi, interim vale.

EXCELSVM hoc celebre & rarum vidi opificium, illuſtre hoc grande & perpulchrum legi & perlegi opus, percurri, peragraui, iterum atque iterum admiratus tanti laboris, & operæ pondus, excellentiam celſitudinem digna tāto viro, Thelogo tanto, philoſopho, & Sculapio hoc vnico, ſcientiarū omnium magiſtro Doctore & præceptore Camaręſi Buſtamantino. indefeſos hos labotes pluſquam vires ferunt mortalium miratus, tātum facinus contemplatus obſtupui, quo aſonant omnia, humana, diuina, eruditio, ſapientia, labor, vtilitas, dignum Typis mandari æternitati imo, ſanctiſsimæ ſacræ & piæ doctrinæ Catholicæ Chriſtianæ, grādis antidotus, qui exortandus eſſet cogendus imo, nūquam ab operc deſiſteret hoc vno, a fine tanto & fructu ne amoueret manum, Reipublicæ vtiliſsimo & pio, nec minus dicam neceſſario.

Frater Ignatius Cheber.

¶ 3

SAcra hæc vidi volumina sanctimoniæ erudi-
tionis doctrinæ vbertate plena & fæcunda, summa sapientia,& rerum altissimarum ditissima merce, supellectili clara, ornata & illustri, antiquorum patrum sensibus pijs, orthodoxis veris referta, spiritu Catholico, Dei magnalia facinora, quæ aperiunt mortalibus, raram doctrinam excelsam, Christianam, abditissimorum arcanorum sapientiæ, quæ eliciunt & reserant hominibus: hic Theologia sacra, philosophia præclara hic, salubris medicina, clara rerum eruditio, facundia, vbertas, vera linguarum notitia, & idiosmata propria. Spiritus vniuersam hic agitat molem, his ludit artubus, fælix ingenium, anni fælices, fælicia tempora, eius ætatis viri, huic tanto labirintho, tot tantisque sapientiæ generibus, (quibus illa occurrit) consecrata. Fæliciter doctissime vir, ingrede re fausto, hoc fælicique pede, quo te vocant sapientiæ culmina, & a quo speramus maiora, opus arduum, si tibi arduum est quicquam, labor indefessus, vigilantia continua, digna Typis mandari Aeneis, papiroque incorruptibili, hominum animis immortalibus. Datis Madriti sexto kalendas Maij. Anno salutis 1594.

Episcopus Oxamensis.

TASSA.

O Iuan Gallo de Andrada escriuano de camara de su Mageſtad, de los que reſiden en ſu Cōſejo, certifico y doy fe, que por los ſeñores del auiendoſe viſto vn libro intitulado, el primer tomo de Animantibus Scripturæ Sacræ, diuidido en ſeys libros, que trata todo el primer tomo de Reptibilibus Scripturæ Sacrę, compueſto por el Doctor Iuan de la Camara, cathedratico de prima de medicina y Philoſophia en la vniuerſidad de la villa de Alcala de Henares, taſſaron cada pliego del dicho libro, a tres marauedis el pliego, y le dieron licencia para que a eſte precio ſe pueda vender, y no de otra manera, y mandaron que eſta taſſa ſe ponga al principio del dicho libro, y para que dello conſte, di la preſente en Madrid a diez y ſeys dias del mes de Iunio, de mil y quinientos y nouenta y cinco años.

Iuan Gallo de Andrada.

Juan de Alcantara
Colleg.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE VERE REPTILIBVS.

LIBER PRIMVS.

De generali animantium diuisione Scripturæ & Præfatio.

CAPVT I.

OELVM SVO ORDINE elementa continet, hæc verò mista, quæ tribus solum collocantur locis, terra aqua & aere(neque enim ignis intra se locat aliquod simplex aut mistum: solum enim superficie tenus tenet aerem) ijsq; eisdem seruantur, & sustinentur, tēperatis redactis iam ad symmetriam proportionemq; naturæ: vt docet ratio, & experientia, si hæc ipsa docēt, cum mista mediocres quasdam obtinere qualitates, tum conseruationem, similibus fieri corruptionem verò contrarijs. Extant enim modo elementa temperata omnia, quo apta mistorum loca constituantur. Animalia enim cum mista sint, elementis gaudent, eisdemq; atemperatis habitant, alias si mista non essent, destituerētur tactu, quē sensum omnibus primo impertiri animantibus est 2
necessarium, vt illo se muniant, & defendant, à cōtrarijs corruptiuisq; virtutibus, quarum est tactus cænsor accerrimus, Iudexq;

æquissimus, ijs ergo sustinentur mista naturalibus locis, si animal loco indiget & extra animal viuere datur, vt iam actu perfectū & sibi sufficiens, si mistum est & réperatis eget. Nulli extat locus ignis misto aut viuenti, cum calidum humidumque disipet vitæ principia, nec alimentum ibi posit esse quo absumuntur omnia
3 disipatur enim & extinguitur, maiori calido minus, absumpto pabulo & alimento soluto, vt fax extinguit lucernam exoluto humido humidū sicco deuastāte, calidū calido euanescēte subiecto Arist. de vita & morte cap. 1. de iuuētute, & senectute cap. 2. Plato in Thimeo, Galenus lib. de marcore cap. 2. Hipocrates de natura humana. Quod de Salamādra vulgo dicitur est mere figmētū, cōmētitiū que cognouit Plinius, lib. 10. cap. 67. & 2. cap. 4. Arist. libro de historia animalium capite 19. AElianus lib. 2. capite. 31. Isidor 15. 12. AEthimologiarum capite. 4. Galenus Rhodiginius libro. 10. capite. 10. Oppianus, Gisnerius Edoardus, & reliqui, qui de natura animalium diserte admodum scripsere, (2. libro constabit capite de Lacerto latius). Ignem imo aggredi expugnare affirmat AElianus loco citato, extinguere frigidissima ex ore totoque fluente mucilagine, ipsum superare & vincere dum leuis
4 est, at vehementi igni, non vri, aut si plus iusto in illo commoretur dicet nullus. Nec retardat dicta Aristoteles eo loci, vbi Chalcitis lapidis adustione, in fornacibus Cypri, interim dum ex vritur vt metalla fluant, bestiolas quasdam generari pennatas & albas, magnis muscis maiores, medio igne, (quas vocat AElianus, Pyrigonia, locis adductis) refert. Nec linium indicum, Alumē vēsitile, aut Amiantus lapis quæ omnia, & alia, ignem experiuntur illæsa, at non plus multo quin tandem per vsta euadant & igne absumantur, neque hoc negauit Aristoteles, aut quibis alter, tandem imo resolui igne & euanescere sustinet, cum omnia dempto illo putrescere teneat, corrumpi & vri 4. Metheorologiorum capite. 1. & 2. qui de sententia aliorum de Salmandra loquitur eo capite, quo dixit (vt aiunt) tum bestiolas illas emori censet semotas ab igne, at in illo si diutius morentur, absumi non negat: vt & de reliquis idem. Salmandram in visceribus terræ generari eisdē locis apud Plinium inuenies, cui fauent reliqui autores, illico aerem petere genitam semel tranquillo tempore occultari magnis imbribus super venire. Terra ergo aqua & aere reponuntur mista, tam animata, quam animæ expertia, at quæ viuunt duobus

solum

ſolum, aqua & aere, his locantur & degunt cuncta quæ conſtant anima. Altilia vero quaſi omnia aerem petunt & marceſcunt alio, & ſi terræ figantur alimenti cauſa, in aere præcipue viuunt, perfectiores eorum partes ſuſtinet aer, vtiliores altiores flores, fructus, virgulta, ramos, reliqua elatiora & pulchriora. Hinc Tubera terram apperiunt & ſubleuant ſinduntvt fruantur aere, hinc virentia quędam intra aquas genita, ſuperficiem aquæ expetere videntur, vt potiantur aere, vt Nimphæa, Potamogeton, & ſi Alga, & muſcus aquatilis, aquis inmerſa oriantur & occidant, quaſi naturæ piſcium. Alia naturę ancipitis aqua & aere vt ſiſimbrium, Gladiolus, quorum medias aer tenet, & medias aqua vniuerſa reliqua, aut aquas in totum colunt, vt aquatilia plurima, aut aquam & aerem, vt terreſtria omnia & volatilia, nam omnia quæ terram contingunt, gradiuntur aut reptant: ſaltus enim ad greſum pertinet, cum pedibus ſaltent, vt Caſsita, & Paſſer, & ſi toto corpore ſaltent alia quæ vere reptant, vt Vipera, Dipſas, Iaculus, quæ proprie ſerpunt. Terreſtria vero terram pectore ſolum præmunt, vt reptilia quæ pedibus carent, aut pedibus (vt quæ gradiuntur animantia) calcant, intra quæ adhuc intrat aer, vt vndique circuat, vt omnia tandem ſint inaere volatilia & terreſtria, quæ vero pedibus carent volatilia cuncta nunquam ab aere diſcedunt, aut terram adeunt; fœmina enim ſupra dorſum maris excubat, & oua parit, ibidem quæ fouet fœtum, educit alit. Nimis plumea, & minime molis vt librentur aere, ſuſtineanturque facile, vt Paradiſea vocata auis, & reliquæ eiuſmodi. Terram enim vitare poſſumus ſine hac datur viuere, poſſet terreſtre animal degere in aere & nunquam contingens terram aut aquam adhuc, vt ſi ſeruaretur cauea, & aqua dum reſpiraret tamen, vnde animantia genita in viſceribus terræ illico petunt aerem, vt Lumbrici, Mures aut terræ ſpatijs interius viuunt circunfuſa illo; aerem vero aut aquam vitare nequeunt viuentia omnia, & ijs deſtituta intereunt illico obeunt & occidunt: Aquatilia ergo in aquis degunt deficiunt aere & oblinita terra, terreſtria in aere ſolum ſeruantur intereunt aquis vndique inmerſa, aut terra obducta, neque hac datur viuere pluſquam initio ortus, quibuſdam viuentibus vt de Tuberibus & Lumbricis diximus: aqua vero ex toto ambit Aquatilia omnia Aer terreſtria, terra vero nullum ex toto circumit aut tenet viuens: quę

enim terra vndique circumplicantur, vt Cardus, Scariola & alia iam semel genita & potita aere, vt maturescant & computrescãt quasi humi sternuntur, vt carnes detinentur diu vt macerentur teneresċantque, tum manibus contrectantur, vt calore citius fiãt friabiliores teneriores effluuio calidi detento, obturatione facta infarctuque manuum compræsione, circumposito vè corpore obuoluta hinc nec flores nec fructus aferunt sic humi strata, non augentur crescunt multiplicant marcescunt imo, languescunt minuuntur, & si serbentur amplius putrescũt adhuc, pribata aere in quo florescũt virescũt fructificãt: sunt ergo mistorũ loca Terra, Aqua, & Aer, terra nullum ex toto circundat viuens, inanimata ambigit, vt mineralia metella lapides, vitumina, succos sales, & alia: at quę animæ alentis viuentia existunt, non vndique, sed ex parte circumit & tenet, reliquorum nullum, sed Aquatilia aqua, Aer reliqua volatilia & terrestria. Ignis nullum mistum, aut viuens obtinet, sed locat aerem solum in extimis & non vndiq; amplectitur aut intra se sustinet, vt hinc colligitur: locus tamen appellatur omnium corporalium mouilium, quæ ortui & corruptioni sunt obnoxia antiquissima terra, tum quia secundum inferiorem portionem alterat aerem, & aquam, vt sint terra officio, potentia, & virtute, actionibus, opere, temperie altera, tum quoniam quæ mouentur omnia pondere grauia, nõ antea moueri de
8 sinunt quam contingant terram, si naturali moueantur motu, mista aut viuentia animaliaque omnia sitque ab illa leuium motus vt e basi & termino. Circa quam mouentur cœlestia motu versionis. Est ergo terra locus, cum ibi sit quies, & motũ loci terminet, & ab illa oriatur, & motu acquiratur saltẽ ea parte qua fundat, & sustinet mobile, conserbat & perficit: non tamen qua ambit & cingit quæ cõstant anima. Triplex ergo animãtium genus inuenitur in orbe partitione loci, qua inter alias vsus est Arist. diuisione. 1. de historia animaliũ cap. 1. sunt hæc terrestria, Aquatilia, & Aerea, quæ volatilia vocant, quibus omnibus scriptura vtitur vt homines instruat inter alia, quæ ad rerũ naturã spectant. Naturis rerũ impositis libere ad significãdũ ab autore naturæ, vt voces ab autore vocũ imponũtur & notãt. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostrã doctrinã scripta sunt, tã libro scripto, quã libro naturæ, quo Dei opera mirabilia narrãtur, vt per visibilia cõspiciamus æterna Paul. ad Roma. 25. & 1. quo tropologici moralesq; eliciãtur

sensus

ſenſus literaleſque allegorici, & anagogici ex naturæ hiſtoricis
artis,prudentiæ ſcientiæ,&ſapientiæ archanis. Sunt deniq; animā
tia omnia Terreſtria, Aquatilia, & Aerea, Terreſtria quædam gra- 9
diuntur,trahuntur quædam, ſerpunt alia,greſſibilia quędam mo-
uentur paſſu,ſaltu reliqua,paſſu bipeda vel quadrupeda,ſaltu vel
vno pede, vt Patagonnes dicti homines,qui vno pede ſaltant de
quibus capite de homine dicemus,aut duobus, vt paſſer caſsita,
loquor de primo motu quem ex natura ſortiuntur,nam etiā ho-
mo ſaltat, at eſt greſsibilis motu, & alia ſaltant quadrupeda
coacta occaſione, & repunt: Tractilia vero vel apeda, vt lumbri-
ci,vel pedeſtria,vt erucæ, & vermes aliquot,quę mouentur par-
tibus quibuſdam, illisque innituntur motu tractis applicitis fir-
matis prius,vt trahantur reliquę poſtea,vt à loco cedant,patet in
eruca,& alijs quæ ſolum inſiſtunt partibus arcuatim mota vndo
ſoque inceſſu,non terræ aut loco, ſed ſibi ipſis inſiſtētia motu,
ideo veſtigium non linquunt nimis ſenſibile progreſſus; trahun-
tur enim proprie talia non ſerpunt docet Ariſt.1. de hiſtoria,ca-
pite 1. Serpentia vero differunt quā maxime ab ijs. Serpere enim
à quo ſerpentia dicuntur,nō vno imo multis varijsq; modis vſur
patur. Nā, & vtimur illo proprie,aut per metaphoram,per meta
phoram late,aut ſtricte: late ſerpunt inanimata adhuc, vt dixit 10
Cicero in Lelio,ſerpit enim neſcioquo modo per omnium vitas
amicitia,quid Cicero? Paulus 2. ad Timot. 2. cap. Prophana au-
tem,& inaniloquia deuita. multum enim proficiunt ad impieta
tem,& ſermo eorum velut cancer ſerpit:hinc ſerpit ignis, ſerpit
vitium,& virtus ſerpit,ſerpere hoc ſenſu extendi, diffundi, diua
gari eſt;ſtrictius vero at per metaphoram ſerpere dicuntur viuē
tia animæ alentis,ſic Plinius lib. 2. cap. 22. Serpilū ſerpere ipſum-
que per terram repere dixit,Columella,lib. 8. Arbores terra ſer-
punt,ſi antequam altitudo inualeſcat nō arte ducantur. Proprie 11
vero & ſermonis lege ſerpentes dicuntur animantia pedibus de
ſtituta,quæ totius ſuæ molis veſtigium nobis nimis ſenſibile lin-
quunt. Nam etſi Plinius ſalamandram ſerpentem vocet pedeſtre
animal,& ſæpam ſeu lacertam chalcidiam,& Celſus ſcorpionem
araneum, phalangium inter ſerpentes numeret (Græcè ἑρπετὰ
erpeta) hæc improprie ſunt ſerpentes,at proprie apedia, quæ nō
ſe attollunt in greſſu,& venenata proprius, dum tamen veſtigiū
linquant motus ſenſibile nimis,quo lūbricos excludo,& minuta

 apedia:

apedia: sensibilioribus enim imponuntur nomina prius, dicitur, namq; testudo non limax & si testa obtegatur, sed quod sensibiliori maiorique obducitur testa animal, & Aper quia aperit continuo, aut sensibilius terram, & si aperiant alia: sic serpũt notiora nobis, & quæ plus serpunt alijs. toto scilicet, hæc serpentia consueuere dici & serpentes, apedia animalia sic vsus inualuit à quo petimus nominum significationes, nam etsi serpentes
12 anserinis pedibus apparuerint, Plinio teste, lib. 11. cap. 17. & alatos referat AElianus lib. 16. cap. 42. Illud monstrosum, & irregulare non inficit regulam. Hæc enim regularia continet irregularia excludit & monstrosa, idem Cicero secundo de natura deorum. Serpentia ergo animalia quæ sunt terræ reptilia, pedum loco vtuntur costis, squamis, annullis, orbibus plicaturis cutis, ore vè infixo, sumpsit Diuus Bonauentura ex Aristotele locis allatis, refert. 2. sententiarum distinctione. 15. Augustinus hoc capite in Genesi ad literam, Hugo capite. 7. Et reliqui Patres ijs innituntur terræ dum locum mutant, vice pedibus qnasi enixa, est repere repedibus ire, aut vice pedibus: reptilia enim retractis quiescentibus quæ anterioribus terræ innixis, posteriora trahũt, vt iterum posterioribus quietis anteriora impellant, hocque modo cedunt continuo serpunt & reptant: quæ cohærent cum hijs, quæ dicuntur Geneseos. 1. Vbi solum terrestrium animalium, aquatilium, & volatilium productiones narrantur, nec in conuenit, quod ibidem vocet aquatilia reptilia, vbi dicitur producãt
13 aquæ reptile animæ viuentis, & volatile super terram, sub firmamento cœli, creauitq; Deus cete grandia, & omnem animam viuentem atq; motabilem, quam produxerãt aquæ in species suas, & omne volatile secundum genus suum. Nam & vocat reptilia serpentes spiritus Deus capite. 7. eiusdem historiæ ijs. Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram volucrum, animantium, bestiarum, omniumque reptilium quæ reptant super terram: idem eodem capite iterũ &. 5. Leuitici, & locis alijs: vbi serpentes solùm, reptilia vocat, animantia scilicet terrestria apedia, vestigij sensilis nimis. Communiter enim repere dicuntur omnia, quæ sine pedibus mouentur, aut saltem non pedibus præcipue, aquis aut alio, vt vitulus marinus, & aquatilia alia quę minutissimos pedes habent cum illis principaliter non instent motu: docet Aristoteles primo de historia capite primo. Reptant ta-

tant tamen proprie animantia, quæ cum ſint terreſtria & apedia, ſenſibile ſignum nobis nimis ſuggerunt motus, corporis ſcilicet totius, non ſolum pedum, quę enim gradiuntur aut ſaltant, pedũ tãtũ exibẽt ſigna, hęc ergo repunt quæ ſignũ motus linqunt, non aquea ſi proprius loquamur, quorum non ſupereſt tractus 14
finito motu. Sunt ergo reptilia in aquis, & reptilia in terris, terræ reptilia ſunt ſerpentes in rigore tales, diſtinctique & hi proprie reptant: aquatilia pinnulis, branchis, alulis, aquis innant, vt aues peruolant aere; continent piſces, aues, ſerpentes, commu- 15
nia plurima, tum interna tum externa, tum quiete tum motu, opere moribus. Ariſtoteles. 6. de hiſtoria capite. 10. &. 3. capite. 7. Vbi ſerpentes pulmone ſolo ab aquatilibus disferre dixit. Aquatilia enim aquas plicant corpore, ſuſtinentur alulis, ijsque innixa complicatis pernant; non ſecus atque aues denſato aere firmatis alis corpus ſubleuant, impellunt & mouent: quo aſcendentibus alas deorſum ire videmus contra dum ruunt, ſurſum alas & deorſum corpus. Oriri ex ouis, auibus, ſerpentibus, & aquatilibus plurimis, commune eſt: oculos ad latera obtinere palpebrarum velamine exertos & liberos, hæc neque illa vrinam reddũt: aquatilibus vertitur craſum illud excrementum ſalſum in ſquamans, teſtam, & cutem, ſerpentibus itidem, auibus in plumas, (mirabile dictu) pedes & crura ſquamoſa obtinent aues, vt ſerpentes & piſces totum: vuluam eiuſdem figuræ & ſitus, incubãt omnia, paucisſima lactant vberibus, ſerpentes nullę, aquatilia cutanea quędam, auium veſpertiliones ſolum, per uolant aere aues & aquas amant quam maxime, vt plurimę plus illis quã aliò viuant, volant piſces multoties aliculis (vocamus ſaltus) euolant ſerpentes vt Iaculi, Viperę Lucanus libro. 9. de Iaculo, & natrix violator aquæ Iaculique volueres Iſaias. 30. capite in terra tribulationis & Anguſtiæ leęna, & Leo ex eis vipera, & regulus volans, & Pſalmo. 148. Beſtiæ, & vniuerſa pecora ſerpentes, & volucres pẽnatæ ijs & alijs conueniunt, quo dicitur Geneſeos. 1. Producant aquę reptile animę viuẽtis, & volatile: reptile inqnam aqueũ cõmune, & aues, quę vt naturę eiuſdem eidem cauſę communi cõmittuntur eidemque materiæ, aquæ: ex vapore enim aquæ leui & facili cõtento in eius ſuperficie volitanti & agili, aues cõſtitere: eſt vapor aqua rarefacta iuxta Ariſtotelem. 2. meteororum cap. 4. nam & ſi capite. 2. Geneſeos, aues externa, & humo formatas 16

aſſueuerer ijs. Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & vniuerſis volatilibus cœli adduxit ea ad Adam, ibi humus non terra dicitur ſola, ſed id de humente ſubſtantia intelligitur, de Globo terræ & aquæ vno, de terra animãtia, de aqua aues, humus enim Globum factum ex terra, & aqua, quaſi ſubſtantiam humentem nõ terram ſolum notat, ex craſsiori vero portione aquæ piſces, ex limoſa magis impuriori, & obſcęna ſerpentes, ex limoſo ſcilicet recremento, quod terræ plus habet, quo dixit eodem capite, producat terra animam viuentẽ in genere ſuo, iumenta, & reptilia, & beſtias terræ, vt reptiles piſces aqua generaret, ſerpentes terra limoſa aqua ſcilicet. Hinc videmus in locis humentibus ſordidis, cęnoſis procreari ſerpentes & gigni. Ouidius metamorphoſeon. 1. Pithonem lacum habitaſſe refert, & Pauſanias Hidram, in Corinthijs, Lernam paludem, Piſſander, Heſiodus: hinc Auicenna. 6. naturalium ſerpentes omnes putredine ſola eſt ratus poſſe oriri, quæ modo propagatione veniunt: Iob imo cap. 40. de Behemoth ſerpente, de quo proprio dicemus capite ſic. Sub vmbra dormit in ſecreto calami, & in locis humentibus. Vnde ſerpentes quaſi naturæ ancipitis aquis immerſi, viuũt terra & aere: terreſtri vapore aqueo circunfuſi, & & inuoluti, qui prima & ſecunda aeris regione continetur, & in extimis aquæ vt aquea natura animãtia, piſces ſerpẽtes, & aues, vt gubernentur natura ſimili: ijs locis vapores detineri non vltra excedere docuit 2. metheororum Ariſtoteles 4. capite producãt ergo aquæ reptile, & volatile: concurrant aquæ principaliter ad hæc, dominentur, & prædominẽtur, in reptilia & volatilia ſimul cum alijs elementis, materiam, & efficientiam quam poſſunt pręſtent ſupplente Deo efficientię reliqua, vniuerſi initio, nõ ſecus ac ſi adeſſet generans, & præſens congener efficiens ſemenq; prolificum, etſi ſerpentibus præſtiterit minus, vt facilioribus ortu, vbi cum narratio ſit de aquæ productione, epilogus eſt de productione Dei, eſt ſic ſcriptum. Dixitq; Deus producant aquæ reptile animæ viuentis, & volatile, epilogat creauitq; Deus, quæ produxerant aquæ in ſpecies ſuas. Et eodem capite producat terra animam viuentem in genere ſuo iumenta, & reptilia, & beſtias terræ ſecundum ſpecies ſuas, factumq; eſt ita, epilogat, & fecit Deus beſtias terræ, iuxta ſpecies ſuas, & iumenta, & omne reptile terræ, in genere ſuo. Proprius enim perfectiuis, intime magis

17

nobis

nobis ipsis, molitur Deus, quæ & nos molimur producimus, cum vere omnia ab illo sint, & omnium perfectiones contineat, tum actionem, tum efficiens, tum effectum productum in esse; esse eorum sustinens, producens, seruans: immediatior illis, esse & virtute, omni alia causa, omnibus præsens, essentia, pręsentia, potentia, efficiēti, actioni operi ipsi, quo de Deo epilogat Scriptura sacra. Confluxit enim terra ad terrestria magis, pulue re formabili facili, & miscibili peruio, quo & de limo terræ for mauit Deus hominem, vt quantum fieri potuit seruaretur naturæ ordo, ne illi iniuriam faceret, aut naturæ legi latæ & ferendæ. Sunt ergo animalia, terrestria, aquatilia, & aerea, in natura omni, omniumque productiones, terrę, & aquæ, mistaque omnia, terra, aqua, & aere continentur: animalia duobus, aqua & aere: viuentia tribus, terra, aqua, & aere; aqua & aere principaliter quædā, terra & aere, alia.

De dubijs quibusdam Scripturæ locis, quæ cum dictis videntur pugnare.

CAPVT II.

Rouerbiorum. 30. sic est scriptum. Tria sunt mihi difficilia, & quartum penitus ignoro, viam aquilæ in cœlo, viam colubri super terrā, viam nauis in medio mari, & viam viri in adolescentia. Vbi sensile vestigium colubri negare videtur spiritus Deus. Cum tamen vere reptet coluber motu, sitq; vere serpens, adeo vt passim in Scriptura sacra, colubri nomine, non solum species vna serpentis intelligenda veniat, sed hoc eodem nomine omnes serpentes genusque vniuersum terrestrium reptilium, præcipue eorum qui maiori, & sęuiori pollent veneno: sic Sapientiæ. 16. cap. morsibus colubrorum perijsse Hebræos idolatras, testatur Spiritus sanctus, id est serpentium venenatorum. Iob cap. 26. Eductum esse iam colubrum tortuosum per Christum nuntiatur hominibus, Hieronymus ad pręsidium colubrum verum esse serpentem tenet, vereq; reptile, signumque, & vestigium sui motus & tractus, per terram relinquere patentissimū, inter naturales; Plinius, lib. 32. cap. 5. Ouidius. 15. 18

metamorphoseon. Lucillus, lib. 20. Satirarum, Exodi imo 4. & 7.
dicitur virgam Aaronis, & Mosis versam fuisse in colubrum ser-
pentem verum. Est ergo coluber verus serpens, signumq, exibet
sui motus manifestissimum, verumque reptile, cuius via innotes
cit facile, Diuus sensit Bonauentura, distinctione. 15. allata, tam
vulgaris coluber, & communis corporeus & visibilis, quam qui
nobis per Adamum vestigium liquit sui tractus sensile satis sen-
tiendum nimis. De quo Apocalypsis 12. & 20. capite hæc extant.
Et proiectus est draco ille magnus serpens antiquus, qui vocatur
Diabolus, & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proie-
ctus est, vt serpat & reptet per terram. Hæc vero nec retardant,
nec inficiunt dicta. Coluber enim sensile nimis signum sui mo-
tus offert, vt solo vestigio cognosci possit & inueniri, vere serpit,
nec est difficilis via illius ex vestigio, neq; hoc Spiritus Dei in-
tendit eo loci, ideo tamen est difficilis, quod incerte adeò euo-
luitur, tot ambagibus & circuitibus, tot orbibus spris vestigia
plicat, vt principium & finis motus occulatur & euanescat, tum
quo ierit vbi ve finierit motum, vnde inceperit astutissimum ani
mal sagax calidum moueri ignoretur prorsus, ijs tribus vsus Spi
ritus Dei, vt quarti summam & incredibilem difficultatem appe
riret. Aquila enim inter omnia volatilia maiori imperetu fer-
tur, sic Arist. 9. de historia capit. 32. Plinius, lib. 10. cap. 3. & 4. Hie
remias, cap. 4. Threni populi captiuitatem deplorans, vt inimico
rum velocitatem depingeret, & potentiam, inquit velociores fue
runt persecutores nostri aquilis cœli. At quanto maiori impetu
19 corpus quoduis, suū locum desserit, tanto citius velotiusq; suc-
cedit aliud, quod ambijt & circumuenit, & tāto magis coalescit
vniturq; medium ob vacui periculū, & tāto minus innotescit via
quāto plus cōcluditur, via ergo aquilæ in cęlo in aere scilicet (di
cuntur enim volatilia cœli, idest, aeris) aut versus cœlū, difficiles
& abstrusa. Tū nauis in medio mari dixit in medio, nā illic ci-
tius cōueniunt si diuidātur semel aquæ eo enim simul ac in late-
ra agūtur, ex lateribus cōfluunt in mediū maris, maiori impetu
cū sit ibi pars profundior, & deorsū gurgitis, inquā fluūt vndiq;
in centrū quasi, probat Arist. 2. cęli, cap. 4. ostēdens aquā sphærica
figura circūscribi, cōueniūt ergo magis aquæ in medio mari, quo
minus apparet via, naui diuisis semel, via colubri, vt diximus oc-
20 culitur. Subdit, & viā viri in adolescētia ignoro prorsus. vir ille est

qui

qui iã est adeptus sũmã naturæ perfectioné, quo virtus est quasi viri actus, vir perfectus est prudẽti æ, rationis, corporis & animę iã nactus robur. Hinc dixit Curtius. Exurgite aliquãdo si viri estis, si fortes perfecti, non pasionibus subditi, non molles imbelles, debiles. Cicero in Lelio, cum is iam se corroborauisset, ac vir inter viros esset. Terentius in adelphis. Aui virum te iudico, idest perfectum fortem. Quid gentium refero historias? 1. Regum capite. 4. Confortamini & estote viri & . 18. Esto vir fortis præliare prælia Domini Iob. 34. viri cordati audite me. Adolescẽs est mollis furiosus, in expertus facilis, impudicus, cupidinibus actus inconstans, superbus, arrogans, hinc Aristoteles. 2. Retoricorum ad Theodectem capite. 6. & 3. Ethicorum pasim sermonem ineniens de adolescentium moribus dixit. Iuuenis putat se omnia scire & posse. Et Plato dialogo. 4. de republica, vocauit amentes & furiosos adolescentes, ætates omnes aliter atque aliter dispensantur, & impertiuntur ab autoribus, vulgus eas numerat annorum numero, infantiam ab ortu ad tertium annum, à tertio ad 14. Pueritiam, seu adolescentiã à 14. ad 25. Pubertatem, quã etiã adolescẽtiã appellãt a. 25. ad 35. iuuẽtutem a 35 ad 45. Cõsistẽtiã a 45. ad. 55. Senectutem primam a 55 ad 65. Senectutem, decrepitam ætatem, quod postea vitę superst. Galenus, Philosophique omnes, Hypocrates & alij non annorum curriculis, sed varia tẽperamẽtorũ proportione, quę annuis conuersionibus agitur ætates diuisere, infantiam calidam nimis & humidam constituẽtes, pueritiam minus quantulum, pubertatem calore acquisito & naturali compositam, comparato ex alimento acquisito, naturali vero ex principijs ortus semine & materno sanguine & humiditate astitia & innata temperatam. Iuuentutem calidam & siccam, consistentiam temperamenti iuuentutis paulo minus calidam & humidam, senectutem frigidam & siccam, ut & vitæ residuũ. Docuit Galenus. 1. aphorismorũ aphorismo. 27. Hypocrates. 5. aphorismo. 7. & 1. aphoris. 13. & 3. apho. 31. & 1. apho. 3. diuiduntur & ab spiritu Deo sic scripturæ locis Iob. 38. de infantia & caligine illud, quasi pannis infantiæ obuoluerem. Prouerbio. 1. Vsquequo paruuli diligitis infantiam & stulti ea quę sibi sunt noxia cupient. De pueritia. 29. Prouerbiorum sic, qui delicate à pueritia nutrit seruum, postea sentiet eum contumacem. Qui scilicet seruum appetitum fouerit, educaueritque, Ecclesia-

stici. 7.

stici.7. Filij tibi sunt erudi illos & curua illos à pueritia illorum, de pubertate, quam vocant alij adolescentiam solum, & si non pauci, hanc & pueritiam adolescentiam vocitent. Ruth.1.cap. si eos expectare velitis donec crescāt, & annos pubertatis impleāt ante eritis vetulæ quam nubatis, dum hortaretur Noemi nurus suas, vt cum alienigenis aduenis nuberent, turpe iudicans, nondum conceptos expectare maritos, Prouerbiorum.2. Vt eruaris à muliere aliena, & ab extranea, quæ emollit sermones suos, & relinquit pubertatis suæ ducem, Sapientiæ.4. de iuuentute sic. Cōdemnat autem iustus mortuus viuos impios, & iuuentus celerius consummata longam vitam iniusti.1. Machabæorum.2.cap. & Iudas Machabęus fortis viribus à iuuentute sua sit vobis princeps militiæ, Machabeorum.2.cap.5. de consistentia quæ perfecta ętas dicitur, quod in illa natura sit robur, & vires nacta debitamque corporis molem sic: missit Apollonium Antiochus præcipiens ei omnes perfectæ ætatis interficere, mulieres ac iuuenes vendere. Vbi consistentes maturi iuditij à iuuenibus diuissit, Prouerbiorum.16. Corona dignitatis senectus, quæ in vijs iustitiæ reperietur, Sapientiæ.4. Cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis vita immaculata. Et de senectute 2. Sapientię.3. Etsi quidem longę vitę erunt in nihilum computabuntur, & sine honore erit nouissima senectus illorum, idest vltima. His quinque partitur ætatibus vita hominis, ijs constat partibus solum, integratur, istis diuisis sic, & seiunctis, cum tempore, tum numero annorum, etsi aliter alij referant; solum infantiam, pueritiam iuuentutem & senectutem, alij pueritiam, iuuentutem, & senectutem, imo Scriptura sacra duobus solū vtitur multoties, viros tātum, & iuuenes complexa, virorum nomine consistētes, & senes complectens, iuuenum vero pueros & iuuenes. Tum adolescentię nomen in sacris literis florentem ætatem notat, omnemque ętatem floridam contra senectutem distinctam, nomine autē viri insigniūtur, illi qui sunt maturæ ætatis sanę mentis securi, & integri consilij, non adolescentes, nam adolescere ęgrotare est, & adolescentes mente, quasi ęgrotantes sunt non sanæ mentis & integræ, qui & cum voracitate nimia, & intemperantia sint morbis procliues, nimia copia succorum & humorum sarcina, quibus opprimuntur, adolescentes sunt dicti, vir enim consistentem, & senem claudit, vires enim corporis ad factiua opera à 25. ad 70. annum

annum vigent, plus minus ve copia spirituum & sanguinis, ad actiua vero prudentię à 35. ad 80. raro vltra, quod iam sanguis deferuescat, sedenturq; in ordinati, quibus agitatur motus spirituum, quo psalmographus sacer. Psal. 89. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni, & amplius labor, & dolor, in ipsis scilicet, idest, vi ætatis & temperamenti corporis vi animæ alentis vsque ad cõsistentię finem, ad 55. vsque ab ortu, ad opera irascibilis à 25. ad 70. ad prudentiam à 35. ad 80. tandem in potentatibus, magistratibus dignitatibus octoginta anni experientia rerum, & consilio, & si non corporis robore, & potentia, tamen experientia & ratione passionum libera & expedita. Amplius labor & dolor, quæ duo mentem distrahunt interturbant impediunt plus alijs, vltra fragilitas inconstantia, debilitas, impotentia, senectus, quibus inutiles persistunt senes. Hinc 2. Regum cap. 19. sic. Erat autem Barcellai 23
Gallaadites senex valde, idest, octogenarius, & ipse prebuit alimẽta Regi cum moraretur in castris fuit quippe vir nimis diues dixit itaq; Rex ad Barcellai veni mecum, vt requiescas securus in Hierusalem, & ait Barcellai ad Regem, quot sunt dies annorũ vitæ meæ, vt ascendam cum Rege in Hierusalem octogenarius sum hodie nunquid vigent sensus mei ad discernendum suaue, aut amarum, aut delectare potest seruum tuum, cibus aut potus vel audire posium vltra vocem cantorum, atq; cantatricum quare seruus tuus sit oneri Domino meo Regi. Adolescentia, ergo si in rigore vtamur est idem, quod pubertas ab anno 14. ad 25. vir tamen vt prudentẽ notat à 45. ad octuagesimum vsq;, vita enim hominis vna est ętas à principio suæ durationis vsque ad finem, quæ partitur in prædictas ætates quasi in partes & segmẽta pro vario calidi & humidi suscepti initio ortus decremento, & recessu, semper enim hæc duo nostræ generationis principia (que ex semine & menstruo sanguine, quibus sumus coagulati ab initio) permutantur langescunt vsque ad senium & mortẽ: quo dixit Plato in thimeo, quod suscepit ab Hypocrate, libro de natura humana: semper morimur à primo generationis nostrę & exordio. Aristoteles, libro de vita & morte, à quo Galenus 1. de semine, 24
cap. 4. Plinius, & alij, eundem calorem, qui nos fecit per initia nos conficere tandem asseuerauit, huius ergo mutationibus varijs, & cõmutationibus cum astititio, & acquisito calore, qui nobis suc-

bis succrescit ex alimento vsuque rerum, & alteratione interna-
rũ externarumq; causarum, quæ nostram perpetuo alterant sub-
stantiam alietateque substantifici humidi simul his eisdem cau-
25 sis exicati, ætates veniunt, variaque partium nostrę duratio-
nis temperamenta quæ dicto numero iam antea continentur,
vt sint tot, & non plures. Quanta vero hęc nostra duratio vitę-
que decursus sit durationis quantæ, dicitur ab spiritu Deo Ge-
26 neseos. 6. his verbis. Non permanebit spiritus meus in homi-
ne in ęternum, quia caro est, eruntque dies illius centum vigin-
ti annorum: quibus vitam hominis centum & viginti annis so-
lum duraturam stabilit, & Moses ijs. Deuteronomi. 31. cen-
tum viginti annorum ego sum hodie non possum vltra ingredi
aut ægredi. Neque hic aut eo loci de carnis internetione per-
dilubium vniuersale fiendæ sermo erat, cum Noe quingento-
rum annorum esset quando hæc illi Deus renuntiauit, filios-
que genuerat, Sen, Chan, & Iaphet qui iam vxores duxerant.
Inundatio vero, & diluuium contingerit anno sexcentessimo
suę ętatis ibidem constat, quo iam non centum, & viginti an-
norum essent dies hominum vsque ad dilubium, centum imo
& pautiores quam promulgata lege continebantur, nec anticipa
tione scriptura vtitur communiter ibi imo vbi prophetico ser-
mone nuntiat aliqua non vbi refert historiam facti alicuius, vt
retulisse filios Noe antea anticipariq; asseueremus, quam essent,
vt centum aduc viginti anni supersint ad diluuium vsque vt de
illo sit sermo imo est de carnis obitu, & duratione, vixere enim
plurimi plus multo quam hac lege stabilitur, cum ante eius pro-
mulgationem, tum semel lata, vt terminos vitæ hominis qui hac
ipsa continẽtur excederent. Adamus enim nongentos & triginta
vixit Matusalem nongentos & sexaginta nouem. Tareth nongen
tos sexaginta duos. Noe nongẽntos quinquaginta. Abraham cen
tum septuaginta quinque. Sarra centum viginti septem. Isaac cẽ
27 tum octoginta. Iacob centum quadraginta septem, & alij aliter,
etsi millessimum nullus attigerit annum, quod culpa commissa,
nec diem vnum implere potuerint durationis mortales, imo die
illa inqua transgressi sunt legem eodem mortem sunt sibi para-
28 ti, dictum enim est illis inquocumque die comederitis mor-
te moriemini, vt nec diem integrum viuere potuerint, mille e-
nim anni æternitatis respectu computantur quasi dies vnus qui

prætec

preterijt, vt dicitur Psalmo. 89. Mille anni ante oculos tuos sicut dies externa quæ præterijt, si ergo eadem die qua commisse re delictum & culpam mortui sunt, tum primi parentes, tum posteritas omnis & succesſio Adeæ, non potuere diem vnum viuere, nec mille annos, qui tamquam dies vnus computantur, sensit Irenæus, libro 5. Cicero. 1. quæstione tusculanarum Ephemerinos vocat mortales qui antequam terminum vnius diei impleãt deficiant, quo psalmo citato dicitur de vita hominis mane sicut herba transeat, mane floreat & transeat vespere decidat induret & arescat, vespere inquam, idest, sole occiduo antequam dies 29
compleatur naturalis. mortalium ergo vita cẽtum, & viginti annorum est post lapsum, quem terminum excedit mortalium nullus communiter, excipio illos qui priuilegio, & legis dispensatione, tam in Ecclesia, quam apud gentes diutius vixere, communiter vero hęc est regula, nec anticipationes in scriptura quãdo aliter sensus constare potest, & sine ijs recipiendæ, vt dictum, id fuerit ante Seth & aliorum ortum præcipue cũ literę contextus aliter stet, & vitæ productio. Hinc Moses moriturus centum & viginti annorũ esse refert quasi iam vitæ terminos attigerit quod Philon Hebræus suis antiquitatibus confirmat, & recenset. Anno- 30
rumque & vitæ hominum computatio, veris mensibus, duodecimq; non secus ac nostri, annis constructis perficiebatur, alias si per annos lunares solum, & Lunę cursus computaremus, & non Solis integras peragrationes, mille absurda sequerentur ex hac ratione computandi in Scriptura sacra dicitur enim Geneseos 25. Abrahamum saturum, & plenum dierum è vita discesisse, natum annos centum septuaginta quinque quorum si computatio per menses fieret, aut cursus lunares vixisset dũtaxat, decẽ & septem annos cum dimidio, cuius quis non rideret senectutem. Tum Cain, Henoch secundum hanc computationem sex solũ annorum dum essent cum dimidio generassent filios, genuisse enim eos cum sexaginta quinque annorum essent Scriptura docet. Præterea si nullus attigit millesimum annum, & computatio fit per menses nullus ad nonagesimum octauum peruenit, cum tamen hodie quam plurimi centesimum, & vltra excedant, pręcipue cum menses tot dies obtinuerint ac nostri, vt cap. 7. Geneseos patet, vbi fit mentio de 17. 27. & aliorum dierum mensium vt æquent menses illi menses nostros, imo dies quos numerat

Moses.

Moſes dum diluuium narrat in ſexcenteſsimo anno vitæ Noæ,
ſunt trecenti ſexaginta in illo anno, vt anni eorum ſint compa-
31 res noſtris; etiam ſi AEgyptiorum, & aliarum Gentium, non ſem
per pares noſtratibus extiterint, Eccleſiæ vero ſemper æquales.
Hic enim vitæ terminus & perſcripta lex, quæ ad ſummum lege
ordinaria centum eſt & viginti annorum, hominibus, infligitur,
in pœnam patrati ſceleris, & culpæ commiſſę, eo loci ſtatuitur,
32 nam etſi rationis animus animaque noſtra in mortalis & ęterna,
perfectior & altior natura ſit, omnibus alijs formis, quę materiā
perficiunt & exornant, propter ſuæ ſubſtantiæ præſtantiam exi-
ſtentiam durationem & eſſe, meliusq; multo quantū agitur for-
33 mæ ratione, & excellentia virtutis, poſsit hęc omnia ſubiecto im
pertiri, quam reliquæ aliæ (aduc de cœleſti ſermone facto) & ſi
ex formæ ratione & perfectionis preſtantia longiſsimam vitæ
productionem cauſare poſſet hominibus, tamen ex adiūctis ſup
poſititijsq; rebus, quæ ad integram hominis rationem exigun-
tur relicto homine naturæ viribus, breuiorem vitam impertit
quam forma cęli plurimorumq́, corporalium mobilium, quibus
duratio maior conceditur & longior. Cū enim homo ſenſibiliſ-
ſimus conſtitutus ſit, vt eius intellectio quæ ex ſenſibus eſt, perfe
ctius fiat & ſenſus tanto ſint perfectiores, quanto organa eorum
facilius alterari poſſunt ab obiectis & pati, neceſſum fuit homi-
nem paſsibiliſsimum eſſe minusque duraturum, vt altius exerce-
ret intellectionem. quo ex adiunctis breuiſsimæ durationis eſt,
qui ex animæ perfectione longębus magis multo foret, ſecun-
dum ſupernum eius ſubſtantiæ gradum cœlo, & alijs. Eſſet ergo
homo genusque mortalium productoris multo vitæ adhuc na-
turę viribus ſilinqueretur, & ſi natura non ęternus, quamquam
anima æterna & immortali conſiſtat. ob ſcęlus vero & culpæ rea
tum, dies eius, quæ adhuc ad naturæ potentiam ſi conferrentur
plures eſſent quam centum & viginti annōrum, in pœnam deli-
cti hoc breui durationis termino arctantur, vt pautiores multo
quam alioqui per naturā eſſent, commiſſo ſcelere, ſuperfuerint,
in conſtantiores & leuiores vmbra fugatiores, illius cuius vita,
& duratio nunquam finem habitura eſſet ex dono, ſi non eſſet ip
ſe ſibi excidio ruinæ & morti, qui & ſi natura mortalis, adhuc in
ſtatu innocentię & integritatis eſſet, numquam tamen foret mo
riturus ex priuilegio & peculiari irrogatione, quoties ſubditus
eſſet

esset ipsi suo summo cõditori,erat enim homo materiæ passibilis & anexæ priuationis,eo in statu non secus ac modo, post lapsum vero nõ mortalis solum,sed moriturus extitit , mortuus imo ea 34
die qua transgressus est Dei præceptum,vitã enim gratiæ amisit factus filius iræ,ex quo morte,mori cæpit , eamet die,subuersis omnibus peruersi imo. quo est dictũ ibidẽ,morte moriemini,Geneseos.2.ex delicto morte parata animi,& mori perpetuũ corporis a die quo nascimur,nostrum omnium incursatu causarum cõtinuo alterantium nos de quo infra.suæ ergo naturæ si linqueretur longioris esset vitæ cõmisso aduc crimine quam est modo pœna imposita solum centum & viginti annorum in crescente crimine amplius & malitia dilubij tempore,est enim ea animæ perfectio,vt plus multo eius vita posset produci quam modo porrigitur ob delictum,mors enim ex peccato & vitæ breuitas contigere,sensere id antiqui omnes qui excellentiam virtutem animæ & dotes cum contemplarentur eam nostræ vitæ durationem minorem,quam pro tanta animæ nobilitate lachrymis deplorabant
laborem & miseriam humanam quoHypocrates vetustissimus il 35
le aphorismorum.1.in hæc verba prorrupit.Vita breuis ars lõga &c.Quod hominis mirabilem structuram & cõpagem si attẽdas breuissimo termino durationis circunscribi inuenies vt ars longa sit qua ea debet indagari natura mirabilis vitaq; non sufficiat mortalium breuis tanto operi inuestigando Iudith.7.Finis noster breuis Iob.14.Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miserijs,qui quasi flos egreditur,& conteritur & fugit velut vmbra.&16.cap.Breues anni nostri transeunt. Ecclesiast.cap.10.Omnis potentatus breuis vita.Paulus 1.ad Corin. 7.cap.Hoc itaque dico fratres tẽpus breue est. Ommitto Ethnicos & gẽtium autores,qui perpetuo eiulabãt hãc summã vitæ hominum breuitatem.Et si non me lateat Antiquorum vitas, naturæ viribus,post ruinã,& lapsum pœna aduc imposita & stabilita, lõgiores fuisse nostris eosq; lõgæuos magis ob prouidẽtiæ peculiares fines cũ hæc sit promulgata lex quæ,tamẽ & fert epicheias eodem legis principe dispẽsante at breuiatur amplius& amplius
cõtinuo magisq; & magis vt eo malitia venit mortaliũ vt mors ve 36
nit crimine iustitia enim vitæ lõgæuitas , quasi vlciscatur natura vindicetq; suũ summũ cõditorẽ cõtinuo,sẽperq; indeterius labascat,tũ quod post diluuiũ Occeanũ omnia corruperit,& inquina

uerit sal-

uerit salsedine aquarũ,vt terra quæ prius pinguis, fœcundissima feracissimaq; erat,postea sterilis & corrupta, post inũdationẽ cõstiterit,vt fructus aferat minus salubres,minusq, alimẽti cõtinẽtes,illudq; debilius & lãguidioris substãtiæ, tũ propter inglubiẽ & voracitatẽ luxumq; nostræ tẽpestatis hominum,ciborumq; varietates & misturas, quod & sensit Oratius vbi dixit.Simul assis miscueris elixa,simul cóchilia turdis.Dulcia se in bilẽ vertẽt,stomachoq; tumultũlenta feret pituita. Et ob inscitiam notitiæ naturaliũ rerũ,quæ cũ semper indeterius abierit ab Adamo,minus quibus vitã possimus tueri & seruare Callemus & tandem quod quotidie labascimur & deficimus magis,à perfectissima structura
37 formatione & tẽperie,quã nostri primi fueri nacti cõditores. Omitto fœlicissimos syderũ aspectus factos primo mũdi exordio, à quibus semper deflectũt cœlum & astra,valde enim bona perfecit omnia artifex ille summus. Ad pensum ergo redeuntes,merito ignoratur via viri in adolescentia qualiter via viri & eius qui iã vir est cõsilio & prudentia,in adolescentia sit leui,& fallaciviãq; percurrat vir adolescentiæ iterum,ignorãtiæ, & institiæ plenã, qualiterq; repuerascat & adolescat vir iterum.dubitat,& est ambiguus de via qua viri in adolescentiã reddeunt,via viri ab adolescentia in virilitatem est,quo ergo modo est via viri in adolescẽtia,quæ necessario est post adolescentiã,&illa post habita in virũ tendit &virtutem virilitatemq; integrã vt via omnis post terminũ est à quofluit.excluditq; vt incõpossibilem illũ a quo incipit successio & motus via omnis:an põt vir in adolescentia cõstitui eius vè via,cocta semel per naturã an recrudescere possunt.Maturaq; in matura fieri,quãdo vba semel facta matura,& integra,iterum agresta & in matura redito quis motũ in termino a quo,aut per motum productum?viã ve viri in adolescentia,virosq; degenerare in adolescentes cognouit vnquã?& quos viros fortes, prudentes integros maturos frenes fuerat expertus postea molles,furiosos,præcipites corruptos acerbos,impudicos,& amentes,si videat & in adolescentes permutatos nõ obtupescet & mirabitur. Est varijs rerum,vitijs adolescentia obnoxia & adolescẽs æger infirmus,ægrotãs,morbis corporis,& animi paratus,quo & egrotãtes adolescentes dici cõsueuere.Iob.20.cap.Ossa eius implebuntur
38 vitijs adolescentiæ eius,& cum eo in puluerem dormiẽt.Succurrit adolescentiæ morbis,ijs Eccles.11.cap.Lætare ego iuuenis in ado

In adoleſcentia tua,& in bono ſit cor tuum, in diebus iuuentutis tuæ,& ambula in vijs cordis tui,& in intuitu oculorum tuorũ, & ſcito quod pro omnibus ijs,adducet teDeus in iudicium,aufer irã à corde tuo,& a moue, malitiã à carne tua. Adoleſcentia enim,& voluptas vana ſunt. Talis eſt adoleſcẽtia moribus pudicis & frenatis. Adoleſcentibus promittit Deus reducere in iudicium in mentem,quod ſint amantes,& furioſi.Plato dialog.4.de republica eiſdẽ vitijs adoleſcentes infeſtari lõgiſsime edocuit Ariſt.2.ad Theodectem cap.6.& 7.Tũ Ethicor.3.Galen.lib.quod animi mores corporis temperaturã ſequãtur.4.& 5.cap.Poetæ & Rethores omnes horum vero morborũ,ſi curationẽ deſideras extat Eccleſiaſt. cap. 32.his.Adoleſcens loquere in tua cauſa vix,ſi bis interrogatus fueris,habeat caput reſpõſum tuum,in multis eſto quaſi inſcius,& audi tacens ſimul & quærens,in medio magnatorum nõ preſumas,& vbi ſunt ſenes nõ loquaris;deniq; in ſua aduc vix loqui permittitur adoleſcentibus,in aliena prohibentur prorſus,& in propria adüc ſi bis interrogentur,vt reſpõſum caput habeat:caput adoleſcentis ſenex eſt,ducũt enim ſenes adoleſcentes,vt caput mẽbra,gubernat,& regit.habeat ergo caput inſene,ſciſcitetur ſenex, vt reſpon 39
deat adoleſcens,bis inquit interrogeris,vt quaſi coactus dicas,neq; enim licet adoleſcẽtibus reſpõdere vt ſenibus ſemel diſquiſitis, docti iã larga rerum experientia,bis imo interrogetur iuuenis,vt à ſene quaſi ex capite reſpõdeat,cõpulſus quaſi,& victus nõ ſolũ ex officio diſquirẽtis,nã,hoc ſenuum eſt.Nec quod Geneſeos.3. cap. dicitur ſerpenti ſuper pectus tuum gradieris(de quo cap.4.huius libri lõgius)facit ſerpẽtes græſsiles,imo ſunt natura reptiles vt mõ 40
ſtrauimus,nõ greſsibiles,greſſus enim ſolum impertitur quibus inſunt pedes. Quo dixit Cicero loco allegato. Animalia alia gradiendo,ſerpẽdo alia ad paſtum accedunt,ſeiungẽs reptum aggreſſu,ſerpẽtibus reptum impertiendo greſſum pedeſtribus,Geneſi enim cõmuniter gradiri accipitur pro eo quod eſt quouis modo in gradus ire,ſiue pedibus,ſiue ſecus,eſt gradiri in gradus ire vltra ſcilicet progrædi,gradiri,ſtricte vero,nõ gradieris imo repes.Ironice ſatis dictũ eſt ſerpẽti gradieris ſuper pectus,cũ greſſus ſupra pedes tãtũ ſit,& reptet ſupra pectus ſolũ,eſt greſſus alijs animãtibus perfecti motus,ſupra pedes,eſt tibi ſupra pectus,& cor,gradiri enim tẽtaſti ſuperbia dolo,& inuidia in gradus ire & augmẽtũ in cęlũ cõſcẽdere,at repes ideo gradieris ſupra pectus,retrocedes in pœnã delicti nõ vltra ibis ſurſũ,quin potius ſuprapectus deorſũ,ſumiſſo cap.re

ptabis perpetuo. Serpētes ergo huius rationis sunt Græcis, ... Hebreis Nachasch, serpens, reptire, raptans, repens, latinis.

De serpente scripturæ sacræ.

CAPVT III.

41 Eneseos. 3. capite sic dicitur, sed, & serpēs erat callidior cunctis animātibus terræ quæ fecerat dominus Deus, & infra eodē capite. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animātia, & bestias terræ, super pectus tuū gradieris & terrā comedes cunctis diebus vitæ tuæ, inimicitias ponā inter te, & mulierē, & semē tuū, & semē illius, ipsa cōteret caput tuū, & tu insidiaueris calcaneo eius. Vbi execratur obominaturq; Deus serpētis astutiā punitur malitiā fraudes cautelam. At Matth. 10. cōmendatur maxime & extollitur ijs. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporū, estote ergo prudētes sicut serpētes, quibus dificile satis sese ofert illud. Cum varia adeo, & inter se desidētia sint genera serpētium, vt dixerit Isidorus. 12. AEthimologiarum. lib. 4. cap. Tot esse dolores, quot colores, tot colores, quot genera, tot genera, quot venena (vt elucescet postea) quis fuerit serpens ille qualis vè, qui Hæuam seduxit, qualiterq; illi in
42 sidias parauerit. Tum quomodo cohereant, quæ his locis scripturæ dicuntur. Vltimo cum serpentes vt nec alterum aliud brutorū animātium, verā possint obtinere prudentiam, cum hæc rationis practicæ sit virtus, partis scilicet animæ rationis actiuæ, vt factiue ars ratione carentibus quomodo impertitur. Est prudētiæ proportionē medij & finis inuenire, cognoscere iudicare, quod cum rationis quid sit proportio quæ ad rationē spectet, genusq; omne sensiblis excedat, quæ precise sensu viuunt necessario prudētia destitui vidētur, loco cuius sagacitas inest pondus quodā & naturæ instinctus quo operantur nō omnia sed quædam, aut in quædam aguntur perfectius alijs ratione carentibus; nō tamē omnia, cum nō sit eorum omnia cognoscere, sed solum illa, quorū est susceptibū organum corporalis naturæ prudētia enim præuidet omnia futura, præsentia, ac præterita. Tum circunstātias, tū actus, nō quæ
43 dā, & quędā nō, alias erraret prudēs in ijs aduc in quibus agit prudēter, si opus deficeret aliquo nō cognito aut visso, si omnib⁹ prouidere preuenire nō posset, quæ ad actū spectāt: homo ergo solutus organo superiori animæ parte agit prudēter, quo & premiū, & pœna adest rationali naturę, hinc alijs deest: hinc se mouet libere solu-

solut⁹ organo nō naturaliterorgano aligatus;ex se agit,media eligit,intēdit finē,cū finis rationē cognoscat. Est eius omniaordinare in debitū finē,cuius est omnia cognoscere & omnibus vti,vt opus perfectū sit,& nulla ex parte deficiat.Ecclesiast.is. Reliquit illū in manu cōsilij sui. Alias defraudasset naturā iustissimus opi 44
fex,aut illā cōdidisset in cōcinne sapiētissimus artifex,si debitū eiusdēmodū violasset perfregisset: plæraq; alia oriūtur dubia ex hac literæ enarratione,(infra de natura serpentis factosermone) serpēsanguis,coluber,generali & cōmuni significatu,nō hæc aut illa serpētium genera perscribunt,quæ sunt varia & dissidentia satis natura,omnia vero in distincte,& sine exceptione aliqua notant & exprimunt:sinonymia quaddam,largaque significandi licentia,dicitur enim serpens quia humo sæpibus serpit,quibus occulitur fugiēns & latitat,non se erigit gressu. Anguis vero quod in angulos cædat & nō recta interim dū mouetur:voluitur enim & circumvoluitur oblique,plicatur & complicatur orbibus & spiris,tum anguis quod in aquis degat & non terris solum, neq; enim aquis in mersi sufocantur illi.viuunt imo,quasi ancipitis& amphibiæ naturæ;vt pleraq; alia terras & aquas incolunt: nō minus coluber serpēs omnis vocitatur,quod colat vmbras, docuit Isiderus loco citato,ex AEthimologijs cap.4.Plinius lib.28.cap. 4.vbi draconē AEsculapio dicatū vocat anguē,& reliquos omnes venenosos serpētes itidem Hieron.ad præsidiū idē,etsi in scri 45
ptura sacra serpēs & coluber in exēplum trahātur,anguis tamen nomen subticeatur vt moneremur maiori animātis malitia,fraude& cautellis,nā abdi et occuli vmbris locisq; obscuris &abditis vt latēter irruat dolosus & fallax quæ colubri importātur nomine,capite corde pectore & ventre terrena petere rebusque fugacibus afigi terrenis & leuibus,corde hæc præmere amplecti,& circumvolitar. per hæc,quæ nomine serpētis notātur, deteriora sunt multo,quā inangulos cedere ex vitiosa corporis cōstitutione& natura illo enim malitia mētis significatur,hoc vero solum corporis deffectus & apparētia solū iuxta naturā animātis;specialivero & propria nominis significatione serpēs coluber anguis, vulgarē 46
nostrū & cōmunē anguē cucumerē dictū(quod colore, & figura orbibus & spiris illū æmuletur)tā terrestrē,quā aquatilē anguēcō signāt, Serpēs ergo absolute & sine addito(anthonamasia)& vt analogiæ propter cōmunissimā & vulgarē eiusdē naturā,tā in scri

tura sacra quā apud gentes tritum nostrū notū satis cōmunem anguem colubrum exprimit. Plinius libro. 8. capi. 14. maximum fuisse extinctū Serpentem anguem à Regulo Imperatore in bellis punicis, circa flumen Bragadam refert, quē figura, colore motu, & alijs suadet anguem fuisse Virgilius. 3. AEglogorū sic cecinit. Frigidus ò pueri fugite hinc latet anguis in hærba. Quoties vero de alijs serpētibus sermo incidit, cū addito illis aptatur hoc nomē, atros enim vocauit reliquos serpētes viperas, aspidas, dipsadas hæmorras quorū dixit Virgilius Georgicorū. 1. Ille malūvirus serpētibus addidit atris, &c. Tū Geneseos. 3. de serpēte absolute dictosermo texitur, & Numerorū. 21. dū de dipsadeet scorpione
47 vipera, & Regulo sermo erat, semper cū addito nominātur serpētes, vocat ignitos, vrētes, & flāmeos, flatuq; adurētes, cōstat capi. 8. Deuterono. & 10. Apocalyp. vbi Draconē serpētē cū addito appellat. Absolute vero, & sine addito dict' serpēs, est vulgaris noster anguis & coluber, omniū vero ea est cōmunissima natura, vt perfidi illiberales, superbiq; sint docuit Arist. 1. de historia animaliū cap. 1. Isidorus. 12. AEtimologiarū cap. 4. cū Plinio, & AEliano locis aductis, genus omne serpētiū calidū dolosum, astutū, noxiū, plus minus vè est dixerat de serpēte spiritus Deus, Geneseos. 3. sunt sanguinei vt plurima alia animātiū genera, & vt genus piscium, imo sanguinis & lactis auidissimi, quæ dolose suggunt & caute, alijs neglectis, cōtulit cū piscibus serpētes Aris. de partibus cap. 11. Est animal cortice intectū serpēs, magnus præcipue, cuius squama sit cortex, cortex crustra, crusta testa, testa tandem durior osse euadit. Nullo modo euariat serpētiū genus intersese, omnia simillima lacertis obtinēt, terrestribus Ouiparis, interna externa, prona supina: quo dixit Arist. 4. de partibus cap. 1. & 2. de historia
48 cap. 17. si pedes lacertis demas, & lōgitudinē addas, lacertus fiet serpēs, si addas serpēti & cōtrahas serpēs fiet lacertus. Inquitenim est serpēs lacertus expes productus longius turpius habet omni animāti caput, nā cum sit caput sursum ex natura docuit. 2. cœli, c. 2. Arist. de cōmuni gressu, & motu animaliū (mirabile dictu,) inter omnia animātia oritur serpētibus, nō solū sursum latiori, & ampliori corporis parte, deorsum imo etiam, strictiori & caudæ infami seccessus loco, vt sit multoties capitatus vtrimq; solum hoc animans, docuit de Amphisbena serpēte, Nicander in theriacis, Galenus de Thesiaca ad Pisonem, cap. 4. Auicena lib. 4. fen. 6.

tract. 5.

tract.5.cap.41 quem vocatbis saliétem, nã cum polleat capite vtrimq; mouetur, & salit ex vtraque parte æquæ facile, hinc & illinc. Lucanus lib.9. & grauis in geminum surgens caput Amphisi bena Arist. 4. generatione animalium cap.4. Aetius, Paulus, Diascorides. A Eliannus, Rhodiginius Oppianus, Solinus cap.30. polistoriæ. Cum ergo caput & sursum altior animantis pars, deorsum obscœno oriatur excretionis loco, quod erit turpius animans, tetrum caput venenosum infame malitia plenum, fallacia & dolo, quod nó erigitur supra collum, carent collo serpétes, humeris & armis sine medio inseritur. 1. de generatione animaliũ cap.7. voluuile nimis caput, incõitans liberum incertum, vagum, nullũ animás sic volutat caput ante, & retro, sursum & deorsum, ad dexteram & læuam, ac mouet serpens caput proijcit retro humeris, 49 æquat & scapulis, vt destitutus capite & mutilus videatur. 6. de historia cap.4. & 5. Arist. Habet vertebras flexiles nimis, Carthilaginosas, ductiles, vt facile circũrrotet caput, & vertat ingirũ vt cũ prolixum corpus & longum, euolui non posit facile retro subito & celeriter, caput verset & in circulum agat, vt in commoda fugiat, præuissa, capite moto liberrimo. Eo loci Arist. toti hæret pectori cordi confusum nimis, non supra totius vniuersam rempublicam constitutum digniori sede, imo confusum cum illa, & inordinatum, caudam supra caput constituit eleuat & secus atq; animal omne subdit caput caudę, vitiosæ parti excrementotum. Est caput duplicis gustus, triplicatæ linguæ bifidæ & diuisæ, dimidij visus, acerrimi & oculti auditus, potentissimi & abditi olfatus, tact us mollissimi, venenosum inconstans, ossibus structum debilissimis, exucce exague, dentes exertos obtinet peruersos, adduncos, cauos caninos quos exerit illico, occasione quabis, minatur illis fallacia, & dolo, vt lingua ieciat non dentibus quos ostétat primo, vt cum distortos & euersos videat, nó timeat animal, & lingua impetiatur cuius non timet Arist. 2. de partibus cap.17. & 2. de historia. 17. cap. Lingua acrior multo, & pernitiosior, quãto senior & antiquor extiterit serpens, aculeo indurato temporis tractu maledicentiæ icon, quo sunt peruersiores seruiores, à quo Plinius & reliqui accipiũt: caret naribus formatis, deformecaput turpe & obscenũ, mutilũ auriculis, dificulter nimisrespirat, nariũ defectu, quo caret spiritu & motu, & sésu inordinato viuit, spiritũ defectu, oculosperuersos ad latera posidet, quorũ nó coenũt simul visorij radij, vt videat simul eadé, vno inovidet oculo eadé

torue vt videt inuidus, si vtrisq; duplicata videt, quæ expectat semel in alijs, quę in se simplicia & minora, inuidiæ more, in aliosdu
50 plicata, & maiora 17. de historia Philosophus, quo Eccl. 25. sic dicitur. Nō est caput nequā super caput colubri, dictis patet quātū ad literalem expectat sensū ad spiritum infra, viscera eadem serpentibus omnibus, eiusdē rationis cōfusa, lōga indistincta, angusta, pinguia, adiposa: longa propter lōgam figuram corporis dissimillima ab omnium animantium visceribus, maiores fęminæ potentiores hoc genere maribus deteriores veneno 3. de historia c. 1. Plinius, cap. 62, & 66. lib. 10. Nicander in theriacis AElianus, So
51 linus cap. 30. Respirationis via quam asperam Trachiam vt vocamus arteriam canamq; pulmonum, gula Esophagus via alimēti his, longissima ad sunt, at gula longior, cuius caput vocatū larinx, sic gulę immergitur, vt sub lingua appareat dissitum caret ligula monstrosum nimis, solum sibilum format orificio laringis, est lingua tenuis, longa, bifida, tripartita, atra, capillamentis quibusdam discissa, eodem loco Aristoteles à quo Plinius lib. 11. cap. 37. qui diuisionis modus nulli alteri contingit animantium: cor renis figura diuisum est, non decumbit in pectus mucrone, aut cuspide, vt porrigitur omni animanti. Est longum exiguum, hæret extremis asperæ dictæ arteriæ. Pulmo post illum simplex vnius solum lateris, alæ vnius, prælongus, fibrosus plenus fistulis longo interuallo, à corde dissitus, exiguus liē rotundus vt lacertis inest. Longum iecur simplex & debile, vesica bilis aquatilibus serpētibus est iecori anexa; terrestribus intestinis, vēter similis vētri auium & pisciū ventri simplex & unus, supra Aristoteles, Plinius, & alij, docet disectio: instrumentis propagationis naturæ, a lacertis disentiunt, reliquis consentiunt testes obtinēt Lacerti, sepentes secus, quorum vice meatus possident quibus profluit semen, qui coæunt in vnum, more piscium. Oua pariunt non secreta aut seiuncta, coniuncta imo complicata, & vnita monilis instar, quæ hoc anno exponunt excubant sequenti, primo de generatione, cap. 1. & 2. cap. 17. 5. de historia 34. vuluam habēt diuisam, duplicatam, tenuem, longam nimis, occasione cuius, monstra in hoc genere rarius contingunt, natis vero ortu, contra putredine ortis, quod semina semiformata non coeant longitudine vuluę, separata & seuincta. 3. de historia, cap. 4. bifidam obtinent auium instar infra septum consitam nexam spinæ vuluam

3. de hi-

3. de historia, cap. 11. in summa serpens æmulatur aues cæli illisque
emulatur superbus & inuidus, longam figuram corporis seruat,
auium modo longa, non secus ac serpens antiquus Apocalysis
12. ipsi inuidere est ratus naturæ autorem, Isaias. 14. Quomodo
cecidisti de cœlo Lucifer qui mane oriebaris, corruisti in terram, 53
qui vulnerabas gentes, qui dicebas in corde tuo, in cœlum cō-
scendam, super astra Dei exaltabo solium meum, sedebo in mon
te testamenti, in lateribus Aquilonis, ascendam super altitudinē
nubiū, similis ero altissimo. Verumtamen ad infernum detrahe-
ris, in profundum laci, laci dixit quod lacus paludes habitet im-
mundum animal serpēs supra ex Iob diximus, caret auriculis du
ritie cutis impedito ex ortu, non vt aues, quibus aurium materia
in rostrum vtile nimis conuertitur, sed carent auriculis duritie,
& contumatia, resistentia & inobedientia naturę, quo suos au-
diunt intra se factos sonos, externos minus aurium defectu. Pal-
pebras continent breues quarum superiorem non mouent, vt nec
mouent aues, præter columbam quæ vtraque conniuet Aristote-
les 2. de partibus, capite 13. & aues procerrissimi volatus: interio
ri conniuent solum serpentes non nictantur, cum nictentur aues
aliquot, vt Bubo, & Asion, membrana ob orta ad oculorum an-
gulum minorem, cutis duritię deficienti serpentibus illa, aues vi-
su accutissimo egent, quo pollēnt cum cibum quæritent terra,
aqua, & aere quibus est opus visu diaphanis, serpentes olfatu ac-
cerrimo, cum subterranea in habitent ac si fugiant lucem quæ-
runt latibula, latebras, foramina terræ 9. de historia, cap. 27. non 54
mouent in latera inferiorem maxillā, & hanc solam mouent sur-
sum & deorsum, in mota superna, vt aues & pisces, præter Cocro
dilum & Psitacum, & scincos terrestres cocrodilos, quorum co-
crodilus supernam agit inferna quiescent. Psitacus vtramque li
bere euoluit & Cocrodilus scincus dictus, mouēt omnia reliqua
animantia in latera infernam, superna quiescenti, quorum omniū
est natura communis, vt iam patet supra 1. de historia cap. 11. 3. c.
7. cuius reddit rationem Arist. 4. de partibus 11. cap. Nā quibus
dentes ad sunt morales, ijs motus maxillæ in latera inest, vt soli-
dos cōminuāt cibos, cōminuūt vero terrestria solidos animantia,
sunt solida alimēta terreæ naturæ, serpētes suctu aluntur rebus li 55
quidis, sanguine, herbarū, succis, ingeruntq. solida solū nō masti
cata, sed comminuta suctu, & pręssione oris attrita, glisunt cu-

niculos integros comminutos tamen tritos, quorum succo intus aluntur solo, reliquis alijs ex pulsis secessu, quo non ore mandūt, maxillarum motu, nec conficiunt cibos, nec mansitant, solo suctu imo succū eliciunt, & hoc solo vtūtur, ideo nō masticāt in latera: vesica destituuntur vt crustata omnia, excepta Testudine quæ crustę impedimento & duritiæ non exoluit excrementum humidū ideo eget vesica in qua colligatur 3. de partibus, c. 8. habet Testudo sanguineū pulmonē fungosum & calidū, vrgetur siti, & incēdio, bibitq; nimis vt nō dissipato potu densitate testæ, vesica indigeat in qua coacerbetur excremētum illud, illis enim impertitur instrumentum hoc, quæ vtuntur potu, quod sanguinea sint, & pulmonis calidi quo incendio flagrant, vt largè ebibant, vertitur in squamas piscibus, in plumas auibus, in cutem, & crustam, serpentibus, excrementū aqueum, ideo, vesica eis deficit quod minime bibant, in hęc dicta cōuerso potu, alioqui pauxillo 8. de historia cap. 4. lētius absoluuntur acoitu, omni alio animanti, sic coeunt vt mutuo cōplexu, vnum corpus biceps appareant corpora duo, plicantur nimis, vt cum exigua corporis parte sui expleant venerem corporis prolixitate inepti, & membris quibus amplexentur destituti agilitate corporis resarcire enitantur defectum, cōplexu mutuo se se obuoluentes plicaturis & orbibus 4. de partibus cap. 13. Hoc genere animantis, quo nullum est in omni natura deterius aut execrabilius nullum perniciosius infestius vè homini, veneno & moribus, hoc Dæmon vtitur & abutitur commodius, detestabili forma & formidanda, cogēte Deo, vt communius eo vtatur, vt moneamur natura animantis de abdito & simili moribus Dæmone occulto & latēti, in vera natura animantis, quo serpentē ingressus seduxit Patres Geneseos 3. Et apud gentes Draconibus vsus idolatria & anguibus de quo inferius & de animantibus alijs quibus abutitur. Dracoque dictus est Apocalypsis 12. & 20. cap. Et serpens antiquus coluberq; locis plurimis Scripturæ sacræ & per naturam huius, veramq; historiā dantur plurima intellegi, sensu mistico de aduersario Dæmone, vt per visibilia, inuisibilia possimus conspicere, & admodum execrabilis illius naturę veneno & pernicie, Dęmonis conditiones intelligere. & percalere possimus, quo antiquissimus mos est pictoribus, dum ruentem Luciferū è cœlo depingunt, suosq; sequaces serpentina forma eosdem inducere, imo gentes quæ Deum ipsum verum, modo Iouem,

Iouem, Saturnum modo, vocitabant, ob diuersa munia, quæ circa homines gratissime exercet, ob clementiam, & pietatem fati sunt dum è cœlo deturbabit Dæmones, & spiritus sibi molestos, in serpentinas formas commutasse, serpentiumque figuras redidisse; vt Pherecides sirus tenet, libr. 1. 1. capit. & extat apud Valerium Maximum, lib. 1. cap. 8. qui referunt Luciferũ Dęmonũ principẽ, è cœlo pulsum, Ioue, formã serpentis suscepisse, dictumq́, ideo fuisse Ophioneum, idest serpentium græcis. Vsus est Dæmon serpente non solum hoc loco Geneseos 3. verum & Danielis capite vltimo, apud Chaldeos, per Draconem serpentẽ de consultis responsa reddens, & post Christi aduentum, vt notat Epiphanius aduersus. 17. hęresim, serpens fuit, quem consulebant antiqui, quasi authorẽ scientiæ boni, & mali omitto dracones plurimos, & serpentes quibus est vsus dæmon, inter gẽtes, vt historiæ testantur plurimæ, cur vero hanc formam subierit hocque animantium genus, & an solum hoc infra, cap. 6.

De his quæ sensu literali, & mistico ex serpentis historia elici queunt.

CAPVT IIII.

Geneseos 3. capite hæc contineri diximus. Sed & serpens erat calidior cunctis animantibus terræ, quæ fecerat dominus Deus, &c. Dictus est serpens quod serpat humo, & quod se occulat sæpibus, vt sit Palam illo fugiente qui cum odio habeat genus humanum erectum & celsum formæq; proceræ quod erectos ad sidera afferat vultus, osque sublime, illi æmulatur & inuidet reptans & infame animãs, quasi condoleat de rectitudine celsitudine & prestantia hominis, vilius & abiectius animãti omni alio naturæ: inuidet illi quẽ reliqua omnia naturæ animantia venerantur & amant, superioremq, & excellentiorem iudicant: rectitudinem ergo hominum cũ aborreat, sæpes quæritat, viso illo quibus abditur fugiẽs quo & quærit latebras. Cum enim homo ad imaginẽ similitudinemq; sui cõditoris extiterit, cęlũ versus, quasi arbor euersa, quæ virã & alimentum è cęlo suscipit, superne illud inspectans (Plato dixit dialogo de natura cuius sursum, sursum est inter omnia viuẽtia solũ, nulli alteri cõcessum reptilis serpens) qui prius extiterat ipsius Dei prothotypiq; hominis & exẽplaris ęmulus, ille qui dixerat Isaias

rat Isaias 14. in cœlum conscendam super astra Dei, exaltabo so-
58 lium meum, sadebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis
ascendam super altitudinem nubium, similis ero altissimo. Dic-
tus serpens Apocalypsis. 12. & 20. capite, orbis seductor, dracoq;
magnus, quod sit homo ad Dei imaginem eiusque similitudinē,
conformatus ipsumque causam exemplarem suorum actuū non
59 solum efficientem quod referre possit vt eius actione sit ipsi si-
milis illique opere conformetur, est illi accerrimus æmulator in
serpente. Quæ secundum suæ naturæ conditiones & leges, homi
60 nem odit, antipathia & disensu, à culpa commissa, vt animantia
plurima per naturam disentiunt inter se se, agnus & lupus; vipe-
ra & aranea, mus & fel, miluus & pullus, homo & torpedo, & a-
lia plurima animata & animæ expertia, argentum viuum & au-
rum, sal & argentum viuum, aliaque pleraque. Propter figuræ re
ctitudinem peruersum nimis in angulos cedens & obliquum ani
mans, quantum obliquum opponitur recto, fugit hominem inter
omnia animantia, abditur & sæpibus occulitur terræque gle-
bis Quo Ecclesiastes. 10. dicitur. Qui dissipat sæpem mordebit
eum coluber. Latet sæpibus quibus segetes fultiuntur & circun-
uallantur serpens, tum loci delitijs allectus amęnitate & florum
varietate tum humiditate, temperie & fragantia loci, quo amant
sæpes colubri plus alijs multo. Sic fasus est Iob de Behemoth ser
pente capite. 40. sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis
humentibus. Sæpes humidos quærit, quos inhabitat. sunt sæpes li
mina & termini, sunt meta, quibus agros distingunt coloni, qui
iustitiæ modo vnicuique reddunt quod suum est, quibus, & con-
tinentur propria & vitantur aliena; fures impediunt & arcent, ve
nustatem conciliant & pulchritudinem segetibus; instat coronæ
& sthematis, varijs gemmis florum varietate exornata & illustris
qui ergo dissipat sæpem terminum & metam quibus debet con-
tineri, seu rationis limina, colubro impetietur, mordebit eum co
luber, tum qui sepes vastauerit quibus coluber latitat occultus
& abditus, vt inpropatulo fiat & palam, qui abditus erat, scan-
dalo imprudenter, sępe dissipato quo occulebatur icietur colu-
bro, & eius inficietur veneno: quo psalmo. 67. præmia pollicetur
Psalmographus sacer illis, qui inter medios cleros, & terminos
rationis & legis, inter præcepta dormiunt & requiescunt, non ex
cedentes sibi constitutam metam, non auidi corum quę vltra ter
minos

minos sibi præscriptos continentur; imo quasi somno consopiti, vel alienorum non reminiscuntur, vel quasi somnia vana, & fugatia reliqua diiudicant. inter medios cleros edormiũt & requiescunt, quo subdit eo loci penas de argentatas columbæ eos habituros, quibus possint altissimos volatus ad sidera vsque edere, vt colũbæ quæ alas argẽtei coloris sunt nactæ, plus alijs multo per uolant AElianus lib. 3. cap. 43. & 16. cap. 2. Arist. 5. de historia, c. 62
13. liuidi coloris argenti quasi subacti & maleollo ducti Columbas fortes esse, & consistentes suiq; iuris edocet nonq; facile à volatu desistere, nec in maceria posse contineri, tenent Plinius & alij & posteriora eorum aurea promittit, postremitatem scilicet, 63
& vitæ finem aureum incorruptibilem æternum. Reddit serpens colorem terræ cui hęret & figitur processu tẽporis, alimenti vsu cuius sic æmulatur colorem vsus terra vice alimenti, vt a supposito sibi loco difficulter nimis discerni possit tẽporis tractu, vtitur enim terra, in alimentum inter alia quæ vocat obscenum hoc animans, inter animalia cuncta docuit Arist. 8. de historia, capit. 4. Plinius lib. 8. cap. 23. Galenus de Theriaca cap. 4. docet imo spiritus Deus per Isaiam, cap. 65. vbi prospera enuntiat Iudæis de Christo venturo his. Lupus, & Agnus pascentur simul, leo & vos comedent paleas, & serpenti puluis panis eius, lupi, rapaces tyranni, Gentiles cum mãsuetis agnis Dei, populi Iudæorũ, qui Christum iam venisse credidere in eius aduentu, simul pascentur cœlesti doctrina, Christi ore prolata, tum Christicolæ leo, filius & progenies leonis Christi (cuius dicitur Apocalypsis. 9. vicit leo de tribu Iuda) & vos defesus populus Hebræorũ veteris legis eorum, qui Christum fasi sunt, paleas comedent, & cæremonialia absument, vt recedant vetera, & noua sint omnia, & serpenti puluis panis eius, dæmonis alimentum & ęsca, peccatum scilicet, puluis erit, mors & infernus, quasi ad nihilum redigentur potentia Christi. Semelq; his impuluerem redactis & nihilum. Prothothypus hominis Christus, iterum formauit hominem puluere illo subacto, ijs iam impuluerem conuersis non solum aqua imo aqua & sanguine: signum vitæ quę impertiebatur in lege gratiæ victuris hominibus, per illum qui est via veritas & vita, Iohannis 14. Alias mortuis cur sanguinem erogasset, neque enim sanguine vtuntur vita defuncti, vt obtulit in patibulo crucis hominibus mortuus. Baruch 6. sic corda eorum dicuntur elingere serpentes

qui de

qui de terra sunt dum comedent eos,& vestimenta eorum & nõ sentiunt. Serpẽtes enim cũ terra vescãtur lingũt corda eorũ qui sunt de terra,sanguinemque vires & spiritus,linctu,molli quodã
66 sucturerum fugatium,excipiunt & furantur Micheas.7. desolationem prænuncians Sion sic.Lingent puluerem sicut serpentes, velut reptilia terræ,proturbabuntur ab ædibus suis.Contingit enim serpentibus vsu nimio subterraneæ domus quam habitant, continuo linctu,ruinã & excidium sibi parare,subuersione eius, laceratis parietibus fundamenti & tecti excsis, ipsomet inquilino & àcola,non secus ac terram lingunt mortales, qui sibi vitam ex terrenis parant,sunrque sibi excidio & ruinæ, terrena semper elingentes:vsque dum proturbantur ab ijs ipsis, serpentium more,ruina & lapsu,eorum quibus maxime detinebantur cum ergo serpens terra vtatur in alimentum asuefactione & vsu continuo dum illi insidet,summa cum dificultate,discerni potest & seiungi,factus iam terra quasi.Occulitur dæmon cõsuetudine & asuefactione terrenis rebus,ijs sæpibus amoris proprij,quibus nos ipsos continemus & vallamus nostraque obseruamus sæpibus quasi,quibus & coronamus nos rosis,floribus & delitijs, vt coronantur stulti sapientiæ.2.His abditur,& occulitur Dæmon,sic is hæ-rescit & insidet,vt lege consuetudinis & peccandi habitu ipsum ab his quæ ex[illegible]timus,non discernamus:sic est illis communis & confusus vndique.Quo Diuinus vates ab occultis his mundari petit psalmo.18.dicens.Delicta quis intelligit? ab occultis meis munda me domine & ab alienis parce seruo tuo;vocat aliena peccata,vitia aliorum,nostra occasione commissa , quæ etsi aliorum sint,non minus nostra reputantur:hac serpentis proprietate,&natura potest explicari locus ille psalmi.10.Sedet in occultis cum diuitibus in occultis,vt interficiat Innocentem.In afluentia latet occultus serpens,florẽtibus sæpibus insidet vt irruat callidus &astutus inanimãtia inparata & secura,allecta loci suauitate &pulchritudine.Dixit & Virgilius.Latet anguis in herba.Loco addacto sic cædit incertũ animal,vt qua velit petere ignoretur protsus mille volutus modis,mille nodis plicatus,pedes ad oritur primo, terræ fixus,vt nutet caput et ruat:respirationis viam intercipere tentat,simul ac cecidit animal sufocationis infert periculum,sic stringit fauces plicatus orbibus,vt viam spiritibus cohibeat , et spirationis viam intercludat.Hinc primo est aggressus Hæuam pedes,primo Genescos.3.quo dicitur,& tu insidiaueris calcaneo eius

eius, vt capitis periculum Adami notaretur rationis & hominis. Imo. 49. Genesis sic fiat Dan coluber in via, & Cærastes in semita, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro. Pedes ergo adoritur primo, inferiorem portionem appetitum, fœmineã partem terrena magis terrestres, hac ire velle significans se vertit alio, cuius dum nituntur animantia vitare motus, in illum incidunt est dificilis via colubri super terram prouerbiorum, 3. capite. Caput & humeros colligit, & ad medium retrahit. se victum & inferiorem simulat, subditum quasi, simul vero atque hanc explebit figuram, hoste securo ex se exit subito anterioribus erectis, deplicatis orbibus, quo incauta animantia, iam quasi victoriæ superba & secura, vincit & superat, summissus ille. primo de historia capite primo & locis allatis, blanditur cauda, vt ore petat vulnus inferat & mortem, vt deglutiat contrahitur submittitur, & in se cædit vt in se cædat. primo de historia capite. 10. 8. capite. 4. hinc Ecclesiastici. 19. est qui nequiter se humiliat, & interiora eius plena sunt dolo. Hypochrisis aptissimum 67
Hieroglyphicon & simulacrum. Sese colligit hypochrita hu- 68
meris submittitur contrahitur ex terminat faciem suam, vt videatur ieiunus & liber ab omni rerum copia. Matthæi. 6. colligit humeros, vt ingredi possit stricta quæuis, vt eum capiat arcta & stricta ambitionis & afluentiæ porta Isaias. 33. Possedit tremor hypochritas. Quo se contrahunt, vt qui tremore aficiantur contrahuntur, tremunt enim mencientes & timent contrahunt se vt maiori impetu insiliant & ruant, vt qui saltant retro
veniunt vt antea vltraque prosiliant. Anthidotus vero contra- 69
hos venenosos, & famelicos serpentes extat Prouerbiorum. 13. 35. Ne intuearis vinum quando flauescit, cum splenduerit in vitro color eius ingreditur blande; sed innouissimo mordebit, vt coluber. Vocat hypochritas vinum, & colubros quia inebriant homines, & exterminant se & alios subducunt. Hos non in vitro, inspiciendos, non in apparenti ostentatione consulit Spiritus sanctus; nam coloribus figmentis splendent in vitro apparentiæ vt vinum splendet, at postea his blandimentis irretitos & securos mordent, vt coluber mordit, caput feriunt vt vinum, blanditijs alliciunt, at semel atque incalescunt fauoris aura tepida furiunt, vt vinũ furit calefactum semel, vt coluber impetunt, quo fouere anguem colubrũ vè adagio dicimus vulgari, nam tremet frigidissimum animal, prius instigatum fri-

gore quo alget natura fotum postea exerit orbes cineritios & fundit venenum. Nulli animanti blanditur coluber, nisi quæstus causa, aut fallendi animo, inuidus supra omne animãs, hinc tristis inuida duobus eroditur anguibus, est illi cibus inuidia ipsa, vident omnia duplicata aliena, si vtrisque inspiciant oculis simul, cum non coeant in vnum conum visorij radij, quod ad latera cõsideant ijs oculi, secus vno oculo aspiciunt torue & inuide, quasi videre nollint vno oculo inspectant, sic inuidi aspiciunt 2. de historia, cap. 17. à quo Plinius & AElianus. Hominibus prodesse nollens illiberale & parcum, senecta se se exuit occulte hoc animal locis abditis hirsutis & hispidis, scit eam vtilem esse hominũ morbis, quibus ille dissentit natura. Est callidior omni animanti versutior sagatior Geneseos 3. Nam cum vulpes reliquis omni-
70 bus alijs animantibus sit callidior & versutior, & hac sit astutior serpens omnibus terræ animalibus callidior erit, quæ omnia fecerat Dominus Deus (dicitur ibidem) docet Aristoteles 9. de historia animantium capite 1. serpentem sic adulari vulpi, sic illi blandiri, vt & amice viuant, & sudore vulpis vescatur impudicũ animal. Est vulpes omnibus callidior alijs 1. de historia cap. 1. Ieremias imo 5. Trheenni. sic propterea mœstum factũ est cor nostrũ, ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperit vulpes ambulauerunt in eo. Vbi vulpes vocat callidos AEgyptios qui sanctam desolarãt ciuitatem. Sunt AEgyptij vulpini serpentinique homines fallaces, fraudulenti, inquieti, in cõstantes, superstitiosi, versuti, quos modo vocamus, Gitanos Hispano idiomate, callidum à calore dicitur ab actiuitate & energia agendi calidum enim & callidum, actiuum est in omnem partem distincte indistincte noxie & innoxie, quo Galenus lib. quod animi mores corporis temperaturam sequantur capite 3. & Arist. lib. 1. de phisiognomia calidos loquaces vocãt inconstantes, in opinionibus varios inquietos AEgyptiorum more. temperamento enim calidi, multoties loquntur, affirmant, narrant, solum vt cor refrigerent partium motu percussione aeris facta. Appellauit Christus Herodem vulpem, Lucæ 13. fraudulentum, & dolosum hominem malitia plenum fallacia & dolo. Est ergo serpens callidior cunctis animantibus terrę, terræ inquam, non cęlestis hominibus, nam sancta astutia maior serpẽte, & Dæmone inest sanctis, & iustis, cum serpentem superent, illudant, irrideant: peti-

tur hæc

tur hęc sancta astutia,& iusta simulatio prouerbiorum primo ijs
vt detur paruulis astutia. Vbi Salomon fatetur prouerbia struxis
se vt nos erudiret paruulos,tum vt paratos redderet astutos, & 71
cautos,contra astutiam & calliditatem serpentis Ecclesiastici. 1.
Radix sapientiæ cui reuelata est & astutias illius quis agnouit?id
est cognitionis Dei principium radix,qui est finis omnium,huius
sapientiæ & finis supernaturalis cognitionem radicem huius,ver 72
bum scilicet quis agnouit,nisi cui reuelata est,astutias illius qui-
bus occulitur in scriptura sacra,parabolas & sensum intelligen-
tiæ figuras ęnigmata. Prouerbiorum.8.intelligite paruuli astu-
tiam,& insipientes animaduertite.14. Astutus considerat græs-
sus quo fiet serpente superior. Si gressus consideret, principium 73
a quo, medium per quod,finem inquem tendit. Sunt enim eæ-
gressus partes. Lingua serpentibus bifida est,tripartitaque ideo,
duabus enim diuisionibus in continuo quouis,tres partes resul-
tant,duplicata est illis lingua,duplici ictui apta locutioni inepta
secundo de partibus capite 17. Ecclesiastici.5. Sic enim omnis pec
cator probatur induplici lingua,in serpente dœmone,in simula-
tione & fraude, Est duplex diuisione, & si resultet triplex segmē
tum,diuisione enim à se,& ab alio,est,et diuisio à Deo, diuiditur
enim a se qui mentitur & fraudulenter agit,& à proximo, nam
in se tendit,& à Deo nam ipse est veritas ipsa,ego sum via,& ve-
ritas Iohannis.14.serpens cum linguam facile exerat reassumit 74
dificile nimis,diuiditur enim iuxta radicem cuspidem versus,quo
facile exeritur,producitur liberè,& porrigitur,vnita exit simul,
diuisa adextra,retrahitur,et colligitur difficulter laboriose ni-
mis,sese impedientibus partibus distractis seiunctis et distanti-
bus extra os diuisis. primo de historia capite.17. labia obscœna,
deforma, turpia,exertos dentes aduncos,quibus turpantur maxi
me. Potest ijs exponi allegoria quadā locus ille psalmi. 119. quod
dicitur, A labijs iniquis,et à lingua dolosa eripe me, ab illa quæ
cum simplex appareat dolosa est duplicata triplicata imo, non
simplex non vna susurronum instar,et de tractorum. ijs est dic-
tum Ecclesiastici. 28.capite. susurro,et bilinguis maledictus,mul
tos enim turbauit pacem in habitantes,lingua tertia,multos cō-
mouit,et dispersit lingua tertia. Tertiatavè segmento trino ser- 75
pentis:est hęc quæ dispersit humanum genus,est lingua bilinguis
susurrans,susurrant enim et sibilant serpentes tertio de historia

capite 9. facile continetur ore lingua serpentibus adhuc, at illico, ac ex ore erupit, ac diuisa est semel difficulter nimis; volat irreuocabile verbum Horatius 1. Epistola 18. numquam deplicatur lingua serpentium nisi vt icciat. Sed simul ac iecijt propriis dentibus, deformis, lacerata, suum metipsum sanguinem fundit. 2. de partibus capite 17. Caninis dentibus, suismet dilaceratur, dum linguam acuit, vt petat, sic acuit vt dilaceretur serpens.
76 Ideo Psalmo 39. acuerunt linguas suas sicut serpentes inferentes sibi detrimentum damnum & noxam Ezechielis 18. quod si genuerit filium latronem, & effundentem sanguinem morte morietur, filium conceptum, & verbum falsum, latronem honoris & famæ maledicentia & detractione sanguinem effundes; morte morietur ille talis. Serpentium lingua dura est læuis, lubrica facilis volubilis inconstans, adhuc intra os vibratur contenta & compressa secundo de partibus 17. 3. capite 11. Isaias 54. Et omnem linguam resistentem tibi in iudicio iudicabis. Tales sunt resistentes Deo genimina viperarum dura enim resistunt tangenti 2. de ortu 2. capite Psalmo 56. lingua eorum gladius acutus,
77 pungunt illa & dissecant, integra alioqui. Porrigit linguam vltra ac animal omne maledictus serpens. Ieremias 9. & extenderunt linguas quasi arcus mendatij quasi arcus, obliquas scilicet, mendatij aberrantes ab scopo vero & recto. Hinc Galenus 11. de vsu partium, capite 10. docet neruos motus, & sensus linguæ serpentium, qui vniuersis animantibus percurrunt compares, serpentibus ea parte, solum diuisos, dispares, & seiunctos, venire linguam conflare distinctos, vt dextri dextram,
78 sinistri sinistram struant partem, quo est lingua duplicata & diui
79 sa natura, structura & ordine Iacobus 3. ex eodem ore prouenit benedictio, & maledictio duplicato ore & lingua plicata iis, Ecclesiastes 28. dicitur. Beatus qui tectus est à lingua nequam. Cor serpentium circa guttur est, quasi ad fauces more serpen-
80 tium peccatores & stulti cor habent. quo dicitur Ecclesiastici 21. In ore fatuorum cor, illorum, & in corde sapientium os illorum est cor diuisum; renis modo, serpentibus succintum, bipartitum, circumseptum Oseæ 10. Diuisum est cor eorum nunc interibunt Ecclesiastici 1. ne sis incredibilis timore Domini, & ne accesseris ad illum, duplici corde, & capite tertio. Cor ingrediens duas vias non habebit successus bonos, & capite 2. væ

duplici

duplici corde & labiis scœlestis, & manibus malefacientibus, & peccatori terram ingrædienti duabus vijs, væ dissolutis corde. Cum tamen de cordis simplicitate sit dictum Sapientię 1. Diligite iustitiam qui iudicatis terram sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum. vates de quo Deus, Paralipomenon 29. inueni hominem secundum cor meum scio Deus meus quod probes corda, & simplicitatem diligas vnde ego in simplicitate cordis mei obtuli vniuersa hæc, est simplex cor iusti, vnius viæ, Dei solius, ego sum via, qui cum vnus sit, vna via cordis iustorum est, Deus est vnus, Ecclesia vna, via vna, lex vna, cor vnum. Sed est monstrosum nimis illud, quod fisum cum sit, renis obtineat formam. Renes originem præstant proli, & soboli, vasa enim deferentia semen, quę intestes implantur, Parastates dicta græcis, seu contorta vasa, paulo infra renes, ex inferiori ramo venæ cauæ oriuntur, in quibus ex renibus patet via, & conductus patent, quibus subministrant materiam renes, imo salsum quo prurriunt excrementum, vrinæ residuo, vrina enim in renibus percolatur, quo relicto salsuginoso, spermatica vasa prurriunt, stimulantur, & animantia in venerem prorrumpunt vasa enim hæc flatibus distenta, tensa irritantur, salsuginosæ materiæ copia, fluxu & trãsitu, titilationis excitato sensu pruriginoso: interim dum fluit, & percurrit illa excrementum salsum, excitato sensu molestiæ, dum fluit interim, voluptate suborta, quod cum prurriat pars & stimuletur peliat quod prurritum excitat, eiaculeturque semen inferens molestiam, & prurriginem, quo in pristinam naturam pars reddens demulcetur, & voluptate affectatur. Galenus de Anatomaticis administrationibus, tertio capite, & septimo, de vsu partium. Hinc renibus, & lumbis, quibus ipsi continentur concupiscentia adscribitur, & origo generationis, sobolisque propagandæ cupiditas, principium, & radix ibi radicaliter generandi virtus residet, ijs vitiatis vulnere aut alio generandi munere destituimur & coeundi appetitus cessat. Hinc Regum primo capite 8. dicitur Dauid Regi. verumtamen non tu ædificabis mihi domum, sed filius tuus, qui egreditur de renibus tuis. Geneseos. 33. Labam genero Iacobi dicitur gentes & populi tui nationum ex te erunt, Reges de lumbis tuis egredientur. Cor ergo eorum renes concu-

pisciétiæ radix, et appetitus libidinis efrenatæ origo, salaces enim
85 et incontinentes, renem pro corde serpentium instar obtinere videntur, ideo Aristoteles loco citato serpentes animantes vocat maxime cupediæ deditos, lasciuiæ, et luxus. Renes ergo lasciuiæ sedem cordis loco, et cor renis vice possident. Quo Nicander in Theriacis dixit serpentis morsum lumbos, & renes inficere nimis inter omnes animalis partis, adeo vt inflamentur, & incendio flagrent vrantur. æstuent serpente læsi omnia generationis instrumẽta vti imo, pennem arrigi in voluntarie, & inuite. Cor ergo eo-
86 rum renes lasciua & mollities petulantia & incontinentia animi. Est animal summè varium temperamentum serpens. Senecta frigida & sicca secundo gradu Galenus 2. de temperamentis capite. 5, quo pilis carere docuit duritiæ cutis, quos solum ingenna inferiori oriri docuit Aristoteles. 4. de partibus capite. 11. Plinius libro. 11. capite. 36. & 37. Paulus libro. 7. cap. de senecta anguium quam vocat gera AEtius, Diascorides, & alij caro earum sicca in 3. calida. 1. pollet virtute extenuandi substantiam & absumendi carnes, expurgat nitrosis partibus, & salsis ventrem, et per insensilem transpirationem, qua dissipat percutem alimentum, tum vti-
87 les, et inutiles humores nostros: inflat quam maxime. Galenus simplicium 11 c. 1. et 2. et. 2. de locis capite. 9. Plinius. 29. capite vltimo. Paulus prima ad Corinth. 8. scientia inflat, charitas autem ædificat, inflauit Hæuam scientiæ desiderio, et ambitione serpens gula, et superbia infecit inobedientia, Geneseos. 3. Eritis sicut Dij, scientes bonum et malum apperientur oculi vestri. Inflatio vaporibus elatis fit, ex materia humida debili calore agente, inualido discutere eam, et extenuare, ut percutem exoluatur, aut alio, quo distendunt vaporis elati violentia detenti quærentes exitum, et impedito, densitate partium, et crassitiæ substantiæ. Est inflatio loci repletio, vltra ac natura fert, replentur enim humidis vaporibus, vltra naturæ terminos quæ inflantur distenta. Quo sese excedunt et non continentur termino proprio, inflata, calore deficiente charitatis, in humi-
88 da vitiorum materia, qui elatos exoluat flatus, et appetitus impetus, extincto enim igne, et calore remisso intumescunt: Charitas enim ædificat, coctione omnia solidiora reddit, constantiora firmiora, non flatuosa, cruda, humida, mol-

mida, mollia, & debilia tandem. Inflat ſcientia, cum ſuperbia, &
animi elatione, tum ſubiecti diſpoſitione alterata aſiduis lucu-
brationibus, curis vigilijs, ſolicitudinibus, reſoluto calore exolu
to & debili, flatus increſcunt, melancolia ſuboritur flatuoſa, &
turgida, quo melancolici abundant flatibus, vigilijs dediti, &
ſolicitudinibus, magis multo reliquis omnibus, igneo quaſi capi 89
ce, curis, ſtudijs gelido ventriculo frigido & crudo, melancolia
Hypocondriaca græcis dicta ſuborta, flatuoſa, & turgida. Hinc
eructant crebro ructantque accidum vt experiuntur hæc omnes
qui nimis multum, indulgent literis docet Galenus 3. de locis, &
6. & alibi paſſim Horatius dixit difficili bile tumet Iecur, ideſt,
melancolia, nam altera flaua bilis eſt tenuis & facilis, hac timi-
di fiunt calore debili, corde refrigerato ideo Philoſophi non mi
lites, in adagium abijt, inflat ergo ſcientia ſi charitatis igne non
perficiatur, flatulentaq; rerum cognitio, & quæ accepimus ſi eo
non depurentur igne, vt alliciant intellectum, & affectent volun
tatem in Deum & proximum, diſtendunt & terminos proprios
excedere faciunt ſuperbię flatibus ſurſum elatis, & ferientibus
caput rationis, nec intellectus ſibi ſolus ſufficere poteſt, elatus
cognitione rerum replentur vacua diſtenduntur mollia, & mol-
les. Qui enim ſcit & intellectum ſolum perficere tentat abſolute
neſcit, finem enim ſcientiæ ignorat, quo & abutitur medio igno
rans finem. Cognitio enim, & verum ex ſe in bonum tendit, bo-
num vero eſt quod licet & decet, res qualis eſt in ſe cognoſcitur
ſi in omnibus qualis eſt percipitur, qui ergo cognoscit, & non a-
mat ignorat res inſe, & quales ſunt neſcit, inflatur, non coquit di
gerit ve alimentum quo non vertetur in ſubſtantiam aliti, in-
flatus imo, charitatis & caloris vitalis defectu & extinctione.
Hinc ſapientia huius mundi ſtultitia eſt, prima ad Corinthios 1.
perdam ſapientum & prudentiam prudẽtum reprobabo Iſaias
33. Non ne ſtultam fecit Deus ſapientiã huius mundi, quis Deũ
mortum, æternum mortale, paſſibile in paſſibile glorioſum vilé
reputatum, immenſum finitum, ortum qui ſine principio, mor-
tum qui ſine fine crederet & intelligeret, non ſapientia hominũ
non mundi doctrina. Paulus 1. ad Corinthios 13. capite. Ex parte
enim cognoſcimus & prophetamus ex parte, charitas nunquam 90
excedit, profundiſſima iactat fundamẽta charitas, nam humilis.
Fundamenta aſtruit humilitas quæ profundiſsima incolit, illi

 ſternit

sternit viam quo non excidit charitas, ædificat enim profundissime, at scientia ex parte, ex intellectu scimus, amamus ex omnibus supponit appetitus cognitionem integrat actum ex omnibus perficitque. Et cum ex parte cognoscamus plurima videntur nobis non adimpleri, quæ adimplentur, & plurima scire videmur quæ ignoramus, quia ex parte videmus & prouidentiæ fines non atingimus. In comprehensibilia Dei iudicia, & arcana, charitas nó excidit, hac scimus ex toto, scientia & serpente tumidi veneno, & malitia ignoramus, charitate humiles perscrutamur recõdita Dei iuditia Paulus citato loco charitas nunquam excidit, siue linguæ cesabunt siue propheciæ euacuabuntur, siue scientia destruetur, neque enim destruuntur sed cum sciamus ex parte videntur nobis cessare, & euacuari, destruique non tamen excidunt, scientia excidit nostra, ideo videntur, & illa excidere, anthidotum huius morbi præscripsit ijs omnibus, charitas nunquam excidit sustinẽtur hæc omnia in charitate, non in sapientia nostra charitas in hu-
91 militate profundissima. Prouerbio.11. Vbi fuerit superbia ibi cõtumelia, vbi autem est humilitas ibi sapientia. Esther.14. Abominor superbiam velut pannum menstruatæ, menstruatæ fœminæ visum, oculosque inficiunt. Iuxta Aristotelem de sensu & sensili secundo capite menstruataque omnia quo obceccant menstruatæ mulieres infantes, contactu, & halitu vaporis tetri, visum, rationis oculos oficit superbia, obceccat mentem, & obscurat inficit. Elatiora enim fulminibus infestantur magis superba, & alta ruunt & decidunt, impetuntur plus alijs, sunt spicæ onustæ humiliores pondere fructus, vanæ, & vacuæ, cels æ & erectæ superbo capite. Inflat serpens veneno & malitia, inflat scientia, & inflabit
92 parentes primos. Totum animal temperamento est frigidum primo gradu & secundo siccũ. Cauda & capite noxiũ, venenosum, motu cõtinuo harũ partiũ excremẽtis allectis, deponẽtibus viscerib⁹ virus, in eas atritu cõtinuo ne eo inquinẽtur. Galenus de Theriaca c.4. & reliqui ab illo quo rescinduntur hæc partes ad triũ digitorũ lõgitudinẽ dũ parãtur esui aneto aqua, & sale expurgatis prius coctis, maceratis, parantur oleo, vt Anguilæ, angues & serpẽtes cõdũtur vt edãtur in pune et inoxie. Extirpãt leprã cõditæ sic,
93 moderato vsu, aliàs inducũt cutaneos, oẽs morbos, quos detergũt moderata, et extirpãt: detergit serpẽtis caro modo dicto, altero inquinat. Dentiũ doloribus, stupori senecta mãsa est vtilis nimis, &

ole-

oleo cocta si instilletur oleũ inaures mulcet dolores auditus accerrimos Gelenus 11. simpliciũ, & 4. aphoris. 77. à quo Plinius, & Auicena, colirijs oculorũ vtilissime permiscetur, infusione visũ acuit perficit auget stabilijt. Senecta serpentiũ dolus antiquus visum acuit nos cautos, & solicitos reddit imposterũ, vt caueat sibi homo intentis oculis atentis, & vigilãtibus. Marci. 13. videte vigi 94
late & orate nescitis enim quando tẽpus sit, imo promissit iuxta propriam naturam id ipsum patribus serpens Geneseos 3. Aperientur oculi vestri in quacumq; die comederetis: Hinc effrenatus visus curiosus nimis, superfluus. senecta anguium innunctis stupori dentium contracto accerbissimi pomi esu sic occurrit, vt omnino cesset dolor, quo minus memoria delicti, & patrati sceleris (vtillissima alioqui) supersit vt caute homo, & vigilanter viuat, penitus aufert, & delet obscurat, obstuporem sensus defectu. vitia vitijs superaddendo, & peccata peccatis, Amos 4. vnde & ego dedi vobis stuporem. dentium sensum scilicet & dolorem quo excitaremini, & ijs adhuc non estis cõuersi dedi scilicet sensum intelligentiæ, malitiæ, & deformitatis vitiorum & neq; ijs adhuc conuersi estis: adeo obscurat anguiũ senecta, & serpentiũ spolia, sic lumen obtenebrat, & cognitionem, infectio veneni, & virus effusum semel Ieremias 31. In diebus illis non dicent vltra Patres comederunt vbam accerbam, & dentes filiorum obstupuerunt, sed vnusquisque in iniquitate sua morietur. Dentes ergo filiorum impiorum parentũ non obstupescent, esu vbæ accerbæ parentũ, sensu pœnalitatum peccati stupore vtilissimo quo reminiscantur delicti & culpæ commissæ, vt resipiscant, viuantq; cautè stupore & dentium molestia, ideo dixit, sed vnusquisq, in in iquitate sua morietur, sine stupore & sensu. Ezechielis 18. idẽ senecta ergo stuporẽ aufert delet peccati sensũ, & memoriã vsu, & cõsuetudine peccatũ peccato obscurato. Prouerb. 13. Stultis il lud& peccatũ. Demulcet auriũ dolores. occultat, obscurat, nõ sedat, quod causã imminuat, sed quod demulceat sẽsũ quo& reddit dolor postea accutior multo, lõgiori tẽpore perdurãs quousque causa eradicetur alio: auditus dolores acerrimos iuste illatos reprehensione & correctione prudenti demulcet, vt iterũ occasione oblata incidant & recicidant vitium obscurat, vitijque cognitionem, quo est causa extripanda occasioq;, ne immoremur ser pẽtis illæcebris salute ficta & fallaci: capite & cauda venenum

 possident 95

possident hęc animantia, est vitium in extremis cum virtus medium obtineat iure. Apocalypsis 9. Potestas equorum in ore ipsorum est, & in caudis eorum. Nam caudæ eorum similes serpentibus, & in ijs nocent. Ore & cauda, capite & cauda, superbia est caput serpentis quod erexit primo & lebauit, in Deum, cauda, qua blanditur hominibus, & pedes ligat, appetitum scilicet, & inferiora hominis voluptas est, hac ruere facit rationem caput, hac pedes adoritur, quo in vtrisq; nocet: hinc capite insilibit Hęuam superbiæ, eritis sicut dij, & cauda Gulæ, & appetitus voluptate, comedite, aufert stuporem mansa, ex puitione, & masticatione, contritione, & atritu dentium. Oris confessio expuitio, senectæ & peccati, contritio atritio ad salutem conferunt, est in ijs salus integra, expuitione vacuata materia & vitij causa, remedijs vniuersalib⁹ prægressis præceptorū & salutis cōsiliorū legis, alias stuporē solū auffert obscurādo dolorē relicta causa morbi. Quis ergo quantumuis vecors, & iners, nō videt monere nos plurimarum rerum, ijs quæ natura & arte contingunt, naturæ autorem, si enim vocibus hortamur ad monemurq; cur non rebus ipsis, vt hinc pateat quantum rerum naturæ & artis cognitio intelligen-
96 tiæ scripturæ conferat, quantum lectio, eruditio, intelligentia rerum visibilium, vt ea quę facta sunt inuisibilia cognoscamus, nā & si non sufficiant conferunt: Præstat enim maxime talis cognitio, præcipue rerum earum, quibus scriptura vtitur, vt instruamur doctrina Spiritus sancti, nā hęc sic extitere, vt moneremur sic, non sic moneremur quia sic extiterunt: his fundantur veri tropologici, allegorici, & anagogici Scripturæ sensus, tropologia enim allegoria, & anagogia ex omnibus naturæ, & artis rebus possunt ellici at tropologicus, allegoricus, aut anagogicus sēsus, solum ex ijs quę in Scriptura sancta continentur elicitur; est literalis basis & fundamentum horum omnium, habent ij suam iurisdictionem, quæ terminis Scripturæ circunscribitur, fundat literalis (Grammaticali omisso) tropologicum moralemve sensum allegoricum, analogicum, seu misticum, fundatq; & anagogicū. His ergo vtantur verbis sacri concionatores solum, ijs non auræ popularis gratia, fictis prophanis menticulosisq; rebus fabulis, historijs figmentis, Gentium. Quæ enim in Scriptura sacra scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, docente Paulo vt supra, quæ vt nec diminutum quid continent, sic vtilia, & necessaria

ria amplectuntur,& superflua & inutilia reiiciūt. Præsensit Paulus in spiritu calamitatem hanc nostrorum,temporum, hortaturque viros pios,vt ab iis recedant figmentis. Ad Timotheum 1. c. 4. Iis rogabi te,vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent,neque intenderent fabulis & genealogiis interminatis quæ quæstiones pręstant magis quam ædificationem Dei quę est in fide,& 2.1. c. Erit enim tempus cum sanam doctrinam non sustinebunt,sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros pruriētes auribus, & à veritate quidem auditum auertent ad fabulas autem conuertuntur,quo nil hac nostra tempestate vtilius dici potuit; duplici capite insignitur serpens vltra omnium animātium naturam, est supra & infra capitatum animal biceps,superbia viget,& gula nimis,capitalibus vitiis vt diximus,iis adorsus est ille Hæuam superbia & voluptate Ieremias.17.confundantur qui me persecuntur & non confundar ego paueant illi,& non paueam ego,induc super eos diem afflictionis & duplici contritione contere eos,duplici vt caput duplex quassetur & conteratur. Ioseph duplicē funiculum habet Geneseos.48.Ioseph idest augmentum Dei (hoc enim significat & notat)duplicem habet funiculum abstinentiæ & humilitatis,vt hæc duo serpentis capita vinciat & liget capite 21. Ezechielis de serpente Dæmone sic.Stetit Rex Babilonis imbiuio in capite duarum viarum , diuinationem, quærens commiscens sagittas interrogauit Idola, exta cōsuluit. Est biuius serpens,est caput duplicis vię,nā est viæ infernæ,& supernę caput. Hunc consulit homo quærit sollicitat dum linquit & deficit a vero capite Christo diuisum,consultant caput,non vnum non verum fictum imo duplicatum,& frudulentum 1.ad Corinthios 11. Viri caput Christus est,tum angelorum & hominum. Inseritur caput eorum cordi sine media cerbice & pectori , est illis caput confusum non supra vniuersam rempublicam constitutum,imo cauda super caput ascedit,opprimit caput superbiit , non ordo non distinctio,non regula,non ratio,imo appetitus imperat, gubernat,dominatur dirigit non aliter ac ancilla,& serua Agar Geneseos 17.contra Abrahæ & coniugē Sarai,rixas,contentiones & iurgia, seminabat,sic cauda in caput insurgit appetitus in rationem. Deuteronomij 28. cap. Ijs minatur Deus transgressores legis. Aduena qui tecum versatur in terra ascendet super te,eritq; sublimior,tu autem descendes & eris inferior,ipse fęnerabit ti-

bi,& tu non fęnerabis ei,ipse erit in caput & tu eris incaudam.
Cauda appetitus aduenæ supra indigenam rationem erit impijs,
98 & regulam transgredientibus, Isaias 9. Et disperdet dominus ab
Israel caput & caudam incurbantem & refrænātem die vna lon-
gęuus,& honorabilis ipse est caput,& propheta docens,menda-
tium ipse est cauda,constituet caudam supra caput, cōfundet ca
put & caudam in pœnam delicti,& disperdet infrænātem, & in-
curbantem caput & caudam humiliātem disperdet, vt superbiat
caput,& cauda ex tollatur fastu, & arrogātia insolenti, humilita
tis spiritum aufferet,& propriæ cognitionis lumen, Iustos auffert
quorum fert causa iniustos, & iniustos quibus Iusti exercentur.
Vt cesset ordo reipublicæ,& Politia,imo adsit peruersio & parti
culare bonum. Submmitit caput vt dispareat quasi, proijcit re-
tro plus omni animanti & quo quo versus mouet indistincte in
omnem partem, & viam omnem, vt periculū omni ex parte ad
sit serpentis. Nahum 3. sed & ipsa ducta est intransmigrationem
in captiuitatem,paruuli eius ęlisi sunt,in capite omnium viarū
de ciuitate sancta de anima etsi ad literam de Niniue; paruuli e-
ius fætus cogitationes,cōceptus ęlisi sunt collisi in capite multa-
rū viarū in serpētis capite,& peccato multiplici regula enim vna
obliquū,& malū multiplex ex quocumque defectu enim oritur.

De his quæ ad naturam serpentis qua est vsus Dæmon se ducens Hæuam spectare videntur.

CAPVT V.

99 Ommissa ergo Angelorum culpa superbiæ, qui rati
sunt beatitudinem sibi deberi ex iustitia & naturæ le-
ge,non gratia & liberalitate munificentissimi condi-
toris,posseq; sufficere ipsos sibi Deum videre naturæ
viribus,non acquiescentes ordini non subditi legi beatificæ vi-
sionis,qua Deus gratia & liberalitate,auxiliorumq; supernatura
lium dono hæc dat videre & præstat. Inuidia ęstuantes Dei & ho
minum,condolentes de præstantia diuinæ bonitatis, & de bono
hominis,cōceso a liberalissimo conditore,quod sibi impedimen
to esset Dei excellentia omnipotentiaq; summa, quominus hæc
ea,qua ordinabit Deus lege & non quo illi sunt affectati modo
cōsequerētur,vt videre est Isaias 14. citato vbi dixit Lucifer,cōs-
cendam

cendā in cœlū,& exaltabo solium meum sedebo in monte testa menti in lateribus Aquilonis ascendā super altitudinem nubium similis ero altissimo. Hoc tracto scęlere, licuit prouidentiæ ordini, vniuersi seruata lege & dispositione suaui, conditione Angelorum & hominum stante, tentationibus discriminibus & periculis hominē subiici, bonisq; Angelis custodiri, vrgeri malis, hominū natura seruata liberrima, quo decuit cum alijs carnis passionibus rerumq; affectibus & malitias tū dæmone agi & exerceri, vt mercedē maioris laboris referret, iuxta leges rationalis naturæ maiusq; hominibus impenderet præmiū, reputato illis ad iustitiam, si thecnuis suasionibus quæ Dæmonis non acquiebis- 100
sent, victores & superiores si euaderēt, quo structor ille summus hominum vti Dæmonē serpēte permisit & hominē tētare & experiri. Inter omnia vero naturæ animātia tot tanta variaq; adeo, solū serpentē ingredi cōcessit dæmoni, Geneseos 3. vt facilius superaret vinceretque homo hostē & aduersariū monitus, & permonitus excitatus & expergefactus eodē, vt resipisceret, animātis natura, malitia & cautella, vulpę callidioris cūctisque animātibus terrę, quo AEgyptij serpētē fallacię symbolum propter eius callidissimam naturam cōstituere, antiquitasque omnis; decuit enim dæmoni mendacij autori, fallacissimo & mendacissimo vti animanti, nam vt est Deus omnis entitatis autor conditor & causa veritatis omnis & esset rerū cum omnia per ipsum facta sint, Iohannes 1. c. sic Dæmon peccati non esse & nihil, sine ipso enim factum est nihil sine Deo scilicet solo dæmone, & malitia hominū peccatū, nequit enim Deus adhuc sua sūma interminabili potētia, reddigere aliquid in nihil peccati & culpæ, qui in nihil na- 101
turę potest omnia impotēs enim esset si hoc posset, qui omnipotēs est, cū traheretur à malo sibi opposito, suæq; bonitati & esse, amaloq; intrinsice tali, & ab eo quod extra se est, indigeretq, extra se aliquo ille, qui in se omnia continet, cū imperfectione careat actus purus, & entitas omnis infinita & immensa, omni defectu & priuatione in munis & libera, quo vel propter malum ageret, quod summe bono repugnat vel ex ignorantia egisset, quod summe sapienti dedecet, se se reddegit Dæmon se redigit homo dum peccat in nihil in quod non posset, Deus ipsos redigere omnipotentia sua, quo sine ipso factum est nihil, autore Dæmone, estque hoc maius nihil quam nihil naturæ, potest Deus

in na-

in naturę nihil redigere omnia, at in nihil rationis deuitę, ne-
quit: Est vsus Dæmon subiecto suis vsibus apto commodo & cō-
10 uenienti, vt sequerentur intēti effectus, & dolosæ captiones quo
serpētem ingreditur, vt pararet facinus, & thecnas strueret, eget
Dæmon concinna & congrua subiecti dispositione, vt corpora
immutet alias nequit, Deus enim naturæ totius autor potentia
sua omnimodo infinita libera immensa, est omni lege agendi so
lutus & naturæ termino, potens omnem producere naturam, &
quidquid est esse & ens, finis naturę efficiens & parens, conditor,
autor, se solo agit, solum se expectat ad agendum nullo eget alio
præterquam se, sibi sufficiens, sibi totus, omnia sibi ideo Deus,
quia est sibi sat, efficit materiam, formam efficit quo & est factor
ille, & finis omnium potens se solo, quod omnia per ipsum, An-
geli vero corporalia immutant, medijs naturæ actiuis & causis
corporeis, solum applicando actiua passis, secus non agunt, nec
possunt alio alterare aut permutare corpora, operari enim sequi
tur esse, est esse operandi mensura, cum ergo Angeli in esse mate
ria careant, materiam non alterant non immutant, aut afficiunt,
nec ad suum esse nec aliorum, nam si alterarent disponerent si di
sponerent transmutarent ad formas substantiales accidentium
quibus affectabant & disponebant materiam prius, quo & substā
tias compositas producerent reales existentes, essentque in pro-
ducendo alijs sibi præstantiores, potentiores, perfectioris, altio-
ris actionis, cum in suo ordine, substantiæ nihil efficere valeant,
alias crearent cum efficerent ex nihilo, nam materia carent, ex-
tra vero substantias molirentur reales & veras, sibi solum inten-
tionales intellectu & actionibus in manentibus internis accidē-
tium, verbi producti angelica notitia mentis & animæ quo &
transcenderent ordinem & modum naturæ finitæ & perscriptæ
certis legibus, & mensura certa. Quod est solius Dei qui cum sit
Deus, nullo eget præpterquam velle, vt efficiat omnia, cū enim
103 sint omnia ab illo materiam creat, dispositiones inducit, efficit
formam, ipse efficiens & finis non spectans materiam, non dis-
positionem aut aliud, est sat velle ipsum non agit alio quam vo-
luntate, non ratione materiæ aut subiecti, sed vt vult agit, ratio-
ne agendi & fine proposito exse sibi, ex parte intellectus, se sibi
finem inferens, solo velle agit, nullo alio ad agendum expectās,
semel ac expressit actum iuditij prouidentiæ actum, quo præui-
dit om-

dit omnia:Hinc Angeli solum permutant corpora mutatione lo ci;non formali dicta intrinseca mutatione & via,sed sola obediẽ tia,sine virtutis aliquo contactu,solo ordine voluit Augustinus 3.de trinitate,a quo Diuus Thomas & omnes alij postea , idem enim inquit facit ordoin spiritalibus ac incorporalibus situs,mo uent corpora,exordine vt subdantur vni principio omniaque or dinentur cohereant medio motu loci,qui nil intrinsice reale po- nit immobile,hoc ordine mouet imaginatio & appetitus animã- tia,& voluntas & ratio,anima ijs corpus actione in manenti,sine transeunti contactu virtutis,qui pugnat omnino. Si hæc enim cõ tactuvirtutis cõtingerẽt corpora,aut intrinsice talia qualia antea cõtactũ essent,& sic nõ magis quã ante cõtactũ mutarẽtur,intrin sice eadem;relatiue enim alia non sufficit esse,præcipue extrinse ca relatione ordinis angeli,nam relatio nequit per se agere , vt nec per se fieri,nec principium esse actionis,quod terminus illius esse nequit,si vero est aliud intra subiectum contactu angelico virtutis dicto;alterabit subiectum intrinsice mutatione formali, & actione virtutis transeuntis,quod non datur angelo,exordine ergo solo sine contactu mouent,& corpora mutant,imo vt mo- tu locali angeli & Dæmones permutent corpora proportione e- gent;licentia concursu,tum aptis instrumentis partium naturæ, figura & situ,ordine magnitudine,numero earum, iusta positio- 104
ne,vt subdantur illorum imperio:hinc est vsus serpente vt cons- tabit postea callidus Dæmon hinc Arist.2.cœli defatigari dixit intelligentiam super addita stella orbi et mobili proportione va riata:cohærent partes quædam quibusdam vt hoc modo disposi tis resultet effectus iste,alioqui cesset, impedito ordine decenti naturæ,& permutata serie quo expectat Dœmon naturæ disposi tiones concursus & astra vt possit alterare corpora , & vt cupit 105
agere cum solum aplicet actiua passiuis,alias secus , operari ne- quit vnde Matthæi.105.de lunatico illo qui vexabatur Dæmone, morbo lunatico dicitur. Et per incrementa lunæ peius habebat. Vrgebatur enim acrius inplenilunio humida corporis dispositio ne expectata lunaticus ille,est talis vulgo Epilepticus hispanis al ferezia,ex arabico nomine originem trahens alferez seu altum, nam capitis morbus est,quo alferez qui vexillum erectum & al- tum obtinet in Castris dicitur,morbus hic & si ex melancolico oriatur suco & sanguineo aduc,et si id rarius, cerebrum obstruẽ

tibus

tibus & impedientibus sensum vitiantibus quæ motum, Crasitie infarctis invijs cerebri, tamen dum expituita ducit originē quod est communius, lunæ motui subditur & lunaticus dicitur affectus, eius insequens motum, increscit luna aucta & inminuta imminuiturque hæc egritudo, quo & si alij morbi sequantur lunam, præcipue ex materia pituitosa pendentes, hic antonomasia est dictus lunaticus quod sit morbus capitis membri diuini excelsi, & sacri, sacer morbus dictus autoribus ideo, tum morbus caducus ex casu quo conciduut ægrotantes, & cōmitialis quod Romæ cōmitia cessarent eo aliquo arrepto & hoc morbo opresso, augurio capto quo credebant vitare commitia Deos. Est luna calida & humida influentia & lumine, quo increscens & aucta lumine flu xus concitat, humores fundit, liquat, liquefacit quibus repletet obturat vias & virtutem impedit, fluxu virtutis cerebri supresso quibus Epilepsia excitatur increscente luna oppositione ad solem, crescente fluxione succisque liquatis: hinc carnes citius putrescunt ad lunæ lumen expositæ quam loco vmbræ collocatæ, calore & humore astri, sunt calor & humor putredinis causa iuxta Aristotelem metheororum 4. secūdo capite, hinc augentur medullæ ossium luna aucta lumine, & hument arbores in plenilunio mare increscit, augentur aque, sunt omnia humida, non secantur eo tempore semina mali aurantij, nam humore resiliunt, non constant diuisioni humore perfusa, hinc ligna eo tempore scisa carie afficiuntur postea putredine & vermibus, tum tonsis eo tempore lanis tinea infestantur per texta opera. Hinc ergo dispositionē
106 subiecti Dæmon expectat quo magis alijs melancolicos impetit, corporis dispositione commoda hos afligit magis alijs, vexat, varijs cum fluctuent imaginationibus quo libro de diuinatione per somnum, melancoliam vocat Aristoteles. 2. capite sedem Dæmonum, Dæmoniacamque naturam, melancolicos Dæmoniacos, & domicilium Dæmonum, sensere antiqui patet eo loci & inconditio Platonis, in timeo in. Io. de furore poætico idem Proclus de Dæmone lib. Porphirius, Iamblicus, & Platonici reliqui Galenus
107 libro quod animi mores cap. 4. Quo spurcas amat ille vetulas melancolicas callidas infamias, tetri odoris & obscænos homines corruptos, vitiosos, lasciuos, succis abundantes spurcis, corruptis, impuris ob aparatum corporis hos sollicitat, quærit, hos amat, his saltem vtitur illis incubus, his sucubus suggestione &

præstigio

præstigio. Imo curis solicitudinibus, anxietatibus, aduersitatibus cõtraria rerũ fortuna actis angit & premit, vexat, torquet tẽperaméto cõtrarios disitos lõge ab hac vitiosa corporis tẽperie, & culpato aparatu, vt in has labatur distẽperies, tẽperaméta & humores quo eisdẽ vtatur aptis suis vsibus paratioribus. Hinc Matt. 5. & Luc. 8. expetiuit Dæmõ parcos summis pra cibus ingredi quod tullit Christus, vt docuisset homines immũdos vitiosos, cinædos corruptos malitia Dæmonis posse facilius corripi, paratiori natura, faciliori dispositione & paratu vt cauerẽt & resipiscerẽt ob inclinationes procliuiores, Sapiẽ. 9. Corpus quod corrũpitur aggrauat animã, & terrena in habitatio deprimit sensum multa cogitãtẽ. Anima corpori iũgitur, precipue vt intelligat propter perfectiorem actionem sui, in corpus venit estque primo, neq; enim forma propter materiam, imo hæc propter formam, Paulus prima ad Corinthios, cap. 11. non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro etenim nõ est creatus vir propter mulierẽ, sed illa propter virum. imperfectum propter perfectum, mulier propter virũ, potentia propter actum, materia propter formam, corpus propter animam, & propter animæ actiones, si operari est terminus esse, & propter prestantiores primo, altiores, excellentiores, quo & propter intelligere asidet corpori vnitur informat, est intellectus noster pura potentia intelligendi, vt Deus purus actus, est angelus media substantia, inter Deum & homines, naturalium habitus obtinens rerum secum cogenitos intelligentiæ et notitiæ, supernaturalium rationes intelligendi suscipiens gratia, nõ natura liberalitate imo et dono: homo per sẽsus ascit, it cognitionis principia rationes species, ex se solum et natura, potentiam nactus et sortitus est posse, vt intelligat modo hominis ille, et reliqua suo, quo perturbatur perturbato corpore intellectus et anima, ipsam aggrabat corpus disturbat dũ corrũpitur, pẽdet ex sensibus intellectio, nã obiecta suggerũt et subministrãt, et si subiecto careat intellectus immistus materia immunis liber, alias nõ posset omnia corpora suscipere, si constaret aliquo quod enim intus contineretur aduentens prohiberet, actus enim prohibet actum eiusdem rationis, vt implicat calescere calidum gradu quo calet, requiritur enim potentia immobili vt actus suscipiat actiuorum, quo dixit Aristoteles. 5. methaphisicorum. capite. 10. factum non est infectum. quo nequit fieri. Si ergo corporea omnia in nostra

in homi

in hominumq; erogantur vsus,cognoscant corpora omnia est necesse sensus,tum intellectus omni careat corporea natura illis superior,quo & quod sit immortalis anima& sit ille æternus dictis colligitur,cum in corporeus sit materiæq; expers qua possit alterari & mutari in corporea natura,sed perturbari perturbato corpore non minus eliditur si fundamenta & basim intellectionis attendamus,quale enim fuerit obiectum intellectus, vt retineat ne cõfundat intellectiones,sed distincte percipiat speculari phãtasmata debet,vt pendeat à sensu,in omni actu,actione & opere tam dum intelligit primo,quã postea omni opere alio,hinc corporea fingimus omnia & ad modum corporis intelligimus in corporea adhuc,& talia effingimus,alioq; nequimus intelligere modo,vt opus docet experientia,intellectio & expressio conceptum ad extra picturæ & imagines,quo & corpus terreum dum euanescit & resoluitur terrenaque in habitatio sensum deprimit & intellectum,ideo animam postquam perturbari corpore dixit, cor
108 pore corruptionem subeunte,subdijt,& sensum terrena in habitatio,vt corpus animam,& sensus intellectum, corpus enim sensus deprimit,pendet enim ex vegetatibo sensitibum,hoc vero ad intellectionem prærequiritur,ė contra deficiunt, corrupto vegetatiuo sensus,his vero agrauatis intellectio cessat variat & deficit,tumque deprimit sensum multa cogitantem de morte & vita mortis metu doloribus oppressus turbatus viribus debilis , quæ non mediocres expetuntur eo in tempore,officit morbus distrahit dolor,vt impediant potius rationem quam illi sufragentur, cogitat plurima eo tempore sensus,deprimitur multis,quibusvexatur,vt minus rationi obtemperet,tot tantisq; procellis actus
109 impeditus,deficientibus omnibus quæ possent esse auxilio rationi intellectui,occursante Dæmone mundo , deficienti corpore, subiecto inualido corpus dum corrumpitur . Hinc multoties naturalibus applicitis causis tantum Dæmonis opera(etsi melius diuinis supernaturalibus,prohibentur & cessant, nam cum applicet naturales causas & non agat ille,possunt applicari aptarique potentiores,casu aut arte,quas vincere ille non possit aliis applicitis superare & excedere,quod maiores sint omnium natura in illo effectu,manifesta vel occulta proprietate naturæ & formæ quo verbena ruta mentastrum, perforata dicta,sulphur , & alia, irritas faciunt actiones Dæmonis,semel natis infantibus appen-

duntur

duntur domibus,liminibus,pauimentis sternuntur, vt dæmoniaci & lammiæ frustentur opera, eorũ virtute potentia & natura. Imo Vlisses vt procos fugasset quos interfecerat & dæmones im mundos propulsaret,sulphuris suffumigio purgauit ædes,&tecta immũda, refert Homerus Odissea illa,tum exorcistæ hodie suffu migant dæmoniacos sulphure primo,& perforata Hipericone di cta virescenti,vt inepta reddant corpora vsibus dæmonis,& facilius desistat ab opere serpẽs ille,præparant & præueniunt dæmoniacos artis remedijs,pharmacis chirurgia &diæta,ne fiat iniuria naturæ,& illa quæ sua sunt ex lege non amittat, vt ijs actis vera salus accedat,illata de super & pellatur dæmon , idest ab opere desistat aplicandi causas locali motu;sunt ibi spiritus vbi opera eorum assident localis motus,quo sunt illi præsentes,nam huius sunt causa aliorum solum conditio,applicando actiua,etsi ex pacto maleficia cessent & actiones dæmonis citra causas applicitas, aut vim aliam naturæ,solũ ex eo quod sic sanxit dæmon cum malefico & mago,quod iuncta quadam rerum congerie,verborum, aut rerum,maleficium teneat disita disoluatur , quo tunc solum vicem signi obtinent talia non causæ noxam inferentis, vt patet multoties,verbis ridiculis vannisque rebus maleficia astrui,quibus disiunctis cessant illa,citra aliud sensibile, quia cessat pactũ vsque ad illud signum constans tenetq; vsq; ad hæc,non vltra, vt causæ vacent & desistant ab opere solutis illis iunctis & copulatis antea,in signum pactionis,tum verbis sacris,vti vult ille maleficos,vt eisdem deroget & mysterijs sacris detrahat abrogetque fidem,tum vt superbus ille ijs quibus veneratur Deus adoratur & colitur execrabilis ille colatur & prosequatur obseruantia & cultu qui semper Deo similis esse ab antiquo cupiuit.Hinc Reg. 111
1.cap.16.Igitur quando cumque spiritus malus Domini arripiebat Saul,Dauid tollebat cytharam,& percutiebat manu sua &refocillabatur Saul,& leuius habebat,recedebat enim ab eo spiritus malus. Musica,armonia,& concetu morbos plurimos Pythagoram expulisse docent, Alexander ab Alexandro,lib.2.cap.25. Marsilius Theologiæ platonicæ,lib.3.&plurimi alij,imo percussi à tarantula modo regionibus plurimis non alio quã musica reuocãtur salũti pristinæ,vt 2.lib.latius capite de Stellione, hęc mulcet, animos quietat,lenit,mouet,impellit,agitat,instigat,tristes efficit,reddit hilares,mãsuetos & feros motu sanguinis & spiri-

D tuum

tuum Ecclesiastici.22. Musica in luctu importuna narratio. Tristes enim tristiores reddit & c.40. vinum & musica lętificant cor & super vtraq; dilectio. Sapientiæ que c. 32. non impedias musicã lætificat ergo. Imo sic concitat eleuat animum extollit vt temperato cerebro, spiritibus commotis, depuratioribus contemperatoque subtilissimis è corde ascendentibus expurgatis, puro sanguine genitis potentissimo natura agenti, cerebrum alterent, cõtemperent prout affectus petit secundum dispositionem præsentem in hunc illum vè affectum animi passionem & motum, vt iam illi altius æstuant po œmata, isti irascantur, tristentur illi, hilares ij melancolici, quieti, illi inconstantes; mouent ij pedes manus ora saltant quiescunt, in variosque trahuntur affectus vna aut diuersa armoniæ ratione, hoc rithmo, aut illo, hac consonantia illa vè seruata excitat vero in passionem qualibet excessu nimio, quo
312 furere videntur, ij sine sensu illi, furentes, mansueti antea, contra alij, tanta est spirituũ potentia temperantium, cerebrum musica, vt depuratiores spiritus, excellentiores sacros cor, semel ac cerebrum auditu est perculsum, concetu, & harmonia percitum releget & mittat in caput, vt ijs eisdem temperatũ altius, miros ædat effectus, iterumq; cor affectet afficiat in affectus varios distrahat cerebrum mutuo harum partium consensu, & sympathia, hanc vero energiam & vim agendi ad naturam spirituum referendam esse patet, quam exposcit animal vt harmoniam teneat & percipiat concẽtum, quæ nõ sentiũtur quouis facile auditu aut subiecto quouis, imo quasi altius obiectum purissimo auditu, etsi musicæ sonum & voces omnes percipiant, quo & subtilissimis spiritibus eget in totum musica, harmonia vero, quasi spiritalibus, hinc musici sunt passionibus dediti his aut illis, qui graui pollent voce Bacco, quod deorsum impellant in profundum pectoris spiritus, quo
313 sitiunt alijs magis, & esuriunt, voraces, famelici, cum egeant viribus maioribus, vt e profundiori parte impellant aerem, vino vtuntur & alimento copiosiori, canunt enim versus ventrẽ magis, quo vino ingluuie & musica delectantur tales, possuntque ij esse prudentes quod sit ijs caput liberum, atqui acute cõcinũt alte magis, veneri indulgent nã caput versus obseruãt impetus, quo capite exucces labore & motu repercusione spirituũ exiccantur tales, inferioribus integris partibus, nõ labore debilibus allectiq; musicæ delitijs prorrumpunt in venerem, Eunuchi aduc espadones castrati alijs,

ti alijs magis quãtum musica agitur, reliqui vero vt in hãc illã vẽ inclinãt vocem sic ijs, aut illis affectibus inclinãtur quo vocis acu tę sunt naturæ liberæ ioculares, incõstantes leues, mouiles, faciles sic Arist. 2. phisiognomiæ, Galenus libro artis medicæ. Disponit ergo maxime cerebrum musica viuificat aptum facit inopus quodlibet, sese excedere facit animantia, prout quodlibet temperatur illa, mentẽ erigit vt cõtemplationes altiores edat intẽsius, subtilioribus spiritibus purioribus rerum imaginibus oblatis sensibus, quo inter turbantur minus actiones, viuatioresq; fiunt, sentiũtur enim ijs quæ alijs spiritibus obscurarentur & euanescerent, videt & presentit quædam in quibusdã sensatis quæ alias nõ preuideret obscutata dispositione spirituum quo & sensatio delitesceret, hinc disponitur natura & ordine, vt altiora suscipiat intellectus, cum analogia ad perfectiores sensuum actus habita, tum vt postea sensu exequantur quę altiora suscepit exstasi quasi elati extra se. hinc Eliseus. 4. Regum capite. 3. psalte coram se canẽte prophetabat: disponebatur altius, vt sensus semel accepto spiritu desuper obsequerentur rationi in spiritu prophetico, tũ discurreret raptu sensuum aut distraheretur minus adminiculo altiori, circa semel acepta, in ijs quibus prudẽtiæ est locus, & in Analogia ex sensatis ad reliqua quæ præuidebat spiritu prophetię supernaturali, perfectior enim natura eodem dono supernaturali suscepto, poterit altius agere cæteris æqualibus, vt naturæ seruetur modus, vt ipse Eliseus aptabit sese, excedens puerum, vt non excederet modum, compressit seipsum, non despicit Deus naturam dum locũ habet: nec illa opponitur supernaturalibus, ficorum massa, virtute superandi insignis, vti voluit Isaiã vt Regem Ezechiã pristinæ saluti reuocaret, apostemate laborãte pessimo & vlcere inflamato, quod posset natura posthabita solus ipse permoliri, noluit tamẽ nã etsi miraculose euaserit ille adesperato vlcere, tamen quod potuit natura præstare nõ vetuit aut recusauit Deus faceret, voluit imo naturę actione prędfinita eficere quod illa nõ poterat. 4. Reg. c. 20. tum etsi ex nihilo hominem condere posset aues & reliqua, hęc ex vapore aqueo, hominem de limo struxit vt natura serbaretur quã cõdiderat ille, & lex naturę quãpromulgauerat Deus. qui cũ sit veritas, veritatẽ in omnibus serbat, vt semel ordinauit, & dixit, verbo virtutis suę. Dauid cithara ludit, corã arca Dñi, vt animos hominũ excitet & feruidã deuotionẽ excitet, quo & corporis

D 2 motu

114 115

motu concinno saltabat, vt & alijs musicis instrumentis, & modulis modo tristibus, modo hilaribus Ecclesia vtitur, & vtebatur antiquitus, vt homines vocet & alliciat, hinc Parrasius pictor celeberrimus refert AElianus, lib. 9. c. 6. de varia historia, cantilenis & modulis laborem, & dolores cruciatusq; omnes mitigabat laboriosissimus alioqui qui lib. 2. de varia historia docet cretẽses cantilenis, & cancionibus leges condidisse & promulgasse, vt incitarent homines in bonum publicum. Hinc Athenienses aggressuri hostes pęanna Iobis hymnum decantabant antea, à quibus postea & reliqui græci sic Alexander, lib. 4. cap. 7. Tum melos laconicum ad permouendos militium animos plurimum valuisse refert Alexãder eo loci, Polienus lib. 2. Laertius lib. 1. Plutarcus, Porphirius: & modo experitur in se quilibet tubam bellicã timpannos & alia corpus mouere, & animum accendere, pedes permouere, mẽtem erigere, & affectus causare miros & varios. Quo & laborem temperantes canimus, & animantibus adhuc sonalia & nolas, tintinabula, cimbala collo appendimus, vt musica delectentur & onere grauentur minus, & facilius ferãt distracta musica recreato cerebro à quo est motus & laborem sustineant, validius robustiusque onera gestent & ferant. Prohibentur ergo dæmonis opera naturalibus rebus aliquando, & si semper supernaturali causa securius & certius, illa iussu imperio edicto, vt Christus abigebat dæmones Apostoli & sancti, & quibus desuper donum hoc, impertitur, hæc gratia & potentia immittiturq;. vtitur ergo concinna dispositione, corporis subiecti, & instrumẽti dæmon, vt perficiat opus, secus si subiecto in commodo vteretur frustaretur opere, hinc hircum arripit modo, vt sit lascibus quando incubus est vt venere vtatur ingreditur animãtia sallatia, obscæna & spurca, sues tauros, vt quod ille per se non potest exequi, exequatur animal, & perficiat, animanti natura vssus, illi operi congrua, cuius præstigio figuram nõ representat sed modo aliam, modo deformem & tetram vt negotium exigit, & qui petit sanxit, aut fert malitia aut vitiosè sustinet, vt voluptate fruatur maleficus, hac illa vè forma, efigie & figura, multoties, vt excitemur, hortemurq;, et de malitia ad versarij suspectos nos reddat & cautos ęquissimus conditor, formas eas sinit suscipere nõ alias, vt vincamur minus, moniti animãtiũ natura & nobis cõsulamus. hinc ergo vsus est serpẽte suis vsibus apto infra elucescet.

De con-

De cōcinna serpētis natura ad dæmonis thecnnas parādas.

CAPVT VI.

Eneseos 3. capite hæc continentur, & dixit Dominus Deus ad mulierem quare hoc fecisti? quæ respondit, serpens decepit me, & comedi. Quis vero in serpente contineretur illo, dicitur Iohannis Apocalypsis 12. capit. his, & proiectus est Draco ille magnus serpēs antiquus, qui vocatur Diabolus & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiectus est in terram, & Angeli eius cum illo missi sunt, capite vero 20. hęc. Et vidi Angelum descendentem de cęlo habentem clabem abyssi, & catenam magnam, in manu sua & apprehendit Draconem serpentem antiquum, qui est Diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille. Cum tot tanta variaq; adeo animantium genera condiderit summus rerum ille oppifex, quibus hanc celebrem vniuersi machinam exornauit, dubium affert non leue, cur Dæmon vt Hęuam seduceret thennasque & tricas pararet, in serpente, relictis alijs omnibus generebus animantium se se condiderit occuleritque inuiso nimis vsus animanti odioso venenato & horrido hominibus. imo cur animal fuerit ingressus verumq; animans, cum ille facile effingere posset præstigijs ex aere formato densatoque formas fictorum animantium, aut sine eo animanti aliquo sensibili ficto aut vero sine apparenti aliquo humanas efformare voces maiori cum exthasi & admiratione Hæuæ in expertæ, maiorem allatura fidē obstupendo magis euētui miraculo quasi conuicta & stupefacta, præcipue cum posset interno affectu illam impellere & tentare vt Dæmones multoties nostri periculum efficiunt, sine sensibili aliquo aut externo signo internorum solum cōmotionē facta imaginarijs speciebus. Quędam ex ijs difficilia adeo & tricata fuere apud Sanctos Scripturæ sacræ veros interpretes (quibus desuper datum est eam exponere & deplicare, vt his quasi aquæ ductibus ex illo fonte aquæ viuæ, ad nos possit peruenire aqua uiua salutis & gratiæ) sic plurimos extorsit vt non verum fuisse serpentem fuerint rati hunc de quo spiritus Deus per Mosen inijt sermonem, imo mistice id intelligi debere ad spiritum tropologico aut figurato sensu, non sensu historiæ affirmant, inter quos Beatus Cyrillus lib. 3. aduersus Iulianum apostatā, quē secutus est postea Eugubinus in sua 116

 Cosmo-

Cosmopœya hanc sunt amplexati partem, nõ fuisse scilicet verũ serpentẽ, sed aparentia tantũ ex formato aere dæmonis arte, est aer motu facilissimus & si facillior sit ignis caret colore apparenti & vero, lumine & visu, quibus ignis pollet, quo varie densato plus minus vè, reddit colores ex oppaco & lucido in perspicua natura colorũ facile susceptiua aerea, quod sit pæruior alijs, aqua & reliquis oppacis corporibus terra & lucido igne, quo tactu vera examinare volumus corpora, nõ visu aut alio, dixit Thomas dydimus Christo, velle eũ tangere spiritus enim carnes & ossa ad tactũ nõ habet, etsi repræsentet advisum aereo corporeo suscepto, vt multoties cõtigit Deo, Angelis dæmonibus apparẽtia & ad visum tales apparuisse, cũ reuera tales nõ extiterint sed aparẽtia, & delusione: quæ iã in sensu historico Mosis deficere videntur, simul cũ sententia aliorũ, qui nec aparentẽ serpentẽ quãto minus verũ suscipiunt, serpentis imo nomine solũ dæmonẽ intelligẽdũ esse tuentur, vt Gaetanus censet eo loci Geneseos, & cũ illo alij metaphoricamq; hanc Mosis narrationẽ statuũt. dicitur enim eo loci, sed & serpens erat callidior cunctis animãtibus terræ, quæ
117 fecerat Dominus Deus, quibus serpentẽ cõprehendit inter animantia ex terra facta, quæ Dominus Deus animantia fecerat. Cũ tamẽ nec Deus fecisset dęmonẽ ex terra, terrę vè animans, aut bestia terræ cũ id dæmon solus effecerit sibi culpa & scœlere cõmisso, vt bestia esset quasi serpẽs ergo cũ inter bestijs terræ numeretur quas fecerat Dominus Deus tales, nequit dæmon eius nomine solus subintelligi cũ Deus dæmonẽ bestiã nõ fecerit, præcipue quod ostẽdit Hæua serpentẽ quãdo maledictione illa dura & terribili execratus est Deus illũ, quod Hæuã seduxisset, cuius maledictionis omnia, cũ his quæ modo in natura serpentis visuntur post cõmissum scœlus coherent maxime, vt sensum reddant historicũ, sintq; hominibus monimentũ, memoriaq; delicti cõmissi, cur enim alia quæ eo loci narrantur sensu historico intelligũtur & quæ ad naturã serpẽtis spectare vidẽtur, solũ figura & metaphora? semel enim ac dæmõ in serpẽte illusit Hæuã, exueret serpentis formã qua indutus erat & sub illa, scœleri patrato semel iam impertinenti nõ spectaret Dei durissimũ supliciũ & obstupendã maledictionẽ, imo verũ fuisse serpẽtẽ cõmunissimumq; no-
118 strũ anguẽ, inde datur intelligi, quod cũ Scriptura sacra de hoc absolute dicto sermonẽ instituat, hic veniat intelligẽdus, serpen-

tes

tes enim alios dũ nominat aut vocat ignitos,vt videre est, Num.
21.aut flatu adurentes:vt est videre Deuter.8.aut dracones serpẽ
tes,Apocal.12.& 20.c. Leuitham vè serpentẽ,Iob.40.Isaiæ 17.vo
cat vero Aspides,Basiliscos,Dypsadas,Regulos.&c.dicuntur e-
nim hæc omnia generali nomine serpẽtes, dũ de omnibus simul
sermo est,vt cõstat Iudith 8. Quoties vero de singulari serpente
in specie sine addito æloquiũ Dei venit de vulgari nostro angue
intelligendũ est,vt patet Exodi 4.& 7. vbi virga Aaron versa est
in colibrũ sepentẽ, virgæ vero maleficorum in Dracones, vt mi
rabilius esset colubrũ breuẽ Mosis ingurgitasse vastissimos Dra-
cones Pharaonis,potentiaq; sũmi Dei cognosceretur nõ ergo ser
pens naturæ intelligibilis cui intellectũ, rationemq, intelligẽdi
cõcessa fuisse tenet AEphren Syrius,vt refert Moses Barcephas,
lib.de paradiso c.16.huius assertionis autor cũ intellectus sine ra
tionis anima,nulli corporali naturæ possit impertiri,non secus,
ac sine essentia & subiecto potest partiri pasio,alias enim spiri-
talis intellectus,organo naturæ corporeæ possęt affigi spirituale
q; cũ anima cui insideret intellectus ille serpẽti denegetur,eorũ
que assertione,suũ ordinẽ transcẽderet essetq; forma & actus ma
teriæ,quo iã nõ bestia diceretur serpẽs,imo rationale animal mẽ
tis & intellectus particeps,cuius quot sequãtur absurda, & her-
rores facile quiuis intelliget, minusq, facultatẽ intelligendi illi
fuisse ad tẽpus impertitã vt Iosephus sensit 1.lib. antiquitatuum
c.1.Cũ intellectio nõ secus ab intellectu procedat,ac risus à risu
sitq; actio vitalis supponẽs principiũ internũ in eodẽ esse quo ra
tionis anima carẽtib' & per cõsequẽs intellectus nõ impertitur,
cũ sint naturæ corporeæ illa,nec intellectio eis potest adscribi,
neq; ipsam suscipere queunt,cum intellectu pribẽtur in quo in-
tellectio illa sit huius rationis actus.pręcipue cum iuxta naturã
serpẽtis callidissimum esse animal exprimat spiritus Deus, secũ
dum terminos sibi ex natura perscriptos,quo verum fuisse serpẽ
tẽ anguẽ vulgarẽ nostrum dictis eliditur,cui sentẽtiæ fauet Basi
lius,Beda,Theodoretus q.31. & 32. Rupertus libro de operibus
Trinitatis,Damasc.lib.2.de orthodoxa fide c.10.Magister lib. 2.
dist.21.Chrys.in homilijs in Genesim, Aug.in Genesi ad literã &
li.14. de ciuit.Dei c.11.qui omnes hanc sentẽtiã sustinẽr,eoq; dę
monem vsum fuisse,vt Heuam agrederetur,non secus ac in vera
asina Balaan locutus est Angelus Domini,vsus suismet vocis in- 120

 strumen-

ſtrumẽtis, vt verba eformaret, & dæmoniaci phanatici, & energumenicia loquũtur ſine eo quod ea quæ proferũt intelligãt, tãquã dęmonis inſtrumẽta & organa locutus eſt enim dæmõ multoties per animata & inanimata plurima idolis ſtatuis, imaginib⁹ animãtibus, locutus eſt in ſerpẽte, cum apud gẽtes, & apud nos adhuc. Iſigonus Cithienſis in Rhodo inſula Taurum Iouis appellatum, humani ſermonis expertem non fuiſſe docet, Homerus Achilis equm indita à Iunone loquendi facultate ſibi mortem prænuntiaſſe refert, Prophirius fluuium ſalutaſſe Pytageram, Xenocrates domi ſerpentem habuit à quo reſponſa accipiebat, refert Suidas, Arabes diuinabant draconis corde aut epate in cibo aſſumpto, Volateranus narrat lib. 13. cap. 4. in Epiro templo Apollinis draco colebatur cui auſpicia conſulentes cibum proijciebãt quẽ ſi ederet fęlicia ſi negligeret dira protendere putabant auguria Alexander lib. 1. cap. 29. quibus & alijs vſus eſt Dæmon lubrica reddens reſponſa & dubia, vt deciperet mortales idolatra & cultu fictorum Numinum, vt à vero Deo homines auerterentur. Eſt illi mos reſpondendi lubrice & ambigue, vt mendatium ſi poſsit effugiat Dæmon, ne ſuæ dignitati videatur derogare, ſic cęlebratiſsimum extat reſponſum illud Pyrrhi Epyrotarum regis AEacedę conſulentis de bello & victoria Romanorum, cui dixit Pithius ille Dæmõ. Aio te AEacida Romanos vincere poſſe, quod tam victum iri, quam victorem poteſt intelligi aio te AEacida Romanos vincere poſſe, & aio Romanos te vincere poſſe AEacida, vt ſenſum poſsint reddere dicta amphibium conceſſo tamen vero ſerpente, veroque animanti, & Dæmonis vſu arte & cautella in eodem, deforma, & ſpecie illius varia ſenſere & diſſidentia antiqui plurima, Bicentius in ſuo ſpeculo naturali, magiſter hiſtorię ſcholaſticæ Geneſeos cap. 21. Carthuſianus hoc loco, & Beda, Bonauentura 2. ſententiarum diſtinctione 21. Petrus Comeſtor ſibi ſuadent ſerpentem hunc fuiſſe illum, quem vocat Bicen-
121 tius Draconcopedes. pulcherrimum forma, vultu, & facie virginea fęminei vultus, ea præfulgens tergi aurati varietate & ſquamarum fulgoribus, Chriſta aurata, varijs diſtincta coloribus, Iridis inſtar vt mirabili varietate, venuſtate nitori belliſſimi animãtis, facile in admirationem trahat inſpectantes detineatque nimis, vt nullo modo ex horreſcerent pulcherrimum animal, eumque ſerpentem celſum & erectum progredi gradiriq; pedeſtremque eſ-

que esse non supra pectus,pedibus imo,motu inniti recéset, qui tanta summaque eius pulchritudine Hæuam allexit traxitque ad se,admiratione & obstupore quibus videntur dicta nobis de vulgari angue infici.sententiaque decolubro communi retardari.Cum tamen hæc non cohereant cum his, quæ dicuntur Genesеos 1.& 2. cap. Initio enim vniuersi nil monstrosum aut deforme erat,vt hoc genus animantis depingitur, dicitur enim ibidé, vidit Deus cuncta quę fecerat,& erant valde bona non deformia,turpia in concinna,vitium enim eo tempore,nō naturæ,quę nondum quicquam condiderat,imo ipsi Deo ad scriberetur,Sirenes esse Faunos,& Satiros,Minotauros, monstraque alia scęlesti concubitu orta,scimus omnes in humana natura, refert Augustinus de ciuitate Dei,Antonius lib.2.vitæ patrum,Iulius obsequens Isidorus,& alij,at monstra eo tempore quo cuncta erant perfectissima contigisse stare nequit,nec pictorū inscitia,aliquorum,qui serpentem virgineæ formæ fœmineiq; vultus depingūt quicquam suadet, cum doctiores nobiscum sentiant,& vulgaré nostrum anguem obumbrent.Nec qui Basiliscum,aut Scytalem fuisse opinantur falluntur minus,cum Basiliscus & Scytalis non sint callidissimæ naturæ versutæ & fallacis imo Scytalis simplicissimum adeo animal est, torpidum cęcutiens, iners vt media hyeme,contra ac genus omne serpentium exuuias,& senectam depponat,Onustus ęstate,exuuijs molestissimis,quorum siccitate sic vrgetur siti,vt partim eo,partim tardissimo motu quem sortitur natura ignaui & desiside,ingentissima siti cruciatus,cum nō possit peruenire ad aquas ęstate media semi mortus viuat,& quasi vita defunctus,quo tempore excādescunt,& furiunt serpentes omnes,nilque tardum,aut ignauum natura fert odit fœniculum contra ac serpentes omnes,qui visum acuunt eiusdem confrictu ad cuius radicem nudantur spolij veteris,quasi iterum renati nouo lumine & ortu,visum eius frictu recuperantes docuit Aristoteles 8.de historia,cap.17.Plinius lib.19.c.19. Diascorides AElianus,Lucanus imo sic cecinit lib.9.Et Scytale Sparsis,etiam nunc sola pruinis,exuuias positura suas.Nicander intheriacis hæc.Linquit cum lustra,aut fisam fragmine petram. Vere nouo quando, tellus vasta agmina pandit. Serpentum aut numquam carpit fœnicla vorando.Dum spoliata nouæ exultet splendore iuuēte,sed requiescit iners montis radice sepulta. Somno præsagraui tenui

D 5 qui vi-

que vligine terræ. Pasta sitim nunquam potuit vitare molestam, qui & si vt Solinus retulit capite 30. Polistorie tergum huius animantis varium sit, & præfulgeat squamis ęstu fulgentibus, non ideo serpens qui seduxit Hæuam erit iudicandus, cum ineptissime naturæ & væcordis sit fatuæ, & stolidæ, serpens vero, qui Hæ
123 uam seduxit, callidior cunctis animátibus terrę, quæ fecerat Dominus Deus, callidior non solum quod ibi Dæmon occuleretur, sed natura & moribus animátis, cuius est summa versucies & calliditas, vt nostro communi angui insunt, & infra capite de prudētia serpentis elucescet quibus præsidijs & Basiliscus esse nequibit qui & si sit veneno deterior omni animantium natura, moribus ignauus est socors, iners, nullius astutiæ aut artis, vt infra proprio capite de Basilisco dicetur, cum nec ille super petus modogradiatur aut reptet tum hæbetis & tardæ naturæ sit torpidus motu, solum veneni potentia lætalis & mortiferus aspectu aduc venenato & tetro, sola presentia, cum serpens ille nec Hæuam nec Adamum, læserit colocutione post innocentiæ statum lapsum & ruinam lugubrem aut offenderit aliquo eo mōstrato illo serpente coram ipsis adstanti. :. illo. c. Serpentis ergo sese induit forma acerrimus ille aduersarius Dei & hominū, quo minus pertimesceret Hæua ludricum & oblectās animal ioculare & leue maxime puellarum amasium, cuius ea est cōditio & natura, vt puellarū amore flagret, æstuet, easq; ardentissimè deperεat impaciētissimèq; reddamet, venustas & pulchras, tum vultus, & faciei prestantia allectus formæq; proceræ, tum lactis odore captus, quod redolēt vbera Virginarum aduc non minus tepido tractus calore, frigidum animal algens natura, & gelidū quo deperijt virgines & puellas molitie & placido caloris sensu, illisq; blanditur quā maxime lu
124 bricus & facilis, eas plicat mille nodis varijs tenet amplexibus voluitur & circumuoluitur, & inter vbera (norunt fœminæ) quiescit placidus quiescere inter vbera maxime norunt rustici iuuenes & puellę fotucaloris & lactei succi spiratu in omnibus aliquo qui vbera sustinent, docuit AElianus lib. 8. c. 10. Rhodiginius cœlius lib. 25. & 29. AEghemō in dardanicis versibus, & Plutarcus referunt Herodis tēpore serpentem fuisse magnitudine insignē notū vasta, & ingenti mole corporis, Amasiū puellæ cuiusdā pulcherrimę Hæbreę, à qua vnquā nec latū discedebat vnguē perditissimus ille, hāc mille nodis plicabat, modis solicitabat mille, quā cū trās ferrent

ferrent alio, vt molestissimi animantis importuna vitaret commercia, ægre adeo tulisse Zelotipia opressum macie, & suspirijs consumptum serpentem parum vt defuisset quin vitam præfiniret, millies repetito cubili ad domus limina protensus, quam tamen vt primo inuenit, cauda verberauit, oculis quasi dolorē proderet simul lingua & ore manus elingebat quasi absentiæ cōmissæ penas lueret vellet deceptus amator: animāti ergo est vsus Dæmon aptissimo fraudibus, delitijs fœmineis habito, blandienti & ioculari, nec enim in statu illo felicissimo vitæ, morsus aut veneni tetri periculum erat, quo efugeret serpentis cōmercia, alioqui iocularis anguis leuis & placidi, secura & libera Hęua nocumenti & mortis, quibus si modo careret serpens securusq; extiteret, non implacidum esset animans aut deliciosum parum, lubricitate voluuili & ioculari natura facili et leui ludricis plena, nec odio haberetur ludricum animal, voluptati imo, quibus non exhorrebit serpentem illa, sed excepit amice, notum antea iocis illæcebris bis et iterum illi blanditum, preparato prius dolo et falacia dæmonis, cui loqui an secus datum esset nondum cognouerat breuissimo temporis spatio commorata paradisum, neque id longa experientia didicerat, vt resipisceret et calleret an imaginationes brutorum formatis vocibus exprimerentur, quo nō exhorruit locutorem serpentem et dicacem, vt nec si dipsacum turdū aut picam loqui audiuisset, quæ modo eformant voces articulantur et proferunt animantia plurima, quorum non exhorescimus, quando enim aducta sunt animantia ad Adamum vt iuxta naturas eorundem nomina imponeret nondum erat creata Hæua, vt scire potuisset loqutionem naturalem esse serpenti aut econtra, vt patet Geneseos secundo. Quo credere potuit prædictum fuisse serpentem naturali loquella, vt notant Magister in secundo distinctione. 21. et Tostatus super. 14. caput Geneseos, quęstione. 457. et Rupertus hoc loco Cyrillus, Augustinus, et alij Patres, et si enim summè perfecta mulier eo in statu extiterit quantum ad OEconomiam corporisque et animę dotes et perfectiones, imperfectiorem vero Adamo extitisse omnes sentiunt aduc eo in statu innocentiæ. Nec decebat Hæuæ cognitio, et notitia proprietatum vniuersę naturæ vt capiti Adamo, dedecebant imo hæc fœminæ et mulieri, quo etsi in eo felicissimo statu nulla ignorantia illi potuerit adesse

adesse dispositionis prauæ quæ oritur solum ex natura corrupta, tamen negationis & absentię eorumque postea à capite Adamo (quod ordo exigebat) discere tenebatur ignorantiam habuit, vt ij Patres de hac ignorantia sermonem instituentes fatentur ad fuisse, quo dupliciter deceptam fuisse constat primo credita hæc in esse naturæ animantis, secundo cum acquiebit eius promissis, numquam rata, nec suspicata, dæmonem eo contineri, vsque dũ execrationem & maledictionem à Deo serpenti illatam exaudiuit, tunc enim resipiuit excitata de malitia & fraude dæmonis, in serpenti latenti, sic vero est vsus dæmon instrumentis vocis animantis, vt ferebant illa, vt erant apta eformare verba, susurro quodam & voce summissa animantis bilinguis, Ecclesiastici 28. susurro, & bilinguis maledictus est, vt est in cessus serpens, Geneseos 3.

De arboribus & loci parte qua est serpens Hæuam agressus.

CAPVT VII.

GEneseos 2. sic dicitur. Tulit ergo Dominus Deus hominẽ & posuit eum in paradisum voluptatis, vt operaretur & custodiret illũ: præcepitq; ei dicens, ex omni ligno paradisi comede: De ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocumque enim die comederis ex eo morte morieris. Geneseos 3. capite sic. sed & serpens erat callidior, cũctis animãtibus terræ quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierem, cur præcepit vobis Deus vt non comederitis ex omni ligno paradisi? Cui respõdit mulier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu vero ligni, quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, dixit autem serpens ad mulie
127 rem, nequaquam morte moriemini. cõdidit Deus inter pulcherrimas reliquas proficuas, & vtiles paradisi arbores ligna duo, cum mirabilia aspectu, illustria virtutibus, tum præstantia dotibus & admirãda operibus, lignum vitæ, scientiæ boni malique lignum, cum enim reliquis frugiferis salutaribusque plantis resarciret homo,

homo,quod humidi naturalis & insiti,effluxu continuo euanes-
cebat,actione caloris ingeniti in substantiam humidam , natura
frigidiorem,ignea substantia nostra natiua et insita, quæ alterat
continuo humidam illi vicinam potentia ipsa,tum cum alimen-
to vteretur ille,vt spiritus vitales animales naturalesque , facile
propria natura disipabiles,necessarios adeo ad vitæ omnia mu-
nia exercenda,reponerentur ex alimento;ligno vitæ reliquisque
omnibus vtebatur plantis essu communi,vt substantia nostra re
farciretur subito euanescens,&cum calor noster innatus natiuus
remittatur opere repassione et motu alimēti per initia contrarij
fuit opus ligno,energiæ & actionis tantæ,vt quanto agendo he-
betaretur acueretur illo,essu fructus ligni vitæ ad tempus suscep
to,cuius erat illa natura effectus ille,vt temperiem nobis innatā
& naturalem restitueret talem qualem accepimus ab initio pri-
mo ortu,non contenta arbor hæc communi aliarum humidi ex
soluti repositione sola,natura viuificum,Hebræis dictum vitarū
lignum seu vitæ,quod Adamo,et posteris concessum esset vitarū
eorum ingens remedium,tum quod iam iam vita prima quasi in
mortem protendente deflectente vè à perfectione deuita pri- 128
ma , iterum alia denuo hoc ipso ligno subtitueretur quò vita-
rum lignum dictum esse patet,hocque medias paradisi obtinuis-
se Scriptura refert,quod & si homini immortalitatem non im-
pertiret,tamen in longissimum tempus vitam porrigeret , vt per
vices sumptum longissima frueretur ætate etsi non æterna , solo
essu ligni illius,neque eo homo immortalis extitisset,sed dono&
gratia liberalissimi conditoris,hęc illi exdono elargientis illo fœ
licissimo statu vsus ligno suscepto per vices , neq; enim corrup-
tibile & virtute finitum vltra terminos suę perfectionis duratio-
nem æternam posset molliri incorruptibiles vè effectus , natura
enim & formę ratione virtutem hanc et robur solum obtine-
bat,quę arbor et vna erat in medio paradisi consita,& singularis
adeo,vt neque intra paradisum,neque extra altera ei constiteret
similis non extra quod iam homo de hac posset sine eo quod ad-
ditus ad paradisum pateret suscipere immortalitatemque con-
sequi dictam superius,quo non custodiretur intro angelo vigili,
non intra nam iam hęc non in medio paradisi extitisset cum esset
lignum vitę & alibi,hęc vera Dei historia gentium traditionibus
idolatria,& apostasia,ad gentes peruenit corrupta & obumbrata
quadam

quadam efigie,vt modo nomine nectaris & Ambrosię antiqui de
hac arbore fabularentur,apud Deos fuisse alimentum vitæ rati,
quod immortalitatem,ęternamque durationem causaret, tum à
Poetis celebrata herba illa,nepenthes dicta in omnem addimen
do dolorem & luctum,vnica & celebris,& moly herba ab Home
ro laudatissima quæ reuocabat homines in iuuentutem pristinam
cuius vires Plinius lib.25.cap.4.Euehit ad sidera, & illud Home
ri Hæuam Iunonis filiam,quæ vox iuuentutē significat apud Græ
cos. Ambrosiam ministrare Dijs , in mensa Iouis , quod Hæbam
significare permutata historia,cunctorum hominum matrem vxo
rem Adami datur intelligi,nomine Hæuæ,tractum ab Hæua quę
viro suo Ambrosiam illam susceptā de ligno vitę,multoties ob-
tulit,in delitijs dum paradisum commorabantur , non secus ac
Deitera virgo deligno vitæ crucis nostræ,salutis fructum obtu-
lit vt famē iustitię æterni Patris satiaret fructu oblato,mater cū-
ctorum hominum in secunda hominis formatione cuius vitæ li-
129 gni fructus hominem immortalem & æternum constituunt,non
solum ad longissimum tempus,sed vere æternum & sine fine.Lig
num vero aliud quod non secus ac alterum in medias paradisi,ob-
tinebat scientiæ boni & mali erat,consitum in excellentiori amę
niori,totius loci voluptatis parte Deo dicatum,addictum sacrū,
vetitum homini & interdictū vt esset homo ordinatus Deo obe-
diens subditus,illi in maius vt cęderent in bonū , ad iustitiā re-
130 putatis,& vt Deo ordinaretur factori suo principio & fini , quæ
ratio & dispositio iustitiæ vniuersi videbatur exigere,vt infalibi-
li gubernaretur homo principio æterno immutabili obediensq;
manu Dei duceretur,venerareturque summum sui conditorem
illique obediret,iussis obtemperaret legis impositæ decreto præ
cepto,asuefactus obedire vt in his, subderetur in alijs veritatis
autori,non sibi fidens,nec plus cupiens sapere quam oportet ne
auidus scientiæ ęfrenatæ,quasi Deum esse tentaret, vt illis Gene
seos 3. Obtulit serpens verbis illis,eritis sicut Dij scientes bonū
& malū cōcupisceretq;,quę si obserbasset homo,nō sibi mortem
ruinam & lapsum parasset asciuisset.Hinc Deus lignū interdixit
in bonū hominis,vt illi maius impenderet pręmium,& augmen
tum glorię,vt obediret ignorans homo vt homo esset, et Deus es
set homini Deus,vt gubernaretur dirigeretur ille , vt mereretur
tandem,vt gloria & honore dignus foret, in honorem hominis,vt

Deo

Deo ipso frueretur, æterno immutabili, quasi iure, & actione in Deum, fęlicitate fungeretur, & præmio, quasi petere mercedem posset non solum accipere datum, vt non reciperet citra meritũ liberrimus homo & natura & conditione, quo summa sapientia misericordia summa interdixit arborem paradisi mediã. Voluit hominem obedire præcepto tandẽ, vt quasi vinculo obligationis teneretur ipse(ò summa bonitas) vt maiora bona elargiatur, quę sua sunt reputat nostra obedientiam expetit, ex petijt à primis parentibus vt nobis cœli competat ius & actio, obedientiam ante virtutes reliquas voluit prius, quod corde paratior sit omnibus, qui obedit virtutibus reliquis. Quo arborem quæ in medio & corde paradisi erat petijt, quæ non secus ac altera vitæ dicta, singularem extitisse nulli alteri naturæ similẽ, eo intelligitur, quod fuerint naturę adeo mirabilis mirificæ præclaræ eis celebratæ nominibus virtutibus & effectibus, quibus numquam aliæ in natura fuere œncomijs & laudibus illustres adeo vt celebres, quæ ob singularem & indiuiduam naturam medias paradisi tantum obtinuisse Scriptura refert, ibique solum consitas & non alio, tantùm de vna quaque sermonem innies præcipue quod si aliæ extitissent naturæ eiusdẽ, nõ traheretur nobitate fructus Hæua, auida degustandi fructus pulcherrimos ignotos & inexpertos, quorum nouitas exacuit quam maxime appetitum, eius summa pulchritudine perspecta illo solum vetito quod medias paradisi tenebat, quod vero dicitur Canticorum 8. Sub arbore malo suscitaui te, ibi corrupta est mater tua, ibi violata est, genetrix tua. ad arborem crucis Christi, quod etiam dictum refero sub qua suscitati sumus, iterum Christi potentia renati dum enim dicitur eo loci sub arbore malo suscitaui te, non quod sub malo arbore in specie dicto, vulgo pomum, hominem suscitaret intelligendum venit, dicitur imo arbor malus in genere omnis, fructus afferens ferensque poma quæuis, si vero malus extitit arbor illa dissidens adeo & diuersa fuit, ab omni specie mali nostra, quantum egregie dotes virtutes & excellẽtiæ eiusdẽ manifestant, & si enim malus, fructus omnes arboremq; amplexetur, at absolute dictus & sine adito, pro arbore illa quæ poma affert supponit cõmuniter nam dũ fructus aliarũ arborum significat vel arbores alias, non tantum malus, sed punicus malus, pirus malus malus granatus proarboribus, pro fructibus vero malum punicum, malũ pirum, 131

malum gra-

132 malum granatum appellatur, & non ſolum malus, aut malũ, quo ſi arbor illa malus fuerit. cum abſolute de malo eo loci Canticorum, de malo contineantur verba, his conditionibus malus intelligendus erit, non vulgaris ex noſtris, quod ſi de hoc intelligatur huius loci ſenſus. ſub malo ſcilicet ſuſcitaui te, vbi eſt corrupta mater tua & genetrix tua refero ad verba illa quibus ſumus ſuſcitati & ſpe pleni Geneſeos 3. ſemel ſcęlere commiſſo, quibus dicitur ipſa conteret caput tuum de virgine Deipara, aut ipſe vt habet alia litera, de Chriſto quæ veniunt intelligenda, quod ſemel mortui & eadem die qua pomum deguſtauimus (ſumma Dei bonitas) ſuſcitati ſimus ſpe Chriſti venturi ſub eadem arbore, qua delictum commiſſimus ijs ipſe conteret aut ipſa per ipſum caput tuum. dicta eſt vero arbor hæc arbor ſcientiæ boni & mali, cum ſcientia veri habitus ſit, & error falſi intellectus, volũtas vero boni vel mali & non ſcientia, quod ad fructus eius notitiam & cognitionem in abſtinentia bonum, in gula malum fuiſſent experturi, cum hominẽ Deus reliquiſſet in manu cõſilij ſui quo primo arborẽ ſcientiæ boni & mali vocitarũt, quod hæc in eſu illius continerentur, & quaſi ex hac arbore penderent abſtinentiæ fructus & bonum, ſcientiaque & notitia. & experientia illius malũ & fructus Gulæ vitioſi, eorumque cognitio; tum boni & mali, intelligentiæ & notitiæ lignum erat, mali commiſſi patrati inquã ſcœleris malorumque & reatus culpæ pœnæ ruinæ, & lapſus gratiæ & rectitudinis, malique adepti iniuſtitiæ & deformitatis; tũ boni amiſſi ſupernaturalis & naturæ ſtatus integri & excelſi, & vltra ad ſpiritum arbor ſcientiæ, & experimentalis cognitionis mali peccati ruinæ & lapſus, & boni cognitionis, amoris immenſi, miſericordiæ benignitatis pietatisque ſummæ noſtri conditoris, quibus homo ipſe Deus factus eſt, & mortem noſtram moriendo deſtruxit, quæ occaſione eius vetitæ arboris bonum cognouimus Deum hominem factum & tamquam vnum ex nobis, nam & ſi arbore illa malum noſtræ miſeriæ nouimus, bonum omni bono maius ſumus experti quo eſt arbor ſcientiæ boni & mali appellata. Vnde Auguſtinus felicem vocauit culpam hanc, cuius occaſione cognouimus hominem Deum, Deumque hominem, natũ pro
133 nobis. quantum vero ad hiſtoriæ ſenſum ſpectat eſt homini interdicta arbor hæc. dicebaturq; arbor ſcientię boni & mali quod huiuſe a eſſet natura temperies eius fructus ligni illa, vt vi & tẽ-

peramento

peramento sibi innato & proprio sensum & appetitum exacueret nimis & intenderet ex parte corporis dispositione facta, eius virtute natiua, adeo vt passiones crescerent & excitarentur in appetitu sensum stimulo, eo incremēto, vt homo adhuc in statu innocentiæ ante omne culpę reatum vehementissime his ageretur, & commoueretur, quæ etsi nō sufficerent rationē absoluere absoruere, aut obscurare, tunc tamē plus multo omnibus alijs quę ex parte corporis hominem instigarent, hęc illum afficerēt, nam & si primum peccatum superbię fuerit nostrorum parentum, tamen potuit & aliud esse ex malitia in voluntate circa obiectum aliquod appetitus, etsi non ex affectu passionum sensus, vt eo cō citato motu ex parte appetitus posset, si nō vi passionum eo statu rationi obtemperantium, malitia tamen voluntatis, rationalis- 134
que appetitus defectu, deficere, deformesque actus edere homo liberrimus natura & sui consilij ex sensibus arrepta occasione superbia elatus vt cecidit Hæua ex aspectu ligni vehementer instigata, vt deficeret & superbiret: eo enim tempore adhuc passiones alię alijs magis hominem excitabant quo serpens in ligno hominem aggreditur visu pulcherrimo & ad vescendum suaui, vt dicitur eo loci. vidit igitur mulier quod bonum esset lignum ad vescendum, & pulchrum oculis aspectuque delectabile. quibus constat eo in statu passiones fuisse boni saltim, alias alijs potentiores & si omnibus pręueniret ratio propter vim originalis iustitię, affectus tamen homo & si non illis deficere posset, posset malitia ruere & labascere, quod ergo passiones quæ excitabantur fructu huius ligni difficiles sedatu, & conuinctu nimisq; potentes hominem non afficerent vt malitia rueret, ex vitiosa propensione voluntatis, lignum illud interdixit Deus, & vt obediret homo obtēperaretq; sumo illius conditori præcepto obedientiæ homini salutare, vt Deo subderetur, solumq; illi vero & bono fidem prestaret & non minus, vt appetitus affectus non sic alterarent hominem vt disturbaretur malitia saltim, sunt enim modo in natura 135
alimenta plurima, quorum hæc venerem excitant, illa iras, ebrietatem alia, amæ ntiam plurima ignauiam odium, & eiuscemodi reliqua corporeo aparatu. Omito lapides & Gemmas quæ gestata in varios inclināt affectus, & cœli sthemata syd. rumque vires: scimus cantharidas sic ad venerem instigare vt non solum semen vniuersum quod cōtinet breui tēporis spatio eiaculetur animās,

imo & sanguinem viuidum prurrigine & scalptu, docuit Arist. 5. de historia animalium. c. 19. Galenus 11. simpliciũ à quo Plinius & reliqui, Scincos quantæ sint potentiæ ad inducendum appetitum libidinis sensere frigidi & impotentes viri, qui horum adminiculo potentissime venerem explent omnium medicorum consensu 5. de simplicium, & 11. retulit Galenus, a quo omnes postea suscepere sensũ auferre plurima & intellectioné impedito sensu ebrij edocent, vini potu nimio, humorum quantitas & qualitas, narcotica Græcis dicta medicamina quibus vtimur in vehementissimis doloribus, vt sensu ablato dolor cęset, cognitioq; molestantis obiecti, obticeo satiriones & vulbosa omnia, quæ furere faciunt animantia, lasciuia & luxuria, sunt ligna plurima & arbores quorũ vsu animantia turgent venere, vt pinorũ nuclei, vnedones, & arbuti fructus, aliaque pleraq;, quæ sic excitãt appetitũ vt vel rationem absorueant, vel sic instigent, vt summa cũ difficultate superentur, quibus si vt decet vtamur moderato vsu corpus viuificant viuidũ reddunt & perficiunt, secus distẽperant, distrahunt & lędunt quam maxime, vt furijs agatur misserrime animans vel obstupescat ligatis sensibus & ratione conuincta, vt non secus ac pondus iners decidat & persistat. sic arboré sciétiæ

36 boni, & mali vetuit homini Deus, quod passiones ęfrenes & indomitas excieret quibus homo summa cũ difficultate obsistere posset, ne ratio afectaretur sic vt malitia saltim posset ruere instigatus ingentissimo appetitus stimulo, nec arboré hanc prohibitã reor homini perpetuo, sed ad tempus & ex interualis, nam cum omnia creata sint corporalia in hominũ vsus subiecit enim omnia pedibus eius, quis dubitat etiam homini vsum huius arboris concedendum dum opus esset, quæ illi interdicebatur quando opus non erat, ad tempus enim concesus vsus, & quãdo opus esset totum viuificaret sensusq; exacueret ex repassione alimẽti labescentes hebetes, continuaq; actione innati calidi, quo & humidum exoluitur insitum in operibus animæ alentis, & sensuum organa labascunt, cũ vtilissima esset eius fructus ingestio vt sensus viuaces & perspicaces essent. hoc enim lignum partem sensitibã viuificauat & perficiebat non secus ac lignum vitæ vegetatiuam vt vtrisq; ratio perficeretur, de puratissimis spiritibus animalibus quibus fit sensus & motus, fotis & altis cõcreatis & productis, quibus actiones sensuũ exercentur, nõ secus ac lignum vitæ vitales

vitales spiritus resarciebat & naturales viuacissimos procreabat cordis & iecoris partiumq; omnium integritatis nostræ naturæ, sic lignum scientiæ boni & mali animales spiritus in capite cumulabat perficiebat à quo sensus & motus est, quo serpens promissit Hæuæ solum cognitionis effectus degustata arbore, dixit enim eritis sicut Dij scientes bonum & malum; tum effectus cognitionis sensuum effecisse narrat Scriptura sacra cibū illū, dum dicitur & aperti sunt oculi eorum cognoueruntque se esse nudos, pulchramq; cognitionē oculis afferre illius arboris specimē notitia visibili illustris, Geneseos 3. est videre, tum dictum erat scientiæ boni & mali nam moderato & debito vsu conditionibus dictis, exacuebat sic sensus perficiebat lebauat vt rationi sub ministrarent perfecte adeo inseruirent, vt esset lignum scientiæ boni, nam perfecta ratio vera cognito, sensuū adminiculo perfectione & prestantia fructus, scientia hæc & cognitio causa erat boni voluntatis perfecti & optimi, quo lignum erat scientiæ boni, & lignum ex opposito mali per contrarium, sicque lignū scientiæ boni & mali, etsi scientia veri aut falsi appellari debeat, volūtas vero boni aut mali solius, causaliter enim erat scientiæ dicto modo causa, essus ille & scientia causa boni & mali voluntatis proponens finem, eficienterque illam mouens & agitans. tum lignum scientiæ boni & mali, boni amissi gratiæ originalis iustitiæ rectitudinis debitę, Adamo & posteritati: mali commissi culpæ & pęnæ quæ nondum illis fuerant experientia cognita, vsque ad ligni ęssum, sed sola speculatione, quæ omnia sensuum acuciem & rationis excessum ex sensum adminiculo facile ostēdunt. Deus ergo ad tempus prohibuit hanc arborem in bonum hominum cū vt obedientia illorū ad iustitiam reputaretur præmiumque maius impenderet ex his, tum ne passionibus ex appetitu eius essu cōcitatis fluctuaret, ne malitia deficeret, & vltra ne corporis tēperies disturbaretur alteraretur que natura ligni essu fructuque suscepto quando opus non esset, neque enim Deus arborem hāc seuit, vt superflua & superuacanea esset aut quod sibi esset vtilis Angelis vè natura spiritalibus fructusque corporeus, aut 137 vt animantia fruerentur eorum, quæ ab hominibus custodiebat præcepto & lege, sed in bonum hominis, hæc arbor vetita, & consita est, & in eius vssus diseminata, et condita, cui enim alteri, præterquā homini eius fructus concedi possent corporei alioqui

& materiales,an illius fructus nulli proficui & vtiles extitissent superuacui imo & nullius vsus,an terræ cōmitterētur vt putrescerent sine fine alio,an æterno tēpore,eadē arbore inutiliter ferbarentur,& penderent corruptibilia quæ erant omnia,nonq; potius in seruitium hominis rationabilius multo erogarentur,alias cur crearentur fructus & alimētū si homini nō possent esse ex vsu,cum tamen re vera suauissimum alimentum fuisse Scriptura testetur,nimisq; delectabile &aspectu pulcherrimū inter omnes
138 fructus quos condiderat Deus. Arborem quæ in medio in corde paradisi erat petiuit Deus,est cor Dei ex lege cor enim & vitam impertitur toti,in eo residet primo,est cor per vitā tale., est eius opus,vitæ spiritum relegari toti,& motu continuo flamulam calotis natiui ventilare,ne fulginibus quæ continua nutritione leuantur obrruatur,expurgare pulsu,est fons vitæ caloris origo viuit primo,& vltimo moritur 3.de partibus.c.3. 2.de generatione animaliū.c.4. 2.de animo.c.2.vita ergo est cordi esse,alias equiuocè est cor:est vita viuētibus esse,docuit Arist.2 de animo. Christus est vita Deus,Ihoannis 14. Ego sum via,veritas,& vita; quo creat spiritum cor ad Romanos 8.lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu & 10. Christus est finis legis,est cor Dei est Christi,vt est animæ subiectum quod viuit anima & vita,aqua habet esse subsistere & viuere,cor ergo est Dei solius expetiuit ideo lignum medij paradisi,quia cor spetijt,postulabit Psalmo 36. Os iusti meditabitur sapientiā,& lingua eius loquetur iudiciū lex Dei eius in corde ipsius,& 16.Effūdite corā illo corda vestra. Hæc sola petit Deus lege,iure & actione dominij: vsū habemus eorū quæ accepimus,dominiū Deus.Imo hoc voluit Pythagoricū illud,celebratissimū symbolū(cor ne edas.)Nā Dei est,est cor insulsū ex se insipidū natura, animāti in vtileq; adeo, emortū quantū viuū vtile succos generat nutritioni ineptos,melancolicos,crudos ægre superabiles docet Galenus 1.de tēperamentis.c.4.2. de alimentorū facultatib⁹.c.5.si ergo solū viuū est vtile,soli Deo est placidū cor, nā vt dicitur 1. Reg.2.c.Dn̄s viuificat& mortificat ipse solus viuificat cor vtile corq; reddit,hinc est lignū vetitū quod videre,examinare,præuidere licebat,nō in vsus relegare humanos,vsq; dū homini cōcessum fuisset. Imo suspicor postea amplissima edēdi licētia fungerētur illi , vt licuisset si primo obedirēt præcepto & parerent maiores nostri edicto imposito. creauit enim omnia in

vsus ho

vsus hominum at quando opus esset quo Psalmo 8. omnia subiecisti pedibus eius.

De serpentis, & Hauæ dialogismo.

CAPVT VIII.

Eneseos 3. cap. sic dicitur, sed & serpens erat callidior cũctis animãtibus terræ, quæ fecerat Dominus Deus. Qui dixit ad mulierẽ cur præcepit vobis Deus, vt nõ comederetis, ex omni ligno paradisi? Cui respõdit mulier de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur de fructu vero ligni quod est in medio paradisi, præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud, ne forte moriamur, dixit autem serpens ad mulierem nequaquam morte moriemini. Dæmõ Dei & hominum inimicus accerrimus, serpens vniuersæ naturæ animantium versutum callidissimum animal dæmonis aptissimum instrumentum & organum hominẽ inuassere, seduxit serpens cunctorum hominum matrem Hæuam, decepit dæmon abditus & in serpente ocultus: Moses eo loci Geneseos memorat, historiam referens Genesis de orbis vniuersiq; productione, qui cum rei gestæ officio scriptoris fungatur historiceque obstupenda Dei opera narret hominis creationem fœlicitatem lapsum, et non interpretis, sed historici agat personam, eo loci gesta qualia fuere commemorat, nullo facto de dæmone sermone in serpenti latenti: Ihoannes vero Apocalypsis 12. & 20. c. citatis cũ non solum sit scriptor actorum Dei sed interpres simul, abditarum rerum, exposuit serpentis nomen & instrumentum dæmonis per causam principalem eiusdem, quo dixit eo loci Angelus aprehẽdit serpentem antiquum, qui est diabolus, & Sathanas, & ligauit eum per annos mille, idest vinxit Christus serpentẽ in æternum, mille enim æternitatem notat in sacris literis & absolutionẽ tẽporis 12. vero capite proiectus est serpens antiquus, qui vocatur diabolus & Sathanas in terram, & Angeli eius cum eo quo dicitur Geneseos 3. super pectus tuũ gradieris, & terrã comedes omnibus diebus vitæ tuæ: hoc enim est quod Ihoannes dixit & proiectus est in terrã. Serpens ergo hic primos homines Hæuã & Adamum seduxit decœpitque misere, neque his obsistit Paulus 1. ad Timotheum cap. 2. vbi inquit docere autem mulieri non permit

139

to neque dominari in virum, sed esse in silentio, Adam enim primus formatus est deinde Heua, & Adam non est seductus, mulier autem seducta in præuaricationem fuit, neque enim Paulus negat Adamum fuisse deceptũ, cum peccator omnis ignorans sit & decipiatur. dixit Augustinus & grauissimis autoribus constet Adamum promissis à serpente Heuæ stulte credidisse, fuisseque deceptum diuinæ similitudinis & potestatis cupiditate accensum cum grauissimo mentis errore, quo Epiphanius contra hæresim 38. inquit diabolus per mendatium decepit Heuam & Adam alia pro alijs supponens. Augustinus psalmo 68. rapuit primo ab Adamo ille ipsum qui seduxit Adamum Sathanas serpens. Ignacius martyr in epistola ad Trallianos per Heuam seduxit Adã patrem generis nostri serpens. Ireneus lib. 3. aduersus hereses. c. 35. seductus fuit Adamus sub occasione immortalitatis. Leo sermone de natiuitate, & sermone 4. Prosper in calce libri contra Casianum, Cyrillus, Ambrosius & plurimi alij venerandi patres, deceptum fuisse Adamum, testantur, sed & si deceptus Adamus fuerit non est à serpente inuassus ille, nec cum illo collocutus, aut ab illo deceptus primo, neque enim aussus est serpens hominem aggredi, qui tehennas & argutiés eiusdem cũ solberet, tum constantiorem hominem conuincerent minus, est vero Heuam
141 aggressus faciliorem leuiorem, sexus fragilitate & imperfectione naturæ minus perfectæ & constantis pertimuit ergo dæmó inuadere hominem, eumque seducere expauit, quo non Adamum seduxit, sed Heuam & fœminam, non virum, & si Adami error peccatum & labes consequenter ex ijs quæ dæmon Heuæ parauerat originem traxerit, tãquam ex radice altili, & eius error ex Heuæ seductione ortus fuerit, est enim Heua seducta fallaci serpente, falsis propositis menticulosisque fallendi animo pollicitis quo seducta est, et vere seducens serpens fuit Heuam, Adamus vero defecit non argutijs aut tricis argumentis vè fallacibus serpentis aut Heuæ, sed præcibus commotus et blanditijs vxoris vt de suauissimo sibi alimento sumeret, qui eius petitioni acquiescens neglecto Dei præcepto edidit & comedit, non seductus aliquo preterquam se, qui postea credidit superbia elatus prius, dictis serpentis ab Heua relatis, dicitur vero à serpente deceptus, et circumuentus quod ex ea cõuentione & fraude mulier illũ sollicitauerit, vt eius dictis pareret, vt cõtextu sacræ Scripturæ colligitur,

ligitur,quo Aug.lib.14.de ciuit. Dei.c.11.& lib.11. de Genesi ad literã.c.31.sic inquit. Quid ergo opus est pluribus & si credendo non sunt ambo decepti, peccando tamẽ ambo capti sunt & diaboli laqueis implicati. Hieronymus lib.1.cõtra Iouinianũ, Chrysostomus homilia 9.in epist. ad Corinthios. Theophilactus vt refert OEcumenius,Chrysostomus & Hugo de sancto Victore.q. 16.in priorem Pauli epistolam ad Thimoteũ, Chrysostomus hoc loco,& alij sic videntur deplicare locũ hunc, quæ ex sacro Scripturæ contextu colliguntur,dicitur Geneseos 3. Ecce Adamus factus est quasi vnus ex nobis,credidit ergo sine Deo posse fieri Deo similẽ,superbijtq;,nõ seductus vt Hæua serpẽte fallaci nec Hæua fallẽdi animo & seducendi locuta, sed precibus illius acquiescẽs,quæ crediderat illa credidit postea superbia infectus se sibi sufficere ratus etsi præceptũ violaret,superbiens,quod illi interdicta sit arbor impedimẽtumq; placẽdi vxori tãdẽ gula cõuinctus molitiæ & illæcerebris, à nullo seductus præterquã à se, assentiẽs ijs quæ dixerat fœmina deceptus,quia voluit malitia. Adamum ergo & Hæuam insiliuit serpẽs,& subduxit 1. Hæuã addorsus fęminã calcaneũ appetitũ doctã minus Hæuam,imperfectiorẽ leuiorẽ faciliorẽmq, subductu,sexus fragilitate,corporis cõstitutione imperfectiori,fragilioris naturę,cõstantis minus,muliebri inpotẽtia, qua resistunt minus & facilius vincũtur affectibus cõcitatis, vt rueret caput Adamus ratio virq, nutaret inualidato Calcaneo infectoq; veneno totũ,quo est Hęuam aggressus primo argutè & captiosè illam sciscitatus sophisticè tricis commiserationis specie quasi cõdolens de interdictu pulcherrimæ arboris, 142
cur præcepit vobis Deus vt non comederetis ex omni ligno paradisi. causam diuini pręcepti Deique placiti disquirit serpens ab Hęua,à ratione naturali petit causam diuini pręcepti à fœmina impotẽti,minusq, docta,ac si nõ sufficeret Deum dixisse,dupliciter enim dęmõ exercet homines quãtũ ad fidẽ & quãtũ ad mores quãtũ ad fidẽ interrogatione facta quo modo hęc fieri aut stare possunt? quantũ ad mores & præcepta agendi vel nõ agendi, cur hæc,quorsum? interrogatione Hæuã adoritur misertus quasi serpens,vt eã obligaret sibi respõdere,quasi propter bonũ illorũ,& nullo sibi bono impẽdẽti,hãc susciperet curã,& quasi durũ iudicaret præceptũ adiidit,pręcepit vobis,non cõtentus lege naturali & obligationibus eiusdem mille,tum supernaturali fidei,spei,&

 charitatis,

charitatis,sed adhuc denuo adita positiua lege,vobis perfectissimis & rationalis naturæ ad imaginem & similitudinem Dei efformatis quos ipse condidit naturæ liberrime,vltra quam bruta animantia ligat & stringit, quibus omnia sunt libera ; adstringit vos legibus & arcet denuo impositis vobisque solum possitiua
143 præcepta imposuit,cur ergo præcepit vobis,& cur pręcepit.Nóne sat esset consulere sine eo quod vobis præcepisset,qui estis excellentissimæ naturæ æternæ & immortalis,Dij quasi ad imaginẽ & similitudinem ipsius?pręcepit vobis quasi abiectis & humilibus infimisque & ignotis,cum sitis liberi & illustres ortu,vobis, cur vobis pręcepit ne comederetis ex omni ligno paradisi, mori cur præcepit eo interdicto,cur mori liceat vobis qui essetis immortales si eo vesceremini,nam hęc pręcepit dum illa prohibuit vt tandem de omni ligno paradisi non comedatis vita defuncti sequitur,Deus Deus inquam liberalissimę conditionis magnificentissimę naturę,qui nullo eget, creauitque & possidet omnia, cuius est vniuersa natura,Deus cur vetuit lignum hoc quod sibi non erat ex vsu,neque Angelis eius , quod facile adeo produxit solo velle,cur animantibus bestijs,& brutis non prohibuit,& ille Deus iustissimus alioqui vos solum ab hoc ligno absterruit,ne comederetis ex omni ligno paradisi id factum puto , nam arbor hęc homines efficit Deos,in mortales sapientes vt sibi consulant de bono & malo sagaces prudentes scientia plenos , cognitione boni , prosecutionisque illius & fugę mali,quo cum prohibuit hanc arborem id fuit vt mortales essetis,& tandem ne comederetis ex omni ligno paradisi vita defuncti,paradisusque illi solum superesset,solus paradisi dominus sibi totum hunc , pulcherrimũ locum adscribens, quo huius ligni prohibitionem factam reor, ne comederetis ex omni ligno paradisi tandẽ tum ne domini absoluti huius loci sitis vetita est vobis arbor vna quæ Deo nullius vtilitatis est,sed solum vt vos seruos & subditos non paradisi dominos constitueret,præceptum hoc impositum esse censeo , cur ergo vobis præcepit Deus,Deus qui eius conditionis sæueritatis eius iustitiæ est & rigoris,vt Angelos tanto vobis natura altiores & nobiliores,qui primos cœli gubernabãt cardines , Luciferum illum creaturis omnibus natura pulchriorem , ob culpam vnam expulit de cœlo vt misere apud inferos extorqueatur tormentis, præcepit fortasse vt delinqueretis & à præcepto deficiatis, vt du

rissimi

rissimis pœnis cruciemini,& puniamini crudelissime, eoque in- tricare vos vult vt decidatis laqueos retesquè tendit;cur non li- berè vobis tradidit paradisum?ne sitis Dij id factum nil mali si fe ceritis pasuri:hæc serpensveneno plenus disquirit a fœmina,quã superbia,& animi elatione inflare tentat,dũ dixit vobis præcepit 144
cur?idest,sine ratione præcepit vobis,volũtarie nimis,quoverbo & emphasi inflatur Hæua, & intumescit, sibiq; per naturã deberi similẽ esse Deo potẽtia agẽdi,semel adepta notitia sciẽtiæ boni & mali,& absolutione à lege& pręcepto,subiectioneq; alicuius ela to animo regulare vult omnia Hæua,& nõ regulari aliquo illa su perbiens & arrogãs sibi natura, quæ acciperet humilis gratia & dono liberalitateq; summi conditoris subdixit serpens,præcepit vobis Deus ne comederetis,cum fructus ille alimẽtum sit,vt vos scitis infussa scientia & notitia rerum aspectu & modo, sitque sa lutare adeo,& delectabile inter omnes fructus varios & placi- dos totius paradisi,fructus enim & alimẽtum cum sit naturæ cor poreæ,cui alteri maiori cum ratione impertietur quã vobis per- fectioribus natura inter omnia corporea,quibus præcepit ne co mederetis,si enim pręcepisset custodiam arboris à brutis animã- tibus,& ne illud vastaretis aut radicitus euelleretis ne dilacerare- tis exueritis vè à fructu omnimodo spoliaretis ornatu & decore; quibus insignitur id iustum esset præceptum,sed cur præcepit ne comederetis,& hoc vobis,alioqui vtilissimum vt notitia rerum ingeniti nostis,& recepisti ab Adamo , tum ne comederetis de omni ligno paradisi,sophistice fœminam adoritur his. neque e- nim præceperat Deus illis de omni ligno nę ederẽt paradisi,cum omnia reliqua tot tanta variaque adeo pulcherrima vtilissima & placida ligna illis esset elargitus,dixerat enim Deus quãdo præ- ceptum imposuit ex omni ligno paradisi comede,de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas,omnia ergo illi concessit lig- na,vno dempto,captiose satis & sophistice nimis, refert serpens quæ dixerat Deus,dixit ipse de omni ligno paradisi vescemini 145
vno dempto scientiæ boni & mali,interdicitur vnum tãtum hoc præcepto,liberrime ex omnibus alijs facta copia, subticuit con- cessa serpens permissa obticet & oppositam contradictoriam ei assertioni quam Deus stabilierat,veram nititur demonstrare. di- xit Deus de omni ligno comedetis dempto vno,scientiæ boni & mali:inquit ille cur præcepit vobis ne comederetis ex omni lig-

ne?quasi obliget vos ad duo impossibilia,vt edatis ex omni &vt non edatis ex omni,argucies sophistica,quasi códitio exceptiua non restringat vniuersalem propositionem,sitque eis data licentia edendi ex omni ligno quod superest illo dempto,nam etsi vniuersalis oratio,non sit nec de omni,cuius singularis vna illa eadem non continetur,tamé imposita particula exceptiua, autem, aut preterquam,de omni quæ superst oratio integra est,dixit paradisi,cum ortus ille deliciarum in bonum hominis conditus esset ab initio,quod Deus illum constituerat quasi diceret serpés, loci tibi dicati & conscripti propter te & in tuum bonum conditi,quem semel iam tibi tradiderat Deus,ab his quæ semel tibi concesserat,te abdicat reijcit repudiat te,paradisi, paradisi in-
146 quam quo nullũ maius bonum in natura corporea tibi superest. Sic suadere tentat,mulierem his animi elationibus superbire facit,his thecnnis & tricis,his antiquissimus sophista seducit quo dicitur Ecclesiastici.37.qui autem sophistice loquitur odibilis est Deo,cui respondit mulier,quodcum admiratione refertur facti, quasi colloquia & conuersationes,responsaque teneretur vitare & non respondere,imo neque audire illa,nullumque alterũ preterquam maritum exaudire,sub cuius potestate & dominio erat, audiuit serpentem colloquia,& collocutiones cum dæmone aduc habuit,alio quam marito respondere parat ne ignara videretur inscia discreta imo,vt teneretur fœminarum conditio vt resipire videantur,ipsi Dæmoni,& serpenti responsa afferent cum eo colloquentur,dæmonumque ministris,ne a propria æstimatione deficere videantur,dæmoni ergo respondit mulier & ignorans tantum de se præsumit & arrogat,vt ipsi Dæmoni satisfacere posse credat & præsumat sine mariti licentia & capitis ope,imo quæ dixerat & præceperat illis Deus,& quæ a marito didicere tenebatur,per se ipsa exponere non erubescit.Nec dæmonem serpentem vè ad Adamum remisit,vt ille cui datum erat satisfacere quæsito,absolueret dubia,sed de se presumens per se vult satisfacere dubijs dęmonis,sine eo quod per Adamum intelligere vellit quę illis imperauerat Deus.Quę ne ignorans minusque docta,ne oblita legis & præcepti impositi ignara videretur,multo magis, quam vt ipsius sui conditoris extolleret magnificentiam,& libe-
147 ralitatem dixit negans,quę serpens affirmauerat,inquiens de fructu lignorum quæ sunt in paradiso vescimur neque enim negabit nobis

bit nobis omne paradisi lignum, de fructu vero ligni quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus ne comederemus, & ne tangeremus illud ne forte moriamur, adidit serpens præcepto vt durum videretur & graue, omne lignum paradisi interceptum fuisse homini, cum tamen sola arbor vna esset excepta, facilimum alioqui præceptum, vbi tot tantaque homini fuere oblata suauia salubria, gustui grata odorifera excelsaque alimenta supererant, adidit serpens & cum videatur Hæua negarequæ serpens adiderat, superadidit vltra quam imposuerat serpens, inquiens non vetuit omne lignum Deus nobis imo concessit nos vesci de fructu lignorum omnium quæ sunt in paradiso, verum de fructu ligni scientiæ boni & mali, ne comederemus iussit, & ne tangeremus illud; ne forte morte moriamur. fœminarum conditio ne iustis obtemperent iniusta aduc superadere vt grauitate præcepti excusari videantur à crimine, tripliciter enim scriptura sacra deprabare nititur omnis peruersor legis, appositione deminutione, mutatione. docet Rupertus Apocalipsis. 22. Ambrosius libro de Adam & Hæua, Abulensis in. 3. cap. Geneseos, Anselmus, Grego- 148
rius & alij patres, hisque tribus elata semel Hæua, & superbiens crimine superbiæ commisso iam, interrogatione dæmonis, verbo illo, cur præcepit vobis? preceptum & legem permutare est ausa, semel ac superuit; quęsito dæmonis, apposuit superadiditque præcepto, dum dixit. & ne tangeremus illud, cum id Deus non vetuisset ligni contactum, sed solum ęsum interdixisset, diminuitque & præceptum ijs. ne forte moriamur, Deus enim non dixit forte, sed in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini certo & infallibiliter, inminuit quod non dixit in quacunque die morte moriemini, mutauit quia cum solus Deus de ligno scientię boni & mali legem tulisset, illa mutauit dicens præcepit nobis Deus ne ederemus deligno quod est in medio paradisi, neq; enim hęc dixerat Dominus, sed deligno scientiæ boni, & mali in medio enim paradisi lignum vitæ continebatur quod illis non vetuerat Deus, quantæ damnationis sit apponere, vel diminuere de verbo Dei Ihoannes testatur in Apocalypsi dicens. Si quis apposuerit ad hæc apponet super illum Deus plagas scriptas in libro isto, si quis diminuerit de verbis Prophetiæ libri huius aufert Deus partem eius de libro vitę, & de ciuitate sancta, & de his quę scripta sunt in libro isto, iā enim inpaciēter ferebat

su-

superbiens Hæua & murmurauat quasi parcus vel auarus Deus prætiosa medij paradisi reseruaret,&viliora illis solum in cibum concessisset dubitareque cœpit de rigore diuinæ iustitiæ,dum dixit ne forte moriamur cum illis Deus certo morituros renũciasset eodem die quo violarent præceptum,quo dæmon Hæuæ superbienti iam corruptæ & peruersæ rationis, quinque impia & execrabilia credenda proponit impossibilia imo creditu.inquiẽs nequaquam morte moriemini quo veritatem summam Deumq; ipsum ipsamque veritatem per essentiam talem,mendacem esse
149 suadere conatur nullo aliquam se se contradicente Dei dictis,secundo Deum efficit inuidum illis,scit enim Deus quod in quocumque die comederitis ex eo apperientur oculi vestri, & eritis sicut Dij scientes bonum & malum,quasi diceret vetuit vobis arborem Deus , quia nolluit vos æque cum illo sapientes,tertium arborem illam vim habere efficiendi illos omnium rerum intelligentes,quartum per se posse esse similes Deo,quintum hæc fructu illius arboris contineri.Hæc Augustinus cap. 30. in Genesi ad literam.præmio & pœna omnes homines excitantur vt agant omnisque respublica his duobus bene ordinata est polis Vlpianus dixit,dum iuste & pęna infligitur & præmium confertur docuit Plato 1. de republica,Aristoteles Politicorum 1. & Eticorum 2. & 2. rectoricorum ad Theodectem,capit. 6. Arca fęderis panem & virgam præmium & pęnam pan y palo , vt vulgo dicitur continebat , suadetur vero quilibet vt agat, & pęnæ sub motione si lex pęnalis est,& premij promissione certa & stabili,
150 his aggreditur serpens Hæuam pęnæ abersione,nequaquã morte moriemini,pollicitatione præmij eritis sicut Dij scientes bonum,& malum aperientur oculi vestri.sophisticè nimis & callide nugas congerens,ambigua & dubia oratione sophistica hac, cuius verba tantum vnum sonum videntur efficere,plures vero efficiunt sensus & distinctos satis , vt posset se dæmon vindicari a calumnia & mendatio ne fidei suæ imposterum derogaret qui futurus erat tot tantarumque gentium seductor idolus Deus,quo verba multorũ sensuum protulit,vt hac illa vè posset se se excusare cautella lapsus & ruinæ hominis , vt mos illi est verba dare,quæ & ad quemlibet euentum acommodari possint, vt ex tripode & pythio apolline responsa reddebat dubia& ambigua,quæ prout euentus postea efflagitabat retorqueri possent

& ap-

& aptari, nequaquam morte moriemini, de corporis obitu fuit illi mens, verba intelligi posse quominus verbo caperetur ne in posterū suæ authoritati derogaret idolatriæ & cultui fallatiæ nota, cum tamen de animæ mortæ pęnam constitutam calleret, eo die quo sum legem violati eademquemet esse morituros, sed in eo adhuc mentitus est dæmon, cum re vera de morte corporis verum extiterit dictum, in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini, nam non dicitur moriemini in illa die, sed morte moriemini, ab eo enim die semel auersa ratione & conuersa ad fugatia bona suo summo factore Deo relicto omnes causæ corruptiuæ, ab eo die in hominem confluxere, vindicantes quasi supernum Deum, de ingratitudine hominis & inobedientia; quo neque appetitus perstitit rationi subditus, imo in rationem elatus, neque causæ alterantes tam internæ quam externæ fręnatæ, omnes imo alterarunt hominem, ab eo die, cœpitque homo corrumpi & mori, ab eodem efrenatis illis & a vinculo obligationis quo tenebantur originali iustitia solutis, hominem inuasere, vt vim vitæ integritatem nitorem & robur inquinarent soluerēt vt perpetuo labasceret, & ab eo die moreretur que continuo, vt verissimum dictum fuerit in quacumque die comederitis ex eo morte moriemini. semper enim natura decidit in deterius à die ortus, labascitque & moritur homo, & in deterius abit, quo dictum est à sapientissimo Platone in Thimeo semper morimur, & ab Hypocrate libro de natura humana, calor qui nos genuit nos conficit, & Arist. libro de vita & morte à principio ortus, calorē nostrum innatum ingenitum substantiæ nostræ humidum absumit & vastat. cum enim ab eo die defecerit illis vitæ ligni esus, ab eo die calore repasso ab alimento suscepto, mortis vinculo sunt stricti, quo ab eo die dicitur illis morte moriemini, adhuc de corporali vita facto sermone, & morte moriemini morte, nō solum moriemini, dictum quod mortes duæ ibi contineantur in facto vna spiritus illa infieri alia corporea. prima morte supposita, hæc ex illa trahens originem, morte moriemini alias moriemini solum sufficeret, non potuit ergo dæmon mendatij autor, veritatem Dei verbis contentam inquinare, nec potuit mendatium efugere cauilo & solertia: expetunt fœminæ multo plus viuere ipsis maribus, quo & vitam minus periculis subijciunt exponuntque viris, timidiores natura in becilliores debiliores, cum enim sexus 151 fragi-

fragilitate minus possint resistere passionibus corde debili, presentia solum considerant vitam præsentem auidissime expetunt, mollicie animi debiles vt in plurimum absoluto sermone facto. Serpens vero mollissimam inuasit naturam, sunt maxime viscerum amatores propter carnis mollitiem, & calorem tepidum quo fouentur viscera serpentes tum propter indagatricem naturā qua pollent latibula, & cauitates viscerum disquirentes docet AElianus lib. 6. c. 16. Arist. 8. de historia. c. 4. Rhodiginius, & alij, ideo docti pictores Cleopatram, & Rodericum Gottum, hispaniæ vltimum regem serpentibus interemptos, lateribus & visceribus erosis non alio depingunt, propter viciniam cordis quod inficere
152 tentant veneno primo. Viscera amat serpens latus petit mollia cupit, hinc est Hæuam adorsus primo, est Hæua ex latere est latus viri costa eius viscera mollis & ideo mulier, quasi mollis dicta, facilis, instabilis, debilis, vt sunt viscera natura & motu, non munita ossibus, non circumuallata neruis, non fulcita firmis ligamentis, constantibus & validis, mollia imo & peruia. Hæuā aggreditur, vt ruat Adamus pedes vt nutet caput, calcaneum vt non stet homo rectus, sic enim animalia adoritur ille natura mulierem primo, vt quę postea non est aussus prosequi dæmon prosequeretur mulier, vt irretijsset Adamum, non sibi satisfactum fuisse putanti si & ipse inconsortium delicti non traheretur, neque enim amore pomum obtulit, imo malitia & inuidia, vt sors esset illis æqualis, & non increparet Adamus quæ & fecit ipse, ne ipsa pena ille
153 vero præmio aficeretur, hinc non possum non irasci Hæuæ, quæ symbolo fallaciæ monita, serpēti acquieuerit, at reirascor Adamo quod duplici fallaciæ signo permonitus, serpente & fœmina eisdem simul adhibuerit fidem. Ijs eisdem ambagibus Dæmon munitus verbis æquiuocis semper vsus docet Rupertus c. 7. 3. de Trinitate & Augustinus in Genesi ad literam Abulēsis & alij patres non secus ac Dij gentium, qui dubijs responsis illudebant & ludebant homines. Respondit dixitq; ad mulierem quæ metu mortis arborem contingere recusabat, nequaquam morte moriemini dico ego, etiam si Deus dixerit, nec vos morituros essu huius ligni affirmo, cuius assertionis dictum ne fidem amitteret & opinionē abrogaret huius incredibilis impossibilisq, sententiæ quæ ipsimet veritati ex diametro videbatur opponi, nam ipsi Deo obsistebat, qui dixerat tali essu necessario, eos interituros, amphibologice pro-

te probat & alio sensu vsus est ijs eisdẽ verbis quibus est vsus ipsa summa sapientia & veritas, dixerat enim Deus morte moriemini si ederitis, morte inquam, vt ratione & forma causaq; formali moriendi, vt vita ratio & forma viuentis est, tum vltra morte moriemini nã mors corporis quæ necessario à die trãsgressionis præcepti occurret, mors talis quando adfuerit, non erit vobis ea terminus mortis, sed hac ipsa vltra moriemini, spiritu, quo morte moriemini in ea die; serpens vero nequaquã morte moriemini de causa efectiua & infligenti huius suplicij & pœnæ vera proferẽs, alio sẽsu, nõ moriemini morte neq; hoc hoc inferet supliciũ, sed vita moriemini idest Deo ipso vltore qui vita est, morte puniemini quo moriemini vita ipsa, vlciscente delictũ & cõmissum scœlus. 154
Scit enim Deus quod in quocunq; die comederitis ex eo aperiẽtur oculi vestri iure iurãdo afirmat serpẽs, eos victuros, Deumq; ipsum inteftẽ afert iuramẽto inquiens. Scit enim Deus, ac si dixerit hæc est ipsa veritas, & Deum aduco intestẽ qui huius veritatis est cõscius scit enim Deus, quod si scit verũ est, falsa enim cum nõ sint, sciri nequeunt, præcipue à Deo qui nullũ errorẽ admiterepotest, scit ergo Deus nequaquã vos morituros in quacunq; die comederitis ex eo, vt experientia edocebit, imo inuidus & parcus hæc vobis interdixit cum ergo fœmina adidisset præcepto, iussit nobis Deus ne comederemus deligno quod est in medio paradisi & superadidisset, & ne tãgeremus illud, & de pęna dubitaret certa, apolito verbo illo, forte, & serpẽs quasi misertus Hæuæ & Adami de bono vetito, & interdicta arbore alioqui pulcherrima & delicijs plena: cũ præceptum hinc & illinc fluctuaret, inter hos scopos, inter serpentem & Hæuã iuramentoq; afirmasset serpens, nequaquã essu morte moriturã, imo victurã in posterum, apertis oculis sensus & intellectus, maiori acie & robore, vt bonum et malum discernere, et iudicare posset. Experiẽtia ad oculũ ostẽdit serpens, ex his quæ Hæua præcepto superaderat, postquam iuramẽto asseueraret, eã nequaquã esse moriturã (semel enim ac Hęua, emphasi et animi elatione, superbię peccato iã cõmisso et contracto, verbis sepẽtis quibus dixerat vobis præcepit Deus) in tot tãtosq; errores venit, vt et præceptũ modo inminueret, augeret modo, et modo permutaret, quo errore illa percita est, vt existimaret se moriturã si lignũ aduc cõtigeret, ex his vero capta est serpentis argucie et paralogismo nã cũ esset serpẽs apẽsus ligno, dũ hęc colloqueretur, nõ secus ac Moses exaltauit serpẽtẽ in deserto num. 22. et vt 155 156

oportuit

oportuit exaltari filium hominis Christum cruci afixũ, vt dicitur Ihoannis 3. cap. & vt dicitur ab Ecclesia de serpente quod quæ in ligno vincebat, in ligno quoq; vinceretur, vt vita nostra Christus ligno apensus mortem destruxit vitamque nostram resarciuit, Mosis serpẽte figurato sensu expressus, vt eo modo quo mors nos insiliuit arbore illa, eodem Christus viuificaret pendens de cruce, & vt pependit dolus de arbore & venenosus fructus, sic salus & vita de ligno penderet quo est serpẽs arbori irretitus, & cõplicatus spirijs, & orbibus, contingebatque arborem dum hæc ferebat. ijs Hæuam seduxit captioseque illam decœpit experientia hac, non secus ac si diceret, ecce ego lignum contingo & non morior, cur ergo tu morieris etsi cõtingas, & vt contactus mortẽ nõ affert, vt existimabas, neq; esus causa erit mortis vt credis, o pul-
157 cherrima Hæua natura illustris soboles Deorum & progenies, huius vniuersæ machinæ visibilis iure dominatrix & Regina, quas enim Deus minas rigide intonauit & intendit id solum ad terrorem est, neque enim pijssimus ille, tanto rigore flagrauit vt propter pomum vnum, huius arboris vniuersum funditus euertat posteritatemq; omnẽ aut te spe successionis frustrabit. corporea enim omnis hæc natura in vestrum seruitium constituta superflua esset vobis deficientibus, neque est credere Deum hæc condidisse tam breui temporis spatio interitura, ex superaddito ergo ad præceptum Hæua concluditur, experientia conctatus conuincta quod mortem non inferret, vt est illa experta contingens arborẽ cum fructus decęrpsit antequam degustaret, promitere non cesat
158 & polliceri vanilocus serpens, qui nõ tenetur adimplere promissa mendatij autor, quo subdit inquacumque die comederitis ex eo aperientur oculi vestri, erat enim hæc illius arboris conditio, & natura vt sensus excitaret & exacueret, eius fructu & viuaci alimento, spiritibus concreatis efficacissimis, natura actiuissimis ad sensum opera perficienda, vigiliamque inducentibus, cõtinuũ & liberum motum qui oculos affectabant ea dispositione, vt auide & cupide prospicerent affectuque nimio res ipsas & conatu, quo aperientur oculi vestri nam res ipsas affectibus alijs videbitis ac videtis modo. scimus enim spirituum variam naturam cõfluentium ad oculos eo quod res ipsas aliter atq; aliter representent, varij ipsi & disidentes, pro diuersa eorum dispositione, sic oculos afficere vt hæc pulchra, illa placida, hęc iocunda, illa tristia se-

ſtia ſe ſe nobis offerant,vt modo hæc placeant illa moleſtiam inferant,ex diuerſa ſenſatione in oculis facta ſenſatisque ſpeciebus ſpirituum diuerſa diſpoſitione hac aut illa, eliciente cogitatiua ſpecies amoris & odij voluptatis aut moleſtiæ prout diuerſa hęc fuere inſenſu viſſus præcipue,quo,& ouis odij ſpeciem elicit viſo lupo,quam non eliciunt alia animantia , etſi eiſdem ſenſibilibus ſpectris in mutentur,quod non ſit eodem modo virtute ſpirituum videndi inſtrumentum diſpoſitum , paratumque hæc ipſa edere,vt eſt in oue,non ſecus mus odit felem & ſe ſe amant alia, & depereunt,flagrat amore vipera murenæ piſcis quem amat,& quærit ſolicitatque nimis amore capta,& vulpes ſerpentes quærit,ipſoſque adamat intenſè ſatis diximus, quod ſenſatis ex viſu ſpirituum ratione ſe ſe affectet afficiatque taliter, vt extrahat poſtea affectatas ſpecies odij aut amoris prout inſenſu fuere , hoc illo vè modo affecto diuerſo & altero, quo poſtea affectatus iterum ſupereſt oculus,viditque affectu nimio quæ inſpicit poſtea, vt modo inuidus videat cupidus odiens,animãs triſtis alacer placidus acerbus , ſic dæmon affectat oculos præſtigiis concitatis ſpiritibus & actis vt aliter atq; aliter repreſentent obiecta vt in affectus varios trahantur,philtris et magia cauſis aplicitis naturalibus variis occultè,in nulla enim noſtri corporis parte affectus ſplendent,vt in facie & vultu & inter omnes eius partes diuerſas & varias in nulla altera eluceſcunt adeo paſsiones,animique motus,atque in oculis manifeſtantur affectu nimio vt abditas & internas paſſiones cognoſcamus in illis , oculorum intenſiſſimo affectu,vbi amor,odium,ira, manſuetudo, ſuperbia, humilitas, 159
modeſtia iactantia,reliquaque animi interna, eluceſcunt magis ſplendent quam in oculis , ac ſiper feneſtras videremus animorũ motus,ſic cauſæ naturæ alterant motione ſpirituum obiecta aliter & aliter euertentes ſpectra vt alia ſugerant , & ſpecies,motu internorum ſpirituum præcipue actu vario,equibus maxime pẽdet viſio,patet in multis ſanguineis & lucidis lætari ex multis equibus melancolici triſtes mærent et pauent, alijq; & alij in varies ſatis affectus concitantur,non ſecus eo ligni alimento procreabantur natura tales vt affectarent viſum , dicitur enim Prouerbiorum.c.5.cap. lux oculorum lętificat animam , oculi ſcilicet ſplendecentes & lucidi ſpirituum lumine & ſplendore turbidi enim & obſcuri triſtitiam inferunt,quo mortui oculi & ſine

 lumine

lumine tristitiam & metum incutiunt & 14.Prouerbiorum dicitur.nequam est oculus liuidi.Liuidus enim qui coloris plumbei est,tetris humoribus abundat & obscænis,qui ex illis spiritus eleuantur inquinati,& naturæ corruptæ,quorum maior copia in oculos efluit,vt visio natura excellentior,perspicacissimis spiritibus tamquam per medium exerceatur depuratissimũ perspicacissimumque,ideo organo huius sensus insignes ad sunt cauitates opticis neruis,vt contineantur spiritus copia tot tãti , quibus sic organa sensuum perficiuntur vt munia sua exerceant & cõpleãt, pro varia eorum perfectione & dispositione varia,vt his vitiosis & coinquinatis,copia multitudine & malitiosa natura expulsis, continuo descensu & afluentia in oculos qui resiliũt,& ad extrapulsi veniunt,inquinant & inficiunt circumuicina quæuis,fascinantque vt docuit Arist.de sensu & sensili.c.2. Plinius lib.28. c. 2.& 19.c.4. Plato in thimeo plurimique ex medicis autoribus, AEtius,Paulus,Diascorides,quo nequam est oculus liuidi,& tetri coloris hominis, inficit alia,non secus ac menstruatæ fęminæ specula tersa ac munda maculare acie oculorum in speculum cõuersa,docuit loco citato Arist.si ergo oculi affectati vident ex interna animi motione & animi interni motus ex affectato visu diuersimode affecto spirituum ratione,qui ex sanguine & alimento euolant & conficiuntur cordis & cerebri virtute altilis animę pro diuersa natura alimenti,varij & diuersi diuersoque esu & victu alij,& alij,qui & peruigilium liberumque & continuum oculorum motum possint efficere,oculorumque modestiam euertere,efrænare depręsas palpebras,& peruertere concinum & debitum cautumque videndi modum,esu illius ligni quod passiones acriter excitare monstrauimus,quid mirum si oculos aperiret vltra rationis metas & terminos affectu,& cupiditate , & vltra quã par erat res experirentur,peccato iam commisso prius,amisaque originali iustitia, superbia,gula,innobedientia, inuidia. vt diceret serpens apperientur oculi vestri, tam quoad naturam quam quoad mores affectus appetitus sensusq; & rationis peruersioné, cum prius velamine iustitiæ originalis velatis oculis peruixissent non secus ac iustitia depingitur oculis ligatis & vinctis charitasque & amor,velatis oculis velamine rationis & legis,tum aperti sunt oculi eorum, non quod potentiam videndi ex esu susciperent,aut quod essent referatæ palpebræ quæ vsque ad id temporis con-

His conclusæ fuerant,sed quod aperti sint videntes ea quæ antea non viderant pęnam,delictum,ruinam,& lapsum pœnalitatesq; omnes aperti sunt in 2. actu,in actu videndi vltra rationis termi nos oculi eorum,dicitur enim Lucæ 24.c. de Apostolis qui cum Iesu recubuerant & aperti snnt oculi eorum,& cognouerunt eũ ipseque euanuit ex oculis eorum,aperti inquam sunt in illo actu numerali videndi,idest in cognitione,per visum,aperti erant an tea,at non vt cognoscerent & viderent modo quo postea viderunt & cognouerunr,quæ & est phrasis communissimæ locutionis,dum visum alicuius hebetem significare volumus exageratio ne illum oculis carere dicimus, clausos vè aut velatos oculos ob turatos obtinere,& dum vident quæ volumus dicimus oculos aperuisse;erant oculi primorum parentum in statu inocētiæ mo desti,temperati, velatis oculis iudicabant vt modo iustitia depingitur,velatis non personarum aceptione sed æqua lance,quæ ferebat ratio sine oculis quasi ad reliqua , semel vero commissa culpa,patrato scœlere,liberi & vagi, vltra rationis metas vagabantur,hærebant oculis in lege prohibita.stetitque serpens promissis,ab ea enim die licuit oculos aperire,viuere apertis oculis 161
intentis,expilatis,detersis,cautis, vt fuit inde opus , aperti sunt ergo oculi eorum,& cognouerunt se esse nudos eodem, capit.3. non quod antea non cognouissent,se nullo tegmine tegi , at non ideo nudos esse sunt rati. Est nudus cui vestes desunt debentur tamen,solum vero ab ea die,illis vestes defecere qua opus fuit tegi vestibus,quo & causam deformitatis,& peccati occasionem abdere nitebantur,corpus scilicet cuius causa ingessere cibos,vetitumque pomum,& fructum,quo alimentum nutritiuæ parti, subministrassent.Cuius est & alimento vti,& generare sibi simi- 162
le iuxta Arist.2.de animo,cap.4. hinc obscęnas occulimus partes, generationis instrumenta,alijs magis, & eas , quæ inter guttur,&fœmora continentur,quibus actiones alentis animæ copiosius exercentur,& officina ad sunt alimenti quæ vsum fructus prohibiti non recusarunt,quo & os quo ingessimus cibos apperimus inuiti linguamq; cui adest gustus alimenti extraere exerere iudicamus turpè hinc erubuere nudi.

De dira, & execrabili ſerpentis pollicitatione.

CAPVT IX.

163 Eneſeos 3. capite ſic dicitur, & eritis ſicut Dij ſcientes bonum & malum. execrabilis ſatis impia, & abominationibus plena ſerpentis pollicitatio, qua Deo ſimiles ſine Deo, tranſgreſſione imo Dei præcepti hominibus poſſe eſſe ſuadet, ſpiritualis natura ſecundum ſe libera perfecta & integra, Angelorum, quæ cum affectibus non inclinetur corporalis naturæ, incorporea, & æterna, neque habitu aliquo, aut diſpoſitione crearetur infecta, integra imo & excellens, pulcherrima, ex affectu, aut habitu deficere non potuit ſemel creata & ſi libera, & voluntaria in ſuo eſſe natura & ſubſtantia, & cum illa non poſſet affici ex corporea natura rerumq; fugacium, corporeis paſſionibus, quæ ſpiritalem ſubſtantiã affectare nequeunt rebus corporeis, cum eis non egeat, ex his deficere non potuit, aut circa hæc peccare affectata eiſdem, quo ſpiritaliũ reſpectu ſolum inquinari potuit, non quod ſpiritalia diligeret et intelligibilia amaret deſiderioque eorũ afficeretur, hoc enim ſine labe erat & naturale ſibi, bona expetere, ex eo verum, quod non regula & ordine à ſuperiori natura impoſito, hæc ipſa adipiſci vellet ſuperbiens & deſpiciẽs modum ſupernæ naturæ, ſibi conſulens, ſat ſe ſibi iudicans illa, ſe ſe credens & proſequens, ſui iuris quaſi & arbitrij, non ſecus ac ſi ipſe regula eſſet ſuorum operũ vt eſt Deus, qui ideo peccare nequit, quod a regula quæ eſt ipſe ſibi bonus & ſapiens non poſſit deficere, quo dæmones contraxere labem & culpæ reatum, quod ſimiles Deo connarentur eſſe, ipſiq; ſibi regulam ſuorum actuum ſe ſe proponerent, nullius alterius ſubditi imperio legi aut rationi, ſed per ſe naturæ viribus Deum poſſe videre exiſtimantes propter excelſam eorundem naturam illuſtrem, & clarã, cuius viribus hæc poſſe nãſciſci ſibi ſunt ſuaſſi, hæcque ſibi deberi natura rati, cecidere ſuperbia, dum niterentur ſimiles eſſe Deo, eſſeque ſuũ finem vltimũ illũ, quẽ ſua natura attingere poſſent, vſq; dũ tormentis extorſi, & cruciatibus diris ſine pulchritudine illa & decore gratiæ & iuſtitiæ cognouere ſe Deo non poſſe fieri per naturam ſimiles, ex quo illis inuidia oritur & æmulatio peſſima in Deum & homines; quod ille ſit eis impe-

eis impedimento huic summæ malitiæ, & homines quod in patriam succedant filij adoptiui, quo Hæuam conuincere tētat dolo & fallatia, superbire quæ fecit fastu & animi elatione, verbis illis iam explicatis, cur vobis præcepit Deus, quo iam animo elata & superba, vt hic Augustinus, serpenti credidit & sine Deo sicut Dij fieri cupiuit, præcepto transgresso, vt quæ dæmon per se efficere non potuit, vt Deum esse, vult ęmulator tentet Hæua vt nulla supersit rationis natura, qua non probet flagitium, & scœlus execrabile & dirum, iam semel conceptum suo intellectu pertinaci contumatia & malitia, naturæ immutabilis, quo dicitur Psalmo 73. superbia eorum qui te oderunt ascendit semper, quo his eā aggreditur, sicut Dij eritis scientes bonum & malum. inflauit ergo Hæuam & superbire fecit, effusso veneno versutissimus serpens, iuxta veneni & virus conditiones & naturam, quæ homines inflat, & se se excedere facit, turgidi & tumidi propriosque transgrediri terminos malitia & cruore, cum enim subditus esset appetitus rationi statu felicissimo iustitiæ cuius non erat affectus peruertens rationem hæcque omnia essent ordinata, expugnat alio, non affectu corporalis naturæ vniformis eo tempore, superbia imo & contemptu regulæ, promulgatæque legis quasi non teneretur præclara hominis & excelsa indoles eo vinculo adstringi, illustris, libera, & clara, quo spiritualem aggreditur partem, scientia intellectum, bono, & malo, voluntatē astutissimus serpens. His ergo aggreditur Hæuam quam accendit desiderio cuiusdam deitatis, & excellentiæ scientiæ, quæ cupiditate inflata & propria ęstimatione posse se scire rata, eo arboris esu, mysteria & arcana abdita Dei, nollente reluctanteq; Deo hisq; posse summum bonum nanscisci proponens sibi summi boni rationem in his quæ hac scientia possent adipisci, neglecto Dei ordine, & posthabita regula, qua summam fęlicitatem homines posse consequi beatitudinem destinauerat, per se primo elata & superba petulans arrogans iam viuere cupit, & se sola agere sicut Deos posse esse rata, ipsi Deo inuidens vt serpens promisserat elatione & fastu quæ in se adimplere nō potuerat hæc illi promitēs vt sibi pollicitus fuerat, Isaiæ 14. vt iā supradiximus cōscendā in cœlum, & exaltabo solium meum super astra Dei & ero similis altissimo. Luciferi verba eo loci relata, promissit ergo Hęuę quæ & sibi promisserat, implere vero non tenetur mendax, & subdolus

164 165

serpens, peculiaris conditio eorum qui non stant promissis largè polliceri, quo dixit non minus serpens quam eritis sicut Dij est e-
166 nim Hæbraice dictum (Elohim) quod plurale est Eloha nominis, & significat Deos, etiam si aliquando Deum solum significet, singulari numero, vt cōstat Geneseos 1. vbi dicitur in principio Elohim Bara, idest, creauit Deus, vt legit latinus interpres Hieronymus ibi, alias Deos creasse hanc machinā diceret cū Deos plures abneget fides & Ecclesia damnet, vt symbolo Athanasi conuincitur, vbi hæc cōtinentur, non tamen plures sunt Dij sed vnus est Deus. cuius sunt tres personæ, essentiæ vnitate & deitate eadem numero, vna in tribus eadē & eadem sibi, quo singulariter eo loci summitur Elohim nomen, hic vero plurali numero proprietate hæbraismi, modo singulari, modo plurali numero nominibus vsi, dicitur enim Iob 12. capite inuocabit Deum & exaudiet eū. hæbraice est Eloha, singularis numeri, & c. 36. adhuc habeo quod pro Eloha, idest Deo loquar, Abacuc. c. 1. hæc est fortitudo Dei sui quibus locis & alijs singulare Eloha est hæbraicè, cōtra ac plurimi sensere Elohim singulari destitui numero, Elohim vero tam singulare quā plurale, tā vnū quā multa hæbraice significat, quo multis Scripturæ sacræ locis verbo singulari iungitur, proprietate idiomatis. Geneseos i. sic dicitur in principio Elohim Bara, id est Deus creauit, si enim singulare non significaret, quomodo cū verbo singularis numeri cōiungeretur tum 42. Geneseos vbi nos legimus. locutus est Dominus terræ duræ, in Hebræo habetur loco domini, Elohim, plurale quod singulariter significet Exodi 20. Non erit tibi Elohim, idest Dij nō erunt tibi alieni, cap. 21. Si dederit illi vxorē Elohim, idest Deus Isaiæ 19. idem & alibi, nomen vero hoc nō solum tribuitur Deo in Scriptura sacra, sed etiā Angelis eius, iudicibus, principibus, & magnatibus, significat enim proprie eos, qui propter magnā autoritatē, & potentiā sigularē puniendi & vindicandi sunt alijs horrori & metui, qua nominis indifferentia et significatione, quod in plurali singulare cōtineat datur intelligi singularitas illa indiuiduæ deitatis, simul cum pluralitate personarum, in eadem substantia existentium, ijsque Moses mysterium Trinitatis nuntiat Ecclesiæ Iudæorum, vt refert Magister 2. sententiarum dist. 1. Paulus Burgensis, Nicolaus de Lyra, Galatinus, Eugubinus, Catharinus, & plurimi alij, cum ergo Deum esse apetere sit impossibile, alicuius creaturæ, alias sui

non

non esse expetijsset, quod repugnat cuiuis, cum intrinsice malum sit, & nullam boni possit obtinere rationem, Deum esse non expe 167
tiuit dæmon neque homo, sed sicut Deos esse, perseque in summum bonũ venire naturæ viribus, & id esse sibi summum, quod propria virtute possent nancisci, nec Dæmon dixit eritis sicut Deus adhuc, sed eritis sicut Dij, eritis principes, nobiles, magnates Dij quasi eritis sicut Dij, non Deus; non sicut Deus, non Dij, 168
sed sicut Dij, vbi iam multo minus pollicetur Hæuæ versutus dęmon, & subdolus quam verba videntur continere, cum nó Deo similes Dijs imo, Idolis dæmonibus polliceatur. quæ verbo hebræo Elohim, vt diximus significatione continentur, cum Angelos Principes lucis, & tenebrarum, præcipue puniendi potestate fulciti, proprio exprimat significatu. lubricus ergo & versu tus serpens, verba protulit captionibus & tricis plena dubia & ambigua, continentia varia non vno sensu, alloquitur Hæuã plurimis imo, quo ligni esu dæmones illos pollicetur futuros, & dęmonibus similes, si Hæua calleret, ruina & lapsu, vt cecidere illi, & Lucifer cecidit, ministris & sequacibus è cœlo expulsis, hinc illis sicut Dij eritis scientes bonum & malum. Dæmones, enim Dij dicuntur idolatria & apostasia, cum sit verè solus vnicus Deus vniuersæ naturæ, parens moderator & rector, non Dij, quo Psalmo 95. Quoniam magnus Dominus, & laudabilis nimis terribilis est super omnes Deos. Quoniam omnes Dij Gentiũ dæmonia: Dominus autẽ cœlos fecit. vbi quod cœlos fecerit, qui ex se esse nequeunt cũ idem se ipsum efficere non possit, esset enim antequã esset, si operaretur antequã fuisset, probat Deum verũ factorẽ esse cęli & terræ. cum cœli materia sine dispositione suscipiat formam, per essentiã illi ordinata nullius alterius capax actus, quo cum forma simul creata est in cœlo, nó supposita prius, vt disponeretur alio ad formã cœli, quod præcipue in cœlo cognoscitur cũ non sit alterabile, nec corruptibile, vt motus manifestat illius, cui nulli extat motus cõtrarius, vt habent illa, quæ adinuicẽ agũt & patiuntur corruptiua & cõtraria. estque ille verus 169
Deus, qui hos cęlos expãdit creauit præcipua causa, velle pro ratione agendi nó supposito aliquo, ex nihilo potẽtia infinita causa totius esse, omnes vero Dij gentiũ dęmonia figmẽta, idola incubi & sucubi dæmones, præstigijs & malitia, hinc veneres, Iupitres, Saturni, Cupidines, Martes, Mercurij, Apollines, Demogorgones

 Neptuni,

Neptũ, Mineruę, Palades, alij, atq; alij, vt cęca sustinebat gẽtilitas, eos prosequens cultu, & obseruantia, modo incubos, modo sucubos præstigijs, & simulatione arrepto semine, & deportato aliunde vtero fęminarum commisso, vt foueretur ibi, quo multoties procreare fętus parente ignoto et obscuro, quos Deorum filios, arbitrabantur gentes, & dæmonum partus obscenorum & vulgarium hominum soboles habitas Deos, veneris filium credidere AEneam, & Gemelos Iouis, Herculem Baccum, & alios quam plurimos mentitis parentibus, His ergo Dijs similem fore pollicetur serpens Heuam, lege violata ligni esu transgressione præcepti. dæmones imo, Dei filios vocarunt antiqui & Platonici omnes, Plato intimeo, Prophirius, Iamblicus, Proclus, & in Pymandro Trimegister, quod substantiæ intelligibilis essent, in corporeę & æternæ, ad Dei imaginem & similitudinem facti, ad eiusque exemplar conditi sic etiam Aristoteles 1. cœli. c. 8. & 1. metaphisicorum, tum Apuleius libro de anima & dæmone, hos vocabant Dei filios, quam plurimi, Deos, Diuos, & diuinos spiritus;
170 & non defuere qui locum illum Geneseos 6. de ijs sentiant intelligendum fore, vbi dicitur Geneseos 6. videntes filij Dei filias hominum, quod essent pulchræ acceperunt sibi vxores ex omnibus quas elegerant: locum explicantes de incubis & succubis dæmonibus, nam cũ homines filias procreasse diceretur, subdit postea, Dei filios quasi alios, ab hominibus statuens accepisse in vxores: hinc natos refert Gigantes eo concubitu, vocatque dæmones Dei filios, quia cum sint mere spirituales maiorem similitudinẽ cum diuina natura obtinent, quam corporea omnia, natura saltim, ideo naturã spectantibus, spiritus omnes vocantur Dei filij, quòd similentur magis principio producenti, quo cum distinxerit filios Dei eo loci ab hominibus, & Angeli lucis non sint ingressi ad filias hominum, explicatur locus de dæmonibus incubis, qui tracto semine, & aliunde arrepto a fortissimis viris, et in magna copia commisso pulcherrimis fęminis potentissimæ naturæ, & perfectissimæ inculpatę et structuræ concinnæ absolutæq; vt pulchris, et non deformibus adest, erupere Gigantes, & si nõ ortu postea fortissimis naturę principijs, adepti eam magnitudi-
171 nem et molem nimiam, neque enim possent pulcherrimæ fęminæ Gigantes parere, cum sint moderatæ omnibus, non nimię, aut deformes, sic locum explicant quam plurimi ex autoribus, & si

ali

alij sentiãt aliter, ideoque hoc nomine Deorum insigniere dæmones Dijq; dicti sunt hisce de causis, filijque Dei plurimique interpretantur locum illum Iob 1. Vbi Sathanas inter Dei filios venisse connumeratur, de Principe dæmoniorum, qui inter suos sequaces allocutus est Deum ab illoque petijt permitteret Iob tentari & exerceri, huic expositioni fauet, Rupertus locis aductis super hoc loco, qui Deorum nomine dæmones intelligit et idem esse quasi, Deos esse et similes dæmonibus fieri, eritis ergo sicut Dij, quę & si falso dæmon polliceretur ęquiuocatione nequiter abusus Deorum, Elohim, & Eloha nomine, vt verbo non caperetur qui veridicus haberi vt maiora confingere mendatia posset parabat: nihilominus ea est summi conditoris nostri pietas misericordia begnitas, vt media hac tempestate & ruina, medijs his procellis, quibus omnia funditus euertebantur, imo iam superbia peruersis, spes efulserit, coacto dæmone efferre mirabilem & obstupendam prophetiam, ijs eisdem verbis Christi venturi sine eo quod ille quæ asseuerabat intelligeret, quo dixit sicut Dij eritis, imo non sicut Dij, verum Deus erit homo, idest erit homo 172
Deus cum adoptione & gratia quibus est membrum mistici corporis cuius est caput Christus Deus, tum substantiali naturæ vnione gratiosa verbi qua est homo factus, & Deus est homo substantiali vnione. quo Augustinus fœlicem vocauit culpam cuius occasione cognouimus Deum hominem vnione substantiæ & hypostasi, qua verbum asumpsit naturam nostrã vt homo esset Deus vt de rigore iustitiæ esset qui satisfaceret patri pro nobis infinito & immenso. scientiam boni et mali, notitiam, & mentem promissit serpens parentibus, vorato ligno ingestoque alimento pulcherrimi fructus, absolutam sapientiam boni & mali. quodlibet enim ex his potest cognosci duplici via et non solum vna dum bonum inest per se perfectionem acrescit quod perficiat subiectum se se ipso bonum, vt forma quęuis altera actus potentię, et cognoscitur effectu perfectione & opere quę ex bono procedũt tamquam ex causa, tum etiam dum abest, concipitur & cognoscitur illud pribatione perfectionis absentia & defectu virtutis actiuę operumque, et effectuum illius: non secus malum præsentia percipitur tale in principio et actione, absentia dignoscitur illud, absentia imperfecti, quod principio et operi adesset præsente malo, missertima vero horum cognitio et notitia eorundẽ est,

quando bonum cognoscitur absens,& malum,præsens,hocq; intellectu exponuntur illa si de Dæmonum more intelligantur verba,sicut Dij eritis secundum Rupertum nec inficit dicta dixisse Deum eodem capite,Ecce Adam quasi vnus ex nobis factus,nam illud ex nobis,non ad personas Trinitatis refertur sed ad naturã spiritalem Angelorum lucis,qui diuinam essentiam intuebantur, gratia & auxilio desuper illato , quod est idem ac si dixisset vt nos beatitudine fruimur,& bono summo, sic ille esu ligni lege violata & præcepto,honorem & gloriam,beatitudinemque con

173 sequitur tanquam vnus ex nobis,ironice & delusorie,hæc proferens verba noster conditor summus. Tum eritis scientes bonum & malum,boni notitia & speculatione iam noti , & cognitione mali experientia & pœna pœnalitatum omnium , culpa & labe Deus enim cognoscit bonum fruitione,& præsentia, priuatione malum absentia & recesu vos vero cognoscetis hæc quæ Deus cognoscit,non tamen eodem modo,è contra imo malum præsentia, & priuatione bonum,in pœnam delicti,Deus suæ essentiæ cognitione in qua omne bonum,omnisque entitas per essentiam continetur,sese intelligens summamque suam pulchritudinem spectans,actione ad intra,suæ intellectionis,actione interna intelligens,generat illa actione verbum eiusdem substantiæ,in quo entitas,& bonitas omnis generantis splendet relucet omneque bonum,ens omne;omnisque natura,perfectio & esse, per hæc vero quæ sunt illi essentia substantia,& esse,mala intelligit, priuationesque eorum quæ intra se continet,&omne quod est extra illud quod in se amplectitur,priuationem & malum iudicat,sui bono oppositum,quo cognoscit bonum & malum vt sit perfecta cog-

174 nitio,alias mala quæ suis effectibus adextra productis possunt cõtingere si non percalleret,imperfecta esset cognitio,neque enim vitaret in illis præuisa mala si non cognouisset prius,per propria bona,non secus ac per lumen nunquam expertas tenebras concipimus & noscimus sic Deus malum per bonum cognoscit & callet,vt est aptum cognosci malum per aliud & non per se, cum careat essentia malum qua cognoscatur,quo,quale est cognoscitur per boni priuationem,absentiamque illius,vnde cum Deus omnem boni,entisque rationem inspectet,latitudinem omnem mali cognoscit & ambijt,per suum ipsius bonum , qui vt solus bonum omne amplectitur,ensque omne intra se continet, sic illius nullum

nullum malum subterfugit cognitionem: quo serpens promisit Hæuæ sapientiæ excellentiam & perfectionem summam, nam & si mala cognosceret priuationemque bonorum, quæ continebat illa, multo maiorem notitiam eorum pollicetur serpens versutus, & fallax, cum bonorum notitiam, excelsam & integram esu ligni polliceretur, & mali summam cognitionem subsecuturam asirmet, similem quasi notitiæ Deorum, amplam & late patētem 175
maiorem multo, quam antea obtineret latam copiosam, tum Dijs similem notitiam promittit nam quemadmodum Deus simul bonum, & malum cognouit amplexus vtriusque notitiam simultate eadem, sic Hæua simul ac bonum delectabile inuisit degustauitque fructus, malum scœlusque cognouit & commissum flagitium effectusque mali sentire cæpit & cognoscere timida, peruersionem rationis appetitus dominium, Dei odium inobedientiam, gulam spiritalem accidiam, mendatium scandalum, excusationem tracti scœleris, & culpæ commissæ, inordinationem rectitudinis, & reliqua plurima cognouit simul pœnalitates omnes labores miserias; hinc serpens dixit, sicut Dij eritis scientes bonum & malum simul, pœna infligetur illico eadem die, nam sic vt Deus simul bonum cognoscens & noscit malum, quod bonum excludit per ipsum & vos cum bono cognoscetis malum pœnæ & suplicij in quacunque die comederitis ex eo, & malum culpæ, quo verbum sicut, præsentaneum esse suplicium dat intelligere culpamque præsentem rigorem iustitiæque vt illis promisserat Deus, dum dixit in quocunque die comederitis ex eo morte moriemini, nam & si alia omnia quæ bonum noscunt, & simul malum priuatione intelligant sciantque malum cum bono simul, cum Deus simplicissimo actu, maiorique simultate excipiat & intelligat ista vt & omnia intelligit, tum quod maior videretur pollicitatio ad Dei similitudinem facta, his vsus est serpens, illis sicut Deos futuros promittens et asirmans in posterum, imo est hæc Dei conditio, vt bonum cognoscat, simulque, et odio habeat malum, abominetur que, dicitur enim Isa- 176
ias. 7. de Christo venturo. Butirum et mel comedet, vt sciat eligere bonum, et reprobare malum. Nam simul atque hæc ingesta sunt, et bonum, voluptatemque atullere gustui, suauissimumque saporem illi illata ventriculum etiam ad nausseam prouocant ad vomitumque impellunt flatibus e mele eleuatis natu-

tis natura flatuosissimo, quod euomere facit apes semel ac rorem florũ elingere flatulenta eius roris natura, qui semel in vẽtriculo apuum elinctus digeritur, tot excitat flatus, vt illas euomere cogat et reijcere in alueos, vt ibi tractu temporis per coquatur fiatque mel flatuosissimum natura, attestantur enim orta suis principijs, quo vomitus excitat mel ingestum etiam, etsi demulceat gustum & voluptate afficiat, quam esse melis naturam, docuit Aristoteles de sensu & sensili. c. 3. & 4. metherelogicorũ 5. de historia animalium, cap. 22. 9. de historia, cap. 4. 3. de generatione animalium, cap. 10. Diascorides libro 2. cap. 74. Galenus Plinius, libro ii. cap. i4. Tum etiam butirum flatulentæ naturæ
177 est pinguis et leuis, qui cum supernam partem ventriculi petat, vt mel petit naussẽam mouet relaxato ventriculi ore, et distento flatibus, quibus sursum trahuntur omnia gulam versus & os, quo acores sentimus, & nausseas his ingestis fluctuare vẽtriculũ & multoties euomere, pręcipue si his solis vtatur sine alio alimẽto solido, & consistenti, cui misceantur, vt sistere hæc ipsa possint illique affigi; hanc esse naturam butiri docuit Aristoteles 2. de par tibus animalium cap. 2. Galenus io. simplicium capite de butiro Plinius libro 28. cap, 9. Diascorides libro 2. cap. 65. Quo dicitur de Christo venturo eo loci Isaiæ, butirũ, & mel comedet, vt sciat eligere bonum, quod gustu & voluptate horum significatur, & reprobare malum, quo datur intelligi secundario effectu nausseę & vomitus quę inferuntur ventriculo, prius vero eligere bonũ & cognoscere dixit, quam reprobare malum, est habitus perfectione prior, & boni cognitio regula, per quam malum postea dignoscitur, quo eritis sicut Dij scientes bonum & malum. illico enim ac butirum, & mel degustauitis fructus suaues ligni huius naussẽam & vomitum patiemini ingesti cibi, culpa, & suplicio, eritisque sicut Dij cognoscentes bonum & malum, nam vt, Deus bona cognoscit placidissima cognitione boni, & illico mala odit & nausseat super illa, non secus vos, & bona delectabilia cognoscetis essu, & mala vos ad vomitum prouocabunt laborum naussea.

De obstu-

De obstupenda maledictione serpentis.

CAPVT X.

T ait Dominus Deus ad serpentem. Quia fecisti hoc maledictus es inter omnia animantia,& bestias terræ super pectus tuum gradieris, & terram comedes omnibus diebus vitæ tuæ,inimicitias ponam inter te, & mulierem,& semen tuum,&semen illius ipsa conteret caput tuũ & tu insidiaueris calcaneo eius.sectatur Deus serpentem maledictionibus execraturque Dæmonem quod Hæuam Adamumque primos homines totius posteritatis venerandissimos parentes seduxerint & irretierint,captiosè & subdolè vana spe et leui eorum quæ autores mendatij promisserant vera,abominatur serpentem,odit dæmonem & cum serpens delictum non commisserit peccauerit vè,qui regula rationis non tenebatur irrationale animal,consilij expers,qui cum naturæ instinctu quantum ab ipso naturæ autore dirigitur operetur ratione carens non arbitrij, aut naturæ liberæ,illi imputari defectus culpa vè aliqua nequit, est enim vsus dæmon serpente, vt inanimi organo tibia quasi si vteretur coacto illo,& fortasis inuito, affert dubium pœna quæ videtur maledictione infligi serpenti, an iustè fuerit illata, execratio enim & maledictio pœnæ rationem obtinent, cum quod sententia hęc culpam supponere videatur & flagitium, quibus scelestus serpens & infamis renuntiatur lata sentẽtia, tum quod pęna illi imponatur lacesito verbis horrissonis auttoris naturæ, quibus & repere super pectus capitisque contritio calcaneo fęminæ facta alimentum terra insidiator perpetuus inimicus & aduersarius semen eius femini dissidens repugnans nuntiantur in posterum,tum cum dæmon & si peccet,perpetuo ab illo instãti quo primam culpam commissit quo & simul pęnam tulit omnem,vt denuo illi suplicium non infligatur ab ipso naturæ opifice in pęnam delicti,qui nec meretur pœnam nouam nec mereri potest,aut demereri,in damnationis termino cum sit, quo nil pęnæ aufferri aut infligi ei patet,cum presentia, & futura à principio suæ damnationis flagitia & scelera,ęstimauerit Deus & vẽtura in posterum,vt iuxta illa,pęna mulctaretur & afligeret,quo nouo denuo afligi nequit essentiali suplicio,quorsum modo ma-

ledici-

ledicitur, & minatur, metuque percutitur, & terribili sententiæ plectitur & maledictione dura eo loci pœna imposita, & suplicio: hoc dubium sensit Augustinus super hoc loco Iosephus Barcephas Dydimus, Ambrosius, Gregorius, Cyrillus, Beda, qui indiuersas abiere sententias, vt dixerit Dydimus (est videre in catena lippomani) maledictionem hanc ad serpentem spectare, precisseque illum ijs plecti & puniri, quæ videtur sentire Barcephas libro de paradiso capite. 27. Iosephus. 1. libro antiquitatum capite. 1. Augustinus lib. 2. Genesis contra Manicheos. 17. & 18. capite & 11. libro de Genesi ad literam. 36. Beda tamen Rupertus Hugo Alij non ad verum serpentem, sed ad Dæmonem referenda esse verba illa aspera cēsent, & si Gregorius, Ambrosius Hieronymus & Augustinus ipse simul ad dæmonem & serpentem referāt hoc maledictum, vt sensus historiæ elucescat Mosis & non solum misticus sit aut parabolicus cum veram historiam continere queat, cum hæc omnia vero sensu, historico possint interpretari iuxta proprietates, & naturam serpentis in quo est labor & opus, quod maximum est argumentum in scriptura sacra, vt sensum historicum venari posimus, & qualis sit historicus cuiusuis loci exactè intelligamus si iuxta naturam rei ea possimus deplicare: serpentem ergo & dæmonē lacessitos fuisse his verbis elucet, nō quod serpens regula teneretur rationis arbitrariæ, & liberæ, sed in monimentum posteritatis maledicitur ille, hominique inimicus cōstituitur, & natura disidens, plurimis sensibiliter euariatis mulctatus reliquis, his varius illis diuersus, vt resipisceret homo inposterum & caute viueret sibique consuleret, vt recordaretur delicti commissi, quo & sententia hæc partim declaratoria fuit imperfectionum serpentis, & partim delatoria & pœnalis, quasi monimentum hominum, Dæmoni vero declaratoria solum infamiæ & perfidiæ, vult enim Deus adsint monimēta hominibus quibus recordentur eorumquæ commissere scælerum, vt in suum bonū, & commodum cædant & resipiscant, hinc Numerorum. 15. Mosi dicitur loquere ad filios Israel vt faciant sibi fimbrias per angulos palliorum ponentes in eis vitas hiccintinas quas cum viderint recordentur omnium mandatorum Domini nesequantur cogitationes suas, hiacintinæ scilicet erant caloris cœlestis, vt legislatæ desuper de cœlis recordarentur, lineis illis rectis, & edirecto protractis legisque rectitudinis. Sic visso serpente totius

nostræ

nostræ ruinæ & lapsus origo & radix recordaretur homo culpæ commissæ, & cum maledicere aliquem sit malum dicere alicui non solum serpens maledictus est, eo quod vitia imperfectiones, & deformitates serpentis naturæ in eius opprobrium referantur, vt imperfectum vitiosum infamemque aliorum respectu animantium notaretur animans, vt est maledicta ficulnea quia erat ociosa sine fructu, & opere Matthæi.12.& Iob diem ortus maledixit quia peccato infectus,in eo 180
est expertus lucem,sed ideo est maledictus serpens quod aficiatur malorum inflictu naturæ defectibus vitijsque denuo illatis inimicitiæ,& odij erga homines,veneni,& liuoris, naturali antipathia & contrarietate,quæ ante peccatum cohibebantur ne contra mortales exereret naturæ autore, gratia & originali iustitia,cum tamen naturalia essent, quę in actum non erumpebant statu illo felicissimo inocentiæ & integritatis, quibus postea hominem inuasit & petiuit Dei inimicum iam,suisque sanctionibus reluctantem,amissa originali iustitia,non secus ac Leuitici.20.capite sancitum erat vt iumentum cum quo quispiam coijsset lapidibus obrrueretur, non ergo quod his peccauisset serpens opprimitur,sed vt moneremur de deformitate peccati, horrore maledictus est:quo nec disquirit ab eo causam, cur hoc fecisti, cum tamen ab Adamo, & Hæua disquisijsset eo ca- 181
pite vt est videre,sed in audito serpente punitur non percontato cum non malitia adesset facinori,sed natura, vt resipiscat homo,& peccati deformitatem exhorrescat cum naturalia aduc execretur Deus abomineturq., vt subueniũt delicto culpæ,& rea 182
tui.Quo vulgo irrepsit vsque modo aduc maledictus,vt coluber tum vt os colubri maledictum,dum summam alicuius miseriam notare volumus,tum reptat dicimus corpore,vt coluber reptat serpitque;tum est maledictus serpens quia frustratur suo fine homine scilicet totius naturæ corporeæ finis,cum illi inimicus stiterit ab ea die vt quasi vagus & profugus superfluus sine fine superstit serpens in natura corporea.Maledixit & dæmonem, non quod malum aliquod de nouo illi exoptasset,nam si optasset infligeret, cum iustum esset incutere si expeteret & potens inferre si exoptaret,sed dictum est illi quia hoc fecisti maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ quæ declaratoria est sententia.Idest quia malitia propria scælere, & culpa superbiæ

commis-

commißis fecisti hoc quod esses hominum peruersor seductor diabolus tentator ab ea die qua scęlus patrasti, maledictus es vbi non denuo pęna infligitur, inflictę imo causa asignatur quia hoc fecisti vt peruersor esses hominis vt modo fecisti vetito fructu, maledictus es inter omnia animantia, & bestias terræ quasi bestia scilicet beatitudinis incapax inter bestias es reputatus & maledictus culpa commißa semel superbiæ. terram comedes vniuersum et hominem qui terra est vorabis, & in terram ibit formatus expuluere, & quod terra vescatur continuo etiam si & alijs serpens vt late infra adducemus cum sacris literis rum gentium historijs & adduximus supra. infligitur vero pęna serpenti & maledicitur. ijs super pectus tuum gradieris, quod sane in natura serpentis dificile satis, & abstrusum nimis intellectu est, fuerit ne serpenti impositum ab ea die qua socius flagitij extitit, an reptasset antea, & supra pectus graditur ille, solū vè commisso scęlere, & antea rectus erectus & celsus, rigidusque incesisset alto pectore caudæ incumbens, præcipue cum ante lapsum Adami Geneseos 1. capite aquas reptile aqueum produxisse & terra terreū referatur, terrestria vero reptilia sint serpētes qui ideo sunt tales quia humi sternuntur pectore, quo serpūt, & reptāt. gradiebatur ergo pectore & antea, an expectabat serpens atolli ingressu aliquando vt quod natura illi expetebat in pœnam cesserit. Hæc si

183 pens vt late infra adducemus cum sacris literis rum gentium hi-

184 enodare vellimus & apperire semel, tenemus primo suscipere, quod est dictu mirabile, serpentes esse natura quosdam qui non pectore cędunt, non reptant, imo se se atolunt ingressu, & gradiuntur erecti vsque modo adhuc recti & rigidi pectore alto, vt Phareas serpens, dictus quod Phareis insulis quæ contra Dalmatiam sunt, sint frequentissimi. is directus caudæ innitens erectus, & altus graditur, quod Lucanus dixit 9. libro ijs. Et natrix violatur aquæ iaculique, volucres & contentus inter cauda sulcare Phareas. cuius meminit AElianus libro 8. cap. 11. Huncque esse igneum colore, pulcherrimis insignitum oculis, largi oris, innocuum morsu, Esculapio Deo dicatum, quod cœlum aspiciat celsus vbi assidet salutis Deus, de Sepedone Nicander in theriacis docuit idem, sermonem instituens de hoc serpente ijs. sepedonis formem cognoscens corpore namque. AEmorroo similis graditur vestigia firmans Recta. vbi Sæpedonem serpentem vestigia firmare recta, & recta gradiri affimat. de AEmorroo vero eo loci serpente

pente sic. Pumillus ac titubans gressu velut ipse Cerastes, multipli cans, quę sinus dorsum graue pellit eundo, ventre terete solum. non pectore sed ventre solum cedere dixit de serpente Cerafte sic. Ex ijs ille quidem recta festinat eundo, soluitque viam sinuo so margine ventris, hic meat obliquus medio non corpore toto, incedit, denique non supra pectus sed ventre incedunt tales serpentes alti, & rigidi quo Plinius libro 8. capite 21. in hæc verba prorrupit de Basilisco serpente sermonem inniens. sibilo omnes fugat serpentes nec flexu multiplici, vt reliqui corpus impellit, sed celsus, & erectus. Galenus. 3. de vsu partium, capite 3. mira- 185
tur maxime serpentis naturam, vbi pronissimum eum vocat ani mal & magis multo quam eius structura fert pectori incumbere sustinet, nam vt ibidem inquit, cum deorsum animantium in cau sa sit, vt pronum vel supinum perstet animal, si in ventrem incli- net vertebrarum cauitas supinum, si in posteriora pronum qui- bus vero equaliter inest recta, lacertis vero cum dorsum incur- betur magis ad exteriora versus, & serpentibus minus, sunt ta- men proniores multo serpentes, quasi non natura aut structura corporis sed alio illis tanta naturæ peruersio contigerit & de- formitas, Quid ergo mirum? si serpens noster vulgaris & notus quo est vsus Dæmon vt late supra, cum antea celsus & erectus gradiretur rigidus, & altus, vt gradiuntur modo Phareas AEmor rous Cerastes Basiliscus Sæpedon, & plurimi alij, commisso semel scęlere socius delicti in monimentum reptet modo serpat & re- pat. non ventre, imo corde & pectore procliuis infamis vt rep - tant modo natura vipera Dispa, Dracones & serpentes alij, qui reptabant antea, at coluber cum solum ventre gradiretur primo, post scęlus corde & pectore cedat submissus pumillus in moni- mentum hominum, vt hinc superbiæ monitum extiterit homi- nibus & superborum notaretur ruina. nam vt dicitur Prouerbio rum 4. superbum sequitur humilitas, & humilem spiritu susci- piet gloria, quæ & Magister historiæ scholasticæ sentire vide- tur locis aductis. dæmon non minus super pectus graditur, suæ superbiæ innitens, cordi superbo & elato tumido pectori, histo- rice satis; nec minus iuxta naturam serpentis dictũ est illud. Ter- 186
ram comedes cunctis diebus vitæ tuæ. serpentes enim terram lin gunt, puluerem scilicet perpetuo, & si vescantur alijs, tamen ter- ra continuo vt condimento aliorum, imo hieme illa sola longo

tempore viuunt & citra aliud transigunt, vt Bufones, Rubetæ, Araneæ Mures, & immunda alia. imo eo iam negotium venit, & fœminæ nostræ serpentes ęmulentur, quibus cum serpentibus tot sunt communia, vt viuidum colorem remittant fictilibus & terra cumvescantur dixit de serpentibus Plinius libro 8. capite 23. vbi & colorem terræ reddere qua occultantur terræ ęsu censet. Galenus idem de Theriaca ad Pisonem. 4. capite, imo Isaias capite. 63. sic, serpentis puluis panis eius Micheas. 7. Lingunt puluerem sicut serpentes Baruch. 6. Corda vero eorum dicunt elingere serpentes, quia de terra sunt. vt ergo reliqua omnia nimio alimenti vsu colorem cibi quo vescuntur reddunt, vt fiunt pallidi qui nimis ciceribus vtuntur, & virides, qui viridium rerum alimento assuescunt, sic serpentes terra cum in alimentum vtantur terræ colorem tandem efferunt & representant, cum terram gliscant in pœnam delicti et in monimentum posteritatis vt exhortentur homines moneanturq; & resipiscant pęnæ delicti repe-
187 tita memoria. Quo Plinius libro 1. capite. 63. & Aristoteles adductis locis docent pijssimam terram non amplius suscipere serpentem semel illo percusso homine, imo vagum profugum diuagari perpetuo fugere abire, loca quærere sicca inermia arida et sola, complicata spinis densa tribulis quo cum alia virētia, & placida locis siccis deficiant, terra vescitur, vt si lęsus & offensus ab illo, vindictam sumere tentet, se se exerceat excitet irritet vt rabie & dolore percitus irruat in hostem, tribulatus tribulis, exacerbatus spinis, excitatus tribulationibus, quo iterum victoriæ palmam possit reportare, superbus iratus excādescens, & vt loci tutella & hirsutie sit occultior & tutior. eisdem, autoribus constat vulnera semel inflicta ab hoc animanti tetro & obscœno grauari exacerbari & acui, eiusdem reditu imo semel læsos fugere, odio prosequi disentire cum illis, tum loca obscęna humida & corrupta expetere nimis, vt diximus antea ex Iob, cap. 40. de Lęuiatā serpente vbi sic. Sub vmbra dormit in secreto calami & in locis humentibus. vitiossos desides, molles, corruptos, humidos habitat
188 terram virgineam subire numquam visitur & in corruptam, illa que nunquam serpentem suscipit, neq; in ea latibula astruit aut fundat latebras, nec eius germine vescitur aut virenti pabulo, fugit pernaturā serpens Hæuam deceptā & læsam Adamumq; nā sentit omnis serpens semel veneno effuso & ictu facto, conturbato san-

to ſanguine & vitiatis humoribus, halitibus ſpirantibus tetris, ex infecto et læſſo toto emanantibus, virus excitatamq; putredinē, quo fugit & reſpuit ſerpens quos ſemel icit, vt fugit pſillos, & marſos docente Plinio, libro 18. cap. 3. quod redoleant venenum & virus maius, quo pertimeſcit, ſit venenum ſerpentis maius in alijs ſi alteretur ſemel, vt venenum ſit illi poſtea reaſumptū virus ſi elingat læſſos, fuit mors venenum ſerpenti quæ erat ſerpentis venenum, virusque dæmonis & inferni cruor, alterata in Chriſto ſemel, veneno effuſſo mortis, diuinitatis vi ſuperato & victo, poſtea deglutito ab inferno, dum ſoluit vinctos patres è carcere duro fuit ſibi venenum maius excidium, & lapſus. euerſa ergo natura alteratis parentibus peruerſis, fugit ſerpens eos ipſos cōmiſſo delicto quærellas triſtes Adami quæſtus Hæuæ lamenta ſuſpiria exaudire vt fugit triſtes & proſequitur hilares, canentes feſtiuos ſanguineos docet Plinius libro. 7. cap. 2. Quo fugit ſerpēs patrato ſcęlere iuxta naturā ibidem. Sequitur Geneſeos. 3. Inimicitias ponam interte & mulierē, & ſemen tuum, & ſemen illius. 189
quæ vt natura veniant deplicanda dicendum non minus. mulier natura aduerſatur ſerpenti, & diſſentit cum illo docet AEtius 4. Sermone 1. cap. 30 refert abortire illico ac Amphisbenam ſcitalam ſerpentes percurrunt per illasq, tranſigunt imo ſolus tranſitus ſuper eas ſanguinis incompeſcibilem parere fluorē vteri fluxum & illubiem continuam. idem Galenus de Theriaca & Piſonem, capite. 4. Auicena, AElianus & reliqui ex antiquiſſimis medicorum ſcriptis, referunt fęminas exanimari, & animi corripi deliquijs repente angue viſſo, quin potius homines viſſo eo ſubito palleſcere adduximus ex Galeno ſupra. fugiens fęmina retro ſolicita aſpicit an calcaneum iocere poſſit ſerpens, qui blanditur & aſſentatur fęminæ, vt decipiat & circunueniat. inuidus ſerpēs odit fęminam, ſubiectū odit illorum inuidus quæ in ea excellūt & ſplendent, inuidiæ conditio blanditur vt decipiat non proſequitur amore fœminas ſerpens ſed inuidia & dolo, quæſtus cauſa & lucri, caloris vberum tepidiſſimi quo eget frigidus cōditione & natura, vt vulpem inſequi docuit Ariſtoteles. 6. de hiſtoria cap. 1. vt veſcatur ſudore vulpis ſpolijs, labore. ſic fœminā ſequitur, tū lactis odore allectus quod auidiſſime expetit venit vtriuſq; illectus, ęmulatur mulieri quā odit natura antipathia & diſſidio, & quod inter omnia vipeda animantia viuipara ſit fœmina ſola.

ſequitur inter ſemen tuum, & ſemen illius inimicitias ponã eodem capite contrarietatem ſcilicet repugnantiã naturæ etiam, vt reuera poſſuit inter ſemen ſerpentis & mulieris, opifex rerũ ſummus, vt fugiat homo repetita memoria vitia & defectus. Seminis enim animantium nomine, cum principium generationis intelligimus diſciſſum amare, & fęmina coeuntibus ſimul, fluidum & album ſpumoſum & pingue, tum ſobolem & progeniem ipſam ſemine ſatam, prolem ſcilicet & ſucceſſionem poſteritatemque dictam, ſunt vero hæc natura inimica ſerpentis & fœminæ, vtroque modo, tum ſemen & oua ſerpentis ſemini fœminæ, tum ſoboles inimica ſoboli natura & repugnans, oua primo, & ſemen fluidum quo oua fundantur diſſident maxime, ſi enim oua ſerpẽtis vmbilico applicentur fęminæ cui correſpondet vteri fundus, vbi ſemen, & fętus continentur, tum ſemen tum fętũ excludunt & expellunt vtero, abortireque faciunt naturali repugnantia & diſſidio, ſe ſe pellunt expugnant & abijciunt: hæc eadẽ ſerpentis oua ſi ſufumigio applicentur in fęcundas reddunt fæminas ſteriles conceptui ineptas ſuumq; ipſarũ ſemen corrumpunt labefactant & inficiunt, quo minus cum virili coeat vt formetur fœtus Auicena 6. naturalium, cap. 9. AEdoardus lib. 6. cap. 112. Diaſcorides lib. 6. cap. 17. AElianus Rhodiginius addectis ſupra ſufumigium enim vtero aplicitum puriſſima lædit menſtrua fætui proficua potentiſſimæ naturæ agendi, vt fermentent & coagmentent fætum & ſi noxia maioribus natu, vt& ſemen ipſum quod ſæuiſſima inducit ſimpthomata retentum, & putridum, ſimillima ijs quæ veneno epoto veniunt & ſi fętui vtilie docuit Galenus. 5. de locis, & 6. capite de hiſtericis. Hæc enim proli neceſſaria nimis, inficit ſerpens, ſemine ouis repugnãtia & cõtrarietate nimia. imo ſenecta anguium de ſententia Diaſcoridis allato loco Auicenæ AEdoardi menſes vocat quouis modo applicita fumigio aut cõtactu attritu, quo & pellit fętum alimenti inopia erumpente ſanguine ex vtero allecto & tracto, tum oua ſerpentis vitiari fęminæ attritu contrectatione & halitu, vt infęcunda perſtent omnino quæ & odit ſerpens deſerit non fouet amplius, ſemel contrectata à fęmina, præcipue menſtruata, vt catulos odio habent fęmellæ aliæ, ſi tractentur fęminis menſtruatis præcipue, vt feles canes deſerunt filios fugiunt, & reſpuunt contrectatos, manibus aut halitu tetro infectos mulierum, quæ & exiccant arbores

bores inficiunt plantas,herbæque marcescunt contactu solo infe cto sanguine,infantes inficiunt obcęcant quo cauendum ne læsient pueros teneros infectæ vetulæ nec eorum curæ committendi molles pueri,aut cum ijs agendum imo fugiendæ omnes conditionis cuiusuis tum docet Plinius lib.11. cap. 66. Ælianus libro 6.cap.53.Plutarchus in Cleomene Isidorus lib.12.Ethimologiarum c.4. Pythagoras in symbolis.serpentes generari frequenter ex medulla hominis corrupta intra dorsi vertebras siue mortuis illud siue viuis hominibus accidat corruptio & noxa. Oui- 191
dius 15. Methamorphoseon sic.Sunt qui cum claus so putrefacta est spina sepulchro mutarier ędant humanas angue medullas,medulla spinæ alimentum impertit costis vim motum sensum robur,has fouet alit,nutrit, aluntur ossa medullis & sugunt costæ perporos & communes vias de spinæ medulla quo marcescunt illico obstructa aut diuisa spina contusa inualida fracta aut rupta,atrophia macieque laborant impedita virtutis via, nutritione infelici,decidunt & putrescunt costæ marcent,& languent, has serpens genitus de spinæ medulla absumit & vastat excessis ligamentis quibus nectuntur spinæ colligũtur,has priuat influxu debito alimento & sede,vt non hæreant dorso & debito sibi destituantur principio influxu capitis. Mulier ex viro est ex costa viri,est costa mulieris,semen quasi Genescos 2. Paulus ad Corinthios 1.capite 7. Serpentis vero soboles progenies successio semen.Inimicitiam ergo posuit inter semen serpentis & fœminæ naturæ adhuc,cum semen fœminæ costam sciliet qua est formata primo mulier absumat,erodat corrumpat tandem genitus serpens,ad longitudinem medullæ spinalis,longum pro longo strictius pro cauda,& capitis medulla pro capite deformi & horribili angue eformato,qui decidere ortus facit costas, & carne nudat discooperit & dislocat propria sede. Quo Pharao Geneseos 45.dictus hæbraice nudans vel discooperiens dissipans & vindicans siriacè filijs Iacob medullam terræ promissit. quasi iure suã, quod serpens esset vocatus & Draco Ezechielis. 29.Tu Pharao Draco magne qui cubas in medio fluminum. Medullas hominũ interiora vtiliora alimentũ totius firmitudinem ossium & radicem solidioris partis quibus totum increscit & subsistit, expetit serpens inimicus natura.medullis ossa aluntur,ex ossibus caro pullulat, vt videre est in vulneribus & fracturis vbi primo inue- 192

stiuntur ossa velut musco albo, postea pallescit, rubescit tandem in carnem permutatus quo carne vestiuntur ossa & vulnus repletur, vbi caro reliqua, nerui tendones, & vniuersa alia medulla oriuntur, vt sit radix omnium principium & robur. radicem ex petit fidem serpens, euertere tentat. Tum odio prosequitur fœminam, hominum medullas, viam influxus capitis Christi impedire cupit. Iob. 21. viscera eius plena sunt adipe, ossa illius medullis irrigantur. de Dæmone. Sunt vescera serpentium confusa inter omnia animantia vt sunt Dæmonis viscera, sunt plena adipe indistincta pinguedine vitiorum, ossa eius medullis hominum irrigantur, est illi alimentum ros quo absumpto medullis absumptis perstamus ectici. Cœli rore absũpto impedito influxu, quo psalmo 65. Holocausta medullata oferam tibi. non medullis absumpta serpente aut dæmone, rore destituta & pinguedinis expertia, Isaias 34. De sanguine medullatorum arietum oferam tibi, Iob 14. Maledicens impio atenuetur famæ robur eius & inedia inuadat costas illius, consumat brachia illius primogenita mors, mors peccati scilicet primogenita ante secundam corporis mortem, genita primo peccato. Hinc Cęlius Rhodiginius libro 2. capite 11. vt experientia edocet, capillis hominum fœminarum pręcipue, quod longiores sint ortu reliquis, tum pillis quibusuis humanæ naturæ, integris putrescentibus, serpentes oriri affirmat & procreari, quo iratis hominibus excandescentibus superciliorum & barbæ auulsio, fœminis vero in quærellis & plantu lugubri capillorum eradicatio contingit. pœnalitates serpenti adscribentes quasi omnes contracto reatu. quasi natura sectentur odio serpentium semen, & eo tempore radicitus euellere conentur magis, quo actus magis ad naturā spectant, ratione absorta ira & passione, quo dum deponuntur quidam commisso graui scęlere, barba & capillis abrrasis prius puniuntur, vt pote serpentis causa id commisserint, & quod culpa serpentis Adami, filij noua aggrediantur delicta & vitia sectētur, hinc alij vniuersos pillos abradunt totius corporis & rescindunt, quasi seminis serpentis seminumque vitiorum immunes & vitijs minus procliues. quo & sacerdotibus à prima tonsura incipit rescindi capillus, clericis vero omni ex parte, quo Cicero pro Roscio dixit. Bonos viros nullum pillũ habere, comędo ij quid circo capite & supercilijs semper est rasis, nec vllum pillum virum bonum habere dicatur.

Alijs

Alijs vero longiſſima barba & pilli longiſſimi, quaſi non timentes ſerpentem ſuperantes imo vt Chriſtus noſter, Deipara virgo, legibus ſerpentis immunes liberi nobiles, & alij vt Nazareni antiquitus, & modo plurimi, vt Cardinales Pontifex, & reliqui qui ſerpentem ſuperare non pertimeſcere virtute Chriſti ſemel loti, 195
aqua renati, baptiſmate, vt caput Eccleſiæ columnæq; oſtendere parant, quo Abſalon capillis, per contrarium floruit ſerpentis ſemine inobediens Deo & patri, Hebræis patris conſumatio dictus, & tandem capillis perijt quo & capilli Meduſæ ob ſcelus cõmiſſum in templo Mineruæ concubitus fędi cum Neptuno aquarum Deo in angues abiere deæ vltione, quaſi delictũ ſemine ſerpentis ortum cauſa monſtraret & patefaceret Methamorphoſi & transformatione anguium, tum ſerpens, mirabile dictu, in mulierum copia ornatiorem, pulchriorem in ſequitur. paratiori inuidet primo relictis alijs, hanc ſequitur illi æmulatur inimicus natura, nullam partem fœminæ auidius ſubire expetit atque parte vteri, naturæ indagatricis nimis & curioſæ vt fecundiſſimo illius partis colore impenſum eius compenſetur frigus, quo natura vrgetur, ſi hac patet aditus non ore aut alio ſubit, præcipue ſi concepit ſemen aut concubuit, quod ſuggit & amat lactis inſtar, vt 196
ſupra retulimus, & loci calore & ſeminis deſiderio trahitur maxime, & ſi hac nequit vbera lactantium quærit illectus lacte, ſecus ore, qui extrahitur lacte exterius admoto vt doctrina ſerpẽs pellitur Dæmon, dilaniat vterum inimicitia & contrarietate, quod ſit receptaculum humani ſeminis, vt inimicitia & odium, inter ſemen, & ſemen appareat amplius Iob 20. capite: panis eius in vtero illius vertetur infel aſpidum, eſt panis eius homo, & homo eſt puluis Iſaias. 55. Serpentis puluis panis eius. ſe redigit impuluerem peccato commiſſo homo. vterus fœminæ eſt vterus ſerpentis poſt caſum iure ipſo, quo homo panis ſerpentis eſt, nam puluis in vtero illius vertetur infel aſpidum inbilem iram in paſſiones ac virus efrenis aſpidis, receptiſſimum eſt apud Ariſtolem 2. de hiſtoria animalium, capite. 17. & Plinium, libro 11. capite. 37. Serpentem tot coſtis ſtrui ac 197
diebus aſtruitur menſis, totque obtinere coſtas quot dies menſem integrum complere valent, menſibus vero dies hominis numerat annus lunæ motu, quem ſecuntur ſublunaria omnia, hac influuntquæ ſuperſunt aſtra eſt hæc cœli porta cognomine dicta

astrologis omnibus, annis & mensibus vita hominis circunscribitur, quorum vtrumque aptissimo Hieroglyphico depingit serpens, annum cauda ore tenens vt depingebant AEgyptij, mensem vero, numero costium mensem lunæ qui quasi triginta dierum spatio finitur & voluitur, quibus numerat hominis dies persc ribit & terminat, tum vitæ certum præfingit terminũ & definit vt serpente interitus hominis prænotetur & ruina morsque & vitæ vltimum, nulla inimicitia est maior quam quæ in mortem protenditur, & quæ tandem sola illa finitur, quo est semini humano serpentis semen inimicum natura, & soboli soboles. dies dinumerat hominis & computat serpens, vt perscribat vitæ hominis durationem vt signo & Hieroglyphico, numerari autem nequit aliquid ante sui vltimum, finem & terminum, vt nil vltra terminum cognoscamus super esse, certi mensura, alias ante vltimum
198 non certo scimus quanta res sit, quod vt fiat instituitur numerus, & mensura rerum. Quibus Oseæ abditissimus locus patet cap. 5. Vbi iudeis dicitur. In dominum præuaricati sunt quia filios alienos genuerunt. nunc deborabit eos mensis cum partibus suis. serpens scilicet dæmon deborauit eos, mensis dictus numero costium ab Aristotele locis adductis, serpẽs dæmõ dictus est Ihoannis Apocalypsis 12. & 20. capite Deuteronomi 16. Obserua ergo mensem nouarum frugum & verni primum temporis vt facias Phasæ domino Deo tuo quoniã in isto mẽse eduxi te de AEgypto nocte illa & mense terribili de serpente. de potestate dæmo-
199 nis scilicet, & peccati tenebris, vbi in mensem nouarum frugum grati e temporis verni, mensem Christi obseruare iubet vt sit cũ Isaia 66. Mẽsis ex mẽse, ex mẽse inquã serpẽtis mẽsis Christi, & ex serpente mense dicto, Christus serpens mensis dictus, sicut Moses exaltauit serpentem in deserto quibus Christum significauit. Numerorum 21. serpentis signo, & vita ex morte, & mensis vitæ nouarum frugum quo mense eduxit nos de AEgypto, passionis nocte, & de mense terribili serpentis, & dæmonis quo immolabant phasæ Iudæi, & legale agnum, nos vero Christum ipsum legis autorem verum Deum, & agnum Dei. Isaias 53. Quasi agnus coram tondente se obmutescet & non aperiet os suum. agnus enim adhuc coram occisore obmutescit, & si hædi balent vociferentur, & magis coram tondente vt experientia probat, cutis molestiæ cuiusuis impatientissimi. Vltimum est omnium maior contrarietas.

trarietas repugnantia & diſſidium inter ſemen vnius & alterius conſtituta ab ea die miſtice, & tropologice adhuc nam ſemen ſer pentis médatium eſt peccatum & nihil quod eſt maius nihilo na turæ, cum ſit nihil gratiæ & rationis debitæ, quod nequit attinge re Deus aut in hoc nihil redigere aliquid, cũ in nihil naturæ poſ ſit omnia, Matth. 13. Cũ autẽ dormirẽt homines venit inimicus & ſuperſeminauit zizaniam in medio tritici & abijt. tritico & ſe mini Chriſti, zizaniam ſemen, dæmon emiſcuit.

De ijs quæ miſtico ſenſu, ex hac ſerpẽtis maledictione decerpi poſſunt, & literali adhuc.

CAPVT XI.

Latus ille ſerpens natura ſuperbus & altus qui conſcendere in cœlum eſt ratus poſſe virtute propria ſimilemque eſſe altiſſimo qui veneno infecit quo vigebat ſuperbiæ Hęuã & Adamum lege violata, ſubmiſſus po ſtea abiectus pronus & reptãs viſitur, nõ ſecus ac ſuperbi omnes animoq; elati poſtea humiles deſpecti & viles habẽtur, Deo vlto re vt inſe deſcendant ſe ſeque homines eſſe cognoſcant, vt noſcãt 200
ſe ipſos. Hinc dicitur pſalmo 118. Increpaſti ſuperbos, maledicti, qui declinant a mandatis tuis. Increpaſti Adamum Hæuam ſerpentem, maledictos quia declinarunt a mandatis tuis, Dæmon, Hæua, & Adamus, ſerpens ab ordine ſtabilito, ideo illi dictũ eſt ſupra pectus tuum gradieris, pectore cedes elatiore tui parte, repes, pectore enim continetur cor animantis nobiliſſima pars incauitate vitali, cui facultas iraſcibilis ineſt, ſuperbiæ radix origo & ſedes qua impellitur animal vt ſuperet difficile boni intenti, animoſa ira, quo ſuperbit ſuperato difficili contemptu aliorum. Hinc ſuperbijs pulſus alti adextra fiunt & iratis hominibus, quaſi animales motus progræſiuos quibus in obiectum pellimur, vt difficilia ſuperemus, & ardua quæbis quæ nobis deſideratum bonum prohibẽt, velit immitari facultas cordis pulſatilis motu iræ & ſuperbiæ affectu pulſuũ motione, radice ſuperbiæ repes, & ſer pes illi dicitur pectore. Inflat diſtendit & proprios terminos excedere facit ſerpentium caro eſſa, vt iate ſupra, quo ſuperbit ani- 201
mal,

mal, si vescatur serpentibus, flatibus refertur, & melãcolico succo, earum esu intumescit, quibus maxime excitatur superbia, & increscit ira, subiecti apparatu & dispositione naturæ, repletur enim flatibus caput, quo mens obscuratur turbatur, & caligine obscura obducitur, vsque dum sedentur motus, & factus impetus, prout potest quilibet: sectione Problematum. 3. sententia. 13
202 Aristoteles melancolicos vocat superbos, quia abundant flatibus subiecti dispositione, Galenus idem libro decognoscendis animi morbis capite. 3. & lib. quod animi mores, capite. 4. superbus enim sese inflat distendit auget, respirationem cohibet, qua
203 si animi elationem magnitudinemque sibi creditam, immitari corporis tumefactione vellit, detento spiritu, distentus flatibus turgidus tumidus, non aliter ac rana AEsopi superbiens inbobem, illũm immitari aggressa est respiratione cohibita, vt illius æquaret magnitudinem adeo, vt medio obcrepuerit corpore efusis visceribus: hinc superbos vocitamus tumidos, tumentes, non contentos termino proprio, & rationis lege, seipsos excedentes exuperantes. Deuteronomi. 1. c. locutus sum & non audistis, sed aduersantes imperio domini, tumentes superbia ascendistis in montem. Vbi Deus increpat populum magnalia & beneficia referens, quæ illis contulerat, eorumque ingratitudinem, & capite. 13. Cunctusque populus audiens timebit, vt nullus postea intumescat superbia, vbi & populi obedientia, & malorum obseruatio stabilitur, quibus locis superbos, tumidos vocat, serpens ergo modo dicto, insuperbiam disponit, hinc scientia inflat superbire facit Paulus. 1. ad Corinthios capite. 8. Et cum omnia, quæ
204 scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sint, tam libro naturæ quam gratię & scriptis sacris quo Matthæi. 24. dicitur, Qui legit intelligat. formauit Deus hominem de limo terræ vt non superbiret & si non depuluere puluis enim formari nequit decidit, & nõ cõstat. gratiæ rore puluis homo constat & stat, alias puluis cũ sit non ducetur aut eformabitur ille, ex se puluis solum, qui si rore gratiæ non coalescat & coagmentetur inpuluerem ibit & alimentum serpentium, serpentes enim lingere terram diximus, cor[illegible]; eius clingent serpẽtes quia de terra est Baruch. 6. formauit, enim Deus hominem de limo terræ nõ depuluere, ipse vero inpuluerem se redegit in naturalia, gratia, & iustitia amissa alimẽtum serpentiũ & æsca factus, qui elingunt terrã Ecclesiast. 10. Cũ enim morietur homo hęreditabit serpẽtes & bestias & vermes tã morte pec-

te peccati intelligo,quã naturę morte, vt ergo resipiscat homo, & aqua gratiæ humiditateq; cœlesti roreturvt cohæreãt partes ra
tionis & appetitus interſeſe,ne puluis perstet,& serpentibus de- 205
libetur,ideo serpentis admonetur natura , corũ quæ ille vitare debet per gratiã,ne inpuluerẽ resoluatur & puluis quasi vento & flatibus superbiæ euanescat,puluisq; mentẽ,& oculos obcæcans cognitionem propriã,& aliorũ interturbet:hac eadẽ serpentis descriptione & historia,cũ & plurimorũ,spiritu admonemur Deo,tum & locis plurimis scripturæ sacrę allegoriæ vtiles satis, possunt aptari,quibus exornetur,& per methaphoras ad naturã serpentis latas intelligãtur & depplicentur,vagũ serpentẽ profugũ, & superuacuũ perpetuo diuagare fugere & abire,loca quærere sicca & inermia arida,& sola hispida spinis,& dẽsa tribulis mõstrauimus antea,vulneraq; semel illata inflictaq; ab illo eius reditu grauari & exacerbari,si iterum in illum incidant cussi, & aflicti,infectosq; odio prosequi & fugere quod cum illis dissentiat veneni odore,loca obscæna humida,& corrupta expetere,vitiosos desides molles corruptos & humidos, iis elucescit locus ille Matth.12. vbi dicitur.Cũ autẽ inmundus spiritus exierit ab
homine ambulat per loca arida quęrẽs requiẽ& nõ inuenit.Tũc 206
dicit reuertar in domũ meã vnde exiui,& veniens inuenit camvacantem,scopis mundatam & ornatam,tunc vadit,& assumit septem alios spiritus secũ nequiores se,& intrãtes habitãt ibi & fiũt nouissima hominis illius peiora prioribus,sic erit & generationi huic pessimæ.Arida loca quęrit Dęmõ semel ac venenũ in loca humida efudit,semel enim ac humidos & molles qui nõ continẽtur termino proprio,vt non cõtinentur humida & eos qui in se cędunt infecit,vt mollia cedunt,quod facilius est,aridos quęrit pœnitentia confectos,& marcidos,arida loca & sicca,vt hęc ipsa eo inquinet viru & spurcet cruore,abominatur semel infectum hominem quem odit & fugit & quem infecit,odio habet , odit enim malũ vt natura omnis imperfectũ odit,& si inducat inuidia homines & odio seducat,tum quod munus & officiũ dæmonis, quibus lapsus & ruina,illius notãtur malitia & venenũ,corãDeo
Angelis,& hominibus manifestẽtur,semel ac in locis humidis la 207
titãs,media afluẽtia rerũ,delitijs & voluptatibus percussit incautos homines molles et desides,loca quærit sicca,et inermia inpuluerem quasi redacta macie abstinentiæ . Tum arida quærit,

et ada-

& adacta impuluerē ficca cęli rore,& gratiæ inermia, quibus pulueris nostri partes coalescunt. est enim homo secūdū se puluis, & cinis, vt dicitur Iob 34. capite, & Isaiæ 44. Memento homo quia cinis est, & impuluerem reuerteris, rore vero venienti desuper coagmentatur homo vt formari & effingi possit ad Dei imaginem, & similitudinem, quo ex limo non expuluere formatus est ille sua prima formatione, exit ergo spiritus immundus serpensque dirus ab homine semel ac euomit venenum quem iudicat sui iuris vt alios possit icere & petere, & cum humida infecerit quærit arida, vt nil in corruptum & integrum quantū illo agitur supersit. spinis percitus, & irritatus pugnam aggreditur scan-
208 descit & furijs agitur penitentia & afflictionibus iustorum quibus exacerbatus acrius vrget & instigat homines, tum Christi spinis coronæ regiæ & stematis circum septi instigatur, quod maius hominibus remedium adesse cognoscat, semel Christo spinis circumsepto deitatis capite circumuallato, quo nullum patere aditum posse septo & fulcito detur intelligi qua possit caput deitatis inaccessibile, peti aut icci serpente, quibus Deus intelligitur esse, Deus enim caput Christi est 1. ad Corinthios capite ii. Tum vt Rex nuntiaretur hominibus laboris & oneris, stemata spinis contexta regiamque coronam gerens qui Rex erat nobis promissus spinis& laboribus refertus, Iudicum 9. capite, sub illa mirabili allegoria rhamni, qua rhamnus spinis scatens omnibus arboribus Rex constituitur, hominibus scilicet & Angelis, qui arborum nomine in Scriptura sacra veniunt intelligendi, Matthęi 3. Omnis arbor quæ non dederit bonum fructum scindetur, & in ignē mitetur; semel ergo ac hominem infecit serpens & veneno spurca-
209 uit, spinæ & tribuli pullularunt, bonorum diuissiones, nostra & aliena cognouimus, cum antea communis esset viuendi ratio libera & vna, hinc sitis increuit diuitiarū auriq; fames sacra afluētiæ ęfrenata cupiditas, quæ spinarum sacra significantur passim, Marci. 4. Plurimos seminasse in spinis in diuitijs & voluptatibus dicitur spinarum nomine diuitias complectens, quod diuitiæ si leuiter contrectentur larga & liberali manu faciliq; & leui, innocuæ sint, non secus ac spinæ, si vero comprimantur auare & parce rigida manu, & tenaci eam transfigunt & penetrant crudeliter, ijs serpens occulitur semel atque hominem læsit vt is eisdem tutus, & munitus viuat loci tutella spinis & tribulis securus & abditus,

tus,affluentia enim & copia rerum ſerpens occulitur, vitium &
dæmon potentia rerum & diuitijs,quibus ſic munitur multoties
vt nullo quaſi infeſtari poſſit proturbari vè,ea eſt diuitum magna
tum conditio vt nullo frenentur,illudque ius quibus ſolum il-
lud remedium ſupereſt, Quod Paulus perſcripſit ad Hebræos 6. 210
vbi dicitur,Terra proferens ſpinas ac tribulos reproba eſt & ma-
ledicto proxima cuius conſumatio in combuſtionem. Terra ſci-
licet quæ adſtruit latibula dæmoni & latebras quibus occulatur
& latitet,hæc incendio & igne vt norũt agricultores cõmode ſo-
lum extirpari queũt,maledicto proxima terra eſt hæc,qui crucia
tur igne,maledicti enim mituntur inignem æternum,quo eã ma-
ledicto contulit Paulus.domun ſuam vocat dæmon peccatores
iure belli Prouerbiorum 7. Viæ inferi domus eius, eſt peccator
via inferi & infernus inferi & ideo domus dæmonis,ſi via inferi
eſt domus dæmonis. Et eodem capite nõ eſt vir in domo ſua qua
re inuenit vacantem occioſam Matthæi 14. vigilate ergo quia ne
ſcitis diem neque horam Epheſios 6. Vigilantes orantes in omni
tempore in ſpiritu,& in ipſo vigilantes in omni inſtantia.ſcopis
confeſſionis mundatam & pænitentiæ,ornatam donis gratiæ &
virtutum pſalmo 76. Et meditatus ſum in nocte cum corde meo
& exercitabar & ſcopebam ſpiritum meum;denique vbi mundã
dæmon cognouerit pænitentiæ ſcopis, & ornatam donis gratiæ,
& virtutum,vadit iterum,& aſumit ſeptem ſpiritus ſi antea vno 211
vitio poſtea omnibus aggreditur ſeptem hominem,nequioribus
ſe,conatus apponit maiores inuidia & odio percitus,impij iuſti-
ficatione,de qua dolet & condolet ideo cauendum nimis,ne vul
nera grauentur ſerpentis redditu & recidiua vexetur ille, fiantq;
poſteriora illius deteriora prioribus,eſt recidiua deterior multo
prima morbi inuaſione ob maiorem diſpoſitionem ſubiecti præ
ſertim ex morbopræ greſo,viribus debilioribus multo,morbi po
tentia,non minus ijs eiſdem huius animantis conditionibus, qui
nunquam terram virgineam & incorruptam addit eius vè germi
ne alitur incorrupto & integro,Deiparæ virginis priuilegiũ gra
tia & titulus manifeſtantur,voluntate Principis libera & nobilis
ab omni culpæ & labis reatu,non ſecus ac Deus natura & vt di- 212
citur ſanguine extat nobilis.illa gratia & priuilegio,neque in ea
fuit ſerpentis latibulum latebra vè læſo homine, nam vt primus
homo noſtræ generationis principium origo & fons eſt produ-
ctus

ctus creatus & altus virginea terra eficienti Deo, sic decuit. Nostræ regenerationis primum, Deum hominem, virginea terra oriri incorrupta & integra, vt esset perfectione primus, & omni modo perfectior excelentior, & altior, qui aliorum futurus erat causa norma & exemplar: quo nec germé est aggræssus dæmó, quod Deus esset, & si aggręssus non pastus illo, tum quod virginea erat altus terra quam fugit & odit. puluerem quærit corruptam, & diuisam terram mollem peruiam & facilem, vento & vanitati subiectam subditam & procliuem, vbi facile latibula fundet & late-
213 bras adstruat quod sit mollior & faciliorvt occultus & abditus irruat in hostes. AEmulatur mulieri quam odit natura quod inter omnia vipeda animantia viuipara sit sola imo non solum viuipara, sed vitipara adhuc, cum vitam ipsam peperit Christum Ihoannis. 14. Ego sum via veritas & vita. Est hoc solius fœminæ inter vipeda nam reliqua omnia oua excubant. 7. de historia capit. 8. Plinius lib. 10. cap. 63. Hinc prima inimicitiæ radix & liboris origo quod vitam peperit & viuum, vipedemq; in lucem ediderit Deipara virgo fœtum, gressus duplicis vipedē humani & diuini Prouerbiorum. 4. Non arctabuntur gressus tui. Incomprænhensibilis cum sit diuinus gressus. Quo Canticorum. 7. Quam pulchri sunt gressus tui. infinitum enim terminos excedit, quo non arctantur gressus illius. Pulchri, quia filius pulchritudinis deæest. Tota pulchra sine labe, verbum per quod imago nostra, tantæ fuit pulchritudinis vt ad imaginem, & similitudinem Dei formaremur, iterum, semel deformis cum esset, nitori primo pulchritudini & venustati restituit & reuocauit. Ijs eisdem serpentis conditionibus quod semen eius in vtero contentos debite fętus abortire faciat locus ille Pauli illucescit prima ad Corinthios. 15. capite vbi cum
214 Christum resurrexisse a mortuis prædicaret, & quibus apparuisset recenseret inquit. Nouissime autem omnium vissus est mihi tanquam abortiuo. Quasi senecta serpentis peccato seminibusque vitiorum ouorum suffitu semi mortuæ fidei, expulsus ab vtero Ecclesiæ quo prius cōtinebatur natus Iudeus, & ideo abortiuus, vsque dum Christus educauit iterum psalm. 22. Super aquam refectionis educauit me. lauacro baptismatis regeneratione qua lauit nos, & regenerauit iterum. & non secus ac mortua lucerna suffumigio tetro spirans abortire facit vt experientia vulgaris docet & norunt prægnantes & gerentes vtero docuit Gale-

nus. 4

nus. 4. apho.17. mortua fides & extincta pellit ab vtero Ecclesiæ fœtus viuentes, mortuos. & semimortuos suffumigio vitiorũ tetro habita & noxio sibi & alijs, effumat enim, & ofendit nares è mortua aut semimortua fides sine operibus. vitiorum corruptela, virtutibus extinctis spirantibus tetre quibus affliguntur conti nuo conscientiæ stimulo, effumigante fide. ponã ergo inimicitias inter te & mulierem semen tuum & semen illius, dictum est serpenti vt suplicium, maledictioq; ab eo qui primus flagitium cõ- 215
misserat suo ordine inciperet vt culpæ modum pœnæ ratio subse queretur, quo increpat serpentem primo scæleris huius, origo, & radix, cui imponitur disidium & inimicitia simul & mulieri, semi nibusq; eorum soboli inquam & futuræ succesioni, fęminæ, & serpenti imponitur disidium hoc contrarietas & repugnantia, non quod hæc eadem inter serpentem, & hominem, non fuerit stabili ta simul, ac constituta est inter serpentem & fœminam, sed ideo 216
quod mulier in causa fuerit quod cæciderit homo & serpẽs quod nutaret Hæua, ideo serpens primo increpatur, secundo Hæua tertio taxatur Adamus, cum vero serpens, & Hæua, Adamum peruerterint, cui vt capiti, & principio commissa erat originalis iustitia rectitudoque posteritatis totius, ideo eis pęna infligitur & contrarietas maior renuntiatur, repugnantia & inimicitia, quæ maior est inter fęminam & serpentem, ea quæ est inter serpẽtem & virum, quo dictum est inimicitias ponam inter te & mulierẽ, nulla de viro mentione facta, tum vt dęmonis vires & serpentis venenum in fœminam, fœmineosque desides & molles, solum posse notaretur, non in viros fortes & constantes spe Christi, & presentia, imo dictum est inter te & mulierem semen tuum & semen illius, inter sobolem & futuram succesionem veneni infectam, diximus enim infectos & veneno coinquinatos, serpentem odio habere vulneraque eorum grauari maxime presentia illius consensu veneni sympathia & communione. quo de eis solum succesoribus & seminis repugnantia intelligitur, quæ semen fœminæ vere possunt appellari, non viri & Christi renati fortes, & tale quale fuit generans a quo decisum est. Hoc solum Hæuæ semen, & fęminæ proles dici meretur. Cum vero Deifara virgo 217
veneno non fuerit inquinata, disidium potentia dæmonis vires nullam cum illa repugnantiam sunt habita, nec dirum virus serpentis tetræ eam inficere potuit, communi vè illa

regula

regula cótineri,priuilegio & gratia libera tum vltra hæc de Christo ipso commodissimè interprætantur iure dictus inter omnes homines solus ipse mulieris semen,quod ex fœmineo semine cōstiterit sine virili opere , cuius grande fuit et maius omnium cū serpente dissidium inimicitia & oppositio,quanta est inter veritatem & falsum,inter nihil &aliquid,inter rationis rectitudinem, et defectum illius.est enim Deus veritas ipsa, omnisq; veritatis, & entitatis autor , vt dæmon mendatij peccati & nihil , contriuisse vero hoc semen mulieris serpentis horridum caput de Christo dicitur,Psalmo.73. ijs. Tu contribulasti capita Draconum in aquis,tu confregisti capita Draconis.in aquis inquam sacri lauacri baptismatis,non secus ac durum serpentem & ęneum pijssimus ille Ezechias Regum 4. confregit,& vitijt.sensit hæc Rupertus.3.de Trinitate,cap.19.& reliqui Patres locis adductis.

De minatu calcanei hominis,& capitis serpentis.

CAPVT XII.

GEneseos.3. sic dicitur ipsa conteret caput tuum , & tu
insidiaueris calcaneo eius. Non minor inimicitia li-
uor oppositio & contrarietas inter serpentem,&fœmi
nam ijs constituitur quam dictis supra et relatis eo dé
218 capite verbis,hæc enim omnia ad promulgatam iam inimicitiam
spectare videntur,quibus dissidium stabilitur, inter serpentis ca-
put,& calcaneum fœminæ.tanta enim est inter hæc oppositio,vt
à capite ad calcem(quod dici solet)nil supererit amicitiæ aut be
neuolentiæ. Sunt enim hæc totius animantis extrema calcaneū,
& caput.termini & fines quibus vniuersum animans continetur
interquæ summa est distantia,et oppositio summa omnisq; con-
trarietas vt per extremum opponantur hæc duo et dissideant in-
ter se se.quo his maxime oppositis antipathia fœminæ et serpen
tis apprime notatur vt adhuc ingens inimicitia eorum exprima-
219 tur eisdem. Caput enim diuinissimum membrum totius nostræ
reipublicæ arx præcipua & animi domicilium sursū animantis ex
celentior & altior reliquis omnibus partibus,à quo sensus &mo
tus præstantissimæq; actiones præclaræ proueniunt, quod solum
omnes

omnes virtutes cõtineat naturæ & animæ, tã vegetabilis quã sensitiuę partis, internas & externas, altiori sede cõstitutũ natura, animantis optimum bonum perfectum si quid aliud, in serpentibus potentia veneni efficatius potentius, submititur calcaneo & fœminæ, superbum & tumidum veneno horridum elatum & altum humiliori fœminæ parti abiectiori viliori vltimo illius calcaneo inquam quo conculcetur conteraturque illud molli, debili ictu fœmineo, calcaneo horrendum serpentis caput. Hoc enim periculum subit serpens natura, dum calcaneo submitit caput tetrũ, & insidiatur illi, quod conteratur illo, nil enim in serpente est debilius capite, nil fortius hominis calcaneo, debilissimis ossibus struitur serpentis caput, fortissimis calcaneum hominis munitur. 220
docuit Galenus. 6. de vsu partium, experientia docet. calcaneo minatur homo dum iratus sæuit, victoria superbus, & superior factus, calcat conculcat, vt sit vltimum victoriæ signum, & potentiæ argumentum calcare inimicum, conculare hostem. Quo & serpens astutissime fugit, caput calci summittere icere mille artibus tentat externus factus, hinc AEgyptij, vt victoriam cęlebrem significarent hieroglyphico, calcaneum caput cõculcãs depingebant, vt dum subditos subiectos victosq; homines exprimere conabantur caput calcaneo submissum obũbrauant, pars enim calcaneum est subiecta magis omnibus alijs totius nostri corporis partibus, illis subdita suppositaque vniuersæ reipublicæ corporis totius, nulla est infima adeo opresa vè, aut aliorum imperio parens substinens omnem corporis molem, vniuersamq; fabrica animantis sub omnibus alijs cõstituta, vt contra caput, nulla illo liberior excelsior altior incũbens toti supersedens vniuerso corpori asidens omni machinæ animantis, victoriæ & libertatis aptissimũ AEgyptiorum hieroglyphicum, nouit Cicero officiorum 3. à quo Valerius lib. 35. capite de pedibus, quo si sub 221
dita magis totius animantis pars calcaneũ dictum, super caput liberrimũ alioqui natura & sui iuris nobilissimum constituitur, quod calcat & conculcat vndiq; victoriæ gloriosæ & vnice signũ erit Icon & simulacrũ. Quomos erat antiquis regibus triumphantibus captiuos pedibus cõculcare, subiectionis signũ, tum hominem triumphabundum per calcaneum ita positũ, vt antiqua pleraq; numismata cõsignant, eoq; spectat versiculus ex psalmo. 66. Imposuisti homines supra capita nostra. & quod passim inuenitur in

tur in Scriptura sacra de conculcatu conculcationeq; dum inci
t sermo vbi & victoriæ potentia & seruitutis miseria enotan-
. t his ergo summa victoria nobis elucet dum dicitur ipsa conte
: caput tuum, & tu insidiaueris calcaneo eius, serpenti vltra nõ
:citur quam insidiari nobis, non icere aut morsum figere in
nos, at nos illum conterere caputq; illius conficere, & quassare
renunciatur. in nobis calcaneo insidiatur dubiè icet, certo in il-
lo caput ateritur, hic calcaneum periculum subit solum, ibi ca-
222 put pœnas luit indubitanter, palma enim victoria & triumphus
his renuntiatur hominibus fœmineis adhuc & mollibus ortu,
minimis & debilibus, Christi virtute qui exultauit vt Gigas ad
currendam viam accintus gladio diuinitatis super femur suum
humanitatis potentissimæ, femur enim ab inguine incipit per
inguinem generandi vassa decurrunt, quo femur carnis originé
humanitatemque designat nouit Galenus. 6. de vsu partium, &
Anathomici omnes. nouit Aristoteles quæstionibus problemati
cis, tum & antiqui qui Baccum Deum de femore Iouis ortũ fuis-
se testantur, à Semele ante tempus excluso vtero Ioue femore dis
ecto altum & fotum, non alio, dixit spiritus Deus Iacob, Gene-
sis. 46. de femore illius Reges, & gentes plurimas esse oriundas,
& Numerorum. 5. Vterum, & femur generationis instrumenta
stabilit, his ergo victoria gloriosa, celebrisque triumphus nobis
renuntiatur, Christusq; promititur, dum dicitur. ipsa conteret ca-
put tuum. Deigenitrix inquam sacra per Christum vt contriuit
caput peccatum & venenum serpentis, quod capite continebatur,
& capitali vitio superbiæ serpentis, quod leuauit in Deum su
perbia, & elatione, quo & infecit primos parentes, & vt alia li-
tera legit ipse, aut ipsum diuinum suppositum conteret caput
tuum Christus inquam, qui est ipse sibi cum sit exẽplar per quod
omnia sunt ipsa & non alia, cum quodlibet in tantum sit ipsum
in quantum ipso omnium creaturarum norma & exemplari est
tale, cum omnia per ipsum facta sint, & sine ipso sint nihil, & non
ipsa. constant enim omnia verbo virtutis suæ, quantumq; ipsorũ
est ipsum ab illo sit, qui ex se est ipse, & nequit alienari aut alter
esse, quo solus dicitur ipse, & nõ alter omniaq; quæ ipsa sunt, per
223 illud hoc ipsum sunt, Deifera virgo ipsa sola post ipsum appella
tur, numquã altera culpæ reatu aut labe, ab hoc ipso suo prototy
po Ipsa per quod omnia eadem. ergo conteret caput tuum vt cõ
triuit

stiuit ipsa non alia sed eadem, est ille ipse qui suo exemplari & prototypo est similis cōformis respondens. fuit ipsa semper similis & ipsa, verbo & exemplari suo non alia deformitate peccati, imo ipsa ab ortu & conceptus die, tota intregra pulchra & gratiæ plena benedicta inter omnes quo ipsa conteret vt contriuit caput, peccatum scilicet capitale superbiæ dæmonis & serpentis, calcaneo & infima sui parte humilitate superbiam, calcaneo caput deuicit. ad iustū capit calcanei cauitas dum stat homo rectus serpentis caput. Anguis scilicet communis, qui seduxit Hæuam, ea parte qua deficit pedis substantia & plenū, stātibus enim nobis terrā cōtingimus, anterioribus pedis partribus, illis innitimur sustinemur alto calcaneo, quo sutores ea parte substituūt calceis, dictos talones multiplicatis foleis, vt æquet ea parte pedis reliqum, in soccis mulierū apparet id clarius, cū ea parte altiores fiant multo, quasi in pœnā delicti eo loci ictui serpentis ad ditus pateat & qua iccere possit serpēs, sedētibus vero, aut motis instamus calci, reliquo pedis minus, calcaneū imo fęminis pleniusculū adest viris, ea parte magis, vt fortius conterant serpētis caput cōmissū semel, quibus maius periculū impendebat viris, se iūgitur enim calcanei musculus ex tibiæ osse, altiori è parte fęminis vt dissectione patet, quo maiori circulo facto in pedis inferna recurrit extra, vt sint fœminis pleniora calcanea, & calcēt fortius præcipuè virgines integris coxis nō vitiatis, & læsis puerperio & partu, neq; osse sacro vitiato aut perculso, vt adest corruptis ex quo protēdūtur nerui, quibus tibiæ mouētur & pedes calcāt, quo robustius cōterent cōculcabuntq; ideo, vt cōtriuit Virgo mater Deipara, dæmonis & serpētis caput, parte illa qua natura defecit calcaneis cauitate & qua deficit caro; carnis & passionū libera, plena tamē gratia & virtute. Calcaneū enim calx partē pedis posteriorē significāt, cui motu innitimur, Arist. 3. de historia. c. 15. 5. se cti, problematū sentētia. 15. Galenus lib. de osibus. c. 24. 3. de vsu partiū. cap. 8. est pedis vltimū, & vltimū animātis totius, à capite infra, dicimus communiter omnes ducere ad calcē, seu ad finem & ad vltimū ducere, & à capite ad calcem, dū extrema notamus, in auibus vero dicitur calcar. Est vltra & calcaneum os maius totius pedis, talo dictū, os cuius cauitati, os vlna inferitur appellatum tibiæ, medio maleolo osse, vnde calcaneum est os instar basis & pedis crucis, receptaculū quasi, & pedestale vlnæ; cauitate,

224 (margin, beside "pedis reliqum")

225 (margin, beside "infra, dicimus")

& defectui ossis calcanei insertum quo Hæuæ calcaneo & defectibus ei parti qua os deficit, Hæua& os costa caro, est vlna crucis inserta, qua metimur omnes, medio malleolo crucis, & passionis Christi ictibus. Ieremias. 23. Vox Domini quasi malleus conterens petram, petra autẽ est Christus 1. ad Corinthios. 10. Vox Domini Patris æterni, decretũ scilicet, passionis malleolo. Christum contriuit, Isaias. 53. Atritus est propter scelera nostra, qua ergo serpens adoritur Hæuam, hac est crux Christi & vlna inserta crucis, vt munita ea parte & intregra, possit obsistere serpenti
226 Dęmoni & peccato. Imo nulla est pars, mirabile dictu, corporis totius, munita adeo ac calcaneum pedis, in homine & fœmina, densissima cute obtegitur, callo durissimo & fortissimo obducitur, firmissimis struitur ossibus, neruis robustissimis tendonibus consistentibus nimis, crassæ substantiæ & densæ, venis arterijs cõstantibus, quæ adhuc omnia continuo atritu & calcatu solidiora firmoria & densiora fiunt, est pars spongiossa & dura, dura cũ sit resistet duritie, & spongiossa non rumpitur aut quasatur motu, totum in summa sustinet, quod nulli alteri contingit parti, nec ideo, & si toto comprimatur dolore afficitur, quia spongiossa est quo interceptus aer detentus compressu, imporis spongiossæ substantiæ, mollitie non infestat compressas partes, nec vna alteram, imo sursum tendens natura sublebat onus, vt non afficiantur dolore partes compressæ. Vt hinc pateat summi nostri conditoris pietas, benignitas amor, qui cum serpentem hac parte posse icere hominem præuidisset, muniuit adeo, vt quasi inexpugnabilẽ redderet. Imo cum ea pars terræ periculis spinis tribulis frigori calori ęstui exponeretur natura cui homo innititur motu, qua præmit terram, adeo circumuallauerit ipsam & fulciuerit vndique noster conditor. Et cum reptet iam serpens virtute & poten
217 tia conditioris Christi, & nõ se attollat ingressu superatus & victus, ore humi tracto, & calcaneum inferior appetitus portio, terram præmat amet terrena & cõprimat, ne diro officeretur serpente struxit tutissimũ, præceptis consilijs, quibus renascitur homo & formatur iterum, lege gratiæ, & hęc cõsentiunt cũ his quę docet Aristoteles 1. de historia cap. 15. Vbi vitiosos homines astutos fraudulentos & callidos versutos vafros, non distinguere calcem à pedis reliquo affirmat, imo obtinere confusum æqualem in distinctum pedem, non succinctum diuissum, parte inferiori,

efor-

eformem plenum & integrum imo,quo & vestigium informe relinquunt terram terrenaque premũt pede toto,se totis imo si possent,non signant calcaneum non calcant,vt Regum 1.dicitur capite.5. de corruptis sacerdotibus Dagon.Non calcant Sacerdotes Dagon,imo humi reptant,in seruientes Idolo Dagon molles & desides proni curbi non recti aut celsi,stantes aut rigidi,Creauit enim Deus hominem rectum vt esset rectus , vt conculcaret, 228
& calcaret passiones appetitus,stans rectus,alias si non stet,repet & terram continget plusquam calcaneo,& plusquam decet terrena amplectetur & præmet, obtinebit corde,& pectore,& cum repat iam serpens & reptet illũ conteret, vir homo, cum contriberit fœmina ipsa prius superaberit & vicerit. Nec iussit serpenti Deus insidiari calcaneo fœminæ,imo fœminam excitat aduertit- 229
que vt caute viuat,vt fugiat serpentis insidias, & Dæmonis artes admonet de officio,& conditione eiusdem vt vitemus pericula, non est enim insidiaueris imperatiui vox sed futuri perfecti indicatiui modi,inuenitur enim aliquando actiuum insidio,& si cõmunius deponens,vt apud Callistratum in.l.28.ff.de pęnis vbi sic inuenitur. Crementur serui qui saluti dominorũ insidiauerint. Maxime interest inter calcaneum nostrum & brutorum calcaneum,dixit Aristotes 5.sectione problematum sententia 15.vitiato enim nostro infirmato inualido labimur continuo proni , supra cor & pectus,cęlũ facie fugimus,& tergora illi damus,quod caput inclinetur interne impetu medio corporis flexiles natura. Bruta vero in constanti calce prolabuntur supina cęlum versus, supra pectus gradimur vt serpentes reptantes in constanti calcę vitiato celcaneo amplectimur terram corde & pectore, cęlũ fugimus,immitamur illa quæ nec cęlum aspiciunt, nec continẽtur recta,serpentes & Dæmones,Geneseos.4. sic.Iratus est Cain ve-
hementer,concidit vultus eius,calcaneo,infirmo subditus passio 230
nibus iræ,inuidiæ,superbiæ.pronus cecidit vitiato passionũ calcaneo quo dicitur illi,cur concidit facies tua?tum vltra,& cecidit Cain infaciem suam,quo & qui facinora & delicta committunt infaciem decidunt, hanc nituntur occulere & abscondere parant,velare,& abdere,quasi cęlum odio habeant & fugiant, & illi tergora reddant,indigni videndi lucem,faciem occultant in faciem incidunt,manibus si non datur alio cooperiunt faciem commisso delicto,calcaneo ergo egemus osse maiori firmato fi-

dei,& operum.Ezechielis.32.de infidelibus, & incircumcisis. Et fuerunt iniquitates eorum in ossibus eorum,& cum sermo sit ibi de infidelibus,vocat infidelitatem ossium vitium, fidei & solidi fundamenti calcanei,& ossis cui totum initirur, vt calcaneo totum animans fultat & incumbit, tum cute densissima fulcitum nobis ad sit calcaneum,patientia scilicet quæ occurrit omnibus primo, vt occurrit cutis,inter omnia que corpus astruunt,& integrant,obia labori sustinendo & oneri, Danielis 2. capite populo Nabucodonosor prædicens flagella inquit. Comminuet cutem, & consumet vniuersa regna. Pacientiam consummet inter alia mala aut imminuet,vt,in pœnam peccati deteriores fiant. Tum neruis motus circumuallettur calcaneum neruis motus Spiritus sancti cuius est impellere,& mouere suauiter,Ezechielis.37. Ecce ego intromittam in vos spiritum,& viuetis,&dabo,super vos neruos. Tum neruis sensus,Scripturæ sacræ,& intelligentiæ mãdatorum & legis.Baruc.6.capite. Quasi possint sentire qui non habent motum,qui caret neruis motus Spiritus Dei non sentiet quibus fulcibit calcaneum. Deus,& Christus vallauit appetitum, & rationem,fœminam, affectus, temperauit qui calcanei nomine intelliguntur Scriptura sacra. Nulla est pars, in vniuerso corpore consentiens adeo, cum corde,principio vitæ, ac consentit calcaneum, vt facilius multo omnibus alijs naturæ partibus,mala omnia,vitia,& affectus,cordi ex illo impertiantur quam ex ca-
131 pite & reliquis,Aristoteles.2.de partibus animalium,capite 7.& Galenus.3.de vsu partiũ,cap.8.1. prognostici sectione 4. Hyppocrates ibidẽ,quemlibet antea refrigerari calcaneo nudo, quã capite docent,quod probat experientia,& 2 sectione problematũ sentãtia.26.docet medicos præcipere ęgrotis diligenter cooperire calcanea,consulereque asistentibus pedes & calcanea tegere magis quam caput,quod & omnes quasi naturæ ductu consulimus illico,non leui cura de calcaneo habita,vtpote hac parte,natura & temperamento frigida,lædantur magis,quo in rigoribus & horroribus febrium refrigerantur primo & incalescunt vltimo,vt quasi ab eis rigor incipiat,frigus,& horror. Imo venerem irã,& affectus alios,tã qui feruore sanguinis excitantur, quã qui eiusdẽ refrigerio,alteratis calcaneis cohibemus tẽperatisq; & frenatis,in corde, cõtrarijs calcaneis admotis, & applicitis. eo loci affirmat Aristoteles,& Galenus sustinet dificile esse nimis nudis

pedi-

pedibus & refrigeratis coire quępiam capite vero nudo facile fa
cilius imo, extinguiq; appetitũ venereũ frigida aqua insperſa cal 232
caneis, Venus enim Bacco eget non Neptuno. ſemel enim genita
ſpuma maris, ad ſupera euolaſſe referunt antiqui omnes aquam-
que efugiſſe, affectus denīq; corrigi ex calcaneo medici omnes no
runt, ex calcaneo ergo cor patitur quo adſcribũtur affectus calca
neo & calci, nulla enim eſt pars quę tot tantisq; arterijs adſtrua-
tur magnis adeo & ingentibus, nulla rectioribus cõfigitur aut di
rectioribus cũ corde, quo cũ calcaneũ ſpongioſſæ naturæ ſit fun- 233
goſſæ & perſpirabilis, ſcatentis poris, quos plenos ſemper habet
ſpiritu, directiſſime cum corde conſtitutũ, refertũ ſpirituoſa ſub
ſtantia ſuſcepta ex arterijs, facilima alteratu, multitudineq; ſpiri-
tuum volatilium tenuium & ſubtiliũ, quorum natura leuis eſt &
áſcenſui apta corq; impetens, virtute propria, ſemel ijs alteratis
in calcaneo & affectis per communes vias facilime cor alterant,
& affectant, cũ ex calcaneo in cor ſit patens, & manifeſtus addi-
tus, euarietq; ex calcaneo illud, vt hæc diſectionibus eſt videre.
Docuit Galenus locis aductis Ariſtoteles, Veſalius peritiſſimus
Anathomicus figura tertia, Realdus, & reliqui. Hinc malefici, ve
neficiq; homines, non minus venena parant, & calcaneo ad mo-
uent, ſtapedi, calceis, alijs vè ornamentis pedum quã capiti a-
lijs vè partibus, imo calci melius, quam capiti applicant. Et cum
effrenatiores cordis paſſiones, potentiores, maiores incendio ſan
guinis & bilis excitẽtur, motu facto in natura corporea quæ ſub- 234
iacet ſpiritui, vt venus, ira, gula, incontinẽtia, ſuperbia, ambitio,
contẽptus, & reliquæ, ipſe Chriſtus vt moneremur etſi liber affe
ctuũ & Patres antiqui virtutũ exẽplaria & lumina, tũ minores ob
ſeruãtię regulares dicti virtute maximi, & Eliæ fratres carminis
obſeruãtiſſimi, calcaneo nudo incedũt nudisq; pedib⁹, quo paſ-
ſiones extinguãt, cohibeãt & fręnẽt, vt ſit caro ſpiritu inferior, &
ſecuri calcaneo liberiq; à ſerpentis morſu viuant. lauit Chriſtus
Apoſtolorum pedes & calcanea exterſit, à qua frigida, nã abſolu-
te dicta aqua de hac intelligitur, lauit enim Ihoan. 13. Miſſit aquã
in peluim cœpitq; labare pedes Apoſtolorum, cępit auxilia obtu
lit, quibus cooperetur homo. vbi & Petrũ lotũ lauit, pedes enim
Petri loti mortalis culpæ, alluere cœpit, à veniali lapſu, calca-
neum ſcilicet & culpæ vltimum, eſt caput mortale, culpæ & ma-
litiæ, venialia vitia ſignficantur calcaneo, vt capite mortalia

quo iecit omnes serpens filios Adæ origine. Hinc Geneseos 30. cap. fortissimus athleta noster luctatur Christus, Esau calcaneũ, quod interpretatur rustici hominis manu obtinuit. Iacob noster supplatantor dæmonis, Christus, nostrumq; calcaneum sustinet, nè ruat homo psalmo. 48. Cur timebo in die mala? respondit, iniquitas calcanei mei circumdabit me, adscribit enim calcaneo iniquitatem, calcanei iniquitatem dixit eo loci. & psalmo. 55. Inhabitabunt, & abscondent ipsi, calcaneum meum obserbabunt. Vt serpens calcaneum obserbat vt caute & abdite adoriri possit. Ihoannis. 13. Qui manducat meum panem lebauit contra me calcaneum suum, malitiam scilicet dolum passiones. Hac enim via conspicua & patenti arteriarum, & venerum à calcaneo in cor cui inest caro porosa nimis spongiosa & laxa ex calce facilime suscipit bibit & suggit actiua quæuis externa, minus enim teguntur arteriæ in calcaneo & plantis pedum nerui & venæ, quibus caput, cor, & iecur vitæ principia consentiunt maxime calcaneo affecto per vasa cõmunia. Oriuntur enim ex capite nerui ex corde arteriæ, ex iecore venæ, quæ omnia patentissima sunt in calcaneo. Hinc Orpheus refert Philon Hebræus ille, calcaneum libidinis appellauit sedem domicilium passionum, quo morales philosophi, qui fabellis ludricis, hominum mores temperabant & corrigebant, delectabili bono honestum permiscentes & seria iocosis, fortissimum Achillem: calcaneo non alio posse interire suntrati, quem cum vndis stigijs committeret pijssima mater vt esset immortalitati addictus & æternus, calcaneis obtinuit, ne totus immergeretur vndis, quibus solum illotus extitit mortalisq;, vt ille qui erat laude æterna & gloria dignus virtute immortalis, passionibus subiectus mortalisq;, & tandem homo notaretur. doctissimus Ariosto florentinus Brabæ Ducem Orlando, solũ ventre concupiscibili parte mortalem introduxit, irascibili & animosa parte æternum qui est ab Angelica illa venefica superatus & victus. Hinc Ouidius serpentem calcaneum Euridicis dentibus pressisse refert non pedis reliqum libro 10. metamorphoseon ijs. Nam nupta per herbas dum noua naiadum turba commita vagatur, Occidit in talo serpentis dente recepto, & infra causæ vi ciest coniux in quam calcata venenum vipera diffudit. calcaneo perijsse & affectibus Euridicem alioqui pulcherrimam, vt ostenderet, descendisseque inter vmbras leues & in regna opaca illa quæ

la quæ forma & aspectu immortalis erat, fuere varia & diuersa significata ex calcaneo decerpta ab antiquis, præcipue ab AEgyp 237
tijs qui rerum proprietatibus & iconibus multo magis quã verbis hominibus alloquebantur, vt illis fidem maiorem præstarent quorum exempla ex naturis rerum substituebant, vt quasi suadente natura quæ asseuerabãt vera illa sentirent qui dum irritum aliquid & inconstans ostendere nitebantur, hominem depingebant super aquas calcaneo titubantem. Vnde Cicero 3. officiorũ vt Epicuri rationes inconstantes & labiles significaret, calcaneis aquis inhærescere dixit, & epistola illa ad Quintum fratrem lib. 5. vt nil actum esse de agro campano diceret inquit, causam illam calcaneis aquis innatare, pes enim è græco dicitur, τοπεδον, Topedon, idest solida sibi deposcens quod vacilet si terræ solidæ non insistat & quasi fluctuet animantis pes, qui stat solum stabilis tantum substracti soli ratione. quo Psalmographus sacer Psalmo. 73. sic inquit. Mei penæ moti sunt pedes ex verbo græco ισαλευτισαι Esaleutisam, quod est fluctuare & vacilare, contra vero & pedes stabile & firmum prænotant fundamentum vt apud iuris consultos ponere pedem sit idem quod fundamentũ iacere, Cicero. 4. definibus: sapientia, vbi pedem poneret nõ habuit sublatis omnibus officijs, pedum etiã positione notatur possessio, & hæc omnia calcaneis depictis dantur intelligi, quod primo ex pedibus ijs eisdem terram præmamus, non parte pedis anteriori, si calcanea antiqui in aquam immersa finxissent puritatẽ & munditiem significabãt, ignis enim & aqua in defęcationis significatum accipiũtur, quod ijs duobus labes omnis eluatur, quo
Mercurius alatus calcaneis depingitur vt linguæ puritatem pernotarent antiqui, eumque liberum ab affectibus exprimerent. 238
Quo semper Iupiter illi in custodiam eas quas sumè deperibat iuuenes cõmissit, aligeris talaribus exornatus quod minime Deorum omniũ affectibus & passionibus libidinis & gulæ fuerit obnoxius, veneri vè cupidini & Bacco numquam indulserit quorũ inimicus statutus est ab antiquis, tum ad seruitutem significandã vtebãtur calcaneo depicto, vt est videre apud Orinochlitas quod omnis reipublicæ pondus & onus corporis substineat, diligentia etiam cura & solicitudo aprimè significatur calcaneo vno leuato, altero terræ affixo ita signari videas numos plurimos antiquorum. fausta fortuna vno pede alta dextro, quod motus ab hoc

eodem auſpicetur animans omnis, dum agreditur motionem ſi
niſtro terræ addacto, ignauiam vero & otium notat ſi ſupra pe-
dem calcaneum conſtituatur requiemque & finem, quo in ali
quot ſepulchrorum imaginibus & ſtatuis pes vnus calcaneo pe-
di alteri inſidet quaſi requieſcat iam ille & in pace dormiat. fa-
mulus ille Euripidis dum à Deciopolo percontaretur an intus eſ
ſet Euripides, reſpondit intus pede ſupra pedem poſito trage-
diam meditatur. Firmius eſt calcaneum dextrum ſiniſtro illi in
cumbimus dum impetus cohibere paramus aduerſariorum &
239 hoſtium reprimere impulſus. milites agmine facto, dextro-
talo retro grado proiecto ſiniſtro lanceas firmant, & haſtas te-
nent ſtabiles, itidem & ſi miſſilibus armis res agatur conſulunt eã
dem poſitionem militiæ magiſtri, quod vibrandis ſpiculis vehe
mentior ea fiat ictus, at ſi res gladio ſuccedat dextrum calcaneũ
proferendum iudicant quod ad vulnus inferẽdum propinquior
ſit dextera, eo antepoſito. Mars incumbens ſiniſtro depin-
gitur, eſt apud Iſaiam inter alia mirabile illud quod vidit Deum
ſine calcaneis & pedibus, quem Seraphin duo alis inferioribus
ea parte obtegebant quod ſine calcaneo & afectibus ſit, ſine ter-
miao & fine ſibi ſolum incumbens non alteri; ſignificat etiã cal-
caneum actionis terminum, & finem durationis cuiuſuis, ſump-
ta allegoria aſaltatoribus in quorum ſaltu mos eſt metiri diſtan
tiam, & ſaltus longitudinem ab extrema parte veſtigij, quam cal
caneum præſit, ad extremam eiuſdem calcanei quam in fine ſal-
tus deſignant, finem notat. quo dicitur pſalmo. 55. Ipſi calcaneũ
meum obſerbabunt, ideſt vitæ finem, & mortem, ipſorum nomi
ne aduerſarios, & inimicos noſtros intelligens, hinc ad calcem du
cere, eſt ad terminum, & finem res trahere. Vnde aſſertor noſter
Chriſtus diſcipulorum calcanea lauit vt nos iã liberaſſe notaret
lege gratiæ a ſummo diſcrimine legis ſcriptæ in qua dictum erat
periculum ſummum in minere calcaneo, inſidiãte Dæmone. quæ
vt notarentur dixit, Lucæ, 10. Ecce dedi vobis poteſtatem calcan
240 di ſupra ſerpentes, & ſcorpiones nam quod promiſſum fuerat
Geneſis. 3. Præſente Chriſto impletur eo loci. Mirabile eſt illud
quod Rupertus. 3. de Trinitate refert ex grauiſsimis patribus, &
authoribus longiſſima experientia confirmatum capite. 30. Cu-
ius poteſt quilibet periculum facere vt veriſſimam ſententiam
eſſe cognoſcat, & ad oculum videat, quod & in angue communi
in ſerpẽ-

in serpenti scilicet dicto multoties sum expertus de calcaneo fęmineo & serpentis capite viuacissimum enim serpentis caput quod vsque ad solis ocasum recissum semel & amputatum non interit viuit imo cum ea portione corporis serpentis qua discissum est quod & simillies vectibus aut maleis conteratur viuit & volutatur multo tempore sectum aduc, si solo fęmineo calcatu etiam leuiter comprimatur totum repente cum corpore obit. 241
Ita vt nullus motus omnino aut sensus supersit serpenti viuacissimo alioqui, si nudo pede fœmineo tractetur, eius caput, è contra vero calcaneo fęminæ percusso citius multo deficit illa, & veneno perit viro & mari mollitie & pororum amplitudine veneno subeunte cor ipsumque inficiente laxitate viarum facile, perijt serpens in ocasu solis iustitiæ, perijt mors & infernus occiduo sole Christo passionis nocte ocasu, & morte eius obiere his deuictis, & superactis: fœminei & molles inficiũtur facilius multo veneno serpentis quam rigidi mares & fortes viri. soli calcaneo fęmineo inest hæc virtus & natura hæc proprietasque contra venenum serpentium data ab ipso naturę authore vt superbiam serpentis reprimeret & vt Deiparæ virginis potentia notaretur.

De serpentis prudentia.

CAPVT XIII.

SIC dicitur Genefeos. 3. sed & serpens erat callidior cũctis animãtibus terræ quę fecerat Dominus Deus Matthæi. 10. capite sic. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio Luporum estote ergo prudentes sicut serpentes. Tot sunt quæ huius animantis prudentiam commendant, laudant, extollunt, vt aduc ipse naturæ, author, noster que assertor Christus ipsam Apostolis Euangelij nuntijs immitandam proposuerit. Cuius est illud ingenium solertia ea, illa sagacitas, vt prudentiæ simbolum fuerit constitutum antiquitus, Irenæus docet libro sexto capite nono. Latissimè, à quo Pierius, & reliqui postea, Imo hinc patet nostri conditoris clementia, pietas, amor, qui cum summam 242

huius

huius animantis calliditatem expuerat & contemptim reiecerat.
Geneseos.3. quod hominem læserat, si quid boni illi superest ad
mittat extollat laudet. sustinet multoties Deus scęlera hominum
delicta & vitia, si quid boni in medio defectuum tumultu relu-
cet aut pulullat, nec solum si bonum adest alicui, imo si relatio
aliqua in bonum, non idolatram Salomonem regno destituit ge-
nuerat enim Dauid amantissimus Deo, legis transgræssoribus
perizomatha struxit Hæuæ & Adamo, ne temporum iniurijs of-
ficerentur quod fuerint illico aperti oculi eorum, & cognoue-
rint se esse nudos iustitiæ & rectitudinis, non proterbi aut contu
maces delicto, est enim maximum quid noscere se se, quo postea
in prouerbium abijt delphico oraculo, nosce te ipsum, nam non
sufficit noscas te aliũ, hoc enim ignorare te est. Laudat ideo exe-
crati prius serpentis prudentiam qui cum immitanda plurima cõ
tineat natura, inter ea est illud mirabile quod cum sanguinis la-
143 ctis & vini sit auidissimus, sic animantium vbera suggit & emun-
git ille, vt titilationis sensu allecta animantia præuisa adhuc &
suctus conscia, emungi sinant & ferant illis, multoties plus multo
quam proprijs fœtibus, quibus vberibus destitutis eorum loco,
caudam salsam exuccem amaram ori substituunt cauti serpentes
adeo, vt deficienti pabulo & matres intempestiua emulsione læ-
sæ, maciemissera, fame tristissima, vrgentissima siti obeant misserri
mę & proles. Aristoteles 1, de historia animalium, capite 1. 5. de
144 partibus, capite 4. à quo & Plinius, & autores reliqui, vorax ni-
mis serpens & cupediæ deditus multo tempore sine cibo transi-
git, ieiunus impransus vt præda vtatur & venetur animãtia cau
te & latenter, bibens minime, cibo solum potabili vtens. Insti-
tuit ergo sacræ Euangelicæ legationis nuntios Apostolos Chri-
stus instruxit serpentis exemplo, misit; eiusdem varias animantis
astutias immitari consulens, & hanc primo, vt qui sacri verbi cõ
cionatorum funguntur officio sint maxime sanguinis lactis & vi
ni auidi & cupidi, ijs vtantur, vt vtitur serpens neglectis alijs, do
ctrina scilicet vera lactis, & solido aliméto sanguinis & vini sub
stantifico, cõfectis ijs charitatis calore dispositis & alteratis, alijs
rarissime & solum vt cõdimẽtis cibi, adsit doctrina quæ & sit san
guis & alimentum & lac vbi est opus, imo & sit vinum, quod
& coctionem iuuet & alimentum, prebeat simul. quod distribuat
alimentum, & partes roboret principia vitæ, cor reficiat, firmet
ventri-

ventriculum officinam coctionis, affectet voluntatem, caput mentem viuificet. sapientia enim & finis supernaturalis cognitio, per causas supernaturam habita serpens hic, verbum Christus serpens dictus Ihoannis 3. capite. æternitas hæc, circulo actus hic serpens, caudam, ore tens, & finem principio, qui est alpha & omega vt obtinet serpens ore caudam, dum abditur & occulitur astutias obtinet, quibus delitescit in Scriptura sacra, figuras ænigmata, parabolas, quo. 1. Ecclesiastici dicitur. Radix sapiētiæ cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit? æternum verbum sapientiæ est radix in quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & sciētiæ Dei absconditi. 2. ad Collossenses, capite, hæc vero radix solum ab eo cognoscitur cui reueleta est, à verbo, & ab homine illo cui est palam facta ipsa sapiētia Deo, vt astutiæ quibus in Scriptura sacra occulitur ipso solū dentur intelligi, vt rebus ipsis, & factis exhortemur homines ipsorumq; exēplo, & informemur, & obtemperemus iussis. Doctores ergo Euangelici hunc serpentem immitaturi, modo lacte vtantur, facillia primo paruulis in Christo exponentes, suauia imponentes primo, vt postea sanguinem, & alimentum solidum non ex lacte, sed ex solidis paratum cibis impertiant adultis. Tum vinum maiorum natu potum, prudentia & cōsilio. Paulus. 1. ad Corinthios. 3. capite, tamquam paruulis in Christo, lac vobis potum dedi, non escam, nondum enim poteratis. lacte ergo sanguine, & vino, ij, serpentes euangelici vtātur prudentes, immitantes æternum circulum, & serpentē Deum repleantur lacte petra lactoria gestata, & doctrina petra lactoria galatites dicta lacte abūdent, quæ gestantibus vbera lacte replet docet Plinius, libro. 37. capite. 10. Diascorides libro. 5. capit. 107. Petra autem sit Christus. 1. ac Corinthios. 10. Nec enim solū lacte abundare sat est, imo & caudam mouere, & subditos instruere exercereq, in finem & vltimum, in mortem in vitæ caudam, dum lac emungitur, & doctrina impertiant fœtibus caudā mortis, sugantq, è Christo & Ecclesia & cauda amara Ecclesiæ filios instituant. maledixit enim ficulneæ. Matthæi. 21. capite Christus, 246
quod cum inter omnes arbores lacte natura abundet fructum non afferret, non secus, ac qui doctrina imbuti alijs non prosunt destituti fructu. Tum vt veri serpentes sanguinem fluentem Christi sugant alliciant & auidissime trahant, in alimentum & escam, vt ijs alti nutriti & aucti, fœtus, quibus non datum est hæc per se sugere

sugere, sed per Doctores sacros & Ecclesiæ ministros sanctos & maiores hæc præparata & confecta vt decet suscipiāt disposita vt licet in lac conuersa cauda postremitatum memoria, mortis, motu facto, amaræ caudę exuccis & tristis salsæ tamen, prudentia & consilio sapientia & sale, illam orifœtus substituant vt sugat amara mortis vt timore perciti perterriti fugiant vitia & virtutem sectentur & ablactentur ab vbere vitiorum. Hæc tamen non rigide omnino, sed vt serpentes faciunt prudentia, illis blandientes præmio gloriæ & fœlicitatis æternæ, quandoque amaris caudæ serpentis inferni & mortis renuntiando mala. Est enim initium sapientiæ timor Domini: sinit ijs astutis & cautis emungi & sugi Christus serpentibus, imo amat & expetit, ipsos vocat trahit, allicit, vsque dum tandem exanguis in patibulo crucis exalet animā sanguinis suctu horum prudentissimorum serpentium facto, vt in lac & doctrinā conuerso, homines alant, & nō secus ac matres dum nimis lactant & suguntur siti vrgentissima extorquentur sic Christus, cum hos lactasset, ingentissima cruciabatur siti, & animarum famè, vt tandem hac siti obiret vt fœmellæ emunctæ serpentium astutia obeunt, quo dixit sitio Ihoannis. 19. c. Imo vt omnia omnibus consonent multoties magis multo emungi peccatoribus sinit quam proprijs fœtibus, & iustis vt doctorum euangelij elucescat officium munusque eorum constet magis, in ijs, vt non desistant ab opere, succumbantvè oneri, & si peccatores & filios viperarum progeniesque earum conuertere tentarint alioqui ipsi debiles imbecilles inermes alioquí homines, imo maiores ideo aponant conatus, nouos creent, & concipiant spiritus serpentes ij, quod enim iustis multoties non datur illis fortassis impertietur vt manifestentur opera Dei, & vt ipsum hæc perfecisse intelligant homines: serpentes ergo ij vtantur lacte san-
247 guine vino Prouerbiorum. 5. sit vena tua benedicta, & lætare cum muliere adolescentiæ tuæ. Cerba charissima & gratissimus hinnulus vbera eius inebrient te in omni tempore. Vbera lac continent, vena sanguinem, quod inebriat vinum est re, aut officio virtute; tria hæc hic continentur, vbera, vena, ebrietas, benedixit venam, sanguinis Christi receptaculum, qua prætium continebatur redemptionis nostræ, & angelorum, Christum nomine hinnuli intellexit gratissimum, imo gratiæ authorem, hinnuli sanguis est fibrarum omnium expers, caret partibus terrenis, & crassis to-

ſis totas, concreſcit nunquam, fluidus ſemper, ſemper fluit, ſiſtit nunquam, currit iugiter, & perpetuo. Ariſtoteles de ſanguine hinnuli docuit hæc. 3. de hiſtoria capite ſexto. 2. de partibus, capite quarto. Plinius locis adductis quo nomine hinnuli Chriſtus intelligitur cuius ſanguis fluit perpetuo cœleſtis totus, terrenis partibus expers, quo ſit vena tua benedicta, tum Cerbæ chariſsimæ lac, & charitatis ſymbolum Dei nutricis virginis Cerbæ dictæ, quod vt eiſdem locis colligitur lac eius, etiam ſemper fluit terrenis partibus liberum, labe hæreditaria immune, concreſcens minus, omni alio lacte, quæ eſt mulier noſtræ adoleſcentiæ, regenerationis noſtræ, nouique ortus quo exuimus veterem Adamum, cuius lac in bonum hominum ſemper fluit, hoc ergo lacte, hoc ſanguine, hoc vino officio & virtute inebriari debent ſerpentes ſacri, imo lac iſtud, ſanguis ille, magis multo & melius vino inebriant homines, quo dicitur ſecundo Canticorum, vbera tua meliora ſunt vino. Vi- 148
num enim vſum rationis impedit, & ſi inebriat, turbat mentem obſcurat, obcæcat, corpus lædit, diſtemperat, reddit tremulos inconſtantes, & pigros, ſenſus hæbetat, plurimis vitijs, & morbis obnoxios reddit, vt tandem in tempeſtiba m inferat mortem veternum lethargum, & apoplexiam paraliſim Galenus ſecundo de alimentis capite ſeptimo. Hippocrates libro de alimento, at lac huius ceruæ, huius hinnuli ſanguis, dum inebriant perficiunt omnia, homines imo & Angelos extra ſe ducunt, in ſe non ſunt amplius, ſunt extra ſe homines, exthaſi, & raptu abſorpti quaſi, omnes in Deo, magis vbi amant quam vbi animant, quo inebriant iſta, vino melius, educunt enim extra ſe eos qui hęc delibarũt ſemel, hoc lacte & ſãguine inebriatos. lac & ſanguis inebriant epota vaporibus in caput elatis & ſi minus quam vinum, ſomnolentos reddunt & tremulos caput replent, quo ſentiendi & mouendi facultas animalis veniat debilis ſpiritus ſcilicet deſcendunt pauciores ad mollienda opera, at caput reficiunt, & roborant Galenus eiſdem locis, & alij Paulus ad Galat. 2. iis ſic altus dixit. Viuo ego, ſed nõ ego, Chriſtus in me viuit, quaſi ebrius hoc lacte & ſanguine, hoc vino, dixit primo viuo ego, poſtea ſed non ego quaſi ebrius vino hoc, reddit viuit in me Chriſtus, quaſi extra ſe ille & in eo Chriſtus, & capite. 5. In Spiritu ſancto viuimus extra nos ſcilicet, hoc vino. Eſt vinum officio,

vir-

& virtute charitas inebriant enim charitatis feruore,dum coquũ
tur hæc,est charitas amor,ignis vrens,&simul lac doctrina,&san
guis alimentum quo dicitur Canticorum.2. Bibi vinum meum,
cum lacte meo inebriamini ergo charissimi nam est simul vinum
& lac.Vtantur ergo lacte instructionis fidei,& sanguine ex soli-
do parato alimẽto,præceptis,& consilijs euangelicis,& vino cha
ritatis,quod & feruescit in vasis electionis, Paulus ad Hebræos
5.capite.Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus,rur
sum indigetis vt vos doceamini quæ sint ęlementa exordij sermo
num Dei,& facti estis quibus lacte,opus sit,non solido cibo,om
nis enim qui lactis est particeps,expers est sermonis iustitiæ par
uulus enim est,perfectorum autem est solidus cibus eorum qui
excitati sunt ad discretionem boni & mali.Vino ergo egent hoc
serpentes prudẽtes quod est lac & sanguis, charitatis vino quod
& cor lętificat,vires auget animũ recreat alit,perficit,curas sol-
uit,simul alimentum & vehiculum alimenti, quod discutit hu-
249 mores noxios,vitiosos,corruptos,coctionem iubat, & nutritio-
nem molestas animi passiones corrigit fugat metum,& tristitiam
Prouerbiorum.31. Date sicheram męrentibus,& vinum ijs qui a-
maro sunt animo,bibant,& oblibiscantur ęgestatis suæ & dolo-
ris sui non recordẽtur amplius.Sichera, enim seu sicera Hebræis
omnis potio est, potẽs inebriare siue ex pomis paretur siue ex hor
deo,vbis,palmulis,fauis & reliquis, cuius authorem Sichen fuis
se suspicor,filius Canahan à quo nomen sumpsit , fuit Sichen fi-
lius Canahan,qui ebrietatem Noe patefecit , quo potus omnis
inebrians sichera est dictus.inebrientur ergo tristes hoc vino,me
dici vinum consulunt melancolicis vt incalescant frigidis humo
ribus vexatis & perfrigeratis,densatis membris & constrictis fri-
gore humoris melancolici,humores cor vt in metu contingit fri
gore externo ex pulsi interiora petunt,vino laxantur vt illud nõ
obrruant calore ad extra effussis & liquatis;Nullum est in natura
animans quod caput adeo versus omnem partẽ agitet,deorsum
mouet sursũ ad latera,ante,& retro circumuoluit & rotat,quod
250 huius animantis corpus expes & longum,si circulo non volueret
caput,prius multo periculis subijceretur,& succumberet malo,
quam posset vitare,si eloginquo non præuideret, moto capite li
berrimo in omnia prius,facillimo negotio,quo rerum autor ver
tebras cartilaginossas, faciles , & flexiles nimis illi impertijt &
collo

collo aptauit animantis, vt perretaret leuiter, lubricis & volub
libus ofsibus, quibus commodius multo circumuoluitur caput
quã ſtet aut ſiſtat; ſic Ariſtot. 4. de partibus, capit. 2. à quo AElia-
nus, & Plininius ſuſcipiunt. Ijs vt decet vtilia proſequitur & ad-
uerſa fugit, quod munus prudentię eſt. Oculos ad latera obtinet
& ad latera inijcit, hinc capite moto ad poſteriora, vidit præteri-
ta & quæ præterijt, ad anteriora vero futura quæ non percurrijt
adhuc, ad latera oculis immiſsis præſentia quæ ſunt medium in-
ter præterita & futura, integratur vero prudentia his, ſpeculatio
ne & collatione practica, præſentium præteritorũ, vt futura quo 251
rum eſt prudentia, ordinentur diſpenſentur & diſponantur vt de
cet, facile ſe mouet in omnia prudens ſerpens, eſt facilis motu in
præſentia præterita, & futura, Prouerbiorum. 4. dicitur. doctrina
prudentium facilis. Eſt prudentia recta ratio agibilium, vt facti-
bilium ars, eſt vero agibilium contingentium & futurorum, in
ijs enim error & rectum, eſſe & non eſſe poteſt, quo errare, & pru
denter agere ijs datur. prudentia docet diſponere media taliter,
vt conſequamur finem quẽ intendimus, diſponuntur vero pru-
denter futura ratione & conſilio, collatione earundem, vel ſimi-
lium rerũ facta & repetita memoria, memoria conſtat rerũ hiſto
rijs quę fidem faciunt, hiſtoriæ experientia & caſibus, quæ longa
confirmauit ętas, hinc ſenes experti & prudentes. iuuenes inex-
perti, & imprudentes. Hinc ſerpẽs circulo actus hieroglyphicon
æternitatis, & prudentiæ adſtruebatur AEgyptijs, quod circulo
omnia cõtineãtur, præſentia & futura, quo bifrons Ianus prudẽ
tiæ erat Deus & duplici facie inſignitus vt præterita conferret
præſentibus, & futuris ſimul, vt futura ſperaret, quæ non vide-
bat adhuc, quo duplici facie, & viſione duplici pollebat, non tri
plici, quia futura videre ſperabat, at nondum inſpiciebat, faciei
geminæ non triplicatæ extitit Deus, ſenex vero, & vetutiſsimus
depingebatur vt experientia, & ætate crederetur prudens. Hinc
eſt tripartita ſerpẽtibus lingua vt late antea monſtrauimus, vt ſit
lingua præteritorum præſentium & futurorum prudens, vt con-
ferat omnia. Hinc prudentia depingitur ſeſe intuens & contem-
plans ſeſe, in ſpeculo, quaſi non videns ſeſe inſe, ſed in ſpeculo,
& in cauſis effectus cognoſcẽs vſq; dum prudentiæ nomen me-
reatur, nam dum res inſe videt iam non eſt prudentia, ſed viſus
rerum eſſe poteſt, & preſentia, eſt ergo prudentia eorum quæ ſpe

 ramus,

ramus, at non sunt adhuc, depingiturq; circumuoluta anguibus, & serpentibus complicata, quod sint prudentes adeo serpẽtes, vt
252 prudentiã cõmittẽtur & ostẽtent, sic dicitur Prouerbio.13. in facie prudentis lucet sapientia, oculi stultorum in finibus terræ, prudentes inspiciũt inse, & in facie eorum, vissa est præuisaq; facies in ea sapientia lucet, quia sese intuentur considerant, oculos inse conuertunt vt noscant se ipsos, corrigant emendent, at oculi stultorũ in finibus terræ, adeo à se longe, vt se ignorent, & nesciant, faciẽ, cognoscit sapiens, sensus qui sunt ante in facie, corrigit & frenat tẽperat cõponit. Rethores ergo euangelici immitẽtur prudẽtiã serpẽtium, caput cõuertant in omnẽ partẽ, Christum, 1. ad Corinthios. 11. Viri caput Christus est, hoc gubernẽtur in omnẽ partẽ capite moueantur hoc, in hoc, propter ipsum, in quo viuimus, mouemur, & sumus, circulo acti vt serpẽtes, vt à Christo reddant in Christum, per Christum circulo facto. sit ergo vbiq; Christus & caput, vt sint potentes opere & sermone, corã Deo & hominibus prudentia ergo hac instructi, præterita, futura, & præsentia conferant, hoc capitis motu & motu huius capitis, non inse tendant, non auræ populari, sed sit illis omni in parte caput Christus & triplicata lingua, & vt prudentes serpentes, exterreant, alliciant, sustineant 2. ad Timotheum, cap. 4. Prædica verbum, insta oportune, & importune argue, obsecra, increpa; argue sustine, obsecra allice, increpa exterre, triplicata lingua, trilinguis serpens factus prudens præterita præsentia & futura cõfer, lex legi vt cohereat scriptura scripturæ, sensus sensui, figuræ figuratum, & patria ęnigmati, retrouertant & ante, sursum & deorsum cõuertãt sese in ca
223 pite Christo sursũ, cœli & beatitudinis præmia pollicentes, deorsum inferni pœna minantes, dextre & sinistre, dextra & læua iudicij vltimi, hæcq; tres partes coeãt in vnum Christum, vt coeunt linguæ serpentis sectiones de quo cap. 14. late, vt illud impleatur Prouerbiorum. 8. sapientia clamitat, & prudentia dat vocẽ suam sapiens serpens euangelicus, qui eo loci instituitur, vt sit prudens serpens, clamitet & prudentia det vocẽ suã. Dentes obtinet hoc animàs exertos, serratos, minutos, cõtinuos, vncos, cauos, inæquales, distortos, laterales, cineritij coloris sanguinolẽtos radice Aristoteles. 2. de historia. c. 17. Plinius lib. 11. c. 37. AElianus lib. 5. c. 51. Galenus de theriaca ad Pisonẽ, c. 4. Nicander in theriacis, Diascorides citato loco supra, Paulus, AEtius proprijs capitibus. Ouidius. 7. Metamorphoseon, vncis dentibus timẽdus Draco, serpẽs

hos

hos illico ostendit & acuit exerit, cum tamen non illis petat lacessat vè, imo lingua, ore petat, aculeo, & cuspide induratis tẽporis tractu, iam senio, vt serpentes iciunt annuosæ & prudentes, si sat nõ est, dentes infigat, & firmet, premat dẽtibus, mordeat, & potentiam ostendat virtutis & capitis; prudens ille. Linguam rea sumptam ore nullum animal sic vibrat, & mouet ac serpẽs, vt eisdẽ locis est dictũ. lingua ergo primo intra os secretè & cautè mota, nõ dentibus petat, icere licet prudẽter & corrigere vitia lin 254
gua & consilio, increpãdo prius linguæ aculeo duplici, vt serpentibus inest, secta, & occulta vallataq; non solum vt reliquis animantibus, molli septo labiorũ, primo densiori, dẽtiũ postea, imo & velamine alio gingibarũ exortu. vt linguam secretiorẽ contineant prudentioremq; reliquis & frẹnatiorem, vitent notam labem infamiã prudentia, & si sat non fuerit dentes exerant ostentent dentes, acuant, & mordeant corrigant, increpent, vtantur dẽtibus, & linguã ad extra exerant disertã qua petant publice aduc & extra dẽtes, nõ sub labijs iã & secreto, imo, vt veritas ipsa nuda depingitur omni colore & affectu libera nõ ficta, sed vt est nuda, hilaris risu perfussa, expauescẽs nihil dẽtibus detectis, dẽtes exerãt integros incorruptos quibus se exerceãt, & minẽtur vitiosos corruptosq; homines ferasq; percutiant & sectẽtur doctrina veritatis, postquã sese agitauerint prius, proprio sanguine effusso, vt serpẽtes faciunt, prius propriũ sanguinẽ effundentes, quã aliorũ dentiũ motu, dũ alios icere tentãt, in se se exercent, antequã petãt & pungant reliquos, non secus Duces populi Dei, nudi omni liberi affectu dentibus exertis cẹdãt, dũ prius sese eisdẽ cõpugerint & icerint correxerintq;. Quo Gregorius. 6. moraliũ. Doctrina cũ omni imperio docetur, quãdo prius agitur, quã dicatur, nã doctrinẹ subtrahit fiduciã, quãdo cõscientia prẹpedit linguã. Doctrina spiritus nõ curiositatẽ acuit, sed charitatẽ accẽdit, quo sũt dẽtes serpẽtiũ prius sibi sanguinei, & cinericij, rigorẽ & pœnitentiã denotãtes ipsis prius quã alijs. vt ex Aristotele & alijs tradidimus & videre est in serpẽtiũ dẽtibus. Imo radix eorũ cineritia est & sanguinea, est radix doctrinæ proficuæ pœnitẽtia cinere significatæ, & sanguine rigor ostensus, vt sint dentes eorũ arma, & saggittæ, & lingua eorũ gladius acutus ad vitia profligãda, Psal. 56. Mistice. quo Seneca 27. epistol. quid faciendum sit a faciente discẽdũ est, cœpit Iesus facere & docere prius facere, & epist. 9. Eũ

elige doctoré qué magis admireris cũ videris quam cũ audieris,
que signũ antiquijs veritatis erat pomũ persicũ cũ folijs proprijs
ornatũ, habet cordis figurã pomũ illud, & foliũ linguæ, quando
vero hæc duo, lingua & cor cõsentiunt, oritur veritas: quo Chry
sostomus super illud quęcunq; dixerint vobis facite sic. Qui fidé
prædicant, & infideliter agunt, pacé alijs dant, & ipsi non habent:
veritatem & robur summamq; potentiam capite & cauda extre-
mis inquam, & vltimis suis partibus possidet serpens, capite enim
mole minimo & facili fundat latebras quibus occulitur, vt capi-
te terræ adacto subeat totus & euanescat subito, rostro & ore po
tentissimus lingua & dentibus, quibus & si non insigat morsum
venenum expuit natura actiuissimum, iecit lingua iam annosus
255 & senex, cauda simul flagella incutit, & blanditur cauda demul-
cet vt fine & vltimo præmium & pęnam polliceatur quasi prudé
tissimum animans. iustum hieroglyphicon Doctorum euange-
lij quod immitandum ab ipsomet nostro assertore Christo nobis
proponitur serpentis ænigmate, quibus robur sit solum in capi-
te Christo hominum, & Angelorum caput. dixit Paulus 1. ad Co-
rinthios c. 11. volo vos scire quod viri caput Christus est, caput mu
lieris vir, caput Christi Deus. Hoc capite petant. Lingua & déti-
bus sermone & opere, vt durissima quæuis subire & penetrare &
cõterere possint rostro potétissimo, verbo Dei omni gladio anci
256 piti penetrabiliori, dixit Paulus ad Hebræos. 4. viuus est enim ser
mo Dei, & efficax & penetrabilior omni gladio ancipiti, & per-
tingés vsq; ad diuissioné animæ ac spiritus cõpagũ quoq; ac me-
dullarũ, & discretor cognitionũ & intétionũ cordis. Rostro ergo
ore proficiát serpétes ij oris sermone, & verbo Dei ancipiti in vtrã
que parté in præmiũ & pęnã. potéti lingua, & détibus fortissimis
minétur correctione & suplicio, cauda fine & vltimo, modo blã-
dientes beatitudinis & gloriæ pollicitatione, modo verberantes
morte fine cauda, & vltimo, pena æterna & inferno, capite et cau
da potétib⁹, extremisq; vitiorũ scilicet, vt hæc ipsa potéter propel
lant & proligét lingãtq; & sugát venenũ infectorũ, vt serpétes fa
ciũt dũ in ictos incidunt, & læssos semel aut in venenossos homi
257 nes, qui oris capitisq; suctu venenũ ad se illiciũt, & trahũt, vt su
pra facere diximus, de Psillis & Marsis quod veneno illos abũdare
noscát o lore & halitu spiráte, ex Arist., Nicádro, Plinio & alijs, et si
intereát illico ac venenũ reasumũt illi, cótinuo enim harũ partiũ
motu

motu vitiosos succos discedere facit è corde &visceribus venire ad se se serpens,quos trahit & allicit motu & exercitio , ijs enim exercetur semper partibus,mouetur agitatur,quo dum parantur essui serpentes,has vt sicciores excrementorum copia abundantes,& calore motu adaucto,vi agendi & potentia efficatiores iuuet rescindere Galenus 4.ad Pisonem.c.intheriacis,Auicena postea,idē & Paulus AEtius reliqui vt mandi possint vt parentur in cibū hoc modo,aqua aneto & sale de coctis prius amputatis extremis,more anguillarū cōdimento addito quibus sic paratis secure vtimur,ossibus reiectis & vitiorū solido.Imo morbos omnes cutis quibus inficimur contagione & contactu, pellunt extirpant,vtillissimi nimis nitrosis partibus quibus exiccant vitiosos succos absumuntq;.Imo cum natura tentet pellere humores genitos ex earum substātia,simul & noxios reliquos emittit, qui detinentur minus natura ipsa, vt disimiles fędi & inutiles nutritio 258
ni,quo non retinentur & vi partium pelluntur,tum ventrem expurgant salsuginosa substantia qua pollent serpentes, detergunt nitroso,& calidis absumunt partibus vitiosam illubiem humorum,tum alijs frigidis interiora refrigerant corroborant,temperant vt ad extra propellant succos vitiosos,& tetros,eodem loco Galenus docet,& cum illo reliqui,tum Christo capite extrahant venenum corporisq; mistici vitia.& succos infectos, motu perpetuo Christi capitis,Isaias.53.capite,Iniquitates nostras ipse tulit & scœlera nostra ipse portabit Vere langores nostros ipse tulit,ipse peccata multorum tulit eodem capite. Hoc ergo capite vitia & venenum e visceribus educant extrahant capite nostri fideiussoris solutoris imo,Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris 259
tui ne obliuiscaris,dedit enim pro te animam suam.semel ac venenum nostrum elinxit vt liberaret nos.Prouerbiorum.20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni , & pro extraneis aufer pignus ab eo.est Christi vestimentum humanitatis scissum diruptum,atritum;Isaiæ. 53, Atritus est propter scœlera nostra. Et detractis vestibus cruci affixus. Serpentes capite sugant ad se alliciant motu capitis continuo,populi vitia, & corruptos mores,Actuum.1.capite. Surge Petre occide,& manduca, cui cum dixisset immunda,& communia numquam manducaui,est illi dictum,quæ Deus purificauit commune ne dixeris: lauacro passionis munda persistunt sanguine Agni.

De mirabilibus quibusdam astutiæ serpentis.

CAPVT XIIII.

260 Vnt tot tanta obstupenda & mirabilia, in natura serpentis contenta, prudentiæ plena & sagacitatis, vt multo magis conditus videatur serpens in monimentum hominum & vt alijs esset exẽplũ & hieroglyphicon quam, vt vna ex spetiebus naturæ & generibus rerũ quibus hæc vniuersi machina struitur, vniuersum exornaret, & id merito vt qui inter omnia animantia erat alijs excidio & ruinæ, veneno & malitia, hic ipse conditione & moribus illis esset exemplar & norma, vt nil fabrefactum ab ipso naturæ autore esset quod & si infimum, & vile nimis in natura haberetur, summam eius sapientiam, inmensam maiestatem & perfectionem non decantaret, cum in ijs adhuc eius bonitas, perfectio & excellentia splendeat & reluceat, infimarum adhuc rerum virtutibus & proprietatibus, inefabilem eius prouidentiã ostentantia. Hinc Psalmographus, vatesque sacer Psalmo. 148. Cui titulus est Halleluia, cum inuitasset creaturas, omnes decantare summi nostri conditoris laudes, & magnificentias. cum ab spiritibus & Angelis incepisset omnesque conuocasset creaturas, tandem reptilia, & serpentes vocat ijs. Laudate Dominum de terra Dracones & omnes abysi. & cum per naturam genera aliquot Draconum alata sint & non reptent sed peruolent aere, subdit bestiæ & vniuersa pecora, serpentes & volucres pennatæ. Quibus alæ subnascuntur præternaturæ ordinem aliquando, vt late supra, ideo vocat pennatos cum sint vere reptiles vt infra elucescet, vera reptilia inuocans infima & abiecta, vt ab ijs ipsis discant homines prudentiam & artem decantandi laudes & præconia suimet factoris vnici opere ipso, non solum verbis, vt reliquæ omnes creaturę actionibus laudant effectu & agere, quo ad formicam adhuc mittimur vt pigri in virtute eius sedulitatem & diligentiam immitemur, Prouerbiorum. 6. ijs, vade ad formicam ò piger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ in hiemem, & mortem reponit alimentum & escam & futura quasi considerat. Omnia enim quæ scripta sunt ad nostram doctrina-

nam scripta sunt, vt ex Paulo tradidimus tam libro scripto quam naturæ libro, & historia naturæ facinorum, & magnalium Dei, quæ in hoc caput distulimus, ne tędium afferret prolixum si de ijs caput constitueretur, inter quæ admiratione plenum est, quod cum serpens, vt antea monstrauimus, & si reptile adeo, & reptans sit recusset maxime excusset nimis caput submittere calcaneo, imo iccere tentat externus factus, totum periculo exponens, vt caput obseruet, scit enim pru- 261
dens animal, capite integro discissis reliquis viuere adhuc posse saltim vsque ad occasum solis, interire contra, capite lęsso, & si totum integrum supersit, cauda caput protegit tuetur & defendit, sui vltimo fine, & ad finem vsque caput tegit propugnat vndique, cognoscit vt antea diximus caudam sibi amissam semel renascituram, vt re vera pullulat recissa semel, imo amplior multo latior & longior quasi non cauda, quo in tutellam capitis, hac mulctari sinit, vt caput obseruet, sic Aristoteles secundo de partibus. 17. capite, à quo Plinius postea et reliqui accipiunt. caueant maxime Doctores, caput submittere calcaneo, & rationem affectibus & appetui, quæ calcanei nomine intelligi monstrauimus antea, capite 13. & seruæ dominam, obseruent caput Christum Deum, viri & virilitatis nostræ caput, & virum rationem caput appetitus & fœminæ. Caudam exponant pro capite periculis, fine sui custodiant caput, morte adhuc, cauda & vltimo certo sperent & sciant aliam sibi subnascituram vitam nouam immutabilem. Caudam vitæ, mortem, Deo voueant sacret serpens prudens pro capite exponat nam amissa semel orietur alia, longior adeo vt sit æterna, latior extensior defectura numquam, imo subnascetur totum, & pullulabit solum caudæ rescisione immortale æternum seminabitur quasi vt renascatur iterum. Paulus ad Corinthios. 1. 15. capite. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione, seminatur in ignobilitate surget in gloria, seminatur in infirmitate surget in virtute, seminatur corpus animale, surget corpus spirituale, Leui- 262
tici 3. & 7. Caudam animantium expetiuit Deus, & adoleri iussit, cauda ergo caput tegi debet propugnari & obtegi, Doctores sacri prudentes, serpentes cauda arripiant vt caput obtegatur & seruetur, non alio, ne serpentis capitis impediatur motus. Hinc Exodi. 4. Iussit Deus Mosi virgam magistratus in

ſerpentem verſam, ſimul ac emanibus decidit, ſemel ac remiſſit, cauda aprehendere non capite, capite enim arreptus ſerpens & appenſus eſt leuior multo facilior celerior, cauda penſus oneroſior, moleſtior, grauior impetu capitis facto, neque enim pendet cauda è capite arreptus, vt caput pondere trahat leuior illa, at caput trahit caudam illa grauius. Vt ergo virgæ acceptæ ſerpentem, laborem onus ſibi impoſitum intelligeret Moſes, cauda aprehendere iuſſit non alio, & vt caput cauda tutandum eſſe intelligeret, & Deum morte adhuc protegendum & cauda mortis, maximeq; vigilandum eſſe ijs qui publicæ conſulũt vtilitati, nam arreptus ſerpens capite ſecurè & impune tractatur, capite immoto aprehenſo ſemel, quo iccere nequit, at cauda apenſus vt pote capite libero expedito, & incerto petere poteſt qua vellit ille, quo nimis vigilanter viuere licet ijs, qui officio publico indulgent ac ſi dum virgam iuſtitiæ cõtinét, ſerpentem cauda pendentem ſuſtinerent, illico ac Moſes virgam à ſe proiecit, ſerpens euaſit poſtea cauda acceptus quid illi ex officio impenderet dignouit, virga enim iuſtitiæ ſi manibus decidat, aut negligenter tractetur illico ſerpens emergit. Ieremias. 1.
263 dum ſciſcitaretur quid videret, reſpondit. Virgá vigilantẽ ego video. VirgáDei video, quæ viſitabit noſtras vigilét ne andormiãt, cũ illa iugiter & perpetuo vigilet, qua ſunt & noſtræ regulandæ & examinãdę ſint ne rectæ vt virgis decet an obliquæ, quãtumq; rectitudinis habeant metiendę illa, quo poſtea inualuit hieroglyphicon vigilantiæ iuſtitiæ imperij & officij conſtituere, ſceptro oculo ſuper impoſito vt rectitudine ſceptri, & oculi aperti vigilia iuſtitia comendaretur. Quæ eſt ad literam virga vigilans Iſaię velit Deus ne virga hæc Aaron, & ſacerdotis ſummi Chriſti, abſumat, & deboret noſtras vt maleficorum virgas deuorauit Gliſcit Exodi. 7. Nullum eſt enim in natura animans cuius pinguedo aut adeps, emolleſcat adeo humectet lubricet, ſubſtantiam omnẽ præcipue ligneam, ac ſerpentis caudæ adeps Ariſtoteles. 4. de partibus capite. 1. & 3. capite. 4. Plinius libro. 29. cap. 6. ligna enim alioqui rigida conſtantia inflexibilia reddit mollia & ductilia facile vt norunt optime fabri lignarij & illi quibus ex officio impendet magiſtratum virgas polire & abſoluere, quas cum omnino leues in cõſtãtes lubricas, faciles adſtruant iã, vt quaſi manus fugiant decidant reſiliant facile, inconſtantes & ductiles cedentes,

res omnibus,vt modo virgis ipsis datur intelligi à tente considera-
ratis, adhuc vltra anguina pinguedine illiniunt & infarciunt
vt emollescant & minus constent faciliusq; quoquo versus ducã
tur & voluantur in commodum cuiusuis, & non secus huc & il
luc euertantur,ac si dormitasset iustitia, debiles imo vt quouis
pondere appenso,illuc virga inclinetur facile,rigida quæ consta
re deberet,dormitet quasi,tremulo capitis motu,vt reuerentiam
quasi præstet emptori remuneratorique serpentis adipe oblinita
semel,non minus serpens huic iustitiæ arbori & ligno in volui-
tur plicatur quam mali & boni scientię ligno,quo seduxit patres
cum Apocalypsis.1.sit dictum & alibi iudicibus. Reges eos in 264
virga ferrea,non facili leui flexili aut lubrica,imo constanti & as
pera ferrea non emollita adipe serpentis ocio desidia & pingue-
dine,crescunt ocio pinguedo & adeps Iob.21.de his & serpente.
Viscera eius plena sunt adipe: confusa indistincta, de afluentia
impiorum sermonem texens depinguibus reipublicæ & obesis,
qui sanguine pauperum pinguescunt hirudines facti & sangui
sugæ,reipublicæ lien,qui vniuersam populi humiditatem exu-
gunt quo motus reipublicæ iustos impediunt hidropici quasi,
Psalmo.72. Prodit quasi ex adipe iniquitas,ex afluentia otio pin
guedine,subdit, & in affectum cordis pertransierunt.quasi natu-
ram & rationem cum affectibus commutarint & passionibus ap
petitus,imo pingues in affectus cordis incidunt passiones& mor
bos,cordis motibus impeditis pinguedine,& adipe onusti,&gra
ues, corporis & naturæ propriæ baiuli & operarij. Pulsus enim
& cordis motus retardant pingues,adipis onere suffocato corde
opresso onustis arteriis quo pulsus adsunt debiles,parui,incon-
stantes,corripiuntur syncope & pręcipiti virium vitæ lapsu,suffo
cationis periculum imminet,impeditus animalis motus, vt tan-
dem in morbos & cordis affectus pertranseant. Docet Galenus 562
4.de causis pulsuum perplura capita.Serpens omnis,reditu solis
a solstitijs sub æquinoctijs accessu astri,vere & autumno sese exuit
senecta spoliaturq; vestis antiquæ,pręterquã Scytalis dictus ser-
pens qui solus in ea omni horum animantium natura media hie
me excubias deponit,est enim eo tempore senecta scytalæ, frigo
ris inclementijs vtilissima,vt Nicander in theriacis docuit ijs.cõ-
fert enim baculus talis,pelli scytalis circumbolutus,male valen-
tibus frigore,cum videlicet in manibus iners torpedo intensa fri

giditate,domitis orbata fuerit,tum enim demissos neruorũ nexus calcfacit extenditque.Lucanus libro. 9. Et Scytale sparsis etiam nunc sola pruinis exuuias positura suas. Antiquitus rustici homines baculos sambucinos inuestiebant senecta huius animãtis, hieme deposita,ne manus torperent frigore nimio, attritu incalescentes baculi, spolijs inuestiti scytalis prudentissimi serpẽtis exuentis se,quando maior vrget necesitas suorum spoliorum non antea:Dictus scytalis,quia occultus & abditus latet, vt eodem loco Nicander refert,quo dicebantur antiquijs scytalæ literæ,laconicis,vt adagio dicimus,quod e regione scytia ęnigmata & occultæ literæ zifræ vulgo dimanarint,docet Gelius libro.17
266 capite.9.Solem reliqui spectant serpentes,quo cutis generetur nitida & quasi renascantur denuo fulgentes lucidi nitentes nouique & alteri,ne motum vitiosa sicca hęrẽtia aspera & inæqualia impediant spolia,imo iuuent lubrica lenia resilientia, & noua.Incipit a capite exui serpens,ad caudam vsque vt recedant vetera & noua sint omnia:oculos nouos aduc nactus , antiquos relegat senectæ,quasi denuo ortus,ad petram deponit exuuias, & ad radicem fęniculi oculis vtilissimam , quibus gaudet summopere,occultissimis nudatur locis,ne spolia de nouo orta mollia & tenera lædantur occursu insectilium animantium , vt noxia vitet,tum ne lacerentur si fuga opus fuerit,abdita quærit, vt inueniatur minus,latitat exutus semel,vsque dum cutis concrescit solis,& caloris ope induratur & perficitur,toto hieme latet, secretus sepultus terra,abstinet a cibis priusquam amittat senectam & abijciat,potuque simul,maceratus antea agreditur exuere se expectat solẽ,qui exiccet decorticet cutem,& separet,exiccata enim & macerata cutis facilius secernitur , quã cibis humida & potu glutinosa & hęrescens.prudentissime ergo vt sese exuat sese abstinet,imo terræ linctu eo tempore vtitur humi stratus,quasi emortus serpẽs sine sensu in extasi raptus & absorptus. nec si contrectetur manibus mouetur ille mutatur vè eo tempore,rigidissimum pęnitentiæ exemplum expectãs sese exuere & disolui quasi ab exuuijs corruptis terra vsus eo tempore, vt frigore & siccitate quibus pollet,vitiosa excrementa corrigat & putredini obnoxia,emendetque ne putrescant intus,frigore temperato calore,& sicco humido,ne calore & humore putrescant alterata semel,quibus vniuersa putrescunt,iuxta Arist.4.metheororum,

rorum cap.1.quæ vitat prudenter terræ linctu & pulueris esu,tẽ pore rigido Arist.8.de historia cap.17.& 2.cap.17.Plinius lib.8. cap.27.AElianus lib.9.cap.21.23.29.Geneseos.3. capite terram comedes serpenti dicitur,Isaiæ.63.& Baruc.6. capite,vt late supra ex Galeno,& alijs.Sunt hæc omnia misterijs & arcanis plena 167
exemplo doctrina & prudentia serpentis immitanda. Vt exuat homo veterem hominem vt exuat sese,solis iustitiæ redditu quo hominem gratia eformare venit,sole ad equinotium reddeunte æquinotio & equalitate,dum redditu calefacit iterum instigat & pulsat ostium,gratia veris tempore,florum spei gloriæ,& autumno tempore fructus,charitatis feruore maturi,ad radicem feniculi oculis vtilissimam fidei,ad fidem radicem,vt spe florũ,charitate fructus,& fidei visu, ad petrã sese exuat serpẽs spoliet nudet corruptam senectam,Petra autem erat Christus,Paulus.1. ad Corinthios.10.Inforaminibus petræ quasi columba mittis,Canticorum.2.capite,qui serpens erat renascatur denuo ad radicem crucis,passionis scilicet,vt sit columba & renascatur iterum nudans sese inforaminibus petræ,percurrens crucis foramina Christi, amittatque spolia antiqua, mortis & dæmonis impedientia motus & motionem spiritus,actiones & opera, macerato prius pœnitentia & ieiunio serpente,abstinentia rerum sub equinotio verno legis gratiæ,aut sub autumnali æquinotio.Dum sol,ingreditur signum Arietis agni, dum est agnus,sol Christus mansuetus mollis,blandus,imbellis,mitis.Antequam iudex rigidus implacabilis omnia subertat tremebundus iratus Isaiæ.53.Quasi agnus coram tondente se obmutescet,& non apperiet os suum.Ecce agnus Dei ecce qui tollit peccata mundi.Sole ergo sub agni verno æquinotio exuatur serpẽs,& sub signo agni legalis quo est passus Christus agnus,eo saltim tempore quadragessimæ spoliet se,vt induat armaturam Dei homo,aut sub æquinotio autumni, cum sol illustrat virginem,quod est tempus acceptabile fructus vt autumno fructus salubres veniunt salutares perfecti, fructus tempore,lege gratiæ, non solum florum tempore,sub signo virginis Deiparæ,quod sol ingreditur autumnali æquinotio Isaiæ.7.Ecce virgo concipiet & pariet filium.sub hoc signo virginis exuamur cui commissa est ab antiquis statera iustitiæ virgini astreæ dictæ, & virgini nostræ, commissa iustitia ipsa, Christo nato & sole orto de virgine exuamur immitan- 168
tes pru-

tes prudentissimos serpentes . Estote ergo prudentes sicut serpentes . Vt vero spoliemur nos, maceremur prius pęnitentia & ieiunio extasi orationis raptu, contemplatione spolia arescant antiqua & arefacta decidāt, solis actione, deposita iam quo alia iterum subnascantur nitida & fulgentia renascamur & permutemur æquinotio agni, iustitiæ fructus, & gratiæ æquinotio, ne aspera senecta hærescēs aspera, motus impediat animantis iussos, venientes è Christo capite medio spiritu sensus & motus spiritus Dei. Terram lingant serpentes ij, vtantur puluere solo, linctu, hunc solum extrahant, non terra, puluerem iudicent terrena omnia, sint quasi sine sensu ad reliqua humi strati, pœnitentia, &
269 orti denuo renati & alti, solis ope illustres euadant nitidi & fulgentes securi certi, psalmo 70. Psalmographus sacer sic. Deus docuisti me à iuuentute mea & vsque nunc pronuntiabo mirabilia tua Domine & vsque in senectam & senium: ne derelinquas me. Docuisti me à iuuentute mea vsque in senectam, qualiter reiuuenescam, renascarq; vsque in senectam depositam & senium à iuuentute, et ortu quo deponitur & abijcitur illa. Incipit ab oculis exui & capite à Christo, per fidem Collirij fæniculi inunctus prius oculis vtillissimi, Apocalypsis. 3. capite. Collirio iniunge oculos tuos vt videas. Fidei scilicet quæ vt fæniculum visum acuit, docuit Aristoteles locis adductis, & Galenus, & Diascorides capite de feniculo, & alij. Potentioribus animantibus blanditur lingit superiora, inferiora adoritur & cœdit iccit· ieiunum hominem timet, & pertimescit nudum, tristem quærulum plenū expetit insilijt vestitum, mollem, hilarem, placidum, canentem psa-
270 lentem, ieiunus serpens acrius pungit deterioris est morsus, si plenum & pransum petat lædit impensius ipsum, ieiuni saliua hominis, exitio est serpentibus venenum & virus imo & homini ipsi nocet suum famelicum sputum si deglutiat ieiunus venenum argēti viui retundimus sputo ieiuno, vt virus viru hæbetetur & reprimatur Aristoteles 8. de partibus capite 19. Plinius libro 7. c. 2. AElianus citatis locis, & cum ijs reliqui. Imo docet Plinius, lib. 28. capite, 4. & libro. 28. capite 3. 2. 7. psillos & marsos non peti serpentibus, imo serpentes eorundem saliua torpescere & consopiri, emori quasi, hosq; filios serpentibus commitere vt dubiam prolem explorent, sintq; filij adulterini an legitimi, dum timent
271 de alienigenis maxime, & si de indigenis minime, iudicāt eos omnes pu-

nes pudicos, quibus blandiuntur serpentes & proprios vocant, si impetantur illis alienos. Quo Herodotus libro. 4. exemplo Atir sic cecinit. Nec nō serpentes diro exarmatæ veneno. Doctus Atir somnoq; graui sopire chelidros, ac dubiam admotam sobolem explorare ceraste. Plutarchus idem, Lucanus, libro 9. Gellius. 16. lib. capite. 11. Crinitus libro 1. capite 3. de Psillis & Marsis idē docent. Qui Psilli dicebantur a Psillo libiæ rege, apud Garamátas, Marsi vero a Marse Circis filio, qui a Marsis Scythæ populis nomē accepit, vt docet Stephanus, tum Herodotus lib. 4. citato, ijs tā tam adesse potentiam contra serpentium ictus edocet, vt sudore & saliua eosdem interficerent, & contopirent: Ophiogenis etiam hanc inesse virtutem incolis Cypri ijdem referunt autores plurimi, vt salutatores vulgo dicti, hac gratia pollent modo apud nos, & nescio quibus verbis Diui Pauli orationem vocant Rhodij serpentes superant vsque modo tetros, adhuc vulgaribus notissimum ibi. Suntq; hæc nacta maiorem fidem ex Agone legato Psillo, romæ à consulibus in dolium serpentium concluso expos cente illo, vt fidem suæ potentiæ adhiberent Romani, qui superstes euasit vt miraculum præberet non leue examen & discrimen subiens arbitrio. Ijs comendatur maxime obedientia subditorū, & maiorum politia & gubernatio, correctio, increpatio, ordo, veneramur prosequimur maiores illis obedimus obtemperamus, subditos corrigimus, hortamur instruimus, etsi opus est petimus cedimus vt licet, prudentiam serpentium immitantes, sualores sacri euangelici modo blandiantur maioribus superioribus potentibus, modo increpent minores inferiores subditos consulentes corrigentes imperantes vt modo superiores inferiores modo iustam ministerij sacri lancem adæquent. non secus atq Eliseus ille, qui maior erat & duplex spiritu. Regum 4. 2. capite incurua 272 uit se arctauitq; vt puerum æquaret. 8. capite eiusdem, vt modo maior, modo minor debitam nancisceretur magnitudinem. comendatur ergo maxime obedientia, natura serpentium potentia & imperium prouidentia & prudentia. Augustinus de opere monachorum sic. Quid iniquius quam velle sibi obtemperari a minoribus, & nolle obtemperare maioribus. 1. Regum. 15. Samuel sic. nunquid vult Dominus holocausta & victimas, & non potius, vt obediatur voci Domini, melior est enim obedientia quam victimæ & auscultare quam offerre adipem arietum. Gregorius libro. 35.

bro.35.moralium hæc explicans inquit. Obedientia merito victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero, voluntas propria mactatur. Bernardus de pręcepto & dispensatione tractatu. Perfecta obedientia legem nescit, terminis non arctatur, nec contenta angustijs professionis largiori voluntate fertur in latitudinem charitatis & ad omne quod iniungitur spontaneo vigore liberalis, alacrisque animi motum non considerans in infinitam libertatem extenditur. Est tandem obediens excessu virtutis quasi imperans se, & non subditus sui iuris & non alieni dum negat suum esse, sed committitur alteri prudẽter. Vt ergo serpentes maiores venerantur & blandiuntur sic legis suasores suadeant obedientes blandientes ministrantes, vt Christus suasit Apostolos lotione pedum vt quemadmodum & ille fecit, ita & illi faciant, Ihoannis.13.capite. Sintque fortes Psylli, ophiogeni, & Marsi, quorum fida & certa soboles non impetatur serpentibus, fœtus & conceptus opera pudica, soboles secus adultera ijs exterminetur & extirpetur Sapientiæ.3. Filij autem adulterorum in consumatione erunt, & ab iniquo thoro semen exterminabitur. Exploratione facta serpentibus ijs, vitiorũ & scælerum veneno inficientur vt obeant crudeliter Prouerbiorum.6. Qui autem adulter est, propter cordis inopiam perdet animam suam. Infecto corde serpentium veneno dum examinatur
273 proles ne sit adultera an pudica. Refert Plinius, libr.7. capite.1. 22. & libro.22. capite.21. Serpentes læsos semel nõ petere amplius quos semel iciere, nec vltra pungere. tum inferiores veneno serpentes si à potentioribus percutiantur petere nunquam amplius imo & fugere odioque habere similes sibi aut maiores viru & potẽtia, respuereque & eos, quos semel veneno infecisse qualitate expirante & spiritu tetro ad externa humoribus mista latenter abdita, etiamsi euaserit homo veneni noxam quo nec serpens lacessit serpentem nec lęssum lacessitumvè semel iterum pungit, potentiori percusos serpente nunquam inferior adoritur aut cedit, pungat ergo Christus semel iciat cor petat, serpens maior serpente dæmone, est Christus serpens Numerorum.22. Ihoannis.12 capite.3. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto sic oportet exaltari filium hominis. Serpens est Dæmon Ihoannis Apocaly. 12. & 22. Dæmõ serpens antiquus qui vocatur Diabolus. Christus ergo serpens iciat, vt serpẽs, antiquus icere nõ possit, minor Christo po-

sto potentia, & viribus inferior superatus imo iam & victus illo conuictus, potentissimo serpente Christo, vincant serpenté serpẽ tes euangelici potentiores, verbo & opere, serpente dęmone pe- 274
cato quibus data est calcandi serpentes potentia, Luc.10. Ecce de di potestatem calcandi supra serpẽtes & scorpiones, & supra om nẽ virtutem inimici, & nil vobis nocebit. Serpente Christo pun- cti semel dæmone superiores, si serpens Araneo suo filo appenso occiditur, docet Plinius libro 75. cap.10. quis pertimescet animal Araneo superatum & subditum araneo iam occisum? Christo ap penso cruci, vermiculo hoc reputato oprobrium hominum & ab iectio plebis, qui virentem Dæmonis erosit hæderam nocte mor tis vna Ionnæ.4. capite, ergo prudentes sicut serpentes. vbi opus est ibi petant multoties enim semel læssum nõ est opus pungere amplius, si cor ictus sustinuit quo pũgant alios, eos quibus est o- pus, vt iciant lacessant, vniti nimis lacesint inter se se vitia extirpẽt non se pungant vt serpentes confederati & iuncti qui inter om- nia animantia plus alijs omnibus multo coniunguntur, & confe derantur vt late. 2. capite patet, vniti in Christo serpente infinitæ virtutis & potentiæ iciant pungant compungant alios prudentia & doctrina. Inter omnia vero quæ magis prudentiam serpẽtis cõ mendare videntur, est illud vnum quod refert Plinius lib. 28. cap. 3. Nullum animal sic alteri vniri, aut hærere ac serpens serpenti, adeo vt corpora duo cum sint corpus vnum biceps appareat dũ complicantur. Arist. 1. de Generatione cap. 7. Plinius lib 8. cap. vl timo Perotus Epigramate 21. Docent in AEtiopia, complicari a- deo, & adhærescere inuicem, vt montes altissimi protuberẽt, eis- dem plicatis & irretitis intertextisque caudis complicatis, hian tibus oris, in hostes & inimica animantia, quibus muniti, ab iniu- rijs aduersariorum tuẽtur, se, & sobolẽ in medio reclusam prius vndique insuperabiles, quorum morsus serpentes non petere di- ximus antea, in Syria indigenas nõ icere aut lacessere incolas vult Arist. 8. de histor. cap. 4. Plinius lib. 22. cap. 21. hosq; si debiles edu cãt fętus oua cõmiscẽtes semina subigare & iniũgere vt fortissimi pulullent serpẽtes oriaturq; maximi, oua inutilia deuorãt absu- mũt, & vtilia aduc fame & penuria, quę hoc anno excubãt sequẽ ti educũt terra cõuolutis ouuis eo omni tẽpore. Cõsulit assertor noster Christus legatis legis ijs maxime æmulari serpẽtes vt sint vnum in charitate, & vinculo pacis, qui vt populũ instruant mis- [illegible] doctrinam doctrinæ. vt fętus educant fortes commisceant

oua, &

oua & salutis semina hiantibus oris, scripturæ verbis, caudis irretitis exercentibus caudis labore asiduo pœnitentiæ doloribus, & blandimentis dum fuerit opus sobolem & prolem, fœtus tueantur & propugnent, vitia aduena lacessant petãt, nostræ naturæ, ini
275 mica aduena contraria Ecclesiastes, 7. Creauit Deus hominem rectum, ipse autem immiscuit se infinitis fere quæstionibus. Sũt enim magis ad modum naturæ, pietas, religio, inocentia, integritas, & si diuinitus impertiantur, quam peccata & vitia, coheret enim positiuum positiuo magis, quam priuatiuum positiuo. Petant ergo discerpant vitia aduena, seruent tueantur virtutes incolas, augeant, & conseruent addacti in vnum, sobolem, in centro Deo constitutam locatam obseruent ad Ephesios, 4. Solliciti seruare fidem in vinculo pacis. fiant vnum caput biceps Christo Deo parnaso sapientiæ bicipiti Christo humanitatis & diuinitatis capite pollens eiusq; pars mistica Christicola. 1. ad Corinthios, 11. Caput viri Christus caput Christi Deus, vt fortissimos educant fętus, & validissimam sobolem.

De mistico significatu quorundam, quæ ad prudentiam serpentis spectare videntur.

CAPVT XV.

Vlta occulta satis, & abdita naturæ huius animantis obstupenda, & rara doctrinæ, & sapientiæ plena imitanda in medium protulimus, quibus, & literales sensus Scripturæ sacræ elucescant, vbi de ijs incidat sermo, & fundentur tropologici plures, moralesq; & allegorici, figurati alij, vt homines imitentur sequanturq; opere serpẽtes, eosque æmulentur, vt noster assertor renuntiauit Christus, quo mistice adhuc, & quædam eorundem animantium virtutes, proprietatesq; excellentes, & claræ, ex abditissima eorundem natura, decerpere libuit, antequam lubricissimum natura animans, vltimã nostram subterfugeret manum. cuius est illud obstupendum satis ex terræ cauernis latibulis & subterraneis domibus, nullo alio fa
276 cilius educi posse ac manu læua, quam impetit commissam semel nescio quo instinctu, qua duce natura, aut arte despecta dextra similies

simillies offeratur & committatur illi, cor enim & si medium pe-ctoris teneat quod dissectionibus patet, docet Aristoteles 2. de hi storia, capite. 16. Galenus de vsu partium. lib. 7. capite 5. & 6. de placitis Hyppochratis, & Platonis capite 8. Plus tamen ad sini-strã vergit anteriora versus, ad superna magis, vt nobilior ei quã-tũ fieri possit adscriberetur locus, tutior, & aptior, & vt melius tueretur latere dextro, cor, insinistro appositum cui latus dextrũ tutellę est, à quo motus & robur, insunt enim dextro lateri impe tus motus, est motus adextris nobis in tutellã sinistræ, etsi ex cor-de originetur motus: hunc situm omnibus inesse animãtibus cor dis, præter quam serpentibus, cisdem locis eisdem autoribus in-uenies; quibus cor ad superiora vergit, & ad posteriora declinat, vt diximus antea, reliquis cor medias tenet, & locatur vt diximus ad sinistram vergit cuspide, vt illius partis compensetur frigus vi cinia cordis motuq; incalescat pulsus, regeneratione spirituum vitalium, quæ destituta animali motu, intenso adeo vt habet dex tra refrigeratur. Mucrone cor superiora petit, vt organa sensuum calore foueat, quæ locantur sursum in capite, vbi omnes resident sensus, quotquo t insunt animanti, vt eodem loci Aristoteles re-fert, hinc cordi remedia aptamus parte sinistra, tum hanc minus periculis committimus & seruamus magis, clypeis, peltis, vmbo-nibus, parmulis, & alijs eiusmodi, aplicitis huic eidem parti, quã tueri nitimur, hac cor declinat cuspide, & sinistro ventriculo re-referto spiritibus, vitæ, copioso & viuifico halitu, calore vita & potentia dextro excellentior, docuit Galenus. 7. de vsu partium, capite. 5. 6. de placitis, capite. 8. hinc minus elongamus brachium sinistrum à nobis obseruãtes naturam porrigimus minus, ne cor deseramus, ne frigescat brachio disito & eo vtimur minus, hinc ambidextri & scœui aut sinistri, sunt corde frigidiores timidio-resq; ideo & animosi minus, vt pote qui cor refrigerent brachij sinistri extensione & porrectione quo subit aer distracto semel. Hinc pars sinistra vulgo dicta, est altior, nobilior, excellentior, est reuera dextra, cordis situ positione, cordata pars cordis sedes do micilium & locus, Petrus Bullijs Pontificijs Ecclesiæ caput, sini-stram vulgo dictã tenet partem, re vera dextram, & Paulus quam vulgus iudicat dextram, hinc Virgo Deigenitrix sinistram, reuera dextrã filij & crucis tenet partẽ, & cordis latus, & Ihoannes aliã plurimis antiquissimis Ecclesijs, vt est videre modo, & Calleneus 277

refert Cathalogo gloriæ mundi, hinc lex gratiæ Euãgelium sacrũ ad sinistram hanc referunt, quo prætores iudices Rectores Præfe-
278 cti nobiles ad sinistram hanc sedét, templis delubris Abbates Prę lati, maiores locis sacris, Deus ad sinistram iustorum est cordi assidet, nam iusti ad dextram, hanc possident fœlices stabiles. Quo dicitur Prouerbio. 3. Longitudo dierũ in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ, & gloria. Longitudo dierũ æternitas duratio iustorũ in dextera, locantur enim ad dextrã cuius est robur & impetus, quo significatur duratio, at diuitiæ & gloria in sinistra, Deus Dei visio cordis sunt, & ideo sinistræ, & cordis, vbi cor residet. Quo patet locus ille, Dixit Dominus Domino meo sede à dextris meis, Psal. 109. Pater enim filium Deum locat ad dextrã, & locũ filij exponit: quo Pater sinistrã filij obtinere constat eo loci, nam filius ad dextram est Patris, est ergo Pater ad sinistrã filij, at infra eodẽ psalmo sic, Dominus à dextris tuis confregit in die iræ suæ reges. Vbi filio dicitur Patrem confrigere Reges & Principes a dextris filij cum tamen Pater ad sinistrã, filij cõstitueretur prius eodem Psalmo, nam filius ad dextram Patris erat, & Pater ad si-
279 nistram. Vocauit enim dextram prius more hominum, quã dextram vocamus à qua motus loci dexterè oriũtur sensibiliores magis: at postea iuxta naturæ animãtium modũ appellauit dextram propinquiorẽ cordi, quæ est dextra, & dextera, re vera, & natura cordis positione & situ cordis vicinia pręposition & dignitate, actionibus virtute & potentia, hac enim dexteræ fiunt perfectiores actiones sensus, & nutritiuæ animæ alentis, corde agente, vbi hæc omnia resident vt in fonte & radice, vt in vitæ principio, est cor centrum & origo virtutum omnium, in quod vt in finem, & centrum tendunt opera cognitionis, naturæ, & localis animãtis motus, a corde incipit vt a radice, & si exequatur dextris, virtute accepta in corde terminantur actiones omnes, & si incipiant alio perficitur ibi sanguis, & si incipiat ab epate, in quo rubescit primo: Dextrum enim a dexteritate dicitur a præstantia agendi aperitia, & excellentia operum, quo in genere dexteritas dicitur & dextrum, à quo est actio, perfectius, & à quo est illa præstãtior, & si specie dextrum vocetur pars loci motus, qua exequitur ille, & cum sit cor omnium origo virtutũ & operum, est dextra vere pars, cui assidet illud quo solum est dextrum in omni viuenti, cor aut respondens cordi proportionale vè, & si ante & retro, dcor-

deorſum & ſurſum ſiniſtrum & dextrum,ſeparētur partibus,exe cutione agendi non tamen principio initio non termino & fine, ſunt vero in parte ſiniſtra perfectiora omnia,actionesq; præſtantiores.Hinc pulſus,in ſiniſtra ceſſant tardius dextra,dum animal emoritur & in vitijs cordis cōpatitur antea ſiniſtra pars. Hinc anularis digitus partis ſiniſtræ,tot obtinet naturæ dotes virtutes actiones,ob cordis cómertiū,vt antiquitus,illo ſolū potiones cō mouerēt medici propinādas ęgrotis.Hinc dextrū latus offerimus 820
ijs quos veneramur & colimus,vt ſimus cordi eorū viciniores & propinquiores,vt cor beneuolétiamq; captemus,tū etiá cū parte dextra exequamur motū,illū,quē proſequimur obſeruatione inuitamus dextra ac ſi velimus ſubditi & humiles imperio alterius moliri actiones,prout cor imperauerit&diſpoſuerit alteriusquē obſequimur cultu,& cui vnimur poſitu,cuius cordi adiūgimur, quod expetit ab homine Deus amat,& diligit,& iuſtos ad dextrá prædeſtinauit,vt cordi iuſtorū aſideat:ſponſa Canticorū.2.Læua eius ſub capite meo,&dextera illius amplexabitur me.Cordi ſpō ſi ſpōſa aſidet,læuæ,vt dextera gubernetur,& Eccleſia, & fidelis, & pijſſima Virgo.& cū iuſti dextrá obtineāt,Dei iuſtiſſima ſpōſa, &ſi ad læuā,more hominū collocetur,tamē dextera eſt re vera na tura & corde,&dextera amplexatur illā,dicta dextra,nil enim in Deo ſiniſtrū eſt,ſunt omnia dextra Deo &iuſtis,vt omnia ſiniſtra & præpoſtera nilq; dextrū iniuſtis & peccatoribus,ideo vocat læ uū & dextrū,more hominū,dextrū re vera,'& vulgo, vbi nullum eſt ſiniſtrum,ſed dextra omnia,hinc Pater eſt ad dextram filij, & filius ad dextram Patris ſimul,duratione ęterna,vt erat in princi pio,& nunc,& ſemper obtupeſcat,& ſileat natura omnis imo mi returq; Chriſtum omniū factorem Deum,qui tulit lancea dextro 281
latere perforari,vt dum hominem ſtrictiſſimis teneret amplexibus dextrum latus ſiniſtro & cordi hominis applicaret,vt patet po ſitione,&ſitu dextra ſiniſtris & ſiniſtra dextris cū aptemus ample xibus,exiuitq; ideo ſanguis & aqua cōfoſſo latere vt ſanguine alimétū,aqua lauacrū ſignificaretur,vitæ integritas,& mūdities,ci bus ſanguinis,&potus aquæ,vt nil deeſſet hominibus iā intellige retur quo minus viuere poſſent cibo & potu appoſito.Sanguis ve nis côtinebatur,qui dirupto latere fluxit, aqua vitali cauitate in pectoris ambitu,vbi cor continetur,quo dirupto fluxit , ſudore ſanguinis prægreſſo prius,Lucæ.22.capite,Exiuit tenue ſanguinis

alimẽtũ naturę calore, anxietate tenuatũ, vigilijs, ſolicitudinibus
męrore & triſtitia anxietatibꝰ, extenuatũ nimis, ſub forma ſangui-
nis, ſudore erupit tenuatus ſolus ſine aqua quo friguit cor & vici-
nia cordis, perfriguere ideo, vt poſtea aſcẽdẽtes halitus calore &
282 incẽdio, tãdẽ reſtinctis ęſtibus defectu ſanguinis, ſudore amiſſi &
exoluti in aquã mutarentur, quo fluxit aqua cõfoſſo pectore, ea
fuit anxietatis, & anguſtiæ, agoniæq; potentia, lauacrũ alimẽtũ &
potus fluxere miraculo hac pręgreſſa diſpoſitione prius emortuo
Deo, mortuis enim congelatus ſanguis non fluit, neq; ea ex parte
aqua natura. Prius exudauerat ſanguis mortem ſignificans ſan-
guinis effuſſione quaſi non eſſet ſibi opus alimento, morti vicinũ
vt notaretur, ſi aqua deeſſet, amoris incendio cor Chriſti, confla-
graſſet charitatis igne, quo fuit opus aqua, vt temperaret corri-
geret ęſtus, vſque ad ſtatutum tempus, vt non antea interijſſet,
quam interire decreberat, quo cępit lauacro oculos abſtergere il-
lico inimicorũ adhuc, aqua, & reficere ſanguine alimento, aqua
regenitos Baptiſmi & lauacri, quos ſanguine alit in lege gratiæ
viros perfectos indicans, Euchariſtiæ ſymbolum, generationis, &
vitæ hieroglyphicon, ortus, & alimenti viuentis, figura aptiſſima
vbi & ſacramenta omnia, ijs duobus explicite, & conſequenter
ſignificantur regeneratione, vitæ alimento, & morituris neceſſa-
ria inunctione & ſalutis corporalis adhuc, quibus hominem mu-
niuit Deus contra ictus ſerpentium qui cum petat cor fulciuit
ſiniſtram vallauit & ſepiuit qua ſerpens antiquus extrahendus
erat, cum hac petat ille, & adoriatur læuam & cordis ſedem, hãc
hiat cor inficere tentat neglectis alijs, quo læuam aggreditur cũ
hac ſit additus, & via in cor facilior & certior, Eccleſiaſtes. 10.
Cor ſapientis in dextera eius, & cor ſtulti in ſiniſtra illius, in ſer-
pentis via ſcilicet eſt cor ſtulti, qua petit ſerpens & dæmon me-
dijs in occaſionibus, ſtulti cor, ſapientis in dextra, dextere moue-
tur, & alioquam venit ſerpens. Hinc fortiſſima, Iudith. 16. cũ cor
in dextra obtineret læuam commiſſit Holoferni, vt cor obtuliſſe
ratus eo aggrederetur, vt decepto illo & illuſo ſerpentẽ extrahe-
ret de populo Dei ibidẽ dicitur, nũquam ſatis celebrata fœmina:
quo ibidẽ dicitur manu læua caput obtinuit & dextra amputabit
283 caput: iuſti ſerpẽtẽ eludũt & decipiũt, qui cũ ſint ad dexterã Dei,
& ideo in dextro cor habeãt in Deo, & in Dei dextris, læuã ſerpẽti
multoties offerũt, dũ licet tẽtationes ferũt & ſuſtinẽt nõ fugiũt, v

cum cor

cum cor extra obtineant, in Deo, ſcilicet irruat ſerpens, cor poſſe icere ratus vt illuſſus diſcedat & abeat, cor iuſti in dextera Dei eſt nā eſt iuſtus à dextris, &in hoc circulo ęternitatis dextera iuſti eſt Dei dextra, & dextra Dei, dextra iuſti idcirco ſemper ſerpens illuditur & nunquam cor inficit. Quibus ſerpentibus ſacris Euangelij nuntijs, conſulitur illud, & immitandum proponitur, vt cor petant & hominum alliciant mentes & animos moueant, læuam vulgo dictam, cordis latus, & verum domicilium adoriantur, quæ eſt vere dextra pars poſitione, & corde, qua cor locatur ac comprehenditur vndique ab ijs qui corde vtūtur dextere vt licet. Cor petant hoc afficere tentent ſerpentes cœleſtes, conſeruatione virtutum, præcautione, & curatione vitiorum reductione in perfectiorem naturam augmento & incremento roboris, modo vitia corrigentes & ſiniſtram, modo dextram cōſeruantes virtutes quaſi gladio ancipiti, & verbo Dei ad dextram, 284
& læuam, ad Hebræos. 4. Sermo Dei penetrabilior omni gladio ancipiti addextram & læuam. Ihoannis Apocalypſis. 1. De ore eius gladius vtraque parte acutus exibat talis eſt ſermo Dei. Ijs eluceſcit ſolutio eorum quæ addubitauimus taxatur enim ſerpentium calliditas & prudentia ex tollitur, neque enim hæc ſunt eadem imo ſignificatu & natura differunt quam maxime: Calliditas à calore dicitur indiſtincte agenti, noxie aut inoxie operanti prout materia ſubſternitur, aut vt vult Cicero. 1. de officijs, à callo callidum quod conſuetudine duratur proteruia contumatia & malitia. At prudens à proſſum venit, quia eſt vtilis alijs, & ſibi 285
vtilis, actione & officio & immitatione vt ſunt ſerpentes, vtiliſſimi ſibi opere & alijs immitatione, quo opprimitur calliditas & prudentia extollitur. Imo cum ſimplices mitterentur, & hac virtute muniti ſimplicitatis ſanctæ, contra Luporum inſidias, quæ virtus ouiuū natura ſignificatur ſimulationi oppoſita & fraudi, ſimplicitas enim in vnum ſolum tendit in veritatem, quæ vna eſt & ſincera non mentita & coloribus apparens non ficta ſimulata, eſt vęritas vna, nam bonum eſt, & hoc ex integra cauſa, malum vero ſimulationis, vt alia mala multiplex, nam ex quocunq; defectu recta enim linea inter duo puncta ſolum vna, obliquæ infinitæ, eſt recta veritas, obliqua duplicitas & ſimulatio, ſimplicitas ſignificatur ouuibus, ſemper eodem modo agentibus, nō ſe petentibus rixantibus contentione & fraude, ſimplicisſimo victu & potu con-

tu contentæ, vtilissimæ alijs, quæ in bonum aliorum omnia quæ possident elargiuntur libere, vtilissima & proficua alioqui carnes lanam, lac, cutem ex quibus tot tantaque ad vsus humanos veniunt vsu & vtilitate plena nulli nocent omnibus profunt nulli obsunt, imo hoc dicere liceat nil aliud vnquam pronuntiare aut proferre quam, ve, ve, ve, quasi veritatem consulant veritatis prolato initio, quo simplices esse summopere patet, cum nusquã ore, earum veritas decidat, imo nũtient perpetuo, quæ adhuc coram tondente & carnifice, non apperiunt os dum transfiguntur gladio, cũ alia conquærantur omnia animantia in morte, quo Isaias
286 53. Quasi Agnus coram tondente se obmutescet, & non apperiet os suum. de Christo cum inquam simplices vt oues mitterentur Apostoli & Christi discipuli, & à secl e, in luporum insidias quibus nil melius resistitur quam simplicitate & veritate ipsa, vt nec falli nec fallere possint veritatem sectantes, & in verum semper tendentes consulit prudentes essent sicut serpẽtes, hæc enim duo simplicitas & prudentia cohærent nimis interse se, & nectuntur maxime nam qui vero & veritati student, media eligũt in finem certa, quod prudentiæ est, media in debitum ordinare finem & apta eligere & vt decet talia qualia oportet, quo nec calumniari poterunt quia simplicitate, vera solum prosequntur simplicitate cordis, non duplicato, & fallaci non simulato & ficto diuiso & non vno, Oseæ. 10. capite, diuisum est cor eorum nunc interibunt. Ecclesiastici. 2. capite vè duplici corde & labijs scœlestis, Ieremias. 16. Duplicibus iniquitatibus pęna stabilitur ijs. Et red-
287 dam primo duplices iniquitates, capite 17. ijs pœna infligitur, duplici contritione contere eos quod duplicati fuerunt, animo & corpore puniantur, simplices ergo inter lupos, estote, prudentes sicut serpẽtes tũ vos prudentes sicut serpẽtes, estote simplices inter lupos, ecce ego mitto vos sicut oues, munitos simplicitate sancta sincera cum antea prudentes essetis, sicut serpentes. Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum estote ergo, tales, scilicet simplices sicut colũbæ. Mistico adhuc, & literali sensu. per ea quæ de vini cupiditate serpentium atullimus, quædam sacræ Scripturæ loca commodissime deplicantur, Ecclesiastici. 31. commoda, & in commoda vini sigillarim refert Dei spiritus ijs. Dili-
288 gentes in vino noli prouocare, multos enim exterminauit vinũ. Ne irrites & prouoces ad iram diligentes in vino curiossos solicito

citos vini potatores, nimis vino indulgentes, ne calore vini ira excitata, rixæ, contentiones, lites, iurgia, vulnera, mortes, contingant multos enim exterminauit vinum, tam de vitæ termino morbis & egritudinibus vsu nimio, quam de termino rationis, & legis, Mapheus Vehius sic, Nec veneris: nec tu vini capiaris amore. vno namque modo vina: Venusque nocent. Bellum sepe petit ferus exitiale Cupido. sepe manus itidem Bacchus ad arma vocat. Horatius Oda.13. vror seu tibi candidos. Turparunt humeros immodicæ mero rixæ. Imo Ecclesiastici.19. Vinum, & mulieres apostatare faciunt sapientes, & arguent sensatos. insensatos concludent si sensatos arguent. Subdit Spiritus sanctus de vini effectibus eo cap.31. Ignis probat ferrum: durũ sic vinú corda superborum arguet in ebrietate potatum, æqua vita hominum, in sobrietate vinum si bibas illud moderate eris sobrius. ignis ferrum succendit & probat arguit & examinat concludit vero, vt quod ferrum est solum relinquat reliqua scoria amoueat, est durius ferrum examinatum igne. vinum in moderatum superbos examinat, & arguit, vt solum quæ superbiæ sunt absumptis reliquis supersint, cor ferreum ignitum ad iras succensum & æstuans excandescensque facile examinat, & concludit hæc. Est vinum in sobrietate, hominum vita æqua, nam vino vita si moderate illo vtamur æqua est non morbis inæqualis, non vitæ aliquid, morbi reliquum, & mortis tandem, est enim morbus mortis via, & mors in fieri, est inæqualis vita participans de morte & morbo modo, postea de salute & vita, si moderato vsu vtaris vino, & sobrie prudentia & consilio æqualis. Historice vero & mistice Doctores legis vt licet, & quando & quomodo licet vino vtatantur. Vsus enim vini moderatus vtilissimus est, immoderatus quantum pernitiosus & noxius, consulunt medici omnes Hyppocrates, lib.4. de morbis latissime in Aphorismis pasim & alibi, Galenus.8.& 9. methodi medendi 2.& 3. de alimẽtis Paulus AEgineta AEtius, & omnes reliqui medici, & philosophi, Aristoteles præcipue 30. sectio, problem. sententia.1.2.5. quo aquosum vinum dictum olligophorum græcis quod aquosum sit, & facile, summis laudibus extollunt omnes in asiduum potum, & commune, meraca vero, & fortia vina vitant salutis tempore, & sanis hominibus, in potum, & si in medicamenta concedant dum opus est. Quo subdit eo cap. Spiritus sanctus. Quę vita est 289

quę minuitur vino? Quasi dicat nulla. loquitur de moderato vt dixerat antea, subdit quid defraudat vitam? mors, idest, immoderatum vitam defraudat, nam bibitur cum voluptate, & mortem infert hoc est defraudare. ingreditur blande & postea mordebit vt coluber Prouerbiorum 23. cap., parit morbos quibus vita exterminatur, excitat enim omnes morbos, afluxu materię, quo vitam defraudat alioqui duraturam, ergo est mors nam quod defraudat vitam mors est, vita vegetatiua fœlitior est vino temperato, coctionem iuuat, alimento eo conficimus melius, robustiores eius vitæ actiones efficit. sensitiua perfectior est vino, organis sensuum perfectis nutritione animę alentis, intellectiua altior, sensuum excellentia, quæ ergo vita est quæ minuatur vino, soluit curas moderatum, quo dicitur ibidem. Vinum in iucunditaté creatum est ab initio, & non in ebrietatem. abussus est illo Noe nō vsus, concludit, Sanitas est animæ & corporis sobrius potus. Exultatio animæ, & corporis vinum moderate potatum contraria vero infert immoderatum. Coguouere philosophi Horatius nouit Oda. 7. Mecū sępe uiri nūc vino pellire curas & 11. Potamus vncti dissipat Euhyus curas ędaces, Euhyus Bachus quasi ob dormiēs græcis Epodō. 9. curā metūq; Cæsaris rerū iuuat dulci lyęo soluere Bacho, & vino, lyęo illius regionis sed simus de moderato vini potu moderati hic, aduc per hieroglyphicō & silētiū serpētiū per
290 se cretos ictus & patētes quādo opus est enodatur locus ille Matthæi. 18. capite vbi dicitur. Si autem peccauerit in te frater tuus vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum, si te non audierit, adhibe tecum vnum vel duos, si te non audierit dic Ecclesiæ, si Ecclesiam nō audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. petant dentibus si non sat est lingua. acessant mordeant inijciant dentes sanguineos vt eijciunt serpentes, & cinericios. Canticorum. 4. Dētes tui sicut greges tonsillarum. Tonsillæ gregatim agminatim decurrunt, vellere detracto frigidiores natura maribus, mitiores leniores vt sese foueant, & volatilium animantium iniurias infectilium vitent, in clementiam cœli incommoda, rigorem alijs & sibi vtiles, sibi fotu, alijs vellere, numquam se petūt aut in se irruūt tonsillæ oues, imo sese iubant, arietes contra contentiose rixantur, sæbiunt in se ruunt, tum capra capram hircus hircū non ouis ouem, serpentibus ergo prudentiæ legis, sint dentes tonsillarum sint sicut tonsillarum greges eorum dentes cumulati, coniuncti

vnit'

vniti interſe non ſe petant non inſe irruant, ſibi vtiles & alijs prudentia & conſilio, non diuiſi non Doctor Doctorem petat laceſſat & carpat, ſed agmine facto omnes dentes in vitia inijciát, hæc mordeant diſcerpſint, imo cum dentes ſponſi ſint ſicut greges tõſillarum, cum vellus pro nobis tradiderit Chriſtus. Miniſtris Euãgelicis ſubdit, dentes tui ſicut greges ouium, non dixit tonſillarũ imo cũ vellere vtiles ſibi vellere, & alijs vtiles ſpe præmij, pręmia pollicentes æterna viatoribus, quo cap. 7. Canticorũ. Guttur tuũ 291
ſicut vinum optimum dignum dilecto meo ad potandum, labijs que & dentibus illius ad ruminandum. Guttur rethoris euangelici ſicut vinum optimũ quod nõ ſolum communes vini effectus nutritionis virium ſenſuum & rationis acuit moderatus, imo & oris halitum commendat firmat dentes ſtabilit confirmat voluptatem infert non ſolum dum bibitur, ſed adhuc poſtea os roborat, adſtringit, corrugat linguam, vt ſignet quaſi poſt potum tacite agendum eſſe moderate prudenter imo, dignũ vt potato ſemel elingatur poſtea delibetur, ruminetur Doctor & cõcionator ſacer vt vinũ Deo dignum, & vt vinum optimum ſit.

De ceraſta Serpente.

CAPVT XVI.

Eneſeos. 49. capite Dan iudicauit populũ ſuũ, ſicut & 292
alia tribus, in Iſrael, fiat Dan. Coluber in via, Ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor ius retro ſalutare tuum expectabo Domine. Fuit hoc Iacob teſtamentum, vltima voluntas, vaticinium, prophetia, inſtitutio exhortatio. Ceraſtes à κέρας Græcis Ceras, latinis cornu, originem ducit Hebraicè keren & Zerem, quaſi cum eo græcum aſſonet voce, eſt enim ſerpens cornutus quadrigemina cornua ferens Hebræis שפיפן Schephiphò. Hinc Ceraſtes dicebãtur inſulæ Arabiæ propè Syrenẽ, quæ eſt in fine AEthiopiæ, autore Plinio libro 5. capite. 9. Quod promontorijs occurrebant, non ſecus atque infeſtis cornibus viſui. Tum Cyprus inſula, vulgo chipre, à cupro aut ære, quo abundat, dicta eſt Ceraſtès ex promontorijs cornuũ inſtar prominentibus, & quod Ceraſtei homines corni-

bus insignes olim eandem obtinuisse ferant, hinc Cerasphoros, corniger dicitur, arbor Κερασια Cerasia Cornus vè quod fructum producat similem oliuis, vulgo Capricornes appellant cornicabras nostri, cerasia zerezas, a Ceraste & Κερα Cera Græcis, cornu scilicet. Imo cum cornua, a craneo dicantur, quo Græcis κρανια cranea appellantur, quod de substantia Cranei, nil aliud quã cornua prodeat reliquis cute & pericraneo obuolutis, deficiente vocabulo cranea, tractu temporis cornua sunt dicta, cornutaq; omnia Cerastea. Non minus a cornu Cerastes est dictus serpens: quo & Theophrastus lib. 8. c. 18. Cerasta vocauit, zerezas, Galli vero vngue cornier appellitãt, & Ceratina dicũtur arguméta apud Quintilianum quæ nobis cornuta, & intricata nimis, quæ in vnam & alterram oppositionis partem feriunt quasi vtroque cornu, tum apud Diascoridem lib. 4. cap. 42. Ceratis papauer corniculatum dicitur, & cerasta corniculata vocat libro. 1. c. 13. & capite. 119. Et Galenus Ceratoriam arborem siliquã nominat quod fructus corniculatos ferat. Et Cerasbola semina dicebantur antiquitus vt docet Plutarchus in simposiacis quę si sementis tempore, cornua bubula contigissent credebatur antiquis non facile in posterum vri posse aut coqui. Tum Ceras Amalthæas est dictum, cornucopiæ illud ab Amalthæa nimpha quam, vt fabulantur poætę Iouem caprino lacte & cornigero quod cornuti animantis esset enutrisse ferunt, vltimo & cera dicitur a cornu, nam primo in cornu nidificabant apes, suber vbi modo mella condunt, hispanis dicitur al cornoque quasi à cornu, & tunicam corneam occulorum vocant Ceratoidem Græci. Cerastes ergo seu cornutus serpens docet Diascorides libro. 6. cap. 53. & 51. Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. capite. 27. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 28. Paulus AEgineta libro. 5. c. 19. Plinius libro. 8. c. 23. Bercorius libro. 10. c. de serpente, Perotus AEpigramate. 21. Isidorus. 12. AEtimologiarum c. 4. Edoardus libro. 6. c. 115. Gisnerius, Oppianus, Nicander in
295 theriacis, Galenus de theriaca ad Pisonem capite. 4. Lucanus libro. 9. Est cubitalis magnitudinis communiter, & si duorum cubitorum aliquando contingat, rarius maior, vt vult AEtius, & Auicena confirmat, est corpore asperus globulis, arenosus cinericius colore, vt vult Auicena, seu arenæ coloris, solem nimiũ perpessæ, quæ cinerem representat, tũ arenã asperitate, & scabritie cutis minutissimis squamis refertus crassiusculæ arenæ instar, cauda solũ

da solum desquamata & capite vt & serpentes reliqui: eminentias habet in capite duas ad cornuum similitudinem, iuxta AEtiũ citato loco binas obtinent omnes Cerastes, trigeminas, & quadrigeminas plurimi cum Plinio quo ij autores non pugnant ijs incertum seruantes numerum, & si communiter vinas possideant geminaque cornua, vetustate, & senio ijs cornua decidunt, iuxta Auicenam mutilique viuunt eo tempore, vt decidunt vetustate auium rostra, calcaria, & vngues, cerborumque cornua, certis statutisque temporibus & ijs destituta vitam gerunt: curtum cerastam breuissima ferre cornua dixit, & sine illis senio vitam transigere. quorum cornua seu exruberationes illas, quidam molles & carneas constituunt in fronte, omnibus iuxta tempora obortas & si quibus quatuor fronte & capite, iuxta commissuram squamossam aurium, alij duras osseas & distortas cornibus arietis simillimas colore figura cauitate, vt vult Isidorus, & refert Plinius & docuit Nicander locis allatis, sunt enim per initia molles carneæ ductiles, vt & rostra auium & calcaria cornua & similia, quæ postea indurantur temporis tractu, contorquentur, consistunt siccitate & calore resoluente humidum vt cornua arietis, non aliter ac testę recoquuntur igne animantiumque squamæ conchæ, per initia carneæ & molles postea sunt rigidę consistentes, & duræ, inflexilesque omnino, est Cerastes de genere surdorum serpẽtium vt docet Auicena semel ac pigram contigit senectutem: venter durissimis siccissimisque est illi prætextus squamis, quæ dum mouetur sonum edunt, vt cum strepitu cædat & repter, Pumillus & tituuans inclinat motu in latus vnum semper, non rectus, nec recta graditur Nicander in Theriacis, sic latere cædere sic illi incumbere motu dixit, vt nauis agitata ventis titubat inclinat 146
dum sæuit mare, ideo qua ire videtur fallax animans non ijt, imo aliò. caput non sequitur in motu totum, pectus imo, euerso capite in latus ruit, huc & illuc, quo dixere antiqui morales philosophi, vt Nicander refert Deos dorsi vertebram secundam, huius animantis propter eximias eius dotes abscondisse & arripuisse, Deorum dignam, tanto mortales indignos iudicantes dono, philtris & amatorijs vtilissimam. Volubilior est multo omnibus alijs serpentibus adeo vt spina carere plurimis vissum fuerit, tenet Isidorus, sunt dicti ob maxillarum amplitudinẽ, quidam maxillares Cerestę, Auicenæ alegato capite, a quo Edoardus

accepit

accepit postea. Cornua tactus habet molissimi primo, dum sunt mollia carnea & ductilia accerrimi sensus, at facile indurantur sensumque & motum amittunt quo pollent prius, non secus ac limaces cornibus prætentant iter occulorum loco, Plinius libro 11. c. 37. sic. Cerastes cornibus tactus accerrimi vitat noxia, aurium loco quia auditus carent instrumento audiuntque cornibus, quibus instrumentum inest accerrimum audiendi vsque dum indurantur ætate qua surdus perstat fallacissimum animans versutissimum, quia vt Solinus in polistoria edocet c. de Africa Nicāder intheriacis, Plinius supra AElianus libro. 6. Rhodiginius & alij, arenosus cum sit arenosis occulitur locis, quo discernatur minus. Nec aliud indicium sui prębet præter quam cornua quæ insepulta exibet quibus simulata esca illecta animantia misere venatur & discerpit, animalibus enim tam volatilibus quam terrestribus inuitatis dolo pastibus fictis necem præpetum aucupatur deceptis cornibus, reliquis de industria obtectis, in sulcibus circa tramitem & semitas & rotarum orbitis, vbi & secretus latitat, ijs enim sulcis & orbitis occulitur facilius, è lateribus arena commota veņienti facile, comminuta atritu rotarum & motu continuo viæ itineris & semitæ, ideo ibi abditur, cum arenæ fluxu nullo negotio ruentis, tum quod cauo loci recipiatur commodius, cum inueniat latebram formatam aliorum labore opera fugiens, iis dolo animalia venatur quæ viā percurrūt & aerevagātur. Sūt mares
295 mitiores fęminis fœmellæ sæuissimæ, quæ in mares irruunt quos truculēter iugulant inficiuntq; veneno, quod nulli alteri in eadē eiusdem speciei contingit animanti, vt officiat veneno alteri naturæ eiusdem. Capite cauda dentibus venenum obserbant foraminibus & meatibus vuluæ, quibus fluit sanies statutis temporibus qua necant mares congressu & voluptate illectos, non solum rabie & rixis, imo delicijs & amplexibus, sunt illis excidio. Sibilat quasi motu squamarū ventris sonitu & dorsi, Nicāder sic quādo tetrica huius animantis punctura sæuoque ictu infremuerit quispiam, oritur tuber illico clauo similis callosus substantia, circa morsum vero tumores liuidi erumpunt, bullarum imbris instar, quorum deteriores dolent minus, tanta est animantis malitia vt in maximo vitæ discrimine sensum auferat, quominus dolorem sentiant, intra nouem dies percussi obeunt, quibus maleficū impressit dentem, inquit Nicander loco citato, inguina prurriūt

& dolore

& dolore vexantur simul, inualidãtur nimis crura, lumbi flagrãt incendio & ęstu, color palidus quasi icteritiæ læsi debiles in constantes viuunt, si adhuc venenum superãt, toto vitæ decursu, Paulus AEgineta, libro. 5. cap. 19. sic. Porro Cerastæ morsu locus cũ duritie, & pustulis in tumescit emanat è vulnere sanies, modo nigra, modo subpallida, & porraceo colore, totum corpus, varicum modo attollitur, genitale arrigitur vt satiriasi summa vexentur mens alienatur, oculi obscurantur, postremo cõuulsione aut tetano pereunt læso capite, & vertigine, eos corripi docet Auicena, idem Diascorides loco citato de virili erectione dixit, & de inguinum prurritu AEtius de crurum imbecilitate & in constantia & tumoribus poplitum. Omnes dolorem adesse vulneri infixum velut si terebra aut palo perforarentur Auicena, & si tumoribus plurimos dolore vacare dixerit, oprimuntur melãcolia tristissima læsi, męrore, tristitia, linquuntur animo, vitiatur appetitus, cordis actiones læduntur, hæc sequntur accidentia Cerastis morsum. albos AElianus libro. 1. cap. 56. in Libia oriri Cerastas refert, Libicosq; omnes infestare, præter Psillos & Marsos, cum ijs fœdere deuinci solum & pacem seruare, Psillosq; nõ solum morsum abeis inflictum non sentire, imo alios opitulari, si prius quã totum venenum impleat, ex ipsis quispiã accersitus, os aqua colluerit, illiusq, manus qui morsus est abluat, illico ex veneno conualescere ab omnique malo liberari. omnibus alijs generibus serpentium falangiorumq; Cerastæ hostes habentur, eosq; quam maxime inficiunt veneno & viru, diris cruciatibus & doloribus ea est veneni potentia. In certam sobolem ijs magis reliquis omnibus explorari Psillos, & Marsos docet eo loci AElianus, nulloq; modo pudicã sobolem filiosq, ingenuos, & ligitimos petere, nothos vero, & spurios quam maxime. Conijcere enim filios suspectos in vas plenum Cerastis, examinareque sobolem illis nõ secus ac artifices aurum igne, Cerastesque protinus insultare acerbos que fieri pueros minitãtes, eosque vt pueri atigere remollescere sensit hæc Herodotus, vt diximus antea, libro. 4. exemplo Atir cecinit, nec non serpentes diro exarmate veneno doctus Atir somnoq; graui sopire Chelidros ac dubiam admotam sobolem explorare Cerastæ, Plutarchus idem Lucanus, libro. 9. Gellius. 16. libro capite. 11. Crinitus libro. 1. capite. 3. & alij, vocat hunc dolosum Nicander intheriacis his. post hac, & fraudulentum cognosce Cera- 296

ce Ceraſtem nam viperæ corpore non diſpar eſt, interdum quatuor cornibus, interdum vero duobus omnibus conſpicuus. Ac ille quidem mutilus hic vero cornibus fretus eſt, ſqualido calore albeſcens, arenis & orbitis iuxta tramitem aſsidue dormit, huius peruerſam adeo eſſe naturam diſtortam obliquam docet, vt figura illum conferat cum naui prolixa & longa ventis agitata violentis ſubmerſionis (vt ſupradiximus) periculo proxima titubanti & contorta in latus, non ſecus ac vento Africo ante vltimam ruinam diſturbata vacillat, quo Lucanus libro. 9. de hoc animanti ſigna referens ſpinæ defectuoſæ expertis, certi numeri vertebrarum deficientisque dixit, iis concolor exuſtis atque indiſcretus arenis ammodites ſpinaque vagi torquente Ceraſte. Vbi numerat Africæ venena ſerpentium dira & mortes. eſt motus obliquus, & peruerſus huius animantis ventre repentis, alto capite erecto & celſo Ceraſtes, vt autoribus adductis patet ex Nicandro, Diaſcoride, AEtio, Paulo, Galeno, & alijs, duo inficit veneno primo in animanti omni: crura principaliter ad pedes vſque quæ infirmat, & inualidat, vt nullo modo animal ſuſtineri
197 poſsit aut ſtare decidat imo & labaſcat: tum virilia æſtu incendio & calore prurritu & ſatyriaſi ſtimulat libidine vt exuri videantur veneno animantis arriguntur diſtenduntur que adeo vt ſemen decidat dolore ſoluto robore retentricis virtutis, quo efluit illud non ſecus ac ſi ſatyriaſi laborarent morbo, aut pennis arrectu. ſe polluunt ſpurcantque læſi, animantis morſu, ſubit venenum lumbos poſtea, qui æſtuant igne, ab hinc cor petit, & ſenſus auffert & tandem caput quod vertigine infeſtat primo circũ rotatione, & motu, ceſat motus & ſenſus ceſat, obſcuratur viſſus caligant oculi, concidit animal refertum tumentibus puſtulis liuidis tetris clauorum forma AEtius lib. 4. ſer. 1. c. 28. Paulus & alij, quauis parte iciat, hæc inficit primo, hoc ordine lædit, imo antipathia & cõtrarietate naturæ agreditur crura & vngues quæ inficit vndique in quanuis partem dentem figat, veneno & rabie tum quod ſitu ſint illi vicina cum reptet & ſerpat ſerpẽs tardus, grauis, cruraque, & pedes terram contingant in motu animantium, & vngulæ magis aduc, immediatius alijs, quod cum illis lædatur & conculcetur in ſemita dum iter percurrunt equus & eques, has primo petit⁹ has odijt, & impetit, calcatũ timens atritum & præſſum, læſus antea ijs, aut timidus de potentia calcanei

& cal-

& calcatus excādescit in vngues & animantium talos quibus cō culcant hinc memoratur odit, vindictam, tentans sumere, hac parte aggreditur, calces odit petit vngulas, & crura adoritur, pedesque animantis omnis insidiatur calcaneo, vt dictum erat Geneseos. 3. capite. quo 33. Deuteronomi Aser tribui benedictæ Moses inquit. Tingat in oleo pedem suum Aser, ferrum & æs calceamentum eius. Ne ofendat illum Cerastes ferro munijt pedes Aser, ne serpens oficiat illi noceatque veneno affectuum, calcaneū fulcijt & circumuallat oleo, quod serpentes fugiunt commoriuntur enim oleo facile docet Aristoteles locis adductis capite de Angue supra, tum oleo gratiæ promissæ in Christo, & ferro, constantia & robore virtutis vt securus calcet, contra ac sacerdotes Dagon & Idolorum proprij boni amorisq; cultores, qui vt dicitur. 1. Regum cap. 5. non calcant imo reptant. Habetque ideo cum equo antipathiam maximam Cerastes serpens, quod fortius calcet, animanti omni quo equum odit disentit cum illo, plus omnibus aliis, calcatus impetu & potentię robore. Quo petit equum 298 & magis ea parte qua sese exerit neruus motus in curua dicta, ad vngulam retro, qua læso incurbatur & stare nequit talo vitiato, animal dum hæc nequit inficere clatus & altus aprehendit vngulas, cuius est illa Cerastæ potentia venenum & virus vt equitem inficiat simul equi contagione & contactu; infecto equo prius morsu, concidit equs, & eques nutat. est enim tanta horum animantium veneni potentia illud est serpentibus iis virus vt multoties hasta serpentis dentibus ceciderit miles viru subeunte illa contactu, contigit illi de quo Lucanus libro 9. in hęc verba prorrupit. De Murro milite. Quid prodest miseri Basiliscus cuspide Murri. Transactus velox currit per tela venenum: inuaditq; manum quam protinus ille retecto ense ferit, totoq; simul remittit abarmo exemplar sui expectās miserabile leti. Auicena idem sencitata, capite de Basilisco & authores reliqui, & venenum paratur modo quod vesti aplicitum stapedi calceis epistolis reliquis quę contingimus spiramus aut quibus contingimur, inficimur & ad tempus prout negotium efiagitat, & dispositio crucris fert viruientiæ infectionis & veneni permistio. Hinc odit equum ex quo maius illi impendet periculum quod fortius validius quę calcet omni animāti sitq; calcanei fortioris, docuit Arist. de equo 8. de historia. c. 24. 3. de partibus, c. 2. & alibi AElianus, li. 1. c. 37.

& cum

& cum fugetur ante si occurrat, qua parte si veniat præcaueri potest, adoritur retro semper & qua cōceditur illi, qua ferit & mordit equum, qui cum retro incuruet crura vt animantia omnia, homine excepto, qui flectit ante genua Simia excepta, & Elephante, vt docet Aristoteles.2.de historia capite.1.Brachia vero aues, homo, Simia retro vt reliqua ante, ideo retro cōcidit, quo & eques ascensorque equi, retro prolabitur, venitque retro ille, equo nutanti, satis iuxta naturam animantis historicus illucescit sensus,
299 quosdam esse Cerastas crinitos dorso hirsutos setis capillatos docet Estatius libro.11.in thebaide ijs, Crinalem attolit longo stridore Cerastem, libro.4.idem, ora, & anhelantes tuto phlegetonthe Cerastas, hosque esse durissimæ membranæ libro.6.cecinit Lucanus ijs aut viuentis adhuc libice mēbrana Ceraste; antiquissimus ille Agatharcides libro.1.suæ polisitoriæ, quæ de Psillis & Marsis diximus refert, simul cum alijs, & quæ ad naturam Cerastæ spectare monstrauimus, qui ad finé eius libri sic scripsit, lędi nequeūt Psilli Cerastis, imo cum venenatum quidam ad eos accesserit vel eorum corpus atigerit, vel odorem ex ipsis exhauserit, veluti soporiferam bibisset potionem sopitur, & tandiu debilitatur quoad ab eo recesserit Psyllus. Callias vetustissimus libro.10.historię quam conscripsit de Syracusano Agathocle hæc omnia confirmat, & adit vltra. Sin percusum offenderit, ægerrime dolētem intra dentes permultam aquam haurit Psyllus, & os suum primo ex ea colluit post vero eam in poculum iniectam vulnerato exsorbendam tradit. Quod si veneni acerbitas acrius inualescit hic, ægrotanti nudo nudus accumbit & proprio suo corpore morbi vim frangit, & malo hominem liberat, idem sensit Gyllius libro 9.capit.39. Psyllos, & Marsos subuenire ægrotis ijs eisdem remediorum generibus acumbereque eisdem nudos, & corpore, addacto incurbari, & ad mensuram læsorum reduci eosque sic quos venenum affligit pristinæ sanitati reuocare. Nil mediocre moderatum vè huic animanti inest omnia quasi ad extremum redacta, externa durissima asperrima exuccia decolorata, marcida. interna, mollia, humida, lenia, succida, blanda, viuacissimi coloris, pingua, & adiposa. rectissimus est inferne, & deorsum, superne vero & sursum obliquissimus distortus, pręter omne animans motum incipit à sinistris, versus dextra præfinit illum, qua videtur ire non it, nec, & si versus sinistram motum arripiat, ipsum prose-

prosequitur versus eam sed pumillus ac titubans docuit Nicander intheriacis,modo in hanc modo in illam volutatur partem quidam albicant instar arenæ & ij solum homines petunt mortalesq; affligunt,alij nigricantes subpalidi coloris, animantia inficiunt veneno fugiunt homines anthipatia & disidio, qui infestant mortales colorem reddunt arenæ qua occultantur adeo vt ab illa discerni non posint aut internosci,quo non pauci illis decipiuntur,vt coloris errore falsi pedibus illos conculcantes vitæ discrimen subeant,qui exterius arena cineritia cõspersi interius delitijs fruuntur,loci humidi& delitiosi, agni cornua ostẽtantes quibus in cauta alliciant animantia vt postea atrocissimo inficiãt veneno.In morsu huius animantis sine mora ictam partem amputare aut scalpro confestim circumcidere, & ijs similia prosequi oportet, vrentia insuper admouenda docet Diascorides, lib. 9. capite.10. eadem retulit Auicenas locis supra scriptis cum Plinio,& reliquis.

De historico, & figurato sensu loci Cerastæ Scripturæ sacræ.

CAPVT XVII.

Eneseos.49. capite vt diximus antea sic dicitur. Dan iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel fiat Dan coluber in via, Cerastes in semita,mordens vngulas equi vt cadat ascensor eius retro salutare tuum expectabo Domine. Dan filius fuit quintus Iacob ex Bala,ancilla Rachel, vt est videre Geneseos.30. Cum enim peperisset Lia Ruben, Simeon, Leui,& Iudam,quinto ex Bala ancilla Rachel, Genuit Iacob Dan, dixitque Rachel iudicauit mihi Dominus & exaudiuit vocem meam, dans mihi filium, & id circo appellauit nomen eius Dan. Quasi iudicium fauorabile, & sententia ex voto succedens, hoc enim Dan significat Hebrais, dicitur vero, appellauit nomen eius Dan, & non solum, ipsum, Dan appellasse & vocasse refert: nam in Scriptura sacra, cum omnia sint mysterijs plena arcanis & sacramentis, non solum res appellantur, & dicuntur mentis conceptibus, & actu

L interiori,

300

interiori, quo concipiuntur, & exteriori quo dicuntur tales, verũ
& nomina dicuntur etiam conceptusq; terminant, actu interno,
& vltimato conceptu, non solum vt signa sed cum ratione talia,
quo & appellatur nomen dicitur & vocatur, nonque res solum
actu interno mentis, appellauit ergo nomen eius Dan, id est iu-
dicium fauorabile & sententia ex voto, quia inquit exaudiuit vo
cem meam, non solum me dicentem actu interno, sed & ore &
voce, vt omnibus vtamur in obsequium Dei, & omnimodo ip-
sum veneremur quo possumus concinno & decenti. Dan ergo
iudicium & iudicans est. Quo Geneseos. 14. de Abraham dicitur
cum Lot fratrem suum captibum duci a Regibus Ponti intelle-
xisset, vernaculis expeditioribus trecentis decem, & octo con-
uocatis, illos opugnasse in loco Dan, victoremque euasisse vsque
ad Hoba, victoriam prosequtum. In Dan ergo decreuit Deus
Abraham honestari victoriã, in loco Dan, idest iudicij Dei, &
fauorabilis sententiæ Abrahæ & Loth, contra tyranos Ponti Re-
ges, & reliquos, vsque ad Hoba, id est, vsque ad amorem Dei, &
dilectionem, qua diligebat Abrahamum & Loth, Hoba enim di
lectio est Hebræis, & siriace peccatum vsque ad peccatum Re-
gum Ponti vsque ad peccati vltionem, in Loth commissi. Imo
Dan ab Adam venit primus inter homines, iudicatus iuditio, &
sententia delicti. Geneseos. 3. vbi dicitur in sudore vultus tui ves
ceris pane tuo donec reuertaris in terram de qua sumptus es,
quia puluis es, & in puluerem reuerteris, fuitque & fauorabi-
lis hæc sententia satis, tum grauitate circumspecta delicti, tum
vt homo laboribus vexatus, conuerteretur ad Deum, exclama-
ret auxiliumque peteret in miseria tanta constitutus, quo fuit lo
cus Dan, antea prophetico dictus spiritu ille, in quo Abraham
301 palmam reportauit, iudicium scilicet & sententiã fauorabilem,
quo Daniel iudicium Dei significat, Danna iudicium vel iu-
dicans nomen ciuitatis in tribu Iuda, Iosue. 15. capite, & Da-
dan iudicans, Iordam iudicium demonstrans, aut descensio iu-
dicij, ibi enim iudicium factum est, & pronuntiata sententia
de Christo quod filius Dei esset dilectus, in quo sibi bene com-
placuit, Matthæi. 3. capite. Marci. 1. & Lucæ. 3. Sancitum est de
Christo eo loci, Spiritu Sancto, Patre arestante, Ior enim de-
monstrans est, Dan vero iudicium, quasi iudicium demonstrans
Christi personam, & naturas, & Danaem filiam Acrisij, sic di-
ctam

etiam puto, quod iudicium Patris irritum fecerit, de custodia solicita & vigilanti, conuerso in pretium Deo, Iupitre compressa illa, inauratæ imbris forma suscepta, Dan ergo iudicium est, & mente capiteque potens, iudicio & ratione, consilio & arte, prudentia & sententia, fortis capite robustus integer, & Daniel ciuitatem politicam notat, prudentia legibus consilio ordinatam & institutam, idcirco Scriptura sacra dicitur à Dan ad Bersabæ distantiam significans pertransibilem pertranseundam vè, vt videre est, Iudicum.20. 1. Regum, capit.3. & 2. capit.3. & 24. Bersabæ enim saturitatem significat quo a iudicio ad saturitatem, ab Adamo ad Christum, à delicto ad Gratiam, à fame, & miseria ad saturitatem, & abundantiam deuentum est: erat Dan Betrhohob procul aptolemaide, contra Boreales plagas, circa Regionem tribus Asser, non procul à Galgalis & Masaloth, possessionis tribus Dan, appellata Lessen antea, Iosue.19. Et Lais dicta, Iudicum. 18. & Laisa. Est idem dicere a Dan ad Bersabę, quod ab Aquilone ad Austrum, terræ sanctæ Palestinæ, Iudicum. 10. Hieronymus vocat paneam, alias Cesarea Philippi. Dan ergo iudicio potens mente & ratione, capite, prudentia, astutia, & robore dicitur, quo dixit fiat Coluber in via, & Cerastes in semita, pollet enim capite Coluber, potentia, & virtute capitis, hoc icit, hoc continet robur, hoc illęso serbatur ille lęsis reliquis, è contra deficit capite lęso reliqua integra pereunt, cauda abscissa renascitur alia, hoc tuetur & vt seruet caput, reliqua exponit periculis, vt late capite de prudentria monstrauimus, Ce- 301
rastes serpens potentissimus est capite, cornibus induratis semel, firmatis rigidis, quibus, & venenum fundit poris emissum, & contactu noxio inficit læsa, tum impetit animantia eisdem infligitq; vulnera. Imo non solum vi, virtute, & robore, sed iudicio, adhuc astutia & arte, mentita esca animantia vocat illicit, exertis arena cornibus, toto sepulto, quibus illecta discerpit, & deprædatur miserè, astutia, iudicio, capite, cautella, & artibus vsus, quibus pollet capite Cerastes maximè: Idcirco Dan iudicium ve, est dictus coluber, & Cerastes eo loci, quasi potens capite, iudicio, & sententia, astutia, & arte, & cum lumen ad iudicium mentem, & cognitionem pertineat, hinc est quod, Iosue.19. Missis sortibus in asignatione partium terræ promissionis, tribubus sex, Dan asignari semes, id est, ciuitas solis,

ibidem dicitur, & exponitur ab spiritu Dei, lumen enim ad iudicium pertinet, & rationem, cognitioque. Imo vt patet eodem capite. 19. partes enumerans tribus Dan, quæ forte illi contigere inquit. inter alias, sic, Et Meaiarcon, & Arecon, cum termino qui respicit Iopen, & ipso fine concluditur; cum cognitione, & dolore, lamentationeque, quod Meaiarcon, & Arecon prænotant Hebræis cum iudicio Dan, & cognitione Meaiarcon significata adest, lamentatio & dolor Arecon intellectis; qui iudicat enim, & cognoscit, deplorabit nostri status miseriam & hominis calamitates. Hæc omnia expressè continebantur vaticinio Iacob de Dan prolato eo loci, quem contulit cum colubro, & Cerasta, nam Cerastes in semita occulitur in orbitis rotarum, ad finem viæ, & itineris. Est semita stricta via siue in itinere, maiori atritu facta frequentiori, siue sola & perse, estque inclusus ipso fine Dan, & vt Cerastes ibi reconditus animantia deprædatur sic Dã ibi inclusus stricto loco inter Iopen, & Arecon deuellauit Lesenos vicijt, opugnauitq; ciuitatem, & superauit vndique, dicitur enim, 19. Iosue sic. Ascenderuntque filij Dan, & pugnauerunt cõtra Lessen, cęperũtque eam, & percusserunt in ore gladij & possederunt & habitaberunt in ea vocantes nomen eius Lesen Dan, idest iudicium Leonis, nam & Lais Dan idem est quod Lesem Dã. Lesem vero nominatum notat, & vocatum, quasi Leonem vocatum & proclamatum, erat Dan, dixerat enim Iacob Dan futurum esse Leonis catulum vaticinio illo quo Christum nuntia-
303 uit gentibus, verum Leonem de tribu Iuda nasciturum figura illa contentum, est ergo Lais Dan, iudicium Leonis, tum factus est coluber in via, nam, vt coluber in viam incidens, & iter viam deserit fugit iter, sepes quærit quibus occulatur, & lateat, & terminos transgreditur, præfixos, & constitutos semel iteneris, declinans a recto calle & tramite distendens se ad latera, oblique fugiens, quo est dictus anguis, quia cedit in Angulos, & angulose mouetur, & coluber, quia vmbras colit, iter deserens, terminos transiliens fundi, & agri, iter, & vias; vt late supra monstrauimus, sic Dan fine ipso non contentus hæreditatis, in latera cessit, & inuasit Lessen vsque dum cœpit, & superauit Lessenos, vbi & abditus adhuc, & quietus latens quasi, & occultus, vt coluber sepe, momordit, & compressit dentibus, Iosue. 21. Nam cum reliquæ tribus Leuiticis offerrent iuxta

iuxta præceptum Domini ciuitates, & vicos ad habitandum de Dan inquit, de tribu quoque Dan ciuitates quatuor, cum simpli citer tribus alias erogasse dixisset loca, & partes: de Dan vero est dictum quoque, quasi maiori cum repugnantia Dan dedisset, tenens vt coluber, & aprehendens (latitans occlusus) terrã in quã discessit, quasi coluber abditus sepibus eas tenet, quo dicitur Ecclesiastes.10. Qui dissipat sepem, mordebit eum coluber, quod ibi lateat: & inde vi extrahatur difficillimeque remittat quæ acce pit semel, de quo antea prophetabit, & prædixit Iacob de euentu
Dan non secus ac de alijs tribubus quæ ventura erant in peregri 304
natione illa, terræ promissæ. Quo Moses Deuteronomi.33.sic. Dã quoque. Dan catulus Leonis fluet largiter de Basan. Catulus Leo nis, nam Leonis catulus expectat matrem vt inuadat hostes, vt ir ruat ille, patres enim immitatur retrofactus quos sequitur semel atque animalia discerpsere dilaniareque ore & vnguibus, vt ipse aggrediatur hostem, & sese committat pugnæ, sicque prædæ assuescit exemplo patrum maiorumque vestigia sequutus. Docet AElianus libro.4.cap.33. Plinius libro.8.cap.16. Aristoteles lib.9. de historia capite.44. Quo dicitur eodem.49. Geneseos, vaticinio facto de Dan vbi, & iudicare populum & alia euẽtura huic & alijs tribubus enuntiantur, subdit, Iacob. Gad accintus præliabitur, ante eum, & ipse accingetur retrorsum prædicens quæ futura erant tribubus in posterum, indeque merito Catulus Leonis vocatur, expectabat enim Gad, vt prius periculum subiret & faceret occurreretq; primo occursui hostium, vt postea aggrederetur vt Leonis Catulus expectat genitores & attendit quo vadãt qualiterque pugnam & bellum gerant; Moses ergo Leonis catulum vocauit Dan, cum Gad expectaret bello, vt expectauat sem-
per, præibat enim Gad ante Dan, & tribus Gad, ante tribum Dan, 305
ordine & situ in exercitu, & castrorum turmis vt hinc colligitur; tum capite.34. Deuteronomi dicitur, Dan, post Gad, erat constitutus & repositus situ, & ordine hæreditatum & portionum; quo dicitur de Mosi ostenditque ei Dominus, omnem terram Galaat vsque in Dan, fuit enim hæc possessio tribus Gad & Manasses, & Ruben, vt dicitur Numerorum.32.cap. & Iosue.13. & Deuteronomi.3. Quo Moses Deuteronomi.33. Cum tribum Dan catulo Leonis comparasset tribum Gad, Leoni contulit ijs, & Gad ait. Benedictus in latitudine Gad, quasi Leo requieuit. Huncque in se-

 quitur

quitur Catulus Dan. Nam cum minor esset Gad natu inseruiebat ei, & præparabat viam Dan ideo præiuat vt dicitur. Geneseos. 30. Gad enim filius erat Zelphæ ancillæ Liæ, vocauitque Lia Gad fęlicitatem aut fœlicem in euentu, quo prębat ante Dan, & fœlicem euentum illi enuntiauat. Fluens largiter de Basan, Basan regio erat, regionis Og trans Iordanem, Iosue. 17. cap. quæ sorte cõtigit Dan partim, & tribui Manasses, & Galaad partim, Dan vero ex ea parte quæ est ad Iordanis oxortum, quæ amplectitur fõtem, Hieronymus quem vocat Phialam, Marci. 8. dicitur Dalmanutha Matthæi. 15. Magedon. vocãt alij Ior, & fontem alium quẽ appellant Dan quo fluuius Iordan nuncupatur, ibi enim ortus, euanescit, & subtus terram deccurrens ex Basan, labitur secretus subterraneus in Dan vsque, vbi apparet primo, quo fluit largiter de Basan, quasi Dan fluet largiter de Basan, semel enim ac erumpit & manifestatur, in regione Dan, fluit vsque ad mare Galileæ. secundus enim fons Dan dictus, in quo manifestatur fluuius primo ortus semel in Ior, non fontem imo fluuij eruptionem, & manifestationem vocant, quod quæ in Ior fontem proijciuntur in Dan iterum conspiciantur & appareant, subtus terram flumine asportata & tracta quo fluet largiter de Basan, vbi fons Ior
306 scaturit & nascitur, quasi vaticinans Moses sortem Dan & possessionem propheticans & dimentiens, quæ de Basan vsq; ad Dã est protésa, Basan somnum significat vel dormientem dormitantem vè, sic Ior quasi dormitans occultus & latitans quietus delabitur vsque dum se manifestat strepitu & cursu expergefactus quasi in Dan, & à Dan præterlabitur ad mare mortum, qui vsque ad mare Galileæ aut Lacum mirę dulcedinis existit vsque ad lacum Genezaram, postea turbidus & insipidæ naturæ amaræ &
307 salsæ quanto magis mortuo mari accedit & apropinquatur, quæ omnia, quod vaticinium prophetia & præuisio, posse ad literam & de Samsone intelligi historico sensu, vt & de Christo figurato vetat nihil. Fuit Samson de tribu Dan, filius Manue de Saraa, vt dicitur Iudicum. 14. Dan diximus significare iudicium rationis lumen capite potentem, quæ omnia Samsoni adesse locis scripturæ patet Samson enim idem est, quod Sol paruus Hebræis, aut Sol eius, significat, lumen mentis paruum, vel quia hominis est vel quod et si à Deo sit prout potest homo suscipiatur, vt possimus capere magnalia, quæ alias excedunt hominis captum

captum & potentiam, Samson ergo lumen modificatum est, Solque paruus, modificatus Sol quasi ad nostram mensuram redactus, quo nomine Dan intelligitur, nomine luminis & iudicij Solisque. præstans capite. Capillis enim virtutem obtinebat, quibus recisis amisit robur, Iudicum. 15. capite. Dixit ergo Iacob, Genefeos. 49. Dan iudicabit populum suum, sicut & alia tribus in Israel, iudicauit Samson in Israel viginti annis, vt patet Iudicum 15. capite ijs, iudicauitque Israel in diebus Philistim viginti annis; Dan ergo Samson, iudicauit populum suum sicut & alia tribus in Israel, vt hinc elucescant quæ de tribu Dan dixit Iacob non solum quod iudicium ferre debuisset hæc tribus, quod & alijs iusque dicere commune erat, imo, vt metum excuteret iudicis fortissimi, cum terribilis adeo fortis & robustus Samson natura esset insuperabilisque omnino incomprehensibilis vi hominum vt patet Iudicum. 12. 13. & alijs, ne homines pertimescerent, & expauerent implacabilem iudicem, subdit ille insuperabilis adeo, sicut & alia tribus iudicauit fortissimus & incomprehensibilis ille, & ad modum hominum iudicauit mansuetus & humilis, humanus, homo factus de Christo figu rate in comprehensibilis natura Deus, vltionum Deus, qui erat, Christus homo, ad modum hominum iudicabit, imo mitius multo benigne magis iudicabit; tum in Israel principaliter, tum alios, missus primo principaliter ad oues quæ de domo Israel pe riere, dato signo per familiares magis, qualiter alios iudicaturus esset, vt ostenderet, quo in Israel posuit exemplum quasi amice iudicauit, & misericordia plenus. Iudicabit enim Christus in Israel sanciuit, asseruit, decreuit, sanxit, iussit, subdit, fiat Dan Coluber in via, Cerastes in semita dixit fiat, & non fiet, vt prophetiæ imperium notaretur, quæ enim spiritu prophetico nuntiantur & referuntur est ac si imperando enuntiarentur, quæ renuntiantur futura cum qui facturus est præbeat notitiam vaticinantibus, & impellat vt referant, quo dixit fiat & non fiet. Dan ego Samson fiet Coluber in via, nam vt diximus 308
Coluber obuiam factus in itinere, semel ac indicit in iter & viam in latera declinat illico viam fugit, vt se se occulat sepibus, & delitescat, vt ex Aristotele, Isidoro, & alijs monstrauimus supra, cum rectum secreti iter, & viam iudicij sequeretur. Samson declinauit in latus in fœminam, est fœmina ex latere

L. 4 viri,

viri, est viri latus secreta rebelauit, & detegit patefecit arcana & recondita tam ęnigmatis quam virturis, & roboris, vt capite.14.& 16.est videre Iudicum. Quo est coluber in via, Dan hic Samson. tum Coluber in via nam cum nullum sit animal, rectius Colubro, & angue, vt linea quasi recta sit à capite ad caudam nō in brachia, aut crura diuisum, non hac aut illac in membra, distractum directum imo porrectum, & regulare, nullum est quod in motu declinet magis aut moueatur oblique adeo irregulare & procliue nimis, in angulos cœdit, quo est dictum anguis, voluitur plicatur, circumuoluitur, vt nec certa sede caput nec cauda persitent, confusum omnino, indistinctum deordinatum, imo rectus cum sit anguis natura & perfectus directus, & in via recta constitutus in se, hæc enim est via nam obliqua via non est, sed semita & limes. Nullū sic declinat in latera animās peruertitur nullum sic, nō secus Samson qui eo quod Dan intelligebatur nomine, iudicium erat eo quod Samson sol paruus, & lumen mentis, hac tanta rectitudine constitutus oblique cesit, in angulos declinauit in fęminam, vt ille qui natura erat rectus integer fortis & in via recta constitutus in via mandatorum Dei, quasi Sol paruus ortus, Sole magno iustitiæ & rectitudinis, iudiciumq; mens recta, ratio totus. Coluber hic, in via factus, declinauit tamen defecit oblique, viam deseruit, sepes terrenaque quęsiuit, quibus absconderetur ille odio habens lucem, vt qui male agit Deum lucē viam deserit fugit Ihoannis.14. Ego sum via veritas, & vita, Isaię 30. Postquam de Deo plurima nuntiauerat, colligit. Hęc est via ambulate in ea Deum viam fugit hic Coluber, cap.35. Et erit ibi semita & via, & via sancta uocabitur, non transibit per eam pollutus, & hæc erit vobis directa via, ita vt stulti non errent per eā non erit ibi Leo & mala bestia, non ascendet per eam, nec in ve-
309 nietur ibi. Est semita consiliorum, & via præceptorum Christus, non errauit stultus nec ambulabit per eam declinabit imo & deficiet à via salutis. Prouerbiorum.2. Quia Dominus dat sapientiā & ex ore eius prudentia, & scientia custodiet rectorum salutem, & proteget gradientes simpliciter, id est via recta, nam via recta est simplex, cum solum linea recta vna possit esse interduo puncta, à rationis termino, & puncto in Deum centrum omnis intelligibilis creaturæ naturæ quæ omnis. & eodem capite. Vt eruaris à via mala, & ab homine qui peruersa loquitur qui relinquunt iter rectum,

rectum,& ambulant per vias tenebrosas quorum viæ peruersæ sunt,& infames gressus eorum. Sunt ij qui declinant à mandatis tuis,Psalmo.118. Increpasti superbos maledicti qui declinant a mandatis tuis,Psalmo.125. Declinantes autem in obligationes, adducet Dominus cum operantibus iniquitatem. Qui enim declinant à via iusta,in obligationes proprias,& in bonum propriũ & sese occuluunt in sepibus amoris proprij, & terrenis rebus se occultant,adducet Dominus & constituet,cum operantibus iniquitatem,& si obligationis humanæ vinculo fidei humanæ tenerentur:tum declinantes contra obligationes, & gratitudinem debitam contra debitum ingratos,& oblitos gratiæ acceptæ,& beneficij immemores adducet,cum operantibus iniquitatem. Samson ego declinauit à via iusta,in meretricẽ Dalilam vt patet Iudicum.15. reuelauit secretum dicitur,cap.13.& 15.Isaias.26. Rectus callis iusti ad ambulandum.quo Ieremias.30.Dirige cor tuũ in viam rectam.Imo Exodi.23.Non declinabis in iudicium in Dã 310
non declinabis,Dam enim iudicium est,in iudicium ergo,contra iudicium,& rationem, non declinabis cum sis Sam son Sol factus lumen,& exemplum aliorum,qui & alios lumine illustrare teneris,quod Sol sis(iudicibus & principibus dictum) ne te opponas recto itineri.aduerseris iudicio,& legi,vt Coluber qui recta desserit & illico per transuersum discedit declinat a via recta fiat ergo,& fiet Samson Celuber in via.Quod Moses firmauit vaticinio illo Deuteronomi.33.cap.Iam iam moriturus amplissima illa benedictione tribuum,qua iterum benedicũtur ab illo,postquam Iacob Geneseos.49.benedixerat antea.Moses enim,in hęc verba prorrupit de Dan. Dan catulus Leonis fluens largiter de Basan.quæ de Samson intelliguntur historice,allegorice de Christo,de Samsone enim sic dicitur, Iudicum.14. Descendit itaque Samson, cũ patre suo,& matre in Thamnatha cumque venissent ad vineas oppidi,apparuit Catulus Leonis sæuus & rugiens,& occurrit ei,irruit autem spiritus Domini,in Samson,& dilaceraui Leonem,quasi hædum in frustra decerperet. nil omnino habens in manu,& hoc patri,& matri noluit indicare.Dan ergo,catulus Leonis Samson robore & potentia,eminentia, & virtute Leonis catulus,cum Leonem discerpserit superaberit vicerit. Fluens largiter de Basan.Hebræis Basan dens est,& ignominia oprobrium 311
vè,fluxit vero largiter de dente Samson,& est fluens largiter, &

copiose de dente dictus,primo fluxit illi mel de dentibus Leonis copiosè.Iudicum.14.sic dicitur postea quam mortem Leonis nuntiaberat spiritus Dei.Descenditq; & locutus est mulieri quæ placuerat oculis suis.Et post aliquot dies reuertens,vt acciperet eam,declinauit,vt videret cadauer Leonis, & Ecce examen apum in ore Leonis erat,ac fauus mellis,quem cum sumpsisset in manibus comedebat in via,veniensq; ad patrem suum, & matrem dedit eis partem,& ipsi comederunt.Fluens est ergo Samson largiter de Basam de dente,& ore Leonis,tum.15.Iudicum sic.sitiensque valde clamauit ad Dominum,& ait.Tu dedisti in manu serui tui,salutem hanc maximam,atq; victoriam, & en siti morior incidamque in manus incircuncisorum, apperuit itaq; Dominus molarē dentem,in maxilla asini,& eggressæ sunt ex eo aquæ,quibus haustis refocillauit spiritū, & vires recepit, id circo appellatum est nomen loci illius,fons inuocātis de maxilla,vsque in præsentem diem,fluens ergo est Sanson largiter de Basan de dente cum vsque in præsentem diem fluat aduc,copioseque adeo fluxerit & fluat fonte suborto,vbi Colubrū Samsonem declinasse dicit in cadauer Leonis,vt declinat Coluber a via & itinere,per Dan ergo Samson expectatur robustus,& fortis vt per Samsonem Christus,qui & Leo dicitur,Ieremias.50.Ec
312 ce quasi Leo ascendet de superbia Iordanis,ad pulchritudinē robustam,quia subito currere faciam eum ad eam,& quis erit electus quem præponas ei?quis enim est similis mei,& quis sustinebit me,& quis est iste pastor,qui resistat vultui meo. præter quā Christus,qui ascendet ad pulchritudinem robustam Ps.44.Speciosus forma præ filijs hominum,robusta & constanti pulchritudine Deitatis æterna inuariabili immensa,tum corporis,tum animæ,de superbia Iordanis ascendet humilis,Leo tamen potens & mansuetus de Iordane,de quo superbus Pharao , dixit Ezechielis.29.Simul cum Nilo,& alijs fluminibus.mea sunt flumina,& ego feci me metipsum,ascendet ergo de superbia Iordanis
313 de superbia mundi.Apocalypsis.5,Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid.Discerpsit vero Christus Leonem Dæmonem , qui vt Leo rugiebat.1.Petri.5.Sobrij estote,& vigilate,quia aduersarius vester Diabolus tanquam Leo rugiens circuit quærens quē deuoret.1.ad Timotheum.4.Dominus autem mihi astitit,& cōfortabit me,vt per me prædicatio impleatur, & audiant omnes gentes,

gentes,& liberatus sum de ore Leonis.Psal.21.Salua me Domine de ore Leonis.Discerpsit ergo Leonem Dæmonem, & eripuit prædam de dentibus illius.Imo Psal.57.Molas Leonum confringet Dominus,quo fluet largiter de Basan,idest de dente nam,& mel educet,de ore Leonis,de morte vt sit deforti,& terribili dulcedo,vt dicitur Iudicum.14.Mors enim suauis iam & placida,sine stimulo peccati,quo dicitur psalmo.115.Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum eius,suauis,& dulcis,dũ confregit molas Leonum,& de Basan vitam fluere fecit,declinauit quasi à via æternitatis,& homo mortalis factus est,declinauit & exinaniuit se metipsum formam serui accipiens, sese commisit Dalilæ & meretrici sinagogæ Iudęorũ, reuelauit patris æterni arcana,Nazarenus & intonsus,integer omni ex parte,Christus Deus, quo tandem inuidia perciti Iudæi morti tradiderunt,obcæcatis oculis mundi,sole & luna,obtenebratisq́,quo ruit postea templum Salemonis,per Vespasianum deficientibus duabus columnis fidei,& charitatis Iudæis,vt ruit templum Samsonis obitu.Capillis recisis vt Sansoni fuere abrrasi negantibus sacerdotiũ,Christi Iudęis,dolo & fallacia,cuius erant signum,initens sibi propria virtute robustus infernum subertit.Cũ prius patri,& matri pijssimæ,mel dederat,patri obedientiæ,venit enim implere legẽ matri saccramentorum & mysteriorum reuelatione,quæ simul & spõsa erat,cui & Samson ænigma expostuit,qualiter deforti dulcedo & decomedenti cibus Iudicum.14.Cum sapientes reuelare omnes non possent nisi illi Ecclesiæ & matri renuntiasset,quibus, & alia allegoricè patent:significat etiam Basan in oprobrium, & in somno quo & fluxit de Basan,Sãson,nam in oprobrium philistinorum.15.Iudicum dixit,de dente,de Basan,& de maxilla asini, qua mille Philisteos,in loco maxillæ dicto interfecit, in maxilla asini,in mandibula pulli asinarum deleui eos,& percussi mille viros,cumq́; hæc verba caneret,proiecit mandibulam de manu,in oprobrium,ergo fluet largiter.Tum Christus in oprobrium mortis,& dæmonis,de dente dęmonis,& de ore Leonis,eripuit prędã. Paul.1.ad Corin.15.c.Absorpta est mors in victoria,vbi est mors victoria tua,vbi est mors stimulus tuus,stimulus autẽ mortis peccatum.in oprobrium ergo mortis fluxit largiter Christus,tum in somno,fluxit largiter intriduo vt Samson vires exeruit, et resarciuit in somno, vt funes dirumperet, & hostes vinceret, vt

vicit.

vicit Christus in triduo propria virtute resurgens,tum vltimo Basan significat in mutatione,fuit mutatus Samson de petra Ethan, vbi ligaberunt eum Iudicum.15. Vsque ad locum maxillæ,vbi dirupit vincula,& in maxilla percussit eos quo fluet de Basan,idest de mutatione manifestabitur,vt Christus de mortalitate manifestauit se Deum esse, resurgendo a mortuis.quo Isaias,&Ieremias 8.cap.a Dan auditus est fremitus.Leonis scilicet quo perterruit
314 Samson Philisteos,& infernum Christus,subdit Cerastes in semita,fiet Dan Cerastes in semita adhuc prænuntians Iacob,de Dan ventura.Semita via& iter,non parum interse differunt,iter enim ab itero quod est repeto,venit,quod repetatur vel iteretur,ab eodem,vel diuersis,& frequentetur iterum atque iterum,via a vehendo dicitur quo antiquitus dicta est,veha, & postea via , nā vt docet Paulus consultus,constituitur via,vel latior octo pedibus vel angustior,vt tamen eam latitudinem habeat, qua vehiculum ire posit currus vè aut plaustrum,latior enim si sit,iter erit,non via,aut veha,ia,ve ab eundo dicta,est enim quasi itineris mediū, & dimidium actus. Semita vero est, quasi semi iter dicta prius, idem quod via antiquitus, temporibus Hieronymi,& sacræ Scripturæ interpretum distincta est,à via semita, vt idem quod limes significet semita, partem scilicet viæ aut itineris frequentatā magis,tritiorēque,etsi semita notet etiam semitas illas quibus fundi distinguntur & possessiones ad inuicem,extra iter & viam, dictæ limites,vt ergo semita partem viæ & itineris notat, frequētiorem magis,hoc duplici significatu pollet,vt vel partem notet, calcatu animantium , aut hominum tritam , vel tractu rotarum frequentatam magis,& orbitis earum signatam. Cerastes potentiam & robur in capite obtinere monstrauimus antea cornibus
315 potentem & dentibus,lingua & ore,venenum ijs omnibus efundere compressione,venenosum exprimere succum tum ore , eo enim compresso,saliuam perfundi experimur glandulis spongiosis faucium præsis,quibus in vsum animantis continetur succus, vt deglutire possimus humida facta gula eo succo,& lingua spō-giosa natura compressa,venenum exprimere poris dentium, tuū cornuum cauitatibus contactuq; malignæ qualitatis , quo superat hostes,& vincit inficit & inquinat cornibus tetris, animantia allicere & inuitare,quorum ostentatione, solicitatas aues perimit & animantia reliqua,velut esca ficta,reliquo corporis de in-
dustria

dustria arenis obtecto, ne fugiant hostē patētem nullum alterum inditium de se præbens, præterquam cornuū, quæ vt cautius fiāt, tum semitas, sulcos & rotarum orbitas quærit arenosas & faciles minutioris arenæ, albicantis magis, vt cauum, animantis corpus recipiat, ex lateribus decidente arena colore simili, colori animātis vt facilius meliusque occulatur, orbitas vero & sulcos in semita exposcere, quod quæritēt animantia victum in locis reconditis in propatulo enim cum omnia, se se prodeant, non quæritant. Potentia, & robur Christi caput est. 1. ad Corinthios, 11. cap.
Omnis viri caput Christus, caput mulieris vir, caput vero Christi 316
Deus robur ergo capite obtinet, Christus. Tum obtinuit Samson capite vires, potentiam, & robur. Iudicum. 16. sic ipsę Dalilæ alloquitur. ferrum nunquam ascendit super caput meum quia Nazareus, idest cōsecratus Deo sum, de vtero matris meę, si rasum fuerit caput meum, recedet a me fortitudo mea, & deficiam eroque sicut cæteri homines. Et paulo infra eodem capite. At illa dormire eum fecit super genua sua & in sinu suo reclinare caput, vocauitq; tonsorem, & rasit septē crines eius, & cœpit abigere eum, & a se repellere statimq; ab eo fortitudo discessit. Robur ergo Samsonis, in capite erat, & robur Christi, vt est robur vis, & potentia Cerastæ, vt cęteri homines. Christus verus homo erat vltra caput diuinitatis, Dan ergo fiet Cerastes in semita, tum Samson, tum & Christus serpente figuratus locis adductis supra, fiet itidem Christus, cornibus potentia & capitis robore, esca, doctrina, & alimētum gentes inuitauit, alliciet diuinitatis cornu, & humanitatis, tum quadrigeminis nuntij tubis cornibus & bucinis euangelij. Potentia & capite, omnipotens, cibo, & esca inuitauit homines abditus humanitatis semita Deus, quo dicit, Ego sum via, Ihoannis. 14. Erat occultus via, formam serui accipiēs simulatus quasi, tum in sepulchro intriduo potentiæ cornua manifestauit patefecit Deitatem, quibus leuauit se virtute propria, inuitans gentes, & ad se trahens, deitate capite detecto, & conspicuo vt Cerastes manifestabat in humanitatis semita adhuc potentiam & robur. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, Ihoannis. 12. c. Tum Samson occulit se vt Cerastes, primo in ęnigmate, Iudicum. 14. De comedēti exiuit cibus, & de forti egressa est dulcedo, soluite problema hoc. Hic se se abdidit, primo ille, cornua solum detegens potentiæ & sapientiæ, prophetiæq; simul quod ex po-

exposuit sponsæ,& illa philisteis,Christus reuelat Ecclesiæ & Ecclesia fidelibus.abscondit se in domo Dalilæ,vbi quatuor cornua potentiæ detegit solum,qui & dirupit funes nerueos,& nouos funes,vincula & clauos,vltimo columnas,quibus nitebatur omnis domus,quatuor ergo his cornibus detectis , alliciebat gentes potentia & viribus Iudicum.16.Lætantesque per conuiuia philistæi, sumptis iam epulis præceperũt vt vocaretur Samson,& ante eos luderet. Deniq; cornibus,& potentia hic Cerastes alliciebat tra-
317 hebat ad se gentes,cornua enim potestatem ostendunt robur , & vim,quo dicitur Paralipomenon.2.c.18.Sedecias vero filius Chanaana fecit sibi cornua ferrea,& ait,hæc dicit Dominus his ventilabis Syriam,donec conteras eam,cornua enim potestatem notant,psalmo.43.In te inimicos nostros ventilauimus cornu,& in nomine tuo spernemus,insurgentes in nobis,quæ de Christo Dauid nuntiat ad literam,quo inscripsit psalmum hunc in finem,idest in Christum qui est finis legis ad Romanos.10.c. tum inscripsit ad intellectum idest ad mente conceptum & præuissum Christum,Ieremias.48.Abscissum est cornu Moab,& brachium eius contritum est,vbi Moabitis desolationem prenuntiat Trhenni c. 2.Confregit in ira furoris omne cornu Israel,idest omnem potestatem.Potentiam ergo & cornua exeruit manifestauit Samson,
318 & patefacit Christus.Sese obtegit & in spelunca petræ Ethan,vbi victoriam & palmam reportauit,dum occultus debellauit philisteos eo loci,se exercuit prius duobus cornibus spiritali potentia,erat enim consecratus Deo,intonsus Nazareus,officio fungebatur sacerdotij,tum temporalis iudicis & ducis officio,qui iudicauit Israel viginti annis,duorum cornuũ Cerastes , ecce adsunt duo gladij,de Christo,& cornua duo potentiæ: in semita ergo Sãson fiet Cerastes,in semita quæ est de Ethan, in locum maxillæ, vbi interfecit philisteos,cornua potentiæ patefaciens.Christus in semita consiliorum,subdit Spiritus sanctus iuxta naturam aduc animantis Cerastę mordens vngulas equi,vt cadat ascensor eius
319 retro,dum homo malitia labascit propria,malitiose calcaneo vitiato inconstanti,pronus concidit,in faciem ruit tergora versus cœlum,auersatur & annuit cœlestia,terram amplectitur, & terrena facie pectore & corde toto.At si culpa equi passionum , & ignorantiæ culpa,& maiorum quibus vehitur seductus exemplis & consilijs dilabatur veneno infectus,suppinus cedit,cœlum aspicit,

spicit;retro exclusus ad Deum conuersus facie,auxilium implorat,clamat ad cœlum,mundum odit, & tergiuersatur, resurgitque facilius suppinus cum superstit;equo exclusus, hinc sepeliebantur antiquitus homines supini,Brachio supra pectus addacto quasi auxilium implorarent brachio signante,vt patet in sepulchris antiquorum,quæ vsque modo extant, erat quæ petitionis suffragij mortuorum aptissimum Hieroglipicon,quo quasi deprecabantur homines, & ab eis auxilium expetere videbantur signaculo illo,& pietatis signo.Dan ergo Samson,momordit vngulam equi,superbiæ philistinorum qua elati & celsi equitabant extremum superbiæ,emordit basim superbiæ eorum & elationis,exercitum vires eorum superauit vicit, nec enim timebant Deum nec homines tumentes superbia,quo dicitur Iudicum.14. Dum vxorem peteret philisteam præceptu Domini, miratis parentibus,cum à Domino factum nescirent,quęrebat occasionem contra philistim,eo enim tempore philistei dominabantur Israeli.Vt ergo tyranni frænarentur superbiæ extremum percussitquo ruerent superbia & philistei,equs & ascensor eius, retro tamen vt si veniam peterent consequerentur aduc vt ter fuere consequti cap.16.illo per Dalilam ligato.Christus cum interrogasset ministros pharisęorum, quem quęritis, & illi responderent Iesum Nazareum conciderent Ihoannis.18.voluit,ibidem dicitur: retro ruerent;& dilaberentur, vt auxilium peterent misericordiam consequerentur & veniam,quo iterum interrogauit quem quæritis,quasi oblitus responsi & delicti, vsque dum pertinatia & obstinatione,reliquit illos ire in cordis desiderium in pœnam delicti,psalmo.43.Hæc omnia venerunt supernos, nec obliti sumus te,& inique non egimus in testamento tuo,& non recessit retro cor nostrum,& declinasti semitas nostras a via tua. Vbi Dauid misericordiam petit, & quod suplicium auertat Deus, quod non recesserit retro cor eius dolet,vlulatque quod non recesserit retro cor eius,pronus imo ceciderit ardentissimo rerum terrestrium desiderio,& in pœnam malitiæ declinasti semitas nostras à via tua,in pęnam proni,non supini,Regum.1.capite.5. de idolo Dagon ruina & amore proprio sic dicitur: Ecce Dagon iacebat pronus in terra non supinus ante arcam Domini, tum inuenerunt Dagon,iacentem superfaciem suam in terra,coram arca Domini caput autem Dagon, & duæ palmę, manuum eius 320

abscissæ

abscissę erant super limen. Porro Dagon solus truncus erat in loco suo, propter hanc causam, non calcant sacerdotes Dagon, & omnes qui ingrediuntur templum eius, super limen Dagon in Azotto vsque in hodiernum diem. In se cedunt proni qui inseruiunt sibi, se diligunt, & amant, cęlo aduersantur est Dagon idolum Philistinorum Hebræis piscis qui pronum est natura animal omnibus alijs magis. Fecit ergo Samson cadere superbiam Philistim, vngulam, & extremum superbiæ eorum momordit, equi superbiæ partem potentiorem qua nitebantur euertere Samson & conculcare. Viros illos, hos opressit ille, qui erant calcaneum & calx Principum, quibus nitebantur Principes, qui comprehendere ipsum tentabant, & superbiæ equo insidebant, hos aprendit & percussit, hanc equi potentię vngulam, qua calcare Samson credebant; quo Zacharias cap. 9. Et sedebit separator in Azotto, & disperdam superbiam Philistinorum. Separator iudex est, nā reddit cuilibet quod suum est, & seperat rectum ab obliquo, fuit Samson iudex, vt antea patet, sedebit in Azatto in deprædatione scilicet, hoc enim Azottum notat, & disperdet superbiam Philistim, qui enim superbiunt, leuātur in equo superbiæ, dicitur Deuteronomi. 17. Dum Rex creatur, ne eleuetur cor eius in superbiam, non ascendat equm superbiæ, tum Esdræ. 4. c. 8. In multa superbia ambulat, ac si equitasset, tum Azottum in igne significat quiescentem, quieuit Samson in igne animo, vulpium dum alligauit caudas, Iudicum. 15. vt incendio conflagaret regionem Phi
321 listim, Ieremiæ. c. 8. à Dan auditus est fremitus equorum eius, a voce hinnituum pugnatorum eius, commota est omnis terra, & venerunt & deuorauerunt terram, quasi a Samson auditus sit fremitus equorum eius, eius scilicet, iure belli, ascensoribus victis, & superatis, per Cerastem Samson, qui equorum vngulas aprehēdit ore, & maxilla, quasi maxillaris Cerastes dictus supra, in maxilla deleuit eos, & cum hæc vidisset in spiritu Iacob, prorrupit, salutare tuum expectabo Domine, video enim in Dan Samson, & in Samson iudicium, potestatem, victoriam, robur, sacerdotiū, capitis virtutem gesta, quibus video Christum, quo salutare tuū in Dan expecto Samson, qui liberet Israel de manu Philistim, & Christum, qui liberet de ore Leonis, & Dæmonis populum, & gētes, salutare ergo, & salutem Angelorum, & hominum expectabat ideo, in Dan præuisso Samsone, & in Samsone Christo, salutare

tare expectabo;erat Christus salutis autor,imo salus erat,& salutare Patris,quo salutatio angelica ab instanti conceptus exauditur,simulque cantus cœlestis,dulcisonus, harmonicus aue altili, nubiuaga& sonora,cuius est cantus, Aue gratia plena,cãtus auis, & aue cantus,& Eua aue, Psalmo.43. In finem legis ad intellectum,& mēte prophetica præuissum Christum,cui est titulus sic, tu es ipse rex meus,& Deus meus,qui mãdas salutes Iacob,quasi exponeret Dauid salutare Iacob,quod esset. Psalmo. 26. Domi-
nus illuminatio mea,& salus mea,quem timebo,imo Psalmo.32. 322
Fallax equs ad salutem,in abundantia enim virtuis suæ non saluabitur,non in potentia abundantia & equo rerum fugacium fidendum opulentia & alijs,nam Cerastes superat equm & vincit, imo in serpente potentiori equo,infigurato serpente Samson,& in Samson Christus,cum sit salutis opifex gentium,vt fuit Samson Philisteos superans,salus Israel,salutare ergo tuum expectabo Domine,qui deposuit potentes de sede equi, & exaltauit humiles,equm, & ascensorem deiecit in mare , Zacharias,10. cap. Confundentur ascensores equorum, & capit. 12. In die illa dicit Dominus,percutiam omnem equm in stuporem, & ascensorem eius in amętiam,& super domum Iuda,apperiant oculos meos, & omnem equm populorum. Passim enim in Scriptura sacra sen
sus figurati infigurato sensu cõtinētur,vt possimus in Dan Sam- 323
sonem expectare,& in Samsone Christum,vt sit ex figura figuratum decerptum,vt patet de Salomone Paralipomenon. 17. Qui promittitur Dauid eo loci, quem locum interprætantur patres plurimi de Christo venturo,non secus ac plurima loca , quibus Dauid promittitur Regno Israel,de Christo interpretantur , cuius extant exempla plurima,apud ipsum psalmographum sacrũ. Apprime ergo eo quod Cerastes anthipatia,& dilidium cũ equo habeat,& præcipue cum vngula eiusdem,quod sit animal fortioris calcatus,omnibus reliquis naturæ animantibus,vt potentiam Samson & robur exprimeret in Philisteos spiritus Dei, populi electi inimicos & Christi,in Dæmonem infernum & mortẽ Cerastæ proprietatibus & natura,hanc tantã vt late supra diximus, significauit victoriam in Tyrannos Principes , & magnates, quibus vehuntur reliqui,vt ruant retro,& nutentur.

An ex prædictione figurata Dan, & Cerastæ, Antichristi futuri eliciatur persona.

CAPVT XVIII.

VNC locum Iacob.49.c.adductum vbi vaticinium de tribu Dan continetur, plurimi ex antiquis Patribus de Antichristo interpraetantur futuro, sic Ambrosius
324. libro de benedictionibus Patriarcharum c.7. Iræneus libro.5.c.30. Augustinus.q.22.in Iosue, prosper de promissionibus Dei, parte.4. Theodoretus.q.109.in Genesim, Gregorius lib. 31. Moralium.c.18. Beda, Rupertus, Ricardus, Arethas, Anselmus aliique plurimi, qui in his verbis, futuri Antichristi prædictionẽ contineri autumant cuius loci verba eundem sensum figuratum cum illis continere asseuerant quæ protulit Hieremias.c.8. Vbi inquit expectauimus pacẽ, & nõ erat bonũ tẽpus medelæ, & ecce formido. a Dã auditus est fremitus equorũ eius, a voce hinnituũ pugnatorum eius, commota est omnis terra, & venerunt, & deuorauerunt terram, & plenitudinem eius: vrbẽ & habitatores eius. Ex his, & illis, Geneseos.49. vbi dicitur (vt antea retulimus) Dan iudicauit populum suum sicut, & alia tribus, in Israel, fiat Danco luber in via Cerastes in semita mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retro, salutare tuum expectabo Domine; figurato sensu elliciant Antichristum: qui non secus, ac Cerastes equi vngulam, quo vehimur omnes, vniuersi finem, eiusque extremum scilicet, est inuasurus cuius extremitates, venenato dente, emordebit tempus vltimum & nouissima durationis vniuersi ore mendacissimo & dente venenato blasphemiæ & idolatriæ, cumque ideo ex maledicta quam vocant tribu Dan nasciturum, quo Ieremias eo loci terram subersurum prædicat, & gentes, fremitusque æquorum sequatium, & subditorum eius, aures percussisse, tyrannorum scilicet, & Principum quos in spiritu præuidebat qui Ecclesiam erant vastaturi oppugnaturique, quo ibidem plenitudinem terræ totumque vniuersum subuersurum eo loci dici sustinent, cum quod Apocalypsis c.7. vbi de vniuersali iuditio est sermo de omni tribu numerentur duodecim millia signati, de tribu autem Dan numeretur nullus. tum quod habebit duo cornua Antichristus, vt Cerastes habet virulentia & dolosa, nam & Rex erit,

potesta-

potestatemque obtinebit temporalem,& se finget sacerdotem esse,potestatemque spiritalem continere,Christũq; esse & Mesiam lege promissum,miraculorum potestate pollere,quibus ventilabit Syriam,& vniuersum non secus ac duplici cornu a Sedeccia facto eam ventilare permisit Deus vsque dum omnis contereretur,tum coluber erit in via dolosus & fallax,vt non secus,ac antiquus serpens,fallacia & dolo , decepit homines primos initio vniuersi,sic ille ad finem vt coluber & dolosus Cerastes decipiat & subertat mortales,quibus præsidijs & fundamentis nituntur Antichristum contineri illis Iacob verbis,hancque tuentur sentẽtiam & sustinent,at vbi fuerit maldicta Dan tribus non dicunt nec aferunt,imo hic large benedicitur maximeq; cũ salutare Domini,in hac tribu expectet figurato in Samsone,qui ex hac tribu oriundus erat,Christũ scilicet intonsum sacerdotem & integrũ, quem præfiguratum in Samsone sperabat,vt patet eo loci Iacob. nam etsi ex tribu Iuda Christus oriundus esset,vt patet celebri illo Iudæ vaticinio Gene.49.& Apocal.c.5.in hac tribu,& alijs varijs modis figurabatur Christus mille oculebatur astutijs & varijs fingebatur hic & illic,tũ Moses c.33.Deuteronomi.Catulũ Leonis vocauit tribum hãc,& de Basan largiter fluxurã prædixit figura & ænigmate,qua Christus Leo obũbrabatur in illa Sãsonis figura qui ex hac tribu eratnasciturus vt est ortus ille,vt.c.prægresso late patet,fuit Christus Leo,qui vicit de tribu Iuda , & Sãson Leonis catulus,vt ibidẽ attulimus,Imo si maledictionis causa ex hac tribu oriũdus esset,ante multo ex tribu Ruben de quo Genese.49.sic dicitur.Rubẽ primogenitus meus & principiũ doloris mei,prior in domo maior in imperio efussus es sicut aqua,nõ crescas quia ascẽdisti cubile patris tui,& maculasti stratũ eius.aut esset de tribu Leui,& Simeõ de quibus eo loci dicitur.Simeõ,& Leui vasa iniquitatis bellãtia,in cõsiliũ eorũ nõ veniat anima mea, maledictus furor eorum,quia pertinax,& indignatio eorũ quia dura,diuidam eos in Iacob,& dispergã eos in Israel:non ergo ex tribu Dan ob maledictionem imo ex dictis tribubus nasciturus 326 esset,nec quæ ex Apocalypsi aferunt mutant sententiam, eodem enim capite patet solutio,nam ibidem dicitur , & audiui numerum signatorum centum quadraginta quatuor millia signati , ex omni tribu filiorũ israel ex omni tribu inquã,vt nulla pretermittatur,subdit post hęc.Vidi turbã magnam quã dinumerare nemo

325

potest ex omnibus gentibus tribubus,& populis,& linguis:vbi & Dan tribus enumeratur,& si non particulariter,est cuius præstantissima ratio,nam cum Dan iudicium significet,vt monstrauimus antea,non sub Dan nomine,aut numero certo eos signat qui ex hac tribu erant futuri,nam cum ibi sermo sit de iudicio vniuersali,vt patet ex contextu eius capitis,& sequentium,Danq; significet iudicium,non numerat de Dan vsque in finem vniuersi & iudicij,numero definito & certo quando iudiciũ omnium sit habitum & non antea,quo de tribu Dan numerauit in communi solum & vniuersali,non in particulari vsq; ad diem Dan & iudicij diem,& seculi consumationem,ideo certum numerũ ex hac tribu vsque ad finem vniuersi non signat,vt iustorum solutus numerus relinqueretur notareturque Ecclesiæ Catholicæ capacitas & amplitudo,tum gentium,tum aliorum omnium, quo vsque numerentur iusti omnes in Dan & iudicio nõ numerantur ibidem in particulari,vt ex tribubus alijs,iusti enim omnes computãtur, & capilli capitũ eorum,vt non pereat capillus capitis iusti vnius adhuc,Lucæ.21.Et capillus de capite vestro non peribit iustis dicitur,& 12.c. Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt, nolite ergo timere.In vniuersali deniq; est hæc tribus computata,& si obdictas rationes ibidem eius non fuerit signatus numerus,at si ideo ex illa oriundus esset Antichristus,quod peculiari ratione illius numerus signatorum non fuerit præfixus, non minus hæc ratio cogeret nos asseuerare,& ex tribu Ephraim nasciturum fore illum,cum & hæc tribus fuerit ibidem prætermissa non secus ac tribus Dan,nulla est enim in Apocalypsi memoria tribus Ephraim,neq; ex illa numerus signatorum stabilitur,sub eius nomine,vt nec ex tribu Dan computantur,& auget dubium,maiusque negotium excescit,quod ibi centũ quadraginta quatuor millia signatorum computentur, quorum si partes fiant partitione æquales,duodecim millia signatorũ,prædestinationis signo, duodecim vices recurrunt,& cum cuilibet tribui , duodecim millia impertiãtur diuisis centũ quadraginta quatuor millia,duo decim millia duodecies recurrent,quorũm quodlibet duodecim millia vni tribui si applicẽtur,duodecim tribus in Apocalypsi videbũtur connumerari,& si sub diuersis nominibus addactæ, vt nulla tribus ibidẽ deficere videatur, quo maius dubiũ accrescit eo quod si sunt duodecim tribus omnes,& ibidẽ totidẽ numerantur,vt ea

327

numeri

numeri partitione colligitur, quomodo tribus Dan, & Ephraim, fuerint prætermissæ & obuolutæ silentio: varijs locis Scripturæ sacræ numerātur tribus, eæq; constituuntur, & si præcipuæ, quatuor locis, primus est Genesis. 49. Vbi Iacob celebrem illam benedictionem largam, & copiosam illis omnibus confert, & eo ordine impertijt vt primo benedicatur Ruben. 1. loco Simeon & Leui 2. & 3. vna & eadem benedictione. 4. Iudas. 5. Zabuló. 6. Issachar. 7. Dan. 8. Gad. 9. Asser. 10. Nephtali. 11. Ioseph. 12. Beniamin. Deuteronimi vero. 33. c. Moses iam iā moriturus ijs eisdē benedixit eo ordine, vt 1. loco benedictus fuerit Ruben. 2. Iuda. 3. Leui 4. Beniamin. 5. Ioseph. 6. Zabulon, quē simul cū Isachar. 6. & 7. eadem benedictione affecit. 8. Gad. 9. Dan. 10. Nephtali. 11. Asser. Ezechielis. 48. capite, sic numerantur. 1. Dan. 2. Asser. 3. Nephtali 4. Manasse. 5. Ephraim. 6. Ruben. 7. Iuda. 8. Leui. 9. Beniamin. 10. Simeon. 11. Issachar. 12. Zabulon. 13. Gad constituatur. Apocalypsis. 7. c. sic. 1. Iuda. 2. Ruben. 3. Gad. 4. Asser. 5. Nephtali. 6. Manasse. 7. Simeon 8. Leui. 9. Issachar. 10, Zabulon. 11. Ioseph. 12. Beniamin. Quæ dubijs, & difficultatibus plena videntur cum in Genesi 49. Neque Ephraim, nec Manases computentur, cum tamen antea, Genesis. 48, Iacob hos duos Ioseph filios tribuum Principes capitaque constituisset sibique adoptione optasset, quos velle sibi adscribi, filios non secus ac Ruben & Simeon, reputarique sibi proprios eo capite asseberarat, nulla tamen dum benedicuntur reliquæ omnes, eorum mentione facta, loco vero adducto Deuteronomi Simeon obticitur eiusque nulla habetur memoria, cū reliquæ omnes numerentur, Ezechielis. 48. Omittitur Ioseph numerantur vero duæ tribus filiorum eius Manasses, & Ephraim, quo terdecim tribus cum Leui ibidem referuntur, in Apocalypsi Dan, & Ephraim obticuuntur, & cum alijs tribubus enumerantur vbi Ioseph & Manasses tribus diuersæ statuuntur, quo plures hic illic pautiores numerari videntur, vt summam afferat dificultatem hæc tribuum computatio, quod si eo ex tribu Dan nasciturus foret Antichristus, quod in Apocalypsi tribus hæc subticuta est, hæcque esset sufficiens ratio, non minus conuinceretur oriundus esse ex tribu Manasses quæ obticitur loco adducto Genesis, aut ex tribu Ephraim cuius nec ibi, nec in Apocalypsi habetur memoria, aut ex tribu Simeon silencio prætermissa, Deuteronomi. 33 Ex ve Tribu Ioseph relicta Ezechielis. 48. quæ nullus asseberauit.

berauit. Imo omnibus his locis & alijs quibus scriptura sacra tribus enumerat eundem semper affert numerum tribuum, eundẽque sensum, quo nec sensu, nec numero est varia, duodecimque tribus refert, vt semper hic numerus in sacris historijs aferatur, & non alter, has enim elegit Deus quasi proprium peculium suũ que populum, has legibus adstrinxit, his ex omni populo Hæbreorum præcepta imposuit, quarum Principes capita & principia filios Iacob constituit, vt postea posteritates successiones generationesque eorum, ex his duodecim disseminatæ capitibus, tribus essent & vocarentur, Deique populus, & Israel seu Iacob semen successioque maiorum eius Isaac Abraham & reliquorũ Patriarcharum & parentum, reliquis relictis, vel naturæ legi, vel ad aliquam ex his tribuum redactis & coordinatis, vt omnis populus Israeliticus, his duodecim tribubus contineretur, vnde in Genesi duodecim solum computantur tribus, Manasses vero, & Ephraim filij Ioseph hoc duodenario numero continentur, nam etsi diuersæ tribus extiterint a tribu Ioseph patris eorum, tamẽ Ioseph nomine hæc duæ tribus referuntur & eodem continentur, vt cõputata Ioseph tribus & eorundem familiæ intelligerentur, ex eo quod tribus Manasses & Ephraim fuerint constitutæ, quod fuerint Ioseph filij optati à Iacob, & non aliter tribus constituerint, quo cum tribus fundauerint eo quod Ioseph filij, Ioseph nomine continentur, & tribus eorum in tribu Ioseph computatur, quando ergo scriptura sacra tribus numerat constitutas ex legitimis filijs Iacob, numerat duodecim. Ruben, Simeon, Leui, Iuda, Zabulon, Issachar, Dan, Gad, Asser, Nephtali, Ioseph, Beniamin, Sunt enim ij filij naturales & legitimi Iacob. Manasses vero & Ephrain adoptiui, vt supra retulimus. Quando vero filij adoptiui & naturales Iacob computantur, quatuordecim inuenimus tribus addita Manasses, & Ephrain, est enim scripturæ mos maiorẽ aliquando numerum exprimere subticuto minori, quando duo numeri eiusdem rei, æqualiter proferuntur, vt Apostolos vocamus duodecim cum plures extiterint, & tribus duodecim cum terdecim & quatuordecim computentur, vt vocamus septuaginta interprætes septuaginta duos Ptolomei qui fuere; nõ secus tribus duodecim, in Deuteronomio subticuitur Simeon quia eadem benedictione cum Leui benedictus erat in Genesi, & idem de vtrisque dictum eo loci, quo Mosses numerat Leui, & cum eo

Simeon

Simeon amplectitur, quod idem dictum esset de illis, obticuitur Ioseph apud Ezechielem loco adducto, quia Manasses & Ephraim computantur, vt daretur intelligi filios adoptiuos legis gratiæ præferri multoties legitimis filijs legis scriptæ & veteris, quo obticuitur Ioseph, & exprimuntur Manasses & Ephraim. in Apocalypsi vero, Ioseph, numeratur subticuto Ephraim nam numeratur Ioseph tribus qua, & hæc duæ contineri diximus, imo cum Ephraim Hæbreis frugiferum & crescentem notet omisit ideo cum Dan, quod vsque in Dan, & iudicium, de quo est ibi sermo Ephraim & crescens sit, crescatque frugifera tribus vsque in eum diem, quo certo numero non definitur, sed vniuersali illa multitudine, & magna, quã dinumerare neminẽ posse ibidẽ dixerat, nõ tamen stricto numero præfinitur vt reliquę, quod crescat frugifer Ephraim, & continuo fructificet, vel quod alias induxerit idolatrare tribus omittitur, vel reducitur ad Ioseph hæc tribus & non omittitur, tum Ephraim significat inter alia, & decem tribus simul coniunctas, quæ defecerunt a Iuda, & subditæ fuere Ieroboã Ephratæo, ipsumque Regem constituerunt, vt est videre Regum 3. capite. 11. Sola enim tribus Iuda Rhobam, Dauid filium subsecuta est, & postea tandem tribus Beniamin, vbi solum vndecim numerantur tribus, & si in decem ijs, vndecim cõtineantur, nam Manasses cum Ephraim tribu continetur ibidem, quo duodecim vndecim Ieroboã & vna Rhoboã addicta, quod idola duo vitulorũ auri cõstituerit, Ieroboã in Dan ciuitate, Dan subticuta idolatriç scælere, quæ idolatra ibidem renuntiatur regionis nomine, & ciuitatis sedis, vituli vnius & idoli tribu dehonestata, sed non ideo Antichristi sedes tribus hæc stabilitur, cum tribus omnes, aut plures, hoc vitio idolatriæ deliquerint passim, vt videre est Exod. 32. vbi omnes vitulum aureum more AEgytiorum adorarunt, Manasses verè recensetur in Apocalypsi, quia Manasses, Hębreis obliuionem laborum significat, videre est Genes. 41. vt notetur signatis Dei signo illo iuditij, & iustis quorum est sermo eo loci, nil laboris superesse, sed æternæ felicitatis requiẽ perpetuã. Multoties vero tribus Leui nõ cõputatur in scriptura sacra, cũ ex eo quod possesiones huic tribui nõ impertirẽtur, imo cũ sacerdotũ esset familia decimis bonorũ aliarũ tribuũ alebãtur, quo dũ tribus enumerat tribuũq; possesiones hęc relinquitur, nec certã sedẽ obtinebat, sed inter alias trib' vagabatur, tũ etiã nomina tribuũ

 filiorum

filiorũ Israel scriptaerãt super humeralibus sacerdotis preterquã huius, nã ij pro alijs tribubus sufragia ferebãt & orabant, quæ reportabantur in humeralibus, vt eorum reminiscerentur, ipsi vero cum sacerdotes essent, cum populo non comiscebantur sacerdotum maximum documentum ne rebus sęcularibus detenti spirituales amitant, fugiant imo consecrati Deo è rebus prophanis, tum quæ de proprietatibus Cerastis hic traduntur, Samsoni vt monstrauimus ad literam conueniunt, imo, & euentus ipsius Dã illi ipsi cõuenire, & quæ eo vaticinio continẽtur, dant intelligere. Figurateq; & de Christo qui se se abdidit astutijs, & prudentia serpentis possunt interpretari, eius qui exaltatus est sicut serpens in deserto a Mosi, & serpentis figuram immitatus formam serui accipiens, vt late supra ex Ihoanne, & Mosi tradidimus vt hæc ipsi sumus explicati, sine eo quod hęc ipsa de Antichristo sentire co-
329 gamur, præcipue cum ex sensibus misticis solum probabile possit duci argumentum, quo Hieronymus in quæstionibus Hæbraicis locum illum, Geneseos de Samsone exponit & literam Ieremiæ. 8. c. de Nabuchodonosor, qui venturus erat in Hierusalem ad deuastandam ciuitatem post Regionem Dan, vbi non de tribu Dan, sed de regione est sermo literalis eo enim nomine, & tribus, & regio, intelliguntur, regio inquam Dan dicta quæ est ad Aquilonem terræ sanctæ, vt supra diximus, & de Nabuchodonosor, nec Patres supra adducti affirmant hæc se scire, certoque de Antichristo referunt, aut indubitanter esse tenenda sed vt probabilia hæc sustinent solum, vt ij ipsi testantur, nullo modo locum addimentes alijs si libuerit quo minus placita alia, & sensus sustineant, & sequantur fidei non aduersantia.

De his, quæ tropologico sensu excipi possunt ex natura Cerastæ Sprpturæ Sacræ, naturalia plurima continens.

CAPVT XIX.

VARIA sunt, & admirationis plena, quæ in hoc potentissimo animanti summa sapientia recondidit, vt omnibus moneremur natura & proprietatibus rerum vt instrueremur nos homines varijs rerum Iconibus, & exem-

& exemplis ex visibili natura desamptis, vt per hanc conspicere possemus intelligibilem & æternam. docent nos creaturæ omnes docet exemplar, & creaturarum efigies, vt merito dixerit Tarentinus ille philosophus Architas, vbiq; Deus. A quo suscepit postea Plato, sunt hæc visibilia Pauli quæ inuisibilium mysteria saltim obumbrant, & in ęnigmate quasi præfigurant, inter quæ mirabilia plurima continet hoc animans. est enim primo Cerastes mollissimæ carnis. adeo, vt dorso carere, & spina credatur, volubilis, & flexilis nimis. numquam it recta, agreditur imo qua non it; ire. Submittitur maxime & cōtrahitur, in se cędēs, coloris cineritij asperus extra, intro mollissimus serpentium omnium, sicca & aspera quærit loca quæ habitat ille quæstus causa. Venationis scilicet, vbi cum loci siccitatem ostentet exterius, interius humida & molli delitiossa arena est obuolutus, alimentum ostētat fallax cornibus, & sepe ostendit, dolo & cautella inuitat illo, deprædetur vt abditus occulteque irruat, cornua exerit quibus ferit venenossa & noxia, alimenti specie figura & forma, vt decipiat & decepta alliciat animantia, sunt hæc contorta caua & prominentia, mille anfractibus plena duplicata quandoque, vt sint quadrigemina iam tractu temporis. incuruatur maxime dū sanguinem sugit, amplissimis maxillis & oris hiatu ingenti, obliquus, exterminat faciem, hiatu incōcinno & maxillarum amplitudine, summissus icit occulte & petit fortiora, robustioraque ipso vincit, cū strepitu cedit quasi ventris sibilo, squamarum sono, surdus ad alia, acutissimi vissus, odoris tetri, & olfatus accerrimi, voracissimum animal, inuidens auibus cœli, quas vt capiat abditur nō solum terræ animantibus contentus, ęmulatur auibus. Hipochrisis iconismus expressus altaq; efigies, exteriora pœnitentiam prædicant, interna luxum mollitiem, aspera externa squamossa rigida cineritij coloris austeritatem ostentantes, interna mollia coloris viuidi lenia flexibilia deliciossa placida, non it Hypochrita qua ire significat, imo alio, ostentat pęnitentiam, & voluptatē sectatur secretus abditus, sub doctrinæ & alimenti specię decipit & circumuenit homines, aspera quærit quæstus causa, & proprie vtilitatis, & vt mollis in se cędat, non secus ac Polipus distēditur versus alia vt comprimatur, & sit sibi vtilis quæstu auaritię vberaque exerit innumera quasi lactis & alimenti, doctrinæque plena repræsentat, vacua cū sint exuccia, sine lacte, succo doctri

330 331

næ & alimenti exuccia Polypus, quibus allicit animalcula incauta quæ trahit suctu, & blanditie illecta. Cornua agni arietisque offert Cerastes caua distorta, anfractibus & circumuolutionibus diducta quæ primo in ipsum tendere videntur, postea ad extra, iterum recurrunt externa versus cuspide, in damnum proximi, parteque illa qua iciunt alios & capessunt impetum ad alia vergunt & spectant ad extra vt in alios ruant, & si eisdem sese affligere videantur hypocritæ, simulatione & fraude. cornua agni distorta & vnca Cerastis obtinet hypocrismus, imo agni cornua, arietis ve ostendunt, occultantes reliqua serpentis venefici, & vafri, simplicis agni arietis ve domestici & vtilis signa solũ exibent & innocua cornua: non secus ac bestia illa, Apocalypsis. 13. Quę cum cornua agni obtineret seduxit vniuersum orbem. Agni figuram representant intus lupi, rapaces, dicitur Matthæi 7. capite. Cornua habent arietis agni imo, exterminant enim facies suas Cerastes ij, maxillarum amplitudine, quibus omnia glisscere tentant, hiatu amplissimo oris, exterminant facies, dicitur Matthæi. 6. Imaginem & similitudinem propriam disterminant, qui ad imaginem & similitudinem verbi Dei erant Geneseos. 2. cap. Iob de Christo cap. 13. qui est verbum Patris sic inquit. Ipse erit saluator meus non veniet in conspectu eius omnis hypocrita. Nam in conspectu & facie eius non veniet, nec veniet cum facie eius hypocrita, non venient non dicent cum illo cum verbo, nec illo dicuntur verbo veritatis, fallaces & subdoli. Nam cum sit veritas ipsa verbum, & causa nostræ veritatis & entitatis, falsum fictũ & fallax non dicet cũ prototypo veri: exterminant facies suas qui cum maxillis polleant, & omnia deuorent exterminantur, qui in maxilla delebuntur vt Philistei, Psalmo. 31. Maxillas eorum constringe qui non aproximant ad te, imo distant mẽdatio oris fraude & malitia, hianti ore maxillis apertis vt ingerãt
53. omnia. tropologice cauendum ne Cerastes serpens Dæmõ, equm rationis iciat in vngulam appetitus inferiorisque portionis, vt ascensor ruat homo, in semita & via nostræ peregrinationis, & cadat ascensor eius retro Isaias, cap. 28. vt vadant, & cadant retrorsum, & illaqueentur & conterantur vt facit Cerastes ruere retro, & nutare animal læsum semel, ijs consulit, Ecclesiastes. 4. cap. cum cognoscat Cerastem retro venire, & nos ruere retro morsu huius animantis, serpentisque Dæmonis. Non relinquas quæren-

quærentibus tibi, retro, maledicere. Consolatur Iob. 17. cap. iustos ab hypocrita Ceraste læsos ijs. Innocens supra hypocritam suscitabitur stupebunt iusti super hoc & admirabuntur. Præueniensque iustos Ecclesiastes. 19. inquit. Est qui nequiter se humiliat & interiora eius plena sunt dolo. Describēs hypocritā quidditatiua, vt aiunt definitione, minatur illos, Iob. cap. 15. ijs. Congregatio hypocritæ sterilis, & ignis deuorauit tabernacula eorū, qui munera libenter accipiunt. Non debita, dolo imo & fallatia surrepta & fraude, steriles tamen & egentes semper denūtiat, est egens qui nil suum possidet. Est serpens hic formidandus, & pertimescēdus nimis, quod reliqui latibulis latebris occulātur, vt irruant, sepibus, saxis, terræ glebis fugientes iter, viā & semitas cōcursum hominum, & animantium vias & tramites, hic vero semita occulitur via & tramite ipso, frequentioribus vsitatioribus que locis securioribus, communioribus vijs triuialibus, quo horrendus magis verendus & reformidandus plus multo serpentibus reliquis est; cum, & securioribus locis occulatur, & tritioribus, tum quod maiori dolo & cautella recondatur agni cornua ostentans solū, sunt vitia sæuiora multo, & efficatiora, dæmonis artes maiores callidioresque in via virtutis & semita occultātur & boni specie forma elucescūt. Ijs enim periculum maius inest reliquis alijs, & venenum deterius ijs abditur multo, hic latet Cerastes, hic venenum & virus deterius, quando efugiunt formam propriam figuram & specimen vitia, occultanturque sub virtutis nitore, induitq; malum effigiem boni, Paulus. 2. ad Corinthios. c. 11. sic. Nam eiusmodi pseudo Apostoli, sunt operarij subdoli, trāsfigurantes se in Apostolos Christi, & non mirum ipse enim Sathanas transfigurat se in Angelum lucis, non est ergo mirum si ministri eius transfigurentur in ministros iustitiæ. Leuitici. 1. Præcipitur victima offeratur pelle detracta, vt interiora appareāt qualia sint & non solum externa, & c. 7. pellis victima adscribitur sacerdotibus qui interna iudicant, ne latitet Cerastes in virtutis semita ergo, prospiciendū maxime quia latet abditus, vbi timetur minus & speratur, imo ibi conatus apponit maiores vt diripiat & deprędetur incautos, non solum animantia terrestria inuadit, aues imo spirituales homines alitesque cęliuagos, malitia inficere tentat qui semitas virtutis percurrūt, Matth. 7. Atēdite a falsis prophetis, qui veniūt ad vos in vestimētis ouiū, intrinsecus autē sunt

Lupi

Lupi rapaces. Vult enim videri agnus, ouis, aries, Cerastes dum arietis cornua detegit solum alijs quæ serpentis sunt, retectis & occultis. Deuteronomi.22. Non indueris vestimento quod ex lana linoque contextum est. Hypochrita enim duplici veste vtitur, duplicata & non simplici, lanæ simplicitatem ostentat lini subtilitatem occultat, lanaque inuoluit, Augustinus Psalmo.63. Simulata æquitas non est æquitas sed iniquitas. Gregorius.8. moralium hypocrita est phantasma quod non est repræsentans. Seneca in prouerbis. Malus vbi se bonum simulat tūc est pessimus. Poeta sic. Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes: Impia sub dulci melle venena latent. Hieronymus super illud, Mathæi 6. cap. populus hic labijs me honorat inquit. Intus Nero, foris Cato, totus ambiguus monstrum est, velut quædam bestia compacta Poeta sic. Leo pars prima Draco media, ipsa chimera non secus atque Herodes, qui dum Ihoanni deuotionem, promittit gladium acuit. Chrysostomus super Matthæi.7. Nulla res sic exterminat bonum ac hypocrisis, malum enim sub specie boni non præcauetur. Serpentes ficti qui dum cauda blandiuntur, dentibus ore, virus & venenum inspergunt, Cerastes qui specie doctrinæ & amicitiæ, inuitat occultus arena terrestrium fugatiumque bonorum, percurrentes virtutis semitam, inuadit figura Doctorum alimēti & doctrinæ, & non secus atque illi, qui cū pomū nituntur puero arripere auribus subleuant se se Deum ostensuros promittentes, quo pomum surripiant interim, ij Deum ostētantes deprædantur mortales, iterim dum verbis fictis aures affectant & feriunt: sibilo ventris semper gradientes, squamarum streptu operum scilicet in se cedentium, & ad propria atendentes commoda prophani & exteriores in totum, vt videantur hominibus ieiunare ab omni rerum copia, se se exterminant, & tamen se non excedūt, in se manent reddeunt inse vt Cerastes. Imo multo magis idem a se distinguitur, quam hypocrita a se, ratione enim idem a se seiungitur, hypocrita vero sic hæret sibi, vt ratione non separetur, imo contra rationem sibi assidet addictus sibi omni ex parte, non secus ac viscum quod sibi hæret glutinosa & viscida substantia, si extendatur & porrigatur semel extrase, est vt incautas irretiat aues, liget & inuoluat quod semel distractum maiori impetu inse reddit, sic ij dum proximum contingūt, & ad ipsum tendere videntur, est vt decipiant, sub apperentibus

& fictis

& fictis coloribus latent, vt artes exerceant & machinentur dolos. Cerastes sic ergo serpens horum cinere, & arena inuoluitur speciei penitentiæ immiscetur in virtutis via & semita deterius multo, Hieronymus super Isaiam, leuius est in alium aperte peccare quam simulare & fingere sanctitatem, lib. 6. & super 6. Matthæi. Strepitu labiorum hypocritæ benedicunt Deum mente maledicunt Persius Satira. 5. Pelliculam veterem retinens, & fronte politus, astutam vapido geris sub pectore vulpem. Iuuenalis Satira. 2. Qui curios simulant, & Baccannalia bibunt. In via virtutis superbus abditur Cerastes, contendere nititur & superare cęlestes, ipse sepultus terræ visceribus & obscennis locis, occultus rotarũ orbitis, quo dicitur Ecclesiastici. 33. Pręcordia fatui quasi 333
rota carri. quæ euoluitur orbitis arenæ huius. Rota enim pondus omne sustinet, nã plaustrũ & onera supertenet, totũ onus illi innititur, omnia substinet, voluitur & circunuoluitur perpetuo motu & circunuolutione cõtinua, ascẽdit descẽdit, remotior amercibus quæ asportãtur in plaustro, reliquis omnibus alijs magis, orbitis oboluitur occulitur arenis trahitur repit, quasi Cerastes limo & puluere, gemiscit quæritur conquæriturquasi, & cum numquã vtilitatem experiatur mercium laborat perpetuo. Cor fatui nunquam acquiescit perpetuo motu inquietum & vagum, orbitas facit continua circumrotatione, quibus Cerastes serpens occulitur & delitescit, hypocrisis Cerastes abditus & occultus, merciũ expers, imo cũ quieta possit rota eadẽ continere axem scilicet, suũque centrum per radios ac mota, inepte mouetur sibi saltim, & si cum aliorum vsu. Et cor fatui, cum possit obtinere in centro, in rotæ axi, omnia in Deo creaturarum centro, dum mouetur per lineas & dictos radios, aut radios creaturarũ, solis creatoris almi, cõtinuo motu extra cẽtrũ, sibi inutili, onera inutilia sustinẽdo tãto labore & anxietatẽ tanta. Cor fatui, vt rota carri abditum in rotarum orbitis, Cerastes alter stultè fatueque mouetur, per lineas singulas creaturarum, qui omnia incentro quietus Deo ampiecti & continere potest. Non secus ac si Cerasta essent infecti Iudæi cum quibus Isaias loquitur, cap. 1. Accidentia enumerat mor 334
susque & signa, quæ apprime huius serpentis natura deplicari & exponi queunt & decenti allegoria depingi, sumpta ab hoc animanti methaphora, cum serpentis venenum fuerit, sitque nostræ ruinæ causa radixq; nostri lapsus, quo inquit sic eo loci describẽs quasi

quasi Cerastæ morsum, peccati, & Dæmonis serpentis antiqui, Ihoannis Apocalypsis. 12. 20. capite. Vę genti peccatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filijs scœleratis, dereliquerunt Dominum blasphemauerunt sanctum Israel, abalienati sunt retrorsum super quo percutiam vos vltra addentes præuaricationem? Omne caput languidum, & omne cor męrens; A planta pedis vsque ad verticem, non est in eo sanitas, vulnus, & liuor, & plaga tumens, non est circumligata, nec curata medicamine, nec fota oleo. cap. vero. 19. sic. Dominus miscuit in medio eius spiritum vertiginis, & errare fecerunt AEgyptũ in omni opere suo, sicut errat ebrius, & vomens, & non erit in AEgypto opus quod faciat caput, & caudam incuruantem, & refrænantem, & stupebunt, & timebunt. Quę quantum cohæreant cũ ijs, quæ ex probatissimis addiximus autoribus, de Cerastis natura, & morsu ambiget nullus, semen hoc nequam serpentis semen, & viperarum generatio, abalienati sunt retrorsum, morsu Cerastis, facit ruere assẽsorem equi rationis, retro læsa appetitus vngula inferioris partis, calcaneo læso, retro, qua non sentit, nec sensus adsunt animãtis, callo obducto duritiæ & contumatia calcanei, qua cognitio deest, hac petit abalienatos à rationis motu, à synderesi, & ratione recta, illis proprior multo reliquis omnibus actionibus, præuaricãtes, iter verũ omittentes & percurrentes semitas, non catholicã capitis vniuersalemq; doctrinam, ibi & latet Cerastes, omne caput languidum, vertigine illata veneno Cerastis, docent autorires dicti adductis locis, læsis contingere vertiginẽ, animãtis morsu, errareque, vomere non secus, ac ebrij euomunt. mente læsi, & capiti, extra rationis metas aberrantes corrupta, & cruda infecta & male olentia, quæ nec ipsos iuuant, nec prossunt alijs, lædunt imo, & inficiunt exemplo malitia, omne cor męrens, diximus tristari Ceraste læsos, męstissimaque vexari melancholia tales viuere si seruentur in posterum. moderatum vinum lætificat, & exhilarat animum, nimium tristitiam parit, illud spiritus recreat regenerat viuificat, hoc minuit resoluit dissipat distẽperat, ebrij sunt tristes tandẽ omnes, tẽperati hilares, læsi Cerastæ quasi ebrij euomentes tristes: Vulnus, & liuor, & plaga tumẽs a planta pedis ad verticẽ capitis, vt Cerastes referre pustulis læsum monstrauimus per vniuersum corpus, vbi vero icit plaga tumens & liuida exoritur, liuorq; vniuersos apprehẽdit vulnusque superest quasi insanabile,

sanabile, quo nec ligari nec medicamine, aut oleo succurri potest, neque enim Cerastis vulnus ligari debet, ne cópresione ligaturæ venenum intro recurrat, vt cor petat inficiatq;, aut medicamine glutinari & vniri, oleo ve leniri & mitigari, imo omni vulneri virulento, hoc est propriũ, vt reseruetur hians & aperto ore, 335 vt virus ad extra fluat & labascat, quo & Cerastis esse vulnus simul cũ alijs intelligitur, ideo subdit, & nõ erit opus quod frenet caput & caudã serpentis, quibus venenũ contineri diximus, morsus huius animantis cognoscitur eo inter serpentes omnes quod vt antea retulimus virile mirabile dictu arrigat adeo vt semẽ effũdat inuito animanti, renes & lũbi incendio flagrant, crura inualidantur, vt se se sustinere non possit animal, quasi huius animãtis morsus principia generationis vitiata esse propagationisq; speciei humanæ notet, serpente antiquo quo Paulus ad Galatas. 5. Manifesta sunt autẽ opera carnis, quæ sunt fornicatio immũditia, impudicitia, luxuria, idolorũ seruitus, veneficia, inimicitiæ, cõtentiones, æmulationes, rixæ, iræ, dissensiones, sectæ. Gratiam transferentes in luxuriã vt de ijs dixit Iudas, epistola illa, ac si Ceraste essent percusi, & læsi, nõ secus luxuriant tales, qui semitas Cerastis percurrũt, omissa veritatis & virtutis via & sectantur Cerastis limina, præcipue hypocrisis superbiæ & fallatiæ, simulationisque quibus caput non incurbatur rigidi veneno animantis, diximus tetano affici illos, & caudã mentulamq; arrectã superesse veneni potẽtiã, quę cauda appellatur latinis cõmuniter, Horatius in sermonibus. Accidit vt, quidã testes, caudamque salacẽ demeteret ferro. Quo non incurbari ijs caput, & caudam dixit eo loci Isaias, quod superbia elati, & instigati carnis passionibus rigeant inflexiles virtuti.

De medella virulentorum morsuum serpentiũ, historico, & mistico sensu continens plurima.

CAPVT XX.

ISIBILIS hæc corporea vniuersi machina quæ intelligibili, & spirituali regitur natura, duplici genere corporum integratur, & coalescit, corruptibilium, & incorruptibilium, quorum illa cœlorum 336

largo continẽtur numero, hæc vero corruptioni obnoxia in simplicia & mista corpora partiuntur, quorum cum quatuor extent simplicia, ignis, aer, aqua, & terra, specie & situ natura & proprietatibus dissidentia & diuersa, illa quæ mistam substantiam & compositam continent, quædam animata, quædam vero animæ expertia vniuersum exornant, perfectæ & consistentis naturæ. perfecta mista absolutæ naturæ & consistentiæ debitæ, sunt mineralia lapides, vitumina, succij, sales, & hæc sine anima, reliqua vero nacta viuendi modum, anima viuunt vegetabilis naturæ, aut sensilis rationalis vè ordinis, quibus cũ sit cuilibet sua propria natura salus perfectio, dum naturalem obseruant dispositionem debitumque naturæ modum, consistunt integra, vt est cuiuis suamet natura & perfectio salus, at alia alijs veneno esse possunt corruptionique dum se se affectant & alterant, vt quæ vni sunt naturalia, violenter cætera suscipiant, hinc cęlo venefici insunt aspectus noxię qualitates, quibus pestes, mortes, vniuersalesq; morbi communi ea causa excitantur, dum affectat alia, viru quasi & cruore tetro sæuo & atroci, venenumque hoc modo cęlo inesse cognoscunt mortales, dum ea quæ illi sunt perfectioni & naturæ, cætera immutant præter mensuram iustam, quod non possint excellentissima illa, cœlo naturalia sustinere aut ferre imperfectioris naturæ cum sint viliorisque illa, vsque dum temperata suscipiant remissa & refracta, quæ sunt integra cœlo, quo venenum è cęlesti natura prouenire multoties suspicamur, in natura vero corruptibili simplici & mista animata. non secus inanimi venenum inuenitur in mineralibus plurimis argento viuo, gypso, sandaracha vituminibus, lapidibus, terris, alijs vt cognouimus passim adhuc dũ suam naturalem dispositionem abseruant & temperamentum iustitiæ retinent, in natura vero animata vegetabili primo, flores, fructus, virgulta, rami, radices, cortices veneno pollere noscimus & teterrimo viru, in natura sensili reptilia omnia propria & impropria, tã apedia quam quæ & si pedes cõtinent longo corporis reptant tractu, omnia plus minus vè, venenum possident, dirumque virus in hijs præcipue inuenitur, venenumque in natura hac omni, in reptilibus aquatilibus venefica sunt aliquot, vt Draco marinus, piscis dictus torpedo, Remora, quædamque alia venenosa, & cruenta; & si venenum maius sæuum magis dirum in natura reptili terrestri manifestetur, apedi dicta, ijs virulenta inest

natura

natura morſu & ſubſtantia in natura vero pedeſtri pauca ſunt ta lia Bonaſi meminit Plinius quod inficit halitu,& inquinat anhelitu tetro virulento,libro.8.cap.15. Solinus in poliſtoria.cap.30. Qui dicitur ab AElianus Monops in volatili ordine quædam & ſi per pauca,vt cātharides vulgo dictæ.in natura reptili præcipue proprie tali,eſt ſummum venenum,ipſis ſalus,nobis exitiū,mors & corruptio,vt ignis qui ſūmo ſuo calore ſeruatur & perficitur, nos alterat,corrumpit & vaſtat qualitate eadem,non ſecus venenum quod ſuis met genitoribus eſt ſalus & conſumata perfectio, alijs mors excidium eſt vndiq; deſitio& corruptio,ſeruatur enim Baſiliſcus veneno proprio,temperie,& natura illo altus,& nutritus cruore,quo inficit reliqua, plurima vero animantium rabie percita & commota venenum impertiunt morſu, vt canes, ſues, & mitiſſima alia,alterata,inſtigata venenumque crudeliſſimum generant,præter modum naturæ,cuius variæ exiſtunt formæ , & ſpecies,conditiones,modi,cum enim tria ſint quæ nos immutāt 337
mortales,alimentum,medicamentum , venenum , illud reſartijt ſubſtantiam inſtaurat,reponit alimentum qua tale eſt , medicamenta vero ſecundum propriam medicamenti rationem noſtrā ſubſtantiam alterāt,debitamque temperiē noſtram reſtituunt cō ſeruant fouent,quod ſi ſubſtantiam reponant, ideſt quatenus alimenti naturam & ſubſtantiam coutinent,vt& alimentum qua alterat medicamentum eſt;venenum vero qua tale corrumpit inquinat temperiem noſtram , vitæ aduerſatur & principijs illius, principaliter cordi,qui prius quam reliquæ partes motu continuo quo ampliatur & deſtenditur,vapores infectos & ſpiritus alterabiles,prius, obtenuem ſubſtantiam eorundem diſtentum ſemel ad ſe allicit trahitque eoſdem,vt prius alteretur veneno illud inficiaturque primo,motu &vi maioris calore tractiua quo pollet,quod ijs morbis breuiſſime opitulari licet , propter ſummum periculum,ſi extremis morbis extrema debentur remedia, vt dixit Hyppochrates,& cum illo Galenus.1.apho. 6. apho. vnde cum inter vaſtiſſimos ſerpentes immoremur,veneno tetros & ſit nobis futura pugna cum pernitioſſimo hoc animantium genere virulento & terribili,cum læſis duxi remedia afferre, curationemque virulentorum morſuum inſtituere,tum reliquos,remedijs præcauere artis,ne viru infitiātur,tā hiſtorico,quā tropologico ſenſu,deplicando plurima præcipue poſt naturā more... cō

N diti es

ditiones Cerastæ, primus eorũ serpẽtiũ, quos virulẽtos sũme Scriptura sacrá testatur, ne sit postea opus in singulis singula referre, sed vno omnia cõtineri capite, quæ ad hãc partẽ spectãt. Semel ac defecit homo iustitiãque, & rectitudinẽ sibi dono desuper datã
338 amisit felicissimi inocẽtiæ status, morti animi & corporis subditus, inter mala plurima quæ illi cõtingere inter tot tãtasq; miserias & calamitates fuit & morbis subiectus vndiq;, corporalis naturæ, defectibus & vitijs vexatus, impetitur enim hac & illac, vt nil firmũ stabile nihil, superfuerit illi, preterquã malorũ inflictus & calamitatũ tumultus, quibus ille continuo vexatur & affligitur turba, vt etsi medicina creata sit ab altissimo, vt dixit Salomo, quę illi statu naturæ integræ nõ erat ex vsu, quo ad effectus & opera sed quoad speculationẽ solũ, & artis notitiã intellectusq; habitualẽ cognitionẽ & præstantiã, mentisq; excellẽtiã, lapso homine indiguit arte hac celebri & clara, vt corporis, & naturæ vitia posset corrigere & frænare, quoties vero sufectura est natura, expulsioni morborũ, vt multoties sine adminiculo artis illos propellit, ars cessat, neq; opus est arte, mirus dixit Hyppocrates. 6. de morbis, sectione. 1. dũ tamẽ auxilijs eget vt extirpet morbos medicus minister naturæ succurrit arte, auxilijsq;, & medicaminibus, qui naturã adminiculatur, vt morbos eradicet, vt si nequit
339 illa, ars efficiat quæ natura nequit, quo eius minister medicus cõpellatur, qui cõtẽplatur duo, naturã quã cõseruare nititur, & morbũ quẽ extirpare conatur, & omnino abolere, & cũ simile cõseruetur simili, vt cõtrarijs vastatur, naturæ succurrit alimẽtis substãtiæ similibus, morbos vero opugnat auxilijs cõtrarijs virtute, Natura vel quę est cõseruatur, vel ad meliorẽ reducitur, quorũ vtrumq; alimẽtis iustis cõuenienter perficitur, quo Paulus lac impertiẽdũ esse pueris præcipit, escã vero solidãque alimẽtũ adultis, allegoria desumpta ab ijs quæ præcipiũt medici & cõsulit ars, docuit Galenus de sanitate tuẽda, lib. 1. c. 1. & de alimentorũ facultatibus varijs in locis, Hyppochrates libro de alimẽto per initia & alibi sæpe, est medici naturã sustinere vndiq;, naturalia seruare, protegere omnia quantũ expetũt illa, quo eã inspicere oportet oculo dextro, principaliterq; vt Auicena docuit. morbos vero dũ rescindere tẽtat eorũ causas & effectus, auxilijs & remedijs
340 medicis opus molitur, qui cũ presentia, & futura cõsideret, vthęc ipsa cõpleat: modo, præcautione vtitur, curatione modo, quibus vt sa-

vt satisfaciat, triplici artis parte vsus hæc ipsa tractat, curatiuæ enim medicinæ partis sunt tres sectiones, quarũ vna, pharmatia dicitur, Chirurgia altera, & naturæ, cõseruatiuæ medicæ artis Dietica inseruit, morbos enim explodimus pharmacis, & Chirurgia, itidẽ, eorũ dũ causas extirpamus, sympthomata effectus, ijs eisdẽ illa corrigimus, alimento & victu parteq; medicinæ Dietica quæ iustũ instituit cibũ, naturæ subuenimus. Præcautiuæ partis, duo sunt remediorũ genera, quibus morborũ causis subenimus easq; moderari conamur, quædã vniuersalia cõmunia, & sunt illa quæ totũ ipsum prospiciunt, & circa illud versantur, quædam topica Græcis dicta seu localia remedia & peculiaria quæ partibus admouẽtur, circa quas suum munus complent, sunt enim in hac nostra corporis fabrica partes, quæ per vastã nostri corporis molem decurrunt, vt venæ arteriæ & nerui, docet Galenus. 1. de Anothomaticis administrationibus. c. 2. 1. de vsu partiũ. c. 3. Plato in timeo Aristoteles de partibus animaliũ, libro. 1. c. 3. Hyppochrates libro de natura humana, & reliqui qui de humani corporis fabrica diserte asseuerarũt, quãdo ergo ex his vasis quæ per vniuersum corpus decurrunt, humores elicimus, vniuersale remediũ vocitatur, quod ex vniuersa corporis mole deponamus sarcinã, materiáque extuberantem, cuius generis remediorum sunt sanguinis missio, expurgatio, sudor, & transpiratio insensilis, quibus ex toto euanescunt succi, qui vniuersaliter in vasis communibus continentur: topica vero remedia quæ genus alterũ constituunt præcautiua & curatiua esse queunt, quæ partibus applicita, circa illas moliuntur opus, quæ nõ possunt toti aptari cũ nõ per vias & meatus communes dispensentur, sed solum per illas quas contingere queunt & afficere solum: vniuersalia remedia quorũ quatuor genera attulimus, missionem sanguinis expurgationẽ, sudorem, & perspirationẽ in sensilem, non omnia consulimus veneno infectis, neque eis omnibus damus vti, quouis modo ad opus redactis, quorum expurgationem omnino vitamus, ne vocet ad interna succos, & cũ illis venenũ quod exterius effudit virulentum animans, vocant enim medicamẽta expurgantia, motu factu humores ab exteris ad interna à circũferẽtia ad intra versus cẽtrũ & intima quęuis animãtis licores, interna petũt, quibus tractis, iam prius veneno infectis animãtis morsu, viscera inficiũt & reliqua simul animęq; domiciliũ, quo epoto veneno vomere cogimur, nõ

expurgare, ne internas inficiat sedes deleteria qualitas, neq; his ságuis detrahendus est eodé cósilio ne intime & alto in corpore delitescéres partes semel deuita copia, aliméto destitutæ, missione sanguinis facta, quæ ex internis euacuat infectos succos veneno alliciant & ad se vocent, quo interiora, vbi inueniuntur animæ præcipua loca, inficiantur cruore, hinc sanguiné nullo ab his deponimus modo, præterquá in plenitudine nimia, vbi ne táta inficiatur materia, periculú imminet, & cessat trahédi necessitas interiora versus, quod abúdent interna succis & aliméti copia, in plenitudine táta. ad duo ergo reuocatur capita, curatio omnis, quæ debet fieri necessario auxilijs topicis ad qualitatis veneficę extinctioné, eiusq; si aliquid causæ superest ablationé, tú ad veneni extractioné subiecti motu, cui virus assidet, vt ad extra euocetur, cesserq; minitari interna illaq; affligere in morsu cruétorú reptiliú infecta natura, apochristica græcis dicta medicamina, diaphoretica, omnia acria & mordatia calida quæ virtuté habét alliciendi ad extra venenú & ab internis diducendi vtilissima ijs, de quibus quouis capite latius infra, inter hæc vero topica auxilia nullú est maius præsentaneú ve magis virulétis morsibus, quá eiusdé serpétis caput vstum & in pulueré addactú versum incineré applicitú suimet cui infligit vulneri, vt puluere illo, immane ad se vocet virus, & táquá in suú locum naturalé semel effussum reuocet, virtuteq; insita, & natiua exoluat susceptú venenú, & ad extra euocet, puluisq; ille & cinis natura siccissimus, imbibat virulentá sanié & cruoré corrigat, sic Paulus AEgineta dixit loco citato AEtius, Aristoteles, Plinius, Galenus, alij supra adductis locis, tú cerebrú animantis bibitú haustú ve suctu crudú, hæc vitia
342 corrigit & castigat, quod sit súme frigidú aliquibus, vt est summe calidú reliquis reptátibus, quo calidú venenú frigido temperatur cerebro, & frigidú castigatur calido in eisdé veneno enim extremæ naturæ, ad extra propulso è cerebro, ore reiecto, cerebrú qualitatis contrariæ & extremæ superest, ad mésurá eius quod deficit veneni, in cótrariú lapsum eius absentia cerebro diducto, vt hinc pulcherrima allegoria notetur illud, quod virus superbiæ potentiæ, & ambitionis, nullo alio frænetur melius, quá cinere & puluere, quibus formati cóstitimus, postquam serpens ille superbus Lucifer tumidus in cęlum proprijs viribus conscendere est ratus misere in terram delapsus & puluerem iuit, tum serpens ille qui

Gene-

Genefcos.3.caput fuperbiæ leuauit, hominemque fuperbire fecit,in terram & puluerem proiectus viuit miſſerrimè, homo fuperbia elatus in terram proturbatus cecidit,reddactus in puluerem vt animi elationem cognofceret,ideo illi dicitur Genefcos 3. Terra es,& interram ibis,cinis es,& incinerem reuerteris, capite capitalique vitio fuperbiæ impuluerem acto,veneno & mor fui,cinere cognitionis aplicito,caput fuperbiæ reddactũ incinerem eſt auxilium & medella morſus tetri veneni, quo tumidus ſeſe excedit quiſpiam,perſcriptosque rationis terminos tranſilit arrogans,puluere applicito fuimet cognitione propria, quo fuperbire deſinat fe fe puluerem iudicans cinerem,& nihil,multoties imo hoc ipſum fuperbiæ caput igne charitatis Dei dilecti fu per omnia peruſtum,& reddactum in puluerem propriæ cognitionis femel ac labaſcit homo,& decidit veneno infectus,eſt ſibi in poſterum remedium ſalusque,vt caute viuat,vt reſipiſcat humilis & de fuis viribus diſidat,ſubdaturque regulis præceptis,& conſilijs impoſitis vt non ſibi arroget, aut fidat ſibi in futurum. Auguſtinus fuper caput.57.Matthæi. Audeo dicere fuperbis,cõtinentibus expedit cadere,vt in eo ipſo in quo fe extollunt humi lientur,quid enim prodeſt cui eſt continentia ſi dominetur fuperbia. Sethius diligentiſſimus medicinæ cultor, libro.2. cap. 6. Plinius vbi fupra AElianus,libro.6.c.33. Diaſcorides ,Galenus, Ariſtoteles.8.de hiſtoria.c. 6. Morſui huius animantis raphani femina vino trita conſulunt & epota quod fudore moueant, & ad extra propellant infectos fuccos exciterque lachrymas raphani femen,quibus cerebrum expurgetur per oculos & cor veneno infectos ſpiritus in lachrymas conuerſos aqueumque humorem expurget,quo ſimul venenum tractum arteriarum motu cõtinuo dilatationis,expiet & emendet,vinoque cor roboretur ex quo nouos generet halitus vitalesq; reſartiat ſpiritus.non ſecus charitatis vino refecti in Deum & proximum , efuſis lachrymis contritionis,venenum tetrum ferpentis fuperant expurgantque cor a fuſcepto viru.Ceraſtis morſum pennem potentiſſime arrigere Satyriaſimque inferre libidinoſam fupra monſtrauimus, renibus & lumbis incendio ęſtuantibus, non ſecus ac cantharides dictæ,& ſcynci inter animantia virentiaq; plurima venerem excitant vt libidine acta furijs agantur & in venerem prorrumpant animalia,huic diro ſimpthomati nullo alio remedio melius fuccurrimus, 345

currimus, quàm pulueris castissimi animantis castorei dicti, qui
344 ex testiculis paratur dragmæ semisæ soluta vino in potu accepta. mirabile dictu, docent animantia aduc quantum luxuriam frenet castitas, & habitus consuetudoque virtutis, vitia & excessus, corrigit venenum Cerastæ Castoreum, sudorem mouet & ad extra propelit coinquinatas substantias, interna purificat exoluit infectos succos euanescere facit inmane venenum, quo cum virus hoc immane & tetrum serpentis, naturam læserit nostram & propagationis principia in Adamo omnis posteritatis, vt serpentis huius ictus, illico naturam infectam ostentat cum virile atrigat, semen fundat, lumbos, & renes, inguinaque vrat, necessariũ est vti remedio castissimi totius naturæ animantis purissimi immunis omni libidinis labe, Castorei scilicet, & ab illo accepto medicamento vti, est animal hoc castitatis symbolum castimoniæ Hieroglifhicon, ambiguæ naturæ fiber dictus latinis, quod extremas oras fluminum incolat, lytra olim & fibra. vestium extrema fimbrias vocamus, & Iecinoris vltimum fibram, amphibiũ animal, terræ & aquæ, cuius Scytæ tres constitunt diferentias, rusticum, nobilem, & regem, rusticus nostra vulgaris litra, nutria vè dicta, nobilis tonsus est, rex qui capite crinem obtinet instar coronæ, sunt perfectissimi qui in Ponto oriuntur, qui medio corpore terram tenent a capite ad renes, medio tamen, ab ijs ad caudam, semper aquis innant, quo & castissima iudicantur animantia, cum testes & generationis instrumenta quæ calore luxuriát, a quæ frigore atemperentur & aquis mundissimis committant, à Ponto in septentrione ad Pannoniam vsque, anterioribus huius animantis, carnis vice vtũtur, posterioribus piscis loco, quod carnis munera non obeant nec carnis oficio fungantur, & eis vescuntur eo tempore aduc quo edicto pontificio interdicitur carnium vsus, piscem medium iudicantes, qui est illius conditionis,
345 vt antea quam, concrepuerint ossa partis aprehensæ, non remittat morsum, hunc dixere Plinius, & alij libro 32. cap. 3. testes sibi dentibus amputare fugientem, quorum causa vexari cognoscit & angi, castissimum animans, quæ non sic intelligenda veniunt vt suscepit vulgus, cum testes contractos obtineat & alligatos spinæ, altos & quos contingere non posit nec resecare, tamen in fuga calore æituans calidissimum semen, sucusque ille fuluus qui in eisdem continetur partibus foraminibusque duobus, qui inter te-

inter testes hiant, effluens ad tempus, vtilissimus omnibus morbis frigidis, materię crassę, ignescit exercitio, & prurrijt motu, in cursu ignita substantia illa quo præmit dentibus partes, & se se scalpit præsione, vt dolore excitato maiori obscuretur prurritus, tum compresione pellit humorem in alias partes, impulsu & attritu præsuræ, cessatque prurrigo molesta, scalptu, vt contingit in scabie animantium, quo credidere multi amputare sibi testes, quod fricet scabiat fugiens eosdem, cum non amputet ille, scalpat imo solum, quos contingit summa cum difficultate, vt sensere docti sic Sextius libro 2. cap. 6. à quo, & Pierius, & reliqui AElianus, libro. 6. cap. 33. Diascorides, Galenus, & alij, Aristoteles. 8. de historia, c. 6. qui omnes consentiunt generationis & libidinis instrumenta macerare & affligere, qui animanti omnium obscœno magis Cerastæ opponitur, animal mundum magis, omni labe libidinis, & huic vitio virtus, aquis viuit mundus totus, se se temperat aquis propriam castigat & corrigit carnem, frænat, imo carnem odit., vt diximus adeo vt non resoluat prius morsum inimicæ carnis quam ossa quibus sustinetur obcreputint & quassentur. Nec ante Castor continens à carnis cesset morsu & pęnitentia, quam occasiones quibus caro fouetur, & sustentatur conquassentur vndique & ossa quibus sustinetur. Castimonia ergo curatur cerastis morsus Castoreque castigatis generationis instrumentis. Matthæi. 19. Sunt enim eunuchi qui de matris vtero sic nati sunt, & sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus, & sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnũ Dei qui potest capere capiat. Samson Cerastes dicitur quod Dalilę blanditijs acquieuerit & illęcebris, nono die intereunt illi quos Cerastes affligit morsu, nonũ vero si transcenderit saluantur decimo, vt eisdem locis & autoribus constat, eisdem enim diebus homines liberantur a morbis quibus intereunt. Docuit Hyppocrates. 1. prognostici, Galenus. 1. de crisibus, c. 1. Hyppocrates. 3. prognostici, lectione. 30. vbi nonũ diem in doloribus decretorium statuit. sunt dies critici, quibus crisis sententia & iudiciũ fit de morbi euentu & de naturæ victoria, quasi natura & morbus, actor & reus elient, cęlum iudex aspectibus lunæ, & astrorũ fęlicibus aut infęlicibus, quo sententia pro morbo, aut natura ferretur, prout testes & signa ad fuerint, & comprobabitur causa, vt ea die, vi aspectum iudicia contingant, certa in hanc illam vè 346

partem, prout res habuerit, aspectibus cœlestibus, & materiæ apparatu, sic, & venena vincuntur die nono, ratione & experientia notum, ad finem trigoni aspectus, quia est causa reuellis & maligna nimis, quo non vincitur septimo aspectu tetragono, vt morbi acutissimi, imo cõtingit nonum vltra trãscẽdere, vt docuit Hyppochrates, hinc ictus serpentis antiqui, nono expurgabatur die quo Leuitici.23. in hæc verba dicitur. Sabbathũ requietionis est. & affligetis animas vestras die nono mẽsis. Pęnitẽtia & lachrymis afflictione & dolore, morsus serpentis venenum & rabies pœnalitates defectus superabuntur ijs vincetur, serpentis Cerastæ virus cruor & sanies atra vitiorum. sed nouenarius hic numerus hunc
347 obtineat in se se ordinem, vt vnitas prima sit Dei, & Deus ipse prima vnitas qui est simplicissime vnus & vnitatis vnitas, dualitas vero charitatis quæ in aliud tendit in rem amatam & amantem scilicet, quibus duobus vniuersa lex continetur, Deo, & proximo; ternarius Trinitatis & fidei primus numerus mas, nam binarius fœmina est, ternarius enim primus numerus indiuisibilis in partes æquales numericas, est vnus sibi, est Trinitas vna est vnus Deus trinus, tum fidei spei & charitatis, quaternarius vero, vt per curramus numeros & dies nouem, sit nobisq; nono salus, & ad salutem præparemur, sit quatuor virtutum cardinaliũ prudentiæ, temperantię, iustitiæ, & fortitudinis: quinarius horum nouem dierum sit custodia quinque sensuum exteriorum, senarius sex operum misericordiæ exercitium, quæ & si numerentur septem claritatis causa & vt discant vulgares, sunt sex re vera, est enim eadem pascere esurientem & potare sitiẽtem, vt Diuus Thomas docet & alij. Tum ferre iniurias & remittere offensas idem: Septenarius septem virtutum moralium decursu adimpleatur, octonarius octo beatitudinum numerus sit, post quot dies visitauit Christus Apostolos, quo sequitur nonus dies salutis & gratię Dei, nouem ergo diebus intereunt, vel saluantur homines & Cerastæ læsi. Lucæ. 17. c. Cum decem leprosos mundasset Christus inquit decem mundati sunt, & nouem vbi sunt, nouenarij ij qui salutem nono expetunt vbi sunt, vt consequantur salutem, vbi sunt nouem? Decenarius enim simplex est ex eo enim alios redditu astruimus repetitis eius partibus, hinc Ezechielis. 40. c. octo gradibus adstruebatur ascensus templi, vtijs transactis, nono templum subirent, & ipsi alloquerentur Deo, quo nono Deum salutem

lutem ipsam consequebantur & morsi remediũ, hinc postea obũ brata veritate irrepsit inter gentes afirmare, vt refert Ouidius Metamorphoseon vltimo, esse in Africa Lacum Tritonicum appellatum, in quo Pallas primo sapientiæ Dea fuit visa mortalibus, 348
cuius ea erat natura, vt si quis balneum nouen vicibus subintraret vt extergeretur vndis, postea in auem commutatum peruolabat ad sydera, alitemque cœliuagam fieri aligeram & suauissimi cantus. Fuit Pallas sapientiæ Dea antiquitus celebrata hominibus, si ergo sapientiæ balneum ingrediaris verbi & sapientiæ Patris, & sanguinis Christi, lauachrum aquæ, non eges nouem vicibus, imo vna, vt insiloe piscina mundabantur, & vna in Christi aqua, & lateris fonte, ad supera peruolabis, renatus ex aqua, & spiritu capite enim. 1. diximus ex vapore aqueo, aues subortas fuisse produxere enim aquæ volatile vt constat Geneseos. 1. Aqua ergo & spiritu renascuntur aues vt ascendant in cœlũ, quæ descendũt de cœlo solum, idest, aues quæ sunt cœliuagæ & cœlo peruolant, & vagantur in aqua & spiritu, & veniunt de origine cœli partes misticæ corporis Christi, qui originem de cœlo trahit ducitque ortum, cuius virtute, & nos de cœli origine descẽdimus quo nemo ascendit in cœlum nisi qui hoc ordine descendit de cœlo locus alioqui intellectu difficilis.

FINIS LIBRI PRIMI.

IOHANNIS BVSTAMANTINI

Camærensis, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici,

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SAcræ reptilibus verè dictis.

LIBER SECVNDVS.

DOMINO D. PETRO PORTOCARRERO PRAESVLI CORDVBENSI, S. M. REGIS PHILIPI II. Hiſpaniarum Conſiliario, Iohannes Buſtamantinus Camærenſis, S. S. exop.

ERPENTIS antiqui fatale virus, impium tartareum cæcus cruor impatiẽs triſtis, quo hominem vniuerſumque mortalium genus infecit: (virulaginea illa vafritie, licentioſa & tetra, Præſul Heros clariſſime & maiorum antiquiſſimæ familiæ ſplendore illuſtris, & te ipſo ex te illuſtrior generoſior, & clarior) te ſperabat antidotum grande, rarumque præſidium ἀλεξίμορων mortis ſeu vindicem; te expectabat vltorem atrocis ferique veneni, qui exemplo veraci doctrinaque mirabili & rara, vitæ integritatis ſanctimoniæ & iuſtitiæ, eius ſæuiſſima caſtigares ſymptomata, atrocia & immania corrigeres accidentia, tandẽ mortis frænares imperiũ ius ſummum tyrannidẽ ſummam imo repelleres iniuriam formatus Chriſto, eo excuſſus Pauli inſtar, in quo te emortuo viuit ille, quo & mouemur & ſumus, verus ipſe Iconiſmus Chriſti effigies imago, verbo ipſi veritati conſentiens conſpirans conſulens. perfectus vndique abſolutus & idem, ſalubre clarum alexipharmacon celebre, quo itent mortales ſecuri & liberi inter otias & regionem mortis, inter horrenda eius & impia ſtipendia, quæ varia iјs eadem reptilium formis virulentia deformis occurrit. Hoc tanto patrocinio vſus fautore tanto, theriaca hac vnica munitus ſalubri, hac tutus cardiaca

diaca ignitos serpẽtes aggredior, dicti colubri soboles genimina serpẽtis versuti horrida, viru passionũ, ignoratiæ malitiæ, quibus subertimur. Ob perfidiam, & apostasiã ingrati populi, & reuellis ipso immissos vltore Deo, excitãti imo corrigẽti potius, quorũ est primo hoc opus, vt resipiscerẽt & callerẽt venenũ infame, & atrũ, Deosq; quod colerẽt serpentes mutos sine verbo & voce. Sapiẽtiæ dicitur, celso æneo reptili in deserto aspectu salubris. In dypsades labascor te vno intrepidus sitis, ingẽtis incõpescibilis, cupidinis lẽtæ & prolixæ hiãtes ore, omnia anhelãtes, cũ desint aquæ quibus præterquã Christo aqua viua, & te riuulo aquarũ spiritus labẽtiũ, sitis hiulca extinguatur nostra cõpescature & cesset, te mana salutari altus cuius vltimo hoc opere initur sermo ratioq; dicendi. Ad Hæmorroem nõ minus ascitus venio fusorẽ sanguinis, eius impetus excitãtẽ, immoderatosq; motus, præuẽtione hac tãta, te in quẽ intuemur mortales omnes, vt sistat infectio virulẽtorũq; morsuum rabies effrænata, & libido inexplebilis sitis, te exẽplari, & idea Christifera restinguamus vt æstus, incẽdia appetitus, ignes, palpitantes flammas oleo concupiscentiæ fotas sanguinis fluxus, nimietatem excessus elationem animi superbiam genus & quæ nõ fecimus ipsi, Hæmorrois impuro viru tumescentia & vannida, sanguinẽ imo illustrẽ & clarũ qui effudisti spõte ad crepidinẽ altaris cõsecratus Christo (Leuitico quondã iussũ) victimã purã obedientẽ humilẽ placatã pacis, te obtulisti libamine, omnia qui habes vt possideas nihil relagata Christo, ara viua, tẽplũ, sacrariũ quo adolẽtur passiones, libantur affectus charitatis igne spirant in cælũ, abominationes AEgyptiorũ mũdi sapientiã, carnis leges, cupedias, nostra immolabimus Deo nostro Exodo eliquet, igne illo vrenti & grandi absumpto superfluo, odorifera vt spirent & placida terrestri disciso relicto impuro & terreno, in spiritu elata, hos ergo labores nostros suscipe his faue cæptis aspira, vt aspirem ad reliqua scriptis, vale honos gloria Hispaniæ, & nobilitas.

PRAE-

NTRICATA satis & perplexa serpentis natura, cōditiones & mores, quibus plicatur & circūuoluitur stricte adeo, vt ab illo absolui semel ac nos irretiuit sume difficile iudicauerimus, illico ac in ipsū incidimus, detinuit strinxit nos fortiter adeo, vt difficile satis huc venire potuerimus, illius spiris & orbibus plicati & detenti, sed iam postquam illius nodos euasimus eiusque absoluimus strictissimos nexus, monstrosumque superauimus animás & vicimus quasi claua Herculis, cruce Christi, vltra progredi datur, & cum alijs horrificis animantibus, Cerasta & serpente superatis, certamē inire, eo tamen ordine in eorum enarranda natura obseruato, vt eum quem situ & positione sacræ scripturæ libri continent non permutemus, quo postquam Geneseos loca in quibus serpentium incidit sermo deplicauimus, suo ordine reliqua prosequemur.

De historico serpẽtium ignitorum sensu Scripturæ sacræ.

CAPVT I.

Numeri. 21. sic dicitur. Et tædere cœpit populũ itineris, ac laboris, locutusque contra Dominum, & Moysem ait: cur eduxisti nos de Aegypto, vt moreremur in solitudine: deest panis, non sunt aquæ, anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quam obrem misit Dominus, in populum ignitos serpentes ad quorum plagas, & mortes plurimorum, venerunt ad Moysem, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum & te. Ora vt tollat à nobis serpentes. orauitq; Moyses pro populo, & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem ęneum, & pone eum pro signo, qui percusus aspexerit eum viuet. Fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo; quem cũ perculsi aspicerent sanabantur. Deuteronomi. 8. cap. sic. Obserua, & caue nequaquam oblibiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra Aegypti, de domo seruitutis, & ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & Scorpio, ac Dypsas, & nullæ omnino aquę: qui eduxit riuos de petra durissima, & cibauit te manna in solitudine quod nescierunt patres tui. Satis dificile intellectu est quales fuerint serpentes illi quos vocat spiritus De⁹ ignitos, & igneos locis adductis fuerintne veri serpentes, an vere ignei, an igniti; & si ignei ignis solius, an excessu & prædominatione ignei miscella & symmetria, creati denuo, an aliunde aduecti, & qua ex parte asportati, Iudæis vt mortem inferrent, & facessit negotium, quod cum animal omne tactu polleat, est enim primus sensus, qui impertitur animanti & qui necessario ei inest, & sine quo esse nequit, docet Aristot. 2. de partibus animalium. c. 8. & 3. de animo c. 13. nam eo vitat causas corruptiuas, quarum omnium cum sit tactus susceptibus, cum in ratione tangibilis cõtineãtur ex ęquo, nequit tactus vnico elemẽto adscribi alias contrarias solũ, nõ omnes qualitates susciperet, cũ nil qualitatũ elemẽti quod habet, recipere posset, qui in omni actu illa-

actu illarum erat, ab elemēto insito, & potentia, vt ab alio mulc taretur destituebatur, qui in omni actu erat constitutus per naturam propriam, solūque oppositas susciperet, non omnes quo non fugeret corruptiua omnia, perfecta natura animantis & integra, nec de omni sensibili iudicaret, nec cognosceret omne cum non hæc magis quā illa teneatur sentire, sensitibum omne, animansque vniuersum per naturam insitam; tum si mistum ex omnibus elementis non esset simplici aleretur non mista substantia illud, & organa sensuum simplicia forent nō mista, non consistentia, euanescerent subito, vt ignis, aerque euolant, inconstantia & tremula, aqua fluit, terra puluis dilabitur subito, si ijs simplicibus constitueretur immistis & solis, nec animans constitisset nec stitisset firmum perfectum stabile, euanesceret imo, simul ac efformatum esset exolueretur, nequit ergo animal vnius simplicis elementi esse, serpentes vero cum animantia sint ignis solius esse impossibile iudicatur, si veri erant serpentes non apparentes & ficti, at veros fuisse constat, cum quod literalis sic eliditur sensus Scripturæ sacræ, vbi de ijs, vt de veris serpentibus texitur sermo absolutus & integer, tum quod Sapientiæ. capite. 11. sic dicitur. Quod quidam errantes colebant mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam vt scirent quod per quæ peccat quis, per hæc, & torquetur: non enim impossibilis erat omnipotens manus tua, quæ creauit orbem terrarum ex materia inuissa, immittere illis multitudinem vrsorum, aut audaces leones, aut noui generis ira plenas, aut ignotas bestias, aut uaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas immittentes quarum non solum lęsura, poterat illos exterminare, sed & aspectus per timorem occidere: quibus veros fuisse serpentes testatur spiritus Deus, est eo capite, sermo de longa populi peregrinatione & via, de culpa, suplicio populi, & misericordia & benignitate nostri conditoris: vbi nec ignotas bestias, nec ignē spirantes aut fumum, aut noui generis animantia immisisse refert,
2 cum tamen dixerit igneos serpentes & ignitos aduectasse in populum, quo difficilius adhuc redditur dubium, & si constet illud veros fuisse serpentes illos, imo non ignotos, vt hoc capite planissime datur intelligi, neque enim respuit Deus naturæ opera, quando fert natura, nec quæ potest natura molliri, qua vtitur

Deu

Deus lege ordinaria, miraculo efficiet aut absoluta & supra naturali potentia, cũ sufficiat ordinata, ne superfluat inactione quidquam, cũ natura sufficiat in ea saltim in quę illa potest: cum enim serpentes veri id possint malum inferre, & vltionẽ delicti explere, interitũ mortẽ metum vlcera morsus, quid fictis vtetur Deus? Et si communes id possunt si indiginæ cur nobis, & aduenis vtetur, cur monstrosis cur alienigenis, raris, inuisis, aliunde aduectis & si productis iam cur denuo creatis, tum si genitis cur factis ex nihilo. præcipue cum sint adducti vt resipiscerent de delicto ido latriæ, vt per quæ peccarunt punirentur quod adoraberint serpẽtes & immũda coluerint in Deos ijs ipsis puniti. ergo quibus obsequium præstiterant nõ alijs non fictis ipsissimis imo, vt delicti pęnæq; causam intelligerent, & ad veram pęnitentiam reuocarẽtur. Præcipue quod Sapientiæ. 17. c. vbi de Pharaonis obstinatione & duritie incidit sermo sic dicitur. Illi enim qui promittebãt timores & perturbationes expellere ab anima languente, hi cũ derisu pleni timore lãguebãt, nã & si nihil illos ex mõstris perturbabat: trãsitu animaliũ & serpentiũ sibilatione tremebũdi comoti peribant, & aerẽ quẽ nulla ratione quis effugere posset, negãtes se videre. Vbi nõ mõstris afflixisse infideles aduc testatur Deus: imo eodẽ. c. sic. Apparebat autẽ illis subitaneus ignis timore plenus, & timore perculsi illius quæ nõ videbatur faciei, ęstimabãt deteriora esse quæ videbãtur. Vbi laruę, phãtasmata, mõstra, si quę illis videbãtur, potius imaginationis vitio & timoris potẽtia cõtingebãt timore percitis, quã quod essent re vera talia, quo & deteriora se videre credebãt, metu perterriti, imaginationis vitio, quã erant, adeo vt imaginata facie horribili metu, creditaq; imaginatione opinanti iã postea videre deformia, alia plurima horrenda & mõstrosa iudicarẽt, in pęnã delicti. Nõ ergo mõstrosis aut fictis Deus vsus serpentibus, nõ laruis, apparẽtibus ve solũ rerũ naturis, veris imo, & serpentibus veris, vt ijs locis, patet, sed si veri qualiter igniti serpẽtes & ignei qualiter? AEgyptios natura callidissimos, inconstantes & varios, superstitiosos nimis molles fuisse, delitijs, & voluptatibus deditos, impense delicatos, tũ inter primos literis incubuisse, cognitioni & contemplationi rerũ constat Plinius libro. 7. c. 56. 57. docet Socrates libro. 4. c. 35. Crinitus imo in Biblioteca septimana, ait se legisse hos versus. Moses primus Hebraicas exarauit literas. Mente phenices sagaci cõdiderunt Aticas. Quas

cas. Quas latini scriptitamus edidit Nicostrata. Abraham syras & idē reperit Chaldaicas. Isis arte non minore protulit AEgyptias. Gulfila prompsit Getarū, quas videmus vltimas. Apollodorus idē in chronicis, Laertius lib. 2. Volaterranus, lib. 13. c. 3. Suidas, & reliqui, & inter Sacros Doctores D. Anbrosius Paschæ festum, & AEgypti fugā exponens, qualiter voluptatū illecebræ sint perfugiēdæ, & in desertū per mare Rubrū sanguinis, & in pœnitentiā confugiendum, ex AEgypto in desertū, ex mollitie, in dolorē vitæ austeritatem labores, abstinentiā docet idem, tum Chrysostomus oratione habita in vigilia Epiphaniæ, plurima de AEgypto in hanc sententiā retulit Aristoteles. 2. cęli passim. c. 9. 10. 11. 12. Plato, & alij: fuere enim maxime literarū cultores, tum vera tum superstitiosa rerum & artium cognitione: siderum, & astrorum motus, actiones, & opera, percallētes, quod & cœlum semper pateat fulgens & nitidum, aer purus & limpidus, nubilis nubibusq; expers, non cœlet sidera, sintque in propatulo semper, & cū perpetuo Nilus inundet regionem, vice imbrium, quę AEgyptijs desunt, fęcundissima semper feracissima omniū rerum, terra, & cœlo benignissimis, cognitioni & intelligentiæ rerū aptissima & cōmodatissima speculationi sit, tū quod omnibus abūdantes, contemplationi rerū addicti non distrahantur impediantur ve rerū exigentia & penuria, alio ve intēti, vacēt alijs præterquā suauissimæ cognitioni, scientijs ideo fuere consecrati, & curiosæ rerū notitiæ, imo superstitioni vltra nimio luxu & lasciuia rerū efrænatoq; earūdē vsu abusu proprius, hinc legitur in libris sybillinis illud, Miles Romane ab AEgyptijs caue. ne luxu fias mollis & imbellis AEgyptijs delicijs allectus. Imo postquā Romani lascibiā, mollitiē, & delitias, AEgyptiorū degustarunt, sic lascibiere vbertate & copia, turpiter adeo se ipsos effęminarūt, vt pessum ierit imperiū in AEgyptios translatū, dicti referunt autores locis adductis, hosq; adeo fuisse capediæ deditos vitiosos voraces infames adeo, vt ipsis in baiulos, vterentur Græci, ingluuiei causa solo victu cōtēti, tradit Aristophanes, ijs. Currus imposuit duos, ac duos mortuos, quos nec AEgyptij quidē tollerent centū: quo & vulgo irrepsit adagio, AEgyptius laterifer, idest AEgyptius gestator laterū: quia simul plurimos gestabat quilibet, qui cū Hebræos subditos cogerēt tātū pōdus gestare, oneri insuficiētes moriebātur, & deficiebāt, vt dicitur Exodi. 1. ijs. Oderāt filios Israel

AEgyptij

AEgyptij,& affligebát illudétes eis, atq; ad amaritudiné perduce bát vitá eorũ,operibus duris luti,&lateris omniq; famulatu,quo in terræ operib⁹præmebãtur. Horũ tãta erat in Deorũ cultu varie tas,incõstantia, & superstitio idolatria illa vt cũ prius Solẽ, Lunã,& stellas,venerarẽtur,& in Deos colerent,postea animãtia varia,obscœna & immũda alia adorarũt, interquæ erat Ichneumõ animal,mus Nili & species muris,quod Crocodillos interficiat, & enecet,quominus sit infestus Nilus,tũ Ibis auis erat illis Deus, quod expurget serpẽtibus oras Nili & regionẽ AEgypti , quibus infestãtur,ex Arabia aduectis,Africo spirãte vẽto, quos afert alatos,& sine alijs,Plinius docet libro.8.c.7. & Cicero.1. de natura Deorũ.Cũ ergo,ex vastitate Libiæ inuectos angues gliscãt,ob veneficiũ acceptũ,Deos prosequebãtur obseruãtia,& cultu:tũ felẽ, Accipitrẽ, refert Diodorus siculus lib.2.c.2.Fulgosius lib.5. c.1. Valerius li.5.2.c.Plinius loco allegato,quorũ ea fuit demẽtia,stultitia illa,vt nõ solũ solẽ, lunã,stellas,animãtia in Deorum numerũ referrẽt,alicuius notæ,serpẽtes imo venenosos,tetros,exitiosos,summã eorundem admirantes potentiã,vim & agendi energiã,quæ nõ citra numinis aliquid,Deitatis ve,cõtinere posse robur tãtũ existimabãt:Imo eo res venit vt nõ solũ animantia,vegetabilia imo quædam,vt cępas,allia, porros, pepones, cucumeres in summa omnia quę vitę mortaliũ præstare possunt vsum aliquẽ aut cõmoditatẽ,aut vitã tueri mortẽ ve violẽtã inferre,tũ protuberãtia notatu digna,magnitudine & mole,quo mõtes,flumina, stagna,lacus,arbores, & quid quid aliquo alijs præstat recolebãt in Deum,asinũ,lupũ postea,Crocodillũ serpẽtes honorabant in Deos,quorũ quidã Deo vescebãtur Dij, vt pepone asinus, & agno lupus,hinc Numer.c.11.sic est scriptum. Quis dabit nobis ad vescẽdũ carnes?Recordamur pisciũ,quos comedebamus in AEgypto gratis,in mentẽ nobis veniũt,cucumeres, & pepones porriq; 5 & cepæ,& allia.Hæc nõ edebãt AEgyptij,cũ vt Deos prosequerẽtur pietate & cultu,vt neq; pisces quo gratis,& in larga copia vtebãtur Hebræi horũ omniũ:hæc vero nõ degustare AEgyptios docet Herodot.li.2.late Sabelli.li.10.c.7.&reliqui supra citati autores,qui AEgyptios ijs omnib⁹ abstinuisse affirmãt,imo Arist.problemate.32.21. sectionis,omniũ optimos pepones cępas,& allios AEgypto oriri asserit,ob loci humiditatẽ ꝙ sit humida nimis illa, quorũ recordabãturHebręi&ferebãt ęgrè illorũ copia deficeret

AEgyptij vero ritus plurimos & cultus plurimaq; ex AEtiopibus accepisse referũt ij, quo Hebræorũ plurimi AEgytiorũ cõmertio infecti apostatare à Deo vero, superstitione & idolatria corrupti & infecti in varias abominationes abiere, & errores, dicitur Exodi. 8. c. à Mose. abominationes enim AEgyptiorũ immolabimus, Domino Deo nostro? Deosq; mẽtitos, & falsos vero Deo offerri voluit & sacrificare vitulos oues capras quæ in Deos recolebant AEgyptij idolatria, vt vnũ Deum verũ cognoscerẽt immutabilẽ, & æternũ immortalẽ omnipotentẽ aliorũ mutatione interitu & impotẽtia. Quo dicitur Sapiẽtiæ. 11. citato. Quod quidẽ errantes colebãt mutos serpẽtes, & bestias superuacuas immisisti illis multitudinẽ mutorũ animantiũ in vindictã. hæc vero serpentes fuisse cõstat Deuteronomi allato loco vbi sic extat scriptũ. Ductor tuus fui in solitudine magna, atq; terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio ac dipsas, & nullæ omnino aquæ, & Num. 21. Quamobrem immisit Dominus in populũ ignitos serpentes, de delicto populi Hebræorum sermonem instituens, & de pęna delicti. Immisit ergo propter idolatriã & superstitionẽ, quæ verum Dei cultũ derogabant serpentes Deus, quod serpentes colerent
6 (pijssimus, & misericors Deus vt resipiscerent, & cognoscerent immissis serpẽtibus, quod serpẽtes coluissent Deos, vt reuocarẽtur à delicto, & errore, pęna ipsa, agnita culpa, tũ intelligerent, & rescirent, vt dicitur Sapiẽtiæ. 17. c. Quod per quæ peccat quis, per hæc & torquetur, vt in posterũ sibi cõsulerent, & cauerent a delicto pęnæ repetita memoria, moniti de peccato lege suplicij stabilita, quo vitia fugerẽt, ne pęnæ rationẽ ignorãtes pręsumerẽt quęstus & quærimonias de Deo eformare, imo pęnæ inflictu, cõuincti omni ex parte & moniti damnarentur si iterũ reinciderẽt, tũ vt cũ ijs eisdẽ affigerentur, perpetuo vana iudicarẽt & fallacia illa, mentitosq; Deos, qui suplicio & malo nunquam tamen præmio & mercede eosdam afficerent, morte imo & veneno diro quod contra Dei iustitiã & remunerationẽ est plane, qui dũ maiori cultu & obseruatione obserbabantur; pœnam, mortem, labores, mala, citra causã sine ratione culpa aut labe inferebãt, obseruãtibus subditis leges præcepta & cõsilia credita sibi, quod omni ratione a Deo alienũ est, & extraneum a ratione, & lege: tãdem, vt verũ cognoscerent Deum illum, qui semel læsos, & veneno infectos, liberabat malo, viru, & veneno, & qui superabat serpen-

serpentium vires,potentiam,robur, quos victos impotentes fugabat,quorũ vulnera ictus,morsus,faciebat irritos,innanes,nulliusque ponderis:quo Deum iudicarent,& beneficio acceptæ salutis,& profligatæ mortis, cũ Deo nil maius sit,alias omnes possent Deum esse creaturæ,semper potentiorem, omnipotentemq; confitemur Deum,nec si æqualis esset serpentes viceret superaret abigeret,quo superiorem illis, cognoscere fuit necessarium, & ideo Deum desistereque ab apostasia serpentiũ eorum.Id circo missit serpentes fortiores & igneos,vt cum vinceret hos ipsos superaret propelleret superiorem potentioribus totius naturæ creaturis,venenosisque omnibus maioré, quæ inter omnes sunt maioris potentiæ experirétur, & inde Deum faterentur,cum nó solum alia,imo quos Deos iudicabant opprimeret, hos inquam quos venerabantur cum euicisset,hinc cum serpentes colerét serpentes immissit:hinc per quæ peccat quis, per hæc punitur., hoc accidit Aman parato patibulo, patitur eodé, quod Mardochæo paraberat,vt per quæ peccauit puniretur, Absalon capillis quibus gloriabatur venustate superbus,eisdem perijt suspensus, & Bersabeę suamet ipsius pulchritudine defecit,est malum sibi pœna,est prima pœna culpa, vt est inuidia suplicium sibi cum se se erodat & in se sæuiat,est maior pœna,culpa quã pœna alia quæuis,pluris est inimicum esse Deo,quam torqueri suplicio pœnalitates enim & amicorum Dei sunt, vt exerceantur & resipiscant, at culpa inimicorum solum modo,punitur ergo primo & magis quis,per ea per quæ peccat per culpam commissam scilicet. Serpentes ergo immissit in populum vt traherentur a delicto commisso & scœlere idolatriæ serpentium,quos Deos venerabantur & colebant,immissit vero bestias superuacuas,& mutas, idest ociosos & desides serpentes obuolutos plicatos deteriores multo alijs omnibus,ueneno recocto,orbibus acti calore addaucto, cõplicatis spiris,tum superuacuos vocitauit Deus quod ab illo vacassent suplicio,si delicto non excitarentur commisso, & quod non fuerint ex vsu mortalibus tales serpentes, superuacui imo ob veneni summam malitiam,quod Galenus.c.4.de theriaca ad Pisonem hos,vt summe virulentos reijcit ab vsu medicaminum, solumque viperam venenatam minus,partibus virulentis recissis & præparatam nimis recepit,vt cum illo sentiunt AEtius,& Paulus,medicique omnes,& in vsum recipiũt. Tum mutos compel-

-lauit, sunt enim muti serpentes natura, illi qui sunt surdi, qui ex
7 auditu non incitantur, vt voces eforment suo more, nec voces sonos vel edant naturales, sunt etiam & muti aphoni græcis, quod nerui recurrentes dicti, quibus voces formantur deficiāt aut vitio laborent, vt & alia omnia animantia quæ voces edunt & respirant, his duobus obmutescunt modis, disectionibus enim patet, in animantibus quæ vocem emittunt, illis disectis neruis vocem sistere, aphonaque animantia persistere eisdem resectis, quo piscium plurimi vocem non formant horum defectu, tum quod non respirent, vt aerem alliciant materiam vocis, serpentes vero muti qui sunt quod surdi natura, cerebro frigidissimo & neruorum recurrentium defectu & distemperie sunt tales, docuit Galenus, de Anatomaticis administrationibus per plura capita, &.6. de vsu partium latissimè, quo serpentes qui non mittūt vocem, muti, mordent facilius & cautius, nō præuissis sono a lōge, estq; maius periculum in ijs, sibilant aliquot angues, non voce pectore & faucibus formata laringe & alijs, imo ore solum aeris expulsu facto extra fauces & pectus, quo præcauentur aliquando, illos vero quos immisit Deus mutos omnino intulit, quia tales in Deos constituerant corrupti AEgyptij & Iudæi postea, quo mutos immisit, cum enim essent deteriores veneno & sæuiores pertimescebant, & colebant impensius, hosque ipsos, vt cognoscerent culpam & delictum excādescere fecit in populum, muti enim cerebro frigidissimo recoquunt venenum, in visceribus torridumq; efficiunt caloris retrocessu, & Antiperistasi facta, imo dum & in maximā perniciē deueniunt serpentis feri, muti fiunt non sibilant adhuc, crescente malitia & veneni potentia, quo di-
8 stemperatur cerebrum eiusque actiones: sic docet Auicena.6. naturalium.c.9.& fen.6.tractatu.4.libro.4. Diascorides libro.6. c.67.Paulus libro.5.c.15. AEtius tetrabiblio.4.sermone.4. &.1. c.35. Plinius libro.4.c.12. Galenus de theriaca ad Pisonem. c. 8. Hij sunt serpentes illi qui in silētio mordere docet spiritus Deus Ecclesiastes.c.10. vbi dicitur si mordeat serpens in silentio nil minus eo habet qui occulte detrahit. Mordere enim in silentio est mutum esse, & deterioris veneni, vt qui detrahit occulte & non palam, vt corrigatur alter, & emendetur imo detrahit occulte, vt non corrigat, sed infamet inficiatque veneno consparcet. Ijs vero omnibus serpentium generibus & alijs plurimis hiulca abundat

dat AEgyptus, vda terræ vligine tepefacta, solis calore, Nili illuuie & inundatione continua, sunt enim regionis illius duplicata tempora, vt docet Plinius locis adductis & Statius libro. 4. c. 7. est illi ver duplex, duplicata æstas, binus autumnus deficit rigida hyems, quo ab antiquis horreum orbis vocata est, hinc filij Iacob Geneseos. 47. vt famem ingentissimam leuarent, ad pijssimum Ioseph confluxere in AEgyptum feracissimam, dictam ideo omnium regionum matrem cum enim Sol Leonis caput adit & ferit Nili diluuiũ excitat, increscit Nilus, qui per spatiosam AEgypti planitiem diffusus, fertilicat terras, propter hoc summum beneficium, quod à Leone cœlesti signo suscipiunt, tubos & siphones, qui aquam in fontibus eructant, per terebrata capita Leonũ lapidea aut ænea, arte facta, illam immittũt, vt in fontibus communissimus docet vsus, vbi leonina capita passim adsculpta huius rei fidẽ adaugent, his madida AEgyptus signo leonis & arietis illuuiæ hac grauida, varias formas animantium supeditat virulentorum præcipue quæ ex putri vligine facile erumpunt, Iuuenalis Satyra decima quinta sic de AEgypto cecinit, AEgyptus portenta colit Crocodillum adorant. Pars hæc illa pauet fœtam serpentibus Ibin. Idem docet Claudianus in rufina, sensit hæc Aristoteles locis adductis, sensere Plato prisci & recentiores omnes, quot quot de ea regione fecere verba, AEgyptus ergo tetro omni genere serpentium abundat virulento & sæuo, omnique vitiorum genere idolatria, vt in diuinis literis AEgyptus, cum infernum notet damnatorumque regionem, tum luxuriæ, gulæ, capitaliumque vitiorum sedem & domicilium, erroris, obstinationis, pertinaciæ, & confusionis, regnum virulentum & venenosum, quibus moribus natura eius regionis assonat.

quæ & significat delitiosissimus Nilus septem
fluus oris, septem vitiorum delitia-
rum & luxus aptissimum Hie-
roliphicon.

De varijs generibus ignitorum serpentium, quæ in populum Hebræorum immisit Deus.

CAPVT II.

9 Atè satis supra ex Numerorũ capite Deuteronomio,
libro Sapiẽtiæ, alijsque, & quantum ratio ferre potest
monstrauimus, ignitos quos vocat serpentes spiritus
Dei, veros fuisse & nõ fictos, aut aparentes bestias tan-
tum, imo venenata reptilia virulenta & lætifera, hæcque sensu hi
storico esse intelligẽda non ficta aparentia aut imaginaria. Qua-
les vero illi extiterint, & quorum generum, qui ve igniti serpen-
tes fuerint & sint, id sane maximum facessit negotium difficileq;
satis omnes iudicarunt & iudicant adhuc: amantissimus ille He-
bræorum populus & dilectissimus Deo. ipsius nostri summi con
ditoris delitiæ oblectamentum & studium, tot tantis amplifica-
tus donis, muneribus illustris, fauoribus comulatus, electus popu
lus quem sibi consecrauit addictus amicitiæ vinculo, postquam
de seruitute & tyranide rigidissimi Pharaonis AEgyptiorũ mo-
narchę liber & incolumis ditatus supelectili AEgyptiorum locu
pletissima euasit, id dante Deo, qui gratiam, vt dicitur Exodi. 3.
impertiuit Hebræis coram AEgyptijs vt quæ expeterent reporta
rent, populus ille illæsus eductus de seruitute dira per Mosem &
Aaron submersis in mari rubro AEgyptijs, obstupendo illo mira
culo aquarum, quo Pharao & AEgyptiorũ principes medijs vn-
dis obruti periere, illis sicco pede maria percurrẽtibus, alti & nu
triti in solitudine vasta & terribili, cœlesti cibo desuper illato, &
aquis potati de petra scaturientibus, quibus noctu nubis fulgida
præstabatur ne forte offenderent ad lapidem pedem suum, quæ
& dux esset noctu, & vmbraculum diu, ne sole adhuc ipso læde-
rentur, aut a recto calle aberrarent, vt loco adducto Deuterono
mi refert ipse summus rerum omnium conditor & parens, illico
atque eos tedere cœpit itineris, ac laboris, in ipso tędij initio, in
mãsione Salmonach quæ erat trigesima quinta in ordine ab exi-
10 tu AEgypti post montem Hor, vt constat Scripturæ sacræ con-
textu & corographia, quę ab AEgypti, Ramese siue Gosen terra
de qua profecti sunt primo ex AEgypto, distat spatio, milliariũ
sexaginta,

sexaginta, & ab AEgypti finibus quadraginta milliaribus ex ea parte, ad Orientem versus, AEgyptus enim ad Occidentem aspicit, relinquiturque dum itur in Hierusalem & Iudęam, locuti cõtra Dominum, & Mosen, ignitis serpentibus aflicti sunt, vt Numerorum loco allato dicitur. Periereq; plurimi tetris eorundem & sęuis morsibus, quod abominationes AEgyptiorũ cultu obseruarent, mutosque serpentes, & surdos veneno deteriores in Deos colerent, qui nec audire populi voces possent & petitiones, nec fari, vt per conceptum & vocem verbumque, quæ Dei sunt solius, mortalibus subenire, verbo enim virtutis suæ omnia molitur Deus, vt omnia per ipsum facta sint, & sine ipso factum est nihil quod factum est, Ihoannis. 1. c. fari ergo & audire ijs negabatur, hos cũ colerent cultu prosequerentur & obseruatione, hæc idolaque sectarentur, vero Deo oblito & relicto, ob ingratitudinem & pertinatiam ob apostasiam & idolatriam, his ipsis habitis Dijs, immisit hæc virulenta animantia vt punirent idolatras, mẽtitosque esse & fictos Deos cognoscerent, cum verum Deum, ab iniuria illata, & patrato scœlere vindicarent. AEgyptus omnium regionum maxime serpentibus infestatur, tum ob inundationes Nili asiduas, & annuales, tum ob perpetuam solis asistentiam, nunquam enim imbribus interturbatur aer, nubilis ve vt supra diximus imo imbrium loco, coluitur & inundatur tumido Nilo feracissima AEgyptus, vt late Aristoteles sectione. 26. problematum sententia. 46. & 1. meteoron. c. 14. AElianus, libro. 3. c. 32. qui Nili aquas fęcundissimas vocitant. Plinius libro. 18. c. 18. Galenus, Rodiginius, & reliqui, hinc animãtibus abundat abũdantia, & vbertate pabuli, clementia cœli, confluentibus aliunde & genitis altisque feracitate regionis, ijs præcipue quæ ex putredine terræ oriri queunt & communiter oriũtur quales sunt serpentes, de quibus Auicena loco citato dixit tot plures imo oriri posse, putrescẽti materia, quot propagatione, & actione naturæ, generationisque veniunt. Hinc Ouidius. 1. metamorphoseon. Sic vbi deseruit madidos septẽfluus agros. Nilus, & antiquo sua fluminina reddidit alueo. Ethereoque recens exarsit sidere limus. Plurima cultores versis animalia glebis. Inueniũt, & in his quædam modo cepta per ipsum. Nascendi spatium quædam imperfecta, quæ suis. Trunca vident humeris, & eodem corpore sæpe. Altera pars viuit, rudis est pars altera tellus. Quippe vbi tempe-

riem sumpsere humorque, calorque concipiunt, & ab ijs oriuntur cuncta duobus. Cumque sit ignis aquæ pugnax vapor humidus omnes res creat & discors concordia fętibus apta est. Ijs er
11 go abundat ideo AEgyptus animantibus, tum est serpentibus refertus illis scatet, quod, vt docet Plinius libro.10.c.28.ex Arabia in AEgyptum permeent spirante Africo vento, Cicero.2.de natura Deorum sic. Ibes maximam vim serpentium cōficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus, corneo proceroque rostro, auertunt pestem ab Egypto, cum volucres angues ex vastitate Libiæ, vento africo inuectas interficiunt, atque consumunt, quo fit, vt illæ viuæ nec morsu noceant, nec odore mortuæ. Rhodiginius idem, Galenus, Edoardius: cum ergo AEgyptus serpentibus abūdet, & magnam, incredibilemque eorundem copiam ferat, vt & occupent ideo vicinas prouincias, & referant, vsquedum ibidum auium beneficio, qui eosdem citra noxam gliscunt vastantur, nō fuit necessarium creare denuo, sed creatos & productos iam in natura in salmonach colligere & congregare, in pœnam Iudæorum perfidiæ & idolatriæ. Cum essent ibidem, citra id quod denuo crearentur aut transferrentur aliunde, congregauit ergo serpentes, conuocauit & in vnum compullit, non de nouo produxit Deus, id enim superfluum foret, cum factum sufficeret & ex proxima AEgypto hos posset conuocare, ne superfluum quid opus contineret. Quales vero ij extiterint serpentes dictu est difficile, & igniti qualiter? hos enim veros fuisse serpentes satis monstrauimus & scripturæ locis & rationibus antea conuincitur, quo substantiæ solius ignis consistere impossibile constat, tum quod capite illo allato sapientiæ, dicitur. Non immisisti illis, noui generis ira plenas aut ignotas bestias, aut vaporem ignium spirantes, aut fumi odorem proferentes, aut horrendas ab oculis scintillas
12 immittentes. Denique non verum ignem, non fumum non scintillas spirabant, aut scintillabant ab oculis & visceribus. Igniti ergo non quod ignis solius essent, conflati ve ex igne, aut ignem euomerent illi, sed ideo, quod quemadmodum suntplurima in natura, quæ cum ignis actu non sint, effectus tamen ignis, nō minus igne molliuntur & causant, dicta Græcis Epyrotica & caustica, ignita aut ignea latinis, septica & græcis, exedentia ; nostris : docet Galenus.7.de simplicium medicamentorum viribus c.dè Cedro & 5.li.c.15.a quibus. AEtius Paulus. Diascorides libro vltimo.c. 9.Celsus

9. Celsus postea reliqui omnes medici suscepere, & si septica putrescentia vocet, quæ calida & humida constituit, pyroutica vero calida & sicca, crassarumque partium, quæ corrugatione substantiæ crassæ & vstione calidæ & siccæ, crustram inducunt, non secus ac ignis, prius ampullas excitantia calore eleuatis vaporibus, & densata parte adstrictione, crassæ naturæ, impedito halitu & exolutione, parte in vesicam & ampullas eleuata tādem, quorum est ea natura, vt partem exurant, comburant, crement, æstibus & incendio conflagrent, vt æstuet non minus, magis imo, ac si igni cruciaretur, quo apparet vstio, crustra, ampullæ, incendium, exesio, cauitas, corrugatio, ignitio, ardor adeo vt pars exedatur vndique & depopuletur, nudetur carne tandem, quæ non efficet sufecturus efficere ignis admotus in eadem quantitate, quæ omnia medicamenta, aut saltim violenter talia, venenosa sunt omnia, vt vitriolum, argentum viuum sublimatum, sandaraca, cineres lixiuia rerum venenatarum, mineralia reliqua, non secus veneni potentia potestate & malitia, efectibus & opere tales serpentes dicuntur igniti, quia potentius igne veneno causticæ, & Epyroticæ naturæ, vrere possunt & comburere tandem, incendio & æstu, malitia & effectu, vt febris ignis vocatur & ignis sacer Erysipelas siue inflamatio ex bile, quod effectus ignis edant, nō minus a medicis omnibus. Sunt ij vere illi serpentes, qui non solum viru, ignem euomunt, imo ore & halitu spirāte tetro, toto simul ignem expirant vt de Ceraste supra retulimus, ex tot, tantisque probatissimis autoribus. Est huius naturæ Chelidros dictus serpens græcis, quod modo interris, Græcis χέρσος Chersos, modo in aquis ὕδρος hydros, moretur: quasi ambiguæ naturæ & amphibiæ de quo Lucanus lib. 9. sic. Natus, & ambiguæ coleret qui syrtidos arua. Chelidros tractique via fumante Chersidri. Vbi inter pestes, mortes, & venena Africæ postquam enumerauit Hęmorroem, Aspidam, & serpentes alios, Chelidron numerat idest marinam testudinem serpentem, quod illā colore ęmuletur, hoc enim Chelidros est græcis. & Chersidrum fumantem appellitat, igneum serpentem ambiguum naturæ ancipitis & dubiæ, quod terris modo, & modo aquis viuat, hunc vero effumare, fumum halitusque igneos, ignitos ve potentia, & officio ignem, actione & opere, causticos vrentes immittere ore & alijs, toto expirare 13.

ignem,

ignem exurentes omnino, quo merito ignitus serpens & igneus vocatur actione effectu ignis, potentia veneni, cum vrat quæ cõtingit ille, non igne minus, vt intheriacis Nicander docet de hoc animanti, Edoardius, & reliqui libro. 6. c. de Chersidro. 113. Hydra aqua est Græcis, serpentes aquei quod hydram & aquam colant hydræ appellantur, sunt varia eorum genera, quidam mare inhabitãt, flumina alij, alij lacus, fõtes, stagna, qui magna ex parte in aquis degunt in terris partim, horum quidam per vices aquis & terra vtuntur continuo, illi primo aquis suborti postea terras perpetuo incolunt, hi monstrosæ naturæ, regularis illi, vocantur natrices angues, generali nomine, vt vocantur hydræ, quosdã fuisse serpentino corpore, & facie insignitos humano, Augustinus refert dictos Syrenes serpentinos. 3. de ciuitate Dei. c. 7. Inter hydræ species (de quibus, c. de Behemoth serpente latius dicemus) numeratur Chersidros dictus terræ aqueus serpens, natura ignitus & vrens, causticus anguis, cuius venenum dum aquis degit aquis dilutum, est mitius lenius, at terras dum visit siccitate & ęstu igneum, exedens, causticũ, & exurens, cũ sit tamen Chersidros terrestris totus, natura terribilis, & veneno atrox de quo Macer sic cecinit. His seu terga spirant spumantia virus, seu terra fumat qua teter labitur anguis. Virgilius sic est etiam ille malus calabris in saltibus anguis. Et cætera, vbi Chersidron describit, apprimè dicens. Exilit in siccum, & flagrantia lumine torquens, sęuit agris asperque siti atque exterritus ęstu. & cætera. qui modo terras petunt ex instituto, modo vero quod exiccantur loca humida in quibus morabantur antea, earum sunt accolę, docet Pausanias libro Chorinthiorum de hydra monstrosa, quo AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 35. & 29. hos distinxit serpentes, rigide nominibus vsus, & Paulus libro. . c. 15. Diascorides libro. 6. cap. 67. & si AElianus lib. 9. hydram appellet nomine generis, Chersidrum regionis Corcyrię, insula maris Ionici, Plinius libro. 4. c. 12. Chelidrum vero etiã à chersidro distingunt plures, quod colore sit similis, χελ Chel, gręcis testudini dictæ marinę, & capitis forma, & si naturam Chersidri, alijs omnibus non excedat, hunc iuxta mare rubrum oriri frequentius docuit Arrianus libro. 3. c. 9. quem oculos obtinere sanguineos, & supercilia draconis excrecentiasque supra oculos graues recenset. Horum sunt quidam caustici adeo veneni stiptici & astingentis acerbi adeo & crassi vt suc-

vt succum quærcum exugant,& suctu trahant in alimentum natura simile,quo semel ac aquas efugiunt, quęrius quæritant & fagorum radices vbi latibula adstruunt, & Drynus dicitur, græcis enim quærcus δρῦς dris & drinos est, etiā si Chelidros, Chersidros,Hidros, & Drinos,eundem serpentem miltoties notet, alias modo quo diximus diuersum. Hinc Galenus de theriaca ad Pisonem.c.8. Drinos vocat Chersidros hosque drca Hellespontū oriri tenet, AEtius idem tetrabiblio.4.sermone.1.c.29. Paulus libro.5.capite.15. Diascorides lib.6.c.63.& lib.5.c.63. hæc animantia duorum cubitorum magnitudinis esse ijautores referūt, corpore crasso, squamis vndique munito asperrimis, quibus muscæ continentur & latitant paruulæ ęnei coloris, quæ in eodem animanti subortæ,ipsum molestant, & tandem conficiunt. Tergum obtinet subatrum, caput rotundum,qui sunt adeo tetri odoris vt occulti,& abditi odore pateant & manifestentur,& tātæ malitiæ vt calcantem omnino pelle nudent, excorientque partes solo contactu,quorum veneno intumescunt crura, & manus medici ægroti cōtactu,dum remedijs vtitur.qui interfecit Drynum in posterum nil aliud quam Drynum redolet, & quę olfacit postea,toto vitæ de cursu Drynum olent, vt nil præterquam Drynum olfaciat. Morsum Dryni grauissima sequntur accidentia,dolores acuti,pustulæ vlcerosæ,quibus defluit aquosus humor,& sanies cruēta,cordis dolores,vomitus,vertigines, nauseæ tormina. Virgilius.3.Georgicorum. Agitare graues nidore Chelidros. Est huius tantum venenum & malitia tanta, vt hos omnes a theriaca eo loci Galenus exclusserit, cum alijs vrentibus & corrosibis serpentibus,vt Hæmorroem Dypsadem,Basiliscum,aspidē de quibus suis captibus dicemus postea:hinc Hispaniæ enzina vulgo quasi endrina dices, a Dryno incola & endrina prunorum genus,quod sit tetri nigrique coloris,vt dorsum Dryni:Imo ij vastissimas quęrcus,annosas,radicum altissimarum,semper virescētium,onustas fructus,immunes fulminum,securas,constantes,robustas,non ramis,non trunco,radicibus imo corrumpunt & vitiant inficiunt exurunt,quo amplius in virtutem pulullare non posint,tanta est eorum malitia virus venenum idēm de Dryno, Isidorus refert.12. AEtimologiarum.c. 4. Tum de sepe serpente idem docet AEtius libro.4.sermone.1.c. 26. Isidorus loco adducto. Edoardus,Lucanus libro.9. Cuius venenum prophanum adeo es-

14 15

adeo esse,vt non carnis asumptione contentum, ossa aduc exedat,vrat,concremet,quod non datur igni,cum ille hęc relinquat intacta vt patet in dentibus,qui difficillime exuruntur,& ossa di ficulter nimis,vt Plinius dixerit esse incombustibilia illa libro.7. c.16.& Aristoteles,4.meteororum.c.4.de quo Lucanus eo loci sic:Mors erat ante oculos, miserique incrure Sabelli.Seps stetit exiguus,quem flexo dente tenacem. Auulsitque manu piloque afixit arenis.Paruus modo serpens,sed qua non vlla cruentæ.Tan tum mortis habetnam plagæ proxima circum. Fugit rapta cutis pallentiaque ossa retexit.Iamque sinu laxo nudum est sine corpo re vulnus,Membra natant sanie,suræ fluxere sine vllo. Tegmine poples erat femorum quoque musculus omnis.Linquitur,&nigra distillant inguina tabe.Disiluit stringens vterum membranæ que fluunt.Quidquid homo est aperit pestis natura, prophana. Parua loquor corpus sanie stilasse perustum.Hoc & flamma po test sed quis rogus abstulit ossa.Ignitus nimis natura serpens, ig ne imo potentior exurens magis,causticus & septicus,à quo sep tica medicamenta dicuntur,quæ partes cum exurant, putridas decidere faciunt,vt ante diximus,dictusSeps quod quasi sepem in vlcere faciat,vt dixit eo versu Lucanus.Iamque sinu laxo nudum est sine corporevulnus:qui & Sepedō appellari solet,quod Sepe maior inueniri solet duorum cubitorum. vt Pausanias dixit in Chorintijs cuius quatuor esse dentes refert,tunicula quadam obuolutos,hunc pilis omnibus nudare læsum eo loci sustinet,& lepra inspergere,vt viduo vel triduo sequatur mors, est serpens hic albis maculis refertus totus,capite lato, ceruice angusta,ventre maiori,cauda breui,obliqui incessus,vt incedit Cā cer,motus tardissimi Pausanias refert:qui magnus inueniturduo rum cubitorum, dicitur Sepedō,& mediusSeps dictus,palmi vnius,minimus vnius digiti, dictus Salpinga ab Isidoro.12. AEtimologiarum c.4.quod minutus nimis sit,imo digito minor satis ab Aristotele vero,& alijs serpens paruus innominatus de quo
16 sic dixit.9.de historia animalium c.29. Nascitur in eodem agro in quo Laser,serpens quidam pusillus,cuius remedium lapis est, quemex sepulchro,cuiusdam regis antiqui innominati accipiunt eoque perfuso ex vino bibunt:sed omnium venenatorum morsus grauiores sunt,si alterum ederit alterum,vtScorpio deuorari à Vipera,certum est: Plurimis vero eorum aduersatur saliua homi-

hominis. Subdit, de Sep e cum hæc de Salpinga dixisset. Serpens quidam minutus est, qu em aliqui sacrum appellant, quem angues præmagni fugiunt, magnitudo huic ad cubitum, species hirsuta, quidquid momorderit continuo circiter putrescit. De minutissimo Salpinga eodem capite. Est præterea in indica regione serpens paruus, cuius vnius remedio carent incolæ, ignitum omnes constituunt autores serpentem hunc, igneum, & causticum, exedentem & vrentem, igne magis, ij morsu ampullas veneno excitant ignis more, & flatu adurunt subiectam carnem, exedunt, incendio æstuant & flagrant percussi, ac si medio igne detenti essent, neque hoc mirum alicui videri debet, cum varijs modis generetur ignis igneaque consistat substantia, cumque ex attritu, & mutua corporum collissione passim ignem oriri experiamur quibusdam corporibus confricatis cum quibusdam, & si nō quoduis cum quouis, salicis enim frustra exicata & exuccia si confricentur, ignem erumpere videmus, idem contingit vitis palmitibus fortiter collisis, fricato capite humano panno laniciaio, eliso felis dorso aliorumque animantium calidorum natura scintillare videmus, ferro & lapide illisis generatur ignis, vt comprobant silex excusorium & esca, molendinorum molæ, & plurima alia quæ longissimum esset recensere, nō solum tenuato aere, inter hæc corpora suscepto, adeoque rarefacto imminutissimasque partes distracto minores & tenuiores, quam vt suam possit obseruare formam, deficiente quantitate debita, & congrua dispositione, quo in ignem degenerat tenuiorem natura omnibus alijs corruptibilibus corporibus, cœlo genitore & efectrice causa, propter materiæ decentem apparatum, minorem exposcentem quantitatem & ferentem alijs reliquis, quod & subtilior sit eficatior, penetrabilior, vt foueat omnia & intima quæuis possit subire vt in mistione corpora reliqua alteret fermentet & coquat, cum autor mistionis sit ideo, Aristoteles docuit. 4. meteorum cap. primo & secundo. 1. de ortu & interitu. capit. 10. & alibi passim, fundit enim atenuat, liquat reliqua miscibilia ignis, alterat omnia, vt permisceri hæc ipsa possint, & ex vsu esse reliquis mistis omnibus corporibus, animatis, inanimis fussa & liquata, vt calescat terra, sit fluida aqua, aer facilis, vt ventilentur omnia, quæ alias putrescerent quieta, & immota, non aere diflata, est ignis qui vires impertit mistis 17

vt ope-

vt opera eorundem perficiantur, quo cum actiuior sit mistionem tuetur, continuo fermentu, coctione, & perfectione continua mistorum, vt mistum non dilabatur putrescat deficiat, deficiente enim calore, intereunt omnia putrescunt mista illo debili, coctione sistunt elementa, inutilia mistis alias consistentia & rigida. putredinem vocauit Aristoteles loco adducto Philosophiq; & medici omnes, mistorum interitum naturalem, hancque languescente calore exolutisque igneis mistorum partibus fieri comprobauit, docuit Plato in thimeo Galenus. 1. de differentia febrium passim, & alibi. Tum etiam motu & atritu vehementissimo corporũ calidæ exhalationes ignescũt quæ in pennitissimis poris corporũ calidorum natura, vel a primo eorundem exortu continentur, ignis actione dum mistum fermentabat eleuatæ, vel postea actione perpetua qua mistum recoquit, mistionis autor cũ sit, denuo genitæ, ventilanturque & excutiuntur, a fumosis illis fuliginibus perpetuo, cum flamma excitatis, & fumo, quibus illa obrruitur cum illa perpetuo eleuatis, vt ab illis libera flamma emicet quæ antea latitabat abdita. Nõ secus, ac suflatæ prunæ flammam

18 immittunt, semotis frigidis fuliginibus, fumosisque, quibus illa spirare prohibebatur, obturatis poris prius, postea vero suflatione reseratis, quo spiret flamma, & emicet sublato impedimẽto. Nõ secus animantia plurima vehementissima suflatione, inspiratu & expiratu potentissimo ignem visa sunt generare, & flammas eructasse ore tũ bilẽ recoctã & torrefactam in igneam degenerasse & causticam substantiam, effectus ignis non illo minus effecturam, huius rei fidem adauget equs ille rapidus feruentissimusq; Tiberij Cesaris, qui flammas ore emittere in pugna labore percitus, continuo anhelitu cernebatur. docuit Gillius libro. 4. c. 1. ijs de equis alloquens iam quanto ardore sint in pugnando, Tiberij equs declarat qui in pugna, ore flammas interdum emittere, visus est, idem docet Eliodorus de eodẽ, & alij quam plurimi dixere. Architrenius de fortissimo illo equo sic cecinit. Ignes equs arduus eflat. Mantuanus sic, ardẽtes, & equos ad molia ducere frena, Marullus, suspensus cura fumantum totus equorum, mirabile est quod AElianus commemorat libro 16. c. 39. de admirabili

19 draconum apud Chios combustione nam cum Solinus in polistoria. c. 30. veros Dracones strictissimi oris callidissimarum viscerũ molis ingentissimæ & vastæ constituisset, fistulis oris loco tãtum

& rictu

& rictu anhelantes, non sufecturos temperare caloris estum, viscerumque quo flagrant & perpetuo exuri videntur, tanto impetu aerem allicere strictissimis fistulis rictus, & propellere acceptum semel, vt in flammas versum passim ore & naso reijciant, quo Poetæ serpentes ignem ore vomentes induxere; scripsit vero AElianus adducto loco de ignis generatione ex atritu hæc. Iam qui de Chiorum rebus historiam conscripserunt, quandam Pellei montis vallem proceris arboribus frequentem, atque opacã, maxima magnitudine draconem inquiunt procreatum fuisse, cuius sibilum Chij vehementer perhorrescerent, cuius magnitudinem nulli neque agricolæ, neque pastores accedendo prius considerare auderent, sed ex solo sibilo, ingentem quandam, & formidolosam feram bestiam esse suspicarentur, eius tamẽ magnitudinem tandem mirabili quadam machinatione, atque solertia cognitam fuisse, vento nimirum vehementissimo vallis arbores concussas, & violenter collisos ramos ignem peperisse, & simul inde igens incendium excitatum locum omnem comprehendisse, & feram circum dedisse atque interceptam cum elabi non posset, ardore flammæ conflagrasse, itaque nudato loco omnia conspicua facta fuisse, & vero Chios metu liberatos cum spectatum venissent inusitata magnitudine ossa, & immane caput offendisse vt ex ijs quantus viuus ille fuisset conijci posset. 20
Chelidros ergo ijs immisisse constat, chersidros Dracones Drynos, Sepas quos vocat Plinius libro. 29. cap. 5. Chalcidas, & Ausonius ignitos natura, Deum in populum. serpentes vrentes igneos Sepes causticos Cyniphias dictos, ab Isidoro & alijs citato loco, & cœcos serpentes; qui omnes sepis nomine comprehenduntur, vt postea latius proprijs capitibus. Tum Basiliscos vrentes flatu, & halitu tetro, toto spirantes substantiam igneam excedentem causticam more ignis vrentem, docet Plinius libro. 8. c. 21. Auicena, Galenus, & reliqui locis adductis. Tum immisit serpentem Dipsadem de quo etiam infra proprio capite, & Scorpionem vt patet Deuteronomi. 8. cap. ijs. Et ductor tuus fui in solitudine magna atque terribili in qua erat serpens flatu adurens & Scorpio, ac Dipsas, & nullæ omnino aquæ. Immisit ergo ignitos serpentes effectu vrentes flatu igneo & caustico, tum ignem verum spirantes aere succenso, ignitos serpentes immisit non e visceribus ignem euomentes, aut fumum visceribus natu-

ra contentum, sed aerem adextra succendentes & effectu igneos Sapiētiæ enim capite illo solum negatur ab oculis scintillas immisisse, aut fumum ore, ignem vè spirasse ab internis, non tamen quod aliqui non accenderent aerem & ignirent adextra oris sufflatu pulso, quibus hærent inter sese omnia vndique scripturæ loca, & constat quales fuerint serpentes igniti & ignei.

De AEneo serpente Mosys.

CAPVT III.

21 Vmeri.21. sic dicitur. Misit Dominus in populum ignitos serpentes, ad quorum plagas, & mortes plurimorum venerunt ad Moysem, atque dixerunt peccauimus quia locuti sumus contra Dominum, & te. Ora vt tollat a nobis serpentes: Orauitque Moses pro populo & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem æneum, & pone eū pro signo qui percussus aspexerit eum viuet, fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Sapientiæ vero.16. sic. Etenim cum illis superuenit sęua bestiarum ira morsibus peruersorum colubrorum exterminabantur, sed non in perpetuum ira tua permansit, sed ad correptionem in breui turbati sunt, signum habentes salutis ad commemorationem legis tuę, qui enim conuersus est, nō per hoc quod videbat sanabatur, sed per te omnium saluatorem, & in hoc autem ostendisti inimicis nostris quia tu es qui liberas ab omni malo, illos enim locustarum, & muscarum occiderunt morsus, & non est inuenta sanitas animæ illorum, quia digni erant ab huiusmodi exterminari, filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes, misericordia enim tua adueniens sanabat illos. Plena est admiratione, si quæ altera narratio hæc scripturæ, difficillima intellectu abstrusa & tricata satis cum ad sensum literalem huius loci, tum ad misticum, tum vltra quo ad finem, & intentum ænei serpentis, cur scilicet æneus extiterit ære conflatus, cur appositus Hebræis in signum, vt eum cum inspicerent pristinæ sanitati reuocarentur, vt primo ex his locis continetur, & non minus dubium adauget cum addacto

Sapien-

Sapientiæ contextu miraculo fuisse Hebræos idolatras saluti reuocatos cōstet, & non aspectus virtute aut intuitus potentia æris ve opere aut robore, nec serpentis effigie exaltatæ in deserto, & præfixæ, quo dicitur eo loci, qui enim conuersus est, non per hoc quod videbat sanabatur sed per te omnium saluatorem. Cur serpens æneus & non alterius materiæ constiterit, cur incolumes illi solum qui intentis oculis illum aspectabant & intuebātur; sunt hæc omnia dubijs plena, & ambagibus intricata satis. 22
Prima independens & libera, efectrix rerum omnium causa totius naturæ finis, idea & exemplar, modo lege ordinata & potentia communi effectus omnes vniuersæ implet naturæ & ea quæ sanciuit decreto suæ voluntatis lege molitur, secundum hanc ordinatam vniuersi dispositionem, qua nulla potuit excogitari excelentior aut altior, secundum presentem rerum statum, & huius vniuersi iustitiam & ordinem; simul cum causis destinatis ad opera, prout semel sanxit, effectus edit & vt destinauit semel cum natura operatur, lege ordinaria, quam obseruari voluit communi rerum discursu actione & opere, dum cum reliquis causis efectricibus opera obsoluit; modo vero omni termino & lege agendi solutus Deus, à nullo alio præterquam a semetipso dependens & prout vult rationabiliter semper agens, non solum sine reliquis causis secundis & infernis, effectus astruit miros, & miraculosos admirabiles & supra omnem naturam, verum & ea quæ neque natura posset, imo illa cum vt sic non fiant expetere videatur non minus perfecit. quę proprie ad absolutam omnipotentis causæ actionem spectare videntur, rationemque miraculi continere, quando præter naturæ ordinem destinatum, lege agendi absoluta effectus in esse producit hæc sensit Diuus Thomas. 1. parte, quæstio. 105. articulo. 7. & infra, tum summa contragentes, libro. 3. capite. 101. de potentia. quæstione. 6. articulo. 2. & 2. sententiarum, distinctione. 18. ad tertiam. Neque enim nouitas miraculi sola rationem implet, neque extitere quæ antea non extiterunt, quo nec vniuersi creationem miraculum iudicamus, & si miri effectus admirabilisque contineat rationem, nec animæ rationis creationem, etiam si sine secundis causis solo ipso autore naturæ Deo consistat efectrice, in ijs enim nullus transcenditur naturæ ordo, cum hæc natura non possit permoliri, vt nec in impij iustificatione, aut

ne, aut gratiæ dono, quæ miri effectus, non tamen miracula
cum susceptum naturæ ritum non excedant, quod hæc in ordi-
ne naturæ non contineantur, & apta sint aliter fieri, maioris e-
nim admirationis est, probatum semel & destinatum ordinem
rerum transigere Deum, propter vniuersalis prouidentiæ fines
occultos, quam omnipotentem causam, nullique agendi ritui
addictam, nouos effectus condere & in medium afferre; quo ra-
tio miraculi in ijs, non in illis vndique continetur. Nullus ve-
ro ex ijs ordinibus agendi, alterum respuit, imo quantum qui-
libet ferre potest, alter alterum consentit, & quæ potest natu-
ra mollitur ordine indito Deus, vt non inhonoretur natura ho
nestata semel, ab ipso suo conditore summo, illique iniuria in-
feratur, quo Augustinus. 2. libro in Genesi ad literam, capite. 1.
non esse confugiendum ad miracula, docet quoties suffectura
25 est natura effectus ordinare; multoties enim mistum est opus v-
triusque causæ sic vt quod natura potest perficiat, Deusque cum
illa lege ordinata agendi concurrat simul, at quæ non potest illa
vltra miraculose efficiat ipse, vt sine illa multoties opera ad
mollitur, vt quando illa quę potest adstruxit, postea ipse quę ne-
quit illa absoluere absoluat, multoties natura incipit, & perfi-
cit Deus, & vsque dum potest agere agit illa, vltra Deus ipse,
quæ illa contigere nequibit miraculo complet, nec solum il-
la vsus ratione instrumenti; sed dum est illa præcipua causa ef-
fectus & operis, vt illi opus similetur, in ijs quæ potest natura,
in reliquis ipsi solutæ legis agendæ principio & causæ. inchoat
enim multoties natura opera, & quæ potest sibi similia efficit,
postea Deus quæ nequiuit illa superaddit, calor enim miracu-
lo etiam productus melius conseruaretur natura prius exicca-
to subiecto quam si solus, vel in passo humido producere-
tur miraculo productus adhuc, reciperetur que melius sic-
cato prius illo, fuit alicuius vsus saliua humana, quæ vir-
tute pollet detersiua, mundificatiua exiccandi, & absumen-
di incindendi, & extenuandi crassos humores, & viscidos, vt
sensit Galenus, & medici omnes sustinent quinto de compo-
sitione medicamentorum per partes, decimo de simplicium,
capite de saliua, plurimisque alijs in locis. Hyppochrates, li-
bro de natura humana. Plinius & reliqui. fuit inquam alicu-
ius vsus, vt cæcus ille missus in Siloe, Ihoannis. 9. & 11. capite
pristinæ

pristinæ sanitati restitueretur,& si quę natura nequibit absoluere superaderet Deus,quædam enim perfecit natura in hoc opere, Deus reliqua sine natura,non secus Tobiæ.6.fel piscis albugines illius inunctum persanare cœpit absoluit miraculo Deus.detersiua,& exicatiua virtute qua pollet fel omne incindēti,& tenuāti præcipue Callionymi piscis ingentis molis,refert Galenus,10. de simplicium c.12. quod retulit Plinius libro.32.c.7. AElianus, libro 13.c.4. Menander libro.2. c.6. Anaxipus libro.2.c.5.quem piscem aspectu terribilē constituunt vastæ molis,oculos in summa vertice horridos continentem,osq; inter illos nimis hiantem carniuorum,voracissimum natura,immanem aspectu,serratis dētibus,iecoris magni cui maximum fel est anexum , quo nil mirū si puerum inexpertum exterruerit, intuitus piscis ingentis carniuori venientis quasi ad deuorandum,huncque esse quem exēterauit iuuenis,Angeli iussu credo , qui vt docet Aristoteles.4. de historia,cap.4. diu dormit, & oberrat noctu, quo cum iuxta tigrim fluuium defatigatus pedes labare ex diei intinere defesus puer accederet exterritus pisce perfugit,qui,& si marinus sit, fluuiatilis non minus constituitur quod per flumina ascendat, quo tigrim pernatauit e sinu persico in quem prolabitur Tigris,ascēdijtq;. mirabile dictu Solinus de hoc fluuio in Polistoria capite de Armenia, grauia pōdera sustinere aquarū crassitiæ pisces nō submergi,supernatare imo communiter, inuadereque apropinquantes & impetere ad littora, molis maximæ , & magnitudinis procetæ. Non secus ficorum masa Ezechiæ imposita Regi , ab 24
Isaia Propheta.4.Regum.c.20. durum.& reuelle illius apostema supurauit vt postea Deo ipso saluti restitueretur miraculo, complens reliqua,in quæ non potuit natura, multoties enim abdito prouidētiæ fine,facto à natura initio,præstat reliqua Deus, vt sine illa multotiens se solo mirabilia astruit & omnia mollitur Marci.1. leproso dixit volo mundare quo mundus extitit , Naaman vero in Iordane septies lotum curauit lepra,effectu munditiei aquarum naturæ absoluto miraculo, non minus in æneo serpente opus aliquod naturæ adfuit, quo Hebræi veneno expurgarentur tandem miraculo, nec naturæ opus illud miraculum impedit,neque illud naturam,cum illa quæ potest effecerit , Deus vero alia præter naturæ ordinem,cum in natura esset vnde sic nō fierent,quo & si tenendum sit,vt locus ille Sapientiæ.16.c. edo-

cet miraculo Hebræos saluti restitutos non visu vt ibidem dicitur, aut alio quam Dei opere, tamen præparauit natura, & sternit viam serpens æneus, tum æris natura & virtutibus, tum aspectu & intuitu, vt Deo autore, sic dispositi prius, harum rerum virtute, & potentia æris & intenti aspectus, salutem consequerentur miraculo, vltra ac natura omnis ferebat, neque hoc mirum videbitur ei qui attente eximias dotes excellentias, & proprietates huius potentissimi metalli percalluerit simul cum vi,
25 & potentia intuitus aspectusque intenti, fixaque oculorum acie in spectra conuersa. AEs enim Græcis Καλκοσ Chalcos, Hebræis nechoscheth species est metalli, coloris rubri sanguinis quasi cōgelati, primum in Cypro insula inuentum, quod latinis à Cypro dictum est Cuprum aliquando, Hispanis vero à Cypro cobre literarum sono immutato, diducto nomine ab Auro Græcis dicto κρίσοσ Chrisos, quod illum colore ęmuletur, & si æs ab αἶα aia, Gręcis, id est terra de qua efoditur ętimon trahat, quod fuerit metallorum primum inuentum, tum dignitate, excellentia prætio, & ęstimatione habitum, antiquissimum enim metallorum omnium æs fuit, ab ære enim æra, æramenta, & ęrramenta, æreum, ærreumque ętimologia veniunt, quo postea ferrum communissimum metallorum dictum est ab eo, & hoc eodem apud antiquos intelligitur nomine æs, æneumque metallum ferri nomine, Chalcos vero & Chalybs quę ferrum etiam notant à Chalybum gente veniunt quibus copia fuere communissima. Metalum hoc propter eximias eius virtutes, & sacros dotes, vim summam & robur vnicum, propter raras & admirabiles eius abditas & occultas naturæ proprietates, antiqui adeo celebrarunt, vt post habito auro, illud in statuas fumossasque imagines & monimenta idola, in Deorum cultum in numismataque signauerint & efuderint, dixit Ouidius in fastis, AEra dabant olim melius nunc omen in auro. Est, victaque concessit prisca moneta nouæ. Idem Cato edocet, Seruius Rex primus æra signare cœpit dixit Plinius libro.33. & si Macrobius primo à Iano signata credat. Arma antiquitus ex ære parabantur non ex ferro. docet Hesiodus eo versu. AEre laborabant nec dum ferrum erat nigrum. Apud latinos dicitur ab ære non solum æreus, sed & æneus, æneumque aliquid. Cicero. 6. Verrina, lectos æratos, &

tos, & candelabra ænea dixit, Columela libro. 12. cap. 20. sic, incoctura ęruginem remittunt ęnea vasa, quo AEneas quasi fortis & armatus dictus est. Ab æneo æneum ducit originem, & idem quod æneum est. Virgilius, & luce coruscus ahena, Oratius primo epistolarum. hic murus a æneus esto nil conscire sibi nullaque palescere culpa, & si communius sit sine aspiratione. In sacris nullo alio vtebantur metallo Prisci adeo, vt columnę pauimenta, tecta superba, imagines, vasa sacrificiorum, gladij, thuribula, supellexque omnis quę metallo altero parari poterat ex hoc conflaretur, latè patet legentibus historias, & monimenta antiquorum. Dęmonum opera eius virtute inualidari 26
frustrarique æris potentia, plus multo quam alijs omnibus naturę philtris & æmuletis, docet antiquitas omnis, in excantationibus illo vtebantur magię artis professores, tam vt aliorum opera irrita facerent, quam vt sua firma & valida struerent, sic enim corpora pręparat virtute insita vt aplicito hac illa ve formula & ratione Dęmonis artes, causasque naturę, quas occulte aplicat ille, inualidet & eneruet, potentia summa, & admirabili agendi ratione. Eget enim Dęmon subiecti apparatu, vt causę, quas ille aplicat effectus moliantur & opera, secus vero frustrantur ab intento fine, quo vt late supra diximus spectabat Dęmon lunę incrementa, & augmentum, vt lunaticum illum afligeret Matthęi. 5. ea enim potest aptari causa Dęmoniaco quæ infirmas & inualidas efficiat Dęmonis vires & actiones cum ille solum aplicet actiua passiuis, & nil aliud præter motum loci ad extra moliatur, quid mirum si aplicita potentiori causa naturæ illius impotentior non attingat effectum & opus, quo antiqui rebus naturæ multoties Dęmones profligarunt, etsi non Imperio, aut iussu, vt diuina virtute expelluntur, sed subiecto alterato aliquoties, vt sufitu sulphuris, & æris sonitu, quod dũ concutiebatur vt obtinniret, calore, ex motu contracto, spirabat fuliginosas exhalationes quibus sic reficiebãtur corpora, vt Dæmon ab opere desisteret, præuisso subiecto & affecto, mirabili huius mineralis potentia, virtute, & robore. quo eo vsos fuisse antiquos contra Dęmonis artes dum naturę operibus & ordini committuntur nonque impeditur superno authore agendi ratio. Rhodiginus docet, libro. 19. capite. 10. Ex hoc vero saluberrima parari vasa decoctionibus, & infusis macerationi-

rationibusque herbarum, & rerum præparationique eorum quæ in ſacrificijs adolebantur docet Spiritus Deus Exodo paſſim, capite. 26.27.30. vſque ad 39. Leuitico. 6. & 26. Numerorum.16. & 21. Deuteronomi. 28. Regum millies, Paralipomenon. 1. & 2. & alibi ſæpe, vbi & æneum mare, fibulas, columnas, annulos, laminas, labium, craticulas, paxillum, altare, vaſa, thuribula, plurimaque alia ſacrificiorum vſibus inſeruientia ornatui templi, & altaris, ex hoc metallo condi iuſit, & in ſumma ſerpentē æneum voluit adſtrui Hebræis, vt priſtinæ ſanitati reuocarentur, Dum enim Deus rebus ipſis iuxta perfectionem ſuę naturæ vti poteſt, non ſolum eiſdem figurato ſenſu vtitur, ſed ſecundum debitam earundem perfectionem & modum, ſecundum
27 virtutes & dotes illis impertitas, eſt ea huius metalli potentia, vt carmina magiæque artis potentiſsima verba ſoluat & infirmet, Theodorus docet libro.1.c.5.& Sophron libro.2.c.9. Zycophrō eiusque interpres, non minus quam canis latratus interim ſi exſonet, dum excantatio celebratur, robur excantationum omnium diſoluere tenent autores omnes, quod docuit in Alexandra Lycophron, & reſpectare Virgilius videtur in bucolicis ijs. Nemo non emunctæ quod aiunt naris aduertit, Neſcio quid certe eſt, & Hylax in limine latrat. eius vim multa atteſtari vidētur, in priſcis antiquorum monumentis, præcipue in ſacris. quando enim delinire aliquos morbos, aut deuouere, aut denique exigere conabantur vtebātur ære venefici aut ſalutatores homines, Curetes enim ſacerdotes dicti Cretenſes ortu, à Crete Regione armiſonam quandam cum ſaltibus agilitatem moderantes, interim, dum huc illucque furentes mouebantur, proferebant quandam de Iouis origine fabulam, qua Saturnum filios in lucē editos deuoraſſe decantabant, ſolumque Iupitrem liberatum, Rhea nimpha ſimulatis partus doloribus, ablegato Infantulo, longe curetarum opere nutrito abdite, locis hirſutis & hiſpidis, conuocatis apibus antro occultiſſimo, ęris ſonitu potentiſſimo, illis in vnum allectis, vt experientia docet modo, æris ſonum eaſdem cumulare, edocetque Lebetum, & Sartaginum æneum tinitus vt modo illas hoc eodem vocant apiarij & in alueos reducunt, quo Curetes ob acceptum beneficium a Ioue vaticinandi munere fuiſſe in poſterū cumulatos, qui ære armati mira prædicebāt, apes vero, vt ſine aliquo concubitu filios obtinerent decreuiſſe Iupitrem ideo

quo

quo Curetes dicti sunt illi, quod Iouis curam obtinuerint, Strabonius libro.10.c.3. Serbius. Rhodiginus libro.29.c.6.& libro.5.c.4. Igynius sectione 139. Hesychius & Cenodorus, tanta est ænei metalli potentia, Virgilius.4. Georgicorũ. Nunc age, naturas apibus quas Iupiter ipse. Addidit, expediam; pro qua mercede canoros. Curetũ sonitus, crepitãtiaque æra sequutæ. Dictæo cœli regem pauere subantro. Lucretius libro.2.128. sic cecinit. Terrificas capitum quatientes numine Christas. Dicteos referunt Curetas, qui Iouis illum. Vagitum in Creta quondam occultasse feruntur. ea erat æris prestantia. Carminius libro.2. de Italia. Thuscos docet æneo vomere incondendis vrbibus vsos quo terram sulcabãt, non alio, omine felicissimo capto qui ære vtebantur in eorum sacris traiectitijs, hocque expiatorium iudicabant antiqui, pollutionum omnium, cuius interuentu sacrificia purgabant, tam rebus in ipso paratis, quam tinitu & sonitu huius potentissimi metalli, cuius tinulo Dæmones fugari supra attulimus explicito modo, & Apollodorus scripsit libro de Dijs. c. 7. Theocritus in pharmaceutria sectione.10. Sophocles proserpinæ seu Coreæ Sacerdotem Athenis æneum pulsare instrumentum asseuerat, dum sacra Deę celebrabantur, & idem in tragedia cui titulus est Rhitomi, idest radicum sectores, Medeam scriuit herbas secasse succosq; earundem in Cados refudisse æneos, herbasq; æreis subsecuisse falcibus, dum pater Iasonis reiuuenescere tẽtabat tum apud Laconas Rege defuncto leuetibus obtinire fuit veteris instituti, vt aufugarentur Dæmones ex quo illud Virgilij. Falcibus, & messæ ad lunam quæruntur ahenis. Pubentes heruæ nigri cum lacte veneni. Macrobius Solita refert adhiberi vasa ænea in ijs sacris potissimum, quibus delinire morbos erat institutum. Quin & Sabinorum Sacerdotes cultro æneo, & non alio attonderi cõsueuisse, æris porro sonos ceu rem potentissimam vetustissimos Græcos multis rerum euentibus adhibuisse palam est, Manilius libro.2. & Rapinius.6. Thebaidos, Alexander, libro.2. cap.10. de æris excellentia sit texit sermonem. AEs inquit quatiunt mortales quod inde abigi dæmonas creditum sit, quo tempore luna silet vtilissimum hominibus quod improbos retrudat dæmonas quæ omnia quantum veritatis obtinere possint, & quo sensu pia possint stare adduximus, ærariis fornacibus vaticinantes inueniri & futurorum prædictores ad iuratissimis arrisit, & placuit philosophis,

losophis, dicuntur enim ærariæ fabricæ Leschæ pauperum vè sedes, quod hyemali præsertim sydere rigido, & media bruma, illuc caloris gratia cōfluant vulgares, sicut in furnis accidit, locisque alijs calidis. Horatius, Balneolum, Gabijs, Romæ conducere furnos. Hesiodus, Eustathius, Pausanias, Sirus, Leschas appellant fornaces ærarias & vaticinantium loca, λέσχε Lesche enim vaticinatio est, Rhodiginius libro. 19. c. 10. ex plurimis antiquorum afert eos qui diuitijs antiquitus præstabant, æneis poculis fuisse
29 vsos, neglectis aureis, propter eximias & admirabiles illius virtutes & dotes. mirabile est quod docet Aristoteles sectione prima problematum problemate. 35. & 36. quod si quis ære incisus sit facilius sanescat, quam quouis altero metallorum genere læsus, tum ambusta quæ hoc metallo ignito fuere excitata, facilius curari, quod ratione, & experientia certissimum inueniri affirmat, ex eo quod simul & medicamentum, & morbi causa æs sit, eo quod ex ipso siccæ exhalationes naturæ stipticæ perpetuo spirent, quibus exicatur vulnus, vt facilius coalescat, exicare enim vulnera communissima intentio est, vt late Galenus. 3. & 4. methodi docuit, & Hippocrates libro de vlceribus & de vulneribus capitis scripsit, tum propter occultas æris proprietates & virtutes abditas, quibus reficitur, & firmatur natura quæuis, vt etiam Celius docuit libro. 19. c. 6. de ære: hinc venatores sicubi in remotioribus siluis feras deiecere ne putrescant antequam domi reponantur, clauum æneum infigunt ad auertendam putredinem eficacissimum remedium, quo adagio dicitur. Est mihi clauus æneus. Quoties alicui initimur tanquam firmissimo fundamento, antiquitus e collo quasi æmuletum contra venena & striges orbiculos æris suspensos gestabant, tam infantuli quam maiores natu, vt eisdem locis hi condocent autores, est ea adstringendi potētia huic metallo, vt partes vindicet à corruptione, indicio sunt medicamenta ocularia quæ ex eodem parantur. vtilissimum iudicant omnes autores suffitum eius ænearum vè rerum, influxionibus contumacibus oculorum suscipere. Vel hoc ipsum attente inspectare, aut eodem oculos percurrere adeo, vt acribus fuliginibus ex illo elatis oculi expurgentur optime, cerebrumque lachrimis eius vapore excitatis a noxis & infectis succis, hinc rubiginem æris, chalcitidem, tuthiam preparamus, & medicamentis ocularibus immiscemus, & ænea reliqua, hæcque ipsa in vas-

in vasis æneis parare docuit Galenus . 9. simplici. cap. de ærugine æris. 4. de compositione per locos & 4 . præ genera latissime & libro de oculis cap. 4. & 4 . de ratione victus in morbis acutis. 9. de simplicium, & alibi sæpe Diascorides AEtius Plinius & reliqui: quin & in fodinis æreis oculos immorantium eruentiumque metalla insigniter iuuari commemorant, nec non quibus defluxerint palpebrarum pili egregie restitui, aspergo enim ex chalcitide exhalãs, palpebras, oculosque contingens occulte, rheumata sistit fluxiones lachrymas molestas nimietatem omnem, Chalcon, & æs ab Homero benefactor appellatur & νωροπα. neropa. Quasi splendorem adducens lumen & visum. Mira sunt hæc & mirabilia satis de huius mineralis natura & viribus, sed est illud obstupendum, miraculo & admiratione plenum quod grauissimi commemorant autores de huius misti rara potentia & virtute. Græci illi prisci, qui quasi lingua altera naturæ, eius arcana mortalibus reuelabant, tantam inesse huic dixere vim roburque tantum, vt eius sonitu, & exhalatione perpetua quæ ab illo continuo spirat hoc eodem potentissimo metallo in propatulo apposito, solem lunam & stellas, vel deliquia luminis patientia vel nubilis densissimis obscurata ijsdem iterum fulgere, pristinoque nitori & lumini restitui. qui fuit antiquissimus mos, quasi apud omnes gentes & nationes nubila fugare æris strepitu, & ingenti tinnitu. Liuius ab vrbe condita libro. 26. sic dixit. Disposita in muris campanorum imbellis multitudo, tantum cum æris crepitu, qualis in defectu lunæ silenti nocte fieri solet, ædidit clamorem, vt auerteret etiam pugnantium animos. Plinius id videtur significasse vbi dixit, & in luna beneficia mortalitate arguente obijt æris crepitu, disono auxiliante, libro quarto metamorphoseon Ouidius sic. Cum frustra resonant æra auxiliaria lunæ, & libro septimo. Te quoque luna traho quamuis temerata labores æra tuos minuant. Plutarchus in AEmilio. Ea nocte cum iam cenassent quieti somnoque indulgerent milites, luna obscurari cepit, ac deficiente lumine multis coloribus permutata, tandem nusquam apparuit. Romanis reuocantibus, vt consuetudo est æris tinnitu, eius lumen. astipulatur Manilius primo astronomicon, vbi dixit. Seraque in extremis quatiuntur

gentibus

gentibus æra, à campanis, instructi, qui primitus campanas excogitarunt cymbala & reliqua, qua populus posit in vnum congregari, à quibus accepimus cum eisdem vocare populum, vt sacra celebrarentur æreas, æneasque fecimus ex hoc metallo, vt virtute qua pollent aufugent nubila eorundem sonitu naturalique virtute, & si in Ecclesia fidelium non hac solum tempestates auertant, altiori imo & potetiori causa, quod sint benedictionibus, & orationibus sacris, dicatæ Deo & fidelium vsibus; quo maiori potentia dante Deo turbines propellunt, sed naturæ concursu quantum illa fert ad opus hoc adiubant, neque est cur fidem tot tantorumque autorum erogemus, aut de eorum autoritate quidquã detrahamus, cum doctissimorum hominum scripta recipienda sint ratione præcipue, & experientia firmata, alias periculũ est quod nec nostra suscipiant, sunt enim historiæ, quasi publica tabelionum instrumenta. ab æræas, ab ære enim facultas, bonumque omne venit; huius tubæ certo sonitu erigere animos experimur & in bellum concitare, alio eosdem obscurare & deprimere. Huius potentia discutit désum obstuporem neruorum annulis ex illo paratis æneis gestatis, præcipue auricalci si cordis digito applicentur, doloribus capitis medentur fluxionibusq;, & fascinationibus esse potentissimum auxiliũ sensit Paulus Aegineta libro. 1. c. de ære, & Atheneus dixit, ea est huius metalli natura, vt & aurum melius reliquis omnibus suscipiat innaturationemq; & seruet rubigineque minus reliquis omnibus afficiatur metallis, putredine numquam contingatur, non solum intra, sed neque in extrima superficie. docuit Hermolaus, refert Rhodiginius libro. 19. c. 10. & experientia docet, perpetuũ est nulli quasi corruptioni obnoxium metallum hoc, quo adagio dicitur æneũ vinculum pro perpetuo, Virgilius docet, rubigine quam generat nõ cõsumitur, vt metalla reliqua seruatur & cõseruatur imo, nitidius enim est ea detractata subtus internè. dixit Porphirius & Rhodiginius loco adducto, Horatius diductosque iugo cogit æneo. Si quid tetri odoris inse recipiat sic reprimit vt non posit graueolere aut fœtere, conseruat suaues diutissime quo negotiatores in vasis æneis aromata reponunt, cum ergo fumidæ exalationes quę perpetuo ex hoc metallo spirare mõstrauimus quibus plenum est æs, quod comprobat illius natura quæ aquis si inijciatur extensus pernatat & fluitat earum lęuitate, quod aliorum non congruit

congruit alicui, vt locis adductis docet Aristoteles, & si in pilā redactum submergatur, hæcque venenis quam maxime resistāt malitiamque eorum corrigant non secus ac Ponpholix Spodium, Antispodium, Stomoma, & Tuthia vulgaris, quę omnia æris sunt congenera, aut partes, docet Diascorides, libro. 5. c. 45. 46. & sequentibus, a quo Galenus, Paulus, AEtius, Plinius & reliqui, qui ab illo postea suscepere, id fuit in causa, vt serpens ingentissimi molis, qui intuitui populi publice offerebatur, serpentium veneno ignitorum infectis, ex æneo metallo conficeretur, & non ex alio, vt raris excelsis dictis eiusdem virtutibus malitia per aspectum corrigeretur, & contactu virtutis manifestę & abditę quātum natura ferre potuit, non relicta illa in ijsque intra terminos suę potentię continentur explicito modo antea, vt postea miraculo Deo ipso semel efectis quæ naturæ erant, salutis autore integram valetudinem consequerentur, nec mirum videri debet quod in tanto spatio, & populo alioqui ingentissimo vtilis esset æneus ille serpens, cum tanta sit eius potentia, vt totum emisphe rium illustrare in lunæ deliquijs mōstrauerimus, motu aeris delata virtute in longissimum. non secus ac distenditur sonus realis continuo alterato instanti, quasi per spacia distātissima, & infecta exhalatio contagiosaque substantia trans mare peruolat in pestilēti aeris statu, ex vnoq; solum corpore infecto regiones integras infici videmus peste ac contagio, non secus alterato aere, & ambienti facillima transmutatione, & instantanea quasi huius virtutis contrario carentis, secundū eius essentialem rationem & primam, alterare potuit Hebræos & corrigere æneo spirante ser pente, alioquin maximæ molis. Quis enim credet palmas communiter dictas fœminas arbores, Græcis pheniceas, fructiferas esse, & fęcundas in tanta distantia, si ad maris sui generis presentiam conferantur etiam si plusquam spatio viginti milliarum distent a viro, secus vero si illius surripiatur aspectus steriles & infrugiferas reddi, quod exhalationibus spirātibus virilibus, & fęcundis ingrauidentur ad viri specimen, libera & expedita via vēto tractis, secus vero impedita cuiusuis alicuius molis interpositione. Sic sensit Diascorides lib. 1. c. 150. Theophrastus lib. 1. c. 2. & lib. 3. c. 5. Plinius lib. 23. c. 5. & lib. 13. c. 4. Solinus in polistotia. c. 30. Galenus, 2. de alimētorum facultatibus. c. 3. & 8. de simplicium. Quid ergo mirum si in eo positu per vices quæ expiri- 32
bant

bant ex serpente æneo exhalationes Hæbreos potuerint contingere vento tractis,vt non citra opus aliquod serpens dictus cõstitueretur æneus. durauitque hic serpens sic apensus vsque ad
3 tempora Ezechiæ regis,vt videre est Regum 4.c.18.vbi sic dicitur. Dissipauit excelsa,& contriuit statuas,& succidit lucos,cõfregitque serpentem æneum quem fecerat Moyses, si quidem vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum vocauitq; nomẽ eius Nohestá idest,in Domino Deo Israel sperauit. Confregit inquam,est enim ea huius metalli natura,vt et si tenacissimum sit,fortissimumque omni ex parte & malcolo ductile, facile contra ac metallum omne frangatur,quo non dixit spiritus Deus,efudit,liquauit,deformauitque serpentem Ezechias, sed confregit,est ea huius metalli natura,vt multoties facillimo negotio,leuique ictu abrrumpatur, quod fortissimis multoties non perfringitur alias,ictu inequali concuso quouis, ęquali vero secus,& si fortissime concutiatur. Quod impulsus acceptus inęqualis in contento multo aere intra poros,quod eius leuissima indicat natura,moueri cogatur,quiescente altero, qui alijs in partibus eiusdem continetur;ruptio vero ex quiete & motu, vel contrarijs motibus simul factis in eodem corpore diuersis in partibus contingit,vt patet dum aliquid abrrumpimus manibus contrarie motis id lacerari, vel vna quiescente & mota altera motu inæquali non alio hinc vitrea vasa æqualiter dura corpora contingentia ore plena aere aut alio nõ quasantur impetu facto æqualiter,quod moueantur vt non distrahantur partes,hoc enim rumpi est,partes diuidi,sic dum ictu,& impulsu aliquid mouetur inæqualiter perfringitur,quo iuxta naturam metalli dixit confregit.

De atento aspectu Hæbreorum in æneum serpentem Mosys.

CAPVT IIII.

umerorum.21.citato hæc extant scripto. Orauitque Moyses pro populo & locutus est Dominus ad eum, fac serpentem æneum,& pone eum pro signo,qui percusus aspexerit eum viuet,fecit ergo Moses serpentem

tem æneum & posuit eum pro signo, quem cum percussi aspicerent sanabantur. Ijs cohærent quæ Ihoannis. 3. continentur capite vbi dicitur. Et nemo ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo filius hominis qui est in cœlo, & sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto ita exaltari oportet filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam. creditus enim atentus intuitus obiecti est. pregresso capite enarrauimus iam si quo modo æs subenire potuerit serpentium morsibus ictibusque atrocissimis eorundem, si potuit quicquã conducere vtileque esse, & si potuit qualiter conduxerit venenatis Hæbreis etiam si miraculo tandem fuerint pristinæ sanitati restituti, & quomodo absoluta Dei agendi ratio, & miraculosa inueniri possit simul cum actibus naturæ & potentia agendi ordinata, nunc non minus si acies oculorum atenta in æs æneumque serpentem atentusque aspectus, quidquam conducere potuerit vt corrigeretur virus dicendum. de figurato enim horum omnium sensu proprio infra & destinato capite agendum, si vero literalis his verbis contineatur aliquis naturæ, & vis ijs si adfuerit quæ potuerit quadam tenus venenum frenare, aut confluere in hoc opus, vt postea miraculo salutem adipiscerentur, deplicandum, & cum iam de ære dixerimus, de aspectu efficaci dicendum superest. Mirabile illud animæ domicilium arx & sedes cor dicta Καρδόπων cardopon Græcis seu vas, quod in illo omnia illaque ad animantium vitam spectant præcipue, velut in arca fonte & vase contineantur, primo viuit, & vltimo emoritur, sensere philosophi omnes, Plato in thimeo, Aristoteles primo de historia animalium. 17. capite secundo, de partibus cap. 10. & 3. capite quarto. plurimisque in locis sensit Hippocrates de natura humana. 6. de vsu partium Galenus, & septimo de anathomia. Cicero tertio de diuinatione 2. de finibus, & Tusculanarum quarto, in quo virtutes omnes Peripatetici, non secus ac Platonici & Stoici collocarunt, tanquam in radice, & principio à quo virtus omnibus animantis partibus deriuatur actibusque & operibus, vel quod in partibus & organis exerceantur, vel quod non sine illis possint celebrari saltim, quod ab illis actiones pendeant adhuc rationis & mentis, obiecti exhibitione, tum vltra terminum, & finem omnium 34

actuum

actuum constituunt cor,quod omnia opera in ipsum terminentur communione naturæ organorumque consortio & conspiratione vna,continuitate,& vnitate naturæ , in quo tendunt omnia,& si initia eorundem in principio instrumentum externorũ sensuum contineantur , a quibus incipiunt animantium opera, per occultas propagines & disseminationes è cordis substantia exortas distentasq; vsque ad externorum sensuum substantiam continuam & vnam cum corde,quo cum reliquis omnibus animantis organis actiones molitur,in eo enim,& natura inuenitur perfectior mistione altiori,& alentis animæ opera temperie innata perfectiori,qua ibidem sanguis perficitur,in epate prius genitus formula rudi,ibi tandem debitam nactus perfectionem toti impertitur viuidus & spiritu vitali plenus , quo viuificet totũ nutriat perficiat & alat,ex quo interim dum coquit & recoquit illum,spiritus generat dictos vitales, qui partes nostras reficiunt calore viuido,quibus reponitur substantia nostra aerea & ignea quæ perpetuo euanescit disipatu facilis propter tenuem eius cõsistentiam qua exoluitur subito, apprime necessaria ad vitę tutellam,quod innatum calidum humidumque insitum & radicale quod vocant in ea cõtineatur,quibus exolutis siccatur animans refrigeratur senescit,ex quibus in cerebro vltra elaboratis a corde immisis prius,animales regenerantur spiritus sensus & motus , beneficio cordis elargientis substantiam spiritalem vitæ, quam genuit primo,cuius ea est vigilantissima natura,vt semper moueatur numquamque desistat ab opere dilatationis & constritionis,quo perpetuo recipit sanguinem spiritusq; totius , quos impertiuit antea,vt viuificet denuo, & continuo perficiat iterũ, iterumque elaboret,vt perfectos reddat & vitales , Regis more qui in bonum reipubicę quæ recipit reddit,non tyrannide retinens & in bonum proprium,sed in commune bonum tendens vt cedant omnia,quo magis multo quam dilatatur vt recipiat comprimitur vt reddat liberale natura cor,vt plus multo reddat quam recipiat illud,dum debitum sibi obserbat modulum conditiones & leges,hinc ex omnibus recipit partibus, & communicat omnibus quæ suscepit illud, quo hęc pars omnibus impetitur prius salubribus,in salubribusq; causis & venenis impensius vrgetur reliquis omnibus animantis partibus,cum sit vitæ principium,& a quo primo vita reliquis impertitur influxu cõtinuo,

cum

cum dilatatu ſuſcipiat quæ continet totum, ex omnique totius mole continuo trahat & ſuccos alliciat, in ſeque vocet per arterias & communes meatus, quæ eodem motu ſimul cum illo tẽduntur, & conſiſtunt adhuc, cum illo compares, vt nulla in noſtro corpore pars poſſit inueniri cum qua non habeat commertium, & communionem vitæque influxum : Ideoque cor venenum imbibit reliquis omnibus viſceribus magis ſanguine & ſpiritibus ad ſe illectis, motu continuo, pulſu, ex pulmonibus ſuſcepto aere, afectum illo quali fuerit, viuaciſſima vero cordis natura ſemel ac ſenſit morboſam ſubſtantiam, inquinarique cępit eius contactu, mille modis pellere tentat propulſareque vitioſum apparatum infectæ naturæ, vt domicilium animæ & vitæ fons expurgetur à corruptis coinquinatisque ſuccis & halitibus, quo pulſus incipit permutare & prout poteſt pulſandi actionem exercere, quantum poteſt ferre, ſuis vſibus vtilem, prout vrgetur malitia & noxa cauſæ cõtrariæ, quo expiatur cor a ſuccis tetris, quatuor vaſis in ipſo inſertis, ſurſum & deorſum; porisque in ipſo contentis humore & cauſa ad extra pulſis, mirabili quodam & obſtupendo artificio, ſed nulla ex parte nulloque euacuationis genere commodius illud euacuatur dũ halitibus veneni inficitur, pulſu tractis ſuccis vitioſis, quam continuis oculorum lachrymis fletuque continuo, non ſecus ac melancolici, & męrore affecti, cor per oculos expurgant lachrymãtes. docuit Galenus libro de oculis. 4. & 5. capite. 7. de ſimplicium, & alibi ſæpe. Rhodiginius libro 12. capite. 3. Ariſtoteles 1. de hiſtoria animalium, capite. 4. Xenophon libro rerum Græcarum. 7. Cor enim ſemel ac męrore, & triſtitia angi cœpit ex toto in ipſum confluentibus ſuccis, poſtquam ad ſe ſanguinem, & ſpiritus traxit, vt ſibi eſſent patrocinio, & tutellæ in conflictu & paſſionum tumultu, quibus angitur quaſi externa fugiẽs, & ab exteris timens, ad arcem reuocat ſubditum ſanguinem & ſpiritus ſimul, cum imperij ordine trahit vi imaginationis, tum compreſſione partium refrigerio ſuborta, refrigeratis externis fuga ſanguinis & innati calidi, ad intra commotis, copia horum, cor incaleſcit frigentque externa, quo efumat & incerebrum natura leues efundit halitus, ſimul cum ſpirituum copia vaporum fuliginum, quę miſta & turbida ſubſtantia aſcendit actu calida, alterata in cerebro frigida poſtea venientia eiuſdem

temperie, & rigida qua cerebrum pollet natura in aqueam degenerant consistentiam, & męst us singultiens anxiusque respiratione intercepta passionibus, imaginatione ocupata, souetur actus, minusque cor refrigeratum respiratione, incalescit denuo, fumat magis, cerebrum, repletur increscit & augetur aquosa substantia quæ in oculos fluens in angulum oculi minorem internũ vè, per poros & communes meatus optici nerui & visorij, compressione partium & gestibus musculorum, motuque compressis ijs, fiunt & exprimuntur lachrymæ, cum copia spirituum quæ venit maior in oculos, perspicua natura vtiles, vt in medio diaphano eluceant spectra magis & visio fiat puriori medio, quo oculorum nerui dicti iam optici, inter omnes qui animali inseruiant, sunt caui natura peruij, & perforati mille vijs, & ductibus vt spongiosa eorum ostendit substantia laxa & molis, facile horum omnium susceptiua. Docuit Galenus. 10. de vsu partium, & 16. latissime, & vltra Aristoteles, Hyppocrates de natura humana Plato in conuiuio in thimeo & reliqui. Sic in tristitia & męrore oculi lachrymantur, compressione in risu, eorum qui prius in aquam erant iam conuersi humorum lachrymæ decidunt spirituumque ad externa motu, hinc cor expurgant lachrymæ, & omnino expiant. Hatilibus ergo succis & humoribus infectum cor venenosa substantia, quæ primo in ipsum veniũt ob continuum & vniuersalem visceris motũ, quæ per arterias & vasa ab illo exorta ex toto corpore trahit, & ad se vocat omnia, semel ac illud instigant & alterant, malitia & veneno afflictum & opressum eos remittit, deponitque in cerebrũ vitiosam supellectilem, quo lachrymis excitatis, modoquouis, communioribus amplioribusque vijs à molesta & corrupta liberatur sarcina & excrementis, per amplissimos oculorum meatus depositis, quo lachrymæ quouis modo venenatis excitentur sunt omnino proficuę & vtiles, quibus veneni tenuiores partes actiuioresque ideo natura fluant & decidant, viruq; expurgetur vitæ principium cruore & veneno, inter alia quibus venenatis occurrimus vtilissime, concitamus lachrymas, tum illud consulimus, vt intento aspectu sine eo quod nictitent, aut cõniueant oculos attenti inspectent, punctum in alto præfixum, signum ve datum, suspiciétes enim in excelsum reseratis oculis lachrymamur copiosius, & facilius multo quam demissis illis aut in profundum in-

ięctis

iectis Celius ſenſit.12.hiſtoriæ libro.1.c.& 4. & Ariſtoteles.5. ſe-
ctione problematum problemate.13.qui recluſis palpebris inten
tique aſpectant oculis in altum elatis facile lachrymant, eadem
ſenſit Galenus.1.de differentia morborum.c.6.& experientia do
cet facilime periculo facto,quod oculos exeramus magis in altũ
emiſis,vt a circunſtanti frigidiori percutiantur comprimanturq;
vt fluant lachrymæ præſſu,eleuamus enim palpebras ſuperiores
extollimus mouemus immotis infimis natura quietis,quas mu-
tare nequimus & cum illis oculos ſuperleuamus impenſius,mul
toq; magis,quo autor ille qui naturam condidit, eius conditio-
nes & leges ab eo illi impoſitas cum percalleret, iuxta naturam
iuſſit,vt Hebræi venenati infectiq; viru,in altũ præfixum æneum
ſerpenté intente aſpicerent,vt efuſis lachrymis ea intuitus ratio-
ne,quantũ ferret natura,veneni expiationẽ correctionemq; mol
liretur,vt compleret miraculo reliqua,in quæ illa nõ poſſet.hinc
ex albo oculorum colore internam corporis diſpoſitionem con-
iectauit Hyppocrates&Galenus,vt internas noxas multoties prę
ſentirent eo inſpectato,oritur infectio praua impuris oculis in
aliquem conuerſis iniectisque,acie eorundem verſa afectato vi-
ſu,quibus verba illa intelliguntur Eccleſiaſtici.14.c.vbi dicitur.
Nequam eſt oculus liuidi,&auertẽs faciem ſuã.Liuidus enim te-
tri coloris eſt & plumbei,corruptũ quaſi ſanguinẽ oſtentans in- 38
quinatum impurum,qui habet ortũ color ex mortificato ſangui-
ne & corrupto,vitiatisq; partibus & denigratis,viuidis & florẽ-
tibus ſpiritibus exolutis,quibus ſplendeſcebant illæ, quo niger
reſultat aſpectus,docuit Ariſtoteles libro de coloribus & Gale-
nus.3.prognoſtici & commentario.2. de fracturis latiſsime, ibi-
dem Hyppocrates,Plato inthimeo,& philoſophi reliqui,hinc li-
uere liueſcere liuidusque, inuidum & ęmulatorem ſignificant,
quod inuidia affectus eoq; inuidus ſit imbutus colore, vel quod
ſuccidis tetriſq; humoribus ſit refertus,mortificatis corruptis,vt
in vitioſos affectus prolabatur ex impuro corpore,imaginatione
vitiata,corpus enim quod corrumpitur agrauat animã,vt dicitur
Sapientię.9.eoque inuident coloris liuidi homines,docuit Ari-
ſtoteles dephiſiognomia parte tertia.vel inuidi liueſcere dicũtur
quod huius coloris fiant ęmulatione & dolore cõtinuo,quo afli
gũtur & eroduntur,abſumunt viuidos ſpiritus, exurunt ſangui-
nẽ quem vſtione denigrant anxietatibus curis, vt liuidi mærore

& passione fiant, pallentesque liuore nigranti, dum sese excedunt. Marcialis libro 1. Omnibus inuideas liuide nemo tibi, & libro. 8. Liuescit nulla caligine. fusca nec odit exploratores nubila massa focos, & Crinitus. Non liuentis iners inuidiæ fames, Horatius. Inuidus alterius rebus macrescit oppimis. Inqui-
39 nati ergo, & vitiosis succis referti ad cor allectis perpetuo motu, & inde ad cerebrum elatis & tractis expulsisque e corde, ibidemque alteratis denuo per communissimas vias & amplissimos canales quæ in oculos veniunt, hanc vitiosam supellectilem euacuant, & per oculos propellunt deponente cerebro vitiosa excrementa in oculos, quo infecti oculi, & conspurcati eorundem vitio, perpetuo exhalant inquinatos halitus, infectos spiritus corruptos impuros, & ex materia virulenta tabificos & atros, præcipue vbi aciem oculorum & pupilam e directo conuerterint, quod maior copia eorum ea oculi positione efluat, neruo optico conuerso ex directo, suam omnem cauitatẽ obseruante, dispositione illa; caua enim si contorqueantur minoris amplitudinis & capacitatis supersunt, recto ergo existenti optico & pupila e directo fixa, maiorem copiam halituum effundunt, quo est noxa maior, cum halitibus spirantibus tetris modo dicto, tum lumine radijsque fulgoris oculi alia contingentibus, lumen enim ibidem genitum corruptæ & vitiosæ substantiæ venenatæ præcipue & impuræ, cum in longissimum distendatur, vt lumen quoduis, eas potest producere qualitates vbi contingit virtute & cõtactu, equiuoca cum sit multarum qualitatum causa productiua, vt cum atestentur orta suis principijs & generanti, lumenq; illud in
40 oculis huiusce conditionis infectis, ex inquinata substantia halituum sit ignitorum natura & fulgentium propagatum, sitque passio substantiæ inquinatæ & vitiosæ ex forma prouenietis infecta vt possit mortiferas, impiasque producere qualitates funestas & fatales, suam formam insequens eius instrumentum & virtus, vt subito interficiat animantia, abrumpat visa, quasset integra dirumpat, euertat, non actu immanenti visionis imaginationis ve, vt voluit Auicena. 6. naturalium & . 9. Methaphysicæ, actu imo externo & transeunti actione, opereque ad extra & effectu luminis realis naturæ, & infectorum halituum spirantium cum illo simul, substantiæque oculi vitiosæ & corruptæ ijs eisdem. quo maxime cauendum ab oculo infectorum corporum & impuri visus a lip

sus a lip

sus a lippientibus & luscis hominibus, lucinis & Myopis, Nyctalopisque, quod succorum vitia oculos neruosque eorum visorios contorserint, & euerterint, quo vitiosis oculis in posterum laborant, non secus maleuolentiæ imaginatio, aliorumque afectuũ, obesse aliquãdo, aut prodesse potest odio aut amore, ira, beneuolentia & alijs, eferuescẽte sanguine in corde imperio imaginationis, tractis ad superna spiritibus in cerebrum, ibidemque sic alteratis actione transeunti & externa, organi imaginatiuæ potentiæ, qua etiam pollet immanẽti non minus, vt & corporea quę uis omnis substantia, agentis in cerebro, tanquam in principio residentis, & si in corde vt in radice & fine, ibidemque afectis succis, tractis, & substantijs, pro vt vitiosis halitibus refertum fuerit organum illud, aut puris & integris, tractis prout pasio eflagitat & afectuum ratio beneuolis aut diris provt pasione instigatur, hac aut illa expulsis postea per oculos imaginatione dira, aut beneuola cum visorijs spiritibus simul, mutationes enim corporales sequuntur immanentes actiones & afectus animi, corporeasque causant mutationes & motus, corpusque alterant & afectãt variè in afectibus animi, vt materiales afectuum definitiones demus non minus ac formales & finis, quas vocant, quod cum transmutatione corporis fiant, sensit D. Thomas. 1 2. quæst. 22, articulo. 1. & experientia docet mutationum & motuum sanguinis & spirituũ, quæ manifeste sentimus, pasione afecti, hinc vires habet imaginatio permutandi efectus, vt casum multoties eficiat transititia actione, & si immanenti in ipsa, non mutet corpora corruptiue, sed perfectiua tantum actione & actu suum organum alteret hinc monstra contigere, efectus miri, mirabilia plurima hac externa actione phantasiæ, quorum causa est imaginatio diuersimode afecta, secundum quod eius organum mutatione reali varie afectatur explicato modo & alteratum alterat reliqua externa & permutat: hinc in fœtibus varia excitantur accidẽtia similitudinis & disimilitudinis, variè permutata materia, sanguinis & spirituum detractione & additu materiæ additione, aut defectu, quibus permutata illa, causa est diuersorum actuũ diuersorumque efectuum, quæ hoc illo ve modo varia, variegatos effectus edit, & opera: quantum posit imaginatiua potentia hoc genere actionis docet pulcherrima illa solertia qua est vsus Iacob Genesceos. 30. qui sanciuit cum Labam socero variegatas 41

pecudes futuras sibi quæ nascerentur, illas vero quæ vnius coloris ex pacto Labam habiturum, quæ vt ex voto succederent iuuenis variegatas virgas, per partes decorticatas in canalibus aquarũ apposuit, vt ante oculos eas cum haberent in earum inspectu cóciperent, & coijrent pecudes, quæ ęstuantes coitu easdem dũ intuebãtur, maculosos & varios fętus edidere plurimos ex inæquali spirituum copia disgregatorum varie congregatorum vt ex albo & oppositis coloribus nigri aut aliorum, tractis ab imaginatione spiritibus & sanguine in visione inæqualiter, vt ad proportionem obiecti visionis actus exerceretur, relicta materia inæquali humorum & spirituum in toto, ex quibus & semen inæquale efunderetur, spiritibus varium, temperie & modo, vt varij postea effectus prodirent: quod postea aliquando contigisse in re-
42 gione Betica equorum feracissima equis diuersi coloris natis, eodem ingenio, expertum dixere plurimi. non secus ac dum pauones expectamus albos alba sindone fęmelam oua incubantem circũdamus, vt nullo alio præter album visso, disgregatis spiritibus, albedine exolutaque calida illa & ignea substantia, pulli frigore albicent, & si serpentem suspensum opponas, aut appendas collo fęmellæ vsq; ad tempus excubandi oua, pro pullis serpẽtes, qualis appensus fuerit suscipies: retulit Gainerius tractatu de peste, Galenus libro de theriaca ad Pisonem, fęminam quandam refert ex formosissimi iuuenis picturæ aspectu ipsa & viro deformissimis pulcherrimum filium peperisse. fortissima imaginatione fęminas in viros commutatas docet Fulgosius libro .1. cap. 6. Sabonius libro .7. cap. 8. Plinius itidem Augustinus de ciuitate Dei libro. 10. c. 4. & 23. docet fuisse quendam qui potentissimo imaginationis actu dum vellet sudabat, qui cum plurima deglutijsset quæ placebat quasi de saculo depromebat reijciebatque ore. Hyppocrates ab adulterij suspitione liberauit puellã quæ AEtiopem peperit, quod AEtiopis imago quædam ante cubile ad staret ijs similia sunt & plurima alia quæ esset longissimum recensere: imaginationis ergo potentia ij & alij effectus venire cognoscimus, hocque modo oculũ liuidi nocere posse, vt Spiritus Dei loco alato edocuit: hinc fascinatio philtrum maleuolentia, & reliqua, effectum aliquem realem cõtinere possunt, præcipue per oculos, quibus effluit infectus halitus, Ecclesiastici. 31. sic dicitur. Oculo nequius quid creatum est. Dum huiusce dictæ est conditionis

tionis. Virgilius sensit vim huius malitiæ dum dixit. Nescio quis teneros oculus mihi fascinat agnos. Plinius lib. 7. c. 2. integras familias efacisnantium esse in Africa Isogonus & Nimphodorus libro. 1. cap. 6. referunt, eam esse horum potentiam, vt laudatione intereant probata quæuis, arescant arbores, emoriantur infantes, Isogonus lib. 2. cap. 5. hos si inuide quidquam inspiciant toruis oculis aut iratis, lędere aut interimere eos quos diutius inspexerint ad extra efusis halitibus tetris. fœminas menstruatas docuit Aristoteles de sensu & sensili. c. 2. specula tersa & antiqua maculare sanguineis guttulis si sese in illa inspexerint menstruorũ tẽpore, vetulasq; inquinatas & spurcas teneros inficere infantulos molles & faciles, malitia succorũ, fęminarũ menstruũ inficit lędit, Sapientiæ. 4. dicitur. fascinatio nugacitatis obscurat bona nugacitatis inquam repetentis & duplicati oculi, qui aliena inuidiæ more maiora & duplicata videt, hoc enim nugatio est duplicitas & repetitio. Nam & si inuidia & inuidus quasi inuitus vno oculo aliena inspectet, illi tamen maiora videntur quã promeritis alterius illa, Ouidius de ea. 2. metamorphoseon sic cecinit. Palor in ore sedet macies in corpore toto. Nusquam recta acies & infra. Illa Deam obliquo fugientem lumina cernẽs. Murmura parua dedit. Statius libro. 5. Nullam ne notauit. Illa domũ, toruo quam non hæc lumine figat. Protinus, & sæua perturbat gaudia dextra. Omnes enim inuidiæ affectum oculorum peruersa acie manifestant. Nec rationem miraculi salutis Hebræorum impedit figura serpentis ænei, quæ potuit quicquam conducere ad eorum valetudinem, vi imaginationis modo iam a nobis explicito conferreque aliquid transititia actione organi imaginationis, cuius actionem transeuntem esse natura & virtutibus, illius organi dimanantem diximus, diuersam ab immanẽti & cognoscitiua, cũ illud organum sua propria vi natura forma & substantia qua pollet nõ secus ac quælibet altera animantis pars, & nutriatur & alteret mutatione physica naturali materiam externam, vt in eius nutritione manifestatur & actibus alijs, actionesque plurimas molliri externas, tum fieri hæc quædã imaginationis ope, ex figura serpentis præfixæ, spiritibus & sanguine motis, hoc illo modo produciq; hæc aliqua, quibus vel melius suscipiatur miraculi effectus, vel vt simul cum illo alia adsint, quæ etiam subiectum perficere valeant, vel expulsioni veneni vtilia, aut 41

apta disponere vt quæ miraculo suscepit conseruet, retineat melius susceptis semel, naturæ relictis in posterum vel vt cum maiori subiecti facilitate effectus miraculo inditus operetur postea naturalia subiecti & agat, nil impedit aut obstat quominus sit integra miraculi ratio. Non secus ac plurima possunt causis naturæ produci accidentia, cum quibus si miraculo alterum produceretur accidens aut dispositio naturæ, ijs egens, natura productis, vel ad agendum vel ad conseruationem sui, & essent causæ in natura potentes hæc ipsa efficere, miraculoque solum alterum produceretur, natura impotenti illud alterum facere, quod miraculo constitit, propter ineptitudinẽ subiecti repugnante illo, in potentiq;, aut propter excessum alterius cõtrarij, aut defectum productiuæ virtutis dispositionisq; naturalis, qua corrigeretur violẽta infectio iam semel inducta, qualis fuit in Hebræis veneno inquinatis, non minus naturales causæ suum opus implerent, & si miraculo illud alterum constitueretur, vt in exemplo supra adducto de calore& siccitate attulimus antea, ratione miraculi integra seruata, aprehensa enim per imaginationem figura serpentis, efigies eorum quãtum ad literalem sensum
44 spectat quæ illos acriter morsibus impetiere, speciem odij inferebat repetita memoria virulentorum animãtium reptiliumque venenatorum, quorum figuram repræsentabat, sunt enim omnia quasi figuræ vnius, quo efigie vna inspectata reliquorum excitatur memoria, quæ species, & formula aprehensa eorundem repræsentatiua imaginationem ex vissu afficiens cõcitabat, vt eosdem motus quos animal excitare solet terribili obiecto, & horrido inuissoque inspectato, iterum denuo incitaret sanguine & spiritibus metu ad cor confluentibus, & odio postea versus externa effugatis & propulsis, consurgente irascibili aduersus rem difficulter superabilem vindictam tentans, & a dextra propellere è corde spiritus & sanguinem inquinata veneno ad externa mẽbra, quibus illa in rem horrificam impetus facerent, quo & memoria repetita multoties per figuras præsentes horrendarum rerum, præteritarum contremiscimus & concutimur omnes metu, ad cor retracto sanguine & spiritu ex venis arterijs & partibus, loco cuius calidæ substantiæ, succedens aer ambiens frigidus replens locum quo calidior cõtinebatur, occursu frigoris, illam alterat ipsaque frigidum excutere tentans, tremit & horret concu-

titur

titur & subito contremiscit;hisque motibus virulentam substātiam propulsat infectumque cruorem & ab internis ad externa, eiaculatur sęuum venenum quo,& figura contulit Hebræis elatę serpentis, vt ad extra virus susceptum expellerent ex figura imaginatione commota,fuit decens sub illa forma serpentis eleuari,qui figura extitit serpentis communis dicti vulgaris nostri anguis,de quo libro 1. tot tantaq; diximus vtroque sensu, vt qui exaltatus in ligno vicit parentes primos superbus & altus genusque mortalium,idem altus & celsus vinceretur, notareturq; victus in sua elatione,& celsitudine superbia & inflatione,quo insignum victoriæ serpens ille ex incorruptibili metallo, vt in monimentum hominibus supereret in tempus longissimum est exaltatus,figura solum serpens,vt figurato Christo,iam victi reliqui notarentur, vitiaque passione insigno illo Christi věturi,de quo infra latius, figura enim rei horribilis inspectusque imaginatrice mota affectare valent hoc modo at de ijs infra.

An ignitorum serpentium ictus medicis auxilijs potuerint emendari.

CAPVT V.

PRæscientia summa, & præuisio magni nostri conditoris prouidentia & gubernatio vniuersæ naturæ mode 45
ratio regimē,quibus omnia temperat moderatur & regit,propter occultissimos abditissimosque fines arcana & rationes,varijs generibus morborum & defectuum mortales afligit multoties. Cum actus iustitiæ exercens,vt delicta,& scelera suplicio & pęna puniantur.tum vt exerceantur homines, & patientia suas exerat vires,tum vt delicta parentum maiorūque castigentur,exciteturque memoria præteritorum scelerum, quo caueant posteri,& resipiscant,horumque exemplo odio sectentur vitia. Vltra vt glorificetur filius Dei perquem omnia facta sunt,tandem vt manifestentur opera Dei miraculo,& portētis,quorum omnium extant exempla in Scriptura sacra: Misericors ipse,pijssimusque Deus hominum instigatus ofensis, irritatus eorundem malitia,vltus est flagitia & scelera mortalium in bonum eorundem,cuius rei varia scriptura sacra substituit exē-

pla, quibus non solum veritatem hanc, vt comprobet scriptura abundat. Verum & hominum gesta monimenta historiæ, huius argumenti sunt refertæ exemplis. Deuteronomi enim. 28. cap. pœnas renuntians Deus legis transgressoribus ijs minatur delinquẽtem populum. Percutiet te Deus egestate febri, frigore, ardore, & æstu, aere corrupto, & rubigine & persequetur donec, pereas. & infra. Percutiet te Dominus amẽtia, & cæcitate, & furore mentis, & vlcere pessimo. Regum. 1. capite. 16. Saul quod eius præcepta cõtempsisset, bonaque Amalec deprædasset, & Regem eorum Agag viuum bello reseruasset, contra ac Deus iuserat Dæmone molestissime vexari permisit, durisque cruciatibus angi. Numeri. 11. c. Quod Maria vxor Aron vxorem Mosys pijssimam AEtiopisam verbis detrectasset, Mosemque non solum Dei sacerdotem verum & Aron, illique ęqualem constituisset, lepra est inspersa fœdissima. 4. Regum. c, 20. Ezechias apostemate fuit percusus reuelli cum maximo vlcere, quem liberauit Isaias Dei iussu cataplasmate masæ ficorum superimposito, quod gratias Deo non redidisset, de victoria contra Asyrios. Leuitici. 26. cap. sic dicitur. Quod si nec volueritis recipere disciplinam, & ambulaueritis ex aduerso mihi, ego quoque contra vos aduersus incedam, & percutiam vos propter peccata vestra, inducamque super vos gladiũ vltorem fœderis mei, cumque confugeritis in vrbes, mittam pestilentiam in medio vestri. Regum. 4. cap. 5. Guiezi seruus Elisei, quod à Namaan duo talenta accepisset, & vestes duas, simoniacus factus lepra mundatus ab Eliseo lepra est conspersus, omnisque illius posteritas in memoriam delicti. Plutarchus in Silla Eumũ pediculis absumptum discesisse refert, quod seditiones in Siciliã induxisset, rempublicamque euertisset. Valerius maximus ex priuato Imperator creatus, quod aduersus Christcolas, arma parasset vermibus absumptus obijt, docet Crantius libro. 2. c. 7. idem contigit Arnulpho Imperatori, quod sese conuertisset ad templorum rapinas. Iob, Tobias morbis quam plurimis fuere aflicti, vt essent præclara pacientiæ exemplaria. Videre est Iob primo, & Tobiæ secundo Sanctorumque, & iustorum hominum aflictiones, persecutiones, flagella, vt pacientia elucesceret; inflicta huic rei sunt euidentissimo argumento. Maiorum crimina in successoribus, & subditis expurgari varijs locis scripturæ sacræ non minus inuenitur, dicitur enim Isaiæ. 14. cap. Preparate filios eius occisioni

cisioni in iniquitate patrum suorum non consurgent, nec hereditabunt terram neque implebunt faciem orbis ciuitatum, & consurgam super eos, dicit Dominus exercituum, & perdam Babylonis nomen & reliquias, & Germem, & progeniem, dicit Dominus ob delictum Dauid; qui populum numeraberat, quasi confidens gentibus, & multitudini fortium, Dei oblitus Regum. 2. c. 24. Pestis grauissima populum inuasit, vsque dum holocaustis, & pacificis placatus est Dominus. Numeri. 14. cap. sic est scriptum. Dominus patiens, & multæ misericordiæ auferens iniquitatem, & scelera, nullumque innoxium derelinquens, qui visitas patrum in filios peccata in tertiam, & quartam generationem. de Lazari vero ægritudine, sic asertor noster Christus tulit sententiam dicens. Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei, vt glorificetur filius Dei per eam. vt scilicet honor, & gloria tanto Deo autori exhibeant iusti & sancti homines suum summum benefactorem Deum cultu prosequentes venerentur & colant, actu pietatis & religionis in Deum potentiam eius admirantes & venerantes glorificantesque ipsum, tandem vltimo, vt manifestentur opera Dei, etiamsi reuelles, & pertinaces homines quale fuit opus non suscipiant, detrahant imo de obstupendo miraculo, lacessant que verbis tanti miraculi autorem, ingrati, & duræ cerbicis, quo non, vt gratias referant duri & contumaces opus molitur, sed solum, vt Dei opera manifestentur, vt dicitur Ihoannis. 9. cap. vbi Christo interrogato de cęco à natiuitate an peccasset ille, an parentes eius, respondit neque hic, neque parentes, sed vt manifestentur opera Dei, in illo me oportet operari opera eius, qui misit me. ac si diceret inter contumaces adhuc, & incredulos hec oportet fieri, vt summi Dei manifestetur potentia, & sint hæc illis in perditionē: hęc multoties infert Deus mala sese ipso sine naturæ opere, modo natura vsus causis que infernis, vt & quandoq; hæc remittit perficienda Angelis & Dæmonibus, quibus cū corporalia omnia causę que agētes naturæ obediant & pareant, eisdem vtuntur secundū diuersas, & inęquales Angelorum vires, spirituum que, quibus datur ex natura posse hæc corpora agere, & aplicare ad opus, & maiora non posse, tantumque ea permutare, vt non vltra illa: qui vt supra atulimus, libro primo, solum actiua passiuis adiungere queunt, apponereque cum nullo alio modo naturalia opera perficere,

cere, intrinsice ve alterare passibilia corpora possint aut mouere aliquo alio genere motus, quam loci, vt ordinentur vniuersi partes intersese, corporaliaque spiritualibus vniantur quod est illis concessum; quo merito dixit Aristoteles 2. cęli si intelligētiæ motiuæ orbis stellati astrum denuo adderetur, impossibile esset illud loco ciere, excederet enim proportionem suæ naturæ, quæ in tantam quantitatem, & molem potest, vt in maiorem non possit, sensit Thomas Augustinus, & alij Patres locis adductis, hinc multoties, quod Deus permittat vel iubeat, Angeli, & Dęmones morbis affligunt, homines, tum ope Dæmonis malefici, veneficique, 2. enim Regum. c. 24. hæc extant scripto. Immisitque Dominus pestilentiam in Israel de mane, vsque ad tempus constitutum & motui sunt ex populo à Dan vsque ad Bersabe septuaginta millia virorum, cumque extendisset manum suam Angelus Domini super Hierusalem, vt disperderet eam misertus est Dominus super afflictionem, & ait Angelo percutienti populum, sufficit: nunc contine manum tuam, erat autem Angelus Domini iuxta aream Areuna Iebusęi: dixitque Dauid ad Dominum cum vidisset Angelum cędentem populum, Ego sum qui peccaui, & ego inique egisti qui oues sunt quid fecerunt? Vertatur obsecro manus tua contra me, & contra domum patris mei. quibus constat Dei iussu Angelos mortales morbis defatigare: non secus Dæmones eos vrgent ęgritudinibus Dei iussu, aut permissione, ob manifestos, aut abditissimos prouidentiæ fines, hinc Iob. 1. capit. Tot tantisque morbis Sathanæ, opere est afflictus, & Matthæi. 5. Lunaticus Dæmone vexabatur morborum illubie. Saul Regum. 1. cap. 16. Dęmone affligebatur. non minus Magici qui inuocatione Dæmonum infandisque incantationibus Dæmonis interuentu artes sacrilegas exercent homines turpant, & inquinant morbis: magia enim quæ Goecia vocitatur & Thurgia quam Plinius intestabilem vocat inanem & irritam varias subse

46 species complectitur, quarum vna est Idromantia, idest aquæ magia quod aqua vtantur malefici in eorum operibus moliendis, ac Himonantia quæ gladiorum interuentu exerceretur, Catoptromantia quod carminibus vteretur, pyromantia quod igne, Geomantia quod terra, AEreomantia quod aere, Necromantia quod mortuis alloquerentur; Capnomantia quod fumo, Coscinomātia quod cribris, & sic alias sortita appellationes. Pro uarijs causis applicitis

applicitis ad opus, aut signis, quorum interuentu, res ipsa peragebatur, dum enim causæ quas Dæmon applicat cognoscuntur diligentia & sedulitate disquisitionis causarum naturæ, magia non est hæc detestabilis de qua loquimur, sed scientia naturæ & cognitio naturalium agentium, rerumq; naturalium secretorumque naturæ intelligentia, vt cognouere plurimi ex pijssimis viris religiosis & probis sapientibus & pijs, vt de Alberto Magno dicitur Thoma, & alijs, qui naturam percaluere apprime, eiusque arcana & recondita: hos magos vocabant antiqui, idest sapiêtes, quo Reges Magi, sapientes & dicti sunt ideo. indi vocant Bracamanes & Gymnosophistę, apud Galos Druide & Bardi, apud Siculos Galeotæ, apud alios Astrologi & Mathemathici quandoque, vt videre est in ciuili iure. C. de maleficis & mathemathicis in lege plus, in lege artem. C. eodem titulo tum. 26. q. 3. 4. & 5. si vero Dęmon causas applicet, & agentia naturæ pacto inito cum malefico, qui pollet habitibus rerum omnium naturalium plus minus ve, prout sua fert natura conditio & perfectio, Magia intestabilis dicitur exciosa & exiecrabilis, vt costat in capite Episcopi, vbi damnantur cum autore mendatij commertia & cum seductore Dęmone pactum vitatur innire. c. si per sortiarias atque maleficas artes. 33. q. 1. C. Episcopi. Vbi dicitur Episcopi eorumque ministri omnibus modis elaborare studeant, vt pernitiosam & à Zabulo inuentam Sortilegam, & magicam artem ex parrochis suis penitus erradicent. Dæmones enim causas operum occultãt signa solum exibent pacti & fęderis inniti, vt se imperio & volũtatis tantum potentia opera moliri suadeant mortalibus, vltra legem naturæ, in totum Deo ipsi ęmulantes ac se Deos prædicãtes veros inuidia, & malitia. Cicero. 1. de diuinatione. 3. de officijs Aristophanes lib. 1. c. 5. Herodotus lib. 3. c. 9. Homerus Odisea. 7. & 10. Plato in thimeo, & 2. dialogo. 63. de repbulica Arist. de historia animalium. c. 20. 3. Rhectoricorum, & 6. in arte Poetica, Ouidius de arte amandi, Virgilius. 6. AEneidos, Lucanus libro. 9. Plurimos morbis vexatos vltra scripturæ loca adducta & iura alata, maleficorum arte posteritati reliquere. Imo caput citatum Episcopi ex Concilio Acquirensi. 26. q. 5. refert Vlisis socios à Circe venefica Methamorphosi in bestias transijsse, tum de Medusa plurimos trãsformasse refert qui & si non naturam permutarunt figuram tamen sic vere commutare vt quibusdam corporibus

poribus à Dæmone superadditis porrectis quibusdam, partibus contractis alijs Dei permissione & Dæmonis opere, cui corpora quo ad motum obediunt locique mutationem, & si nō naturam vere tamen diuersas figuras variarunt, antiquisque nouæ succesere, hæc enim solum loci mutatione, varioque situ rarefactione & condensatione quæ omnia ex motu locali veniūt fieri queunt solumque illo resultant. Hinc frigidos plurimos videmus ligatos & inpotentes homines, cuius plurima exempla extant, Sprēger, retulit 1. & 2. parte malei maleficarum apud probatissimosq, alios autores. sic. 2. sententiarum Diuus Thomas. dist. 7. ar. 1. 4. Augustinus locis citatis Hieronymus Gregorius, videre est. 26. q. 5. Cardinalis, Ostiensis in summa, Godofredus, Raymūdus. Cum ergo sint ij morbi ex veneno suborti ignitorum serpentium, alijsque modis inmissi à Deo, vel Angelis, Dæmonibus, permittente aut cogente Deo, Veneficisque hominibus, vel Dæmonum interuentu permittente solum, vel notitia potentissimarum causarum naturæ abditarum summæque latentium, vt nullo modo ex illis malum illud speretur vt qui notitia pollent abditarum naturæ causarum morbos inferre valent causis occultis e quibus noxa illa non expectabatur, ob causæ defectum notitiæ & scientiæ, videndum est, an aliqualiter ars medica his generibus morborum possit subenire. Cuius questioni illud indubitabile est morbosa Deo inflictos vel se solo vel causis naturæ prout ille vult agentibus, nec curari nec prçcaueri posseque minus veniant, subditur enim illi omnis natura in agendo & se solo eget vt omnia perficiat & conseruet, cum omnia ab illo sint, quo remediorum artem inualidabit, tam ad præcauendos morbos venturos, quam ad propulsandos presentes, & inflictos: hinc Ieremiæ. 46. sic dicitur Pharaoni, & AEgypto qui rerum afluentiæ innitebantur luxui & abundantiæ, naturaliumque sapientiæ, & cognitioni virtutum abditarumque causarum notitiæ, quibus maxime gloriabantur AEgy-
47 tij, quo illis dicitur eo loci. Ascende in Galaad, & tolle resinam virgo filia AEgypti, frustra multiplicas medicamina, sanitas enim non erit tibi: vt deprimeret sapientiam AEgyptiorum medicamina irrita faciens resinam exemplo aferens, qua maxime abundat ea regio, copia abietum, quibus est referta, terebintina que illa celebri abietina, tot tantisque rebus vtilissima, quam resinam vocant. Tum vltra Ecclesiastici. 43. sic medicina omnis in

festina

festinatione nebulæ, & ros obians ab ardore venienti humilem eficiet eum, festinabit inquam quasi nebula medicina coram sole iustitiæ, & ros obuians idest in occursum soli veniens, quod liquescat ab ardore solis venienti quo exoluitur & in vapores digeritur sursum tendens quasi lumen solis obscurare presumat: humilem eficiet eum, idest siccum & languidum depresum & humilem: hac metaphora peccatores increpat qui sibi fidunt rore pinguedine & abundantia rerum, exoluentur hæc facile à solis iustitiæ Dei ardore & rigore æstus iræ, superbusque humiliabitur, tum rerum inopia, tum morborum miserijs, vt sit omnis medicina inutilis. Sunt ergo pro tempore pro quo Deus decernit hos morbos asistere ineuitabiles omnino & incurabiles. Tam impeditis naturæ causis remediorum, quam substractione concursus quominus agant dum vult, sed ij idem morbi huius iam dictæ conditionis & legis, si ad tempus aliquod determinatum, & certum mortalibus infligantur a Deo, postea vero relinquatur suæ naturæ & actionibus eiusdem expulsio, Deo ipso sic deliberante, ob suæ prouidentiæ fines, merito tunc artis auxilijs vtemur eosdem vt extirpemus, transacto tempore diuini decreti, quo decreuit vsque ad id temporis duraturos, postea naturę relinquendos, cum ergo de hoc certi esse non posimus, in dubijs, remedijs perpetuo commode vtemur medicæ artis, fortasis tempus completum est iam illati suplicij quando nescimus aut non, semper prius salutaribus Ecclesiæ remedijs adhibitis, vt sanctissima decernunt iura pontificia iubetque proprio motu pijssimus Pius quintus medicique iure iurando tenentur implere: multoties vero reuelat ipse nostræ naturæ conditor actum iam esse de suplicio iuuetque remedijs artis, & naturæ vti, vt hi tales morbi profligentur, quo, Isaias quarto Regum capite. 20. Dei ira transacta breuissimo satis tempore, vt superaret, & in pus conuerteret vlcus tumidum & reuelle Ezechiæ Regis, cataplasmate ficorum est vsus quod vlceri superinposuit & illo pristinæ sanitati desperatum Regem reuocauit, dispositione facta eorum quæ potuit natura, miraculo tamen quæ illa nequiuit. Galenus enim quarto methodi curationem omnem docet perficiendam esse remota prius causa aut conditione sine qua non potest aliud curari, vnde cum vlcus sit vulnus cum pure,

tumi-

tumidumque ideo, quod conculcati humores, partes in tumorem eleuantes putrescant,& pus conficiant, docet ipse.5. aphorismorum,aphorismo.20. in Isagoge.7.c.3.methodi.c.4.de articulis commētario.25. de locis.c.6. Hyppocrates libro de vlceribus Celsus Auicena & reliqui. Ficorum vero cataplasma, vt idē Galenus docet,2. de arte curatiua ad Glauconē.c.7.cū vtilissimū sit ad tumida supuranda cuius compositionem eo loci edocet,vt Diascorides libro.2.c.de ficulnea dixit latissime, merito eo vsus est remedio Isaias,vt eo ablato impedimento Ezechias pristinæ saluti reuocaretur semoto impedimento tumoris,vt coalesceret vulnus,& si miraculo eo sublato obstaculo crediderim vnitum & persanatum vlcus,semel iam opere naturæ in discutiendo tumore peracto, cum vero inter morborum tumultum,sint genera plurima,quæ semel ac subiectum afficiunt,causa sint plurimorū aliorum defectuū naturæ morborumque,qui ex illo primo vitio illato proueniunt, si subiecto non prouideatur medicinæ ope, interuentu primorū effectuū,ęgritudinisq; primo receptę, noxæ postea suscedant varię vitia & affectus, tum illimet semel suscepti deterioris fiant cōditionis,relicta natura suisviribus si nō adiubetur,& ex vna parte multoties in alias serpant, infectioque reliqua cōprehēdat corporis membra, quæ omnia ad præcautionem eorum quæ semel inflicto morbo primo in posterum venire queunt spectant, natura morborum agente, relicta semel intra suæ potentiæ limites morbo prius desuper illato,meritissime remedijs scientiæ salubris vtemur in ijs,ne in posterum deteriora euadāt.quo Paralipomenon.2.c.26.de Ozia rege sic dicitur.Iratusque Ozias,& tenens in manu thuribulum vt adoleret incensum,minabatur Sacerdotibus.Statimque orta est lepra in fronte eius,coram sacerdotibus in domo Domini super altare tymiamatis. Cumque respexisset eum Azarias Pontifex,& omnes reliqui sacerdotes viderunt lepram in fronte eius, & festinato expulerunt eum. Sed & ipse perterritus accelerauit egredi, eo quod sensisset illico plagam Domini,fuit igitur Ozias rex leprosus vsque ad diem mortis suæ,& habitauit in domo separata plenus lepra ob quam eiectus fuerat de domo Domini.Lepra ergo solum in fronte suborta suæ naturæ relicta post hæc quid vitaret cohibere artis remedijs ne reliqum corporis oficeretur in posterum illa,si solum eam partem aprehendere fuit institutū Dei vltoris,

quod fieri potuit, reliquas vero iuxta morbi naturam comprehēdere aut contra non ſanxit, ſed prout rite & decēter morbus tractaretur, aut incuria remediorum artis, reliqua corporis mēbra ſi non pręcauarentur inficerentur illa voluit Deus. Tobiam felle piſcis vti vt morbus extirparetur illi deſuper inflictus oculorū albuginum quo hominibus pacientiæ præclarum extitiſſet exemplum, Leuitici.13.c.& 14. Curationem inſtituit Deus expiādæ lepræ adhuc in pœnam delictorum immiſſæ, relicta naturæ actionibus ſemel talis curatio in multis, & ſi ſupra naturam morbus influgeretur: ſi enim Deus has actiones naturæ vitaſſet noua miracucula efficeret primo miraculo conceſſo illationis morborum, cū naturę opera potentis agere impediret ab ordinata lege. Diuus Michael in ſanctorum hiſtoria legitur vinum cōſuluit cum pipere homini aflicto imbecillitate ventriculi, ob peccata & flagitia illius, quo, & vitauit mala quę ventura erant, & ſuccurrit præſentibus trāſacto iam vltionis tempore, videre eſt in hiſtoria Sanctorum. Paulus.1. ad Thimotheum.5. modico vino & bene diluto vt digeri & concoqui poſſit facilius, vti præcipit Thimotheo, qui lāguido ventriculo laborauat. nōque ſolum ſemel iam morbis immiſſis opus medici vtile eſt huiuſce rationis, ſed immittendis infligendiſque morbis vtiliſſimū ſemper eſt opus tale, præcautionis cauſa, ne morbi iam recepti vitia alia pariant relictis illis naturæ propriæ, & ſecundum illam agentibus, lepra enim fœdans frontem Oziæ tantum fortaſis per totum non ſerperet ſi artis debitis medicaminibus corrigeretur. fortaſis fuit hæc menſura ſuplicij, ob arrogantiam, & ſuperbiam, poſtea per totum difuſa lepra eſt incuria & negligentia, cui ſumma cura, & ſedulitas ſi adhiberetur fortaſis non totum aprehenderet malum. non ſecus ac robuſti, & fortes homines minus vitiarentur eo morbo in his quę ad ſupplitium non ſpectabāt, debilibus & inuecillis. Si ergo ſuis rebus exacte prouiſum fuiſſet minus eo morbo vrgeri poſſet. Idem ferendum eſt iudicium de Angelis & Dæmonibus, cauſiſque alijs naturę, dum Dei iuſu ęgritudines excitant, hæc enim curari non poſſunt pro deſtinato tempore pro quo inferuntur, nec præcaueri ne veniant, ſed alia quæ ex his ſequuntur modo dicto pręcaueri poſſunt. Angeli nunquam homines afligunt nec morbis, nec alio malorum genere niſi à Deo præcipiantur, eſt enim ea Angelorum natura & conditio vt ex ſe, propter eorum excel-

R lentiam,

lentiam, & nobilitatem mala potius à mortalibus auertant præcibus, & intercessione pijssima quam inferant, quantum in eorũ ratione continetur, nisi ab ipso naturæ conditore mandentur, cognoscunt enim hominum miseriam & fragilitatem humanam. Dæmones vero hominum, non minus quam abinitio mundi, vetustissimi inimici: non solum Dei mandato sed ipsius permissione sola varijs morbis, & malorum generibus homines perdere tentant & opprimere, odio imo & malitia sese ipsis si possent inferrent, vitia inferunt & ęgritudines varias. Magiciq; & malefici intestabiles eorum opere his mortales defatigant, animãtia, altiliaque adhuc, imo, & inanima corrumpunt corpora, & qui hæc patiuntur dæmoniacos vocamus, & dæmonium habentes, nil est enim aliud dæmonium habere quam dæmoně circa aliquod subiectum operari actione adextra, hocque continere dæmonem est esse subiectũ actionis dæmonis conditionis huiusce, nullo enim modo altero potest dæmon alicubi esse, aut spiritus aliquis, (præter causam primã, quæ est vbiq; essentia potentia & presentia se se ipsa) quam actione & opere externo quo agit, hos ergo dæmoniacos vocamus, & dæmoniũ habentes, nilque est aliud dęmoně expellere quã eius actioně omnino vitare & facere vt cesset. Matthæi. c. 8. Duos maxime dæmonis morbis vexatos numeramus. c. 9. mutũ, surdum, & cæcum. dęmonis ope filiam Cananeæ vexatã à dæmone crudeliter. 15. c. alijs locis veteris testamenti, & noui, Actuum. Apostolorum Ihoannis. Lucæ, Marci. inueniũtur plurimi dæmonis arte morbis læsi. hi tamen morbi, & si imperio, & iussu sũmi Dei posint profligari, & potestate cõcessa Ecclesiæ, & sacerdotibus, exorcistis, alijsq, quibus hoc donum impertiit Deus cõpelendo dæmones ne applicent causas agẽtes, aut ab ipso Deo impediri, Angelis ve, Dei permissione, causis naturæ a dæmone applicitis inualidatis & impeditis ab opere, tũ a superioribus dæmonibus ob maiora mala cõmittenda, & vt seducant mortales, inferiores dæmones impediẽtes ne agãt, vel causas anexas, adiunctasq; vitãtes ne operẽtur, cõtrarijs substitutis aut illis distractis, aut a corpore remotis, quibus vexabatur, quibus, & opera maleficorũ eadẽ ratione intercipiũtur quia dæmonis interuẽtu cõplẽtur, tamẽ & medicæ artis remedijs hæc omnia quæ a dęmonibus, & maleficis veniunt & si nõ imperio neq; cõparabili potestate ad Ecclesiã ad eos ve quibus hæc est impertita virtus, curari queunt

no-

non solũ præcautione infuturũ nonq; solũ respectu eorũ quæ resultãt ex his semel incusis,sed extirpari omnino,etiãsi dæmõ aliud voluerit,& cõstituerit,etiã intra tẽpus quo decreuit morbos nõ cessare,adhuc ipso reluctãte,solũ naturæ viribus,&præcaueri ne fiant & subsequãtur,cõtra ac dæmon decreuit hæcq; omnia viribus medicæ artis,& intra naturæ limites,cũ enim dæmõ solũ applicet actiua passiuis his quæ agat circa corporalẽ naturã formalem & intrinsecã mutationem,dum corpora alterat interne, & si ad locum se solo tantum imperio illa permutet vt sensere patres August. &Thom. in summa libro.3.capite.99.&.101. 2.sententiarum,distinct.7. artic.1. 1.p.quæst.94.artic.4. 22. quæst. 93. & 94.rationibusque iam supra adductis, & locis fuit manifestum, & in naturæ agentibus,superiora sint quædam quibusdam,aliaque alijs actiuiora & efficatiora, hocque vno modo possit Dæmon morbos inferre applicitis causis actiuis,alio mutatione loci, sarcina humorum collecta onere & multitudine protrudendo illos vel in partes quæ eisdẽ sufocentur cõgestis,& obrruãtur eorũ illuuie,quo minus vitæ opera exerceri posint obstructa quãtitate,vel distrahendo hos ipsos ab his locis in quibus vitæ principia consistunt,vt destituta debita succorum portione deficiant ab opere, & halitu vitali & si tandem mors morbusque oriantur virtutis defectu aut aditione contraria causa corporea superadita aut deficient,ipræterquam morbis qui figura vitiata, magnitudine,numero,situ,& solutione continui veniunt.è quibus adhuc mors deficienti virtute aliqua oritur, quo si Dei permissione dæmona causas applicet potentiores naturæ in agendo aut concitet succos permitente Deo solum, vt summum malum morsque subsequatur illico,remedijs artis hæc vitia corrigi nequibũt aut emendari eius auxilijs vt extirpentur, cum inferiores causæ quæ supersunt,potentioribus totius naturæ applicitis,vincere superiores actiuioresq; minime posint.sunt in exemplo septem viri Saræ qui dæmona subito interiere,quod libidinis causa nõ cõiugij illam expeterent,qui cum potentiores naturæ causas ad opus traherent,tũ subito interiere,cũ artis remedia essent omnino inualida & cessarẽt,non secus Gundericus Rex Vandalorũ capta Hispali cũ impie animo elatus manus in Ecclesiæ bona turpiter iniecisset Dei iudicio dæmone correptus interijt, vt docet Sigisbertus in Chronica,lib,3,c.20,Latro Lõgobardus Mennæ Eremitę 48

alueari a deprædatus Dæmone obierit, vt refert Cõrradus li.18.titulo de Dæmoniacis, applicaret enim si illi esset concessum perpetuo dæmon causas maiores & potentiores naturæ quibus illico mors subsequeretur, perderetque mortales si vti his quæ potest secundũ potẽtiam naturæ illi daretur. de quo dicitur Iob.41.
49 c. nõ est super terram potestas quæ cõparetur ei qui factus est, vt nullũ timeret reuerẽtiali inquã timore sed solũ seruili, quo pijssimus noster cõditor eius ęfrenatam optẽperans rabiẽ, odium fręnat limitibusq; circũscribit huius aduersarij, quo ille dum homines exercet castigat aut opprimit, incidũtq; mortales propter sua flagitia & scelera in dominiũ dæmonum, causas applicat non maiores naturæ quibus illico exterminaret mortales, ea est adhuc cum delinquẽtibus à lege nostri summi rectoris benignitas, vt infernis solum vti permittat easq; applicet, reliquis naturæ causis potentissimisq; relictis, quo fit vt in natura supersit etiam remediũ propter abditissimos prouidentiæ fines, quibus vult Deus, & cõfundere dæmonas eorumq; ignorantiam conuincere, summãque ipsius manifestare potentiam, cum plurimis alijs naturæ agẽtibus euincat & euincere sinat eorundem facta & commissa opera. imo abiectis & vilibus naturæ rebus eorũdẽ frustrat actiones eneruat, & deijcit multoties, in oprobrium dæmonum hominumque maleficorum, quo Augustinus sinit vanis & futilibus rebus multoties vti, vt dissoluantur maleficia quo, dixit ille vana vanis licet retundere locis adductis Hieronymus. 26. q. 7. sic inquit in capite dæmoniũ. Dæmonẽ sustinentibus licet petras, vel herbas habere sine incantatione, idest sine superstitione adducitq; in exẽplum Tobiæ locum adductum, vbi vltra fel piscis asportatũ, cor reseruare iussit cuius sufumigio omne genus dæmoniorum siue à viro, siue à mulieri extricari edocet, & hoc virtute naturæ vt tenẽt ibidem Patres adducti & Magistri in eadẽ historia, cum ergo cõmuniter solũ applicẽt dæmones, & cõcedatur eis applicare medias, aut infernas causas naturę agẽtes, & maiores supersint fortioraq. agentia in natura eadẽ, qui viribus artis sciẽtiaq; naturę instructus experiẽtię ve discursu, nouerit maiora agẽtia doctus ve a Deo Angelo reuelãte per se, aut per alios, aut alio potẽtiori dęmone (& si hoc impiũ sit a dæmone discere, ab autoreque mẽdatij veritatẽ disquirere) extirpauit hos morbos dæmone inductos præcaueuit & corriget, si cõmodis salubris artis remedijs, auxilijsq;

medicinæ

medicinę vtatur vi naturę. Pomponatius folio, 155, Galgerandum medicum Mantuæ pristinæ sanitati reuocasse vxorem Francisci Magreti decentibus medicinæ artis auxilijs refert, quā dæmonę opresam iudicabant omnes, quod cum adhuc proprio idiomate abuteretur solecismis plurimis & barbarismis pleno, postea omni linguarū genere, sine magistro aliquo expeditissime alloquębatur, occulta & abdita multorum patefaciens, quæ solis dæmoniacis contingere omnes sustinemus, idem docet Iacobus 2. p, mallei maleficarum, qui remedijs Ecclesiæ adhibitis, consulendos esse medicos, vt in pura corpora expient consulit, hæc enim expetit dæmon vt obscœna & conspurcata, quod cognoscat maiorem dispositionem ijs adesse, vt vitijs corripiantur & morbis quam corporibus puris mundis & integris, propter materiæ, & succorum apparatum. quo exorcistę antequam sacris Ecclesiæ exorcismis vtantur emundant corpora medicis remedijs artis, potissimum sulphuris sufumigio, & Hypericonis dictæ herbæ suffitu potioneque ex ijs eisdē parata, toto prius pręuisso, & circunspecto, de sulphure antiquissimū fuit apud gentes adhuc vt eius fumo tetro, & grauissimi odoris abigerent dęmonas. Vlysses, Homerus refert eos fugauit occissis procis quod indiuersis formis, varijsque exterrerent eius domi habitatores, carissimamque Penelopen quam conspurcare tentauerāt maleficijs & Magicis artibus. Auicena fen. 1. tractatu. 4. c. 18. Curationem instituit afflictorum dæmone, per artis remedia medica. Dauid musica demulcebat Saulis animum dæmone vexatū interuentu humoris melancholici, vt melius haberet, 1. Regum. c. 16. Vbi spiritum malū Saulem afligere, scriptura docet, quo nomine numquam humor melancholicus apud quempiam nominatus est, quo dæmone opprimi patet interuentu causarum naturæ, quas vt diximus applicat ille, vt effectus sequantur, vtitur vero præcipue humore melancholico, vt pote tristitiam summam & merorem inferēte intentissimum, defectu spirituosæ substantiæ, perspicuæ & lucidæ, hilaritatis principium. qui ex terrestri substantia sicca vsta & nigra in melancholicis nequeunt generari, quo metu excitato internis priuatis lucidis spiritibus, obtenebratisque interioribus, non secus atque in tenebris externis, timor suboritur, ex quo tristitia, credunt enim melancholici ea ad quæ humor disponit continuitate & pertinacia humoris contumacis, & inhærentis immense

50

pense crasi, & difficulter erradicabilis propter fixam dispositionẽ à qua iterum, atque iterum pululat. Tristes ergo timidi creditu intenso mali futuri, continuo metu, & tristitia desperant multoties, hos sic dispositos expetit Dæmon vt perdat quod sint paratiores multo ei quod intendit, & nimis tenaces propter siccitatem melancholiæ, his quæ ille ipsis sugerit spectris & imaginibus rerum molesta plurima, expectat enim cęli, & astrorum cursus, variasque corporum dispositiones, vt genera morborum quę illi concessa sunt inducere medijs causis agentibus, aut loci mutatione inducat & inferat. neque enim omnia indistincte illi permittuntur inferre, aut omni tempore, aut per easdem causas, sed hæc modo, illa postea, hæc conceduntur, illa negantur, hoc tempore dantur, non dantur illo, ob summam nostri conditoris clementiam & pietatem illa concedit, quæ in nostrum semper bonum ordinantur. obserbauat Lunæ incrementa Dæmon. Mathæi 5. cap. Quibus abundaret pituita, vt impense lunaticum illum affligeret morbo Epileptico, qui ex pituita præcipue ortum ducit, quod solum eo genere morbi illi esset permissum hominem vexare, & medio eo humoris prouentu illum affligere, crescit enim humiditas omnis, substantiaque humida in plenilunio, vt postea siccatur & minuitur, crescit mare, aquæ, ossium cerebrique medullæ, humescunt arbores, vt eæ si resecentur tempore illo putredine afficiantur, humiditate asportata, hæc omnia sensit Aristoteles 30. sectione problematum, problemate. 1. Conciliator ibidem, vbi remedijs medicæ artis Dæmoniacos plurimos vidisse liberatos refert. idem Florentinus sermone. 5. capite vltimo, vbi, & curare maleficiatos docet remedijs naturę longissime. Plutarchus in vita Pyrri narrat illum, digitum pedis dextri magnum, tanti roboris obtinuisse, vt nullo igne, viuo aut emortuo illo, potuerit cremari, vt cũ alijs cineribus iustum piramidis locum obtineret. eiusque solo contactu morbos innumeros extirpasse. si ergo Dęmoni concederetur digitum hunc exurere, quo posset, cum nullum sit in natura, hoc opere vstionis, potentius agens igne. effectusque quos salutares digitus ille producebat, quos non vinceret à Dęmone illatos? sic sunt in natura plurima, quę possunt causas à Dęmone aduectas superare, & euincere, quę vel ex virtute cœlesti, id sunt nacta robur, interim dum generabantur, vel forma earundem hæc potest edere, virtute mirabili

bili suæ naturæ,hinc videmus salutatores homines virtutum altissimarum possessores quod vel diuinitus hæc sint illis impertita in bonum reipublicæ,vel propter subiecti has aut illas dispositiones varias cum posit rationalis forma sua eminentia omnes perfectiones corporalis naturæ complectẽs,hæc producere, quę in alijs hominibus ob eorũ defectum nequit dispositionum defectu,vel quod tali horoscopo ascendenti signo,aut astrorũ positione hæc cõtingant vni quæ &alteri denegãtur,hinc ruta,verbenaca,Labandula,Hypericon,sulphur,argentum viuum,lamiarum opera inualidant appensa tectis,& strata pauimentis, & reliqua eiusmodi,& si hæc præcipue inter naturalia hæc possint.Cęlorum enim constelationes variæ,cum varijs dispositionibus materiæ,in idẽ subiectum rationis eiusdem& formæ,naturæ similis, virtutes causant diuersas & varias,altissimas perfectissimasq; dotes,quas in corpus eiusdem naturæ non producerent,aliter si fieret cõcursus earũ,sic enim cęlestis dispositio subiectũ perficit sic disponit & præparat,vt posit forma illius insita subiecti & essentia,præsente eadẽ virtute,vires exerere altissimas virtutes dotes,quas sua eminẽtia,aliarum,formarũ forma quęuis perfectior alijs,inse cõplectitur &tenet,trãsacta adhuc cęli cõstitutione illa quę vt forma produceret hæc fuit necessaria, productas & semel seruare virtutes,quas simulope cęlestis auxilij produxit; tunc cũ dispositionibus suficientibus conseruatiuis,simul cũ alijs productis cœli opere,eas semel productas virtutes dona dotes & facultates cõseruare & tueri, virtute aliarũ quæ conseruatiuæ dicuntur,quę simul cũ illis resultarunt,vt transacta cœli configuratione perdurent alijs cõseruatæ.non secus figuræ astronomicæ,hæc aut ille imagines,sigilla , & characteres,sub tali climate structa, nacta sunt potentiam & robur operandi , cum pro varia dispositione & formatione figuræ,tum pro diuersa cœli configuratione & constellatione diuersa.nec solum,vt quidam volunt, quod forma omnis artificialis quatenus effectum formalẽ causat speciemq; artificiati,naturalis sit & per esse naturæ speciem constituat &essentiã,ad quam proprietates sequũtur virtutesq; in eodẽ esse,quo causat naturales effectus,vt omnẽ essentiã passiones sequũtur reales necessario,quod causet naturale esse essentiæ rei artis factæ,quę essentia naturalis est & nõ artificiosa,& si arte sit factũ opus alioqui,& nõ natura,ab efficienti artifice in genere causæ efficientis,sicque posse postea naturales effectus molliri,sensit

D.Thomas,lib.3.summę contragentes.c.104.& 105.& Ferrariensis ibidem.2.2.q.96. art.2.& ibidem Gaetanus in characteribus id negātes,eiusdem cum sint rationis cum alijs:sed ideo hæc mollitur quod ea proportione recipiatur cęlestis virtus in corpus artificiatū,propter variam materiæ multitudinē& inęqualitatē,inæqualēque virtutē simul in partibus ipsius existētē , quo hæ sint maiores partes, illæ vero minores quātitate,hæc sublimiores,humiliores illæ,rariores aliquod,dēsiores reliquę artificio compressę,quędam latiores,longiores quędam,pro diuersa figura corporis fabrefacti,breuiores angustiores,minores,quæ omnia actionē euariant & passionem , virtutemque faciunt recipi diuersimodè,ad quæ effectus varij variæque virtutes sequūtur dispositione ea subiecti suborta tam a propria forma susceptę,quam è cœlo eo positu,& in characterum inscriptione hac illa ve figura excusorum,non minus variato his subiecto,diuerso & altero,modificato atramento,colore ve alio,hac illa ve forma, vt virtus cœlestis ex dispositione varia subiecti recipiatur variè, quod coloris substantia corpore applicita inęqualis extiterit, vt ad eam mensuram forma subiecti virtutes exerat,quas sua continet eminentia,qua suscepit influxum variatum hoc illo ve modo , vt possit
54 in posterum miros & obstupendos effectus edere occultos & raros,quos non potest indiuiduum alterum illius speciei aut alterius permoliri alia efformatus figura , quo varia obstupenda & rara in posterum ab eo corpore, formaque substantiali eiusdem virtutibusq; excusis vi radij cœlestis & influentiæ prouenīūt tali figura circunscripto,characteribus imaginibus sigillis.sunt enim artificialia entia,characteres substantia colorati corporis fabricati,aut insculpti in aliquo subiecto recipienti non minus ac reliqua alia de quibusnobis cōstitutus est sermo:quo varios effectus causare figurata variæ cognoscimus: nec quidquā vetat sustinere posse serpentem æneum erectum à Mose tali climate & configuratione cœlesti potuisse constitui,vt nō secus, ac aduersus Leones,Tigrides,Scorpiones,& venenosa reliqua sęuaque animantia , cōsimiles figuras insculptas gestamus anulis gēmis, aut alijs, tali cęli climate eformatis vt vim habeāt vincēdi,corrigēdi & fugādi sęuas bestias & atroces, venenūque earundē corrigendi asportatis ijs sigillis aut visis attente cōsideratis,vt cane rabido morsis vtilissimum est canis effigiē cōtēplari depictā illū emulantem

sic ænei

sic ænei serpentis intuitus aduersus bestias horrendas vtilissimū fuisse vt eas fugaret, disponeretq; sic subiectum infectum veneno, vt sanitas miraculo etiam si concessa, facilius produceretur, producta conseruaretur, agente natura in quæ potest, vt miraculo quę non potuit complerentur, venenum ergo ignitorum serpentium, ictusque diri earundem curari pro tempore aut præcaueri quo Deus decreuit hæc perdurare, non potuerunt; tamen ne fierent deteriora hæc, potuit artis auxilijs & potest, morsusq; ne grauiores fierent non frænata arte causa, suisque viribus relicta natura semel inflicto morbo: tum vitare ne serperent, aliasque partes inficerent & afectæ primo affectarent reliquas, semelque tempore trāsacto diuini decreti, posse curari vera curatione, manifestissime cōstat ex supra alatis, in ijs & alijs morbis prius semper placato, & inuocato Deo ne succedat quod contigit Asa Regi. 2. Paralipomenon, cap. 16. vbi dicitur ęgrotauit etiam Asa anno tricesimo nono regni sui, dolore pedum vehementissimo, & nec in infirmitate sua quæsiuit Dominū sed magis in medicorū arte confisus est dormiuitque cum Patribus suis, & mortuus est anno quadragesimo primo regni sui.

De figurato serpente in æneo Mosys eiusq; varijs astutijs, & artibus.

CAPVT VI.

Agna erant obstupēda, & rara, mysterijs, & sacramentis plena, quæ in serpente æneo à Mose elato in deserto in ænigmate & figura obūbrata cōtinebantur: erat Christi mediatoris nostri, instauratorisque humani generis Icon aptissimum & Hieroliphicon, expressaque imago. dixit Ihoannes. 3. c. his. Sicut Moses exaltauit serpentem in deserto ita oportet exaltari filium hominis, vt omnis qui credit in ipsum non pereat, sed habeat vitam æternam. Quibus Christi figuram esse serpentem altum deplicat ipse, & hunc, loci Numerorum. 21. c. figuratum sensum, ad literam eius loci esse patet expresse eius verbis. Cum enim verbum, summaque sapientia Patris; varijs rerum figuris abditus vt homines in ijsque deperibant & quorū

affectu tenebantur, illectique trahebantur, Christum ipsum inuenirent Deum & hominem: mille formis offertur, vbique Deus, vt
55 in his maxime quæ exoptabant quiuis ipsum haberet, serpentes adorarunt Hæbrei exemplo AEgyptiorum apud quos fuere, serpentis induit formam, vt hic etiam Deus sit, ipsumque esse, si à peccato resurgant intelligant, non secus, ac in præsepio ortus est, vt homines in bestias metamorphosi peccati conuersos alliceret dum bestiarum more præsepium quererent, ibidemq; aduc Deū inuenirent, suamque miseriam cognoscerēt mortales, nulli enim tempori, aut loco Deus se deuegat, aut hominibus necessaria ad salutem non confert in præsepio in serpente aductum vt perfectiones omnes rerum omnium continere nosceremus, summumque bonum esse, cum sit omne bonum, omniumque perfectio, vltra vt rigidis, aut benignis rerum naturis quibus abditur, exterreat homines à vitiorum tumultu, aut ad virtutem alliciat, mineturque mortales, vt fugiant scelera, & vt conditiones earum rerum, quibus abditur prosecuturum polliceretur, mitem, magnanimum, liberalem, iustum, benefactorem, misericordem, pacificum, alijsque & alijs, plenum benignitatis, pietatis amoris, notatur mille astutijs varius, vsque dum formam serui accepit & serpentis, habitu inuentus, vt homo, non secus, ac sagacissimus serpens lubricus nobis occurrit in sacris scriptis, quo dicitur Ecclesiastici. 1. c. Radix sapientiæ, cui reuelata est, & astutias illius quis agnouit? id est verbum omnis sapientiæ radix. cui reuelatum est, nisi cui ipse voluit, & astutias illius, quibus occulitur, in scriptura sacra, quis intellexit, sensumque scripturæ sine illo decerpsit, & cum omnis respublica bene ordinata, fulcitaque iustis legibus præmio & pœna constituatur, vt huius amore inflamati mortales virtutē sectentur; metuvero alterius odio habeant vitia, quod sensere adhuc morales philosophi, vt videre est apud antiquissimum Orpheum, Trimegistrum, Platonem. 1. dialogo de republica. Arist. 3. Rectoricorū ad Teodectem Politicorū. 1. Plutarchus Stoicique omnes sensere, vnde Horatius oderunt peccare boni virtutis amore, oderunt peccare mali formidine pœnæ. Christus sapientia patris dum Ecclesiam ædificat firmatque, præmium, & pœnam stabilit, quo modo timorem incutit sapientiæ initium, eoque horrendis titulis & pertimescendis, rerumq; naturis metu & horrore plenus figuratus homines exterret à vitiorū agmine, modo vero

do vero amore & mãſuetudine eos allicit, vt virtutẽ proſequantur, iuſtumq; & quod honeſtũ eſt inſectẽtur illecti premij magnitudine, quo Epiteta omnia quibus in ſacris literis inſignitur, effigiesq; omnes rerũ quibus nobis occurrit ſub mille rerum formis naturisq; & proprietatibus, tũ abditis, tũ manifeſtis, in hæc duo ſolũ capita tẽdunt, in hos ſcopos diriguntur omnia, vt virtutem proſequamur, & fugiamus vitia, iis enim duobus punctis vniuerſa moles vitæ ſpiritalis voluitur & ſuſtinetur, & intellectus reformatione inſtructioneque habituũ, & voluntatis affectu & propẽſione tanquã eſſe & operari. ſunt enim loca plurima in ſcriptura, quæ vltra ſenſus literales, alios ferre nequeunt, at tandẽ omnia vt cõformemur verbo adſtant veroq; prothotypo. omnia enim quæ ſcripta ſunt, ad noſtrã doctrinã ſcripta ſunt, dixit Paulus ad Romanos. 15. c. Eſt vero hoc obſtupendum & admiratione plenũ nimis, quod cum diuerſis rerũ naturis varijsq; nominibus, quibus & ſummum amorẽ oſtẽtat, & metum etiã incutit. cum ſint tot tãta amorem & mãſuetudinem ſignificantia erga homines, paucisſima ex his ſunt quæ rigorem oſtentent paucisſima horrẽda, reſpectu eorum quæ pietatem, manſuetudinem, benignitatẽ ſugerunt quod omnia ad legem gratiæ dirigerentur amoris plena dilectionisq; gratioſa enim ſunt pulchra & hæc amabilia, ſtatuebãt enim venerem pulchritudinis Deam amoris matrem antiqui, vt docuit Plato in conuiuio imo nullus eſt titulus figura aut Icon quo nobis occurrat inter illa adhuc quæ rigidum Iudicem & indignatũ repreſentãt, qua plurima alia non contineantur iuxta rei naturã & nomẽ, miſericordię & pietatis protuberãtia, vt ſit omnis amor gratia dilectio & charitas. Quo iã Leo rigidus & terribilis ab Iſaia vocatur. c. 31. vbi dicitur quomodo ſi rugiat Leo, & catulus leonis ſuper predã ſuã cũ occurrerit ei multitudo paſtorũ à voce eorũ nõ formidabit, & à multitudine eorũ nõ pauebit, ſic deſcẽdet Dominus exercituũ, vt prælietur ſuper mõtẽ Siõ, & ſuper collẽ eius. ac ſi præcibus vocibusq; paſtorũ Eccleſiæ prædã quã diſcerpere tẽtabat remittat & paueſcẽs quaſi relinquat. leo rigide ſignificatus prius iã magnanimus & iuſtus leo liberalis, & parcẽs vocatur Apocal. c. 5. Ecce vicit Leo de tribu Iuda radix Dauid, ex ea vero radice talis ſperabatur fructus. Dauid enim Hebreis blãdus, mitis rex, liberalis, amabilis, ſignificatur. iã agnus innocẽs patiẽs, & vtilis Iermiæ. 11. capite, vocitatur. Et ego quaſi agnus mãſuetus qui porta-

qui portatur ad victimam, Isaias. 53. oblatus est quia ipse voluit, & non aperuit os suum sicut ouis ad occisionem ducetur, & quasi agnus coram tondente se obmutescet. Ecce leonem ouem factum Ihoannis. 1. capite. Ecce agnus Dei qui tollit peccata mundi. Holocaustis, victimis, & hostijs figurabatur in lege veteri cruento illo sacrificio, vt sentiunt Patres dum Leuitici, Exodi, & aliorum sacrificia deplicant, & in illis sacramenta contenta hominibus reuelant. mansuetudine patientia amore plenus. digitus Dei vocatur, Exodi. 8. Cum omnia per ipsum facta sint, & signata in esse eo digito, & omnia quæ quicquam molliuntur per illũ agant in quo viuimus mouemur, & sumus, Hinc cũ impediret actionem causarũ naturæ à maleficis Pharaonis applicitarum, & impediret ne agerent, merito dixere malefici digitus Dei est hic, idest verbum per quod omnia facta sunt, quod impedit modo ne hęc fiant. Lucæ. 11. capite porro si indigito Dei eijcio dęmonia profecto peruenit in vos Regnum Dei, si indigito Dei, idest si in verbo, & virtute diuinitatis hæc propello. dextera Psalmo. 43. & brachium vocatur, Manus tua gentes disperdidit, & plantasti eos: afflixisti populos, & expulisti eos, nec enim in gladio suo possederunt terram, & brachium eorum nõ saluauit eos, sed dextera tua & brachium tuũ & illuminatio vultus tui quoniam cõplacuisti in eis. digitus in multis operibus vocatur quod non tantũ potentiæ vt fierent expetere videantur sed digito Dei, nõ manu aut brachio, quasi facta sufficiat dicere. & digitus quod distinguat & signet iuxta debitum pondus & mensuram creaturas omnes, æqua lance entitatis & esse distinxerit. & quod vno digito dæmonas euicerit & reiecerit potentiam ostẽdẽs qui vno solum digito hæc potest. manus quod omnia condiderit, huiusque mirabilis fabricæ vniuersi causa extiterit non confuse, sed pulcherrimo ordine docta manu sapientiæ creaturas dispensans manus instrumento & organorum organo. brachium quod potentia & robore imperio hæc ipsa construxerit. Hinc dicitur Catico illo Deiparæ Virginis, vt obstupendum illud facinus incarnationis Verbi denotaret, omnique potentia Dei opus fuisse vt tantum mysterium compleretur, non perdigitum, non per manũ sed per brachium explicuit dicens. fecit potentiã in brachio suo, deposuit potentes mente cordis sui. Petra. 1. ad Corinthios. capit. 11. Omnes eandem escam spiritalem manducauerunt, & omnes eun-

nes eundem potum spiritalem biberunt, bibebant autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. quod fundamentum Ecclesiæ firmitasque nostra robur & vasis eiusdē sit. Via, veritas, vita, Ihoannis.18.c. Via quod per illum in summā fœlicitatem deueniamus, veritas quod per ipsum ens omne, & verum consistat per quem omnia facta sunt, vita quod sine ipso factum sit nihil, quod factum est, est vita viuentibus esse operandique principium. Ostium Ihoannis.10. Ego sum ostium per me si quis introierit saluabitur, & ingredietur, & egredietur, & pascua inueniet. Non est enim ostium cœli aliud quam Christus, qui cū sit iustum ostium capit iustos, & iniustos relinquit foris. aqua Ihoannis.c.4. Si scires donum Dei, & qui est qui dicit tibi da mihi bibere tu forsitam petijsses ab eo, & dedisset tibi aquam viuā, idest sese, emundat enim, & abluit sordes vitiorum, sitim extinguit appetitus rerum fugatium, incendium temperat amoris proprij. Ignis a Deo descendens, qui deuorauit idolatras & persecutores Ecclesiæ Apocalypsis.20.c. Sanctorum plurimi de ipso intelligunt, iustissimum iudicium iudicis exercentem iudicio vltimo tremendo quo ignem vocant, inefabile verbum, eiusque figura contineri autumant, ignemque illum semper ardentem fabricæ & templi Salomonis, tum ignem sarcæ Mosys, Exodi.3. quo splendescebat inusta, absumit recrementa superflua, examinat opera nostra accendit & auget charitatis ignem illuminat, & nos vertit in cinerem consideratione pia eius quod sumus. Ros Isaiæ 45. Rorate, cœli desuper & nubes pluant iustum, aperiatur terra, & germinet saluatorem, & iustitia oriatur simul. 26. Expergiscimini & laudate qui habitatis in puluere: quia ros lucis, ros tuus. ros enim superne venit mane, de cœlo sereno & lucido sine nubilis turbidis, filius hominis descendit de cœlo summo mane legis gratiæ, vmbris & nubibus veteris legis recedentibus, flatu Spiritussancti, ad nos venit gratia plenus receptus in terra virginea plena gratiæ & rorida, hoc cęli rore, fęcūdans illam omni ex parte, matremque & Virginem constituens, desuper veniēs. Apocalysis.2. Manna. qui habet aurem audiat quid Spiritus dicat Ecclesijs, venienti dabo manna, absconditum, & dabo illi calculum candidum, & in calculo nomen nouum scriptum quod nemo scit nisi qui accipit. Manna mirabileque alimentum cœleste omnem continens saporem suauitatis viscera corroborans, & firmans si

puro-

puro ore,& mũdo vẽtriculo suscipiatur,aliter interna lędẽs& in firmas viscera quo nauseã mouet,vt manna suscepto secundũ na-natura propriã cõtigit,calculus probationis &reprobationis vt se probaberit homo vt de pane illo edat & de calice bibat & in calculo candido Eucharistię nomẽ Verbũ Dei solũ ei qui accepit digne cognoscibile.Stella eodẽ capite vbi sese promittit custodiẽtibus legẽ & qui vicerit &custodierit vsq; in finẽ opera mea dabo illi potestatẽ super gẽtes,&reget eas in virga ferrea,& tãquã vas figuli cõfringẽtur sicut &ego accepi a Patre meo & dabo illi stellã mututinã,multoties enim qui sol in Tabor extitit,radios suę diuinitatis colligit, vt stella solum videatur at matutina quod solẽ proxime adesse significet.Malachiæ.4.Sol & orietur vobis timẽtibus nomẽ meũ sol iustitiæ & sanitas in pęnis eius. quo Ecclesia ad Virginẽ Deiparã ex te ortus est sol iustitiæ Christus Deus noster. Ab eo enim sol lumẽ accepit,fouet mortales alit nutrit viuificat tẽperat,illuminat,perficit,exhilarat,lipienti homini & cęcucienti visum restituit.depingunt mortales iustitiam cœcam velatam oculis,his vero sol iustitię est,quod solum eo iustitia videat cęca alio & reliqua non videns.fons Psalmo.35. apud te est fons vitę Christus Deus noster,& 41.ad Deum fontem viuum Ecclesiastici.1,fons Sapientię Verbum Dei,Principium omnium fluminum,sapientiæ & gratię,fons purus non ab alio aquam recipiẽs, sed propria virtute scaturiens,non rapido incessu subertens mortales,sed blando cursu placido & mitti largiter fluens in bonum hominum,non rapinam arbitratus est se esse ęqualem Deo fons a se. Thesauri forma occulitur ad Colossenses. 2. Christi Iesu in quo sunt omnes thesauri sapientię & scientiæ absconditi , Ieremiæ.50.Aperuit Dominus thesaurũ suũ.de Christo Ecclesiã vindicante & venienti.In verbo enim thesauri diuitiarum Dei sciẽtiæ & sapiẽtiæ retinẽtur,in Gazophilazio illo sapiẽtiæ Patris,vbi omnis entitas,omnis perfectio,omnis creatura cõtinetur in vero exẽplari integro,circũscripto ab errore omni & labe,puro imo& integro exẽplari,quod cum per essentiã tale sit deficere nequit, estq; ideo vere thesaurus quod entitas omnis in eo sit. Mons.31. Ieremiæ,Hæc dicit Dominus exercituũ,Deus Israel,adhuc dicẽt verbũ istud in terra Iuda,& in vrbibus eius,cum cõuertero captiuitatẽ eorũ,benedicat tibi Dominus,pulchritudo iustitiæ,mõs sanctus.In hoc enim monte omnẽ naturã excedẽte altitudine,su-

perna-

pernaturalia videmus, beatitudinemq; ex hoc mõte altissimo, caput qui extollit diuinitatis, super omnia iugera naturæ totius, lumine abditus quasi Ironice diceretur, vt quantũ sese hominibus prodeat & manifestetur cõstet, tũ luminis excellẽtiã & in cõprehẽsibilitaté notaret intellectũ supra creatũ, inuenitur Isaiæ. 60. c. Vbi & lumen appellatur ijs. Surge illuminare Hierusalẽ, quia venit lumen tuũ, vbi, & gloria vocatur sequẽtibus, & gloria Domini super te orta est, illuminat enim omnẽ hominẽ venientẽ in mũdũ, vt bonorũ apparentiũ efugiat effigies, vtq; qualia illa sint talia iudicet, singulisq; lineis creaturarũ deceptus non detineatur, sed centrũ aprehendat Deum, à quo omnes creaturarũ lineæ sunt di ductæ, vt simul lineas omnes amplectatur in ipso, tũ gloria quod sit honorificũ præmium iustorũ, si verus honor virtuti innititur, patrisq; gloria & honor, si filius sapiens est honor Patris, vt Ecclesiasticus dixit. Ensis figura obijcitur Reg. 1. c. 25. Vbi Dauid ense accingitur fortissimo vt vastaret inimicos, nõ secus ac Pater æternus extirpat aduersarios Ecclesiæ, per Christum ensem, ensis vltra ac arma reliqua, crucẽ fortissimã præfigurat quo & crux dicta est ensis, inimicorum timor & vastitas, est ensis armatura nostra Christus crucis ense, qua exterret mortẽ infernũ & dęmonẽ, crux enim formata nõ esset si Christus illi nõ affigeretur, vt ex illo & & cruce arma vnũ, ensis vnus resultaret, ensis enim anceps est sectione vnaq; & altera parte rescindit & secat, nõ secus ac Christus diuinitate & humanitate. Gladius itidẽ, Psal. 7. Vbi de Patre ęterno dicitur. Nisi cõuersi fueritis gladiũ suũ vibrabit, arcũ suum tendit. vna ex parte gladius in rigore dictus disecat, posset etiam ex alia si acueretur, vna solũ resecauit multoties Christus inuoluta altera & latẽti quam si opus esset exereret exacueretq;. Arcus quod robur nerui & potẽtiæ, vtriq; extremo, diuinitatis & humanitatis initeretur quo Psal. 7. dicitur. Iudex, iustus, fortis, patiẽs, iudex ꝙ regula exẽplar prototypũ nostrũ operũ sit, est omne, bonũ, ens omne, verũ, ipse veritas omnis veritatis regula, quo iustus, nil enim mẽdatij cõtinere potest erroris ve regula regulator veri, ideo & boni, nam entis, vidit cuncta quæ fecerat præuidit omnibus nõ temere nõ casu fecit, & erant valde bona, vidit inquã. fortis quod omnia per ipsum, & sine illo in nihilũ redigantur, solũ quod velit, patiens quod cũ sũme sapiẽs homines quales sint cognoscat, & cũ misericors per essentiã sit iniurias ferat, vt animi nobili-

nobilitatem exerceat, liberalitatemq; , cũ remittat vindictã quã suscipere posset a mortalibus, vsq; dũ licet& iustus cũ sit illã acci pere cogatur. Granũ tritici, Ihoan. 12. Amẽ, dico vobis nisi granũ fruméti cadẽs in terrã mortuũ fuerit ipsum solũ manet, si autem mortuũ fuerit multũ fructũ affert. quia nõ secus ac grana semina quæ omnia vt plurima generẽt germina, emoriuntur prius, morteq; ipsorum viuunt reliqua, eo grano sata, sic morte Christi viui mus omnes iam mortui prius culpa & peccato, regenerati interi tu huius grani frumenti, quod non solum vitam nobis impertiit sed & alimentum parauit, ideo vocatur panis Ihoannis. 5. Ego sum panis vitæ, &. 35. Ego sum panis qui de cęlo descendi. Hoc pane alimento cibo & esca, nutrimento hoc, sanguine, substantia nostra & integritas naturæ seruatur resarcitur amissum, vt fortis euadat infuturum mens, pane ex hoc grano tritici emortuo efor mato, alimentumque quasi alium mente idest ratione substituit, hoc enim alimentum notat, alium efficit hominem, imo hominẽ Deum participatione deitatis. cibus quod sit facilis mundis visceribus, esca quod nimis difficilis, contritione aut atritione egẽs vt nos possit alere, sanguis quod nil illius inutile sit, sed viuidus totus mundus, omnique excremento & imperfectione liber, sanguis totus, cibus totus, substantia & alimentum, lacte facilior, quod lac per medium sanguinem nutriat, cibus vero hic, sanguis ipse, immediatumque alimentum sit. Amor Canticorum. 2. Fulci te me floribus stipate me malis quia amore langueo. idest Christo qui amoris instar animam meam eripuit quo sine anima & vi ribus langueo, floribus ergo spei, pomorũ fructus & præmij, fulcite me quando veniam, & apparebo ante faciem Dei, est enim anima amantis plus multo vbi amat quãvbi animat, amor enim cũ morte comparatur, quod non secus ac mors animam adimat, sic amor illam secum ferat, quo dicitur Canticorum. 8. Fortis est vt mors dilectio. Charitas. 5. ad Romanos nuncupatur ijs. Commen dat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est. pro inimicis scilicet emortuus, quod reuera excessius charitatis est, charitas enim rei summam ęstimationem & prætium significat, sunt carissi ma quæ sunt multi habita, caraque ac si carnis nostræ portione illa emeremus, quo nil est nobis carius, ideoque cara dicuntur, quod eorum emptione careat emptor, rebus reliquis, veniatque

in pe-

in penuriam aliorum propter ea quæ pretio habuit,ex eoque carissima illa dicũtur,& charitas omnis sedulitas,& diligentia quæ vt illa comparet exponit emptor desideriumq; quo tenetur & amor,charitas ergo Christus est cũ sic nos redemerit proprij sanguinis pretio vitæque dispendio, vt omnibus obcaruerit honore, vita, matre pijssima, vt homines morte liberaret, nulli parcens iacturæ labori aut pretio, pretium nostræ redemptionis, in rigore iustitiæ ex proprijs persoluens Patri, nostrum debitum. 1. ad Corinthios. 6. Empti estis magno pretio, Christo scilicet; Aduocatus Ihoannis. 2. c. Filioli mei hęc scribo vobis, vt nõ peccetis, sed & si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. nostras enim causas agit nostraque negotia solicitat, vt qui in processu & libello humanitatis omnia perlegit, nouitque omnes hominum lites miserias, negotia, appetitus & rationis rixas & crimina, cibiliaq; negotia hominum qualia essent ex parte naturæ, & qualia ijs quibus dono gratia imperio ve, hęc non erant concordia & pacifica, factus homo, apud Patrem de causis hominum solicitus aduocatus fidissimus. Propitiatio, ostia, victima, oblatio, sacrificiũ holocaustum. horum figura Exodo, & Leuitico passim obũbratus quem Patri offerimus modo vt placetur ea oblatione potẽtissima. Testis omni exceptione maior, Apocalypsis. 1. c. Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & à septẽ spiritibus qui in conspectu throni eius sunt, & Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorũ, & princeps Regũ terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo. qui est prior in tẽpore & melior in iure, ęternus est filius Dei, melior in iure propter summam & illustrẽ progeniẽ, tot tantorũque Regũ Monarcharum Principum, Patriarcharum, Prophetarumque, in Iordane aprobatus, in Tabor Patre ipso summaque veritate, qui cum summe sapiens sit falli nequit, nec cũ sit bonitas malũ agere aut fallere, vtriusq; testamenti autor, veteris & noui, quibus vltimam voluntatem expręssit pro diuerso Ecclesiæ statu, testibusque miraculis cõdidit comprobauit sanctissima hæc testamenta sacramentis plena & mysterijs. Amicus Canticorum. 5. Guttur illius suauissimũ, & totus desiderabilis. talis est dilectus meus, & ipse est amicus meus filię Hierusalem. quis enim amicus maior

S quam

quam qui possu it pro nobis & in bonũ hominũ salutē, vitamquē dispendijt, sanguinem efudit qui omnia in bonũ amicorũ imo & inimicorum erogauit, quo & ibidem dilectus, totus desiderabilis. electus ab spõsa appellatur quod speciosus sit forma prę filijs hominũ, electus inter omnes prædestinatus scilicet, causaq; nostrę prædestinationis, Isaiæ. 8. c. Et dixit Dominus ad me voca nomē eius accelera, spolia detrahere, festina prædari. quibus denotatur Christum nominibus non significari æque bene ac verbis, vt continuam eius actionē nostræ salutis, opusq; perpetuum pernotetur, neq, enim accelerator spoliator ve dicitur festinator prædator quomodolibet, sed cõtinua actione in opere hæcq; munia iugiter exercēs his titulis manifestatur verbi actione significata, nõ nominibus, quæ habitualem solũ horum significatum obseruant non actuum, Isaiæ. 53. Abiectus expulsus. inuidia miraculorum & veridicæ doctrinæ odio, vilis quod nullo habitus pretio fuerit qui erat pretium redemptionis nostræ. aflictus malitia hominum & blasphemijs in Deum ipsum verbũque prolatis. Atritus, quod granum erat frumenti, ex quo panis alimentumque viuũ parabatur emortuis hominibus: mirabile dictu emoritur granum, panisque ex eo confectus viuus est, hic imo vita ipsa, minime enim viuerent mortui homines peccati labe, si mortuũ eis impertiretur alimentũ. Vulneratus passionis tormētis, vt cum panis quem dat Christus proprie eius caro sit, vt hominibus partiretur, vt diuideretur inter mortales vulneratus est, est principiũ diuisionis vulnus & sectio in viuis facta. Virgultum est ideo quod ex arbore illa antiquissima iam senio cõfecta arida exiccata, eius occasione, pullulauerit Christus recissa illa & resecta, tũ quod ex arbore crucis hoc virgultum germinauerit virgaq; hæc iustitiæ & rectitudinis. Radix de terra sicičti eo loci subscribitur etiã, quod maximã virtutem habeat & potentiam trahendi ad se humida quæuis, vitiosos peccatores, molles, humidos, & desides. & rore gratiæ humentes iustos legisq; obseruatores, dicitur Ihoannis. 1. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum. non secus inquã ac radix terræ aridæ & siccæ, radix viua exugit omnia, & sicca imbibunt humida quęuis, despectus itidē virorũ, non solũ vulgus, & plebis, imo Doctorum legis virorumque, qui si qui alij veritatem & doctrinã tueri tenebãtur, maxime ipsi, misserrimum vero est rationē nullius esse ponderis prætij nullius inter magistros &

doctos,

doctos,horumq; & nouissimus erat vltimus ipsa sapientia cum esset,& quasi nouã doctrinam,nullo quasi esset firmata robore aut miraculis,vitæ integritate,nouissimã iudicabant,suumq; ideo autorem nouissimũ sectatorem & paradoxicũ. vir dolorũ.quod dolores virili animo sustinuerit vir sciẽs infirmitates.neq; enim naturã humanã assumpsit eius imperfectiones ignorans, imo vt auferret quas cõtraxerat peccatorũ labe,sine vultu subdit,speciem enim & decorẽ amisit vultũque diuinitatis repressit quem manifestauit in Tabor quibus voluit electis eius.nõ reputatus. Vana iudicãtes quæ edocebat cęcitate & malitia,portans infirmitates, verus homo vt non secus ac verus Deus cognosceretur , oblatus quia voluit. Cuius potentiæ collatione nulla est in natura potentia,neq; maior,neq; æqualis,qua cogi potuerit, vt pateretur coactus,quare est oblatus quia voluit.Ouis figura significatus quod lac doctrinã copiosissime obtulerit iam iam moriẽtibus fœtibus inopia alimẽti.Egenus pauper,Psal.69.& 108.quod omnia abdicauerit bona,vt homines ditaret, quos vt bonis repleret exinaniuit semetipsum,dixit Paulus ad Philip.2.ijsq; nõ cõtẽtus adhuc. optobriũ hominũ factus est &abiectio plebis.maiorũ scilicet rei publicæ potẽtiũ & vulgi abiectio,hacq; figura nobis occurrit honor Angelorum,& hominũ,Psal.21.Sublatus a iudicio.vocitatur Isaiæ.53.a iudicio & recta sentẽtia quæ illi debeuatur,Isaias.9.c. titulos huius Principis afferẽs sic inquit.Paruulus enim natus est nobis,& filius datus est nobis,& factus est principatus super humerũ eius,& vocabitur nomẽ eius admirabilis cõsiliarius Deus fortis pater futuri sæculi princeps pacis.Paruulus semper extitit qui potuit magnitudinem diuinitatis manifestare quo semper paruulus vsq; ad mortẽ . natus nobis,in bonũ hominũ, datus nobis non debitus,sed gratiose datus,admirabilis. vitæ integritate operũ,& miraculorũ potẽtia:cõsiliarius in eo enim vidit Pater, & per ipsum omnia gubernat,præuidetq; omnibus nil sine ipso, omnia per ipsum facta sunt.Deus fortis qui sustinuit pondus scelerũ,& flagitiorũ hominũ,crucem mortẽ,euicit infernũ domauit superauit peccatũ,vt abũdaretgratia vbi abũdauit delictũ,quod facere nõ posset natura omnis , fortis quia ferre potuit sese ipsũ indignatũ,rigoremq; irã & indignationẽ fręnare iustitiã & misericordiã cõciliare,Pater futuri sęculi.huius enim sęculi vitiosi & corrupti labe,& peccato infecti,Pater extitit dęmõ serpẽsq; anti

quus,generauitq; filios iræ & perditionis sęculi huius,Christus vero Pater est futuri sæculi gratiæ & gloriæ, hos generat filios deifi cās eos. Princeps pacis. cū ab illo cōcordia inter Deū & homines, & per ipsū cōstituta sit ipseq; pro nobis satisfecerit Patri, vt cōcordia cōponeretur per ipsū, homo cōditus est amicus Deo prima sui formatione, hæc omnia vastauit dæmon, litesque, & iurgia zizaniamque seminauit rixas & contentiones, inimicitiā inter Deum & homines est ille Pater discordiæ, hinc Christus cum ei ex officio impenderet pacem hanc restituere vt in eadem virtute reformarentur homines, & per idē exemplar iterum formarentur per quod omnia facta sunt & fassa propter sūmam eius misericordiā & pietatē, princeps pacis inscribitur, semper qui pacē anuntiabat hominibus reformationē inquam gratiam, & cū Deo vnionē, est que semper illi titulus pax. Angelus Apocalypsis. 22. Et Dominus Deus spiritum prophetarum missit Angelum suū ostēdere seruis suis quæ oportet fieri cito. Angelus enim nūtius est græcis & latinis quod Diomedes Angelica carmina inscripsit, idest nūtijs vtilia, nuntiauit Patris arcana, gratiæ legē, pacē hominibus, nuntius hic, & euangelium quod est nuntium bonū. Aquila Deuteronomi. 32. Sicut aquila prouocans ad volandum pullos suos, & super eos volitās expandit alas suas, & assumpsit eum atq; portauit in humeris suis. Christus sub Aquilæ ęnigmate prouocat filios volare ad intuitū solis iustitię, pullos minores natu sustinēs dorso laborū, vt incitet illos ad volandū sui exēplo, & aliorum pullorum immitatione, qui iam altos volatus edere queunt, Reginam auiū immitantes aquilam, prophetarum, & patriarcarū exēplo iustorūque & maiorū. expandit alas suas, vt expandit in cruce brachia, altissimo illo volatu quo exaltatus est a terra, portans eū, hominē scilicet in humeris eius. imperiū eius super humeros eius, subditos sic tuetur & defendit homines, sustinetq; super eos volitans. hunc modū volatus Aquilæ prouocandi pullos retulit AElianus Plinius, AEdoardus, Aristoteles proprijs captibus, vt & reliqua quę ad naturā dictorū spectit hoc capite eisdē autoribus proprijs locis inueniūtur, quæ vsq; ad propria capita quibus de his Deo dāte dicemus relinqūtur, ad Ephes. 6. effingitur sub specie Armaturę armatura vocatus eo loci. Induite vos armaturā Dei, vt positis stare aduersus insidias diaboli. idest induite Christū, quo & hostes euincimus, & tuemur nos a telis aduersariorū armatura ofensiua,

& defen-

& defensiua, tanti roboris & potentiæ, vt non solum dum in hostes inuadimus eos superemus verum fugiẽtes adhuc occasiones vitiorum opprobria & contumelias sustinentes pacientia, palmã triumphum victoriã reportemus, armaque aduersariorum, cum prius in Christo robur amisserint hæbetuerintque sine robore & viribus, postea dum in nos veniunt inermia inuecilla, obtusaque, nil vltra efficere valent. Alpha, & omega, Apocalypsis. 21. explicat eo loci Ihoannes in spiritu, idest principium & finis, a quo omnia cum omnia per ipsum facta sint, & in quem omnia cum in ipso beatitudo nostra fœlicitas finis consistat, Græcorum enim alpha, circulo describitur vna ex parte dirupto. cuius partes abruptæ, vna superaliam diducta crucẽ eformant, quasi ea litera notetur, quod circulus vnus ex tribus personis deitatis, (tribus circulis significatæ, complicatis inter sese) crucem mortem atritionem vulnerum diruptionem esset passura, pro varijs aliorum characterum totius alphabeti formis. & figuris pro hominibus quorum caput Christus est primaq; litera alphabeti totius nostri, quo & omega dixit se esse, omega enim græcis, duobus circulis integratur per superna auulsis, quasi verbum circulum æternum, Deusque ipse circulum vnum immitteret, vt pro hominibus satisfaceret. doloremque & tristitiam æterni Patris, & Spiritus Dei, filijq; qui passurus erat tormenta crudelia diruptione circulorum notaretur, & qui sine principio & fine erat, circulo integro genitus, (generationẽ eius quis enarrabit.) & qui circulus erat integer sine principio & fine, inquem nullus additus patebat omni ex parte conclusus in salutem hominũ, abscissus diruptus auulsus quasi videatur, pateatque eruptione illa additus, quo dixit sum omega, dixit enim ipse Ego & Pater vnum sumnus. Hinc consuetudo inualuit plurimis nacionibus ante primam literam alphabeti crucem cõstituere aqua incipiunt erudire pueros sic legentes ✠ Christus. A. hac characterum configuratione ex hoc alphabeto potius quam ex altero, has duas literas desumpsisse reor, habent enim configurationem hanc α alpha, eam vero omega, ω, iuncta vero cõstruuntur sic, si ω omegæ super imponas alpham, vt extrema illius coniunganrur extremis alterius hæc resultat figura [figure] quo nulla earum integra sine alia inuenitur, vt patet hic in carum configuratione, estque ijs tribus circulis vno contentis Tri-

 nitas

nitas vna æterna & incomprehensibilis notata. Arcus Ecclesiastici. 43. Vide arcum, & benedic eum qui fecit illum valde speciosus est in splendore suo girauit cęlum in circuitu gloriæ suæ manus excelsi apperuerunt illū. de humanitate Christi, Threnni. 2. Tetendit arcum suum quasi inimicus. de Patre æterno affligente Christū vt fieret satis iustitię diuinę. duo extrema Christus continet diuinitatis & humanitatis neruo vnionis & vinculo contenta, & ille qui rectus erat nō secus atq; Eliseus alter incurbauit se, vt quasi ad nostram mensuram reduceretur, vt suscitaret nos de morte peccati, factusque arcus incurbatusque sagittas suæ potentiæ in aduersarios immitteret flexus & distentus in cruce, tensis crenarum extremis, & confossus clauorum vulneribus, sacro perforato cerebro spinis rigidissimis vt in his scisuris & crenis huius arcus, neruo nostrę redemptionis & robori locus daretur. Baculus Psal. 22. Virga tua, & baculus tuus ipsa me consolata sunt. hic est baculus in quo transiuimus Iordanem mare Rubrum rigoris & sanguinis vltionum & laborum, dicitur Geneseos. 32. Est virga iustitiæ Dei, vlna qua metiemur omnes, virga cuius rectitudine & emetiemur & puniemur, deficientes ab ea rectitudine, per ipsum enim per quem facti sumus integri & recti ad imaginemque & similitudinem illius eformati, naturæ & gratiæ donis auxilijs susceptis, regulabimur, deficiamus ne an secus, ab ea rectitudine iustaque conformatione, quo est virga Patris cuius rectitudine metitur, est & baculus ipsi enim innituntur omnia patris decreta, tum in illo requiescit ipse, est gloria Patris requies & delitiæ, est baculus iustis, qui virga est rigoris scelestis & corruptis hominibus. fuit ille amor æterni Patris erga homines, vt hunc baculum contriuerit in bonum eorum Isaiæ. 14. Contriuit baculum suum; vt omnes partem huius baculi adipiscerentur, baculus Elisei, baculus Iacob requies hominum, & Angelorum. Comes, nostræ peregrinationis baculus. A Paulo dicitur. 2. ad Corinthios. c. 8. & si ad literam de comite Titi intelligatur. Custos, Iob 7. c. Peccaui quid faciā tibi o custos hominū. fatetur hominē nullo modo posse satisfacere Deo, nisi Deus ipse causam assumat, & pro delinquentibus delicto & ofensæ contra ipsum patratis satisfaciat. Caput a quo virtus omnis in mēbra venit per neruos & sacramenta Ecclesiæ. 1. ad Corinthios. 1. capite. 11. ad Ephesios. 4. & 5. ad Colossenses. 1. & 2. vocitatur. Calcator Isaię 63. Torcular cal-

caui

/aui ſolus, diuinitas enim racemum terræ promiſſionis calcauit Chriſtum, vt liquor & ſanguis flueret quo omnes aleremur & nutriremur, vt mūdi eſſemus, puro ſanguine alti, mundaremurque in ipſo, vt eſſemus ab excremētis liberi & ſuccis vitioſis quibus noſtra erat infecta natura ſumpto depurato & viuido alimento, quo verbum expreſſit, ſuppoſitū, Chriſtum, vt ſanguis hic flueret qui & vinum erat potusq;, cum omnes vini effectus cauſaret inebriando homines, & ducēdo extra ſe, vt in Chriſto ſolum viuerent, cordis lætitia & robore, adepti vini effectus, & alimentum, quod integraret, reſarciretque naturam laceratam & corruptam ſuccis vitioſis ex interdicto alimento confectis acerbi pomi, cuius eſſu homines in varios morbos inciderunt; Cerbus Pſalm. 41. Quemadmodum deſiderat cerbus ad fontes aquarum, ita deſiderat anima mea ad te Deum viuum. Mirabile eſt quod nunquam Chriſtus de fame conqueratur, deſiti vero animarum, & hominum hic, & in cruce ſitim incōpeſcibilem habere faſſus eſt, quod hæc paſſio plus multo afligat, cauſiſque actiuioribus excitetur caloris incendio & ſiccitate, quibus ęſtuant viſcera, bileque actiuiſſimo humore, cerbus vero cum calidiſſima viſcera obtineat, quibus bilem recoquit, veſicamq; felis longiſſime diſitā, vt hunc illa poſſit minus ad ſe allicere humorē, recoquitur in viſceribus relicto, quo melancholici natura fiunt cerbi, & incompeſcibilis ſitis propter incendium, ſiccitatemque humoris melancholici & bilioſi exurentis, hac paſſione ſumma bonitas curam noſtri præfigurauit, ingensque deſiderium noſtræ ſalutis. Cytharæ forma venit, pſalterijque pſalmo. 56. Exurge gloria mea, exurge pſalterium, & cythara exurgam diluculo. Pſalterium inſtrumentum eſt, quod ſurſum percutitur, deſuperque cordæ ſonum accipiunt, ſcuti formæ, decem cordarum, aptiſſimum, vt cum eo canere poſſint propter medium quem continet tonum clabis, quo inuitat Dauid mortales, Pſalmo. 143. Vt in pſalterio decem cordarum laudent Deum; eſt Chriſtus ſcutum noſtræ tutelæ, deſuper ſonum recipit vi diuinitatis verborum & operum, qui in decem præceptis legis pulſatur. Eſt cythara, quæ vt docet Auguſtinus eo loci Cicero de aruſpice. Quintilianus, libro primo, capite. 10. infernè pulſatur, ſex cordas tantum obtinens. humanitatis effigies quæ inferne percutitur, vt ſonet ſex cordis, ſex operum miſericordiæ reſonans. Dux Pſalmo. 54.

Homo vnanimis & notus, vbi dicitur. Tu vero homo vnanimis dux meus & notus meus. quæ de Christo ad literam intelliguntur, vnanimis eiusdemque sententiæ cum Patre, & cum Dauid vnanimis, cum dictum fuerit illi inuentum fuisse qui vocat eum vnanimem ibi secundum cor Dei, vnanimis, non duplicatæ mentis, cum sit summa veritas, sed animi vnius. Dux quod ducat omnia in suum finem & dirigat, vt integritatem adepta vniformia sint cum suo exemplari. Notus etiam quia notitia ipsa genitus est Patris, notusque hominibus operum, & miraculorum, potentia. delitię Ezechielis. 28. In delitijs paradisi Dei fuisti, est Verbũ Dei paradisus in quo omne esse, omnis entitas, perfectio, scientia, sapientia, omne bonum delectabile omne, & honestum semotis imperfectionibus continentur, vt in fonte principio medio, & fine. Deus, Dominus, Rex, Deus passim in Scriptura sacra. Psal. 5. Rex meus, & Deus meus es tu. Rex quod regat omnia prouidentia & ordine, natura Rex, quia omniũ Dominus, Dominus, quia Deus, Deus quia ipse est, per quem omnia facta sunt, & à quo omnia accipiũt esse, vt nil nostrum, sed omnia illius, & quod ab ipso acceperimus nostra, hoc vero quia solus ipse, ipse est ex se sine alio omnimodo ipse, nos quo modo ipsi, per ipsum, quo ille sine alio est ipse, nos non ipsi, nisi per ipsum, hinc Deus, idest, primus, & vnus hinc omnia est solus ipse, continẽs omnium perfectiones, quia causa omnium, hinc omnium Dominus, hinc Rex natura, & iure omnium quæ sunt. Psalmo. 3. Domini est salus, & plenitudo eius orbis terrarum, & vniuersi qui habitant in ea, & Psalmo. 101. Tu autem idem ipse es, & anni tui non deficient.

Secundæ partis eorum, quæ ad astutias pertinent serpentis figurati, in æneo Mosys.

CAPVT VII.

NE tędium afferat hæc nostra longa alioqui de astutijs serpentis figurati in æneo serpentis Mosys enarratio, argumentum hoc, duo exigere capita videtur, quasi vt duobus capitibus occurrat nobis serpẽs hic Christus, non secus atque Amphisbena serpens in hoc genere reptilium

duobus

duobus capitibus incedit, salitque ex vtrisque serpens naturæ mirabilis de quo proprio capite infra dante numine dicemus, capitatus est vtrinq; serpẽs hic. Diuinitas caput est Christi dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. vir caput mulieris, caput viri Christus, caput Christi Deus. & secundum humanitatem caput est nostrũ nostræque naturæ caput, quo salijt vtrinque obstupendis & raris rerum effectibus verbisque excedentibus omnem captum intellectus creati. hic ergo qui tot tantisque astutijs vsus est quot capite præcedenti vidimus, occurrit modo emptor hominum factus, redemptor fideiusor, protector, liberator itidem in Scriptura sacra. Prouerbiorum. 20. Malum est malũ est dicit omnis emptor, & cum recesserit tum gloriabitur. angustiæ, dolores, afflictiones, tormenta quæ Christus tulit mala merito iudicauit, sed & tulit amore hominum illectus, cum vero recessit emptor noster de mortalitate hac gloriosus & immortalis, cum dæmon Christum decepisse intellexisset emptione, pretio soluto quo emerat mortales gloriatur Christus, quod ipsam mortem dæmonem & infernum illuserit, cum Christi mortem solicitassent anxij & soliciti, & hac ipsa pretium nostræ redemptionis attulerint, quo illusis his merito gloriatur noster emptor redemptorque noster, qui de dura seruitute dęmonis redemit nos pretio sui sanguinis, quod persoluit Patri, vt nos extraheret de diro & obscuro carcere principum tenebrarum. redemptor vocatur noster fideiussor, Prouerbiorum. 20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni, & pro extraneis auffert pignus ab eo. vt detractum fuit à Christo, in humanitate scilicet, qui fideiussor noster extitit faciens debitum alienum proprium, & pro debitoribus soluens qui erant iam dæmonis præda labe peccati. quo dicitur Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne oblibiscaris dedit enim prote animam suam. fideiussit enim pro nobis, fidemque suã pro nobis interpossuit cum Patre, & cum homo bonorum cęssionem effecisset cœdens bonis, nilque in illo esset quo debitum solueretur, persoluit ipse vitæ dispẽdio. Protector iustissime appellatur Psal. 17. factus est Dominus protector meus, & . 27. adiutor meus & proptector meus es tu. qui non solum hæc magnalia fecit, sed conseruat & protegit continuo. Adiutor & liberator, Psalm. 17. refugium meum, & liberator meus es tu, & 143. Susceptor meus & liberator meus es tu. Daniel. 6. Ipse liberator atque saluator.

quibus titulis homines inflamare cupit amore suæ bonitatis, cũ tot tantisque figuris & modis occurrat blandus & mitis amore plenus flagrans hominum desiderio qui in finem dilexit eos, in se & vsque ad se, vsque ad finem. vocatur emendator sapientium: Sapienti c.7. & dux: mihi autem dedit Deus dicere ex sententia, & præsumere digna horum, quæ mihi dantur, quoniam ipse sapiẽtiæ dux est & sapientium emendator. Regula enim emendamus vitia & errores in quauis arte, verbum veritas est, quo est regula omnis notitiæ, & entitatis, & sic emendator errorum & defectuũ duxque quoniam ducit nos incognitionem veritatis cum sit magister sapientię & doctrinæ cumque hominis sit exemplar & extiterit regula suæ formationis, reformationis, instaurationisq;, eius dux obuiam pietatem quia nullo alio posset homo formari iterũ neque eius intellectus aut voluntas possent integrari denuo, nisi eodem. Emanuel vocatur Isaiæ.7. & 8. capite. Ecce virgo concipiet, & pariet filium & vocabitur nomen eius Emanuel. Ecce virgo rem admirabilem & obstupendam omnem potentiam naturę excedens enuntiat vaticinium hoc, virginem concipere, & vltra parere nam & si virgines concepisse videamus, idest non corruptas effuso semine virili ad os vuluæ & inde suctu vteri tracto, sicque fœtasse plurimas, vt postea necessarium fuerit, ut possent parere, vel rumpi artis instrumentis, vel proprijs coniugibus & spõsis tradi, vt abrumperentur, tamen virgines parere, vltra omnem naturam est, quo non dicitur eo loci solum virgo concipiet sed vltra, & pariet filium virgo, virgo inquam non solum integra & non corrupta dono imo virginitatis illustrata vocabiturque nomen eius Emanuel. Idest nobiscum Deus, eius enim aduentu placatus est pater æternus, & nobiscum est, eius felicissimo ortu. Filius hominis. Dei filius passim in scriptura sacra nominatur, vt eius summam potẽtiam cognoscamus incredibilemque erga mortales humanitatem. Fluuius Isaiæ.59. Et timebunt qui ab occidente nomen domini, & qui ab ortu solis, gloriam eius, cum venerit quasi fluuius violentus. Quem spiritus Domini cogit vento. cõpressus fluuius rapidus decurrit adeo vt omnia subertat, nil firmum nil stabile vt supersit, terram inundat rupes & crepidines euoluit, euertit fortia quorum quæ sunt lapideæ naturæ duræ & rigidę proprias sedes magis amittunt, omnimodo illis præpostera & ad-

ra & aduersa multo plus inundatio & illuuies, at mollis terra natura facilis humilis inundatione fertilis redditur ferax, vt quę antea sicca & arida producere non poterat, modo exerat, procreet germinet vndique vtilissima plurima & proficua, non secus durę cerbicis gentes idolatræ sine sensu & intelligentia statuæ quasi lapideæ fortia hęc, Christi aduentu subuersa sunt, rupes illi fortissimi, rigidi, & duri, molles vero humiles & dociles hoc eodem fluuio gratię quo alij subuersi & submersi fuere ij feraces gratia abúdantes fertiles huius fluuij fœcundissimis aquis nimisque feracibus irrigari extitere. Frater psalm. 132. Ecce quam bonum & quá iocundum est habitare fratres in vnum, de Christo fratre in vna natura habitante nobiscum, voluit Adamus sicut Deum esse, nequiuit derisit Deus eius ignorantiam, sed ne dęmones irriderent si non potuit Adamus vt Deus fieri, Deus vult vt Adamus esse, fraterque eiusdem naturæ, frater noster maior, qui est pater noster. maioratus nostræ naturæ qui alimenta & reliqua ad vitam necessaria nobis impertitur liberalissimus & fratrum suorum amátissimus. Cáticorum. 2. ego flos campi & lilium conualium sicut lilium inter spinas. Flos campi quod omnibus sit in propatulo & denegetur nulli non dificilis additus aut in accessibilis viæ, nó secus ac campi flores erumpunt, omnibus quæ sunt in propatulo non sati opere humano, rore cœli imo desuper venienti suborte sic flos iste spiritu Deo influenti desuperis productus & eformatus, hoc videtur intelligere Isaias. c. 45. his. Rorate cœli desuper, & nubes pluant iustum aperiatur terra, & germinet saluatorem Zacharias. 8. c. & terra dabit germen suum, & cœli dabunt rorem suum, flos campi quod agittatus ventorum vixerit procellis, subditus iniurijs & inclementijs hominum, non in aprico loco consitus & delitioso aut suaui, imo hispido, hirsuto, & rigido, flos cápi quod absque semine aliquo constiterit, vt multoties sine seminali principio sola cœli influentia & terrę congrua dispositione virentia plurima erumpere videmus e terra non sata aut virtute seminis producta, non aliter ac cœlum varia producit animalia, táto perfectiora plátis, his solum principijs absq, genituræ principio, sic cápus germinat sine seminio herbas floresque varios procreat, flatu viuifico spiráte africo, qui merito dicútur cápi flores quod absque natura eficienti sui ordinis eruperint illi germinauerintque, hinc dictus est sponsus flos campi, mitis, suauis gratus, & pla

tus, & placidus Spiritu sancto cooperatus & flatu cœlesti non secus ac flos natura consistit, Matthæi. 11. Discite à me quia mittis sum ego. cum tamen hic de lilio sermo inciderit non possum quantisper non diuagari propter difficilem eius naturam, & variam ad plurima scripturæ loca enodanda necessaria, quæ de hac planta ad literam loquuntur. sunt enim variæ & discordes liliorũ species vt ex varijs locis grauissimorum autorum licet colligere. lilium est commune nostrum dictum, ἶρις iris græcis, quod colorum varietate floculus ille, quo ad medias partiuntur folia, ęmuletur arcum cęlestem, nubis roridæ, qui pluuiæ tempore adsolet euenire, est hoc cœlestis coloris & liuescentis, radicis oblongæ euersæ & distortæ sic Diascorides libro. 1. c. 1. Plinius lib. 21. c. 7. Theophrastus libro. 6. c. 21. Rhodiginius libro. 25. c. 25. est alia huius plantę forma coloris purpurei rubrique hancque oriri in Syria & Pysidia Pamphiliæ, affert Diascorides libro. 3. c. 110. Theophrastus, lib. 6. c. 22. & loco supra citato Rhodiginius, Galenus. 6. simplicium, Mathiolus, Rambertus, Lacuna super caput citatum Diascoridis, etiam si lilium hoc speciem lilij albi vulgo dicti azuzenas, Græcis vero Κρινον, βασιλικὸν chrinon basilicon, idest flos regius, constituant quidam, quod radicis bulbulosæ sit rotundæque, modo vnius globuli, duorum modo coniunctorum per superna, cum re vera figura vnius partis, non sit ratio sufficiens colligendi speciem, neque ex his conueniens ratio adduci possit, vt entitatem aut diuersitatem naturæ asseueremus, vires enim virtutes proprietates actiones easdem habet cum lilio iride dicto vt eisdem locis medici & philosophi dicti affirmarũt, & ipsa notitiæ parens experientia ex quibus melius venamur rerum formulas, quam ex accidenti figuræ communissimo, vt esse lilij speciem iudicemus, rubrumque hoc lilium natura produci modo sola, modo arte, si radices aliorum liliorum in vino rubro maceremus prius quam conseramus, & fumo suspensas nouem diebus exicemus, tenent idem autores locis allatis, tum vltra hoc oriri proceræ magnitudinis & rubrissimum in vallibus & conuallibus, locisque apricis soli expositis & tepidis, contra ac liliũ commune vulgare nostrum qui irriguis & humentibus minusbene seritur & germinat minus, montuosis vero, & siccis copiosius venit, & fertile magis, turrib' enim rectis muris & alijs altis squalidisq; locis erumpit. de hoc lilio rubro intelligitur adductus lo-

cus

cus vbi Christus abditur sub lilij formula, seseque lilium vocat conuallium, ruber vndique suo sanguine, purpureusque, & rubẽs in conuallibusque & infimis locis passionis, tum in conuallibus in locis delitiosis & humilibus vdis gratiæ rore, & aquis humentibus irriguis, seruat enim lilium hoc figuram & formam in præcipuis partibus lilij veri iridis dictæ, in folijs, caulibus, floribus, calicibus, flosculis & reliquis, quo merito, cum polleat eisdẽ virtutibus, lilium sapientes iudicarunt. de hoc liliorum genere intelligitur locus ille, Canticorum. 2. vbi dicitur dilectus meus mihi, & ego illi qui pascitur inter lilia. vt abundantiam, & copiam prænotaret fertilissimaque pascua & plena, in quibus spõsus nos oues pascit & alit, summamque eius curam & diligentiam amorẽ & vigilantiam, lilia enim hæc in conuallibus fertilissimis adnasci locisque abundantibus & fœracibus diximus, vbi pascua fœcunda vberrima copiosa inueniuntur, locique vbertate virentia abundant & in magna copia subcrescunt, humiditatem vero quę ex loci illuuie & vditate accedit, si quæ est nimia, potẽtissima trahendi virtute radicis liliorum (qua pollent inter omnia virentia) ad se vocant & alliciunt, qua egent & in se absumunt feracis naturæ & siccæ, quo supersunt pascua moderata omnino, temperata dispositaque ea proportione qua expetunt pecudes, vt salubri vtantur victu crescant fętificent copiose, prolemque in maximo prouentu reddant, inter lilia huius formulæ; nulla est enim radix virentis aut plantæ, quæ facilius germinet, & sese multiplicet lilij radice, absumit superfluam loci humiditatem, sugit potentissime ex quauis parte, quo, & in locis siccissimis vbi alia non pullulant, aut congerminant hæc radix terram comprehendit & virescit, potentissimo suctu humiditatem loci cuiusuis ad se aduocans & alliciens, hinc muros, ruinas lapides loca excelsa & ima aprehendere videmus sicca & inermia, in quibus humiditatis defectu, non possent virentia alia germen emittere, sese extendit ad virentia quęuis reptu radicuum, quæ nõ exicat aut defraudat alimenti debiti, humiditatis ve requisitæ ad vitæ tutellam, sed superfluum, & exorbitantem absumit humorem vitiosum & noxium quo Exo di. 25. alijsque plurimis in locis iussit conditor hominum in candelabro purissimi auri pendere lilia, & sphęrulas ex auro fabricatas simul cum calamis & scyphis, vt notaretur Sacerdotis, & Doctoris officium, qui lumen communicant subdi-

tis, vt

tis,vt liliorum more in Spherula mundi superfluam humiditatẽ calami & Sciphi vana natura absumant & corrigant,debitumq; illis alimentum instituant,quo Paralipomenon,2.c.4.lilia insculpta reptantia cælari voluit,vt officium notaretur eorundem, & ad alios venire humiles percurrendo terram non in altum superbia elatos & tumidos daretur intelligi.Hinc laudatur sponsa Cãticorum.7.postquam dixerat sponsus castissimam esse vmbilicũque eius temperatissimum, non indigere poculis,quod non exureretur igne concupiscentiæ,subdit venter tuus sicut acerbus tritici vallatus lilijs,absque superfluo humido & exorbitanti sed moderatus & castus immunis superfluo quouis,'scimus ea quæ virtutem habent trahendi ad se humiditatem caules immittere citius,juxta triticum consita,vt in cæpis allijs melopeponibus & reliquis est videre,quo cum lilium potentissimæ naturæ tractiuæ sit, triticum exiccat & sugit,vnde venter sponsæ & si per naturam propriam non sic disponeretur. lilijs vero gratiæ circumuallatus,purus omnino perfectus vndique superfuit,Ecclesiastici.39.sic dicitur florete flores quasi lilium,& date odorẽ,& frondete in gratiam.Mirabilis est dispositio foliorum floris lilij qui in plures partes disecãtur illico ac flos perfectus est quorũ duæ sursum spectant cęlum versus coniuncta,reliqua vero terram respiciũt & illam versus retorquentur separata & diuisa,his vniuersa lex continetur Dei amore,& proximi dilectione,florete ergo sicut lilium amore Dei,& proximi.De lilio rubro intelligitur locus ille Ecclesiastici.50.cap.Vbi prænuntians Christum venturũ inquit veniet quasi lilia quæ sunt in transitu aquæ. Idest quasi lilium rubro suo sanguine,cum prætium suæ sanguinis redemerit nos in transitu aquarum,& afflictionum quæ intrauerunt vsque ad animam eius.Ideo iussit Christus Matthæi.6.& Lucæ.12.lilia agri considerate quomodo crescant,& florificent folijs in altum suorum florum,& in terram demissis,& tandem Canticorum.4 Sponsus vbera sponsæ contulit duobus hinnulis gæmelis capræ qui pascuntur in lilijs.Quod Ecclesiæ 'vbera copiosissimo lacte abundent doctrinæ,non secus ac hinnuli,qui inter lilia dicta rubra pascuntur,pastus copia & abundantia lac quasi sunt, & abundant lacte loci færacitate,cũ gæmelis vero cõtulit hinnulis,quod cum tanta sit lactis copia eis locis conuallibus, ab vtrisq; vbera exuggantur,ne superfluum,& redundans lac notaretur,cum ge-

melis

melis vt doctrinæ concordantia & concentus notaretur. formula est alia liliorum quæ candidissimos, albissimosq; flores efundit omnibus simillima lilio cœlesti communi, præter quam colore, radices oblongas exerit, distortas nodosas, folia eiusdem cum illo figuræ, caulē, calices, & reliqua quod referunt dicti autores, & modo est videre in viridario transtiuerino amplissimi Cardinalis de viteruo Romæ, narrat Mathiolus super caput primū Diascorides, Lacuna doctissimus eodem loco, Rambertus, plurimisq; alijs in locis apparet hæc planta pulcherrimi aspectus, Flandriæ, Italiæ, & Galliæ, meminitq; Plinius speciei huius libro .21.c.5. cuius folia indurari adeo sole exicata, vt in spinas earundem cuspides degenerent & sumitates acutæ & figuræ angulosæ, norunt ij ipsi naturę interpræetes, vt & aliæ sentes & spinæ sole arefactæ, cū per initia in spinosis plantis adhuc non spinæ, imo facile tractentur contrectenturq; manibus, temporis processu solis actione rigidæ & duræ spinæ fiunt & intractabiles redduntur, huic lilij formæ & eximiæ pulchritudini sponsus cōparat amantissimam spōsam eo loci Canticorum.2.c. vbi lilium inter spinas illam vocat, neque enim aliud lilium inter spinas subcrescit præterquā lilium hoc album naturæ purissimæ, vnde virgo Deipara apprime hoc lilij genere significatur purissima & candidissima, tum mater, dum filium osculabatur de cruce defixum inter spinas coronæ circumpositæ, quæ tempora sacra & caput nostræ salutis circumueniebat lilium hoc album inter spinas dicta est. tū & de Ecclesia inter persecutiones & angustias spinarum, tum anima candidissima iustorum inter aflictiones & passiones spinasque opressa laborum & miseriæ humanæ. Deifera virgo tota pulchra candida tota spinis circumuallata & fulcita, vt est hoc lij genus, nulla ex parte impetita est labe defectu vè aliquo, quo cū hoc lilij genere merito cōfertur. Sunt tandem rubescentia & aurata lilia coloris auri, refert Plinius eo loci Diascorides lib.1.c.1. quos æmulantur flores illi liliorum quos gestant pro diuisa Reges Gallię, ab eo tēpore quo Clodoueus cōuersus est ad religionē Christianā, eo enim met die quo susceptus est de sacro fonte, de cœlo immissi sunt in scutoque apparuere tres lilij aurati flores, trinitatis symbolon nomine cuius baptizatus est, loco trium serpentium horrendissimorū quos pro insignijs asportabat. Fructus forma occurit Luc.1.c. Christus vbi virginis fructus appellatur, sperabatur enim fructus

& gra-

& gratia in floribus & cęremonijs legis veteris, fructus erat cum esset finis legis & vltimum quod spectabatur in quem omnia pro tendebant Paulus ad Romanos.10.finis enim legis Christus.tum ventris virginalis fuit fructus, nō floris nomine significatus quod desuper peruenerit non præuia humani operis virtute virili, vt flores fructus præcedere asolent. Gigantis forma astute venit, psalmo.18. vbi de Christo dicitur.exultauit vt Gigas adcurrendam viam.excedit enim nostram mensuram excessu infinito, cuius respectu nos nihil sumus non solum Pigmei. Gratia psalmo 83.Quia misericordiam, & veritatem diligit Deus, gratiā & gloriam dabit Dominus.misericordiam & iustitiam scilicet, nec enim defraudat in aliquo iustitiam, quam vocat veritatem quod esse suum cuilibet reddat entitatemq; veri, gratiam & gloriā dabit Dominus, idest Christum qui totus gratia est & gratiosus vndique, & gloria, cum in visione verbi beatitudo nostra consistat. Germen vocatur Ieremiæ.c.23. vbi dicitur, Ecce dies veniunt dicit Dominus & suscitabo Dauid germen iustum, & regnauit Rex & sapiens erit, & faciet iudicium, & iustitiam in terra. Dauid nomine intelligitur, & promittitur iudex iustus de domo Dauid. Hinnulus Prouerbiorum. 5. propter humilitatem, & obedientiā quam matri pijssimę præstitit non secus ac hinnuli prosequntur matres ac si patre essent destitui, vt est videre in omnium animātium fętibus semel natis qui omnes hinnuli dicuntur, vt Christus temporali ortu sine patre natum esse notaretur. Homo pluri mis in locis sciptura inuenitur non fictus aut efigie eius simulatus, vt in alijs rerum icconibus occulebatur, imo verus homo, verus Deus extitit hominibus, vocat enim se hominis filium Marci.9, Matthæi.20. & alibi passim, vt hominem iudicem habere intelligamus qui nostra cognoscit, & nos respicit, vt caput membra virtutis influxu, motus & sensus, est Christus caput nostrum nos vero membra, vt dixit Paulus.1.ad Corinthios.c.11. Hominis caput Christus.Iesus vocatur, Saluator noster, Matthæi 1.c.Lucæ. 2. Quod nos liberauit de manu Sathanę propria virtu te imperio & potentia, & soluerit pro nobis pretium quod a nul lo altero persolui potuit pręterquam ab ipso, legislator, Iob.36. Ecce Deus excelsus in fortitudine sua & nullus ei similis in legis latoribus.spiritu prophetiæ Christum a longe spectans psalmo.9. Constituet hominē legislatorem super eos, pollicitationibus cō-

tinuis

tinuis & præcibus Patrem æternum solicitans psalmographus sa cer de Christi aduentu, Psalmo. 83. sic. Etenim benedictionem da bit legislator ibunt de virtute in virtutem, videbitur Deus Deo- rum in Sion. Est enim vere legislator qui debitam cuiusuis rei mensuram nouit, & iuxta mensuram ęstimationemque & verita- tem rei cuiusuis & esse, leges condit, ex ea enim notitia quid in omnibus constituendum sit exponit imperat. Omnium ergo Dominus & conditor rerum solus, leges potest stabilire & per illum alij, omnia enim tantum veritatis & esse continent, quan- tum illi per quem omnia facta sunt similantur. hinc lex est sen- tentia æterna. In luce occulitur serpens hic. Ihoannis. 8. vbi dicitur, Ego sum lux mundi, & infra. Ego lux in mundum ve ni. & alibi sæpe. Lucis enim sunt duo, & manifestare omnia, & fouere cuncta naturæ influentia & virtute calfacere & vi- uificare, notitiam atulit rerum supernaturalium naturæ Do- minus, qua & intellectum formauit vero, inflamauitque vo- luntatem & perfecit bono, influentiaque auxiliorum corro- borauit, non secus ac lumen omnia confirmat & sustinet in es- se. Misericors & miserator iustus Dominus, Psalmo. 110. me- moriam fecit mirabilium suorum misericors, & miserator Do- minus: escam dedit timentibus se, Psalmo. 111. Exortum est in- tenebris lumen rectis, misericors, & miserator, & iustus. Iucun- dus homo qui miseretur, & commodat disponit sermones suos in iudicio quia in ęternum non commouebitur. Ille qui est lu- men exortum post tenebras legis veteris, misericors est, cum omnis perfectio rerum ab illo productarum translata sit ab ip- so, in quo omnium rerum exemplaria continentur, quo mise- ricors est, & misericordiæ exemplar, & miserator, exercens sci- licet misericordiam & illa vtens, sed & iustus nam simul iusti- tiam agit, memoriam fecit mirabilium suorum, legis inquam & sanctionum, est hoc testamentum quod condidit, suæ vltimæ pri mæque voluntatis, relictum nobis, vt legem iustitiæ sectaremur. Medicus Matthæi. 9. non est opus valentibus medico, sed male habentibus. quo se medicum vocat, dictum enim fuerat Eccle- siastici. 38. Da locum medico, idest Christo. officium enim hoc exercuit, vt non solum langores, morbos, ęgritudines virtute il- la supernaturali expelleret propulsaretque imperio & potentia supra naturã, imo vltra omne opus medici infirmitates nostras,

& vulnera quæ ex nobis extirpauit ipse recepit, venenumq; nostrum cum non posset aliter educi quam suctu & haustu, vt est veneni conditio, sugit & recepit in se, vt nos ab infecto cruore liberaret Matthei. 8. Omnes male habentes curauit, vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam dicentem. Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes portauit. Isaiæ enim. 53. dictũ erat. vere langores ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit. Mediator Dei, & hominum vocitatur ad Thimotheum. 2. c: Vt hac astutia alliciat homines, & vocet ad se, & vere mediator, & mediũ est Dei & hominũ, cum participet vtroq; extremo deitatis & humanitatis, vere mediator cum extrema conciliauerit nostræ culpæ ruinæ & lapsus cum iustitiæ rigore & extremo, satisfeceritq; Patri pro hominibus. Pater pijssimus cui impendet filiorum cura Isaiæ. 9. Pater futuri seculi. Ex eo quod cũ in lege scripta iudex rigidissimus extitisset, Deus vltionum, in lege gratiæ Pater benignissimus sit placabilis blandus & mittis. Qui est, dicitur passim quod à se sit, reliqua vero existant & sint ab illo, vt ab essendi causa. Robur & fortitudo Ieremiæ. 16. Ructus Patris appellatur Psalmo. 44. vbi dicitur. Eructauit cor meum verbum bonum, ructus enim eandem substantiã suscepti alimenti ad os reddit estq; in ipso iterum repetitus sapor gustusque & substantia eadem; quo ructus Patris appellatur æterni, quod eiusdem substantiæ cum ipso sit, tum ructus prouenit ex abundantia & copia substantiæ intra nos contentæ, quæ quasi contineri nequit nec capi, ideoque eandem substantiam in internis commouet repetitque ad intra. idem cum principio totius Trinitatis Patre substantia fœcundissima deitas, in Patre qui sese continere non potest, quin filium vberrima productione generet substantia similem, idem substantia cum principio generante, interno actu ad intra, hinc verbum generatur, fatur enim Pater sibi eo verbo genito, viditque & noscit ea locutione qua sibi in verbo alloquitur omnia, & per ipsum omnia facta sunt, externa quasi locutione ad creaturas, qua producitur esse, & substantia omnium earum per appropationem ad verbum, etsi opera omnia ad extra, indiuiduæ Trinitatis sint. Sapientia vocatur Pauli. 1. ad Corinthios, cap. 1. his. Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu qui factus est nobis sapientia à Deo. Cum enim in ipso sint omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ Dei, exemplar esse & entitatis, perfectio-

fectionisque omnis creaturæ, cum ab eo sint creaturæ vniuersæ, & ab ipso in esse constituantur efficientis rationem obtinente,& quę continent entitatis & veritatis ab illo, vt ab exemplari sit, in ipsumque ordinetur vt in finem, omnia enim propter semetipsum operatus est Dominus, in tantumque à Deo ipso cognoscantur in quantum in verbo suæ notitiæ habent esse, & in tantum sint. Sapientia est scire verbum, per hancque altissimam causam, & supernaturalem res callere, sapiẹntia enim in se, est altissima causa cognitionis rerum, in reliquis vero est sapientia per hanc ipsam causam res noscere, Sacerdos Psalmo. 109. Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedec, obtulit enim Melchisedec Habrahę post victoriā quinque Regum Sodomorum, panem & vinum. non secus ac Christus obtulit Patri pronobis sese ipsum, suumque sanguinem ex pane & vino transubstantiatione facta, & instituit Sacerdotes offerre & pro se ipsis & populo, panem & vinum, duplicata figura Melchisedec,incruentumque sacrificium in memoriam cruenti, ipsummet Christum suumque sanguinem offerentes nostrę redemptionis pretium quod acceptat ęternus Pater, non secus ac accepit Abraham placideque suscepit de manu altissimi sacerdotis Domini Melchisedec,quæ ille obtulit. Fuit enim Rex Salen Melchisedec,& ibi altissimus Domini sacerdos, Salen vero Solima fuit prius dicta,& postea Hierusalem, interprętaturque Rex iustitiæ Hebræis, Geneseos.14.c. Est enim summus sacerdos à quo omne sacerdotium est.& qui sese obtulit Patri in crucis ara sacrificio cruento,sacratissimaque illa oblatione,nos de manu mortis liberauit,eripuitque de inferni seruitute. Splēdor ad Hebræos.1. qui cum sit splendor gloriæ & figura substantiæ eius,portansque omnia verbo virtutis suę purgationem peccatorum faciens sedet ad dexteram maiestatis in excelsis. Patris splendor quod in ipso videat omnia & sit simul cum Patre,vt splendor cum lumine, docet Aristoteles. 4. Thopicorum cap.3. lumen, prunam, & splendorem lucem esse, splendorem vero à luce originem ducere & generari, esseque eandem substastriam cum lumine & naturam vnam, lumenque in se manere & in subiecto cuius est, splendorem vero ad extra diffundi & reliqua illuminare. Intelligibilis illa substantia Patris in se manet, Verbum vero genitum in Patre permanens illustrat, & manifestat omnia, splendetque

in omnibus, estque figura substantiæ eius, hoc enim habet figuræ quod representet expresse quæ in essentiam continentur tanquam in principio, substantialiter tamen, vt vera substantia eiusdem substantiæ. Seruus Paulus ad Philippenses. 2. Sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens insimilitudinem hominum factus. vt posset dæmon Christum impetere, posset mors ipsum aggredi, formam mortalium & peccatorum induit, aliter pertimescerent omnia, fugerent, non subiret crucis tormentum. Seruus hominum factus, suis commodis intentus subministransque omnia illis necessaria, & vtilia. Sponsus Ecclesiæ per verba de futuro in lege veteri, per verba vero depręsenti in lege noua gratiæ. Terribilis dicitur Deuteronomi.7. Daniel. 9. psalmo. 46. plurimisque alijs in locis, quod exterreat, & expauescere faciat iratus, summam eius potentiam pertimescentibus mortalibus, Dei enim est omnia posse. Vinum Prouerbiorum. 9. Bibite vinum quod miscui (inquit Pater æternus) bibite vinum, quod temperaui, idest verbum humanitate atemperatum quod non secus ac vinum homines extra se educit, vt in illo viuant. quod dixit Paulus, viuo ego non viuo ego, sed in me Christus quasi ebrius & extra se, hoc vino titubans de eius vita assebarauat. Vox ad Hebręos. 3. hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Est enim verbum vox, per quam fatur ęternus Pater, suaque placita hominibus manifestat & explicat. Vnigenitus Ihoannis. 1. & 3. Sic Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret. Omnimodo vnigenitus non solum secundum ęternam generationem, sed secundum temporalem qua ortus est de Virgine Deifera, seruauit enim in quantum potuit modum generationis ęternę Virgo sacra, vt summa eius notaretur perfectio. Vitis vocatur Ihoannis. 15. vbi dicitur, Ego sum vitis vera vos palmites, vitis palmitum est caput, dicuntur enim brachia vitis partes illæ quibus anectuntur palmites, & pollices palmitum principia. Caput vero eorundem, vitis ipsa & parillema, hominis caput Christus est, dixit Paulus. 1. ad Corinthios. 11. Hominis caput Christus, caput Christi Deus. Quo cum hominibus vnum corpus efficit Christus, cuius capitis & vitis, nos sumus membra & palmites, nulla est enim planta in vniuersa rerum multitudine quæ adeo, recissis ramis & palmitibus effundat lachrymas ac vitis effundit, hinc contulit se viti assertor

noster

noster quod semel ac palmes aliquis rescinditur lachrymas copiosissime emittat, quod filium amiserit suique corporis partem palmitemque quo flet, & quasi mortuum deplorat amissum mẽbrũ recissum. Pastor Ihoannis. 11. Ego sum Pastor bonus qui cognosco oues meas, & ipse cognoscunt me me. Pastores alij, cum dificulter ouuium sibi subditarum dignoscere possunt vitia quibus infestãtur, latentes ęgritudines, morbos abditos, tum quibus egeant infectæ, & perfectæ adhuc pecudes non omnino callent, tum non omnes pastorem norunt, nec ipsum prosequuntur, alię imo alias neque omnes vnam neque omnes ducem vniuersalem catholicum ve. Christus vero sic est pastor, quod est bonus pastor noscens oues suas, & quæ sint de eius ouili, omnibus prouidens quę ad bonum earum spectant, & illæ omnes pastorem cognoscunt, & insequuntur duce & capite medio vno, Petro & petra, eo quod illas cognouit pastor, & ad bonum ouuium solum attẽdit non ad peculiare & suum, cum nullo egeat ipse, nec detrahat de ouibus vellera, aut vt pastores plurimi eas in carnificem diducat fallacia & dolo ideoque de eis curam gerant vt inse cędat sedulitas & cura captiosa. Pastor quod in terra dormiat apud nos in sacramento Eucharistiæ discooperto capite diuinitatis. Victor Habacuc. 3. Deus Dominus fortitudo mea & ponet pedes meos, quasi cerborum, & super excelsa mea deducet me victor in Psalmis canentem. agiles, & veloces, ponet pedes meos quasi cerborum, vt leuissimè percurrant terram, & ea quę terræ sunt, minusque hæreant rebus caducis & momentaneis, & super excelsa mea supra rationem & naturale lumen, victor ipse deducet me canẽtem in Psalmis beatitudinis & gloriæ, supernaturalisque visionis. Est in Hebræis loco illius verbi in psalmis diapsalma quod est idem ac Sela, quod verbum ex septuáginta, & ex interprætatione Theodotionis & Symmachi, idẽ est quod semper, quo reddit hunc sensum locus hic. Victor mortis inferni & peccati deducet me canentem diapsalma, idest in æternum, & semper gloria & honore, serpentis ergo efigie Christus voluit figurari propter tot tantasque astutias quibus vtitur, vt homines ad se alliciat & trahat, est enim serpens, vt monstrauimus latè supra totius naturæ callidissimum animans, vt dicitur Geneseos. 3. & ex tot, tantisque autoribus adduximus. quo modo Dauid nomine Christus subintelligitur ob mansuetudinem, & pietatem ob dilectionem

quam nomen Dauid significat diximus,modo Samsonis nomine quod lucem & solem notat,Iosue nominis quandoque quod Saluatorem obumbrat,varijs epitetis attributis diuersis vt tandem vbique Deus,vbique doctrina,vbique Christus.Cum omnia quę scripta sunt ad nostrā doctrinam scripta sint,vt dixit Paulus ad Romanos.15.quod scriptum est ad nos scriptum est , vt nō secus Prophetæ nomine multoties veniat intelligendus,dicitur Deuteronomi.18. Prophetam suscitabo eis. ignis denique Deuteronomi. 4.ob summam eius potentiam & puritatem, & Dominus Deus tuus ignis consumens & ædax nam more ignis omnia ad se trahit,purificat,& emendat,& ad se allicere conatur,in seque cōmutare secundum regulam veritatis eius in quo viuimus mouemur,& summus. Vltra Deus,Christus, verbum , gloria , honor, præmium,maiestas,misus,triumphus,puer,paruulus, de quibus & alijs infra.

De sensibus misticis, & figuratis elisis ex locis ignitorum Serpentium.

CAPVT VIII.

ONDITOR hominum , eorumque instaurator
75 semper,bonum eorundem intendens, varijs mediorū generibus remediorum varijs modis vtitur, vt mortales bono & æquo cōsulant, viamque virtutis sectentur,& à vitiorum tramite auertantur:hinc cum Hebræorum gentes apud AEgyptios commoratæ longo illo temporis interuallo in captiuitatem diductæ, ritus & mores AEgyptiorum immitarentur, qui vt supra monstrauimus atrocissimos & diros venenoque sæuiores mutos & surdos colebant serpentes , & in Deos venerabantur: hæc ipsa obscœna animātia postea ipsi prosequæbātur cultu & adoratione in deserto(id potest cū corruptis hominibus conuersatio & commertium,)quos vt summa sapientia ab idolatria & aposthasia reuocaret ignitos immisit dictos serpentes,in vltionem delicti & flagitij commissi,vt per ea per quæ quis peccat, per hæc ipsa extorqueatur, vt dicitur Sapientiæ.1

Tum

Tum, vt resipiscerent, & intelligerent ea ipsa pœnæ efigie commissam culpam, eamque fuisse inflictam ob scelus perfidiæ & ido latriæ, vt ad veram pœnitentiam renocarentur, fictoque serpente æneo Dei iussu elato, victos & superatos solo aspectu & signo dato cum viderent serpentes illos, Deos non reputarent, vmbra & figura serpentis sola depulsos vero Deo, numen aliud maius cum experirentur, voluitque sub hac forma serpentis obumbrari, exaltati celsique cœlum versus, vt cum naturam serpentis ęmularetur astutijs & artibus, tot tantisque quibus vti veniebat, vt homines cœli participes, incolasque eficeret, & serpens antiquus, Geneseos.3. Terra reptaret submissus pumilus terram versus, cognoscerent homines quantum interesset, inter vnum, & alterum distantiæ & oppositionis, & cum nos progenies viperarũ & serpentium essemus, cum factum fuerit tanquam vnus ex nobis ipse hominum artifex, habitu inuētus vt homo, (dixit Paulus ad Philipenses.2.) Serpentis formulam induit, vt mortales hanc ipsam antiquitus inuestiere, vt serpentes serpentem non reformidarent aut expauescerent, non secus ac in præsepio oriri voluit, quod homines in bestias iam methamorphosi peccati cum abijssent in præsepio Deum inuenirent, non in loco altiori, nobiliorive ne ipsi ignobiles humiles maiestate loci deterrerentur, imo loco illo humili & abiecto, hominem Deum humilem, ad modum hominum factus reciperent: habitu inuentus vt homo quo se vocat granum multoties in hoc scilicet præsepio apositum vt esset hominibus alimentum. Consuluit Deus, Matthæi 10. Euangelij nuntijs, gentiumque concionatoribus vniuersalibus Apostolis, mittens illos, vt gentes ad verum cultum allicerent, veramque Dei legem Euangelicam promulgarent hominibus, prudentes esse sicut serpentes, mille astutijs, artibus mille, 58
prudentia sacer concionator vti tenetur, vt hominum animos, ad veram reuocet sapientiam, debet esse acutissimi vissus, non secus ac serpens (diximus late antea), vt vitia populi callere possit, acerrimi auditus, vt spiritum & verbum, quod in sacris literis resonat audiat, serpenti enim inesse auditum acrem monstrauimus, tum exuere veterẽ homninem, vt serpens exuit senectam, & exuuias antiquas ad iustitiæ solem circulo actus, vt serpens sese circumuenit. à Deo incipiat & in Deum tẽdat, est enim Christus alpha & omega, & à se in se tendens serpentis more, ille debilissimi

capitis vt serpens continet, non ex proprio capite loquatur, sed ex capite Christo, qui caput est hominis iam antea tempus obseruet, prudenter agat, increpet, corrigat, omni instet tempore, prudentia & arte, non secus ac serpens expectat tempus, redditus solis ad ęquinocium, vt se nudet vitiosis exuuijs, solem scilicet iustitiæ & æquitatis dierũ, vt nudetur spolijs, sensus & motus impedientia, locum etiam seruet caute, vt seruat ille, qui solum ad radicem fęniculi visui vtilissimam nudatur, ab oculis & capite incipiens, à Christo, à Petro ab Ecclesia, primoq; deponens senectã propriam aliorum postea, certis locis legis Doctores sese manifestent non vage errantes, imo serpentes immitentur, dum renouantur, nec nimis popularibus negotijs misceantur, sed si opus fuerit, septem mensibus more serpẽtium terra circumuoluti proprijs domicilijs, semimortui viuant, his omnibus circunstantijs integratur prudentia, lac doctrinamque sugant, ab sponsæ & Ecclesiæ vberibus, actiuæ & contemplatiuæ vitæ; serpentibus enim lacte auidissimis illud eis non concessit natura, ab alijs imo ipsis erogatur, dum loco fœtuum vbera animantium emungunt, auulsis fętibus ab vberibus pijssimarum matrum serpentium artibus, quibus caudam ori substituunt, vt captiosè ipsos detineant, eis illudentes interim dum vbera exiccant, eoque modo lac eis ab exteris venit. doctrina lac scripturæque intelligentia ab externis accedat ab spiritu, non secus ac Actuum Apostolorum 8.c. Eunucho Candaces Reginæ AEtyopum, legẽti Isaiam qui intra currum suum non intellexit literæ spiritum, vsque dum Philippus ab exteris venit in curru susceptus, locũq; enodauit, hos sic instructos, & paratos serpentes blandos & mites acutissimi visus, acerrimi auditus denuo renatos, non a se edocentes, lactis auidissimos & doctrinæ, prudentes tempus, locum, personam obseruantes demulcentes fœtus, nullius veneni (cum in hoc genere plurimi sint cruore diro abundantes,) immisit Deus, dum ipse mitit Doctores fidei in populum edocendũ sic legat. si vero, vel intromittantur ipsi ambitiosi honoris, & gloriæ cupidi, vel populi vitijs, diuidunt influxum hunc, huncque continuum motum, inter Deum & homines, dicitur Ieremiæ. 59.c. Iniquitates vestræ diui
59 serunt inter me, & vos. peccatum enim cum alterius rationis sit, diuidit à Deo, vt id quod non est, diuidit ab eo quod est, loco horum serpentium, ignei veneni turgidi, vrentes, & tumentes cruo-

re im-

re immittuntur serpentes, vt populum vastent & depopulentur. Cœci, muti, & surdi capite proprio potentissimi, malitiæ & veneni, igne concupiscentię & ambitionis ęstuantes, ostētantes sese, qui subiectum potius commendant & sese operis suscepti officij & muneris, quam obiectum, in quod tendere tenebantur iure, surdi, & muti, qui nec Dei verbū audire possunt, nec loqui Dei verbum æternum, & inefabile his qui sine ipso ipsum fari conantur nisi illo detur lingua expedita & diserta, quo legis Magistris, quibus cura huius ouilis ex officio impendet & quasi fortissimi vigilantissimique canes fidissimique huius gregis quam custodire tenentur, de illaque anxi & soliciti esse dicitur Isaiæ. 56. Speculatores eius cœci omnes nescierunt vniuersi, canes muti non valētes latrare videntes vana, dormientes & amantes somnia, & canes impudentissimi nescierunt saturitatem, ipsi pastores ignorauerunt intelligentiam. neque enim panem alimentum hominibus esurientibus impertiere doctrinæ, imo vt dixit Paulus. 2. ad Thimotheum. 4. Erit enim tempus cum Sanam doctrinam nō su 60
stinebunt, sed ad sua desideria coacerbabunt sibi magistros prurientes auribus, & à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur. Tu vero vigila in omnibus labora, opus fac Euangelistæ, ministerium tuum imple. Soberius esto. Qui hæc nesciunt saturitatem ignorant, & intelligentiam. Ezechielis 3. Et linguam tuam adhęrere faciā palato tuo, & eris mutus, nec quasi vir obiurgans, cum autem locutus fuero tibi, apperies os tuum. surdi vero quod nec sua vitia, nec populi audire valeant. Sed pijssimus hominum structor, non salutis desperatos reliquit hos idolatras homines, legisque peruersores, æneo elato serpente quem in signo datum cum prospicerent pristinæ saluti restituebantur, insigno inquam mediatoris Christi venturi, vt corporalis salus Hieroliphicon esset expiationis & salutis animæ. noluit vero verum serpentem intuerentur, non viuum, ne serpentis vi pristinæ saluti reuocari censerent læsi, & factum naturæ serpentis, animantisque adscriberent, serpens vero erigi voluit, hacque occurrere figura non recussauit, vt cum homines serpentes amplecterentur reciperent sub ea forma latitantē abditumque Deum, vt dum in serpentem oculis venirent infecti, in manus ipsius Dei inciderent: quasi esca tracti, in hamum crucis Christi; serpentis sola efigie elata est in deserto, figuram progeniei viperarum pecca- 61

toris seruique suscipiens, factus homo verus, serpens & peccator seruus apparens solum, vt pro hominibus satisfacere posset patique carne passibili, semetipsum exinaniuit, formâ serui accipiẽs, in similitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo. Paulus ad Philippenses. 2. Isaias vero. 53. & cum sceleratis reputatus Marci. 15. & cum iniquis reputatus est. quo serpentem noluit esse alio quam figura elatum, vt solum peccatoris stecmata & insignia reportare intelligerent homines, non tamen labe aliqua peccati infici aut culpa detineri, & pro hominibus serpentibus vt satisfaceret voluit, ijs eisdem insigniri, dicuntur enim. Matthæi. 3. & 12. c. Viperarum filij mortales. interna vero secreta & abdita illius cælsi serpentis incorruptibilia solida, & personantia erant, ænei metalli diuinitatis, vt verum Deum & hominẽ enuntiarent gentibus venturum, primo enim Paralypomenon. c. 15. ordine secundo constituebantur, qui Cymbalis æneis personabant, prima serie voces erant resonantes , Dei scilicet attributa diuinitas, Deus ipse. secundo Cymbali bene sonantis humanitatis, iuxta vocem diuinitatis & verbi, iuxta verbum quo dicitur psalmo. 150. laudate eum in Cymbalis benesonantibus, in operibus humanitatis Christi, quæ iuxta diuinitatem & in diuinitate ipsa erant in eodem supposito, quibus nos persanauit à serpẽtis venenato morsu, tum constitui huius metalli immutabilis voluit reptile illud æreumque serpentem, vt ob peccata & vitia Idolatriæ & perfidię intelligi daretur celsum, serpentisque circulo figuratum cœlum æneum esse, terra vero, quæ reptu huius animantis notatur ferrea & sterilis. Deuterono. 28. his minatur idolatras Deus. Sit cœlum, quod supra te est æneũ, & terra quam calcas ferrea, vt ergo cognoscerẽt homines propter morsũ serpẽtis & ob illius ictus, Christum cruci afigendum esse, serpentem exaltari voluit, vt cognoscerent ob superbiam & elationem, formam serpentis illos con-
62 traxisse, qui prius erant ęnei originali iustitia inocentiæ statu: dũ enim reptauit serpens terra hominem icit, infecitque veneno, cuius est ea conditio & natura, vt repens terræ que afixus iciat & venenum difundat, sublatus vero & altus pungere nesciat nulloq; modo possit, quo si viriliter homo illum speret sublatis & extensis brachijs distentisque instar crucis, illum percurrit plicaturis & orbibus repens, vsque dum altiora & sublimiora inuisat, quo cauti & sagaces homines fortes manus expandunt & brachia subleuãt

bleuant in altum , vt dum fumitates & eminentiora eorundem contingat, impetu propellant agittét & proturbent concusu forti , vt serpentem procul amoueant quassentque impetu terram versus, docuit experientia. AElianus, & Aristoteles locis adductis Plinius libro.8.c.16. Rhodiginius, & reliqui , non aliter tetendit Deus brachium suum, verbum scilicet, & filium vt dum ipsum adoriri tentasset elatus & altus, brachio deitatis fortiter concusso & vibrato deprimeretur ille, æneo robore & brachio forti æreo diuinitatis verbi, non aliter cęcidit lucifer conscendere tentans Dei altiora. Itidem dum spirante Christo, expansis brachijs ascendit, crucem ratus posse impetere ipsum aliorum hominum more. Mirabilia plurima admirationis & nouitatis plena Chersydrum serpentem ignitum continere monstrauimus, vrentem & causticum, immissum inter illos , quos supra numerauimus populum Hebræorum afflixisse ob scelus idolatriæ , huncque prius aquis viuere in eisdemque commorari, ibidem genitum semel, nullius veneni aut malitiæ, postea terras inuisété, atrocissimi esse veneni diri & tetri, corruptissimique odoris, inficere omnia quæ ipsum contingunt vrere absumere, ignis more, radices quercum colere drinos dictus græcis, quasi quercinus , qui abditus in radicibus quercum fętido odore detegitur ; lęsosque semel hoc animanti semper in posterum, toto vitæ decursu tetrum illum odorem in perpetuum sentire. aptissimum Hyerogliphicon, eorum qui cum prius viam virtutis sectarentur medijs aquis laborum & aflictionum pauperie media , egestateque, ibidem malitia & venenum aquis & laboribus dilutis, postquam honorificam quercum inuisere, eiusque radices, & latibula ocuparunt illius folijs & ramis coronati, honorum & dignitatum. Omnia corruperunt inquinarunt tetro odore, infamia & scandalo , sic alios conspurcarunt, vt nunquam inposterum, aliud quam virus semel susceptum redoleant cruore infecti maiorum , quibus & populum inficiunt non secus , atque hic serpens ignitus , cum aliis vastauit Hebræorum gentes . Merito enim aquæ , labores & afflictiones obumbrant , naufragio & fortuna , quibus hæc nostra fragilis nauicula submergitur , quibus & cor opprimitur & sufocatur , vitali alitu intercepto , psalmographus facer . Psalmo.68. Saluum me fac Deus , quoniam intrauerunt aquæ , vsque ad animam meam, infixus sum in limo profundi, & non est sub-

stantia

ſtantia, veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. vſq; ad animam, ideſt vſque ad cor, & vitæ principium, vſque ad os, vſque ad ſpiritum & alitum quo viuimus: quercum honorum eſſe arborem docent antiqui omnes præcipue, Plinius libro. 16. c. 4. & ſecundo, Cicero. 2. de diuinatione, AElianus libro. 6. Rhodiginius libro. 10. c. 9. Iupitrique ſacram, quod ſemper vireſ-
63 cat, nullaque ſenectute opprimatur, quaſi ſemper eadem Deorũ more, fulmini non impetiatur, robore polleat, reliquis omnibus arboribus maiori, vegetior ſit, duret magis carie non infeſtetur, robuſtiſſima arbor, cuius ſpecies robur eſt arbor, Hiſpanice, Roble, a quo propter fortiſſimam eius naturam, vires robur allegoria ad ipſã appellamus, dicta robur à colore robo ruffo ve, quod in hac arbore plurimæ huius coloris lineæ manifeſtentur, non ſecus ac ſunt robuſti, ruffi homines, docuit Ariſtoteles. 2. parte phiſiognomiæ, quo antiquitus coronis ex hac arbore intertextis (quercinæ dictæ) honorabantur, qui cibem bello ſeruaſſent, & qui maieſtatem honoré & dignitates oſtentabant. qui veneno huius animantis fuere infecti (ſerpẽtis antiqui) ſemper idem ambitioſe odorantur, nec quiquam, quod non redoleat tumidam ſuperbiã ſentire aut percipere quæũt, quo Paulus. 1. ad Corinthios ſic hos increpat. c. 12. Si totum corpus oculus, vbi auditus, ſi totum corpus auditus vbi odoratus. Ij enim ſolum quercum & honorem proprium, ambitioſi contendunt, quaſi ſolus eſſet odoratus, ſuis paſſionibus impertitus, Pſalmo. 113. Aures habent, & non audiẽt, nares habent & non odorantur, Eccleſiaſtici. 30. his idolis ſui ipſius ſic dicitur. Quid proderit libatio idolo, nec enim manducabit nec odorabitur. non vtetur doctrina, nec odorabitur aliud quam ſe, vt drinos ſe ſolum odoratur, & qui drinum tetigit, quibus dicent ſubditi, & inferiores quos in cura habebant corrupti & vitiati eorum veneno, quod ſcriptum eſt Exodi. 5. Videat Dominus, & iudicet quoniam fœtere feciſtis odorem noſtrum corã
64 Pharaone & ſeruis eius, coram mundo & Dæmone. Iuſti vero a paſſionibus Cherſidri & Drini liberi cum Paulo dicent. Deo autem gratias, qui ſemper triumphat nos in Chriſto Ieſu, & odoré notitiæ ſuæ manifeſtat per nos in omni loco, quia Chriſti bonus odor ſumus Deo, in his qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitam, non adulterantes verbum Dei. Corrupti dicent, quod de Antio-

cho il-

cho illo miſſertimo 2. Machabæorum.c.9. Antiochus qui ſibi vi-
debatur etiam fluctibus maris imperare, ſupra humanum modũ
ſuperbia repletus,& montium altitudines in ſtatera appendere,
nunc humiliatus ad terram in geſtatorio portabatur manifeſtam
Dei virtutem in ſemetipſo cõteſtans,ita vt de corpore impij ver
mes ſcaturirent,ac viuentes in doloribus,carnes eius effluerent,
odore etiam illius & fętore exercitus grauaretur.ſunt eæ muſcæ
quas creat Drinus in ſquamis,quæ cum ad ſupera peruolare poſ
ſent mente cogitatione & conceptione, Drinum tandem inter-
ficiunt exedentes animantẽ proprijs altæ carnibus,vt ijs conſum
ptus intereat ille,quæ generauit vitioſa natura & halitu tetro.Il- 65
lud eſt virus huius animantis,ea eſt potentia tetri vaporis ſpiran
tis ab ipſo,ſic olfactum inficit,& in ſuam naturam potentiſſima
agendi ratione commutat,vt intus exiſtẽs in poſterum prohibeat
extraneum : quo perpetuo Drinum redolẽt,& nil aliud olfacere
poſſunt cuſi. Mirabilis eſt conſonantia , quæ in plurimis morbis
vitijsque animæ & corporis eadem reſonat, & ad proportionem
eiſdem quaſi remediorum generibus eodem ordine,& ſi alterius
ordinis hic & ibi, priſtinæ ſaluti reuocentur ægrotantes.ſummã
auxiliorum omnis curationis corporeæ ſalutis reduxit antiquiſſi
mus ille Hyppocrates ſcientiæ ſalubris facile princeps,ad tria ca
pita libro de morbis,& in aphoriſticis ſententijs his verbis. Quę
non curat medicamentum curat ignis,quæ non ignis ferrum.non
ſecus ipſe hominum autor medicus ſalutis ſpiritus,blandis reme
dijs,medicaminibus facilibus,vitia hominum corrigere tentat,
quæ ſi non ſunt ſatis,corrupta membra igne exurit , ne alia infi-
ciant & coinquinent,vt hic contigit Hebræorum populo , cuius
corrupti & fœdi homines cum præceptis & conſilijs a vitiorum
tumultu non reuocarentur,leni illo & blando auxiliorum gene-
re,igne vſtione cauſticis remedijs vti coactus,eos igne ignitisque
ſerpentibus incipit exurere,vt tandem ferro aboleat membra rei
publicæ corrupta & obſcœna,vt per manus Angelorum enſe nu-
do,& gladio ferreo vaſtauit populum ob ſcelus Dauid,& Moſes
idolatriam vltus eſt ferro, & in virga ferrea multoties populum
reuellem excuſit & direxit.Inter quos adhuc corruptiores magis
vitioſosque homines veneno ſerpentium infeciſſe reor , vt in his 66
corruptis & nullius vſus,facto periculo,reliqui non deſperatæ ſa
lutis reſipiſcerent & ab idolatria & apoſtaſia euocarentur,nõ ſe-
cus ac

cus ac belli duces, homines bello inepriores impeditos magis morte damnant in communi crimine, vt reliqui caueant in posterum atenteque viuant, expergefacti aliorum suplicio in alieno capite experientia facta, & non aliter minus bene apositos & eformatos panes infurnum conijcimus prius, vt in his periculum fiat ignis accensi, qui cum deformes essent, quod vitientur amplius non pertimescimus igne quouis. horum plurimi interire subito, alijs semel cussis veneno eodem & tetro viru serpentium, datus est remedij auxiliorumque locus, vt ad signum aspiciétes æenei serpentis ad Christum venturum cuius signum serpens erat, salutem adipiscerentur, his datur locus illis secus. Non alter serpentes euangelici tenentur populum castigare & corrigere medicaminibus dum opus est blandis, secus igne & potétia verbi Dei, tandem ferro desperatæ salutis homines, vniuersum robur apponentes suplicio & pœna. Igne communiter vtitur Deus in delictorum pœnam, exussit Sodomam eiusque incolas igne gutatim descendente de cęlo, gutatim vt more seruorum reuellium & cōtumacium exurerentur punirenturque, Hebræos Idolatras igneo veneno cōuulsit, damnatos extorquet igne & sulphure dixit Ihoannis Apocalipsis. 9. 14. 19. & alijs. Est ignis potentioris actionis omnium corporum sublunaris naturæ insuauioris acerbiorisque, & maius corruptibum, sulphur vero odoris corruptioris magis fomentum ignis, quod igne eget vt spiret tetrum illum halitum, ignisque in ipso seruetur maxime & accendatur, quibus olfactum & tactum excruciat Deus damnatorum hominū: ij enim duo sensus torquentur magis in reprobis hominibus, olfactus & tactus, tactus quod maxime eodem voluptates sectentur & dolores fugiant laboresque, cum ex hoc sensu intensiores excitentur passiones & vehementiores, doloris & voluptatis, quibus sensus trahitur & ratio subertitur magis, quam ex reliquis omnibus alijs præcipue si cum tactu gustum complectamur: est enim gustus tactus quidam. 2. de animo docuit Aristoteles, actiuiores enim qualitates ad tactum spectant quibus subito reducimur ad naturam nostram, non paulatine dixit Plato in philebo, & 3. dialogo de legibus, Aristoteles. 2. Ethicorum & 2. Rectoricorum ad Teodectem passim, ex gustu & tactu maiores passiones excitari, quod maiores voluptates & molestiæ maiores in illo contingant propter eficatiam obiectorum horum duorum sensuum, quibus substātia

67

nostra

nostra seruatur aut corrumpitur reliquis vero sensibus accidētia solum nostra immutantur, est gustus alimenti sensus, tactus vero temperamenti nostri conseruatiuus, nostræque substantiæ & vnionis, quo maximum dolorem sustinet, dum dissoluitur, aut corrumpitur illa, corruptiuis causis subito agentibus, sunt enim acti ua magis eorum obiecta, subito enim dum agunt multum obiecti præsentant simul, sine interuallo quasi, quo ex sensatione maiori cognitione facta, magis inclinatur potentia vt fugiat vel amplectatur obiectū passione excitata ab ipso, amoris aut odij, sunt in hoc venus, mollities, otium, desidium, vt in altero ebrietas gula, vitiaque alia, capitalia dicta, his enim res ad nos trahimus & illis coniungimur saltim in medio interno nostro, mutatione reali, reliquis per simulacra figmenta, & species vtimur hinc maximè escruciantur inter sensus isti quod in maiora vitia ex ipsis incidamus, quam ex quibusuis aliis, hæc vero illius cuius est tactus sunt vitia, quæ possunt occultari quadamtenus & silentio inuolui, olfactus vero punitur post illum sulphure tetro, quod vitia olfactus defectusque illius scandalo fiant, inficiant alios exemplo malitię & quasi ex cathedra pestilentiæ alios edoceant, corrupta fama odore tetro, odoris enim nomine fama & infamia, quæ ad alios 68
est natura sua, intelligenda veniunt literis sacris, dicitur enim Cāticorum. 1. 4. & 7. In odorem vnguentorum tuorum currimus, id est in famam operum altissimorum, Paulus: 2. ad Corint. 2. c. Deo autem gratias, qui semper triumphat, nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco, quia Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor vitæ in vitā, & ad hæc quis tā idoneus? Augu. lib. de cōmuni sermone clericorū duo sunt tibi necessaria scilicet cōsciētia, & fama: cōsciētia propter te, fama propter proximū. Hieronym. super illud Matth. 4. abijt opinio eius. Opera salutis sine fama boni odoris, non satis relucēt auditoribus, nec fama sine opere proficit, sine quibus forma veri sacerdotis non commendatur. gentes Thuribulum sufumigans ex thure purissimo suauissimi odoris depingebant, vt famam alicuius inculpatam denotarent inter omnia enim corpora, quæ naturam complent, ignis violentam magis corruptiuamque continet naturam, vt mista omnia eius calore dissol-

calore disoluantur putrescant, vrantur elementaque summa violentia ab ipso alterata deficiant, quo dixit Aristoteles 4. Metheorologicorum, cap. 2. omnia dempto igne, putrescere & vri, hinc igne absumenda sunt omnia iudicij die, ob eius voracem naturã reliquis omnibus alijs magis exedentem, cuius duæ sunt partes elementalis ignis, altera cauum Lunæ tenet, quæ commutãdo in se aerem ascendentesque exhalationes fouetur & cõseruatur, vt elementa corporaque reliqua quæuis in quæuis mutata durant, est alia in infimis & opacis, cauisque terræ locis, in cauernis ipsius, iuxta terræ centrum, ex diametro distans à cęlesti corpore, longius disita ab illo, omnibus alijs vniuersi partibus, in a mundi parte quæ est dicta inferior, cuius pars quædam infernus dicitur; purgatorium altera, & si hæc per diuinam potentiam, vbique esse possint, imo & non in loco, vt dæmon secum suam pęnam affert, vbicunque ijt ille, & tormentum ignis in carcere tetro secũ affert, hic sulphure fotus, vt teterrimo odore aspiret, damnatorũ animos & dæmonas affligit, in eisdem terræ visceribus genitus sulphureis exhalationibus ignitis dispositione grandi materiæ radijs solaribus & astrorum influxu succensis, ob perpetuum ortum sulphureæ substantiæ in imis terræ partibus subnascentis metallorum masa, quæ excruciat spiritus ignita, infame magis totius naturæ corporum metallorum corpus, fœmina, ex sulphure enim vt ex materia deformi, omnia metalla fiunt, vt patet in locis mineris quę in quibus hæc ipsa generantur metalla, sulphuris continuo partes incoctas habere, quæ si coquantur amplius, perficianturq; vlterius, in metalla abeunt. imo Chrymici artifices crudas partes ex metallis deponunt sulphureas natura, & ex ipso metalla eliciunt sublimato & recocto, crudam eius corri-
69 gentes naturam imperfectam fęmineam, vt semper, quod sulphuris est sit cruda materia, subterraneum magis terrestre imperfectiorisq; naturæ mistorum omnium. Metalla enim vt minus perfecta alijs reliquis naturæ mistis terra contenta, sine aere aut aqua, naturæ perspicuæ cœlestis luminis susceptiua influentiæque cœlestis; terra obuoluntur, inter quæ sulphur materia & fęmina extat, substantiaque cruda coctionis expers, imperfectissimum corpus, putridum quasi, tetrum spirãs odorem imperfectiori sua dispositione, & mistura quasi corrupta putrida & fœtida, his ergo duobus corporibus igne & sulphure, corruptissimæ essentiæ,

natura

naturalissimisque omnino corporibus infamibus, alligātur damnatorum spiritus & dæmones natura liberrimi, naturalissimis ijs imperfectissimisque corporibus maxime corruptiuis, in terræ carceribus opacissimi corporis, absque luce fulgēti & clara, imo tristi & obscura, coloris liuidi sulphureo halitu per vices spirante, coguntur que circa hæc operari eo carcere adstricti, nulla altera eis totius naturæ parte concessa, quo sume affliguntur constricti & ligati spiritus, non secus, ac ligati dæmones, & coacti torquentur, Deo, Angelis, superno ve dæmone, necromanticis extorsi miserè, sic & damnatorum animi, contra liberam eorundem voluntatem adstricti his rebus infimis ligati cruciantur & extorquentur diris cruciatibus, vniuntur enim his corporibus tanquam loco infami naturæ totius, sic enim alligantur his, vt alibi esse eis nullo modo detur, voluntatis cruciatu, postquam vero corpora suscipient animæ mortalium, ijs affligentur excessu terribili sensibilis tactus & olfactus, ignis & sulphuris, alteratis organis eorundem sensuum obiecto excedenti, quo non corrumpentur etiam si illis detorqueantur, quod eorum spiritus po sint corruptionem vitare, animæque corporis corruptionem, autoris naturæ potentia, in pœnam, immortalitate suscepta & supli cium damnati, vt illis maior æternaque infligatur pœna, præcipue quod Deus eleuat ignem, sulphurque, vt pœnam inferant in spirituales adhuc substantias, etiam si diuersas genere & ordine, ideo ergo corruptiuo igne scelera punit, sulphureque tetro.

De innominato serpente.

CAPVT IX.

CTVVM Apostolorum capite. 17. Sic extat scriptum. Stans autem Paulus, in medio Areopagi, ait. Viri Athenienses per omnia quasi superstitiosos vos video, præteriens enim, & videns simulachra vestra inueni, & aram in qua scriptum erat, ignoto Deo. Quod ergo ignorantes colitis hoc ergo annuntio vobis, Atheniensium enim 7

V alioqui

alioqui doctissimi plurimi iudicantes vnam esse causam primam aliarum omnium motiuam, sentit Plato in Parmenide & Thimeo, Aristoteles Physicorum. 8. Methaphysicorum 9. Hancque incorpoream, immutabilem, ęternam, infinitęque virtutis, Deos alios, imo Dæmones quos Deos gentes vulgusque constituebat, fide non recepere, & si exterius Iupitres, Saturnos, Martes, reliquosque in gratiam populi faterentur, ignoto vero Deo occulto & abdito, innominato, vero, aras, templa, phanos, struxere, vt veritatem ipsam absconditam, solo intellectus lumine visam prosequerentur cultu & adoratione, ob populi metum non audentes nominare, hic est Deus sine nomine qui serpentis efigie occurrit locis adductis. Inter ignitos vero vrentes, & causticos summe serpentes, Sæpem adduximus reptilem ex Isidoro 12. AEthimologiarum libro capite. 4. & Aristotele locis plurimis adductis supra. Solino, Plinio alijsque grauissimis naturæ historiæ autoribus. Serpens prophani, ambitiosique veneni, mole minimus potentia maximus insuperabilis naturæ viribus, quem Aristoteles serpentem innominatum vocat locis eisdem cum Isidoro, & reliquis, vocauit Isidorus sæpem quod septica græcis carnem absumant medicamenta, exedentia dicta & exurant, & septo quasi laterum facto vicus se offerat profundum & cauum, huncque in agro in quo laser colligitur oriri referunt implacabilis morsus, cui solum extat remedium contritus lapis, impuluere reddactus sepulchri cuiusdam Regis antiqui, cuius ignoratur nomen, vino epotum. qui ferunt serpentes alios veneno teterrimos, si hunc deuorauerint atrocissimi virus fieri, cuius tres enumerant species, innominatum, Salpingam dictum, ab Isidoro serpentem, & indicum, cuius cruorem, non inferiorem esse igne stabiliunt, huncque sacrum serpentem appellari ab incolis eius regionis, ob summam & insuperabilem eius energiam & actionem, quam impertiri reliquis serpentibus docent, semel ac ipsum vorarunt, ipsosque insuperabiles fieri ipso suscepto Ieiune.

7 Serpentis efigie nobis occurrit, Christus exaltatus in deserto, sic enim oportuit exaltari filium hominis, insimilitudinem hominum factus, habitu inuentus, vt homo reputatus cum iniquis, & sceleratis cum progenie viperarum serpentium, & cum filijs antiqui serpentis, vt humanum iudicem mortales

tales habere intelligerent, hominemque, non solum vltionum Deum, habitu, & natura humana, placatum, rectum, liberum omnis culpæ reatu, cum regula futurus esset omnium nostrarum actionum, quo serpentis effigie voluit obumbrari, serpentesque, Apostolos discipulos legis Doctores, consuluit esse cautos & prudentes, ipse serpens circulo æternus & astutijs amoris hominum flagrans, qui de se inquit Psalmo. 21. Factus sum vermis, & non homo oprobrium hominum, & abiectio plebis, factus homo quasi non homo, vermis inquam, & hominum abiectio, humilis, mitis, inferior, factus, & subditus, ministrans, sine nomine, qui factus est obediens vsque ad mortem. Marci 10. sic. Nam & filius hominis, non venit, vt ministraretur ei sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis; vermiculi vero huius minimique serpentis, ea erat potentia, vt amplissimam Hæderam fortissimi trunci, altissimarumque radicum erroserit & subito vastauerit Ionæ. 4. capite. Hominumque delitias & vitia; serpentem hunc semel ac edere serpentes reliqui, Christicolæ semel atque hunc serpentem degustarunt ieiuno & mundo ventriculo & corde, sub exubijs panis & vini Eucharistiæ sacræ participatione deitatis Dij facti, ipsum robur eandem virtutem recipiunt, quæ in serpente hoc sacro & minimo continebantur, innominatus erat, inefabilisque, ob summam eius potentiam, quam nullo nomine circumscribi posse fatebantur, omnes quodquod de illo fari sunt ausi. Hunc latissimum caput obtinere, ventremque amplissimum in sua magnitudine, ij idem efferunt autores Christi caput Deus. Paulus. 1. ad Corinthios. 11. Latissimum est caput Christi, nullo termino circumscriptum, venter amplissimus, deglutiuit enim mortem ille, qui vita erat digessit illam, commutauit in vitam, nam in se euersit, quo iam non mors, confecit enim illam potentissimus iste Sæps, omnipotens fugans serpentes omnes alios mundi, dæmonis, peccati, mortis, quos fugare Sæpem simul ac apparet, docet Isidorus loco adducto, carnisque passiones, qui cum paruus sit minatur reliquos illumque expauescunt alij. Isaias. 11. c. Paruulus minauit eos. de Christo, termino nullo, nullo nomine exprimi potest, hic innominatus serpens: inefabilis sine nomine, omni ex parte infinitus, incóprehensibi isq; sub-

stantiæ, inaccessibilisque naturæ viribus, ab omni intellectu creato, cum essendi modus ipsius excedat, nostræ naturæ modum, eiusque actus, cum sit illi esse substantiantia, & substantia esse, nulli alteri, præterquam ipsi ex essentia conueniens, ex
72 Diuo Thoma colligitur.1.part.quæst.12.artic.7.in corpore, nulloque nomine sic enuntiabilis, aut vt est præfigurans nullũ, substantiam ve eius exprimens, quo dicitur Exodi.5. Et nomen meũ Aoai non indicaui eis. Duo enim sunt genera nominum quibus res vocitamus, primitiua & deriuatiua, primitiua sunt, quæ imponuntur rebus primario inuentis, Deriuatiua, quæ ex primitiuis veniunt, quodlibet vero genus ex his, dupliciter imponitur rebus significandis dum rationabili causa, & non ad libitum temere vè nomina aptamus, aut propter effectus rerum & opera nomina imponuntur, ex aliquibus ve accidentibus, quæ rebus cõtingunt: aut propter substantiam ipsam nobis notam eo modo quo possumus, quam eo nomine terminamus, in substantijs quarum notitiam, nos habere possumus, vt in rebus corporeis & materialibus pro hoc statu, quo anima assidet corpori, separata vero, & Angelis secundum substantiam nomina imponere poterit, quod eorum valeat suscipere essentias. Cum vero Dei substantia sit supra omnem captum hominis, solumque a nobis cognoscatur naturæ viribus, per actiones & effectus ad extra, vel negatione rerum omnium, superiorem constituendo naturam, aut collectione perfectionum vniuersarum, imperfectione sublata, eiusque substantiam non possimus intelligere aliter, nomina quæ nos illi imponimus, vno ex his tribus modis coaptamus significatiua accidentium; at substantiæ eius nomen nullo modo possumus aptare significatiuum ipsius per substantiam Dei, quod exprimat entitatem illam supernaturalem, & esse ipsius. Alias essentiam Dei intueremur, & viribus naturæ ipsum, qualis est, spectaremus modo, quo nos nomen imponere illi nequimus, quod ipsum, qui sine termino est terminet ex substantia, inefabilisque est nobis secundum hanc rationem, vt essentiam significet, nisi ipse nobis reuellet, manifestetque Deus. Varijs enim nominibus, & notis ex effectibus ab ipso productis ipsummet rerum omninm authorem appellamus, nominaque varia illi imponimus, hoc & illo

illo genere linguarum, omnia ipsum per respectum adextra significantia, & vt creaturas aspicit, earundemque protector & benefactor est, ab ipso vero est nomen ipsum, absolute denotans, in suo esse naturæ, adiectiua enim nomina ex attributis illi impertimus varia, & diuersa, vt sunt varia Scripturæ loca, quibus hæc patent. Geneseos.1. Elohim in plurali numero, id est Dij, vocitatur Deus, cuius nominis singulare est, El, idest Deus, aut Elo 73
hah, Deus etiam latinis, Deus enim idem est, quod ambiens omnia, & complectens, currensque per omnem naturam; à verbo Græco τεώ Teo quod est ambio & percurro. Dicitur enim Geneseos.1. sic. In principio Elohim Bara, Elohim enim Deum iudicem consignat vt a primo scripturæ verbo nos iudicem habere intelligamus & sub iudice viuere, idest Dij, creauit cœlũ & terram: plurali huius nominis Dij iuncto singulari illius verbi creauit, cum nomen hoc singulare habeat El, & Elohah, & verbum Bara plurale Barauh, vt essentiæ diuinæ vnitas, singularitasque, in singulari illius verbi notaretur, in plurali vero nominis personarum Trinitas, opera enim Trinitatis ad extra sunt indiuissa, omnibusque tribus adscribuntur personis, vt dixit Augustinus. quo dixit Dij creauit. verum vt essentiæ vnitas notaretur, mysterio Trinitaris obumbrato eo in nomine pio auditu; Dij enim, & si dicatur non plures Deos stabilit, aut decernit locus ille cum solum vnus ortodoxa fide fatendus sit, & ex symbolo sacro Athanasij, de fideq; est tenendum; vbi dicitur, non tamẽ plures sunt Dij, sed vnus est Deus, sed Dij nuncupantur, idest habentes deitatem numero vnam, quod verbo Hebræo dicitur quod adiectiue significet, latine vero cum substantiam notet magis, numerum, non admittit, ne in essentia pluralitas concedi videatur, Elohim Hebræis deitatẽ habẽtes, vi nominis enotatur, & vt Deum de Deo, Deum verum de Deo vero, tenemur concedere symbolo Ecclesiæ, & Chathezismo sancto deitate eadem numero vna, in generante & genito, pluresque personas eiusdem deitatis, hoc nomine Hebræo, non Deos plures notant Hebręi catholici, sed plures deitatem habentes eo nomine signant, quo idem est dicere Dij creauit, quod Deus creauit, qui in tribus personis est, & hoc est Elohim Bara posse mysterium Trinitatis eo nomine colligi, tenet Magister.2. sententiarum distinctione.1. Quem secuntur scholastici omnes quasi Theologi, tum Burgensis. Nicolaus de Lyra in

Genesi, Galatinus, Augustinus, Eugubinus, Ambrosius, Chaterinus, alijque non pauci. Nec qui ex Rabinis sustinent nomen hoc Elohim, singulariter & pluraliter indifferenter significare plurali numero acceptum, vt modo Deus, modo Deũ plurale significet, huius nominis significationem illiusq; rationem percallent, nec quod vltra asseuerant iunctum singulari verbo, Deum solum significari, plurali verbo Deos verum tenet. Quo negant ex hoc nomine Trinitatis mysterium colligi posse, nam inquiunt singulariter accipitur iunctum singulari verbo, & sic eo loci Geneseos Elohim Bara, idem est quod creauit Deus, non Dij creauit, Geneseos enim. 35. legitur. Quia ibi apparuerunt ei Dij. Vbi de vero Deo facto sermone plurale Elohim plurali apparuerunt nectitur, vt iam plures Deos fateremur quod impium esset, nam vt docet Rabinus Ihoanas super eum locum & Hunna, loci omnes Scripturæ sacræ ex quibus Epicurei plures Deos nituntur colligere ob Hebraismata, in eisdem & remedium suæ inscitiæ manifestissime patet: nam vbi legitur. 35. citato. Quia ibi apparuerunt ei Dij, consequenter legitur, & fac ibi altare Deo, qui apparuit tibi. Deuteronomi. 4. vbi dicitur. Quæ est gæns magna, quæ habeat Deos propinquantes sibi. Illico legitur, sicut Dominus Deus noster. Neque enim mysteria omnibus locis reuelanda sunt, sed vbi opus est Trinitatis sacramentum figurare, ibi Elohim plurale cum verbo singularis numeri addictum obumbrat, quod nomen etiã si cum verbo pluralis numeri conectatur multoties in sacris scriptis, non ideo essentiæ pluralitas colligitur, vt obijci posset in hãc sententiam argumento facto à contrario sensu, sed solum Deos idest deitatem habentes personasque diuinas enotat eadem deitate vna numero tales, vt Deus de Deo eadem deitate sit, & eodem Deo, & tunc vtrumque nomen & verbum, personarum pluralitatem pernotauit, vnitas vero essentiæ ibidem non manifestabitur, aut Trinitatis adumbrabitur eo loci mysterium, si opus nõ est ibi reserare, quod Rabini plurimi intellexere, vt in Glossa Salomonis super Oseam capite. 11. extat scriptum apud Hunnam, & reliquos: neque enim omnibus eadem mysteria conceduntur, inefabilis illa substantia & essentia prima. Deus ipse incomprehensibilis varijs nominibus ex rerum effectibus impositis obumbratus, nullo melius alio nomine significari potuit, quam nomine non nomine illo, ab ipso hominibus dato Iehoua, quod si pro-

 prietates

prietate,qua hæ literæ iuxta Idiomata Hebræa proferri merentur,enuntiaretur omnimodo inefabileq; esset,hocq; ipsum est apud nos Dei nomen,negatione nominis ipsum exprimere, cũ sit vnus ex modis cognoscendi Deum,per negationes rerum omniũ creaturarum ab illo,indicibilem suam substantiam constituere, hoc tenebræ statu,interim dum militamus , & viã percurrimus, vsq; dum termino ipso,Deo dante,fruamur,eum videntes pacificè,& quod illi nomen competat secundũ quod est ab ipso edisscamus,& in ipso eius esse & substantiam contemplemur;hoc vero excelsum nomen mysterijs & sacramentis plenũ Iehoua,quãtum à nobis capi potest,hoc vmbræ statu,significat ipsum substãtialiter magis,& si in ęnigmate,vt dixit Paulus liberumque magis esse ipsius,non per effectus,sed per esse quasi eminens esse adnotans excelens supernaturale vnum & multa significans,seu illum qui in se est,tum generans amore flagrans geniti , quo tota Trinitas eo venit nomine intelligenda Pater generans , genitus filius,vtriusque productus,amor quod vt proferrent Hebræi , cũ proprijs literis nuntiari non posset,literis tantum consonantibus constans scripto, inefabilibus omnimodo,cum ijs os claudatur, vocalibus vero apperiatur illud,eius vice nomen substituere fabile Adonai,quod proferebant eius loco semper,quod inefabile alterũ occurrebat scriptis sacris,quod secundum proprium significatũ Deum, secundum pronuntiationem Dominum enotabat,dictum ab Hebræis,Sem,Hemmephoras,idest nomen expositum & manifestum,quod Deum ipsum inter illa,quæ substantiã eius figurare valent clarius reliquis adumbraret,quodprimitiuũ & à nullo alio deribatum nomen existit à se & non ab alio significans aut enuntians,quod cum Sceua,&He,literis,per lenẽ aspi 75
rationem scribi & pronuntiari debet,vt propriam seruet naturã Iehoua non corruptam,vt quidã corrũpere conantur,quod Sceua,He literam Guturis præcedens quãlibet,per symcopam tunc nomen proferendũ esse sustineãt quoduis, quo legunt & scribũt Ioua,a quo nomen Iouis irrepsisse opinantur,impiè satis cũ nil in eo nomine mutandũ sit addẽdũ detrahendum ve, nomenq; hoc, cũ He aspirari debeat,quod Ioui non quadrat scripto pręcipue, quod iam nomen istud,non Tetragrammaton,idest quatuor literarum esset,sed trium dũtaxat,& cum Moses illud scripserit,hoc ordine Iehoua,non habet locũ,quod ipsi nitũtur per symcopam

aufferre, nec regula est vera nisi rarissime, vt symcopa, rarissime efficitur, linguis omnibus, & sine regulai, vt docet Rabbi Haccados, dictus Doctor noster Sanctus, in libro reuelationis secretorum in Epistola illa, quam missit ad Antoninum consulem vrbis Romæ. de huius sacri nominis significatu, & Rabbinus Moses filius Maimonis, Moses AEgyptius, libro more capite. 60. primę partis, Nehumias filius Haccanæ in Epistola secretorum ad filiū suum Haccanam, qui docent huius nominis Iehoua, tantam esse reuerentiam & cultum, vt solum sacerdotes in Sanctuario proferrent dum populum benedicebant, certo quodam, occultoque modo pronuntiationis, quod non scriptis, sed traditione maiorum in posteros reuelabant, venisseque vsque ad Simeonis sanctissimi tempora, qui Christum circuncissit, ex quo vero mortus fuit ipse cessasse, veramque eiusdem prolationem. vice huius nominis per nomen Adonai iure iurabat populus, indissolubile quodam iuramenti genere, cœremonijs plurimis, tanquam ad maximum Sacramentum accedentes, ieiunij, in templo, cōuersi ad Solem, brachijs crucis figura appositis, tribus manuum digitis compressis, soluto indice, & pollice, quasi per mysterium Trinitatis iure iurando pollicerentur, digitis occultatis & compressis tribus, simul hac figura cum nomine mysterium Trinitatis enuntiantes, & absconditum sacramentum mysteriumq; abditum. Iehoua vero nomen, sacerdotes vna vice in Hebdomada filios edocebāt, significatumq; eius, & prolationem, qualiter ab hominibus proferri poterat, in se inefabile & indicibile nomē, docet Rabbi Moses Maimon. 1. c. & 60. primæ partis, Adonai enim, non solū de Deo, sed & de Angelis dici consueuit, vt videre est Genesis. 18. capite. Vbi illi Angelo dicitur, Adonai, si inueni gratiam in oculis tuis, cum Iehoua solum ipsi adscriberetur Deo, Hebræi vero, nullo modo audebant nomen hoc pronuntiare, propter illa, quæ in libro sanctificationum in capite decem nobilium, super illud Exodi. c. 3. dicitur a Rabbi Abina, vbi sic, hoc est, nomen meū in ęternum, legitur ibi seniorem quemdam dixisse, non esse ibi scriptum in æternum, per verbum Leolam, sed Lealam, quod significat, vt cœletur & abscondatur, rursum & ibidem est dictum. di-
76 xit Deus Sanctus & omnipotens, voce non pronuntior, sicut scribor; scribor enim cum. Iod, He, Vau, He, consonantibus inefabilibus: Quæ literæ correspondent his nostris. I. h. u. h. quæ sic scri-

ptæ

ptæ fari nequeunt, legor tamen his super additis, vt addidit Hebræorum populus, vt Deum posent nominare, Aleph quæ est consonans Hebræis, Daleth. Num. Iod, quæ correspondent nostris a.d.n.i. quæ coniunctæ cum alteris ex lege pronuntiationis, & Grammaticæ Hebreæ, reddunt Adonai; de Iehoua vero dixit Abba Saul, in libro Sanhedrim, in capite Helec; qui pronuntiat ipsum nomen quatuor literarum, (vt literæ eius sonant pronuntiatione adhuc hominibus concessa irreuerenter) nō habebit partem in sęculo venturo. qua propter populus dum occurrebat nomen hoc subricuto eodem, Adonai loco illius substituebant. nouit Deum nomine carere debito. Mercurius adhuc Trimegistus in Pimandro, vbi inquit Dei nomen non potest humano ore efari: Tum delphicus Apollo Cacodæmonque hæc tacere non potuit interrogatus quid esset Deus, dixit qui sine nomine, in hoc vęro ab ipso hominibus reuelato Iehoua, Trinitatis mysterium cōtineri, symbolo & figura, Ij omnes Rabbini asseuerant locis adductis: Sunt enim tres eiusdem literæ. Iod, He, Vau, vt ex numero earundem personarum, numerus daretur intelligi, He, quod bis inuenitur in hoc nomine naturam duplicem secundæ personæ notat, vnius suppositi: prima enim litera, Iod, principium significat, eo quod aliarum omnium principium sit, cum omnes Hebræi alphabeti literæ, eius figura supposita eformentur scripto, ipsaque à nulla altera ducat originem, quæ rectissimè Patrem notat in diuinis, qui est omnis Trinitatis principium, vt Augustinus dixit, secunda vero, He, quæ esse & viuere Hebræis exprimit, filium, per quem omnia facta sunt, in quo viuimus, mouemur, & sumus. Paulus dixit. Tertia Vau, dictio copulatiua est, & significat copulā, & nexum, qua optime Spiritus sanctus exprimitur, tertia Trinitatis persona. Chaldei per triplex, Iod, circulo inclusum, signo Camez apposito crucis formā repræsentans, (mirabile dictu) Deum compellant, vbi altissima latent sacramenta, Iod, enim principiū significare diximus & esse omnium aliarum alphabeti Hebræi literarū, quo notatur tres indiuiduę Trinitatis personas omnia adextra produxisse, quęlibet per, Iod, vnum adumbrata principio, Camez vero deitatem vnam ab ipsis ęqualiter participatam designat, crucis instar infra ad medium appositum, quod secunda Trinitatis persona subire voluerit crucis tormentū, circulo ętеrnitatis hæc omnia comprehensa sine fine & principio. Cuius nominis 77

minis inefabilis tres sylabæ. hoc itidem notant, tres Hypostases, quæ sicut eiusdem nominis æqualiter rationem participant, sic illæ equaliter diuinitatem. Imo nomen illud, in quo omne genus flectitur cœlestium terrestrium & infernorum, Iesu, omnium redemptor instauratorque illius imaginis, quam a mundi principio homini impresserat, easdem literas quas nomen Iehoua amplectitur & nomen ipsum Iesu continet, & si non figura saltim pronutiationis lege, qua iuxta ritus antiquos Hebræos proferebatur, ab angelo ea prolatione quasi illi debetur lege, prius audito & a nulloantea, eo proprio dicendi ordine. cuius literę cū Iehoua ex lege dictis eundem reddere sonum constat, videlicet. I. & V. inter quas, H. duplicatur iuxta. E. secundam literam, Ihehu ac sidicas Hebræorum more, quod naturam duplicem obtinebat secunda persona indiuiduæ substantię, non seruatur vero scripto figura eadem in literis Hebræis in Iesu & Iehoua, quod verbum formam serui acceperit, aliamque à se figuram, habitu inuentus vt homo, quo Iehoua in Iesu abditum & occultum erat, & deitas in humanitate, nomen enim hoc Messię proprium erat, quod Saluatorem exprimit, vnde Abacuc. 13. Gratias Deo reddens de hoc nomine, quod a Patre ęterno impositum fuit verbo, prædestinatione & præuisione ęterna, & in spiritu præuisso Prophetis reuelato: sic inquit. Ego autem in Deo gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Ezras. 3. Reuelabitur filius meus Iesus cum ijs, qui cū eo letabuntur, mouetur filius meus Iesus, & conuertetur ad me sæculum. Radenus Haccados, qui tempore Antonini cōsulis vixit de hoc sacro nomine, sic inquit. Quia Messias homines saluauit vocabitur Iesuha, gentes vero, quæ fidem eius sectabuntur, vocitabunt eum Iesum Hebræo idiomate & prolatione propria. Iesuha enim saluatorem significat, Iesus qui saluauit, salutemque, saluatorem denique, quasi idiomate Hebræo notetur ipsum principaliter fuisse missum ad oues quę periere de domo Israel, sicque saluatorem, quasi munus suum actu exercens, appellant Hebręi Iesum, gentes vero qui saluauit. è longinquo magis, eis salutem promittens, etiam est mirabile quod Geneseos. 49. c. illis verbis cōtinetur. Nō recedet scęptrum de Iuda, quæ verba apud Hebręos, sic habent. Iauo, Silo velo, quorum verborum, si primę literæ initiales vniantur, Iesu nomen reddunt Hebræis hocque nomen, eisdem constituitur iuxta Hebræorum prolationem, I. cum punctuatione

ctuatione. E. summitur ex Iauo, quæ reddit Ihe. S. ex Silo. V. ex velo, quibus resultat nomen Iesu, E, aspirata, hoc modo Iesu, quo inualuit vsus, apud latinos & Hispanos scribendi hoc nomẽ, hac cifra, IHS Iesus, ex Hebræo vt. H. aspirato linea transuersa crucem configurent eo nomine, & hoc modo scribant & præfigurent I E S V S iuxta Hebræorum graphides, nomen mirabile de quo Isaias capite. 61. sic. Vocitatur tibi nomen nouum, quod os Dei nominauit. Nam, & si in sacris scriptis tres fuisse hoc nomine notos, reperiamus, Iesus naue. Iesus Syrach, & Iesus Iosedec; quorum, naue, vir fortissimus extitit, qui deuictis hostibus filios Israel in terram promissionis introduxit, vt Christus in patriam, & Iesus Syrach, qui sapientiam renouauit, figura Christi, qui vera sapientia patris erat, & Iesus Iosedec Sacerdos sanctissimus, qui templum Domino edificauit, vt Christus Ecclesiã fidelium Christicolarum, tamen ij non Iesua, idest Iesus, sed Iehosua, quod non est idem nomen, sed longe aliud ab illo, Iesus enim saluatorẽ significat salutem & saluationem, prolatione debita. Iehosua vero idem quod Deus saluabit, vt clare pateat nominis differentia, hoc enim nomen, nunquam cum re significata auditum fuerat, vsque ad aduentum Christi, neque eo aliquis nominatus, vsque dum reuelauit per Angelum Deus, nec saluator vsque ad Christum, a longe imo saluauit Deus venturus, similiter & innominatus hic serpens Deus cuius substantia mortalibus viatoribus nullo potest exprimi nomine, sed solum ex parte per respectus ad creaturas notificari. nomine duodecim litterarum vocitarunt Hebræi, loco illius nominis inefabilis Iehohou, Abbenruahacodes substituẽtes idest Pater, & filius, & Spiritus sanctus, ab Patrem significantes, ab, enim Patrem significat Hebræis, ben, filium, ruah haccodes Spiritum sanctum, quę & si nomina diuersa sint, vno nomine dixere illi, vt vna essentia trium personarum notaretur; alijs, alijsque nominibus exprimere cupientes hanc immensam substantiam, tandem sine nomine reliquerunt, postquam mille nominum generibus eandem sunt aggressi nominare, quo innominatus relinquitur serpens hic æternus circulo actus, imo Christus ipse serpens que ille minimus factus, quia ipse voluit, vt Isaias dixit. Internus humilis & sine nomine vixit abiectus & ignotus, tamen ea fuit eius potentia illud robur, vt potentissimos mundi serpentes au-

tes, aufugauerit superauerit, viceritque, vermiculusq; iste Ionæ vanas & virentes mundi Hæderas nocte vna passionis eroserit, Ecclesiam struxerit, aduersus quam non præualebunt portæ inferi, maximum exemplar concionatorum legis Euangelicæ, qui & si ignoti & sine nomine, si innominati fuerint, hi minimi potentius multo, quam arrogantes, ambitiosi, consulentesq, solum auræ populari, lucrabuntur mortales minimi serpentes alioqui, vitia maxima aufugantes & eradicantes penitus, neque ideo illis de sua sorte pœniteat, sed sit hoc solatium maximum, serpentesque cũ sint Euangelici, hunc potentissimum immitentur, eumq; æmulentur vigilanter; est ea huius animantis potentia, vt non solum carnes depopuletur verum ossa & neruos absumat, non solum carnis mollitiem verum & ossa vitiorum, non solum vitiorũ actus, imo & habituales eorundem dispositiones, è quibus proueniunt. potentissimũ extat auxiliũ huius serpentis morsui, conscientiæq; stimulo, vino charitatis bibere huius Regis innominati lapidẽ sepulchri, vti scilicet sepulchro morte & Christi passione Ecclesiæque Sacramentis salutaribus. Hic est ignotus ille Deus, innominatusque, de quo intelligitur locus ille Pauli, adductus & scriptum aræ ignoto Deo.

De Dipsade Serpente.

CAPVT X.

Euteronomi. 8. capite sic legitur. Obserua, & caue, ne quando oblibiscaris Domini Dei tui, & negligas mandata eius, atque iudicia, & cœremonias quas ego præcipio tibi hodie, ne postquam comederis, & satiatus fueris, domos pulchras ędificaueris, & hauitaberis in eis, habuerisque armenta bouum, & ouium greges, argenti, & auri, cunctarumque rerum copiam eleuetur cor tuum, & non reminiscaris Domini Dei tui, qui eduxit te de terra AEgypti, de domo seruitutis: & ductor tuus fuit in solitudine magna, atque terribili, in qua erat serpens flatu adurens, & scorpio, at Dipsas, & nullæ omnino aquæ, qui eduxit riuos de petra durissima, & cibabit te Manna in solitudine, quod nescierunt patres tui. Dipsas græcis

cis Δίψας Δίψιος, dipsos, ideſt ſitis ęthimologiā trahit quod hoc animanti percuſi incōpeſcibili ſiti vexentur, vt dirumpantur 78
prius grauitate potus, quam deſiſtant bibere, ſic Galenus. 11. ſimplicium capite de vipera, de qua Nicander in theriacis ſectione 40. ſic fatur. Dipſas forma, viperæ minori adſimilatur cæterum mortis breuior ſors adderit, his quibus tetricum ſuum morſum incuſſerit. Huius modica cauda, & lata nigrigat e ſumma eius parte, duabus lineis coniunctis quæ literam Pytagoricam reddunt ypſilon, hancque quaſi totam occultat, dum icere tentat, cor humanum, ex huius morſu, prorſum ſucceditur, ac labia, prę nimia ſiti finduntur exiccata, ipſe vero læſſus fluuios quęrit, ſuper quos hiando procumbens diſtentus inſtar Tauri hiulci, tum in menſo potu ſeſe replet, vſque dum venter, vterusque, vmbilico fracto, graue onus, ruptis viſceribus efudit. Et infra ſic cecinit de hoc animanti. Quin, & hiſulca ſiti finduntur labra dolentis, & alibi Nicander in theriacis de hoc animanti ſic. Dipſade læſſus: Nec ſecus ac Taurus fluuij ſe ingurgitat vnda. Non ceſſans donec crepitans iam venter hiulco. Fragmine diſiliat fundens graue pondus aquai. Galenus. 11. ſimplicium cap. 2. Dipſadem afirmat incompeſcibilem adeo ſitim inferre, vt prius Dipſade læſsi potus onere dirumpantur medijs viſceribus, quā a ſiti liberentur AElianus idem libro. 6. cap. 50. Auicena libro. 4. fen. 6. Tractatu. 6. c. 38. Paulus libro. 5. cap. 61. AEtius Tetrabiblio 4. ſermone. 1. cap. 22. Diaſcorides libro. 6. cap. 48. Rhodiginius libro. 25. cap. 33. Soſtratus libro. 7. cap. 3. Edoardus libro. 4. cap. 9. Sophocles libro 10. cap. 90. Dinolucus libro. 6. cap. 10. Ibicus libro. 9. cap. 2. Rogirius libro. 3. cap. 10. Ariſtias libro. 10. cap. 60. Apollonaphnes libro 2. cap. 30. AElianus loco citato. Plinius libro. 32. cap. 5. & libro. 22. cap. 6. Dipſas ergo quod inexplebile bibendi deſideriū inferat appellatur omnibus, ab effectu. Hinc dipſacon dicitur renuū affectus, quo ingentiſsima cruciantur ſiti ægrotantes, diabetes alio dictus nomine ſeu hydrops dictus ad matellam, in quo morbo quale bibitur emingitur docet Galenus. 6. de locis affectis, cap. 3. & . 1. de Criſibus. cap. 12. à quo accipiunt reliqui omnes autores: tum Dipſacon ſpina alba dicta eſt aſpalatus, & Diaxilon græcis, quod herba hæc ſitim inducat maximam, vt vult Plinius libro. 24. cap. 13. Vocauit Ouidius hinc lepidiſſime lęnam quandam vetulam dipſadem, quod inſatiabili auriſiti hiaret, AElegiorum. 3.

rum 3, Est inquit quædam, quicunque volet cognoscere lænam Audiat est quædam nomine Dipsas anus. Lucanus libr. 9. Obstupendum refert & lugubrem Iuuenis Tyrrheni casum, qui hac fera percussus animam miserrime exalauit ijs. Et torrida Dipsas. Signiferum iuuenem Tyrrheni sanguinis Aulum. Torta caput retro, Dipsas calcata momordit. Ecce subit virus tacitum, carpitque medullas. Ignis edax calidaque incendit viscera tabe. Ebibit humorem circum vitalia fusum. Pestis & in siccum torrere linguam palato. Quas poscebat aquas sitiens in corde venenum. Ille vel in Tanain missus, Rhodanumque, Padũque, arderet, AEquoreusque, placet, sed non & sufficit humor. Sed putat esse sitim ferroque apperire tumentes. Sustinuit venas, atque os implere cruore. Tanta erat sitis Dipsadis morsu, vt proprium sanguinem biberet, cum non daretur aquæ copia, venis ense ruptis, Aulus hic iuuenis Catonis miles. Sostratus loco adducto albissimas inueniri Dipsades toto corpore, caudis solum nigerrimis, lineis nigricantibus refert, easque in Africa communiter oriri, & si frequentiores in Arabia, quæ animantia siti ingentissima vrgeri memorat, vt non solum alijs siticulosum sit earundem venenum, sed & ipsis, sitis inexplebilis sit causa. hinc Lucanus libro. 9. versu. 123 in medijs sitiebant Dipsades vndis, has varijs nominibus appellant autores ob effectus varios, figuras, colores, motus, imo plurima alia nomine Dipsadis vocitant quod huic animanti aliquo ex his assimilentur. Gilius libro. 9. c. 40. Celius Rhodiginius libro 25. c. 33. Pierius libro. 16. c. 1. Solinus libro polistoriæ. c. 40. Hoc animans docent ijs nominibus insigniri, appellatur enim
79 Causos, Præster aut præser, Centrina cencrida, centris centrinæ, Melanurus, Annobates, Ammobatesque. Quæ omnia æthimologiam ducunt ex varijs Græcorum, nomenclaturis, dicitur enim febris Καυκαλις caucalis ardens & Καυσις causis, combustio Καυσος causos cremabilis, quo *Dipsas causos dicta est* quod exurat, *& cremet cussas partes vt æstuent &* exurantur, non secus ac si igne *incendio conflagrarent, Præser* vero a Πρησις Præser, & a Πρηστηρ *Præster, quæ flammam cœlestem fulmem ve notant quod iicius effectus, quasi fulminis, ardore & æstu, flamma ve, quasi,* cœlitus demissæ, quarum aliquot vt docet Rogirius libro. 7. cap. 9. & Aristias libro. 3. cap. 36. Circa Gutur fulmen aureum

reum continere videntur eius formulæ, qua depingi solet in manu Iupitris insidentis Aquilæ, ignis & æstus tetri animantis nota & præsagium, Centrina vero a Κεντρίδες centrides, aculeatus latinis asper & pungens cum dolore acerrimo, & a Κεγχρος cencros, seu milium, quod illum ceruleo colore æmuletur quo milium pollet. Melanurus a Μελαίνομαι Melenomai, quod est nigreo, quo μελα Mela, nigra est & ουρα vros cauda, quasi nigra cauda, quod ea sit Dipsadum cauda, nigris illis duabus lineis distincta, Pytagoricæ litteræ. Y. quorum segmentis, & virtutis, & vitiorum via commonstrabatur antiquitus pythagoreo symbolo, quarum illa quæ virtutis est ab stricto incipiens, rigidaque appetitus efrenis moderatione, in amplum honoris gloriæ & premiorum terminabatur, alia vero ab amplo vitiorum ortum sumens, in infamem miserabilemque mortem, sine honore, & gloria prefiniebatur. Ammobates grecis Αμοβατης, a Αμοβελος idest mutus quod sit mutus hic serpens & in silentio mordeat, vt dicitur Ecclesiastes. 10. cap. Si mordeat serpens in silentio nil eo minus habet qui occulte detrahit. efundit enim venenum maiori malitia, cum non possimus satisfacere secreto obiectis, & Annobates ab ανοδος anodos, locus ve inuius & inaccessibilis, vt sunt illa quæ hoc animans incolit, docet Solinus 40. cap. polistoriæ in vijs locis siccis & squalidis nasci hoc animantium genus, æstuantesque Dipsades illico aquas querere anhelantes, quibus inmerguntur, si earundem ipsis concedatur copia. iconismus corũ, qui orti parca supellectili, squalidis & siccis locis, postea plus multo reliquis si possunt luxuriant & vagantur, afluentiam sectantes & luxum, eadem refert AElianus libro. 6. cap. 50. Apollonidius poeta libro. 5. cap. 5. Qui, & terram aridam vocat Dipsadã quod virtute talis sit, vt eas facilimo negotio producat. Quo spiritus Deus hoc loco edducto acrius increpat ingratos Hebræos cum eos duxisset secure & impune per inuia loca & inaquosa Dipsadis referta animantibus: ipsi vero tanti beneficij inmemores & obliti idolatrassent, verum Deum a quo tot tantisque beneficijs cumulati fuerant oblibiscentes, dicitur psalmo. 62. Sitiuit in te anima mea, quam multipliciter tibi caro mea in terra deserta & inuia & inaquosa, sic in sancto apparui tibi vt viderem virtutem tuam, & gloriam tuam, idest vt viderem, quem cul-

quem cultum, quam reuerentiam mihi exiberes, tuamque vt inuissent virtutem, & sanctimoniam, & gloriam tuam, ideft ex te
81 ortam, quam mihi pręstares, nullum extat maius remedium huius animantis morsibus quam tenuissima, purissimaque aqua, & vt docet AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 21. AElianus loco adducto, Paulus libro. 5. c. 16. Ibicus libro. 9. cap. 2. Solinus 40. cap. Polistoriæ, & historiæ naturalis libro. 3. cap. 6. pręcipuæ quæ per colatur lapidibus, durioribus præsertim densioribusque quod hæc depuratior sit, substantięque tenuioris subtiliorisque, quod hæc pœnitissima quæque corporis subeat, intimaque magis, vbi subtile exurens recoquitur venenum, illudque corrigat, siccitatemque & squalorem atemperet, minusque in hypocondris & vẽtre retineatur moretur, præsentaneum imo maximumque adsit remedium, sese subito effundens in altissimas latentesque corporis cauitates, quibus, & squalor corrigitur & æstus, sitisque extinguitur, veneni potentia calida & sicca restincta, summis laudibus extollunt aquam è mortarijs lapideis extractam, hi autores medicique omnes, quod sordes crassamque substantiam deposfuerit colatura, quanto magis si densioribus durioribusque saxis percolata extiterit, ideo increpat actius Deus obstinatos Hebræos, quod cum ductor eorundem fuerit ipse, insolitudine vasta & terribili, vbi erat Dipsas sitim incompescibilem inferens morsu & mortem simul, cum & eos duxerit per secutiora loca tũ ne si aliquem Dipsas morsu aprehenderet, contingentia rerũ relicta in causis iuxta naturæ modum, remedium intanto discrimine defecisset, riuos eduxit de petra durissima, maximum, vnicũque auxilium earundem ictibus, his tot tantisque summis obligationibus detentos, retributionis immemores, mercedis acceptæ oblitos, eorum ingratitudinem huius fauoris & penè innumerabilium aliorum carpit & corrigit his, erat dipsas, & nullæ omnino aquæ. dixit Solinus. c 40. Polistoriæ. Dipsas siti interficit aquis. Strocius Pater. siticulosas Dipsades vocat aquaticas, quod medijs vndis, non secus ac Tantalus crudeliter sitiant, haud secus atque auari media afluentia, rerum copia & abundantia hiant & anhelant diuitiarum siti, quo dixit de his Strocius, non adeo feruet quem læsit aquatica Dipsas, tum etiam aquatica, quod hidropem causet arquaticosque reddat homines viru, & cruore vitiato iecore, hinc Dipson vocarunt Siciliæ fluuium ex Tauro monte de-

te defluentem, quod aqua tenuissima siti extingendæ illatæ veneno Dipsadis aptissimus extet commodissimusq;. Lepidissima amplificat historiam Dipsadis narratione. Nicander in theriacis sectione. 40. Ogygio casu, quem Tebani, à suo Rege antiquissimo Ogygio traditione suscepere. Circumfertur inter adolescentes sanguine feruidos Ogygia traditio, quando cœlũ occupauit maximus natu Saturni filius, fratribus suis, seorsum inclytis, principatibus distributis; vt semper virescerent iuuentutem ipsam hominibus dono dedisse, ne conquerentur in tam larga rerum diuisione nihil ab illo receptos, præcipue cum Prometheum cœlestis ignis furem sugilassent, famamque eius læsissent ob furtum, & facinus commissum, cum vana promissa cognouissent immortalitatis & perpetuę iuuentutis promissæ illius ignis interuentu, quam defessam longo itinere asino ferendam impossuerunt mortales, labore ille sitire cœpit, Dipsadem supplicat humilis & adulans quæ fontem habitabat sinat eum bibere, negat serpens, instat ille, pretium exposcit Dipsas, petit iuuentutem quam asportabat, concedit ille, rapit serpens, bibit asinus, senectutem exuit illa, & exuuias deponit quouis anno, punitur tamen, quod spiritalia dolo & pretio arripuerit ab asino, asini sitim nacta discedit, vltore Iupitre perpetuo laborat siti, extorquetur continuo, asinus vero senescit facile, labore opprimitur perpetuo defatigatur maleficij causa, quo vulgo irrepsit adagium, (Aristophones docet,) asinus portans mysteria, in eum qui sine meritis dignitataté portat, & illud, senior est asinus iuuenis, homine sene, in eos qui ob senium alios tentant explodere inepte; hæc eadem referunt Sophocles tragedia 3. & Dinolucus libro. 5. c. 4. Antagonistes libro 5. c. 10. Epicharmius sectione. 9. Regirius libro 7. c. 9. Aristias lib. 4. c. 7. Apollonophanes comedia. 3. AElianus libro. 6. c. 50. Gilius libro 9. c. 40. Rubris maculis inspersas Dipsades toto corpore albissimas præterquam cauda, quæ perpetuo nigricat AEtius vidit, Solinus, AElianus locis adductis, & Sostratus libro. 3. c. 7. solo capite albas & ventre, quasdam esse firmat Solinus. 40 c. Polistoriæ reliquo corporis fusco & nigricante, nigris maculis varium ad caudã vsque. de natura huius animantis, Solinus in Polistoria. cap. 40. sic scripsit. Plures diuersæque sunt Aspidum species verum effectus inæqualis ad nocendum, Dipsas enim siti interficit, hypnale vero aspis, sic dicitur quod somno necet, teste 82

enim Cleopatra emitur ad mortem, aliarum virusquoniam medellas admittit minus famæ meretur. Vbi Dipsadem aspidis speciem constituit Galenus, 11. simplicium, capite. 2. vt ipse testatur, Romæ cum consuleret Psillos & Marsos de huius animantis forma, eos esse in eam sententiam refert, vt Dipsadem viperam esse existiment, eo solum ab ea diuersam, quod marina vipera sit, salsuginosas & salsas gurgitis oras incolens, quo & sitim inducit inexplebilem, multoque maiorem viperis reliquis loci salsedine, quæ & sitim causant non leuem morsu, vipera enim omnis, Scorpio & venenosa alia plurima, vt Hæmorrhous & reliqua sitim molestam inferunt ictu, & quæ calidi & sicci sunt veneni. Idem retulit AEtius lib. 4. sermone. 1. cap. 22. ijs. Dipsas ab aliquibus causus, seu incendium appellatur, estque viperæ species, quę in maritimis magis locis reperitur. Quem sequitur Edoardius, Vutonius lib. 6. c. 115. Cum tamen natura sit diuersa, speciesque alia serpentium, ab alijs omnibus vere reptilibus forma, & effectibus actionibusq; disentiens, vt patet forma & figura, cum capitis lati & magni sit, albi, maculis rubris, nigris ve inspersi, & à capite ad caudam vsq; in angustum desinat, quasi ex circũferentia incentrum veniens, quo, & centris est dicta hæc sęua fera cõmuniter, curtissimę caudæ, latæ, sine proportione iusta instrictũ declinans, cuius ea est lædendi cõsuetudo, vt euerso capite mordeat: dixit Lucanus li. 9. his. Torta caput retro Dipsas calcata momordit, funditq; venenum siccũ summe & calidũ natura causticum & exurens, inexplebilẽ sitim & reuelem inducens, cõtumacem adeo, vt viscera prius per vmbilicũ abruptum aquæ pondere prosiliant ruptis visceribus, quam sitis cesset imo quanto magis ebibunt plus sitiunt, quod pondere potus, humor in ventrẽ decumbat illico, vbi pendet magis, mẽbris omnibus humiditate destitutis (põdere graui,) ventriculo & venis, viru tamen eferuescente in eisdẽ, quo æstuat animans, exuriturq; siccũ siti incõpescibili actũ, quod nulli ex alijs animãtibus veneno contigit, præterquã ad tẽpus faciliorẽ multo inducere sitim, quæ ad tẽpus leuatur, nõ incessanter excrutians animãs & extorquens crudeliter, vt in Dipsade animãti cõtingit atroci & fero, præcipue cũ vipera viuipara sit, animansq; duplicis partus, vt docuit Arist. 6. de historia. c. 34. & 2. de generatione animaliũ. c. 1. Isidorus AEtimologiarum. 12. c. 4. Solinus loco adducto. Plinius, AElianus, & reliqui, & ex-

& experientia edoceat intra se primo oua exponere, alio vteri loco quã quo cõcepit primo, postea vero intra se excubare oua fœtusq; vipereos eformatos viuos adextra emittere duplicis ortus, quo vipera est appellata, cũ quod vis pariat eãdẽ sobolẽ, tũ quod viuos catulos eijciat inter serpentes omnes, nulli alteri datũ, concessum ve alicui, quo quantũ distet ouipara Dipsas, à viuipara vipera facile constat, quantumq; disideant natura & moribus, cum Dipsas ouipara sit, omnes vt autores recensent locis allatis, & experientia cõmunis attestatur omniũ, nõ minus ab Aspide distat, cuius sæuiorẽ speciẽ potentiorẽ præcipuã, veneni energia & actione si cũ hac conferamus, nec sitim infert aut ęstum calidis orta principijs siccis vrentibus, somnum imo veneno ortum frigido & humido inducit hypnalis, testatur Cleopatræ euentus, somno interceptæ, & aliorum adhuc, quo hypnalis gręce quasi somnifera appellatur Aspis ὑπνις, hypnos enim est gręcis somnus, omnes que speties huius tetri animantis plus minus ve somnum conciliãt, somnolẽtosque inferunt effectus, quo effectibus plane distare a peruigilio Dipsadis, quod simul inducit cum siti & veneno siccissimo, vt hij omnes autores testãtur apertissime edocet diside re natura hæc animãtia & distare omnino, nec Galenus viperã esse voluit propria sẽtẽtia, sed placitũ Psillorũ refert & diuersam statuit ab omnibus alijs naturæ reptilibus hoc animãs ille, vt eo loci est videre. sunt vero decepti Marsi & Psilli, quod sitim inducant maiorẽ marinæ viperæ loci salsedine cibi & potus salsuginosæ naturę altæ, ad maris oras, quã quę humidiores regiones inhabitãt frigidioresq;. euariat enim multũ alimẽtũ & potus, opera actusq; animãtiũ, plãtarũ, altiliũ, vt loci natura ficciora reddãtur hæc, vdiora illa, vt videmus in rebus omnibus facto periculo, & experiẽtia facta. Hinc æquoreũ solũ ficciores viperas reddit siticulosas magis sibi & alijs, natura ipsa alimẽti & potus, quã sitim inducẽtes natura ęstũ veneni. Augetur effectus salsedine marinæ litoris, vt siti excrutient læsos, nec quę cõferri possit cũ Dipsadis siti. præcipue cũ spiritus Deus diuersa animãtia hæc ipsa cõstituat diuersis nominibus hæc ipse pronũtiãs, & varijs effectibus, hanc dipsadẽ Deut. 8. viperã illã, Iob. 20. 30. Isaię, Matt. 3. & 3. Lucę, Actuũ. 28. locisq; alijs, diuersa enim Adamus imposuit nomina reb⁹ Hebræo idiomate, & quod vocauit ipsum est nomen eius, quæ cũ Deus noscat, nõ ueritq; ipse nomina, illa rebus imponit diuersa diuersis, vt alio Dipsadẽ à vipera distinxit, locis allatis, appellat

enim dipsadẽ Zimaori quod nomẽ cũ locũ siccũ & aridũ, tũ cauil lo, sum serpentẽ Dipsadem solet adnotare Hebræis, Santispaninus docet Deut. 8. Viperã vero Ephheh vocitat, vt his & illis con stet quantum disideant vipera & Dipsas. AEtius arcanorum naturæ acerrimus scrutator sic Dipsadem designat, vbi supra, Dip sas ergo serpens est magnitudine cubitalis ex amplo latoq; corpore & capite in exile desinens quasi ex circũferentia in centrum ducatur, sic minuitur & restringitur ille quo centrine quod incẽ trum veniat, ex ambitu capitis, totiusq; corporis mole, præterquam proportio exigere videtur Centrine appellatur Centralis ve serpens. Auicena fen. citata, & Paulus lib. 5. c. 16. cum Diascori de cubitalẽ efficiunt Dipsadem, cum Nicander vigilãtissimus naturæ interpres sectione citata his verbis. Dipsadis formam præfiguret. Porro Dipsadis forma minori viperæ semper adsimilabitur cæterum deterioris morsus est, cuius modica cauda semper sub opaca parte, è summa regione nigricans apparet, quam colligit dum icere tentat. AElianus. c. 50. libri sexti sic, Dipsas cuius vim & naturam eius nomen nobis declarat, inferior quidem est magnitudine, quam vipera, sed tamen in occidendo quam celerrime superior. Sensit idem Galenus cum Solino & Plinio vbi supra. Cum enim magnitudinem animantium plantarum altilium mistorumque omnium euarient, cœli climata, regiones, & vniuersi partes, cœlo terraq; diuersæ pro vt congruunt cum eiusdem naturis aut disentiunt illa, nil mirum si rarum animans, AEtius cubitale viderit, reliqui vero minus, quo alij maioris mensuræ efficiũt minoris reliqui, tetrum hoc & venenosum genus mortales efugiunt, quo minus dignoscatur pernitiosum animal, quod miserũ seniũ hominibus intulisse referant, iuuentutẽ furatũ à simplicissimo asino, vt antea diximus, quod illis quos aprehẽdit indubi
14 tanter exitiũ inferat & intẽpestiuã mortẽ, cuius venenũ disidiũ magnum & antipatiã cũ corde humano obtinere norunt hi omnes autores, dixit Nicander ijs, humanũ cor ex huius morsu pror sum accẽditur cũ corda aliorũ animantium, quæ Dipsas ofendit non eo æstu, aut siti excrucientur nec anhelent ore aperto & hianti, vt anhelant homines, neq; aquas quæritent incẽdio flagrantia, delitescit hoc genus anguis abditurq; inter oua Struthiorũ, quorum est auidissima Dipsas naturæ consensu, quibus vtuntur Garamantes nõ solum ad cibum verum, vt ex eorum putaminibus, vascula adstruãt, cum solum arenidum habeant & exustum loci

siccitate

ficcitate & cineritio, careantq, argilla ex qua nos vasa nostra fi-
ctilia conformamus, maioribus ouis disectis per medium ex qui
bus elegantissimos pilos sibi constituunt, quibus capita obtegât
vltra, docuit Pierius lib.16. capite de Dipsade, edocent alij. An-
tiquitus cernere erat in litore quod ex maiori Sirti inter Libiam
& AEgyptum porrigitur, columna celebris, in qua celatus erat
vir moribundus quasi, cuius pedes serpens implicabat, stantibus
circum circa quibusdam mulieribus, quarum aliæ asportabant
aquas, alię morituro eas propinabant, circa quem strutionum
oua, hinc inde strata temere prospiciebantur; quæ species & Hie
roliphicon hominem significabat ardentissima siti crutiatum, vt
interprætatur Lucianus, rerumque fugatium desiderio detentũ,
cuius fœminei affectus, fœmineæ partis apperitus calcaneos, fo-
uebant ignem & incendium, aqua super iniecta modica, vasis fra
gilibus strutionum aduecta, stricta mensura, qua magis exureba-
tur ille, magisque sitiebat, non secus ac Dipsade læssus, quanto
plus bibit, tanto maiori vrgetur siti, onere adaucto ventris, gra-
uitateque vmbilici, concupiscibilisque partis, Dipsade qua im-
plicabatur siti expręssa, ingensque desiderium, insufficientiaque
rerum nostrarum satisfaciendi appetitui. Mirabile est illud hu-
ius animantis quod cum cor ęstuet flagretque incendio, & inte-
riora exuri videantur, externa omnia rigeant frigida, præcipue
caput, manus & pedes, ac si instar cucurbitulę ad se alliciat vene-
num hoc, totius corporis rorem alimentum & sanguinem, vt ma
cie tristissima & tardo hydrope, qui mortem euasserunt potentis
simis auxilijs, si qui sunt qui mortem effugiant semel lęsi, labo-
rent perpetuo, desperata salus, vbi sitim auget auctissimus potus.
Est eius veneni malitia tanta, vt vtiles omnes impediat naturæ
euacuationes, quibus virus simul cum excrementis eijci posset,
ijs vero detentis infectis iam, veneno teterrimo excrementis, si-
tim augent, causa simul excidij & mortis, mirabile remedium est
huic morbo theriaca magna viperina substantia confecta, vt do- 85
cet Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem.2.c. Nicander in
theriacis Paulus, & AEtius locis adductis, quæ, & si calidum me
dicamentum sit, venenum calidum corrigit & emendat, non ca-
lore, nam cum minus calida sit, nequit calefacere calidius vene-
num, cum remissum potius remittat intensum & temperet qua-
litate contraria, quam augeat simili remissiori, si enim adauge-

ret increfceret calor, quo non corrigeret venenum natura igneū intenderet potius ipſumque deterius, & efrenatius redderet, imo 86 cum ſubſtantiam venenatorum animantium theriaca obtineat, cuius eſt ea natura, vt animantis venenati ſuccos ad ſe alliciat, & & vocet: ob carnes medij corporis viperinæ naturæ, quas in ſe recipit antidotus virtute trahendi ab extremis venenatis prẹditas, quod motu continuo extremorum capitis & caudæ eo priuentur ſucco & veneno in extrema tracto motu & calore, quo priuatæ trahere conantur illud ſibi natura decens & proprium, non ſecus ac viuens quodlibet, omnesque eius partes ad ſe trahunt naturali potentia ſuccos, viperina ſubſtātia ad ſe vocat venenum quoduis, ſubſtantiasque veneno affectas, virtute ad hæc relicta cadaueri, vt ſuperſunt alia accidentia & virtutes variæ emortuis viuentibus, & non ſecus, ac magnes ferrum allicit & Aſtrum Polli omnia ad ſe reuocat quæ magnes contigit, qualitatis contactu, viperina caro in confecto theriacæ, trahit venenum infectosq; ſuccos in ventrem, vbi reſidet deglutita ſemel, remouetq; à vitẹ principijs præcipuisque partibus animantis infecti & læſi veneno, capite corde & epate, quæ ſuperſunt ea libera, tractum vero venenum & infectam ſubſtantiam, ſudore aut ventris ſeceſſu eiciunt aut vrinæ vijs, quo manet liberum animal ſanum incolume: theriaca enim celebrisque antidotus ille tot tantisque altiſsimarū rerum generibus conſtans, miris virtutibus pollet excelſis & dotibus, à cœlo acceptis, quod illis rebus illa menſura & proportione conſtantibus, ſic diſponatur materia ſubiectumq; illud vt poſſit cẹlum & aſtra poſint formæq; illius rerum ſuam ægredientiū miſcellam, ſic paſſo diſpoſito, altiſſimas impertire virtutes qualitates & vires per effectus notas, quibus tale pharmacum venena corrigat, aliosque effectus mirabiles edat, quos in tot tantisq; morborum generibus varijs cognoſcimus de quo latius infra libro. 3. dicemus Deo dante. Lauri folia contrita, & morſui applicita laudat Plinius libro. 32. cap. 5. & libro. 23. cap. 8. & muriam, ſalſuginoſam ve aquam fotu adhibitam, & balnea, potiones vrinam cientes AEtius dictat, tum eluit aluum per infuſa, & cogit ad vomitum loco citato, vt cogit Auicena libro. 4. fen. 6. tractactu. 3. cap. 39. ex oleo tepido, qui vlceri applicant ea quẹ vim atrahendi poſsident, inter quæ laudant theriacem, & extra, vt atrahat apponunt Paulus AEgyneta libro. 5. cap. 16. Porro ſi ſpetialia

aduerſus Dipſadem remedia deſideramus, communia prius ten-
tare prę ſidia tenemur ſcarificationem vſtionem, imo partis reci- 87
ſionem, deinde acria cataplaſmata parti ſuper imponere, vini
lauacrum meraci, & potio, ſalſamentorum, & acrium rerum e-
ſus, ruta vrtica hyſopus vlceri appoſita, polēta aquæ & farinæ, &
ſalis: antequam venenum ſerpat & viſcera addeat, nam ſi ſemel
aprehenderit fruſtra applicantur, acria enim vocant adextra ve-
nenum, & atrahentia medicamenta foras trahunt, ne interna viſ-
cera & cor officiantur, adextra mouent alliciunt exterius appli-
cita & euocant ex corporis alto, dolore, & irritatione partis do-
lentis excitato, trahit enim ad ſe dolor, eſtque vna ex cauſis tracti
uis, quod partem ſtimulet, & laceret, cui vt ſupetias ferat natura
ſpiritus & ſanguinem mittit, vt roboret & defendat partem,
quo rubeſcit illico, dolens pars, tum vt cauſam moleſtatem cog-
noſcat, vt pellat propulſet, hæc immittit, quibus ſenſus aguntur
ſpiritibus, & ſanguine, quo refertur humoribus, & dolor trahen
di eſt occaſio, vt refert Galenus. 4. de compoſitione medicamen-
torum per genera late, & 6. de morbis vulgaribus commentario
2. 13. methodi capite. 4. Intumeſcit & liuet percuſa pars tumore
lato Dipſade læſſis, puſtuliſque lepræ inſtar inſpergitur læſſus hę
que cum ſiti ſunt ſigna morſus huius animantis.

De Hæmorrhoo Serpente.

CAPVT XI.

VMMA ſapientia Patris verbumque per quod om- 11
nia dicta ſunt, tam libro illo ſignato notitiæ ipſius
quam naturæ libro, dictione illa qua omnia adextra
extitere, tum libro ſcripto teſtamenti vtriuſq;, cum ad
noſtram doctrinam ſcripta ſint, docet Paulus ad Romanos. 15.
his. Quæcumque enim ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcrip-
ta ſunt. In natura eſt nihil admiſſum vel omiſſum ab ſcriptis ſa-
cris, quod myſterijs plenum, & ſacramentis non ſuſcipiatur, aut
reijciatur, nil naturæ tactum temere, cuius terreſtrium repti-
lium ſpecies omnes, ſcriptura continet, generaque omnia, vt
nullum omiſſerit in tam varia & diuerſa eorundem copia in

se vel in eo quo continetur genere reptilis, solo Amphibena serpente relicto, quod duorum capitum bestia sit monstrossæque naturæ, cum nostræ Christianæ reipublicæ solum caput sit vnum Christus, eiusque minister substituens vicarius, cum eo, ordine vnus, vt dixit Paulus. 1. ad Corinthios. c. 11. *Hominis caput Christus, caput Christi Deus.* Latius infra de quo animanti proprio capite sermo veniet. De Hęmorrhoo vero modo, cum vna sit vtrisque communis natura Hæmorrhoo & Dipsadi. Hemorrhous Hæmarrhoos, Hęmorrhois, Hæmorrhoa ve idē est Græcis quod sanguinis fluor, ab αἷμα ęma, quæ sanguis est, vnde & vitellum ouorum cum facillime in sanguinem commutetur, ob nimis dispositam eiusdem naturam Hispanis, Yema, appellatur, & cum sit vita in sanguine vt Leuitici. 11. c. ijs dicitur. Anima omnis carnis in sanguine est: vitellum appellatur seu victulus, aut aliméttulum, quo & pullus ad modum menstrui sanguinis enutritur dū in ouo est putamine contentus, tum ῥοῶς roos, fluxum notat, fluorem ve ex quo Castellæ, arroios, vocant fluores liquorum, & loca adhuc per quæ decurrunt, vnde Hęmarrhoos fluxus sanguinis est nobis, Hebræis vero, Hapholin, est dicta hæc fera sæuissima, hinc sanguinis fluxum quauis parte corporis veniat Hæmarrhagiam appellamus ab αἷμα ęma, & ῥαγόω ragoo, seu scindo, quod vt in plurimum resecentur vasa & aperiantur, vt sanguis efluat, & Hæmarrhoidas quod sanguinem fundant vocitamus, docet Celsus libro. 6. capite de Hæmorrhoidibus, Galenus de diferentia sympthomatū. c. 5. Hęmus dictus est res Traciæ, sanguis ve, quod adeo fuerit sanguinis nobilitate superbiens, vt filium Iouis sese prędicaret, qui conuersus in montem, altitudine elationem animi ostentabat. Ouidius. 6. metamorphoseō, & rios vocamus fluuios, prolabentiaque flumina, à ῥόως roos, apud Nicandrum in theriacis hoc animans trampis vocatur, & thonion, quod AEgyptus hos procreet serpentes, & à Rege Thonio dicta fuerit Thonios AEgyptus, hinc serpens eo nomine à Nicandro appellata, trampis vero à similitudine nauiculæ sic dictæ dum vno ex latere ventis contorquętur agitata ventis, quod Hæmorrhous distortus in latus decumbat dextrum, peragente motum noto vero
89 nomine Hæmorrhous & sanguinis fluor dictus, quod morsu huius animantis atrocissimi, inter omnia serpentia & pestes vitæ

morta-

mortalium, contingat mirabile dictu semel ac atrum effudit dirumque venenum, toto è corpore percussos hoc animante sanguinem reiectare & fundere per vniuersos totius corporis meatus continuo, vsque dum tandem exhalent animam; cuius est ea animātis malitia, vt cicatrices durissimæ, si quæ sunt in corpore percussi viuentis, feruore & æstu veneni rarefactę & liquatæ non minus sanguinem efundant, quam & reliqua alia membra, & compagines reliquę diruptæ & discissæ. Mirabilis est huius animantis natura disueta & varia inter omnia animantium genera, cum truculentissimum eius virus sanguinem & alimentum quod tenacissime natura retinet, & defendit, summa violentia diripiat & fundat prodigus, vt veneni rigida natura infecta animantia deficiant, aut victu destituta: quibus sat venenum non est, subito deficere quod leuius esset & benignius mori, absumpta humiditate & rore totius corporis fame canina rabie, & siti percita Hydrophoba & efugientia aquas, cum tamen siti inexplebili excrucientur instar eorum, qui cane rabido cussi misere extorquentur. Sic AEtius lib. 4. sermone. 1. c. 23. Quē ibidē vocat Hæmorrhoū marē, fœminā vero Hæmorrhoidā, alij Hæmorrhoā, & marē Hæmorroum: eadem retulit Auicena libr. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 36. Quē vocat Afudium & Sabim, Sabrimque Nicāder in Theriacis, Diascorides libro. 5. cap. 47. & 64. Paulus AEgineta libro. 5. cap. 16. Est hoc animans, & exitium mortalium arenosi coloris, cuius oculi fulgore splendent igneo & flameo in pupillis, irides vero oculorum nigricant, vt in iridis tenebris pupilla luceat, tres palmos magnitudine æquant communiter, etsi maiores, minoresque inueniantur rarius, vt est nulli animanti magnitudo eadem speciei alicuius. Hunc AElianus latibula saxorum petere tradit, esseque magnitudinis pedalis, saltim quem vidit, quem naturæ alimentum inficere & demolliri docet, sanguinem scilicet, eadem Galenus de Theriaca ad Pisonem. c. 4. Plinius libro. 33. c. 117. qui, multum aduersari Salamandræ, Hæmorrhoum refert, Rhodiginius libro. 16. cap. 9. & reliqui omnes locis adductis, proportione imminuitur à capite ad caudam vsque magnitudine desinens, caput verrucis duabus protuberat corniculorum instar, vt viperę vna, quo aliquibus cornutus appellatur, melius tamen verrucosus, aut verrucis asperum, Cęrastem enim solum vere cornutum esse monstrauimus supra. Pigre & tarde prorreptat tortuosus di-

ſus diſtortus ac ſi fractus dorſo & ſpina eſſet, incedit vacillans quaſi & titubans poſteriorique parti corporis innitens cedit, caudæ ſcilicet, & ſi fœmina ventri inniratur magis, quem ſic occul-
90 tant, vt ſine ventre videantur: ijs deficiunt ſpondilia duo dorſi, quo fractos confractosve incedere creditur contortos non rectos, caput enim non ſecuntur motu, imo amfractum dorſum, qui & ſi non recti, recta tamen incedunt ſemper, erecti, & celſi ſupra caudam, & ventrem, adſtantes, rigidi, totum multis maculis euariant albis, & nigris, ſquammis duriſsimis obteguntur, quæ motu perſonare docent AEtius, & Nicander locis adductis. Mas dum mouetur caudæ innitens circa ventrem, collum extendit, & porrigit, colligit fœmina incumbens motu ventri, non caudæ firmans motum innixu, ſed circa caudam. Nicander in Theriacis ſic cecinit de hoc animanti. Pumilus ac titubans, greſſu velut ipſe Ceraſtes. Proſiliens Elæna abrrupit conuulſaque ſpina eſt. Atque hinc Hæmorrhoi titubantes atque Ceraſtæ. Vacillant ſoli grabiter præ vulnere præſſi. AElianus imo tanti fecit huius animantis colli vertebras libro. 15. capit. 13. vt propter eximias raras & admirabiles earundem dotes narret Deos ipſas furari non erubuiſſe, indeque huic animanti deficere, diſtortumque gradiri, propter Deorum raptum: reliquas vero venenis obſiſtere vſtas, & potui exhibitas, vtilioresque eſſe quanto capiti venenoſo viciniores adſtant, cuius cerebellum nimis vtile & concrematum caput reddactum in pollinem animalis ictibus iudicant. Nicander, AElianus Rhodiginius, locis conſcriptis. Lepidiſsima fabella, pulcherrimaque digreſsione audientium ani-
91 mos demulcent ne tædium aferat inter tot tantaque genera obſcænum animantium detineri, hæcque ipſa animantia fœmineis viribus Helenæ victa, cum cognouerint metum excutiant viri, huius horrendæ, & diræ, animantium cohortis: inquiunt enim animoſam Hælenam è Troya reuerſam cum viro ſuo patientiſſimo Menalao, iuxta Nilum cum ſeſe recreare tentaſſet, & claſſem multis vndis & naufragijs verſatilem, eo loci ſiſtere decreuiſſet, læuum Boreæ impulſum fugientes, iuxta Thoniam regionem ſtetiſſe Thonide regnante Rege, vt eo loci AElianus narrat: Canobum vero Gubernatorem nauis doctiſsimum naucleṙum e naui ægreſſum, vt ſomno amiſſam quietem reſarciret in Hæmorrhoum incidiſſe, quem cum calcaſſet veneno infectum

indign,

indignati animantis discessisse miserè, indignatamque Hęlenam baculo dorsum infregisse animantis quasasseque vertebras, Hæmorrhois diræ, quo fugit spina animantis corpus, vitiosusque perstitit, & obliquus, cumque intelligeret illa mirabiles vertebrarum dotes, & virtutes raras medullis earumdē contineri, philtra, æmuleta, veneficia parauit, & maleficia ex eisdem, Hælena illa, quæ maior erat & potentior pulchritudine sola, omni arte venefico & magico, non secus ac illæ quæ cū vera pulchritudine excellant, hac indignæ, ob corruptos mores, vitiosos, & tetros, nūquam sat sibi factum vera pulchritudine putantes, fucatam & simulatam expetunt menticulosam & fictam, fucis, pigmentis, figmentis imo, depictis faciebus, & effictis ostentare. Monstrosa nimis sunt accidentia quæ sequuntur Hæmorrhoe cussos varia & pugnantia nimis, vltra id quod sanguinem toto è corpore fundunt, vt supra monstrauimus, locus ictus cruentus fit, ex quo sanguis, & aqua emanant simul postea tamen, nam ictus principio fluit nihil, post sanguis tādē sanguis & aqua, docet AEtius AElianus, & alij: ventriculi adest dolor, spirandi difficultas, fœtet anima ijs dixit Paulus, idest, anhelitus nimis, excidunt dentes, putrescunt gingiuæ, ex vngium radicibus oculorumque angulis & dentium cruor exijt, & sanguis ex toto emanat, vertigine laborant, venter euanescit subito, marcidi fiunt ectici, melancholici, recrudescunt vulnera & cicatrices siquæ sunt in corpore, manat sanguis, vrina est ijs cruor sputum omnia, naturā priuant alimento sanguine, & tandem vita, obeunt percusi proprio sanguine destituti. vacilās capite mouetur cellsus & rectus supra pectus vt diximus distortus in latus dextrum, quā positionem & motū immittantur hoc animanti aflicti, cū caput moueant cótinuo, & in latus dextrum decūbant, distorti & obliqui quasi cordis latus, corque ipsum deserant iam iam, minimeq. tueantur. Prima nocte morsus horrificæ bestię, sanguis ex naribus salit, collo, & auribus recens, bilioso veneno coinquinatus, postea ex toto sed admirabile dictu, ille est æstus in internis & cóflagratio, vt cutis vniuersa fuligine nigra & horrida inspergatur, nō secus ac fornaces intus has ipsas pendentes obtinent racęmorū more, obscurum tenebrosumque spirant fumum, est illud incendium ad intus & vstio illa, horret æger & exuritur simul clamitat vociferatur mira & varia sese videre prędicat vigilia & somno, narrat horrifica plurima

& metu

& metu plena, reuelat abdita quædã ex effectibus abditas causas præsentiens, prædicit præsagitque de rerum euentibus, quos in causis cognoscit corpore, eo viru disposito intensissimo affectu melancholiæ, qua & multa occurrunt spectra varia & tenaci imaginatione ex ijs in illa decurrit, vt ex analogia præteritorum & futura prædicet, oculos emititios iactitat, irę plenos, furibũdos: deterior est fęmina mare viru & pernitie, vt in reptiliũ genere omni contingit fœminas deteriores esse veneni, morsusque earundẽ maiori periculo plenos; eo positu continere dentes fęminas, scripsit AElianus libro.15.c.13. vt facto impulsu morsus indignati animantis, ex summis tunicis dentium dilaceratis prius dum alios veneno inficere tentat, venenum effluat, sanguisque copiosus simul gingibis elisis, & tanta rabie multoties fęminas percitas dentes incutere, vt vel elidantur quasenturque omnino, vel profundè adeo eos inijcere, vt postea extrahere in potentes relinquant in vulnere, non secus atque apes stimulum & vires abijciunt, vulnere facto. Inter atrocissimos serpentes, Lucanus libro.9. folio 252. numerat Hæmorrhoum de quo sic cecinit. Squamiferos ingens Hæmorrhois explicat orbes. Natus & ambiguæ coleret qui Syrtidos arua. Chersydros, tractique via fumãte Chelidri. Casumque lugabrem Iuuenis illius heroici Romani Tulij refert non sine lachrymis, quod illum quem tela, & tormenta bellica, hastæque, & gladij ingentes non euicere, minimus serpens Hæmorrhous vicerit vitaque rigidissime priuauerit. Vbi hãc tristem Elegiam eodem libro folio.255. scripsit. Sed maiora parant Libycæ spectacula pestes. Impręssit dentes Hæmorrhois aspera Tullo. Magnanimo iuueni, miratorique Catonis. Vtque solet pariter totis se offundere signis. Corycij præssura croci: sic omnia membra. emisere simul rutilum pro sangine virus. Sanguis erant lachrymæ: quæcumque foramina nouit. Humor ab ijs largus manat cru or: ora redundant. Et patulæ nares: sudor ruber: omnia plenis. Membra fluunt venis. totum est pro vulnere corpus. Est hoc ani-
93 mans natura terribile speciei & naturæ Dipsadis. Cum accidentibus substantia & essentia illam æmuletur, ex quibus naturam vnam vel diuersam colligere datur, cum quod cordi officiat primo vitæ principio, vt AEtius docuit, & AElianus ipse, non aliter quam Dipsas, tum quod sitim inferat ardentissimam quod proprium est Dipsadis, eo quod ventrem aqua repleat & hydropem pariat,

pariat, quod Nicander docuit ijs loco citato. Post ictum statim decolor species acurrit nigra nimirum, corque ipsum non bono dolore circumagitur. Venter aqua refertus siti effluit, Paulus idē libro. 5. c. 16. qui vnum caput inseruit Dipsadi & Hęmorrhoo, & remedia eadem veneni, quod sint naturæ eiusdem, contraria enim quæ habent eadem similia intersese esse est necessarium, cū sint eadem vni tertio, & si specie eadem, species eadem est illis cō munis, non minus Diascorides eisdē vtriusq; morsibus subuenit remedijs. Vnumque caput vouet Hæmorrhoo & Dipsadi lib. 6. c. 64. qui Hæmorrhoe percussos docet marcescere subito lāguescere absumi, humidæ substantiæ excretione omnisque aquosę humiditatis secessu: quo sitis inexplebilis oritur, eadem remedia eidem veneno præparant, idemque venenum specie est, quod eisdem remedijs specię euincitur, & eiusdē naturæ animantia, quorum venenum idem accidentibus & curatione contrariorum peculiari, difficultatem spirandi, vterque infert serpens, ventriculū infestat quilibet, infert vertiginem, anxietates easdem, figura eadem, longitudo conditio, tum vi parit quod copiosam ouorum multitudinem simul exponat vt Dipsas, quo, & viperę ab AEliano dicuntur Hæmorrhoes, vt & Dipsas vipera ab alijs nuncupatur, quod vi pariat & si vipera quod viuū sola animal pariat, inter veros serpentes appelletur viuiperaq;, vt proprio capite patebit postea, nō tamen quod Dipsas, aut Hæmorrhous vipereæ naturæ sint, sed quod vi erumpat fœtus cum viperę nomen dupliciter imponatur his animantibns, aut quod vi pariant, aut quod viuos fœtus in lucem edant, Hæmorrhoo & Dipsadi hoc nomen imponitur quandoque, quod ob multitudinem ouorum quæ excubant vi pariant, non tamen vere viperæ dicuntur, cum viuosfętus vt illa non edant, in quo sensu intelligitur AElianus dū Hæmorrhoem & Dipsadem vocauit viperas, quibus constat Hæmorrhoum genere Dipsadis contineri & si malitia excedat communem Dipsadam, intensione veneni, quo morsus horum duorum animantium, Diascorides, Paulus, AEtius, incurabiles proclamāt & desperatæ salutis, vt suis locis videre est. Cor abrrumpitur Hæmorrhois morsu, æstuant viscera, liuescit totū, tumor, ictus cruētus, plaga tumens, liuor, liuescentesque pustulæ fœdant totum, sitit, vritur, fundit sanguinem, toto corpore, capite, corde, pedibus, manibus, pectore toto, recrudescunt vulnera, anxietates, do-

lores

lores tristitia opprimuntur,sanguis vbique dolor cruciatus tormentum,caput non constat,languescunt,marcescunt,ore aperto hiant,inuoluti sanguine,liuescit totum nigricat vndique, specie amissa,nitore,& colore pristino,aqua & sanguis effluunt subito, & simul emanant defluunt,nulla est quæ non vexetur pars torqueaturque misere,in hoc vero conueniunt omnes quotquot de natura horum animantium sermonem iniere, nullum icere aut lædere quempiam nisi causa vindictæ & noxa prius acepta calcatu aut alio quouis genere offensæ,secus vero nunquam officere alicui,aut rarissime,ea est inocentiæ potentia, atrotius est multo venenum Hæmorrhois veneno Dipsadis , vt quod vltra id
94 quod sitim tardam inferat,& reuellem vsque dum efluat venter aqua refertus,sanguinem & alimentum efundat disuetis naturæ regionibus & vijs,tanta est veneni potentia vt disuescat natura eo infecta a communi via sic agitata veneno,vt non specter communes euacuandi meatus,sed per insueta loca eiicere tentet virus.Diascorides libro.9.c.10.Communia remedia , vt diximus puncturis horum animantium instituit quorum ictus inquit,velut immedicabiles à plerisque maiorum deplorati relinquebantur,quare si peculiaribus contra Dipsadem remedijs egeamus
95 communia experiri operæprecium erit. Protinus autem scarificatione vti:vstionem facere, & si locus patiatur amputatione opus erit,consequenter quam acerrima cataplasmata admouere,vsus alimentorum acrium salitorum,vini potiones vtilissima sunt,& vulnera abluere vino calido euocante ad extra ex breuibus interuallis admota prius,quam venenum sese difundat & serpat,nam secus nulla actio medici iuuat, peculiaria sunt folia vitis cum melle trita & vulneri applicita. AEtius loco adducto hæc omnia maxime commendat,& diuretica medicamenta seu quæ vim habent commouendi vrinam,tum allium mansum& apositum,abluere oleo vulnera & ictus,& vomitoria medicamina,vlceri vero disectas gallinas calidas applicare iubet, & emplastrum ex calce viua cum oleo permista & theriaca ad portiones equales cõmẽdat simul,allios ingestos simul vinũ & pisces tũ vulnera allijs tritis confricare,vuas passas,& reliqua ad extra euocantia,eadem retulit Auicena,& Paulus locis adductis Galenus Plinius, & alij.in summa omnis intentio est euocandi ad extra, distrahendique venenum a corde,& visceribus, per medicamina me-

na Methasyncticica dicta Græcis seu ad foras euocantia. Communiter hæc animans vnius pedis est longitudinis, & si maiores videantur quandoque,& minores adhuc, vt & de Dipsade diximus certam magnitudinem non seruare incertam imo& dubiam, ob cœli terręque varia climata, tum ob generantium diuersam dispositionem interim dum munus generationis absoluunt, fortiores enim robustioresque parentes maiorem virtutem impertiunt roburque maius genitis,& his quæ ab illis procedunt, vt maiorem nascantur magnitudinem minorem ve. Non secus ac 96
cœlum & astra terręque dispositiones congeneres, aut oppositæ incrementum & vires augent aut impediunt, est lati capitis, & ventris lati humidissimi alui,& siccissimi dorsi cuius squammæ exicantur adeo veneno torrido,& æstuanti, vt cum strepitu moueatur, estque illa veneni conflagratio & incendium, vt cum exuratur sęuum animans interne extra rigeat, more eorum, qui internam inflamationem patiuntur,& interna quasi exuri videntur, quo in saxorum frigidorum cauernis domesticam sedem habet, vt temperentur frigore domicilij, æstus habitantis, ex Nicandro in Theriacis docuit AElianus libro.15.c.13. amat quam maxime silicis rimulas inter lapides omnes Hæmorrhous, cauernamque asperam,& supinum expetit lectulum modiceque pendentem inclinatum ad latera non recta descendentem, propter distortum eius dorsum, asperum vero, vt dixit Nicander ne nimio oppressus somno victus obliuiscatur & laboris sui & familię totius mas, quem trahit diu, reponitque, & obseruat in futurum præsentiens temporis iniurias, vt deinde eodem vtatur vt decet. Sunt enim prudentes serpentes,& in futurum plurima quasi cõsilio facto disponit, vigilantiæ aptissimum Hyerogliphicon, silex enim signum est diligentiæ & sedulitatis, depingimus enim ipsam per fœminam manu habentem silicem & excusorium, quasi 97
nec noctu quiescere velit, quando omnia somno consopita requiem defesis membris concedunt, aspero lecto vt quiescat minus, somno vtens breui & inquieto, etiam vnius pedis longitudinis fuere Hæmorrhoes a Nicandro spectatæ in Theriacis vbi hæc de natura huius animantis ad literam reddidit.

De cau

LIBER II.

De cauſis mirabilium effectuum Dipſadis, & Hæmorrhois.

CAPVT XII.

98 Nter raros,& varios effectus, quos hæc duo animantia potentia veneni excitare conſueuere duo illi ſunt omnino admirationis pleni, vnus quod Dipſadis virus eius conditionis & legis ſit, vt inexplebilem, & omnino incompeſcibilem ſitim inferat percuſis adeoque inſatiabilem,vt ſemel ac veneno atrociſſimi animantis fuere infecti,ineuitabiliter vno ex duobus generibus mori detur neceſſario, vel æſtuanti & ſicca potentia cruoris incendio & conflagratione vſti quaſi vulnerati,vel tantum potum exhaurientes corrigendi veneni cauſa ſitisque extinguendæ torridæ,vſq; dum grauitate potus venter opprẹſſus diſiliat medio fragmine,vmbilico & vtero diruptis,efuſſisque viſceribus diffuſo potu;alter vero quod tantæ ſit malitiæ & truculentiæ Hæmorrhoica peſtis,vt ſemel ac venenum effudit coinquinet adeo, ſubuertatque naturam afflictã, vt placidiſſimum ſibi neceſſariumque alimentum ſanguinem infectum eo viru,reſpuat aborreatque omnino,& reiciat per vniuerſum corpus qua patet & qua nõ patet via,poris vniuerſæ corporeæ molis,oculis lachrymarum loco,naribus,ore,venarũ oris, vt totum ſit pro vulnere corpus,ex quo crudeliſſima ſuboritur fames,alimenti defectu,vt ijs duobis animãtibus fames & ſitis ſubnaſcantur acerrime, vt ex hiſtoria prægreſſis duobus capitibus nota,ex tot tantisque grauiſsimis autoribus datur intelligi. Duo ſunt paſſionum genera quæ nos maxime infeſtant & vrgent docet Plato.3.dialogo de republica,Ariſtoteles.3.Rethoricorũ ad Teodectem.c.5.illa ſcilicet quæ ex venere, & alimento excitantur,ingentiſsimæ ſiquæ aliæ paſſiones,ex quibus duo illa capitalia vitia ſuboriuntur,luxuria & Gula.ſic dictæ quod vna ex luxu & ocio oriatur,quo dixit Ouidius:Ocia ſi tollas periere cupidinis arcus. Altera vero ex gula dicta, Oeſofagique parte noſtra, quam nucem colli vulgares appellant & gulam,quæ maxime rationem ſubuertũt intenſione appetitus excitati, his duobus cupediæ generibus,ex guſtu & tactu,iudices alimenti, ſenſus quibus no-

bus nostra resarcitur substantia & seruatur species gustu voluptatis ope, eius causa operantis; organum cuius cum simul tactum obtineat, delectatur tangibili, dum ad suauem naturæ modum eodem afficitur docuit Aristoteles, organo gustus tactum in esse 2. de animo textu.101. Cum tactus omni animanti necessario insit omnibusque eiusdem organicis partibus, vt se se muniat & defendat à contrarijs corruptiuisque qualitatibus quę sub eius obiecto continentur vt dixit eodem.2.textu.17.& 22.quo & tactum gustum vocauit textu. 28. eiusdem libri &. 67. Nam ex obiecto tactus multoties oritur affectus in gustu, si tangibile delectet instrumentũ gustus, & obiectũ quod delectat tactu, gustus tãgibilia instrumẽta affectet, quæ & sunt gustabilia obiecti gustabilis, voluptas enim tangibilis in instrumento gustus, mouet gustum, vt voluptate suborta ex tangibili in gustu, qui & tangit obiecta tãgibilia, gustet, ex tãgibili & de obiecto tactus, qui eo modo eleuatus in gustu & depuratus sua eminentia potest & gustũ affectare, non secus ac si formaliter esset gustabile, eminentia, actu sensus producto, formali illo factoq; gustabile actu & opere gustabilis, excitati in gustu & delectabilis, cuius nomen non habemus propriũ sed gustabile ex tactu subortũ vocitamus cõmuniter, vt bibẽtes frigida dũ siti vrgẽtur, & gustũ affectant nõ solũ tactum, hæc enim eadem qualitas quæ tactum mouet, nil impedit alia ratione spectare ad gustum ipsumque afficere alio modo peculiari in gustu diuerso: quo est quidam tactus cum eiusdem obiectis aliquibus & ex tactu delectetur, alio modo affectus tactu, quem vocamus gustum illis in partibus. eo modo subordinantur eę potentiæ ob congenerem earundem naturam, quod alijs non datur ex eo quod in fines necessarios adeo non sint animantis, quibus tactum quendam vocauit Aristoteles non simpliciter tactum, sed quendam, est & tactus in alijs omnibus organis aliorum sensuum, at dum immutantur non simul tangibilia suscipiunt, vt accidit gustui. Ordinantur enim gustus, & tactus in nostram substantiam, vt reliqui sensus in accidentia solum, vt antea diximus, cum vero substantia pluris sit accidentibus omnibus, perfectione, cognitione, & tempore antiquior, illis sensibus conseruatur, quibus magis vrgemur, & quorum voluptates sunt intensiores, vt eisdem trahamur in substantiæ tutelam, quo gustus potentissimę actionis est, sed maioris tactus,

 est enim

est enim gustus quasi tactus læna, & minister, tactus vero calidum & humidum siccum & frigidum cum discernat & iudicet, quæ temperiem nostram seruare quærunt, & domicilium sustinere animæ sensibilium omnium, cum dispositiones vltimæ eodem seruentur, temperamentum, proportio, hisque qualitatibus alteretur substantia alimenti, & vertatur in substantiam aliti, per actiones alentis animæ, sensus substantiæ alimentique vocatur ab Aristotele locis adductis.2. de animo textu. 17. Tum adhuc, quod fames & sitis vocata animalis, quę medio sensu excitantur sentientibus omnibus, medio hoc sensu suboriatur & crescat, vt docuit Philosophus.2. de animo textu.28. Vbi dixit fames est cupiditas calidi & sicci, vt sitis frigidi & humidi, quæ qualitatibus tactus excitari ad ipsumque pertinere constat, vt his adhuc pateat merito sensum alimenti ipsum apellasse Aristotelem. hinc ex duæ passiones ingentissimæ sunt Gulæ & Luxuriæ, quod ex stimulato appetitu oriantur ad voluptatem maiorem impertitam, propter substantiæ obseruationem speciei aut suppositi, quarũ hæc gula, illa luxu fit, quæ est nobis seruãda species maiori conatu reliquis alijs, quãtum reliqua excedit: ideoque impertitus est, & gustus tactui partibus illis parastatibus dictis, neruosis venulis, per quas semen decurrit & è quibus eiaculatur extra animal exercitio venereo, vt non secus, ac vt naturam seruemus indiuidualem & propriã, tactus est nobis immistus gustui, in Oesophago gulæ epalato ad pectus vsque descendens, vt est videre, in vulneratis pectore, qui dulcia degustant per vulnus immissa siphone ablutionis vulneris causa: sic, vt speciem seruemus gustus immiscetur tactui venulis illis, vt qualitates eius obiecti gustet, quibus tactus afficitur, dum descẽdentis seminis qualitates persentit, titillans, & prurriens calescens & vdus tactus, salsedine seminis instigatus molliter, cupiens eijcere quod instigat delectatur titillans & pellens titillatus causam, quo in naturã reddit est voluptas in redditu ad naturã Plato in thimeo Aristotes.2. ethicorum.c.7. alij & alij. Hinc locis adductis, & tactum gustum vocauit Aristoteles, imo & videmus animantia ea voluptate absorpta eo in actu venereo masticare & deglutire actu sẽsus decepta, cogitantia alimentum oblatum illud, gustu affectato, cum sit in alijs corporis partibus obiectum tangibile, in viis generationis & instrumentis eius, ac si esset in ore voluptas, asinos enim Capras

pras Chamelos, & præcipue fœmellas hæc pati videmus, quod
viciniores obtineant generationis partes ad intraque retractas
instrumento gustus, non vt mares adextra: quo decipiuntur fa-
cilius. Inter has vero omnes passiones tactus & gustus, ma-
ior est que ad seruandam speciem inclinat & mouet, venus in-
quam tangibilis gustabilis dicti, vt species est maior & indiui-
duo pluris, quo naturalissimam actionem viuentis. 2. de animo.
capit. 4. vocauit Aristoteles generare sibi simile, quod naturam
seruet sola, & tendat in illam, minusque arbitrij relinquat & li-
beri actus, appetitu intensiori: reliquæ vero quæ ad indiuiduum
atinent, gustus scilicet, famis, & sitis sensus, maior est illa quæ est
sitis, quam quæ est famis, vt hæc illa quæ est gustus passione & gu
standi actus. fames enim & sitis ad tactum pertinent, quo moles-
tia sentitur qualitatum tangibilium, & appetitus contrariarum,
gustus oblectamentis expectatis in transitu & susceptione eo-
rum quæ has possunt frænare cupedias, excitatur enim sitis
potentioribus causis quam fames, & hæc maioribus quam gu-
stus insurgit, quod & ex habitibus contrarijs quibus insurgunt
priuationes ex quibus dimanant inclinationes & appetitus ad op
positos habitus patet. Est enim sitis appetitus frigidi & humidi,
vt calor incendiumque & æstus, tum siccitas quæ ex calore pro-
uenit & ex causa excitante sitim, temperentur & corrigantur,
quo in ęstate sitimus magis, excitatur enim sitis biliosis humori-
bus principaliter confluentibus ad ventriculum per vias com- 10
munes quæ sunt à vesica felis in ventriculi os, & cum humor ca-
lidus sit & siccus natura, ęstuat os ventriculi & incendio flagrat
sensu molesto, quem vt vitet & causam molestantem expellat
vel diluat potu, vt infixam detergat aut amoueat, contrarium
expetit priuatione supposita, & optat frigida & humida simul,
vt frænet causam, his duabus increscit sitis qualitatibus hoc-
que humore, vt docuit Galenus primo de causis symptoma-
tum, capite septimo, aut vna altera ve prout actiuior fuerit,
dum sola inuenitur; causat enim & sitim sanguis, & si non tan-
tam ac bilis, calore intenso quo pollet & incendio, vt patet: tum
salsa pituita sanguine magis, salsedine & prurritu molestiæ quo
& febrē ardentē salsuginosa substantia, pituitaq; illa quę salsa vo
catur excitare solet, cuius febris sunt signa incōpescibilis sitis, &

 calor

calor perurens, nigra lingua, vt in biliosis contingit bilis incendio & siccitate, docuit Galenus, & Hyppocrates docuit. quarto. de morbis vulgaribus late, post hæc melancholia siccitatis excessu sitim inducit, cum ergo calore nascatur sitis potentissima omniũ qualitate, & siccitate quæ lima caloris & acuties est molestans & pruriens qualitas, vt docuit Auicenas capite de febre biliosa, ingentissima passio indicatur, & hinc est, quod molestiam maiorem inferat excrutietque & angat impensissime, quo vt molestiam abijciat & causam irritantem excutiat animãs, principaliterque vt voluptate afficiatur, contraria expetit frigida & humida, vt diluta causa minus infestet, fames vero calidi & sicci appetitus est, quę melancholia pullulat, frigore & siccitate simul, auget enim actiones harum duarum qualitatum siccitas, calori enim iuncta intensiores producit effectus calor, & non secus frigus, quod irritet & sensum excitet natura mordaci & acri, vt expergefactus sensus copia spirituum allecta ad sensationem obiecti stimulantis, vt natura possit eum a se propellere maiori impetu, reliquas qualitates spirituum copia, caloris & frigoris sentiat commodius spiritibus perfecta natura, & corroborata dispositaque melius, quo Galenus loco adducto de symptomatum causis, melancholiam famen præcipue generare dixit, frigido & sicco, os ventriculi occupantẽ corrugatione facta, siccitate acerba adstringentique, sicco & frigido stimulanti, quæ ab humore melancholico prouenire docuit, frigido & sicco humore immisso ad ventriculi os, vt appetat calidum, siccum vero vt alimentum hęreat & afigatur, siccitas enim soliditatis alimenti causa expetitur, vt non fluitet minusque bene impinguatur partibus, nec appetit siccum molestans, sed sufficiens afixioni nutritionis. Post hanc vero famen pituita mouet frigori actiuiori qualitate, & post illam sanguis humiditate, qua siccum alimentum expetit & solidum venter; vltimo tamen bilis eam mouet siccitate minime actiua causa, vt acrem & mordacem diluat humorem, alimentum humori immistum cuiuis, quo minus molestiam inferat ventri; seruat enim, & excrementa in suos vsus natura, non secus atq; alimentum seruat in substantiam aliti, bilem in vesica custodit nuncupata felis, vt portione emissa in ventriculum per venam in ipsum insertam ad supernam partem ad os ipsius, sitim excitet vtilissimam animanti,

manti, quod potu deferatur ad intima corporis alimentum, ad quæ peruenire non posset, nisi potu dilutum in quo effluit & venit, portione altera immissa in ventrem per venas è vesica venientes quibus illum spergefacit, vt feces eijciat debito tempore, alia cum cum vrina portione permista, vt vesica stimulata hac eadē mingat non minus: melancholiam custodit lien, vt remittat quādo opus est in ventriculum partem, qua excitetur appetentia alimenti & siccetur caput à superflua humiditate illi continua, vt rectricuum potentiarum actiones firmiter moliatur, pituitam vero & ventriculus custodit, vt in illius humiditate elixentur cibi & coquantur more testæ aqua plenæ in qua elixa coquūtur, partemque ipsius remittat in artus, vt attritu continuo, cum incalescant frrigentur exicati motu, vt ludere posint & sint faciles versatu, partem reliquam cum sanguine mistam relegat venis, natura prouida, vt si deficiat sanguis semicocta pituita semisanguis natura elaborata magis ampliusque recocta sanguis fiat, ne alimentum deficiat vitæ tutella, non solum contenta sanguine, sed futuris preueniens; hęc vero causæ sitis & famis dum mediocritatem naturæ obseruant proportionemque eiusdem, famem moderatā & sitim efficiunt. quos vocamus naturales affectus; secus vero intensione causarum hæ passiones crescunt præter modum naturæ, excedentes & auctæ, tumque preternaturales sunt, sympthomata dicta Grecis, vt canina fames, quam patiuntur ob melāchohiæ abundantiam canes siccissimi factam vstione bilis, melancholiciq; cinericio illius relicto exusto, frigido & sicco, sunt enim biliosi canes temperie, accidenti vero vstione resultant melancholici, quo ingentissima fame infestari solent, adeo vt ingurgitent tantam alimenti copiam, vt illam ventriculus sustinere impotens euomat semicoctam inglubiem, vnde euomunt frequenter, fameq; compulsi, occultant vomitum vt postea ad vomitum redeant & semicoctam alimoniam (adagio dicitur) non secus me- 101
lancholici hominis, reliquaque animantia insito temperamento, aut euerso, causis alterantibus præternaturalibus, fame excruciantur incredibili quam vocamus caninam, plura multo ingerētes hianti ventriculo, ob melancholiæ abundantiam aut fluxum, illum stimulantis, quam commutare posint vt euomere cogātur. tandem, vt melancholicis accidit, docuitque Galenus 3. de locis, & libro de melancholia ex Rupho, Aristoteles vero prima sectione

 tione

tione problematum, problemate.30. Non secus sitis oritur incredibilis bilis abundantia, renumque incendio in passione dicta δίψακον dipsacon Græcis διαβήτης diabetes ve, latinis vrinæ profluuium, eo quod quale ebibitur tale emingatur, nulla quasi mutatione facta quæ cum illico reijciatur, animans siccum permanet non vtens potu, sitique torquetur intensissima docuit Galenus.6.de locis, & 1. de crisibus, & 1. de causis sympthomatum, cap.7. Semper sitiens, remittens potum, illico ac bibit, & cum ea quæ molestiam inferunt ventriculus reijcere conetur, in fame, & siti molestatus, varijs causarum generibus, varie contraria expetere solet appetitu vario & dissueto, prout opposita dispositio, opposita auffertur corrigiturque contraria, vt ex appetitu & cupiditate hac aut illa, causam cognoscamus oppositam ventriculo affixam, ad curationem horum affectuum alioqui vtilissimũ, vt in
101 fame dicta Πίκα pica, idest corruptio, & siti vitiosa, quod videre est in prægnantibus passim, quod cum menstrua illis stiterint, succisque vitiosis abundent ex retentis mensibus, fluxione excitata in ventriculum, secundum quod est humor ventriculum occupans, sic appetunt opposita illi, vt corrigatur contrario quoduis, ex quo videmus modo carbones expetere siccos, propter pituitæ abundantiam, & fictilia recocta, crustrasque adustas panis, cinerem Gagatem lapidem, & è contra humida, si infestantur siccis, si corruptis corrupta opposita, si obscœnis obscœna, tam fame quã potu appetere & deperire; vt modo bibere sanguinem, spurcas aquas cænosas, turbidas, appetitu vario, & in dẽtibus modo prurigine excitata humore tetro, desiderium oritur inijciendi eosdẽ mordendique multoties: vt humor ille compressione expellatur, quo morsus quandoque propter humorem in dentes decumbentem perniciosi fiunt, præcipue in grauidis, propter varios quibus abundant succos, & cum in omni mista substantia quatuor genera partium contineantur, elementis quatuor respondentium, igneæ scilicet partes, aereæ, aqueæ & terreæ; quæ & si formas elementorum non retineant, virtutes tamen eorundem effectiuas, naturæ eiusdem accidentiaque & dispositiones materiales plurimas obseruent elementorum, quæ iam abiere, specie easdem ob prædominium, huic illi ve elemento, adscripta forma quæuis mistæ substantiæ, sic producit & implet has partes, actibus & accidentibus ab illa dimanantibus, postquam materiam misti-

occu-

occupauit, vt aptę erant partes illæ eformari, secundum dispositiones ab elementis relictas, crassas terrestresque siccitate & frigore affectat, fluxiles vero crassiorisque substantiæ, frigore & humore, quas aqueas vocamus. Aereas, humore & calore, prout sua fert dispositio, Subtilissimas, calore & siccitate, quas igneas constituit; est vero in omni misto necessaria coctio quæ à calore fit docente Aristotele Metheororum. 4. capite. 2. cum coctio & mistio consistant perfectione caloris humidique ad qualitates reliquas. continet enim calor dum potens est elementa in mistione, dum durat mistum, vt ibidem docuit Philosophus quo naturalis calor misti cuiusuis, in humido oleosso aereo conseruatur & crescit, vt flama in oleo, & aqueo extinguitur copioso & si crescat exiguo vt in fornacibus est videre, his vero debilibus calore & humore, languescit mistum, senectute frigida, terrrestreque fit & aqueum frigidum natura, siccum substantia, humiditatibus plenum excrementitijs, vt senectus docet, sunt senes, sicci substantia & frigidi, at humidi, cum calore debili cruda relinquente alimenta, tum aquea substantia desserente mistionem, fluore humidi in superficiem, in centro vero substantia sicci, vt ibidem Aristoteles docet; vt mista omnia labentia in interitum, frigida & sicca constituit natura, resolutis tenuibus partibus temporis tractu, igneis & aereis, quibus mistio continebatur, alterantibus igneis aereas, quas in se commutant perdurante mistione, aereæ aqueas, & aqueæ terrestres, vt igneas alant & aereas, in quibus misti duratio consistit vndique dispositionibus medijs terreæ in aqueas, eę in aereas, aereæ in igneas tandem dispensentur accedentibus ad vltimum, in quo vita seruatur & residet, cum hac agat mistum potentissima qualitate actiuissimaque calore, suasque molliatur actiones hoc magno instrumento naturæ, agentissimo, soto in humore aereo, esse vero, & duratio propter operari sit, vt 2. cœli. c. 4. docuit Philosophus, quo dum hæc partes debitam seruant proportionem in alteratæ à corrumpentibus naturæ agentibus, moderatos affectus passionesq; habent, dum vero potētissimę causę has alterāt & inficiunt, disponuntq; alter quam naturæ decet, rarefactione aut atenuatione nimia incendio & æstu, sic illas exponunt sic parant, vt forma ad dispositionum mensuram primarum qualitatum, primas easdem calorem & frigus, humiditatē & siccitatē producat, 103

 & caus-

& causset, quo multoties solem nimium perpessi plurimi euasere ectici, docet Galenus. 1. de differentia febrium, calore producto ab anima secundum dispositiones quas in partibus inuenit, alterata substantia secundis qualitatibus rarefacta attenuata aut alijs, & ideo calor ille independens est, habitualisque dictus, ecticique dispositio naturalis hoc sensu, vt a natura procedat & ab anima, violenter disposito subiecto, & materia prius, & hinc est quod difficultet separari possit a subiecto imo tertia species ecticæ numquam, adeo iam elanguit natura & tanta est violentæ dispositionis intensio incrementumque. Hinc canis inter omnia ani-
04 mantia in rabiem effertur bile eius corrupta & putrida, ad quá dispositionem forma illius humoris, venenosam producit qualitatem veneficamque, qua inficit animal postea, ea concessa, illi formæ qualitate peculiari in illo subiecto, ob eius peculiares dispositiones & non alteri, alterius ve animantis feli. Sunt enim diuersis formis insitæ qualitates diuersæ, ob diuersa accidētia, quibus subiecta euariant, quo inter omnia animantia canis, ex se rabie corripitur facile nimis, ab illo reliqua aut a se rarissime, illoque veneni genere ex humore suborto putrescenti, & tetro, permutata temperie mistione alterata, reliqua vero infecta ab ipso morsu & canino dente afficiuntur rabie, hoc animanti compręssa, docuit Galenus. 6. de locis affectis. 2. capite. de theriaca ad Pisonem. c. 4. 11. simplicium. 1. Prorrhetici commentario. 1. Diascorides lib. 6. c. 1. Plinius, AEtius, Paulus, Aristoteles. 6. de historia. c. 18. Venenumque eiusdem nostram subertens & permutans miscellam, & proportionem partium nostræ substantiæ, modo illico illam inficit in plurimis, ob naturæ apparatum, modo vero latitans, abditur multo tempore, occultum spatio quatuor, septem ve annorum, paulatim serpens ob resistentiam naturæ & fortiorē mistionem, vsq; dum subito emergit & manifestatur malitia, accidentiaque quæ contingere solent cane rabido morsis, obmutescentia subita, spuma circa os larga & copiosa, tristis intuitus, toruè inspicere, quorum multi latrant, vt canes rauco & tristi sono submisso sine voce, secreto quasi, incęssentes omnes dentibus, canis effigiem contracti oblongam, menti producti, oculorum acutorum, aurium flacidarum & prolabentium, de quibus intelligi potest locus ille Isaiæ. 56. vbi vocat famelicos canes propriæ gloriæ & ambitionis cupidos, rabie honorum & dignitatū

ęstuantes, canes mutos & non valentes latrare, tum nec populũ instruant exemplo, nec verba doctrinæ & sapientiæ proferãt sed ambitionis plena & petulantiæ, obliti ouilis eorum custodiæ cõmissi, rapaces lupos, latratu non aufugantes. omnibus vero cane rabido læsis hydrophobia Graia lingua dicta, idest aquæ horror 105
& metus semel ac venenum vires exeruit contingit, adeo, vt semel atque aquam vissere metu nimio vociferentur & clamitent, quæ vna illis remedium supererat, frigida & humida, tenuisq; substantiæ, subire potens, penitissimas corporis partes, vbi infectio seruatur diutius, venenumque siccum & calidum, quod illa frænari & corrigi præsentanee posset, tanta vero est malitia veneni, sic inficit teterrimum hoc virus, vt non solum animam adimat, grauissimosque cruciatus inferat, & accidentia sæua, sed quæ possint esse tanto malo remedia exhorrere faciat, & vndique haberi odio, metuere & expauescere. Plurimis lęsa imaginatione in tantum, vt sese canes putent, alij canem videre, fugiunt alij, cooperiũturq; intra lectulum reliqui in aquis multoties canem apparere prædicantes, aquas effugiunt, omnes vero nullo modo bibunt, neque admittunt potum, respuũt imo, remedium vnicum quod superfuit illis, varie læsi, imaginantes varie, siti tamen ęstuantes, non secus ac Dipsade læsi, abijcientes potum, non admittentes, præcipue siccitate contracta & si metu non minus, Dipsade cusi á morsus principio sitiunt sine intermissione, ij vero postea metuunt, quod canis venenum sic naturam euertat sic mutet mistionem partium, & substantiam alteret, vt habitualem inducat siccitatem, quasi naturam alteram induceret, & subuerteret antiquam, quo non secus, atque ea proportione sicci natura & temperamento, non sitirent adeo, vt in ea intensione ex natura siti afficerentur tanta quanta ex dipsadis morsu, & si plus alijs aliarum mistionum & temperamenti alterius, siticulosi essent, sic rabido afflicti, quod æqualiter sit natura peruersa & permutata omnis, in naturam aliam, non sitiunt impense adeo, vt Dipsade incæssi, quæ magis humores sanguinemque infectat quam euertat substãtiam, neque est enim venenis omnibus contrarietas eadem, modus ve agendi idem, vidimus enim fulmina porosa quæuis nõ lædere, quod ignis subtilis per vaginæ poros subire posſit, permeareque facile sine eius vstione, ferrum vero dum contingit desum strictisſimis poris fulcitum, cum resistat, & non pateat additus

Igni exituro conuurit illico, liquefacit ensem, detentus ossaque, seruata carne, & densa alia quæbis, prout retineri potest agens substantia illa aut egredi subiecti compaginem; sunt venena liquidos humores alterantia, sunt alia carnes ossa & solida animantis oblędentia, Dipsadis ergo virus humores permutat, biliosos siccos & adustos efficit, sitim inexplebilem in solida nostræ substãtię infert, è succis causatam, citra substantię nostræ peruersionem & miscellæ tantum inquinamentum, quo, & deterius venenum est ad vitã, Dipsadis, nõ secus ac febres biliosę & torridæ ex humoribus satę & ardentes citius interimunt animal, quam habituales ecticæ quæ in solido nostrę substantię resident, impetu facto in alia, malitia humorum, in cor vitæ principium. Quod fieri nequit ex nostræ substantiæ portionibus, sed lente solum alteratione continui, illi tandem officere cordi. Canis autem venenum, prius hos eosdem ipsos, quos in alios molitur effectus, in se ipsũ causat. Qui & aquas pertimescit & fugit torridus & exustus veneno siti incredibili actus, & fame quandoque ingentissima excruciatus, exanimatus, rabidusque, qui interiit vel his duabus passionibus extorsus simul, vna ve aut altera agitatus. cum ergo huius veneni animantis calida & sicca nostra supersit natura, vt quasi sit substantia altera, frigidas & humidas temperamen-
106 to sibi contrarias & oppositas fugit aquas, & expauescit vndiq; tam canis affectus rabie, quam animantia reliqua, secus in Dipsade, quod humores, non substãtiã euerterit, vt substãtia superens ęstus incẽdia humorũ sentiat, et ideo sitim. ibi vero cõtra, omnia subuersa cũ sint vt nil quasi supersit quod infestet incendio alterum, vt conseruari cupiat potu, quod natura sit altera iam omnis euersa vt in ecticis. hinc locus ille psalmorum 58. emergit ad literam. Conuertentur ad vesperam & famen patientur, vt canes, & circuibunt ciuitatem. nam vt docet Diascorides lib. 6. c. 1. Increscente frigore & calore deteriores fiunt canes veneno, meridie & vespere, meridie caloris incremento vsti: Vespere noctis frigore condensata cute, dententis halitibus infectis, qui spirabant calore reserata cute, extenuatis que eodem, æstu diei leuatis; tenuiori & actiuiori parte tenuata, quæ exhalabat, vt illa detenta frigore noctis & vesperę quę diu expirabat, iam quo ad vesperam deterioris fiant conditionis, vt rabie percíti, fame que canina circuant ciuitatem hæc amnimantia, omnia

que

quę percurrant emuntoria, & loca spurca vbi cadauera animantium adesse solent, vt ingenti fami possint satisfacere, quo dicitur, & circuibunt ciuitatem, extra scilicet, hæc loca percurrentes obscœna & immunda, Dipsas ergo cum humores veneni potentia, & ęstu exiccet & in bilem, maiorem eorundem partem cõmutet, eferuescereque faciat ęstuanti veneno, maxima copia fuliginum excitata ex venenatis humoribus, cor exurit & ventriculus flagrat incendio, sitique incredibili, vnde Hæmorrhous cũ eiusdem naturæ cum illa sit, non minus eferuescere facit sanguinem, vitæque alimentum. Ea est calidissimi veneni forma, vt semel ac succos animantis infecit & contigit eferuescant omnes bulliant spumentque, maxima flatuum halituumque eleuata cõpia, quibus distenduntur vasa, porique eorundem ora & fines venarum & arteriarum, quibus distentis maiorem amplitudinem nacta patent vndique, non secus, ac dum vtrem inflamus reserantur ora, ijsque reseratis & apertis extenuatus sanguis, calore veneni æstu liquefactus, subtilior redditus, quam eius exposcit natura, per amplos factos meatus decurrit & labascit. Eam nactus acrimoniam & malitiam vt si quæ sint partes resistentes duritie contumaces, erodat liquefaciat ipsum, quo pateat additus fluori & decursui, vt nulla sit in vniuerso corpore reuellis adeo pars, quæ non fiat sanguinis ductus eiusque patiatur fluorem, qui solus hoc viru reijcitur, cum sit vita secunda retentis excrementis imperfectis impurisq;, cum quod peruerso humore viru, alio & altero, illum respuat natura inquinatum & tetrum, excrementaque infecta minus retineat in penuria tanta sanguis, quod sit alteratu facilis, ob mitte eius naturam suauemq; omnino; quo extra vasa diductus concrescit facile libescit corrumpitur; contra ac reliqua, excrementa & humores, quæ diutius seruantur, & si semel ac putrere incipiũt deterius putrescãt, in tetrioresq; formas degenerẽt, versus extrema magis putredinis & corruptionis naturæ cũ sint, sanguis vero in medio cõstitutus si quãdo putrescit in formas naturales eorũ habeat corruptus, in præternaturales vero illa, & extremas magis. qui adeo inficitur hoc diro veneno, vt eũ nulla sit virtus in natura quę sanguinẽ detrahere, aut allicere possit extra corpus, & si sit quę illũ disponat, vt fluat & percoletur è vasisq; decurrat, cũ sint tamẽ plurima medicamenta succos reliquos educentia, vt probant expurgantia Chathartica

dicta

dicta Græcis medicamina, retentus maxime, ob vitæ custodiam: reiicitur tamen naturaque illum abominatur & fugit hoc viru inquinatum, tanta est infectio. E non secus ac dolia, musto plena, dum efferuescunt & ebulliunt flatibus distenta elatis ex vda materia dirumpi solét, vt hac & illac liquor efluat & elabatur, è quibus dum sunt ex porosa permeabilique facile materia eformatæ per poros contenta difluit substantia, quam dum bullit & efferuescit resudant calore, illam tenuiorem factam, non secus attenuatus sanguis cruore serpentis huius dilabitur & efluit è corpore, extenuatis omnibus & liquefactis infectione & contagio, vt accidere solet pletoricis & sanguine plenis post magna exercitia & lassitudines, saltim per vias communes sede, vsero, ore, mictu, pectore, naribus, sanguinem reiectare, sic illis poris omnibus vltra auribus oculis quasi lachrymis sanguineis suam miseriam & statum deplorantes.

De dubijs quibusdam Mannæ naturæ ex sacris scriptis.

CAPVT XIII.

107 Lurima ambagibus & dificultatibus plena, difficilia & abstrusa plurima, continet locus ille Deuteronomi. 8. Occasione Dipsadis serpentis adductus, vltimum vero quod in illo continetur inter dificilia primum, negotium facessit retardatque quale fuerit illud Manna Hebræis concessum, cibusque ille, cuius eo loci dicitur. Et ciuauit te Mãna in solitudine quod nescierunt Patres tui. Cuius alimenti doni que concessi mortalibus, varia extant scripturæ loca, quibus modo hac, modo illa figura occurrit hæc vnica alimenti species. Exodi. 16. c. sic extat de hoc victu scriptum. Profectique sunt de Elim, & venit omnis multitudo filiorum Israel in desertum Sin, quod est inter Elim & Sinai: quinto decimo die mensis secundi, postquam egressi sunt de terra AEgypti & murmurauit omnis congregatio filiorum Israel contra Moysen & Aron in solitudine, dixeruntque filij Israel ad eos; vtinam mortui essemus per manum Domini, in terra AEgypti, quando sedebamus super ollas carnium & comedebamus panem in saturitate: cur induxistis nos in deser-

in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinē fame? Dixit autem Dominus ad Moysen. Ecce ego pluam vobis panes de cęlo: egrediatur populus & colligat, quæ sufficiunt per singulos dies: vt tentem eum, vtrum ambulet in lege mea, an nō. Die autem sexto parent, quod inferant, & sit duplum, quam colligere solebant per singulos dies. Dixeruntq; Moyses, & Aaron ad omnes filios Israel: Vespere scietis, quod Dominus eduxerit vos de terra AEgypti, & mane videbitis goriam Domini. Cumque loqueretur Aaron ad omnem cætum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem. Et ecce gloria Domini apparuit in nube. Loquutus est autem Dominus ad Moysen, dicens, Audiui murmurationes filiorum Israel, loquere ad eos: vespere comedetis carnes, & mane saturabimini panibus, scietisque, quod ego sum Dominus Deus vester. Factum est ergo vespere, & ascēdens coturnix cooperuit castra: mane quoque ros iacuit per circuitum castrorum. Cumque operuisset superficiem terrę, apparuit in solitudine minutum & quasi pilo tusum in similitudinem pruinæ super terram. Quod cum vidissent filij Israel, dixerunt ad inuicē manhu (quod significat, Quid est hoc?) Ignorabāt enim quid esset. Quibus ait Moyses. Iste est panis, quem Dominus dedit vobis ad vescendum. Hic est sermo, quem præcepit Dominus: colligat vnusquisque ex eo quantum sufficit ad vescendum: gomor per singula capita, iuxta numerum animarum vestrarum, quæ habitant in tabernaculo, sic tolletis. Feceruntque ita filij Israel, & collegerunt alius plus, alius minus, & mensi sunt ad mensura gomor, nec qui plus collegerat habuit amplius, nec qui minus parauerat, reperit minus, sed singuli, iuxta id quod edere poterant, congregauerunt. Dixitque Moyses ad eos: Nullus relinquat ex eo in mane. Qui non audierunt eum, sed dimiserunt quidam ex eis vsque mane, & scatere cæpit vermibus, atque computruit, & iratus est contra eos Moyses. Colligebant autem mane singuli quantum sufficere poterat ad vescendum: cumq; incaluisset Sol liquefiebat. In die autem sexta collegerunt cibos duplices, idest duo gomor per singulos homines. Venerunt autem omnes principes multitudinis, & narrauerunt Moysi. Qui ait eis, hoc est, quod loquutus est Dominus: Requies Sabbathi sanctificata est Domino cras quodcunque operandum est, facite, & quæ coquēda sunt, coquite: quicquid autem reliquum fuerit, reponite vsq; in ma-

in mane. Feceruntque ita, vt præceperat Moyses, & non computruit, neque vermis inuentus est in eo, dixitque Moyses comedite illud hodie, quia Sabbathum est Domini: non inuenietur hodie in agro, sex diebus colligite in die autem septimo Sabbathũ est Domini idcirco non inuenietur. Venitque septima dies: & egressi de populo, vt colligerent, non inuenerunt. Dixit autem Dominus ad Moysen vsquequo non vultis custodire mandata mea, & legem meam? videte quod Dominus dederit vobis Sabbathũ & propter hoc die sexta tribuit vobis cibos duplices maneat vnusquisque apud semetipsum, & nullus egrediatur de loco suo die septimo. Et sabbathizauit populus die septimo, appellauitque domus Israel nomen eius Man, quod erat quasi semen coriãdri album gustusque eius quasi similæ cum melle. Deuteronom. vero. c. 8. sic. Et recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, vtrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum Manna quod ignorabas tu, & patres tui: vt ostenderet tibi quod non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo, quod egreditur de ore Domini. Iosue. 5. hæc. Manseruntque, filij Israel in Galgalis, & fecerunt Phase quarta decima die mensis ad vesperum in campestribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque Manna postquam comederũt de frugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israel, sed comederũt de frugibus præsentis terræ Chanaan. Numerorum. 11. c. hæc. Vulgus quippe promiscuum quod ascenderat cum eis, flagrauit desiderio, sedens, & flens, iunctis sibi pariter filijs Israel, & ait. Quis dabit nobis ad vescendum carnes? Recordamur piscium, quos comedebamus in Ægypto gratis: in mentem nobis veniunt cucumeres, & pepones, porrique, & cæpæ, & allia. Anima nostra arida est, nihil aliud respiciunt oculi nostri nisi Man. Erat autem Man quasi semen coriandri coloris Bdellij. Circuibatque populus, & colligens illud frangebat mola, siue terebat in mortario coquens in olla, & faciens ex eo tortulas saporis quasi panis oleati. Cumque descenderet nocte super castra ros, descendebat pariter, & Man. Ventus autem egrediens à Domino arreptas trans mare coturnices detulit, & demisit in castra itinere quantum vno die confici potest,

ex om-

ex omni parte castrorum per circuitum, volabantque in aere duobus cubitis altitudine super terram. Surgens ergo populus toto die illo, & nocte, ac die altero, congregauit coturnicum multitudinem qui parum, decem coros: & siccauerunt eas per gyrum castrorum. Adhuc carnes erant in dentibus eorum, nec defecerat huiusecmodi cibus, & ecce furor Domini concitatus in populum percusit eum plaga magna nimis. Vocatusque est ille locus Sepulchra concupiscentiæ. ibi enim sepelierunt populum qui desiderauerat. Psalmo. 77. Et mandauit nubes desuper, & ianuas cœli aperuit. Et pluit illis Manna ad manducandum, & panem cœli dedit eis, panem Angelorum manducauit homo, cibaria misit eis in abundantia transtulit Austrum de cœlo, & induxit in virtute sua Africum, & pluit super eos sicut puluerem carnes, & sicut arenam maris volatilia pennata, & ceciderunt in medio Castrorum eorum, circa tabernacula eorum. Et manducauerunt, & saturati sunt nimis, & desiderium eorum atulit eis, non sunt fraudati à desiderio suo, adhuc escę eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos. Et occidit pingues eorum, & electos Israel impediuit, Sapientiæ. 16. Pro quibus Angelorum esca nutristi populum tuum & paratum panem de cœlo præstiti- isti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suauitatem, substantiam enim tuam & dulcedinem tuam quam in filios habes ostendebas, & deseruiens vnius cuiusque voluntati, ad quod quisque volebat conuertebatur. Numeri 21. hæc. Profecti sunt autem, & de monte Hor, per viam quæ ducit ad Mare rubrum, vt circumirent terram Edom. Et tædere cœpit populum itineris, ac laboris: Locutusque contra Dominum, & Moysen ait: cur eduxisti nos de Ægypto, vt moreremur in solitudine? Deest panis, non sunt aquæ. anima nostra iam nauseat super cibo isto leuissimo. Quamobrem misit Dominus in populum ignitos serpentes. Quibus locis, dubia plurima ambigua multa contineri videntur, quæ non leuem afferunt dificultatem, intricata satis & perplexa. Exodi enim. 16. capite, & Numerorum 11. Manna aut Manhu cum semine coriandri confertur, illumque æmulari docet spiritus Deus, vt posteri tanti beneficij memores, quale fuerit Manhu illud absconditum cœlitus hominibus immissum percallerent, nullo alio, deplicabile præterquam ipsa summa Dei sapientia propter sacramenta 108

menta & mysteria in eo figurate contenta & abdita, sed huius plã tæ semen non imitabatur colore, cum coriandri semen, fuluum sit flauique coloris, aurei, docet Diascorides libro.3.cap.69. Galenus, Xenocrates, & Aristophanes in equitibus, Nicander in alexipharmacis. Plinius lib.20.c.20. Theophrastus, & experiẽtia docet vsusque communis. Manna vero album illud fuisse dicitur 16. citato Exodi, simileque pruinæ, cum pruina glacies sit, quæ squamarum more protensarum, terram cooperit, non rotunda orbicularis ve, vt coriandri semina adstant, non inferioris ad niuem albedinis; præcipue cum Numerorũ.11. Bdellij coloris fuisse Spiritus Dei asseueret manna, Bdellium vero coloris sit glutinis Tauri, flaui, & rufi coloris, docet Diascorides libro.1. capit. 80. Galenus & reliqui omnes Medici, & experientia docet, quod cũ sit lachryma gumi modo ex arbore Bdellia resudans, apud Scytas & Arabes nigrum inueuitur quodam, liuescens alterum, aureum reliquum, quod glutem dictum colore sequi nouimus omnes translucidum, nullum vero album, imo fulua omnia & flaua patet intuenti, quibus non satis intelligitur similitudo inter manna Coriandrium, Bdellium, pruinam, albedinemque dictam. Vltra Exodi.16. Man saporis esse & gustus, quasi similæ cum melle permistæ narratur; tritici enim purissimi quatuor sunt partes, pollen, simila seu similago; secundaria siue cibarium, & furfures. Docet Plinius libro.18.c.10. Africum triticum, emodijs reddere semodios similę, pollines sextarios quinque, cibarij sextarios quatuor & furfurum totidem. Marcialis libro.13. Nec dotes poteris similæ numerare nec vsus. Est pollen quod primo excernitur de farina, simul cum eo quod peruolat sursumque & ad latera spargitur, quod farina volatilis solet appellari, quod secernitur secundario simila, tertio vero cibariũ & furfures supersunt tertia criuatione, & si Amilus aqua ex tractus ex macerato tritico pollen à plurimis vocitetur, simila vero farinæ nostræ flos depuratus, ex quo & aqua sale addito pultes paramus, quas cũ melle postea addito cõdimenti gratia edimus, & panes conficimus floridos depuratissimos, erat ergo manna, saporis pulticulæ melle conditæ nostræ qua communiter vtimur ex purissima farina cõfecta, hoc loco Exodi, at Numerorum.11. Man saporis esse panis oleati placentæ inquam, ex farina & oleo paratę, extat scripto; quæ quantum inter se dissideant satis liquido constat, sapor inquam similæ cum melle

melle ab oleato pane: præcipue cum Sapientiæ. 16. capite non vnius aut alterius saporis Man fuisse testetur Spiritus Deus, sed omnis saporis suauitatis, omneque delectamentum in se continere panem hunc paratum, Angelorum esca, populo immissum sine labore, deseruientem vnius cuiusque voluntati, vt ad quod quisque vellet conuerteretur. vbi non peculiaris saporis constituitur, sed omnis prout quisque expetebat. Quo maius insurgit dubium si ad quod quisque volebat conuertebatur Man, om- 109
neque delectamentum continebat, omnemque saporem, carnium desiderio cur affligebantur, pisciumque AEgypti, cucumerum, peponum, cæparum, alliorum (vt dicitur Numerorum 11.) porrorum, aliarumque carnium, cum horum etiam gustus in Man continerentur, si ad quod quisque volebat conuertebatur sapore & gustu, vt pro omnibus substitueret: tum natura insipidum fuisse manna necessarium videtur, non gustus similæ cum melle, nec oleati panis, cum facilior sit natura insipida, nulliusqe saporis, quouis affectari, quam sapore habito & insito aliquo, contrario affici & opposito, facilius enim est res mutari ex priuatione in habitus, quam ex habitu centrario in cõtrarium habitum, cum minus resistat priuatio habitui, & si maior sit oppositio, quam habitus habitui possitiuo contrario, vt patet ratione resistentiæ, & experientia paret. Calescit instanti, aut facilius, quod frigore caret, tempore vero, & difficilius frigidum subiectum. tum nam superfluus esset sapor ille insitus & naturalis, cum non secus atque alij, pro arbitrio posset suboriri. tum vltra frustra, nam si oppositus sapor expeteretur ille corrumpendus erat in ea oppositione, quo nulla cum ratione subiecto fuisset adscriptus cum ad nutum voluntatis sequeretur, & non minus in manna, quam vt & reliqui emergere posset, solumque vt corrumperetur illi adstipulatus superflue omnino. nec nodum soluit, quod cum esset mistæ naturæ, mistaque omnia temperie primarum qualitatum secundas sint nacta, interquas sapor continetur, saporis alicuius necessario manna fuerit constituendum, nam potuit ille qui. potest omnia, aut simplici elemento hoc ipsum opus moliri, eosque enutrire & alere absoluta potentia citra hoc inconueniens, aut impedire saporis illius ortum ex primis qualitatibus in manna ne solum vt corrumperetur in ipso extitisset, tũ & vt facilius posset quidlibet oppositum sapo-

rem gustui insito & sapori mannæ persentire dum vellet, sine expulsione positiui contrarij, plus enim erat, vt posset sentire contrarium hoc, alterum occultare aut suspendere ab opere & actione, expulsionemque contrarij positiui instantaneam, aliter ac eorum fert natura causare, dum quis saporem dissidentem cum illo percipere acta subito appetitus decreuisset, quam hoc impedire ne ex primis virtutibus exoriretur. Non minus dubij affert, si sole liquescebat, & summo mane, vt dicitur Exodi. 16. Colligebatur
101 ante solis æstum, ne in halitus euanesceret, quo modo frangebatur friabileque esse potuit, vt & in puluerem redigeretur, vt Numerorum. 11. c. inuenitur, quæ enim liquescunt sole, præcipue agenti remissiori summo mane, nimis sunt humida, cum calore debili soluantur, nimis vero humida, cum non exiccentur, præcipue debili agenti, in puluerem non abeunt, neque enim cera pinguiave omnia, mel aut reliqua alia, quæ sole soluuntur in puluerem postea redigi queũt, imo inter illa, quæ igne liquent, plurima sũt, quæ atteri non possunt aut impuluerẽ verti, vt videre est in metallis omnibus, rebusque pinguibus & oleosis in gelu & reliquis, vt & alijs quę sole funduntur numeratis, etiam si pix resinæque omnes & gumi genera lachrymæ arborum & alia quæ igne fluũt comminui terique possint, & emollescant aliquot soli exposita, vt saccharum resinæ plurimæ, pix, gumi aliquot species, vt videre est in piceijs lignis sole percussis quæ guttulas effundũt solis æstu, quæ postea conteri optime possunt concreta noctis frigore solis absentia vel alio refrigerata, tamen aliquid liquescere ex quo postea puluis eformetur, quod totum in vapores exoluatur & abeat, id & si ignis actione cõtingat in aliquo vt in saccharo liquefacto, quo totum exolui potest igne fortissimo eoque liquescere, & antequam absumatur totum congelatum semel conteri & in puluerem, minutissimasque partes trahi, solis vero ope nullum tale mistum aut simplex corpus hæc perpetietur, vt in puluerem exoluatur, nec in omni natura corpus est, quod totum in vapores eat solis potentia, & tamen illud puluerari valeat, aut frangi attritu, cum hæc tantum siccis concedatur passio corporibus, terrenæ substantiæ, siccę & solidę multum habentibus, ea vero quæ solis liquescunt debili actu, cum nimis sint humida, quo eo facili soluũtur actiuo, minimeque terrestria in vapores digerũtur facile, simul cum terræ exili substantia in totum simul volitãte, ter-

te terreno exili in vaporoso aquæ vectum vt subsideat nihil, quo frangi non datur his, quæ sole liquescunt, si omnia in vapores sol uantur, euanescantque tandem. Manna ergo cum sole incalescē-te, vt dicitur Exodi.16. euanesceret totū, pulueri zari qualiter pos set difficile est dictu, nostrum enim manna, quo vtimur modo, si-ue ex Lybano aduectum, siue ex Calabria, nulla ratione & si con teratur milies puluerem reddit; tum si solis calore liquescebat loco adducto Exodi, quo igne indurabatur modo? recoquebatur que vsque dum crasesceret, & tortulæ ex eodem pararentur con sistentiæ panis, vt Numerorum loco narratur, cum enim agētia vniuoca sint calor ignis & solis in opere, & vt præcipua causa ca lefactionis est quilibet, vnde euenire potuit, vt calore, quo indu-rabatur ab igne, non liquesceret, vt solueretur. & si durum adeo, siccumq; erat manna illud, vt mola frangeretur, siue tereretur in mortario, vt.11. loco Numerorum dicitur, siccum adeo cū esset, vt sole liquescebat? & in halitus ibat dura substantia teri apta? præ-cipue quod Exodo, tusum manna quasi pilo iā, & manubrio qua-si mortarij contritum venisse, antequam ab aliquo contingere-tur referatur, quo non opus erat illud terere, aut minuere vltra, cum ideo similæ farinæ scilicet minutissimo pollini, triticæ sub-stantiæ asimiletur, sine eo quod attritione aliqua, contritu ve hu manæ artis pararetur. & si tusum hic appellatur, cur vt coriandri semen integrum alibi, si vt coriandri semen rotundum, qualiter vt pruina protensa, expansaque. si & durum erat, si non facile frā-gebatur, si teri potuit mola more tritici, vt dicitur Num. 11. vt ex illo farina resultaret, ex qua cocta in olla postea panis, qui in ore conterebatur masticabaturque nō minoris consistentiæ, quam pa nis quo vtimur, multoque maioris substantiæ, & tortulæ parabā-tur cōsistentis & solidæ substantiæ, cur Num. 21. cibus leuissimus appellatur mouereq; nauseam in vētriculo asseritur, leuia enim & quæ in ventriculo sua leuitate fluctuant fluida & inconstan-tia, os ipsius, supernamque eius partem molestantia, vomitū cient nauseasque & ventriculi fluctuationes inferunt, secus solida den sa, & grauia, quæ illum firmant & corroborant, hyposthasimque suo pondere in fundo eius causant, docuit Galenus, 3. de alimen torum facultatibus. c.6. & 5. de locis, cap. 4. Et si nauseabat su-per cibo illo leuissimo quomodo anima arida erat, substantia scilicet illorum & vita siccitate infestabatur, nam siccus ventri-

 culus,

culus, non nauseat, sed humidus, humiditatibusque refertus, vt docuit Galenus.2. de alimentorum facultatibus capite. 3. & aphorismo.38, secundę sectionis, & si nauseabat, humidusque ventriculus erat, cum appetitus semper sit priuationi coniunctus, eius quod expetitur, cur humidorum recordabantur afiigi banturque optatu cucumerum peponum, piscium, carniumque elixatarum, vt dicitur Numerorum.11. cum hæc humida cum sint inconstantem ventriculum fluctuantem & humidum redderent, & si arida eorum anima quomodo appetebant, allia, & porros, sicca & calida natura, si appetitus priuationem supponit optati habitus, si farina resultabat ex attrito manna & hęc in olla percoquebatur sola, sine liquore aliquo, cum in Scriptura sacra nil superadditum mannæ vt coqueretur inueniatur, sed solum indurabatur caloris actione, quomodo coalescebat, massaque vna ex illa farina conficiebatur, ex qua postea tortulę & panes eformarentur, cum quāto plus aliquid exicatur vniatur, hereatq; sibi minus alijsque sicca natura, glutino destituta humiditatis, quominus cum alijs possit vniri & copulari, vt 3. methodi, & 2. de temperamentis, docet Galenus latissime in vulneribus, & experientia docet siccioria minus vniri si post rorem manna apparuisse dicitur Exodi.16. cur Numerorum 11. pariter cum illo descendisse asseritur. & si Exodi.16. coturnices simul ac manna decidere cœpit venisse narratur, Numerorum.11. & Psalmo.77. Cur postea quam manna cecidit coturnicibus Hebræos fuisse altos asseueratur, in Numeris enim nauseasse prius manna quam coturnix descenderet patet, at in Exodo vtrumque simul euenisse constat, imo prius coturnix venit quam mannæ pluuia, cum eadem die decima quinta secundi mensis, qua conquæsiti sunt de Domino, ad vesperam venerit coturnix cooperueritque castra, decima sexta vero die mane descenderit manna per circuitū castrorū vindicta incredulitatis acta. tum non minus est difficile, an manna illud simile aliquid habuerit cum nostro quomodo vtimur. Nec minus difficultatis habet cur manna illud Patribus incognitum populi Hebræorum asseueretur cum in Lybano Syriæ frequentissimum sit à mundi initio, anno quolibet in prouentu maximo, quo & modò vtimur cōmunissime omnes, ex quo nobis asportatur modo, & quotidie experimur vt omnes norunt, refertque Plinius libro. 11. Galenus, 3. de alimentorum facultatibus,

Auicena.2.canone Actuarius libro.5.methodi medendi. Lybanus que parũ distet a deserto Sin, vbi manna concessum est Hebræis primo, quod vel in AEgypto cognouisse ipsos, aut in Lybano eorum Patres terram illam peragrantes certissimum videtur, cum notitiam habuerint rerum multarum, ad humanos vsos pertinẽtium, præcipue earum quæ ad salutem mortalium spectabant, ex longioribus multo interualis distantiæ, nec manna illud Lybani, post pluuiam mannæ concessi Hebræis in deserto Sin credẽdum est solum descendisse, cum natura semper eadem fuerit, causæq; naturales eædem, dispositionesque, ex quibus semper eadẽ extitere, nec illud miraculo impeditum, causis imo naturalibus adscribitur quod ex Lybano aduehitur modo, cum eiusdem rationis manna atq; quod ex Lybano, ex Calabria, Brigantia, alijsque Prouintijs asportetur, natura solum operante & agente, modoq; apud nos sit manna ijsce ex regionibus & alijs.

De natura Mannæ.

CAPVT XIIII.

Ifficilia satis abstrusa & ambigua ex sacræ Scripturæ locis complicauimus, nodis adductis, adeo vt his satisfacere quæ adduximus, communem viam excedere in propatulo sit; facilius enim est nodos plicare quã soluere, & ambigere quã decernere, vt est facilius fortissima quęque argumenta in medium adducere, quam adductis eisdem satisfacere, veritas enim sola nodos extricat, quæ vna solum modo est, corrigit enim rectum obliqua, & fallacias verum, multoties vero ex fallacia ingentissima procedunt sophismata; ad pensum ergo reddeũtes. Manna, Hebræis Man, Græcis Μαννα manna, Hebraicum & Syriacum, nomen est: quod etsi apud Latinos & Græcos significet rorem melleum matutinum, vt docet Celius libro 13. capite 56. dictus Syriacus ros a Celso (nam vt docet Galenus, libro 3. de alimentorum facultatibus, c.39. copiosissime colligitur in Lybano Syriæ monte) apud Hebræos vero, apud quos suũ significatum retinet Man dicitur, non manna, Man enim idem est quod donum immissum hoc gratiosè, sine vinculo aliquo obliga-

 tionis,

tionis, quo teneatur ille, qui elargitur sed quasi gratiosa & libera datio, datusque gratuitus, quo interrogatiue dixere Hebræi sciscitantes Manhu? Hu enim, hoc, significat, Man donum, quasi interrogantes à Mose, Exodi 16. donum hoc, à quo est, quidquid est, hoc datum, immissum vè gratiosum, breuitate Hebræa, gesticulationibus manuum, totiusque corporis motibus ciliorum eleuatione, ore plicato, reliqua exprimentes, admirantes rei nouitatem, interrogantes verbis solum duobus prolatis, donumque hoc inuestigantes notitiamque noui euentus; est etiam idem quod, quid, Man Hebræis, quo dixere exquirentes. Quid hoc, vltra est Man illis, idem quod cibus, vt de natura cibi disquirentes, Mosen consulerent, cum illud degustassent ex eis aliqui prius, vt illud examinarent gustu quid esset, alimentumque iam ex sapore cognouissent, & ex modo illius esse, similæ seu pollini farinæ permistæ cum melle non dissimile, vt dicitur eo loci Exodi, ad Mosen venerunt sapientissimum, & naturæ rebus optime instructum, vt quid de hoc alimento sentiret, illis exponeret, qui dixit panem esse concessum ab ipso Deo hominibus, disquisiere enim Hebræi de Man ignorantes, vt ibi dicitur, quid esset, nam etsi cibum illud iudicauerant, quod ens naturæ esset ignorabant, & qualis cibus qualeque alimentum, ne nouiter creatum inter rerum genera, aut solum nouiter notum illis, cum neque apud ipsos, neque apud eorum parentes, notitia aliqua huius tanti cibi extitisset, quo Abulensis minus bene inuehitur in eos qui dixere Man cibum Hebræis adnotare, ex eo quod exquisiere Hebręi quid esset, & vltra quod litera sacra habeatur, ignorabant enim quid esset, ignorabant enim cibi naturam & speciem, de cibi addubitantes nouitate & tempore, qui posset regionibus alijs vniuersi abditis, aut manifestis cæcidisse, nouiter ve creatum esse, salubrem esse cibum, aut noxium & insalubrem, cibum vero esse cognouere & alimentum, inquisiere vero de alijs, dixereque Manhu, idest alimentum hoc quid est & quale. Græci vero nomen hoc permutarunt aliter multo ac proprio idiomate Hebræo continebatur, & si rem eandem significare videatur, Man relinquentes, ex eo nomine solum, loco vero hu, quod in Manhu Hebræo nomine erat, na, apponentes, apud ipsos enim Μαναχις manachis, idē est quod raro, Ναετωρ nactor vero fluens, vnde manna, quasi raro fluens, vt apud illos signifi-

significatio sit eadem, commutati nominis, à quibus postea suscepere Latini, Græcizismata amplectentes, libentius multo, quam Hebraismata. Populus ergo ille amantissimus Deo, Ecclesiaque fidelium Hebraismus gentium, quem summo amore prosequebatur ipse hominum structor & autor, quod in eis imago ipsiusque similitudo, elucesceret alijs magis, suumque conditorem multo plus reliquis alijs omnibus nationibus veritate & iustitia manifestarent, postquam dura seruitute & captiuitate molesta apud AEgyptios, quadringentis triginta annis expletis, fuere afflicti, ob delicta & flagitia commissa, ob peccata populi, liberati vero per Mosen & Aaron, iussu Domini, qui suorum non obliuiscitur, imo si quando suos affligere videtur, id est, vt in maius bonum eorum cedat, & multoties vt sit supplicium, præmij & bonorum occasio, populus inquam ille gratiosus factus coram AEgyptijs gratiam adeptus, Domino cooperante, vt dicitur Exodi. 12. capite. Dominus autem dedit gratiam populo, coram AEgyptijs, vt commodarent eis. AEgyptios spoliauit farina, auro, & argento, vesteque plurima, ouibus armentis, varijsque animantium generibus, quæ petiere ab AEgyptijs virtute illius gratiæ acceptæ, quæ ipsos gratiosos reddijt coram eis, vt ipsis commodarent quidquid ab eis expeterent libere & gratiosè, qui AEgyptiorum spolijs adhuc in seruitute dira victoriæ palmam reportarunt, ea est fidelium, iustorumque virtus, ea Dei conditio vt medijs laboribus & vltione media consoletur mortales, liberetque de manu inimicorum & ditiores efficiat, si patienter ferant, vt plus multo ac antea abundent omnibus, quæ videbantur amisisse, profectus populus hic de Remesse in Socoth, ciuitas in extremis finibus AEgypti ab Israelitis condita, olim pagus Arsenoitis dicta, vt Hieronymus ait in Hebraicis quæstionibus, & videre est Genesis. 47. & Numerorum. 33. Exitu concesso à contumaci & rigido Pharaone, qui tot portentorum generibus, adhuc pertinax erat duræque ceruicis, vsque dum omnis primogenitus AEgypti occissus est, ab Angelo Domini, nocte illa, qua liberauit populum, metu inuitus. qui continebat sexcenta fere millia peditum virorum, absq; paruulis, & mulieribus; & vulgus promiscum innumerabile, oues, armenta, & animantia diuersi generis multa nimis, vt ibidem dicitur. Populus hic Dei grandis adeo, farina accepta ab

AEgyptijs, animantibusque, spatio vnius mensis & dimidij
112 fuit altas vt colligitur Exodi. 16. capite. Cum vero esset populus iam in deserto Sinai, tertia mansione, alimentum defecit, quo cœpit diffidere de prouidentia Dei, & Mosen & Aaron verbis lacessere & increpare, murmurantes Sanctos Dei Prophetas & dicentes, cur adduxistis nos de terra AEgypti, vtinam mortui essemus per manum Domini ibidem, quando sedebamus super olas carnium, & comedebamus panem in saturitate, cur adduxistis nos in desertum istud, vt occideretis omnem multitudinem fame, fuere hæc querimoniæ & quærellæ, die decima quinta secundi mensis ab exitu AEgypti, & in hac die coturnices obtulit illis ad vesperam Dominus, intra castra altitudine peruolantes solum duorum cubitorum iuxta terram, sunt enim carnis passiones intra nos coniunctissimæq; nobis, insurgunt illico oriuntur & veniunt subito, iuxta nos, iuxta terram, terrena his concupiscimus, quæ sunt iuxta appetitum inferioremque portionem, iuxta calcaneum & pedes, calcaneo enim, Dæmone impetimur, vt est dictum serpenti Geneseos, 3. Manna vero sequenti die mane des
113 cendit, in circuitu castrorum, non in castris, quod hominum, & animantium excrementis obscęna & impura essent spurca & indecora loca, quo fame recrementa illa, quæ ex AEgypto asportarunt Hebræi, esu rerum excrementicium peponum, alliorum, cęparum, prius fame fuere absumpta, quam manna illis cęleste concessum, nam cum figura esset & similitudo, panis Eucharistiæ cœlestis, corporisque Christi, non in obscęnis locis aut impuris, nó immundis hominibus conferebatur, sed illis qui iam excrementa consumpsere, liberisque & puris, ab infecta succorum sarcina fame pęnitentiaque prius maceratis, mane antequam alimentis alijs consfpurcarentur, vt mundo ore assumeretur, neque enim ex locis immundis vapores limpidi purique ascendunt, vt materia mannęgenerando apta supeditetur, vt ex deserto purissimo in solitudine leuabantur, imo putridi fętidi & corrupti substantiæ, illi depuratissimæ inepti, calore feruidi, quo absumeuatur pars vaporosa subtilis aerea & dulcis, ex qua manna veniebat Hebræis, putredinales enim partes amaræ & salsæ natura in vaporibus putridis elatæ, dulces absumebant alias, vt mannæ conficiendo essent impedimento & obstaculo, quantum in natura agitur, cuius ordo dum potest, in miraculis non reijcitur, in quæ illa potest ve

nire

nire, vt miraculo reliquum expleatur in quod illa nequit, imo, & vulgare nostrum manna eandem legem subire videmus, cum nō in populis aut locis ab hominibus frequentatis concrescat, sed extra ciuitates & opida, locis incultis hispidis alienis à consortio mortalium, limpidissima quæque exposcēs, vt coaguletur ros ille veniens, folia arborum, herbas, lapides; in terra vero aut locis immundis concrescens bene numquam, vt experientia docet. nam etsi ipse conditor omnium nulla expectata materia manna ex nihilo eformare possit, seruat tamen naturæ modulos quantum ipsa potest ferre natura, vt minus quantum fieri possit, præter insitū illi ordinem rerum, ab ipso opifice, operetur quidquā, ne suus ipsius ordo deficiat, dum fieri potest, & in quibus obseruari potest in totum, aut parte. Hoc vero suauissimo, omnisq; victus mortalium excedenti naturam alimento, altus est populus, & nutritus spatio quadraginta annorum vt dicitur Deuteronomi. 8. ijs. Et recordaberis cuncti itineris, per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis per desertum, vt affligeret te, atq; tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur, vtrum custodires illius mandata, an non. Afflixit te penuria, & dedit tibi cibum manna, quod ignorabas tu, & Patres tui, vt ostenderet tibi, quod non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini, vestimentum tuum quo operiebaris nequaquam vetustate defecit, & pes tuus, non est subtritus, en quadragesimus annus est. Deuteronomi. 29. capite dicitur. Adduxit vos quadraginta annis per desertum, non sunt attrita vestimenta vestra nec calceamenta pedum vestrorum vetustate consumpta sunt. Panem non comedistis, vinū & siceram, non bibistis, vt sciretis, quia ipse est Dominus Deus vester. Defecit vero quarta decima die mensis in Galgalis, quo quadraginta anni complebātur ab exitu, vt dicitur Iosue capite. 5. his. Manseruntque filij Israel 114
in Galgalis, & fecerunt Phase quarta decima die mensis ad vesperam, in campestribus Iericho, & comederunt de frugibus terræ, die altero, & azymos panes, & polentam eiusdem anni. Defecitque manna postquam comederunt de frugibus terræ, nec vsi sunt vltra cibo illo filij Israeli, sed comederunt de frugibus præsentis terræ Chanaan. Chanaan enim terra promissionis est, Chananeę vero terræ sanctæ limites sunt, in qua ad Orientem est Iordanis fluuius, & magnus Euphrates, ad Occidentem est AEgyptus, &

mare magnum, quod mediterraneum dicitur, ad Austrũ hoc est
115 meridiem iacet desertum Arabiæ, ad Aquilonem siue septentrionem mons Lybanus eminet. Mira & varia sunt illa, quæ virtute fęlicissimi Astri, Solisque actione ex hoc globo inferioris partis vniuersi terræ & aquæ leuantur exhalantque, & in regionem superiorem aspirant, quæ omnia redegit Aristoteles meteororum. 1. c. 7. ad duo capita exhalationis scilicet & vaporis: hæc vero, modo ex visceribus terræ per illius poros amfractus & cauernas subeunt in superioremque euolant vniuersi partem, aerisque supremum, infimum, aut mediũ, modo ex aquis, ex vtriusq; modo, plus minus ve huius aut illius naturam referentia, prout plus accessit aquæ & terræ aerisque commisti, vt mista illa imperfecta dicta generarentur atque constiterent, quæ si plus aquæ contineant vapores sunt, si terræ plus exhalationes, vt sint illi humidi & frigidi est enim vapor aqua rarefacta, vt ibidem Aristoteles retulit, hæ vero calidæ & siccæ, humiditate aquea immunes aerea vero oleosa & pingui humidæ facile inflamabiles, non secus atque oleum quod est humidum hoc humiditatis genere flagrat facile & si vdum natura, imo hæc humiditas est in qua calor naturalis mistorum omnium seruatur, non secus atque flãmula in oleo, aqueo enim humido extinguitur natiua caliditas omnis miscellæ, vt ignis aqua extinguitur fuliginibus detentis frigidis, aquæ iniectu, quibus & calor sufocatur & restinguitur frigore, substãtiaq; corporea impeditur earum ascẽsus, & vẽtilatio illius perfusione. sunt denique humidæ exhalationes ob immistum oleosum aerẽ, qui frigus terræ frænat & corrigit, siccitatemque humido, & si natura resistiuam reliquis omnibus alijs qualitatibus magis, summa enim aeris qualitate humida, terræ sicca, temperata & oppręssa, hæ vero exhalationes, vaporesque illi, cum mista sint, vt & illa ex quibus fuere elementa suborta, qualitates mistorum participant, sapores, substantię modos, accidentia, & virtutes, vt modo vapores salsi conscendant, modo frigidi, humidi, tenues, accidi, aliquantulum dulces, viscidi, glutinosi, alijs atque alijs saporibus & accidentibus varij. exhalationes vero calidę oleosæ, tenues acres, dulces, siccæ ob remissam salsedinem, oleoso aeris temperatam, qua dulcedo exoritur, non secus ac pinguia sali permissa hunc reddere saporem nouimus, si parum salis multo pinguedinis misceatur. talis ergo exhalatio, ex terra aspirans triplicis

misti

misti materia est & subiectum si recoquatur amplius perficiaturque locis à natura destinatis, ex hac enim vna saccharum, mel, & manna, tanquam ex materia supposita generantur & consistunt, arundines enim, calami ve saccharij, dictæ, radicuũ potentia, quę ex suæ naturę dispositione & proportione cum alimonia, hanc præcipue exhalationem sibi vendicant in alimentum, eam suggunt & inspirant quasi tractiua virtute, infernarum partium, per 116
petuo è terra ascendentem, plus minus vè, hoc aut illo modo variam, prout potentia Solis & internæ est materiæ proportio, hoc illo tempore. Hanc commutant, alterant, perficiunt, & coquunt. in alimentum parant, ex qua diutius cocta, simul cum aqua, quá alliciunt suctu, vt alimentum vehat per vniuersas aliti partes, succum dulcem efficiunt, quo semper sunt refertæ & plenę, vt arte amplius recocto humore contento, saccharum cõsistat & formetur: sunt enim certæ proportiones inter alimenta, & alita viuentia, quibus non secùs ac magnes ferrum trahit, non palleas succinũ vero contra palleas, & non ferrumina, sic viuentia eorumque partes, hunc sibi succum aduocant illum respuunt, insita proportione & virtute; dum vero exhalatio hæc terram transcendit calida, & supernam petijt infimam aut mediam aeris regionem (, nam si adeo sit tenuis vt supremam atingat exuritur elemento ignis & incendio flagrat) frigore noctis, Solis absentia, mane quod plus frigoris pertransierit, noctis discursu, tempore æstiuo, quo maior copia earundem exhalationum leuatur Solis potentia maiori, necessaria vt ex terra tales halitus euolent, cocti Solis actione & taliter misti, vt exigit dulcis ille melleusque liquor, ros fit melleus, in rorisque naturam conuertitur exhalatio genita, qui postea decidit concretus pondere grauis, ex directo in eas ex quibus elatus est partes, aut in parum distantes saltim, nocte enim serena & quieta venit, ne ventorum attritu rarescat, misceaturque vẽtis, & habeat, peruolet, alteretur que aliter, quam hęc mistã petunt generanda, exhalatio talis: ros vero dum ex tenui exhalatione ducit ortum, melli generãdo est aptus. dum ex crassiori, densiorique exhalatione in ea proportione genitus, quam expetit natura Mannę, Manna generatur & exoritur, neque enim contineo idem genus adhuc dulcis exhalationis ascendit, nec idem descendit mistum dulce ex aere, sed diuersum, pro diuersa agentis & passi natura, vere enim, & autum-

autumno aptior est generando melli, tum ipsa, tum solis virtus & potentia, ęstate vero generando mannæ, quod coctam magis & melius permistam crassioremque hoc missum eam expetat natura propria, à saccaro & melle, non arte paratis densatisque, sed in natura sua collatione facta, quo tempore verno, autumnaliq; mel generatur, ęstiuo vero manna, vt hyemali pluuiæ, nix, glacies, mistaque frigida aqueis vaporibus genita, si enim orta atestãtur suis principijs & genita referunt naturam eorum ex quibus sunt sata, non vapor frigidus, aqueus, insipidus, vt sensere aliqui, materia erit, subiectumq; mannæ generando, exhalatio imo crassiuscula terrea, aereę substantiæ non minimam portionem continens, tẽperata quasi & parum calida, saporis pinguis, dulcis, & mellei, quem coctione resultare horum miscella docuit Aristoteles metheororum. 4. & de sensu, & sensili. c. 3. & theophrastus docuit, libro de saporibus. c. 5. talis enim exhalatio dum substantia est aerea, dulcem saporem reddit, est illud indicium, quod pinguia omnia remissam saltim dulcedinem referant, dulciaque leuia & aerea esse sentiant Philosophi, & experientia doceat flatulenta esse & tumefactiua, docuit Galenus. 2. Symplicium, & Aristoteles de sensu, & sensili ob leuitatem aereæ substantiæ, quam participant illa facile a iecore trahi, & in magno prouentu, vt eisdẽ obstruatur, & repleatur vndique & ledatur tandem. præcipue cum manna calidum primo gradu secundo humidum constituant Messues. 8. c. de simplicibus libro, Auerroes, Galenus, Auicena & reliqui locis adductis, victa siccitate terræ, humido aeris, decidit ergo ros hic ex alta vniuersi parte, ex media inquam aeris regione, vbi concreuit frigore adstanti partis illius, frigidis referta vaporibus, illam altitudinem sursumque illud pro natura adeptæ leuitatis expetentibus, pars cuius quæ terram atigit in ipsa imbibitur absumiturque quasi, quæ vero infloribus, folijsque recipitur saxis, rebusque alijs densis & duris seruatur & concrescit, non secus ac ros quilibet alter communiter decidens, concrescit in rebus tersis, densis & limpidis, vbi imbibi nequit, a porosis vero & siccis puluerulentisq, ebibitur, vt non amplius appareat manifestetur ve, huius vero dicti roris autumnalis & verni, sunt auidissime apes, quem deglutiunt & bibunt linguntque, & ex floribus cruribus euersis floculum eorundem abradentes, florumq; mollem superficiem floculosam complanantes, quo crura illis natura euer-

sa euersa palangarũ more concessit, vt melius colligere id pos-
sent, radereque bladam substantiam duplicis vsus, generando
melli, vt ros dulcis ibi adhuc si est quippiam contentus exprima-
tur in alueis, vt mella adaugeantur & crescant, nilque roris su
persit imbibiti adhuc in flosculis florum, mollique substantia eo
rum contentus, & ex reliquo, quod in cruribus ferunt cera
consistat, in qua in recoquatur, conseruetúrque natura simillì-
ma, in ventriculo portantes eccum linctum, roremque dulcẽ
coquendum magis et mella eformentur, quem euomunt in aluea
ria altæ & nutrit illo prius quantitate debita, reliquum vero
abijcientes continuo, quod sit flatuosum leue supernatansque
in ventre vt nausen moueat, nõ secus ac mel natura efficit per-
fectum adhuc flatuosum natura, docuit Diascorides libro 2. c. de
melle, Galenus, & aliqui, qui semen emissus è ventriculo apum in
ceræ cauitates, quas præparant prius, fauosque cereos, in quibus
intra aluearia, spatio vicessimi diei crasescit, melque resultat co-
ctum & perfectum omnino, vt docet Plinius libro 11. c. 12. Gale-
nus & Aristoteles loco adducto quo si antea aluearia examine-
mus aquea quædam dulcis substantia cruda inuenitur non mel
confectum non secus ac mustum antequam fiat vinum temporis
tractu, postea coctum & perfectum nimis calidis in eo exhalationibus
partibusque adstantibus ignis, tempore debito, potentibus reli
quas coquere aqueas & frigidas, perficereque, vt coctum mel re-
sultet & eueniat: sic mella parantur, cera fauique in aluearijs, cru-
ribus materia asportata, quæ confingendæ, apta, oleosa, & leuis,
pingui natura, glutinosa & viscida, quæ cocta amplius perfecta
resultat cæra, eodem tempore mellis, spatio viginti dierũ, vt mel
ore, cera cruribus asportet, fauos vero examina apum, toto cor
pore eforment, celulasque in eisdem eformatas astruat guber-
nans respublica Rege iustissimo, seruisque Crabonibus in idem
officium operantibus, quum pilosæ sint natura hispidę & hir
sitę, si glutinosum afferant rorem, aut viscidam ceram, & florũ
fbcilaginem, mortem subferunt multoties, dum maximo cona
tu toto corpore foramina fauis formare contendunt, vt roré
eiomant in cauitates præfatas prius, vt mel recoquatur, gluti-
no detentæ viscido & tenaci, & cera, dum eius est naturæ visci-
cidæ & tenacis, pro diuersitate florum, ex quibus colligitur substan
tia, peruolare illis amplius nõ detur ipse vero inutiles sese iudi-
cantes

cantes ociosas, operique ineptas, inedia & fame se macerant, vt sit celula mellis plena, aridæ vero ipse, fameque absumptæ & tristissima macie, vsque dum animam exhalant, dum vero exhalatio eius ordinis subit cocta & præparata, tempore æstiuo, ob causas adductas, regionemque superiorem petit medij aeris aut infimi, concrescente ibi, densa illa calida & aerea substantia, frigore noctu, circa diluculum maneque diei, descendit in rorem conuersa digesta & parata, vt simul atque herbas contingit, arborum folia, lapides, tersaque quæuis, & polita corpora inguttulas habeat rotundas & sphericæ formæ, vt est mos liquoribus in globos abire disectos semel & in partes distractos, eo quod vnionem appetant naturali motu omnia in se ipsis, quo mollia fluxibiliaque corpora, cum fluant vndique facile centrum efficiunt in se ipsis, orbemque sphericũ, secus ac dura, & sicca, est enim figura spherica, quæ omnes suas partes, omnes inquam viciniores habet centro & vnitas magis, nam figuræ reliquæ, etsi quasdam centro coniunctiores habeant, non tamen omnes, quo ros ille fluxilis veniens substantia liquidus in spherulas abit guttasque rotundas, receptus semel intersis densisque corporibus. qui & si minime sit aqueus, pinguis, & crassæ, glutinosæque substantiæ, frigore tersorum corporum in eorum extimis partibus maiori, quod lenia frigeant & caleant, omnique alio genere qualitatis plus multo alijs asperis & inæqualibus alterentur, alterentque ex eo, quod maior multitudo partium in æqualibus tersisque corporibus occurrat, multitudoque materiæ maiorquę alteratur simul, quam in asperis, vbi partes extimæ consitæ sunt per interualla, quo inæqualitas asperitasque suboritur, vt sit minor multitudo formę, frigore ergo illo tersę partis intensiori propter multitudinem partium existentium simul concrescit ros ille desuper veniens in lenibus densisque substantijs, vbi non imbibitur aseruatur imo ibidem inguttulis discissus ros, separatus ad inuicem, vt locis omnibus, inquibus Manna decidit, concrescitque, est videre, & docuit. 3. de alimentorũ facultatibus Galenus. c. 39. Plinius loco adducto, Auicena, serapio vbi supra, Messues vero libro de simplicibus medicamentis c. 8. ibidem Manardus, & Costeus, Celius Rhodiginius libro. 3. c. 9. Paulus, Ætius & reliqui cum Diascoride, etiam si plurimi ex his cum Aristotele, nomine roris mellei, de excelso hoc misto, sermonem texerint, nomineque roris Syriaci, quod ex Lybano

Syriæ

Syriæ asportetur;exhalatio vero illa dulcis & pinguis substantiæ, quæ in rorem melleum & dulcem abit, varias habet & dissidentes partes natura,& substantia,vt rores diuersi ex eadem generentur decidantque continuo,quæ pro diuersa agentis & passi dispositione,in varios rores melleos permutantur & abeũt, qui omnes aut simul decidere contingit,aut eorum aliqui, cum congeneri sibi substantia,aut diuersa,vt multoties manna decidat cum rore aliquo aqueo ex vaporibus genito,etiam si pauxillo ascendentibus simul vaporibus aliquibus cum exhalationibus, multoties vero sine illo venit,at non vnius formæ, cum varium forma cadere consueuerit desuperis illud.docuit experientia ipsa scientiarum mater,vltra Auerroes in collectaneis quæstionibus , de Manna, Actuarius libro.5.super eodem argumento , Serapio libro simplicium c.8.Auicenna.2.canone Diascorides libro.2.ca.74.ibidem Lacuna,Costeus super caput octauum Messues.liquidus modo disectus inguttulas,modo concretus instar gummi, vt possit conteri & in puluerem redigi,modo concretus instar pruinę saporis,& coloris sacchari,figuræque,non minus,vt mel roscidum,& vt concretum mel inueniri solet,& saccharum adhuc cõcretum & fluidum Solis ope,&exhalationis causa,natura agente vt saccharum pruinæ instar liquidum & concretum, non minus certis in locis,neque enim hæc exhalatio mellea ex quauis terræ regione ascendit,sed pro varia dispositione,& contactu cœlesti, hac in parte illa generantur secus in alia,neque in quauis vniuersi parte.lapides,metalla,mista eadem viuentia , animantia eueniunt,sed diuersa diuersis pro materiæ,& agentis contactu virtute,& natura diuersa cœli astrorum climatum.cum ergo frequẽtissimus sit melleus hic ros,terræ Palestinæ,& Syriæ, vt in Lybano est videre,terraque illa salutiferis abundet plantis , & herbarum generibus,quæ hac dulci exhalatione enutrita , succu radicuum allecta,facile postea mellea,dulciaque hæc alimenta , aut saltim dulci hac exhalatione alta,permutata iam,lactea efficiantur,cum lac dulcibus increscat alimentis,huncque succum in animantibus adaugeant, vt lac vndique abundet & crescat , terraq; omnis Palestinæ iure dicitur lacte & melle emanans & abundãs, Leuitici.20.c.dum commendatur Hebręorum populo legum custodia. melleo enim rore & lactiferis herbis , plus alijs omnibus regionibus protuberat,dulcis vero dictę & melleæ exhalationis, & si pars

117 118

&si pars maxima supera petat & in altum euolet leui natura, pars non exigua virtute aliquarum plantarum, neque enim omnium cum non idem omnia expetant alimentum, vt diximus, radicuum tractu, dum vltimas terræ cótingit oras sugitur & trahitur in substantiam plantarum, vbi alteratur commutaturque & coquitur amplius, vt coctione dulcior resultet melleaq; magis, cuius tātam quantitatem adse vocant illa, (sunt enim dulcia eo quod leuia facilimæ tractionis, vt obstruere facillime iecur Aristoteles docuerit de sensu, & sensili libro. c. 4. vt diximus) vt postea resudet per poros, & naturæ meatus, molis totius arboris liquor hic melleus, trunco ramis, folijs, & surculis, dulcissimumque manna in prouētu maximo formæ vtriusque, tam liquidum, non concrescens ob oleosam aeream que magis naturam contentam, quam qui solis actionem postea perpessus concretum & durum extat manna, semel ac resudauit & adextra venit, vt est videre in fraxinis arboribus, atq; ornis, & quercubus annosis in Calabria præcipue Italię, etsi in quercubus alijs & ficubus oriatur non semel alijsq; arboribus, vbi hæc arborum genera illā resudant, neq; in omnibus adhuc ornis & fraxinis alijsque arborum generibus, sed in ætate iuuenibus, & apud Brigantinos transalpinæ Galliæ, in pinis & Iuniperis vegetioribus, & non quibuscunq; adhuc sui generis sed infortibus arboribus bene satis, & fœliciter enutritis, tales enim hanc sugunt & aduocant, perficiunt & concoqunt exhalationē, quo si linteis ceratis vespere operiantur inclusæ arbores, vt ros nullus aliqua ex parte possit illas contingere oclusas vndique, mane hoc sudore melleo refertas inuenies ipsumque exudare eo rore madidas manna plenas vi radicuum exhalatione tracta, alterataque omnino, non desuper illecta, inferne imo allecta suctu, & si in maiori prouentu, quando vtraque causa concurrit simul abundet manna, dum cœlitus & inferne crescit, at extat multoties māna nostrum sine eo quod desuperis veniat, arborum herbarumq; radicibus satum, genitumque earundem virtute, ex materia disposita, mellei alimenti ascendentis exhalationis commutatæ in internis, ob copiam portione non leui adextra efussa, & abundantia substantiæ mellifluæ, dum ascendere nititur. inde maximā copiam mannæ his eisdem regionibus ex arboribus dictis colligitur, disectis cultro truncis & ramarum corticibus. aliarum lachrymarum more destilans, quæ forzata appellatur, quod vi & sectione edu-

ne educatur arboribus sectis, sine eo quod in herbis lapidibus, aut alijs, in quibus solet inueniri dum cœlitus venit mannæ vestigium aliquod appareat, quo tunc non è cœlo, sed radicuum virtute, arborumque, manna illud constitisse non superne euenisse est inditium; tantumque ob radices tractum generari, tunc; alias in lapidibus, & herbis concresceret. non secus, atque in eo arborũ genere inuenitur confectum, & tunc non in folijs, aut surculis, ramis ve, in trunco imo arborũ harum residet & ex illo disecto venit copiosè & si insideat illi sine eo, quod disecetur copia non leuis, & hæc instar gummi concrescat indureturque sole magis, & magis, quod mannæ genus meridie & post meridiem maximo caloris ęstu colligitur concretum & coctum, perfectumque, quod nec Sole euanescit, nec abijt, consistit imo, & firmatur, & si minus solutiuum alijs mannæ generibus ob absumptam humiditatem, quæ vias lenit, laxat & humectat, soluitque, vt facilius ea quæ cõtinentur decidant, & prolabantur, naturaque per paratiores vias facilius expellat, imo thuris manna quæ ex thuriferis arboribus resudat, non secus, ac mastix ex mastichinis, & myrrha ex myrrhatis, ob similitudinem ad hunc liquorem sponte transmissi per poros arborum, a quibus progignitur, sic appellatum esse reor. neque enim omnibus viuentibus, eadem ratio, & potentia, est conficiendi succos, in Lybano enim, in Cedris præcipue coalescere 120
manna docuit Galenus loco adducto, cuius tres tantum differentias omnes connumerant manna roridum, mel aereum dictum liquidum & fluxile more mellis roris efigiem repræsentãs, & quod ęmulatur pruinam protensam albam facile exolubilia, & vltra cõcretum seminis instar coriandri coloris & cõsistantiæ gummi, vt Messues libro de simplicibus, c. 8. edocuit, quod Auicenas gũmatũ appellat, quod instar gummi teri possit & concrescat, Aristoteles imo de roscido hoc melle sic scripsit. 5. de historia animaliũ c. 22. Construunt fauos è floribus apes, cera ex lachryma arborum fingunt, idest glutem illud, quo illiniunt, alueria, vt hereant cera constentque affixi faui, mella ex rore aeris Syderum ortu potissimum, & arcus cęlestis incubitu contrahunt omnino, ante vergiliarum exortum mel non fit, fauos itaque vt dictum est floribus faciunt, mel autem ipsas non facere apes, sed rorem venientem deferre argumento est, quod vno aut altero die, cellas melle repletas inueniunt apiarij apuum ingluuie. Plinius libro, 16. c. 8.

eadem retulit Theophrastus cap. de melle, cecinit & Hesiodus rores melleos, Ambrosiaq; multoties cecidisse de cœlo, & li. 11. c. 14. postquã de melle cõmuni egerat Plinius inquit. Alterũ genus est mellis ęstiui, quod ideo vocatur horęũ à tẽpestiuitate præcipua ipso Syrio explẽdescẽte Austro, quod Syria nomẽclaturã sũpsit; quod mellifluũ sit, causaq; mellis rorei, docuit Columela lib. 9. c. 13. qui, & has mannæ differẽtias enumerat, imo 4. Georgicorum Virgilius sic canit de manna. Protinus aerei mellis cœlestia dona exequar, & in Bucolicis egloga. 4. & duræ quercus sudabũt roscida mella. Plato in thimeo hoc esse Deorũ alimẽtũ vult, idest iustorũ hominũ & filiorũ Dei, veritatẽ olfacientes mannæ cõcessæ Hebręis populoq; Dei dicto. Ouidius aureã ętatem describit mellis pluuijs, ex arboribus veniẽtibus, & lactis abũdãtia, plurimi enim ex his philosophis nomine melleis aerei, & manna cõprehendebant, quod solũ differant liquido & concreto, fluxibilitate, & cõstantia, & vt mel concretum nomine mellis includitur, & eo ab omnibus amplexatur, & sacchari nomine, fluẽs, & durũ amplectũtur, nõ secus manna roscidũ & concretum, quod apprime cognouerunt antiqui nomine mellis roscidi, illud amplexantes vt omnes, qui de melle roscido sermonẽ instituere, illudq; cognouerũt & de manna simul eo nomine dixisse cõstet, & manna cognouisse indubitãter sit asserendũ, quod & si in arbores decidat herbas, & lapides, & præcipue in frõdes arborũ, earũ quas diximus, ramosque, illud manna antecellere differẽtias reliquas cõmuniter existimatur, quod ex fronde colligitur, quod manna de fronde ideo appellant in tantũ, vt edicto publico, legeque promulgata Neapoli nullũ aliud pharmacopolas cõtinere sinant, nec medicos propinare ægrotis, melius tamẽ videtur, perfectius, & purius estq; illud quod in lapidibus firmatur & cõcrescit, quod alteretur virtute foliorũ, & herbarũ aliud, vt saporẽ aliquẽ referat eorundẽ, vt alteratũ iã permutatũque aliquãtulũ sit nõ sincerũ putũ ve, nõ solum vt in lapidibus è quibus nil suscipit manna, & quale decidit concreuit, nõ secus atq; cõcrescit in corporibus omnibus tersis & lenibus, vt in metallis, alijsq; eiuscemodi rebus, si exponãtur rori, quo primũ locũ manna de lapidibus habet. 2. de folijs arborum, quod vt sicciora minus succi permisceant cũ suscepto manna, vltimũ vero, quod in herbis concrescit, quod enim in truncis arborũ coit aut disectione extrahitur mannæ virtutes nõ continet, vt nomen

nomen mannæ mereatur effectibus & actione nisi remisse admodum, nec plures differentias, quã liquidi & cõcreti mannæ numerauit Auicena etiã, qui 2. canone duobus illis capitibus, vbi alterũ de manna, alterum vero de Tereniabin scripsit, vbi hæc numerauit manna, tereniabin Siracost, & mel decusurã, nã Tereniabin, idẽ est Arabicè, quod ros melleus, mel vero de cusurã & Siracost regiones sunt è quibus asportantur hæc duo mannę genera, vt solum manna liquidũ, & concretũ supersint, non minus quã de sẽtentia aliorum in opinione Auicenæ, Sir enim idẽ est quod Sur Arabicè, Sur vero desertum est Arabiæ, ex quo copiosè ad vehitur ros his melleus, & concretum manna, cos vero mare, vt Siracost idẽ sit quod ex Sur transmare medicina asportata, Cusurã ex Curascite nomine Arabico mareRubrũ notans, cur mare est Arabicè Suram rubrũ quasi ex regione illa asportatũ, manna hæc vero quæ ex arboribus disectis, discissisq; destilat forzata appellata & violenta, mirabilis est cõditionis, & opposita quasi cõmuni mãnæ quo vtimur, quod cũ reliqua sole euanescant, & in halitus exoluãtur, hoc vero cõcrescat, & perficiatur sole æstiuo coquaturq; amplius, & consistat, igne imo multoties extrahatur hæc mellea substantia interim dũ ligna harũ arborũ exuruntur igne, succusque ex truncis earũdẽ sudore exceptus amplius recoctus igne induratur, non secus ac vi solis concrescit & coagulatur, secus atq; alia mannæ genera, quę facile exoluuntur calore quouis ex quorũ halitibus vaporibusq; elatis naturæ corruptæ & fœtidæ, interim dũ sole putrescit varia culicũ muscarũ albarũ insectiliũque aliorum formulæ eueniunt, quæ & manna ipsum deglutiũt & ingerunt auidissime, eo quo solent modo culices vinũ ex quo sunt sati imbibere cupidi, cuius medicaminis varij sunt vsus & virtutes rarę, mundat enim & purificat vniuersum corpus ab excremẽtis impuris & obscenis, præcipue a bile quæ animi mẽtisque motus obscurat magis irascibili excitata, detergit lenit sine capitis offensa, coinquinatos succos expellit, firmat pectus, roborat ventriculum extergit vẽtrẽ, mundificat sanguinem, exhilarat cor, auget spiritus, caput mundificat sitim sedat iecur reficit appetitum excitat, temperatæ naturæ in caloris oppositione, in alia primo gradu humida vt dixere hi omnes autores locis allatis nulla est denique in corpore pars quæ non suscipiat raris eius & excelsis dotibus leuamen maximum.

Ea quæ complicata fuere ex varijs Scripturæ locis de Manna deplicantur.

CAPVT XV.

X ijs quæ latè lōgeque diximus de manna eiusque viribus, accidētibusq; reliquis, ſubſtātia, & modo, via patet, qua poſſimus abſtruſſa ſatis & difficillia quæ adduximus ex varijs Scripturæ locis extricare & abſoluere, ea dē ſerie qua illa in cōtrouerſiā reuocauimus. ad primū iam patet ſolutio, quod variæ erāt & interſe diſidētes mannæ partes, quædā albi coloris, quędā vero ſubpallidi, coloris bdelij, eæ ad formāCoriādri, illæ in ſimilitudinē pruinæ, cū qua quod craſiuſculū erat, durū, ad coriādri formā deſcēdebat aurei remiſi coloris. Pruina vero velut pilo tuſa offerebatur, aliud vero quaſi in guttulas cōcretū quod excraſiori exhalationis parte genitum eſſet, nō ſecus atq; illud quod modo nobis ex arboribus reſudat varium natura
122 pro exhalationū inæquali ſubſtātia & partiū diuerſitate: ſic illud cęlituseueniēs citra id quod inferioris naturęopere egeret, adformā Coriādri repreſentabatur, præcipue quod huius virentis ſemina principio interim dum vireſcit & germinat albiſſima ſunt & candida perfectiſsimæ figuræ ſphericæ, terſa & polita quo potuit manna his aſſimilari hæcque ęmulari colore. non ſecus, ac bdelium inuenitur puriſsimum albiſſimumque ſimul lucidum, perſpicuum natura diaphanum, ſaltim plurimis eius in partibus, vt ſubſtantia hæc mannæ, præparata ſuper naturæ modulos, etiāſi cādidiſſima, merito cū hoc vituminis genere cōferri potuerit, varia in partibus cū partibusvario bdelio, docuit Galenus. 6. ſimpliciū, Plinius lib. 12. c. 9. Diaſcor. lib. 1. c. 69. & experimur omnes, quibus nil vetat modo huius, modo alterius coloris effingere ſcripta ſacra manna, figuræ & cōditionis, ſecūdūvarias eius formas pro materiæ ratione diuerſas, quātū naturæ ordo potuit cōſeruari & cū ſupernaturali ordine cōſentire: diutius vero ſerbauatur quodformācoriādri repreſentabat, aduc cōſtituto ſuo durationistermino quāillud quod inſtar pruinæ Hebręis impertiebatur, quod ſiccius duriuſculum eſſet coctumque magis & ſolidum, quibus diuerſa ſcripturæ loca coherent. Alia vero quę de ſapore huius generoſi alimenti contractionem inuoluere videbantur, non minus inter ſe conſtant & non diſident, manna enim ſimul cum rore

molleo

melleo descendens vt venit illud semper, & cum illo immiſceṫur continuo,ſeminaque illa duriora formę coriandri,ſimulcũ rore ſacchareo & melleo veniẽtia,ſaporis erant ſimilę cũ melle, trita vero &contuſa hæc,cocta,& igne parata,panis oleati guſtũ redebant,tenui aereo & dulci igne exoluto,craſſiori relicta ſubſtãtia cum oleoſo,viſcidaque & aerea, naturæ pinguis & tenacis, hos enim ſapores ſic generari hisque conſtare docuit Ariſtoteles de ſenſu,&ſenſili,c.4.Theophraſtus lib. de ſaporibus late.Galenus 2.de ſimplicium per plura capita, hi vero manna inſequebãtur guſtus,naturæ viribus,ſecundum eius varias & diuerſas partes,modosque diuerſos,quibus parabatur, condebaturque illud 123
natura & arte:ſuper naturam vero exceſuque liminum virium & potentiæ huius miſti,ſoluta illa ab omni naturæ lege cauſa ſuperior,cum hoc vno huius cibi ſapore & guſtu, omnes guſtus delectamentumq; omne voluptatemque rerum omnium,prout quiſque expetebat inferebat,hac ipſa vſus natura quam conſtituebat principium operis,prout ipſe rerum autor moderabatur , peculiares eius actiones excedens,actus & opera, cohibensque illam proprios exercere guſtus quando opus erat miraculo,ſupra omnem naturam,vt & ſuper ordinatam legem miraculo deſcendebat creata,ipſi ad nutum obediens prout par erat illi obedire,ſuique creatoris mores genere illique in totum obtẽperare: nec minus nodus ille ſoluitur de cupedia & deſiderio rerum AEgypti, illiusque ciborum,etiam ſi in manna voluptas omnis cibi cuiuſlibet ſalubris tamen cõtineretur,neque illi ſalutares cibos expetire,pepones imo,cucumeres,allia,& cæpas carniũque ollas his eiſdem conditas & paratas,alijsque noxis,& inſalubribus condimẽtis alimentis vitioſis obſcœnis & tetris virentibus multis coinquinatas facile putreſcentibus,vt mos AEgyptijs ex quibus & ęfrenaretur appetitus guſtu excitatus, paſsionibus inſurgentibus phantaſia rerum ſalacium & opere,iraſcibiliſque concitatæ alimentis bilioſis igneis & ęſtuantibus,vt excitatur phantaſia & imaginatio commouetur ſenſatis externe, quibus conſpurcabantur in totum,vſq; dũ corpus immundũ agrauaret animũ,quæ manna illud diuinũ & cœleſte,nõ offerebat,ſed ſalubria placida & ſana alimẽta, vtilia ſuauia voluptatis plena vt corpus rationi ſubderetur,ideo illi recordabãtur alimẽtorũ AEgypti, vt merito increpẽtur ab omnibus,&male audiant quod cũ omnis cibi ſalutaris de-

litias experirētur, a quo salus naturęq; perfectio emanabat, ipsi inculti & rustici omnino, cōmunes, cibos, viles, abiectos, corpus efrēnātes & appetitū sanguinēque officiētes impurūque alimētū auidissime expeterēt, nec debuit māna destitui accidētibus, mistis omnibus cōmunibus naturę lege, saporeq; insito & naturali, similę cū melle, aut cōditi panis oleacei, arte parato, cū illud mistū esset etiāsi super naturā cōstitutū, naturā propriāque obtineret essentiā & formā qua in certa specie entiū naturaliū possibiliū cōstituebatur & si supra naturam conditū ab ipso summo rerū opifice: Angelis præparantibus materiam exhalationum coadunantibus colligentibusque eas in vnū, vt sufficiens adesset copia mannæ, quibus corpora obediunt ad motum loci, vt & coacerbare illas possent & simul depurare eodē motu, ijs adductis & illis relictis ob impuritatem, vt supernaturam Deus ex ea rudi materia manna adstrueret ministerio Angelorum, vt Angelorum panis merito vocitaretur ideo, hæc vero quæ de summa voluptate huius celebris alimenti & summo eius delectamento diximus, iustis præcipue impertiebantur hominibus, quibus incredibile oblectamentum rerum omnium suauium salubriumque inferebat, reliqui vero & si varios delitiososque sapores susciperent, non adeo voluptatis plenos, nec suaues adeo, neque erat illi impedimento naturalis sapor quominus reliquos causaret gustus, soluta agendi causa ad nutum, supra peculiarem naturam, reliqua super adens, Hinc ignotum Patribus sæculoque omni manna fuit istud, etiā si in Lybano Syriæ, prouentus maximus, cōmunis mannæ rorisque mellei & saccharei continuo proueniat quod dotibus illis excellentijs superne additis, manna illius conditionis & legis figuræ & proprietatum nūquā mortalibus acciderit, illud ve ens naturale supernaturam ordinatā vniuersi adstructum miraculo, quod in
12 4 natura esset ordinata iā vnde sic nō fieret illud, neq; ens nouū cōstitueretur in vniuerso, vnde & si cōdere vniuersum miraculum nō fuit sed effectus miraculosus, quod nulla erat lex ordinata dispositionis illius, ante eius esse, & si sine causis secundis illud adstruxerit Deus se solo, nec animę rationis effectio se solo acta quia lex ea ordinata & stabilita est, sic tamē manna efficere ens vniuerso cōstituto legeq; certa ordinato, legē hāc excedere, ens nouū superaddere proclamāte ordinata lege, id miraculū est fatendū, vt quę modo videt hominū cōditor simplicis intelligentiæ sciētia si ederet, semel hoc ordine & rerū numero cōstituto, statera hac. &.

men-

mẽſura hoc ſtãte vniuerſo ꝙ eſſe iá excederetur, promulgata lege naturę, quo ſuper naturã cõſtitutã, & legẽ latã, miraculo eſſet ideo creatũ vero fuit manna & ſi materia ſuppoſita Angelorũ diligẽtia & miniſterio nã entitas ſuperaddita materiæ ex nihilo illius ordinato ad manna extitit. vt creatus eſt homo & ſi ex limo terrę eformatus, cũ nõ concurrat illud, cauſando in opus aliquid, & ſi cõmune manna notiſſimũ illis crediderim ob Lybani viciniã, curioſáque indagatricẽ Hebræorũ AEgyptiorũque cõditionẽ, fuere enim primi AEgypti & Hebræi qui poſtquã ſublunariũ rerũ naturã calluere, aſtra & orbiũ cœleſtiũ motus abditiſſimaq; quęq; ſupernæ naturæ diduxere ad vmbilicũ, concepereq; radicitus, quod quartum vero inueſtigat dubiũ nõ minus eluitur facile ex dictis, ſunt enim in natura plurima, vt varijs ſupra cõfirmauimus exẽplis quæ moderato calore tepido & facili ſoluuntur & liqueſcunt, forti vero & vrenti ſiccantur indurantúrq;, vt vſta amplius, conſiſtant, forti igne, humidis partibus exolutis. quæ in parua copia cõtinebantur in tali genere miſtorũ, quo ſolũ ſuperſunt ſiccæ & cõſiſtentes portiones induratæ & arefactæ, vt in reſina & gumi omni genere eſt videre, hinc potuit ſole liqueſcere & igne indurari. Sed illud mirabile eſt propriã mannæ ſuperaus naturã quod modo quouis, ſiue paratũ arte, ſiue vt cecidebat obſeruatũ pluſquã die vno aut duobus veſpere & Sabbatho ſubito putreſceret generoſa illa celebriſq; ſubſtãtia, ſicca iã, & dura, vermibus ſcaturiebat nã etiãſi exniue antiqua, vt docuit Ariſtoteles ſupravermes generari cõtingat adhuc frigore tãto opugnãte, & ſi nõ eis in partibus niuis, ex quibus animalcula illa generãtur, ibi enim cũ miſtũ ſit nix, calor prędominatur interim dũ exoluitur & putreſcit, quo illa cõſiſtũt preſẽtia humiditatis corruptionis radix, eſt enim hæc via corruptionis vt Philoſophus dixit. 4. methcorolog. 2. c. tamẽ ſicca & indurata corpora ſubito putreſcere, & nõ putreſcere quãdo opus erat deſtinatis diebus, id omnẽ excedit naturã venitque miraculo. Quod quinta expetit addubitatio, nõ minus redditur variæ enim partes mãnæ occurrebãt quædã vt pilo tuſæ inſtar pruinæ, quæ facile exoluebãtur & inhalitus ibãt ſi ſũmo mane nõ colligebãtur ante ſolis ortũ, aliæ vero Coriãdri formæ cõſiſtẽtes & duræ quæ etiã ſi nõ legebãtur ad aurorã facile euaneſcebãt, aliter atque corũ ferebat natura miraculo, quę poſtea delectæ ſemel diligẽter teri & frangi poterãt mola & põdere, vt ex corũ polline igne emollito in vaſis fictilibus, in maſſam redacto communẽ &

 vnam,

vnam, panes eformarētur, vt illud impleretur quod eis pollicitū fuerat, de panibus pollicitatione illa & carnibus, quæ auidissime petiere, panes enim ex varijs rebus seminibus & frugibus parari radicibus & alijs nouimus, vt panis nomine & ex manna parati intelligantur nonque solum triticei. Plinius libro. 18. c. 11. late, nobisque experientia edocet communis, vt panibus & carnibus fuerint saturati, vt pollicitatio continebat, veræ reipublicæ aptissimum Hyerogliphicon quo diuisa quæuis & debilia in commune bonum, massamque vnam tenentur ire, sic vt panis eformetur consistatque, charitatis igne, mensa Dei digno. fluctuabat vero & nauseam mouebat improbis & scelestis hominibus oleosa hec substantia, oleati panis saporem inferens, quātum propria agebatur natura, quod oleū pinguia quæ omnia, vt læuia & aerea supernam partem ventriculi obtinentia fluitent, aereæ & in constātis naturæ, sensumque moueant plenum satietatis repletionisque, cū vsque ad supernam ventriculi infestent partem, quo ventriculus nauseat & cupit à se eijcere quæ illum moleste occupant & sensu repletionis fatigant, relinquebatur enim suæ naturæ iniustis hominibus manna, querulis & incredulis de summa Dei proui-
125 dentia, dum opus erat, quo adhuc alimento ipso puniebantur. nō sic iustis non sic, omne vero delectamentum eo alimento continebatur nulla accepta molestia, ab illius cibi naturali modulo supernaturam noxa vitata: tum nauseabant methaphorice & per allegoriam iniusti, quod eo solum alimento continuo vescerētur, quasi tedium inferret hancque methaphoricam nauseam alimenti assiduitas. quod de coturnicibus ad vesperam exhibitis, in dubium vertitur, ante mannæ prouentum, cum tamē locis alijs scripturæ sacræ, eas postquam manna tædium attulisset Hebræis fuisse concessas referatur, nullam inuoluit contradictionem, quod non vna vice pluribus imo illæ fuerint concessæ Hebræorum populo, ante manna & postquam eo fuere saturi illi: prima enim vice fuere oblatæ ad vesperam præcedentis diei ante mannæ pluuiam, postea vero iam māna alti & nutriti, vespere & alio tēpore spatio nō breui, iterū queruli diffidētes de pollicitatione sūmæ sapientiæ bonitatis & veritatis summæ, easdē recepere vt eisdē locis cōstat, his alitibus potius quā alijs enutriti fuere Hebræi pro-
125 pter earum facillimum captum, quod prope terram peruolent continuo. Plinius libro. 10. c. 23. Cuturnices ante eam adueniunt quam

quam grues parua auis, & cum ad nos venit terrestris magis quā sublimis, paulo post austro non volant, aura tamen vehi volunt propter pondus corporis, Aquilone ergo maxime volant. vt nulla violentia ergo naturæ inferretur quantum potuit ordinata lex seruari, ijs fuere alti volatilibus illi, ea in regione excellētissimis herbis enutritis, rore melleo abundantibus lacteis & succo altili terræ feracitate refertis, vt varia & rara altilia effectusq; excelsi & clari virentium, arborum, rerumq; aliarum eius regionis, lacte & melle abundantis declarant, vt mors non earum vi & natura vitiata: quæ in multis prouintijs in coturnicibus inuenitur, miraculo imo & vltione fuerit consecuta, iusto Dei supplicio illato vitiosis & diffidentibus hominibus, iustis & probis altis & nutritis manna solum, adhuc eis oblatis & appositis, lib. 10. c. 23. Plinius sic ex Aristotele & aliis cuturnices semper ante veniūt quā grues: parua auis, & quum ad nos aduolat, terrestris magis quam sublimis. Aduolant non sine periculo nauigantium: quippe velis sæpè insident, & hoc semper noctu, merguntque nauigia. Iter est his per hospitia certa: Austro non volāt, humido scilicet & grauiore vento: aura tamen vehi solent propter pondus corporis, viresq; paruas, quibus vento africo & pleno transuectare maria edocet, vt iuxta eorum legem & naturæ modulos fuerint aduectæ ex mari Rubro in desertum Sinai africo, qui ad Occidentem est AEgyptū versus, alias ex mediterraneo non africo, solano imo aduectarentur, cum ergo detulerit illas Deus ex mari ea ex parte transuectauit illas.

Quo Dipsadis & Hæmorrhois elisi sensus mistici continentur, & naturalia plurima.

CAPVT XVI.

NVllum esse deterius venenum in omni natura, nullum adeo affligere, certius vè mortem inferre, Dipsadis & Hæmorrhois viru superius diffusè satis mōstrauimus, tot tantisque autorum monimentis exemplis & placitis, vt quasi omnino desperatæ salutis habeantur percussi, nonque morbum mortem imo in horum animantium ferocia occurrere efigie solum aliam diuersam, formaque alteram multi crediderint; vita enim cum potu alimentoque seruetur, vt resarciri possit sub-

 sit sub-

sit substantia nostra quæ perpetuo efluit, Dipsas potum absumit humidamque haustam substantiam sitim in explebilem, & mole, stam inducit absumpto potu, dira veneni potentia; Hæmorrhois vero fundit alimentum, sanguinem perdit prodige & profuse, vt his duobus destituto animanti vitam tristissima macie opprępsum præfiniat. Antiqua est, & a principio vniuersi consita inimicitia, liuor quæ ortus inter serpentem, & mortalium genus, Genefeos. 3. est videre, nititur enim nostra inficere inquinare & auferre instigatus inuidia serpens superbia elatus altus incedens, pectore, & corde, quæque cœlitus veniunt retardare, omninoque impedire tentat, quo ille, tum aquæ gratiæ potum siccare, tum alimentum, doctrinę legis effundere studet, omnique impedire modo in nobis præsumit, vt nos debiles alimento & potu destitutos, facile superet & euincat. Nec alius est serpens hic quam ille, cuius orbes spiras plicaturasque explicat, & deplicat. Ihoannis Apocalypsis. 12. signis hisce ad literam dicens. Et factum est prælium magnum in cœlo, Michael & Angeli eius pręliabantur cum Dracone, & Draco pugnabat, & Angeli eius, & non valuerunt, neque inuentus est amplius locus eorum in cœlo, & proiectus est Draco ille magnus: serpens antiquus, qui vocatur diabolus, & Sathanas, qui seducit vniuersum orbem, & proiecti sunt in terram, & Angeli eius cum eo missi sunt, & audiui vocem magnam in cœlo dicentem. Nunc facta est salus & virtus & regnum Dei nostri, & potestas Christi eius: hoc vero superbum animans, cum tantum calcaneum nostrum icere posse terra reptans, humique repens. Gene-
127 seos. 3. intelligeret naturę potentia, celsum & superbia tumidum. permissu & concessu conditoris nostri caput aggreditur illique officere parauit, Christum ipsum hominum & Angelorum caput verum hominem, verumque Deum. Paulus hominis caput Christus, Christi caput Deus. 1. ad Corinthios c. 11. vbi absque iniuria ambiget quispiam & sine ofensa dubitauit qua forma occurrerit serpens hic, qua cuserit Christum sauciaueritque, Dipsadis an Hęmorrhois, nec sine ratione dubium emergit, cum impudicum animans Christum ipsum vulnerauerit, & suum venenum nostrum in ipsum reiecerit & efuderit, dixit Isaias c. 53. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit & posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum & nos putauimus eū quasi leprosum, & percusum a Deo & humiliatum, ipse autem vulne-

ratus

fatus est, propter iniquitates nostras. Permisit Deus Christũ percuti, quo Zachariæ.13.c.sic. Percute pastorem & dispergentur oues, quod refertur Matth.26.& Marci.14.hoc enim tetro animantis morsu, vna ex parte sanguis toto è corpore efluxit, vniuerse emanauit vt nulla esset in ipso pars non efundens sanguinem, quo videtur Hæmorrhois esse morsus & ictus, in ipsumque incussisse dentes sęuos & tetros in ipsum Deum & hominem supposito vnũ. sic enim dicitur Luc. 23. Et factus in agonia, prolixius orabat, & factus est sudor eius, sicut guttæ sanguinis cadentis in terrá. Sũma veneni potentia anxietas angorque difuctus. tum flagellis cessum, vt dicitur Marci.15. Quinq; millibus qui Christum viderẽt, omniq; è corpore sanguinem efundentẽ veneno serpẽtis tumidũ inflatum viru, dente letifero & atroci laceratum, qui spectarẽt ipsum Hęmorrhagiam incõpescibileq; sanguinis tantum fluorem patiẽtem, Hęmorrhoa percussum facile sibi suaderent, sunt enim tales Hæmorrohis ictus, vt iam merito serpentẽ illum Hęmorrhoã crediderint, qui virus suum in Christũ eiaculauit, vulnerauitq; propter iniquitates nostras vt illo loco Isaię dicitur. Atritus est propter scelera nostra, & infra. Liuore eius sanati sumus. Tũ cruci afixum sanguinem pedibus efundẽtem manibus capite spinis sacrũ cerebrum perforantibus, imo cum ea sit Hæmorrhois potentia, illaq; licentia veneni vt adhuc emortuo animãti sanguis difluat & labascat, hoc tãtum huic vni animãti concessum inter omnia quę natura sustinet cruenta & venenata, merito Hæmorrhoem dẽtes teterrimos in Christum iniecisse suspicabimur, cũ postquã animũ illustrẽ patri relegabit, ex latere sacro purissimus simul cum aqua sanguis efluxerit Ihoan.19. Sãguinis imo efusione res hæc omnis vniuersumq; nostræ redẽptionis pondus agitur, vix nato, sanguis emanat, Ecclesiæ signo legis veteris circũcisionis, octo diebus a fęlicissimo ortu sanguis eius pretiũ redẽptionis nostræ efluxit, prima Petri.c.1. Sãguine abluimur sanguine empti eius, sanguine alti eius enutriti. In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus in hodiernũ imo vsq; diẽ, in sacramento Eucharistiæ sanguis eius emamanat, decurritq; totus sanguis alimentũ, totus vita victus, & anima nostra, anima enim omnis carnis in sanguine eius est. Videtur ergo serpentẽ illum antiquum, qui Christũ crudeliter dẽte rabifico sauciauit Hæmorrhoam fuisse: alia ex parte ictus hic teterrimus, ferusque morsus Dipsadis esse conuincitur, cũ siti inexplebili,

bili, in cõpescibiliq; cui nunquã satis fieri potuit fuerit adeo infe status, vt quãdiu vixit hac vrgeretur intẽsissime & modo nõ minus sitiat nullius enim alterius in cruce pendẽs tormẽtorũ conquæritur tot tantisque doloribus anxietatibusq; extorsus præterquam sitis dixit Ihoannis. 13. sitio. multi habuit sitim extinguere crudelissimum affectum ingentemque passionem, vt habetur Matthæi 25. Sitiui & dedistis mihi bibere. Conquæritur maxime impiorũ hominum eo loci, qui potum interdixere & negarunt, dicens sitiui & non dedistis mihi potum. Ihoannis. 4. Aquam promittit sitim extincturam vna vice exhaustam, pro præmio obseruationis legis, his præmia vitæ æternæ configurans. Paulus ad Romanos. 12. de hac ingentissima meminit passione consulens potum exhibere sitientibus. Isaias. 50. cap. Morte sitis minatur improbos siti que affligendos. conqueritur quæritur desiti Auatus Lazaro. denuntiat Sitim Dauid ingentissimam passionem figurat Psalmo 62. Nil Christus aliud à Samaritana exposcit quam bibere, ea erat sitis acretio. Hac siti actus tantum ebibit, vt vel passionis potentia, non secus ac Dipsade læsi, omni humore absumpto succis omnibus profusis interierit, resiccante veneno, vel potu nimio aquarum afflictionis exhausto, e vita discesserit, tum aquis riuulorum amoris, fontiumque ingenti potu exhausto vitam præfinierit: cũ ergo serpens venenum effuderit in ipsum verum Deum & hominem, huius potentissimi effectus causam, non abs re in Dipsadis

128 suspitione sumus. Quibusdam accidisse sanguinis sudorem, eiusque per poros vniuersæ cutis fluorem dixere nõ pauci, præcipue Aristoteles. 3. de partibus animalium. c. 5. 3. de historia. c. 19. sic scripsit. Iam nonnullis accidit, vt cruentum quodam excrementum sudarent propter vitiatum corporis habitum, eo scilicet cũ corpus laxum fluxumque esset, sanguisque præ cruditate humesceret, imbecilitate caloris, qui exiguus venulis inclusus coquere non posset. 3. de partibus sic. Si sanguis immodice humescit morbus infestat, sic enim in speciem saniei diluitur, & adeo serescit, vt iam nonnulli sudore crudento exudauerint, idem etiam interdum causę est, vt qui efluxerit, aut omnino cócrescere nequeat. Hunc exudasse sanguinem Alcmeonem Plutarchus firmauit, alijque non pauci dixere de alijs, sed hæc anxietate, angustia & mærore contigisse nulli alio præterquam Christo, euidenter conuincitur, qui in mortis angone cóstitutus, cum eius horrorem toruũ

que af-

que aspectum abominabilem efigiem apprime calleret & ipse cũ vita esset, vt dicitur Ihoannis.ii. Ego sum resurrectio, & vita, & 14. Sum via veritas, & vita. summè sibi contrarium exhorruit, vt pote cui per infinitam oppositionem aduersauatur, non secus, atq; esse & non esse, se se excludunt & abigunt, cum quod oporte ret Deum mori vt illa euinceretur quod supra hominis captum est, tum quod anima desereret illustrẽ adeo, omnique modoabsolutum corpus, omni natura perfectius & pulchrius, cum enim plus omnibus alijs hominibus relinqueret, plus illis omnibus an gebatur morte, tum vt pro hominibus satisfaceret intensissimo actu doloris, de delicto mortalium, hisergo cum impensissime extorqueretur, verus homo Christus, vt & verus Deus, sanguinem, & spiritus allexit mẹrore ad cor, quæ mouentur imperio imaginationis & appetitus simul cum ingenti passione & confluunt, 129
vt suppetias ferant oppresso visceri aflicto, quibus (natura calidissimis) æstuat & flagrat incẽdio, aere calefacto respirationis iis eisdem, quæ ad se vocauit, qui remitteret calorẽ cordis in quẽ venit nõ impeditus respiratu frigido, illum vero aerẽ succendit postea ingẽti iam suo addaucto calore & intenso igne, aduectasque substantias cum illo vt cor flagret incendio & æstu, quod cum exureretur in Christo angone & mẹrore intenso supra omnes mortales, remissit à se calfactum sanguinem extenuatumq; expulit, vt per poros vniuersi corporis facile efflueret nollens eo actu interire crucis imo morte & tormentis, purus sanguis natura perfectus, non secus atque alter qui in alto corporis continebatur, solum calore & atenuatione diuersus fluxit è Christo, extenuatus intensissimo dolore, secus in reliquis impurus, non integer corruptus imo, sanguis decurrit, serosus infectus, qui non concrescebat semel ac deciderat, quod aquosæ esset substantiæ serosæ & vdæ nimis, non consistentis coctione caloris substantiæ mediocrem modum illi impertientis, vt puro sanguini digesto & cocto accidere videmus, morbosis imo non coalescens non mẹroris angone rarefactus purus alioqui, morbo imo & ægritudine aquosus & vitiatus, quo dixit Aristoteles non concrescebat semel ac sudore externa petijt, in Christo vero perfectissimum corpus obtinente in saluberrimo illo omnium corpore, hæc accidisse purissimum perfectumque sanguinem exudasse, omnem excedit angorem & conatum, quo notanter eo loci Marci dicitur. Et factus est su-

est sudor eius sicut guttæ sanguinis cadentis in terram. Roris modo destilauat seruauat guttularum formam, dum terram contingebat dixit cadentis in terram, quod inguttas abiret, & ad guttæ formas decideret, terramque inguttulas distractus cōtigeret perfectam obtinens formam, coctione caloris nactam quę propriam figuram seruabat integrā consistentē, non fluidus icorosus, verus imo sanguis integer purus, concrescebat enim & inguttulas discabatur, in eo qui spetiosus erat forma præ filijs hominum Psalm. 44. quod futurum erat corpus animæ excellētioris organum, perfectiorisque, in quo altiores excellentioresque actiones Christus erat exerturus, corpori vero illustriori, si similia similibus enutriūtur generosum magis decet alimentum purius & excellentius, cū quod illud generet natura tale, tum quod alias eo non aleretur, vt dissimili, purissimum ergo obtinebat sanguinem, vt nulli alteri sudor talis contingere potuerit, quod nullus in tanto angore & anxietate fuerit constitutus. si ergo Hæmorrhois verum cogit sanguinem reijcere, verumque naturæ alimentum, merito illius serpentis qui Christum percusit morsum huius fuisse animantis suspicamur, neque inficias ibit hæc nostra dicendi ratio, ex eo
130 quod scriptum est Ihoannis. 19. c. Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuo exiuit sauguis & aqua, quibus non purum sanguinē emanasse, aquosum imo datur intelligi, id enim extra communem modum contigit cum vitalis cauitasquę regio pectoris est, aquam insaluberrimo præcipue corpore non posit in ea copia continere, nam & si Pericardion, cordis ve tegumentum aquam complectatur, quæ cordis substantiam perpetuo inundat, humectatque, ne viscus incendio flagret & exicetur, tum vt moueri posit continuo, humore facile laxum, & emollitum, tamen in pectoris cauo viuo animanti præcipue in subiecto salubri, id in natura imposibile est cum quod, si aqua ibidem obtineretur pulmones distenti motu pectoris ea replerentur, & compresione postea pectore compręsso per os reijcerent, non secus atque aerem & succos reliquos dum cauum pectoris occupant abigunt tusi & excreatu, tum morbum supponeret iam, vitiosamque naturam præternaturalis illa aquæ generatio liberamque respirationem, impediret, & etiam quod cum paulatine in pectus decumberet ingentisimo illius partis calore absumeretur, cum subito euenire non potuerit, quin copia molestata na-

tura

tura reiiceretur antea pectusque grauaretur debile & langui-
dum quæ si forent morbosa in Christo, non emitteret iam iam
præcipue emoriens vocem illam pectore horrisonam & fortem:
Eli Eli, qua aures patris, celosque penetrauit. Potus enim vt ci-
bus, ventris naturalem cauitatem replent non vitalem pectoris
& cordis. In Christo ergo (ob summam anxietatem, & dolorem
summum, mortis tormentis, diris que cruciatibus, ob excellen-
tiorem acrioremque sensum absolutissimi corporis) aflicto, incen
dium increuit adeo cum his actus, tum amore flagrans & exar-
descens vt substantias omnes vniuersosque humores qui in re-
gione cordis continebantur, eflagrantes iam & succensos igne
& æstu, in halitus digestos extenuatos, tanto æstu, postea morte
extincto vitali spiritu animalique, frigore ipsius Solis iustitiæ e-
mortui & languidi, interpositione nostrorum criminum eclyp-
sim passi, halitibus qui ex atenuata humorum substantia mæror
e tanto & incendio rarefacti volitabant, densatis concrescenti-
busque mortis gelu, in aquam commutati abierint ea in parte cor
dis, illæ mistorum aquæ elemento substantiæ proportione respon
dentes partes, quæ in misto consistunt aquæ congeneres, vbi tan-
tum extitit incendium, vt aqua generaretur ex tenuata substan-
tia in tantum concrescente frigore in posterum: Soli Christo po-
sibile, propter intensissimas passiones, quibus vrgebatur, quod
nulli alteri contigit mortalium nec contigere potuit. Aqua ergo
hæc vera erat limpida & pura, non secus atque ex vaporibus ela-
tis ex hac inferna mundi parte in alto concrescit, quæ simul cum
sanguine purissimo efluxit, non vitioso aut seroso loco enim ad
acto dicitur. Exiuit sanguis & aqua, non aquosus sanguis, aut a-
qua sanguinea, sed vnum & alterum perfectum distinctumque
contra alterum, sanguis inquam & aqua, quodlibet ab altero se-
iunctum & vnum, est enim illud mirabile in his liquoribus, quod
ea quæ puriora candidioraque reddere volumus, his ad inuicem
paratis albidiora multo constituamus si prius ipsa sanguine inun
demus postea abluamus aqua vt docet ipsa experientia, & Ga- 131
lenus dixit de opinione multorum decimo simplicit. capite de
sanguine, vbi enim sanguis cecidit, siue in linteum, siue in a-
liud quoduis, postea aqua detersum splendet magis & candi-
cat, & si linteum albicet impense nimis, & cum nimio excessu, ad
alias partes quas ille non contigit, hæret enim sanguis & impin-
gitur

gitur subiecto maculato & fędo, non secus atque sapo hæret, postea vero secum afert impacta quæuis, quæ insedebant inquinato corpori, vt aqua diluto exortis exhalationibus, ex eiusdem calidis igneisque partibus aqua diuisis, quod sicca ligamenta earundem humor laxauerit vt in calce viua est videre palam, erumpentibusque vi & impetu per spatia rerum contextarum, lintei aut aliorum, reijciat ea & extergat subleuet quæ in eorum cauitatibus continebantur sibique impacta, reliqua viscidus natura ferat & & trahat secum, vt tandem aqua eluto efluat cum sordibus, quas secum composuit, vt purius supersit aliud illud, quod eo erat illi nitum prius, non secus atque hoc eodem detergendi modo, quæ sapone inquinantur, postea aqua lota clariora purioraque euadunt, hinc sapo ex rebus conficitur fumidis, & facile expirantibus, præcipue in aquam iniectis, quod in eadem diuidantur, & conclusæ exhalationes, contentique spirent fumi, calce viua, sordibusque olei igneis natura, facile inflamabilibus & fumidis, liquoreque saponariæ herbæ vstione extracto vulgari sosa. Hinc spumat aqua sapone diluto, non secus atque spumat immisto sanguine, vi exhalationum multarum, earumque potentia, iniectis calidæ substantiæ: hinc faciei maculas & pannum dictum, detergimus vaccino sanguine facie iniuncta, aqua postea elota, quod impingatur sanguis sordibus, ipsasque extrahat secum, vt cum ipso simul efluant ablutione. Vaccino vero quod bos minus natura calidus, cum sit & temperamento, nos temperet & remitat, facieiq; calorem frigore & ad strictione, qua pollet repellat, & vitet, fluxum sordium & humorem in faciem decumbentium: non secus agni sanguis cruorque natura frigidus summe detergit, & emendat. idem firmant autores. Quod temperie frigidior sit sanguine reliquorum animantium, viscidusque magis glutinosus hærescens, vt mater omnis notitiæ mortalium, experientia edocet. Apocalip. 22. c. Beati qui lauant stolas suas in sanguine agni, abstergit
132 enim sanguis ille presentes & antiquas maculas, & stolam accipiens quilibet suam, manibus operum scilicet, animam separabilem quasi vestem è corpore emundabit in sanguine agni, qui potentius reliquo omni alio sanguine maculas extergit, vt de agno diximus. Hinc aqua, & sanguis exiuit de latere Christi, vt puritas summa integritas, & perfectio notaretur nostræ regenerationis in sacramentis Ecclesiæ sanguine, & aqua eloti, ex latere Christi efor-

eformati, non secus atque Eua debilis natura, & mollis de viri latere forti & oseo structa est, sanguine ergo venenum omne nostrum ad se traxit Christus, vt extergeret infectam nostram, & inquinatam naturam; quo dixit Ihoannis.12. Cum leuatus fuero à terra omnia traham ad me ipsum: sanguine inquam, qui virtute abradendi impacta & hærentia corpora pollet.

De substantia sanguinis, Hæmorrhois ictu labescentis.

CAPVT XVII.

PACESSIVIT Hæmorrhois dira & atrox, rabie & insania tanta percita Christum, quod vita nostra esset & alimentum sanguisque noster, cum quo summum dissidium fera hæc, immanis & crudelis habere monstrauimus, vt cum potu Dipsas anthipatiam & disensum. Omnem Christi sanguinē crudeliter effudit sæua hæc bestia, oblatus morti, quia ipse voluit sese exponens crucis tormentis, Isaiæ.53. dicitur. Oblatus est, quia ipse voluit, sanguinem immensi valoris infinitæ ęstimationis, pretium nostræ redemptionis constituit ipse, Dei sanguinē, valoris interminabilis ideo quod Dei esset & pars Christi, substantiæ personæ & suppositi integralis complens suppositum & naturam, quod natura nostra cum absoluta & perfecta, talisque qualis à principio nostri ortus eformata est seruari non possit, vitæ decursu in posterum suis relicta viribus & ordini vniuersi, cum perpetuo alteremur immutemurque internè & externè, internè ab excrementis ex alimento relictis. Mista enim diuersas dispositiones in partibus suæ substantiæ diuersis, prærequirunt, quod proportione diuersis elementis respondeant, è quibus eformata sunt quolibet modum suum relinquente in misto proprium, quo alitum similes solum permutat in alimentū alimoniæ partes, dissimilibus relictis in excrementa, necessaria ad reliquos vsus naturæ & substantiæ nostræ, melācholia enim excitat appetentiam cibi, quod frigore suo os vētriculi infestet corruget & stimulet, vt pituita efluat è toto, quæ cruda vice alimenti, in sanguinem permutatur, vt occurrat indigentiæ & fami, qua inundatur ventriculus humescens eo affluxu, desideratque sicca & calida, vt inundatio hæc humiditasque & frigus vētriculo noxia corrigantur eisdem, est enim fames appetitus calidi & sicci,

supra mōstrauimus;pituita vero cū quod arctus humectet & neruos,facile,vt in motu vertantur ea ipsa lubrica versatiliaq; sint, tum quod in sanguinem permutetur nullo negotio semicocta substantia dicta à Galeno semicoctus sanguis.1.de alimentis prouida natura illam obseruante,vt si opus fuerit in sanguinem mutet,deglutiendi operi omnino proficua,eijciendique nō minus, lubrica reddens omnia quæuis,eluens alia,facilia reliqua reddēs vt cum ipsa vias arctas strictosque canales decurrere possint, seruans totius humiditatem,ne exuce corpus marcescat extenuetur que sicco. bilis quod sua acrimonia excretiones exerceat, caloremque adaugeat,sitim excitet.frigidi & humidi appetitū, ipsa calida & sicca,sudores moueat,detergat impactos succos, incindat extenuet,mictum iuuet,eiectionem adiuuet calfaciat frigida,exicet humida.tum quod resarciri non possit humidum tale quale amissum est accidentibus omnibus,ob repassionem, mutationemque contrariam interim dum alteratur,vt nostram restituat substantiam immutamur &in deterius labascimur cōtinuo, exterius vero ab alterantibus omnibus causis vniuersæ naturæ,ca lore & frigore humore & siccitate illam inficientibus, ab astris que,& configurationibus cęlestibus non minus immutata &alia,
133 vt ergo natura nostra perfecta & absoluta sit,vt sit sibi sufficiens internis,vt externo non egeat,vt intra se necessaria ad sui conseruationem obtineat,sanguine eget & alimento,quem nullo gradu aliquo animæ,qua anima est informat, vt ille viuat, sed ipsum quatenus formas naturæ continet format & perficit anima quæuis vt forma formæq; rationem subit,sanguinisque formam,non secus atque corporeæ substantiæ elementorum,aliorumque effectus formales dictos substituit ipsa,sine gradu viuendi non qua anima,sed vt forma & natura & qua reliquas tenet ipse substantias formas & gradus,sic format sanguinem sine vitæ principio, quæ reliquas partes animātis sanguinei vitaliter format,vnitque in esse substantiæ personæ & suppositi anima:estque pars constituta integralis illius,& quale est suppositum infiniti valoris,tantique ac Deus,Dei sanguis in Christo,& talis quale est suppositū & persona cuius est ille,vt pretium æquale offensæ substitueretur pretioque infinito redimeremur soluto, offensæ infinito illatæ,rigore iustitiæ in sanguine Christi supposito vnitus, & verbi subsistentiæ personalitati vt partes illius personæ reliquæ, subsi-

stens-

ſtensque & perſonæ Chriſti pars,non ſecus ac prouidit, ſubſiſtẽtiam præuenijtque realitatũ omnium effectuumque formalium naturæ,verbi exiſtentia & antecelluit præuenit vt omnia eadem eſſent diuini ſuppoſiti ſubſiſtẽtia perſonalitate & actu,ſubſtituit & cadaueris formę intriduo ſubſiſtentiam præocupauitque quæ ex forma flueret ſuppoſitum diuinum,non minus eo tempore emortuo adhuc,ſanguinisq; & eſſe quod dimanaret à propria forma,animaque vt formæ rationem continet induxit,vt eadem anima informaretur vna ſanguis,qua formæ vires retinet illa,eodẽque diuini ſuppoſiti eſſe diuino & vno informatus, in omnibus enim anima vt forma vnitus & vnus cum ſuppoſito quouis, pars naturæ integrãtis & eſſe,in Chriſto vero infiniti valoris Deitatis propter eſſe diuinum verbi,charitate & obedientia morti oblatus ſanguinem effundens vitam abigens & exhalans animam , in Patris honorem quibus meruit nobis redemptionem,quod hunc effudit vt vitam animam & eſſe pronobis offerret,eodẽ fuſo ineſtimabilis pretij,quod in ipſo vita præcipue conſiſtat viuere & eſ- 154
ſe,ſi enim ſanguis vita fungeretur gradumque aliquem viuendi ab anima ſuſciperet,& vltra quam formale eſſe ſanguinis ſine vitali ratione aliqua,tum ipſe nutriretur ſanguis cum pars ſit viuẽtis qua eſt viuens,tum cibus animantis aleretur,& cum noſrum naturæ alimentum ſanguis ſit,proceſſio neceſſario infinita ſubſequeretur,ſanguiſque nutriretur ſanguine, & ille non minus altero ſi viuit noſtraque eſt ſubſtãtiæ pars cõſtituta & naturæ,potentia enim noſtra quæ alimẽto vtitur,vt eſt vna ſpecie,ſic vnam habet potẽtiæ rationẽ ſpecie, ſuſceptiuam actuũ eiuſdẽ rationis hinc partes aereæ miſtorum in ſanguinem verſæ nos alunt , non aliæ,nutriũtque dulcia omnia,magis quã reliqua, aerea ſubſtantia,Ariſtoteles docuit de ſenſu,& ſenſili,c. 4. Galenus vt ſupra. Sanguis ergo nutriretur ſanguine pars noſtræ ſubſtãtiæ , parteſq; abſumerẽt partes,ſimiliaq;,ſubſtãtia ſimilia alterarent & eadem, quod implicat cum corruptio in eiſdem introductione diſpoſitionis vltimę agentis exerceri debeat,ſanguiſque ſanguinẽ corrumperet,diſpoſitione illa formæ ſanguinis introducta, cũ tamẽ hac ipſa ſeruetur & cõſiſtat ille & alter genitus adhuc.quo minime deſinet à ſanguine ſanguis cũ potius accidente ſeruetur , quo abigenda erat forma,ſi vero nutriri nequit,nec viuere poteſt eſt enim vita prima alimẽti vſus,quo ſi nõ viuit hoc vitæ genere,nec

modis alijs viuẽdi, corporea substãtia viuere poterit, nec idẽ sequitur incõueniẽs vna forma eformatus, vt rationẽ naturæ sãguinisq; & aliarũ formarũ non viuentium obtinet rationem; nam nõ secus ac cor calidæque partes substantiæ nostrę vdas absumunt, igneęque aereas & aqueas euolare faciunt, alterãtque illas corrũpunt, & è corpore abijciunt, etiam si sub vna forma contineantur accidentibus contrarijs pugnantibus, sic viuentes partes, sanguinem eadem forma contentum, naturę gradu, effectu formali cruoris alio alijsq; dispositionibus indigente, poterunt corrumpere, vt nutriantur, quod diuersas dispositiones exquirant natura, & anima. Quo potest sanguis alterari, & in substantiam aliti conuerti, cum vero anima opponatur naturę quod ea sit ad plura, vt natura est ad vnum, docuit Philosophus. 2. de animo. c. 4. Per excessum naturæ constituimus animam in rationis specie, ad naturę excessũ? Hinc vnam dispositionẽ specie qua corpus informat obtinet illa, sui perfectione & substantia, secus ac natura quæ plures continet, colliguntur enim in supernis, quæ habent inferiora seiuncta & diuisa. Omnis enim anima, tam rationalis quã sensitiua vegetatiuę ratione corpus inundant illudq; informant, ratione vltimæ dispositionis, ab anima vegetatiua inductæ, speciei vegetabilis a qua venit illa, cuius est cum transmutatione naturę reali, operari vtiq, alimento & generare sibi simile, transeunti actione & passi corruptiua, aliarum enim actiones immanentes sunt, aut solũ perfectiuæ, quo tam rationalis quam sensitiua, vi transmutationis alimenti & materiæ, animæ specie varię altilis, media generatione & nutritione media corpus affectant, neq; enim sensitiua aut rationalis illi insiderent nisi hæc vltimo materiam affectaret, vt corpori iniungerentur; neq; ideo separabilis erit sensitiua anima, cum non possit extra corpus operari neq; esse, & si vi propria illud non actuet, quod organis sensuum egeat materiaque visibili & corporea singularis naturæ, vt propria opera possit exercere actusque sentiẽdi singularium quibus ab intellectiua parte, quæ vniuersalium est susceptiua separatur, anima ergo omnis sub vna ratione dispositionis communis, specie vna in quauis specie animæ vna quoties in eadẽ anima vna & altera ratio continetur, gradusq; diuersos complectitur, siue formaliter siue eminenter corpori iungitur, & vegetatiuę ratione reliqui gradus viuendi, corpori insunt, diuersi pro diuerso vegetabili gradu inducto

inducto dispositionum vi diuersa, etiam si in partibus diuersis diuersa alia obtineāt accidentia, tamen vt corpori assideant, vnam rationem animæ obtinent & propter dispositionem vnam specie illi colligātur; quod opus vegetatiuæ est naturalissimūque, quod cum transmutatione materiæ naturali & corruptiua fiat, vt docuit Aristoteles. 2. de animo. c. 4. naturalissimas esse alentis animæ actiones præcipue generandi simile; tum quod minus arbitrij & libertatis relinquat potentissima hæc passio in sensitiuis, gradus ergo superni in quauis anima contenti, vegetatiuæ ratione corpus affectant, eiusque vnius dispositionis vltimæ qua anima est, cum illo colligantur, ratione enim aliorum accidentium, hæc illa ve operatur anima, aut gradus, effectusve formalis eius, diuersis in corporis partibus, vt hic vegetatiua, sensitiua ibi cōsistat, at corpori ex vno accidenti specie inest illudque format illique obligatur vt actus materiæ, quo solo ei iungeretur & si ab alio cōsisteret quouis superno producta, produceretur que in esse diuerso & subiecto, vniri ex hoc esset accidenti solum specie vno; animata ergo pars nequit corrumpere partem animatam, nam vltima dispositione agentis introducta eadem serbauitur, qua erat corrumpenda, cum omnes partes animatæ vnam dispositionem animæ vltimam obtineant qua ligantur corpori in quauis specie; nō ergo corrumpetur dispositione qua conseruatur: sanguine vero inanimato secus, diuersis enim dispositionibus naturæ gradus cōsistunt & producuntur, dispersa enim sunt in inferioribus hæc, quo possunt ali viuentis partes sanguine & si informato anima, qua natura est, formāque sanguinis in se continet, neq; ideo quod spiritus & sanguis moueantur in passionibus animi, vt in verecundia timore, & alijs conuincimur dicere animata esse: dum imperio imaginationis & appetitus, cum creditu, & opinione passionis obiecti hæc mouentur, nam corde compresso aut dilatato virtute tractiua aut expulsiua mutantur ista, non secus atque excrementa trahimus & abijcimus naturali partium virtute, sine eo quod talia animata sint, vt in ijs omnibus est videre & magnes ferrumina, succinum paleas, ossa crurum accipitris auri scobes, & pellimus impulsu & tractione allicimus multa, cum ergo supremum illud Trinitatis consilium decreuisset verbum ad imaginem cuius homo structus erat instaurare hominem, eumque iterū prototypo, & exemplari conformare, cum in Verbo sint omnia rerum

exemplaria & ideæ per quæ omnia consistunt & è quibus transferuntur diducunturque in quo videt omne ens. Sapientia summa diuini intellectus sanxit vt homines natura liberi suique consilij & arbitrij, summo vinculo obligationis tenerentur Christum emori Deumque ipsum & Verbum, ne Pater, mortuos homines peccati labe despexisset & dissimiles nesciret & ignoraret exẽplari & prototypo dum examinaret & cum illo conferret regularetq;, vt quales immisit videret an redderẽt & experiretur, qui eos immortales constituerat, mortis effigie fędatos & alios ab originali & principio dum inueniret. hinc emoritur exemplar, vt cum inuenerit Christum mortuũ, propriumque filium, cum hæc in illo inspexerit mortuos homines, non despiciat, ob mortis fęditatem & horrorem, cum hæc in ipso exemplari inspectet, non minus iã, ne ergo cũ illo disentire viderentur, mortuus est Christus, eiusque imago vmbra mortis obscurata obumbrataque, Solque ipse iustitiæ deformatus amisit decorem, & pulcritudinẽ summam, vt Isaias dixit. 53. Non est species ei neq; decor, & vidimus eum, & non erat aspectus, & desiderauimus eum despectum, & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, & despectus vnde nec reputauimus eum. ne dum hominem ad imaginem, & similitudinem ipsius factum, per exemplar noscere voluisset dissimilem inueniret & cum illo dissidentem. Paulus ad Philippẽses. 2. Hoc enim sentite in vobis quod & in Christo Iesu, qui cũ in forma Dei esset nõ rapinam arbitratus est esse se ęqualem Deo, sed semetipsum exinaniuit formam serui accipiens in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus, vt homo. vt vero placaretur Deus crucis tormentum subire voluit, vt & moreretur omnẽ sanguinẽ effundere cuius absentia exhalat anima vitaque deficit, vt pretio sanguinis simus redẽpti, quod Christus dederit suppositi diuini substantiam, qua illud integrauatur, vt posset quauis alia parte amissa, actu ve quouis iustitię nos emere, redimereque, at voluit sanguine quod mori decreuit & eo genere mortis, est enim factus obediens vsq; ad mortẽ, mortem autem crucis, sic enim oportuit Christum pati. Lucæ cap. vlt. vt nil pro hominibus pati ferreq; recusaret sũmumq; vt manifestaret amorẽ cõtumeliã passus & ignominiã tãtã, dira ergo Hæmorrhoe cusus hoc lacesitus attroci serpẽte sanguinẽ effudit in cruce morte obscura & ignobili, vt in sanguine

guine agni loti & candidi essemus, est enim Agnus qui tollit
peccata mundi, sanguinem enim vitam alimentum animam tra-
didit amore hominum illectus, homo factus, qui in eorum bo-
num, omnia opera exercuit; hominum redemptor, fideiussor-
que, ex aliorum debito debitum propriũ effecit. Fideiussor de-
bita nostra persoluens, Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui
ne obliuiscaris dedit enim prote animam suam. Prouerbiorum
20. Tolle vestimentum eius qui fideiussor extitit alieni & pro
extraneis aufer pignus ab eo, repromissorque vocatur in Scrip-
tura sacra, vt eodem capite Ecclesiastici est videre, pignus enim
sanguinẽ animã & vitã pro extraneis, alis factis morte & peccato
interpossuit, significatur enim sanguinis effusione mors, sumus-
que amor, & dilectio, est sanguis secunda quasi anima vita ali- 135
mentum substantiaque viuentis, antiquorum plurimi sanguinem
animam iudicarunt decepti vtilitate eius necessitateque miris
effectibus dotibusque cruoris. Hesychius huius fuit sententiæ,
& de multis refert Aristoteles. 1. de animo capite. 4. Tunc illud
poeticum purpuream vomit ille animam, & vitam cum sangui-
ne fudit. Ouidius, ne anima voraretur, sanguinis esum, in-
terdicebat Pythagorico præcepto instructus, quo dicebatur:
Sanguinem ne edas. Leuit. 17. sic dicitur anima omnis carnis in 136
sanguine est. Deuteronomi, 12. sic extat scripto. Hoc solum ca-
ue ne sanguinem comedas, sanguis enim animantium pro ani-
ma est. Obseruant id modo Mahumetani aliquot, indi, & plu-
rimi alij superstitione, quidamque reliqui legis præcepto, non
pauci salutis causa, quod illico corrumpatur ac effluxit è venis
concrescat computrescatque & in malignas abeat qualitates se-
mel atque extra vasa est constitutus, inflat ventriculum diffici-
lime coctionis natura, eiectionis difficilis, & quod putridum
alimentum crassum & viscidum melancholicos biliososque ob
ignitionem putredinis generet succos, sympthomataque exci-
tet sæuissima, non secus ac putridum semen ex sanguine satum
continentibus hominibus animi deliquia vertigines cominitia-
les. Morbos, diuinationes imo, & futurorum prænotiones præ-
sentes in causis cõcitat, sanguis & excitat, docuit Galenus. 3. de
alimentorum facultatibus. 3. de temperamentis. 9. simplicium,
capite de sanguine quo necromantici, qui responsa accipiunt
à mortuis νεκρος necros, enim mortuus est, Μαντεία s mantias

diuinatio sanguine vtuntur & in corpora infundunt mortuorum, vt ipse postea propter raras eius dotes & excellentias præparet corpora cadaueraque, suis vsibus habiliaque reddat, vt Dæmon in ipsa exercere possit, multa quę aliter nō exeruisset mira natura sanguinis parata, vt reddere possit per hæc corpora, responsa magiæ, non secus atque Pythonisa illa præcibus Saulis acquiescens Samuelem excitauit, à quo plurima accepit ventura in causis præscita, est maximum amoris signum obsequijque sanguis, antiquitus in coniurationibus ex vno extrahebatur, vt omnes biberent, quasi vna anima, vnusque consensus omnium esset, secretumque commendaretur, vt anima in secreto corporis habitat, & in corde præcipue latet sanguis, Cathilina fecit in seditionibus Romanæ reipublicę, est sanguis spiritibus omnis refertus, de quorum præstantia iā supra diximus, qui sanguine immisti euanescunt venæ ore adaperto, vt præstantissimum instrumentum operum tori deficiat: hisque deficientibus, instrumenta virtutum cordis media vè quibus has impertijt, cum abierint, vt altissimas eius dotes & agendi principia communicare non possit vniuersæ fabricæ suppositi, horū defectu ab opere cesset motus & sensus ad defectum enim vitalium spirituum deficiunt animales, tandemque naturalia opera, temperie frigoris inducta, calidæ substanti e recessu, quo anima exhalat: hinc sanguinem animam vocarunt, quod sensibili hac substantia efusa, insensiles deficiant spiritus, imperceptibilisque anima, hinc sanguinem animam appellarunt esseque in eo vitam & animam tamquam in requisito quodam ad vitæ tutellam sunt rati. quo Deuteronomi allato loco non animam, sed vice animę animantibus inesse nuntiatur. Locis ergo his Scripturæ sacræ fuit sanguis interdictus tum vt noxæ illius vitarentur ab amantissimo populo Hebræorum, quem summo amore Deus prosequebatur, tum figurato sensu, vt notaretur sanguinem omnem animantium omnemque oblationem sanguinis, vsque ad Christi sanguinem inefficacem esse, neque enim dicitur eis in locis ne bibas sanguinem, sed neædas, bibimus enim & modo sanguinem Christi, potumque ipsum appellat Ecclesia, & sub potus speciebus vini, sanguinis potus exhibetur qui cum sanguis sit alimentum est simulque & potus. Ebibitur enim vt integritas notaretur plenitudoque gratiæ, nulliusq; defectus cibi & potus vno in sanguine, & si alimentum sit potus

ab Ec-

ab Ecclesia proclamatus est solū, sub panis vero accidentibus, vt Christum ipsum, reciperemus alimentum & sacietatem nomine alimenti & panis cōpellati, qualis est ad dexteram Patris: plurima enim alimenta liquida & fluxibilia, cibum simul & potum esse nouimus, experimurque passim vt lac, vinum potiones compositæ iura, succi, imo ipsa aqua simul potus & alimentum extat, probat manifestissima experientia Ocymi, quod sola aqua intra vas vitreum germinat, & virescit qootidie ablutum die qualibet illa denuo iniecta sine terra, aut alio. Non secus sanguis & potus & alimentum existit, ebibitur enim quo inimici sanguinem bibere cupere non edere inimicorum asserunt, dicimus haurire & potare sanguinem multo proprius quam gliscere aut edere, sperabatur enim Christi sanguis alimentum & potus simul, in lege veteri vitabatur alter, qui solum alimentum exhibebat obscęnum & impurum, sanguisque & vetitus erat Hebræis, vt pretium sanguinis aufugerent, alimentumque & vitam ne sugerent pauperum & aliorum, hic enim in circuitu altaris inspergebatur extra ad crepidinem altaris genus nobilitas sanguis ortus nil attinent ad sacrificia insufficiens defectuosus, modo vero in ipsa ara altaris offertur valoris immensi: sanguine iniustitia notatur rapina & dolus vitæque fraudatio mors rapinaque eorum quæ sunt necessaria ad vitam facultatis honoris, conqueritur Deus Isaias. 1. manus vestræ plenæ sunt sanguine, & alibi pluries.

Inducta controuersia Dipsadis & Hæmorrhois dirimitur.

CAPVT XVIII.

TAbifico Hæmorrhois dente lætali & sæuo partes ictas mortificari & liuescere vulnere illato, omneque corpus maculis inspergi fędis diximus, eius naturam afferētes supra; plagisque tumentibus infici vlceribus tetris cacoetia & fæditate plenis, ictusque tantæ esse, malitiæ & horroris, vt nulla ligatura deuinciantur, ne vulnera fascia deuincta, cōpressaque, virus ad interna viscera remittant, viteque principijs aduersentur, hianti ore reseruantur vulnera inflicta morsu huius 138

terribilis animantis, vt liuidæ partes & infectæ veneno putrescãt in pusque vertantur & saniem. Quibus vlcus increscat, vt vlcere maiori facto alioqui, ab animanti minimo incusso prius, via vt pateat qua possit venenum expurgari, infectique humores decurrere malitia inquinati & vitiosi: atroci ergo ictui animantis hoc vnum extat tantæ miseriæ remedium quod liuescant partes & in pus vertantur vt extra decurrat humor in cruorem versus, ab internisque discedat versus extimas & externas partes. Docuit Hyppocrates libro de vulneribus capitis Galenus. 5. aphori. 23. aphorism. in ictibus venenosis partes liuescere putridi veneni natura excedenti & pestifera, extinctione spirituum lucidorum infectorum viru, quorum splendescentia flauescebant, eorumque viuidus color commendabatur. His vero resolutis & extinctis sæuitia veneni, emori sanguinem concrescere liuescere, nigricareque eorundem absentia. Non secus ac mortui horum extinctione nigrant, quo dicuntur Græcis νεκροὶ necri. Liuore imo & liuescentia partium in pus versarum, cum contussæ omnes & liuescentes partes in id sint vertendæ, vt exoluatur postea, vel efluat pus è vulnere illud. locis allatis Galenus dixit totumque expiari solere mundarique aplurimis alijs, quibus antea infestauatur morbis eo humorum afluxu in partem ictam defluentium, in id versis succis vulnere expurgatis & vocatis ad extra, in contusis enim partibus cum comprimantur ictu earundem pori & cauitates concluduntur, tum sanguis inculcatur ictus pressione in penitissima queis, qui non ventilatus putrescens easdem inficit, vt cum illo suppurentur, tum ipsę putrescunt priuatę perspiratione deuita pulsusque continua actione, aere que frigido ob pressuram viarum, quibus ille ingredi tenebatur calore alteratis. Liuore ergo liuescentibusq; partibus totum expurgari solet à succis & recrementis vitiosis quibus inficiebatur prius, à malitiaque vindicari veneni & cruoris, ictibusque venenatorum animantium & eorũ morsibus, Hæmorrhois pręcipue cuius morsui remedium, hoc vnum maxime extat, illique adscribitur quod sanguinem inficiat maxime, ex quo liuor & pus. Corpus hoc misticum Ecclesiæ fidelium cuius caput est Christus hoc vno liuore ipsius, ictu Hæmorrhois vulnere illato conualuit, virus & veneni efluxu, quæ interna Christi non contigere, expurgato toto viru nostro Hęmorrhois suscepto, ictu, liuore eius. Petrus 1. capite. 2. Cuius liuore sanati estis Isaię

tis Isai.53.Liuore eius sanati sumus.Prouer.20 Liuor vulneris ab-
sterget mala,& plagę in secretioribus ventris. mala inquam no-
strę naturę morsu Hęmorrhois corruptę & infectę,& plagę in se
cretioribus ventris idest humanitatis vulnera.Christi,viget enim
in ventre humanitas, eius que opera in ventre exercentur
principaliter,idest in cauitate,& internis nostrę structurę,venter
enim cauitates notat,& ampla quęuis,vt & pectus,& capitis ven 139
triculi ventres dicantur communiter,non minus atque interio-
ra alia.Isaię.1.cum populum ingratitudinis arguat Deus, mine-
turque, quod Christum suum cum hominibus immiserit tradi-
deritque crucifigendum, ipsi vero ingrati & rebelles huius tanti
beneficij immemores,idolatriam & Aposthasiam prosequerentur, eos increpat & Christum depingit viuis coloribus emor-
tuum Hæmorrhois morsu his.a planta pedis vsque ad verticem
non est in eo sanitas vulnus,& liuor,& plaga tumens,non est cir-
cumligata nec curata medicamine nec fota oleo.Totum enim pu-
stulis referri,vlceribusque liuescentibus, & tumentibus plagis
percussis Hęmorrhois morsu latissime supra diximus, vulnera-
que & ictus huius animantis hiantia apertoque ore reseruari de-
ligata & patentia ne ligatura compresis, venenum petat interio
ra,à planta pedis vsque ad verticem capitis sanguinem efundere
vniuersis corporis meatibus,qua patet & qua non patet via, vt
non sit eis sanitas aliqua totius corporis nec partis, vulneraque
& vlcera tantę esse malitiæ,vt nullo medicamine digna iudice-
mus tantique æstus & ardoris,vt oleo nullo illiniri possint, quo
cruciatus viru excitati sedentur,ignescit enim illico oleum om-
ne quorum varia genera erant apud Hebræos ex resina tractum
purissimumque,& ex oliuis diductum temperatissimæ naturæ,
ex terebinto cuius erat maxima copia apud illos,ex vaccis lauri,
cedri,lentisci & aliorum anodina, seu sedatiua doloris vulgo
dicta,vt proprijs locis Galenus de ijs in simplicibus edocuit di-
citur Ieremiæ.51.Babylonicis.Subito cecidit Babylon,& contri-
ta est,vlulate super eam.tollite resinam ad dolorem eius si forte
sanetur,curauimus Babylonem,& nō est sanata, derelinquamus
eam,& eamus vnusquisque in terram suam.Oleosa enim resinæ
substantia,pinguique supernatanti dum illa recoquitur parte,
inungebant cruciatos,vt dolores sedarentur siccareturque vlcus,
cum inunctum oleo quod affluentes humores per illinitam par-
tem il-

tem illo lubricam dilaberentur & resilirent eique nón affigerentur, vt humidam redderent, quo sicca reddebatur eorundē absentia, tum quod hæc olea siccis naturę partibus vulnera corrigerent, reliquis vero suppurarent inflamata quæuis temperatisq; partibus sensum demulcerēt, quo doloris sedatiua meruere dici, quod molli & blanda substantia, linitu inundato membro, laxo & facili molle iam, nō dirumperetur vi succorum affluentiū, nec doleret, sunt enim modo apud nos olea plurima huius conditionis, quibus vulnera vlceraque linita pristinæ sanitati reuocamus his æctibus & effectibus, oleum apparitij dictum & oleum olmedo alijque & alij, non secus ac Samaritanus ille vino exiccanti, oleoque lenienti blandissimo illius regionis, vulnera illius, qui in latrones inciderat perfudit, & pristinę valetudini restituit. Lucæ 10. Oleum enim peraccidens exiccat vulnera dum resilire facit humētes succos, sua lubricitate, omnia imo quę vda corpora substantiasque humidas à vulnere distrahunt illud exucce reddunt. Hinc Virgilius. Siccauat vulnera limphis, idest aquis sordes humidamque fluxionem eluentibus, sic oleum: quo apprime dicitur, nec fota oleo ob desperatam huius affectus sanitatem. doloris sedatiua, ijs affectibus venenatis, non aptamus, sed cruciatus excitamus, vt ad extra venenum euocetur, ne interna petat, & inficiat viscera Ieremiæ. 8. Nunquid resina nō est in Galaad, aut medicus non est ibi, quare igitur non est obducta cicatrix filiæ populi mei. idest persanatus vulnus, vt natura postea, cicatricem obduceret, resina enim ipsa in puluerem redacta semel vlcere carne pleno, sic exicat in puluerem humore imbibito, etiam si illa humida natura sit, vt cicatricem inducere valeat, eius puluis, pice enim multoties in puluerem redacta cicatricem obduximus, & si ipsa sit vda natura liquata aut cum alijs applicita, quod mirabilius est cum medicamina cicatricem adducentia adstringentis siccissimęque naturæ esse debeant, docuit Galenus. 3. metho. latissime resina enim Palestinæ, pręciosa erat, vt videre est Genesis. 43. Vbi Iacob iubet inter præciosissima quæuis filios resinam afferre ad Ioseph, vt illis succurreret fame ingentissima oppresis. idē Ieremiæ. 46. & 27. Ezechielis. pollet enim hoc medicamentū virtute emolliendi abstergendi, non minus resolutiua suppurandique potentia exiccatiua & adstringenti, anodina & sedatiua doloris, fouet temperatum calorem partis, temperat non minus inflama

flamatas calore ęstuantes, varia partium miscella & temperatura, est enim ętereogeneum substantia & virtutibus medicamen, & si simplex vniusque rationis ad sensum occurrat, docuit Diascorid. libro. 1. c. 72. à quo Galenus & reliqui recepere. Concidere caput inclinari supra modum & non cōstare veneno huius feri animātis supra conscripsimus, quibus amplius Christum fuisse cusum illo confirmatur diraque Hæmorrhoe lacessitum. Ihoannis enim 19. sic dicitur, & inclinato capite tradidit spiritum. quod imo nō subiuit tormentum quem ve recusauit laborem, quos non tulit cruciatus factus obediens vsque ad mortem, & non quamlibet, sed crucis ignominiosam terribilem, vt non vno, non altero affligeretur veneno & morsu, imo impeteretur omnibus, affligeretur vndique oppresus, non solum dira Hæmorrhoa, sed vltra adhuc tabifica dipsade, sanguinea Hæmorrhoę, morte hianti, mortalium 114
sanguinem à culpę & labis reatu die, qua omnes impetimur, nulli parcens rabie ęfrenata effusiua sanguinis, quæ vitam & sanguinem efudit tetra Hæmorrhois, sanguinis mortalium auidissimæ cupidæ, tum & Dipsade terribili & fera inferni, veneno tumida & æstuanti siti ingentissima hiulca anhelantis ebibere genus hominum, vt vtrisque vulneratus vnius & alterius venenum inse recipérit. iniquitates enim nostras ipse tulit, nostraque scælera, quibus e vita crudelissime discessit, hominum amore illectus, neque aperuit os suum, qui vno verbo omnia suberteret, non secus atq; vno verbo omnia eformauit, quo Psalmo. 104. In hæc verba prorrupit. Circumdederūt me dolores mortis, & pericula inferni inuenerunt me. vt illa subigarem & euincerem, quasi Hæmorrhois mortis, & Dipsadis inferni conqueretur, sanguificæque mortis & sitiētis inferni de vita mortalium, vtrisque ergo percussus fuit Christus, Hæmorrhoa & Dipsade, vt eius sitis incōposcibilis fluorque sanguinis perpetuus in bonum hominum iugiter excurrentis euidentissime comprobant, & supra dum quæstionem constituebamus, litemque contestabamur commostrauimus vltra. Sūmus amor, dilectio summa, pietas immensa, omnes modos naturæ excedens, omnemque hominis captum superans, Deum mori, vitamque ipsam se te exinanire. vt Paulus dixit ad Philippenses 2. vt morti daretur locus possetque in vitæ spatiū suscedere mors formaque priuationem sui, inse recipere hinc victa est illa deuinctus infernus extinctum peccatum subigatus dæmon, si enim in

viuens

viuens solum incidisset mors abijceret vitam sibi oppositam, natura & esse ipsam abigeret, cum vero non solum in viuenté Christum mors ierit, vt vitam reijceret, sed in vitam ipsam. Ihoannis, 14. Ego sum via veritas, & vita, & 11. c. Ego sum resurrectio, & vita, viuens est facta mors vitaque afectio mortis, & mors vita morsque vitalis extitit Christi potentia diuinitatis robore, non secus ac dū calor substātiā afectat frigus abijcit & subiectū denominat calidū, ex eo quod ipsum tale cōstituit, si vero in formā cōtrariā, frigusque in calorem ipsum incideret frigus aficeret, vt frigus calidum forma & nomine extiteret iusta contrarij habitus appellatione, ab eo enim quod prædominaretur intensius ve esset alterū sortiretur nomen nactum iam esse, si ergo vita prædominatur, vt pote infinita & sine termino æternitatis circulo eadem, ad mortem solum spatio tridui potentem in Christo, merito ipsa mortem compellat, ob perfectam eiusdem naturam excessumque ad illam, forma enim quæ alteram excedit, etiamsi ad modum subiecti aliam suscipiat ei nomen subscribit & constituit eam in esse, quod cūformæ rationé subeat perfectior, intensiorq; sit altera opposita suscepta, & si aliā in se amplectatur, nominationé quā dicūt formalé relegat illi, ex formæ ratione perfectiori, quo mors vitalis, nō vita mortalis, extititnō infecta peccati labe aut reatu Christi morte, mors, quod incidit in vitam in qua, vita formata constitit mors vitalisque perfectione vitæ in qua erat, Paulus ad Corinthios. 15. Absorpta est mors in victoria. In Christo in vita, vitalis iam vita non mors. Ihoannis. 1. Quod factum est in ipso vita erat Psalmo enim. 105. Prætiosa in cóspectu Domini mors sanctorum eius, vitalisque mors ideo prætio digna, prætiosaque ob vitam inclusam, mors enim nullius prætij, aut valoris est, esse nullius esse imo entitatem & perfectionem è rebus prætio & æstimatione dignis amouet. De hac vero sic affectata morte. Paulus ad
142 Philippenses. 1. Mihi enim viuere Christus est, & mori luchrum, Fuit ille amor hominum, in tantumque eorundem amore flagrauit fenix hic hoc igne exustus suisque è cineribus propria virtute exurgens Christus, vt non solum eos dilexerit qui erant in mūdo, sed in finem dilexit eos qui erant in mundo periculis rerū varijs obsæsi, sui redemptionis iure, bellique dominio iusto & regio in finem dilexit, in mortem, in fructus & præmia laborū suorum, vt subueniret mūdi periculis & discriminibus, sic disposuit

omnia

omnia vt in finem dilexerit eos consequique possint finem& pręmium etsi essent in mundo, iis disponi in finem dixit, qui erant in mundo commiseratione, & cõsolatione, periculorumq; animaduersione amorisq; intensione notatis, Ihoannis enim 13.c. Cum dilexisset suos qui erant in mundo in finem dilexit eos, non in mundo solum hoc vitæ spatio dum hanc colimus visibilem machinã, sed vltra post mortem dilexit in finem in se in Deum finem vltimum, passione & morte, quibus dilexit in finẽ sui vsq; , ex hoc mũdo discedere decreuit in finem, est Christus finis legis, ad Romanos.10. Amauit adeo dilexit deperijtque homines, vt cum amore colluctante victus euaserit eius artibus, amoreque cum ipso Eluctante potentia & viribus tanti numinis in terram venerit Deus totus amor Græce pamphilus, est pan totum, & philos amor, Deus hic pan, panis vè Eucharistiæ sacræ, pan Deus pastorum, & rusticorum hominum, Deifera virgo Ecclesiastici 24. sese matrem amoris hominibus enuncians in hæc verba prorrupit. Ego sum mater pulchræ dilectionis, non mater cupidinis ficti, menticulosi vè amoris Dei, quem excoluit cæca gentilitas quem in Deum recepere idolatria & Aposthasia, proprias vè cupidines communesque apperitus passiones excolentes, dictus amor, quod hunc inferret hominibus affectum, suisque eosdem affectibus afligeret & cruciaret, nil ille effectus præsentiens immunis & liber, lachesis solius meretricis amator fallacis & impudicæ, suique solius, hoc lachesis notat, sed dilectionis mater, ipsiusque actus amoris, non solum amor est Christus sed ipsa dilectio, actusque amoris. Nullis imo insignitus erat Deus ille notis monimentis vè suam potentiam & robur manifestantibus nullum gestabat apparatum quibus verus Deus noster non designetur, & quem secum nonvehat hic autor hominum Christus, quasi olfacientibus gentibus veritatẽ insigniretur ille. Cœli antiquitas cupidinem effecit filium, Dexq; pulchritudinis natũ, puerũ, nudũ, alatũ, velatum oculis, flãmis vrentẽ falceq; ignea, arcu, & pharetra notũ, sagittis vrentẽ aureis & plũbeis, amicitię, & odij paucis cõtẽtum, sic Sophocles depinxit lib.1.c.7. & tenet Sapho. lib.3.c.12. cecinit Hæsiod. hæcque vexilla amoris esse omnes dixere. Primo Christus est Deus ipse Dei filius naturalis, ex eadẽ substãtia, natus cũ illo æqualis, verbũ æternũ cœleste, Matth.16. Petrus. Tu est Christus filius Dei viui, idẽ Ihoã.11.c. Nos enim filij Dei mortui sumus, quẽ necessariũ

fuit mo-

fuit mori, vt filij essemus eius adoptiui paternitatis oficio rẽdẽptionis at Christus filius Dei viui, viuẽtis actione satus, naturalis, cęlũ est Pater eius, descẽdit enim de cœlo, & de cœli origine venit, descẽdit de cœlis & homo factus est. Ihoã. 3. c. Nemo ascẽdit in cęlum, nisi qui descendit de cœlo, est cœlestis origine venitque de grandi origine cœli, solus enim Christus in cęlum ascendit, vt caput huius corporis mistici, nos membra in virtute capitis ascendimus, & descendimus de origene cœlesti, ex capite ascendere in cęlum datur, at caput virtute propria, quod si corpus factum ex Christo & nobis, Christus est, solus Christus ascẽdit in cęlũ. Christus caput cum membris, quo corpus hoc Christus est totum virtute capitis & in fluxu, renatique in ipso membraque renata ascendimus, & venimus de cœlo: summusque genus cęleste. Sentit totum, mouetur que capitis virtute, vnum cum illo: Pater æternus Christi Verbi, cęlum vocatur. Matthæi. 6. Thesauricate vobis thesauros in cœlo, idest in Patre. Vbi cœlum vocat Patrem cœlestem Verbi æterni, neque enim in corpore cœlesti thesauricare iubet sed in Patre, est ergo cœlum Pater eius Matthæi. 14. Aspiciens in cœlum benedixit, in Patrem, ille benedixit in Verbo. Mater eius Dea est pulchritudinis Deipara Virgo, omni ex parte integra perfecta nobilis, quæ enixa est pulchritudinem ipsam, integra adhuc dum filium peperit ante & post, quod rerum omnium complementum ipsamque integritatem eniteretur, matris quã plus alijs omnibus diligebat innocẽtia seruata & illæsione, Maria enim Hebræis est exaltata, aut mare amaritudinis. canit Ecclesia, super choros Angelorum exaltata. Deam pulchritudinis, ex mari salso & amaro, ortam dixere antiqui, filiamque vasti, & immensi gurgitis appellarunt amoris matrem, Deifera Virgo, Dei amoris, mater, nomine parentis, mare amarũ vocitatur, ex mari enim Luciferum illum qui præcedit solem emergere videmus, canit Ecclesia. Aue maris stella, maris Lucifer & splendens astrum venustatis pulchritudinisq; regina Canticorum. 4. Tota pulchra est amica mea, & macula nõ est in te. Ecclesi. 24. Ego sum mater pulchræ dilectionis, idest pulchritudinis amoris, & charitatis, est Christus pulchritudo ipsa & ipsa est pulchritudinis Dea, est amoris Deus. Paulus. 2. ad Corinth. c. 13. Fratres gaudete perfecti estote exhortamini, idem sapite, pacem habete, & Deus pacis, & dilectionis erit vobiscum. Vbi Christus dilectionis Deus vocatur & amo

tur,& amoris,imo Deipara Virgo,Eccles.24.Ego mater dilectionis,& sanctæ spei,in tātū imo est amoris Deus,vt nō cōtētus amore amicorū inimicos adhuc diligere iubeat dilexeritq; & diligat ipse Matth.44. Dilige inimicū tuū,est puer Isaias.9.c. Puer datus est nobis puer natus est nobis,paruulus enim natus est nobis, & filius datus est nobis.Ieremias 20.Natus est tibi puer masculus &.c.11.Puer paruulus minabit eos.Patris scilicet hostes,nudus in cruce extitit,Ihoann.19.Milites ergo cum crucifixissent eū acceperūt vestiméta eius & sortierūt de illis,& vsq; ad dié vltimū nudū se esse prædicat Matth.25.Nudus fui,& cooperuistis me,quod enim fit his minimis mihi fit,dū ergo est puer & nudus,cōcipitur que nobis mēte,& oritur in nobis Christus,est blādus facilis paucis cōtētus,vt puer,& vt nudus egés omnibus omnia suscipit qui huiuis cōtētus acceptat quęuis,at iuuenis &iudex factus rigidus postea rigide examinat & probat nostra iustitiæ lance & trutina: velatis oculis incedit, facieq; velata,Isaias.c.6.Vidi Dominū sedété super soliū excelsū,& eleuatū, & ea quę sub ipso erāt replebāt téplū,Seraphin stabāt super illud,sex alæ vni,&sex alæ alteri, duabus velabāt faciē eius,& duabus velabant pedes eius , & duabus volabāt,velat ergo faciē.Psal.104. Quærite dominū & confortamini,quærite faciē eius.79. Deus cōuerte nos,& ostende faciem tuam,& salui erimus.quasi velet,celetque faciem petit diuinus vates ostendat. Marci.14. Et cœpere quidam conspuere eum,& velare faciem eius. Cœperunt inquam ex humanitate, velari enim nequit diuinitas,Christus ve velamine comprehendi ex ea parte infinitus.est Deus alatus Psal.16. Sub vmbra alarum tuarum protege me à facie impiorum qui me affixerunt.38. filij autē hominum in tegmine alarum tuarum sperabūt Deut.32.Sicut Aquila prouocans pullos suos ad volandum,& super eos volitans expandit alas suas & assumpsit eum, atq; portauit in humeris suis. Arcitenens Deus pharetra insignitus,Psal. 7. Nisi cōuersi fueritis gladiū suum vibrauit arcū suum tetendit, & parauit illū 57.Minans peccatores.ad nihilū deuenient,tanquam aqua decurrens intendit arcū suum donec infirmentur.aqua enim decurrēs minuitur semper toto quo efluit tēpore,& tādé in visceribus terræ imbibitur,vt nō consistet amplius. Toto vitæ curriculo peccatores deficiunt tandē in visceribus terræ sepulti more aquæ imbibūtur sine odore bonorū operū sine vestigio aliquo disparent,

Ieremias.3. Tetendit arcũ ſuum,& poſſuit me quaſi ſignũ ad ſagit tam miſit in renibus meis filias pharetræ ſuæ. Perſecutionibus miſerijs, calamitatibus pœnalitatibus examinauit me. Geneſeos. 27. Iſaac, Eſau, ſic alloquitur. Sume arma tua pharetrã & arcum,& egredere foras. Pater Chriſto ſume pharetram humanitatis qua it diuinitas,& arcũ, diuinitatis potentiã & egredere foras ſis homo eſto homo. Iob.39. de Chriſto. Super ipſũ ſonabit pharetra vibra uit haſta,& clypeus. Eccleſ.26. cõtra omnẽ ſagitam apperiet pharetrã, donec deficiat. contra mortis ſagitã inferni dæmonis, vſq; ad mortẽ crucis. ſagitis diuinitatis pugnauit plumbeis & aureis amicitiæ & odij, iuſtitiæ & miſericordię ſagitis vtitur hic Deus, hic amor vt potentiam plũbeis oſtẽdat in inimicos,& amorẽ amicorum conciliet aureis. Pſal.37. Sagittæ tuæ infixæ ſunt mihi, & confirmaſti ſuper me manũ tuam. in odium peccati ſagittas ſuæ pharetræ depromit. 44. Sagittæ tuæ acutæ populi ſub te cadẽt in corda inimicorũ Patris ęterni, quibus cadent populi inimici. 17. Miſſit ſagittas ſuas,& diſſipauit eos, Iſaiæ. c. 49. Dominus ab vte ro vocauit me de vẽtre matris meæ recordatus eſt nominis mei, & poſſuit os meũ quaſi gladiũ acutum, in vmbra manus ſuæ protegit me,& poſſuit me ſicut ſagittã electam in pharetra ſua abſcõ dit me. eſt ſagitta electa amoris ſagitta electionis, & prædeſtinationis qua cor pungitur,& amore flagrat ſagitta vocationis, vt re liquos corrigat Abacuc.3. In luce ſagittarũ tuarũ ibunt. Amoris ſcilicet & charitatis. Potẽs igne & falce Deus. Pſal.25. Proba me Domine,& tẽta me vre renes meos & cor meũ. Dan. c. 7. Thronus eius flammæ ignis rottæ eius ignis accenſus, fluuius ignis, rapidusq; egrediebatur à facie eius. Iſaias. 30. Ecce nomen Domini veniẽs de lõginquo, ardens furor eius,& grauis ad portãdũ,& lingua eius ſicut ignis deuorãs. Nomẽ Domini Verbũ eſt fatur enim Deus Verbo & Verbo manifeſtatur ſolũ modo? Paterque vocatur illo & nõ alio, quis nouit Patrẽ niſi filius, quis cõpellauit? quo alio nomine quã hoc dixit Verbo, nõ alio. Veniens de longinquo de cęlis de infinitate Patris, quid lõgius infinito? Pſal. 49. Ignis in cõſpectu eius exardeſcet. 96. Ignis ante ipſum præcedet. Eſt ergo Chriſtus amor,& Deus amoris, eſt ipſa dilectio, Virgo mater dilectionis parẽs, eſt Deus arcitenẽs puer nudus velatus puer paucis contẽtus, nudus vt omnibus poſſit obligari, tenẽs arcũ vtriuſque cornu diuinitatis & humanitatis tẽſũ diuinitatis neruo & corda

vincu-

vinculoq, vnionis, quo ligātur extrema, vibrato vtroq; cornu sagittas modo potētiæ & iustitiæ misericordiæ modo immittēs, flāmis vrens alis protectionis volitās velatus facie, & sacramēto Eucharistiæ velatus quasi nō videat defectus mortaliū, cū nō rigore & rigida sententia examinet, blande imo quasi velatus nō videat misericors pius. Vitis folia cū pane azimo & sine fermēto mista, fructusq,, imposita morsibus huius animātis virus extrahere, ipsū que euincere, ex tot tantisq; autoribus supra retulimus Christus vitis est, vt de se dixit Ihoānis. 15. Ego sum vitis vos palmites, fructus passionis eius, foliaq; cōsiliorū & præceptorū doctrina, labores, omnē nostram abstergunt maculam euincuntque & venenū Hæmorrhois, pęnitentiæ tabula post naufragium fructu & folijs cū pane azimo Eucharistiæ paratis, cōtritione aut atritu cōiūcta.

Ex Dipsade excussi sensus alegorici & tropologici continentur & naturalia plurima.

CAPVT XIX.

Abificus ille serpens atrox & dirus, qui hominē lethali vulnere infecit, vniuersi initio astutus & vafer, præmiū ex eo homini inpēdere suasit quod iuxtā Dei legē abrūperet & violaret, eisq; non minus promissit frāgētibus præcepta quā sicut Deos esse, sciētes bonū & malum, quibus blasphemauit ille veneno plenus & cruore, cum Deos plures his verbis esse asseueraret Deorum imitationē non Dei vnius pollicitanti: tū maiora multo cū polliceretur quā fert naturę omnis cōditio, vniuersæq; creatæ substantiæ ratio & potentia, solū Dei placito & gratia accesibilia, hominē sicut Deum esse, Deos enim fieri posse nullius capere potuit intellectus. est Dipsas eius naturę & structuræ illius, vt iā late supra, vt nō solū caput maius cauda & vltimo sui obtineat, quod serpētibus reliquis, cūctisq; animāti b' accidit (præter Indiorū arietū quodā genus, ex America regione aduectorū quos caudā maiorē capite habere cōspeximus) verū ampli' multo reliquo corpore possideat illud crassiusq; sustineat in minutissimā amarā exucē & nullius vsus vt desinat caudā. Maiora multo in peccato ipso & malitia peccatū (est caput serpētis, quo nostrā infecit naturā prius) pollicitatur promittit ille, quā impleat & reddat, cū hæc vltimo sui fine & morte dolo & fallacia ex capite ipsius peccato veniētib' deficiāt & dispareāt vltimo sui, est mors

vltimũ sui, vltimũ sui ratione & causa illatũ mortalibus. Paul. ad Rom. 5. Propterea sicut per vnũ hominẽ peccatũ intrauit, & per peccatũ mors, sic in omnes mors pertrãsijt in quo omnes peccauerunt. fugacia & vana, tandẽ nihil, interimq; ac perdurant nõ consistunt veneno immista afflictionibus miserijs doloribus voluptate cósopita, vix emergenti lubrica & inconstanti, non secus ac serpens quẽ si ex capite capere velimus veneno enecat denteque atroci, si vero ex corpore impetũ versus caput assumit, cùm strictiorq; pars cũ in locũ amplioris succedat arreptæ, facile excurrit euanescit spiris & orbibus actus dilibaturq; lubricus cauda tenui resilienti caput versus. Hinc iussit Deus Mosy Exodi. 4. Serpentẽ ex virga natũ, cauda apprehendere, cũ vt onus officii & virgæ põdere capitis, eiusque appensũ intelligeret, tum vt periculũ simul officij & dignitatis capite libero calleret, ne superbiret, eius vltimo & fine lubricitate & morte pensatis, & ne in facili & leui cauda minus quam mortẽ atrocẽ occuli reeretur. Quibus & lex legi contradicere satis cõstat, legislator legislatori, princepsque lucis principi tenebrarũ cũ ipse rerum naturæ cõditor strictiora prius vltima tristia arida amara sicciora oferat, pœnitentiam lachrymas abstinentiam dolorem mortem, caudáque prius exucẽ marcidam strictam objiciat vt sui populi duci obtulit, postea magnalia immensa, & tandẽ se ipsum releget, tradatque hominibus, minimeque fidendum rebus infidelibus in constantibus fugacibus veritas ipsa edoceat. Non secus ac mendatium his fidendum proponat & instet, secura & constantia illa suadeat, de proprijs viribus difidendum ille contra, Amos. 5. Quomodo si vir innitatur manu sua super parietem suum, mordebit eum coluber. de his qui potentiæ suæ facultatibus viribus opulentiæ confidunt manibus & operibus proprijs, & parietibus suis, tegumentisq; vitiorum, & ijs parietibus terrenis nostris, vitæ saluti, quæ facile decidunt, maxime intra hæc ipsa sua, coluber abditur, illeq; intra proprios parietes occultus latet, inquilinus sodalis, suis rebus domesticisq; rebus immistus, inimici eius domestici eius domos enim habitare & colere nouimus locis plurimis, Toleto Hispaniæ est videre opulentissimæ ciuitati, vbi intra proprios lares, nigerrimi colunt securi & liberi, quos fugare recusant, vulgo aut lędere, communes vbique. dixit Propheta, ex proprijs posse serpentem icere, illisque occuli magis ex quibus plus multo periculi impendet,

impendet,vt quæ minus pertimeſcantur ignauius tractetur. Dorſo Dipſadis formatiſſimum Ypſilon Græci alphabeti ineſt, cuius eſt Christus alpha & Omega. Eſt Ypſilon ęnigmatica effigies Hieroglyphicũque viæ noſtræ & peregrinationis. Hac Pythagoras sũmus ille philoſophiæ morum magiſter, virtutum & vitiorum ſemitam depingebat, eſt enim litera hæc in parte dextra ex acuto incipiens & in amplum deſinens & ſpatioſam periferiam; cõtra vero in ſiniſtra, ex amplo & protenſo it in acutum ſummèque ſtrictum, ex vno communi initio & principio vno, cum enim malum ex defectu quouis oriatur conſterque ampla eſt vitiorum via & protenſum initium; vltimum vero & finis pęna & ſuplicium extorquent arctant cruciatibus, improbos & vitioſos homines, eosque tormentis ſtrictiſſime alligant & vinciunt. Bonum vero cum ex integro oriatur viam præfinit aqua facile eſt labaſcere defectu quouis. Præmium vero æternum eſt amplum & infinitum Deus ipſe, non enim ſolum aſſertor noſter hæc patefecit cruci apenſus Ypſilon figura eformata expanſis brachijs dextra iuſtorum, ſiniſtraque impiorum manu, amoris vinculo illectus: imo hęc ipſa pandunt hominibus, illoſque edocent ſerpens infernus peccatũ & mors non ſecus ac venenoſa Dipſas manifeſtat horrore & metu incuſo, eſt initium ſapientiæ timor Domini, his enim compẽſatis, animaduerſiſque viam virtutum ſectamur, & á vitiorũ tramite abſtinemur, vt ſint hæc ipſa à nobis penſata antidotum, & auxilium efficaciſſimum ſalutis noſtræ mortis memoria metus inferni, ſerpentis fuga, peccati horror commiſſi adhuc, vt in poſterum ſpergefacti à ſomno rerum fugatium caute ſoliciteque viuamus, Matthæi.7. Hæc eſt enim lex, & prophetæ intrate perangustam portam, quia lata porta & ſpatioſa via eſt quę ducit ad perditionem & multi ſunt qui intrant per eam, quam anguſta porta & arcta via, eſt quę ducit ad vitam, & pauci ſunt qui intrant per eam. non ſecus enim ac venenata animantia & virulenta parata artis remedijs & expurgata vt decet, ſuiſmet morſibus opitulantur, & infecto cruori, in ſaluberrimam teriacam conuerſa, ſimul cum alijs naturæ auxilijs, generoſiſque medicaminibus caſtigata & depurata ſic hæc ipſa veneno plena & malitię ſi diſpẽſetur, imo ſi penſentur vt licet, ſuiſmet vulneribus ſunt remedio, & ſaluti; quid ergo mirum, ſi venenata Dipſas, quæ ſæuo veneno viam vitiorum oſtendit, ſimul & ſalutis protendat tramitem vt ex pecca

to damnaret peccatum (dixit Paulus.) amicissimum esse serpētem hunc ouorum struthionis, illaque absoruere, & elingere perstruimus non minus supra, in eisdemque oculi & abdi, albugine & vitelo ab sumptis, alimentoque elincto relictis solum putaminibus vanis & vacuis, ex hisque ouis, vasa elegantissima fieri per medium dicissis, quibus Aegyptij & garamantæ vtuntur in suis solemnitatibus & lautis cōuiuijs ad potandum paratis, tum thiaras mitras coronas capellos galeros capitis tegumenta varia ex eisdem formare, pulcherrima satis & perpulchro ornamento distincta & splendida quis artubus non cōtremiscit omnibus, quis non pertimescit bibere mundi poculis, ouisque huius struthionis paratis, vbi Dipsas latitat, voracissimi inter omnia strutij, qui ferramenta quæuis ingerat ignita adhuc & candentia, tantæ ambitionis & inglubiei tantæ, vt indistincte omnia gliscat & deglutiat, neque his vasculis sitis restingui poterit, ecrescet imo sitibundæ Dipsadis veneno infectis, cuius est sitim inextinguibilem inferre ore & inexplebilem bibendi cupiditatem, quis thiaram mitras capellos, non fugit ex ouis struthionum paratis quibus multoties Dipsas siti hiulca & lenta immiscetur? quis ijs sitim prolixam restinguere parat, crescit imo his poculis sitis, denuo augetur ambitio vsque dum impotentibus tantum haustum sustinere deficiunt onere potus ebibiti, oppressi, ruptis visceribus vitiatis internis passione sitis ingentissima afflicti amplius & amplius increscentis ijs ipsis quibus extinguere parabant, non secus, ac perijt ille Aulus Lucani Dipsade ostensus. Gliscunt enim tales, imo ebibunt quasi, honores officia magistratus, Doctoratus insignia, & magistrorum ornamenta siti inexplebili acti sese posse calicem ebibere rati, non secus ac filij Zebedęi qui calicē quē ipse Solus Deus bibere poterat, aut nō sine illo, facile sese bibituros prędicauār, nil de potu disquirētes, sed qualis esset talē accepturos, quem si summis labijs degustassent, multo aliter decreuissent ac decernebant & suspicabantur, periculo facto eorum, quę sola eos sic affectatos experientia laborū suscepti arrepti ve oneris edoceret, alios vero docet Deus, quod humiles hæc abiiciunt & respuant, vritur cor lęsis veneno huius animantis, reliqua omnia mēbra rigent frigore intensissimo euacuationes omnes excrementorū infectorum veneno expellendo alioqui vtilissimæ cōpescūtur, detento infectis excrementis, siti torrida anxio animāti siti,

ti siti, illa in miserrimam incidit hydropem & tristissimam maciē hydrope denuo siti exuritur medijs vndis Tantalus alter, siti excruciatur, & cui ex nimia aquæ abundātia morbus oritur, hic solius aquæ defectu deficit siti, cōtinuo enim motu cor distentū ad se vocat venenum, tenue calidissimū fumidumq; natura, est talis huius veneni cōditio, fuliginibus ad se euocatis alioqui calidissimis igneisq; partibus misti, ęstuat & incendio flagrat, quo sanguinem & spiritus ad se vocat vt suppetias illi ferant exusto & torrido, est in aliis animi passionibus videre, vt omnes alii corporis artus frigeāt. Imago expressa auaritiæ & parsimoniæ iconismus, 145
siti cruciatus hydropicus Dipsade læssus, ingentissimam inferens passionē veneno exusto, siti inexplebili extorquetur, est hydropicus aquis submersus, humidissimis refertus succis, ipse ecticus natura & marcidus siccus substantia & torridus ob defectum puri sanguinis, quo resarciri possit humidum nostrū quod perpetuo euolat, siti in explebili cruciatus & afflictus media opulentia & affluentia rerum auaritiæ tristissima exucci, siti inexplebili extorsus, hinc Christus insolubili argumento Pharisæos cōuicit se posse die Sabbathi hydropicum illum pristinæ sanitati reuocare, Lucæ. 14. his. Si asinus, aut bos in puteum caderet cuius vestrum non continuo extraheret illum adhuc die Sabbathi ne aquis obrrueretur cur ergo hydropicus hic die Sabbathi de mediis aquis hydropis nō saluabitur, mediisq; vndis quibus obrruitur, pluris est homo animantibus reliquis dictū est enim omnia subiecisti pedibus eius oues bobes vniuersa. calcaneum nostrum & appetitum hac intensissima passione infestat & subuertit serpens, Geneseos. 3. Lenta & auara siti. Est enim à minori ad maius argumenti illatio. mediis enim aquis affluentiæ, auaritiæ siti extorquentur inexplebili auari hydropici, corde vruntur siti & incendio; membra rigent, manus pedes torpent obstupent quo nil remittant elargiantur ve aliquid egenis & indigentibus. retinentur omnia Dipsadæ auaritiæ, nil effluit hac aut illac nulla ex parte fluit vitiosus humor aut humiditas superflua aliis vtilis, quo tandē dirumpuntur illi grauitate oneris, saculum rūpit auaritia nimia, medio corpore obcrepuit Iudas auarus, tātam impotens auaritiā capere. Dipsade ergo læssi nil euacuāt, nil reddunt, omnia retinēt remittunt nil, excremētis abundant succis vitiosis venenatis quibus remittere vtilissimum foret, quibus calor

obruitur caritatis & suffocatur suauis ille halituosus cordis tepor accenditur vrens calor febris ecticæ, defectu roris humidiq; gratiæ, rigent membra, tabe confectus perijt & marcore cõsumptus æger dipsade infectus. Nullum maius extat remedium, veneno huic diro & tartareo, tenuissima aqua & facili quę intima quæq;
146 corporis subeat & incendium sedet ęstum restinguat virus infesti, fontes ex abrupta petra fluentes vtilissimos vt supra elucescit quærũt lęsi, solido enim petrę aqua depuratior & subtilior fit ab omni excremẽto immunis & libera dẽsiori subiecto excolata, ex petra qui bibẽre noxas huius attrocissimi veneni vitarunt. Petra autẽ erat Christus, Paulus. 1. ad Corinth. 10. Petra Mosys figura cõtẽta percussa virga iustitiæ, vt ea rigido Patris rigori satisfaceret hominũ debita solueret, durissima & insuperabilis diuinitatis robore petra, aqua viua de solido diuinitatis scaturẽiti, copiosissimos riuulos viuę aquę mortalibus relegãte, mortuis enim hominibus, vel potus nullus nullũq; alimẽtũ erãt exhibẽda vel viua si aliqua, illos vt alerent viuificarent impotentibus iam peccati labe vti illis vitales ve exercere actiones alio quã aqua viua & pane viuo ipso Deo compellatis. hinc aqua viua & panis viuus exigebãtur, vt eos vita defunctos viuificarent, promisit aquam viuã mulieri Samariæ in puteo Iacob cui erat hæc repromissio facta Christi. Geneseos. 26. Benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ. in Christo scilicet, est ipse Christus aqua viua. Ihoannis. 4. c. Est fons aquę libere effluentis, non pondere, non vasis quo exauritur grauitate, tractui renittẽs, iuuans imo haustũ salit enim in vitã ęternã, sursumversus tẽdit, impellit sursum eo impetu ob spiritũ inclusum, vasa subleuat illa & iuuat tractioni, vt cũ labore nullo, cũ leuamine imo hauriamus aquas cũ gaudio de fontibus saluatoris, Psalmo. 123. Non labore ob resistentiam eorum quibus elicitur & difficultates, vt Samaritana in labore nõ in gaudio detrahebat, renixu aquę, leuetis, cordę. Aqua imo hęc viua subleuat omnia sustinet & impellit, fontem bibit non solum aquam, qui hanc ipsam exhaurit, quo non sitiet iterum cum fontem intra se habeat, salit imo in vitam æternam aqua hæc, inebrians, vini more eo loci dicitur tantum enim ascendit aqua quantum descendit. venit de ęterno, reddit in æternam vitam. Est vita Christus in quo viuimus mouemur & sumus, est aqua viua liberaliter hominibus concessa, est aqua, est principium, est finis, Apocalyp. 21.

Ego

Ego sum α & ω. principium & finis, Ego sitiēti dabo de fonte aquę vitæ gratis, Ihoannis. 4. Aqua quam Ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam, qui ex cisternis abrruptis sitim extinguere conantur, non bibunt se ebibere putantes. Isaias. 29. Et sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit experge factus, vacua est anima eius, & sicut somnians sitiens & bibit, & postquam fuerit expergefactus lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est sic erit multitudo omnium gentium quæ dimicauerūt contra montem Sion. qui enim dimicauerunt contra montē Siō, Hebræis munus doloris & pęnitentiæ, siti in extinguibili rerum temporalium hiantes, somniant se comedere, & bibere, cum vero fuerint expergefacti post mortem, somnum vitæ iudicabunt decursum omnem, solumque laborem & defatigationem sustinebunt, perpetuam famem & sitim non perituram perpetientes. Diues ille auarus Lucæ. 16. Siti extorsus, & auri sacra fame qui adhuc medijs flammis auarę solū petijt, guttę aquam, Lazarum inferret digiti summitate, auarus adhuc in petitione in pœnam delicti, vt acrius puniretur, huius vires cognouit, posseque vnā guttulam inferno satisfacere. Patientia antiquis notabatur homine depicto cratere ebibenti quod facilissima sit actio hæc, vt & patientia facilis est & mitis suauis vt haustus ipse, quiescentibus enim musculis neruisque minime operantibus exerceri potest, tantum ligula laringis adacta orificio respirationis, ęsophago adstanti vicina, suo pondere aqua labescenti lubricitate motuque facili, Iob. 34. capit. Quis est vir vt est Iob, qui bibit subsanationem quasi aquam. Fert enim derisiones & oprobria, facili negotio quasi potaret aquam, sitim ingentissimam passionem ac si sedaret, quo non minus in sacris literis aquę potus faciles actiones nullo renixu emolitæ significantur. Hinc assertor noster de siti conqueritur cruci appensus, tot tantisque tormentorum generibus afflictus, vt eo conatu eo affectu quo solet illa restingui, facile æque ac potus exhauriri solet cruciatus ferre & sæuissimos dolores hominum amore illectus denotaret.

Secundæ partis mistica eorum quæ ad auxilia spectant morsus huius animantis.

CAPVT XX.

147 OLOR, naturæ passio infestissima, cuius causas natura horret & diligentissime fugit, quod hac potentissima passione substantię partes, ipsæ abigantur, diuisa natura solutione continui quæ illum præcedit, hac illa ve causa suborta, vt reliquis passionibus molestantibus accidentia solum dispereunt naturæ necessaria minus. dolor inquam animanti aduersissimus, quod magis reliquis omnibus alijs distrahatur illo, cognitione vitiata & rerum iuditio euerso & impedito, hic alioqui ofensissimus vitæ actionibus repugnans, multoties vtilissimus extat, remediumque est præsentaneum morbis plurimis & auxilium eficacissimum, præcipue venenosis animantibus læssis, quod hic fluxiones excitet, motusque versus afflictā partem dolentem venenatæ substātiæ concitet, è visceribus amouens virus sæuum vbi vitæ principia resident & continentur. illud que euocet versus externam superficiem vbi nulla vitæ officina adest membrumvè princeps. dolore enim natura afflicta in laceratam partem sanguinem & spiritus mittit, vt illam roboret & tueatur si potest, eidemque suppetias ferat, humoresque sanguini immistos simul cum illo versus eandem abigat & releget, quibus interna supersint secura & libera, est hoc remedium vnicum tartareo veneno fatalique cruori Dipsade afflictis, acerrimum excitare dolorem cussis in partibus, quo acria consulunt omnes autores artis, stimulantia, sensum doloris acuentia irritatu partis & molestia excitata. serpentis venenum dolore abijcimus expurgamusque infectam substantiam a vitijs recrementorum illo illatis ad extra hæc ipsa dolore trahimus vindicamus interna viscera a labe & infectione virulaginis tetræ, dolentes in Christo cuius dicitur Isaiæ. 53. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, quem ideo vocat virum dolorum & scientem infirmitatem, si ergo dolores nostri veneno Dipsadis suborti sunt in Christo, ipse venenum nostrum extraher, & nos eius doloribus cō dolen-

dolentes, saluti reuocabimur, traheτque ad se venenum nostrum pars hęc nostra caput nostrum Christus eusus veneno vt corporis reliquum huius mistici vniuersalis Ecclesiæ liberum veneno & superstes supersit eius partis cruciatibus & diris doloribus vindicatum infestissimo viru. quo dicitur Ihoann. 6. Cum exaltatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum venenum mortalium cruciatibus ad me alliciam vt eos vindicem eruore infectos Habacuc. 1. traxit illud in sagenam suam, impertijt enim robur & vim superandi venena sæuasque calcandi impune bestias, caput Christus, huius Ecclesiæ corporis mistici omnibus illius membris & partibus dispositis & vt decet paratis. Marci 16 Serpentes tollent, & si mortiferum quid biberint non eos nocebit, psalmo vero. 90. super aspidem & basiliscum ambulabis conculcabis Leoně, & Draconem, virtute capitis Christi membris refectis, lachrymas sume laudant veneno excusis quod è corde extergant infectionis labě, de quibus supra. Hyssopum summis laudibus extollunt in hoc af- 148
fectu omnes naturæ interpretes in tenuissimum polinem redactã inspersam vlceri, balneo applicitam, ad formam vè cataplasmatis actam, munda quæ omnia collaudant maximè: præcipue lichinia sicca pura filamenta, quod talia humoris replentis defectu, poris imbibant succos humentes venenũque efusum: quibus extrahunt infectam substantiam virulentamque omnino imbibitam secum. virescens nullum inter omnia quæ natura germinãt est hyssopo mole humilius, quæ & si molě superet ramarum & virgultorum copia altiliaq; plurima, tamen omni loco citra delectũ cõmunis sponte enascitur indiscriminatim vbique germinat, contenta quauis sorte sibi satisfactum esse rata humilissimo ex ortu ignotis parentibus, orta ex terræ communi musco, parietumque, inter altilia inferioris sortis, muscus enim pro diuersa cœli aerisq; constitutione & temperie, modo in hanc plantam degenerat succrescitque ipse, modo in aliam ex virentibus formam, in vulgarem illam semper viuæ dictæ cornucopiam speciem, tectorum racemulum vocitatam, communissima tectis, septis que parietum frequentem venit altilis, in heruam communi nomine compellatam vulgo modo sucrescit, videre est in tectis hinc Regum. 3. capite quarto Spiritus Deus summam Salomonis sapientiam exaltans inquit & disputauit super lignis a cedro, quæ est in Libano, vsque ad Hyssopum quæ egreditur de

pariete.

pariete. Vbi inter ligna hyssopum connumerat minutissimam alioqui plantam, quod virgulis lignosis constet, minutissimis folijs referta perquam similibus his quas reddit Origanus. Lignosam vocauit Hyssopum Diascorides libro.3.c.28. A quo suscepere, Galenus, Plinius, Paulus AEtius, & alij, sed etiam si natu humilissima ex terræ recrementis, quasi sit hæc planta communissimi exortus, dotes possidet, & illustres virtutes aduersus superba elata quę naturę animantia, venenum corrigit ore assumpta applicitaque venenosis ictibus, expurgat pulmones, cor mundũ creat, quod à sarcina vindicat excrementorum, detergit viscida, incindit crassa, extenuat viscosa, coctionem iuuat, roborat ventriculum, respirationis instrumenta emundat, spiritus vias patefacit, purificat caput, vt decet applicita, animi deliquio affectis potentissime subuenit, vitia motus & sensus castigat, motui reddit neruos habiles, visum acuit sensusque omnes viuificat excitatque consopitos iam. est videre apud Galenum.1. de arte curatiua ad Glauconem.c.3.& 5. dixit Plinius libro.26.c.6.7.c.8.1.c.7. Diascorides.3.c.28. Galenus.4. de sanitate tuenda.c.4.6. simpli.& alibi pluries, ex manipulis huius virescentis simul colligatis, refert Plinius (adductis locis) antiquitus scopulę parabantur instrumentaque versoria quibus expurgabantur ędes sacræ, templaque ab excrementijs sordibus quibus imputabantur vt simul & odorem commendarent conciliarentq; & detergerent immunditiem, cũ ad scopulæ formam Hyssopo redacta, tum ad modum fricatorij parata, hac enim, non secus ac modo plurimis in partibus aulæ, lateribus pauimento structo, aut lapidum laminibus, confrictorio ex odorifero thimo structo abluuntur, sic ędem ex hyssopo composito emendabantur, eluebanturque, præcipue in regione Palestinæ, & AEgypti, vbi hæc planta copiosissime inuenitur, verissima ęmulatrix forma foliorum origani, vt Diascorides locis adductis retulit, hinc apud nos vsus inualuit vocare Hyssopum lignum illud capillatum quo aquam salutis benedictam communiter inspergimus, & similiter verrines alios quibus puluerem ex parietibus, aliisque locis excutimus. Eius flores summo pretio fuere habiti antiquis quod essent purpurei simul, cœlestisque coloris, ijs lanæ tingebantur, & sericæ, plurimaque alia coloris rubri splendescentis ex occulto quantisper, vt modo & colore, nostrum nuper inuentum rosæ siccę ęmularetur: his enim huius altilis flo-

lis floribus cum grano gnidio, quo grannæ apud nos dictæ pulueris, detinguntur, ruber colore, maceratis, sanguineus fulgor perfectissimè emergit, simul cœlesti rubro illo & gnidij & hyssopi simul inuolutis permisto. Mundabantur omnia in lege veteri hyssopo, eiusq; infusu & maceratione, quod sanguiné colore referret cęlesté violaceo, quo omnes ablui tenebamur, Christi lauacro, nó secus atq; hyssopus humiles limpidi & puri, Paulus ad Hebræos 9. Lecto enim omni mandato legis à Moyse vniuerso populo; accipiens sanguinem vitulorum & hircorum, cum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum, & omnem populum aspersit vt in rubro, & sanguine mundarentur, in Christi sanguine, rubris his expurgantibus vsus Moses hyssopo proficua, & vtilissima alioqui, vt humilitatem commendaret, viam spiritus resserarect vt Dei impulsus præsentirent corde expurgato, sensumq; legis & intelligentiam susciperent, vitiosos succos & recrementa quæ viam spiritus intercludunt amoueret. psalmographus sacer Psalmo. 50. Asperges me Domine hyssopo & mundabor lababis me & super niuem dealbabor, cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis. Sanguine Christi emundari cupit mundarique hyssopo, sanguine enim intincta, postea aqua abluta candidiora magis superesse supra ediximus, super niuem enim dealbabitur hoc sanguine lotus, cum nix ad presentiá solis liquefacta candoré amittat. Iustus vero ad presentiam solis iustitiæ albicet amplius candicetque, quo superniuem dealbantur sancti. Numerorum. 19. Omnia hyssopo emundari constat, lege veteri. tollentque decineribus combustinis, atque peccati, & mittent aquas viuas super eos, in vas in quibus cum homo mundus tinxerit hyssopum asperget ex eo omne tentorium, & cunctam supellectilem. Cum enim rubrum cœlestemque colorem obtineat, cœlum merito, in rubro contineri Christi sanguine protendit, vt cœlestis color purpureo in eo, ex virgulis huius ramosæ plátæ hyssopus adstruebatur nó minus quo sacrificia modo vno, modo altero liquore perfundebãtur, fasciculo composito ex eadem planta, contrictoria etiam non minus ex Vrticis contusis prisci struxere, & modo adhuc eisdem argentum confricatum nitiddissimum reddimus, quæ si vt decet tractentur labem & infectionem abstergũt, secus vero nos 149
inficiunt & corrumpunt citius, potentissima enim radice tractiua humo-

ua humoris & ſucci terreſtris, quo virentia aluntur tantum ad ſe vocant vrticæ humorem, vt ſubtus ipſas inhumata corpora vitient & corrumpant citiſsime vrticæ enim & ſpinæ in ſacris litteris diuitias rerumque affluentiam Hieroglipbico enotant Marci c. 4. ſic alij in ſpinis ſeminantur hi ſunt qui verbum audiunt & ærumnæ ſeculi & deceptio diuitiarum, & alibi pluries quibus ſi vt decet vtamur non auaritia compreſsis ſed liberalitate diſpenſatis, nos abſtergunt & emundant ab humiditate ſuperflua vitiorum, neque enim pungit initio vrtica, ſpinoſum vè aliud quodlibet vireſcens, vſque dum dureſcit temporis tractu auaritia detẽtum ſpinæque indurantur, quæ poſtea ſi manibus contrectentur comprimanturque auare eaſdem transfigunt, ipſe aſſertor noſter Chriſtus hoc vſus, hieroglipbico ſpinarum nomine diuitias intellexiſſe aſſeuerat Matthei. 13. c. Marci. 4. & Lucæ. 8. Extra ciuitates ſepeliebantur antiquitus mortales, vt non ſolum Hebræis verum plurimis alijs nationibus hic fuerit mors ſepeliendi corpora integra ſcilicet, non in cinerem redacta, AEgyptus vero ob tepotem, Nilique inundationes continuas ob ſoliſque pręſentiam minime nubilis diſturbatam, vrticis maxime abundat plurimiſque alijs herbarum generibus ſponte naſcentibus ſine ſemine, cœli influentia & terræ vda diſpoſitione, non ſecus atque animantia plurima plantis perfectiora ex terra exoriri videmus ſata ſole, eoq; parente, altilia vero hæc Memphis regione luxurioſa naſci docet Plinius libro. 21. 15. c. Imo vbique vrticæ facili negotio, copioſiſſime enaſcuntur coacerbatæ & coniunctæ, æſtui & frigori communes, omnibus que anni temporibus plus minus vè erumpentibus, inter quas occultabant antiqui theſauros ſi quos occulebãt, quod his terra abderetur magis multitudine & copia vt minus commiſſum illi munus detegerent, inter has ſepulchra efodiebãtur vt ſecretiora eſſent, inter ipſas condita, tum inhumata corpora tum ſuppellex quæ cũ illis ſimul reponebatur vt ſecuriora minusq; peruia eo modo repoſita cõtinerẽtur: eſſe abũdantiſsimas vrticas dicitur Prouerbior. 24. ijs. per agrum hominis pigri tranſiui, & per vineam viri ſtulti, & ecce totum repleberant vrticæ, & operuerant ſuperficiem eius ſpinæ, & maceria lapidum deſtructa erat. cum ergo inter vrticas corpora ſepelirentur abundantiſſimas AEgyptijs & Hæbreis, merito minatur Deus legis trãſgreſſores, tum AEgyptiorum ſeruitute terribili & dira, tum vltra

morte

morte & sepultura inter AEgyptios constituta obscura & infami, cuius nulla superesset memoria inter vrticas recondita & ab- 150
dita, loco illo Oseæ cap.9. vbi dicitur. Desiderabile argentum eorum vrtica hæreditabit, Memphis sepelliet eos. Inter vrticas scilicet hæredes suorum bonorum tandem vel profugi dum inter ipsas ea absconderint, non recepturi fuga aut captiuitate oppressi amplius, vel inter has ipsas sepulti: vrticæ ergo, & ea quibus è mūdari possumus, non secus atque hissopo, non auare retinenda, nec comprimenda manu, ne spinis transfigatur illa. Abstrusa satis difficilisque omnino intellectu est munditiei essentia & forma, succiditatisque non minus, tum quæ vocemus succida, quæ vero limpida sub qua forma nobis occurrant dum sui horrorem incutiunt illa, hæc vero sub qua sui concilient gratiam cum vero contraria ex notitia contrariorum eluceant natura immunditiei perspecta, facile munditiei rationem attingemus: succiditas ergo vitium est naturæ corporeæ mali & defectus rationem obtinens, aut in se aut aliorum respectu. sunt enim in se spurca multa, & quæ alia adhuc inquinare valent, naturæ enim intelligibilis vitium impuritas dicitur defectus vè, non succiditas aut conspurcatio, vt eius perfectio integritas & puritas non secus vocitatur, aut solū methaphora ad corporeā molē si immūdities depellatur naturæ ergo corporeę succiditas, aut limpiditas est, cū vero omnis visibilis natura ex prototipo & exēplari purissimi actus ipsoque venerit Deo, per ipsius purissima exemplaria structa, tantum quia voluit omni natura subdita & obtemperanti eius imperio iussuique, cum ipse illam condiderit vt voluit, eiusque autor & conditor extiterit, omnis in se pura est & limpida, omnis munda, & integra consistit, alias illi non alij imputaretur deffectus & conspurcatio, in quę cum nulla alia causa venerit, nulla egēte a se, alia, aut malitia defectuosa esset quod sume bono repugnat, aut ignorantia quod sumè sapienti opponitur, aut impotentia quod omnipotenti aduersatur omnino vt solum immunditia & rerum conspurcatio oriatur, ex eo quod quædam corpora in se alterata, ex causarum violentia impurata & corrupta sint ipsa succida & inquinamenti aliorum causa, aut quibusdā cōplicētur immisceāturq;, nō secus atq; impuras domos vocamus puluere cōspersas limpidas vero dū vliginē excussimus nitorēq; primū adduximus & cōciliauimus, tū vestes hoc sēsu rebus plurimis dicimus conspur-

cõspurcari& impuras reddi,hæc vero quæ modoqualitas est indu cta in ré succidã illi inhærés ab alio susceptã, modo respectus vi cinitasq; horrendi corporis coniuncti aut propinqui,vt horrescimus plurima quod iuxta spurca extent extiterint ve, modo quãtitas vt si pediculum vnum conspiciamus aut vermem non tædiũ afferre videmus,plures vero ebullire simul remque eisdem scatere,reddit rem succidam nimis abominabilem & horridam , hæc inquam succiditas corporeæ molis solum in sensu visus reperiri proprie patet,& si multa per metaphoram succida vocentur , in alijs & spurca non minus,nam dum reliqui sensus talia exhorrẽt id ex visu cõtingere nõ ex ipsis manifestissime patet,cœci enim a natiuitate plurima ingerũt quę alij respuerẽt visu ex horrẽtes. vocamus enim odores suaues aut molestos,sapores delectabiles aut iniocundos,blandos tactus,placidos sonos , succida vero ea solum allegoria & methaphora ad visum: hic enim constitutus est iudex gratiæ & venustatis alimenti & potus, altioris naturæ, sensibus reliquis,quo pulchri insensatæ species ex illius celebri actu elicit interna potentia,altius multo gratiæque notitiam & venustatis,proprie enim his succiditas,aut limpiditas inest quæ videntur,dum alia enim succida iudicamus,eo quod illa intra nos posse suscipi concipimus sub forma alimenti pensata exhorremus, dum ea alimentum fingimus,oris sumptione ingestione ve imaginatione facta alimenti : tũ præterita ex hoc sensu odio habemus immunda enim nauseam inferunt subuertuntque ventriculum officinam alimenti,visu enim de venustate ipsius sententiam ferimus,de accidentibusque ad gratiam & nitoré pertinentibus si cogi nos illa sumere opinemur quouis aut modo gliscere talia gustu de sapore & voluptate vt olfactu de odore,tactu de blanda illius & suaui natura,demulcetur auditus etiam inter epulas musica,vt in his omnibus voluptas aut molestia insit , in suspicié do alimento,sed per se eius gratiam visus examinat , quo insipida & insulsi saporis plurima,ex gratioso aspectu deglutire cupimus,horrida vero visui & si perfectissimi saporis cum tædio ingerimus,horret visus plurima spectabilia ob defectum gratiæ & venustatis,odit succida non secus ob peculiarem formam & rationé dedecoris,& succosa, vt hinc sicca minus sint alijs spurca, succida enim à succo dicuntur quod succosa sint succus vero ali quore differt, quod hic facile labascat & fluat, ille vero impin-

gatu:

gatur & hæreat, viſcida & glutinoſa natura qua pollet ſemel impactus ſuccus, ab ipſo nos abſoluere impotentibus facile, quo perturbatur imaginatione horrida animans, ac ſi iudicaret vnionem ſimul cum noſtra ſubſtantia effectam, hinc ſuccida multa exiccata & impuluerem redacta aut non ſuccida aut minus exhorreſcimus, quod impingantur minus & hæreant, facileque amoueantur, quo partes excutimus violento & concitato motu, vt à ſe abigant viſcidam illam ſubſtantiam ſuccoſam qua fœdantur coinquinatæ illo, liquoribus aqua vino & reliquis craſſiora ſunt ſuccida quantiſper ad minus glutinoſa, ſunt vero plurima glutinoſa quæ non ſunt ſuccida, vt cera terebintina & alia non pauca: ſucciditas ergo ineſt his proprie quæ ore ſunt aſſumenda aut talia imaginantur prius, iudicata viſu dedecora, nam & ſi plurima os ſumere reſpuat non ſolum vt ſuccida, ſed ob alias cauſas quod amara ingrati ve ſaporis aut alio, ſuccida proprie ex eo habet odio, quod excrementitia aliqua ſubſtantia inquinentur, vel eiuſmet qui ſuſcipit alimentum, vel alterius qui eãdem ſpurcauit recremento glutinoſo & tenaci facile putreſcentis naturæ, horret enim natura in alimentum ſuſcipere excrementa alimenti ſeparata, adeo vt nullum animans ſuum proprium excrementum voret aut ingerat, illi inutile in alimentum relictum iã ſemel à natura ſecretum coctione alimenti, imo ſi quod eſt in natura animans, quod ea quæ reiecit ſede inferna iterum reaſumat ore, vt de Draconibus dixere aliqui & de aliquibus alijs animátibus capite de Dracone videbimus, ideſt ob ingluuiem ſummam & voracitatem. Ingerunt enim tantam alimenti copiam vt onere grauata natura crudam reijciat ſarcinam ſede inferna, vt reaſſumat iterum, non excrementa alimenta imo, ſemicruda & ſemiconfecta, ſucciditas ergo ex recrementis ſimul cum ore aſſumptibilibus coniunctis fictis quibuſuis aut veris exiſtentibus enaſcitur, ob vitioſum & ſuperfluum actum receptionis impuræ ſubſtantiæ, quod noſtram vitioſam reponeret & ſummè excremẽtitiam molem inquinato alimento, inſe vel ex adiunctis, vitioſo horrido venuſtatis defectu excrementitio ſuperfluo viſcido ſucco, obſcæno cibo imaginato. Hinc expuimus eo viſo & ſaliuam ea imaginatione preſente deglutire vitamus nollumus reijcimus, imo nec deglutire eam phantaſia horridam audemus, his ergo munditiæ ratio puritatiſque conſtabit per oppoſitio-

 nem

nem contrariam ad ſucciditatis impuritatiſque rationem. Sunt enim plurima nec munda, nec ſuccida, vt ſunt multa, neque alba nec nigra imo nullius coloris, vt cœlum & elementa, non ſecus hæc affectio, nõ in omnibus inuenitur corporibus corruptibilibus aut miſtis adhuc, nec ſemper, opponũtur cõtrarie ſine eo quod ex neceſſitate aliquod eorũ inſit, nõ ſecus ac dulce & amarũ non neceſſario hærent omnibus corporibus etiam ſi opponantur contrarie dum ſubiectum affectant ſimiliter ſentiendum de his.

De ſiti Chriſti in patibulo crucis.

CAPVT XXI.

SITI excruciatus in explebili languet exolutus ferè fons ipſe vitæ, & aquæ viuæ ſalientis in vitam æternam Chriſtus, lenta ſiti extorſus veneno tardo & tenaci Dipſadis diræ afflictus: eſt videre Ihoannis. 19. capite his. Sitio dum dixit, reiecit Dipſas venenum atrum torridũ in ipſum vitæ autoré in vitã ipſam, vita vero cum emori neſciat nec morte infici, hæc enim excuſat mors aduc, vt ipſa conſiſtat, cum vitæ defectu, & deficiat ipſa, eſt enim neceſſe vt mors adſit vitam adeſſe, cum qua illa diſſideat illaque ſublata mortem deficere, eſt priuatio poſitiui & habitus cauſa, morſque vitæ defectus. Vita ſuperauit mortem & letale venenum tartareæ Dipſadis virus, deitatis robore; venenum enim ſiticuloſum, ſitimque Hiulcam noſtræ ambitionis recepit, qua trahimus ventos hiantiore incompeſcibilemque auaritiæ & ambitionis cupidinem, vt nullum non ſuſceperit ſuperaueritque cruorem quamtumuis tetrum & letiferum. Iſaias. 53. cap. Ipſe autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras, atritus eſt propter ſcælera noſtra & poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrorum oblatus quia ipſe voluit de Chriſto. liuore eius ſanati ſumus, vere langores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. Vera ſiti ingenti & allegorica, hac moleſta paſſione vrgebatur Chriſtus cruci appenſus, vt fictum noſtrum fugatium rerum deſiderium nunquam ſatisfactum ſedaretur. ſitiuit ille, vt nos poſſemus putas aquas ſalutis ebibere claras & limpidas, neque enim ſe bibere dixit velle, ſed ſitire, contentus ferre vrgentem paſſionem

nem potentissimamque sitis, vt impensos cruciatus manifestaret, eiusque quærimonijs, hominumque conciliaret amorem, vera siti afflictus conquæritur, non petijt potum expostuit imo summam sitis molestiam, hoc enim potentissimo affectu, ex causis ortus efficacissimis acerrima significatur reliquis magis molestia dira & terribilis toleratu, vt supra late, huius affectus naturam exponentes. Cicero ad quintum fratrem libro .3. Nec sitio honores, nec desidero gloriam. sitis nomine impensum affectum & cu piditatem nimiam exponens. idem. 5. Philipp. Etenim adderat Lucius fratrer gladiator asiaticus, qui Murmillo Mylasis depugnarat, sanguinem nostrum sitiebat: Iustinus Satiare sanguine quem semper sitijsti. Tusculanarum. 4. Cicero. Nec sitienter quid appetens. Imo Horatius. 1. Epistolarum. 18. Quem tenet argenti sitis importuna, famesque. Priori loco renuntiante sitim. Cicer. in Parad. Neque enim vnquam expletur, nec satiatur cupiditatis sitis. Significatur enim siti vehemens rerum & insatiabilis auiditas grande desiderium, intensius multo. Quid opus est gentibus, spiritus Dei in psalmographo & vate diuino, vt desiderium significaret intensissimum inquit Psalmo. 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus, sitiuit animea ad Deum fontem viuum. Vbi siti affectum intensissimum notauit, expressitque potius siti quam ali quo alio. Iob. 5. Et bibent sitientes diuitias eius, quasi argenti sitis importuna. Ingens ergo rerum auiditas siti exprimitur, quo di xit Christus cũ animarum salutis desiderio æstuaret, non fame cru 153
cior, imo sitio. Est summa voluptas in potu cum quod maiorẽ vi tet molestiã actiuissimi caloris iniuncti sicco stimulanti, tũ quod præsentanea sit subitoque delectabilis potus affectio. docet Gale nus. 1. de symptho. causis. c. 2. & 3. Aristoteles. 2. de anima textu. 28. Plato in Philebo, & in Thimeo voluptatẽ in redditu, ad naturam subito & afatim facto consistere, distemperamur siti fame & alijs quæ molestant nos cupiditatibus, dum ergo molestiam hanc vitamus & in dispositionẽ naturæ pristinæ reddimur amissam vel debitã illi, obiecto amato succedenti molestum vitanti delectamur, si subito fiat, tamen non paulatine & insensibiliter aut magis si subito & afatim fiat quod sentiatur melius ex presentia maiori sensilis. dolor enim & voluptas cũ sensu sunt & sine illo nõ consistunt in appetitu sensibili quibus voluptas suboritur &

anior obiecti conuenientis quo in congruam dispositionem naturæ it animans quo delectatur dolet contra et odit. sentitur red ditus magis actione vehementiori, intra naturæ terminos seruato modo & sensibile percipitur melius quod immutet intensius, hincque voluptatem afferat maiorem sensatione obiecti sensibilioris, ijs famelici & ingluiosi ingerunt citra masticationem ore pleno, vt gustent subito, & sitibundi bibunt magnis haustibus nō paulatine. subito expetimus fieri quæ nimis optamus, dum ergo quis reddit in naturæ actus debitos delectatur, vt dum distrahitur vel a temperie debita, vel vnione partium sectione dolet, voluptas ergo in redditu ad naturæ actus habitos vel debitos est, habitos prius amissos, tamen cum priuatio supponatur ad appetitum, & hic ad voluptatem, sitiuit ergo Christus in cruce, potum vero non expetiuit, tantum sitim enuntians, secus atque cum muliere Samariæ contigit Ihoannis. 4. à qua. Potum aquæ expetiuit, mulier da mihi bibere. Solet enim sollicitus auceps, diligens aucupij, & sedulus quæstus, liberas aues grægales & mites venari paratis artibus ad potatorium, locum vt illum inquem confluere solent potus causa ad bebrarium, agrestes vero & disiunctas, nullo consortio communis boni colligatas remittere & ab earundem venatu desistere propter earundem proteruiam & cōtumaciá, ob paruos minimosque quæstus tenuem mercedem ex earum aucupio venientia: iuxta aquas Samaritanam minime rebellem aucupatur, in ipso potatorio in potu ipso, quā illico captauit diuinitatis laqueo, à qua bibere expetiuit, quæstum illico poscente, sensit enim lucrum illico & petit, ex qua redditum spe rabat & facile aucupium, rebelles vero & pertinaces Deicidas, hic propter eorundem contumaciam expectare nollens, solum
154 sitim ingentissimam fassus eorundem, ex ipsis quod non sperabat quæstum nec potum daturos, vt omne genus cruciatum in ipsum confluxisse intelligeremus: cum vero sitim manifestaret non expetens potum, illi diuersos variosque potus obtulerunt cum cōquereretur. Matthæi. 17. capite. Continuo currens vnus ex eis acceptam spongiam impleuit aceto, & imposuit arundini, & dabat ei bibere. Marci. 15. Et dabant ei bibere vinum myrrhatum & non accepit, tum eodem capite. Currens autem vnus, & implens spongiam aceto circumponensque calamo potum dabat ei. Lucæ. 23. Illudebant autem ei, & milites accedentes

& acc-

& acetum offerentes.Ihoannis.19. Vt consumaretur scriptura dixit sitio:vas ergo erat positum aceto plenum, illi autem spongiã plenam aceto hyssopo circumponentes obtulerunt ori eius, cum ergo accepisset Iesus acetum dixit consumatum est. Matthæi vero,27.citato.Et venerunt in locum,qui dicitur Golgotha , quod est Caluariæ locus,&dederunt ei vinum bibere cum felle mistũ, & cum gustasset noluit bibere.cum ergo sitiret potauerũt ipsum aceto,vt conquæritur,Psal.68.115.Et dederunt in escam meã fel, & insiti mea potauerunt me aceto,gustauit,& noluit bibere.quę loca,& si disidere interse videantur rem vnam omninoque eandem omnia præfigurant & continent, cum nullo ex his locis Christum ebibisse constet oblatos potus,solumque illos degustasse referant cronici sacri.Matthæi enim.27. Militem vnum acetũ spongia obtulisse enarrat,his.Dabat ei bibere,vbi non dicitur dedit,ac si Christus exugisset,sed dabat, quasi solum illi offerebat. Marci.15.Clarissime dicitur & dabant ei bibere vinum myrrhatum,& non accepit,tum eodem capite solum continetur potum dabat ei.Lucæ.23. Hæc tantum habentur,illudebant ei acetũ offerentes.Ihoannis. 19. Accepisse acetum refertur, non secus, ac Matthæi.27 Illud gustasse at noluisse bibere,Psalmo.68.Illũ aceto epotatum scripto habetur, at non vero suscepisse Christum, idem enim est loci Ihoannis accepisse,quod Matthæi gustasse, est non leuis differentia, in tergustandi actus, bibendique & edendi opera.hæc enim diuersis musculorum partibus instrumentisque diuersis exercentur actiones, summe compressis vltimisque eorundem partibus applicitis deglutimus, tam cibum quam potum ; parum præssis minus constrictis prioribus degustamus, id satis est vt degustemus, & si non vt deglutiamus, in hoc enim maior compresio exigitur, leuiter compresso & detento alimento aut potu, gustamus vt succus cui sapor inest interna subire valeat, gustusque cauitates paulatine, quibus sapor percipiatur gustandi instrumento, detento non deglutito gustabili omnino, aut subito nimis. gustauit ergo Christus retinuitque potum ore, non detulit, vt in bonum hominum distorqueretur magis, noluit bibere, cum ne sitim restingueret, vitaretque importunam, tum ne excusaret molestiam ingestione deglutituque causæ inferentis, si enim biberet susceptum potum transgustus instrumentum deferret, horribilemque causam tetri sa-

poris deponeret & transferret alio, gustauit inquam amara nostra tel nostrum miseriam & corruptionem hominum, iniquitates nostras tulit in se recepit, at non bibit non intro sed extra solum scęlera tulit, vino corrupto ex integro prius, in acetum permutato, at non bibit ipse. Vere enim langores nostros tulit, & dolores nostros ipse portauit, & nos putauimus eum quasi humiliatum à Deo, & percussum, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus propter scælera nostra, possuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, non vt biberet, sed vt degustaret non vt interna peterent, sed vt summis labijs dignosceret miseriam nostram, vt tanto occurreret lapsui & ęrumnæ, nostra enim degustasse, carnemque nostram cognouisse decuit, at non ebibisse cum vi diuinitatis repugnaret, quid aliud mortales corrupti iam & abominabiles offerri poterant proprijs viribus Deo offenso & implacato quam acetum corruptumque vinum aut cum fele mistum bile nostrarum passionum inquinato vinum myrrhatum, aliud iam gustu & sapore, omnino noxiũ tetrique gustus. ex purissima vini substantia vitali & integra, corruptione & impuritate disturbata violẽtia caloris externi, in humidum vini insitum, naturæ actione & putredine acetum venit oriturque substantia diuersum forma alterum, non secus ac cadauera oriuntur ex viuenti genere, dum senio intereunt alterantibus causis putrefactione supposita, quo Galenus. Simp. 1. c. 17. Mortuum vinum, vocat acetum vinumque putre. Aristotel. 4. meteo. c. 3. proble. Sectio. 26. 35. 33. sententia. 17. Columela libro de arboribus, c. 4. Plinius, Diascorides, dissidebat enim, cum integritate ipsa; corrupta, natura aceti, à sua integritate altera, quam postquam gustauit inseque corruptionem nostram suscepit illico dixit consumatum est, solutor nostrorum criminum constitutus, nos redemit de aspero seruitutis iugo, fideiussor factus debiti mortalium, in hoc enim ordinabãtur passionis actus, vitaq; & mors, ideo dixit eo accepto aceto corrupto cõsumatũ est ac si iã corruptio mortalium ibi præfiniretur cesaretque infectio serpentis diræ & inferni essetque illa vltima corruptio & corruptela lapsus, non secus ac quibus armis nobiles æquites exornamus colafum infligimus interim dum arma induunt armaturamq; illustrem quod sit illis illud vltimum dedecus quod ferre tenentur

nullum in posterum laturos amplius sic consumatum est, vltimaque corruptio aceti, hinc Leuitici.2.capite. Corrupta alimenta abiciebantur à sacrificiorum lege, non secus atque in lege gratiæ corruptos potus respuit Christus, quorum vice purum alimentum sui corporis obtulit, purissimique sui sanguinis potum offert, sic enim eo loci scripto constat. omnis oblatio quæ offertur Domino, absque fermento fiet, nec quicquam fermenti, ac mellis adolebitur in sacrificio. Est fermentum massa corrupta iam accida, mel vero superfluum illud, quod in ventriculo apum supernatans nauseam emouens regurgitatur ab ipsis, è floribus linctum in cæræ cauitates, flatulentum natura & leue pura enim expetit sacrificia, non tumida flatulenta & vana, diuersis partibus constat acetum natura dissidentibus & oppositis, non simplex aut vnum substantia, compositum imo & varium, nam, & si prædominio sit frigidum totum calidisque succurrat affectibus, sensit Galenus locis aduectis, & primo de simplicium late, medicique omnes sensere, tamen cum non vinum vniuersum æqualiter putreat, partes plurimæ supersunt calidæ vinosi generis refertæ fumidis exhalationibus interim dum exhalant, igneæ partes, putredine disiunctæ a frigidis, defectu frigidarum, quibus temperabantur, in suum calorem venientibus redactis in naturam pristinam caloris intensi, igneæ substantiæ semotis à frigidis motu separatis quibus frenabantur in misto debita naturæ lege, quibus fermentat acetum vinum ve corruptum eferuescereque facit terram ipsam & spumam leuat in illam effussum portione calida, quam possidet illud, vsque dum tandem senio putridum totum frigidum substantia superest vniuersaque mole alget; hinc consulimus passionibus calidis antiquius propinare acetum temporis tractu frigidius, recentiori & nouo: reiecit Christus duplicatum cor versutum variumque omnino, varijs artibus callidum, mentem simplicem spiritumque dilexit, sanctamque simplicitatem. Paralipomenon.1.capit. 29. Dauid sic orauit ad Dominum prose filioque Salomone & populo semel oblatis sacrificijs. scio Deus meus, quod probes cor meum & simplicitatem diligas, vnde, & ego in simplicitate cordis mei lætus obtuli vniuersa hæc. Prouerbiorum. 10. Fortitudo simplicis via Domini, & pauor ijs. qui operantur malum. Via Domini Christus est. Ego sum via veritas, & vita.

Ihoannis. 14. capite. Christus ergo fortitudo simplicitatis odit acetum duplicis naturæ contrariæ & pugnantis, & capite. 20. Iustus qui ambulat in simplicitate sua, beatos post se filios relinquet. imo dum magis illudebant Christo deridebantque in illusione ipsa & derisu hismet ipsis quibus cultum & obseruationem Dei summi videbantur abnegare, ipsum verum Deum fatebantur inuiti, si non mente operibus actibusque ipsis,
156 fel & acetum obtulentes, fel enim summo Deorum sacrificio offerebatur antiquitus, ab orbe cõdito ipsi tantum offerri solitum, suffitu id gentes obrulere plurimæ. Abijt adagio fel Dijs sacrum docet Rhodiginius libro. 28. c. 27. Diodorus, Genophon, Græcarum rerum libro. 5. inuenitur etiam, apud Orpheum Saturnum insidijs venenisque melle abditis impetijsse Iouem, apud Platonẽ Porus ille dictus nectare venenato obijt. Lucretius imo libro. 2. de natura rerum in melle mortem occultari, at in felle vitam cõtineri asseuerabat, idẽ Ammianus Marcellinus, omnesque enarrãt mel antiquitus à sacrificijs Deorum reijci, in eos prorreptante veri Dei cultus præcepto fortassis, natura insalubre flatulentum, obstructiuum, roboris solutiuum molitie supra cõstat, & allegoria cum quod illud (olfacientibus veritatem) voluptatum illecebris dulcia omnia & vitæ nostræ voluptuosa viuere intercipiãt, omniq; modo breuiẽt nimietate: tũ vitam rationis hominis propriã, sensuũ oblectamentis rationem distrahẽtibus impediãt, & adhuc ipsismet delitiarum generibus naturam corrumpant distrahantque oblectamento illecta, vsu rerum nimio, cum omne nimium sit naturæ inimicum, vt Hyppocrates ille mirus dixit de natura humana, versus extrema enim labascit substantia nostra ijs, quæ est in proportione quadã moderationeq; cõstituta quasi Diapason mediumque elementorum, extrema eorundem effugiens in quæ dilabitur nimietate quauis. hinc Lacedemones vitijs corruptissimum Regem Agesilopem emortuum, melle circũ linctum sepeliere, vt summam eius mollitiem luxuriamque & viuendi rationem enotarent. Diodorus refert, Gemesthius, Pleton Agesilao idem contigisse scribit libro. 2. in voluptatibus & delitijs abduntur nostræ mortalitatis venena seminaque contagij, in fele vero mortis memoria amara, rerumque fugacium amaritudo, vt appetitus sectas detestemur, rationisque viam exequamur, his relegatis quæ vitam nostram præfiniunt, mellis genimina, fele

na,fele vita continetur & rerum amaro,Dijsque sacrificio,offere
batur quod hoc symbolum sit mortis laborumque quibus vita
extuberat nostra,quasi labores nostros& amaritudines afferamus
Deo,vt miseris opem ferat egentibusque mortalibus requiem fe
le obūbratis dijs ideo sufumigio exhibitū,mors enim, & Deorū
oblatio est,hinc Thobias.6.fel piscis reseruauit, vt visum recu-
peraret amissum,medio tenebrarum tumultu,opere ergo & obla
tione ipsa Christo fel offerentes Deum ipsum sunt fassi inuiti &
ignorātes,acetum etiam mortis Hieroglíphicum extitit antiquis
dicatum Dijs,vinum emortuum appellatum (supra retulimus)
quasi mortem ipsam finemque offerrent, commendarentq; Deo.
Gustauit vero & non bibit,possumus enim exercere gustus ope-
ra,ore retento gustabili,sine eo quod deglutiamus ingeramusve,
cum ante deglutionis instrumenta gustus sedes contineatur, vbi
hic actus exercetur,est fel bilis ipsa amara nostra,ex igneis parti-
bus alimenti genita,secreta in naturæ vsus,in proprium locū ve-
sicæ bilis,annexæ iecoris cauo,aqueæ enim alimēti partes per re-
nes èiecore protruduntur eminguntur que è vesica simul cum po
tu ebibito,quarum portio aliqua in venis superest, vt cocta am-
plius in sanguinem succedat,laxumque &mole corpus reddat,ar
tusque versionis facilis humiditate insita cōstituat,terrestres par
tes in lienem procumbunt,melancholici succi materia,vt aereæ
supersint,quibus sanguis tepidi caloris quo alimur consistat, nu-
trimur enim sanguine humore,illi vero bilem obtulere enutrien
tem minime,ac si impuro excremento absolutissima Christi natu
ra purissima temperatissimaque ali potuisset, negantes alimentū
verum,amara solum amaritudinesque illi afferentes, cum tātum
quoduis alimenti contineat quantum amari minus possidet. de
sensu,& sensili Aristoteles,c.4.1.de alimentis,Galenus libro.1.c.
2.Acetumque non aqua dilutum purum imo cū fele , quo æstuāt
viscera & flagrant incendio spumant & excandescunt præcipue
calidissimæ bili permistū obtulerunt,quo iuste conqueritur loco
allato dederunt in escam meam fel minime enutriētem,& in siti
mea potauerūt me aceto minime potum. Parabantur antiquitus
crucis patibulo morituris potiones variæ, potus diuersi, quæ in
varios vsus relegabantur,cum vt vigorem & robur conciliarent
morituris,tormentaque constanti animo ferrent, ne animus de- 175
ficeret,tum vt stuporem inducerent pocula illa, quibus sensum

hebetabant,quo minus cruciatuum tormenta extorsi persentirent,vt discederent absque dolore consopito sensu fere aut cum minori saltim ne mens disturbaretur vt minus angone prævideret de salute animi,hincGræci cicutam damnatis capitis supplitio obtulere,imo ebibere compellebant mortis reos, quod illa sensus deobscuraret,succusque ipsius sensitiuæ animæ actus interciperet,vt consopito sensu,dolor qui in sensu est,minus perciperetur aut nullus quietoque mortis genere obirent, minusque dolore distraherentur,rationis opera cognitionisque,dolorq; de scæleribus commissis,ne minueretur,Dijque ne placarentur minus pœnitentiæ deffectu.Constant hæc apud Platonem de contemnẽda morte dialogo,Rhodiginius docet libro.13.c.6.Plinius & reliqui.caput diuinissimum membrum rationis sedesquod illi interne potentiæ rectrices insideant,obiectis cuius mens eget,vt è corpore intelligat modo sibi intelligendi innato animæ,mediæ naturæ inter corporalia & spiritus spiritalis substãtia & esse intelligibilis,influit caput excelsum natura & illustre animæ domicilium in reliqua mẽbra,vniuersæ corporis molis,quæ exercere possunt actiones sensus & motus,in omnes quæ musculis agitantur, aut inter textas neruis,hi enim cum è substantia cerebri oriãtur nerui omnes,suscipiunt ab illo perfectiuam quandam qualitatem in
158 fluxus,dum naturam propriam inalteratam obseruant,instantanea motione,vt partes illustria munera possint obire sensitiuæ portionis,dum vero alterantur vt eorum substantia inarescat humescat vè præter modum comprimatur laceretur caleat algeat, læuore eorundem amisso hanc nequeunt suscipere virtutem, nõ secus atque cristallum corporaque læuigata & omnia læuia exasperata,lumen disscissis illis in partibus non recipiunt,quibus reliquæ enitent.patet in Chrystalli scisuris ferramentis & alijs.aspera enim materiæ plus obtinent lenibus læuigatisque corporibus, si sunt cætera æqualia in mensura eadẽ,quod supereemineant partes partibus,sintque obliquæ quasi irregularisq; substãtiæ & molis,recta enim linea inter duo puncta,illa est,quæ est minor & breuior,æqualisque magis superficies minor inter duas lineas,vt corpus directius,quod breuius inter duas superficies colligitur. Cũ ergo superficies æqualis minoris materiæ sit minorque alijs,merito in hac perfectiuæ virtutes recipiuntur,quod sit minus materiale subiectum cæteris eisdem,secus inæqualibus & asperis.Splendent

dent lenia corpora enitent læuigata frigent calentq; facilius adhuc, formas æqualitate obseruantia, obscurantur exasperata minusque elucent, vsque dum contrectata lenia splendent. Narcotica ergo Græcis dicta stupefacientiavè latinis, aut replent cerebrū canalesque intercludunt, quominus via spiritibus animalibus pateat, aut exasperant neruos vt influxus capitis, nōvaleant suscipere, luminisq; instar qualitates perfectiuas modo luminis producibiles, eos vè inhabiles reddunt, vt ex eorum subiecto educi possit qualitas illa celebris communis influxus, efficiunt id fumida nō minus, reliquis quæ obstupore & frigore torpidas efficiunt partes, de myrrha docuit Diascorides lib. 1. c. 63. de antidotis Galenus Plinius lib. 12. c. 15. & 16. quam soporiferam constituunt & narcoticam, non frigoris obstupore sed fumidæ substantiæ expletione, non secus ac vinum calidum natura æstuantia & vaporibus plena, caput replent sensumque impediunt ebrietate, & motus, frigidaque comprimentia neruos & siccantia nimis nonminus, calidaque cum resolutione spirituum media & aspeitate exolutione inducta, partibus substantiæ, inæqualiter euanescentibus ex inæquali misto, & vda repletione substantię inæqualiter subeunte cauitates neruorum, comprimentiaque itidem quod neruos inæquales reddant; docet hæc ipsa experientia notitiæ mater, quæstionem enim passuros præparamus his ipsis, quominus doleant vino myrrhato & maiori thure confecto fele aceto immisto philonio opio frigidis que alijs & calidis poculis, vt diuersa adsint potiones quæ his ipsis possint esse auxilio, vt hinc constet veritas Euangelij sacri, dum de diuersis potionibus Christo exhibitis sermo instituitur & vbi cōtrarietas aliqua videbatur inuolui & dissi 159
dium, summa veritas & concordia eluceat, cum non vnum, sed varia pocula quæ antiquitus parabantur morituris Christo fuerint oblata, quæ respuit ipse quod sensum doloris impedirent coercerentque, oblatus quia ipse voluit, virque dolorum factus Isai. 53. pro hominibus satisfaciens, vt illos maiori obligationis vinculo teneret conuinceretq;, summos cruciatus & dolores suferens, recusans nullos, respuēs illa, quæ hos ipsos vitare possent aut ex parte imminuere, non secus acetum, fumidis exhalationibus plenum, interim dum putrescit, caloris externi violentia, caput replet, vt vinacea omnia, quo minus facultas animalis dicta neruis obstructis & plenis copia fuliginum distentis & inæquali-

æqualibus deſcendere valeat è capite impertirique membris per illos. Numerorum.6.cap. Vir ſiue mulier cum fecerint votum, vt ſanctificentur, & ſe voluerint Domino conſecrare à vino, & omni quod inebriare poteſt abſtinebunt, acetum ex vino, & ex alia quaslibet potione, & quidquid ex vba exprimitur, non bibent. vt ebrietatem mentis diſtractionem rationisque impedimenta & inde voluntatis obſtacula coercerentur in illuſtri actu voti & cóſecrationis Deo factæ, acetum vitat prohibetque poculum omne quod paratur ex vba, eſt tanta aceti vis & potentia illa ſenſere omnes qui de auxilijs ictus venenatorum ſcripſere, videre eſt locis adductis, vt ſolum applicitum fotu adhibitum offenſæ parti aut poculo ebibitum, omnia venena retundat ictibusq; virulétorum omnium ſuccurrat, Scorpionum, Dipſadum, & Aſpidum, irritos faciat, eorundem venena inualidet, in tantum vt hi qui ſuctu more cucurbitulæ venenum ad externa vocant, ſugendo partem diſectam & læſſam, vt Iubent medici ſugi, os colluant aceto prius vt ſecuri & immunes à cruoris noxa impunè virus euocét extractumque expuant ſaliuæ immiſtum, infectos ve alliciãt halitus ex parte venenata ſecurè diſucta. ignorauit omnis antiquitas tantam huius aceti virtutem vſque dum experientia caſu periculo facto eius mirabiles enarrauit dotes, refert Plinius libro 23.c.1. Rhodiginius, Genofon, plurimiq; alij qui de eius illuſtri natura ſcripſere, baiulum quendam vtrem aceti efferentem humeris, ab Aſpide calcata percuſſum quoties vtrem deponebat longo itineris ſpatio defeſſus, vt animam viresque crearet, grauiſſimis cruciatibus vexari & angi intumeſcereq; vltra modum, vtre vero ſuſcepto aceti, priſtinæ ſaluti reſtitui & deſeſentire non ſecus atque ante aſpidis morſum. Serpés dictus Apocalyſ.12. Chriſtum læſſit in ipſumq; venenũ effudit ipſe vero acetũ recuſſauit, diros quod leuaret crutiatus ingentiſſimamque doloris paſſionem cõ-

159 peſceret. vir dolorum qui erat, & infirmitatum, imo cum in ſe receipiſſet iniquitates noſtras defectus ſcælera recrementa vitiorũ impura & obſcęna, vt ab his nos expiaret, expurgaremurq; ab excrementorũ ſarcina in ipſo qua præmebamur, neceſſariũ fuit vſque ad ſitim expurgaret corruptam noſtram illuuiem, quo dixit ſitio redemptione facta, laudat enim maxime hoc genus expurgationis. Hyppocrates.2. aphoriſmorum aphoriſmo.19. Cum nõ antea expurgatio abſoluta ſit quam ſitiat æger dixit Chriſtus renuntia-

nuntiata siti, consumatum est Paulus. 1. ad Corinthios. c. 5. Expurgate vetus fermentum, vt sitis noua conspersio sicut est in azimi, etenim pascha nostrum immolatus est Christus: expurgati ergo sumus in illo, & non secus enim ac dum infantulos ab infectis humoribus depurgamus, nutricibus chatartica & fortia medicamenta exhibemus, vt ferant illæ, quæ pueruli ferre non possent medicamina fortia, vt ipsa in lac conuersa relegent pueris blanda & suauia iam; expurgansque lac eisdem conferant docet Galenus. 1. de sanitate tuenda. c. 4. 3. de alimentis. c. 7. 6. de compo. locali, & 7. c. 5. Hyppocrates. 6. de morbis comm. 5. sectione. 35. ijs mulier capra, elaterium aut cucumerem syluaticum edentes pueris purgatio, idem Galenus in commentario, à quo medici omnes suscepere, sic Christus nutrix nostra. Baruc. 4. cap. Obliti estis eius, qui nutriuit vos, & contristastis nutricem vestram. Labores substulit aflictiones durissimosque cruciatus, quos ille solus sustinere posset, vt eisdem expurgaremur in lac versis misericordiam & pietatem. Vltra cum maximum sit dissidium serpentis cum discisso fissoq; calamo, & repugnantia in tantum, vt cussus ille quassata arundine adhuc ferus & efrænatus concitatissimo motu, torpescat illico, & a motu desistat obstupescensq; contrahatur, vano sono efissæ arundinis illectus, superbia altus & elatus, refert Aelianus libro. 1. c. 38. Celius libro. 15. c. 25. Plutarchus in symposiacis, Plinius. 28. c. 9. Aristoteles. 8. de histo. cap. 14. Iob imo innani strepitu arundinum delectari dixit de Behemoth serpéte. c. 40. his. sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. illectus sono & vanitate torpescens, & consopitus somno, ne a motu deficeret & torperet serpens, quo minus dentes tetros in ipsum eijceret Christum acetum reiecit calamo oblatum fiso, spongiaque sitis Hieroliphicum cupediæ auiditatisque nostræ & ambitionis, vditatem afluentiamque omnem imbibens imbibereque præsumens quasi & cupiens rorem, afluentemque substantiam exugens, quo noluit bibere ijs.

De mannæ myſticis naturalia plurima complectens.

CAPVT XXII.

ETiamſi varijs diuerſisque figuris, & ſignis obſtupēdum illud Sacroſanctæ Euchariſtiæ mirabile ſacramentum, in lege veteri obumbraretur, nullum tamen eorū, quæ ad ritus, & cæremonias, ſacramentaq; illius ſpectabant lege ſcripta (quantum ad effectus eius atinet) omitto alia, quæ in hoc ſacramento continentur, inefabile iſtud myſterium præfigurabat æque ac manna, omnem ſaporem ſuauitatis in ſe continens nitorem omnem & venuſtatem, vt late ſupra, omnia reficiēs & ad ſummam perfectionem diducens naturæ omnia opera, non ſecus ac gratia omnia perficit roborat ex alimento Euchariſtiæ reficitque, cum mentem, tum vltra & naturam, ſacramentum enim hoc, panem vinumque oblationis res huius excelſi tantique operis, præfinxit Rex ille ſalem ſimul Rex & ſacerdos Domini Melchiſedech nomine, Geneſeos.14.c. oferens Abrahamo poſt victoriam Sodomorum adeptam, panem & vinum hæc ipſa prius benedicens: retulit Pſalmographus ſacer Pſalmo.109. De Chriſto vero ſacerdote. His; tu es ſacerdos in æternum ſecundum ordinē Melchiſedech, Ideſt in pane & vino in carne & ſanguine in alimento Angelorum & hominum oblato, poſt mundi Dæmonis & carnis partam victoriam. Tum agnus ille paſchalis ſacrificij expiationis in lege ſcripta, ſolemniſsima & illuſtris immolatio, cum ſacramentum ipſum, tum rem ipſam ſacramento contentam, viuis coloribus expreſsit: Chriſtum ipſum carnemque & ſanguinē ipſius, panem & vinum, cibum & potum carne ſanguine & agno, hac figura comprehenſa. At manna effectus ipſos fructusque & quæſtus huius magni facinoris, proprius multo his omnibus perſcripſit & manifeſtauit, vt Euchariſtiæ Symbolum expreſſusque Icon extiterit, cum gratiam, tum mirabiles eius effectus omnibus modis pre gurarer, ideo enim *Ευχαρίστια* Euchariſtia Græcis dicitur obſtupēdum hoc facinus, ideſt gratiarum actio, gratia vè acta ab *Ευχαρίστιν* Euchariſtin verbo ideſt gratias ago, pro tot tantisq; beneficijs ſuſceptis, non ſecus ac gratias agimus in vltimis menſis de victu corporali accepto, ſpiritalis victus exemplo ducti. Deo quaſi tanti be-

ti beneficij autoris memores referre velimus nostra, habereq; gratias, & non secus ac manna iuxta cuiusuis sufficientiam impertiebatur panisq; ille cœlitus immissus, omnesq; illo satiabantur, tam qui plus illius legerant, quam qui minus colligerant, vt etiã diuersa vasa, variaque illo replerent, mensuræ inæqualis non vnius, refecti tamen omnes, saturique superno alimento alti discederent, sic manna hoc abscondito, quod vocabit Ihoannes Apocalip. 2. c. Refecti omnes & si mensuræ inæqualis iuxta cuiusuis dispositionem satiati & nutriti à conuiuio sacro recedimus, nec qui minus mannæ congregarunt minus inueniunt, quam Christũ ipsum hoc sacramento contentum finis legis sacramentorumque omnium, in quo viuimus mouemur & sumus. Christi participes cuivnimur in sanguine & carne partes eius, suæque substantiæ, sacramentali vinculo vincti, hoc maiori sacramentorũ omnium mysterio, summo mane, gratiæ ortu solisque iustitiæ suscipiendum, ante illius recessum & occasum post densas & opaccas tenebras noctis culpæ, vt decet, non longo interuallo transacto, non secus ac legebatur manna, vt ferunt maiorum præcepta lecto: obtemperabant enim Mosi iuxta edicta superna antiqui in legendo mãna, postea vero eo delecto vespere Sabbathi, pro ea die & Sabbatho, vna vice, fructus eius mirabilesque effectus sequenti festo suscipiebant tantum mysterium admirantes in raptu & extasi vitæ contemplatiuæ, ideo enim ibidem dicitur in mannæ electione, die Sabbathi maneat vnusquisque apud se. iis diem transigebant festum, vsque dum postea ad consueta munia reddibant, sese abstinentes ea die in tanti sacramenti cultum & venerationẽ ab omnibus illis, quæ placidam hanc quietam & tranquillam possent disturbare vitam. ea fuit mannæ huiusque tanti alimenti substantia Hæbreis concessa huius mysterij figura & symbolon illa perfectio, vt omnes victus post excelsos fructus & mirabiles ligni vitæ (effigies & simulacrum Christi è ligno crucis pendentis vita nostra & alimẽtum) longe antecelleret. Imo si non esset debilis iam & eneruis natura 160
ex reatu ofensæ commissæ, omninoq; subuersa ex lapsu, hoc vno alimento alta, posset in æternũ protendi, quantũ viribus naturæ sustinetur innocẽtię statu supposito per vices sũpto idest in lõgissimũ tẽpus, vt potuit fulciri mẽsura lógeua mortalitatẽq; omnino vitare, vitę ligno si peccati labe nõ inficeretur, & si illo melius explicito modo antea, alimẽto ergo & cibo hoc obũbrat⁹ est, victus ci-

tus cibus Christus ipse qui & vita est & vitalis cibus noster: quantum enim eo agebatur alimento manna, perpetuam vitam pollicebatur, & si defectu victæ collapsæque naturę calorisq; natiui extinctione quibus vsus huius alimenti committebatur, tantæ alioqui virtutis & potentię abusi mortales, pane coelesti ordine præpostero suscepto, simul cum coturnicibus & carnibus affectibusq; nostris disturbatus, aliter ac mirabile fert nutrimentum istud, si non turbaretur culpa subiecti infecti iam culpæ reatu cũ naturæ collapsæ, tum vltra malitia actuali eorum quibus erat oneri & noxæ, lædebat enim impuros homines nauseamque mouebat, oneri erat naturæ, cor grauabat, viscera præmebat copia suscepta præter modum, neruos motus & sensus torpere faciebat, vitæ impulsibus erat impedimento & sarcinæ, vt denique grauata natura, vno & altero manna spiritali vt corporeo, deficiat & labascat in accerrimos & graues morbos, quibus plurimi vita defuncti miserrime discessere, medijs angustijs medio laborum & anxietatum tumultu, copia alimenti grauati, obrruto debili calore & suffocato, tum Charitatis igne restincto spirituq; vitali deficienti impedimento interposito subiecti vitio & apparatu in cócinno. Hyppocrates apho. 10. 1. sectionis sic. impura corpora quáto magis nutries tanto magis lædes. quod quale est subiectum tale subcrescat alimentum & humor, quæ cum sint morbi causa ex qua ille pendet ijs auctis augetur, quo dictum est loço adducto Patres vestri in deserto manducauerunt manna & mortui sunt. Paulus. 1. ad Corinthios. 11. de pane hoc Christique corpore. Itaq; quicumq; manducauerit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne reus erit corporis, & sanguinis Domini, probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat, qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium sibi mãducat, & bibit non diiudicans corpus Domini. reus erit inquam corporis & sanguinis Domini, idest onerabitur hoc ipso alimento, imputabiturque illi scęlus tantum & tanquam onus imponetur ei culpa, quod tanto abusus fuerit sacramento ipsum grauante & opprimente suscipientis defectu, reus Christicidio morteque crucis Christi, ijs ab vsus morte & passione ac si nullius hæc fructus essent, non diiudicans corpus Domini, probet seipsum, id est an ipse sit qui formatus est Christo & reformatus, an cũ exẽpiari ipse & idem, an dicat cũ prototypo probet se, an ipsum inueniat

ueniat cum Christo,emortuos enim homines gratiæ vitæ defunctos,lapsu & peccati ruina,emortuum dedecebat alimentum,cũ quod alimenti vsus altilis animæ vitaleque opus sit,quod exerceri nequit vbi deficit illa,tum quod omnis corporea substãtia qua in alimẽtum vtimur,cum vel sit ex viuentium,iam emortius partibus,cadaueribusq; suscepta, vel ex rebus inanimis simplicibus 161
aut mistis admissa, hæcque inanimis vitã elargiri præcipue mortuis non possit aut vita defunctos suscitare emortua illa animæque expers cum sit,viuum alimentum mortalibus decebat, taleque impertitum est,imo vita ipsa Christus viuensque substantia, vt in ipsa viueremus,moueremur,& essemus simul. Paulus dixit Actuum.17. 1. ad Thessalonicenses.c.5. Est ipsa resurrectio,& vita de Christo.Ihoannis.11.vbi de se inquit Christus.Ego sum panis viuus.Angelorum panis satietasque, cui si iniungamur per charitatem fide supposita gratiæ fructus suscipiemus spei præmia & gloriæ,qui ergo manna hoc absconditum de cœlis aduectum viuumque alimentum,vitamque ipsam emortuũm quasi iudicauerit,& eo vt emortuo vsus fuerit cibo,impedieritque vitales eius actus,vitæque opera & alimenti,quod vita est, & anima vitæ gratiæ in charitate,ipsumque ac si esset vita defunctum susceperit,& non secus ac si victum communem inanimeque, fructus & effectus ex illo sperauerit mortuum alimentum diiudicãs vitæ nulla actione functum, mortificaueritq; viuum alimentum hoc vt vitio & culpa suscipientis non vitæ actus exerceat,mortis imo alimentumq; vitale viuum extinxerit, reus erit mortis Domini,carnisque & sanguinis huius obstupendi mysterij, cum vitam & honorem detrahat ab ipso Christo,non minus atque illi qui facti rei corporis & sanguinis eius,ipsum cruci affixerunt testimonio mendaci,quod si reus est corporis & sanguinis, quod abutatur excelso illo & sacro alimẽto ipsum reddere tenetur,cũ superflue illud receperit & indigne non diiudicans corpus Domini,reddet ergo reus vitam ipsam,vitalemque alimoniam mortemque sibi asciscet vitæ vice, alimento destitutus & vita animaque vitæ spiritalis:cęleste illud desuperisque immissum hominibus alimẽtũ incognitũ & occultum iudicio mortaliũ,disuetũ nũquã ab oculo corporalis naturæ perspectũ arte parabatur ad formam panis reddactũ manna,illius accidentia solum obseruans, substantiã vero diuersa.a multo,aliamq; à pane retinens,inse cõ

plectens omnē saporis suauitatē, adeo vt voluntati cuiuslibet ad placitū inseruiret, valetudinemq; inculpatā integramq; sanitatē, nitoréque primū suscipientibus cōciliaret, venustatē & naturā, in summè perfectū statū restitueret, nauseā emouēs corruptis de bilibusq; hominibus, neq; enim iusti de eo cōquerebātur, vitiosi imo corruptiq; homines eis enim culpa imponitur quod tędio habuerint tale tātumq; alimētū cōprobantibus iustis & sanctis quibus suaue nimis salutareq; erat nullius noxæ aut nocumēti, quod eo vterentur vt decebat sobrij & mundi secus alij, vt hinc robustis & integris satietatē integramq, indigentiæ satisfactionē adduceret. sunt in sacramento Eucharistiæ accidentia panis, forma vero & substantia deest in corpus Christi transubstantiato eodē, abijt panis substantia, adest Christi, panis Angelorū & hominū, eorumq; alimentū, panis rationē victusque obtinens, mentē reficiens animumque oblectans, non aliter ac manna figura, coctū iā ad placentarumque formā actum panē referebat, forma vero nō panis imo natura omnē substantia antecellebat, victusque & alimenti rationē omnem exuperabat, vniuersum saporē suauitatis cōprehensum, panis accidentia retinebat vbi nō erat panis, super ne veniens supra fatū cœlitus effusum, quo de hoc mirabili sacramento dicitur Iohannis. 3. Nemo ascendit in cœlū, nisi qui descēdit de cœlo filius hominis qui est in cœlo. Christus manna abscōditum de cœlis veniens quē petit Isaias pluant nubes & rorentiu stum & saluatorē, apprime ergo manna obūbratum est mysteriū tantum, Christusque in illo contentus cū ipse solus è cœlo venerit, supra captū hominū, quod nescierūt patres vestri dictū eo loci, descēderitq; de cœlo, de cœlesti scilicet origine, mortalibus ig notus eorū omniū superās potētiā, & vires robur, Matth. 11. Et nemo nouit filiū nisi Pater neq; Patrē quisnouit nisi filius, & cui vo-

162 luerit filius reuelare Iohan. 17. idē & 19. Generatione occultus, & abditus: materia Angelorū opere præparabatur ipso Deo eformāte substātiā mānæ, vltra modū naturæ & artis, hominibus ignotū ab vniuerso cōdito dixit de Christo Isai. 53. Generationē eius quis enarrauit, qui abscissus est de terra viuētiū, idest eius qui à Patre exiuit, exinaniuitq; se ipsū. Terræ mortalitatis incola, nō vt nos indigena mortis, de terra viuentiū abscissus extra mortis imperium vbi non dicit ius mors nec leges condit, de Patre scilicet æterno abscissus quasi, de vita, vt frænaret mortē ipsam & deuin-

ceret,

ceret, mirabiles sunt & obstuporis plenæ huius noui alimenti cibique conditiones omnis nutrimenti excedentes naturam leges, & ritus, mutamus enim cibũ omnem commutamusque & ad nostram formam reducimus, quo resarcimus effluentẽ perpetuo substantiã, eam reponimus fluxam semel & vanidã, substituto alimẽto, hoc viuens cõmutat, omneq; altile in viuentem substantiã succedens mutatione facta emortuo corruptoq; alimento prius, vt post, emortuũ reuiuiscat illud inanime, substantiæ viuentis particeps animatũ & viuens. Panis vero hic cœlestis nutrimentũ excelsum viuens cũ sit vitaq; ipsa, nos vero mortui criminis lapsu, substantiam nostram viuificat nutrit & alit semel susceptum vitæ effectus vitales edit noua quasi anima nos format illustrat, vita cõmutat nos ipsos in se suscepta vitæ participes, sibi vnit emortuam substantiam nostrã, vt in eo viuãt, reuiuiscere facit, vt mẽs reficiatur, resarciaturque, increscat totũ, vires augeantur, roboretur natura, colligebatur enim manna illud non incastris tentorijs vè, non in commertio hominum, aut animantium congressu veniebat, extra imo, in deserto locis hirsutis hispidis desertis, hic cõcrescebat in lapidibus heruis arboribus terraq; ipsa, cõtra ac vulgatũ manna cõmune quo vtimur, cuius pars quę defluit interrã ibidẽ imbibitur, vt nõ vltra cõstet cõcrescat vè illa euanescat imo: enotauat enim absconditũ manna Christum inuitantẽ omnes, qui se denegat nullis decẽter paratis, nõ solũ excelsis arboribus perfectionis & fructus, nõ heruis tantũ humilibus ortu & satione, sed petris etiã durissimis & rigidis, cũ terræ humili hominibus omnibus abiecto pulueri, nõ solũ Angelis verũ & hominibus illis gloriæ fruitione, his sacramẽto cõcessus modo, est homo puluis terra & cinis. Geneseos. 3. Memento homo quia puluis es, & in puluerẽ reuerteris. iusti vero vocantur arbores boni fructus. Matt. 7. Affluẽtes mãna, & rore melleo, vocat humiles Isaias heruas. 15. c. Aruit herua, defecit germẽ. nobiliũ scilicet progenies defecit, & exaruit plebs. petras vocat obstinatos & duros. Ezechielis. 11. Vbi minatur Deus obstinatos his. auferã cor lapideũ de carne vestra. Matth. 27. Petræ scissæ, idest corde obdurati, tot tãtisq; portẽtis vt cõtigere Christi passione, vt possit ergo Christus manna abscõditũ haberi & recipi extra propria debet quilibet venire, extra se deniq;, vt tantũ possit capere alimẽtũ, neq; enim aliter mãna colligetur hoc tãtũ, extra proprias carnis passiones, mundi

figméta, dęmonis thecnas, extra animalẽ vitã, extra hominũ cõmunẽ viuẽdi modũ & carnis leges. Est in hoc mãna cib' omnis cõtẽtus omnis potus, quibus animæ famelicæ sitiẽtiq; fieri possit satis, plenitudo satietas spiritus & mẽtis, est alimẽtũ hoc, modo caro. Iohãnis. 6. Caro mea vere est cibus. modo panis, c. 5. Ego sum panis vitæ, panisque Angelorum panem Angelorum manducauit homo, passimque in Scriptura sacra, & cum omnem saporem suauitatis obtineat. Sapientiæ. 16. Non solum cibus verũ & potus est. Ihoãnis. 6. allato. sanguis meus vere est potus. In maximo prouentu
163 concessum hominibus, liberalissima conditoris manu. minimum erat antiquũ manna mole, colore album, aureumque, ignei coloris, excandescẽtis incensi bdelij ex parte, & circularis formæ, vt & nouum manna absconditum sacræ Eucharistiæ, est album candidum, vt nõ secus atque in albo prætoris antiquitus reorum crimina inscribebantur, petitionesque, vt ab his expurgarẽtur, obijcerentur quæ in ipsos, si quæ erant quæ eorundẽ delicta possent grauare cõprobare vè, vt expiati ab his, lata sentẽtia, iudicio facto, liberi discederẽt extersi in pretoris albo, docuit Cicero in epistola ad Quintum fratrem, retulitque manutius in cõmentarijs, sic in albo prætoris nostrique iudicis Christi labẽ abluamus peccati, vt pristino albo candorique restituamur cãdore eius qui exinanibit semetipsum formã serui accipiens. Paulus ad Philipp. 2. *En el blanco de aquel Señor que fue tanto lo que dio a los hombres, tanto, que se quedo en blanco por ellos en el sacramento y mysterio del altar y mesa de la Eucharistia, que como era gẽtil hõbre quedose en cuerpo por ellos:* Speciosus forma præ filijs hominum, sic homines Christus dilexit, vt cũ amore flagraret mortaliũ simulque & Patris æstuaret charitate, cũ reddire teneretur ad Patrem amore flagrans hominesque relinquere summe excusaret eorũ amore illectus, delitiæ ipsius quæ erant esse cũ filijs hominũ, summa sapiẽtia inter hæc duo extrema stabiliuit mediũ, vt simul & ad Patrem redderet & maneret apud nos in Sacrosancto Eucharistiæ mysterio, suũ corpus hominibus relegãs in alimoniã *quedose en cuerpo* speciosus forma pre filijs hominũ. Psal. 44. Formæ proceræ & venustissimæ, corporis enim ratione nos cõtingens vnitur nobis, vt simus ei partes, quæ
164 cum ex corporea ratione proueniant, cũ alicubi esse Sacramenti modo, tum nos ipsos attingere, & si omnia quæ in Christo sunt diuina & humana nobis offerat, tamen corpus suum, sanguinemque nobis

que nobis sacramentali substantiæ vinculo edenda tradidisse dicimus quod & sacramẽtalis vnio & partes corporis eius, vinculo illo alligari nos corporei corporea illa ratione enotẽtur exprimãturq; apprime, mãna circularis formæ, circulũ æternitatis æternæque substantiæ cõplectens, intra arcam fęderis cõtentum, nostræ pacis & redemptionis inito pacto cũ Patre æterno, debita nostra persoluens: aurei coloris diuinitatis, suppositi illius sub speciebus panis & vini, quo cibo vitali alti mortales deificantur, viuũtque tantum suscipientes alimentum, mannaq; hoc cęleste & absconditum; rusticitas vero politiæque defectus, deprauatus gustus huius suauissimi nutrimẽti, sacræque alimoniæ delitias oblectamentaque minus percipiens ad carnis passiones reddit & coturnices submissas nostrorum affectuum, ęstuat carnis desiderio concupiscientiæ fomite, AEgypti cæpas & allia concupiscit coturnicesque infimi volatus terrestres & salaces nimis auidissime recipit, coctionis difficilis noxique alimẽti, & cũ vita spiritalis proportionẽ aliquã obtineat cũ animali corporea, hæc vero duplici cõstet perfectione naturæ, respectu cuiusuis viuentis, vna illaq; propria indiuiduæ rationis, alia ad speciẽ formæq; cõmunis, quarum illa seruatur suppositi ratio, hac vero naturæ; perfectioq; cuilibet insita cõstet duobus, cũ hisque ex propria ratione vitæ proueniunt, tum eorũ prohibitione mendaque quæ illam disturbare possunt & alterare: quæ ex vitæ vero eueniunt ordine, cum sint omnia triplicia, primum esse pergenarationem nactum, tum molis augmẽtũ increscẽtis virtutis & auctiuæ, vltra nutritionis opus ex vitali principio nõ minus emanãs nostræ substãtiæ resarctiuo, vt sit in summa vitæ necessariũ oriri, augeri, & ali, non secus in vita incorporea oritur baptismate, esseq; nanciscimur ipso, ad Titum. 3. Lauacrũ regenerationis. Cõfirmatione augmẽtũ nacti. Lucæ vltimo. Sedete in ciuitate quo ad vsq; induamini virtute ex alto. Eucharistia substantiã resarcit: Ihoannis. 6. Nisi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitã in vobis, Christum ipsum suscipientes; panemque vitæ & mãna hocque alimentũ, sufficerentq; hæc vitæ rationis, si ex lapsu nõ deformaretur illa, tũ corporis vitijs, tum animæ morbis, vita vna & altera, infestareturque quęlibet & non secus atque in vita corporea, cum morbos profligamus curationis ope, tum conualescentes tuemur & in pristinam valetudinem reuocamus artis

auxilijs, curatiua ratione subueniendo ęgrotis, valetudinarijs vero congrua victus institutione, vt morbi reliquiæ euanescant. sic & in vita spiritus pęnitentiæ opere medetur, mésque ægrotantis persanatur, & anima vitijs infecta à sarcina vindicatur. Quo dicitur Psalmo. 40. Sana animam meã quia peccaui tibi, quæ pristinam valetudiné restituit, & vnctio extrema, reliquias peccati amouet vt conualescant. Iacob. 5. Et si in peccatis sit dimittentur ei peccati spolia. hoc mirabili sacraméto olei extremi, quibus institutis iam omnibus tãto arte & prouidentia, soluta edendi licẽtia omniũ, sanis relegatur hominibus, ijs iam pristinæ valetudini restitutis auxilijs sacris, in signum salutis perfectę lege gratiæ adeptæ, medico Christo & medicamine, vitaq; mortalibus, mortuis imo obingluiem accerbi pomi, eo hac bucella concesa sacra refectio & antidotus simul alimentũ & esca, ideo vt eos fuisse iã perfectè liberos à sarcina excrementorum qua ęgrotabant & grauabãtur vt intelligeremus integre, nil mali vitij ve superesse morbi, nec reliquiæ illius, vnctionis extremæ sacramento extirpatis, omnibus præuisum medico sapientia ipsa Christo. ampla edendi licentia funguntur omniũ vt sanis iã elargitur hominibus cõualidisq; mirabili illo loco Lucæ. 10. c. ijs & in quamcunq; ciuitatem intraueritis & susceperint vos mãducate quæ apponuntur vobis, & curate infirmos qui in illa sunt. ea ampla iã soluta edendi licẽtia quæ sanis solũ cõceditur, comedite quæq; illa fuerint. cessant enim figurati esus presente Christo vero alimẽto, ad speciẽ vero ordinatur quilibet actibus vitæ corporeę animantis, vel propagatione naturæ qua nacta sunt esse speciei genita, vel moderatione & regimine aliorũ socialitatis & gregis, vt plurima animantia ab vno ordinantur, cui obtẽperant omnia & ad nutũ obediunt, vt apes reginæ fauũ structura, & grues vigilanti duci, & pleraque alia suis locis dicemus numine eõdẽ, sic mẽtis vita perficitur propagatione matrimonio actio cõmunis & naturæ oppificiũ: tum regimine ordineq; sacro Paulus ad Hebræos. 7. Sacerdotes non solũ pro se hostias offerũt, sed pro populo, quẽ regũt gubernãtq; ipsi superno cõsilio placato & inuocato Deo, vt iusta præcipiãt, est ergo manna hoc Eucharistiæ sacræ, cibus cõtinuus nostrũq; alimẽtũ, in quo viuimus, mouemur & sumus. Quo nostra in Christo resarcitur substãtia inter omnia sacramẽta excellẽtius & altius.

FINIS LIBRI SECVNDI.

IOHANNIS BVSTAMANTI-ni Camærensis apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE reptilibus verè dictis,

LIBER TERTIVS.

AMPLISSIMO ET SAPIENTISSIMO HEROI GENERE CLARISSIMO Doctori Garsiæ Loaysæ, Serenissimi Principis Hispaniarũ Philippi III. Magistro Doctissimo & Prudentissimo, Doctor Ihoannes Bustamantinus Camærensis,

S. F. P.

APIENTISSIMVS ILLE simul & potẽtissimus Mithridates Rex Ponti, seuerissimus prudentissimus rerũ omnium pace & bello gestarũ facile Princeps, sui saluti, filijq; amantissimi Pharnaces cõsulẽs, illustre & clarũ parauit Anthidotum generosum Pharmacon Theriacam vocant; inter alia, quod venenis obsistat, virulentorum ammantium morsibus, præsentaneo, quasi nomine quodam quod opituletur remedio, quibus imminet maius vitæ mortalium discrimẽn dispendium altiusque impendet periculum, morbis vltra quod auxilietur varijs, occurrat diuersis, natura vnum in ferocias veneni alexiterion cælebre impatientiasque cruoris: salem simul theriacalem qui adiunxit, inuenit indeleteriam perniciẽ tantam rabiem efrænem & reuellem virus: quo inculpata a putredine vindicabat corpora, & lapsa iã pristinæ reuocabat saluti: quæ duo alexipharmaca prætiosi & clara γαλενα tranquilla ve compellarunt Græci, quod venena fræment eorumque impetus sistant corrigant tranquillent & temperent

perent (mirabile dictu) virulentis ipsis, venenatis feris paratis extremorum discisu; infectorum motu assidua versione veneno illecto, medio seruato in quo non secus ac inter extrema vitia salus assidet; salubria & proficua præparauit arcana auxilia obstupenda Apollinem numina non medicamina inclytus ille. Mithridates quod gemmæ instar, eo nomine illustris, varijs vt illa fulgeret fulgoribus splendesceret clarus animi & corporis ornamentis eximijs supellectili varia. Hic de saluti vanna & decidua fugaci & facili, solicitus olim sua & filij, tandem ingrati & reuellis, anxius & sedulus, tantum promeruit nominis & gloriæ, vt omnis posteritas, in illius laudes & commendationem prorruperit immortalis æternus facto. Inclitus Mithridates Philippus præueniens animorum morbis, mortalium valetudini prospiciēs, Christianæ Reipublicæ præuidens commodis, te asciuit in sui filijque salutem theriacem sacram in virulaginem antiqui serpentis ignorātiæ & malitiæ, infecti generis humani: subuersumque appetitum carnis nostræ præuenit corruptionem, te sale theriaco, integro, viuaci, alexi illustri & pharmaco, te accersiuit filio & sibi Ecclesiæ fidelium. clarissimo icone viua imagine, similibus vt seruaretur integritas, sanctimonia, religio, iustitiæ æquitas pietas sancta, quæ in se videt ipse in te vt inspectaret, quæ splendescunt splendescerent fulgentque vt refulgerēt te illo exemplari apposito, virtutum speculo limpido & terso integritatis, regio specimine redderent vt eadem sibi, præstares quæ retinet, Theriacon rarum, cælitus auxilium immissum, Deorum donum, æsculapius Christifer Appollo Christianus. Sal potentissimus sapientia rara, sal terræ non quilibet (dixit Christus) fosilis gemma recrementorum impatiens, ignem qui sustinet charitatis leges, maleolo ductilis ictus suferens, qui fert, ignitur, increpat, arguit, corrigit, emendat, præseruat, integrat (Paulus est fassus) blandus, depuratus, humilis, subterraneis ortus, submissus, secretus sal terræ tandem, sal sapientiæ conditionis eius, naturæ, & modi, nō vannidus

alter, qui ab igne resilit, impatiens, spumosus, aqueus flatulentus, tumidus qui vertigines mouet, euannidum reddit caput, grauat naturam, circum rotat, afligit, superbiæ conditiones, vt illæ sapiẽtiæ, & humilitatis leges, Hoc muniuit successorem imperij tantũ tertium Ppilippum, te sale sapientiæ magistro, opificijs arte, truculentas viperas sæuas, ingratitudinis & perfidiæ venenum Hipochrisis & fallaciæ, hoc vno reiecit. Sensuum oblectamenta, illæcebras, ijs symbolo insculptas, lasciuiæque viperinæ graphide excusas disicijt. Aspidas inertiæ & disidiæ, somniferas, pigras, furorem indomitum, contumaciam reuellem superauit. Basiliscos licẽtiosi aposthasiæ veneni infidelitatis hæresis, coercuit te Leone serpente altero, sedulitate & diligentia, nulli qui pepercisti labori aut operi doctrina, consilio, exemplo, scriptis sacris, cuius est prius facere, postea edocere, æmulatrix Christi, veritate excusa, te, tot tãtisque voluminibus sapiẽtiæ pristino restitutis candori, orthodoxæ fidei, te ergo inter hæc sæua, venturus animantia immania hoc opere, quorum est liber iste, sale & theriaca egeo, alexi sacro, hiera salubri te numine, adsis, faue operi grandi suscepto, fruere interim, & fruiscere, labori tanto, hæc imo, æquo animo suscipe & spera maiora. Vale.

X hausto iam vitali spiritu, illoque exoluto vndiquaq;, fatali Hæmorrhois veneno, sanguine alimentoque destitutus, tetro Dipsadis cruore potu vacuus, viribus iam iam labescētibus longo tēporis tractu, inter hæc sæua & atrocia animantia detentus: non fuit antea viperam aggredi insidiosam & feram, vsque dum anthidoto sacro summoque refectus alimēto & potu, prægressi capitis impune sæuum hunc & dirum serpentē prosequi possem, manna altus & nutritus cęlesti, salubrique potu, scissæ petræ Christi, qui aquam copiosissime sitis nostræ extinctiuam liberalissime offert, sanguine simul potu & alimēto hominibus relegato. Præcedentibus vt fuit videre.

De vipera Serpente.

CAPVT I.

1 IOB 20. capite, Diuitias quas deuorabit euomet & de ventre illius, extrahet eas Deus caput Aspidum suget, & occidet eum lingua Viperæ. exponẽs quæ sit apud Deum portio impij. Isaias. 30. Omnes confussi sunt super populo qui eis prodesse non potuit: non fuerunt in auxilium & in aliquam vtilitatem, sed in confusionem, & in oprobrium, onus iumentorum Austri in terra tribulationis, & angustiæ, leæna, & leo ex eis, vipera & Regulus volans portantes super humeros iumentorum diuitias suas, ad populum qui eis prodesse non poterit, vbi Hebræos criminatur Deus, quod ipso inconsulto confugerint ad AEgyptios, præmentibus populum Asyrijs. 28. Actuum Apostolorum sunt hæc scripto. Cum congregasset enim Paulus sarmentorum aliquam multitudinem, & imposuisset super ignem vipera à calore cum processisset, inuasit manum eius, vt vero viderunt Barbari de manu eius pendentem bestiam, ad inuicem dicebant vtique homicida est homo hic, qui cum exierit de mari, vltio non finit eum viuere, & ille quidẽ excutiẽs bestiã in ignẽ, nil mali passus est. Vipera Hebræis אפעה Ephheh, Græcis Ἔχις Echis dicta, cuius mas Ἔχις Echios, fœmina vero Ἔχιδνα Echidna vocitatur, latinis vipera nomine venit, cum quod vi pariat & conatu nimio Aristoteles retulit. 6. de historia animaliũ. c. 34. ijs. Plures catulos mẽbranis obuolutos eniti, nimiamque sobolem excubare, intra vteri secundũ conceptaculum aliud ab eo quo primo femina concepit congressu maris, hosque tertio die diruptis in volucris quibus obuoluti veniunt, & ijs qui denuo illis superadduntur secundo vtero, diebus triginta, tertia die à conuolutione secunda absoluta & peracta, lucem experiri, singulis diebus singulos, plures quam viginti & quatuor, multoties tantæ multitudini sobolis vix illa sufectura, violentia nimia summoque discrimine parere copiosam progeniem extra vterum loci angustia. Tum quod vis pariat candẽ feturam, sitque duplicis partus, prius oua exponens ex interno

vteri

vteri receptaculo in externam cauitatem,summamque ipsius vte ri secundam,postea fætus in lucem edat,fotis intra se ouuis & calore alteratis,ideoq; vis pariens vnde & vipera dicitur, vis cadẽ enixa illa. Videre est.2. de ortu animalium cap. 1. à quo Isidorus 12. AEthimologiarum.c.4. AElianus,Plinius,& alij postea. Vltimo tandem,quod viuipara sit inter serpentes omnes vipera solum,fætumque viuentem procubet,reliqui oua serpentes vnita simul monilis instar,nec inuoluta membranis, nec catulos viuos vt viperea progenies,Aristoteles sensit 2. de generatione animalium,c.1. Vbi primo anno serpentes oua parere,sequenti excludere & excipere terrã obuolutos anno integro, viperam vero eodẽ anno,& oua excubare & fætus in lucem mittere edocuit,quo vipera,idest viuipara dicitur hic serpens ferus. Vipera communiter quasi tres palmos ęquat magnitudine corporis norunt vulgares,& Diascorides sensit libro.6,c.44. Galenus de theriaca ad Pisonem.2.&.3. Nicander in Theriacis, AElianus libro.16.c.3. Nimphes libro.9.de Ptolomeis regibus Ægypti,referunt in Troglodityde,esse viperas decem & septem cubitorum proceræ magnitudinis & grandis,vbi & tegumenta testudinum, sex capere Atticos modios afferũt ipsi. Est viperis duplicata vulua secus ac omni animanti inest,intra se enim parit primo oua,quæ impertijt secundæ vuluæ & suscipit postea secundus vterus,ouuisque ibidẽ elisis postea diebus triginta fętum quem fouet & alit, nobis mẽbranis inuoluit circum ligat & tenet,vltra eas quas ducit primo ouis iam diruptis vijs naturæ & ductibus,susceptus secũdo vtero fætus antiquas excludit ante fœturam diebus viginti septem, hæc vero circa æquinotium vernale a conceptu sex mensibus, structura mõstrosa & mirabili, vteri duplicati,vijs,naturæ vuluæ reiectis detento fœtu vt & menstrua prægnantibus fluere videmus non raro seruata fętura vteri cannalibus varijs, dixit Philosophus locis adductis. Plinius libro.11.c. 37. AEtius, & Paulus. Nulli animanti nectitur vulua septo transuerso & cordis inuolucris pectori gutturi æsophago faucibus,vijs ductibusq, conspicuis,& patentibus, ac illi inseritur, Aristoteles.3.de historia.c.2. Plinius & reliqui,cum omnibus aliis serpentibus infra septum locetur. Imo.3.de historia capite.1.fœminam obtinere vterum distantem plus multo à corde animantibus cæteris,in specie humana,viperam vero viciniorem omnibus naturæ alijs, vterus enim

fœminis,

fœminis Galenus retulit libro de disectione vuluæ cap.4.è pluri
mis pendet partibus,aliquibus nectitur alijs texitur, nutritur il-
lis,consortium communionemque habet cum ijs , annexus ossi
sacro,intestino recto,vesicæ,pendet è medulla spinali lumbis,di
stans nimis a septo transuerso fœminis,repetijt.14. de vsu partiũ
a quo postea omnes suscipiunt medici,viperæ contra,longe disi-
tus,cordi hæret. De hac sic Aristoteles de historia 8.c.15. Quatuor
frigidissimis mensibus latet nec per id tempus quicquam come-
dit,cæteri quidem serpentes cauernas subeunt terræ,sed vipera,
sub saxis conditur,nec obstat Plinius libro.8.c.39.vbi extat scrip
to. Serpentium vipera sola terra dicitur condi cæteræ arborum
aut saxorum cauis,de fuga enim loquitur qua vitam saluare ab
hoste solicitè & anxiè tentant & noxam vitare imminentis peri-
culi,quæ capitis robore & potentia qua pollet , terram subiit &
in cauernas fugit vsque dum euanescat tota subtus illam abdita,
si opus est,dum vero latitat & fætat saxis frigidis & duris excu-
bat,saxaque inhabitat,adhuc hyeme,non solum verè ęstuanti &
calenti,imo & frigido hyemali latet saxis occulta placideque vi-
uit. Multoties dum terram subit solum occulit caput,quo abdito
putat satisfactum fuisse toti secure viuere iis rata,hinc venatores
aduncis cornibus , tum alijs cauis rebus admotis , illas venan-
tur,subeuntibus illa in fuga caua quæuis , dum fugiunt metu
percitæ,quibus in altum elatis asportantur abditæ concauo obla
to,semel admissę intra instrumenta venatus,quibus nec Aristote
les nec Plinius dissentiunt cum quietem agere & saxis recondi la
pidibusque viuere vterque affirmet,natura denique non fuga,fri
gidos amant lapides & algida saxa,dum fugiunt quæuis solicitãt
terram findentes capitis robore perforantesque omnino , quod
nulli alteri serpentium contigit,minoris roboris capitis cum sint
3 omnes reliqui. Nullum est inter animantia salatius animal vipera
in venerem vè procliuius nullum,adulter magis,familiæ,& sobo
li incertius nullum,refert Plinius ex Arist.libro.9.c.23. Aristote
les.5.de historia c.4.& c.10. Nicander in theriacis, Plutarcus, A-
puleius in magia, AElianus libro.1. Galenus de theriaca c.4. AE-
tius, Paulus, Diascorides locis dictis, Horus libr.2 Diuus Ambro
sius in Hexameron, Diuus Basilius, alij & alij hi omnes enarrant
infames viperas & adulteras sollicitare Murænnas ad littora gur
gitis sibilo & gannitu quasi allicere traherequque amantes cõplices

& in-

& infames pellices signo dato ferent quas aduocāt veneno prius deposito infami dicens spuma, aquis prius eiuto ore, à sua quasi degenerantes natura, venefica & horrida, ne veneno amantes, inficiant, illisque amplexibus mutuis copulari, muræas explere implereque viperino semine, muræasque non viperas eo concubitu generari omnes, degenerareq, e viperis illas natureq; ferocis, nam (Macer licinius sensit & Plinius libro.32.c.2.) cum sint omnes fæmellæ muræne solum mares habēt viperas, sunt omnes fæmellæ murenæ officio, maresque adhuc fœminæ funguntur oppificio & munere viperarum succubi, è quibus concipiunt, sunt in natura aliquot huius conditionis animantia obscura & infamia aliorum mares at quorundam fœminę, vt lepores omnes qui cum virili & testibus ad extra protuberent gerere vtero simul cum mentula & testibus passim videmus & frequēter pręgnantes, imo Iheneumon Musaranei species, ad ora Nili, dum pugnam cum Aspide agreditur si superatur & vincitur, fœmellę opere fungitur, aliisque inseruit suæ speciei animantibus fęmina & mas gerit vtero, de quo AElianus libro.10.c.48. sic inquit. Ichneumoni vtriusque sexus participi à natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem & partum aferat, & ipse quoque ventrem ferat & ex se pariat, qui impugna quam cum aspide pugnant, victi fuerint reliquorum semine implentur, vt partus dolores ferant, & in viliorē sexum permutentur vt qui prius erant patres, in matris infamia discedant munia. sic Murenę adstant viperis fœminę & succubę earundem, imo cum vipera caput nimis tueatur & capitis potentia polleat insuperabili fere, veneno & impulsus robore hocque defendere & abscondere, omnibus tentet modis, quod primo occulit & occultat, miscetur murenis quibus nulla est capitis cura debilissimi capitis & facilis, caudę imo, qua animam cōtinere omnes credidere dixit Plinius, & libro adducto, & 9. cap. 32. & 23. quas interficies si lęuissimo adhuc calamo caudam percutias dixere AElianus & alij vbi supra omnes, quam abdere tentant capite oblato periculis & discriminibus, conscie quod noxa nō capiti inferatur si percutiatur illis; caudę imo si infligatur ictus. cauda enim infami excretionis loco, organa sensuum, motusque interna principia caput quasi obtinere patet, deorsum loco (mirabile dictu) docet Seneca libro de Ira, esse carnis humanæ auidissimas Mureaas, hominumque inimicissimas dixit Plinius li- 4

nius libro. 9. cap. 23. homines excarnes, breui tempore reddere, intra viuaria immissos earundem morsibus. Vedius Pollio eques Romanus, seruos viuarijs, Romæ, commitebat, quibus alebantur & impinguabantur illæ dilaceratis misere, pœnasque luentibus ijs commissi delicti, irritatis prius murenis aceto iniecto. Sancitum erat prætextatos Romanorum, corio earundē verberari, dum non mulctabantur pecunia, ob delictum patratū. Seneca refert eo loci. adulteræ ergo viperæ has explent, sollicitant & amant oblitæ naturæ, & speciei propriæ, tum sobolis, legitimęque familiæ in fames concubitu & adulteræ. Plinius libro 11. c. 53. Scytas sagittas suas intingere, viperina sanie & humano sanguine dictitat (irremediabile id scęlus) mortemque illico aferre leui tactu. Idem Rhodiginius libro. 10. cap. 23. Horatius in Epodō. Quid hoc veneni sæuit in præcordijs? Nū viperinus hic cruor incoctus, herbis me fefelit? Imo si muręnnæ sanguini misceatur deterrimum iudicant earundem venenum. Nullum aliud maius æquale vè cognouere antiqui remedium, viperæ læsis musica: docet. Aulus Gelius, libro 4. c. 13. Tum Teophrastus antiquissimus ille libro. 2. c. 8. Plutarchus libro. 2. c. 8. Marsilius cognomento ficinnus libro de senuum regimine. Galenus. 1. de sanitate tuenda, c. 11. & 5. de placitis Hyppocratis, & Platonis c. 10. vbi, & pluri mis morbis & viperarū morsibus musicā subuenire sustinēt. Est mi rabile satis illud in vipera viperarūq; progenie illico ac iecit & læsit quempiam sitim inextinguibilē inferre illi, & vltra, vrgeri inexplebili siti animans, minori tamē quā è Dipsade, semel vero ac iecit tam vipera quā illa, percusi aquas quęritant vndis sese ingurgitant aquæ auidissimi ad quas confugiunt tanquam ad sacrā anchoram & tutissimum remedij asyllū, quo & leuātur & multoties pristinę reuocantur saluti, si vt decet vtātur lauacro, & aquis limpidis ebibitis illo, calido, his frigidis vsi, sic Galenus. 11. Sympli cium 2. c. & 1. de symptomatum causis. c. 2. Abulensis super Mathęum tomo. 6. cap. citato AEdoardius, Vuttonius libro. 5. c. 115. Paulus AEgineta. c. cit. AEtius, AElianus, & alij locis adductis, vt semel lęsos aquis loto veneno inter alia medicamina auxiliaque medica medeantur, balnei tepentis vsu, saluti pristinę vt reuocentur calore euocato veneno adextra, frigidis intro fręnato aquis extinctoque cruore biliosę igneęque naturę feruidę & ęstuantis, externis laxatis ad exitum, vijs internis constrictis quo minus pateat in

teat in viscera additus & constrictione expellant externa versus cruorem, quibus noxam vitent, & venenum. Securus postea euadit & superstes semel vipera ofensus minus vt lędi possit in posterum nec vltra vipereo viru, virulentove alio animanti, solũ postea siticulosus, agitato bilioso veneno in vipera, & suscepto, quo & sitit lęsus, & vipera sitit, aquasq, quærunt auidissime ambo. Nil est in omni natura, inter venenata communia animãtia quæ mortalibus excidio esse possunt vipera noxius atrocius nihil perniciosius vè. Horatius lib. 1. Oda. 8. Summam malitiã veneni huius animantis admirans. Inquit de Sibari Iuuene illo illustri Romano segni iam & ignabo, lydiæ philtris inuoluto & ociosa, honesta exercitia omittente luctã vitante & oleum, (quo inungebãtur athletæ & luctatores, vt lubrici resilirent & fugerent manus riualiũt competitorum.) Cur oliuũ sanguine viperino cautius vitat, nomine huius sũmũ venenũ prænotãs & malitiã summã. Basiliscus enim & alia sunt rara & paucissimis accidunt vt inter cõmunia hæc deterior alijs cunctis naturæ reptilibus venenatisq; sęuior sit. Cicero de Arusp. resp. 47. Etiã ne in sinu atq; indelitijs, quidã optimi viri, viperã illam venenatam, ac pestiferã habere potuerunt. hoc viru malitiã viuo Icone redarguens, Ouidius. 2. de remedio amoris maximam rabiem describens, non alio quam vipera expressit. Parua necat morsu spatiosum vipera Taurũ, & 2. de arte amãdi. Læsa vipera ignaro pede. 1. de Ponto. Cruore vipereo madent tela, & alibi pluries. Cicero. 2. de finibus. Cui viperino morsu venæ viscerum veneno imbutæ tetros cruciatus cient. Hoc animal extremis sui maximum obtinet venenum dirum fatale horrendum nimis, capite & cauda, quæ in remedijs arte paratis abiguntur ideo, solumque corporis medium inter vitiosa extrema recipitur in aleximoris pharmacis salubribus, extremis reiectis, illud est insigne & rarum in hoc genere animantium quod atteria dicta aspera, pulmonum via qua respirant cuncta, sit his disecta & abtrupta ex natura, contra atque omnia retinent quæ respirant viuentia, esophago circumligata ex abscissionis parte, vt qua illa deficit succedat esophagus gulæ ve iter, vt viam spiritus resartiat gula alimentique & potus canalis, & non secus atque in reliquis serpentibus primo condiximus libro, ligula caret & cooperculo laringis, ex parte superna defectuosæ, quæ intercludit in alijs cunctis respirationis additum interim dum

deglutimus, ligula dicto, serpentibus solum inter omnia animātia deficienti tantum, laringis præsura & motu sybilantes & ganientes, sic & in vipereo genere deficit illa & pars quædam laringis supernè, meatus vero hic laringisque orificiū, ortum præstat linguæ fatali, quæ vndique circumligata membranis ambiētibus os tectum, moueri nequit libere, sed solū intantū quantum fert musculorum distensio, os non excedens illa, aduc porrecta quantum potest illa protendi, ex cuius pallida sumitate cuspideque lætali, capillamenta suboriuntur quędam, atri coloris, extra linguæ sedē cuspidem versus & in cuspide ipsa, ad externa potentia peruenire, quibus gliscit & lingit succosas substantias, etiam si ore maxillis compressis comminuat & quasset consistentia alimenta, adeo vt in eorum visceribus paserculos integros & mures multoties duro carcere detentos, cōminutos & si osibus contritis, non exessos & discissos inuenerimus, complutique viderimus dum pastilli viperini parabantur Theriacæ Anthidoti celebres partes. Varia est nimis tēperie vipera, non vnius qualitatis tēperamenti vè, diuersi imo & varij. Tota est frigida tēperie, docuit Aristoteles. 1. de generatione animalium. c. 10. ijs. Vipera extra se non parit oua vt nec cartilaginea, non ideo quod est calida, vt quibusdam visum fuit, imo quia natura est frigida quo retinet sobolem interne nimis, acceptabula continens, Galenus de locis affectis. 2. lib. c. 5. idem propria & aliorum sententia, sustinet Ætius, Paulus, Diascorides locis adductis. at Galenus. 11. Simplicium sic contra quasi, viperarū carnes, (palam videre est) calfacientes & exiccantes esse natura edocet, morbisq; plurimis frigidis subuenire longe narrat eo loci, quæ explicuit vt hęreant ipse. Vipera enim tota non expurgata mucore illo quo referta est natura, frigida est quarto deuorata aut applicita, & venenū frigidū mucor est. at virus quod ore euomit, bilis est calida & sicca, vt & vino macerata, & punctura eius, calorē & siccitatē inferant intensam adeo, vt peruri videantur & succendi lęssi æstuare & flagrare incēdio, vt omnes ij autores locis dictis sensere, qui inter signa puncturæ huius animantis retulere vstionē, qua peruri videntur lęssi, tum pustulas veneno excitatas, ampullasque ignis modo & crustras squallentes vstione partium. Carnes vero præparatas & detersas modo dicto, aneto aqua oleo & sale elixatæ, ossibus spinis reiectis & visceribus immūdis, calidas & siccas constituūt

vt non

vt non disentiant ijs, hoc ordine vt tota sit frigida. 4. gradu, & necet frigore deleteria & mortifera, humida. 3. Venenũ calidum. 4. & toto genere letale & deleterium. 3. siccum. Carnes calidæ præparatæ in 3. ad finem. 3. gradus, & siccæ ad principium. 3. quibus hæc omnia cohærent inter se se quam maxime, vt varijs temperiebus, constet ipsa natura. Cuius tanta est reuerentia marito viso, vt illico venenum deponat inferiorem se iudicet fateaturque & si in hoc genere viuentium, vt in reptilibus plurimis, volatilibusque, & terrestribus, & aquatilibus aduc, fœminæ sint potentiores maribus ferociores fortiores. Viperæ nunquam mittescũt vsque ad mariti præsentiam, omnibus alis adstantibus insuperabiles & intractabiles quæ nunquam ad cõsortiũ hominũ reducũtur, docet Ambrosius in hexameron latè Aristoteles sect. 10. problemate. 44. Galenus libro illo de cognoscendis curandisque animi morbis. capite. 3. Vbi ij autores referunt aspides plurimas mansueuisse & sodales fuisse hominibus, vt capite de aspide infra dicetur, at numquam viperam. Imo semper ferociorem beneficijs innumerabilibus cumulatam fœminam magis mare, fœminarum conditio. docet Galenus libro illo de theriaca ad Pisonem. capite. 11. Viperas prægnantes reijci debere a theriaca, quod excrementis abundent frigidis, & reliquas non detinendas diu nec irritandas, nam dum sæpius momorderint venenum deponunt & vires corporis totius, vt imbecilliores fiant. Aptissima feminarum definitio, qua earundem conditiones viuis coloribus depinguntur & proprietates quibus tenẽtur obedire maritis. tũ leges, & obligationes quibus iure arcẽtur illæ, quę & iurgia mouent si irritẽtur & venenum eiaculantur ore efręni. Laxa nimis spongiosaq; est substãtia viperei oris, quę facillime porrigitur & dilatatur viuo animanti, spiritibus & calore sanguineque vda, secus vero his absentibus animãtis morte frigefacta & algida frigore cõdensante substantiam mollem continenteq;, ne facile protendatur, os vero cum nimis strictum sit tam viuenti animanti quam eo emortuo, & si vitali spiritu extincto non dilatetur, minimumque se se præbeat, & eo vita cõstanti minime hians minimumque occurrat, facillime tamen in amplitudinem venire potest, spongiosa oris natura adeo, vt integros pasleres, & si quallatos deglutiat & mures integros capere possit, maioraque aduc, si quãtum potest remissa illa cõpago mẽbrorum oris extẽ-

datur porrigaturq; est oris potētia robur capitis & rictus vt quæ nequit capere & ingurgitare integra stricto, cōminuat & ingerat integra vt cum appareant nil integrum & sanū cōtineāt, nil mali aut noxæ quasi perpesa cum videātur, nil non sint suscepta mali, dolo & fallacia tātum linguæ linamēta ore depromens, vt secura reddat incauta animātia de hiatu laxæ structuræ, quod spongiæ more venenum imbibit è visceribus tractū, isque compressis exprimit & eiaculatur: cuius supernæ parti in rostro animātis verruca protuberat tanti roboris vt ea terram findat & aperiat, more capreoli ligonis vè quo subit tota si opus est, oculi ignei & prominētes ad latera veneni quasi caloris, corpus totū, nigricātis obscuri fulgoris, depictū & varium, è nigro capite ad caudā vsque, lineis nigris sibi occursantibus per vices, inquorum spatijs nigra puncticula eminent: ventre albo anguillarum more, expirat continuo toto, tetros halitus ore præcipue ipsisque filamētis cauis & perforatis, quibus si vitrum contingat aut speculum ore conclu so reliquo (illis solū exertis) ea nebuloso vapore inquinat & cōspurcat: communes duorū palmorum apud nos sunt viperæ, corpore exiles, ad magni digiti mensurā crassæ duræque substantiæ, pinguedinis plenæ & refertæ vt in plurimum. Sunt signa morsus viperini primo è vulnere reijcere sanguinē saniē, deinde sanguinolenta, & oleosa quædam tandem, vt postquā venenum interna inquinauit è vulnere difluat æruginei coloris virescentis substātia, victoriæ quasi palmā reportet superata iam & victa natura, discedens prophanum illud venenum, cum nullus sit, iam cum quo bellum inire possit hostis. quo defluit & discedit ab arce, Circa morsum adest pallidus tumor ęstuat ampullis refertus ille qui rubescit, postea & tandē liuet & denigratur exiccatur os percussis exoluūtur animo, algent inhorrescunt biliosa euomunt, tormina intestinorum patiuntur, capitis grauitates vertigines, pallores, singultus, febres, anhelationes, exudant frigida, quos mors in summum vsq; ad diē tertium expectat conuelluntur, intensissima tristitia affecti quæ omnia viperarum morsibus eueniunt venenatorumq; omniū virulentorum communiter nobis occurrentium & ictibus, plus minus vè pro malitia veneni, suntveneni disparis regione cœli climate vario alimento potu temporis constitutione ætate opere exercitioque illæ & reptillia omnia venenataque animantia, vt omnia ijs euariant viuentia inanimataque adhuc.

docet

docet AEtius tetrabiblio.4. sermone.1.cap.21. Paulus libro. 5. c.13. Galenus de Theriaca ad Pisonem cap.3. Nicander in Theriacis sectione de vipera, Andromacus de theriacæ inscriptione, Nicomus, Asclepiades, & reliqui antiquissimi, Neothericique autores vbi vbi de hoc animanti sermonem instituere.

De partu & modo concipiendi Viperarum.

CAPVT II.

GRandis est & non leuis controuersia, inter antiquissimos grauissimosque autores probatissimos de modo concipiendi Viperarum, dissident enim interse maxime & non constant, Plinius enim lib. 10.c. 62. sic inquit. Viperæ mas, caput inserit in os fęminæ, quod illa abrrodit, voluptatis dulcedine. Terrestrium eadem sola, intra se parit oua, vniusque caloris & mollia vt pisces, tertia die intra vterum catulos excludit, deinde singulos singulis parit diebus, viginti fere numero, itaque cæteri tarditatis impatientes prærrumpunt latera, occisa parente. Cætere serpentes contecta oua in terra incubant & fętum sequenti anno excludunt, hæc vero intra se inuoluit, ęditque fœtum iam viuum postea. Quam sententiam tenet de theriaca ad Pisonem, Galenus capite 4. Nicander in theriacis, sectione de vipera. Diuus Hieronymus ad Præsidium, vbi eadem quasi ac Plinius ijs retulit. viperæ per os coitum faciunt, masculi mortem contemnũt, sed fœmina in ipso coitu, siue magna dulcedine exagitata, siue futuri præsciens periculi, dum absoruet semen caput masculi excidit & eum occidit, sed cũ conceperit viscera illius, ab ipsis quos concepit exeduntur, genitoris mortem vindicantes. Basilius magnus cognomẽto huic fauet sentẽtiæ. cũ AElianus. Alijq; plurimi autores nõ minoris notæ. quibus opponitur Aristoteles naturæ scrutator acerrimus, vt supra dictũ qui cũ abditissima quęq; huius animãtis, imo naturæ totius palam fecerit, nunquam talia fasus est ille, qui minutiora multo eiusdem retulit, locis adductis. Imo Apollonius apud philostratum hæc negat vera. Rhodiginius libro.6.c.13. & libro. 11.c. 44. Brodeus lib 2. idem c.9. Diuus Ambrosius in hexameron, à quibus reliqui accipiunt postea. Cum vero per me, & per alios hæc

ipsa disquisijssem enodareque tentassem, seruata viperina proge nie vtero gerenti vipera intra amphoram vitri alta furfuribus & caseo, vsque in partus diem intra vas ibidemque enutrita, eo quo asportantur tempore æquinotij ad pastillos echidnos theriaces anthidoti. Indubitáter inueni viperam, non ruptis lateribus, vis ceribus ve elisis parere, ingrata sobole parentis sollicitæ diruptis, & quotidie obseruant, qui easdem captant & venantur negotijs medicis experiunturq; parere. illam vtero inueni & conspexi
7 eniti catulos & in lucem edere, vuluæ hiatu, qui adorificium sec cessus est, vt est & auibus ano circa illũ vero, piscibus serpẽtibusq; reliquis, vt fert natura: neque enim destituit animans quod condidit illa, præcipue inter animantia perfecta, instrumentis commodis partus, partibusque vteri necessarijs requisitis ennixui, aut vtero apto gestandæ proli, speciei solicita cui est impensa adeo cura speciei & formæ, præcipue cum adsit vterus & vulua viperis, quod negat nullus, cum conspicua hæc sint & in propatulo omnibus vipera disecta est videre, quæ superflua non conderet il la inutilia & sine vsu. Contingit tamen huic animanti frequentissimèque accidit præcipue climate calido ęstuanti regione, vt refert Theophrastus late, capite de vipera, tanta sobole impleri semine tanto ob summam huius animalis lasciuiam luxum & salacitatem, vt late supra condiximus vt lateribus dirũpatur, crepetque visceribus, incredibili multitudine sobolis partui nõ suffectura ennixui ve tanto, non secus ac piscis Acus dictus de quo idem Theophrastus exemplum eo loci attulit in gratiam viperæ, cuius nõ partus sed naturæ excessus vitia & deformitates cẽset secus dũ pariunt naturæ ritu ordine & modo vt disposuit natura cõ muniter temperato climate, contingũt enim aborsus grauidis & partus prohibentia, difficultates impotentiæ quibus intereunt plurimæ multotiens fœmellæ, sobolis multiplicitates, hac & aliorum animantiũ specie ennixu ipso & pariendi opere, vitio aliorũ & si partus sit naturalis vijs naturæ destinato vtero cõcinno & cõ modo. Tũ hæc animans cũ tarda adeo sit partu, iuxta Aristotelẽ Pliniũ locis aduectis, vt viginti dierũ spatio ad minus pariat, vsq; dũ pariendi opus integre absoluit, ab eo quo primo cœpit coniti die, diebus singulis catulũ vnum enixa, cruciatibus diris & partu dificilimo, dum extorsa parit suo ordine & naturæ ritu aduc, ob varios cõcubitus & ad marẽ accessus salacissimæ viperæ, quæ in

conti

continentia sũma cõcipit vitioso & præpostero ordine superfętandi, viuaces vero catuli qui spatio octo dierũ malitia, & veneno Patres ęquant, magnitudine vero moleq; corporis quadraginta ab enixu, vt eisdem locis patet, cum inquã citissime increscant & debitã cõparent corporis, viriumq; magnitudinẽ, potentissimi capite & rostro robustissimi, mẽbranis oboluti & ligati consistẽtibus detenti & tenacibus; primi & quibus iure antiquitatis exitus debetur interius retẽti, vltimo cõceptis externe magis impedito exitu, cõceptis postea, quod ori vulue exteriores facti, vltimiq; concubitus causa sint viciniores orificio vuluæ, longa vulua & vtero dilatato existẽtibus, impediendo ortũ reliquis interioribus remotioribus cõceptis prius, viginti & amplius dierũ spatio, quo toto tẽpore coit, impedito exitu, sibi ex lege debito prius primitate conceptus & tẽpore, abrrũpunt aliquando latera matris impatiẽtes moræ & dilationis iniustitiã tẽporis conceptionis & ortus minime ferentes iã grandes & robusti sobole alia impediti, quo diruptis mẽbranis matris latera confodunt & rũpunt, prodeuntq; matricidæ in lucẽ multoties, parricidæq; filij parentis occissores iniqui, caustico veneno dentibus & rostro perfossis lateribus, miserrimæ matris. Inficit enim viperã venenũ viperæ & filiorũ venenũ adultorũ iã, parentẽ occidit, nõ secus ac alia, naturæ animantia inquinat. Imo ipsius viperæ venenũ, est sibi virusdeleteriũ & noxiũ, si extra locũ a natura destinatũ incidat aut labascat, nõ secus ac bilis, si difundatur per vniuersum corpus, è vesica vbi natura cõtinetur & circũscribitur, inficit totũ, cõspurcat, inquinat, & mortẽ affert, si excedat nimis cistũ & receptaculũ vbi cõtinetur & frænatur illa felque ipsum, vt illo effuso dirupto vase animal veneno quasi occidat infectũ: non secus vipera dũ venenũ propriũ gliscit aut ingerit, aut veneno catulorũ tẽpus partus excedentiũ debitum, interit læsa, cor subeunte infecta ve parte alia & veneno affectata prius, extra ingratã vt proijciat geniturã, quo cauta vipera os abluit despumat detergit, antea quã bibat, vt & nos multoties ante haustũ colluimus os dũ bilescit pręcipue & amarescit bile diffusa, quod & consulo ne bilis dẽtibus & ore alterata infectaq; halitibus tetris spirãtibus, impuri corporis, infecti bile cachochimia & dispositione obscęna siue in morbis, siue extra morbos cũ potu permistis officiat toti, visceribus cordi, & vitę principijs, vt hinc viperas venenum deponere. Hieronymus

ad Præsidium dixerit, dum bibere veniunt, lingereque postea virus, dulceque venenum sapore, vt Diascorides retulit capite de vipera, vires ac potarunt semel armaque assumere vtilia sibi & alijs noxia, linctu, & reasumere iterum, quo illo cruore proprio caput roborant perficiunt, illudque retinent & sustinent veneni sedes & naturalis locus in ore retentum, ne quod capiti prodest alijs obsit partibus & illas priuatione sui, deposito in haustu aut reliquas eglutito, & ne potus frigore concrescens, caput & viscera lædat crasius & tenacius factum illud remittunt bibentes. Tũ maximum negotiũ facesit nosque sedulos de natura viperæ pertractantes, nimis retardat susceptum hoc Theorema, non solum partus viperæ, tot tantorumque grauissimorum autorum sententia stabilitum, sed & de modo concipiendi viperarum, earundemque concubitu, ore semine suscepto fęmineo, capite maris recisso in coitu rostro fęmellæ dulcedine illectæ, quod patrocinetur huic sententiæ inter dictos, tot tantosque grauissimos autores. Hieronymus locis adductis in enarranda huius animantis historia, Basiliusque itidem sustinentes viperinos mares coeuntes, ori fęmellarum caput committere & concredere, ipsumque intra os fœminæ immittere luxuriantes, eas vero suauitatis dulcedine illectas occupatasque placido suauique linctu, suctuque seminis absorptas titilatu excitato in vijs seminalibus ab ore ductis in parastatibus & testibus hiantis vuluæ, vt semen ore susceptum excipiant hæc auidę seminis vt eo prurrient & titillent amplius prurrigineque demulceantur iniectu causæ & reiectione prurrientis naturæ ductibus ad id paratis & in hæc ipsa ex ore manifeste insertis, trucidare & rescindere tenaci morsu venenosi oris compressi & præcindentis, dentibus plurimis referto, capita marium, ipsaque rescindere maxillarum præssura violenter acta, vt præssu semen melius magisque decidat & labascat, vias omnes quæ ex ore in vterum protenduntur dulcedine prurriginosi prurritus semen affectans, quibus est vterus supernus nimis, & iuxta cordis regionem, non longe ab ore disitus, vt supra censuimus, neque id mirum in varia naturæ structura animantium, vbi non vnum situm formam vè vnam partes obseruant, præcipue in deformi serpentium genere, neque hæc reici debet Sanctorum Patrum grauissimorumque autorum sententia hoc sensu nobis explicita, ex eo quod maris caput sit maius multo fæmellæ ore,

quauis

quauis parte summatur, vt capere nullo posſit modo, id caput fęmina, osque fęmineæ viperæ circa rostrum sit nimis acutum, strictumque nimis adeo vt implicet satis marem caput indere in os fęmellæ strictum satis & tenue, vt non solum caput imponere, rostrum imo committere implicare videatur. Sed cum tanta sit Hieronymi autoritas simul & Basilij hoc quo modo veniat intelligẽdum, dificile est dictu, quoque à calumnia hos tantos posſimus vindicare patres patronosque scientiarum. vbi sit nimis certum, posse immittere marem vipereum caput intra os fœmellæ, vt docet experientia ipsa, qua integros passeres, & mures deglutiſſe inuenimus, intra viscera præsos detentosque paſſim, cum quo consentit oris amplitudo capaciſſima, laxa & mollis viuo animanti præcipue, vditate & madore fotuque caloris sanguinis & spirituum veneni igneique & exurentis. est maius fœmellis os, caputque amplioris maiorisque molis, caninis quatuor armatum dentibus dictis, maribus debilius tenuius exucce magis duobus solũ dentibus ijs munitum, strictius leuius, quo potest fœmineum os capere caput mariti masculinum vipereum, & si vt dicta consisterent suficeret, rostrum posse immittere & si non caput totum in fęmellam, vt cuiuis si experiri velit constabit, rostrum vero est viperæ potentior pars capitis, in quo verruca illa continetur, seu tuberculum illud potentiſſimum, rostrum enim nares amplectitur & gustus sensum acutiſſimũ, vt rostro omnia odoretur prius quam vescatur illa, hoc lingit capillamentis adnatis sugit, suctu enim alitur vipera præcipue, hoc subijt, absconditur, totaque euanescit, locis mollibus vt antea diximus: hoc tuetur abscõditur seruatur, satis sibi factum putanti, si reseruet rostrum & caput, hoc tegitur reliqua omnia periculo exponit vt rostrum seruet sustineatque illa, hoc indit in os fęminæ fallaciſſimum animal, vt osculetur viperam, & linguas communes faciat mutuatis linguis, permutatisque ad inuicem, vt rostrum committit fęminæ, dum non caput totum, vt misceatur magis animamque & spiritum alliciat sibi, seseque immisceant adinuicem ore madido permiscendo humores. Id efficiunt animalia plurima, rostra immittẽtia mares præcipue in fęmellas & contra dum coeunt, & alias sæpe, regurgitat columba fallaciſſima dicata ideo veneri in pullos, rostrũque in os fæmullæ immittit & indit, & adinuicem esugantes selambunt & lingunt, fel felem & canis canem, Taurus vaccam, ho

mo fæmellā faliuā fugit&cōmittit linguā,hinc vtLudouicusArio ſto de Zerbino dixerit duplici lingua loqui poſſe,cū ſuā ore cōti neret,& amantiſsimæ vxoris Iſabellæ linguam.non ſecus vipera roſtrum committit fœmellæ ori oſculis dulciſsimis,vt via ſpiritus & reſpirationis,ore ſcilicet animam amantis hauriat alliciatque omnino,vt quoquo modo poteſt trahat oſculorum ſuctu animā,ſpiritus vitæ ſcilicet,è corde & pectore ore,quæ debachantur naturæ pōdere ſine delectu quaſi eo actu abſorpta furioſa vè & amæntia animantia,vt inungatur amanti miſceatur,vniatur,qua poteſt melius:cum nullum animans ſic plicetur alteri in concubitu,vt vipera viperæ docuit Ariſtoteles locis adductis. Vipera vero fæmina libidine baccans venereis agitata furijs, dulcedine ebria, ſic premit comprimitque roſtrum commiſſum, ſic dētibus & maxillarum preſione tenet,exprimat vt ſuccum dentibus elicereque tentet,& compreſione humorem,quo ſitim & incendium placet,quibus vritur illa ſqualletque,vt vda fiat, quaſſet ideo vt caput commiſſum eidem detrunceetque roſtro reſcindat inditum quo deſtituto mare,deficiente alimenti ſenſu olfactu amiſſo,quo diſcernit alimoniam , miſere perijt vagatur vndique vt patet ſi hanc partem viperæ recindas,aut quaſſes interituram breuiter, alimenti deffectu.adeſt enim dentibus quaſi rabies quædam animātium & compreſsio,dum odimus aut cupimus excādeſcimus vè,qua obtinere obiectum tentamus & dentibus firmare mordereque enitimur quaſi ac ſi in nos conuertere paraſſemus, ipſumque diſponere,vt ea quæ commutare in nos cupimus apparamus vt nos tandem fiant & ſubdita nobis,noſque ipſi omnino, aut in partes diuidere & demoliri,vt non vltra conſiſtant quo mittit natura humorem illico,oſque madeſcit cupidine intenſa,quaſi mittat natura maſtichationi requiſitum humorem iam tritioni & attritui,idque quod conuerſioni alimenti in ſubſtantiam aliti ſeruitium prēſtat,vt ad noſtrum modum reducat & diſponat illud: ideo vipera dentibus perſtringit maris commiſſum roſtrum furore libidinis.Deglutimus enim multoties,os que madeſcit, exhorreſcimusque imaginatione vehementi rerum acrium accidorumque phantaſia,dentes iniicere cupimus mordere, illoſque firmare,ęquare præſura expurgare ab humore ſpiritu & ſanguine quæ inæqualiter confluxere motu inęquali facto,vt dum papirū calamo abradimus & in alijs acuto ſono inęquali os dentes mole-

molestantur eo inæquali stridore caput ergo maris in coitu quas sat trucidatque vipera ex rostro caput conquassante, quo interijt mas postea, qui& totũ caput inserere potest in os fęmellę, & committit rostrum quo perijt caput: hæcque voluisse Plinium & Hieronymum ibi: quo Plinius sic fassus est lib. 10. c. 62. viperæ mas caput inserit in os fœminæ, quod illa abrrodit voluptatis dulcedine, abrrodere enim dixit, & quassare ex parte scilicet, & ex rostro, solum multoties, eoque quasato caput demollitur otium structura communi, non amputare semper. Hieronymus vero qui ex Plinio, hæc discerpsit, sic inquit eo loci dum absoruet semen fœmina, masculi caput excidit, idest destruit, non enim ibi excidere rescindere amputare vè notat semper, sed destruere, quod inter alia excido, notat. Cicero. 2. officiorum in Catone quomodo Carthagini, male iam diu cogitanti bellum inferatur, multo tempore ante denuntio: de qua vereri non ante desinam, quam illam excissam cognouero. Idest destructam. Imo suspicor nil aliud ac Plinius dixit, ijs contineri, destruere scilicet & structum caput euertere. quassareque non rescindere solum, aut præscindere in coitu hæcque multoties contingere, neq; enim perpetuo sic coire hæc animantia, sed tunc, cum furijs venereis aguntur & vrgentur nimis, stimuláturq; acriter, & si ora cõplicẽt semper linguas & rostracapitaq, multoties, nõ sẽper quassantur, nec abscindũtur quassantq, solũ fœmellæ marẽ lasciuiores ferociores, nunquã mas fœminam mitior, suauior. Quod vero ij ipsi autores sustinent de oris conceptu, oreque concipere fœminas & mares ore semen eicere, non minus explicandum venit, cum viperæ, tam mares, quàm fœminæ, vtero polleant iuxta suum sexum quælibet genitalibusque integrentur, nõ secus ac serpentes alij destinata parte, & generationis obtineãt instrumẽta, cõcinna & cómoda formata integra in vẽtris limitibus, ijsq; cócipiant, coeant cócubãt, mutuis amplexibus, vt Arist. dixerit hæc coeuntia, videri vnũ corpus biceps; amplexantur vinciũtur adeo, tum nõ ore vtero imo deponũt & excubant fœtus retinent seruãt & ordine quo suscepere excubãt qua cõcepere parte, ea exonerãt vterũ enitũturq; & pariũt salacissimæ viperæ, alias frustra natura cõdidisset vteros maris & fęminę & superflue satis, quorũ nullũ erat futurũ seruitiũ aut vsus, quæ cũ cõcipiãt vtero & genitalibus coeãt vt ijs mõstrauimus, ore so- 10
lũ semẽ adaugẽt & veneno afectãt, simul cũ oris succo, in vterum emittunt

emittunt, non purum ne lædat animans,quam amat perditiſsimè vxorem, aut marē illa ſi ipſum eiaculentur purū & ſincerūvt ſeſe perdūt ſi ſe iciāt aut veneno extra vias natura paratas ſeſe cōtingāt cruoris inſania,rabie percita.Cōſtricta imo in coitu inſe ipſis vt è fele in os veniat illud vijs communibus in dētes diductis,de quo latius infra,laxa & diſtenta coeunt porrecta plicata adſtricta,hoc vero deſcendenti ſucco prurrigo excitatur ſenſusque titillationis & dulcedinis,in vijs quas percurrit ad vuluam vſque ex ore animantis,eo ſenſu præditis,quò & ſeminaria vaſa ex inde protenſa cum ore continua,(videre eſt diſſectione facta anotomia internorum) viuificant ijs vipereum venenoſumque ſemen efficiunt,iuxta naturam animantis reddunt , cum virus & cruor capite contineatur,vbi reſidet malitia & virus in ijs,ſuctu & tractu venenum attrahit virusque vterus vicinus pectori,plus multo quam in alijs naturæ viuētibus,patet ſupra,ex Ariſtotele & alijs, vijsque communibus in guttur & fauces diſtentis & extenſis , in ipſum,ſugit illud vulua quo inficiat & perficiat ſemen ritu animantis,& ſi ſemen commune vtero condat ſuſcipiat retineat,venenum ore ſpiritibus halituque eſuctu atrahit,quo foueat ſemen viuificet perficiat reficiat,vt ſit viperæ tandem, fortiſſimaq; coitus tempore imaginatione ore & capite,motis humoribus & ſpiritibus illoque humore commoto veneni,alterant ſemen in vterum ijs miſſis,ideoque ore concipere ſemen dicuntur,ideſt virtutem prolificam fæcunditatem venenoſumque ſuccum viuificantem ſemen iuxta animantis ritus.& hæc ſenſere autores : eſt ſine ijs infęcundum ſemen inutile vanum in viperis , quo ſtruxit natura vias ex ore in vterum vt ſeminali eo humore venenato ſemen vteri fęcundaretur, viis in coitu illis reſeratis tracto , quo non oblæditur, & ſi ſugat eo tempore,quod non in cor in vterū, imo eueniat excitato titillatu & blando ſenſu prurriginis communibus vijs ſeminariis ex ore ductis in vterum ipſum, alias læderet virus ſi alia contingeret,ſucci enim deſtinatas ſedes præuiſas natura & præparatas,& venena,non nocent, ſecus alia imparata & communia officiunt offendunt, bilis enim & alia in proprijs receptaculis ſine noxa eſſe conſtat,hinc dixit Ariſtoteles ſupra nulli animanti,vterum cordi viciniorem adeſſe,altiorem magis & ſurſum ſpectantem nulli, ori propinquiorem leuatiorem. Hocque fit vt ſemen vtero conceptum vt & ſuſcipiunt alia viuificent &

ficent& prolificent,femenque verum prolificum & fęcundū ore constituant,nam semen vsque dum fæcundum est & prolificum non semen sed æquiuoce dicitur tale cum vero semine,semen verum ore efficiunt,suscipiuntque ideo ore &concipiunt vipere viperinam sobolem,semen enim quod prolificum non est æquiuoce semen esse docet Aristoteles.3.de historia cap.5. Afficitur vero incredibili voluptate salacissimum animal,seminis excretione mordacis,& acris,flatuosi,& tumidi,veneni acrimonia & stimulatione infecti,quibus parastates & vasa seminaria percurrendo prurrire facit,sensum quod titillationis intensissimum inferat acrimonia veneni,alterati prius immissis ore spiritibus venenosis & humoribus acribus, quibus fit acre & mordax irritans stimulans,semen vero acrius & mordacius maiorem inferre voluptatem & titillationem maiorem in tactum cōstat, vt cum viter animal maiorē molestiā,dū excernit illud,maiori voluptate afficiatur eiaculatu hinc vti præcipimus frigidis & impotentibus,acribus salsis.prurriginosis flatulentis,irritantibusque rebus , vt irruant in venerem dum licet & quando licet,nuptis, docet Galenus.6.de locis affectis cap.vltimo,à quo reliqui placitum arrepere omnes,neruos ergo & vias quæ in vterum implantantur percurrens prurriginosus humor ex ore in vterum titillare facit & mira voluptate afficit prurritu illo percurrente ipsa, vt & seminis eiaculatione ebriæ & baccantes prurrigine & voluptatæ illæ illarum partium,alienatæ quasi raptu & exthasi comparis oblitæ maris immemores,rostrum quassent multoties viri & caput,rapptu comprimentes suggentes succos titillantes & prurriginosos, quosè mare sugunt & alliciunt fœmellæ,quibus à mare deglutitis suctisque semen fœcundum & prolificum efficiunt verumque semen,rabie rostrum maris quassantes & caput non minus si committat ori fœmellæ ille,conterentes furijs,hinc Oratius lib. 1.Oda.13. Vror seu tibi candidos. Turparunt humeros immodicæ mero . Rixæ siue puer furens impressit memorem dente labris notā, torquebatur enim & odio & amore pueri riualis, Lydiæ pellicis scimus enim quantus sit furor & ebrietas quanta huius affectus.

De du-

De dubijs quibusdam scripturæ sacræ in natura viperea.

CAPVT III.

fr

Ificilem nimis,satisque abstrusum locum adduximus ex Iob.20.c.de viperino morsu vbi sic inquit.Spiritus Deus,Iob nomine. Diuitias quas deuorauit euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus,caput Aspidum suget,& occidet eum lingua viperæ.exponēs quæ sit apud ipsum portio impij.Vbi minatur scęlestes homines & obstinatos,viperina lingua,venenoque atro & diro huius animantis,metum incutit lingua sęua & crudeli,cum 28.Actuum Apostolorum sint hęc scripto.Cum congregasset enim Paulus, sarmentorum aliquam multitudinem,& imposuisset super ignem , vipera a calore cum processisset inuasit manum eius,vt vero viderunt Barbari de manu eius pendentem Bestiam,ad inuicem dicebant,vtique homicida est homo hic,qui cum exierit de mari,vltio non sinit eum viuere,& ille,quidem,excutiens bestiam in ignem, nil mali passus est.Quibus non lingua,dentibus imo & maxillis cruentibus, & veneficis inuasisse Paulum,manumque apprehendisse videtur edoceri:cum quod illa semel atque illum aprehensit ,si id sola lingua efficeret ea contracta,vt per naturam contrahit vulnere illato si lingua icat,aut agræditur vt loci Iob colligitur,decideret illico & non penderet,vt pependit librata acre,vt esset opus illam excutere,in ignemque proicere,vt a pēdenti bestia absolueretur tum noscent omnes facilime id,qui linguam viperę paulo atentius considerauerint,quæ nec extra os venire potest,dentes ve excedere,aut adextra porrigi membranis detenta vndiquaque illis deuincta,(attulimus supra)nec & si posset externa petere,icere aut vulnus inferre valeret,cum lateribus vndique compressa sit& cuspis eius capillamentis plurimis mollissimis inuoluatur nō secus atq; lanę floculis cōuolutavt impossibile iudicetur posse quē piā petere vlcere inflicto,blandissimis capillamentis circumsepta,quibus si aliqua posset semel subire,carnē ve intrare,aut quod uis alterū,illico pondere totius corporis rueret,vt non esset opus excusione concitatoq; motu ictæ substantiæ,vt excussit Paulus: præser-

prȩsertim cum maxillis & dentibus prȩsura dentium obsignata, constet quæuis rabie affectatas tenere illas, non lingua cutere, vt periculo facto multoties intra vasa vitrea detentis viperis irritãtes vidimus & conspeximus, quod norunt venatores captoresq; earundem, qui lingua extracta detractaq; radicitus, forcipibus, vipera apprehensa ex capillamentis exertis ad externa per vices, dentibus relictis solum venenum effundentibus obsignatis caninis, in arrepta rerum apprehensarum substantia sine lingua pédere dentibus & maxillis morsu experiuntur pasim. Arist. 9. de historia c. 29. viperam deuorare scorpionem refert in pugna & duello, nonque lingua icere, dentibus imo, alias voraret ingereretque non deuoraret. Plinius libro. 11. c. 37. sic. Dentes viperæ gingibis conduntur, hęc eadem prȩgnans veneno, impresso dentium repulsu, illud difundit. idque clarius docet res ipsa cum in morsu dentiū præsuræ & vestigia appareant supersintq; manifesta semel ac dentes immisit & eiecit, Paulus AEgineta vero, loco citato; AEtius, & reliqui dum signa morsus fœminæ & maris, in hoc genere distinguunt, fœmellis morsibus dentium puncturas quatuor adesse enuntiant, maris vero binas, quod dentes quatuor fœminæ insint canini dicti; maribus duo, vt fœmellam in hoc genere deteriorem & vulnerum numero & veneni potentia diiudicent docet Aristoteles locis adductis, & 4. de partibus c. 5. viperas, vt & serpentes reliquas & piscium plurimos, non dentire cibi conficiendi præparandi vè causa, imo causa tutellæ & defensæ vitæ animantium, armorumque loco eisdem impertiri, serpentibus vero porosos nimis adesse molles & faciles cauos vt quam citissime putrescant emortua vipera, qua viua siccissimo conseruantur veneno, secus deciderent: viperis iecur, vbi bilis venenumque recoquitur, circa guttur est, vt & viscera reliqua (late supra diximus antea) cui nectitur vesica bilis & veneni sedes, igneusque humor causticus exurens & septicus, Iecur ad finem cannæ pulmonum inseritur & asperę dictæ arteriæ, hęc illis omnis diuisa & disecta ad finem vsque est, per quam e iecore ascendunt de Cysto fellis, venulę duę; quæ per arteriam repunt, quarum rami & soboles, postea suborta, circa fauces diseminatur in ramos diuersos, quorum pars in linguam terminatur diseminata ibidem, pars reliqua in dentium radices tendit in fauces, vt tãdé in vesiculis quibusdã cõtétis in gingibis euanescãt & terminétur

Ia

quæ dilatantur & comprimuntur, vt petit occasio bursarum more, dum vrgentur rabie compressis interim & reclusis furore, vindictæ cupedia, tamen deglutientibus, compressis & in se constrictis ne venenum deglutiant & suggant, suctu enim aluntur serpentes omnes pręcipue, conteruntque nõ mandunt, sed ingerunt, comminutione quæ vorant non masticatu, cũ dentibus molaribus priuentur, vt quasi integra videantur ingesta, comminuta & exessa cum sint; hinc rabie percitæ viperæ, dum coguntur mordere, & inijcere dentes, comprimuntur & contrahuntur in se se, postquam vt hostem pertingerent se dilatarunt prius primoque occursu, contrahuntur vt mordeant bilemque exprimant in ossę dum, caninos incutiunt dẽtes, & ijs solum mordent quos præsignant reliquis coadiuuantibus, postquam hos infigerunt primo, eminentiores simul & prominẽtiores, quibus est prius ire in obiecta quæuis, contractæ & retractæ in se dum incutiunt morsum, bilem & recoctum venenum regurgitant ore lingua capillamentis vesiculis gingibarum apertis præsura & patentibus, dentiumque poris & cauitatibus, semel ac retinet dentibus prius iniectis, euomit virus præssura & compressione facta, rabie percita, compressis dentibus, maxillis, & gingibis, ore toto compresso venulis constrictis retractu radicem versus, vt oscula pateant & reserentur, bilem vt exprimant, imo tanta rabie præmuntur multoties, vt in distans eiaculentur virus, linguaque & expuant expressum semel, & compressione effussum in os, quo venenosa dicuntur eiaculãtia virus, ijs omnibus autoribus est videre, præcipue Diascoride vbi supra & Galeno libro ad Pisonem, Paulo & AEtio, ijs virus refundunt, hoc ritu & ordine, ore, dentibus, lingua faucibus, rabie agitatæ, non secus ac nos dum rabie afficimur vrgemurque omnino, dentes acuimus, qui rabie incalescunt, hinc abit in adagium in dicaces & detractores, dente viperino deterior, non lingua, quod venenum dentibus effundant, vnde Ouidius.3.methamorphoseon, vt potentiam ferocitatemque summã illius formidabilis serpentis cadmici præfingeret, horrendumque venenum vipereis dentibus munitum hiperbole facta canit his. Pallas adest motæque iuuet supponere terrę. Vipereos dentes populi incrementa futuri: & 10. eiusdem operis, dum se excusaret à crimine descensus in infernos Orpheus sic. Causa viæ est coniux in quam calcata venenum vipera diffudit, vt subita morte interijsse

tijsse potentissimo veneno enuntiaret Euridicē amantissimā, quibus nescio an alonginquo veritatē olfaceret, cū viæ inferorū causa, extiterit serpente læsa fœmina Hæua, & vtinam prçterita renuntiemus solum, est videre in Apris Elephātibus Taurorū cornibus, rostris auium, & animantium vnguibus dentibus agitatis sæuientibus excādescentibusque ira, hæc omnia incalescere, nos constringimus prçcordijs excandescentes, quibus contractis vapores & humores in caput ascendunt & remittimus, quibus replemur offuscamurq;, qui caput & rationem perturbant, inficiūt sensus, inquinant, & affectant obscurant ira, hinc os ira commotis amarescit & bile perfunditur, præcipue bile abūdātioribus biliosis natura, cum constrictione præcordiorum & epatis, bilis regurgitet & in os resudet per poros corporis & communes vias bilescit in ira, amarusque sentitur sapor, & bilis regurgitat, dentiumque præsio est noxia venenosa & mortifera, in cane & homine chachochimo, passim est videre & multoties visitur, sic viperis commotis rabie contingit infectio, inficere & officere, animantibus rabie sçuientibus, tenuioribus effusis succis actiuioribus igneis compressione emissis, bile sanie, & spiritu tetro effuso per poros, venenosior magis, virulētior, lætalior, vt tenuior, actiuiorq; natura, vt naturæ ignis, subtilior, agilior, potētior, vt ignis natura est efficatior alijs actione & opere: nō deniq; mordet lingua vipera, sed caninis dentibus plagā infert, & infligit vulnus, dēte petit, & si diffundat venenū lingua & alijs, vesiculisque dictis, plenis cruore ad radices dentiū, quæ apperiūtur & recluduntur ad tēpus compresione & tensione, fibrarūque in hæc ipsa cōcurrētiū insertarū ope, quibus reseratis virus effluit pallidū colore sub viride, dulcissimi mellei saporis (mirabile dictu) naturæ fallacissime & versutæ, quasi gustus suauitate inuitet illud cui malitia & dolo excidium & mortē tristissimā parat: muscis solum (& id scitu dignū) innoxiū & impotens discrimine facto multoties eiaculato veneno vipera irritata lacessitaque omnino, illoq; esucto impune ab hoc solū genere animantiū pluries periculo facto me 15
presente, muscis cōgregatis dulcedineq; illectis illius, quarū nulla perijt attente cōsiderātibus obseruantibusque corā plurimis, grauissimis viris, qui testes huius euētus adfuere. Nec Iob dixit mordebit iniquū viperç lingua, sed occidet dixit veneno effuso, quod lingua eicitur deterius alijs animantis partibus, quod plus susci-

 piat, vt

piat, vt natura laxa mollis spongiosa, maioréque communionem cum Cysto fellis, & bilis obtineat cõmertiũ maius cũ visceribus & veneni sede, arripit maxillis & dentibus, venenũ reiectat lingua & virus fatale, ex hac enim in dentes & alia cruor repit & venit, meatibus ex lingua in alia regurgitat virus, quibus occidet lingua apprime dicitur veneno horrido & si præmat dẽtibus viã externat apperiat, vt venenum subeat intret interna, vt succos inficiet sanguinem & alios vt in cor subeat, succis immissum, vijs humorũ & vasis, in vitæ arcem corq; ipsum inuadat, motu enim venenũ calet inflamatur ignescit & semper in deterius abijt, mouent enim serpẽtes linguas perpetuo & magis vipera, vt capite de Angue monstrauimus satis partibus reliquis, quo lingua occidit magis alijs tenuato veneno, veneniq; effusione & si morsus dentibus exerceatur, vnde cũ vestigia & presuræ dentiũ supersint, vulnusq, post veneni iacturã, malum in illos reijcitur in vlcera & vulnera, cũ hæc solum sint perniciosa, quod viã externant licencioso veneno. lingua vero longo tẽporis tractu leuiter tamen pũgit & iccere potest quandoque & laxe nimis, capillamẽtis ætate prçduris aculeo indurato, vt anguis, at dentibus infligit vulnus, & si lingua magis officiat viru, quo dentes viã parant, venenũque diffundunt, at ex lingua illis venenũ suppeditatur, eicit lingua copiose satis eiaculaturque & in distans multoties mittit cruorẽ, vt è longinquo noceat distantiora adhuc, quod vt notaret Dei spiritus, impijsque periculum renunciaret vt cõuerterentur, dixit occidet eos lingua viperex a longinquo adhuc peribunt, vt minus præcauere posint noxam vitareque illi. Nõ minus dubij illud af-
14 fert quod Isaię. c. 30. adducto cõtinetur, esse scilicet regulos & viperas volantes, plenũ imo difficultatibus est, quæ sint viperæ eæ alatæ regulique volantes, de quibus init sermonẽ Spiritus Deus eo loci, quæ & si perplexa videantur abstrusaque nimis, vt tamẽ possimus intricatã hanc & difficilẽ controuersiã enodare notandum venit, viperã continere subse, & vulgares nostras notissimas & vltra speciẽ quãdã, dictã iaculus, quã vocat AEtius cencritẽ & acontiã, quod veniat è capite quasi incẽtrũ imminuta, & in acutũ desinat, aut quod vẽter eius sit coloris milij dicti græcis Cẽchrios κεγχρος Acõtia vero à verbo greco ακοντίζ hoc est iaculor, dicũtur enim Acõtiæ & cometes ocyssimi volatus, quod more iaculorũ vibrẽtur rapidissimi, vt docet Plinius lib. 2. c. 25. & acontiõ dictus

est filius

est filius Lycaonis, quod iaculis fuerit potétissimus, refert Stephanus. Et aconitũ venenũ quod iacula eo tingerétur mortifera, de hoc vero serpente, & vipera, sic AEtius scriptũ reliquit Tetrabiblio.4.serm.1.c.27. Céchrites serpés est magnitudine duorũ cubitorũ, figura auté crassa in tenué abeũte, colore viridi, maxime iuxta aluũ, vt miliũ colore referat, vnde Cenchrias, hoc est miliaris appellatur. Aiũt etiã (subdit AEtius) hũc se ipso fortioré fieri dũ milium floret, huius virescétis floribus mansis in terram decissis tépore veniétibus, cęterũ vbi se ad lędédũ parat, extédit se ipsum, ac veluti iaculũ vibratũ, corporibus inuoluat, hocq; modo verberat à cuius morsu, omnia quę devipera dicta sunt sequũtur & si grauiora, remediaq; eadé, quæ ad viperæ morsum cõstituit, parat iaculo morsis, quibus cõstat, cũ iaculi veneni accidétia, & effectus sint eadé, & eisdé remedijs cũ cedant esse eiusdé rationis & formæ, cũ effectibus & accidétibus viperæ. Viperãque & iaculũ nõ differre natura cósentire imo iaculũque cenchrité acontiã serpété vnũ esse & viperã & specie viperæ cõtineri, iaculosq; esse viperas veneno potétiores solũ, reliquis idem, vt isce patet, docet idé Auicena eisdé quasi verbis lib.4.fen.6.tract.3.c.40.& 44. Paulus lib.5.c.18.ijs.si Cenchrius nocuit, morsus eius viperæ similis est. AElianus lib.9.c.49.idem Plinius lib.8.c.23.deniq; est iaculus vipera, eiusq; natura cõtinetur illa deterior veneno & noxior, iaculus vero viperaque hæc, volat aere & volans dicitur ab omnibus autoribus, hinc est vipera volans, & locus Isaiæ.c.30.intelligitur de hac vipera vbi dicitur. In terra tribulationis, & angustiæ ex eis regulus, & vipera volãs. de regulo capite de Basilisco dicetur, quod vero iaculus vipera volet patet primo verbis adductis AEtij, velut iaculũ vibratũ corporibus inuolat iaculus, Lucanus li.9.sic dũ miserias, mortesq;, quas passus est exercitus Catonis in Africa enarrat venenatorũq; illius climatis morsus quibus plurimi interiere tristissima & infelici morte venenata dinumerãs, inquit. Et natrix violator aquę iaculiq; volucres, quid clarius, Plinius libro.8.capit.23. sic, Iaculus ex arborum ramis vibratur, arboresque ascendit, nec pedibus tantum cauendas serpẽtes, sed & missili volare tormento more pilarum excussarum è bombardis, & archibucibus, idem Auicena, AElianus, Galenus de Theriaca ad Pisonem, capite.5. Tum vltra est hoc valde notatu dignum, animantia aliquot præcipue insecta & præcordijs præcin-

 cta, com-

cta, comprehensaque locis calidis regione æstuanti cóstitutione que humida pluuijs & imbriũ tẽpore, flante austro & zefiro spirã te, præcincta hæc, humiditate retenta circa exortũ alarũ in pręcordiorum præsura & parte succinta, calore ibidẽ vegetiori vnione & cumulatu, detentaque vditate loci angustia & cóstrictione prę
15 cordiorum, multoties alis pennatis cutaneis ve aliculis insigniri aut mẽbranosis, formicis contingit passim calida & humida temporis statione, circa præcordia quibus erũpunt alæ, piscibusque loci humiditate, & perfectioribus plures salubrioribus agilioribusque, tũ auibus quæ in aere humido & calido elemẽto degunt increscunt alæ plus multo, præsis & detẽtis apud nos terræ siccitate alteratis & aquæ vaporibus frigidis impedito exortu caueis & locis imis, vt 1. c. huius operis latius diximus, quo Megasthenes lib. 1. c. 6. refert in India serpentiũ plurima genera alata oriri, loci humida cóstitutione & calida, idẽ refert AElianus lib. 9. c. 41. Policletus eadẽ lib. 3. 5. c. Scorpiones alatos, angues, viperas, iaculos, aspidas narrat. Pammenes idẽ opere de venenatis animãtibus, refert serpẽtis indis oriri bicipites alatos & pedestres ad caudæ regionẽ, sic nititur æmulari serpẽs, perfectas liberas cœlestesq; aues, vt iã supra sensu tropologico diximus. Cicero 2. de natura Deorũ sic. Ibes aues maximã vim serpentiũ cóficiũt, auertũt pestẽ ab AEgypto, cum volucres angues ex vastitate lybiæ, vento Africo inuectas interficiũt. Vocauit angues volucres pennatasq; dicit, Psal. 148. Dauid inuitans omnia, laudes vt debitas Deo redant, cũ de alijs dixerat subdit. Bestiæ, & vniuersa pecora, serpẽtes & volucres pennatæ. vbi epicthethon illud ad aues, non refertur solũ, cũ nulla sit auis nõ pennata alata scilicet, ibi enim pennata hoc notat, penna enim alã significat omnem, quo nescio cur imponeretur auibus, vt aues inuitaret solũ pennatas cũ omnes tales sint sufficeret dixisse aues aut volucres, imo ponitur serpentibus, serpẽtisq; filios vocat in laudes, qui cũ serpẽtes antea essent & reptassent, reperẽtq; serperẽt sine pedibus, modo alis subortis baptismatis vditate & gratiæ rore charitatis tepore & estu, Christi aduẽtu alis subortis, qui reptiles erant serpẽtesq;, laudẽt Christum quos pennatos iã, auesque liberi volatus & serpẽtes pennatos vocat, nõ omnes serpentes, nec reptiles eo Psalmo, non terrestres, sed pennatos in gratiarũ actionem. Vidit & Plinius serpentes varios alatos, & alij videre, & si vltra naturam, vt supra naturã filij serpen-

filij serpentis alati & pennati fuere, gratiæ rore legisq; Euangelicæ succo & vditate: imo contingit hoc multis rerum generibus, quis nescit ex bombacium cadauere sericisque vermibus, renasci alata quædam, humida putrescenti substantia, tum fumo spirãte efumante lichinio, papilionem alatum Hepiolumque oriri passim, serpentes dracones alatos vidit Lucanus libro. 9. Volare pisces aliculis scimus & saltu nõ spatij minimum percurrere, hinc ergo Isaias eo loci cum Hebræi confugerent ad AEgyptios, Deo vero inconsulto, vt mentitos Deos consultarent, quasi non esset Deus in Israel: propheta graues enuntiat afflictiones, ignorantes que & insipientes eos vocat, quod ad vana & fallacia confugissent numina, terramque inuiam venenosis refertam animantibus discurrissent & peragressent, supellectilemq; preciosam, lautã & copiosam ad AEgyptios deuexissent, qui vt eorum væcordiam & prodigalitatem notaret, vocauit eos eo loci, Onus iumentorum Austri, substantiam enim AEgyptis infidelibus commissere confugere ad AEgyptios onusti omni speciosa supellectili, sarcinis copiosissimis onustissimi vt deferre solent iumenta Austri, iumẽ 16
tum enim vt docet Aristoteles. 1. de historia. c. 6. de omni animãti dicitur, cõmuni significatu, quod sufficit & iubat oneri gestando, vt equum, mulam, asinum, Dromedariũ, Busanum, Chamelũ, & reliqua eiusmodi comprehendat, quæ iumento adiumento vè oneri esse queunt, & si de asino principaliter intelligatur qui tribialior communior simplicior & facilior est, qui cum pandus sit natura, & væcors, rudis, & tardus, capiteque maximo polleat inter omnia animantia, capite minus vtitur reliquis alijs, estque illi minoris vsus, formicæ minimo, estque peruersi adeo auditus, vt cum omnes molestet & obtundat rudiens, adeo est musicæ & concentus ignarus, vt rudire non desinat, si incepit semel, etiamsi lacesitus virgis aut stimulo percusus, sic demulcetur suaui illo sibi cantu & rudimento illo dum orcat, vt vi maxima desistat rudire, quo dicitur per Ironiam tanquam asinus ad lyram. ideo retulit hos Isaias asinis austri, quod peruersi essent auditus sermonũ Dei & quod capite & iudicio impotẽtes essent, ac si non esset Deus, in Israel cum ad fraudulentos AEgyptios confugissent, vt iumenta austri pretiosa omni supellectili onusti. Austri vero iumenta vocat, quod auster Palestinis callidissima pars sit, quę spectat ad Africã & Nubiã è Palestina, calidissimis vero regionibus, fortissimos

generat asinos, docet Aristoteles. 3. de partibus. c. 4. vbi ponticam regionẽ & Scytichām, asinis carere ob frigoris inclementiam & rigorem refert, frigidumque esse animal & metu potius quam potentia onera gestare, cor enim maximum obtinet amplissimorũ ventriculorum, quo exhalant spiritus calidi, sunt corde frigido frigidi & melancolici defectu spirituum, quibus adest lætitia agilitas, & hilaritas facili eorum motu. in Achaia vero Archadia & alijs calidis cœli regionibus, docet ipse, tum Plinius libro. 8. cap. 43. robustissimos fieri & fortes Vocauit ergo iumenta Austri Hebræos, quod onusti diuitijs substantiam omnem humeris gestauerint AEgyptijs, & regionem percurrerint plenam regulis leonibus & viperis volantibus, stulte & inepte.

De literali sensu & mistico, in locis Scripturæ sacræ, quibus Viperam compellat.

CAPVT IIII.

Lurima Sripturæ loca varia & diuersa intricata & per-
17 plexa satis, dictis adductisque sententijs, de natura viperea, genimine eius & sobole, illustrari queunt & ex tenebris in lucem reuocari, inter quæ elucescit primo locus ill Lucæ. 3. Vbi Iohannes, turbis quę conuenerant, vt baptizarentur sic fassus est. Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à vẽtura ira. facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere Patrẽ habemus Abraham, dico enim vobis, quia potens est Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Vbi cum de baptismate sacro exhortatio esset, qui est secundus ortus, secundaque natiuitas, quo ibidem dicitur. Nisi quis renatus fuerit denuo non potest videre regnum Dei. Et cum dubitasset Nicodemus, quo modo potest homo nasci cum sit senex solum rei modum addubitans, & inquisijsset, num quid potest in ventrem matris suæ iterum introire, & nasci? Respondit Christus. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritusancto, nõ potest introire in regnũ Dei. Merito vocauit eos genimina viperaum. Quod aquas sectarẽtur serpẽtis filij & viperæ venenatæ, irę & ferocitatis progenies (ira & inuidia serpẽtes gliscũt cõtinuo & iciũt) ad baptis-

ad baptiſmũq; cõfugerent iã veneno depoſito (quo ſe aliosq; inquinarunt legis peruerſione,reproboq; præceptorũ ſenſu prius,) vt eorũ æſtus ſqualioresq;,peccati reatus ſedarẽtur renati inſpiritu,nõ ſecus ac viperina progenies,vipereaq; natura dũ venenum diffudit,aliosq; infecit & ſe illo,in aquis ſubmergitur proijciturque,vt tẽperetur humeſcat ſquallens exuccisq; natura , ſic illi vt arefacta iam veneno peccati ſubſtãtia,gratiæ rore aquis ſacri fontis vderet & conſiſteret,ne in puluere euaneſceret illa,(eſt ſe homo puluis ſolũ & natura omnis nõ irrotata deſuper)aquas quæritabãt,quo ſciſcitatur Iohãnes quis docuit vos fugere lauacro hoc à vẽtura ira?vt fugiunt ignes & æſtus morſu facto viperæ earumque fœturæ aquis immerſæ(diximus ſupra,)tũ quod ſecũdo ortu eſſent naſcituri eſſetq; illis opus renatu alio nõ ſecus ac genimina viperarum exortu duplici in lucẽ veniunt visq; naſci oporteret eos ſic cõpellat,quod prius ſerpentis &Dæmonis vtero continerentur peccatiq; quo fouebãtur generebanturq; infecti , intra ſerpẽtis viſcera venenoſa & deformia,iã poſtea iterum erat opus ortu alio,vt in lucẽ prodirent viui,cũ prius ſolum ſerpẽtis ouuis peccato,eiusq; fomitibus ſeminibusque concluſi tenerentur viuipari vt in lucem Chriſtum prodirent , prorrũpereque poſſent, ſecũdo ortu viui vitales & renati,fugiẽtes venenũ virusq; corruptæ & infectæ naturæ matrisq; inquinatæ poſteritatis Adami.poteſtenim Deus dicitur eo loci ad literã,de lapidibus iſtis vbi viperas excubare diximus,ſuſcitare filios Abrahę cũ enim viperę ſaxis lapidibusque excubent & habitẽt, dixit poſtquã genimina viperarũ cõpellauerat illos,poſſe Deum ſuſcitare de ſaxis & lapidibus, de viperina natura & ſede viperea,in filios Abrahę amantiſsimos Deo, ſecũdo ortu & renatu illo:de ſaxis & lapidibus de duritie & obſtinatione,quibus condebãtur reprobo ſcripturæ & legis ſenſu vitiorum malitia,obſtinati reuelles & duri,quibus vterus tam fœmineus quam virilis,laſciuia & concupiſcientia affectatus,cor erat,eſt cordi annexa,viperis vulua illique hæret contra ac omni animanti,carnales laſciui ſectantes viperinum appetitum & venenum quibus erat cor vterus affectus & paſſio.eſt affectatiſſimũ inter omnia animal vipera iraſcibili & cupedia ſumma acta.quo Pſal.57.Etenim in corde iniquitates operamini, in terra iniuſtitias manus veſtræ cõcinnant,alienati ſunt peccatores à vulua errauerũt ab vtero,locuti ſunt falſa, ſi ergo vere iuſtitiã loquimini

recte iudicate filij hominũ?Cũ sit illis vterus & cõcupiſciẽtia cor, in corde iniquitates operabãtur, & iniuſtitias: alienari ab vtero, & errantes vterũ quo continebãtur Eccleſiæ, & iuſtitiæ originalis rationis & legis, eſt vterus rationalis, ratio lex iuſtitia, quo vterũ errauerunt ingreſſi ſerpentis vterum viperinumque, qui inficit cor, ſitu & vicinia, cum tamen nullum animans vterum diſtantio rem à corde obtineat, atque homo natura & ſitu vt mõſtrauimus illeque cum eſſet continendus remotiori omnium vtero, tamen cordi viciniorem ſubijt viperinum inter omnia animantia, vt deformis monſtroſus oriretur vitio & culpæ malitia, ſitum iuſtum quo erat conſtitutus ille amittens & deſerens, vtero infami viperino receptus, quo erat opus renaſci petraq; ſeruari & tueri, vt viperarum progenies geniminaque efficiunt vt viuant, ſemel lucẽ experta, terram aufugientes terrena & fugacia. Petrã inſectantes renatu & habitatione. Petra autem erat Chriſtus qua in lucem ſunt editi. ſubdit Lucas ſecurim ad radicem arboris adſtare nuntiatque id geminibus viperarum cum ijs occultentur & lateant, vt diximus dum fugam parant, quandoque arborum radicibus & cauitatibus viperę & ſerpentes reliqui, vt drinus ſerpens græce inde compellatus, quod quærcum radicibus occulatur græcis δρῖνος drinos, ideſt quærcus, ad radicem, qua ſugit terrena ad appetitum quo terrena efugimus, radix noſtræ miſeriæ & ruinæ, ad hanc radicẽ ſecuris eſt poſita, vt recindatur Chriſti doctrina & lege gratiæ, quibus & inuitat mortales non ſolum minatur. de cuius ore enſis, & ſecuris prodibat verbo virtutis ſuæ & veritatis, non ſolum ſupplicij, doctrinę imo & miſerationis. Cum vero natura ſeptum dictum treſuerſum græcis φρένας phrenas, ſeu ratio dictus, interpoſuerit cordi & epati, ne cor ſedes virtutum omniũ centrumque vbi terminantur virtutum aliarum opera, affectibus concupſcibilis diſturbaretur, docuit Plato in Thimeo Gal. 3. de placitis, & de locis. 5. c. 4. & 3. de morbis vulgaribus commentario. 2. & 3. Vt cor vaporibus nutritionis, quæ in ventriculo & epate fit & viget non officeretur, fulciuit hoc ſepto & circumuallauit natura illo, neceſſariũ adeo vt eo læſo vitietur ratio delireta; animal & erret, vt ijs locis patet, cordis vicinia & annexu cũ illo
18 & capite, ſubſtãtiæ dẽſiſſimæ vt tenuiſſimo ſolum poſſit inflamari ſucco calidiſſimo & tenuiſſimo, adeo vt ęſtu nimio ibidẽ eferueſcẽtis humoris caleant & flagrent hæc incẽdio delirent & deſipiãt

quo eſt

quo est ratio dictus, & cũ hæc septo distinxerit in omnibus animátiũ generibus natura in viperis nó intercepit, hæc imo in natura hac est videre confusa omnia communia indistincta confudit illa, vt hęc illis vitientur coinquinenturque situ & actionibus, nó secus ac Asellus piscis, cui cor ventriculo continetur, & phalangium araneaque quæ os ventris medio consitum habet, vt docet AElianus libro. 3. c. 36. de quibus Paulus ad Philippenses. 3. cap. Multi enim ambulant quos sæpe dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi quorum finis interitus, quorũ Deus venter est, & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt, vt viperæ genimina scilicet confusis visceribus terrena habitantes ad Romanos. 16. subdit, Huiuscemodi enim Christo Domino nostro, non seruiunt, sed suo ventri cum adhuc gentes cognoscant idolatræ non ventri imo Deo inseruiendum esse. eoq; hominem diferre ab his quibus ratio denegatur animantibus dixit Sallustius ijs. Omnes homines qui se se student præstare cæteris animantibus, summa ope niti decet, ne vitam silentio transigant, sicut cætera animantia, quæ natura prona, atque ventri obedientia finxit. tum & genimina viperarum eos vocitat, murenas scilicet vt diximus, quę patrem viperam fortem & illustrem appellant illis inutilem, cum debiles sint enascantur & impotentes. non secus atque Hebræi Abrahamum Patrem proclamãtes, id sufecisse satis sibi concredentes malitia pleni & infecti veneno fęminei & molles murenę, ac si exgenere Abrahamo iustificarẽtur. tum & locus ille constat Matthæi. 12. cap. Vbi Christus pharisæos adulteros adulterantesque scripturæ sensum ijs lacessit. Progenies viperarum quomodo potestis bona loqui, cum sitis mali. & infra, cum viperarum sobolem appellasset inquit. Generatio mala, & adultera signum quærit. vbi non viperas vocauit pharisęos, non viperinos, sed viperarum progeniem spurias & nothas viperas, vt complecteretur viperas, viperinamque fœturam adulterio subortam, quæ non meretur viperæ nomen sed murenæ, fœdo & illicito concubitu adulterio & infamia, adulteramque ideo generationem deppellauit, quod non secus ac viperæ, quibus tanta adest capitis potentia & robur capitis tantum, vt eius partis vi subertant omnia superentq;, murenas tamẽ sectantur, quę cauda vires & robur possident sine capite quasi, debiles adeo vt quassato calamo, si percutiantur cauda, deficiant vita defunctæ: sic il-

li, qui capite Christo pollebāt,robusti capite(viri caput Christus caput Christi Deus:Paulus supra)nō caput,nō Christū,nō rationē & legē sequerētur,Imo murenæ caudam appetitum portionē inferiorem,adulterio obscęni & corrupti partis fœmineæ ratione legitima repudiata Paulus,2.ad Corinthios. 2. Non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbū Dei,sed ex sinceritate, sed ex Deo coram Deo,in Christo loquimur:Isaias de his c.57. Vos autem accedite huc filij auguratricis semen adulterij,& fornicariæ super quem lusistis super quem dilatastis os, & eiecistis linguam,nunquid non vos filij scelesti,& semen mendax? Quæ iuxta naturam viperę dicuntur,cum sit proprium eius dilatare os, linguam eicere,dum fœmellis vtitur,vt dictis constat autoribus Galeno & Aristotele,fœmineis cupidinibus calcanei nostri cupediæque,hinc Salphaad,qui in peccato mortus est,dicitur Numerorum c.27.Solum filias genuisse refert Spiritussanctus,murenas & fœmenina opera,non masculina, nec digna viro,appetitus opera & malitię,non rationis,nec partis illius,qua constat vir,non rationis & virilitatis,imo fęminæ appetitus Heuæ opera & serpētis insequentis murenas,fœminæ opera & calcanei,filias quas in murenis generauit,portionis inferioris,caudæ,& appetitus,murenarum,soboles & progenies viperarum ideo. Salphaad ergo hinc solū filias progenuit,quod peccato infectus generaret, quā
19 do enim semen,a perfectione sibi debita deficit, à maiori quam potest,non virum imo fœminam producit,quo vocauit Aristoteles fœminam necessarium naturæ defectum,vt species propagaretur.2.de generatione animalium c.3.& libro.4.c.6. Plato in Thimeo,& in conuiuio.Galenus.1.de semine & 2.Hippocrates libro de natura humana,vbi Aristoteles fœminam vocat marē læsum, opusq,vitiosum & deficiens a mare,quibus defectus nomine non vitium naturæ,eius imo pluralitatem &varietatem annotat fęminas ergo genuit,& peccator gignit.hinc cęsis madianitis per Mosen,Numer.31,fęmine solum illorum supersunt & reseruātur, vt intelligant mortales,fœminæ solum opera & fœmenina superesse ex iniquis vita defunctis,vt Madianitis contigit Mose percussis,opera nullius valoris infima,& debilia.quo reor Deiparæ virginis fœlicissimam animam,fęmineum corpus informasse, purissimumq;,vt Christum naturæ autorem gestaret & pōdus illud immensum celebre gereret vtero,omnium mere creaturarū anima

perfe

perfectior,imo cum Christus icone illo & efigie serpentis notaretur signo illo Mosis Numeror.21.c.& Iohannis.3.vt serpentes iam homines genimina factos viperarum,ad se vocaret,serpentesque serpentem non aufugerent illum serpente exaltato in deserto,ad similitudinem cuius oportebat exaltari filium hominis, Christus virginis filius & æterni patris verbum figura serpẽtis indutus est. potẽtissimi,eiusq; qui potest esse remedium suomet ictui,vt fuit humanitas Christi diuinitatis vi,ictui,& morsui venenoq; humanæ naturæ quo serpens & appetitus,rationem & hominem læsse re & infecere,vt vipera confecta theriacam intrat fermentata & mista suisq; morsibus auxiliatur & omnino succurrit de quo infra,sic serpentis morsui fuit remedium serpẽs Christus,morsuiq; appetitus serpentis & hominis,quem sibi infligit homo,homo alter Deus,vt homo homini remedium esset,vt vipera viperæ,reorq; vocasse pharifeos genimina viperarum,non viperas, sed murenæ fętus,adulterij,viperarum earum,quæ murenas addeunt,non potentissimæ viperæ fœtus aut partus viuipari dicti non Christi qui viuos edit fętus,nec huius potentissimæ viperæ quæ theriacã 10
composuit nostram & condidit Anthidotum nostræ salutis. Quo ad viperæ similitudinem Hæmorroisq; & Dipsadis formam Mosen serpentem erexisse teneo,forma nil interse disidentium fere, vt hęc notaret quando figura & signo serpentis præsignauit Christum,vt adulteros,& idolatras vocaret Hebræos, quæ etiam vt Ezechias 4.Reg.c.18.rex hãc theriacã enotaret pararetq; viperã hanc,Theriacæ nostræ salutis,iam iamq; disponeret longam alioqui theriacæ mistionem& conditum,tanto tempore expectatum serpentem hunc quem Moses struxit in frustra diuisit eo loci, vt in frustra seccantur viperæ ad pastillos theriacæ salutares. dipsas enim Hæmorrois & vipera figura formaq;, quasi nõ dissident, sed officio efectibusq; varijs supra relatis, vt vna figura varia & multiplicia salutis auxilia præfigurata cõtinerẽtur. Sibilo ergo& hinnitu,viperæ murenas vocant & sollicitant in adulteriũ,& sensum sollicitant capite & ratione pollentes homines alioqui,Christo capite,quo quæritur Ierem.c.13.ijs. Adulteria tua & hinnitus scęlus fornicationis tuę,super colles in agro vidi, & abominationes tuas.vbi Ierusalẽ ad murenas cõfugisse,& ad caudæ virtutẽ nõ ad caput refert,eo quod hinnitu & sibiloverbis falsis nõ significãtibus murenas allexerint & irretierint homines adulterantes verbum

verbum Dei vt hinc phariſeis dictum ſit genimina viperarum Paulus ad Hebræos.12.Quod ſi extra diſciplinam eſtis cuius participes facti ſunt omnes,ergo adulteri,& non filij eſtis.ſi extra legem & Chriſtum,ad murenas confugitis & appetitus caudam, eſtis adulteri & non filij.Modo concipiendi & pariendi ordine viperarum,locus ille Iacobi deplicatur capite.1. Vbi hæc conſtant. Concupiſcentia,cum conceperit,parit peccatum, peccatum vero cum conſumatum fuerit mortem. Vipera enim ſalaciſſima cō cupiſcientia carnis inſtigata,ea paſsione ſtimulata & vacãs, matris caput præcindit ebria,concipit, paritque filios, primo partu excubans oua quæ fota cum conſumata fuerint,in fœtusq; abierint,matris mortem inferunt lateribus diruptis & confoſis parẽtis.non ſecus concupiſcientia noſtra & paſſiones, caput rationis reſcindunt & amputant, concipitque vitium & deformitatem, quæ cum conſumata fuerint,mortem vitæ gratiæ generant, imo non ſolum ſpiritus mortem verum luxu nimio & vitiorũ nimietate mortem corporalem & excidium.

Secundam partem complectens eorum,quæ ad ſenſus tropologicos, & hiſtoricos ex natura viperea ſpectabant.

CAPVT V.

21 Imulata virtus,abominabiliſque hypocriſis ſimulatio, deterior multo quouis altero vitiorum genere, quod non ſecus,atque illa,quę proprias ſedes,locaque propria videntur deſerere violenter acta, dum alia inuiſunt,maiori impetu in propria veniant poſtea concitatoque motu in ſua prolabantur,è quibus ſumma violentia fuere diſciſſa & diſtracta(in motu præternaturali,naturalium omnium eſt videre)ſic hi dum exterminantur & in bonum aliorum videntur ire, propriaque deſerere,maiori impetu maiorique conamine in ſua reddeunt violentia virtutis fictæ, ſe ſe ipſos proſequentes omni ex parte.deteſtabilis adeo pernitioſaque reipublicæ peſtis antiquitus tanto odio habita,priſciſque temporibus,noſtris vero minus multo venenoſa & lethalis,nō virtutis augmento,perfectionis vè

nis vè incrementis,ideo imo quod virtus, iustitiaque sic decreue rint,vt & videri ho...tes virtutem sectari vitent summisque viribus recussent,nonque solum studiosos esse, quod irrideát imo virtutis effigiem,vultusque iustitiæ odio habeant. Hæc atrox immanisque labes nullo alio potest melius præfingi, aut oculis subijci,quam scytharũ allato euentu sanguinis humani & viperini immisti cruoris,quibus venenum irremediabile oritur,iungit hypocrita venenum suum,sanguini Christi,& dum hoc abluere vitia velle simulat, alere extenuatos, & famelicos saturare sanguinis illius alimento:venenum suę auaritiæ & propriæ vtilitatis diffundit,deterius multo illi sanguini immistum abusu sanguinis, nõ secus ac scythas venenum vipereum humano cruori obmiscẽtes irremediabile vulnus infligebant virusque parabant summa cum difficultate remedijs parens, venena enim immista ijs, quæ maxime enutriunt deteriora euadunt & citius nocent,quod trahantur simul cum his,quæ auidius partes expetunt, cum alimento simul,in viscera & sedes internas animæ, homo enim humanũ sanguinem plus alijs reliquis ad se euocat;& suum magis animãtia quæuis,cum alimento cũ sanguine,qui est totius naturæ substantiæq;,trahitur ab omnibus animantis partibus potentissime & subito venenum quoduis,propter alimenti cupiditatem innatam partibus,eo enim partes quammaxime egent.Non secus Hypochriseũ virus fugit homo immistũ sanguini hominis Dei abusu iniũctũ ab hypochrita quo adeo egent homo cor & vitæ principia,vnde hypochrita malitia & dolo poculũ solius sãguinis parare simulans alimentũque & doctrinã sanguinis Christi, venenum emiscet & soluit virus proprium,sua immiscet,si hæc nequit murenarum sanguini immiscet & hoc sanguine occultat, alimento appetitus caudæ dictæ & portionis inferioris,hominis vltimo & calcaneo,commutabilique bono,& alimento sensus occulit, & huic bono mistum venenum deterius noxius, facit bibere obuoluto cruore specie alimenti,virus & pestem humano sanguine cõfundens,simulatè & fictè delectabili bono suadet, sanguinẽ proximi exugens quem inficit veneno proprio virulentia viperina & callida.Vocauit genimina viperarum pharisæos,quod cum Ecclesiæ vtero legibus & pręceptis continerentur prius & principaliter ij ipsi,his ligamentis & membranis legis scriptæ: tamẽ viscera eorum cor, sensum, præcepta matris Ecclesiæ diruperunt, 22

confo-

confodentes latera, proximos peruertentes, scripturæq; sensum, vt legem excederent præcepta & consilia diuina aſſuerent, veneno & malitia capitis serpentis, infecti peccati capite, capitisque peccato Adami & posteritatis viru; vt & veneno vitiorum & culpæ, abrrumpimus legis vincula quibus cõtinemur nos alijs proprius rationis & regulæ debitique, vt multoties gentes & vltimo concepti Ecclesiæ filij, in lucem prodeant felicius multo Christicolis & Iudæis primo conceptis vtero Ecclesiæ, fuit enim Christus missus principaliter ad oues quæ periere de domo Iacob & Israel. Matth. 15. c. Gentes vero multoties præferuntur proprio ouili, notisque ouibus, erunt enim nouissimi primi & primi nouissimi Matth. 19. c. Et iudicabunt viri Niniuitæ, filios Israel in iuditio, vt dicitur Matth. 12. Isaias. 54. Lauda sterilis, quæ non paris, decanta laudem, & hinni, quæ non pariebas, quoniam multi filij desertæ magis, quam eius quæ habet virum, dicit Dominus. Vbi vaticinatur Isaias, filios plures multos Ecclesiam suscepturam ex gentibus, & de congregatione sterili, quam de synagoga, quæ virum habuit Deum Christum, illi missum principaliter, viperina enim & corrupta eorum malitia continebantur ij, sterili & sine viro vtero, sine virilitateq; postea operum, propter eorundem abominationes & Aposthasias. Vipera enim tam mas quam femina, testibus generationis caret, quo soboles magis multo est illi putrefactione quasi suborta, quam vera progenies & fœtura, vt non secus, ac quæ vermibus scatent putredine, sic hæc viperculis repleantur docet Aristoteles. 1. de Generatione c. 1. & libro. 1. de historia c. 17. & lib. 5. c. 34. impotenti ergo vtero continebantur, & infęcundo, serpentis, generationisque veræ, & si corruptione sobolis abundantissimi, malitia & veneno serpentis illius. Genes-
25 seos. 3. c. Quo vocauit genimina viperarum locis adductis serpentis filios & sobolem. Plato in Symposio dialogo, docet vipera læsos solum reuelare dolores, vipera læsis non alijs, imo nec alios intelligere posse, quales sint eorundem anxietates & cruciatus, tũ cussos semel caute viuere in posterum astutosque euadere periculo facto (abijt in prouerbium) est vipera læsus est punctus vipera semel: potest id venenum calidum & igneum, quod si hominẽ non occidit quandoque, tamen distemperat calore adeo illius cerebrum, vt conditiones eorum qui temperamento sunt calido sustineat factus callidus & versutus docet Aristotel. 1. de phisiognomia cali-

mia calidorum mores,& Galenus libro quod animi mores corporis temperaturam sequantur c.5.& 7. Callidi enim à calore dicũtur, vt supra diximus. Hinc licet viperæ morsus & vitiorum culpas ictusque serpentis, Christo renuntiare percuso vipera iam, eius ministris eo vipera ictis, etsi non infecto, at vulnerato, propter scælera nostra Isaias.53. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scælera nostra, liuore eius sanati sumus fari ergo cum illo possumus, cruciatus nostros, serpẽtium ictus, dolores, miserias. Imo leuari nimis cusos dum percussis referunt anxietates docet ipse Plato, & eorum contactu alleuari quod imbibant veneni cruorem, quo prius replebantur, pori eorundem iam vacui in superstite alteroque, quem cusi obtingunt, sicci & squalidi potentia prægressi veneni distemperie inducta, sicca enim humorem auidissime bibunt, præcipue illum, qui potis est ad proportionem & mensuram iustam, vt est venenum, idem quodporos fecit, ignea natura in percuso prius altero, tum Sympathia & cõsensu mutuo, veneni seminibus & contagij latentibus, subiecti dispositione, eius qui morbo euaserat, virus ad se euocante illius, qui adhuc morbo tenetur, venenum suggens & ad se alliciens ex relicta veneni dispositione alterata natura, simile appetens ex affectu prægresso, quo deterius habet qui bene habebat, & melius qui acriter vexabatur: traxit Christus ad se venenum nostrum, mortuus est pro nobis, vt pristinæ saluti reuocaremur nos Isaias citato.c. Omnes nos errauimus quasi oues, vnusquisq; in viam suam declinauit, & posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum, propter scœlus populi mei percussi eũ. 24
cum eo conuersantes leuamur scit ipse dolores nostros cognoscit, eius contactu sacramento Eucharistiæ reficimur, in se suscepit virus nostrum vt salui essemus nos, vim musicę hic & alibi attulimus in morsu vipereo magni esse momenti & auxilij, ex tot tantisque autorum scriptis & sententijs varijs, pueri tribus quiescũt remedijs, mulctu, motu incunabuli, & musica cantu enim cõsopiti somno quietãtur. Thales Cretensis musica, fugauit pestem Atheniensium, & sciaticas temperabat, supra diximus late satis. Morsus nostri, quo alio quam musica, & dolores potuerunt temperari? Christi in cruce pendentis, intentis neruis & distentis, retortis clauiculis, imo clauis durissimis & fortissimis contortis, vt neruus diuinitatis & vis, cum neruis humanitatis con-

sentires

sentiret assentiretque, in ligno cauo & perforato, vermiculo Christo & teredine crucis ipso perforata & leui iam, vt cythara illa Dauid toties perculsa personaret armonia & concentu, terra cũ cœlis, Deusque cum hominibus, vt placaretur Pater filij vocibus acuto & alto diuinitatis, graui & humili humanitatis, rithmus & consonantia vt resultaret gratissima: duo illo concinno & sonoro filij humanitatis diuinitatisque, vocibusque simul editis in cruce, quibus Patrem placauit, acuto illo & alto vocis Christi pendentis, quo cœlos rupit & apperuit, hodie mecum eris in paradiso, voceque alia altissima dum exclamauit, Deus, Deus vt quid dereliquisti me, exclamans voce magna, vt intelligerent homines voluntarie mori, potentiaque diuinitatis vocem illam altissimã intonasse quę vsque ad cœlos vsque ad Patrem peruenit, cum vires naturæ morientibus iam iam deficiant vt voces altas, magnasque edere non posint aut vociferari impense, languentibus iam & expirantibus, missit imo spiritum vt persona diuina notaretur quę emitebat non exibit sed misit dicitur, non exhalauit anima, sed missit, assonant enim in hoc duo, omnia vtriusq; naturæ & vnius concinni suppositi cõsonantia illa mirabili, vulnera enim nec dolores passio vè aut aliud, non suficeret animam vnitam verbo, eripere nisi vellet ipse, quo dixit Christus, Patri vt quid dereliquisti me, quasi diceret in bonum hominum, mori decet & animam separari licet, & me me derelinquere, in manusque inimicorũ prolabi, interrogat Christus Patrem, vt respondeat Pater, & correspondeant homines tanto beneficio: respondet Pater Isaias, 53. Oblatus est quia ipse voluit. Ideo dereliqui, vt saluos faceret mortales, rationem petijt vt quid, vt rationem homines callerent Dei mortis, finemque moriendi rescirent & scrutarentur & non sine fine Deum mori qui in finem dilexit eos: cum tenore illo consumatum est. Matthæi. 27. c. personauit cythara Christus, hanc pulsauit Dauid in spiritu toties, consumatum est, omne quod ex parte Dei, expetitur vitæ mortalium, quid enim debui facere quod non feci, imo quæ non debui feci & persolui, baso illo & graui humanitatis, sitio, quibus vocibus armonia & concentu, serpentis morsum persanauit, hac vocum armonia & consonãtia modo voce alta intonans super omnem naturam, remissione peccatorũ & cœli promissione latroni cecinit, modo tenore & media voce, medio nostræ redemptionis dato consumatum est, modo voce graui &

ui & baſo noſtræ ſalutis, ſitio. In homines conuerſus in diſcipulum & matrem concentu & armonia cœleſti. Muſica ergo hac homines priſtinæ reuocauit ſaluti. Iuxta naturam huius animãtis explicari poteſt locus ille Eccleſiaſtici. 47. Vbi hęc cõtinẽtur. Dediſti maculam in gloria tua, & prophanaſti, ſemen tuum inducere iracundiam, ad liberos tuos, & in cæteris ſtultitiam tuã vt faceres imperium vipartitum. Nomine Salomonis corrigens Deus peccatores & viperarum genimina, qui ſemen proprium, poſteritatem & alios inficiunt, infeceteque vitijs exemplo & malitia, prophanarunt ſcandalo, & cum murenulis vitiorum, ſemẽ humanum immiſcuere, legem & doctrinam, cauda murenæ, & appetitus vitio veram abnegantes progeniem, & ſemen originẽque cœleſtem, exemplarque denegantes & imaginem veram obumbrantes, vterum aberrantes, peccatores enim errauerunt ab vtero & murenis ſe ſe commiſcuere, reliquitque illos Deus ſecundum deſiderium cordis eorum, & pertraſierunt in affectũ cordis veneno infecti in iracundiam & ſtultitiam, & vipartitum imperium. Murenarum modo affectuum & ignorantiæ, malitiæ modo & viperarum; prophanarunt ſemen ſe ſe commiſcentes alijs à lege rationis, in obſequium ſenſuum, induxere iracundiam in liberos in affectus, furor illis ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, qui ijs, naturam infectat & inquinat, Pſal. 57. Alienati ſunt peccatores à vulua errauerunt, ab vtero locuti ſunt falſa, furor illis ſecundum ſimilitudinem, ſerpentis. quę furorem impertit, in proprios liberos ore & ſuctu ſecreto in naturam & fętus, vt diximus. Sic ij locuti ſunt venenoſa & falſa, & ſtultitiam ſimul, hinc malum omne ignorantia, malitia, & paſſione nobis imminet. Roſtrum vipera quaſſat, os conterit, quo minus poſſit ore vti mas, ſunt vitia quæ os concludunt omnino, ſinuntque minime pęnitentiæ ore vti, vt Samaritana & Dæmoniacus ille. Matthæi. 9. cap. Quem Dæmon mutus obtineuat, vſque dum verbum acceſſit, erat ſine verbo mutus, acceſſit Chriſtus, quod eſt faſſus, eſt enim locutus eo verbo, eramus muti omnes ante aduentum verbi, quis ſine verbo loqui poterit? Pſalmo. 36. Pſalmographus ſacer promitens bona per Chriſtum. Tota die miſeretur & commodat, & ſemẽ illius in benedictione erit, iniuſti punientur & ſemen impiorum peribit, os iuſti meditabitur ſapientiam, & lingua eius loquetur iudicium, lex Dei eius in corde ip-

 ſius.

ſius. Vbi non iam genimina viperarum, Chriſti meritis non ſemē nequam viperinum ſemen, imo benedictionis non veneni, Chriſto renati denuo in poſterum viuent, punientur iniuſti & peribit ſemen impiorum, & renaſcentur in Chriſto, & os iuſti meditabitur ſapientiam Patris æterni, Verbum ſcilicet, non venenum ore ſuget, vt viperarum progenies & lingua eius loquetur iudicium, Patris in Chriſto & Verbo, non venenoſa: lex Dei erit in corde eius, non vterus & paſsiones carnis in corde, vt viperis adſunt,
25 late ſupra. Cum ergo Chriſtus baptizaſſet, in Iordane. Matthæi 3. cap. Vbi ſic dicitur de Iohanne. Videns autem multos Phariſæorum & Saduceorum venientes, ad baptiſmum ſuum dixit eis, Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis, fugere à ventura ira facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Cum ad aquas confugiſſent ſerpente cuſſi, vt cōfugit vipera veneno commoto æſtu & incendio flagrans, ſiti ingentiſſima ſtimulata, cum ad lauacrum venirent læſſi veneno infecti, non in opprobrium imo oſtendens neceſſitatem lauacri eorumq; collaudās acceſſum dixit. Progenies viperarum, quis vobis demonſtrauit fugere à ventura ira, iudicij Dei, & ignem aquis reſtinguere. Baptiſmatis vndis, quis alter quam Chriſtus hæc docuit, Patris ſapientia ſumma in cuius virtute baptizabat Iohannes, aqua viua quæ ignem extinguit æternum, nulla alia ſuperabilis vnda, ſolum enim hac aqua, & ſpiritu renati, poſſunt intrare regnum Dei; non qualibet hic dicendi occaſio offerebatur de fœminarum ſæuitia & conditione litigioſa, reuerentiaque quam præſtare marito tenentur, cum vipera alioqui fera & venenata mare potentior fortiorque: ad eius præſentiam virus deponat humilis inferior illi obtemperans ſine renixu cum proſequens facilis & blanda, fœminæ vero ſæuiant furijs agantur, iurgia moueant garrulæ linguatæ, non ſecus ac Hæua altera cui cum quo loqueretur deficeret cum ipſo Dæmone garrijt ne taceret, & cum in medio paradiſi eſſet omnibus abundans, regina vniuerſi totius cui deficiebant inuidię occaſiones, cū ſola viueret, nec eſſent, quibus poſſet æmulari ijs nō contenta inſidias Adamo tetendit ſerpenti credens & conſulens Anguem ſuperſtitioſa & vanna, dicitur Eccleſiaſtici. 25. Sicut aſcenſus arenoſus in pedibus veterani, ſic mulier linguata homini quieto.
26 Pedes ſenis veteraniq; hominis ſicciſsimi ſunt iam, defectu humidi non contingentis longiſſima corporis & diſtantiſſimos pedes, tri-

des,frigidissimi & vltra calore & sanguine destitui, arena frigida & sicca,si quid gratiæ humiditatis vè & caloris superest absumit, & perdit,infertq; sensum asperitatis,& molestiæ, quibus somnũ senibus vtilissimum impedit, iam debiles & veterani ætate, vt necessarium sit calceos excutere & a se arenam abijgere, non secus mulier linguata,gratiam absumit humiditatem, caloré amoris restinguit,præcipue ab homine quieto cui conditione opponitur & cum quo dissidet,inquietus vero aliter & litigiosus hic nõ odit dicacem fęminam, cum qua rixas & iurgia mouet conditione similis,vt nunquam quiescant aut cessent lites,solent imo increpare vxorem quod inter iurgia obmutescat tales, quasi materiam litiũ substrahat,(potest hæc deprabata cõditio:) hinc Ecclesiastici.8.dicitur.Non litiges cum homine linguato,& non strues in ignem illius ligna.non compones ignem illius & iram deponat venenũ fęmina, reuereatur illũ, est enim caput Christi Deus & Christus caput viri,vir autem mulieris caput,mulier vero de costa viri demedio,vt moderata sit & mediæ conditionis nõ extremæ non capitis,gubernetur imo capite,est de medio vt extrema fugiat,de costa & osse illo,qui non gubernatur ex se,cũ medulla careat qua nutriatur,quod de corde capite & venis regitur,prius circa caput diuissis & immissis è fercula in costas venis,vt alatur aliunde,non est de ossibus quæ gubernantur medullis insitis & innatis se seq; ipsis,vt capitis ossa & ossa reliqua.Mãsuescat ergo quæ sæuit,& ne vipera deterior cum multoties læsseritic eritque venenum augeat & intendat,imo saltim vt vipera quæ multoties icit icere desinat,venenumque mitiget, maritum vereatur colat non irritet instiget dicacitate efrę nis & libera saltim non vipera deterior,non ferocior.Prouerbiorum.17.Melior est buccella sicca cum gaudio,quam Domus plena victimis cum iurgio.

De celebri Theriacæ Anthidoto,Viperinæ substantiæ.

CAPVT VI.

Ipereum venenum,omneque genus venenatorũ animantium omnis vè forma cuiusuis legis conditionis ve sit, nullum continet remedium maius æquale

vè alexipharmacum & antidotum, ac tenet vipera media sui
corporis parte, vt nulla sit virtus maior, salubrius vè medica-
men suomet ictui quam ipsa sibi, parte media, vt nullum venenũ
superat, capite & cauda, extremisque partibus inclusum huius
viuentis virus. Expressum virtutis Hieroglyphicõ verus que icõ,
quæ inter extrema vitiosa consistet & residet, medium sibi ven-
dicans locum & sedem mediam, extrema recusans. Medio enim
huius animantis, recisis & reiectis extremis, paratur secunda illa
vita mortalium, morbis omnibus remedium vnicum anchora fi-
da omnis veneni moderamen & frænum, Theriaca celebrata an-
tiquis prisçisque autoribus exculta, tantoque habita pretio, vt
huius præclari antidoti libri integri extent scripto Græcis & La-
tinis grauissimis autoribus. Andromacus enim huius mirabilis
medicaminis iudex extitit. Docet Galenus de vsu theriacæ ad Pã-
philianum, hac vtebatur in desperatis morbis, quam vocauit Ga
lenus Græcè γαληνη, idest tranquillam, quod impetus morborũ
27 frænet coerceat tranquillet: Crito vero antiquissimus ille appel-
lauit Theriacam θηρίακαν, tsori Hebręis, Latinis Theriaca à θηρίον
Therion, græcis, quod venenosam bestiam significat, cum quod
venenatorum animantium morsibus succurrat, omnibus & au-
xilietur, tum quod virulentæ viperinæ naturę, carnes recipiat, ve
neno notissimas, & generali nomine græcis Therion dictas, vt ve-
nenata omnia eo nomine græce. fuit huius nobilissimi Anthido-
ti autor, Mithridates Rex ille Ponti, cuius ea fuit vis animi &
corporis, vt sex iuges equos regeret, duarumque & viginti gen-
tium linguis alloqueretur. Hic dissidentibus Romanis bello so-
tiali, Nicomeden Bithynia, Ariobarcanẽque Cappadocia expul
lit, Græciam Insulasque omnes excepta Rhodo superauit. à Pon-
peio victus, tamen a Pharnace filio est turre obsessus, qui cœdẽs
fortunæ venenum sumpsit, sed frustra quod aduersum venena
toto vitæ decursu hoc sacro anthidoto munitus fuerat corpus-
que firmauerat, in quem missum postea Gallum nomine dic-
tum illum, vt pœna capitis damnaret, deterruit vultus sæuerita-
te, cuius manum titubantem confortauit in cedem. Plutarchus
docet Apianus, Iustinus, Valerius, Plinius libro. 25. cap. 2. melius
imo iubenalis Satira. 14, his. Ocyus Archigenem querę, atque
eme, quod Mithridates composuit. Conditione crudelissimus, vt
quasi omnem cognationem stinxerit: Mithridates dictus quod
vari

varijs dotibus animi, & corporis fulgeret, non secus atque Mitrax gemma conspectu solis fulget varia. Plinius libro. 37. c. 10. Ex quo lapide pretioso mitra venit, quod Mitrax Persis, sol dicatur, moreque solis refulgere teneantur clari & limpidi virtutibus varij & illustres, qui mitras gestant, quo antiquitus, in mitris lapillus hic inserebatur. Docuit Apuleius libro vltimo, fuit alter Mithridates qui Bruti Epistolas collegit. Nulli, nō auxiliatur morbo hoc remediū nulli nō opitulatur lapsui. docet Galenus de vsu Theriacæ & detheriaca libris, nonq; solum venenosis ictibus medetur, imo omni morbo omni noxæ varijs & diuersis ęgritudinibus contrarijs imo & disidentibus: virtutibus partium diuersarū distinctis, ad mediam formam venientium altiorem excellentiorem fermentatis & alteratis adinuicē medicamentis varijs efficacioribus ad agendum totius naturæ, quæ suscipit illa paratis vt videre est libro de Theriaca Galeni & libris Nicandri, scriptisq; integris Andromachi, à quibus alij omnes suscepere postea: illis agentibus resultat forma misti vnius vna, altior mirabilior, præstātior in vno quasi organico eo corpore & ætereogenco varijs miscellis, proportionibusque variis simplicium & diuersis, quibus proportio vna & concentus resultat, quæ virtutes continens mirabiles raras eminentia & perfectione formæ, tā quo ad primos quam quo ad secundarios effectus, varia opera diuersa contraria mollitur, non secus ac cœlum astra influunt operibus; quæ eminentia & excessu continent varia & illustria, perficit edit subiecti apparatu vario & diuersa natura illa mirabilia obstupenda & rara, quo omnibus succurrit morbis, contrarijs, cœleste hominum inuentum, humanum Deorum præsidium, salus mortalium vita hominum, & Deorum donum. Hæc constat medijs vipereis carnibus explosis extremis & reiectis, amputato capite & cauda, quę iubet Galenus de sententia antiquorum, de Theriaca ad Pisonem c. 13. rescindere ad mensuram quatuor digitorum, reiicereque ab antidoto, nam ex partes continuo motu & agitatione continua ad se alliciunt humores totius animantis, molisque corporeæ, & cum alimentum vt similius naturæ retineatur magis ab illa, excrementa vero minus, vt diuersa & disimilia, (ideo enim excremēta sunt,) hinc excrementis vitiosis scatent, tetrisque succis extrema, retento alimento à præcipuis viscerū partibus & nobilibus, quiete & natura, exclusis recrementis & tractis in ignobiles & exter- 28

nas motu & conuenientia ignobilium, actionibus animæ alentis, quæ in visceribus viget, quod viscera quæ medio corporis continentur, cor & vitæ principia, excrementa venenosa deponant in extremitates ex medio, vt cor seruetur liberum omni noxa & malitia, vitæ & animæ sedes domiciliūque illustre: quo extrema veneno abundant, & ignobiliores partes, monstrauimus enim antea recrementitios succos animantibus impertitos in vsus varios vtiles, si alio quam loco destinato à natura contineantur, magna vitia parere morté imo, vt patet bile effusa è vesica felis, per corpus vniuersum, aut è liene melancholia, imo sanguine diffuso ipso extra propria vasa accidentia excitari similia ijs qui venenum potarunt vt retento semine veniunt, docet Galenus.6. de lo-
29 cis affectis.c. de histericis. Ideo ergo præscinduntur abijciunturque eæ partes quod veneno abundent & excrementis, tum inter venenata omnia vipereis solum carnibus vtimur in Theriaca sacra, docet eo loci Galenus, quod mirabiles possideant dotes & virtutes præclaras natura propria saluti mortalium, docuit experientia & ratio, quæ medicamentum intrant expurgatæ paratæque vt licet, extremis sub mensura quatuor digitorum discissis, euisceratis viperis vndique, ne humida viscera putrescant facile in medicamine vitali, reiectis visceribus cum extremis simul, succisque humidis sanguine & alimento, quibus repletur voracissimum animans, excrementisque plurimis, quibus ingluuie vitiosa protuberat, ijsque perfectis, in vase terræ virginis, eo loci Galenus notat. Aqua, sale, & anetho, paneque purissimo, scalptro & scobinato incoctis semel expurgantur & deterguntur omnino, spinis postea ossibusque seiunctis exclusis, pane purissimo & carnibus ijs detersis eformantur pastilli, qui ad vmbram reficati, vt vult Democrates & Andromachus, proprijs huius celebris antidoti libris, reseruantur, vt Theriacam componant mirabilem, simul cum alijs quorum infra: motus enim extremorum continuus calorem parit, calor liquat humores, poros reserat & amplificat, & partes motu excutiuntur, vt pellant quæ continent & recipiāt alia, hinc extrema abscindimus & expurgatum mediū seruamus, ijs paratum & expurgatum, sale detersum, aqua lotum, pane, inuolutum, quo noceat minus exicetur à cruento succo imbibito natura & operetur lentius inuolucro illo conuoluto, viruque & vditate pane imbibitis, sicco & poroso, non subito imo paulatine

latine & sensim, vt fert natura, anetho resolutis vaporibus crassis, flatibusque & halitibus infectis, contagio & malitia deteriora ob materiæ tenuitatem in qua resident. Carnes ergo sic præparatæ & detersæ, à succis infectis, non vitio sui sed culpa extremorum malitia & contagio vbi retinentur recrementa, tantum abest malitia polleant aut inficiantur veneno, quod nullum adsit remediũ maius, salubrius vè mortalium vitæ, tum esui adhibitæ, conditæ more Anguillarum morbis & ęgritudinibus, allio, sale, oleo, & pane, aromatibus, condimẽto facto, tum aliis rebus permistæ eæ carnes compositionibusque aliis subintrantes saluberrimæ. discutiunt enim humores noxios, euacuant tetros, absumunt superfluos, detergunt succidos, frænant vitiosos, corrigunt infectos, malitiam retundunt, venenum superant expurgant viscera, præcipua membra roborant, viuificant, instaurant, corroborant, Elephantiasim lepram scabiem cutaneos morbos extirpant, purgant hydropicos ventrem extenuant, sucurrunt disentericis, maniacis, Epilepticis, omnibus vitiis morbis omnibus, & si iis præcipue, qui veneni, malignæ vè qualitatis contactu excitantur, vt ij omnes autores late docent noruntque experientia & arte ducti, videre est locis allatis antea, neque salubris ideo & proficua caro viperæ est censenda, quod venenosa, & mortifera cor petat, impetatque continuo asumpta, vitæ contraria inimica, repugnansque vitæ principiis cordi deniq;, quod cum expugnet & aggrediatur illico, antipathiaque & disidio naturæ illud subeat ducat secũ salutifera omnia alia quibus cõstat antidotus, auxiliaque prætiosa reliqua cordialia & præclara, vt hinc sit illi præsidium & singulare remedium, hoc enim est vim & virtutem denegare viperis ipsis concessam omnibus antiquis & recentioribus celebratam adeo diuulgatam vndique, tum venenum omne sufficeret immiscere Theriacæ, non minus cum cor petat quoduis lacessatque, vipera cum sola præparetur huic sacro remedio, cum sola hæc ipsa perficiat molliaturque illa reliqua secus venenata alia: sitque illa solum remedium singulare morborum præparata & detersa, venenosis reiectis viru expurgatis carnibus: eisdem imo sine præparatione aliqua, & si hac melius multo subeniat periculis, docuit experientia ipsa cui sufragatur ratio, refert Galenus.11. simplicium. c. 2. in Asiæ contigisse cuidam morbo elephantiasi laboranti, vino ebibito vbi,

vipera casu sufocata perierat, pristinę saluti fuisse reuocatum, expurgata materia exiccatis crustris, quibus erat refertus, quæ & aliis cum contigissent fortuna & casu, est ratus ipse, aliique autores, vim virtutéque cœlestem ijs carnibus adesse occultam, manifestasque & raras vltra virtutes, vt ipse est fassus de Theriaca ad Pisonem. c. 9. nouerat ipse viperas securissime in AEgypto mandi, loci humiditate diluto & soluto veneno. 3. de alimentis. c. 2. constat ergo non ratione veneni nec aliorum causa, vtilem esse viperam, imo sui virtute & ratione sui, innataque vi morbis refragari, non veneno tetro, cum manifestis virtutibus dictis expurgatiua detersiua, exiccatiuaque intensissima qua pollet, vt eodē capite Galenus docuit vbi sitim intensissimam inducere morsu retulit. 1. de symptomatum causis docet, c. 4. quendam mansa vipera, siti in explebili vrgeri adeo, vt remedijs plurimis medicis nunquam cesserit in posterum, tum virtute altiori cœlesti & diuina vltra elementorum virtutes susceptam cęli actione succrescēte ad mistionem viperæ, neque enim minus communes virtutes, mista ab elementis suscipiunt, quam occultas à cœlo mirabiles & raras, pro varia miscellæ proportione & modo, interim dum efformatur mistum, materia alterata, vt & Theriacæ euenit, dū tot tantaque immiscētur inuicem rara & pretiosa, imo cum viperarum carnes virtute polleant, corrigēdi venenum natura propria trahendiq;, in destinatos animantis vsus, (in quos venit bilis in corpore existens omni animanti, venenūq; quod est in iis in vesica felis & in extremis cōtentum,) virtutemque tractiuam illius obtineant vt trahant ab illis vtile virus suis vsibus & corrigant, in viasque destinatas & cannales recipiant, & natura hac virtute fulciantur temperandi cruoris carnes mediæ, vt & caput viperæ exoneretur, ne recocto illo & adaucto, caput intemperetur & officiat toti, quo virus alliciunt, vt supersit caput integrum & liberum hac eadem qua excellunt virtute veneni tractiua, vt venenum pellant & frænent; Theriacæ immistæ carnes ipsæ, venenum ad se vocant alliciuntque & attrahunt susceptum, quibus cor expurgant expiant exonerant, à malitia & viru, partesq; alias vt fugiant venenum & noxas, inseque recipiunt virus, vt supersint alia libera & immunia, vt nil sit vtilius veneno & virui liberando viru læsis efficacius nihil: simul cum his quæ naturam reficiunt viribus, corroborant & noxios humores extrudunt & frænant. continet

tinet enim hæc vipera,miscella sua propria perfectius saluti mor
talium,proportionata magis & proficua, naturæ temperamento
& miscella,alijs reliquis venenatis,securior perfectior,quia hæc
petit hac mensura natura vipærea & temperies innata tempera-
mentumque iustitiæ animantis,hanc subiens proportionem qua
ab alijs noxis venenosisque distinguitur,non secus ac inter quæ-
uis alia temperici cuiusuis hæc lædunt illa prosunt, temperamen
to & temperie innata.Imo capiti nulli animanti tantum adest vi
rus,ac adest viperæ,& medio corpori nulli salus tanta virtus &
perfectio;nulli vis tractiua veneni potens adeo eo loci, aut alio,
sic ergo & si alia toto venenosa magis,nullum tamen capite no- 30
xius veneno & viru,Basiliscus enim toto deterior at capite vipe-
ra imbecilior & alia sunt,sic Galenus de Theriaca c.3.est eius tan
tus cruor & venenosa rabies,vt crediderit Galenus lib.de fœtus
formatione.c.4.non factas ab eodem opifice, à quo est factus ho
mo poetice dictum. Continet enim hæc antidotus,calfacientia,
& exiccantia,medicamina,incindentia,resoluentia, detergentia,
expurgantia,tum corroborantibus constat,cordialibus, capitali-
bus,epaticis,lienicis medicamentis,pectoralibus,diureticis,solu
tiuis,quæ has & alias partes natura roborant & stabiliunt: tū ale
xipharmacis,& venenum corrigentibus integratur,& ijs quæ mi
rabiles,cœlestesque virtutes obtinent vltra elementorum miscel
lam raras & excellentes, adstringentibus struitur,sudorificis,ano
dinis & dolorem sedantibus,stupefacientibus auxilijs,& in sum-
ma omni remediorum genere natura & officio,vt largissime cō-
ponit Galenus libro de Theriaca integro , Nicander itidem ex
sententia Andromachi,&Regis Mithridates,anima vero vires ro
burque huius medicamenti,viperina est caro,parata in pastillos
dictos retulimus antea,imo & si caro viperæ ijs iubetur & firme
tur auxilijs,sola potest molliri opus plurimum vt satis patet Ga-
leni eo c.iis. Quidam enim nobilis vir cū laboraret elephantiasi
morbo,in Misia Asiæ, profectus ad aquarum calidarum fontes
sponte nascentium,sperans se consequi emolumenti aliquid,ac-
cidit ibi adstanti mancipio scorto pulcherrima iuuencula, com-
pluribus ambita amatoribus,vinum illi offerre sitienti in quod vi
pera inciderat eo epoto,casu,saluti pristinæ restitui integrè.Re-
fert Galenus.2.c.11.simplicium. Quanta sit huius antidoti perfe-
ctio excellentiaque,facile quiuis noscere poterit, si rerum copiā

numeros,proportionesque,quibus hæc ſacra miſcella conſtat in medium aferamus,retulit Galenus ex vetuſtiſsimo Andromacho libro de Theriaca ad Piſonem c.7. Qui ex antiquiori Mithridate Rege deſumpſerat: vt omnis docet antiquitas, vel quod ille hoc primus medicamine fuerit vſus,vel quod tanti antidoti ipſe exti terit autor,dixere Paulus AEgineta,AEtius,Oribaſius,Celſus,& priſci artis Apollineæ autores,eſt hæc forma, & ſtructura huius celebris medicaminis.

Theriaca, Andromachi ſenioris.

℞. Paſtillorum ſcilliticorum drachmas XLVIII. Paſtillorũ theriacalium. Spiſamenti Hedycroi. Piperis longi. Opij, ſingulorum drachmas. XXIIII. Iridis illiricę. Roſarum ſiccarum. Succi radicis dulcis. Seminis napi dulcis,ideſt domeſtici,Scordij Opobalſami. Cinnamomi,Agarici,ſingulorum drach. XII. Myrræ,Coſti,Croci,Corycei,Caſiæ. Nardi Indicæ,Schæni, Piperis nigri,Piperis albi. Thuris. Dictamni. Rheipontici. Sthechadis,Marrubij virentis. Petroſelini. Calaminthæ. Terebinthinæ. Quinque folij,Zingiberis,ſingulorũ drachmas. VI. Polij. Chamæpytis. Nardi celticæ,Amomi,Styracis. Mei,Chamædrys,Phupontici. Terræ lemniæ,Folij. Chalcitis aſſæ. Gentianæ,Gummi. Hypociſtidis ſucci. Carpo balſami. Seſeli. Aniſi. Cardamomi. Fœniculi, Acaciæ: Thlaſpi ſeminis,Hyperici. Ammi,Sagapeni ſingulorũ drachmas. IIII. Caſtorei. Ariſtolochiæ radicis. Bituminis ſicci. Seminis dauci. Opoponacis. Centaurei. Galbani,ſingul. drachmas. II. Vini antiqui quantum ſufficit ad diſſoluendum humida. Mellis Attici drachmas. 960. ideſt lib. X.

Paſtilli ex ſcilla.

DOcet Galenus Paſtillas ſcilliticas formare de theriaca ad Piſonem c. 13. his. recentem ſcillam non admodum magnã accipere oportet,& eam non luto,ſicut quidam faciũt inuoluere,(ſordidũ enim id mihi eſſe videtur)ſed pulte teneriori: in qua & aſſatur facile,& ab eo quiddam dum aſſatur accipit vbi ipſam probè coxeris,vel infurno,quod vocãt,vel ſub cacabis,inquibus panes aſſantur,quo æqualiter aſſetur,ſume interiores partes ſcillæ,quę tenerrimę fuerint,& eis acurate diſſolutis, admiſce farinæ Erui

næ Erui optimæ, recentissimæq; tantundem sicut Democrates cé set. Nam & Magnus qui dimidium iubet parum mihi conijcere videtur, & Andromachus, qui duas partes præcipit, nondum satis imponere, cum æqualem erui portionem scilla requirat, sic itaque scilla & farina commistis, modicas inde faciemus rotulas quas in vmbra siccatas vsui reseruabimus.

Pastilli viperei.

PAstilli vero viperini huius auxilij anima & vis, hoc ordine parantur, vipereis carnibus paratis viperarum extrema amputabis ad mensuram quatuor digitorum, visceraq; & pellem depones eas vero aqua fontana sale recenti, & aneti viridis ramusculis elixabis, vsq; dum spinæ, & ossa facili separentur negocio, his semotis cum pane purissimo simul quantum sufficiat parandis pastillis subactu manibus inunctis Opobalsamo eos eformabis in rotulas quas resicabis in vmbra. harum carnium quantum volueris Recipe. panis purissimi aridi contusi, & cribrati, quartam partem, aut quintam. Simul contunde & pastillos forma opobalsamo in eis contingendis adhibito.

Magmatis seu spisamenti Hedycroi compositio.

MAgma seu malagma Græcis idem est quod spisamẽtum, ex rebus tritis confectum, vnde Hedycroum spisamentũ, idẽ est, quod spisamentum coloris Croci læti coloris fuluicãtis, hinc Galenus lib. 1. de antidotis c. 10. Sic inquit, Magma quod Hedycroum læto dixere colore, idest plácido hilari Croceo, etiã si & ab odore gratissimo, quem hęc vnguenta pastillę vè coloris lęti spirabant doceat Cicero. 3. Tusculanarũ dici ijs. collocemus in culcitra plumea, psaltriam adducamus, hedychrum incendamus, demus scutellam dulciculę potionis, & si Victorius inter vnguenta referat in commentarijs huius loci solum, pastillæ vero tales hoc ordine dispensantur. R. Aspalathi Asari. Mari. Amaraci singulorum drachmas. II. Calami odorati. Iunci odorati Costi Phu Pontici. Cinnamomi. Opobalsami. Xylobalsami singulorum drachmas. III. Folij. Nardi Indicæ. Casiæ. Myrrhæ. Croci singulorum drachmas VI. Amomi drachmas. XII. Masticheѕ drachmam. I. Vino Falerno excipiantur, & mistis rotulas figurauis vipereis & scilliticis similes, ipsasque eodem modo exiccauis.

cauis, communis quantitas, quæ huius sacri medicamenti suscipitur, tanta est quanta est magnitudo auellanæ nucis post annum duodecimū à die confectionis, & si venenatorum ictibus post septimum, aut quintum annum concedat Galenus 14. c. libri ad Pisonem, maior vè aut minor, prout occasio exigerit. Sal qui à Plinio soi secundus, secunda ve anima, compellatur quod corpora vindicet à putredine. & inquinamento, in tantum vt de quibusdā animantibus merito dictum sit, animam quam possident salis loco illis esse consitam, quo abiit in adagium animam prosale habere in eos, qui nullius, alterius sunt vsus, muneris vè, præterquam sues facti vitiosi & succidi, alimento vti, & spurca venere, quibus animam impertiri salis vice, ne corpus deficiat, & putredine inquinetur constat, vt iam anima prosale substituat, sal inquam venenis resistit natura & viribus, eisque aduersatur docuit Galenus de Theriaca ad Pisonem latissimè, & de theriaca ad Pāphiliānū, hic Theriacæ more solet parari, ex viperina progenie, in eosdem omnes, quos Theriaca complet vsus, vt ex antiquis recepit Galenus locis adductis, quos omnes theriacus hic sal vipereus vè aut Theriacalis, & si perficiat, lentius tamen absoluit, Theriaca antidoto. Hunc vero dupliciter parant salem, videre est apud Galenum locis supra, cuius scrupulus vnus quotidie assumptus exculētis aut potu, mirabiles edere effectus & quos Theriaca nouimus, & Galenus dixit supra, rationeque, & experiētia ductus firmauit, qui, & si duplici ordine confici possit & parari talis, securius est Galeni inuentum methodusque, quod solum pastillos vipereos recipiat, non viperas ipsas vstas simul cum veneno & viru, vt antiqui parabant, est vero hæc Galeni mistura eo loci allata ijs. Cæterum ipse hunc salem etiam, non inustis viperis conficio, verum pastillos ex eis quorum compositionē in theriaca docui, reliquis quæ cum viperis vruntur admisceo, ipsosque comburo, vt quam inse habent amaritudinem incendio deponāt. Tātam vero pastillorum mensuram impono, quantam habere quatuor viperas conijcio: ac reuera sal quam optimus euadit, vt qui propter vstionem, neque cinerulentum quippiam gustatus præse ferat, neque cōspectus nigredinem, verū & iucundissimus accipiētibus euadat, & virtuté ad quæ dixi ipsum proprie valere, prę stantioré ostendat. Ad Pisonem. c. 19. eius cōpositionem inuenies longam ad literam.

Antidoti

Antidoti Theriaces Tropologias continens & naturalia plurima.

CAPVT VII.

Iximus supra serpentem exaltatū in deserto iussu Domini, Mosis industria: Numerorum. 21. c. Viperæ obtinuisse formam figuramque, tum Hæmorrhois, & Dipsadis effigiem parum dissidentium interse figura, & si effectibus euarient, vt vno illo serpente sacramenta plurima continerentur, cum Christi signū esset, vt ibidem dicitur ijs. Fac serpentem æneum & pone eum pro signo; & infra fecit ergo Moses serpentem æneum, & posuit eum pro signo. Christi scilicet, Iohānes dixit, quem cum percusi aspicerent sanabantur, Christus vero virtutem omnem capite obtinet, Paulus. 1. ad Corinthios. 11. cap. Omnis viri caput Christus, caput autem mulieris vir, caput vero Christi Deus. capite ergo Deitate, robur & vim omnem cōtinet, non secus ac vipera rostro & capite continere monstrauimus, cum ergo capite polleat vipera, capiteq; nulli æquetur potentia, omniaque superet animantia, & quæque potentissima naturæ, Basiliscū adhuc capite euincat, & si hic veneni malitia corporisque totius tetro halitu excedat viperam, non capite virtute insita & innata, non robore impulsu rostriq; potentia, quibus quassat & abrrumpit quæuis subitque tota, non grandi & insuperabili vi capite congenita viperino, cum Basiliscus aliunde petat virtutem potentiamq; illam, spiritus scilicet è corde veneficos suscipiens, quibus inficiat officiat ille, oculis effusis, capite alioqui debili & structuræ facilis, quos remittit potius capitis cerebrique frigore & temperat quam acuat & excitet, non genitos ibidem, imo ibidem retusos à malitia veneni, euaporantibus ad extra, non ad libitum motis, non quando vult & quomodo vult, nec cui vult officiens eisdem, vt potest vipera, docet Galenus de Theriaca lib. c. 9. Hinc aspis & basiliscus euisceratа, corde detracto, non officiunt morsu, at vipera ledit capite solum superstite reiectis visceribus, caput sui iuris, experiētia edocuit euisceratas viperas inficere veneno capitis indomito quæ non obeūt adhuc detractis visceribus longo tempore, reptilia omnia vt alia. 32

Cum er-

Cum ergo Christus serpentis forma insigniri voluerit, & efigie serpentis notari formam serui accipiens, capite omnipotente Deitatis, non aliunde petito, merito viperæ effigiem serpens ille suscepit Christusque ipse, cum signum potentiæ Deitatis esset effigies illa, potentissimique redemptoris fidei iussoris, solutorisque nostri debiti, incorruptibilis, æneique roboris, æneus serpẽs bene sonans, ænea substantia, formam serui & serpentis accepit, vt reciperetur à filijs serpentium, ne fugerent Christum serpentem iam hominemque factum, æneus vero & incorruptibilis, solum figura seruus & serpens, vere homo & Deus, æternus immutabilis æneus sub serpentis forma, humana veste indutus quam asumpsit & induit vere, hoc capite potens, non confuse & indistincte toto vt Basiliscus, capite qui est alioqui impotens & debilis, non confusione substantiæ vipera Christus omnipotenti imo capite, non Basiliscus reliquis solum vires manifestante. Tũ viperæ figuram obtinuisse serpentem illum patet, cum hic solus viuiparus sit inter serpentes omnes, & fœtus viuos solus in lucẽ edat, qui inuolucris putaminibusque ouorum seminis serpentis, Geneseos. 3. capite. continebantur prius: quo postquam recepit eos inuolutos & conuinctos, secundo vtero suscepit educauitque, & in lucem Solis iustitiæ edidit: duplicati vteri serpens status innocentiæ & legis gratiæ, legis naturæ & scriptæ legisque Euangelicæ, Ecclesia qua continemur fideles quæ nunquam defecit, nec vterus matris piissimæ, Christo in spe aut presentia contenti, vitales partu vltimo legis gratiæ, serpente vipera & viuipera Christo, mortui in semine ouuis, vtero serpentis detenti quæ nos fefellit, viui & vitales Christo in lucem editi, quo est insignitus vipera, sic enim oportebat exaltari filium hominis omni natura potentiorem, capite omnipotentem, qui eo omnes serpentes superabat, & aufugabat omnino: tum quia hoc serpente paratur theriaca & antidotus sacer celeber. Pan
33 Græcis Πᾶν, totum est, omne, totum, alimentum, & medicamentum: pan supersubstantialis substantia totus, ipsaque substantia, cuius accidentia, adhuc substantia sunt officio & modo, panis supersubstantialis, substantiam animę resarciens & reficiens adipe frumenti, est adeps substantia superaddita membris, coalescens non vi naturę insitæ partis altæ & nutritæ, frigore imo semel digesto alimento principioque vltra naturã nutritionis quæ

fit coctio

fit coctione a calido,quo oleosum & pingue sanguinis in mẽbra frigida decumbens concrescit,in membranas decidens & frigida alia,vt medullæ concrescunt in osibus & alia in alijs oleoso alimento preso frigore & principio vltra naturã partium. sic Galenus.3.de vsupartiũ c.6. Arist.4.de partibus c.9.alij & alij. Est Christus frumẽti adeps,& supersubstãtiã panis qui pręcesiit,substãtia vltra naturã super addita postq, aliã suscedens adeps ideo alio veniens non naturæ actu, substantia cœlestis Deitatis & humanitatis Christi, estque supersubstantiale alimentum, nam supra substantiam panis & vini,quæ desiere vi verborum,substantia succedit corporis Christi,super omnem substantiã, est Deus ipse substantia ipsa & perse substantia,solusque ille per seipsum cuius esse est esse,aduensque substantia super substãtiam quæ abijt supersubstantialis est,omnesque substantiæ vires excedens vipera ergo huic antidoto interest ipseque Christus,homo enim hominem lesit,fœmina virum,homo naturam,carnemque nostram passionibus ignorantia & malitia,Caro nostra remedium extitit,homoque verus,vt vipera auxiliatur morsui vipereo, viperaque vt sit remedium & auxilium viperæ,potentissima omni labe immunis & libera,potens virtutibus , cœlestibus dictis mirabilibus raris:subenire potens veneno infecti generis humani & virui,capite potentissimo,peccatique vulneribus &vitijs vt theriaca auxiliatur vipereis ictibus:vipera cœlesti parte pura, & veneni libera,media vipera medijs carnibus nimiæ potentiæ extremorum succurrit capitis aflictui & caudæ verberibus,& Christus mediator hominum quem vocat Paulus,mediumque nexus vnio & hypostasis placat temperat potentiam & rigorem , capitis Dei,homo factus quasi vnus ex nobis,vt sit homo,quasi vnus ex Deo,Deusque optione vnitus Christo hac antidoto & sacramento mirabili vnitus verbo & Christus homini,qui humanitatem sibi vniuit, hanc nostram se homini hac vnit theriaca, Deitatis capitisque rigori succurrens,rigori iustitiæ, quo nos impetebat Deus,& impotentiæ nostræ,carnis malitiæ appetitus,caudęque & vltimo,extremis iis subeniens medium aferens nostræ salutis,carne hac media viperæa sacra,quis ferret Deitatem Deumque solum si Deus non temperaretur humanitate Christi , hinc psalmographus si iniquitates obseruaueris Domine Domine quis sustinebit ? hinc Ecclesia continuo precatur per Christum

Dominum

Dominũ nostrum suplicãs per mediũ hoc patrẽ meritisq; ipsius, quo medium se theriacæ immiscuit extremis sucurrens, medium eorum adducens non caudam vltimum mortem, vitam imo morte frænata diuinitate contemperata in mediatore Christo, mediũ nostrum nostræque salutis, Angelorum & hominum, præcautione & curatione salubri, Deus enim factus homo, vt homo corrigit, punit, increpat, miseretur & condolet, non rigore illo antiquo Deitatis, non vltionis Deus, imo vltionum Deus, vltorque, miserator imo & multum misericors vidit nostra & miseretur, homo factus experimentali notione, nostra considerans, suauis & mitis blandus & facilis, sic ergo à theriaca reiecit extrema rigida mortẽ peccatũ rigorẽ, mortẽ caudã & vltimũ & caput peccati, rigorem capitis Deitatis, & temperauit antidotum medijs, vt rigorem extremorum frænaret & coerceret, Eucharistia mirabili. Theriacam instituens omni remediorum genere pollens, morbis & veneno omni salubris, alimentum mirabile, illustre medicamẽtum antidotus præclara & celebris, refectorium, medicamen instauratiuum, reductiuum, salutis pristinæ, præseruatiuum, cordiale, alexipharmacon omni potentia morborũ infinities maiusq̃ virtute, Pan, totum, omni modo totum, cum quauis ratione, totum sit, imo supra omnem rationẽ totũ, cũ pars quęuis sit totum, & sit pars toti æqualis, quod naturæ modum excedit omnino, toti vniuerso vt communicetur & omni modo impertiatur, & omnia elargiatur remedia salutis, solis accidentibus diuisis, integer substantia, omni ex parte, vt sciat homo accidentia diuidere a se, vt persistat integra substantia, & quod quid est hominis rationis & mentis, gratiæ & iustitiæ, hinc diximus Ezechiam. 4. Re-
34 gum. c. 18. Confregisse serpentem æneum, vt ibidem dicitur ijs. Confregitque serpentem æneum, quem fecerat Moyses, si quidẽ vsque ad illud tempus filij Israel adolebant ei incensum, vocauitque Ezechias, nomen eius Nohestan, parabat enim iam viperam theriacæ, quo in frustra diuisit & disecuit vt parãtur viperæ, huic maximo antidoto, hinc diuisit, proprior iam Christi venturo, cõfectionique theriacæ vicinior, Ezechias enim Domini apprehensionem notat Hebræis, quo iam amore apprehensum captum irretitum Deum enotauat & theriacæ antidoto consulentem, Ezechias, Domini fortitudinem roburque significat, dextram & Patris brachium, verbum scilicet, quo cum veniret iam ille viperam

parauat

parauat & significauit iam iam disponi theriacam salutis, & gratiæ vitam, mundique remedium, fuit enim Ezechias inter vltimos Israel reges & sanctitate maximus & timens Deum expectatorque intensus, vt videre est. c. allato quo voluit Deus ei manifestare arcana, sacramentaque maxima, & recōdita, manifeste magis figurare, quo vocauit serpentem Nohestan, vt eo c. dicitur, interpretaturque ab Spiritusancto eodem cap. In Domino Deo Israel sperauit, quid excelsius & clarius quid? Fuit ergo vipereæ figuræ serpens ille, vt theriacam significaret, quam Christus componere decreuit, cui Ezechias parauit viperam, rescisione & diuisione, detersione & expiatione idolatriæ, & veneni capitis, mentiti Dei, cui piaculum cultum & honorem oferebant superstitiosè Hebræi, quo in caput in Deum peccabant illi, ideoque perfregit, vt venenum capitis reiceret, ex quo & caudam disecuit, vltimum mortemque ex serpente tristem & formidabilem subsecuturam. idolatria & aposthasia, tum peccati caput rescidit Christus superbiamque, serpens seruus & humilis factus, venenumque nostrum ad se allexit traxit iniquitates nostras ad se vt latè ex Isaia supra diximus, carnis vipereæ more viperæque instar, & cum nil potentius venenosos serpentes è cauernis extrahat ac ceruorum 36
suctus inspiratusque narium, vt docet AElianus libro. 2. cap. 9. & Plinius libro. 8. c. 32. Aristoteles supra, Galenus, & reliqui. Christus serpentes extraxit, ceruus cuius sanguis nunquam concrescit, Aristoteles. 3. de historia. c. 6. & 19. & 2. de partibus animaliū cap. 4. currit imo semper in bonum hominum & fluet perpetuo cap. de Angue diximus. Canticorum. 2. cap. Sponsa de Christo. Similis est dilectus meus Hinnulo ceruorum, traxit serpentem, spiritu potenti, & robore illo. pertimescunt serpentes omnes caput viperæ maius illis virtute & robore, quo superantur & vincuntur, serpens factus, vt serpentis filios alliceret capite & diuinitate superans extrahensque serpentem ex abditissimis sedibus animorum mortalium, vicens mortem, peccatum, infernum, Dæmonem, quæ frænauit capite superior, caput viperæ asportatum cau 35
daque, non minus gestata, caput roborant, visum acuunt, auditum viuificant, olfactum perficiunt gustum, tactum, internosque omnes sensus, motum animantis firmant, temperato & exiccato cerebro excrementis vitiosis absumptis, superfluas absumunt humiditates & humores noxios, sua qua pollent siccita-

te & ſuctu, ſi quid venenoſum infectum vè eſt ſugunt & corrigunt, quo morbis cerebri mirificè auxiliantur omnibus, dentium ſtupori, graui auditui, imminuto & deprabato viſui, infecto guſtui, & reliquis vitioſis actionibus, quæ neruis è cerebro ortis perficiuntur, vt hinc appendantur collo, gutturique ſuſpendantur pueris & maioribus natu, & ſi pueris frequentius, quod maiori copia humiditatis excrementitiæ abundent, caputque frequentius cauda vipereum, quod ibi virus maius adfuerit, ſupereritq;, docet Galenus locis adductis, Diaſcorides libro. 6. c. de vipera, & reliqui vbi ſupra norunt omnes, & ſuſpenſum videmus vtiliter paſſim, omnibus reſiſtit venenis, primis hinc menſis apponuntur aſportanturq; ad menſas auro argento vè vallatas ornatas, vt ſecure conuiuæ decumbant, omni potentiores veneno, quod ad ſe alliciant, & arripiant ex eſculentis omnibus virus ſi adeſt, vt innoxia ſuperſint alimenta. Hinc voluit Chriſtus inſigniri ſerpente æneo, viperinoq; capite inſuperabilis Deitatis, caudaq;, vltimo ſui & morte, inuincibilis alioqui, mortem enim moriendo deſtruxit capite & vitam reſurgendo reparauit. qui mortem & venenũ maius deſtruxit potentia caudæ & mortis, vi capitis, a quo virtutem recipit illa. qui extremis inſuperabilis, facilis eſt medio, mediator eſt medium remedium imo noſtræ redẽptionis, venenum noſtrum, medio, viperæ inſtar exugit & traxit ad ſe, poſuit Dominus in eo iniquitatẽ omnium noſtrorũ, Iſaiæ. 53. Qui exaltatus à terra omnia ad ſe in cruce traxit. Cũ exaltatus fuero à terra omnia traham ad me ipſum loco adducto, huius ſacrę viperæ mediũ in quo extrema Dei & hominis confluxere ſuppoſitũ illud Chriſtus, Theriaca noſtra ſalutaris eſt, in vaſe terræ virginis Deiparæ genitricis parata vt paratur alia, cum tot tantiſque excellentijs, & dotibus donis virtutibus dixit Paulus ad Coloſſenſes. 2. In quo ſunt omnes theſauri ſapientię & ſcientiæ Dei. Tum & ex venenoſa diraque peccati natura, non ſecus parari poteſt præclara Theriaca, ſacerque antidotus, hiſmet ictibus quos incuſſit illud ſalutaris proficua, extremis reciſſis capitis pertinacię rebellis & caudæ occaſionũ qua arrepta & ipſum ad nos trahimus & allicimus, exploſis viſceribus malitiæ recrementiſque vitiorũ & fomitibus, oſſibusque & fundamentis quibus illud innititur diſtractis, & ſpinis ſimul afluentiæ & copiæ extirpatis, medio accepto ſalutis ſtatuto pœnitentiæ & doloris, quod virus ad ſe euocat & ſubſtra-

substrahit potēter ab extremis, vt percusi & veneno infecti precioſiſſimo Chriſti ſanguine ſuperata malitia tetraq; & virulentia, cum pane Euchariſtiæ, pane carneq; corporis Chriſti ſubſtantiæ puriſſimæ, cautè in poſterum viuāt tanti beneficij memores, & ex delicto commiſſo præſeruati iterum reincidere in miſeriā tantam reformidēt recuſēt & vitēt, ictuique peccati, memoria peccati ſubeniat præſeruatiua antidoto, & correctiua vitiorum veneni vt ex illo a quo venenum contraxerant cauti ſalutē hoc modo paratum recipiāt & cōſequātur. Paulus ad Romanos. 8. Deus 37
filium ſuum mittens in ſimilitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatū in carne: de vipera peccatū damnauit, de carne Chriſti diuini ſuppoſiti de homine Chriſto Deo, dānauit antidoto facto, de eadē humanitatis natura vi diuinitatis capitis, peccatū carnis & naturæ noſtræ infectionē, homine homines liberauit Deo, viperę morſū humanæ naturæ homine Deo vipera dicto.

Theriaci ſalis auxiliorumq; vipærei morſus miſtica continens & naturalia plurima.

CAPVT VIII.

NVllum maius remediū extat mortalibus veneno infectis quā ſuctus, ſugereq; ea parte, qua icit & læſſit animans, quo trahētibus vtimur auxilijs & euocātibus ad externa ne cor internaq;, venenū petat, exalto corpore educētibus virus & ad extra trahētibus medemur cæſis, cōtinuoq; irritātib⁹ partē & dolorē inferētibus mouētib⁹ ſudores ſuccurri muſſuctu potētiſſimos cucurbitularū cū ſcarificatione, & excitātibus moleſtiā acrib⁹ calidis dolorificis perurētib⁹, vt omnes locis allatis cōſulūt in quib⁹ ſāguinē mittere recuſamus, ne recurrat ad interna venenū venarū ſuctu exininatis ſemel, nec purgātimedicamēto auxiliamur ne vocet virus in altū corporis, præterquā in nimis plenis vbi ſuctus & recurſus periculi nō timetur, cū copia & abū[d]ātia, impediatur ſuctus internarū partiū, vt ſolū extrahētib⁹ vtamur euacuātibus alexipharmaciſq; antidotis, & victu, potuq; cōuenięti frigidiſq; & adſtringētib⁹ internis, vt repellāt partes ad externa virus, refectæ & roboratæ intrinſecus. Traxit venenū noſtrū ſuctu ſingultiēs luctu & plāctu, vt homines ſalui & ſuperſtites eſſent Chriſtus, tulit lāgores noſtros: vipera vt docet Appollonius apud philoſtratū, quod ab Ariſtotele, & Plinio adductis locis deſumpſit, catulos ſemel ortos, polit cōplanat & lingit mucorē de- 38

tergit & mucilaginē, qua perfundūtur in inuolucris intra vterū prius, eos capite & rostro impellit & incitat prouocat, ad motū vt exercitio & opere sordes excutiāt & mūdētur, qui intra decē dies immitare incipiūt parētū modos ritus & artes, caputq; erigere & mouere, potentiam illius ostentare & robur, quo se lambunt perficiunt, & viuunt; detergimur & mundamur Deitate capite Christi, nos omnes filij serpentis & progenies, filijq; viperæ exaltatæ in deserto. De hac generatione & progenie intelligitur locus ille Prouerbiorum. 30. c. vbi dicitur. Generatio quæ patri suo maledicit, & quæ matri suæ non benedicit. Generatio quæ sibi munda videtur, & tamen non est lota à sordibus suis. Generatio quę habet excelsos oculos, & palpebræ eius in alta surrectæ. Generatio quæ pro dentibus habet gladios. Quæ omnia iuxta naturam viperæ patent, proprietatibus dictis. obijt pater læditurque multoties, vt generet filios in vipereo genere, obijt Deus & tandem mortuus est, vt renasceremur nos, generatio quę male dicit patri, quod est cū patre male dicit & ordinatur nō dicit cū illo, & matri nō bene dicit, Ecclesiæ, imo rūpit matris latera, & terminos leges statuta nō dicit cū illa & prototypo ipsius, & vterū quo cōtineuantur ob venenum malitiæ vitiorum, sordibus oritur hæc generatio plena peccati labe, quo lauacro egent, elingique Dei lingua & verbo, lingua patris qua alloquitur sibi & nobis, habet excelsos oculos superbos, vt vipera superba, quæ innititur caudæ vt se se erigat extollat & supereminea t docet AEtius, Paulus locis adductis supra, imo Apostolus apprehensus est vipera in saltu & elatione in superbia animantis, Actuum Apostol. c. 28. Palpebrasque surrectas & altas, vt intente atenteq; videant, qua icere & ex quo sanguinem fundere possint proximi, venenū dentibus continent & gladios pro dentibus venenosis, sorditie pleni cęci adeo vt mundi lotiq; iudicentur quo minus remedijs obediāt, imo respuūt & superflua iudicant illa sibi, squallētes sordidi mucore, & mucilagine vitiorū cęci, qui egent linctu & lauacro, detersione vitiorū & superfluæ vitiosæ quæ humiditatis abstersione, vsq; dū patrum maiorumq; exēplo ipsos lingentium cognoscant se linctu egere & detersione, seq, capite expiēt Christo & Ecclesia. Gētes referunt Patrē Liberum, è Semele sine tēpore natū Iupitrem suscepisse, femoreq, disecto fouisse vsq, iam perfectam secundo ortu integrā 3, reddidit sobolē duplicis partus, & maturū infantulū, nec incōueniens iudico gentiū cœcā narrationē multorum

enodare

enodare & ad verum cultum reducere quandoq; dum opus est,
est vero opus quando illorum errores, ortum duxisse culpa vitio
rum, pęna illata cœcucientes in veritate & aberrantes. Abomina
tiones enim AEgyptiorum non immolabimus Deo nostro men-
titosq; illorum Deos vero cultui, at veritatẽ figmentis contentã
eliciemus vt ex vipera theriacam salutarem astruimus alioqui ve
nenosam si vt decet parentur. Non secus nos filij Semelis adulte-
rio sati, serpentisque aborsus, secundo ortu sumus nati è femore
è robere, virtute Dei, vt perfecti & integri lucem experiamur, ge
nimina viperarum duplicis partus. Leuitici. 15. sic dicitur. Doce-
bitis ergo filios Israel, vt caueant immunditias, & non mo-
riantur in sordibus suis. Viperas extergunt & in theriacam pa-
rant lingunt & mundant Dei ministri, ore & doctrina rostroque
potentiæ. Pane puro ab excrementis libero, sale, Anetho, aqua
limpida, in vase terræ virginis Argilla dicta Græcis elixant dise-
ctas prius, extremis capite & cauda rescissis, ossibus, visceribus
spinisque tandem reiectis. Panis viuus qui de cœlo descendit
non de aeris infima sede vt manna, de cœlo imo, de Patris sinu de 39
substantia Patris, liber omni labe, Deitate plenus, in vase terræ
Virginis Deigenitricisque purissimis subacto formato, sale sa-
pientiæ Patris sapientia ipsa sal ipse: viperæ non quoliuet sale pa
rantur fosili imo & terræ sale, dicitur capite illo citato de The-
riaca, dictus sal gemma, sal enim alter communis sapientia mun
di, & capitis vertigines infert inflatque, strepitum facit, sitim in
extinguibilem afert, sistit ventrem, retinet exiccata excremẽta &
exuccia, virentia exurit, nil fert viuere secum, vbi adest ille, imo
consumit omnia, cito liquescit euanescitq; igne & aqua dest resi-
lijt fugit charitatis vim, oleo & pinguedine tantum consistit abũ
dantia & copia, fluctibus aquæ & afflictionum tumultibus in cõ-
stans desinens, hic sal hæc sapientia inuidiam generat æmulatio-
nem, odium, nil secum viuere sinit. Vertiginem infert, capitis in
constantiam illud euanidat reddit vanidum, inflat hic sal sapien
tia hæc inflat. Paulus. 1. ad Corinthios. 8. Scientia inflat. est natu
superbus sal hic solem expectat vt concrescat aut violentiam ig-
nis, cum semel igne genitus ingratus genitori resiliat fugiat odio
que habeat ignem, strepitu nimio & contentione, dissidium nul-
lo scandalo, odium manifestat detegit liuorem, quæ omnia hic
sali adscribit Diascorides lib. 5. c. 85. Galenus. 3. de alimentis c. 19.

 simplicium

ſimplicium late, & 2.de compoſitione per genera, Ariſtoteles ſe-
ctione 1. & 2. problematũ, Plinius, & reliqui poſtea, Hierogliphi
ca, & tropi, ſcientiæ quæ ſine charitate eſt, foſilis vero ſubtus ter-
ram oritur ortu humilis, excrementa detergit expurgat ventrem,
ne caput grauet infeſtet & circumrotare faciat, medicamentis
expurgantibus immiſcetur, vt eorum vires augeat & acuat, fir-
mat caput, ventriculum ſtabilit, admittit alia ſecum, non vrit vi-
cina viuentia, fert proximum, ſuſtinet imo, non inuidet, humilis
ſubtus terram, nam ſi ſcientia inflat charitas ædificat. Paulus eo
loci, quo humilia fundamenta profundaque petit ędificium quo
eſt cœlum attingendum, Deus imo ipſe contingitur charitate &
ſapientia hac, ſale, fert hic ſal ignem igneſcit, vt metalla & ferrũ
ſine ſtrepitu, Diaſcorides eo loci de hoc ſale, Galenus loco addu
cto reliqui, charitatis ignem ſuſcipit inflamatur conſtanter, vt
ferrum fert ignem & non vritur aut euaneſcit, non reſilijt ab ig-
ne ignitus ducitur maleolo facile, & formatur blandus ſine re-
nixu aliquo, ſe ſeruat vt ferrum igne, perficitur non corrumpitur
aut vritur, non igneſcit vanitatis ſtrepitu, nec flatus generat, vt
circumrotet caput abſumit illos, vt conſtet & firmetur imo, cõ-
ſiſtit medio aquarum tumultu perſecutionum & laborum, non
liqueſcit, ſubſtantia denſiſſimus, olei parum aut nil ſuſcipit, vt
ſpongioſus alter qui imbibit oleum abundantia & copia vti-
tur ſobriè, hinc Chriſtus conſulens Apoſtolis, onusque & offi-
cium Apoſtolatus exponens, Matthæi. 5. capite inquit. Vos eſtis
40 ſal terræ non ſal quilibet, vanus, cito euaneſcens, imo ſal terræ
foſilis ſal gemma, humilis, conſiſtens, facile ductilis, ſemel at-
que incaluit, virtutũ dictarum ſal & dotiũ, euaneſcit autẽ hic ſal
adhuc & exoluitur, & ſi difficilius multo reliquis omnibus ſalis
generibus diuiſus & tritus in pollinem, ſpiritusque defectu &
aeris charitate deficienti & ſpiritu non ventilatus, tandem pu-
treſcit, aqua & igne tritus euaneſcit oleoque, quod alteri cõmu
ni nõ cõtingit facile adeo in oleo ventilationis exercitij in proxi-
mum defectu. Plinius libro 31. cap. 7. docuit ſalem eſſe è nilo eue
ctum, fontibus quibuſdam circa illius oras, rubrum & aſperum,
oleo ſolum diſolubilem, abundantia rerum & pinguedine ſapiẽ-
tia multoties, luxuriat & euaneſcit efrænis & copia furijt, quod
ſi ſal euanuerit & defecerit ſi ſapientes ſi Doctores ſi ſal, qui, vt
ſuperfluam rerum humiditatem abſumat inditur corporibus, ne
putreſcat

putrescat excrementitia humiditas, inficiatque corporis substan tiam, & putrefaciat, si inquam euanuerit sal & liquerit, in quo sa lietur in quo salienti in quo efficienti alio, in qua materia rerum in quo alio rerum genere res saliētur, si sal liquescit humescitq; adeo vt potius humiditatem alliciat sibi & alijs, quam absumat, sal enim in terra exiccat in aquis humectat, biscocti panes qui na uigantibus parantur sine sale condiuntur, putrescunt enim humi ditate allecta salis vi in aquis, nimia & continua qua humorem vocat, vt exoluat resolutiua qua pollet virtute, cū sit ergo vnde iugiter euocet & perpetuo in aquis tanto tractu continuo putre dinis causa est, in terris quam trahit soluit extenuat vt euanescat deficientiq; copia exiccat vt in aquis humectat conseruat vt in aquis corrumpit. Euincitur enim multa aquæ humiditate sal abū dantia & luxu rerum, in terris vincit humiditatem minorem, re-missioremq; siccitate & inopia: si ergo sal, qui exiccare debet cor-pora, nimio luxu humet, si humectat reliqua, si sapientia hæc emo litur & demolitur in quo salietur, in quo exiccabuntur rerum ge nere superflua, humiditate nimia qua fluctuant & madent in quo continebuntur inse res vt siccum continetur & non se excedent, vt humida disoluuntur & liquescunt facile, sicca enim continen-tur termino proprio, humida alieno. 2. de ortu Aristoteles, ad ni hilum valet vltra sal liquefactus semel, quā vt mittatur foras ne nimiam alliciat humiditatem, putrescatque domus eodem, do-mos enim salē quæ obseruant antiquo salitas imo carnes (videre est in salitis suibus) reseruatis sal humectat adeo fundamēta vt vi deamus madētia illo, ruinā tandē domorum concitare (visum plu ries,) sternatur ante pedes ergo, & conculcetur ab hominibus pe-dibus spernatur sapiētia eorū calcaneis & vilibus hominibus, ne capiti officiat & vertiginē inferat vaporum ascensus salis, vt in-cutiunt & inferunt natura, videmus vertigine laborare qui salis opera exercent illumq; condunt locis salitis, caput enim appre-hendit & subertit, exemplo & malitia sapientiū alios, qui sale vtū tur corrupto & deprabato. Imo cum Christus, Matthæi. 5. eos vo casset ciuitatē supra montē spiritui obiam aeri peruiā salubribus ventilatā ventis spirātibus, ordine & gubernatu dispositā morige ratā vnitam vniuersalē, idest catholicam, & nominibus multis cō mendasset dignitatē, officijq; munera retulisset, mundi lucē, lumi naq; iustitiæ solis, subdijt. Vos estis sal terræ, lumē enim amplius splēdet, si materia in qua fouetur & alitur sale inspergatur fosili, 41

tamẽ vt in lichinio eſt videre & docet Ariſtoteles ſectio.23. problematum,& Macrobius.7. Saturnalium,Plutarchus quæſt. 9. 1. ſimpoſi.& omnes experientia norunt, ſal vero antiquis à verbo Græco αλς, condio,quia condimentum eſt dicitur,Metatheſi figura,nã als præpoſita.S.eſt ſal,qui vt vult Plinius loco citato, eſt vtilis adeo noſtris corporibus,vt ſale ſole viuat animal ſolis; vocauitque ſolem,terrenum ſalem,qui fouet viuificat, carnes corruptas reſarcit,a corruptione vindicat reliquas:ſol vero eas corrumpit & putrefacit,ſeruat viuas ſolum ſale minus,mortuas inquinat, at ſal viuentes & vita defunctas aſſeruat immunes à corruptione & fętore,tam ſapientiam & animi ſalem ſignificãs, quã illum quo & gratiam ſaporem rebus conciliamus & vitamus corruptionem. Terentius in Eunucho,qui habet ſalem qui in te eſt. Donatus ibidem,ſal neutrum pro condimento, maſculinus pro ſapientia,ſalq; gratiã, & vrbanitatem in plurali notat. Quo cũ Apoſtolos vocaſſet lumẽ,lucẽq;, ſolis iuſtitiæ radijs ſplẽdeſcẽtes doctrina & cognitione,ſalis nomine eos inſigniuit,qui & lucẽ & lumẽ ſplẽdeſcere faciunt & noſci exẽplo & ſanctimonia,lumẽq; acceptũ fulgere,vt ſal lumẽ auget immiſtus pabulo ardenti, quæ ad laudem Apoſtolorum & officij onus ſpectãt eo loci,quo ſubdit ſi ſal euanuerit,in quo ſalietur, ſi ſal qui natura minimeque obnoxius putredini ſiccus eſt(& ſqualidus pęnitentia & abſtinẽtia paratus tropologicè:)euanuerit & maduerit afluentia & vditate vitiorum vt ſalis officio fungi non poſſit,lumenque iuuare & augere,imo humiditatis vitio inſe acceptæ lumen ſuffocet & extinguat,vt ſal facit ſi madidus & humidus igni miſceatur & lichinio,euaneſcens & reſiliẽs ignẽq; fugiens, in halitus peruolãs ſtrepitu,ſi ſal talis fuerit & qui alios corrigere & docere a vitijs debẽt,cũ ſint lux illuminare & oſtẽdere in quo ſalietur?quo ſale quo miniſtro,hoc molietur opus,indocto ne aut ignorãti corrupto & cœco?ad nihilũ valet vltra ſalſugo talis,ſalq; ille emortus & extinctus,non ſal lucẽ impediens ſi euanũerit ſi deſierit ſal eſſe, quã vt mittatur foras,ne corruptionis,maioris ſit occaſio & cauſa, cũ nõ impediat putredinẽ, proiciatur vt conculcetur & ſubtus pedes ſit hominibus,& ijs in quorum gratiam cõſtitutus erat, deſtitutus officio & dignitate, ijs conculcetur quibus onoraretur alias & coleretur. epiſcopatum eius accipiat alter. Imo ſal ille Agrigentinus dictus nomine ea ex parte aduectus,ignem patitur

& mirabile

& mirabile dictu exilit ab aquis: Iuxta Diascoridem libro.5.cap. 38. & Plinium lib.31.c.7. à quibus alij suscipiunt. ij gratiæ aquas fugientes incidant in ignem & in gehennam ignis mittantur. Et si Theriaca celebratissimum auxilium vipereis morsibus extet ebibita, tum applicita ictui virulento adextra animantis, omnibusque vnicum sit præsidium venenis, tamen experientia, & ratio inter omnia auxilia quæ viperæ morsibus subenire possunt nullum maius firmarunt, capite ipso vipereo in pollinem redacto generosissimo vino ebibito, inspersoque vlceri facto, ob sumã huius partis potentiã alliciédi venena ad se se, quo reliqua expur gata viru & cruore supersunt. Caput serpẽtis peccatiq; superbia est qua nos icit & læsit ille dixit eritis sicut Dij sciétes. Caput hoc superbia que & animi elatio venenosa adeo & letifera in pollinẽ redacta in cognitionem propriam, est homo puluis & incinerem rebertetur, qui ex cinere est, proficua sunt & vtilia nimis, humiditasque ipsa vitij remedium, hæc hismet ictibus salutaris, quos infligit serpens suismet ictibus capitis, caputque in pollinem redactum auxilium.

De Aspide serpente.

CAPVT IX.

Psalmo.9.sic. Super Aspidem, & Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem, & Draconem. Deuteronomi, 42
cap.32. Populi ingratitudinem sæpius à Domino castigatam. Moses referens, sic inquit. Fel Draconum vinũ ipsorum & venenum aspidũ insanabile. Qui latinis aspis aspida vè cõpellatur Hebræis פתן pethen Græcis ἀσπίς aspis, quod frequentissimus sit serpens insulę dictæ aspis in mari Lycio, tenet Plinius lib.5.c.31. tũ quod promontoriũ Africę dictũ aspis, quod formam scuti representet sic dictum Græcis ἀσπὶς aspis scutum ijs abundet animantibus, cuius meminit Silius ijs. In Clypei, speciem curuatis turribus aspis. Strabonius lib.6. sic de promon torio hoc, & ciuitate eodem nomine insignita eiusdem. Corsura insula est ante aspidem sita. Cartaginensem vrbem, quam Clypeã vocant. Hinc aspis, quod caput scuti formam obtineat huius ani

mantis, Græcis enim ασπὶς aſpis, parma eſt ſcutum vè cauum & ασπίδεα aſpidea, ſcutorũ cauitates, huius tres ſpecies norunt au tores, vt videre eſt apud Plinium locis adductis, AElianum, AEtiũ libro.3.ſermone.1.c.20. Paulum li.5.c.19. Vbi ſic dicitur. Aſpidum apud ferarum ſcriptores tres ſpecies reperiuntur, quædam enim ex eis terreſtres ſeu cherſeæ dictæ, græcis enim κερσος cherſos, terra eſt: quædam Chelidoniæ, quæ circa fluuiorũ ripas præſertim nili, latibula poſſident, dictæ Chelidoniæ, quod colore hi rundines aues græcis compellatas chelidonias immittentur par te dorſi cærulea, & nigricante, tum quod ventre æmulentur, viri de Chelidoniæ virentis herbæ, & ſi dorſo dorſi colorem hirundi num nimis, quædam vero ptyades nominantur, vt tenet Plinius libro.28.c.6. quod venenum in oculos expuant, hoſque ſolum inficere tentent, obcæcareque antipathia & cõtrarietate naturæ, ſplendoribus occulorum auerſantes, quæ nulli aliæ intentant oficere parti, præter quam altiori & perfectiori ſenſui animátis, a πτυειν ptyein verbo ſeu expuo. Has vero tres Aſpidis formas, ſic diſtinguit AEtius, Cherſeæ ſeu terreſtres maiores ſunt, & quã doque vſque ad quinque cubitorum longitudinem extendũtur Ptyades vero maxime bicubitales. Chelidoniæ cubitales & maio res quantulum, quæ colorem hirundinum referũt. Ptyades ſunt colore Cinereo & viridi ad auri colorem declinante. Plinius eadem refert. Paulus libro.5.c.19. Nicander in theriacis, Galenus de theriaca ad Piſonem.c.3.4.& 5. Diaſcorides libro.6.ca.52.& 68. Edoardius libro.6.c.114. Rhodiginius libro.25.c.31.& 27.c. 14. Solinus in Poliſtoria. Auicenna libro.4.fen.6.tractatu.3.c. 21.24.& 26. Cherſea ſeu terreſtris quod ſubtus terram diutius vi uat reliquis alijs magis, quæ & hypnalis aliquibus appellatur, ab υπνος hymnos græcis, quod ſomnum ſignificat, nam profundiſsi mum infert ſoporem ijs quos ſemel inuaſit dormiendique inexplebilem neceſsitatem, ſic vt citra omne doloris genus diſcedãt, lethargo altiſsimo veternoque conſopiti morbo, & ſomno profundiſſimo ſepulti, vt non ſolum ſine dolore, & moleſtia diſcedant læſi, voluptate imo, blandiſſimoq, excitato ſenſu, dulcedine mira quieti tranquilli & placidi, in medio diſcrimine vt quieſcẽ tes exhalent animã: impræuiſſaq; occupentur morte & inſperata, quo minus de remedijs agatur & ſuccurratur minus infectis ino

pinate

pinate venienti subitanea & improuisa miserrimũ mortis genus sensit Diascorides lib.6.c.52.Paulus lib.5.c.19.Solinus in Polisto 43
ria c.30.& reliqui adductis locis:hoc Aspidum genere Cleopatram discessisse,sibiq; mortem consciuisse omnes fatentur ne victorias & triũphos Augusti subdita honestaret, Marco Antonio deuicto,cum vt minus mortem persentiret somno oppressa, allecta dulcedine.narrat Solinus citato capite,Paulus,AEtius,Edoardius,& alij quos supra retulimus,hac antiquitus feriebantur, morte damnati latere sinistro,qui cum per tres quatuor vè spatij passus processissent concidebant illico,vita postea illa defuncti, Cleopatra cum apud AEgyptios,hoc mortis genus expertum haberet,suoque iussu multos edicto regio eo mortis genere damnaflet regina,viriliter mortem eodem sustinuit,vt infamiam vitaret & ignominiam,triumphisq; Augusti non interesset,arripiens ab illo gloriam,palmamque,& morti relegans,satius iudicans mortem sui triumphos victoriasq; reportare,quam amantissimi Antonii Cesarem inimicum honores.restat adhuc animumvincere, superato mortali.Hęc minimum infert vulnus insensibile quasi, tum ictu tum postea est minimum,minusq; acus punctura leui. minime edolens,dulcedinem imo affectũq, voluptuosum & placidum aferens,quasi imperceptibilis ictus,fatentur omnes,locis adductis,vocant hanc AEgyptij thermuthin(vult Edoardius supra) AElianus li.10.c.32.quasi græce dixeris terrestrem,quod idẽ est ac Cherseaquod colore terram cineremq, representet,&multo tẽpore subterranea viuat.Ijsmet Aspidibus,non secusPsilli,& Marsi dubiã & incertã prolem,explorabant Aspidum ictibus,genuinos enim & pudicos propriosq; filios non icciunt Aspides, spurios vero & notos filios iniqui toti exterminabant & inficiebant,illius generis sobolem veram lingunt & timẽt crudelissimę aspides,venenataq; omnia,vt late.1.lib.mõstrauimus ex Plinio, AEliano,Solino,Galeno,& reliquis,hinc Lucanus li.9.Lætifera dubios explorant aspide partus.lethargo &cataphora graui,somno altissimo correpti occidunt,Aspide cussi & læsi,est enim aspidis propriũ profundissimum somnũ inferre,vt ij omnes sustinẽt autores quo Lucanus li.9.dixit.Hic quę prima caput mouit depuluere tabes. Aspida somniferã tumida ceruice leuauit.Plenior huic sanguis & crasi gutta veneni.Decidit in nulla plus est serpẽte coactũ.Ipsa caloris egẽs gelidum,nõ transit in orbẽ.Spõte sua

niloque

niloq; tenus metitur arenas serpẽtes Asiæ & Africæ maiores esse Europę Nicãder docuit in theriaca subdit Lucanus. Sed quis erit nobis luchri pudorinde petũtur. Huc lybicę mortes, & fecimus aspida merces. quibus & somniferã vocat aspidã, & lybiæ oriri, ad ectariq; ex Atrica refert Lucanus, somnifera vt docet Diascorides loco adducto ab effectu quod inducat somnũ. Eo enim venit Romanorũ auaritia, vt cum quauis iactura cuiusuis locupletari non recusarent. Hinc venena parabantur plurima, fecitque vitiũ hoc, sacra quę auri fames, aspidum cruores insuperabiles, merces venales, cuius animantis pertinax virus, vt natura frænaret hominũ solicita pijssima mater velamine circũsepiuiit vallauitque, dentibus inuolutis ore obstructo quasi, membranulis duplicatis e lingua subortis. Excandescẽs nunquam vsque dum iniuriam caput sustinuit & si ofendatur reliquis, quibus carunculę senescẽtibus iam ætate decrepita, iuxta supercilia eminent dura & acuta, non secus atque antiquis auibus calcaria pulullant senio vltimiq; dẽtes alijs, & alijs alia, qui ocio spiris conuolutus orbibus factis totius corporis, caput e medio erigit, intẽtumque continet, cautus euigilans pro salute totius, ante & retro, non minus ad latera sursumque & deorsum facillimo negotio illud plusquã reliqua om
44 nia animantia porrigens, atente inspectans, & à longinquo pręcauens futura, ne motum tardum ante veniat periculũ. igneos protuberantesque, & emisitios inijciens oculos fulgoris plenos, linguam exerit viperæ more capillamentis disectam, natura ouiparum, non viuiparum animal, oua solum excubans, aliorum serpẽtium more, conuoluta membranis, quæ fouet mas, de victu fœmina solicita, quod sit robustior ferociorque natura viro. terræ pulverem, catulis subortis in lucem primo supeditat, quam lingunt post toto vitæ decursu si desunt reliqua, non secus ac reliqui serpentes, mures & alia, est serpentium primus pastus puluis præterquam viperę quę mucilaginibus vteri alitur semel atque ex ouis discesit intra fœminea animantis & extra tribus diebus ac est experta lucem. Isaias. 65. Serpenti puluis panis eius, Micheas. 7. Lingent puluerem sicut serpentes, Nicander in theriacis sectione, de aspide. Plinius, Galenus, & alij locis adductis. cum strepitu moueri aspidas antiquas refert Nicander eo loci resiccatis squamis formidabilis corporis natura horridus impatientissimusque frigoris, cuius medium corporis maius est mole extremis sine proportione,

portione, visuntur magnitudinis viperæ communes apud nos in Atrica vero mensuræ orgyæ, idest vlnę vnius, aut vt interpres Nicandri vult eo loci quatuor cubitorũ, amplitudinem vero (dixit Nicander tandem esse quantus est iaculus sagittæ communis, terribilis virulentiæ moles) varijs coloribus depictas inueniri apud diuersas gentes narrat, alias albicantis coloris, corporis squalidi, dorso virides tum & maculis inspersas, cinereas, ardentes, ignitas sub glæba AEtiopum nigras, colorisque vliginis fluuiatilis: cuius ea est fœcunditas animantis, vt sexaginta oua simul circumligata membranis exponat, Plinius libro. 10. c 74. AElianus libro 3. c. 32. spiritibus emissis toruo aspectu oculorum, eos quos respicit obcœcare tenet more Basilisci, lybicas aspidas. Theremuthin Aspidem Isidi Deæ sacram venerabantur AEgyptij, idest cherseam & terrestrem, hasque receptas in quatuor angulos domus numinis, ex ęrario publico educabant adipe Bubulo oblato, locis adductis refert AElianus. nullus ictus, morsus nullus inter serpentes leuior minor est aspidis morsu, sed nullus deterior, virulentior vè in natura omni, didicit Augustus ex Cleopatra aduentante illo in conuiuio, quod nam esset genus mortis magis doloris expers, eam quæ gladio infertur infamans, dolorum cruciatibus vulnerumque miseria, quæ vero epoto veneno laboriosam iudicans cõuulsione euersione ventriculi, cordisque anxietatibus, Cleopatra summis laudibus extulit illam quę ex morsu aspidis sequitur, quod postea proprio experimento firmauit libro. 9. AElianus libro. 11. Improbos & scœlestes homines, impuri & obscœni corporis vafros & versutos vitiosos, luxuriantes, aspidas sine ofensa 45
prægressa iccere spurcitia & immunditia allectas, Plinius retulit loco adducto, Philarchus lib. 12. c. 7. Nimphes lib. 6. eorũ quos scripsit de Regibus AEgypti Ptolomeis. c. 9. probos vero & innocentes lingere lambereque, postea vero capite in terra relicto spiris illos amplexari retinere, quasi cum illis circumuolutæ vellint in posterum vitam agere. Nimis amatores farinæ & mellis dociles natura, & in tanta feritate placabiles, eo enim loci Philarchus ab AEgyptijs coli easdemque eo cultu mansuescere, retulit. ciboque cicures fieri, simulq; cum pueris infantibus conuiuẽtes in nullo eos nocere, eas vero appellatas ex caueis prodire, atq; ad appellãtem accedere: digitorum autem crepitu vocari aranctorum instar vt pueri asolent circa domicilia quę inhabitant, AEgyptij in

ptij in Aspidum nationem hospitalissimi primum vt pransi sunt, statim temperatas vino & melle farinas in mensa exponunt, postea plausu dato eas tanquam conuiuas ad prandium vocant, illæ velut ad condictam cœnam inuitatæ aliæ & aliæ aliunde erumpentes accedunt, & mensam circunstant, ac reliqua omni spira in solo terræ relicta caput alleuant circunlambunt & ingerunt massas in Isdis honores conuiuio facto inuitatæ sensim, quæ & moderate explentur: cum autem AEgyptij de nocte habēt necesse surgere ne ipsas in tenebris conculcent iterum percusione digitorum vtuntur, ea vt de via decedant signum dantes: & illæ soniturus discrimen intelligentes confestim in latibula abstruduntur, vt qui de lecto surgit, postea in nullas ipsarum incurrat. Plinius ex Philarchij historia hæc libro.10.capite.74. de Aspide miraculum Philarcho reddatur, his enim autor est, cum ad mensam cuiusdā veniens in AEgypto aleretur assiduè, enixam catulos aspidā quorum ab vno filium hospitis interemptum, illam reuersam ad consuetudinem cibi intellexisset culpam, necem intulisse catulo filio amantissimæ soboli; nec postea in tectum id reuersam ne iniuriæ vindicta sobole priuaretur. dixit mansuescere Galenus inter omnes serpentes solum Aspidem libro de curandis animi morbis capite.1. Dijs Aspis sacer erat, Regumque coronis insculptus & maiorum tiyaris sacrorum mithris, quod maxime omnium naturæ animantium prouidentia vtatur in se, & in sobolem amantissimā quam præmunit præuenitq; à periculis & euentibus per annum integrum antea (mirabile dictu) illa enim inundationes Nili præsentiens quantæ futuræ sint ad quosque terminos illuuiones illius peruenturæ fundat latebras estruitque cauernas ea altitudine, vt nullo modo lædi perturbari vè eisdem possint, hinc quanta futura sit illuuies Nili ex earum mensura facile dignoscunt coloni, ouorum fætura & geometria excubatus. eosdemmet omnes habet sententia autores, Nympheum præcipuè libro.9.c.10. AEliaum philadelphum libro.30.c.3. Serpens hic eiusdem temperamēti est, atque vipera, & si calidius venenum obtineat, vt in summa reptilia omnia vera, sunt vnius complexionis, mucores quibus referta est eorundem substantia frigidi quarto gradu venenosi & lethales, toto genere deletherij, humidi tertio. Caro ipsa detersa & ab eisdem libera calida tertio & sicca, vt in viperis diximus quod reiectant venenum, calidum quarto, siccum tertio, quo flagrant

incendio

incendio læsi per initia & ęstuant, posteà vero summa veneni malitia conflagratione, spiritibus calidis resolutis, tenuibusque sanguinis partibus virulagine tetra euanescentibus, sistit sanguis concrescitque frigore succedente calidorum absentia, substantia calida exoluta euolante, vt algeant & rigeant tandem his veneno infecti, & aspideo viru somnoq; ex hymnali graui afficiantur impotentia vigilandi potius, calidorum exolutione subita potentia veneni, ipsa vero venenata omnia torpida somnifera grauia mucore illo frigido vndiquaq; referta sunt, præter quã capite vbi ignis venenumque causticum ore continetur, frigoris obiectu calidius, vt frigidior mucor tanto æstu sit capitis ad. contraria enim contrariorum reficiuntur præsentia vt extremis distemperata sint nimis reptilia omnia ideo virtute venefica potentissimæ actionis ijs perfectiua naturalisque venenatis, qua sua opera exercent & vitæ munia, alijs noxia & deleteria, contrariaque alijs qualitatibus aliarum formarum requisitis adesse. hac sunt potentes serpentes & perfecti in esse & opere, absolutiq; omnino hac viuunt & constant hac ipsæ alia inquinant & inficiunt hac inferunt mortem, dispositione illa qualitateque perfectiua corrupta qua eget anima, vltra temperiem primarum qualitatum, vt insideat corpori, nota per actus & opera, vt & aliæ reliquæ, si enim ex qualitatibus esset dispositio vltima, solumque, ex temperie primarum corruptibilium virtutum vt nulla alia qualitas dispositiua exigeretur, pro ratione vltima, formæ inducibilis: mistum aut animans temperiei intensioris, cum prius remissiores omnes percurrat in transitu proportiones temperiesque formarum internarum illi temperamento & intensione, dum it ad temperamentum intensius, prius formas omnes mistorum & viuentium reciperet, illasque necessario contingeret ante quam susciperet intensiorem, cuius contrarium experientia docet, & ratio simul, neque enim homo prius vt generaretur, præcessit eius materiam equs formica elephans & remisiora alia temperamento, imo his constat virtutes alias exigere formas, dispositionesque vltimas, vt assideant materiæ, tum vt multa perfectiuis actionibus operentur supra elementales virtutes his è cœlo superno corpore acceptis, non secus ac reliquas ab infernis elementis suscipiunt. His mirabiles actiones veniunt quas vulgus occultas vocat & abditas cum sint per effectus manifestæ & conspicuæ, vt aliæ quæuis

quæuis quatum non est sensus neque enim sentimus qualitates & virtutes aliorum, sensu, solum imo per effectus quos ex eisdem sentimus nos, vt virtutem vegetatiuam alterius quia crescit calorem quod nos calfacit magnetis quia trahit & alias non minus. Constant hæc cum eadem & diuersa qualitatum portione primarum & temperatura, vt in plurimis est videre lapidibus herbis animantium partibus, mistisque substantijs non minus, hasq; virtutes formas prosequi has non illas receptas in subiecto, cœlo obsequente formarum modos, ab agenti dispositione vltima inducta supra elementales causas, vsu primarum virtutum instrumentali, vt dispositio vltima cum quauis intensione earum inderetur materiæ, forma vt recepta, iuxta illam, mirabiles cœlum & altas virtutes impertiat & dotes raras, vt exigit natura quæuis mensura entitatis propria. Sanguine vero concreto coagulatisq; humoribus, & si venenum calidum sit nimis segnities oritur torpor, somnusque profundus, calore destituto cerebro spirituumque absentia.

Primam partem dubiæ naturæ Aspidis, ex sacris scriptis renuntians.

CAPVT X.

Euteronomi cap.32. Populi ingratitudinem sæpius à Domino castigatã, Moses referens sic inquit. Fel Draconum vinum ipsorum & venenum aspidum insana-
47 bile. Vbi aspidis virus remedio destitui profert Spiritus Deus. Quæ aduc & cognouere gentes, & Aristoteles de hoc diro & tetro veneno.9.de historia animalium c.29. protulit his. Aspis enim anguis ex quo medicamentum putrificum illud cõponunt, in Africa gignitur, cuius ictui nullũ remediũ est. Quod est esse insanabile. Plinius libro.8.cap.23.sic. Colla aspidum intumescũt veneno nullo ictus remedio. Paulus lib.5.c.19.idẽ. AElianus libro.1.c.57.sic scripsit. Viperæ, & aliarum serpentium morsus, non carent remedio ex his que fieri potiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam illitum venenum mitigauerunt, solum Aspidis morsum, non curari posse, esseque omni medicina

medicina robuſtiorem, libro.2. cap.24. hæc. Serpentium vene-
num cum peſtiferum eſt,tum multo aſpidis peſtilentius, contra
quæ nemo ſalutaria præſidia facile inueniat, etiam ſi ad leuatio-
nis aliquid afferendum doloribus agat atque adeo ad liberandũ
ab illis ipſis doloribus acerrimis, ſapientiſſimus ſit,venenatis ſer
pẽtibus incredibiliter pernitioſum venenum in homine, ad hanc
rationem deprehenditur, ſi aſpide quam cœperis, Collum ſum-
ma cautione contineas,in osque illius diductum expuas ſputum
in eius vè ventrem delapſum tanta ei pernicie exiſtit, vt inde ex
tabe aſpis putreſcat:huc accedit hominis morſum vel homini ip
ſi eſſe pernitioſum,nulliusq; animalis morſui de acerbitate con-
cedere, AEtius tetrabiblio.3. ſermone.1.cap. 20. ſic Præſentiſſi-
ma eſt mors ex aſpidis punctura nullis remedijs, aut auxilijs ce-
dens. Rhodiginius libro.25.cap.30. eadem Nicander ſolum Ich-
neumontam ſuperare(cauere proprius)aſpidis ictus refert,nõ ve
nenum,hoc enim deuincere, nullum naturæ animans, artibus ve
ro & ſolertia Ichneumon ſolus irritum facit. Sunt hæc intricata
ſatis,& difficilia,cum experientia & ratio, communisque rerum
euentus, remedia plurima veneno, morſuique huius animantis
inuenerint,Plinius libro 23.cap.1. dum aceti laudes proſequitur 48
ſic inquit. Nuper ab aſpide calcata percuſſus, vtrem aceti ferens
quoties depoſuiſſe, ſentiebat ictum & cruciabatur, alias eo fe-
rente aceto illæſo, ſimilis erat, vbi intellecto ſibi remedio, aceti
potu illi ſuccurſum eſt, quod maximum probat remedium aſpi-
dis ictibus,cur ergo inſanabile.tum libro 20.cap.17. Parat Ani-
ſum,& remedia alia plurima,ibi, & alibi. Galenus de Theriaca
ad Piſonem,cap.3.4.5. plurima,& varia inſtituit medicamina,&
antidotos,quibus venenum aſpidum promittit corrigere,&reue
ra corrigit Theriaca ſacroque illo medicamento,Deorum quod
vocat inuentum:idem Nicander lib. Theriaces citato, AEtius,
Paulus, propria capita dicarunt remedijs aſpidum: vbi Paulus li
bro.5.cap.19. vſtionem laudat ſummopere læſæ partis. Plinius
allato loco.Vrinam percuſi,ore ebibitam, vnicum ſtabilit præſi-
dium ægrotantis,tum cerebrum eiuſdem animantis obſortum,li
bro de Antidotis.2. aſpidis ictui commendat, Antipatri compo-
ſitionem celebrem,eo loci adſcriptam; maxime extollit. AEtius
Theriacam, vulneri applicitam centaureæ potum,&plurima alia:
Cur ergo inſanabile aſpidum venenum ſtatuitur, omnique de-

ſtitutum auxilio cum hijs, & alijs cędat virus remedijs, ijsque præcipue ab ſpiritu Deo; Deuteronomi illo. AEtius vero loco adducto ſic ſcripſit. Cæterum acceſſiones, & ſigna communia, ſunt in his quos aſpides momorderunt. Vulnera enim in demorſo loco
49 veluti ab acu puncta inueniuntur. Bina quidem ex maſculi morſu, ex fęmellæ vero quatuor, duos habet caninos dẽtes mas, in ſerpentibus omnibus, fœmella quatuor, citra dolorem, à quibus nil effluit niſi violentum animal ſit, quod morſum inflexit, id eſt ira nimia percitum, nam tunc vulnera infligit maiora, conſequitur autem ſtupor, pallor frontis, refrigeratio, hiatus aſsidui aut ſingultus, palpebrarum nictationes, colli inclinatio, capitis grauitas ſegnities, collapſio in ſomnum profundum, ad finem vero & conuulſio, & tandem mors, hæc autem in tribus ad ſummum horis ex Cherſea ſequitur, ex Chelidoniæ vero ictu, præſentiſsima eſt, repente & ſubito, vt non ſit locus remedijs nec auxilijs aliquibus omni deſtituti remedio vero. ſubdit, de Ptyade hęc. Porrò ijs, qui ab Ptyade conſpuuntur caligo oculorum ſuccedit, & cordis dolor, faciei tumor, auditus corruptio: tardius autem mors conſequitur. Idem refert de Chelidonia, AElianus libro. 1. c. 57. Ijs. viperæ & aliarum ſerpentium morſus, non carent remedio, ex hisque fieri potiones, atque vnguenta percipio, incantationesque quorundam, illitum venenum mitigauerunt, ſolum aſpidis morſum non curari poſſe, eſſeque omni medicina robuſtiorem: dignum hoc animal odio ob redundantiam mali; at fera ſceleſtior, & quæ minus vitari poſsit, fęmina eſt venefica, qualem fuiſſe Medeam, & Circen audimus, nam aſpidum venena & morſus opera ſunt, & eorum actione & motu inſperguntur; at fęminarum virus ſolo contactu inquinat, & oculis bibitur quieſcentibus, libro
50 9. capite. 15. hæc. Aſpidis morſus ſi ranam comederit inſanabilis eſt, præcipue aſpidis fœmellæ ferocioris naturæ, craſiori reddito veneno, frigore ranæ incraſante virus, quo fit deterius, & hæreſcit plus viſceribus, officitq; partibus dẽſa & cõſiſtẽti ſubſtãtia magis. Fęminarũ Iconicõ figuraq; aptiſsima, fœroces enim natura, & litigioſæ cõditionis, iurgia ferocia emouẽtes, euomẽtes virus mãſueſcentes nunquã ſi ranã comederint, ſi vltra aſpidis furias quibus excandeſcunt garrulæ contentioſæq; dicaces ſint, ranę inſtar ore arreptæ, venenũ ſummũ, viruſq; lætũ erit. Eccleſiaſtici. 25. Non eſt caput nequius ſuper caput, colubri, & non eſt ira ſuper

iram

iram mulieris. ferocioes aspidibus, & serpentibus iracundiores, Prouerbiorum. 21. Melius est habitare in terra deserta, quam cum muliere rixosa & iracunda, cum serpentibus, qui deserta incolunt loca, est melius habitare viuere, mitius est illorum venenum, quam mulieris aspideæ quæ ranam comedit garrulam, rixosa contentiosa natura. Idem Auicenna docet de ictu Chelidoniæ loco allato, Diascorides, Plinius, Aristoteles supra: qui & si remedia parent aliarum ictibus, huic omnes remedia denegant, & auxilia prorsus, omnique destituunt præsidio, vt læsos desperatos relinquant & deploratos. quibus locus ille constat adductus Deuteronomi. 32. cap. de hac enim aspide est sermo, dum dicitur. Fel Draconum vinum ipsorum, & venenum aspidum insanabile. Est enim venenum Chelidoniæ Aspidis insanabile, & si non omnis aspidis virus insanabile sit remedijsq; destituatur, vt patet locis relatis supra, vbi varia remediorum genera parantur 51
aspidum ictibus, tot tãtisque autoribus celebrata, quæ & ex Marco Varrone colliguntur libro 28. cap. 4. qui diuinum vocat inuentum validissimumque remedium, læsi vrinam sui sibimet potu exibitam, cœlesteque medicamen occultum & secretum nimis, quod lotium permistũ illi vulneris aflicti veneno sudorem moueat, quo discutiat, reliquum virus, quod vulneri visceribusque inerat, vt liber, & incolumis euadat cussus expulso sudore viru, simulque cum vrina eluto, detersoque, & per amplos lotij cannales deriuato: vtimur enim diureticis & vrinam mouentibus auxilijs in affectibus venenatis omnibus. Tum acetum laudat quã maxime, & omnes extollunt sũmis laudibus, interius sumptũ refectis internis extincto æstu quo flagrabant illa, aceti frigore tenuibus partibus intima quæuis contingens & penetrans, vbi virus latet. ijs huius capitis dubio fit satis, neque enim omnis aspidis virus insanabile compellat Spiritus Deus, non Cherseæ, non pthyæ, Chelidoniæ imo solum hæc decent non alijs. Propositio enim assertioque illa indefinita est, vt vero aspidis venenum insanabile sit sufficit speciei vnius virus, tale esse natura vt est Chelidoniæ Aspidis dictę, quod nulli remedio cędat omni maius medicamine, hoc verè insanabile est, reliquorũ venena summa cum difficultate superabilia, est vero signũ salutis inquit AEtius loco adducto, si ęger nõ euomat acetũ ebibitum, in ictibus. vt vero & hoc tantũ prophanũ venenũ tetrasq; fugare aspidas consopire, &

 mitigare

mitigare possimus remedia abditissima naturæ huius capitis partē iureobtinebūt. Mitigatur aspis veneno æstuās decocto rutę syluestris, ex cœlesti aqua aspide eodē perfuso videre est apud Plinium libro.21.capite.20. Consopitur vero eodem autore libro eodem cap.31.radice halicacabi proprius admota vires eorundem sopore eneruante: aufugantur sileris odore quouis modo suscepto docuit libro.24.capite.10.laudat maxime libro 22.cap. 25.pollinem farinæ lupulorum confectum contra eorundem virulentiam variaque remedia instituit libro.23.capite.1.quæ esset longissimum recensere, AEtius vero tetrabiblio.4. sermone.1.c. 20. hæc summe laudat ex opinione Numij antiquissimi medici, Numius enim. Origanum viridem, aut aridam pro ægri viribus cum vino dabat. Post vomitum antidotis theriacis vtebatur & communibus remedijs prædictis. Vtiliter autem ad plagam imponebat post cucurbitularum adhibitionem & scarificationem, centuaream cum myhrra & modico opio tritam. Rumex cataplasmatis modo imposita optima. Pręter opinionem vero auxiliatur theriaca, tum plagę imposita, tum potata. prosunt autem & assiduę excitationes cum euulsionibus & laceratione puncturis & plagis, & vniuersi corporis motus, & aqua marina calida fomento aspersa. Paulus citato capite hęc commemorat ictus huius virulentis remedia his. Verum aspidis morsus acus puncturę similis, omnino exiguus sine tumore apparet, sanguis non copiosus, sed exiguus & niger destillat, subita oculorum hebetudo inuadit, dolor corporis multiplex admodum, sed mitis & tandem non sine voluptate cōmitatur. Qua propter rectè Nicander, cecinit. Et vir perit absque dolore. Mutatur color & virescit, stomachi rosio exigua infestat, frons continuè reuellitur, palpebrę sine sensu veluti in somno commouentur, atque inter hęc mors præhēdit, nec tertia quidem diei parte dilata. His itaque vtriusque membri affecti mutilatio, mox à morsu facta, succurrit, eoq; sine mora, si fieri potest, pręcindendum est, & in his, & propinquis partibus omnem carnem circumsecare statim, & radicitus vsque ad os excindere oportet, deinde reliquię ferro candenti exiccandę sunt. Etenim horum virus, sicut & Basilisci, taurinique sanguinis instar, celerrime sanguinem in arterijs, & spiritum coagulat.

Secundam

Sundam partem dubiæ Aspidis natura depli-cans ex scriptis sacris.

CAPVT XI.

IAcessit negotium, non [illegible] dubia huius animantis naturæ, eis quæ dicuntur [illegible] o. 57. Statum impiorũ 52
describens psalmographus sacer ijs. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut Aspidis surdæ, & obturantis aures suas, quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. quibus & aspidem constituit surdam pithetò [illegible] dis surdæ, & surdam cum natura vocet, aures turare abilit, quod surdis dedecet, cum auditu destituti citra quod obturēt aures, minime infestas voces aut sonos molesti possit suscipere nec visu excitabitur vt recludat aures, ergo fustus obturabit aures cũ citra id audire nõ [illegible] periere sinum, & cum surdam vocasset, addit, & obturātis aures suis, ne exaudiat vocem incantantium, vbi surdā & obturantem utrumque appellat aspidem. Et auget dubium quæ Plinius, Dias cories, aulus & reliqui de natura huius animalis retulere locis adicti, præcipue Plinius libro. 8. cap. 23. vbi in hæc verba prorgit. Non est fateri rerum natura largius mala, an remedia gerit, iam primo aspidi [illegible] hebetes oculos dedit, eosq; non in fronte sed in temporibus, excitatur itaque sæpius auditu, quam visu. Iter enim auditu accerrimo aspis, at visu hæbeti. Idem AElianus locis relatis, & reliqui naturales omnes, auditus constituunt spidas accertimi. Galenus. 4. ad Pisonem & alibi sæpe. Tum cũ serpentes omnes, vt & auium plurimæ auriculis careant, & in aspidibus id experientia edoceat mutilas esse & sine auribus, docuit Aristoteles. 1. de partibus. c. 12. Vbi corticata omnia solum meatus auditorios possidere tenet, non aures vt & aues, & quadrupeda ouipara, inter viuiperaq; marinum vitulum, carere auriculis edocuerit, hæc omnia solum contenta auditorio meatu, Delphinum imo audire sine auribus, & sine meatu aliquo aut orificio, de historia capite. 11. referat, cum serpentes omnes tegantur cortice, vt patet eodem. 1. lib. c. 6. & aspis serpens sit vt constat. de historia cap. 29. omnesq; tenentur concedere, qui quo 53

vè modo aures obturabit destitutus natura auriculis, quare vt impius furore agitabitur secundum similitudinem serpetis, & sicut aspidis surdæ & obturantis aures suas, vt voces malei & magici, non percipiat & suscipiat ille, vt contrahetur imo resque obturabit brutum animal & rationis expers verbis sigicātibus quæ non callet illa nec percipit aut maledictionibus sunt hæc omnia difficilia satis, & abstrusa. Vt vero quæ addubitur possimus disoluere venit in medium Auicenn: locus lib. 4. fen. 6. tractatu. 5. capit. 11. vbi in hæc verba prorupit. Est deser pens nominatus aspis sicca, propter vehementiam siccitatiuæ cutis, & est in quantitate sua inter tres cubitos, vsque ad quinq; & color ipsius est cineritius, & ad citrinitatem declinis, oculus sunt vehementis luminis, & interficit à duabus hōis vsq; ades aliqua eius species, & de eis est expuens, quoniam ipse potest... ficere per sputum suum & proijciunt ipsum quidam dentes is constricti super alios, quare interficit eum super quem cadit a... ... odor sputi eius, & longitudo eius est vsque ad ... cubitos, & interficit illū super quem cadit sputum eius ateuā doleat. c. vero. 25. sic. signa morsus aspidis siccæ, & e... illi quem mordit accidit illud, quod accidit ei, quem ... rundo, quare alteratur color eius & stupefit, & multiplicat singultus, infrigidantur membra claudūtur palpebræ, profu... mit, est cura eius cura surdorum serpentium mutorum. Quis Auicenna aspidam vocat surdam natura destitutam audiu f... cunt enim animantia aduc voces, & aliorum immitantur ... culatos sonos, cum rationis expertia aliorum expertiū ... tum & rationalium verba proferunt multa, pica profert, ... psithacus voces humanas & alia pleraque, hominum cantus ... dulationes & sonos ex illis plurima, discuntque inter se seq... dam ab alijs voces, significantesque sonos sibi ipsis animantil... naturæ ductu, auditu supposito, cuius defectu naturales voce norant pro occasione emittere surda, vt reliqua faciunt speci... que eiusdem aut alterius signa, videmus animantia plurima v... ciferari alijs clangentibus dolentibus alijs & quouis alio affec... tis modo. Videmus catulos parente percusso latrare, & cla... ribus omnia pertundere, vt & visu edifcunt immitari m... psalere se erigere & alia; non minus auditu hæc suscipiunt, se... cus si orbata destitutaque illo viuant, quo, & sunt muti asside.

cum à nullo animanti, hæc possint suscipere audiendo eo sensu destituti, & quod aphoni sint & sine voce vltra sine rictu & sibilo muti silentesque omnino, non solum surdi vocet quod nō audiant, vt contingit ortu surdis & mutos esse, quod auditu destituantur vt in loquellam excitentur, qui, & si vociferentur, non sermocionantur quod auditu dearticulationem soni non suscipiant, vt sunt plurima n[illegible] sed ideo quod natura voce destituantur aphonaq; sint. Aspides, vt plurima alia priuantur voce audiētia aduc, inter homines & animantia, mutorum secundum genus quod est, aspis vero & quod non audiat & quod natura sit destitutus voce, mutus cōpellatur & est ideo, dicitur Ecclesiastes 10. c. Si mordeat serpēs in silentio, nil eo minus habet qui occulte detrahit, quę de hoc serpente intelliguntur, cū in silētio mutus inuadat occu[illegible] tacitus, quo præcaueatur minus. Venenum vero diffundit tetrum lethale [illegible] alter nequit sui reddere rationē, [illegible]ferū, sic qui occulte detrahit vbi pens mordeat aspis in silentio mutus, in silentio alterius, est ac si serpens & spurcat halitu, qui detrahit occulte, surdus via sic ille ore inficit audit excusationes & defensam, cū enim curiosissimi qui alterius nō tissimiq;, vt mōstrauimus hæc animans sit, & nullius auditus, accunia acriter cernit, & nullius rei excusationē purgationem vè admittit auditus defectu, quibus merito cōparati detractator aspidi mordēti in silentio, acutissimi visus hæbetissi[illegible] auditus, natura mutus, vt satisfaciat ijs quos læsit semel: [illegible] esse aspidē tenet AElianus vltra adductis locis, AEtius, Paulus, reliqui omnes de Chelidonia, & Ptya, Chersæas vero audire a[illegible] [illegible] nimis sustinēt omnes, eoq; vndiq; excitari sensu, quantū enim [illegible]su pollēt tanto auditu deficiunt & contra, aspides Chersęę di[illegible] auditus viuacissimi hæbitissimi visus, aliæ vero omnino surdi [illegible] aphoni natura visus accerrimi, norunt vltra ea[illegible] captores, qui [illegible] solum effugientes captant eas facile, str[illegible]itu quouis facto pedito, secus difficulter nimis, pollēt [illegible]m igneis oculis splendentibus profundis tuberculis supe[illegible]iorum, eminentijsq; [illegible] busdam & protuberationibus cir[illegible]uallatis & fulcitis furi parte superiori, quo pollent vis[illegible] aspectus acumine dictæ, deficiūt hæc alis, lucent enim [illegible]es, & lumina in tenebris, & in [illegible]a luminata & species, videmus obumbratis oculis amplius [illegible]tis oculis, sunt enim colores fla magis manus appositione c[illegible] 54

mulę quędā modo & natura è corporibus spirātes oppaco & luce cōmistæ, docet Arist. de sensu & sensili c. 2. & lib. de coloribus, Plato in thimeo, quo in vmbra lucēt, qui in Dialogo symposio dicto docet aspidē mutā esse ipsissimæ huius sententiæ, echios enim græcis aspidam & viperā notat, cum vero vipera surda nō sit, vt patet, quia excitato sonitu fugit quo captores taciti taciturniq; eas venantur, non aliter & sic melius, non erit muta, nec surda vipera, imo voces, cum imaginatione profert, sibilos rictus, susurrum, quibus vocat murenas supra indixi, aspis vero secus surdus est animans ijs destituitur aphonæ naturæ & surdæ omnino in dictis speciebus. Est obmutescētiæ causa in hominibus libere voces imponentibus aduc, defectus auditus, & vltra aphonia vocisque priuatio. quo enim loquetur modo aut qualiter, qui aliorum verba, non audit, vt discat sermonem aliorū vt simul idiomate conueniat cum illis ex auditu si surdus est, nā & si visu excitetur eformare voces vt mutis aliquibus edocetur id rarum & vocum paucissimarum erit, & quæ extra ad externam oris partē articulantur quæ visu spectantur, nō interne, plura multo cū sint quæ formamus intus hæc auditu solū nota & sono non alio, quo surdi & muti supersunt, etsi voce polleant natura & non aphonii Liberas enim vocum impositiones & significata, sermonis propria, sine vocum auditu non percipiuntur, vt nec naturales soni, est enim sermonis materia & subiectū vox, vocis vero sonus subiectum genus, aer subiectum vocis & soni, dixit 1. Perihermenias
55 c. 2. Aristoteles, surdi non aphoni obmutescunt, nisi excitentur (id tamē raro) oculis, labiorum motu, & positione, quibus verba aliquot protulisse mutos ingenio viuaces videmus, quandoque loqui quædam aliqua, ex visuque edoceri oris motu, eorumque instrumentorum positu quo vtimur dum voces dearticulamus eformamusque, illis sic paratis iussis exuflare, non secus ac si in tibia musicus digitos circumponeret arte, & musicæ ignarus suflaret concentum efficeret, armonię expers, sic visu edocentur aliqui voces efficere & formare verba sine auditus doctrina, vt & tactu conformatione literarum & signorum quorundam, & mutos scribere videmus non raro, affectibusque in facie significatis, naturali expositione affectata, natura expressis vultu, conceptus exprimere immediate illos scriptos, prætercommunem ordinem signorum vocum & conceptum, ex alijs signis præterquam auditus,

ditus, mentis concepta exprimentibus eu[illegible]centibusq; illis, quæ enim signis liberis vocum affectibus med[illegible] re[illegible]nciamus solis affectibus nunciamus sine voce primo, nequ[illegible] enim vo[illegible]um impositiones alio quã affectibus imposuimus prim[illegible] impostura, vt significarent, neq; eis solũ sine affectibus vultu aut motu, sensibili ve alio signo libero aut naturali, quæ significare intẽderemus manifestauimus nec potuimus cóceptũ quo eas imponebamus primo aut prima voce imposita, alia voce manifestare affectu imo aliquo sensili dato, affectibus voces imponimus prius, post illas in conceptus ordinamus præsentibus, vt absentibus signa vocũ damus scripta. Aphoni vero, & qui defectu vocalium instrumentorũ voce carẽt, vel quod nerui recurrentes dicti vitiẽtur, pulmo vè larinx, pectus, septũ, quibus voces formamus, ijs nullo modo loqui datur [illegible] surdi nõ sint, vt non sunt, sed vocis defectu negatur loquella & si auditum, [illegible] non vocis deficientia sed auditus obmutescunt, secundi vocis [illegible]ctu muti natura, aspis vero vtriusque defectu, nec enim audit, [illegible] [illegible]cem emittit in formis dictis, nonque solum aspis surdus est & [illegible] sed inficiens alios, surdos efficit, mutosque veneno diximus supra [illegible]ficere taciturnos & comatossos, & cum sit visus acutissimi obcæcat læsos offuscat, vt ij omnes autores docẽt, & patet de [illegible]tya, quæ venenũ solum inspergit funditque in oculos, vbi splen[illegible]et lumẽ reliquo magis corpore, ijs contrariatur, hos tentat infice[illegible], ijs solum contraria & repugnans natura antipathia & contrari[illegible]ate, cum lumine, vt habent spurca omnia immunda & defectuo[illegible] quod nolũt detegat eorum deformitates & defectus inuideant [illegible] splendores aliorum; dicitur Marci. 7. Et adducunt ei surdum [illegible] mutum, vbi primo surdus secundo mutus renuntiatur, idem ca[illegible] vates vero Psalmo. 37. Ego autem tanquam surdus, non audi[illegible] & sicut mutus non apperiens os suum. Vbi [illegible]urditas quasi ca[illegible] obmutescentiæ statuitur, & si possit surdu[illegible] vitio instrumento[illegible] vocis obmutescere, non solum surditati[illegible] causa, quo dicitur e[illegible] cap. 7. Marci. Et statim apertæ sunt a[illegible]es eius, & solutum est [illegible]culum linguæ eius. Nam mutus er[illegible] quod surdus, & quod li[illegible]gua vincta erat, & aphonus, imp[illegible]itis neruis motus obstructi vel laxatis, quo minus posset mo[illegible]ri cõgrue, qui oriuntur ex septimo pari neruorum cerebri p[illegible]cipue. Cum ergo aspis surdus sit natura (monstrauimus,) & m[illegible]us vltra auriculisque careat, vt &

veras aues,(omitto vespertiliones lactantes)piscesque veros caréte docuit Aristoteles,locis relatis cum duritie cutis & densitate qua erumpere aures nequeunt,tum quod in cutem,squamas,rostra,& vngues,crustas,plumas,testas,aliculas,materia auriũ conuersa,meatus solum,possideát aurium loco & foramina quędam quæ auditoria vocantur innutilia Aspidibus Chelidoniæ,&Ptyæ deformia & inculta,ijs enim solum vtitur Chersea,vt audiat,reliquæ ornatus causa,& quia sunt ex se animantiá perfecta nisi vitio proprio venenoque tenaci & viscido obturarentur, quo minus audirent tandem recocto viru,exercitio & ira,alioqui fluitãte insito natura veneno,quo,Lucanus.9.libro sic.Hic quæ prima caput mouit depuluere tabes. Aspida somniferã tumida ceruice lebauit. Plenior huic sãguis,&crassi gutta veneni.Decidit in nulla plus est serpente coactum.Ipsa caloris egens. Non secus enim ac talpa sub cute oculos habet.Aristoteles docuit.2. de animo c. vltimo,quibus vtitur nunquam vt non defecisse natura perfecto animanti conuinceretur. quod vero subterranea habitet cupedię terræ esus & metus causa,vltra quam par ęrat obuolutos obtinet velaminibus sic illis munitos,ne obcæcarentur, molestarenturque asperrima terra,non aliter Aspis,& si nõ vtatur auditu,meatus possidet auditorios,destitutus auriculis. Aspis dictus quod venenum aspergat,vt vult Isidorus 12. AEtimologiarum c.4. cuius nomen,sic apud latinos perstitit quod aspergat virus,vt spargit Ptyas & diffundit(diximus)quod cum idiomate latino dicit, seruatque nomen aspersione ab aspergo,antiquitus venefici erãt,
57 & incantatores qui verbis & cantionibus rebusque quibusdam applicitis miros quosdam moliebantur efectus,mira quædam vt supra 1.li.diximus,Deus solus miracula efficit,reliqua vero creata Dæmones,homines Angeli,solum mirabilia,vsu solo rerũ naturæ,Deus se solo,sua voluntate,nil vltra ad agendum expectãs præter quam se & velle suum,nam cum transcendat naturam, & omnis natura ab illo sit ideo Deus,quia omnia ab illo,& solus ipse à se,nil naturæ eget vt agat,imo omnis natura eo eget vt sit,& operetur,quo creat ex natura nihilo,& agit vltra omnem naturã moliturque effectus & vere miracula vltra legem ordinatam & operatur, quia sic prouidentia vniuersalis decreuit,vt etsi natura ordinata,aliter fieri proclamet, posset absoluta fieri aliter, quod est miraculum,fieri aliter quam natura constituta iã petit & fert

& fert. creaturæ omnes virtutis finitæ cum sint operantur naturæ vsu, non voluntariè, sed pro ratione constituta agentis & pasi, vt efert natura ordinataque lex, hinc dum causas ignoramus euentuum, aut nobis latent naturales, miros quosdam vocamus effectus etsi non miracula, hæc enim talia esse colliguntur ex circunstantijs, fine miraculorum, modo, imperio, & alijs, quo Dæmones & Angeli cum corpora solum immutent locali motu, non formali mutatione, non alterãdo illa intrinsice, cumq; possint visum, sensusq; omnes ludere & fallere rerum imaginibus variatis motione corporali spirituum, localiq; motu, aut variato obiecto subito alioq; substituto causis occulte applicitis varijs, miraculosos effectus edunt causis occultis delusis sensibus vt qui tropelijs vtuntur, & ludo manũ mira moliuntur & admirãda, quæ dũ percallemus causas contemnimus, & risu suscipimus nosq; ipsos irridemus, q[illegible] magni habuerimus talia. Est vtilissima rerum cognitio totius naturæ & omniũ virtutes, si citra magiam cognoscantur, & consortium Dæ[illegible]nis si acquiratur ratione experientia, aut arte, siue infusa diuinitus [illegible]piamus vt Adamo fuere infusæ & Angelis congenitæ, cognitiones [illegible]rum naturæ, nam hæc solum est rerum notitia, & cognitio quæ cum entitas sit, bona est natura sua. Dum vero hæc Dæmonis ope, & [illegible]dacij autore habentur, sunt impia ex autore, & prohibita lege, [illegible] licet nunquam consulere mendacium & mentitos Deos, ac si non esset Deus in Israel, ne ijs adhuc irretiamur vt cre[illegible]itu nimio eorum, aut affectu aliorum, in detestanda & impia dæ[illegible]one conuincamur callido, ideo probabile vitamus periculum & c[illegible]sortiũ dæmonis, quare à Deo, aut Angelis eius, veris ve n[illegible]tijs hæc suscipere piissimum esset, tunc enim licuisset omnino [illegible]us aliter non in abusus in vsus imo & vt decet paratus, at nec me[illegible]te, nec immediate à Dæmone: quo scientiam non vitamus sed [illegible]iam. Magiam enim sapientiam significat voce persica, & magus [illegible]ien tem notat, fuere enim magici populi dicti circa montẽ Cau[illegible] vt docet Plinius lib. 6. c. 23. prudentes enim nimis solertes, & ingeniosæ fuere gẽtes illius nationis, vt græci sapientes vocãt philosophos, & Galli Druydas, AEgyptij Prophetas, siue sacerdotes, [illegible]di gymnosophistas, Assirij Caldeos ab astutia & sagacitate Caldeorũ, a Caldea Asyæ regione, sic Persæ magos vocãt sapiẽtes a Magia regione illa: primo significatu, postea vero propter calliditatem &

tem & vafritiem abusumque eorum, qui sapientiam relegarunt in prophanos & impios vsus, Dæmonisque sequebantur præcepta, & iullis obtemperabant, vt mollirı possent effectus varios impios & obscęnos, vocarunt magos veneficos, & incantatores, diuinosque secundo nominis significatu, tum vltra Mathematicos, Astrologos, Necromanticos ariolos alijsque nominibus insignierunt, venefici enim dicebantur, quod potentissima venenatorum animantium natura præcipue vterentur, vt miros effectus & virtutis maximæ mollirentur in vitam mortemque hominum & animantium, inque hominis passiones, præcipue amoris & odij, & quod hæc naturæ potẽtissima superarent, vt eo illicerẽt mortales potẽtię specimine. Incãtatores vero ideo quod cãtu, cãtionibusq; quibusdam ad id paratis, varios mirabilesque effectus mira opera, cum in animantia, tum in homines, tum vltra in reliqua naturæ permollirentur, portẽtosos & misterio[illegible], hinc dicti in[illegible] [illegible] & soni, tales enim in ma cantatores à cantu & incant[illegible] nomine, vt qui verbis sanctis, pijs lam partem compellantur [illegible] [illegible]æcantur aut gratia gratis data suscepta, que præcibus Deu[illegible] [illegible]ıltæ, psalmographi, varijsque alijs nominibus salutatores, [illegible] insigniuntur. Imo cum vera religio, non solum honores referat, colatque mente, & conceptu, internisque Deum, signis imo verbis modulisque æternis, cum vt alij excitentur in verum cultum & pietatem, tum & vt omni modo debito colatur Deus, verbo & opere, animo & corpore, cum hęc omnia, ab illo acciperimus, & omnium [illegible]dditus iureeorum quæ accepimus simus reddituri, vt hinc versis, cantionibusq;, rithmo, & ordine cõcinno, & congruo, mira armonia, spiritu eodem regente probante Ecclesia, & maioribus quibus concessum est hæc examinare & probare, re colar ipse & coli velit, ijsque placari & præcari, in bonum hominis vt totũ cœdat opus; vtque illi ineffabili alloqueremur verbo [illegible]dit, per quod alloquimur homines & Angeli Deũ, diuersis [illegible] rerum euentibus, diuersas, & varias ordinauit præces, orationes varias, vt diuersa, & varia consequeremur mortales emolumenta, genere demonstratiuo quasdam, in deliberatiuo, alias & iudiciali, vt vero Deo hæc ex lege debentur à quo omnia accepimus & cuius omnia sunt iure & natura, omnis entitatis veritatisq; totius & boni autor, sic vt ille mẽdacij peccati & nihil cõditor, Dei ęmulus, superbiẽs in Deum, vult & nititur ijs eisdẽ honorari &

rati & coli,in odium Dei, & in perditionem hominum venerari cupiens ijs,quibus colitur Deus ipse, sibique natura hæc deberi ratus vt & Dei ipsius visionem credidit, superbus, inuidum ipsum diiudicans Deum & iniustum defraudatoremq; naturæ Angelicę,inuidus petit,& verbis sacris,imo & ipsis sacramentis coli in Dei odium & oprobrium mortaliumque liuorem & maleuolétiam,vtiturque per maleficos homines rebus sacris, psalmis sacramentorum verbis & rebus,superstitiosa prophanitate illicite & impie,miros qui quosdam vt diximus edit effectus & portẽtosa opera occultis causis & abditis,vt opera talia,sacrorum, virtute fieri credant homines illique obedire & parere illa, qui vt Deus esse voluit & hominibus sicut Deos esse promissit, vt veræ sacrorum autoritati deroget,cum impiarum rerum causa credãtur,illique subijci homines credant,hic qui eo venit demẽtiæ superbiæq; vt dixerit Ezechielis.29.c. Meus est fluuius, & Ego feci memetipsum.Et Isaię.14. Conscendam in cœlum super astra Dei exaltabo solium meum,similis ero altissimo. Quo & superstitiosis quibusdam rebus vti iuuet magicis & maleficis, verbisque quibusdam cantionibus cantu & modulationibus certis, venitque quarundam rerum sono inuocatus, non aliter, nec aliter maleficia adstruit,quam ijs allectus vt signis exterioribus illis pactum impleat.& cum ijs sensibilibus signis pactionem iniat suadeatque facilibus illis sua virtute id posse eaque molliri,nõ causarum naturalium interuentu,sed quod vult solum, vt ipsum prosequantur cultu eiusque potentiam venerentur quos sequitur vt captet & venetur voluntarie eorum subditus imperio,aut potentioris dæmonis vi,Deo vè in pęnam eorum cogente maleficorumq; in vltionem,verumtamen summæ sapientiæ, virtute Ecclesię relicta viq; opprimitur & reuincitur ille,inuitus vellit nolit sacris exorcismis,orationibusq; peculiaribus, quibus superatur,expelliturque Christi virtute. Incantatores etiam dicuntur peculiari significatu,qui aliquid moliuntur verbis & rebus aliquibus adiunctis,præter communem rerum ordinem, vt docet Plinius lib.28.c.2. Galenus libro de incantatione & coniuratione. AElianus,lib.6.c.32. & omnes reliqui:imo docet Spiritussanctus loco allato,& alibi sæpe,est videre Ecclesiasti.12.vbi dicitur Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & in Exodo 56
passim,Deuteronomio,& Prophetis,vbi, & prohibet incantatores ario-

res ariolos,maleficos, Deuteronomi. 18. Est videre vbi sic. Nec inueniatur in te,qui lustret filium suum,aut filiam,ducens per igné,aut qui ariolos sciscitetur, & obseruet somnia, atque auguria,nec sit maleficus,nec incantator,neque qui pythones consulat,nec diuinos,& quærat à mortuis veritatem. Tum maleficos Pharaonis mirabilia struxisse refertur Exodi.7.& 8. Vetulam illam pythonisam Samuelem suscitasse prophetam petitionibus Saul acquiescens refertur.1. Regum.capite. 28. & alibi, titulusque extat integer iure canonico de maleficis & mathematicis, idest, diuinatoribus, de veneficijs, de frigidis & maleficiatis, vbi sacra iura has artes execrantur maleficas, perniciosas, & impias mille iuribus,& mille legibus. Vt enim veri Dei ministri sacerdotes,exorcistæ,diaconi,subdiaconi,& reliqui,sacris ordinibus iniciati vel formati,præcibus exorcismis,orationibus ab Ecclesia constitutis fugant Dæmones vincunt,& frænant Dei virtute orationibus pie prolatis,quod Deus ijs eisdé hæc operari decreberit,vel quod donum hoc,& hanc gratiam,in bonum reipublicæ aliquibus concesserit,incantatores & malefici verbis cantionibus relatis impie & prophanè moliunturessectus impios virtute Dæmonis,applicantis causas occulte & abdite, vt credant mortales Dæmonem Deum,solumque quia vult agere, sine interuentu naturæ,aut causarum agentium,tum eius ministros posse quæ volunt verbis prolatis cultu & obseruatione dæmonis,vt obsequio dæmoni cohæreant,allecti potentiæ & imperij experiétia fallaci, quasi illis obediret natura, quo multoties molitur quædam facilibus quibusdam,verbisq; sacris fallacia & dolo vt non exterreat mortales detectis criminibus,facillimis imo & facilibus vti nullius malitiæ rebus & verbis præfigurans, malaque non iudicent alioqui impia & scelesta abdito veneno,nil mali rebus illis facillimis contineri rati,virtuteque earum fieri suadere præsumens,vt tandem irretitos homines,alliciat, deprædeturq; misere:ijs enim & alijs gentes apparentibus signis fictis & mentitis, ad se traxit, Deosque putarunt incubos succubosque dæmonas, magicos & maleficos homines, hinc, Iupitres, veneres, Cupidines, Bacchi innumerique alij Dij deceptis appetitu hominibus, menteque cœca, imo sub boni specie & boni figura incantamentis & magicis artibus, bona ostentantes, glorias, victorias, triumphos, palmas, diuitias, rerum voluptates ingentes,

tes, Baccho & venere Marte & vulcano, homines in idolatriam compulerunt, veri Dei cultum omittentes. Tum Dæmones eorumque assechlæ malefici, pro pulsantes venena, excidia, mortemque aufugantes, euincentesque venenosa animantia, & inter hæc aspidas omni potentiores veneno (vt supra) mortales ad se se allexere opinione, cultu, credituque mirabilium, falsa religione, ambitione gloriæ & potentiæ, superbia affectatos, hinc aspidas coniurabant incantabant, dirumpebant actore occulte Dæmone, causis effectibus latenter applicitis, vt miraculo essent habiti, cum tamen naturalibus moliretur efficientibus opus quæ condidit effectricia Deus, Dæmon honorem surripere intendens & effectuum gloriam, in Dei odium. meminit maleficorum Poeta ijs. Frigidus in campis cantando rumpitur anguis. AElianus libro. 6. capite. 32. sic AEgyptios sua propria magica ratione accepti, cum de cœlo aues deducere, tum serpentes primo perstringere, deinde ex latibulis easdem facilime extrahere. Plinius libro. 28. cap. 2. sic. Hinc Theocriti apud Græcos, Catulli apud nos, proximeque Virgilij incantamentorum amatoria immitatio, figlinarum opera multi rumpi credunt, & vasa fictilia carminibus, non pauci etiam serpentes ipsos incantari, & hunc vnum illis esse intellectum, contrahique Marsorum cantu. Libro vero. 8. capite. 15. idem prorsus, & vltra cantu serpentes trahi refert, varia carminia variis describens morbis de antiquorum sententia ijs duobus locis, & verba varia, vt etiam Galenus refert, libro illo de medicinis paratu facillimis, tum AEtius, Paulus, Cęlsus, & alii (quod impia omissa,) nam omnia hęc, varia eodem autore agunt eodem Dæmone hoc illo vè modo ordinata, pro vt vane in hæc aut illa rimantur Dæmones, pro ratione naturæ & perfectionis proprię, permissioneque naturæ conditoris & iussu; hinc examinantur carmina & verba ab Ecclesia, vt solum pia referantur, adhuc in his, quæ in salutem hominum aut morborum quorundam expulsionem recitantur quorum aliqua patronos suscipiunt & aduocatos sanctos, simili morbo, aut pœna afflictos peculiariter, vt salutem consequantur ægrotantes afflicti eorundem præcibus communia alia in omnes affectus & noxas recitamus. Cum ergo incantator in aspidem declinat viru lentam & venenatam, reliquis omnibus alijs virulentis magis, vt potentiam ostentet illumque dirumpat, in eas enim insilijt 58

magis,

magis,vt veneno potentiores maioraque vt ostendat ille, Dæmō incipit causas diruptionis naturales tacitè applicare,quo torqueri incipit,& affligi serpens, extorqueri & dirumpi incipitq; aut distendi partium tensione facta à Dæmone distendente partes, imperio motiuæ virtutis,quo dolet,cōtrahiturq; animans,nō subito tēpore imo hæc præstās dæmona,vt maiori cultu suscipiātur sensu quod percipiātur melius ex longiori interuallo hæc,potest enim & localē motū naturæ causis applicitis motus permoliri,vt si ferrū magnete applicito occultè allicere aut funibus abdite applicitis partes intēdere,& discerpere alijs trahētibus decerneret alias, resistereq; incipit distentioni diuisioniq; continui aspis quo & contrahi incipit, contractio enim distentioni opponitur, illa enim continuum soluere tent[illegible]& distrahere, hæc vero seruare & contrahere,illa distare partes vult efficere,contractio seruare in se iniungere & continere,lædantur vt minus vnita se colligit violentiam persentiens,peruius minus contrarijs corrumpentibus causis,alterantur enim minus indiuisa & continua vnita & integra,docuit Aristoteles.1.de ortu, & interitu cap. vltimo demistione,& 4.metheororū.c.4.& 9. diuisa enim misceri melius
59 edocuit,alterarique,Dæmones vero hoc modo nituntur serpentes perdere ruptione scilicet,& diuisione continui, quod sit illis facilius hæc peragere,vt pote qui corpora immediate localiter emouere possunt voluntate, ex ordine rerū sine causarum interuentu naturæ alijs a se,alterare vero medijs causis alterantibus solū, vt late antea,fit enim diruptio cædentibus motu locali partibus, vt hinc dirumpat serpentes & perdant incantatores magici Dęmonis ritu,dum mortis serpentium occurrit occasio,diruptione & crepitu quod facilius alijs eo intercipiantur, nam si alio est opus finis vè vrget alter,aliter causis alterantibus applicitis mortem conciliant & excidium inferunt, hincque ijs contrahuntur natura dum incantari incipiunt & distendi,diuidit enim facilius dæmon corpora,quam alterat, vt mouet facilius Angelus cœlū, sola voluntate,immanenti scilicet actione,sine contactu transeūtis virtutis,alterat vero causarum interuentu & siderum partiūque cœli & non aliter,quo facilius subertit ciuitates & domos, tēpestatibus aduectis quibus immiscetur, quam morbos alterationis astruat seruato suo ordine facilius enim porcos impetu accepto Marci.5.c.suffocauit aquę ingræsu ore & motu,quam causarum

ſatum alteratione interciperet, motu corporum facili, & Simonem Magnum facilius diſcerpſit ruina & caſu, quam alio mortis genere, humoribus enim motis & corporibus alijs, motu medio & quantitate immediate, necẽ infert minori negocio quam qualitatibus medijs, ſuffocauit enim ſeptem viros Sarę vxoris Tobiæ vt c.7. Tobiæ dicitur, ſuffocauitque alios, diſcerpſit, exenterauit, præcipitauit, & perdidit, hoc mortis genere ſemel à Deo conceſſa mortis licentia, vt flagellauit prius Iob, ſuffocauat Saul. Cum vero antiquitus dicerentur incantatores ij qui communiter cantu, & harmonia quadã mira permoliebantur compeſcentes impetus ſerpentiũ, frænanteſque potentiſſima naturæ, inter hos tamen, qui ſapientior erat & potentior cantu & opere, vtebaturque Dæmone potentiori, maleficus cõpellauatur & magus quod maiora exequeuatur opere, veneficus vero ille qui interuentu veneni primo hominibus erat excidio, poſtea vero qui veneni inſtar dæmonis ope potentioris aliorũ omnium chachodæmone, ſcilicet, mortales perdere deſtinabat, permittente Deo infinẽ ſuę prouidentiæ ſupra hominis captum, fuiſſe vero hos veneficos patet hoc duplici ſignificatu lectionibus antiquis, ſic enim ſcriptũ eſt in oratione pro Cluentio. huius autẽ legis pœna capitalis, nõ ad veneficos tantum, ſed ad eos etiam pertinuit qui magicis incãtationibus, homines occidiſſent aut qui mala medicamenta publice vẽdidiſſent, venefici enim primo ſignificatu, qui venena parabant dicebantur vt his patet, vitantur enim hic qui mala medicamenta parabant & venenoſa, alio vero dicebantur potentiſſimi in arte magica. ijs patet primo cum dixerat incantantium addidit, & venefici incantantis ſapienter, nec omnia euincebãt naturæ agentia ij aduc, ſed plurima illius hinc dicitur. Ieremiæ. 8. cap. Quia ecce Ego mittam vobis ſerpentes regulos, quibus nõ eſt incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. Neque enim poteſt natura ſi Deus velit aliter, neque ſine Deo agere illa, quo incantatio & opus Dæmonis ceſſat renuente illo, imo cum regulus ſerpens Baſiliſcus ſit de quo infra proprio capite, nullaque ſit cauſa in natura omni, potentioris actionis, vt ibidem conſtabit, Dæmoneſque cauſas ſolum applicent naturales, vt ſuperent alia naturæ agentia, & hoc nullum ſit agens potentius, nequeunt vincere ſerpentium hoc genus incantamentis, aut maleficijs, venenum vè illius frænare: vt ijs, non ſit incantatio, iniuente Deo

motum localem diruptionis,& natura motum alterationis causarum reliquarum illo minorum & imbecillium, vt Cathilinam de honestaret Cicero,nullo alio læsiit nomine,eius summam malitiam enotante.2.in Cathilinam.30.quam venefici ijs. Quis tota Italia veneficus. Idem Philipp.363. Nimirum recte,veneficum appellas à quo tibi præsentem pestem vides comparatam veneficũ audes appellare eum virum qui tuis veneficijs remedia inuenit. Quo,& circem cognomento veneficam deppellabant,vt execrabiles eius notarent artes antiqui,dixit enim Ouidius.3. A Elegiarũ. Aut te traiectis AEæa venefica ramis: Quas legit meda ferox quas callida Circe. Tybullus lib.2. Quicquid habet Circe quicquid Medea veneni.quo est Circes cognomento venefica maioris ignominiæ causa,cum posset incantatrix,malefica,alijsque nominibus offendi,hoc,vt deteriori omnes sunt vsi. Fugere ergo tẽtat serpens prius incantatore viso, & se se abdere, distensionem præsentiens iam incipientem, causarum Dæmonis abdite applicitarum opere, eius vè opera & nutu ministri qui, & vsque dirumpatur ille non cessat agere,subire capite tentat terram,renitenté vero duritie si nequit rũpere & subire,circulo agitur, quo minus dirumpatur vnione orbe acto animans; cum vero oculos aspis,vt & reliqui serpentes, ipse magis ad latera peruersos obtineat eos contorquet, vt videat illum obrumpentem & cruciantem an fugere posit,capite & rostro figit latus vnum in terram,è latere conuersus ad illum affigit oculum vt videat quod è latere inspectet vt aues peruersis oculis natura in latus,meatũque auditorium vnum,(aurem communiter dictum,& si vere auris non sit, sed audiendi meatus,) terræ aplicat illudque obturat,cum tamen frustra inniti terram apperire sentiat caputque exertum cognoscat adue, frustraneum & innane opus iudicans cauda lubrica illud occulere tentat præsumitque omnino cupitque tueri,hinc velat caput auremque, & oculum solum vt videat à velamine excussat caudæ, auditũ cooperiens quod pluris est illi,nõ quod audiat surdus natura,eo imo,quod eo via pateat foramine illo, vicino nimis cerebro quo maius impẽdat periculũ corruptiui cuiuscis mali,caput obseruat natura vbi noxa maior dolor acrior vitat cruciatus imbellis capitis natura capite debili notos causis alijs expertis,obturat extẽla cauda nõ intromissa cũ sit latior multo,quam,vt meatus capere posit caudam com missam,

missam, non vt auditum excusset natura surdus saltim Ptya, &
Chelidonia. Imo, vt & via auditorij meatus minus pateat in cere
brum, quæ audit Chersea ut nō suscipiat strepitū & cantū ad cu-
ius modulos, &interualla grauissimi cruciatus excitari experitur,
nō harmoniā fugiēs, verba, aut voces, eorū imo effectus, terribiles
que dolores aufugiēs, vitans quantū illi datur excidium ad certa
interualla increscētes Dæmonis magia magicisq; dispositione sic
ordináte, eo facta concentu, vt mirabiliorem se se exibeat & ad-
mirabilem ex interuallis. Est eius conditionis aspis inter serpē-
tes magis, vt debilissimæ structuræ caput ossibus facillimis fabri
catum cum possideat, omni cura sedulitate omni innitatur illud
tueri & defendere, illud corporis spiris circunuoluit orbibusq;
plicatis munijt, quominus possit obijci contrarijs oppositisq; agē
tibus hinc, per naturā, vt late supra monstrauimus lib. 1. totum lat
ge periculis exponit, vt tutetur caput, cauda prius hinc inde mo-
ta qua aduersaria remouere tractat flagellisq; cędere inimicosho
stes, tādem defessus caput vno ex latere terræ applicat, mole cor-
poris obsęsum; cū vero facilius sit vna ex parte abrrūpere quod-
uis, quā ex vtroq; latere corpora diuidere, simul intendētibusma
nibus vtrinq;, vt hinc cōtorqueamusflexibilia omnia, vt diuisioni
cędant, dæmonq; ordinē seruet naturæ non minus, vt quę facilio
ra sunt primo initiet antequā abrrumpat aspidē & frangat, disten
sione molesta illā instigat &fatigat, maximisq; crutiat doloribus,
intētis neruis vnius lateris prius, alijs protēsis cōtrarij lateris, vo
lubilissimi corporis flexilisq; omnino, quibus conuulsis, versus ca
put à quo exoriuntur retractisq;, caput flectunt, & distorquēt eo
positu vt terrā vno è latere præmat, cui aplicat cū vnum meatum
audiendi, tū visus dimidium oculumq; vnum tractum tēsione in
eum positū, excusatq; alium in altum porrectum, vt aduersa præ-
caueat dū stenditur ille, cauda caput totum obtegens auditorium
meatū superne relictum simul, vnde erat via incerebrū, quod tue
tur maxime occursantibus causis & corruptiuis facile, omnes e- 60
nim aues, reptilia omnia aquea & terrestria, è latere cibū captāt,
videre est in Gallo, docuitq; Arist. 2. de historia animalium. c. 6.
Hęcomnia dū atēte inspectāt euerso capite terrâversus inspiciūt,
dum enim possunt caput erectum & liberū erigere peruersos ocu
los cum ad latera obtineant, hæc dicta omnia animantia aduc ex
latere inspiciunt, nō recta ex directo ve, magis vero afflicta, op-

Ll 2 pressa

pressa angustijs,&anxietatibus mortisq; tremore,hęcq; magis quã to potẽtior fuerit incãtator,qui illã stimulat &præmit veneficus, Dæmone vè potẽtiori vtatur veneficus si sit præcipue cũ ijs potẽ tissimo vtatur Dæmona,aspis ergo,tũ Chelidonia,& Ptya omnino natura surdæ, Chersea vero auditus accerrimi, vt quæ audiũt minus,magis visus acie polleãt,cõtra quæ cernẽdi actu eminent minus audiãt, Ptya & Chelidonia acutissimi visus & surdę omnino,Chersea visus hæbetis,& auditus viuacissimi,hinc Plinius dixit excitari potius auditu,quã visu,quod eminẽtijs,& tuberculis oculorũ quibus hæc polletchersea animans visus impẽdiatur a lõgè & si proximè cernat nimis acutè, audiat tamẽ multo antea,at dũ videt,videt intẽsius,quã audit,semel iã posito obiecto in iusta distãtia,quo excitatur auditu sæpius,vt dixit Plinius,& si nõ intẽsius audiat,obiecto semel proportionato ex distãtia & aptato iã, curiosius imo cernat & inspectet visa,hinc gratias naturæ refert, quodhuic pesti,venenoq;aspideo occurrerit visus imminutione, vt proxima solũ quæq; videat,audiat tamẽ remotiora & si minus bene quã videat,quæ videt semel,vt ijs Plinij locis nulla inuoluatur cõtradictio difficillimis alioqui,ijs ergo aspis surdus obturat aures,hocq; ordine naturæ ritu cõuolutus,ob causas allatas,Chelidonia & Ptya obturãt aures meatus auditorios cõcludũt surdę alioqui, ne in caput ascẽdat causa,reserato eo additu & patenti corruptiua & noxia vitietq; cerebrũ præcipua animæ sedes &domiciliũ sacrũ, pluris quod est reliquis omnibus alijs partibus cõpagis reipublicæq; totius corporis.Chersea vero vt sonos sensibiles ad quorũ interualla & rithmos experitur cruciatus diros recludit ideo auresq; cõcludit,omnes tamẽ illę& eę,vt nõ exaudiãt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter vt non exaudiant in effectu & opere, vt quasi vitent & impediant cantus noxas ferre,operisq; malefici voce illatas,vt non exaudiant vocẽ robur & potentiam vocis,eius opera &offensas,vocem vt nõ exaudiant experianturq; vocem,cruciatibus & opere diro in cerebro ex via facili auditorij meatus & pori , ideo obturant auditus vias surdę alioqui,vt caueant opera vocis incantantis venefici, non surda vero,surda vocitata quod & si suscipiat sonos verba non calleat , quo surda omnis hoc sensu est imposita significata non percipiens mentisq; actus,impositionis saltim,& si bruta cognoscere valeant significata eorum in vocibus impostura-

que affe-

quę affectibus solum sensibilibus imposuimus significare, quod affectus nostros persentiant, vt canes psalere & erigere se & alia vocibus certis edocemus, aliaq; animantia alia & alia è nobis voce ediscunt. non minus surda & chersea ijs compellatur ac aliæ natura, obturant vero omnes, visu, tactus dolore, aut auditu excitatæ, surdæ hoc significatu aures, meatus audiendi scilicet vt cerebrum quauis noxa sensata custodiant primo, vt ijs maximæ curæ est rationibus supra indictis late, vt ergo non exaudiant experiātur scilicet effectus vocis venefici potentis opere, vocemq; incātantium vt non persentiant tormento & cruciatu diro excitato, eiusq; cerebrum eo meatu patiatur mala & affectus, surdæ obturant aures & obserant quo minus lædi inde possit, natura imposita vt enotet ijs quæ infra sequenti capite edicemus tropis sensibusq; alijs elicitis, vocauit Aristoteles aures auditorios cauos & foramina auditus. 3. de partibus. c. 7. Galenus. 1. de vsu partium. c. 14. & alibi sæpè.

Abstrusa scripturæ loca in natura aspidea deplicans, & aliorum mistica.

CAPVT XII.

SApientia summa incomprehensibilisque & perse ipsa substantia, Deus ipse verbo vno omnia locutus est in esse & natura omnia per ipsum facta sunt & sine ipso factum est nihil quod factum est, res omnes vniuersaque, hoc vno verbo constiterunt verbo virtutis suæ, quod dixit esse & subsistere rerum, verbo conceptuque expresso fœcunda natura patris, quod omnia repetunt memoria, hęc imaginis & similitudinis, illa vestigij & tractus eidem verbo asona & vera concentu mirabili & harmonia, quæ sunt signa & scripta significatiua verbi, vt ipsius memoriam redigant & repetant, cuius scripti meminit Paulus illis. Omnia quæ scriptæ sunt ad nostram doctrinam scripta sunt, tam libro naturæ, scriptæque legis, quam gratiæ, Christique libro signato: his ergo scriptulis naturæ creaturarumque, passim alloquitur Deus mortalibus, non secus ac vocibus ipsis, verbisque elatis. Sunt, non minus hæc legis sacræ expresiua quam scriptula communia & voces. Hinc verbo inscripto in

to in natura omni monemur, exhortamurque, æquo & bono cõsulere: cum inanimi, & vita experti substantia rerum, quæ acta & mota esse & actionibus susceptæ formæ, hæc ipsa fugerit; tum alias animata & sensili a se mota in opera, & libera vltra suique consilij humanorum actuum. Inter vitales vero, aspide virulentissimo, & deformi, potentiæ & malitiæ insuperabilis quasi, peccati deformitatem cruorem exprimit, fœditatem periculum, quo dicitur cum de malitia peccatorum & impiorum statu ibi esset sermo Psal. adducto, alienati sunt peccatores à vulua errauerũt, ab vtero, loquti sunt falsa. Furor illis secundum similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas. Quæ non exaudiet vocem incantantium, & venefici incantantis sapienter. Deus conteret dentes eorum in ore ipsorum; tractatu de vipera diximus, quomodo peccatores sint alienati à vulua, eo quod errauerint ab vtero Ecclesiæ rationis & legis, non secus ac progenies viperarum, Ecclesiæ vterum ligamenta & præcepta abrrumpentes, quibus cõtinebantur lege naturæ & scripta iã secundo vtero recepti serpentis idolatriæ vitiorumque vtero progenies viperarum, quod vt vipera bispariés vtero duplici fetus absoluit, qui multoties dirumpunt viscera matris tanti beneficij immemores genitorisq; obliti, non secus verum Deum dereliquerunt genitorem factorem (ibidem late) secundo ortu vtero secundo suscepti, vt fatali viperini lege gratiæ meritis Christi in vtero Ecclesię cõgregationis fideliũ vt orirẽtur. Errauerũt ab vtero mortales ad murenas, & bonũ commutabile confugerunt, vt adulterinę viperæ confugiunt ad illa quæ animam in cauda continent præcipue, vt murenæ habent, inferiore sui & obscœna parte qua recissa interaunt illico offensa facili, at capite læso secus nõ cito adeo, viuunt imo & prolixo obitu discedunt cursu; errauerunt ab vtero rationis, ad caudã appetitus confugerunt ad vltimum, & extremum naturæ, vbi animam continebant ad obscœna concupiscientiæ pertransseuntes in affectũ cordis ex affectu effectũ rimantes, & ad ignobilem sedé, bonum commutabile prosequti, omiserunt æterna capitis Christi, alienati à vulua innata & propria errauerunt ab vtero rationis boni & veri, deos falsos consulentes, ac si nõ esset Deus in Israel: adulterantes cũ appetitu, idolatrantes, errauerunt ab vtero, quo continebantur matris pijssimæ. Furor illis secundum similitudinem serpẽtis agitatur serpens cauda

61

& vrge-

& vrgetur verberibus, vt in vltionẽ eat, odiũ, amorem, fugam, & prosequtionem, quæ vibrante cauda exercet, hac modo blãditur verberat modo, odiũ amorem illa prætingit solicitaturq; in hanc & illam partem affectuum ea, passionũ motus adauget, furorem iram, irritata verberibus, pugnam aggreditur eadẽ rabie percita hostem vt exẽteret & discerpat: vltimo sui appetitu scilicet, cognitionis cauda & infimo, ducuntur impij in bonũ commutabile & mentitum, bonum rationis caput deserunt, illudq; serpentiũ instar terrenis occultant & obsident concupiscientia terrena, furijs aguntur carnis stimulis, furor illis secundũ similitudinẽ serpentis, conatus operis cauda agunt mouenturq;: nullum animans æque concupiscibili & irascibili, cupedia & desiderio rerum agitur, nullus ira furiis ve excãdescit ac serpens appetitus vè affectibus magis tenetur. Hinc Aristoteles. 1. de historia animalium maxime cupediæ deditum cõpellat, lib. 1. vt & excepta fœmina Spiritus Deus nullum sic furiis agi, illis verbis allatis pandit. non est caput nequam, super caput colubri, non est ira super iram mulieris. Cauda aguntur solo ducti appetitu, vrgentur serpentes, hoc agunt fraudulenti & impii, vafri hoc deliniunt demulcent odiũt amant, feriunt, dilacerant, efficiunt, inficiunt, furor illis secundũ similitudinẽ serpentis, serpens furiis actus rabie stimulatus vltra quod caudã vibrat mouet & agitat, capite demisso retinente infectionẽ & virulentiã, non contentus caudæ motu supra caput cõstituit, extollit caudã, summittit caput infami excrementorum loco, & quod sursũ est deorsum efficit, substituitq; caput caudæ euertit ordinem rationis, est illis cauda capite superior & altior linguam exerunt acuunt cõmouẽtq; dentes se se vlcerant primo, linguæ motu, dẽtiũ attritu exertorũ peruersorũque simul ad se & ad externa, in se & proximũ, habent natura peruersos serpẽtes omnes dentes positu, quo se lædunt, sanguinemq; fundunt propriũ è gingibis, post aliorũ inuadũt & inficiunt alios, impij offendũt primo dictæ caudæ innitẽtes, ancillã præferunt reginæ & Dominæ, Agar Sarai, Geneseos: 16. caudæ & inferioris portionis innixu despiciunt suprema & illustria mẽtis opera, se lędunt prius veneno vitiorũ, post inficunt alios scãdalo corruptioneq; obscęna & putrilagine maledicẽtia detractione, veneno dẽtiũ, & linguæ attritu offendunt proximum, prius se suum proprium sanguinem effundentes, proximi tandem, sicut aspides. Authymius, Antiquissimus

ille simulq; doctissimus lib. 5. historiæ naturę. c. 7. Eustathius lib. 5. c. 9. Táti furoris esse aspides irritatos furiisq; actos asseuerarũt (quod mater naturæ rerum cognitionis experientia edocuit.) vt ira perciti si vindictam offensæ illatæ non posiint suscipere, exanimati concidant deliquioque animi correpti, quorum illa est vesana natura, vt semel atque rabie excitati excanduere, nó prius furiis quiescant mitigentur vè, quam virus euomant furiosi & insani veneno proprio; quod dum non possunt in hostes refundere saniem in propria viscera remittunt virusq; quod deglutiunt & recipiunt in se ipsos, quo inquinantur animi sedes internaq; animantis, corde vitæ principio affectato, vt multoties syncope, pręcipitique virium cordis lapsu deficiant. Hinc antiquitus odiũ liuorem aspide emortuo Hieroglíphico enotauant AEgyptij, furoremque implacabilem, contumatiam rebellem, maledicentiã, & detractionem: ij enim non prius quã venenum deponant reiectẽt & infectionẽ passionũ malitiæ ignorãtiæ & vesaniæ, mitescunt multoties, imo ea est consuetudo, asuefactioq; vitiosa exanimentur vt prius animaque liquantur, prius obeant, anima viru peccati infecta, quã ab his quæ semel fuere prosecuti vitiosa discedant desistant vè, morte multoties occupati non antea deponẽtes venenum, quòd expuere nequeant in reliqua. furor illis secũdum similitudinem serpentis non natura vt serpentibus inest, malitia imo ideo secundum similitudinem serpentis, nam deteriores illis multo aliis & sibi, surdæ & obturantis aures suas, quæ cũ surda natura sit, obturat aures, vt diximus cauda, vt si quod super est audiendi remedium, vltra naturæ communem seriem impediat, illique totis resistat viribus & artubus; malitia & calliditate. Ij non secus secundum similitudinem serpentis morte & vltimo sui, obturant auditum & tunc adue audire nollunt, imo eo tempore audiunt minus, auditum magis obturantes aspides, quando dirumpi sentiunt animamque à corpore discindi, obstant iustis consilijs obsistunt rebelles & obstinati salutaribus præceptis maiorum, vt qualiter vixere obeant, sine auditu surdi sine verbo & voce muti, sicut aspides surdæ & obturantes aures suas, iis furor inest, & rabies mortis, secundum similitudinem serpentium cauda vltimo fine sui & morte agitati & conturbati non exaudiunt vocem incantantium & venefici incantantis sapienter serpentes venenatos vitiorum: Doctores confessores, concionatores explodunt,

dunt,& abigunt cum & si non obturarent aures, non audirent surdi & auditus grauis iam, quo inutiliter & malitiose nimis viã auditus intercludunt, malitia caudæ & veneno: venenum imo caudæ, capitis veneno coniungunt, & vitæ virus virui mortis. ijs enim duabus partibus venenum contineri diximus ijs virulentis quo rescinduntur dum essui parantur viperæ, vt supra monstraui mus, quod motu continuo eæ partes excrementa vitiosa ad se alliciant, ij cum audire non possint per naturam surdi, se obturant, vt aspides, & vitiorum habitu (est consuetudo altera natura) docuit Plato in thimeo Galenus de cõsuetudine. c. 1. vt nec per gratiã audiant Verbũ Dei, malitia impotẽtes obstinati ne illo excitẽtur, qui ne quæ amãt cogantur deserere Verbũ Dei pertimescunt audire alioqui peccato surdi & veneno. Psalmo. 113. Os habent, & non loquentur, oculos habent, & non videbunt, aures habent, & non audient, nares habent, & non odorabunt. quos omnes effectus aspideum venenum læsis incutere monstrauimus. Retundit venenum aspis in propria viscera, suctuque ad interna virus allicit, dũ in hostes illud eiaculari nequit & in inimica animantia, cuius cruor & virulentia dulcissimi saporis extat, & mel lei (mirabile dictu) est enim nullum in natura venenum, quod vel non dulce, vel saltim grati saporis nõ sit, non insipidæ in sulsæq; substantiæ, vt hinc vipereum venenum reiectũ apes enocet, quæ illud abidissime elingunt muscasque allectat maximo prouentu & copia, trahitque reiectum, nulla linctus offensam perpessæ, impunè exugentes cruorem, non secus ac virulentia aspidea ore reiecta vespas inuitat, quæ virus ebibant dulcedine illectas, nil noxæ sentientes, cum tamen grandia animãntia, prophanum illud igneumque castiget venenum vaster & perdat, hoc omnia venenata serpentia retinent ore, suum quælibet suctu degluriunt, oris partibus præssis illud expressum, quod inseruit, deglutiendi operi, virulentis ipsis non secus atque oris vda substantia saliua communis, ex adenis, partibusque spongiosis oris perpetuo difluens masticatu præsura partium aducẽta eglutioni, quæ lubricas OEsophagi vias reddit & parat, deglutionisque semitas inseruit vsui deglutiendi. Illud citra offensam eglutiunt, mitigatę serpentes, antequam torridum venenum viscerum, in os reiecerint, lingunt illud impunè, quieto & tranquillo statu, vsque dum furijs excandescentes compressione totius in os regurgitant vene-

nosam saniem, mitius ante, cum continerent venenum solum & si mortale alijs quod erat aduc, instar saliuæ humanæ venenum alijs & si non homini, excidium serpentium vero inquinatum & fœdum postea alio ascendenti ex visceribus torrido, ipsismet genitoribus vt sit excidio & morti lethaleq; virus si interna contin
62 gat, sic infectum iam tenaciori alio superaddito viscerum, virusque virui coniunctum, hinc vespæ (docet Nicander libro Theriaces, Authymius Eustathius, locis adductis) Ichneumonta appellari quod ora aspidum infestent, eorundemque capita sensibilissimæ naturę, facilisq; omnino, sugendi mellei veneni causa allectę inuitatæ, communis inquam non torridi amari vstione cruoris biliosi & ignei, nomine compellatæ inimicissimi animantis aspidis dicti Ichneumonta, hoc tandem veneni suctu infectę inquinatæ malitia mortem sibi conciscunt vespæ, deceptæ veneni dulcore gratoque sapore melleo malitiosa substantia occulta adaucta in posterum gustu & cupedia. non minus dictis cōsistit illud nullum maius aspidis ictui inueniri præsidium, quā frigidissima ipsius cerebri medulla, alioqui minima absorpta & ebibita: cum enim igneū venenū viscerū capita eorundē exuccia nimis & debilia impetat, in dētesque & sæua ora veniat ob naturæ vsus, prouida illa algidā, nimisq; gelidam substantiā substituit capiti, qua veneni æstus tēperaret. vt minus capiti officeret illud, quorū animantiū cruores sunt eius conditionis & legis, vt perpesus semel vnius virulenti veneni noxam ab eodē si euaserit securus in posterū persistat & viuat, venenoq; eodem securus, etiā si iterum eadem virulētia specie impetiatur, & si alijs secus naturæ alterius, quibus & si lædatur tamen minus illæsis nūquam, veneno inquinabitur & inficietur. Hinc Mithridates antidotis venenosis animantibus omnibus confectis assuetus nullo veneno interire potuit, coturnices nō inficit veratrū ob cōsuetudinē, nō secus ac vetula illa veneno alta a pueritia nullo viru interimi potuit, Galenus refert. 1. de antidotis, de Mithridate, Plutarchus, Apianus, Iustinus & Valerius, est imo illud notandū nimis, quod si duo venena misceantur minus sint noxia & lethifera si sunt contraria, quā perse quodlibet, refert Galenus, Ausonius Gallus, li. 3. c. 9. diuersa venena immiscuisse adulterā quādā fœminā marito, quæ inscitia contēperauit in tantū, vt nullū officere illū posse experiētia mō-
63 strauerit. his locus ille. Iob. 20. c. elucescit vbi hęc cōtinentur. Cū enim dulce fuerit in ore eius malū, abscōdet illud sublingua sua.

Parcet

Parcet illi,& nō derelinquet illud,& celauit ingutture suo. Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidū intrinsecus, diuitias quas deuorauit euomet;& de vētre illius extrahet eas Deus. Caput aspidū suget,& occidet eū lingua viperæ. Hoc aspideæ naturę iccone increpat impios,venenatosq; homines,tā quod venenū in proximos efundant,quā quod se se ipsos inficiāt virulagine obscęna vitiorū,malū dulce venenū est,ibi;aspideū natura dulcissimū inter alia,absconditū sub lingua aspidea, vt cōtinent aspides continuo ob dulcedinē deglutientes exugentesq; tetrā venenosāque substantiā ore,continuo linguę attritu,quā mouent illi perpetuo contentā pelliculis abditamq; quibus semel & dentes & venenū occulere aspides diximus ad linguæ radicē subortis mēbranulis,illudq; occuli, Nicāder retulit,hoc est dulce malū abscōditū sub lingua cōcupiscientiæ nostrę,quæ est lingua,qua solū alloqui valent carnales,ex abundantia cordis os loquitur,impij legis quasi & mysteriorū inscij & ignari,sine lingua obmutescētes qui venenū exugunt dulcedine illecti sensuū,illud sub lingua occultantes hypocrisi & simulatione,hinc subdit parcet illi acquiescet arridet huic virui & veneno affectatus celauit ingutture suo,suctu tamē alliciet,vt inquinet interna propria si effundere in alios non possit,est vitiū in nobis primo ratione propria,panis eius in vtero illius,in ore quo viperarū instar se replent & concipiunt magnalia hypocritæ(explicuimus capite de vipera)eorū panis,interim dum deglutitur alimentū,vanitas qua aluntur chameleontes ij,veneno permistus ambitionis& odii ingutture latitanti,intrinsecus vertetur in fel aspidū,qui propriū virus exugit consciētiæ stimulo & erosione animi incōstātia & tumultu affectuū. Hac infecta substātia ingesta,diuitias quas deborauit euomet non secus atq; aspides infecti deglutione veneni interne ęstuantis illud reiectūt vomitu,&si nō reiecerint restitutione facta de vētre eorundē extrahet illas Deus,integras deglutitas solū citra id quod vsū aliquē ex eisdē susceperint,sic ex aspidibus semel vētre disectis eglutita animalcula integra extrahere solemus, mures,paserculos & alia plurima comminuta solum & quasata, nil substantiæ amissa,quo caput aspidum sugent vt aspides se se exugant & lambunt infectam suam virulaginem , & quasi venenū aspideū, simul cum ijs, quæ ingesere commistum ebibent,vt aspides proprium caput exugunt,dulceque venenum, tādem euoment,præcipue si aliorum sanguinem emunxerint vētriculo infestissimum

excitante

excitante natura vomitus, nec si caput aspidum sugerint eorundemque venenum, & medullarem substantiam cerebri elinxerint, securi ideo ab ictu atrocissimi aspidis peccato ebibito viuēt; occidet enim eos virulentum aliud, cuius venenum non sunt experti adhuc ab aspide liberi, etiam si caput aspidum sugerint, occidet eos lingua viperæ, & quos non offendit asperrimum, squamosumque aspidis caput, occidet mollissima blandissimaque lingua viperæ filamentis, capillamentisque circūsepta ea parte qua fundit venenum, quibus mollibus venenum effundit, blādissimo linguæ tactu, in tantum cautio consulitur adhuc his qui è peccato aspidum & veneno tetro, maiorique vitiorum euasere dæmonis instigatu deuicto & mundi, ne carnium illecebris blandimentisq; illecti viperinæ linguæ iterum veneno inquinentur diro & obscœno, ne cum caput aspidum sugerint, muniti frigido cerebro animantis, postquam æstu veneni conflagrarunt, antidoto facto præcautionis, imposterum eadem virulentia peccati, vtilissima memoria veneni & infectionis, quibus reincidere vitant, viperea mollitie inficiantur vt illi qui caput aspidum sugent, occidat eos lingua viperæ, ne ociosi & securi, vigilantes imo imposterum sint, neque impij suctu aspideo veneno tracto proximi degant securi, nam occidet eos lingua viperæ, propriaque mollities. Non ergo exaudiet vocem incantātium impius aspis & illorum qui verbi potentia Dei serpentes extrahunt, venenumq; euincunt, incantatores dicti pro Christo cōtumeliam passi, non prophetarum, doctorum fidei præcepta, non consilia assertoris nostri Christi recipiunt, nec Christi reputati venificiincantantis sapienter, formam serui accipiens, vt supra, & cum iniquis reputatus; sic homines dilexit, qui prophetas incantatores & doctores vitiorum legis euāgelicæ constituit, vt vincant serpentes, surdasque aspides natura & peccato impotētes audire, vltra malitia surdas obturantes aures, eosque munus suum inter aspides vult exerceant, inter serpentes cantu, Spiritus Dei, superantes venenum, verbo in harmonia & cantu, in consonātia spiritus, in virtute Spiritussancti, quo atonant Pater & Filius vinculo amoris, vt Christus veneficus reputatus venenum corrigat, factus serpens venenosus figura, veneficusque homo, seruus forma, dixit Paulus ad Philippenses. 2. cap. Semetipsum exinaniuit formam serui accipiens. Isaias. 53. Et cum sceleratis reputatus est, & nos reputauimus eum quasi le-

prosum

prosum & percusum à Deo, & humiliatum, oblatus quia ipse vo l..it, quasi veneno infectus serpentis, & veneficus, quo dixere Iudęi. Matthęi. 12. Hic non eiicit Dæmones nisi in Beelzebub principe Dæmoniorum, Marci. 3. capite Lucæ. 11. Veneficum iudicantes incantatorem, prophetas apostolosque incantatores, & magos, hæc tulit Christus in amorem hominum, qui cum sit sapientia patris veneficus est incantans sapienter, imo eo venit malitia, & venenum vt non cædat serpens Aspis potentissimo verbo Dei, resistat imo verbo ipsi, vt nec audire velit salutique reuocari recuset se obturet aures concludat præceptorum legis, incantantiumq; verba audire nollit, eo venit dementiæ, vt salutem ipsam odio habeat, non secus ac Aspis somno, obliuione & lethargo consopitus. Hinc Ihoannis. 5. cap. sciscitatur Deus ægrotum illum, qui triginta, & octo annis lectulũ, & ocasionem peccati occuparat. Iis. vis sanus fieri? Multi nollunt sani fieri audire vè verbum Dei, ne de peccato reuocentur sic amant lectum malitiæ. Venefici vè incantantis sapienter verba suscipere fugiunt, Christum vocantque veneficum opere ipso, eum incantatorem compellant salutis autorem. Veneficum audes appellare eum virum, qui tuis veneficijs remedia inuenit? dixit Cicero loco allato pro Cliento. dictis non minus intelligitur locus ille Isaiæ c. 11. vbi Christum vaticinatur gentibus ijs. Et delectabitur infans ab vbere, super foramine Aspidis, & in cauernis reguli, qui ablactatus fuerit manum suã mittet. Psilli & marsi, vt supra retullimus, & refert Martianus libro. 8. c. vltimo & libro. 2. c. 7. Plinius libro. 8. vltimo. cap. AElianus libro. 1. c. 57. & 16. c. 27. Galenus de theriaca cap. 4. & 9. simpliciũ c. de vipera, Herodotus lib. 4. Gellius libro. 16. c. 11. Crinitus lib. 1. c. 3. dubiam sobolem explorant infantulis aspidibus commissis, pudicos & genuinos lingunt, lambuntque, impune eos tractant contrectantque manibus, adulteros secus spurios & falso creditos veneno exterminant & inficiunt non secus atque reliqua naturæ animantia lacesunt. cecinit Silius de Atyre psyllo libro. 1. Nec non serpentes diro exarmatæ veneno. Doctus Atir, tactuque graues sopire Chelidros. Ac dubiam admotam sobolẽ explorare Ceraste. Lucanus libro. 9. Lætifera dubios explorant Aspide partus. Pater æternus omnipotentiam virtutem infinitam Deitatis, vt gentibus ostentaret æqualemque cum ipso filium suum vnigenitum legitimum naturalem testaretur, Christumque posse vincere, 64

remittere

remittere & superare venenum omne fugare & peccata vt edoceret, hocque ipsum filio inesse, non secus ac sibi natura, labemque peccati venenum culpam malitiam & virus posse extergere pœnas absoluere, & veneni cruciatus culpas, nullo inquinari veneno malitia nulla omni vitu immunem & liberum illum commisit aspidibus, morti, Dæmoni, inferno, peccato, vt cū ab omni veneni infectione liber securus hæc contrectaslet, eorumque impetus irritos efecisset mortales Deum faterentur & cognoscerent, redemptoréque potentiæ insuperabilis venerarentur, cum vicisset & superasset hæc ipse, illæsus omni ex parte subiecissetq, hæc omnia pedibus eius. Absorpta est enim mors in victoria, vt dixit Paulus factusque ipse morsus inferni, mors mortis, stimulū mortis peccatum extirpabit & extraxit, vt aspis ille secure & impunè tractari posset, possimusque sciscitari à morte cum Paulo. 1. ad Corinthios. 15. c. Vbi est mors victoria tua, vbi est mors stimulus tuus, stimulus autem mortis peccatum est & cum Osea. c. 13. Ero mors tua o mors morsus tuus ero inferne: pertimescunt aspides psillorum progeniem, quod illis sint veneno & excidio psilli, natura, saliua sudore & reliquis contentis subiecto. Ijs ergo filium suum patefecit, quod peccata dimittere posset, venenumque serpentis & malitiam superare, & quod infans cum esset aspides euicisset, & foramen aspidis infernum superasset, nulla culpa detentus, natura nobilis, leges contra ac inferni ferunt, infans abortu aduc, nobilis Patre Deo, Deifera matre Virgine illustris ortu Heroum regum grandi, nulla peccati labe infecta, nullo infectus veneno infans, vt non carnis viribus imo Deitatis potentiæ id factum intelligeretur, peccata remisit, vicit venenum, mortem, infernum, aspiduum foramina, manibus potentia & virtute contrectauit, quo mirabantur Lucæ. 7. cap. Iudæi dicentes. Quis est hic, qui etiam peccata dimittit, id enim solius Dei est imo omni extitit veneno auxilium & antidotus ipse, nō secus ac filij psyllorum & Marsorum legitimi venenis aduersantur, quos docet Aelianus locis adductis suctu labiorum adse allicere infectum virus, illudque extrahere, sugit Christus ipse extraxit venenum nostrum sugijt emunxit homo factus, expurgauit nos a vitiorum labe. Isaiæ. 60. cap. Suges lac gentium & mamilla regum lactaberis. lac gentium peccatum, & venenum quæ primo exugunt & extrahunt primo mortales a conceptus die, sugijt vt vinceret & libe-

& liberaret homines liber veneno & viru omnino, mamilla regali Virginis Deiparæ regiæ stirpis lactaberis. (De Christo) traxit venenum nostrum adse, cum eleuatus fuero a terra omnia traham ad me ipsum, & possuit Deus in eo iniquitates omnium nostrum Isaiæ supra, & vt Deiparæ Virginis pudicitiam commendaret, virginitatem, castitatem, puritatem, integritatem, filium cõ missit Pater æternus Aspidibus Deifilius, vt dictis noscceretur, hoc aspidis Hieroglipbicon vsus delectabitur infans ab vbere, idest Christus qui est infans, non fans fatum imo Verbum Patre, dictione illa æterna, qua dicitur, fœcundo Patris, facundoq; intellectu, ipse vero nec dicit, nec locutus est Verbum, imo Verbum est ipsum, infans ergo Christus, delectabitur ab vbere, a tempore, quo lacte matris pijssimæ vtetur, tunc enim serpentes irruent, maiori impetu & aspides, dæmon, gentes peccatum, infernus, lacte allecti, sunt enim lactis & vini incontinentes serpentes vt late 1. libro ex Aristotele & alijs, & de aspidibus docet expresse AElianus locis adductis, & Rauisius Epichetō de aspide: delectabitur ergo ab vbere, & tempore, quo maiori rabie serpentes mordere tētabāt Christum natū, allecti lacte, & natura humana, nil diuinitatis ibi latere existimātes suspitiosi imo, eo enim tēpore delectabitur infans ab vbere, & lactis tempore super foramine aspidis & super latibulo peccati, super natura humana qua abdebatur illud deliciæ meæ esse cum filijs hominum, vi diuinitatis accepta, Patrique acceptata iam delectabitur super accepta natura suppositi diuini deificata, plena gratiæ, dilecta, sine labe culpæ pœnæque reatu, ab vbere vero delectabitur à lacte candidissimo, quod sine peccato fit matris purissimæ & gratiæ plenæ, omni ex parte, omni reatu libera & soluta: Imo cū nullo alio placetur aspis, & mitescat magis nullo, quam præsentia fœminæ Virginis, refert Iohannes Rabisius textor opere Epithetorū. c. de aspide, & tenet AElianus, Plinius, & alij, quid mirū quod Virginis filius placaret aspides in præsentia Virginis matris homo factus, & quod matris Virginis aspectu aspides frænarentur & ablactatus superaret reguli cauernam infernumque Basilisci, Reguli vè gentium domicilium, huius sæculi principis, qui postquam ostendit Christo omnia regna mundi, Matthæi. 4. capite. Eorum se regem prædicauit, (hæc omnia dabo tibi,) regulus eorundem, mittet incauernas, Reguli Basiliscique huius, infra capite de Basi- 65

de Basilisco, manum vt patres liberet, de seruitute dira tyrani reguli, & regis huius, Id vero ablactatus iam ab hubere, vt non vi lactis, nec naturę humanæ, potentia imo diuinitatis vi factum intelligamus, non carnis robore, super Aspidem, & Basiliscum ambulabit, & conculcabit Leonem, & Draconem. Super hæc ambulauit veneno noxia & lętalia, pedibus quasi dimetietur illa securus & illæsus, et eius potentia iusti idem efficient, quæ facillimè irritantur vt venenum difundant & reiciant, tamen nec lædent, nec oficient illi, & si irritentur græssibus pulchris Christi (quam pulchri græssus tui Domine super hæc ambulabis, Pater æternus filio) suficit enim ijs vt excandescant contactus quilibet alioqui leuissimus perambulatio sola, peccato & dæmoni, at conculcabis Leonem & Draconem, conculcatio vi maiori fit, calcibus maiori impetu exercetur, quam ambulatio, Draconem ergo & Leonem conculcabis, Draco enim & Leo maiori egent irritamento & impetu maiori, vt excitentur & in iras abeant, quod robustiora sint, & vastiora animantia, quo plus cum ferant tardius in iram prouocantur maiori que egent molestia ideoq; conculcatu est opus, impetuque maiori vt vires exerant, vincanturq; vt agitata semel de Leone serpente proprio capite infra, locum hunc suo ordine examinantes psalmographi & de Dracone, conculcabit enim mundum & carnem, Draconem & Leonem Christus, hæc vicit, vt & iusti eius virtute capitis Christi superant & cõculcant, hinc super aspidem & Basiliscum ambulare leui præsura conculcare
66 vero Leonem & Draconem eo loci dicitur, incantatores Hypocritę, qui seipsos euincere nonvalent, doctores legis, magistri, maiores quibus ex oficio impendet, munus aufugandi serpentes & vitia, abrrumpendique ligamina serpentium & orbes, spirasque quibus, qui virtutem sectarentur alioqui detinentur, ostentantes aliorum posse serpentes & vitia exterminare, verbo Dei abutentes in concionibus & actionibus, ficte & subdole sibi applaudentes se se prædicantes, ęstimationemque propriam, impotentes alioqui verbo & opere imbelles, non doctores, incantatores imo, fucatores virtutum: percutientur ab Aspide & serpente venenato defectu verbi, quo euincitur aspis, serpensque antiquus cũ desiit. illis verbum cui infernus totus paret & obedit Christus ipse cum sine Christo hæc euincere tentent, quo cum audeant hos Aspides contrectare & a mortalibus extrahere sine verbo, veneno

corum

eorum inficientur, rerumque earundem viru quæ eorum corripiunt & corrigunt, non Christi filij, n on Marsi & Psylli, spurij no thi non genuina & legitima soboles, hinc intereunt venenati, dicitur enim Ecclesiastici.12.c. Quis miserebitur incantatori à serpente percusso, & omnibus qui apropriant bestijs. Cum conscius periculi & malitiæ in easdem ire decreberit sine præsidijs, quorum opus esse sciberat ille, & non secus ac Aspis Ptya in oculos solum venenum effundere parat inter omnes animantis partes, quibus veneno infectis cessat auditus, ea est cruoris potentia vt sensere omnes, vt tandem muti discedant, somnolenti & pigri, ipsa imo somnolenta & grauis cũ sit somnifera hæc aspis, vt desides & præuidẽtes minus inuadat hostes confissos in ipsius pigritia & segnitie animãtis securos, quo maiora, & deteriora infligit vulnera in incautos & cõfissos. sic vitiorũ plurima, visum primo inficere tentant, propriamque miseriam sui cognitionem distrahunt impediunt sic, vt in se nunquam descendant mortales tędioq; habeant sese examinare, & cum illis sermonem inire, qui eos possint iusta edocere lumenq; vt videant afferre & præstare, surdi malitia tandem veneno, sic dæmoniacus ille constituitur. Matthæi 12.c. vbi dicitur. Tunc oblatus est ei dæmonium habens cęcus, & mutus, qui & surdus erat, si mutus, aut sine verbo aphonus dicitur Marci.7.c. Et adducunt ei surdum, & mutum de eodem miraculo. Visum inficiunt ex teterrimæ aspides & appetitu obcœcant rationem adeo, vt auditum vitient, & fidem amittant tandẽ vitiorum tumultu, vt muti, & sine verbo discedant sine Christo, hosque sensus inficere parant primo, cum elongiori interuallo, & ea quæ a longe veniunt pręuideãt, verbumq; cognoscatur æternum visu fidei, & auditu a longe, quod è longinquo venit. Isaias 30.c. Ecce nomen Domini venit de longinquo grauis adportandũ. Nomen Domini, idest verbum, adportandũ crucẽ, grauis sufferens grauiũ more, subditus omnibus loco infimo repositus humili parte mitis nulli renitens oneri grauis & immotus, Ieremias 46. Et tu ne timeas serue meus Iacob, & ne paueas Israel, quia ecce Ego saluum te faciam delonginquo. idest de sinu Patris infinite distantis. Ecclesiastici.25. A domesticis tuis attende a longe enim salus à nobis corruptio peccatũ, à Deo salus integritas, inimici hominis domestici eius, imo non solũ cognitionẽ sui ipsius, & status miseriæ humanæ & peccati turbare & impedire tentant

eæ aſpides, oculoſque propriæ cognitionis obcœcare & eruere, vt Dalila & Philiſtei fortiſſimum Samſoné obcęcarunt, Dei imo oculos præſumunt decipere & illudere, Eccleſiaſtici. 23. Quis me videt, tenebræ circundant me, parietes cooperiunt me, & nemo circũſpicit me; quẽ vereor delictorum meorũ, non memorabitur altiſſimus. viſum Dei abnegant, oculoſque iuſtitiæ eius eludere tentant, cum omnia, vt eo capite dicitur videant oculi illius, tum ſcandalo & vitiorú peruerſione inquinantes oculos aliorum, venenumque expuentes. Iſaias. 30. c. de ijs. Dicunt videntibus nolite videre, & aſpicientibus nolite aſpicere, nobis ea quæ ſunt recta loquimini, nobis placentia, videte nobis. Errores, cœcos, mutos, ſurdoſque efficiunt carnis illecebræ impudicæ fœminæ, non ſecus ac aſpides Ptyæ occulorum infectu, vt non intelligentes, non audiant non audientes non loquantur Dei verbum muti, vt nec auribus concipiant.

Senſus afferens allegoricos Aſpideæ ſobolis.

CAPVT XIII.

67 Iſerabile mortis genus, & terribile eſt illud, quo Aſpide veneno infecti diſcedunt, nulla veneni noxa excitati, receptæ virulentiæ nil experti, ſecuri imo & placidi voluptate ſumma affectati, vafri falacisque veneni intereunt ſubito: quando ſperabatur minus mors pertimeſcebaturque minus, medio vitiorum tumultu luxus & laſciuiæ, voluptatum medio delitiarum & mollitiei, philtris & illecebris appetitus irretiti & conuincti, inopinata & impræuiſa morte exterminantur, præter ſpem, ſubita veneno vitiorum infectione tetra & mortifera, inſenſibili ictu (aſpidis inſtar) aculei mortis, vitiorum ſomno oppreſi rerum fugatium, ſomno bonorum apparentium grauati & conſopiti: minimo ſemel adaperto oſculo, leui punctura, toto infecto ex occaſione leuiſſima per initia inſenſili quaſi & occulta: à qua petit mũdari diuinus vates, Pſalmo. 18. ijs. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce ſeruo tuo: ab ictu oculto huius aſpidis à morte, & occaſione læuis aſpectus, impreuiſſa & abdita, minima alioqui, veneno maxima & malitia, & ab alienis mea culpa cõmiſſis, ſcãdalo, & occaſione data, munda me Domine, & parce ſeruo tuo. petit hoc mortis genus fugere, ijs. Ne reuoces me in d imidio dierum meorum, in ij

quos

quos meos cōpello, vitiorū & voluptatū lasciuia; in iuuētute vitę q; medio, quādo efrenatiores & maiori vitiorū fœditate sūt corrupti. De ijs loquitur spiritus Deus, Sap. 2. c. qui dicūt ijs. Venite ergo, & fruamur bonis, quæ sunt, & vtamur creatura, tāquā in iuuentute, celeriter, vino pretioso, & vnguentis nos impleamus, & nō prætereat nos flos tēporis, coronemus nos rosis, antequā marcescant, nullū pratū, sit quod non pertranseat luxuria nostra, nemo vestrū exors sit luxurię nostræ. Subdit autē de his. c. 3. Filij autem adulterorū in consumatione erunt, & ab iniquo thoro semē exterminabitur, aspidibus, voluptuoso veneno rerū voluptatū illæcebris, non secus ac Psilli & Marsi dubiā, & incertam prolē explorabant eorundem ictibus, genuinos & pudicos Deique filios non iccientibus, spurios vero & nothos iniqui thori extermināntibus inficientibusq;. Adulteri ergo & iniqui thori ij, voluptatis medio, discedēt, aspidis ictu deliciarū & luxus, irretiti illęcebris imparati & incauti, morte improuissa quādo sperabatur minus, tunc mors inopinata continget, & ibidē hæc. Et si quidē longe vitæ erunt in nihilum cōputabuntur. subito interibunt. Paulus 1. ad Corinthios. 15. c. Si mortui non resurgunt Ephesi, quid mihi prodest, manducemus & bibamus cras enim moriemur, vt ex opposito oppositū colligeret, Psal. 72. de ijs sic. Quomodo facti sunt in desolationē, subito defecerunt perierunt propter iniquitatem suā velut somniū surgentiū Domine. Lethargo, & cataphora graui, somnoq; altissimo correpti, vt occidūt aspide cussi intereibūt, velut somniū deficiēt, nil vitę vt supererit, trāsacto curriculo breui, vt somni insomni nil expergefactis superest addit (surgētium) illorū scilicet, qui somniantes è lecto cōsurgunt, vt plurimis accidit, moruq; defatigati multiplici huc & illuc agitātur qui tandē defessi & lassi, subito soluta crapula comate ve graui expergefacti, vana omnia & mentita iudicant, solū laborē & defatigationē persentiunt, ijs solum relictis. sic ij, qui bonis fugacibus & fictis tenentur somno consopiti, voluptate ficta & vana rerum, post somnum mortis grandem, subito solutum, laborem summum summamque miseriam sufferent, vana experti & mentita illa quibus fruebantur somniātes, sitis incremēto addaucto & fame iis ingenti, quibus hæc ipsa restinguere & satiari somniauāt, subito enim somnus fit & soluitur, vt omnia quæ obstructione oriūtur & occidunt subitanea esse docuit Galenus 3. de locis,

c.6. Leui obstructione vẽtriculorũ cerebri venit somnus animãti bus, vt ibidẽ colligitur. de ijs Ps.75. Dormierunt somnũ suum, & nil inuenerunt omnes viri diuitiarum in manibus suis. sunt ij viri diuitiarum & afflučtiæ. voluptuarijq; & luxuriantes homines,
68 veneno Aspidis infecti, somnolẽti & graues ad iustitiæ opera. Est vita impij somnolẽta mors, mors vero vita pervigil pęnę perẽnis, iustorũ cõtra vita pervigil laborũ, mors quies placida somnusq; quietus & trãquillus, quo impij dormierunt somnũ suũ quem iu dicabant somnum & quietẽ, iusti non dormierunt, sed dormiunt, securi, dormiunt somno libero soluto & placido, non suum, sed Christi somnum mortem scilicet Christi dormierunt, somnus est iustorum mors Paulus. 1. ad Corinthios. 15. cap. Nunc autem Chri stus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium. resurrectio e- nim, primitia dormientium in Christo est, fructusque & præmiũ, & Christi resurrectio primitia fructum victoriæ mortis; causa- que nostræ resurrectionis. Ad Thesalonicenses. 1. cap 4. Nolumus autem vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemi ni sicut, & cæteri, qui spem non habent, si enim credimus quod Ie sus mortuus est, & resurrexit, ita, & Deus eos qui dormierunt per Iesum aducet cum eo. est ergo somnus iustorum mors vt est somnus impiorum vita. Vates sacer Psalmo. 4. de Christo sic. In pace in id ipsum dormiam, & requiescam. Quoniam tu Domine singulariter in spe cõstituisti me. singularis vnionis verbi scilicet spe Christi deniq; cõstituisti me in spe mediatoris. Impij vero qua si veneno hoc infecti, inhærentes voluptatibus morte corripiun- tur intempestiua sine sensu & dolore vulnerum mortis obliti, an tequam vlcera suscepta doleant & vulneribus affligantur, sine do lore & pœnitentia, præcipue peccatores publici hoc mortis gene re interibunt sine sensu, & quasi omni vitiorum genere magistri Doctoresq; cathedræ pestilentiæ & cõtagionis, qui inficiũt alios & inquinant, exemplo & scandalo, vt sint eis non minus suplicij exemplar quibus extitere culpæ & ruinæ ocasio, quo cum dolorẽ non sentiant, imo voluptate deliniantur mulceanturq;, sensu blã do illecti, nec conqueruntur nec remedia petũt, nec ijs egere cre dunt somno oppresi catocho graues, vt antequã malo præuideãt, mortis sint præda. est hæc mors de qua dicitur Psa.6. mors pecca torũ pessima. est lingua huius Aspidis illa de qua dicitur Ecclesi. 28. lingua testificãs adducit mortẽ. hæc lingua testificatur, hocq; mortis

mortis genus de iustitia Dei Isaias c. 50. nūtiās Hebræis afflictiones & supplicia, quod nō reciperēt Christū verū Deū hominē, colligit caput ijs. Deniq;, & doloribus dormietis, quasi somno oppressi, & graues vulnerum dolores non percipietis, nec vt veniam cōsequamini ad Dominū cōuersi eritis, imo rebelles & cōtumaces discedetis malitia & veneno desides sine sēsu & dolore, media voluptatū & deliciarū via, sine intelligētia mortis. Est mors iustorū præparata mors, Esther. 9. Conturbata est gens iustorum, timentiū mala sua & præparata est ad mortē. Nō subito aut repēte interijt iustus præparatus imo. Prouerb. 14. in malitia sua expelletur impius, sperat autem iustus in morte. degluriunt iusti mortis haustum ingerunt ruminatam ante mortem tritam meditatam: facilē impij integrā eglutire nō valent suffocati vt intereant spiratu prohibito superno. venenum hoc refrigerat stupefacit motus, & sensus vias capitisque influxum impedit hoc voluptuosum venenū. caput vero nostrum Christus est, vt late supra, & Paulus docet ad Colossenses. 4. Si serpentis morsus vitare cupis acetum in cruce cum Christo bibe; in cruce in oppositione rationis & appetitus lineis obuersantibus succurresque morsui & veneno tetro Aspidū corrupto grauique auditui, sine auditu nullus sanitati potest restitui, sine fide, est enim ex auditu fides. sunt incolumes qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud, Beatioresque ventre ipso quo Christus asportauatur, & vberibus quæ sugiit. Lucæ 18. c. est ex auditu credere necessarium ad salutem. Exodi. 21. & Deuteronomi. 15. ad petram perforatā aure subula. est petra Christus ex Paulo vt diximus subula sermo Dei viuus efficax penetrabilior omni gladio ancipiti, Paulus ad Hebreos. 4. Signum est salutis inquit AEtius loco adducto, si non euomat acetum ebibitū, in ictibus æger si sustineat, & ferat patienter, cū cōferētia & tolerantia acetum acria & accida, nō suauia voluptuosa & dulcia, hoc robur in præcordijs & visceribus notat residere, infectus reddit hæc & vomit si quæ spectant ad pœnitentiæ remedia, curationem, præcautionē reductionēque salutis si obediat, est enim hæc medici actio curare præsentia. præcauere futura, & quæ præteriere vtilia reducere, debitaque in specie & vi. recritudinis; quibus vniuersa curatio continetur ægrotantium. Verbum nullo modo enunciabile inefabileque, hominibus se se explicuit, visceribus Deiparæ virginis ex quo fabile & afabile extitit, gratia impertijt, quæ natura abstu

lit vitiosa nostrum hominumque malitia veneno aspideo infecta Geneseos.3. hinc iam verbum habemus quod loqui possimus apud patrem, muti antea & surdi virulentia aspidis, reseratis iam auribus, Dei digito & virtute Christo. Dicitur Marci 7. Immisit digitos in auriculas eius, & audiuit & postea. Et expuens tetigit linguam eius, & locutus est, incepit enim ab auditu. est primo fides, postea verbum actio & opera ex fide, primo dissoluit aures, postea linguam, auditui primo subuenijt. Ob mutescentia enim verbi, vitio auditus contigit, eritis sicut Dij. Geneseos.3. quo verbum defecit in nobis, imagoque Deitatis, loqui sine verbo nequimus, audire vè sine voce, at verbo dato loquuntur muti, surdi audiunt, vt dicitur Luce.7. capite, & Matthæi.11. Surdi audiũt, mortui resurgunt. Hinc Isaias cum de hoc verbi aduentu loqueretur capite.29. sic. Et audient in die illa surdi verba libri, & de tenebris & caligine oculi cæcorum, videbunt. sunt verba libri, verba Christi, est liber ille Apocalypsis.5. signatus septem sigillis de tribu Iuda & radix Dauid, qui se se aperuit hominibus. Nullus alter posset apperire, radix septem Sacramentorum Ecclesiæ, qui ijs septem sigillis clauditur & signatur. est signum rei sacræ, sacramẽtorum quodlibet est Christi sigillum, signumque huius libri, quo Patris cõtinentur scripta & thesauri sapientiæ & scientiæ Dei, dixit Paulus: verba ergo libri audient surdi, & muti loquentur magnificantes Dominum. c.35. Isaiæ in hæc verba prorrupit. Deus, ipse veniet, & saluabit vos, tunc aperientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt. Cum vero Aspis surda & muta sit, eiusq; venenum surdos, mutosque reddat homines insanabile vi naturæ totius, vt fuit serpentis virus, Geneseos.3. vltra naturæ terminos remedium eflagitabat & sperabatur, verbumque inefabile, quo possent alloqui Patri mortales, & per quod mentem deplicare conuinctam possent. canit Ecclesia continuo per Christum Dominum nostrum patrem alloquens, Aspides enim, non medicamẽtis, non naturæ auxilijs curamus euincere, remedijs imo quibusdam transnaturam quasi, incantamentis cantionibus verbo, serpente percussos, Numer.21. & Deuterono. 8. c. Iussit silere, solumque aspicere serpẽtem Sine verbo aduc erant, expectareque atẽte intuitu fidei vsque dum daretur nobis, quid possemus loqui Christus ipse, hinc Aspis verbo tantum superari & frænari Spiritus sanctus docet loco allato, sicut Aspidis surdæ, & obturantis

aures.

aures suas, vt non exaudiat vocem incantantium, & venefici incā tantis sapienter, verbo enim solum euincitur illa, hoc solum domatur. circulo actus caput solus serpens custodit; omne animans 69
pro capite reliqua exponit iniurijs, at circulo facto prius, serpēs solus, quo illos imnritari; iuuemur, idemque Apostolis est cōsultum Matthæ. 10. c. Caput enim seruandum est, caput nostrū quod est circulo æternitatis, Christus scilicet verbum ęternum, caudaque obtegendum nostra, vt serpentes caput obtegunt, vltimo nostri. morte si opus est cauda strictori totius parte, corpore, vita tēporali debet seruari æterna, caput cauda tueri & defendi, caput occulit serpens, terram subit capite, vt occulat & abdat sese, pollet enim capitis robore, quo impetum facit, & venenū difundit, quo ferijt & irruit in hostem; nos in Christo robur vim & potentiam habemus capite, si sumus prudentes sicut serpentes, Matthæi 10. citato. Omni alio modo impotentes debiles, tum caput habemus terra occultum, Christum, triduo, in visceribus terræ sepultum, humile caput, quod dum opus est, se submittit terræ visceribus, qui de cœlo descendit humilis vt factus, nos doceret humiliari, vt cum illo exaltaremur: sic enim oportuit exaltari filium hominis, sicut exaltauit Moses serpētē in deserto, vt qui prius cōculcabatur abiectus & odio habitus serpēs supra caput cōstitueretur, humilis prius, vt exaltaretur in posterū. Soluta sunt linguę nostrę ligamēta veneno Aspidis muti sine verbo prius, signatus liber apertus est se se ipso verbum datum nobis quo loqui possimus, nostraque obmutescentia veneno Aspidis suborta cessare, neque enim alio præter quam ipso desuper hominibus concesso fari possemus mortales, mentem vè deplicare nostram conuinctam & perplexam; quæ vt vox illa huius sacri verbi enotaret Ihoannes (dictus vox Christi verbi huius subiectum & sedes non secus ac 70
vox, in qua illud eformatur, Deiparæ Virginis nouum Hieroglipbicon, in qua formam verbum suscepit, passibilis nostræ mortalitatis, carnisque & naturæ) discipulos relegauit vox ipse ad Christum, vt verbum susciperent ab illo solum ipso enuntiabile, non erat ille lux, sed eo venit vt testimonium perhiberet lumine aliunde suscepto, ipso Christo luminis fonte & origine illustrante illuminanteque lucernam Ihoannem, est lucernę lumē ab alio accipere mutuatū, nō a se habere, Ihoānes ergo lucerna, accepto lumine illustris, vt enotaret nō ex se lucere, etiā si

præsciret a sexto conceptus mense Christum Messiam esse promissum in lege, remisit illos in lucem ipsam, quæ ex se illuminat tenebrosa quęuis, hæc est lucerna præcursoris, pręparantisq; vias Domini, cuius dicitur Psalmo. 131. Paraui lucernam Christo meo de qua dicitur. 17. Tu illuminas lucernam meam, quæ impios nõ illuminauit, lucerna enim impiorum extinguetur, Prouerbiorũ 31. Nudauit enim Iohannes se ipsum a se, ne illius sucresceret ęstimatio propria, minueretur que Christi creditus, non secus ac Dauid rex spoliauit se regali veste, abijciens vestimenta sceptrũ & coronam regiam, ne arcæ detraheretur quidpiam cultus & honoris, commorata inter gentes prius. alteri ne honores proferrentur, regium aparatum abiectauit, vilipensus, abiectionem populi & risum procurans, vt arcæ soli honores & cultus exiberentur.

De duello, & pugna Aspidis & Ichneumonis.

CAPVT XIIII.

71 Saiæ. 59. sic est scriptum. Non est qui inuocet iustitiã, neque est qui iudicet verè, sed confidunt in nihili, & loquuntur vanitates conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem: oua Aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt; qui comederit de ouis eorum morietur, & quod confotum est, erumpet in regulum. Iudæos increpante de malitia idolatria, & obstinatione. Pertinacissimum duellum est præclarissimisq; autoribus maxime celebratum, quod iniunt, Ichneumon & aspis, tũ odium disensusque mutuus horum animantiũ, disidium inter sobolem Ichneumonis & Aspidis oua, inimicitia & contentio, antiquissimus enim Nicander in Theriacis de horum animantiũ antipathia & pugnanti natura sic scripsit. Proinde solus Ichneumon citra noxam aspidis furorem fert, & cũ pugnam cum ea init, declinat, & tristia serpentis oua, quæ ipsa imperniciem multorũ fouet, in terra plane omnia discerpsit & è pelliculis suis lacerans deuoransque excutit. noxijsque suis confringit dentibus. Plinvero lib. 8. c. 25. sic de aspide. Habet deinde internecinum bellum cum Ichneumone, notũ est animal hac glo-

ria

ria maxime, quod aspidas superat, in eadem natũ AEgypto: mergit se limo sæpius, siccatque sole, mox vbi pluribus, se eodem modo corijs luteis loricauit, in dimicationem pergit, in ea caudam attollẽs, ictus irritos auersus excipit donec obliquo capite speculatus inuadat in fauces aspidis venenatas, neque hoc contentus aliud haud mitius debellat animal Crocodillum Ichneumonta. Quæ eadem Nicander retulit loco adducto, quasi eisdem verbis, AElianus libro. 10. c. 48. eadem prorsus, Martialis libro. 7. Epigramate. 86. ijs. Delectat Marium si perniciosus Ichneumon? Blãda Cupidinei cur non amet ora Labycæ. Qui videt hæc dominis monstra placere suis; vocat perniciosum cum quod morsus venenosi sit & virulenti, vt & alia animantia quam plurima, tũ quod dilacerans sit, & quæque inuenit discerpat conditione innata. AElianus vero libro. 10. cap. 48. hæc de ijs protulit. Ichneumoni vtriusque sexus participi, à natura tributum est, vt & suo semine grauiditatem, & partum afferat, vt ipse quoque, & ventrẽ ferat, & ex se se pariat, qui in pugna, quam inter sui generis compares pugnant, & cum Aspidibus, victi fuerint, ea bellicæ offensionis nota inurũtur, vt in viliorem sexum censeantur, vt patiãtur muliebria, fęmellarũmque fungantur officio, contra ij, qui ex bello superiores euaserunt, victos subigũt & simul suo semine implẽt: at victi ex ea male à se pugnata pugna, hoc præmio afficiuntur, vt & partus, dolores sufferant, & ex patribus, qui iam ante fuere, matres fiant. Cum homini infestissimis bestijs aspide, & Crocodilo inimicitias gerunt: Latonæ, & Lucinæ sacri esse existimantur à-pud AEgyptios. Heracleopolitas venerationem, & religionem possidere ferunt. Est Ichneumon, vt his autoribus constat Indicus mus magnus cuniculi instar caudæ amplissimæ qua se totum obtegit & cingit, terra genitus & solis virtute, veraque propagatione subortus & aduc, vt reliqua animantia cõmunis ortus quæ putrefactione oriuntur, & non minus semine: hic frequẽtissimus est Nilo eiusque oris. Hermaphroditus natura sexusque vtriusque particeps, qui tam maris, quam fęmellæ officiũ exercet, suoque & alieno semine se se implet, vt & lepusculos plurimos vtero gerentes passim videmus, cum genitalia masculina mẽtulam & testes retineant aduc, vtriusque quasi sexus, suo semine in vterum suum prolabente aut suctũ tracto vteri, emisso percolato ve poris partium circum iacentium in ipsum raræ naturæ & laxæ,

vt sunt seminalia vasa, aut polluto animanti somnijs in loca sufficienter fœminea semine prolabante, dum copia protuberat animal turgetque illud, vt ex se se impleat satu imperfecto sobolem quæ suscitet, more eorum quæ putredine replere possent quoduis aliud spatium, generationis vè sedes, & vacua vteri. Lepores, cuniculos, lepusculos, muris speciem plurimi iudicarunt, quod instar eorum, & terra producantur, procreenturque, & vescantur illa tempore pennuriæ & indigentiæ. Quipe vbi tèperiem sumplere, humorque, calorque. Côcipiût, & abijs oriûtur cûcta duobus. Trûca vidêt humeris, & eodem in corpore sæpe. Altera pars viuit rudis est pars altera tellus. Ouidius in methamorphoseo, quibus animantia plurima suboriri caloris fotu, & terræ vditate renuntiat hæc; passim enim vidimus illuuione sufocante vniuersam cuniculorum progeniem, illaque extincta omni ex parte terræ virtute, veris tempore, iuxta equinotium vernum nullis eiusdem speciei parentibus aliunde aduectis, eos iterum renasci pullulareque, cœli terræque satione, citra principium alterum experimur, non secus Ichneumon eiusdem naturæ congeneris, cuniculo similis ex celi, terræque clementia subortus & natus: gliribus, nitelisque nostris fluuialibus, non dissimilis, cuius formam his expressit, Nicander in theriacis sectione de Aspide. Est autem Ichneumonis forma, qualis est iracundæ ictidis, seu mustulæ, quæ auibus domesticis perniciem meditatur, eas corripiens ex somni rhetibus, parat nidum Ichneumon, supra tabulata aliquot, lignosa, & exsuccia, ne vditate torpescat, fouet sobolem continuo sub brachijs, cuius pugna cum Aspide est iuxta AEgypti florentes thryores, Grecis dictos, nobis iuncos muscosos fluuiatiles irretitos Alga. quibus huius animantis depinxit naturam, sed cum nil natura reliquerit sine iudice, & contrario, vt homines in perpetua militia esse totius naturæ exemplo præsentirent, militia est vita hominis super terram, vt dixit Iob. 7. capite. Quibus mortalibus vtilissimus metus imponitur, sapientiæ initium. Ecclesiastici. 1. Prouerbiorum. 14. Timor Domini fons vitæ. vt non sui iuris esse, imo sciant humiles potentiora, maioraque cognoscant, Ichneumoni luteis loricis munito vndique armato hosti accerrimo Aspidum earumque victorem, obiecit natura Aspidem aduc Pryam, cuius est ille naturæ instinctus, vt virus expuat in lumina & oculos,

cum

cum quibus solum habet repugnantiam & dissidium, vt ea parte qua solum peruiam immunitamque reliquit Ichneumon discrimen & periculum subeat, & quam videndi causa luto non infecit, nec vallauit ea excidium & mortem paret, vt qui in aspidas acriter inuehitur, his eisdem morti sucumbat, vt per ea per quæ quis peccat per hæc ipsa extorqueatur Sapientiæ. 11. Negligentia ea minima quæ excusationem admittere videbatur, videndi causa referatis in pugna oculis, Psal. 140. Non declines cor meum in verba malitiæ, ad excusandas excusationes in peccatis, ne videar mihi posse excusari excusemq; excusationes, & non solum afferam, reuellis eas imo alatas excusare præsumam contumax & proterbus. Animãs hoc sennis solum viuere annis retulit Plinius libro. 10. capite. 65. Huncque maximo odio vespis haberi libro. 10. capite. 74. Vt hinc vespæ Ichneumontha appellentur, quibus, & AElianus attisit locis adductis, Galenus & reliqui. Dissidiũ summũ sũmamq; antipathiã versari, inter araneas textrices efilantesque, & aspidas virulentas (tantam repugnantiam admirantes) dixere Prisci, Neothericique autores firmauit experientia ipsa, omnisque antiquitas, videre est apud Nicandrum libro The riaces, AElianum capite de Phalangio, Plinium & reliquos, Aristoteles imo libro. 9. historiæ animalium capite. 39. retulit, a quo Plinius surripuit ijs. Librat se araneus filo medio è ventre diducto, cui os & dentes insunt ventris medio, in caput Aspidis porrecti quiescentis sub vmbra arboris, cui insidet ille, tantaque vi morsus cerebrum apprehendit animantis, vt stridens subinde vertigine capitis circunrotet eneruis adeo, vt nec filum tenuissimum rumpere possit desuper pendentem aranei, nec fugere, duello ve finem ante mortem imponere hinc fugit, dum a longè videt aspis araneum filantẽ Græcis Phalangium & Rox, summoque odio habet araneorum telas, quod ibi lateat inimicissimum animans, eiusque vitæ mors & excidium, ex eisque libretur filo potentior araneus aspide, in principemque eius partem in caput veneficũ ruat, tanta superbia animantis frænata hoc vno minimo euincta hoste, terror & vastitas Aspidum telaranea (misabile dictu) in quo tantum continetur virus potentia & venenum luxuriant, telaraneas pertimescit & fugit, filamenta tenuissima nequit rumpere summum venenum & insanabile virus

sunt vero

ſunt vero plurima araneorum genera ocioſſa ſine opere, quę alio rum telas fabre factas ſubripiunt & domicilia, in honoroficè expulſis earundem fabris, quas impoſterum, vt proprias inhabitant venenatione inſectilium ſubalta, Græcis, Agroſtes, lupi ve dicti aranei, dixit Nicander, & videbimus late infra capite de araneo, Exploſi vero & exules, tum & ij rapaces natura lupi, ſi id nō conceditur filamenta aliorum habitare, exulibus ve alia intertexere temporis anguſtis opreſſis, telas commorantur araneas, viſcidis craſſiſque vaporibus elatis è terra, vdisque locis, congenitas natura, ſine araneis artibus, ex putri pręcipue materia viſcida & craſſa, qui interim dum ex illa conſcendunt impinguntur adſtantibus corporibus angulis ſecurioribus minusq; diflatis, vt hæreant & detineātur halitus craſſi, lateribus vè eius a quo fluūt & ſubleuantur, vt hinc ouorum putamina ſemel atque computruere interim dum reſiccantur abſumunturque interni liquores, fœtidis iam & putridis ouuis, pemphigibus his filamentis & telaraneis repleantur araneisque nō minus, qui eas ſedes vacuas occupant anguloſas & putres, craſſæ & viſcidæ ſubſtantiæ in vrinis ouis iam elatæ plenas, & locis aſpidum ſuccedūt in ouuis aſpideis putrentibus, quæ aſpideam ſperabant progeniem, quē modum generationis latius capite de Araneo infra deplicabimus, docuit Nicander locis adductis, Plinius, & AElianus & experientia docet. In ſumma, qui Hieroglipbico aptiſſimo inimicitiā ſummam, & odium exprimere vellet, vel eum qui maximum ſibi enutriuit hoſtem ex proprijsque educauit, nullo alio equè bene poſſet obumbrare, quam aſpidum ouuis telaraneis intextis, pēphigibusque his, & telulis, quas vocauit Galenus de ſententia Satyri, & aliorum. 6. de morbis, ſectione. 1. textu. 29. Ruptis ergo his ouuis & dilaceratis, dentibus Ichneumonis, iam iam putreſcenti bus ſeminibus ijs telæ araneæ ſubcreſcūt & oriuntur, aranei nō minus, præcipe ex ouuis Aſpideis fętura prolixi mucilaginoſique animantis, mucilaginibus quam plurimis plena, intra pelliculam, qua reponuntur mucore perfuſſa viſcido & tenaci, quo alatur lactis inſtar ouuis orta progenies initio & foueatur mucore, ex quo facile telulas parari monſtrauimus has, quibus loca humida & ſubterranea abundant, aut puluerulenta, puluere immiſto vaporibus aſcendentibus eodem detentis, viſcidæ & glutinoſæ conditionis. Oua medium ſunt inter fœtum animantis & animans,

mans, recentia facilimæ coctionis victusque salubris, nunquam satis pro dignitate laudata in salubri animanti & sano, si in aqua elixata sint leuiter, integra ne aquæ calore alterentur rupto putamine, tremulaque oblata, acescunt enim facilime, & corrumpũtur fugiunt naturam lactis more cui substantia ouorum correspondet, quo animantia lactantia fœtus educant ouuis destituta, ouipara contra lacte multantur proprio, Galenus de alimentorũ facultatibus, libro. 3. capite. 22. & 11. Simplicium ad finẽ, sed quãtum laudis merentur oua recentia Gallinarum præcipue sic parata, tanto sunt vituperio digna antiqua & vetusta dicta vrina latinis, quod corrupta sint fętidoque liquore plena graueolentia, nõ secus atque vrina quæ computruit tempore, his enim vt eisdem locis docet Galenus, Pliniusque libro. 10. c. 53. AElianus lib. 10. putridis & corruptis, varia animalcula venenata & infecta solẽt in medium prorumpere putredine sata, vitiato potẽtissimo principio generationis sobolis ouiparæ, animantiumque illorum, simul & alimento primo natura instituto, intra oua & putamina huic eidem generi viuentium, sunt actiuissima generationis omnia primordia in semine & menstruo est videre sanguine, ouuis seminibusq; rerũ, quod res in esse producãt quo minus rerũortus speciei q; vitetur successio intenta maxime a natura, actiuissima ideo sunt oua & energia agendi prędicta grandi. quæ abeũt semel putrida in vitiosas extraneas, simulque & venenosas qualitates quanto sunt animantis ferocioris, cõditione & natura præcipue in venenatis actiuitatis eximiæ, summæque actionis, si corrumpantur, aspidum tandem, quorum virus est insanabile, & remedijs non cedit: hæc enim dum confouentur ab aspide terra, putaminibus indurantur & concrescunt omnino primo occursu algidi animantis & rigescentis, vsque dum tandẽ quiete & spiris circumuolutus vndique calet, frigusque superat innatum natura, & rigida oua primo algore intemperata calfacit temperiemque restituit, quæ & hiatu æstuantis veneni impullat & alterat, linguaque ignea lingit & lambit, fouetque sæpius, cuius est ille rigor & algescens natura, vt illa perdat semiconfota & destituat, concrescente putamine, vt fętus abrumpere non possint multoties carcerem quo detinentur vltra tempus debitum, hinc superbus Ichneumon, victoria & triumphis, mortem sibi ex victoria parta consciscit in oua insiliens, aspidis odio iam superati & uicti, vt

cti, vt illa gliſcat ſobolemq; exterminet inimiciſſimam vndique irruens, at ſuomet ſemine emortuus ille iniuriã vlciſcitur vita ad hoc defunctus, ſubſtitutis hæredibus, qui Ichneumonem inficiũt & coinquinant viruleata ſubſtãtia immundi æſus, vt tãdẽ victus ex victoria ſuccũbat patris vltoribus, oua vero vrina illa ſeu ſchi ſta virulenta plena fœtida, putredine alterata & corrupta, illã adi piſcuntur malitiam venenum illud, vt viru ſuperent genitores & cruore tetro parentes, non ſecus ac ſeminalia omnia naturæ acti uiſſima, in perniciosiſſimas abeunt qualitates corrupta ſemel &
73 à natura diſtracta, ob vim maximam & energiam quam habent agendi, exigitur enim vis ſumma & effectio, in his quæ primo ortu, omnia ſunt euictura contraria, vt conſiſtat genitum oriaturque primo, hinc videmus corruptum triticum infeſtiſſimum eſſe, & quæuis ſemina putreſcentia & conſpurca, ſemen enim ani mantium retentũ ſæuiſſima excitare ſymptomata, ſimilima ijs quæ venenum epotarunt, ſi nimiũ ſi alimenti ingluuies ſobrietate non euincatur, Galenus monſtrauit. 6. de locis affectis capite de hiſtericis, Paulus, AEtius, Hyppocrates in libro de genitura. Oua ergo illa corrupta præcipue aſpidis animantis inſuperabilis virus, excidio ſunt & interneci fortiſſimis quibuſuis naturæ totius, magnumque venenũ, quæ ſic degenerant multoties & à propria natura deficiunt, vt virus nacta putrilagine obſcęna, vltra id quod ex omnibus ouuis ſemiconfotis & putridis venenoſa veniant animantia, ex aſpidis vero ouuibus hac lege inquinatis, & ex his quæ Gallus progginuit viſcerum vitio & luxuria ęſtuanti, ſine concubitu, igneis ęſtibus ętate præcipue ſquallida, excubauit, Baſiliſcus ſeu Regulus erũpat (dictu mirabile) ex putri mate ria ea lege ſuppoſita, qua expetit ſerpẽs ille dũ vligine venit putre dine ſatus non raro, non ſecus ac ſerpentes omnes hoc ritu enaſcuntur putrilagine media, vt & vera propagatione, ortuque naturæ ex terra & alijs. de ijs late ſupra adductis iam diximus, quæ capite de Baſiliſco plenius dicentur, hinc AEgyptij, quibus ob Nili inundationes, & Lybiæ affinitatem ſerpentes ſunt cõmuniſſimi eorundẽque ortus & natura notiſſima. Baſiliſcũ ſuper ouũ depingebant, quod maxime ouuis naſceretur, videre eſt modo in Bembea tabula inſculptus, refertq; Philõ Hebræus, & Epies Rabinus antiquiſſimus, auemq; Ibim ſũmo cultu venerabãtur, quod omnes ſerpẽtes gliſceret & exterminaret, cuius venenoſa oua quaſſabãt

& ab-

& abrũpebãt, quod ex eis corruptis, Basiliscus suboriretur cõmu ni experiẽtia, vt hi autores enarrãt Isaias. 14. c. de radice colubri ægredietur Regulus idest, de ouuis colubri, vt de ouuis aspidis, generali enim nomine colubri dicũtur serpẽtes omnes ab Spiritu Deo, quibus cõstant illa quæ ex naturæ ritu, secũdũ eius institũ ordiné cohęrent, in his quæ scripto sacro adducto Isaiæ cõtinẽtur, Ichneumon enim naturali instinctu odio habet oua aspidea, illa quæ prosequitur antipathia & disidio, dulcissimiq; veneni quod sint & sapidissima corrupta aduc, multa enim alliciũt alia infecta 74
& graueolẽtia quæ aliter nõ euocarẽtur, mures capita sardinarũ corrupta, Caseus antiquitate corruptus, carnes putridæ muscas, alia alia ęqus vespas, vitulus apes, nõ secus atq; veneficas aspidas, in ouuis rũpit ille & dilacerat semicõfota, vt in plurimũ sunt oua animãtis, huius virulẽtiæ plena putrida & corrupta, cũ q̀ deserãtur ab ipso genitore, segni & negligenti, tũ quod parentũ frigore induratis putaminibus plusquam decet carcere illo detenti fętus deficiant, emorianturq; & cõputrescant tandẽ, prius frigore distẽperati simul cũ ouorũ liquoribus relictis, vt inde & venenata supersint, virulentaq; oua & vrina schista dicta, plurimaq, virulentiæ plena progignãtur, aranei & telaraneæ natura nimis cũ aspidibus disidẽtia ortu tamẽ cõgenera cõditionibus & ritu pugnãtia, ex putri & obscæna parte ouorũ corrupta nata, vt sint venenũ fatale & dirũ, ijs quę illa degustarũt, & quod cõfotũ est calore aspidis, ibatq; iã in aspidis formã, alteratũ ab illo calore venefico putrescẽti simili innato instrumẽtoq, animãtis, ab vltima dispositione deficiẽti, qua formã aspidis increretur, in deterius abeat venenũ, tetraq; putrilagine in Regulum Basiliscum, vt de radice colubri oriatur Regulus, & quod confotũ est erũpat in Basiliscũ, hæc dictũ illud ex natura inuoluit, quæ secundũ eius leges inter se hærent omnino, quibus elucescit literalis sensus loci adducti, Isaiæ, iuxta naturę sensũ literalẽ vt inde & spiritalem eliciamus natura pẽsata, his tropis iconibusq; inimicitiæ & odij, ea enim parte Hebræos criminatur Spiritus Dei quod odiũ inimicitiasq; obseruauerint, captauerintq; lẽtas & prolixas, in populũ disseminauerint rixas & cõtẽtiones, summo odio inimicos habuerint rẽ publicãq, subuerterint disturbauerintq,, quo dicitur oua liuoris & odij, virulẽtia malitię plena ruperũt, semina inimicitię occasiones ęmulationes ambitiones, quibus contẽtio omnis oritur & dissensus, te las

ſus, telas araneæ texuerunt, vt ibi aranea commoraretur, ara-
neis ſedibus in ouuis aſpidum conſtitutis, vt eſſet ibidem odium
ſummum ſummumque diſſidium, quod inter aſpidem & ipſam
verſari expreſſimus; qui comederit de ouuis eorum, eorundé ſe-
mina & doctrinam ſectatus morietur, quod vero confotum eſt,
quod incaluit venenum detentum inimicitia & contentione te-
naci, erumpet in Regulum ſummæ virulentiæ, qui oculis reipu-
blicæ ijs maioribus & potentioribus virus impertiat & veneñ,
vt in oculos effundit ille virulaginem terram, & vt coinquinen-
tur reliqui, membraque alia miſtici corporis inficiãtur, hinc ſub
ditur eo loci hos reipublicæ magnates maioresque increpans ſa-
pientia ſumma, quibus regimen & clauus imperij conceſſa erãt.
Telæ eorum non erunt in veſtimentum, neque operientur operi
bus ſuis, opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in mani
bus eorum. Pedes eorum ad malum concurrunt, & feſtinant, vt
effundant ſanguinem innocentem, cogitationes eorum, cogita-
tiones inutiles, vaſtitas & contritio in vijs eorum, viam pacis
neſcierunt, & non eſt iudicium ingreſſibus eorum, ſemitæ eorũ
incuruatæ ſunt eis, omnis qui calcat in eis ignorat pacem. belliſ-
ſima alluſione eos irridens de propria confidentia, cum vitio da-
ret telas aranei texuiſſe, eadem allegoria perſeuerans inquit, te-
læ eorum non erunt eis in veſtimentum, neque operientur operi
bus ſuis, opera eorum inutilia opus iniquitatis & veneni, vaſtitas
& contritio in vijs eorum ouuorum contritione & atritu, vaſti-
tas & terror viruletiæ excitatæ venenoſis ſubortis quaſſatis ouuis
aſpideæ virulentiæ corruptis iam & iniquinatis, cogitationes eo-
rum & fętus conceptus vè confoti malitia & dolo inutiles ſuper
uacui, non ſecus atque venenoſa animantia vocat ſuperuacua. Sa
75 pientiæ.11.ijs. Quod quidam errantes colebant mutos ſerpentes
& beſtias ſuperuacuas immiſiſti illis multitudinem mutorum ani
mantium in vindictam. Superuacua ob malitiam diſtracta & re-
mota, ſeparataque prius ab hominum conſortio & via, quam per
currebant in deſerto, vacua & morſus aliena occupata tandé Dei
iuſtitia in vindictam obſcęnorum hominum, & immiſſa & 12. c.
Etenim in erroris via diutius errauerunt. Deos exiſtimantes, hęc
quæ in animalibus ſunt ſuperuacua. ideſt obſcœna, & immunda
cultui, eiſdemque inutilia, vt ex Leuitico patet vetita hæc eſſe, ſolũ
vtilia, morſu veneno & malitia ſuppoſitis prius ſuamet virulagi
nis &

nis & cruoris,merito superuacua ideo, non vt alia vtilia homini bus nulla malitia prægræsa,inter quæ sola vipera est vtilis antido tis,reliqua omnia inutilia omnino,docuitGalenus de theriaca ad Pisonem c.2.& 4.& omnes quotquot theriacam astrunt,serpentes enim ignitos immisit Deus toto genere deleterios,& mortales in populum rebellem,vt locis adductis scripturæ patet nō viperam,figura antidoti Christique ipsius,qui erat omni contagij & veneni nostri ex serpente contracto remedium,nō secus ac vipera omnibus aliorum morsibus est præsidio & saluti theriaca celebri.

Figuratos sensus Ichneumontis,& Aspidis alliciens.

CAPVT XV.

Incet minimus Ichneumon homo,antiquum Aspidē serpentem veneno terribilem & fatalem viru,supera 76
bit pulueris memoria inspersus eius quod est , & in quod est vertendus puluis cum sit,lutum & cinis, pœnitentiæque lachrymis luto facto,se se loricabit fulciet,& circū uallabit vndique,vt aqua gratiæ & rore cohæreāt siccæ pulueris partes,cosistantque Soli iustitiæ radijs expositus,influentię & lumini,humido superfluo absumpto vitiorum:ijs euincet munitus & loricatus aspidem dæmonem veneno potentissimum, alioqui Ichneumon minimus pigmeusque breuis vermis , & non homo, culpa & labe , Gigas imo ex pigmeo factus asportatus humeris Christi altus elatus,eius qui exultauit vt gigas ad currendam viā nostræ redemptionis,vt dicitur Psalmo . 18. qui acta Dauid Goliath giganti superimposuit,vt eminerēt,Ichneumonisq; acta Aspidi:cōuincet ingētes mūdi Crocodillos,passiones carnis ignorātiā nostrā, Aspidumq; malitiā,quibus ratio peruertitur,cauda ante nares prætensa,vltimo sui & memoria mortis,ante nares vt facitIchneumon non ante oculos,vt mortem a longinquo olfaciat à vitæ spatio,olfactum prȩmuniens,visum exacuens , ne cæcus in mortem prolabatur,hacque mortis memoria , in hostem irruet fortis vt vincat Aspidas ingentissimas veneno alias insuperabiles,insanabileque virus,initium Sapientiæ timor:cinere & aqua sancta recreatus,creatus semel Baptismate sancto,ille qui in pul

Nn uerem

nerem se redegit de quo formatus erat, postea renatus ex aqua & Spiritusancto, luto loricatus contra Aspidas, iterum in puluerem reddactus, peccati fomite, reatu & veneno, formet se se iterũ, Cinere hoc saltim quadragesimæ tempore, hoc saltim die, puluere inspersus, lachrymis lutum efficiat, vt rore gratiæ consistant iterum sicca & arida, vt iustitiæ sole cõformetur Christo, quibus superabit hostes venenosasque aspidas cineris memoria mortis, hoc cinerum die, quo illum vocat Ecclesia sancta & de somno excitat, memoriáque repetit, inuitatque & allicit, vt cum sit puluis, ad fontem veniat aquarum, quibus formetur iterũ & in pristinam formam reducatur, ad imaginem primam qua est eformatus verbo, eformatione Christi, hinc inuitatur cinere ea die luto & aqua facta, vt loricẽtur in aspidas Ichneumõtes christicolę, ex luto primo est formatus homo, puluis factus culpa, ex sacro Baptismate renascitur, & formatur aquis, vt in pristinã reddat formã, vtriusque cum sit sexus particeps, maris & fœminæ, non secus atque Ichneumon, rationis virilis & appetitus fæminei, fęmineæ partis Hæuæ calcanei & carnis, virilitatis rationis capitis & spiritus, Adami & hominis, tum vtriusq; sexus particeps, natura humani & fæminei, gratia diuini virilis supernaturalis, est vir noster Christus, est mas, homo Deus, Psalmo. 104. Misit ante eos virum (de Christo) in seruum venundatus est Ioseph. Idem Geneseos 37. capite. Ecclesiastici. 19. capite. Ex visu cognoscitur vir, impertijt enim visum cæcis, Christus quo notus est Deus, sic dicitur Matthæi 10. Cæci vident claudi ambulant. Est mas noster. Ieremias 20. c. Natus est tibi puer masculus. Isaias. 66. de Virgine sic. Antequam parturiret peperit, antequam veniret partus eius peperit masculum. quis audiuit vnquam talia? neq; enim peperit more aliarum Deifera virgo, aliæ enim partu vitiantur, non amplius virgines, tamen Deipara virgo antequam parturiret ante partus imperfectiones peperit, & ante partus leges naturæ & mores partus peperit masculum & præuenijt eam Spiritus Deus, præparauitq; eam altissimus, ijs erit virilis sexus, rationis, Christi, verus Christi assecla, ne aliter semine Aspidis implcatur, patiaturque declinans muliebria in vilem declinãs sexum, mas fortis ijs erit robustus vir & aspidem oppugnabit sapientiæ luto rore gratiæ subacto, quo vtuntur aurifices, sic compellatum vt fulgeat & roboretur aurum flagellis ieiunio macerabit se se. Imo factus Ichneumõ, cõfringet

oua as-

na Aspidis dentibus erodet pelliculam qua continentur, semenque serpentis absumet. Vitiorum occasiones. Extirpabit Aspidis semina, oua malitiæ pelliculamque nostræ carnis, qua hæc continentur in nobis, vt oua aspidea pellicula contineri monstrauimus monilis instar & boni apparentis specie, discerpet, vt confotum non erumpat in regulum, calore nostrę concupiscentiæ alteratum. Antiqui Heroum simulachra & Deorum effigies Aspidibus coronabant insigniebantque hoc genere animantium signum insuperabilis potentiæ & virtutis inclitæ Hieroglyphicon, vt est modo videre in Isidis simulachris, & multorum Deorum stemmatibus, numismatum & aliorum: potentia enim & robur huius animantis, nullis cædit remedijs omni est superior omni est maior oris malitia, & si superetur Basilisco occulorum viru, & totius spirantis tetro halitu, at non ore veneni reiectatione, etiam si vipera sola capitis potentia veneno generando, sine cordis auxilio illum euincat virtute & antecellat, Aspis vero eam excedit veneno cordis auxilio genito, & ore reiecto Basiliscum adhuc. Rigidæ animantes, non molles neque enim ducuntur, acquiescunt vè blandimentis proprio enim filio non pepercit, vt historia AEgyptia tulimus supra, quod hospitis filium catulus læserat interemit amantissimam sobolem ille, non flectuntur præcibus, insuperabiles affectibus, aures obturant, oculos claudunt, vt nullis torqueantur verbis, rebus, personis, constantes rigidi omni acceptatione liberi, quibus, & Stoicos præfigurabant antiqui: virtutem suam exercent potentiam exerunt, vt Heroes, principesque tenentur facere, & qui rebus publicis assident clauumque reipublicæ tenent, Deus iustus, iustitia sine visu depingitur velata facie, rigida, sine auditu affectuum, ingentissimas vero Aspidas superauit solus Ichneumon noster paruulus Christus, luto nostræ carnis, quę ex luto formata est primo obuolutus, hac loricatus minimus hic Ichneumon, naturæ duplicis, humanæ & diuinæ, sęculi principes subigauit, tetrarcas, mũdi sapientiam, vicit potentes, contriuit fortes, venenum & peccatum discerpsit, nulla alia potentia superabile, destruxit mortem infernũ, qui in loricã acceptã ictus recepit, libera & illesa diuinitate, irritos fecit mortis inferni & peccati impetus Ichneumõ ille (o) omnino, qui expositus calori influẽtiæ Spiritussancti loricauit se nostra carne mortali & passibili, luto nostro sine humano virili opere impa-

impassibilis Deus. Est Christus Ichneumō minimus. Paulus ad Romanos 9.c. Verbum breuiatum faciet Dominus super terram. Isaias 9. Paruulus enim natus est nobis capite.11. Puer paruulus minabit eos. Vbi potētissimas Aspidas, hoc paruulo Ichneumone fugandas esse vaticinatur, cauda ante nares prætensa, vltimo sui, morte, carneq; passibili, est Deus mortuus secundū carnē, cōstipatis naribus morte, quod nec olfecit peccatū, nec peccati aliquid in se recepit, quod est mortis stimulū, & si iniquitates nostras tulerit, & reportaberit scęlera, at nō olfecit hęc, sed satisfecit pro ijs, patri pro hominibus. Arridet ijs quod AElianus libro 10. capite. 48. refert Sapientissimos illos Heracleopolitas AEgyptios hoc animans Lucinæ, castitatis Deæ, Latonæ filiæ dicasse, ipsumque venerari & cultu prosequi, religiosumque cōpellare animal, pietatis & religionis simbolum, quo viso nescio quo numine instigati homines venerantur & colunt, eius maiestatem alioqui minimi & pusilli animalculi, qui & si paruulus ingentissimos Crocodillos discerpit, ore ingræssus viscera eorundem, erodens eosque consopitos somno dilacerat AElianus refert locis allatis Plinius libro 8.c.24. & 25. Est Christus castitatis Deæ filius, semperque Virginis proles, illi dicatus: ortus Dei spiritus opere, ortu omnia & si minimus excedens, omnia ad se trahens, exaltatus adhuc à terra in crucis patibulo, secum traxit omnia in regnum cœleste quo cœlum versus altus à terra, vt in proprium regnum ire enotaret cruce obijt. Nares obturat celat cauda Ichneumon, vt viam spiritus tueatur, nariumque foramina ne via hæc spiritus intercipiatur, aut veneno inquinetur, hanc circumuallat & defendit, cauda tenentur viam spiritus reserare, omnique impedimento obseruare immunem, omni ofendiculo liberam, qui Aspidis veneno infici pertimescunt: ne inspiratu infecto, cor vitæ principium ofendatur, viam spiritus reseratam, munitam tamen, custodire, doctrinam suscipere, tabulam confessionis post naufragium peccati arripere, conciones sacras frequentari, legisque gratiæ sacramenta, spiritus Dei via, qua cor reficitur gratia & sanctis è cœlo spiramentis, auxilia & motus Dei Spiritus, ne Aspide inficiantur, odoreque tetro diri animantis qui viam spiritus intercludere tentat & infarcere, quo minus spiritus veniant motus, ne nouos creet halitus mens & spiritus rectus innouetur in visceribus, toties à Psalmographo expetitus

petitus

petitus, Psalmo. 50. Vt hac via libera & expedita, cum Dei
Verbum penetrabilius omni gladio ancipiti, tum maiorum e-
xempla, tum auxilia cœlestia diuinitus immissa suscipian-
tur & veniant, nouosque alat spiritus & concipiat, quibus
nouos & maiores apponat conatus, in obsequium Christi, etiam
si minimus homo: Christi enim humeris asportatus erit Gigas,
vt Christum in cruce altum quem videtur attingere non posse,
attingat amplexetur, & teneat strictissimis amoris vnionisq; no-
dis, sic contingit pusillo Zacheo, Lucæ. 19. capite, qui vt Deum vi 78
dere posset sycomorum ascendit, ficulneam illam AEgyptiam,
moro similem folijs & fructu ficulneę, vnde sico morus, aut sico-
morus venit: lacte inter omnes arbores vberior & copiosior,
Christi symbolum, qui doctrina & lacte omnem naturam exces-
sit, quo, & si pusillus Zacheus, naturaque imperfectus læsus &
impotens sycomorum obtinuit Christi causa & vt illum intue-
retur & inspectaret, lacque & doctrinam, quibus Deum videret,
factus humeris Christi elatus Gigas, qui percurrit salutis viam
Christi humeris, cruce passione morte. homo asportatus Gigas
fiet vt propria merita meritis Christi iniũcta gigantea opera sint,
non pigmea, aut Zachei acta, ipsi imo vt satisfaciant Deo, Chri-
sto imposita, de sycomoro hæc refert Theophrastus, Diascorides,
Galenus, Plinius: Vlpiano teste grauiter in eos solet animaduer-
ti, qui in Nili ripis sycomorum exciderint: grauiterque punien-
tur illi, qui locum salutis & refugij, idque ex quo Deum videre
possumus absciderint impedientes ascensum sycomori, virtutis,
sanctæ intentionis, executionis operis, tũ & ea in quibus Deum
consulimus, punientur grauiter quia sycomorum abscidunt, lo-
cumque ex quo Deus noscitur doctrinæ & lactis locum & sedẽ.
Dissident maxime interse Ichneumon & Vespę. Refert Plinius,
libro. 10. capite. 74. Est vespa inutilis flores occupat, è quibus cũ
mel suauissimum conficiant Apes, ipse amarissimum infectum-
que eliciunt succum, qui nec mel, nec fel est, figura mel, sapore
& substantia fel, saporis ingrati, natura noxium venenatum &
minime alimentum, cum tantum alimenti habeat quoduis, quã-
tum dulcis obtinet, ex Aristotele de sensu, & sensili cap. 4. fugit
vespas, Ichneumon, odit & respuit Christus, qui melli dulcedi-
ni apparenti, fel immiscent & venenum diffundunt ficte, mellea
simulantes, vt minus substantia præcaueri possit virus tetrum hi

pochrisis & simulationis, eæ multoties siccos fauos omni liquore destitutos nidificant innane opus & futile, Prouerbiorum. 16. capite fauus mellis composita verba. non dixit mel, sed fauus mellis sine melle exuccis & vacuus vt nidificant vespæ. vespas inutiles odit Ichneumon, ociosum erodit Crocodillum inertem (diximus antea.) Hic vero qui salutaris adeo est hominibus, proficuus adeo Ichneumon, salus nostra & esse, qui maiores naturæ humanæ hostes dilaniauit, & superauit Crocodillos & aspidas virulentas, si irritetur instigeturque ingratis hominibus, in eosdem irruit, quos discerpit morsu potentissimo, qui enim peccatum vicit, & superauit Dæmoné, infernum morté, si ingratis irritetur vastauit eos, mittetq; in exteriores tenebras, vt in latibula tenebrosa proicit Ichneumon aspides, vbi aliméto & motu destituti deficiunt, carcere obscuro, quod sint feri & inhumani, beneficij tanti huius, & gratiæ immemores. Dicitur Psal. 124. Declinantes autem in obligationes adducet Dominus cum operãtibus iniquitatem: permitet enim ingratos, & qui declinant in obligationes, contra obligationes, adduci cum iniquis & scæleratis hominibus culpæ permissione aut pęnæ executione, cũ operantibus iniquitatem adducentur, irruet in eos Ichneumon hic, qui est & sycomorus naturæ duplicis, Ecclesiastici. 29. Gratiam fideiussoris tui ne oblibiscaris: dedit enim pro te animam suam. Vt dedit Christus in cruce pro mundi vita, fideiussor noster, & sponsor, imo qui soluit prætium redemptionis nostræ, omneque debitum patri creditori, qui nostrum debitum persoluit integre, imperium eius, super humeros eius reportauit. Imperiũ crucis, quo vicit Dæmonem infernum & mortem. Non minus dictis locus ille deplicatur Psal. 14. vbi hæc sunt scripto in detractores. Sepul-
79 chrum patens est guttur eorum linguis suis dolose agebant venenum Aspidum sub labijs eorum, quorũ os maledictione & amaritudine plenum est. guttur earum sepulchrum patens est, & apertum maledicentia & detractione graui fętore, spirat tetrum halitum, exerunt ossa sepulta deteguntq; detractores, occultaque iam & oblita, oblinitaque pijssima terra abdita, depromunt cineres extrahunt latentes, & abditos, in propatulo exponunt palam faciunt secreta maiorum, vt ossa sepulchrum putrida putrilaginéque eorum defectus imperfectiones teredinem defectusque detegit illorumque vitia reserat, nõ secus ij gutture eserato maiorũ culpas

culpas notas & maculas manifestant reuelant, sepulchrum patens guttur eorum, linguis suis dolose agentibus, instar serpentiũ, qui linguæ filamentis capillamentisq; mollibus elingũt dolosè, prius blandissimo excitato tactu præcipue aspides, vt venenum reiectent, sub labijs cõtentum, sub pelliculis illis quas diximus è radice linguæ suboriri, venenum tetrum sæuosq;, & caninos dẽtes occultari, torrefacto ibidẽ temporis tractu, veneno detento naturæ alioqui dulcissimo, voluptatis maximæ, melleique saporis, mora tẽporis amarum torridum iam, & exustum igneo ore, expiratiotioneque æstuantibus halitubus è corde, & pectore reiectis, phlogosi & incendio flagrantibus, non secus ac dulcia omnia exusta semel amara fiunt ignitione & empyreuma passa, melque vstum amarescit, in huncque saporẽ declinat, docuit Galenus. 4. de simplicium medicamentorum viribus capite 11. & experientia docet in dulcibus exustione peracta: sic aspideum venenum vstum intra igneam voraginem amarum, phlogosim passum exustum si reiciant aspides deterius nimis, recoctum maiora mala inferens & grauiora sympthomata, vt sit venenum aspidum sub labijs eorum quorum os maledictione & amaritudine plenum est, dolo & fallacia blandimentis & adulationibus, prius assentatores, postea venenum euomentes tabificum & insanabile. Hinc dicitur Psalmo 139. Acuerunt linguam suam sicut serpentes venenum Aspidum sub labijs eorum. quæ & retulit Paulus ad Romanos. 3. Cum enim serpentes aspideæ, filamenta illa veneno plena exsuccant, inter compressaque labia exerunt, id non vt a veneno vindicent emundentque linguę eorum lanuginem efficiunt, & si id efficiant, nec vt ab eis venenum amoueant: imo vt venenum lanugine imbibitum ad interna reuocent, sub pelliculisque constituant, vt blandimentis prius lingua eformatis, venenum iaculentur maiori copia, omnibus ex partibus tractum in tartaream sedem oris internam, acuerunt linguas suas sicut serpentes vt esset venenum aspidum, sub labijs eorum. simulacrum adulationis, blandientiumque effigies expressa, qui vt detrahant, venenumque recoctum effundant linguas prius blandimentis & adulationibus exacuunt, venenumque aspidum diffundunt indomitæ stragis internetionisque insuperabilis, tantæ tamen dulcedinis & voluptatis, morientibus ipsis eximię adeo, vt nil de-

litias maiores, æquales vè aferat intulerit vè vitæ ſpatio his, vt præferatur venenum alimento omni, & aſentatio adulatio que veritati. Docuit Diaſcorides libro.6. capite.52. de Ptya aſpide veneno, &morſu voluptatem inferre, ſenſumque dulcedinis intenſum nimis,titillationem ingentem, & ſummam pen-
80 nis arrectionem ſatiriaſimque,tum venenum, prurigine excitata blandiſſima,inficere ſuauiſsimo excitato tactu titillanti,vt affecti medijs delitijs inopinata diſcedant morte,fronte alta, veneno retracta & conuulſa ſurſum,ſupercilijs tractis,& erectis, intentis oculis,ore conſtricto,& compreſo quaſi in admirationem rapti tantæ potentiæ veneni,ac ſi ſtupeat natura,& miretur inopinatæ malitiæ,& quod prius oblectamentum iudicabat venenum modo,& martem quod diiudicet ea efigie occurrentem.

De *Baſiliſco ſerpente*.

CAPVT XVI.

Salmo.90.citato,vt diximus hęc verba continentur. Super Aſpidem & Baſiliſcum ambulabis, & conculcauis Leonem,& Draconem:nec de Baſiliſco alter extat ſcripturæ locus,ſub hoc nomine: de regulo vero, de quo videndum eſt,an ſit idem cum Baſiliſco,an ab illo diſsideat, ſunt alia in ſcriptura ſancta.2.Prouerbiorũm ſic. Ne intuearis vinum quando flaueſcit,cum ſplenduerit in vitro color eius,ingreditur blandè ſed in nouiſſimo mordebit,vt Coluber,& ſicut regulus venena difundet.Iſaiæ.14.hæc.Ne læteris Philiſtea omnis tu,
81 quoniam comminuta eſt virga percuſſoris tui,de radice enim colubri egredietur Regulus,& ſemen eius abſoruens volucrẽ cap. vero.59.ſic.Oua Aſpidum ruperunt, & telas Araneæ texuerunt qui comederit de ouuis eorum morietur,& quod confotum eſt, erumpet in regulum.Ieremias.8.c.Ecce ego mittam vobis ſerpentes regulos,quibus non eſt incantatio,& mordebunt vos,ait Dominus.Baſiliſcus,nomine notior magis,quam viſu,dictus eſt a Ba-
82 ſiliſca,quod domum Regiam ſignificat nomen Græcis βασίλεα, Hæbreis Bitan ביתן et Hecal in qua exercebantur cauſarũ iuditia & pro-

& promulgabantur leges, iusque dicebant principes, & Reges, Imperatores, Monarchæ, Plinius Epistola 3. Descendebam in Basilicam Iuliam auditurus quibus proxima comperendinatione respõdere debebam. His astipulatur Hesiodus, interprete Budeo: postea, Basilica, templa delubra, quibus Dijs sacra celebrabantur, postea domos negociatoribus dicatas: vnde Basiliscus græcis regius regulus, seu Rex paruus, regalis vè appellatur quod regium more & capite sit diademate albo insignitus coronæ instar, & quod sit potentia & veneno superior reliquis omnibus naturæ animantibus, quem timent reliqua venerantur & colunt, fugiuntque quasi regem potentissimum, tyrannumque dirum & immanem quo regulum vocant, eadem omnes regulo & Basilisco accommodantes, est mole minimus duodecim ad maius lõgitudine digitorum. AEtius & si trium palmorum mẽsuram æquare affirmet. Solinus in Polisthoriæ c. 5. palmi vnius, diuersis climatibus mẽsuras diuersas adæquant, vt late supra & de omni serpentium genere hac variare monstrauimus cœli & terræ ortu, at omnia superat potentia veneni, dictus Regulus rex paruus: regulus enim, regnum paruum & regem paruum enotat: dicitur enim Iosuæ. 13. c. terra Chanaam diuiditur in quinque regulos philistin: in quinq; regna parua, numerantur ibidem. Iohannes vero c. 4. sic. Et erat quidam Regulus cuius filius infirmabatur, Idest princeps Regalisque homo nobilis & illustris ortu & potentia, vt idem sit Basiliscum & Regulum compellare, regem ve paruum animantium, nec inter se dissident hæc, sunt imo synonoma rei vnius: Probat Plinius AEtimologiam hãc libro 8. c. 21. & cum eo reliqui naturales omnes, Auicena libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 22. Paulus idem AEgineta, AEtius, Diascorides libro. 6. c. 53. Eralistratus libro remediorum, Galenus libro de theriaca ad Pisonem c. 4. Solinus c. 4. Polisthoriæ Archelaus li. 2. c. 9. est etiam apud Aristotelem. 8. de historia animalium. c. 4. regulus & auicula quędam, quæ alijs vermicularis vocitatur quod vermiculis alatur, corona & diademate insignita de Basilisco Plinius libro 8. capite. 21. sic scripsit. Apud Hesperios AEthiopas fons est Nigris vt plerique existimauere Nili caput, iuxta hunc fera appellatur Catoblepas κατωβλεπας Græcis, quasi somnolenta & pigri visus, κατω Cato pigresco piger vè βλεπω blepo, aspicio, βλεπως blepos aspectus est, modica alioqui, cæterisque membris iners, caput tantum pręgraue ęgre fe-

rens:idque deiectum semper in terram:alias internetio humani generis,omnibus qui oculos eius viderè,confestim expirantibus eadé & Basilisci serpentis est vis. Cyrennaica hunc generat prouincia,duodecim nō amplius digitorū magnitudine, candida in
83 capite macula vt quodam diademate,insignem sibilo omnes fugat serpentes,nec flexu multiplici,vt reliquę corpus impellit,sed celsus & erectus medio incedens. Necat frutices, non contactos modo,verū & afflatos,exurit herbas rumpit saxa,talis vis malo est. Creditū ex equo occiso hasta, & per eā subeunte vi, non equité modo,sed equum quoq; absumptum. Atq; huic tali monstro(sæpe enim enectum cōcupiuere reges videre)mustelarum virus exitio est ipsi,adeo naturæ nil placuit esse sine pari. Inijciunt eas ictides,cauernis facile cognitis sola tabe, necant illæ, simul odore,moriunturq;,& naturæ pugna conficitur eadé. Solinus loco addacto qué tantæ constituit virulentiæ vt emortuus aduc nō solū viuus inficiat extinctus,alites imo peruolantes halitu vt quæ momordit nullū animās cōtingat in posterum. Galenus idem de theriaca ad Pysonem late. Auicenna libro.4.fen.6. tract.3. c.22. AEtius Tetrabiblio 4.sermone.1.c.29. AElianus lib.7.c.1. Rhodiginius lib.33.c.21.docet Basiliscum AEgyptijs dici Vręum seu aureum,quod auri referat colorem tergoribus & capite, quo nostri vnguentū Basilicon vocitant,quod fit aurei coloris illud,vocant hunc immortalé & veneno insuperabilem, ideo capitibus Deorum appendebatur,scalptu & pictura,immorralitatem vt enotaret,summamque potentiā numinum, squamis stellatus reful
84 gentibus & aureis,Dijsque dicabatur,quod spurca vitet & immunda animantia,genusq; omne spurcitię, vbi vel cadauer eius aduc exanimatum cōtineatur,quo Pergameni, amplo sextertio reliquias mortui Basilisci cōpararunt,vt ædes Apollinis insignes expurgarent succidis animaculis immunditièque omni, vt neç araneæ intexerent,nec Alites peruolarent fugatæ appēso eius cadauere aureo reticulo inuoluto,ij omnes enarrant.huius non est forma vna aut effigies euariant imo,vt serpétes reliqui. Est enim Catoblepas,Basiliscus,Drynus etiā Basiliscus est,figura varia,Basilisco acutū maxime caput est breue altum forma,magnum vero rotundū planū superne Catoblepæ, est Catoblepa Harmene Arabum,dissidens magnitudine solum reliquis eadé. Est Drynus capite aspideo Basiliscus tamen,probāt Dryni serpentis accidentia

& ef-

& effectus quibus rerũ species & substantias percallemus cõmunia vtrisque. De hoc enim AEtius loco addacto eadẽ ac de Basilisco affert, flatu enim adurit, viuẽtia enecat, rũpit saxa halitu tetro eius latibulum tabe vstione cinericio cognoscitur exurentis veneni, ijque omnes autores allatis locis sustinent, tetrum spirare halitũ noxiũ mortiferũ, dictus Drynus quod in quercũ radicib⁹, grecis dict. δρίνοσ drinos δρίσ seu dris habitet, domum astruat, omnes supra cõprobarunt, cuius est ea virus potentia & cruoris malitia ex Galeno, de Theriaca ad Pysonem. c. 4. vt si læssis subueniat aliquis, & vlceratã partem manibus contrectet, cutem amittat, carneque expolietur, vsque ad ossa, ijsque non contentum venenum illa teredine inquinet, sola contagione contactus ęgroti, suaque latibula vstione non secus ac Basilisci esse manifesta. 85
Sanguis basilisci Saturnus compellatur Chimicis, hunc magici vtilissimum suis vsibus prædicant, philtris præcipue & amatoriis superstitionibus, inuenitur multoties triplici diademate insignitus ille de sententia AEtij tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 33. Archelaus antiquissimus ille à quo AElianus plurima desumpsit in exponẽda rerũ historia lib. :. c. 7 & ibidem AElianus de hac immani & obstupenda animantiũ bellua, sic scripsere. In Africa mulos vel cæsos, vel siti animo deficiẽtes, plerosque mortuos humi iacere proiectos nouimus, sæpeque magnã serpentiũ vim cõfluere ad eorũ cadauera depascenda, eas vero Basilisci exaudito sibilo statim se in cauernas intrudere infra, aut arenas se se abdere vt ille eo profectus vbi iacẽt insepulta & cadauera in trãquilla per multæ pacis libertate prãdat solus, postea vero prãsus sibilo repetito, latitãtibus serpẽtib⁹ signũ dare absẽtiæ, se iãq; prãsũ ex cadaueribus abire li :. c. 5. AElianus sic. Basiliscus, & si magnitudine sit dodrantali, tamen serpentiũ maximus, non longo tẽpore sed statim, Basiliscũ intuens exiccatur, eiusdem spiratione: & si baculũ quempiã tenet, ille momorderit, baculi asportator necatur. Quæ cohærent, maxime cum his, quę de Basilisco retulit Plinius adductis locis, Auicenna. Paulus, AEtius & Diascorides, Galenus, Lucanus imo lib. 9. cum ijs maxime consentit his. Sibilaque effundẽs cunctas terrentia pestes. Ante venena nocens late sibi submouet omne. Vulgus & in vacua regnat Basiliscus arena. Infra vero eodẽ libro sic de Murrone illo feroci, milite, & forti Catonis. Quid prodest miseri Basiliscus cupide Murri. Transactus? velox currit per tela venenum. Inuaditque manum, quam protinus ille

nus ille reiecto. Ense ferit: totoque simul demittit ab armo. Exēplar sui spectans miserabile læti. Huius tanti animantis robur & venenum tantum, summaque & indomita strages, virulentia insuperabilis naturæ omnis viribus, solo galli gallinacei cantu ex-
86 audito exanimatur, languescit, deficitque omnino. Quo AElianus libro. 5. c. 50. sic. Gallorum cantus Leones exterret metu, Basiliscos exanimat, feles vero ille & miluos extimescit, libro vero 3. c. 30. Leo gallo gallinaceo magno timore afficitur, eodem timore est Basiliscus, cum enim eum videt tremit animo, cumque eūdem audit canentem terrore concussus propemodum emoritur: Quam rem non ignorantes, qui per Africam iter faciunt, gallum itineris comité sibi adiungunt, qui eos a tam pestilenti malo Basilisci prohibeat. Mirabile vero est quod docet AEtius tetrabiblio 4. sermone. 1. c. 29. de natura huius animantis vbi sic. Cæterū percussus ab eo, totius corporis ardor committatur, itemque liuor, defluunt capilli, mors instantanea, corpus eius mortum nullum contingit animal carniuorum, cum calcent reliqua & conculcét contingantque, contigens enim emoritur illico, visu & auditu necat, sibilo & aspectu, quare vana sunt (inquit) omnis naturæ remedia, auxilia & medicamina. Quod vero communiter circunferri
87 solet de visu huius animantis, infectione & contagio visus, magnam affert admirationem, modo enim visu, modo auditu, animātia interimere docuit AEtius loco citato nuper, AElianus idem supra, Auicenna, Plinius omnes alij naturæ interpretes, patet iā. quod tamen vltra enarrant de Basilisci hominisque aspectu, illū primo interiturum qui vltimo alium inspexerit, qui vero primus alium inspectaberit illæssum iri, difficile est vndique: & si vltra id quod omnes suscipiunt, AElianus referat loco addacto, Isidorus 12. AEtimologiarum & sanctorum plurimi quibus datū est, quod decet in scripturæ sanctæ expositionem, vt quod absconditū est à sapientibus sæculi, sit datum paruulis magni alias in regno cognitionis & veritatis cœlorumque. lib. enim vitæ patrum dicitur de quodam iusto viro Dei, Basiliscū spectante in hæc verba prorrupisse. O summe Deus, aut mihi, aut huic mori licet, quid ergo agendū Basiliscus vero illico ea est iustorum Dei cura medio crepuisse corpore, viro iusto incolumi & superstite. Oculorum fascino vnum alterum vè interire; autores plurimi tenent eius qui prius alium offenderit visus acie. Oritur enim & generatione

vera,

vera propagationeque naturæ, vt serpentes reliqui; & putredine vltra, hac vero duplici, vel corruptis rebus putridis terri odoris & vitiosi, obscenæ & fetidæ naturæ, quo gignitur sentinis cloacis, subterraneis, putridisque locis, vel ouuis præcipue corruptis vrinis & schistis, omnis generis animantium terrestrium, at præcipue alitum serpentiumque aliorum, vt Aspidis Draconis & inter aues, ibis, Galli gallinacei, strutij & aliorum alatus modo siouuis auium corruptis progignatur, secus sine alis dum serpentium ouuis, degenerantib', a natura propriavenit ille quo dicitur Isaię.30. vt capite de vipera mostrauimus. In terra tribulationis & angustiæ leæna, & leo ex eis vipera & Regulus volans. comminante Hebræos; vbi volantes Regulos inuenimus, vt & serpentes alios monstrosè alatos inspectamus, vt formicas alatas, humida statione conspicimus reptiles natura & Isaiæ.14.c. sic 88
Ne leteris Philistea omnis tu quoniam comminuta est virga percussoris tui, de radice enim Colubri egredietur Regulus, & semē eius obsoruens volucrem, nam cumalatus oriatur multoties Regulus volucrem absumere poterit, volucresque poterit persequi alis; hinc antiquitus Basiliscus alatus depingebatur, vt patet innumismate Antonini Augusti, vt esset summæ potentiæ signum, cū aera & terras posset percurrere potentissimum alioqui animal & peragrare. AEgyptij imo, vt in Bembea tabula extat sculptus, alatum fabrefaciunt, capite accipitrino, refert Philon Hæbreus, & Epies rabinus antiquissimus, in quo ære facto arte oculos versatiles fabricabant, quos sacerdotes dum aperiebant, populus lætificabatur, clausis vero luctu & grandi oprimebantur tristitia, idolum iratum iudicantes. Cicero vero alatos stabilit serpentes 2. de natura Deorum ijs, vt c. de vipera alata monstrauimus. Inquit ergo. Ibes maximam vim serpentium conficiunt, cum sint aues excelsæ, rigidis cruribus procero corneoq; rostro auertunt pestem ab AEgypto, cū volucres angues ex vastitate Lybiæ, vento Africo inuectas interficiunt, atq; consumunt, ex quo fit, vt illæ viuæ, nec morsu noceant serpentes, nec odore mortuę cum ab Ibibus absumantur, hæc Cicero, AEgyptus enim non solum scatet venenosis animātibus indigenis, sed aliūde aduectis impletur aduenis, Psal. enim 148. ij. referuntur alati serpentes ijs. Bestiæ & vniuersa pecora campi, serpentes & volucres pennatæ, sunt in AEgypto Scorpiones alati & armati duplici aculeo AEliano teste lib. 16. c. 41. &

angues alatos vidit Plinius ibes enim sunt species struthij, estque alba & nigra, vt Plinius libro.10.c.30. de qua latius c. de Crocodilo, inuocatur enim AEgyptijs contra serpentes, vt refert libro 10.c.28. ibis enim serpentes obliguriit & gliscit, vt ingerunt milui, grues, & volatilia alia ciconiæque gliscunt angues & reptilia omnia, vermes & immunda animãtia, quasi expurgent & mundificent inferiorem regionem immundis animalculis. Cum ergo ibis cœlestis, venenosa hęc nimis tetra & obscęna animantia liguriat, multoties est ea veneni potentia, & serpentium quibus vescitur malitia, quos viuos egliscit, vt propria oua inficiat et coinquinet illa viru reiecto intra viscera alitis, adeo tetro, vt Basilisci eisdē consotis & reguli erumpant, quod enim consotum est virulentorum, et fotum simul alteratumque, virulentię infectione, simul cum virtute ibidis erumpet in Regulum: quo AEgyptij, et si hanc alitem venerentur et prosequãtur cultu et religione, eiusdem oua, si inueniant quassant cōfringuntque, et in alios relegant vsus, vasa enim ex eisdem parant elegantia potui exhibēdo, tum galeas capiti admouendas, recusantes semper Basilisci exortum. Idem docet Pierius lib.16.c. de bono ex malo subsecuto non secus galli gallinacei dum oua excubant mares cum sint, fœminarumque funguntur officio iam senio infecti, naturę vitio ęgrotantes, natura peruersa et sui muneris oblita, semē masculinū degenerat, et tuberculum producunt inutile, molæ instar coagmentato semine infæcundo, ouumque monstrosum illud sine luteo aut vitello, solo albumine plenum, sine alimēto vitello, quo posset ali fętus, morbosus inefficax tumor in visceribus animantis coacmentatus, excrementorum copia et multitudine vitiosi succi cum dum ægrotat, tum dum furia libidinis furens fęmellę desunt quibus expleat venerē, vt semē fallacissimum putreat, prestãtissima virtute agēdi prędität, degeneretq;, in corruptissimū efficiēs naturæ instar molæ matricis fędę partum. Scimus enim potētissima in agendo corrupta semel, noxios magis edere effectus, corruptiores magis, veneno similes, et virui, docuit Galenus de mēstruo retento, et semine putrido viduarum cōsuetarum excretioni et cōcubitui, luxu viuentium non sobrietate. 5. de locis affectis. c.7. vbi accidentia parere similima ijs qui venenum hauserunt retētum semen edixit, cum ergo potētissima hęc generationis principia degenerēt à propria corū natura in fętura, vitiosas genituras et monstrosas edunt Basiliscos, animãtia corruptissima naturę fędę et ob

scænæ

fcęnę,qui ouuis Aſpidis & colubri naſcētur melius venenoſa natura & ſimilior eorundē,corruptis & vitiatis ſemel degenerātib aborru primæuo,vt hinc Galli & Ibis ouuis oriri conſpiciatur patet adductis.Summe laudat Eraſiſtratus lib.14.c. 9. Paulus libr. 5.c.20.Chaſtorij drachmas tres, aut opij ſcrupulū vino ebibitis, contra venenum huius animantis,quod vulnus infert aurei coloris inaureus & fuluens tergoribus,capite albo, viſus non raro, cōmuniter fuluo,notiſſimum eſt hoc tetrum animans eiſdē autoribus propria ſtercora vorare & gliſcere fęda cōditio &obſcęna.

De *Baſiliſci contagio,& faſcino.*
CAPVT XVII.

Ontagium faſcinationem vè huius animantis, vt nec quāuis alteram , ſenſuum actione,actuq; ipſo interno 89
immanenti ſentiendi,euenire poſſe implicat,infectionē vè talem:cum ſint omnes ſenſus interni & exteri immanentis operis,lædere vt aliquē extra minime valeāt,in quibus terminus,aut actio nō trāſcendunt efficiens,nec principiū à quo eliciuntur,impotentes immutare extrinſeca aliquot, quod agant immanēter,alias quæ actio eſt natura interior trāſiens extitiſſet, quæ implicāt ſane,& manifeſtā inuolbunt cōtradictionē poſito. cum actibis imo careāt principijs ſenſus,quibus poſsint alterare materiā trāſmutatione naturæ,qua ad aliā formā diſponatur corruptione ſuppoſita,eius quod eratprius,ſint cū altioris ordinis intētionalis ſcilicet ſenſus,quo ſpecies nequeunt mutatione naturæ reali,corruptione & ortu,materiā alterare,cum operari ſequatur eſſe & ſit vel vt multiplicetur producaturq; eſſe,vel vt perficiatur in ſe illud,ſintq; ſupra eſſe materiæ ſpecies , in alio eſſe cū ſint operis altioris,quo nō ſe impediūt in eſſe vt formæ naturę,nō agent propter eſſe materiæ,ſed propter eſſe intētionis &cognitionis cuius ſunt principia,ideo nec ſubiecta naturæ denomināt nomine formarū realium, cuius ſunt ſimulacra,nec eſſectus earundē moliuntur aut cauſant, neq; vt ſenſuum & intētionis actu,hęc illa vè cōtingēt opera adextra,ſolū in eſſe intētionis ordinatę& notitię,contra ac rati ſunt antiquorū plurimi,Auicenna.6. naturaliū Arabi omnes græci plurimi,vnde ortū eſt illud.imaginatio facit caſum,verum efficiens,conſtituentes imaginationem naturę mutationis naturalis dictę, qua eſſe naturę non notitiæ ſolum producitur,verumque motorem omnis materię corporeæ ad libitum.

bitum,prout vellet,væſania maxima tantorum virorum; etiam,ſi imaginatio & ſenſus, ſanguinē & ſpiritus agitent in paſſionibus animi,vt eſt videre,ira,timore,gaudio & reliquis,modo pallore, rubedine modo,nos affectantes,pro hoc illo ve animi affectu: eo motu fugam vel proſecutionem animalis motus immitari conātes ad interna fugientibus,vel ad externa proſequentibus,vt petit affectus visque imaginatiua inſita illa,in animi mutationibus & affectibus ſanguinem & ſpiritus impertijt,quibus animalia opera perficiantur aut ceſſent,præſentia ſanguinis & ſpirituum: quæ impulſum impertiunt & elargiuntur partibus actiuis, vt agant & paſſibis vt ferant:hæc vero ex imperio mouente,ex ordineq; ſine virtute aliqua trāſeunti,intelligentia vt mouet cœlum, ordine & imperio ſine virtute adextra commiſſa,cum ſint omnes eius actus immanentes,intellectus & voluntatis : vnde fit cum permoueat illa, & in ſenſus parteſque releget hęc,vt illam effec tricem credant,interno actu,ſolum imperio ſine commiſſa mate ria cauſa ve actiua aliqua naturæ alia aplicita,pręter imaginandi actum çum ſanguis ſpiritusque immiſſa , opera illavariare conſ tet,hoc illo vè modo aplicitis,hac illa copia impertitis humoribus ſimul alijs commotis virtute phantaſię, diſturbatiſque mira, bile iratis faciespallet , os amareſcit: Zelotipia & triſtitia melancholia,liuent Zeloſi,Horatius de Zelotipia ribalis thelephi ce cinit. Vè meum difficili bile tumet iecur,bile tenaci,melancholia dificili ſuperatu & motu,hilaritate ſanguine & ſpiritibus,rubent & ſplendent hilares,ſpirituum fulgore & ſanguine rubro: gula,pituita os ſaliba abundāt videntibus deglutire, quę expetimus gliſcere albicant pituitoſi vt operentur agātque,operi dum aplicantur membra influxum ſuſcipiunt virtutis imaginationis, docuit Ariſtoteles.3.de animo.c.12.hinc inimicitia diſſenſus &
900 antipathia,qua diſſident Baſiliſcus & homo natura,vt & plurima alia,repugnantque,ortum habet maleuolentiæ actu , internetio mors,intentioniſque imaginationis diræ & cogitatiuæ, intellectus in homine voluntatiſque peruerſæ & diſſidentis, vnius & alterius.Spiritibus & ſanguine motis in oculos bile & melancholiainquinatis liuore & odio naturæ,commotis in faciem & exter na animantis,veneno tetro in virulentis venenatiſq; ijs ſuccis allectis,quibus ſenſus agitur,dum ſe inſpectant illa in maximo pro uentu atenta inſpectione tractis affectu,vnde exhalāt & ad extra,

ſpirant-

ſpirantque impulſu, copia venientium continuo: bile mota in visceribus infecta & melancholia, liuoris & maleuolentiæ actu venenoque vnius, quod eſt alteri virus vt ſaliba hominis excidio eſt virulentis, hominique illorum virus interneccio, bile vtraque inquinatis his infectisque, tam flaua quam atra, virtuteque organi imaginatricis potentiæ vltra, virtutibus plurimis natura affectato, naturali actione tranſeunti organi & ſi potentia immanentis operis ſit, paratisque illo dotibus miris, non ſecus ac nutritur organũ phãtaſiæ actione externa trãſeunti, & molitur alia hac actio pauca externa, expulſis ab oculis, illisque exhalantibus continuo & iugiter natura leui tenui & facili volitante, inficiantur, vt ad inuicem inquinentur veneno tartareo impenſe & fatali eorum genitores, vt qui prius alium inſpexerit mortem prius illi conciſcat, quod oculis virus efuderit interuallo longiori, maioriq; tempore alium offenderit viſu, vt quando venenũ ſenſerit cor ipſum ſubierit & penetralia obtinuerit iam, quod cum fiat ſubito ea eſt malitia & pugnantia vnius ad alterum potentiaque veneni, qui primo offenderit alterum inſpectaberitque reportabit victoriam & palmam, viſu vero potius quam alio venenum diffunditur, cõtagiumque & infectio oritur, inter contraria & diſſidẽtia animãtia, quod ſanguinis & ſpirituum copia, huic ſenſui inſit impertiaturque maior cæteris, cum ſit ſenſus actionis altioris perfectiorisque multo reliquis alijs, quo, & ſpiritibus eget depuratioribus clarioribusq;, & in maiori prouẽtu, cũ vt in eis perſpicuis & luci disrerũ ſpetra eluceãt, & fulgores rerũ emineãt, tũ vt viſus organũ perfectiuas qualitates ſuſcipiat præclarasque dotes ab eis, quas è corde ſuſcepere ortu ſpiritus, eiusq; excellẽtia partis cum perfectius & excelſius ſit organum, operaque altiora & clariora eliciat, hinc clauſo oculo vno protuberat alter & in maiorem molem inſurgit, copia ſpirituum & ſanguinis, vno commiſſa, quæ duorum erat: docuit Ariſtoteles, fęminas menſtruis affectas ſangineas maculas ſpeculis intuliſſe occulis, ſeſe inſpectantibus, ſpeculis vetuſtioribus tamen, quod ſint lęuigatiores læniores que vſu & terſiores atritu, quibus concreſcunt melius vapores indiuiſſi ęqualitate & planitie ſpeculi, ſecus in aſperis inęqualibusque corporibus. vetulas imo obſcenas & odoris tetri, pueros inficere halitu infecto ſpirantes ad extra, oculis toto, oreque pręcipue, dum pueros molles oſculantur & baſiant, quos officiunt magis, vt teneriores

res faciliores alteratu carnibus,quibus suscipiunt tetros halitus facilius, hinc si menstruatæ fæminæ contingant virentia, marcescunt multoties plantæ, in Occimo et Betonica est videre, ficulnea mentastro, ruta, & alijs, hinc viros insticiunt, monstraque inter lunia veniunt menstrui tempore concubitu facto, halitu spirante tetro hocque modo spiritibus in oculos motis, quibus splendent oculi & lucent, exolutisque languescunt oculorum lumina, vt patet in morientibus, emortuisque animantibus: ideo nerui optici caui in oculos fuere inserti porosi scilicet omni substantia, et laxi 7. de placitis Galenus refert c. 6. vt spirituum capiant copiam, spiritus vero imperio imaginationis ducuntur natura lucidi veniuntque in oculos, ictu enim oculorum facto lumen multoties ex oculis resilijt, fulgoresque splendores violētia actis, spiritibus que concussis à sede humoris Chrystalini, quem fouent, illustrant ante tunicam retinam in foramine vbeæ, diductis ad extra propulsis violentia ictus, qui interius continebātur naturę positu ante corneā tunicā, ictu excusis: videmus spiritus lucētes igneos, & fulgurantes in ictibus qui, & si sint aereæ naturæ, lucent, tamē quod ignis portiones aliquot in eis resideant, splendescentes, & illuminantes, alioqui paucæ, in eorum substantia, vt omnes ignis videantur, ignis enim alioqui minimus, magnam aeris portionē illustrat, splēdescereq; facit exiguus, & si vt tepidum moderatumq; calorem conseruent oculorum, non naturæ ignis, imo naturæ aqueæ cum sint oculi, docuit Arist. de sensu, & sensili, c. 4. & Plato in thimeo, nō vrētes nec in excesu immoderati aerei, imo ijs motis sanguine succisq; alijs potest animal varios inducere effectus pro absentia præsentia ve huius causæ, motæ imaginationis imperio imaginatioque potest variare effectus applicitis ijs actiuis pacientibus, vel semotis, vt potest Angelus cęli motu molliri varia, solum varijs cœli partibus applicitis ad opera. Cum sint ergo aereæ igneęque substantiæ, tum actiuissimi spiritus, ob virtutes raras & mirabiles insitas genitoris, perfectiuas & naturales: veneno & internetioni reliquis alijs: natura lucidi splendescētesque vt Carbunci & pręciosi lapides, miscella & natura fulgentes: potentiores actiuioresque cum sint Basilisci spiritus oculorum, tenuis substantiæ & subtilis, animantis ignei & vrentis, vt et hominis ob raras actiones altioris potētiæ quę inseruire tenetur mēti diuinæ & spiritali illiq; parere & ministrare spectra rerum

sensa-

fensata præclara inficiunt viuentia & inquinant,præcipue homi nem contagione & fascino hoc,& contra,cũ eo enim experientia docuit contrarietatem antipathiam & repugnantiam summam esse,vt sit alter alterius venenũ,præcipue oculis quib⁹ tenuiores funduntur illi & naturæ agilioris,ob insitas virtutes contrarias effectibus notas,repugnãtesque omnino à cælo acceptas interim dum elementa miscebantur vt illi progignerentur, non secus ac alias possident ex miscella naturæ elementaris substantiæ mista,ij vero tendunt magis spiritales halitus vbi conuertit aciem linea recta plus pupilla in obiectum,nec in quauis distantia ęnecat nec æqualiter quoduis inquinat visu,malitia eorum quæ in oculos veniũt virus teterrimi;auditu interimit & si minus acie,spirãte ha litu forti suflatione sibilans,proprius tamen,eo animantia inficit ad minorẽ distantiã tetraq; & totius expiratione,sibilo exanimat alterato aere prius in viscertbus virulentis corde & præcordis, refert AElianis libro.5.cap. 31.Basiliscum Cor habere in gutture, fel in intestinis,testes ad caudam, venenum oculis & ore:agunt, quædam in magnũ spatium nulla substãtia immissa sola virtute, luminis modo effussa per medium,vt polus ad se rapit contactos magnete Chalibes,magnes ferrum,ossa crurum accipitris,scobes auri,palma fœmina ad aspectũ maris fructificat, spatio vnius le-ucæ & amplius secus aliter,æs virtutẽ vsque ad nubes effundit quo nubila,fugat strepitu,& virtute & si beneditionib⁹ precipue & consecratione iam supra latè libro.1.hinc oculi inuidorum & maleuolentiæ noxam inferre valent,& causare mala,morbos,& mortes actione reali spirituũ,sanginisque fędi,quo si intelligatur modo fascinatio negari nequit,vt ratio docet,& comprobat expe riẽtia rerum,testãturq; historiæ:hinc peperit fœtum nigrum,illa inspectu AEtiopis, fœtusque variegati Iacob aspectu virgarum variegatarum possent aliquo modo in naturam referri,disponẽte saltim, & si miraculo id extitisse reor;sunt & oculi liuescentium 91
tales plurimis,vt quassẽt quæ inspectãt,attẽta oculorũ acie,vitra quidam dirumpebat intuitu,qui toruè inspiciunt vnoque oculo plusquam duobus lædunt, quod maiori copia spirituum in vno existentium ab altero compresu expulsorum impellantur magis vt plures extra prosiliant,irati deterius inficiãt alios ira commo ta bile,inuidia affecti & maleuolẽtia lædere hoc ordine queunt motione bilis,cũ spirttibus immistę.Prouer.10.Qui anuit oculo dabit dolorẽ.anuere enim est vno oculo toruè inspicere, nictare

vno oculo clauso,& reserato alio oblique inspicere, maxime enim animi motus quasi in animæ fenestris oculis representãtur gaudiũ lætitia, beneuolẽtia, tristitia, melãcholia, maleuolẽtia emicãt. Prouerb. c. 16. Omnes viæ hominis in oculis eius,& c. 10. citato. Lux oculorũ lætificat animam fama bona impinguat ossa. Oculorũ enim lumẽ, hilaris aspectus, lætus,& placidus lętificat animã, fama bona impinguat ossa. Occulorum enim lumen, hilaris aspectus, lętificat animã. cũ quod beneuolẽtię sit signũ, & gratiosæ acceptationis, tũ quod cũ blãdos & halituosos spiritus adextra moueat hilaris, sanguineos caloris tepidi, halituosæq; substãtiæ, suggit alter hos ipsos pulsu totius vt similes sibi inspiratuq; cõtinuo, trãspiratione iugi simul cũ aere tractos, tũ respiratione, cõtactuq; si adest, cũ ijs, quibus exhilarat alter sanguine placido, lætificatq; animã. hinc senex & vetulę puerorũ reiuuenescunt cõtactu & acubitu, hinc delectamur osculis,& tactu molli, haurimus enim labiorum suctu spiritus molles, halituosos, placidos,& osculis animam quasi aufire tentamus quoquo modo possumus, vt coniugamur rei amatæ, vt sit anima communis viuere & esse. Resarcitur enim
92 calor natiuus, crescitque contactu carnis iuuenis trectatu & vicinia. Dicitur, 3. Regum cap. 1. Et Rex Dauid senuerat, habebatque ætatis plurimos dies, cumque operiretur vestibus non calefaciebat. Dixerunt ergo ei serui sui. Quæramus Domino nostro Regi adolescentulam virginem & stet coram Rege, & foueat eum, dormiatque in sinu suo, & calefaciat Dominum nostrum Regem. Quæsierunt igitur adolescentulam spetiosam in omnibus finibus Israel, & inuenerunt Abisag Sunamitidem, & adduxerunt eam ad Regem, erat autem puella pulchra nimis dormiebatq; cum Rege, & ministrabat ei, Rex vero nõ cognouit eã. His enim tractis spiritibus Rex reiuuenescebat blãdo halitu & tepido. Vnde in pręsentia amati obiecti in faciẽ veniũt & externi fiũt spiritus. & sanguis, quasi obiectũ petãt & prosequãtur vt ad inuicẽ quilibet alterius hauriat, blãdos & hilares, sanguineos halitusq; suggat, réq, placidã & amicã, ad inuicẽ, dũ intuẽtur mouentur quespiritus,& sanguis purus in faciem & oculos. Lætatur anima, & hilaritate splendet, hinc sanguinis proportiones amorem parere docuit Plato in conuiuio, vniusque & alterius natura congener. subdit. famaque bona impinguat ossa, nam securus ille iam & quietus congratulatur honoris & famæ adeptæ, gloriamque intra se meditatur, hæc ipsa ad interna mouent spiritus & sangui-

& sanguinem, quibus ossa frigida ijs summe indigentia increscunt, fotu sanguinis, alimenti,& spirituum. Esther. 15. Cumque eleuasset faciem & ardentibus oculis furorem pectoris indicasset Regina corruit in pallorem colore mutato. Oculis enim furor cognoscitur,& animi affectus tanquam animæ fenestris. Ecclesiastici. 14. Nequam est oculus liuidi,& auertens faciem suã. Quibus contagium, & fascinum deplicato modo consistunt. Hinc si prius vidit hominem Basiliscus perijt homo, & animantia aliquot, cum quibus est pugnantia naturæ, dissidium & antipathia,contra si homo illum prospectat antea deficit ille, si se aspiciunt simul,vterque,qui enim prius vidit,venenum infundit alteri tempore illo,quo inspectat alium prius, præcipue oculis in distantia debita proportionisque certæ; intenta cogitatione & imaginatione per naturæ motus, quibus exhorremus eo viso quos vitare subito nequimus & multoties nec postea, inimici instantis præsentisque moto veneno spirituum infectione, alter vero emortuo altero non inficitur visu, frigore spiritibus congelatis detentisque algore incrassatis quo minus exire possint, latet hic arcanũ maximũ, & sacramẽtũ mirabile, Basilisci abditũ natu 93
ra dæmon enim Christo antiquior, prior ortu humanitate Christi, eius vidit carnem, posterioraque prius humanitatem, illa vetustior, quo est passus secundum carnem mortusque est Christus, homo verus & verus Deus serpente diro, at Deus antiquior omni natura prior, æternus, se se existens, sine principio, Dæmonem vidit præuidit imo, peccatumque, & mortem prius, Basiliscum infernum: hinc Dæmon perijt, superauit peccatum, infernum vicit, subigauit mortem. Serpens ergo antiquus Basiliscus Diabolus dictus Apocalysis. 12. Christi virtute conuinctus est, morsus inferni est Christus mors mortis absorpta est ipso mors in victoria, vt prædicat Paulus. Admiratione dignum est in natura huius
94
animantis rara & inusitatum, postquã oua educauit sobolis principia futuræ, sufficiensque illis, relegauit agendi principium & virtutem insitam, instar secundi seminis principia prolifica oua natura, excubatus tempore oculorum inspectus attentusque intuitus præsentia animantis, esse adeo necessaria, exigique in tantum formationi fętus, semel atque peruices ouuis supersedit, vt nullo modo proles in lucem veniat, conformetur vè intus in ouuis si inspectus deficiat. Ea est visus potentia Basilisci, quamtum-

nis illa prolifica constiterint & efficientia fœtus, non secus ac testudo & testacea omnia ouuis superesse extimescentia pondere ne illa abrrumpāt testæ, non excubant super illa, intuitu imo & aspectu fouent viuificant, de palma arbore fœmina diximus fructificare longissimo interuallo intuitu maris, secus vero sterilem esse & infructiferam: quasi his, & alijs, non solum efficiens causa mas adsit, exemplaris imo modum subeat, ad cuius præsentiam secundum mensuram illius perfectionis entitatisque, eformetur effectus, vt ad præsentiam protothipi imago depingitur: non secus atque homini creato ab ipso summo rerum conditore producto que & in lege gratię collocato vt sui absolutam perfectionē obtineat, formamque excelsam adeo, dotes raras & mirabiles humanę substantię impertitas habeat supernaturales, non sufficeret illi, Deum habere factorem vt illo frueretur efficientemque causam, si exemplarem ipsum verbum, non haberet, ad cuius imaginem veritatem & similitudinem sit homo, illique si exemplar nō extet iustitię operum & integritatis actuum, nec aliter Christus serpens factus Basiliscus habitu inuentus vt homo exaltatus in cruce serpentis instar Mosys, sufficiet efficiens causa, nostri esse vt salui simus ouaque & efficientiam nostræ redemptionis excoluisse non est satis, si vltra nostrorum meritorum causa exemplaris non extet, si illi non non formemur conformemurque opere cum prothotypo Christo, virtute relicta ab ipso nostro genitore, illi vt simus similes exemplari, vt conformatio cum ipso, regula nostra salutis integritatis & esse nostri esse sit, vt formatio prima fuit verbo, virtutibus & perfectionibus Christo formemur Deo & homine, ne solum intestes redemptionis vocemur non in redemptionem contenti vt simus in scriptura sacra, ne nobis con-
25 tingat quod Tiberio Cæsari, Annæ, & Cayphæ, Hærodi principibusque alijs enumeratis à Chirographo sacro Lucæ. 3. Qui solum in testes vocantur qui adfuere præsentes scripturæ euangelicæ, interim ac celebrabantur, implebanturque scripturæ, non tamen quod fructum redemptionis susceperint inscripti illi, sua culpa malitiæ & contumatia, solum testes qui adfuere præsentes mysterijs allati a Chirographo sacro ex lectione instrumentoque publico tempore Tiberij Cęsaris celebrato.

Basilisci

Basilisci AEnigmaticos præfigurans sensus.

CAPVT XVIII.

GAlli cantu fugatur Basiliscus, fugauit galli cantus, Basiliscum obstinationis, & infidelitatis Petri, qui Christũ abnegauit, ante galli cantum, postea vero quàm ille cecinit fleuit amare, iam fugato Basilisco Matth. 26. ca. Luc. 22. Marci. 13. Iohãnes. 13. & 18. quo ijs locis dicitur. Antequã gallus cantet ter me negabis, Basiliscum efugauit vndique gallus, negauit ille, qui dixerat antea, & si oportuerit me mori tecum nõ te negabo, sed hæc Dei erant illa Petri: Quis tamen Gallus ille, qui Basiliscum in fugam conuertit, terruitque alter, quam qui vocatur Prouerbiorum 30. gallus sucinctus lumbos. Scimus enim gallum præcordijs sucinctum, lumbis incinctum breuemque, fortius multo, reliquis canere, & vocem altius, vehementiusq; emittere alijs, quod compreßis visceribus & arctatis præcordijs, pulmonibus fortius efflet, fistulis redditis & cannalibus arctioribus constrictioribusque, aer exuflatus vt se se propellat maiori impetu compressus vi impulsus suscepti insuflantis, illeque compulsus aerem impensius feriat & propellat acutius, altius vt canat, Gallus ergo præcinctus, succintus vè lumbis, quod altius canat, potentius Basiliscum expellet, superauitque Christus gallus sucinctus lumbis, fortißime cecinit Dæmonem Basiliscum fugauit, homines conuertit ad se, Petrum; venenum explosit, vsque dum fleuit ille amarè, non solum salse, lachrymasque salsas expresit vt sunt primæ lachrymæ efudit amaras imo, angustia, & dolore opresus viscerum æstu, vstus enim salsuginosus liquor amarus perstat, salsa enim perusta omnia amara euadunt docuit Galenus. 4. simplicium & experientia probat, fleuit amare. Primo sale cognitione sui & sapientia, fleuit salsa, postea sancta indignatione commota bile amara, vt venenum Basilisci, quod cor cõtraxerat oculis expurgaret fletu, melancholicis enim & corde oppreßis venenatisque, fletum consulimus, cor caputque vt expurgent à vitiosa recrementorum sarcina, Christus gallus præcinctus altißime cecinit, diem enuntiauit legis gratiæ, manifestauit Patrem: nemo enim patrem nouit, nisi filius, aut per filium: altus cecinit in crucis patibulo: sucinctus concinit,

exinaniuit semetipsum formam serui accipiens, verbum breuiatũ præcinctũ, ad Romanos.9.c. Et linteo præcinxit se, Iohan.13. Lucæ.12. Præcinxit lũbos suos linteo lini, frigido natura; passiones hoc symbolo alios restinguere vt edoceret ipse liber, mundo, maxime tractabili, facile cœdẽti humili linteo, edocẽs discipulos lumbos præcingere sobrietatem, modestiam, diligentiam, humilitãtem sectari, erat AEgyptijs Hieroglyphicon sedulitatis & vigiliæ, præcinctus gallus, homoque cinctus, vt solutis vestibus obuolutus impeditusque negligentiæ, gallus vigilantissimæ naturæ est Solem, autoramque annuntiat, soli dicatum ob vigilantiam: hinc Ouidius fabulatur & antiquus Hesiodus, famulum fuisse Solis gallum, in hoc animans postea cõuersum ob gratitudinem Apollinis & gratiam, vt continuo solem proclamet, parantur in opera homines dum præcinguntur vestiumque fimbriam cincto retinẽt & appẽdunt: animãtia enim omnia præcincta quę vocẽ edũt, aut susurũ, fortius emittũt præcincta magis, videre est in ijs, & alijs strictiorib⁹ resonãtibus musicis instrumẽtis aduc & sonoris, ꝙ aerẽ impellãt maiori impetu è loco arctiori, hinc lũbos pręcingũt, qui altas voces edere cupiunt præsisque præcordis manibus, aut alio vociferamus impensius securiusque, consulimus concionatoribus, ne abrumpantur se pręcordis eligare, intentisque neruis pręsura firmius mouemur, stamus, imo & consistimus, laxa enim & flexibilia solutaque stant minus, cõtra alia, vt hinc pueri molles minus constent motu, humidi natura, adultis siccioribus & durioribus, defatigãtur vero minus, qui minori cũ labore mutãtur laxa cedunt facile & laboriosius adducimus incõstãtia, docuit Galenus.1.de locis.2.&.3.c. Hic ergo præcinctus gallus Basiliscũ exanimauit cantu altissimo, de cœlo enim loquitur qui de cœlo est, sacri verbi concionatores & rethores sacri galli, Basiliscos exterreant, præcincti linteo candido munditiei & humilitatis, restinctione passionum cincti, orationis Basiliscum propellant altissimo & sonoro cantu, canant lũbis præcinctis appetitus, qui maxime in lumbis resider, cum viæ ibi originentur, primo lasciuiæ reliquis alijs maior affectio, qui enim hoc modo cecinunt Basiliscum exterrent præcincti prius, termino ipsi naturæ addacto præsura; non se excedentes, corrigentes imo concupiscientiam æfrenatam & liberam. Hinc Prophetis, sanctis succintis, Dei legatia asportantibus, vias quod essent Dei percursuri dicitur, & factũ

est ver-

est verbum Dei ad Isaiam, Ieremiam, Ezechielem & alios. factum inquam est verbum sermo, faciet Deus illis sermones, vt non hominum, Dei imo sint verba fructus, operisque prouentus, gallus succinctus ore pollet ampliori pectore capatiori, vt magnam aeris quantitatem suscipiat, & postea plausu laterũ compressis visceribus reiiciat fortiter acceptum spiritum, est Christus ille, qui magna voce emisit spiritum, adeo vt pectus dirumperetur conatu, lancea tandẽ perfossus. Iob. 38. Quis dedit gallo intelligẽtiã, vel quis posuit in visceribus hominis sapientiã? vt adeo robustè caueret humanitas Christi, ipsa diuinitas posuit ipsius, hac cecinit fortiter adeo, vt aures patris attingeret. Quis cõcionatoribus & Doctoribus legis dedit intelligentiam? his gallis sonoris quorum cantu aufugatur Basiliscus? est enim hoc Dei opus, non hominis, quo adiunxit, vel quis posuit in visceribus hominis sapiẽtiam? rerumq; cælestiũ cognitionem & notitiam finis supernaturalis, quis Christo gallo præcincto dedit intelligentiã? ipse ex se habet cum Deus sit, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & sapiẽtiæ Dei, quis sapientiam posuit in Christi visceribus in humanitate? ipse Deus, hinc sacri rethores intelligant fructus, hominumque conuersionem Dei esse, animarumque prouentus, nec desistant ab opere, dum citra fructum concionari sibi videntur, est illud aduc Dei opus, scit ille quæ expediant. ijs deplicatur locus ille Isaiæ. c. 22. Ecce Dominus asportari te faciet, sicut asportatur gallus gallinaceus, & quasi amictum, sic sublebabit te. Minatur enim eo loci Hierusalem propter scœlera & delicta populi, ideoque asportandos enuntiat sicut gallus gallinaceus, gallus enim cum nimis vxorium animal sit, condolet maxime dum alio transfertur relictis amantissimis vxoribus adeoque contorquetur, moleste que fert absentiam, vt citissime vita defunctus intempestibam sibi conciscat mortem, inedia & langioribus tristissimis actus, fame siti, experientia comprobat quotidiana, norunt qui gallicinio incumbunt, quo minatur Hierusalem, quod eam asportari faciet a delitijs suis, fameq; & miserijs citissime defecturã, quasi gallus gallinaceus asportatur, gallusque deficiet qui Basiliscum pellat, in Hierusalem, sed asportabitur quasi gallus asportatus, qui non canit, imo rauco clangore idolatriæ & Apostasiæ Schismatum & sectarum clangit, non cantu sonoro vniuersalis Ecclesiæ Catholicæ, punietur Hierusalem quasi punitur gallus asportatus

tatus extra Ecclesię gremium, vt puniuntur schismatici galli rau ci, qui prius sonoras edidere voces: incidet si non egerit pęnitentiam in hæc vitia, asportabiturque, vt gallus gallinaceus, & vt amictus subleuabit te quasi qui exuit vestem relinquet te & omittet. extrinseca eris profuga extra Deum, est vestis vestito externa illa vtimur solum in extrinseca quando magis. dicitur Prouerbiorum loco citato. c. 30. Tria sunt quę bene gradiuntur, Leo fortissimus bestiarum, ad nullius pauebit occursum. Gallus sucinctus lumbos, & aries, nec est Rex qui resistat ei, & qui stultus apparuit postquam eleuatus in sublime. si enim intellexisset ori suo imposuisset manũ. Leo enim fortissimus est, nec expauescit ad occursum animantium, & si mole minor sit plurimis animantibus: at timet cantum galli expauet, quod naturali contrarietate & antipathia pugnent, vt ouis lupum odit, & pullus miluum, & mus felẽ, odit vero horum quodlibet occisorem, at Leo odit gallum, quasi quod corona inter animantia fuerit insignitus, minimus alioqui animans, imo corona ex propria illius substantia suborta, & natura non rapina, non iuba & lanugine capillorum inutili, extra rei substantiam, ornatus causa insertorum, vsus nullius operis ve alicuius, aut actus vt Leoni inest, non rapinam arbitratus est se esse æqualem Deo Paulus de Christo gallo sucincto. Rex natura corona insignitus substantiæ eiusdem naturæq; vnius, circulo deitatis æternitatisque; de Dæmone vero, tamquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret, rex tyrannide & violentia, qui superbia & fraude insignia regalia arripuit, qui & si ad nullius occursum pauebit, nec ad impetum molis corporeæ animantium, vi aut arte factus superior occursantibus omnibus obsistentibusq; mole corporea, ad cantũ exanimabitur, & quod visu contemnit auditu pertimescet & venerabitur, humiles enim & abiecti iusti despecti Iohannes tandem vinculis detentus, Herodem exterruit, despectus aspectu cantu & auditu timorem incussit regi, vt animo defecerit ille. Figura & voce per naturam disonat cum illo gallus, imperij signa aborret Dæmon, gallum sucinctum Christum signa imperij, miracula & opera portentosa, dominijque exerentem acta obstupenda & rara prosequitur odio. Tum fęliciter graditur gallus sucinctus, qui crura cum moueat neruis ortis ex lumbis & coxis firmioribus præsurę intentis & firmatis, ex ijs, vt & reliqua moueantur Galenus docuit. 6. de vsu

partium

partium capite.9.& 10. & 3. de locis diffuse Anathomaticique omnes norunt, docuitq; vltra experientia cum illis resectis crurum motus vitietur. Cum ergo ijs neruis moueat crura, tu succinctis consistentibus magis, laxi minus præcinctis lumbis, procetiores agilioresque erunt, motus velocioris gratioris, propter vim maiorem qua regunt & gubernāt illa, vt hinc bene gradiatur succinctus gallus, & qui castitate pollet lumbis præcinctis: mundus Doctor fidei, coxis integris & lumbis, vt est videre in integris & corruptis contra fœmellis, integris firmus incessus gratiosus præsus inest, alijs laxus in concinnus deformis peruersis pedibus distortis euersis. Tum aries bene graditur nam dum impetere vult retrocedit vt ante prosiliat præterita enim præsentia & futura rimatur prudentiæ partes, qui bene graditur, & via recta incedit: quo nō est rex qui resistat ei, nec potentia potestas ve aliqua, præuidet illius occursus, cum fugere credatur quando impetere vult: quo præcauetur minus; vt hinc vincatur & superetur ille qui alios gubernat rex ratio intellectus naturæ nisi desuper vires impertiantur, contra carnis passiones, arietis impetētis carnis rettor sum facto, vi serpentis antiqui. Tum quarto non solum bene fęliciter imo graditur, qui postquam eleuatus est in locum sublimē stultus apparet, nec in hominum gratiam iustitiam deserit, & si stultus iudicetur, & fatuus, si enim intellexisset hæc quanti essent, ori suo imposuisset manum & non conquereretur quod iudicaretur stultus & amens, imo de industria taciturnus esset, vt talis censeretur reputareturque. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam quoniam ipsorum est regnum cœlorum, sapientia enim huius mundi apud Deum qui intelligit, stultitia est, nos vero qui non intelligimus sapientiam iudicamus, si enim homines intelligerent ori suo manum imposuissent. Cutem amittit, carnem ossa tandem, qui Basiliscum emortum adhuc cōtigerit excoriabitur illico, qui enim occasiones non fugit 98
restinctumque ignem etiam emortuum, tandem carnem & ossa amittet, actualia, & habitualia solida tandem, & si vt decet caste viuat, si vltra quam decet religioso & sobrio viro verbis adhuc ociosis solutis alloquatur, cutem splendorem ornatum fędabit, primo fędus indecorus, venustatem vitæ alioqui integrę & incorruptæ etiam si emortū Basiliscū contrectaberit sedatis passionibus & victis. Carnales & carniuori, nō cōtingunt, nec calcāt

Basiliscum emortuum & victum aduc. Dæmonem peccatũ, neq; ij super Aspidem & Basiliscum ambulabunt securi & intrepidi, fugient imo & pertimescent, hæc ipsa emortua & superata aduc Christo, ardore concupiscientiæ flagrabunt, liuescens extincto charitatis feruore, vt calido innato restincto partes liuent mortuis morientibusque, vt contingit extinctione calidi natiui & naturalis, imbecilles enim & debiles carniuori, mortum fugient Basiliscum eodem interficientur & inquinabuntur, inquinati veneno vt venenosa alia emortum interimere diximus, contra qui spiritu viuunt ambulabunt super ipsum intrepide impune, vt pedibus, metiantur, cõcinno & ordinato motu, ambulabuntque super illum regulari motu & debito, non timore inordinato & debili, vt carnales qui fugiunt expauescuntque illum: iusti viuum imo pedibus æquant. Quo dicitur carnalibus. Geneseos. 6. Non præualebit spiritus meus in homine in æternum quia caro est. recedit a carniuoris, spiritus Dei & galli cantus, quo timent fugiũtque & vincuntur Basilisco subigato iam, expurgat templa vt diximus antea, spurca interficit animantia, emortuum hoc animans, non minus expurgat Ecclesiam, vitiosis hominibus & spurcis congregationemque fidelium, carnis vitium, dum intempestiuas affert mortes, tristes & inopinatos vitæ euentus, morbos, dolores fœditates miserrimumque mortis genus. Ezechielis. 36. minatur populum dicens. Dabo vobis cor carneum. vt non possitis vincere Basiliscum imo conuertamini in fugam eo viso, vt conuertuntur carniuora animantia, capilli, & cogitationes iustæ fluent, indecoraque sequetur caluities sine virtutum ornatu, & pulchritudine lasciuis. Emortuus Basiliscus vtilissimus est vt diximus etiãsi virulentum nimis & fœdum sit animal, putredine ortum & corruptione venenosum, animantia omnia virulenta fugat immunda & obscœna, immundissimus ille, illustrat ædes expurgat & extergit mortus iam, superatus & victus, cum viuus solum exterreat virulenta quæuis, at interimit nullum, effugientibus viuum, quod emortum despicientia inquinantur occulto viru, in venenata actiuo & contrario, mors mortua, superatus infernus, Dæmon victus, restinctum peccatum, sunt vtilissima alioqui, cũ memoria quorum oritur timor sapientiæ initium: dum recordatur homo miseriæ reatus, & culpæ conuersus in Deum ruinam, & lapsum intuetur, contremiscitque, & totis artibus concutitur, expurgatus

gatus pertimeſcit tantum Baſileum virus,tum gratias quod refe-
rat Chriſto mediatori cuius potentia eſt diductus de ſeruitute di
ra,illum amat & timet,pauet miſeriam recordatus ruinæ & peri
culi pœnæ,eo ſic emortuo Baſiliſco alites deficiunt,dæmones de
ſerunt templa viua Chriſti,mortalium animos:araneæ, non inter
texunt iniuſtitiæ telas quibus minutiſſima opprimant animantia
& nullius noxæ,relictis alijs venenatis, & feris. Oſeæ.c. 8 ſic vbi
prædicitur Sammariæ ruina,quod vitulum erexiſſent cui adole-
bant idolatria & indebito cultu.Proiectus eſt vitulus tuus Sam-
maria,iratus eſt furor meus in eos,vſquequo non potuerunt e-
mundari,quia ex Iſrael,& ipſe eſt:artifex fecit illum , & non eſt
Deus,quoniam in aranearũ telas erit vultus Sammariæ. ſi enim
vultus Sammariæ eſt in telis araneorum inuolutus,præſente vi-
tulo,non eſt ibidem Deus, nam ligatus Baſiliſcus coram eo eſſet
dæmon,quo minus araneæ tela ſtruxiſſent & nidificaſſent ;preſen
te Baſiliſco coniuncto reuinctoq;,cum ergo ſolum Chriſti Eccle
ſia fidelidm cõtineatur religatus ille,& conuinctus Baſiliſcus dæ
mõ,vitulus Deus non erit,artifex imo fecit illũ, corã vero enim
Deo Baſiliſcus dæmõ reuinctus eſt,& telaraneæ iniuſtitiæ & ido
latriæ inutiliaq;opera deſunt & ceſſant tẽplo apẽſo & ligato illo
(late ſupra.) Eſt vtiliſſimus emortus ille,qui excidio & internitio
ni fuit antea,nõ ſecus ac gladins Goliath vtiliſſimus Dauid ſupera
to gigante hoc præcidit caput Philiſtei.1.Regum. c. 17. non alio
illo imo vno Goliath gladio,peccatum ergo Dæmon euicta vtiliſ
ſima ſunt,Baſiliſcusque emortus,& mortis ſtimulus hæbes iam,
peccatum.Paulus qui antea Saulus,& Baſiliſcus erat eſcam impe
diens,alimentum,Deum ipſum Chriſticolis,venenoſus,virulen-
tus in Chriſti aſeclas immanis & ferus,emortus tamen mũdo, &
carnis reſtinctis paſsionibus.Eccleſiæ frugifer extitit templo ve
ri Dei appenſus & applicitus:dixit ipſe.Viuo ego,ſed non ego vi
uit in me Chriſtus ad Galatas.2.c.Iſaias.59.Increpante populum
quod vitijs & peccati inficeretur immũdus & obſcœnus inquit.
Et telas araneę texuerunt.Cum non eſſet ſuperatus & victus Baſi
liſcus quo ſpurcas domos habitabant, cordaque hominum obſ-
cœna erant & immunda,dictis conſtat locus ille Iſaię.14. Ne lę-
teris Philiſtea omnis tu,quoniam communuta eſt virga percuſo
ris tui:minatur enim Philiſteos,quoniam lætabantur ob calami-
tates Iudæorum,ne læteris omnis tu,quæ verba execrationẽ con
tinent

tinent imperatiua voce, ne superbias, quoniã cõminuta est virga percussoris tui, potẽtia & potestas populi Dei, nomine virgę potestatẽ imperij cõplectẽs, de radice enim colubri ęgredietur Regulus, & vitia quæ vltionẽ flagellũ prouocẽt alias, est radix Colubri superbia ex qua primo dęmõ infectus est, secũdo homines, ex qua venit inimicitia inter Deum & homines, illo eritis sicut Dij Geneseos.3.c.& illo cõscẽdã in cęlũ & similis ero altissimo, antea allato vt hac radice regulus oriatur rigor, vltio, indignatio, suppliciumq; impiorũ, pullulãte in actuales deformitates viru increscẽte amplius colubri, vltra malitia actuali & fęditate, decępit hac coluber parẽtes primos Genes.3. de qua Regulus oritur corruptis seminibus & ouuis, superbia enim semẽ vitiorum omiũ in Regulũ degenerauit, dęmõ ijs ortus est, malitia, infernus, mors culpa, pęna, pęnalitates omnes de radice colubri de superbia, vt ex ouuis colubri, serpentiumque aliorum corruptis & vitiatis degenerantibus à propria eorum natura Regulum oriri monstrauimus, aliorumque animantium ouuis. Asonat ijs locus ille Isaiæ.c.59. Vbi iniquitates Iudæorum prosequitur dicens. Oua Aspidum ruperunt: & telas araneæ texuerunt, qui comederit de ouuis eorũ morietur, & quod confotum est erumpet in Regulum. Qualiter ex ouuis Aspidum ruptis confotum erumpit in Basiliscum, ij sic cõceperunt laborem, est iugum Dei suaue, ruptis ouuis pepererunt iniquitatem, peccata & deformitates, abruptis illis, vi in legem facta præcepta transilientibus, & quando ex confotis vitiis consuetudine & habitu detẽtis calfactis, sperabatur prouẽtus, quod confotum est calore concupiscentiæ & malitiæ nostræ deterius factũ, quando sperabatur, in quid erumperet, erupit in Regulũ, mortis, tum ruperũt oua Aspidum minora vitia insequuti, diruptis victis maioribus minus soliciti de læuibus aliis aspectu facilibus, iis vero calefactis detentis asuefactione, confotisque occasione ineuitata erupere in Regulum, & vitia maiora, vt fiant nouissima illius hominis peiora prioribus, dicitur Matth.12. Cũ multi sint nati Ibes, alitesq; volatiles, spiritu Dei aere cœlesti puro & vago, aliis præpositi, vt præsint, limpidissima & clara exẽplaria doctrinæ, ouaq; excubent & semina doctrinã, quibus ibes alias procreent & generent alti volatus, venenosa absumant vitia, extirpentq; immunda quęuis, quibus populus inficitur, vt est dictũ Petro, Actuũ.10. Occide, & mãduca nõ secus ac Ibis venena immũdaq;

daq; omnia gliscit & extergit,oua tamē inficiunt,dignitates præ
latias,honores,ministeria,officia, corrūpuntq; omnivitiorū labe
tāto deterius quāto in maiori sunt cōstituti dignitate,vt quodcō
fotū est vitij & malitiæ,virulētia,sua dignitate & præeminentia
abutētes,fouētes imo vitia autoritate & dignitate,summæ viru-
laginis,erūpat in Regulū inalites in peccata alata,quę hinc inde
peruolent scādalo,& infectione cōtagionis,& venena diffundant
quæ in loco illustriori eminentioriq; cū sint,manifesta omnibus
magis,in propatuloq;,inficiāt plures multo, quā inquinarent se-
cus:est enim vitiū confotū dignitate adeo pernitiosum & ferox,
vt in volātē erūpat Regulū libibus vt cōtingit cōstitutis ideo na-
tura vt venenata absumerēt Regulos maioris virulētiæ parere,cō
ceptis ouuis corruptis & solent,de his dicitur Isaiæ.18. Ve terræ
cimbalo alarū,quæ est trās flumina AEtiopię vbi hęc vitia cimba
lata vocat,quod personent omnibus,& alis peruolēt,percurrant
que omnia in tantūque euolent, vt transflumina AEtiopiæ distā
tissimæ regionis veniant,simplicesq; inficiant gentes idolatriam
AEtiopum cōquerentia,tādē vt fide extincta AEtiopes fędi, de-
nigratiq; titiones lumine fidei restincto supersint,vt multis con-
tigit,vitiis vitia inuocātibus,&nocte noctē indicante scientiam,
abyssus vt abyssum vitiorū inuocet, quod si sal euanuerit si ma-
iores,in quo salietur corrupto reipublicæ sale quo integra illa sa
lis instar cōserbauatur.His locus Prouer.23.cōstat. Ne intuearis
vinū quādo flauescit in vitro color eius,ingreditur blāde,sed in-
nouissimo mordebit,vt Coluber,& sicut Regulus venena diffun
det,quibus vetat spiritus Dei vini splendescentis,in vitro nitidū
aspectū,rerumq; fugatiū,& fragiliū apparentiā specimenque, in
vitro existentiæ fragili, & in vitro boni apparentis in quo splen
dent & fulgent oculis mortaliū,solū presentia æstimantes,futu-
ra quasi somnia posthabentes,quæ vini instar inebriant, & ratio-
nem peruertunt,ingrediuntur enim blande, vt vinum voluptuo-
sa & suauia,quæ sitim extinguere pollicentur nostrā,cū tamē ma
iorem multo inferāt incompescibilem imo postea vt vini accidit
potu,nullo alio restinguibilē præterquā Christi sanguine, vinum
enim sitim restinguere videtur primo occursu epotū, auget vero
calore & siccitate postea&in nouissimo mordebit vt coluber,qui
cū primo ludricus, facilis,placidus sese offerat, calefactus semel
exercitio & motu, orbes exerit deplicat spiras,fotusq; ille icit,
ferit

ferit vltimo quando sperabatur minus malitia & venenum, tandem inficit in nouissimo, ingratus, & dolo plenus. Morte icciũt temporalia omnia, quę prius amica & grata videbantur, & sicut Regulus venena difundit, visu coinquinaberis & inficeris, huius vini & Reguli aspectu, & apparientia, quibus aperte datur intelligi, aspectu Basiliscum officere non secus ac vinum inficit, & afficit videntium oculos, & animos temporalia affectare, hinc con queritur Deus Oseę.3.ijs. Et dixit Dominus ad me vade: dilige mulierem dilectam amico, & adulteram, sicut diligit Dominus filios Israel, & ipsi respiciunt ad Deos alienos & diligunt vinacia vbarum. Apparentia scilicet & exteriora, & quę cum vini aliquid videantur habere nil obtinent, sunt imo suum alimentum, & immundorum animantium esca. Tum locus ille Ieremiæ.c.8. Ecce ego mittam vobis serpentes Regulos, quibus non est incantatio, & mordebunt vos ait Dominus. cum enim magici ope dęmonis effectus moliantur & incantaméta, dęmonque, vt supra diximus solum causas naturales applicet operi, applicans tantum actiua pasiuis naturę, & in natura nil sit actiuius veneno & viru, poten tius ve Basilisco, non poterit Dæmone incantari, nec mago necro mantico ille, nec asportari alio vt nõ noceat & quin lędat prius, & si Dęmoni subijciantur corpora ad motum loci, malum enim impertiet prius, cum visu instantaneo molliatur opus, quo inutiliter transferetur iam illata noxa, pręcipue vbi vsque ad morsum detinentur Dei iussu, in vltionem delicti, quo nequit Dęmon incantare Regulos vbi Deus decantat illos, hic vero à Mustela cõficitur disidio & antipathia naturę virtutibus pugnantibus & oppositis, & à Christi minimis.

De Leone Serpente.

CAPVT XIX.

99 Vper Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculabis Leonem & Draconem. de Leone hic, sequenti de Dra cone dicetur, (Deo dante) locus hic, quatuor contiuet potentissimos serpentes duos insuperabilis veneni, Aspidem & Basiliscum, quorum Aspides veneno insanabiles spi ritu,

ritus compellauit Deus,& si incantari posse & euinci naturæ cau sis,quo minus reiectent virus irremediabile,reiecto semel aspidis dicti stabiliat, Basiliscum magiæque incantamentis explicito modo vero incantari non posse adhuc, instanti visu venena difundentem, edocet. duos vero vastæ incridibilisque molis, Leo & Draco;cum enim serpens sit Leo dictus in natura rerum, veneno terribilis,quem conculcare nimium est,non minus quam Aspidē Draconē & Basiliscū excedere,merito iusti triūphi victoriæ & palmę,Leone serpēte significabuntur cæterisq; non minus venenatis;regularis enim magis est sermo illius pręcipue,qui est ipsa regula dicēdi,faciēdiq; norma,si tribus appositis serpētibus quartus adderetur,locusque omnis hoc vno genere animantium vniformis adstrueretur, vitiaque superata, venenatis, melius virulaginibus animantibus depingerentur, quę in sacris scriptis vitia exprimunt & præfigurāt, iustique victoria & palma ijs subigatis illustris, deuictis melius, auxiliaque cęlestia, quibus est opus in hæc maxime,quam Leone perfectissimo animanti,saltem & sermo regularis magis est & serpentibus quadrant melius,quę iisce edicūtur,ibi enim securitas incessus Iustorum enotatur,potentiaque,virtus & robur,serpentium vero calliditas,malitia, periculum,his quatuor adductis:veneno duæ,mole binę insuperabiles,vt cum vafritiem,artes,impiorumque venenū,tum potētiam & robur,iustos Dei viros superare,ambulareque gressu composito & pacifico super hæc,tecnas deplicare & cautellas conculcare,superareque mundi vires,& potentiam notaret;neque enim defficiebat serpens, vt tribus serpentibus appositis reptilibus confugiendum esset adgræssibilia. ijs regularior est multo sermo, locus vt ille serpentibus adscribatur omnis, contextuque literæ patet, & ordine, hic vero notandum venit Leonis nomen,non vnū perscribere,pernotare vè, significatu,varia imo & rationis diuersa,dicitur enim Leo marinus quidā piscis,refert AElianus libro.14.c.8.qui Græcis,latinis,& alijs,Leo appellatur, Idem Plinius libr.32.c.11.Tum & auicula Leo vocitatur quædam acutissimi vissus,tum sigū cæleste,& alia non pauca hoc gaudent nomine,varia & diuersa:Nam cum Leo sic appelletur a verbo Græco τὸ λάω παρὰ τὸ θεωρῶ,quasi fera visus acutissimi,aut perpetuo vigilans,docet Manethon ad Herodotum libro 1. capite de Leone,& Cœlius Rodiginius libro.13.capite 8. Edoardius li-

Pp eisdem

bro 6.capite 116. cum & adapertis oculis oriatur, & ortus semel eisdem reseratis dormiat, quod conniuere non possit palpebras,
101 propter nimiam oculorum amplitudinem spatiosumque orbem quod sint minores, quam vt eorum ambitum possint capesere, ideo perpetuo vigilans compellatur, qui enim coronas gestant, & sceptra, vt asportat Leo vigilare tenentur iugiter, Pastores, Imperatores, Reges, ministri, Prȩlati maiores, hinc vexillis stematibusque & diuisis regalibus sculptus, depictus est Leo, vt illum presentem vigilantiæ iconem immittentur, eiusque regalia acta & opera, conditiones & ritus, quæ enim partes alimenti in coronam abeunt & capitis crines, deficiunt palpebris, Aristoteles. 2. de historia capite. 7. vt oculi liberi, & patentes supersint, perpetuoque euigilent, idem gallo coronato contigit incremento christȩ, imo & coronatis fructibus, abundare fisuris, quasi corona oculos velit omni ex parte reserare, argos alter, maligranati fructibus est videre, quibus quod alimentum in coronam decesserit, sectiones variæ & rimulæ insunt, qui vt simul corona & fructus conspiciantur & pateant. Leo ergo de vigilantia perpetua nomen traxit ab acutissima visus acie qua pollet, & quod reseratis oculis dormitet, docet AElianus libro. 5. capite 39. Democritus de Leonis natura idē, tum Homerus Odissea λ refert AElianus eo loci, Plinius libro 8. capite 16. Aristoteles, & cum eo reliqui, multaque & alia animantia si ijs & alijs proprietatibus & conditionibus cum Leone consentiant appellari Leones, Græcis & latinis, latini enim nomen hoc a Græcis accipiunt, græcorum morem sequuti nominis acceptione, vt hinc serpentem hunc ij, & illi Leonem vocarent, quod & eminentiam quandam capite obtineat coronȩ instar, tuberculumque quoddam more iubæ Leonis græssibilis, & quod perpetuo peruigilet oculis exertis, in-
102 tentisque palpebris, ille enim non secus ac Leo græsilis sese excitat, verberatque cauda agrȩssurus pugnam, vt nil ignauiter agrȩdiatur, ille AElianus retulit libro. 6. capite 1. Plinius adducto loco Aristoteles & alij de Leone græssibili, serpentem hunc ijs, & alijs ideo Leonem vocarunt, vt & marinū vocant piscem Leonta adhuc, quod iuba polleat & apertis oculis viuat iuxta Aristotelem. 10. de partibus animalium capit. 14. Tum antiquissimus Nicander, quem sequuntur medici omnes omnesque Philosophi, à quo Galenus tot tantaque accepit magistro, vt narrat ille de the-

riaca

riaca ad Pisonem, Auicena, Diascorides, Paulus AEtius, & reliqui, hic inquam magister omnium Doctor & facile præceptor, libro illo, quem de serpentibus venenosis edidit animantibus, in theriaca, sic de Leone serpente cecinit. Iamque colenda tibi fuerit, si aut insula claudi : Vulcani aut inuisa samus quas vndique gurges. Thraciusclaudit procul à Resicynthide fano: Iunonis, qua Ebrus nibibus, memorandaque Zone. Oeagridæ, & quærcus, iuxta Zerinthium antrum. Occurret punctis immania Cenchrina mēbra. Commaculata gerensvariȷque idcirco Leonis. Nomine donarunt vastum reuolubile monstrum. Quibus plane colligitur serpentem esse dictam nomine Leonem , & Cenchridem, quod & sanguinem Leonum more suggat neglectis aliȷs æscæ partibus. Cenchris, Cenchria, aut Cenchrites, quod idem est dicta, tum Cēchrine etiam: etsi Auicena distinguat Cenchritem à Cenchria, vt videre est libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. vbi capite 40. de Cenchrite est sermo. 44. de Cenchria instituit sermonem : vocatque Cenchritem Acontiam, quam dicit esse speciem viperę, iaculus dicta, hoc enim græcis Acontia notat iaculus hosque vidisse narrat, quę more iaculorum transfigunt animantia saltu, arbores subeuntes, vt capessent impetum, admodum bellici tormenti missilis, nomē Cenchritis trāsferente ad alia ob similitudines alias quas cum acontia millium habet varietate coloris, græcis Cenchrios dictus late supra Cenchris vero, vt hic docet Nicander magnæ est molis vastumque & reuolubile monstrum, non breue, vt Acontia duorum palmorum est, Auicena tenet addacto loco, vbi & accidentia morsus viperæ eadem esse Acontiæ dictæ sustinet, & curationem eandem, venenumque simile. Cenchris ergo Leo dicta, vt Nicander docuit vastum monstrum & reuolubile, hoc nomine Cenchridis vocitatur quod græcis Milium Cenchrios vocetur κεγχρος ve: cum vero hic serpens variis sit inspersa maculis granis milij instar figura & colore varietateque macularum, hinc est dictus Cenchris. Vnde Nicander eo loci. Occurret punctis immaniaCenchrina membra. Commaculata gerens, variique id circo Leonis nomine donarunt. sunt Leones colore fului impense vt & milium maturum iam & perfectum, referant, semenque milij fulgore, comparat ideo Cenchridem , Leonem vè, colore , Leonis fulgori variegato græsilis animantis , ea va-

rietate qua milium euariat spica, græssibile enim Leo colore milium maturum refert, variegatum vero, Cenchris serpens milium & variegatum Leonem, Leo enim pelle ipsa varius & diuersicolor cute est pilo deraso mili vt spicam representet, vt Cenchrides cute, quo est dicta Leo, illa vt hic dixit Nicander in colorem causam referēs litera patet, eadem occasione vocauit Aristoteles Cenchridem. 6. de historia animalium c.10. Auiculam quandam turdi speciem nobis Zorzales, coloris varij similis Milio, tum & quod Milio vescatur auidissime. Plinius lib.26.c.6. tum, & Cenchrites gemma dicitur, autore Plinio lib.37. cap.11. quod varijs sit referta maculis milij granibus non absimilibus. De serpente Cenchride idem retulit Lucanus libro.9.ijs. Et semper recto lapsurus limite Cenchris. Pluribus ille notis variatam tingitur aluū. Quā paruus tinctus maculis Thebanus Ophites. Concolor exustis atque indiscretus arenis. Quibus Cenchridem variari edocet maculis Iaspidis Thebani, more milij, granis similes magnitudine & colore, nō secus ac Leonis cutis & pellicula Plinius, & genus Adamantis Cenchridem vocari, quod maculis refertum se offerat, iis dictis vult lib.37.c.4. Cenchris dicitur & Cenchrea portus Corinthorum ad sinum Saronicum, quod figura Milij granum referat vna ex parte latior reliquis strictior, quo dicitur 18. Actuū Apostolorum, Paulus totonderat in Cenchris caput suum, & ad Romanos.16. dicitur. Ecclesia quæ est in Cenchris. Huius serpentis Paulus AEgineta meminit libro.5. cap.18. Cenchris nomine. AEtius lib.4. sermone.1. capit.25. & 27. Qui distinguit eo loco Cenchriam, vocatque Ammotidem, à Cenchrite, quam appellat, vt Auicena Acontiam, vocat Cenchridem Ammotidem idest sanguinis suctricem, Hæma enim græcis sanguis est. Cenchridas vero ibidem Cenchritibus constituit minores: sunt in Thracia Leones ij serpentes, varia, & vasta monstra volubilia, & maxima, vt dixit Nicander. Euariant enim plurimum regione & ortu serpentes, vt & alia plurima. in Chinæ regionibus balenę magnitudinis visuntur eæ norunt, qui eas inuisunt regiones, caput magnitudinis vastæ, cuius oculi molendinarum rotarum magnitudinem æquant. Has Plinius Boas vocat, de quibus libro.1. diximus. Sunt ergo maxime Cēchrides Leonesq, serpētes, variis distinctæ coloribus Milij modo variegati, duritiē Milij retinentes cute, Auicena edocuit, imo colorē Milij immaturi obscuri viridis dorso æmulātes, di-

tes, dixit AEtius qui Cenchrites vocauit Acōtias ob duritiē solū milij granis congenerem: non macularum varietate, vt Cenchrides Ammotides & Leones dicti idem Edoardius li. 6. c. 116. Galenus. 2. de locis affectis. c. vltimo, sic ex Nicandro cōcinnit de hoc animanti. Ne temere offendas calcando Cenchridis artus. Dū furijs agitur. Idest caloris tempore, quo furijt. hæc enim calore excādescunt aguntur que furijs, quo dixit Ouidius. 2. methamorphoseon Phaetontem expauisse serpentem solis æstu calentem in discursu cœlesti illo tragico, suæ ruinæ, expauescentemque cecidisse de cœlo superbia: olfacientibus gentibus casum Luciferi, cœlestē sedem sibi debitam rati natura & iustitia, expauefactus qui ruit serpente viso, in serpentem reptilem conuersus, vbi non possum non maxime venerari, admirarique summam Dei sapientiam, & incomprehensibile iudicium, qui in minutissimis adhuc, summū ordinē seruari voluit regulam proprietatemque summā, qui omnium est regula scientia sapientia, prudentia, intellectus, ars: dixit enim Psalmo. 90. citato. Super Aspidem & Basiliscum ambulabis, & conculcauis Leonem & Draconem. vbi ambulare, ad Aspi 105 dem & Basiliscum retulit, hęc enim cum sint efficacissimæ naturę & viuidæ viuacissimæ agilis vrentis igneæ facile instigantur, quauis læui occasione, quæ comprimi minus sustinent impatientes cum sint magis serpentibus omnibus, quo ambulatu excitantur satis, furiūtque & excandescunt, at vastissima monstra Leo & Draco, calcatu egent conculcatione, vt irritentur & in furias eant, vt indignentur satis: his Nicander calcare Cenchridem dixit, hocq; periculum esse maius, ne temere offendas calcando Cenchidis artus, calcibus enim impetum maiorem causamus, est ambulatio leuior calcatu, quod anteriori parte pedis fiat, cui minus innitimur, calcatus vltima, ennitentibus talo fortissimis structo partibus, ossibus musculis neruis robustissimis, cui insedit vniuersi corporis moles & machina incumbet insidet calcat, capita Aspidis & Basilisci debilia & imbellia, Leonis vero & Draconis grandia & robusta, sufferunt illa nihil, hęc maxima quæque robore & potētia mole. Est hoc maxime notatu dignum in hoc animanti destituto alimēti, propriam caudā quod exedat, sanguinemq; proprium ebibat, exugatque caudæ vastissimæ, illam exenteret & radat, quasi se sibi satisfactū putet esse, aliaq; despiciat, dæmonis instar superbiens elatus. detinet & delectat coloribus inuisentes vt sugat san

 guinem

guinem, si potest in eosdem irruere, varia nimis & periculo plena accidétia infert in quos semel apprehenderit. Nicāder retulit his Protinus ergo putror carnes, virusque vorādo. Percussi tetrum vastant: quin pondere iniqua. Atque molesta Hydrops media sit matur in aluo. Letargum patiuntur percussi somnumque profundum. Cum tamen serpens hic Leo sit dictus, quod euigilet perpetuo, vt antea monstrauimus sitq; ille vigilantissimę naturæ, Leonis more & leonta dictus à leontin græco, quod est vigilare, quo locum illū Petri. 1. c. 5. vbi dicitur Sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester Diabolus, tanquam Leo rugiens circuit quærens quem deuoret. De hoc animanti intelligi potest, cum somnum inferat morsu grauem, ipse vero euigilet perpetuo, quo est maius periculum, vt ideo contra somnum stabiliat spiritus Deus vigiliam contrariam (indicāte hæc) rugit, non sibilat, Leo serpés, fræmit imo vastum animans, ore amplissimo, vnde sibilo caret ampla enim non suflant aere efuso, & disperso, ideoque nec sibilant, oritur suflatione sibilus aere coadunato propulso, nō de této in cōstrictis corporib⁹ pellitur partes partibus cōpulsę, è quibus adunatus prius & detentus quātisper, impetu extrusus sibilū causat, fræmitu tamen pollet, altissimum somnum inferre docuit Paulus AEginnus, Auicenna, AEtius, Plinius, & reliqui locis adductis, sitimque molestam. Morsus huius ferocissimi animantis tremores incutit timores, metus, angustias, animi deliquia, sitim ardentē, famen ingentissimam, laquei modo pedibus irretitur, vt decidere faciat rectos stantes, putrescunt partes illo læsæ, serpit putror partes liuent fœdantur & decidunt. Leone percussi serpente videntur illi, quos Iob depingit 18. ijs. Inquit enim eo loci describens Baldad amicus Iob impiorum maledictiones. Arctabuntur gressus virtutis eius, immisit enim in rete pedes suos & in maculis eius ambulat, tenebitur planta illius laqueo, & exardescet cōtra eū sitis, vndiq; terebunt eū formidines, & inuoluent eum pedes eius attenuetur fame robur eius, & inedia inuadat costas illius, deuoret pulchritudinē cutis illius, consumat brachia illius primogenita mors. Sunt enim hæc omnia Leonis morsus accidétia variegati serpentis cuius maculis simulantur hypocritæ, quorum est eo loci sermo, veritas candida tota est & vna, simulatio variegata, coloribus variis vestita, non vna inconstans, imo, & à se alia se, sibi male consentiente, nō vnius formæ inæqualis imo

& disen-

& disentiens, hoc est in maculis eius ambulare vsque dũ primogenita mors, filia peccati primogenita, per peccatum mors animi mors primogenita non corporis solius, mors post genita inuadat. Paulus ad Romanos. 5. c. consumat costas illius, & brachia fauores, & spes quibus initebantur hypocritæ, non discedant ij morte posthuma & postgenita de qua dicitur mori lucrum, nam hęc vita est iustorũ, orta post humatũ patris mortẽq; Christi, primogenita imo peccato discedãt, nõ temperata & victa subigataque Christi victoria & morte. Est animal hoc sanguinis auidissimus 104
inter serpentes omnes, & Leonis more, hunc sugit alis neglectis; validissimè gutturi irretitur cauda, euoluiturque vt strãgulet animantia, circumuoluitur orbibus & spiris, vt capite iciat sanguinem sugat ruptis vasculis iuguli, quibus cõtinetur copiosius, hic hæret, hanc partem sic tenet cõstringit & comprimit, facile vt suffocet incautum animans. docuit Auicenna lib. 4. fen. 6. tract. 3. c. 40. & 44. Paulus lib. 5. c. 18. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. i. c. 25. & 27. Diascorides vbi supra. Nicander, Galenus, omnes cauda & capite gutturi animantis hærescere asseuerant extrema venenata gutturi inijciens caudam & caput, caudam iniicit primo, vt caput admoueat illa conscendit irretitus, perpetuo euigilat astutia & malitia semiapertis oculis se se dormire simulans capite demisso, est maxime notabile in hoc serpente quod Nicander loco allato his verbis docuit. ijsque carminibus cecinit. Hic cũ feruet humus radianti lumine solis. Vndique perlustrans mõtes disquirit eundo. Insidians pecori expleri nam sanguine gliscit. Inq; Sao, & Mosychlo, si quando sub abiete pastor. Inclinatus humi lentus discũbit in vmbra. Dum enim Pastores medio æstu iuxta proceras abietes aurã placidã captãt ociosi & desides opere desesi cõtinuo securi & placidi, extimescẽtes nihil die media, luce meridiana omnia clariora dũ sũt, somnũ ascisцẽtes credit luminis solis. eiusq, præsentia cõfisi. Ascẽdit Leo hic serpẽs sanguinis auidissimus horridos mõtes, insidias rẽdit simplicissimis pecudibus, dũ feruet humus solis radiis meridie, silẽtq; omnia, rapinã molitur, prædã fert secũ quãdo omnes alii serpẽtes occulũtur abduntur, suisq domiciliis feralibus quiescũt, immane hoc mõstrũ astutũ & vafrũ solicitũ surgit, captat tẽpus, tãquã Leo rugiẽs quærẽs quẽ deuoret, se se verberat cauda, molestatq; nimis & angit pugnam agręssurus irritatus, vt sæuiat in hostes cum Nicandro, Stæ-

be dixit eius interpres, vt hinc & Leonem dici cõfirmemus inter alia, qui ne segniter agrediatur aliquid se instigat ille prius, stimulatque vt græsilis Leo: absumitur iecur & putrescit huius morsu serpentis, quauis alia corporis parte veniat læsio, deciditque viru infectum, Hydrope prius molesto suborto. Primo infectat Cenchris Leo iecur renes vesicam vrinæ vias, quæ inficit putrefacit analogia veneni cum ijs animantis locis communi, erodit cruor seminaria vassa exedit generationis principia & inquinat serpens, vt infectauit ille Geneseos. 3. Est sal morsis Cenchride vtilissimus fosilis ille gemma dictus, qui expurgat ventrem & iecur detergit extrahitque succos infectos veneno glutinoso & viscido impactos, referunt dicti, ad dragmæ vnius pondus vino ebibito.

De *Allegoricis sensibus Leonis serpentis.*

CAPVT XX.

106 Piritus Deus conculcare Leonem & Draconem secure & impune iustis promittit: super Aspidem vero & Basiliscum ambulare. Sunt obscœni impijq; homines, sunt & vitia quæ vt irritentur sufficit leuissimus contactus venena vt diffundant, ambulatu solo, pedis positione quantunuis leuissima, vt alia calcatu egent & cõmercio maiori, fortius enim calcamus, quam deambulamus motu. Aspidem ab aspergendo veneno lingua & ore dictam refert Isidorus. 12. Ætimologiarum. lib. c. 4. Iconismon maledicẽtiæ (iam supra attulimus) psalmographus de ijs, psalmo 13. Sepulcrum patens, est guttur eorum, linguis suis dolose agebant venenum Aspidum sub labijs eorũ, quorum os maledictione, & amaritudine plenum est. sunt conditionis facile excãdescentis superbia, ambitio, auaritia lasciuia detractio. Hæc sensuum oblectamentis facile excãdescentia, illa superbia & ambitio, amore proprio eferuescentia veneno, quę leuem ocasionem nacta in summam pernitiem veniunt, deambulatione solum per hæc, tractu, non quiete, calcatu quouis, trãsitu lubrico nõ statione, ambulare enim supra Basiliscũ, percurrere illũ leuissime adhuc sufficit summæ infectioni detractioni cutis, excoriationique, proximi, auaritia Basilisci suborta, quiproprium stercus exedit, auaritiæ, & parsimoniæ simbolum præsentissimum: iustis

hæc

hæc perambulare promittit Deus impune secureque contrectare. Increpare & corrigere Aspidem maledicentiæ, Basiliscum superbiæ & auaritiæ: Leonem vero & Draconem conculcare, gulā Draconis, & Leonis cautelas insidias hypochrisim versipellis animantis & varij (supra) quæ vitia calcatu egent vt irritentur, luxu, ocio, opulentia, animi ignauia, pede toto, calcaneo enim applicito moueri nequimus, si pedis reliquum non firmemus, vt illi innitentes calcaneum leuemus, contra parte anteriori pedis deambulantes stante & firmata, sine calcanei amouemus presura, subleuato illo & alto ambulamus, si calcamus pede toto, opus est postea cōprimere vt ambulemus. vafrities, corruptela inquinamēto honoris & famę, veracitatis debitę defectus nobilibus & bene natis dedecent, iis nō asuescūt Heroes & si super hæc deambulēt facile se excutiunt ab iis, calcatu egent vt in eos hæc vitia irritentur, iusti conculcabunt medio adhuc ocasionum tumultu inuoluti securi & liberi, Leonem hunc & Draconem, super Aspidemque & Basiliscum ambulabunt, conculcabunt hæc, est pes eorum munitum oleo, & ferrum calceamentum eorum (dicitur de tribu Aser Deuteronomi 33. c.) Et tingat in oleo pedem suum, ferrum, & es calceamentum eius. oleum mortificat serpentes, & insectilia omnia docet Aristoteles. 8. de historia animalium c. 27. & cum eo omnes medici, & Physici; replet enim angusta eorum viscera, insecta enim cum sint visceribus, sunt præssa & succincta, quo suffocantur, vel ore suscepto vel imbibito poris præcordiorum, si illo inūgantur, est illud naturę nimis penetrabilis replentis & obturantis docuit Aristoles. 32. sectione problematum problemate. 22. replet viscera infarcit poros quo minus aer sit cordi refrigerio, posſitq; interna subire, vt temperet internas animi sedes, alioqui strictas & compressas, flagrent incendio, obeantque illo hinc contra serpentis ictum munit iustum Aser, Spiritus Deus oleo gratiæ, repromissione Christi, ferroque & ære, vt securus calcet serpentes, diuinitatis robore, æris incorruptibilis mediatoris promissi ferro forti, at pasibili & deficienti tandem, vallatus Christo homine & Deo, iustus ære & ferro circumactus tutus serpentes conculcabit super Aspidem & Basiliscum Geneseos. 3. c. ambulabit securus intrepidus depingitur simulatio hoc perniciosissimo serpente, vario & insidioso versicolori ambagibus varijs, & orbibus acto spirisque tricatis obuoluto quem cum intuentur animantia varie-

tate colorum illecta, detenta versicoloris cutis vario spectaculo, & mira varietate fulgorum dilacerat & discerpit, fortissimus alioqui incauta & imprequisita, strangulat apparenti & exteriori pulchritudine occupata, intus venenum torridum occulens & malitiam. Varijs coloribus virtutis & sanctimoniæ simulati ser-
108 pentes exterminantes facies suas vt non Dei iam similitudo, non eius imago, dæmonum imo, vltra terminum quem stabilit Deus facies ducentes fumo coloribus varijs Hypocrisi. Matthæi. 6. cap. interiora vero malitia, & dolo plena vitijs veneno, detentos homines admirantes verba simulata & ficta & composita varia & versicolora iciunt, eorumque sanguinem suggunt, pauperum ignorantium, siti inextinguibili torquentur auari, pleni diuitijs nō secus ac Hydropici aqua pleni siti incompescibili vrgentur Tātali instar medijs vndis: causat Hydropem hic serpens Dæmonque auaritiam, serpens antiquus. Isaię locus explicatur iuxta naturam huius animantis c. 29. Vbi dicitur. Quoniam defecit qui præbalebat: consumatus est illusor, & succissi sunt omnes, qui vigilabāt super iniquitatem. Dęmon qui præualebat defecit Christi victoria, & consummatus est illusor serpens, qui promisit hominibus sicut Deum esse, fefellitque eosdem, illusitque vafritie & cautellis coloratis verbis & fictis, et succissi sunt omnes, qui vigilabant super iniquitatem, infernus scilicet, peccatum, mors, serpensq; hic euigilans illudens simulatione & tecnnis, reliquiis Iacob promittit illuminationem & conuersionem eo capite. Leo ergo hic, qui super iniquitatem vigilabat succissus est, qui capite & cauda strā gulabat, capite superbiæ, in vitæ capite in iubentute vitæ principio capite vitæ, & cauda auaritiæ, insenio vitæ, vltimo in senectute vitia iuuenum, senumque, quibus cum inficeretur populus Isaiæ. 52. dicitur. Non adijciet vltra, vt transeat per te incircuncisus
109 & immundus excutere depuluere. Surge Ierusalem, Solue vincula colli tui captiba filia Syon. Cenchri de Leone serpente iniecta, quę iugulum inuadit naturali antipathia & contrarietate, copiaq; sanguinis allectus odio quod habeat Christum caput angelorū & hominum, & quod caput sustinet iugulus & collū, Ecclesia, iugulum odit Christi capitis quo eius verba eformantur renuntianturq; eo capite ecclesia tū ꝓ eo caput erigat homo rectū & celsū, cū nūquā serpens, caput directū sustinere valeat, vacillet quin illico hinc inde inconstans & titubans caput, huc & illuc volubile incon-

inconstantia perfidiæ infidelitatis errore errans & incertū in omnibus serpentibus est videre. Abacuc. 3. parti. Egressus es in salutē populi tui, in salutem cum Christo tuo, percussisti caput de domo impij, denudasti fundamentum vsque ad collum. Caput serpentis peccatum est, de domo impij de inferni sede tartarea percussisti illud vicisti cum Christo tuo, fundamentumque vsque ad collum, Dæmonis illusiones, errores, & figmenta percussisti, vsque ad collum denudasti figmenta & sugillationes philtra rerum personatas 11
illusiones apparentes veritatis specimine simulatas, vt legem veram & sapientiam edoceres, non solum vsque ad caput corporis mystici, est Christus caput hominum, vt Deus caput Christi, imo vsque ad collum vsque ad Virginem Deiparam omni labe immunem, gratia plenam, quæ est collum capitis Christi, mysticique eius corporis, cum nulla sit creatura pura capiti illa coniunctior, vicinior, & altior, non secus ac collum est capiti vicinius, supraque omnia alia membra cōstitutum dignitate excellentia & situ: denudasti fundamentum & basim colli membra alia quibus insidet cōsidetque illud, alia membra malitiæ & instrumenta vitiorum, Doctores corruptos, & obscœnos homines, quibus inquinabat, & subertebat gētes serpēs, denudasti ossa carne hac, carnalibusq; iis detectis semota carne hac corrupta & obscœna, fide relicta ossibusq; in Ecclesia fideliū & constituta miraculis & signis ut noua pullularet caro gentesque legis gratiæ renascerentur, denudasti fundamentum euidenter vt esset credibile reserasti hominibus doctrina cœlesti, miraculis, præceptis, & consiliis legis gratiæ, vsque ad collum inspiratus vitalis, Leone serpente vt non strangularemur, spiritusque via obturaretur & influxus, ad collum vsque ad Doctores, maiores, concinatores sacros, quibus suscipimus spiritum vitalem & respiramus, ab iis carnē amouisti denudasti, Paul⁹ in quo viuimus, mouemur, & sumus 11I
& ad Galatas. 5. Si viuimus in spiritu, spiritu ambulemus. Caueāt ergo pastores, & qui aliorum curam gerunt, officijsque publicis assident ab hoc immani animanti & bellua sæua. Sunt enim his addicti legibus, vt nec quando alijs quies placida conceditur, a [?]stu frigore medijs tēporū iniurijs diu noctu, ipsi quiescāt, aliàofficiū illis satisfaciet nō illi officio, cum teneantur munus susceptum implere cauteque vigilare. interrogatus Ieremias a Domino cap. 1. quid videret respondit, virgam vigilantem ego video.

Iustitia.

Iustitia enim virga & rectitudo est euigilãs, virga supplicij rectitudo conscientiæ, ijs vna insignita virga dormit numquam, quo AEgyptij sceptrum virgamque rectam rectum, coronæ annectebant, vt iustitiam rectitudinem imperium enotarent, quibus supereminebat oculus iugiter euigilans, vt Hieroglíphica antiqua testantur. Grues imo duces vigilantes constituunt aliarum custodes petra pedi appensa, vt strepitu casu facto lapide ruenti, fugiant pericula, & labore oneris sit expergefactus continuo ductor earundem, petra autem erat Christus, tenentur vigilare maiores, strepitumq; correctionis verbis excitare, vt vitia extirpentur
112 aliorum, lapide Christo, reliquos è somno vitiorum euocare. Leo serpens ne gregem, & ouile deprędetur, continuo euigilãs & insidias tendens: extat locus ille psalmographi, Psalmo. 90. Non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die à negocio perambulante in tenebris ab incursu & dæmonio meridiano. Quibus iustis timorem excutit Cenchridis meridianæ, Leonisque, & Dæmonis meridiani, media luce inuadentis, Doctoribus, sapientioribus, clarioribusque doctrina & sapientia, sunt ij deteriores obcęcati & allucinantes caligine, non secus ac extincta lucerna tetro odere inquinat vicinia & offendit, sine lumine non perniciosa adeo, etiam si non vtilis, inutilis ve & si esset illa, in hæc parata arte eius qui eandem struxit & formauit in vsus semel, cõuerso lumine & cognitione in malitiam, luna inæqualis crescentis & decrescentis concupiscientiæ, inter lumen solis & creaturas obiecto, vt obtenebretur mens deficiatque sol intelligẽntiæ & lumen, armis Dei quibus copiosè muniti erant in ipsum conuersis. Ij enim serpentes, superbiæ & lasciuię, concupiscientiæ vitia hęc, medio ęstu excitata, quando omnia alia vitia silent: iustos agrediuntur securos quando pertimentur minus, quãdo alia omnia superaberint monstra, Leo medio feruore carnis insurgit & superbijt depuluere elatus, furijs agitur occasione adhuc non cõcessa, ocio solo & vita deside ratione formaque viuendi soluta luxu abundantia & rerum copia, quibus periculum imminet, non facile superabile, vt cecidant denuo si non euigilent, ouileq; custodiant, se se ipsos, vnde vigilantibus promittit securitatẽ sagittæ volantis in die, mundi, qui diem expectat solum quasi vt negotia tractet eorumque procellis se se immergat & obuscet, quæ vt sagitta peruolant omnia, a negocio perambulante intenebris

a lasciuia

a lasciuia & obscęnis carnis fędimentis ob suā fęditatem noctis negotia dicta, ne eorum horror lucē testem habeat, qui male agit odit lucem, pasſionumque nostræ carnis quæ mentem obcæcat, & rationem subertunt, tum ab incursu, occaſionum quæ se offerunt casu & occursant, & Dæmonio meridiano à dæmone qui Angelum lucis simulat & præfingit medio lumine, latenti, dum sapere plusquam sapere licet tentat suadet, nonque ad sobrietatem, vt dixit Paulus cautella & vafritie nos subducere intendēs iustis ergo vigilantibus victoria, trium inimicorum, mundi, carnis, & Dæmonis promittitur: libertasque a Cenchride Leone astuto & callido, secus vero ijs qui officia & ministeria solicitant, negotiorū procellis fauoribus, sollicitationibus, vt quiescant & securi somno placido incumbant, officij obliti munerisq; suscepti & prouintiæ impositæ acceptæ imo, sibi solum indulgentes ocio & voluptatibus imperio & honoribus, est enim super hasvirgas, virga illa Isaiæ euigilans perpetuo, & quando stertunt aliæ, vigilat hęc, non potuistis vna hora vigilare mecum, cum inuenit eos dormientes. Matthæi. 26. Et negotia publica gerere potestis, curamque aliorum sustinere? dicent possumus, si illos imo sciscitaretur Deus ipse, potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, cum tamen illis addexterā & sinistram sedere concederetur, ea est ambitio & regnandi cupiditas dira, dicerent possumus. Nō secus ac si Cenchride percussus esset Pharao, omnisq; AEgyptus Cenchridis accidentia referuntur Exodi. 9. ijs. Dixit Dominus ad Moysen, & Aarō, tollite manus plenas cineris de camino, & spargat Moses illum in cęlum coram Pharaone, sitq; puluis super omnem terram AEgypti, erunt enim in hominibus, & iumentis vlcera, & vesicæ turgētes, in vniuersa terra AEgypti, & factū est ita. Indurauitque Dominus cor Pharaonis. Ictu Cenchridis, vlcera hæc contingere diximus antea, tum hydropes excitari, repletiones vesicæ Ileuriæ græcis, & ipsius vlcera fęda, & fętida, vltra lapidescere membra, indurarique Leone serpente læsa, quasi in lapideam mutari naturā, est induratum cor Pharaonis, pecudes, iumenta armenta infecta, pecudes ignorantiæ, iumenta paſſionum, armenta malitiæ, ijs eisdem accidentibus inficit Dæmon plurimos, excrementa reijcere vitiorū, vt impotentes non valeant, tetrosq; succos, vrinam cohibet ventrem: compescit venenū huius animantis, inquinati discedunt vitiosis referti succis, vitijsque 113

naturæ

naturæ insensilis lapideæ, restincto charitatis calore, adeoq; in-
crescit malitia, vt induratis credere nolétibus substrahātur om-
114 nia in pœnam delicti, contumacia & perfidia. Corrumpuntur Cenchride læssis viscera veneno infecta, rabie & feritate insanié tibus. Prouerbiorum 12. Viscera impiorum crudelia, fatuus statim indicat iram suam. Inflatur, tumet, excandescit facile in iram abijt, quam cohibere nescit, scandalo, & maledicentia iram indicat minus enim esset vltionem sine scandalo, si illam sumere decreuit iam infectus accipere. Isaias Threnni. cap. 2. Conturbata sunt viscera mea, effussum est in terra iecur meum super contritionē filiæ populi mei super peccatū, nomine cēchride infectorū alloquens dixit. Iecur decidisse super contritionem super attritū & desolationem, super stragem filiæ populi, contritionemq; filiæ popularis, peccati scilicet quod est filia populi, non vir perfectū virile vè opus sed fœmineum, filiaque, fęminam vocauit Aristoteles. 2. de generatione animalium. c. 3. & libro. 4. c. 6. peccatum naturæ imperfectius opus, & à viro deficiēs, at necessariā propagationi fęminā, nō instituto naturæ, non fini & termino, sed cōditionibus operis necessarium, vt esset quo gestaretur fętus vbi foueretur aleretur, & si cum viro conferatur imperfectio & deficientia, subdit Isaias. Viscera conturbabantur cum deficeret lactens in plateis populi. idest Christus qui lacte, & doctrina hæc glutinauit, persanauitque vlcera dira & rebellia, nullum extat remedium maius in natura omni, vt refertur locis citatis morsui Cenchridis quam lactis potus & ablutio vlcerum erodentium lacte, temperat enim suo lentore venenum, corrosionem humoris tetri fręnat, extinguit intemperiem, mitigat dolores. Lacte opus erat, & doctrina Christi aduentu, qui erat lactens, lac, alimentum que hominum. 4. methodi, & 5. vlcera pectoris, ptisimque tabificam solo lactis potu medetur Galenus a quo omnes postea recepere. Iecur expetebat Deus in sacrificijs, reseruatique iussit, est fons sanguinis illud vbi primo sanguis rubescit ex materia rudi chyli, semel ac Chylus à ventriculo immissus, radicibus instar iecoris messeraicis venis sugitur, rubere visitur, in rudemque sanguinem commutari, vsque dum it in epar ascendens veri sanguinis & integri formam habet, omnesque humores eo actu epatis resultant cum sanguine simul, quibus in affectus inducimur pro eorum sarcina varia, è iecore aducta, petijt iecur Dominus,

sanguinis

ſanguinis & alimenti ſedem Dei quod eſt iure, vt viuere alimento deſuper dato noſcerent homines, alimoniamque noſtram deſuper venire notaretur, non ſatisq; hominem ſibi eſſe, vt viuat ille, ſuiq; ſanguinis effectorem iecur expoſcit, illis innutile alimẽtum progignens quod aliunde venire erat neceſſe hominis alimonia: ſuperbiæ generis, ortus, ſanguinis, fundamẽta ſubertens, quo ſanguis ante altare effundebatur oblationi innutilis, & cultui in ſacrificijs, illiusque eſus interdicebatur Hebræis, innutilia, quæ vt iudicarent, iecur adoleri præcipiebat, cibum alium vt expectarent, Chriſtique ſolum ſangine alendos paneque Angelorum Euchariſtiæ ſacræ, lacte doctrina conſiliorum, & præceptorum legis, quibus datur viuere vita gratiæ, tum iecur fontem caloris, alimentique popoſcit, quod cordis egeat influxu, deſuper dato, cor Dei eſt ex lege, iecur noſtrum cooperatio noſtra, auxilium vero & gratia ſuperne veniunt, petit noſtram diſpoſitionem, viresque & ſi debiles, vt cordis influxu perficiantur. Ignis ergo fontem, charitatisque petit Deus, iecur cordatum, vbi coquitur, alimentum noſtrum, imo vt iecur ſuſcepto ſanguine è corde ſuum coquit ſanguinem, alterat, perficit influxu calidi innati, ſanguinis & ſpirituum cordis, Hyppocrates 1. apho. 4. Galenus ibidem, ſic ſanguine Chriſti noſtrum perficitur alimentũ & integratur, hoc ergo inficere tentat Cenchris Leo, corrumpereq; charitatis ignem, reſtinguere veneno Paulus. 1. ad Corinthios. c. 13. Per charitatem viuit homo, vt operatur per animam, & ad Galatas. 5. capite. ijs, patet Oſeæ locus, capite. 13. Abominationes Iſrael increpans & minans, populique vitiatam conſuetudinem caſtigans inquit. Occurram ei, quaſi vrſa raptis catulis, & dirũ- 115
pam interiora iecoris eorum, & conſummam eos ibi, quaſi Leo beſtia agri ſcindet eos. quæ de hoc animanti intelligo, & de Cenchride Leone, quæ iecur inficit & adoritur, viſceraque hominis & ſanguinis fontem cuius eſt auidiſſimus, Leuitici. 1. 3. & 4. cap. & 9. aduc, & 19. Exodi Deus iuſſit iecur, & renes ſeruare, in iecore enim ſanguis, alimentumque fit primo, in renibus ſemen originatur, a quibus ſeminis viæ græcis dictæ paraſtates originẽ ducunt gulæ & luxuriæ, vitijs his capitalibus occurrens hæc expoſcit vt ſeruemus. Hæc ideo expeteuat in ſacrificijs, ne cenchride Leone officerentur. Plato enim. 3. dialogo de republica docet ijs maxime rempublicam ſuberti gula & luxuria, quorum gulam

magis

magis ſenibus adſcriuit luxuriam iuuenibus, eſt enim voluptas ijs maior guſtui & tactui, gula guſtus eſt, vt tactus Luxuria quæ vires, cum vtantur obiecto reali ſaltim in medio rudiores ſunt alijs, trahunturque magis obiecto ob neceſſitatem vtriuſq; actus; Gula enim indiuidum ſeruatur, vſuque alimenti, Luxuria ſpecies genij actione, quo eſt iis maior impertita voluptas reliquis ſenſibus, guſtus alimenti eſt, tactus titillationis, prurriginis laſciuæ, quo ſunt maiores paſsiones eorum, trahitur enim ab obiectis magis appetitus iis ipſis, periculumque eſt maius, ideoque enotans, periculum maius, has partes expecit ideo Dominus.

FINIS LIBRI TERTII.

IOHANNIS BVSTAMANTINI Camærensis, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE reptilibus verè dictis,

LIBER QVARTVS.

HEROI CLARISSIMO IOHANNETINO DE Oria, Principis de Oria filio, Iohannes Camærensis Bustamantinus, S.F.

VPERBA indomitæ & raræ Behemoth Hydræ natura, mõstrosa, obstupenda, deformis, Draconis perspicissima indigere videtur acie viuacissimo inspectu, indefesso intuitu, vigilantia eximia, sedulitate inculpata, cõtinuo studio, quibus cũcta speculatur curiosus ille, rimatur auidus, attẽdit solicitus, indagatricis cõditionis, naturæ eiugilis, eruditus vt illo, eius mores æmulatus & ritus, eo instructus magistro & præceptore laborioso, operis iugi, his prius imbutus exemplis, ad Hydram perueniam, ferocem & sæuam, obstupendæ naturæ. Percurri ætera vago volatu peragraui aerem, ignem in examen vocaui, animæ constantium & naturæ an contineret quidpiam, iam aquas transnato, transitio vastum gurgitem, veniam vt in singulare cum Behemoth certamen, arduumq; duellum cum fatali Hydra, portentosa & crudeli, peruicaci, proterua, cruenta & dira; te Hercule solum inclito superabilis illa, te oppugnata solo. Alcide solitus subigare mõstra difficilia quæq; immania & horrenda. Difficultates, labores, terribilia quæuis, liberæ virtuti incursantia, ingenuæ honestati, illustri occursantia gloriæ & honori claro, obscura & nota appetitus genimina, ignota, spuria, mortalitatis nostræ carnis genesis, rationi obsistentia, debellantia mentem, & quod est hominis, rebellione, & tyrannide

rannide impetentia.Te Hercule,Thelemacus ego,herculea virtute hæroica tua egeo,in draconteam Hydram venturus.ecce adest ignis,succensa falcis thelemonis,flamma coruscat , exemplorum & immitationis claræ,negotium arduum fateor, te duce facile, quibus recissa inuidiæ,æmulationis, liuoris , exurere pulullantia capita valeam,vitia domare,veneni tetri,frænare insultus: detrūca,disiice,vt libere innocue Hydrum aggrediar,eius structuram, duramque compagem disiectem,specimē & formam subijciam vires obumbrem,naturam reserem,te vindice vltore,securus iam formidabilis virulentiæ & cruoris tartarei animantis, hoc munitus patrocinio,fautore te vnico,exemplo veraci & raro, æquitatis sapientiæ,vigilantiæ,prudentiæ symbolis draconeis cultus, intrepidus,inter hæc sæua diuagari monstra non pertimescam, illæsus veneno,vitiaque extirpare radicitus & euellere,dirū castigare virus,malitiæ obstinationis,eo tuo Iconismo excusus intactus,superare virulaginem,detegere abditam occultam,& latentem monere,cruorem caueant vt mortales,infectionem diram ominabilem,inter Draconem & Leonem commorari (Ecclesiasticus dixit)te custode toxici infandi,hos accipe nostrorum laborum fructus,gratitudinis & benebolentiæ pignora.tantorū quibus sum tibi adstrictus obligationum,conuinctus iuribus,cumulatus beneficijs,breue munusculum,ex parte vt summam earundem sarcinā qua præmor,onus graue, leuare subleuareque hinc incipiam vix suffecturus,sine te tibi oneriq; tanto. Vale.

VM omnia quæ ſcriptã ſunt ad noſtram doctrinã ſcripta ſint.(docente Paulo ad Romanos.15.) In lege naturę,ſcripta,& gratiæ.Eorũ que erudiamur,vel tropologia,cum figuris,rebusque naturæ,tum ſacrificijs, hominum & actis,dictisque maiorum, vel præceptis notitia & inſtructione,inſtitutisque legum boni& æqui,conſiliorumq; optimo & perfecto poliamur doctrina,quibus vniuerſa ſcriptura continetur,qui bus illi conformamur.Sacerq; omnis cõtextus,teſtamentũ vtrumque, vltima noſtri conditoris volũtas,miraculis oſtentis,teſtibus ſignis firmata:qui (cauſa nõ ſolum effectrix noſtrum operum,verum neceſſario formalis humanorum actuum,vt quales debẽt eſſe perfecti,ſint adepti ſubſtãtiã) ſcriptũ omne omnis doctrina & eruditio ſcripti ſacri, aut finis eſt,aut eorum quæ ſunt ad finem,finis ſunt quibus ſupernaturam de Deo ipſo edocemur (finislegis.Paulus adRomanos.10.) quantum ad eius ſubſtãtiã atinet & eſſe,ſapiẽtia,fide, ſpe, charitate, vnus, trinus,homo,fide exponitur, alijsq; eius eſſẽtiã ſpectantibus attributis,liberalis ſpe, charitate,bonus, venturum quem obumbrarunt multa, conſigantq; ſacrificia & ſigna in Eccleſia ſancta,præſentemque

reti-

retinent,obiecere alia, acta vero facinoraque rara & obstupenda ipsius,miracula,& portẽta,subiiciũt & exponunt finem ipsum Deum rationalis naturæ supra naturæ captum.Eorum quæ sunt ad finem media,legibus,exemplis,præceptis,scilicet & consilijs, scriptis sacris,continentur.Legibus sanctionibus,cõsiliis,æquo bonoque consulitur,bonum virtute intenditur Scopus iusti,legisque meta,quibus & malum excutitur reiciturque vna cum iis, hæc sit cum eorum quæ sunt ad finem ratio, boni prosequutio malique auersio & vitij,ex quibus præmium pœnaque impendent,in arbitrio libero suique consilij actoribus,omnique reipublicæ probè morigeratæ,cũ præmium pœnaque insint,virtutis & vitij, exhortamur rethore illo autore naturæ vniuersæ, cuius est exordium,narratio,& compendium, demonstratiuo in genere deliberatiuo & iuditiali rerum eorum omnium quæ inesse consistunt,earumque actuum, reptilibus præcipue de vitij deformitate fœditateque veneno tetro & spurca natura eorundem depicta,ne illa sectaremur deformia & spurca, labes vt & culpas haberemus odio,venenumque dirum recoctum visceribus malitiæ nostræ, illecti illæcebris blandimentisque appetitus infecti serpentis virulagine,(Geneseos.3.)progenies viperarum iam (Matthæi 3.)genitoris vestigia insequuti serpentis ludricæ & voluptuosę,quæ interim dum plicabat spiriis blandiebaturque & demulcet modo virus ore reie-

ctat, reicitque fatale tartareum, aſperrimo capite, cauda lubrica & placida, plicatis orbibus quæ genera vitiorum, cum tot tantaque ſint, eſſeque poſsint, obliqua cum infinita ſuccedant, vbi rectum vnum ſolum recipitur, varijs hinc reptiliũ generibus hæc mala execratur, tot tantisque vitiorum iconibus & fœditatibus animantium, vt alioqui ſi negotij magnitudo amplitudoque non expoſceret, iureque ſibi vindicaret longam hanc ſeriem, prolixa foret, hæc noſtra dereptilibus dicendi ratio, hinc iam ergo iure ad quartum librum exarandum accingor.

De Dracone serpente.

CAPVT I.

Salmo.90.Super Aspidem,& Basiliscum ambulabis, & conculcabis Leonem,& Draconem. venit de Dracone suo ordine psalmi huius nunc sermo.Draco nomen est græcum δράκων dracō Græcis a verbo δέρκω τοῦ δέρκειν quod est acute cernere. Hebræis Fannin, quod sit serpens acutissimi visus,non vt Leones gressiles potentia virtutis visiuæ, imo quod supercilia tumoresque,qui oculos circumeunt,iubent maxime oculorum aciem,videantque ijs munimentis, quæ alioqui potentia debili natura non cernerent,supereminēt enim Draconum oculis tubercula quędam & excrescentiæ protuberant, quæ obumbrant visus regionem, vt commoditatem oculis præstent commodius vt inspectent velamine addacto,non secus ac vident acutius & perspicatius intuētur qui oculos submissos &profundos possident, quam qui emisitios & protuberantes quod lumine & coloribus,qui lumine videntur,ex lumineque & opaco resultant immutetur melius tenebrosum quoduis,quam lucidum impense,remissiori enim lumine alteratur tenebrosum spatiū, & remissioribus coloribus immutatur,melius quā lucidū iā coloratū ve nimis,quod lux magis in tenebris luceat,& quę in lumine non splenderent,in tenebris emicent, est maior habitus oppositi potentia,cum priuatione, aut habitu contrario, vt possit immutari quouis,omni carens latitudine actus.Hinc qui habent oculos profundiores acutius cernūt,ideoq; sunt acutissimi visus Dracones,quod ijs tuberculis oculi obūbrentur,non aliter ac dū manus oculis superponimus visum obūbrātes crescit inspectus. Hinc antiqui poetæ & rhetores thesaurorū custodes efinxere,pręesseq; hortis & pomariis acutie visus. Ouidius,poma aurea custodisse refert in Metamorphosi.Suspicor vero dictos fuisse Dracones a Draconæa ciuitate cui sunt frequētissimi in Icaria insula & a draconea insula Lybiæ refert Stephanus li.3.c.6. Solinus in Polistoria multa docet de hoc animāti,præcipue c.33.in AEtiopia enim versus meridiē ingētē mōtē esse euomētē ignē scimus,inquo magnā Draconū copiā inueniri testatur,verosq; dracones,quib. s ora parua nimis adesse ad morsū,nō dehiscētia strictissimo enim ore cum polleant exponit,nequire dentibus quidpiam arripere,

arctasq; fistulas narium loco possidere, quibus respirant & cibū capessunt, suctu potius quam ore, quo exerunt longissimam linguam porriguntque, non ore sed cauda, non morsu, fagello imo noxios & infectos, non rictu sed ictu caudæ inferentes mortem, excrementorumq; venenatorum aspersu, hosque continere lapidem in capite pretiosissimum perlucidum nimis illustrisque aspectus, quem multi habent orientis Reges, illudque & gestare in cultum, sine artificio aliquo natiuo solum candore & luce contēti splendescentem, leoniciniȷ & veneni impatientem, quorū præsentia obscuratur nitoremque amittit, tanti facinori interesse recussans, lumen reprimentem, tenebris malitiam consignantem quam viuis draconibus extrahendam prædicat mortuis subito euanituram. bile enim calidissima mota in caput interim dū pugna agitur, vt capiatur vel intercipiatur animans liquescit, & per vias conspicuas in cor dilabitur, senio vero aut si obeant, frigore mortis cōpresione facta, in cor propulsum calore euanescere, vt solum supersit remedium antequam hæc fiant somno consopitū Draconem agredi, vt repente extincto, hunc posint educere lapillum inestimabilis pretii & valoris immensi, secus aliter. Sostachus hunc lapidem vidisse sustinet libro.2.c.10. Plinius libro.37. c.10. apud quos dicta extant omnia, non minus quam apud Solinum. Præstantissimos audacia viros afferunt eius regionis incolas, vt hunc lapidem substrahāt Draconum cauernas intrepide subeuntes, quibusdam soporiferis alimentis oblatis, acerrimis visu animantibus, prius sopire alioqui vigilantissimos, valeant vt ipsi occulti & abditi in eorundem feralia subterraneaque loca descēdere quibus cōsopitos trucident dormiētes, lapillumq; extrahant: Nicander in Theriacis hæc de Draconibus retulit, Draco ab AEsculapio medicinæ Deo educatus est in Pelio monte, quē pheletronium appellant, sunt colore virides, & nigri, pulcherrimæ omnino formæ, triplicem dentium obtinentes seriem, frontem & supercilia eminentiora aliis partibus multo, obesos oculos sub superciliis ornatos, mentum auratum, coloris bilis splendescentis, nec plagam inferunt maiorem muris ictu, etiam si perciti ira insanierint oris structura, hic pugnam atrocem iniit cum Aquila, illa vnguibus hic cauda, quod pullos & oua aquilæ perdat antipathia naturali ille & dissidio, extrahatque multoties hęd os prædam de vnguibus aquilæ reuolutus arboribus, locisque

occultus

occultus vbi illa nidificat. AEsculapium medicinæ Deum, autorem vè depinxere antiqui medio corpore Draconem vltimo medio hominem superne efformatum, vel quod Draconem primus educauerit domaueritque, vel vt daretur intelligi medicũ oportere esse acutissimi visus, diligentissimum, nimisque indagatricẽ, natura enim tales esse Dracones, refert Rhodiginius libro. 10. c. 3. AElianus lib. 11. c. 16. Plinius libro. 9. c. 27. Est vastissimum totius naturæ animal Draco, magnitudinis miræ, vt animus tantæ moli insufficiens esse videatur. docet Onesicritus libro. 6. c. 20. Duos fuisse in India proceræ adeo magnitudinis, vt alter sex & quadraginta cubitos faceret, octoginta alter, hosq; intrepide expetiuisse videre Alexandrum magnum cognomine. Plinius lib. 8. c. c. 11. in India tantæ esse vastitatis, vt cum Elephantis gerant duellum, & pugnam, tricennum & amplius cubitorum, idem Artimidorus de Arabibus dixit libro. 7. c. 10. auidissimos ouuorum auium quos facit, quæ perdunt vorant, dum possunt, quassant secus & confringunt inimicitia & odio cum volatilibus, non minus pullos deuastant, inter terrestre animal, cęlestesque aues dissidium & pugna, cum Aquila, maior est contentio, quod illa surripiat multoties, & Draconi prædam vnguibus validissimis, vt cõtra Draco aquilę, colligatus cauda arboribus, potest cauda quod illa vnguibus, oua vero si maxillæ capiunt integra absoruet si senior est Draco, si maiora oua animantium aut Iunior, caudę spiris, quasi gladio circumcidit & disecat, illaque ouum tenens securè absoruit & lingit, reicit ouuorum putamina ore dum gliscit integra, secus si cauda obtineat ingeratque, putamina eglutit. Plinius libro. 10. c. 72. Edoardius libro. 6. cap. 118. reliqui, serpentiũ oua imo, & aliorum absumit, si aues gliscit aut animantia, plumas & ossa ore reicit vt putamina ouuorum. Xanthus lib. 9. c. 6. antiquitatum refert Draconis catulum a venatoribus occissum, parente aduenienti subito ad vitam reuocasse herba quadã, 4
quam Balin, nominat ille, hacque eadem Thylonẽ nomine quendam Dracone læsum cõualuisse. Aristoteles. 9. de historia. cap. 6. Plinius lib. 8. c. 27. Pausanias sirus in Corinthiis. AElianus libro 10 cap. 49 & Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. cap. 21. AEtius tetrabiblio. 4. sermone. 1. c. 34. Paulus, Diascorides, Galenus, docent Dracones pomis repleri vere quorum sunt auidissimi, nauseam vero hanc vernam lactucis agrestibus ingestis, emẽdare cor

rigere, vomituque euacuare, quo Ouidius pomorum auratorum custodes constituit, vt diximus & alij. Auicenna duos Draconũ ordines stabilit loco allato, quosdam ingentissimi oris: arctissimi & paruissimi quosdã, vt Solinus loco adducto, hosque veros vocat Dracones, idem Pausanias in Chorintijs, Dracones veri qui loco narium foramina tenent, & oris loco, fistulasq; oblongas, facillime mansuescunt, si armilla inijciatur foraminibus dictis, ducunturque facili negotio hac & illac, non secus ac fræno equi reguntur gubernanturque, mansuescit enim quãnimis Draco terrestris, vt & domos habitet & ad manum venire discat vocatus, patet de Draconibus illis qui Romæ primo fuere in ludis Pompeianis adducti. Pausanias testatur maximam his inesse inimicitiam, cum Aquila, vltra dictas causas, addunt AEtius Aristoteles, Plinius, locis supra, quod. Aquila serpentes sui generis absumat, vescaturque reptilibus, quorum genere continetur Draco, Plinius lib. 8. c. 13. Dracones indicis pares generat AEtiopia, vicennum cubitorum christatos iuba, aurataque lanugine, Asachei vocantur AEtiopes apud quos maxime nascuntur, narratur in maritimis eorum locis, quatuor & quinque eorum complicari caudis, vt flumina transnatent securius ne fluctibus rapidissimorum fiuminum vastissima vè eorundem mole, suffocentur vndis, hocque modo secure ad meliora pabula Arabiæ peruenire, tum vt vniti cum cętibus maximis bellum gerant eis influminibus contentis, ne impetu fluminum subertantur, medioque corpore complicari dum pugnam aggrediũtur vt caput & cauda, supersint libera, quibus & robur continent & potentiam; sic splendent veri Dracones, ac si aurũ varijs coloribus suppositum emicaret, nõ secus ac splendent aureis variisq; splendoribus colũbæ dorso, & pauones cauda, ij supercilijs, christa, mẽto, cute dorsi, & scapulis, collo iuba emicant, Hoc vero mirabile est nimis huic generi animantiũ, tantæ esse molis quandoq, magnitudinis adeo immensæ, vt dorso tergoribusq; multoties, sæpiũ instar & riparũ herbæ arboresq; adnascãtur virentia plurima, quæ propria substantia alta & nutrita sanguine irrigata animantis, altas in hęc ipsa immissa radices, germinent fructificent cõsita tergoribus vastę molis monstrosæ & grandis, per poros & venas, succo alimento proprio viuẽtis vastissimi. qui floridus ramis abditus & latens, fructicibus plenus & occultus virescẽtibus varijs amęnitate & loci ficti

ci ficti delitijs,in animãtia irruit illecta cibo escaque decepta, vt misere deprædetur & discerpat. Hinc plurimi,lepidiũ, Dracũculos herbas,sic dici,quod huic animáti insint,orianturq; ex eiusdẽ substãtia opinãtur,imo Dragonteã hinc euenisse virẽtẽ,quod senectã Draconũ,cutẽq; æmuletur coloribus,vt magis huius plãtę cortex coriũ Draconis videatur,quã hærbæ pars aliqua,cũ enim hęc primo Draconib⁹ innascerẽtur eis varietate & venenosa substãtia corrosiua nõ absimiles, postea semine terræ cõmisso pulullarũt eã semper obseruãtes naturã qualitates easdẽ semel Draconũ ac extitere genimina genitorũ malitiã referentes hæredes relictæ virulaginis abditæ,& si spuria soboles,vt & terris nascuntur aduc illa,at primo Draconibus:scimus enim, & cornibus Cerborũ adnasci Hæderã frequẽter. Refert Arist. 9. de historia animaliũ.c.5.oririq;,cornũ arborẽ in hominũ auribus osiculo intra ipsas elapso experimur loci vditate alto,animantiumq, aliorũ:animalcula imo animãtibus procreari,pediculi,vermes, lũbrici subtus cute,qui postea se exerunt rupta cute ea parte & lacerata,aut poris erũpẽtia,arboribus adnasci solẽt alia,quę alũtur substãtia succis expẽtisq; illius cuius sunt exorta,quorũ extat exẽplũ Agaricũ,fungiq; non minus,muscus dictus, herbæ aliæ nõ paucæ testatur experiẽtia cõmunis,multaq; virẽtia,inserta omnia quę increscũt trunco supposito,in quo alũtur & viuunt; spicæ adductæ vocati surculi inditi intra suppositã arborẽ cui inseruntur , sues crassissimos generare mures in natibus scimus,obesis nimis cũ loco moueri nequeunt ignabi & desides,herba dicta Draconis sanguis hisce debetur,est ijs adnata primo,quæ succũ reddit similẽ Draconis sanguini,hæc plurima & alia,tergoribus Draconũ innasci,quæ & nascerentur ventre,si attritu & reptu terræ, nõ abraderentur reptili animantis motu,conspicimus:hinc tergoribus aduascuntur illa non sicco capite aut ventre,qui reptu hęc impedit,& cõpressu,pondere atterit,Plinius lib.25. c.2. Edoardius lib.6.c.118.Pausanias,Aristoteles de cerbis supra,cũ enim sanguine nutriãtur ista,Draconi dũ insunt,hunc succũ reddunt sanguis Draconis dicta virẽtia,seruantq; in posterũ radicũ opere ex terra nata virtutẽ illã adepta semel. Folijs imo Draconẽ sculptũ forma & effigie tenent exorta illa dictu mirabile nimis,norũt Indi Hispaniç nouę & nos visimus cõmuniter plãtis aduectis, & 2.li.7.c.historia Indiarũ occidẽtaliũ inuisitur, hęc enim plãta altissimas radices immittit.

immittit pertingentes,intima vassa seminaria animantis huius; lumbis adnata,per quos seminis ductus decurrunt,semen vt trahere possint formatum prolificum efficere potens Draconem verum,formetq; vt illum folijs primo,Draconibus inserta ortu accepta virtute,seruataque in posterum,terrę commissa loco fructi cis quæ nullum alium fructum gerunt vnquam, quam folijs Draconem eformatum(mirabile satis).Cõsecrabãtur antiquitus Dra
6 cones palladi Deæ AEsculapioque,vt videre est antiquis numismatibus simulachris, iconibus antiquorum , & Hierogliphicis, Rhodiginius refert lib.10.c.3.Et Edoardius vltra , Pierius alij. Palladi cum quod cautè,inspectarent occulte vigilanter, quibus Palladis pudicitiam significabant,virginisque candorem commẽdabant,quarum est cautè,modestè,vigilanter,viuere , tum quod sint virginum amatores , Zelotipi natura , custodesque acerrimi & inuiolabiles virginum quas detegunt odio & auersione semel coruptas, Esculapio quod debeat esse vigilantissimus , qui aliorum curę pręest solicitusque,vimque in cauda obtinere medicos in mortem in vltimo vt Draco tenet: non ore non verbis , opere imo,quod est scientiæ practicæ finis mortem vitare,vltimum,caudam vitę.Amittunt pellem senectamque,bis anno quouis vt serpentes reliqui,vere & autumno,antea diximus , quam occultat maxime,nullum excitat dolorem morsus huius ingentissimi animantis,est enim minimus illius morsus muris instar , & cum tamẽ nitatur ille nimis mordere,minime mordet,debile remissum nimis,iis adest venenum ictus,quodsi quando obtinent, est Luna plena,instigantur enim tunc mucore adaucto.Edoardius, AElianus,reliqui inest hoc magis sub flauis Draconibus dicatis Esculapio,venenatus morsus rabie actis,est medici venena retundere & frænare vt ii venenati illi dicarentur non alij . AElianus de hoc animanti hæc scripto mandauit lib.2.c.21.AEtiopia generat Dracones longitudinis triginta passuum,qui carent proprio nomine, solumque interfectores appellantur Elephantorum,ij ad summã senectutem proueniunt quibus duplicata cauda est , in phrygia procreantur Dracones decem passuum magnitudine, ij quotidie media æstate,hora,cum forum hominum conuentu plenum esse solet,& prandendum est,ex cauernis procedunt, & ad nuncupatum circa pontum fluuium Rhyndacum concurrunt , qui cauda terrę addacta,reliquo toto corporis erecto celso gutture,ore hiãti rela-

ti relaxato & aperto,superuolantes aues tametsi sublime & pernicitcr ferantur,sua inspiratione & suctu,tãquam amatorio quodam philtro ad se trahunt & alliciunt,quæ spiritus ductibus diductę,in illorum ventrem illabuntur & decidunt. Hæc ad occidentem versus peragunt,qui postea se se occultantes, dum greges ex pastu in stabula reddeunt,insidias parant simplicibus animantibus,multamque inferunt pernitiem quo sibi abunde prandium comparent phrygium historię idem libr.7.c.10.& 13. Sunt. Non solum visus acutissimi,imo,& auditus accerrimi dracones, patet locis adductis,eorum adeps cum melle ¦mista albuginibus oculorum mirifice prodest,& visus impediméta,discussoria qua pollet virtute,detersioraque extrahit,morbosque crassorum humorum medetur exacte.Refert AEtius locis supra; Auicena narrat, AElianus lib.11.c.16.Dracones Virginum ossa,& integrarum obseruare,custodire,abscõdere,imo & abdere & terra humare semel inuenta,reserare vero corruptarum defodere, quod est cum formicis illis commune eo loci inuenies,sunt formicæ toto corpore serpentes figura & forma,longitudine & insectione,& si pedes obtineant,at longiori corpori cum non sufficiant serpunt & reptant,quo iis serpentibus genere afinibus idem conceditur natura instinctus,conficiunt enim in frustra ossa inregrarum & occulunt secreto,reseruantque succo allectæ osium, quo pollét virgines copiosiori,illum quod obseruauerint nonque reiectabe int integræ,secus ac corruptæ extenuatæ iam veneris vsu. Imo antiquitus narrat,in Lauinio lucu apud Italos templum fuisse Iunonis Argolicæ dictæ,quod Argos occiderit industria Mercurij, in quo antrum erat amplissimũ profundumq; satis, & Draconis cubile in quod certis diebus sacræ Virgines concurrebant, pannis ofam ferentes manibus,velatis oculis linteo purissimo,via recta in cubile diductæ,non secus ac si deuelatis,reseratisque venirent ocellis,e quibus Draco capesebat cibos castos,è corruptis si quæ erant secus respuebat odio, quo ingenio examinabantur virgines,acusabanturq; corruptæ,vt ex lege supliciis aficerentur.Sunt maxime puellarum,puerorumque virginum amatores Rhodiginius loco adducto Plinius libro.10.c.74.Arcadia antiquior Plinio libro.6.c.3.AElianus lib.6.c.16.Hierosolymę narrãt.Tempore Herodis Regis Iudæorum Draconem eximiæ magnitudinis, pulcherrimam deperiisse puellam,quam inuisebat noctu,sollicitabatque

tabatque dulcissimis tenebat amplexibus, perditeque adamabat; quæ cum exorresceret sedulum amatorem pertimesceretque de amico dispari, subduxit se abfuit mensis spatio; absentia vt oblibisceretur amor, hic vero cum in dies augeretur absentia & Zelotipia magis, adeo increuit, vt noctes diesque locum repetens, vbi solitus erat cum illa versari absumeret acerrima oppressus angustia, extenuatus & exolutus fame, vsque dum illa reddit, inuenta casu quam mille osculis amplexibus mille tenebat, spiris & orbibus obuolutam, lachrymás elingens pedes ingratæ amicæ, & rigidæ, suspitionum plenus, quam parcè & molliter cauda verberabat, ac si pęnas luere vellet delicti commisi c. 62. Narrat historiã
8 de puero Arcade, ijs. Cum paruulus Draco in Arcadia simul cum puero natione Arcade educaretur factus iam puer natu grandior Dracoque cum per magnus euasisset, molis vastissimæ & insitatę mutuoque inter se amore flagrarent asportati simul in siluam, decreto prætorum, ne vrbem vastaret immane monstrum, reddit iuuenis abditus Draconem fugiens; post tamen, cum per desertam regionem procederet, in latrones incidit Arcadus ille, percussus, & petitus gladiis, exclamauit auxilium implorans, Draco autem bestia, & ad audiendum accerrima, & ad videndum, acutissima illico ac puerum exaudiuit, cognouitque, sibilo edito, suæ indignationis terrorem illis iniiciens, & signum exhibens acerbissima morte scæleratos afecit veterisque amici vulnera lingua expurgauit, pristinæque reuocauit saluti, quo facto, & venatu alto iuuene Draconis expensis, ne molestus esset amatori in siluam reddit amorem violentum recusans lib. 10. c. 49. Draconem, Pindum interfectum Regis Macedoniæ filium, fratrum inuidia, narrat eum non reliquisse, semel strangulatis agresoribus in silua, vsque dũ cognati debita illum sepultura exornarent, quod aliquando, ex præda & venatione reddeunte illi partem impertiisset ille lib. 6. c. 20. Plinius lib. 8, c. 11, Maximam adesse inimicitiam Elephantis & Draconibus recensent AElianus sic. Dracones non inscii aut imperiti, Elephantos solere exanimare, ex arboribus ramos decerpentes in pastus suos, in eas arbores serpentes reptantesque dimidia sui corporis parte quæ ad caudam spectat, foliis arborũ circũtecta parte alia anteriori, funiculi instar appensa & demissa, quo cum accedunt Elephantes ad arborum cacumina colligenda, in oculos eorundem insilientes efodere & obcęcare, reiecto vomitu, il-

tu, illos constrictosq; tenere cauda circumligatos, laqueo quasi, suffocare in posterum inusitato quodam modo. Plinius hanc pugnam sic fieri refert c.11. lib. 8. Africa vltra Syrticas solitudines & Mauritania. Elephantes habet, maximos vero india bellãtes cum Draconibus, tantæ magnitudinis, vt Elephantes circumflexu libere & facile ambiant cauda, medio corpore, perstringantq; nexu nodi, vt sufocent, compressisq; visceribus obrruant, pondere vero Elephantorum occisorum simul cum illis complicati rumpuntur casu, vt victor & victus æquali victoria, triumphisq; æqualibus glorientur cap. 11. eiusdem libri hæc. Draco itaque iter ad pabula speculatus, arbori excelsę plicatur, scit Elephans impares esse sibi vires contra Draconis nexus, quo cum pondere pollere cognoscat, arbores quærit aut rupes, vbi possit Dracones semel sibi annexos collidere atritu molis & pondere, cauent hoc Dracones, ne dum plicati Elephantos comprimãt, rupes sint quibus collidi possint, hinc pedes primo ne possint ad rupes accedere nexibus colligant, resoluunt vero Elephantes nare parabosci deque volubili, in narem caput illico condunt immittuntque Dracones mentum & rostrum, spiritum respirationemque vt intercludant suctu potentissimo quo pollent, inde oculos eruunt facillimo negotio, quo cœci fameq; confecti reperiuntur Elephantes eo duello. Causam vero inimicitiæ horum animantium asignat, quod Elephantibus adsit frigidissimus sanguis, Dracones vero cum æstuent & flagrent incendio, fistulis arctissimis oris & narium, quibus cordi refrigerium tantique moli impertitur parce nimis, auidissime sanguinem eorum expetunt frigidum ob refrigerium sibi maximum mediis illis æstibus exusti, propter quod bibentibus Elephantis insidiantur aquis immersi fluminibus & amnibus. Vbi abditi (mirabile) in aurem solam morsum defingũt, quod is locus nare & manu dicta Elephantis defendi non possit solus in vniuersa illius compage, è qua vniuersum imbibunt sanguinem animantis. Liuore & inuidia maxima vrgentur, vt & senectam occulant & gemam liquent, abdantque parci natura, Plinius sensit lib. 37. c. 10. AElianus li. 6. c. 4. qui gemam capite contentam frequenter mortis tempore angone, in lachrymas conuersam oculis efundere dixit, qui cum homini aut feræ internecium parant venenatis radicibus virentium se replent, vt vomitu eiectuque & morsu inficiant, vt si & mortem subeant, non impune animãtia victoriosa

ipsis.

ipſis veſcantur veneno imo ingeſtorum infecta mortem ſibi illis vltionem conciſcant, cuius rei non ignarus Homerus Odiſea, λ retulit, ibidem AElianus dixit, vt Draco manet circum cauernas complicatus, prius refertus multis cibis venenatis & pernicioſis aliis venenum, & nutrimentum ſibi, ſic Vliſes captabat ira per citus tempus lib. 28. c. 4 Plinius caput Draconis limini domus appenſum fortunatam fœlicem illam reddere credidit, habitatores gratos & fœlices, tum illos, qui horum oculis cum melle tritis perungerentur, laruas noctiumque phantaſma, non extimeſcere, adipeque perunctos victores euadere in duellis. Spondilium primum vertebrarum colli mulcere poteſtates & iudices, gratiãque cum magnatibus conciliare, dentes idẽ huius efficere ſi portentur alligati & ſuſpenſi, cauda & capite fœliciſſimas efficere domos. Hinc iis ſubducti antiqui, & vt alij vigilantiam domus commendarent, ſculptos Dracones depictoſque ſcutis liminibusque domorum infigebant. Prudentiam potentiamque oſtentantes, vt eſt modo videre frequentiſsime iis locis. AElianus li. 11. 16. c. diuinatores præſenſores temporum, rerumque multarum conſtituit illos tempeſtatum, beneficij memores, lunæ motum ſectatores. corporis tẽperie, nimis variare, creſcere, decreſcere, malitia motu, & actionibus, vt creſcit, decreſcitq; luna, horum quoſdam alatos eſſe natura recenſet Lucanus lib. 9. ijs. Vos quoque, qui cunctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones. Peſtiferos ardens facit Africa ducitis altum. Aera cum pennis, armentaque tota ſecuti. Rumpitis, ingentes amplexi verbere tauros. Nec tutus ſpatio eſt Elephãs datis omnia leto. Nec vobis opus eſt ad noxia fata veneno. Alatos cõſtituit vt paſsim antiquorum monumentis eſt videre, numiſmatibus Deorum templis, ſimulachris, ſtatuis, ſtegmatibus, diuiſis, taxilis, diximus ſupra ſerpẽtes alatos naſci, tum monſtroſum illud eſſe, vt & pedes obtinere, quod eſt viſum quandoque. referunt AElianus, Plinius locis ad-
10 ductis c. de vipera dictum. illud eſt potentię huius animantis, omni admiratione dignum, docet AElianus libro 6. c. 4. & lib. 16. c. 39. & cum eo Chyorum Cronici lib. 7. c. 60. in valle Pellæa, proceriſſimis arboribus conſita, Dracones eſſe inuſitatæ magnitudinis, hoſque proceras arbores tanto impetu & violentia concutere, & agitare caudæ nexibus, vt contritu & attritione arbores ea violentia colliſæ ignem generent, flagrentque incendio, vt illæ ſimul &

mul & Dracones inurantur igne communi iam senio confecti, vitam tędio habentes: id vero illis arboribus contingere, quod abietes resinosæ sint, succensu faciles, vt Sole solo radiis, lumineque multoties inuri videantur, igniuntur enim plurima alias luce sola, specillis Chrystallinis radiis solaribus visitur id quotidie. Galenus refert in Mysia domum quãdam, stercore columbino inspersam, vrenti Sole, æstate media conflagrasse vndique, stercoris igne succensa, abietinis structam lignis resinosis exposita, Soli vehementissimo; de causis morborum c. 4. 3. de temperamentis cap. 3. Dracones omnes aquas expetunt, in quibus per tempus commorari cupiunt æstuanti natura ignea, parcissima respiratione, non suffectura tantæ moli animantis, quo & monstra huic insunt naturę maxima, humiditate locorum, quæ habitant c. de Leuiatham lõgius infra: hinc hydras, lacus, fontes, stagna, paludes, humentia & vda inhabitare norunt Pausanias in Corinthis, Homerus, & alij. Sunt Hydræ Draconum monstra, vel multorum capitum, aut alata, pedestres vè Dracones, hij vero & hydræ adhuc, distinguntur à Dracone pisce marino, qui est Graculo pisci persimilis, moderatę molis, refert Plinius libro 9. c. 27. Quem docet captum, atque in arenam emissum mira celeritate cauernam sibi excauare fugereque facillime, euanescere subito, non secus atque acus piscis rostro arenis addacto, lib. 32. c. 11. aculeos vsque ad caudam habere & c. 7. dentibus huius scarificatis gingibis, indolentia potiri afflictos, AElianus lib. 14. c. 11. sic. Draco marinus aliis piscibus similis, reliquo corpore vero Draconi terreno, capite & oculorum magnitudine, magni enim sunt & pulchri iis: maxillæ etiam formam quandam similem habent, cum terrestribus, squamas habet duras, adeo vt tangenti, non videantur longe abesse, à pelle Draconis terreni, simul & aculeis armatus est grauibus, & venenatis tangentibus perniciosæ, Aristoteles idem de historia animalium lib. 8. cap. 13. qui. 9. de historia cap. 6. docet expurgari lactucis siluestribus, semel pomis refertos Dracones pomorum auidissimos cap. 1. eiusdem pugnam cnm Aquila describit, qui autores Draconis carnem aqua maceratam, contusamque vulneri applicitam, maximum esse remedium, & mirabile satis tã marini. quã terrestris morsibus, eorundem locis adductis edocet.

Quo varia scripturæ loca deplicantur, abstrusa natura Draconis obuoluta, spirisq; plicata.

CAPVT II.

His constant varia scripturæ loca, cum historico, tũ Tropologico sensu, primo locus ille. Exodi. 7. c. vbi hæc cõtinentur. Dixitq; Dominus ad Moysen, & Aarõ, cũ dixerit vobis Pharao ostendite signa, dices ad Aaron, tolle virgã tuã & proiice eã corã Pharaone, ac vertatur in colubrum: Et factum est ita versaque est in colubrum. Vocauit autẽ Pharao sapientes & maleficos, & fecerunt ipsi per incantationes AEgyptiacas & arcana quædã similiter. Proieceruntq; singuli virgas suas quæ versæ sunt in Dracones, sed deuorauit virga Aarõ virgas eorum. & cum iis Pharao, non dimitteret populm Hebræorum, subdit Deus. Vade ad eum manè, ecce egredietur ad aquas, & stabis in occursum eius super ripam fluminis, & virgam quæ conuersa est in Draconem, tolles in manu tua & percute aquam fluminis, & vertetur in sanguinem, & neque ijs conuersus est Pharao. Versa est Aaronis virga in Colubrum verum, natura talem subito, & repente: Deo omni lege agendi soluto operanti, qui nec expectat materiam vt agat, ex nihilo omnia quia vult solũ educere potens nec causarum effectus, cum quæ ille possunt ab illo sint, susceperintque: possent & hęc mediis plurimis transmutationibus naturę euenire, tarde longo temporis interuallo, at non ex tempore & subitanea mutatione. variæ formæ enim in materiã succedunt, agentibus causis naturæ, tempore & motu, pasique dispositione aptata vt fert passum & potest agens, lõgiori breuiori tẽpore, interuallo facto, aut subito in dispositis iã vltimate: at in disidẽtibus diuersarũ specierum suppositis sese ad inuicẽ successio formarũ, hoc Dei est, non naturę opus: est virga Aaronis versa in colubrum verum, postea in veram virgam, vel numeralem vnam vel specie vnam: succedentibus sibi ad inuicem formis in materiam eandem, Dei efficientia, cui nec preterit tempus idem, nec eadem numero, vt pote omnia afferre suplereque potens infinita omnia transcendẽs virtute, quibus numero eadem quæ fuere corrupta reddit. Dæmon vero & malefici, cum solum posint mediis naturalibus causis effe-

ſis effectus molliri,quæ motu & tempore viciſitudinibusque ad inuicem factis egent,non ſubito effectus veros excitant,apparentes imo & mentitos:virgæ enim maleficorum non in Dracones veros fuere commutatę ſed in mentitos & fictitios,ideo eſt dictum eo loci.fecerunt ipſi per incantationes AEgyptiacas,& arcana quędam ſimiliter:non vera vt Aaron fecit Dei opere.fuere in Dracones conuerſæ maleficorum virgæ,Aarō vero in Colubrum anguem communem,ſerpens dictus nomine generis,quod communius & vulgariter magis ſerpat . coluber genere dictus reptilia omnia continet venenata nimis agiliſsimi motus potentiſsimique capitis:motu & viribus potentiaque veneni actiuiſsima,& ſi minima mole,imo quanto minora actiuiora,Dracones cōtra deformes capite impotentes nimis diximus cauda vim & robur obtinere,non rictu oris,ictu imo caudæ pollere,vaſtitate molis maximos,potentia veneni & morſus imbelles debiles:facilius fuit Dæmoni molem cumulare indigeſtam & rudem cui corpora obediunt,motu locali,quam vires potentiamque virtutum animantium immitari,quæ nequit facile cum egeat ille hæc vt æmuletur cauſarum aplicitu easque agere expectet ſi effectus edere velit,ſolū actiua paſsiuiscum aplicet in effectus omnes prę terquam loci motus(late ſupra.)Deus vero vires exeruit animantis impertiitque animanti colubro vero,ſuam potentiam præfigurans minimo Colubro,Coluber enim appenſus & ligatus, ſerpēs que hic , continuo caput mouet permouetque ſuperius , celſius altiusque reliquo omni tenet corpore,cui aſsidet , intueturque celſo capite.Figurabat Chriſtum cruci afixum,ſicut Moyſes exaltauit ſerpentem in deſerto,ſic oportet exaltari filium hominis. Iohannis 3.c.Chriſti caput Deus diuinitas.Paulus prima ad Corinthios 11.Chriſti caput aſsidens humanitati, corporique miſtico Eccleſię fidelibus,capite inſuperabili quod eidem inſidet vicit virgas maleficorum Dracones apparentes,incantamenta philtra,carnis mundi potentiam,Dęmonis arma peccatum,ſuperauit
Coluber minimus vermiculus ille paruulus mortem , infernum, 12
peccatum,Dæmonem,Coluber hic ingentiſsimos Dracones vaſtos & molis ingentis vorauit , hos capere potuit deglutire, capitis virtute , ampliſsimo ore in capite conſito diuinitatis doctrina,conſiliis,præceptis, vita, morte , deitatis ore diſtento vſque ad carnem paſsibilem,virgis maleficorum verſis in Dra

cones, mirabile vt illud mirabilius videretur, Colubrum Dracones ingerere & deglutire, reputatus paruulus alioqui gentibus & minimus, capere molem ingentem vastamque adeo, vt digitum Dei ibi adesse faterentur reuelles, vt conuinceretur Pharao: in Christoque diuinitas vt notaretur: retulimus supra Draconem appensum arboribus nimio pondere, graue caput terrę committeræ, caudam capite superiorem reponere, inuolutum pendere cauda supernè, ventreque capiti superiore facto & toti: irruere vt possit in Elephantes: quibus significatur appetitus ventrisque potentia, non capitis non diuinitatis, concupiscentiæ imo ventris appetitus, caudæque & infimi vires: diuinitatis cum nihil opus AEgyptiorum contineret, continereque Aronis acta sunt falsi dicentes, digitus Dei est hic, Christus qui patrem notificat digito virturis & potentia, quo mirari desino gentes adubitasse, Iohannem, Christum an esset, cum digitum Dei animaduertissent quo illum designabat, potentia miraculorum & doctrina, vitæque integritate. Digitus enim ille quo agnum indicabat, miracula obstupenda & rara, digitus ille Christus erat, Deique digitus in quo quo ipsum manifestabat hominibus Angelis, Doctor Angelorũ & hominum, virtute digiti Christi, si ergo in digito vno Christus noscebatur Ihoãnis, quid de toto illo addubitarẽt homines omnibus Christum immitatus, si ille digito Christo mortales à dubio non reuocasset: *aquel que con solo vn dedo, dio con Dios en la tierra, haziendole conocer a los hombres*: de quo vere dicitur, digitus Dei est hic: hinc coluber virga hæc, illæ vero Dracones extitere. Postea iussit Deus Aron, summeret Virgam in Draconem conuersam, quæ reddierat in formam pristinam Virgæ iam Maleficorum, quę vere non fuere immutatæ, desiere enim apparere tantum, virgę enim semper adfuere: asummeret aliorum Virgã iussit, quæ in Draconẽ fuerat cõuersa apparẽter, quę enim fuerat Arõ fuit in colubrũ verũ mutata, vt victoriæ signum extitisset semper, spoliis reseruatis contra maleficos adeptæ, ideo virgam vnam, ex alijs summere iussit, & seruari, Pharao vt eadem inspectata in aliis portentis interuenienti recordaretur figmentorum maleficorum, potentię Dei veri, vt conuerteretur ille: quę virga, dura, rigida, sicca, intractabilis Dracoq;, hæc inflexilis, iustitiæ Virga, floruit in Virgine Deipara primo misericordia cõditoris blanda, & tractabilis, facilis, & ductilis, contra Draconem rigoris & peccatũ voracissimę

naturæ

naturæ floribus Amigdali exornata, Numerorũ.17.c. Ver nũtiauit solisque accessum ad æquinotium & signum Agni Christi, solisque iustitię vernum gratiæ tempus, æquitatem iustitiæ, cum osculis pacis & misericordiæ, quibus iustitia & pax osculatæ sunt, floribus nuntiat Amigdalus prima ver, efflorescit primo, rigore brũmæ & siccitate transactis: ver constitutioque sanguinea sanguinis Christi, sanguinem enuntiauit ipsa Virgo fęcundissima mater, & non secus atque Amigdalę vulpeculis sunt excidio & internetio tenet Plinius libro.22.c.1.& Bercorius libro.12.c.2. Sacra Virgo fuit hæreticis horror, vastitas, & ruina, Ecclesia canit. Tu sola cũctas hæreses interemisti in vniuerso mundo: extirpasti hęreses cõfudisti, præcibus & meritis tuis illuminatis fidelibus, ad te enim hoc munus spectabat, & ex officio impendebat, quod esses mater Christi veri Dei & hominis simulque aduocata nostra, quod ne faterentur hæretici in varias hæreses inciderunt, cum tamen ijs honor tuus integretur & constet, & cũ vere mater esses veri Dei & hominis, hocq; daretur intelligi mortalibus te, hæreses eradicasti opere tanto extirpasti omnes, vocat enim vulpeculas hæreses, Spiritus sanctus. Canticorum.2.c. Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineas, nam vinea notra floruit: vineas congregationes fidelium, & Ecclesiæ statutos ordines, religionis, matrimonij cælibatus aliorũ, vineaque floruit nostra Virgo Deipara. Hærodem appellauit vulpem, Lucæ.13. Ieremias.5. Threni. Propterea mestum factum est cor nostrũ: ideo contenebrati sunt oculi nostri propter montem Sion, quia disperijt, vulpes ambulaberunt in eo. Tu autem Domine in æternum permanebis, solium tuum in generatione, & generationem. Vbi montem Sion vocat Ecclesiam quæ iam disperijt plurimis nationibus, propter vulpes & callidos hæreticos, qui caudis complicatis, æstuantis concupiscientiæ, igne conflagrantibus, religionẽ vastare & succẽdere sunt conati, appetitu & portione inferiori, cauda, vt Vulpes, canes, vẽtores cauda, secessu fœdissimo excrementorum inficiunt, fœtidissimisque excrementis fœdant, non secus ac vulpes ij colligatę caudis, appetitu & amore proprio, vt tandem in Dei contemptũ degenerent & prolabãtur. (Augustinus.1.de ciuitate Dei.c.6.) fructusque fidelium, vineæque floridæ Deiferæ Virginis floribus virgineis perpulchræ, omni ex parte integræ & perfectæ incendio & malitia deuastare contendant: concupiscientiæ æstu, &

malitia inquinantes reatu culpæ liberam Virginem omnino, Deique matrem illustrem Principis priuilegio voluntate, & concessa gratia, vulpeculæ natura paruulæ deteriores vulpibus maioribus natu, & grandioribus infestæ magis naturæ, cum quod minus pertimescamus de ijs, caueatque ideo minus quilibet, tum propter artes quibus pollere experientia ediscimus versutiores & deteriores. retulit, vt supra Plinius, & AElianus libro septimo, capite sexto vulpeculas deteriores vulpibus esse. Spiritus enim ignei, bilisque copia in ijs, quibus maiori abundant prouentu vulpes aliis animantibus, besicaque bilis amplior capatior, animanti stimulant magis contenta pusillo collectaque, quam si latiori diffusa complecterentur viuenti, quo deteriores natura. Iudicum. 15. Hæc eadem virga Virgo sacra hæreticorum, quæ in manu maleficorum, de vulpeculis cauda ligatis initur sermo, Draco credebatur, solumque Draconis conditiones subire, in manu Aaron & Mosis, iustitiæ & sanctitatis, ijs sacerdotio & principatu insignitis virga fuit efloruit, & quæ obliqua circumuoluta iudicabatur ijs, Dracoque serpẽs virga recta iustitiæ & misericordiæ symbolum extitit in manu Sũmi Sacerdotis Christi, Deifera Virgo directionis & rectitudinis, imperij & iurisditionis nostræ, virga in manu Iudicis in qua visitauit nos oriens ex alto, & cuius interuentu signatur cuilibet ius suũ misericordiaq; & clemẽtia notificatur hac ipsa, Isaiæ. 2. Egredietur virga de radice Iesse, & flos de radice eius ascẽdet, & requiescet super eũ spiritus Domini, ex hac virga egredietur flos Christus virgæ & Virginis huius filius, virga erit ipse, si virgæ filius est. Virgo sacra est virga virtutis Dei, in qua hæc omnia operatus est Dominus, virga iustitiæ in manu Domini, quæ alias, vt & omnes Draco esset. peccato originis; priuilegio libera & immunis, nobilis extitit volũtate principis, gratia plena, ex qua ortus est Sol iustitię Christus Deus noster. Hac diuisit Moses mare Rubrũ, vtebantur enim eadem adinuicem Moses & Aaron, Numerorum. 10. capit. fuit hęc virga in conspectu Domini semper & in arca fęderis eo loci dicitur, fuit sacra virgo in conspectu Domini, & in fędere cum Patre æterno, cui satisfecimus per Christum, fuit in pacto, in arca hac qua subterfugimus naufragium diluuiumque, non recessit a conspectu Domini, nulla interposita culpa: inter solem, filium, & Lunam hanc plenam, quibus eclypsis Lunæ venire alias

re alias solet culpæ opaci interpositione, ideo gratia plena, quæ est pulchra, vt Luna plena, cum manna filio alimento cœlesti in arca fęderis testamenti gratiæ & matris reseruato. Rubrum mare diuissit sanguinis filij, vt securi itarent mortales diuisit à filio sanguinem fluore iugi, in bonum hominum vt flueret, & mare vltionis nostrę ruinę & sanguinis, diuissit aquas ab aquis, & confirmauit, (ibidem dicitur,) ne fluerent aquæ, imo vt consisterent muri instar hac diuissę, ibi dicitur, ne nos obrruerent & absorberēt, hac virga fuere cōpressæ pręsse imo, vt securi possimus in terrā promissionis venire. Tum locus ille Psalmi.73. iis cóstat vbi 14
dicitur. Tu confirmasti in virtute tua mare contribulasti capita Draconum in aquis: tu confregisti capita draconum, dedisti eos escam populis AEtiopum. Tu dirupisti fontes, & torrentes: tu siccasti fluuios Ethan. Confirmasti virtute tua mare, detinuisti diuissas aquas, sustinuisti, firmasti ne fluerent, & muri instar circunuallasti. Numerorum. 20. capite. Et confregisti capita draconum in aquis, vbi maior videbatur eorum potētia. Diximus dra cones in aquis expectare Elephantos, quorum pondere solent collidi, animantia illa quę aures obturare nequeunt, vt de Elephanto diximus; in aquis, in aflictionibus, eos qui audiunt Verbum Dei, audientes adhuc, non solum surdos, eos imo qui aures infarcere nesciunt in aquis insiliunt, quod maiorem cognoscant potentiam inibi, maiusque robur sibi addesse, mole vastissima su portata aquis, velociusque huc & illuc vertantur, moueanturq; vt fugiant & prosequantur hostes, hic vbi erant validiores in aquis in deliciis & voluptatibus, in vditate vitiorum afluentia & copia, austeritate paupertate, pœnitentia promulgata Christus asperitateque, contra ac leges carnis ferebant, hic vbi concupiscientia ęstuabat mediisque aquis ea erat ignis potentia conflagrabat, confregit eorum capita Christus Elephans ille, qui nulli tenetur flectere genua, vt non flectit Elephas, æqualis Patri secundum diuinitatem, minor Patre secundum humanitatem, Elephas tum hic diuinitatis vi, eius virtute confregit capita Draconum in aquis baptismatis sancti, confregit peccatum mortem, Draconum capita, quibus feriunt mortales, in aquis vbi Dæmon Draco potentiam maiorem videbatur exercere, in aquis, in aflictionibus, in laboribus, intraberunt aquæ vsque ad animam meam: de aflictionibus dicitur, fecit iu-

gum luaue,& amaras aquas deserti potabiles,dulces,salubres,in aquis in laboribus,quos tulit Christus in morte. Capita Draconum peccati inferni voracissimi & dæmonis fregit quassauit in aquis: vltra confregit hac virga Draconum capita, Virgine deifera,qua primo peccatum desiit,infernus,culpa:in aquis illuuionis vniuersalis dilubij,culpę efluentis in posteros Adæ origine, qui aut supposito diuino non coexistunt, aut priuilegio non excipiũtur epicheiaque Principis. Ipsa contriuit caput,vt dictum fuerat Geneseos.3. aut ipse contriuit cum ipsa contriuerit. Contribulasti primo hęc capita Draconum,promisionibus factis, spe data in lege scripta,cõfregisti postea lege gratiæ promissis acquiescẽs plenitudine scripturarũ,te hominibus immisso Deo homine. Tũ ad literã Pharaonis & aliorum Principum Duces,capita Draconum,instrumenta & ministros confregisti contribulasti in aquis, vbi prius adhuc contribulasti,vt conuerterentur,quos, cum duritie cordis obsisterent confregisti postea. Capita vero Draconum confregit mundi,peccati,mortis,vt gemam Virginis sacræ eliceret,non caudam Draconis,non vltimum, non mortem disiiciit, mori enim non recusauit,nec Draconis vltimo affligi, sibi nec matri pijssimæ inhibuit nobis datus, vt morte vitã compareret, hominesque vt summo amoris vinculo necteret, omnia in prætium eorum cum erogasset,vt quantæ essent ęstimationis mortales sciscerent,& quæ Deus expetit ab eis,quanti essent percallerent,Dei amicitiam & amorem,vt intelligerent Dei morte vitaque digna,matrem vero mori voluit,cum vt verus homo crederetur,veræ fœminæ proles mortalis,ipsa natura vt reliquæ, tum illi vt maius præmium addesset,& si peccato libera, voluit mori.capite peccato omni immunis,percussitque in aquis Dracones eorumque capita ibidem confregit, vt esset Draco vtilis suo mor sui(patet supra,) est memoria peccati vtilis nimis maceratusque Draco aquis lachrymarum,vulnera persanat quæ infligit ille, vt de peccato damnaret peccatum. Paulus ad Romanos 8.capite. dedisti eum escam populis AEtiopum. Diximus in AEtiopia frequentissimos esse Dracones, & vastissimæ molis,inusitatæ magnitudinis, his vtuntur AEtiopæ in cibos capite resecto & cauda,tam è marinis quam è terrestribus,imo & in morsus eorundem,carnibus eorum vesci salubre iudicauit Solinus in Polistoria capite 33. Galenus. 11. de simplicium medicamentorum viribus,ca

bus capite de Dracone marino,& 3.de alimentorum facultatibus capite 4.Edoardius libro 6.capite.118.Bercorius libro 10. capite de Dracone Opianus alij: Solinus, AEtiopas lingua extracta, cauda recissa,impune Draconibus vesci legit , & in refrigerium æstus,sanguinis potu Draconis marino vti, imo bile semota & felle extracta edere quodcumque animal quod sors obtulerit, hos vocat Solinus Pamphagos,quos cap.34. docet vesci serpentibus Draconibus alijsque omnibus animantibus innoxie ob cōditam eorum ipso opifice peculiarem naturam summo.miratur, ergo vates sacer eo loci,summam Dei prouidentiam , AEtiopis adhuc gentibus ferinis & barbaris,sine cultu & lege, sine obseruatione non defecisse,illis imo in alimenta & cibos præparasse Dracones,quibus,vescantur salubriter,sunt ea in regione , salubria & innoxia,venenata alioqui animantia,aut noxia minus(eo loci est videre)cōquasatis enim reiectis extremis medio salubri, inolescunt ibi eo victu reptilium degentium incolæ in aquis,quibus degunt in illa prouincia reptantia præcipue & communius omnia,ęstu nimio regionis sese vt temperent illis remittantque ignē vt Solinus eo loci vult,diluto veneno & remisso loci vditate & refrigerio,quod etsi minimum adsit Draconibus omnibus est ea in parte minus adhuc:vt sit populis AEtiopum esca & alimentum incultisque illis & Barbaris,quibus nec defecit Deus alimento,aut doctrina sufficientiaque legis. Confregisti ergo capita Draconum in aquis & dedisti eum escam populis AEtiopū, ad literam potentiam Pharaonis,potentiumque subuertisti imperium,superbiam capita,dedisti eum escam populis AEtiopum,idolatrię & Apostasiæ,quæ iis enutriebantur fouebanturque Draconibus.Tum in escam hos relegasti populis AEtiopię inferno nigro,obscuro,fœdo,& horrido, vltra AEtiopiæ fœditatem denigratis,fędatis,quod essent qui sicut cremium aruerunt, lumine fidei extincto nigricantes,candore amisso iustitiæ titiones facti carbonum instar,terra vallati obducti,terrenis restincta fide,sufumigij & fętore fidei extinctę graueolentis,molestissimo conscientiæ morsu,non experrecti fumo graueolenti luminis obrrutæ, denigrati suffumigio fidei sine operibus,dicti esca AEtiopum,fomentumq, idolatriæ,tum peccati capita,mortem culpam pęnam esca inferni,& AEtiopiæ Dæmonum subigasti.Vocatur Pharao Draco magnus ab spiritu Deo.Ezechielis 29.c.iis,in anno decimo,de

cimo mense. decima die mensis. factum est verbum Domini ad me
dicens. Fili hominis pone faciem tuam contra Pharaonem Regẽ
15 AEgypti, & Prophetabis de eo, & de AEgypto vniuersa, loquere,
& dices, hęc dicit Deus Dominus. Ecce ego ad te Pharao Rex AE
gypti, Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum, & di
cis meus est fluuius, & ego feci memetipsum, & ponam fręnum
in maxillis tuis, & aglutinabo pisces fluminum tuorum, squam-
mis tuis, & extraham te de medio fluminum tuorum, & vniuersi
pisces tui, squammis tuis adhærebunt, & proiiciam te in deser-
tum, & omnes pisces, super faciem terræ cades. Vocatur Pharao
Draco magnus iuxtaque naturam animantis liquent hæc omnia,
qui cubas in medio fluminum tuorum in deliciis in voluptatum
affluxu afluentiæ medio, in deliciis, vitiorumque humiditate su-
perflua, est humidi termino proprio non circunscribi, aut lege vè
morigerari docuit Aristoteles. 2. de ortu & interitu ca. 2. solum-
que alieno arctari, vi quasi & violentia, sese excedere & traiice-
re continuo tentás, Superbiæ Draconis immitatrix, qui dicis ego
feci me me, mea sunt flumina Lucifer alter qui sibi adscripsit ac-
cepta & gratiosa, propriæque naturæ debitum reputauit, vitiis
squamis excrementorum copia ex alimento confectis, qui gen-
tes illicis subditosq; inficis vitiorum illęcebris & philtris, squa-
mæ in aquis splendent magis, afluentiaque rerum vitia eminent
firmantur. Draco marinus splendore squamarum pisces allicit,
inuitatque quos postea aculeis venenosis transfigit dificit & la-
cerat, quorum quibusdam vtitur in presentia, in cibumque ac-
ceptat, quosdam in posterum aculeis suspensos reseruat dolore
nimio & veneno aflictos, atrocissimam inferens mortem & cru-
delem, irretitis pulchritudine oculorum & squamarum splen-
descẽtia allecti, armatus aculeis locis adductis colligitur autorũ,
Pharao vitiis plenus lege solutus atrahebat reliquos vt simul cũ
illo inquinarentur, inficerenturq;, eo capto Dracone simul cũ il-
lo pisces aculeis infixi venient, & cum Pharaone populum trahe
re in siccum minatur, de aquis afluentię rerum, Deus ipse, hosq;
in superficiem terræ proiicere in siccam terrę faciem, vt sint aliis
exemplo, terra adhuc non oculi aut abdi sinet, esca volatilium dę
monumque AEtiopiæ inferni vt sint, propriis vitiis, opulentia, po
tentia, terrenis, irritis, inualidatis, quibus oculi & abdi quominus
vltioni pateant non poterunt, in desertum in remotissima adhuc
in AEtio

in AEtiopiam, vt sint omnibus gentibus, exemplum, monimentũ: esca & alimentum virtutis sunt pœna & præmium. Terrestris Draco & aquas subit frequentissime ibiq; degit, Elephantos captans, & pisces euorans eisdem locis extat, squamis exornatus, & aculeis quibusdam, quibus elucentibus pisces congregat, splendore concitat & circunuenit. Tum in somno Mardochæi intelligitur cur Draconum simbolo voluerit vti spiritus Deus. Ester. 10. & 11. c. Vbi hæc continentur. Et ecce duo Dracones magni parati cõtra se in prælium hæc. c. 11. 10. vero hæc Mardochęus. Duo autẽ Dracones. Ego sum & Aman. Viam spiritus intercipere tentat Draco nexibus dum pugnam agræditur, aut cum Dracone bellũ init aut duellum, cum alijs gerit, vt de Elephante diximus, suctuq; allicere aues ad se aeris tractu qui est spiritus respiratione tractus, Mardocheus & Aman, non secus atque Dracones dimicabantur de via spiritus recludenda suspensione patibuli. Iustè Mardochæus Dei iussu & inspiratu, propter scęlera Aman, ille iniustè propter malitiã inuidiã & liuorẽ insontis Mardochæi, pręualuit innocentia & in patibulo quod parauerat Amã Mardochæo, suspẽsus ille est via spiritus cõclusa, suspẽsus discessit, Dracoq; Mardochæus Draconi Amã, spiritus viã interclusit, tũ Dracones vocãtur, quod quilibet alterũ, minabatur cauda morte & vltimo sui, ictu caudæ Dracones plus multo capite feriunt & ictu, quam rictu diximus.

Naturalia plurima Draconis complectens, sensusque cum literales tum misticos.

CAPVT III.

DAnielis locus non minus hac natura animantis consistit c. 14. Vbi legimus. Et erat Draco magnus in loco illo, & colebant eum Babyloni: & dixit Rex Danieli: Ecce nunc potes dicere, quod iste nõ sit Deus viuẽs? adora ergo eũ, dixitq; Daniel Dominũ meũ adoro: quia ipse est Deus viuẽs. Tu autẽ Rex da mihi potestatẽ, & interficiã Draconẽ, absq; gladio, & fustè, & ait rex do tibi. Tulit ergo Daniel adipẽ, & picẽ, & pilos, & coxit pariter, fecitq, massas, & dedit in os draconis, & diruptus est draço, Cũ enim glutinosa hęc essẽt & viscida obturãtia 16

& replen-

& replentia nimis, adeps glutinosa & oleosa substantia qua pollet, rancida præcipue dum est, instigante & irritante guttur natura nimis sensile & ferens minime eorum quę viam spiritus obturare valent & impedire, eius semper solicita muneris quod tanti interest ad vitæ tutellam cordisq; refrigerium, collum inquam alioqui strictissimum vasti animantis, vnctuoso aereo tenui & viscido, opplente, pice viscosa & tenacis naturæ cum adipe eliquata semel hærescensti, pilis quod humore distentis nimis dilatentur vt repleant, longitudineq; circumuoluantur adeo, vt deplicari non possint è loco irretitis semel, irritentque nimis stimulent disectis partibus sectionis, acutis factis disectu in tenuibus magis sectisq; semel, coniunxit infarcientia nimis, quibus & obturamus ea, quæ tenues liquores tenēt, vt nō posint extra fluere præcipue in vasis ligneis & alijs porosę substantię, obtulitq; ideo Draconi naturæ voracissimę, dracones dicti à quo Tragones eueniūt dicti ingluuiosi homines idiomate Hispano, è græco τραγο trago aut Hircus gulosus, vorax, mors quod omnia deglutiat illa *trago dela muerte* dicitur, vt & Draco inde animās, difficillimi anhelitus dipsneū natura & respiratus parcissimi, strictissimi oris fistulæ instar, vt diximus, Enare animal, cui oris & nariū loco, plicata foramina ad sunt molis ingentis vastitatis immēsę, calidissimę & æstuāti naturæ: (patet superius,) cū hęc solū habeat quibus respiret illud, nō suffectura animāti tāto, vtraq; impedita respirationis via, glutino illo viscido & crasso, diruptus sit Draco, detento spiritu, nimio tracto conatu, tāto æstui tussi concitata animantis & lancinno, pilis & rancido eleoso stimulantibus gutturis sensibilissimam regionem: hinc inde distentis præcordijs, vt aerē traherent in cordis refrigerium, non excluso postea infarcta via impedita & obstructa, glutinosoillo, quo crepuit medio corpore, distentus spiritus violentia & impetu agitato, scimus enim detentum flatum & terręmotus tremendos excitare, magnos montes subuertere, abrumpere animātia medio, id docent tormenta bellica, cluso & impedito exitu agitato spiritu: coxit vero, vt in crassarentur amplius, glutinosaque vt fierent illa magis, incrassat, coctio, & viscidiora facit quę coquuntur semel, ducuit Aristoteles 4. meteororum, cap. 2. 3. Galenus. 1. aphorismorum aphorismo. 7. quę renuntians Spiritus Deus subdit, & dedit has masas in os Draconis: non in ventrem, in os scilicet solum, glutinosa enim & viscida

viſcida non potuere os tranſcendere,in ventrem vè prolabi æſophagum aut pertingere,gutturi imo affixa Draconem ſuffocarũt, ore enim agitur reſpiratio,naribusq;,aer in os venit prius vt in guttur proueniat,cum tamen auide Draco hæc deglutiſſet, pinguis & adipoſſæ ſubſtantiæ natura cupidus,quod relaxet & dilatet illa ſicca & ſtricta,ſtructura innata complicata ſaporeq; illectus ſibi placido,grato & ſuaui,vnctuoſo, quo ijs vtitur cupedia nimia vt ijſdem locis fertur,hæc traxit ad fauces caputque laringis,quas cum concluſiſſet viſcu,orificijs obſtructis glutinoſa rerum congerie ſuffocatus obijt,laringis capite infarcto,internetio, quantũ iubari natura rerũ potuit,miraculo tamen obrrutũ Draconem,ſe ſe ipſis his internetioni tarde ſuffectura. Lacheſim narrat Apuleius Cerberum occupaſſe maſſa viſcida & tenaci infernum ingreſſa ,negotia Veneris & Proſerpinę ſollicitantem,naturis rerum fabula conficta,vt veris rerum naturis fabuloſa ſuaderent,efigie ve mentita veri,mendacium occuleretur. Eſt auidiſſimus Draco ſanguinis,(ſupra retulimus) Adeps vero ex oleoſo ſanguinis fit ſupernatanti & pingui,concreſcente frigore & coctione genito & ſuborto,adeps concretum ſignificat pingue , & hoc frigore ſiſtit,cum calore perficiatur prius & depuretur liqueſcẽs, poſtea congelato in partibus membranoſis corporis, natura frigidioribus reliquis,oleoſo & pingui concreſcente , docet Galenus 3. de temperamentis,& alibi;hinc adipem expetit,quod ſit ſanguinis pars prior & elaboratior aerea& leuis,ſublimior,ſuperior,aerem non minus optat quam maxime,aereasque aues allicere ſuctu ſuperbus ille,natura & malitia ſuperiora deprimere obtentat,in ſuosque relegare vſus in ventrem in propria ſibi, alia vero deglutit ſimul vt deglutiat adipem,vt illo Danielis pilos & reſinam:ijs ipſis ſuperatus & victus,ſine fuſte gladio,vt promiſſit Daniel,ſic ſe ſanguine replent multoties Dracones vt eo ebrij venentur,ex aereo quem ebiberunt potu ſanguine, flatibus ſpiritibus eleuatis plurimis,capite grauato & pleno obſtructis vijs vaporibus illis ſanguineis animantium, vini inſtar, diſtentioneque maxima facta medio corpore vt dirumpatur flatibus ijſdem.ictu enim impulſu & diſtenſione crepuunt multa,aere concitato concluſo,impetu & vehementia,vt crepuere qui Paralipomenon. 2. capite.15.ad petram collidebantur. Crepuit imo Iudas Iſcariothes plenus ſanguine Chriſti,& pretio ſanguinis,iudicio ſibi mãducato

ducato & bibito,non diiudicans corpus Domini. Draco ille periijt suffocatus adipe fruméti & sanguinis, picem & fœditaté peccati simul deglutiens,pilos,vitiorum longitudinem consuetudinis & habitus,eisdemque misere obcrepuit,medio corpore, vétre & præcordiis mollitie molliori parte vbi ossa desunt,& solidum, firmum,& stabile destitit fidelitatis,impetu enim facto in pectore & pulmonibus,præcordia abrumpuntur, medium corpus inter inguina & alas, medio trunco & busto mollibus præcordijs diruptis ventriculo & ventre abtruptis, hoc corpus dicitur præcipue in animátibus,docuit Aristoteles de cõmuni gressu animantium.c.2.Non secus dirumpuntur Dracones illi, qui rerum affluétia distenduntur laxantur,adeo replentur adipe, & abundantia,vt crepent medio corpore,dirumpanturq;, sese conti nere impotétes quos nequit propria capere pellicula,imo vt molles & humidi,modo & termino carent Psalmo.21.Sicut aqua effusus sum & dispersa sunt omnia ossa mea.humidus proflui vltra terminos,aquæ instar vltra legem & rationis proprias hominis metas,& 72.Mei autem pene moti sunt pedes:penè effusi sunt gressus mei:tum pice tenaci & téporalium rerum glutino,pilisq; & rebus extra hominis integritatem & substantiam, accidétibus extrinsecis,apparentibus rebus detenti, medio crepunt corpore,appetitu medio inter rationem & naturam animantiũ. Christi sanguine diruptus est Draco inebriatus,hausiit sanguinem fugiit vt postea copia & virtute abundantia dirumperetur(vbi abundauit delictũ superabũdauit gratia Paulus) Dęmõ infernũ,&mors. desiere. suscepit enim mors vitę alimentum quo mors periit defecit commutata in vitam,cum vitam edidisset.Ego sum via veritas vita,Christus:mors ergo cum vitam ingesisset Christum,periit
17 illa vitę methamorphosim passa,Deuteronomi.32. sic dicitur ingratitudinem sępius à Domino castigatam populo repetens referens supplicia quibus puniuntur beneficii immemores. Fel Draconum vinum eorũ:& venenũ Aspidũ insanabile.de veneno Aspidis.c.de Aspide diximus,quod insanabile sit cuiusq, Aspidis tale venenum,fel omne epotum inebriat sensum remittit & obscurat,memoriam adimit &hebetat,quo antiquitus(supra diximus) myrrha vino permiscebatur,vt ignea natura & fumida,simul cũ aliis caput replétibus obstrueret caput, repleretq;, & apoplexiæ modo sensum partium aboleret quominus tormenta sentire possent eo

ſent eo potu parati, potus enim, tum & modo parantur morituris quæſtionesq; paſuris, torturas tormenta ſuferturis, crucifigendis, ſuſpendẽdis, vt minus doloribus extorquerentur, rũ ne animus diſtraheretur cruciatibus ſuperaretque vires pacientiæ, & mens minus integra compungeretur minus de delicto commiſſo diſtracta. Chriſtus vero cum guſtaſſet vinum fele miſtum Matthæi. 27. cap. Noluit bibere oblatus quia ipſe voluit, ferreque mortem & dolores cum vellet, quæ hęc poſſunt retardare reſpuens aut imminuere, quouis modo guſtauit tamen, vt adhuc moleſtiam illã non ſubterfugeret at non bibit, ne eſſent impedimento doloribus & crutiatibus: fel ergo inebriat memoriam hæbetat, qua accepti beneficij recordemur, præcipue Draconis calidiſſimi animantis fel, quod ſanguinem Elephantis expetere diximus, quod ſit frigidus Elephas melancholicumque animal, vt colore actionibus & alijs patet, ingenio & viuendi ſolertia; bilis fel Draconis, ingratos reddit ebrios, extra ſe ducit homines, extra rationem, fel ergo Draconum vinum eorem, vt in pœnam delicti amplius obliuiſcantur eorum quæ liberaliſſima munificentiſſimaq; largi conditoris manu recepere, vt grati offendere illum recuſſent, potabunt enim pro vino, quod memoriam auget ſiccitate & calore, docuit Galenus. 3. de locis affectis latiſsime à quo poſteri, fel Draconum quod imminuit ebrietate & repletione rerum fugatium, Abacuc. 2. Ve qui potum dat amico ſuo, mittens fel ſuum, & inebrians, vt aſpiciat nuditatem eius, fel ſuæ obliuionis inebrians vt aſpiciat nuditatem inebrians vt nõ teneri obligationis vinculo epotantem credat ille videns nuditatem eius. Ieremias 3. Threnni. Circundederunt me felle & labore, ædificauit ingiru meo, quaſi in mea venit, & depredatus me ædificauit, & circundedere me felle ſuo, ſanguinem meum exoptabant. ingratitudine & obliuione acceptorum beneficiorum & me oblitum laboris & afflictionum rerum fugatium, vorare curabant ſanguinemq; exugere Dracones ij, fele effuſo prius in me, inebriat fel, ducitque extra ſe hominem, tum ſitim multo maiorẽ auget potatũ ſemel, ſic ſiti inextinguibili torquẽtur ingrati efræni appetitu, & inſatiabili, in pęnã ingratitudinis: ſunt ij declinãtes in obligationes quos adducet Dominus cũ operãtibus iniquitatem, permitteq; inebriari fele hoc oblibionis beneficij accepti, eſt fel Draconis amariſſimum inter omnia animantia, quod calidiſſimus ſit Draco ani-

co animans, calidiorque succus fel, bibent ingrati amarissima, selque Draconum, amittent enim ob ingratitudinem accepta, est vero amatum magis, durius multo possessionis amissio, quã non habiti actus priuatio, Ecclesiastici.c.25.sic. Commorari Leoni, & Draconi placebit, quam habitare cum muliere nequam. de Leone serpente locus extat, quod insidias paret magis animantibus reliquis, adhuc quiete maiori & tempore placatiori magis, quando omnia silent & quiescunt, hunc insidiari monstrauimus fraudes parare, insidias tendere cautelosus versutus serpẽs, parat Draco animantibus maioribus adhuc Elephantis cęli auibus astutissimus, auditus acerrimi & visus acutissimi; hæc in alia dissimilis naturæ animãtia sæuiunt liuent, irascuntur, rarissime vero in eadem speciei eiusdem, nunquam quasi, mulier vero nequã in maritum sæuit, surgit, irascitur, in hominem naturæ eiusdem speciei vnius proprium, mansuescunt consuetudine Dracones frænãtur maxillis, serpentesque omnes fere mitescunt, mansuescit vero nunquam mulier, in maritum irruit, parat insidias, iurgia mouet, iras, rixas, non quiescit, non frænatur, non sistit. Est ergo facilius Leoni, & Draconi serpentibus commorari, quam mulieri nequã, obediunt, hæc multoties homini parent, cum illo quãdoque amice viuunt sistunt, quiescunt, vt non irascantur amplius & sæuiãt non sistit mulier quiescit, aut satiatur vnquam. Iob.30. hæc continentur. Calamitatem, & miseriam suam deplorãs. Frater fui Draconum & sotius structionum. fui pomorum auidissimus, non secus ac Draco est natura, expetiui pomum in Adamo, quo dicitur fui. maledicitque diem ortus, idest maledicit de die ortũ, culpæ reatu ortus sum ac si diceret in reatu acerbissimi pomi, quasi eiusdem naturæ essem & cupediæ cum Draconibus, quibus à primo ortu adest pomorum auiditas, sic ortus & natus sum in pomi desiderio Adami, frater Draconum originali culpa, appetitu peruerso, caudæ innitor elatus superbus prius cœlestia vorare pręsumo memetipso, eritis sicut Dij, Pharao alter, terrenisque caducis & fugacibus hæreo, sanguinis auidus, vltionis vindictæ passionũ, altiora peto & suctu superbio, altissima quæque superare tento: vanitatem ventum inspiro & ad me allicio suctu, accerrimo visu curiosus & auditu acutissimo Draco, alios inficere auditu tento Elephantes adhuc & robustissimos quosque, qui humeris põdus iustitiæ sustinent, in peccato ortus, vt in veneno Dracones lento & te-

& tenaci recocto igne æstuantis naturæ, quod omnibus heręscit, in veneno viscerum interno in Deum, & externo in proximum peruersus, bilis & fellis torridæ intus recoctæ & mortiferæ, & si enim morsum parum venenosum inijciat Dracones, intus vero venenosi magis sunt animantibus reliquis visceribus & internis: macula enim peccati infectus visceribus & interioribus, externis fędus non minus natura labefactata ortus, frater eorum fui. Et socius struthionum deglutibam serpentes viuos, nō mortuos. vt strutio facit, & ibis supra, cum adhuc Christo, non essent superatæ serpentes, mors infernum, dæmon, passionesque nostræ, & venenosa ingerebam viua hæc. tum ferrum, ignem, non pertimui ingessi vero, nec versatilem gladium igneum Angeli paradisi custodis exhorrui, vt me substraherem à peccato, commutaui imo durissima quæque, mortem ingessi pomi esu, defecit virtus commutandi mortem & conficiendi durissimum id alimentum, vt Draconi deficit pomis superādis, quibus dum se replet ille cō fugit ad lactucas siluestres ijs expurgatur amaro illo expurgatiuo vomituq; reiicit, quæ superfluè ingesserat: Deus iussit populo lactucis aggrestibus vti, cum agno simul, & panibus azymis, Exodi 12. & Numerorum. 9. c. nausea pomorum Adami Hæuæque infestato, lactucis amaris siluestribus, Dracones vitant satietatem pomorum nimiam ijs, expurgant enim amara detersiora virtute vētriculum ventrem, & venas primas, vomituque reiectant succos glutinosos, & crassos infestantes ventriculum, nauseamque inferentes, crassitie & glutinosa substantia. Galenus comas absinthij laudat aloem & amara queuis. 2. per locos, & metho. 8. c. 4. statuit Diascorides libro. 2. c. 125. à quo, & Galenus & posteri, lactucas siluestres amaras & detersiuas, purgatiuasque humorum crassorum, visui aptas constituit, vltraque venereos appetitus coercere, flatuū vētriculi discusione, vt eo firmato euomere sit facile esus pomorum vt recordarentur, lactucis vti præcipiebat lex, tū quod Agnus crassos generet succos & glutinosos, ideo azymo pane sine fermento detersiua virtute prędito & exiccādi potētia illustri, celebri, leui & fecile coctili, lactucisque iis expurgantibus incindentibus vti iussit quantum ad naturam spectabat, illa pręcipiens symbolo, & hæc non omittens natura, quando simul cū ijs quę ad animi culturam attinet esse possunt, tum agnum in lacte matris decoctum prohibuit edēdum, Deuteronomi. 14. ne fri 20

gidius crassiusque fiat alimentũ, viscidius & tenacius, lacte frigido agnoq; viscido & glutinoso, septuaginta legũt Agnũ, vt nos legimus, nobis enim est agnus qui Iudæis hædus, hædus enim recẽs natũ significat ouis fętũ & arietis, immunda sorditie & mucore plenũ, Agnus vero iam Patris vestigia insequentẽ innocentẽ & obsequentem facile, & si hædi nomine capræ fœtus alias intelligendus veniat, Agni vero nomine ouis mitissimæ, & innocentissimæ partus. Quo præcipitur eo loci, & Exodi. 23. nõ coquere hædum in lacte matris. vltra sensu spiritali, ne Christum Agnum coquas dissoluas in lacte matris, suppositumq; illud diuinum verũ Deum & hominẽ, in lac dissoluas ne resoluas in lac in naturã ex lacte, in humanitatem imo & in diuinitatẽ simul non in lac solum; ne sis vitiosus, fretus lactę matris Deiparæ, Christum in lacte matris ne coquas, offendas, & stimules, irrites, nec sit tibi matris piissimæ lac maternitas ve, condimentum occasio, abusu irritans Christum vorãdi legem & pręcepta, nec lac matris sit, in quo Agnus coquatur & irritetur, ne qui eo lacte vtebatur amice in homines, postea acido illo malitia mortaliũ, vtatur rigide irritatus
21 lactis abusu. His cõsistit locus Ieremiæ. c. 14. miseriã, famem, populiq; afflictionẽ deplorans, ob cõmissa scelera, & patrata flagitia, inquit. Onagri steterunt in rupibus extraxerunt ventũ quasi Dracones, & defecerunt oculi eorũ, quia non erat herba. Asinos siluestres alimẽti defectu deperiisse docet, cũ tamen ij aliis animãtibus melius inediã ferant, & annonæ defectum hyperbole quasi miseriã & calamitatem populi ostendens eorũ exemplo, qui & si omnia peragrent veloces & faciles pabulo destitui periere, imo æstu defatigati, incẽdio terræ squalore, rupes altissimaq; loca subiere, ventũque traxere sicut dracones quos mõstrauimus suctu aues volatiliaque quasi amatorio philtro ad se allicere, innixos caudæ, rupibus altis, reliquo corpore erecto & celso in aere distento. Defecerũt oculi deficiunt primo fame & corrugãtur, marcescit viuida eorũ splendescentia, exoluta spiritali substãtia splẽdida & lucida facile dissipabili: visus deest primo esuriẽtibus ideo & famelicis alimẽti inopia, vt copia, infestãtur fluxionibus prius lachrymis & fluxu; docuit Hyppocrates. I. prognostici sect. 3. & Galenus ibidẽ, Arist. 4. proble. sect. 3. & pauuli defectu, tristitia infestato, corde cõpresso, ad se euocãte męrore sanguinẽ & spiritus, vt præsentia alimẽti & cupiditate exhilarat distẽditur dilatur. e

tur effundit succos in caput oculos, & externa animãtis, vt oculi crescãt iis emissis corde extẽso: hinc defecerũt oculi, quia nõ erat herba fame & tristitia; cauda magnos superat Elephãtes & terrestria, cauda dirũpit, nodis, & flexibus, ictu, cœlestia capite impetit trahere rẽtat, rictuq; offendere carnales, cauda & apppetitu cõcupisciẽtia erũpit, spiritales capite superbia elatione supereminẽtia animi: quos dũ viciit capite & superbia ligat cauda, vt in appetitus & carnis passiones prolabãtur, in vẽtrẽque draconis veniant, volãtes aues cœlestes alioqui, philtro & amatorio passionũ irretitæ. Hinc draco ille Apocalypsis. 12. c. ruffus erat diximus & 22
dracones esse natura ruffos, habebatq; capita septẽ. Hoc mõstrossum erat, vt & alatos inueniri dracones, & pedestres, decẽ obtinebat cornua mõstrauimus eminentias, & tubercula carnea supra oculos cõsita cornuũ instar draconibus adnasci. Tum diademata retinere septẽ eo loci dicitur, Iubatos dracones Christatosq; esse attulimus, tot autorũ scriptis, inueniũtur hæc in draconibus plurimis natura vitiata & euersa. capita septẽ, vitiorũ erãt, diademata septẽ, vt imperiũ vniuersale inquouis vitio notaretur. Est diadema signũ imperii & monarchiæ absolutæ inquouis vitio, ac si solũ esset quoduis monarcha vnus, bellua multorũ capitũ, decem cornua, quibus ventilauit siriã & peccatores, præceptis decẽ decalogi, examinauit illos iis lusu iudicis ventilauit, vt in ignẽ reiciat paleas vstiles iniustos, executione, sententię Agni Iudicis iam Leonis, caudaq; trahet tandẽ: prius capite agressus cœlestia, superbię capite, stellarũ cœli tertiã partẽ spiritualiũ hominũ doctorũ, eorũ qui in spiritali vniuerso, cęlũ exornant fulgentissima sidera, astra, luminaque aliorũ, trahet cauda & passionibus carnis, prius capite & superbia infectos quæ omnia iuxta naturã animantis elucescũt Apoca. 19. sic de dracone hoc. Et apprehẽsa est bestia, & cũ ea pseudopropheta, & viui missi sũt ij duo in stagnũ ignis ardẽ 25
tis, & sulphuris, vt pœnæ magnitudo notaretur, draco enim vt Galenus refert 9. simpliciũ. c. de sulphure, odit maxime ignẽ, & sulphur aborret natura, ꝙ cũ strictissimæ respirationis sit, extorqueatur nimiscalore addaucto, & fumossa sulphuris exhalatione, fumo instigatus, quib⁹ furit & suffocatur calidissimũ animal fumo alioqui plenũ & incẽdio flagrãs, nõ minus draco hic monstrossus Dæmon, sulphur odit fugit & pertimescit ignemque, quo exorcistæ Dęmoniacos prius sulphure suffumigãt quã dęmonẽ pellere tẽtẽt

Sprēget docet.3. parte mallei maleficarū, quod Dæmon cū solū agat aplicando actiua passiuis, & mediis naturalibus causis, imo non agat ille intrinsecas mutationes rerū, sed quæ agant solum aplicet, vt late supra, ignisque sit actibior omni natura corporea corruptibili, & sulphur actibius omnibus aliis mistis substantiis, vt pote quod metalla transmutet fermentet, possunt hæc sic corpora disponere, parare sic, vt dæmon non possit causas agentes inuenire naturę quæ has vincant & superent actione, quo opere frustratus deserat discedat, est enim illum discedere opere frustrari transeuntis aplicitæ causæ, cum ea loco moueatur causa qua in loco est, corpora vt fugiat actiua hæc, tum quod ligetur natura liberrimus, solū hęc duo imperfectissima corpora intelligere, quibus extorquetur eleuata natura horum agentium, & modo addacto quo spiritum crucient, & extorqueant, à naturæ magistro: hinc hæc fugiunt pertiment, quod corruptibilior ignis sit voracior, corruptiuaque magis causa naturæ totius sulphur, & quod corrumpat sensus naturæ corporeæ omnis perfectior pars excelsior, supponaturque materia metallorum omnium vt fœmina adultera & meretrix viris variis quod sit imperfectius & quasi naturæ nullius, cum facile aliis subiiciatur naturis, his duobus imperfectis adeo cum aligetur, mente vrgetur & angitur, quę habet odio & respuit ille, petunt postea exorcistę præcibus sacris iis factis & gratia data desuper, dæmonium fugare inepto facto corpore quo minus agat ille causis applicitis, tū ne reddeat, vt perfectè liberetur homo, & vt non impediatur opus illud ignis & sulphuris, vitiis & peccatis dæmoniaci, & tandem vt manifestentur opera Dei, sitque aliis exemplo, gratiasque Deo reddat, præcāturque ne hominē, etiam si non posit alterare intrinsicè nisi causis actiuis mediis, motu locali ne perdat se solo, ideo suffumigio facto, præcantur & petunt a Deo perfectum opus, & vt ea quæ natura nequit vltra perficiat.

Conditiones Draconis retinens ex ijsque Tropos.

CAPVT IIII.

24
Dnascuntur germina varia hærbæ & plantæ tergoribus Draconum, quibus occulti & abditi incauta animantia & impræuissa cōprehendūt & arripiunt, vt vbi alimētū & requiem sibi pollicebātur mortē accerrimā vene-

venenum excidium parant: summa malitia animantis, vafritia, & calliditas quod vitalis alimenti specie mortem infert crudelem, eorum Icon, qui falsis & mentitis doctrinis, verborũ specimine floribus, fucatione subdoli & versuti, mortem excidium parant, vulpeculłæ fallaces, & Dracones florentes malitiam venenum cum expuant inficiantque dolo & artibus simplices & imparatos: vltra & sub bono apparenti venenum dæmonis latitat, sub floribus & germinibus pulchris, anguis in herba: sunt corrupti scelerati homines proprio sanguine, alimentoque proprio vitia qui sustinent conserbantque virentia & viuida, Draconum instar quieti medio vitiorum tumultu, filiorum & familiæ expensis sanguine prodigalitate nimia, externa altera alia a se qui fouent sanguinis proprij sumptibus, vt sint postea sibi oneri & excidio tandem, vitæ alimento absumpto proprio, continuo suctu, vt Draconibus venit, contigitque nimio haustu sanguinis Elephantorum interire & dirumpi, & adnatis virentibus innata alimonia destituti, ijs altis profundas immissa radices, ęsca confecta & sanguine animantis absumpto in extrinseca erogato proprio, deffectu alimoniæ tabescentes penuria cibi, confectos obire, iis quę educaberant. qui cum imperfectioris naturæ sint vitio & superfluitate monstrosa, progignunt specie alia dissimilia & diuersa, non eadẽ sibi disidio & ocio: aliena superflua ociosi & desides, qui retrorsum dorso tergoribus aliena procreant a se virentia vegetabilia, dorso retrorsum agentes conuersi ad fallacia caduca bona, tergora qui Soli iustitiæ reddũt peruersi, quorum Isaias c. 1. Væ genti pecatrici, populo graui iniquitate, semini nequam, filiis sceleratis, dereliquerunt Dominum blasphemaberunt sanctum Israel abalienati sunt retrorsum, alienati tergoribus aliena sustinentes proprium impendentes sanguinem Christique, semen nequam degenerãs à proprio genitore debitoque fine, malitia & superfluo. Filiis sceleratis vitiis subortis blasphemiæ, & idolatriæ eo c. dicitur. Est Draco ornatus honoratusq; alienis quæ tandem propriũ conficiunt sanguinem, alimento destitutus vt intereat, iis ipsis vt deficiat ille, vitiorum incremento & magnitudine addaucta eorum quæ fouit & educauit, macie misera suctu adnatorum, quæ proprium alimentum deuastarunt, non aliter discedunt, qui mediis affluentiis rerum honoribus, officijs, dignitatibus, indolentia floridi, horum abusu carnis illęcebris & blanditijs ac-

quiescentes, superbiæ elationi animi, fouentes hæc ipsa, eorundem sanguine, alta & sota vitia spurca & obscęna sectantur, vt nimio luxu intempestiua morte disspareant ijs ipsis quæ educaberant tanto honoris famæ & rei familiaris dispendio: fuit multis rerum abundantia excidio potentia, & imperium internetioni, ijs ipsis eorum substantia carnis pręcipue fęditatibus deuastata vita & robore. Sunt Dracones floridi, Draconum quasi ostentantes nihil, occulti & abditi mediis honoribus dignitatumq; fastigio, potentia & officio floridi, honorum & dignitatum vitore personati, intus cum Draco adsit vitiosus teter rudis indigestaq;, moles superbiæ tumida, cautella & vafrities floribus ijs velata & abdita, Dracones floridi qui venenosa efficiunt germina salutifera alioqui vt efficiunt Dracones ea, quæ innocua natu & salutaria alioqui ferunt, nil vltra quam Draconem abscondere parant, qui hos præmiis & officiis cumulant & affectant. Patet
25 etiam Micheæ locus. c. 1. vbi hæc continentur. Vadam spoliatus & nudus, faciam planctum sicut Draconum. Diximus Dracones afligi Zelotypia nimis, & ingratitudine opprimi, oculis aqua plenis plangere & deplorare, mitissime cauda verberare ingratos amantes, quorum nunquam obliuiscitur, despectus imo millies reddit & sollicitat, virgines præcipuè, vlulatque sibilo tristissimo allicere tentans, quos deperiit, spoliatus nudusque exubiis senecta, quam vt serpentes reliqui bis anno exuit, verno tempore & autumnali, sub vtroque æquinotio amore furens, vt & animantia reliqua furiunt venere, vere & autumno, sub Ariete & Libra, calido Ariete & igneo, libraque aerea & humida calida spumosæ naturę, rēdeunt autumno omnia non secus ac vere, Sol reddit in punctum idem quo est ęquinotio agni. Iis spoliatus nudusque Draco senecta antiqua, angitur eo tempore magis, furit amore ardet, planctum sibilum eformat tristissimum si amata reliquit, vt supra late: Zelotypia exuritur plangit. Instigatus Deus in serpente exaltatus Christus, antiqua rigoris veste ignis turbinis gladij obumbratus alia & alia deposita vltionis, brumæ rigidæ nudus legis scriptæ, gratiæ vere legis Euangelicæ sub æquinotio Agni & librę simul, sub libra iustitię & misericordię Christi, sub agno quo iustitia & pax osculatæ sunt, agni pax mansuetudo, librę iustitia & ęquitas vtroque ęquinotio conspicua quibus promittit & reddit large, trutinat vocat populum per Micheam

eo loci

eo loci, conqueritur spoliatus & nudus rigoris, quod agnum fugiant timidi mortales, vadam inquit, faciam planctum Draconum ingratitudinem vestram lugeam oppręsus Zelotypia, & amore flagrans populo dicit adultero, & nobis prędicat. Faciam planctum sicut Draconum, Zelotypus & spoliatus, amore flagrans & æstuans, benignus tamen & pius, sollicitans animos ingratos & rebelles, demulcens cauda & blandiens secundis casibus rerum euentibus, prosperis successibus, vsque tandem in vehitur in ingratos instigatus, veneno Draconis suscepto aliunde vt suscipit draco manlis venenatis pugnam vltionem ve aggressurus herbis & plantis; iratus amans Deus punire tentat cauda rerum temporalium, aduersis casibus eorumque euentibus, verberare incipit, punire quasi nesciat, sapientia & iustitia summa delicta hominum, est hæc misericordię eius pietatisque cōditio, quibus allicere præsumit vsque dum sæuit tenaci viru contumatiæ excitatus. Isaias sic. capite. 13. De ingenti ac truculenta Babyloniæ vastatione à Medis, præsagium ferens. Sed requiescent ibi bestię, & replebuntur domus eorum draconibus 61
& habitabunt ibi struthiones: & pilosi saltabunt ibi, & respondebunt ibi vlulæ in domibus eius: & Sirenes in delubris voluptatis: desolationem Babyloniæ prædicens & ruinam, potententia Medorum venturam, dracones qui siluas incolunt, inermia loca, & solitudines, ibi media Babylonæ (ea erit vastitas & solitudo, regionis illa subersio) commorabuntur, habitatioque erit deserta draconum, qui locis abditissimis siluestribus & semmotis morantur, ac si media solitudine degerent inhabitabunt Babylon: Imo struthiones serpentibus inimici natura (monstrauimus, & de Ibi struthionis specie, quod gliscant serpentes, eisque vescantur) vt Dei vltionem exequantur iustitiamque summam, puniant vt ingratos & sceleratos homines, amice excipientur, & viuent cum Draconibus simul: vt ij & illi iure hæreditario AEgyptijs succedant legitimi hæredes Babyloniæ, & ex testamento capiāt scilicet, gulæ & luxuriæ AEgypti, Dracone enim effingitur luxuria, Zelotypia solicitudine amoris intensione qua deperit amata, qui vltra naturam adamat, vltra suū genus redamat fœminas mulieres viros furiis actus libidinis cœco impetu ductus: struthio vero est gulæ effigies, non enim

ſolum alimento vitioſe repletur vſque ad nauſeam & vomitum vt Draco impletur, imo & quæ nullam habent rationem alimenti ingerit vorat, ignitos ferros metalla ignita, vt hinc gula notetur, ideo capite.34. minatur Hebræos, & Babylonios ijs. AEdes eorum erunt cubile Draconum, & paſchua ſtruthionum. Vbi cubile ad Dracones refert luxuriamque, paſtum vero ad ſtruthiones gulam ſcilicet: quibus duobus vitijs capitalibus reliqua alia continentur, hęredes ergo legitimi ij ſuccedent parentibus, & patribus filij in hæreditatem hanc & bona paterna, habitant Dracones domos libentiſſime noſtras, vt antea diximus, fiuntq; nobis familiares & inquilini, ſuperbas habitantibus magnificas & regias ædes & ruinas deſertas, quod homines adamet; quos diſquirit aut ſperat venturos, vocatur ab Spiritu Deo Aman Draco notauimus ſupra, quod a latere Regis eſſet domo regali. Tunc piloſi habitabunt ibidem. Satyri ſcilicet natura piloſi libidinoſique illi, columella inter laſciuos Satyros, Panasq; biformes. Ouidius.1.faſtorum, Panes, & in venerem Satyrorum prona iuuentus. Codrus. Illo forte die Satyri Nimphæque ſalaces. Luxuria Satyri ſcilicet, hereditabunt eos, ſaltabunt ibi ſolitudine illa, quã amant aufugientes hominum commertium ob ſuam deformem fœditatem, Zelotipi ob hominum elegantem formam & venuſtatem naturæ, pſalentes vt Nimphis grati eſſe poſsint motibus, ſi non forma vt concilient gratiam cum eis. Oratius. Nimpharumque leues cum Satyri chori. Virgilius in Buccolicis. Saltantes Satyros immitabitur Alpheſibeus. Hos vidit tales Antonius Hæremita, qui alloquutum cum illis fuiſſe teſtatur. lib. vitę patrum.3. cap.10. Auguſtinus.3. de Trinitate. c.90. etiam ſi adſint mentiti incubi Dæmones ea efigie frequenter, qui ſemine aliunde aſportato coeant cum Lammis & veneficis fęminis. ſaltabunt ergo, & vlulæ reſpondebunt, aues ſcilicet illę nocturnæ quæ & flere & vlulare videtur, Hiſpanis, Cuclillo & Autillo, Italis Alocco αἰγωλιὸς Græcis, triſtiſſimæ naturæ, Virgilius.8. AEglogorum. Certent, & Cygnis vlulæ. ſonum triſtiſſimum edunt formidabile, quo miſeriam eorum pernotatur vlulatus aflictionũ & miſeriæ, eæ enim aues ſolitudines non minus petunt. Addit & Syrenes indelubris voluptatis, Auguſtinus aquatiles has fęmellas laſciuas & voluptuoſas, philtrum hominum & amatorium perditiſſimum, afirmat vidiſſe,

vidisse, inundatione quadam ingenti mediterranei maris iã emortuas, & vita defunctas, 2. de ciuitate Dei. c. 30. Poetę plurima fabulantur de ijs, fingunt eas filias Acheloi & Calliopes habitantes mare siculum, sursum versus virginea forma, postremo corporis pisces, cantus dulcedine sopire nautas & sopitos demergere, alijs in complices reseruatis, toto corpore quasdam humanam referre effigiem & formam alij alia: Mantuanus. Blandis neudes syrenibus aurem. Faustus sic. Qui molles surda syrenes præteriit aure. Crinitus, Marullus, Ouidius, alij varia, lasciuię & voluptatibus deditæ etiam succedent in hæreditatem & in bona eorum, in delubra voluptatis, ædes & templa idolatriæ, expetunt sirenes inermia loca & solitaria, aut maris profundum natantes aut terram inuisentes, nuditate fugientes gentium commertia. Pilosi nomine etiam Dracones pilosos intelligere possumus, deterioresnatura veneni cum Satyris adhuc, vt saltare ad Satyros solum refeeratur, pilosi ad vtrosque: sunt natura Dracones tales, retulit Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu. 4. c. 53. ingerere tentat Draco rufus natura, virgines, integra substantia illectus & succosa, dulci succo plena, non vt coruptarum exuccis & insipida luxu, quas prius 27
deperit veneratur colit, odio prosequitur corruptos, illarum ossa obseruat & custodit si ingesit euomit illico reiectat reddit, videre est pictura communi Diui Ieorgi, vbi ossa plurimarum Virginum quæ supererant custodit vigilantissime, carnes solum virginales mollemque substantiam hians, virginibus altus, quos solũ deuorare præsumit, vt fami satisfaciat, plurimisque alijs historijs patet, hoc symbolo naturæ vt manifestetur Draconis fames in Virginem Deiparam Apocalypsis figura, qua cap. citato absorbere tentabat Draco, & matrem & filium virgines, quorum carnes masticauit attriuit laboribus, aflictionibus, doloribus, ossa vero solidum integrum superstitit, omni labe & culpa immune, carnẽ afligit dentibus, pęnalitatibus, tormentis, doloribus, solidum nõ attigit, ossa, animam, virtutes, dona, diuinitatem filij, os non comminuetis ex eo, innanis imo morsus extitit debilis & eneruis, solidum corporis virgineumque Deiferæ matris nõ tetigit, eius quæ permansit integra vt erat, quæ vorauit euomuit illico, Dæmon & mors, Dracones maximi, Christi sanguinẽ euomerunt, vt euomit Draco si cõficere nequit, humanitatẽ adhuc, Virginisq; Deiparæ corpus, cõculcato Dracone superato & victo, inferno Dæmone,

Bucellam de manu Virginis sumpsit, qui de alia nō acciperet Draco, Christum sumpsit, vorauitque infernus, datus nobis de Virgine sacra: ipsum morti obtulit & consensit mori, obediens Deo, bucellam dedit Draconi mortique hunc morsum vt dirumperetur Draco Daniel. Virgo dedit masam Draconi, qua dirumperetur ille, Daniel Hebræis iuditium Dei & sententiā lata nostræ redēptionis incarnationis sūmo beneficio & gratia est, postea & dedit Barbara virgo, Draconem ingentissimum vicit, aqua benedicta historiæ sacræ patrum enarrant linteo, ergo puritatis amicta velata pudititiæ velamine, Draconi obtulit filium virgo intacta, vt filij acquiesceret iussis illa, morsumq; obtulit inferno, & Draconi. Oseas. 13. c. O mors ego ero mors tua, & morsus tuus ero o inferne, euomuit Draco alimentum morsumque, omneque alimentum quod ingessit, non potuit capere finita potentia alimentum infinitum nec retinere quæ recepit hinc eiecit. Complicati medio corpore capite & cauda liberis, flumina transnatant & meliora pabula quęritant, dæmon dæmoni plicatur, capite semper libero peccati, & mortis cauda, vt feriant petant humanum genus mortalium, melioraque pabula iustorum adeant, iis enim, non sufficit vnum vitij genus vt auertantur, ideo plicantur irretiunturq; Dracones, vt subertantur & alterentur, transnatantes flumina lachrymarum, & voti facti in aqua baptismatis sacri, has aquas trāsnatant, gratiæque auxiliorum aquam & rorem, flumina hæc copulati plicati. Dæmones iniuncti percurrunt, sciunt enim omne regnum in se diuisum desolari, iis conuiciit Christus Phariseos, vt non in Beelzebu dæmonia eiicere conuincerentur, non enim plicarentur iungerenturque Dracones ij iam, vt transnatarent flumina aquarum legis gratiæ, suaderentur enim mortales miraculosis actis illis, Christi operibus raris dęmonum expulsione & abiectu, si in Beelzebu esset adhuc opus, Christi doctrinā sectari præcepta custodire, iustitiā, æquitatem, virtutes omnes morales saltim vt omnia ius, nil iniuria foret, pauciora vitia vt essent mortalibus, aliorumque exemplo non inquinarentur, quibus aduersatur dęmon maxime vt peruertat Dei leges morum, adhuc æquitatis moralis, cum quod immitetur homo iis ipsis quodāmodo supernas virtutes supernaturales, tum quod iis vt decet seruatis impertiat Deus illas & immittat superne, lege naturę seruata vt decet, liberalitate sua, non ergo plicarentur diuiderentur imo dæmones

vt de

vt desolaretur eorum respublica si sic transiicerent legem gratiæ Psalm.2. Dirumpamus vincula eorum, & proiiciamus a nobis iugum ipsorũ. At quibus hæc fient quo vé Brachio quo robore hæc tanta? dixit Isaias c.51. his, consurge consurge, induere fortitudinẽ brachium Domini: cõsurge sicut in diebus antiquis, in generationibus sęculorum, nunquid non tu percusisti superbum, vulnerasti Draconem. Vocat Christum mediatorem proclamat, consurge consurge de Solio æternitatis verbum veni, induere fortitudinẽ brachium Domini, potentiã & robur diuinitatem ostende, & fortitudinẽ manifesta, indue hæc in bonũ hominũ saluator Deus sicut in diebus antiquis in generationibus sæculorum, quãdo omnia per ipsum te facta sunt verbũ, initio mundi, & in temporis generatione & sæculorum, vbi robur potentiã cõmonstrasti. Ipse dixit & facta sunt, sunt omnia per verbum facta, percusisti superbũ serpentẽ maledictionibus, & oprobriis, & vulnerasti draconẽ Dęmonẽ, quod promisisti saluatorem gentibus, Pharaonisq; deuicti exẽplo, superbum, & draconem percusisse vulnerasse liquet prædictis antea. Aquilã diximus prædã arripere draconi è vngibus, ipsum nudare spoliis & quæstu, occulta atentatrãs lignum arboris concionatores sacri confessores trãslignum crucis spoliãt dracones, Dæmonem, mundum, passiones deprædantur, surripiunt, vt Christus fecit arbore crucis, odit Aquilã Draco, quod cũ omnes aues in ventrẽ alliciat suctu, Aquilã tamẽ quod volatu petat quasi sublime cœlum, altissimeq; peruolet, nõ valeat in ventrẽ euocare, tũ quod Solẽ ipsum intrepide cũ inspectet & cõtempletur faciẽ ad faciẽ dum cum illo pugnã iniit, draconẽ voluere cogit Solẽ versus, volatu vario vt prædam arripiat obcęcato & cęcutienti lumine qui deluditur, idẽ mali Aquilę cõtingere posse ratus cum hęc Solẽ intueri possit perspicaci visu, citra id quod lumine ofuscetur, Solẽ inspiciens, hinc aquilã odio prosequitur delusus draco. Iusti qui in cœlũ peruolãt, soléq; iustitię inspectãt & vidẽt, draconẽ deludũnt præda arrepta, Solis intuitu, iis irascitur maxime draco, natura maior dæmõ hominibus, nõ fert Solẽ aborretq; maxime, habet natura submissos oculos circũseptos tuberculis & superciliis, at homo natura minor oculis minutioribus inspectat & videt, furit draco in naturã referẽs quidquid Solis videre potest in se in naturæ munimẽta, & oculorũ cõpagẽ, Aquila in Solẽ reddit explorat filios intuitu acsi quæ sunt sibi, & quæ Aquilæ magis vidẽtur cõceptus progenies soboles, sua credere nolit illa, vsq; dũ 29

manife

manifeſte Sol ipſe & declaret, accepta iudicat nō debita data imo ſecus Dæmon Draco omnia citra Solis examē ſuſcipere poſſe eſt ratus ſibi que deberi exiſtimat, eoque dementiæ venit, vt ſe factũ ſe putet non Deo, credidit Pharao dixit. Ego feci me me , dona non explorat Deo accepta Sole, ſed natura propria, hinc Aquilæ inuidet & æmulatur, quod illa meruerit Solis influxu, quod ipſe demeruit malitia & veneno: reiicit ore plumas Draco & vorat alitem ſecretus pronus vt diximus; vorant ſanguinem proximi auari, ſuggunt lingunt, poſt hæc plumas inutilia euomunt, domos aſtruunt pias, hoſpitia, templa, ſanguine pauperum multoties inſidias machinantur denuo Dracones malitia pleni & veneno viſcerum vſque dum tandem, venit Aquila, Dei iuſtitia quæ Solem iuſtitię inſpectat, & ſurripit prædā, iuſtitiæque Dei executor mors, pignusque aufert Hypothecam vitam cui innitebantur hęc omnia & credebantur, vt capiat & ſurripiat mors. Draco medio aquarum autem Elephantis agreditur, quod non poſsit illam para boſcide & nare tutari aut contingere cum reliqua omnia poſsit ille. Auditum fidem tentat Dæmon euertere, medio aquarum batiſmatis Chriſticolarum medio adhuc, ſe vertit ad Solem Elephas vt Draco aquarum lumine cæcutiat, aures verſus cœlum erigit cum capite ſimul, vt Draconis irritos faciat ictus Elephas, qui genua flectere nequit religioſum animal, expers idolatriæ, qui capite ſubmiſſo cœlum aſtra Solem cœleſtia colit, credere tenentur mortales, quia Deus dixit, in cœlumque aures extollere cum capite Chriſto, viribus enim ſolius naturæ, hæc tueri nequit, neque audire myſteria, imo audita inficiet Draco, ſi in cœlum non porrigat aures & oculos. Draco natura venenoſus morſu non eſt vt nec natura Dæmon, inficitur vero, eſu venenatorum, vt infectus eſt Angelus ſuperbia homoq; ſuperbia & pomi eſu. Alia ijs patēt

Draconis amores continet naturalia & myſtica.

CAPVT V.

30 Eperit ardenter pueros, amat & Virgines, carnesque incorruptarum Draco, quibus veſcitur, oſſa cooperit & reſeruat curioſe nimis, odit corruptas, & cinædos fugit, adamat pueros, quos ingerit tandem, puerum

expete

expetebat Virginis Apocalypsis citato & Virginem tulit subigatus & victus, cum ipsam prius odio prosequeretur, quam matrẽ cum nosceret filij pueri non iudicabat Virginem, naturæ viribus, quod repugnabat, caudæ innitens, capite superbus impetere nitebatur peccati notare labe, vsque dum Virginem cognouit coactus & inuitus, omni potentia & præuisione, quibus subditus & frænatus illi obediuit, quod Virginem cognouisset iam illi dorsum cõmissit frænatus mitis, hic imo illud maxime notetur, quod AElianus audit lib. 9. c. 15. & cælebrat antiquorum historia Policarpi lib. 7. c. 90. Draconis ictus acerbiores infligere venenososque magis, euoratis mansisque ranis quarũ sunt auidissimi, quæ c. de Aspide diximus & eo loci dictis cohærent, tum & iis, quę dicuntur Apocalypsis 16. iis. Et vidi de ore Draconis, & de ore Bestiæ, & de ore Pseudoprophetæ, spiritus tres immundos in modũ 31
ranarum. Vt venenum notaret tetrum & fatale Draconis, spiritus Deus, qui ranas vsque ad vomitum ingesserat, orisque eiectionẽ: tres vero euomit ranas triplici dentorum serie dentatus ille monstrauimus, quibus ferit & venenum diffundit venenosis refertus cibis prius, ex Homero tradidimus, quo Draco venenosus extat, natura innocus alioqui facilis & enerbis veneni, sunt homines natura & Dæmones perfecti, malitia vero & alienis deuoratis, venenosi & virulenti, pomi enim alieni essu cecidit homo gula & superbia vt draco alter, Dæmon superbia & inuidia, aliena optante, propria diiudicans malitia & odio, sunt enim ranæ venenosæ plurimę natura & loco, Rubera, Bufo natura mutæ, & silẽtes, frigidissimique veneni, quæ iniuncta garrulis reliquis non venenatis, illas inficiunt concubitu venerem dum explent, docet Diascorides libro 2. & Galenus docet. 6. simplicium, Paulus, AEtius, Auicenna reliqui, lacus imo lacuna stagnus, aquæ graueolentes, venenatas generant communes, quarum esu interiere plurimi, est iis caute vtendum sobrie præuisis adhuc. Tres spiritus immundos, reiectauit ore virulentos & tetros, carnem, mundum, dęmonem, quibus (subdit) Reges trahũtur: sapientes, hæroes, nobiles adhuc, trahenturque anteChristi aduentu pseudoprophetæ illius, Draco enim amoris proprii, iis tribus fouetur subcrescit subuertit homines, non solum vulgares, Doctores imo aliorum iure Reges: vocauit Aristoteles sapientes Reges iure, qui alios regere & gubernare queũt, alios natura natu fortuna & casu Reges & quibus non se-

non fecimus ipsi. 2. Politicorum cap. 9. iustos adhuc sapientes' doctos: summæ virulentiæ ranas reiectauit bestia illa Bufones rubetas natura infectas, & ranam virulentam infectione aliarum, fœdoque accubitu natam: nulli animanti venena aquis non mitescunt diluta, præter quam ranis, quibus increscit aquis, locisque humentibus malitia & virus Behemotque animanti, de quo infra: ranas pseudopropheta Bestia Draco ore garrulas loquaces, venenatas, summæ virulaginis eiectauit tres immūdos spiritus, philtris, garrulitate, & dicterio subducentes mortales, tum Hypocrisim, superstitionem, fauorem, quibus omnia subuertit Draco virulentia ingenti, quibus trahuntur Reges, nobiles, docti. Sapientiæ capite 16. de iis quæ Dei populo contigerant in deserto, & fuga AEgypti memoria reuocata, Deique summi beneficiorum historiæ repetita sic dicitur. Filios autem tuos, nec Draconum venenatorum vicerunt dentes misericordia enim tua adueniens sanabat eos. Hæc de Draconibus Africæ dictum intelligo qui sunt venenati regionis æstu, incendio & squallore, alimentique calidissimi vsu, aquarumque defectu, quibus venenum eluitur, & temperatur mitescit; Scimus enim angues aquatiles, & si eiusdem naturæ cum terrestribus sui generis, securiores esse veneno aquis deluto: increscit vero recoctum æstu & igne, imo quæ venenosa non sunt natura, recocta & igne depurata venenata fiunt, vt argentum viuum, cuius aliqua quantitas accepta, non nocet eadem sumpta ipsius recocti & sublimati, interficit breuissimo spatio, & hæc quantitas portioque aquis diluta non interficeret, aut minus noxia foret; non secus Draconibus contingit, quos cum veneno constituant omnes remisso & debili morsu & dentibus, venenatos dentes Africos continere sciunt regione & situ, ex Africa vero fuisse aduectos primo libro suasimus, præsertim cum sunt dimicaturi virulentos adstare quod tunc venenosis se repleant (monstrauimus) vt venenosi & virulenti supersint, virentibus, herbisque venenatis ranis animantibus ve infectis mansis, erant vero dimicaturi eo loci contra autoris naturæ offensores flagitiososque homines, vt fuere ibi qui serpentibus puniebantur: naturale est instinctuque cognoscit animans quoduis inimicum & hostem, ouis lupum, mus felem, pullus miluum, conoscuntque animantia, & creaturę omnes, autoris naturæ aduersarios & legum transgressores, natura sic ordinata autore legis vni-

gis vniuersi dum opus est, quo Dracones venenabantur virulentis, vt pote cum inimicis & aduersariis pugnam inituri, natura naturalique instinctu Deique iussu & ordine, hinc signum positum est Cain & petitum ab eo est. Genesεos. 4. capite. Cum enim iam ille inimicus esset Deo morte Abel iusti patrata scelere tanto commisso dixit. Ero vagus, & profugus in terra, omnis igitur, qui inuenerit me occidet me. Omnis inquam creatura, quo posuit signum, vt non interficeret eum, omnis qui inuenisset eum, suspicor pie crucis signum fuisse illud, quo nos vtimur hodie, super naturam ductu, dum auertere mala paramus & fugare hostes, hoc signo munimur. Dracones connumerat inter serpentes immissos in populum eo loci Sapientiæ. Numerorum 21. capite & Deuteronomi. 8. Serpentes immisisse, 32
quo Dracones eo in genere vrentium contineri ignitorumque videntur, suntque eo ordine contenti non quod ore virus reiectent strictissimo, impotentes rictu, imo excrementorum expulsu venenato, monstrauimus supra, inficiunt, vrunt, obcęcant, non secus ac vulpes canes, illi misęrrima animantia ingentesque Elephantes, & Tauros, biliosis excrementis emissis & propulsatis, bilem enim veneno atrocissimo pollere eorum ediximus, caustico & exedenti, tanti ictus vt cauda ignem generare valeant arboribus alligati, commotione & attritu, confricationeque eorundem, vt iis solum siluas integras conflagrasse constet, non secus ac si salicis ligna vehementer adinuicem efricemus ignem generari, videmus, lumbosque fellis si attrectemus scintillare, & caput hominis perfricatum loco tenebroso elucere, scintillas quæ emittere, carnes mortuæ nocta perlucent, putrescentes magis, igneis exhalationibus ascendentibus, abeuntibusque in ignem & degenerantibus, motu & attritu in exitu, & poris dum exhibant confricatis depuratisque exitu a reliquis non vstibilibus crasitie, flamula non secus, ac ventilatione eminente, & extenuatis, hinc poetæ Dracones ignem euomere dixere, & quid mirum, quod vastum hoc animans fortissima respiratione vsus, vehementissima & maxima, strictissimis fistulis respirante, ira & incendio flagrante, agitato, motu defessus aerem ore strictissimo emissum, attritu & collisione vehementissima extenuet in

ignem,

ignem,fuliginesque & exhalationes ignitas quasi, quarum est re tertus & anhelitu parcissimo igne faciat & vrat,vt flagrent incendio,nec ideo illos eo igne perituros,quod suflatione expellant ad extra,ore & naribus,vrere vt possint alia ipsi incolumes,non secus ac illi,qui lucernæ flamam imbibunt,citra noxam insuflantes inspirantesque ad interna in tropelijs & ludis,& natura prouida,quæ struthios ea temperie muniuit tunicarum,& membranarum ventriculi,quibus & os & esophagus ambiuntur,vt ingerant sine lesione ignem,ignitumque ferrum , Amianthus imo lapis ignem respuit medio incendio & rogo,incalescens nunquam, qui & si ignescat non calet,plurimaque alia vt Muscæ volatiles in fornacibus Cypri medio igne diximus,non secus Dracones veri, igne non vruntur ore & pulmonibus eam temperiem nacta, hæc immunia & libera cum superlint,vrentes ergo veri Dracones dici queant,quod euomant ignem verum,substantiamque igneam Solinus iu Polistoria mediis æstibus igne medio gigni & conseruari docuit c.35.Ieremias.c.51.Absoruit me quasi Draco replebit ventrem suum teneritudine mea,& eiecit me.Draco & si a verbo dicto,quod est græcis acute cernere,aut a ciuitate Dragos dicta A Etimologiam trahat supra.non minus a τραγως tragos,latinis, Haustus.Hispanis,trago,& Græcis,quo & tragones vocamus voraces & edaces homines idiomate Hispano,diduci potest,Dracon esque,tragones,quasi vt euocemus ob immodicam ingluuiem, qua vsque ad vomitum se replent(elucescit dictis) hinc tragediã dicimus genus illud grauissimum poematis,quo Regum Principum vè calamitates,mortes,infausti euentus depinguntur, quod Hircus præmio illis donaretur,aut hircinus vter vino plenus,qui hoc genere poęmatis claruissent:Horatius de arte poętica.Carmine qui tragico,vilem certauit ob hircum.Est enim hircus voracissimum animal.Hircusque græcis τραγως tragos vocitatur, vt & tragum haustumque mortis dicamus , qui enim moriuntur , in mortis vltimo deglutiunt quasi,ac si haustu mortem deglutire videantur,quo mortis haustus appellatur,trago,ac si morientes notare velint mortem glutitu esu pomi accerbi venisse , culpaque mortalium terribile illud spectaculũ & crudele,Deus enim mortem non fecit,nec lætatur in perditione viuorum, creauit enim, vt essent omnia,inuidia autem diaboli mors introiuit in orbẽ terrarum Sapientiæ 1.& 2.c.deglutiunt ergo dum moriuntur, vt homines

mines mortem deglutisse cognoscant inobedientia & malitia, id que deglutione euenisse. Paulus ad Romanos. 5. Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors, ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt. Haustu ergo mortem deglutimus quasi, quia esu mortem deglutiimus: nascimur inspirantes, obimus expirantes, expulso aere prius ore reserato, & naribus suscepto & tracto opere & actione, pulso postea horum compresione, plicatis musculis complicatisque laringis & æsophagi, pectorisque & aliorum, eglutimus præssura, & expiramus æsophagi & laringis laxatis & dilatatis postea emortuo animanti suo pondere ruentibus in eum positum quo sunt dum ingerimus, compressis grauitate, deglutire videntur expirantes, exhalantesque animam præssu eorundem & casu, inspiratio enim actione fit, & musculorum sublebatione, sustinentur enim instrumenta & partes quibus inspiramus, opusque animantis est renitente instrumento pondere, viuere vero ab actione incipit, & eleuatio compressionem supponit, vt vitalem actionem pręcedat naturalis, violentoque quasi operi saltim contra peculiarem naturam grauium præter eorum nutum particularem, ascensui elationique respiratus preiit naturale, & animalem actionem, actio naturæ, generantur partes ociosæ, agunt postea actionibus animæ, imperfectius supponitur semper perfectiori, hinc prius inspiramus, post ocium & compresionem naturę semel genitæ, Draco ergo a trago græcis, τραγω trago quod est sorbitio, aut haustus, dicitur ob ingluuiem nimiam, qui absoruet sanguinem integrum vnius Elephantis vice vna, suctu fistularum, veri Dracones dicti, sanguinem exuggētes, alij dicti communes ore amplissimo ingerentes, non secus ac Booa serpens totum bobem imo eqū & equitem maxillarum incredibili capacitate, integrum Elephantum, facillimi vomitus, quod insecta sint animantia, præcordis succincta amplissimi ventris & æsophagi patentissimi, quorum venit intelligendus locus Ieremiæ, qui cum ingluuie tanta satientur, vt vsque ad nauseam repleantur, ingesta eiiciunt postea integra absorpta solum, replet enim sese prius ventremque capacem, adhuc sine indigentia cibi frequenter, vt reseruet imposterum eglutita & ingesta, quæ sine masticatu deglutit cum ea facillime in os reiciat è ventre dum licet, ruminetque ventre vno, solum contra ac ruminantia omnia,

Tt grassi-

græſsibilia,quæ duobus ruminantur ventriculis,vt hinc integra reiectet & euomat moleſta & infeſta ventriculo facile nimis ſi opus eſt,amplitudine grãdi viarum,vſque ad os quæ egeſsit multoties,non ſecus ac vaſta alia animantia & ingentia , alimenti grandi quantitate cum indigeant,prouida natura ijs muniuit,vt ſeruent indigentiæ tempore,ventre ipſo quæ mandant poſtea, vel reiciant vt reſeruant alia minora quod guloſæ naturę ſint, varia variis receptaculis æſcam,ſimia buccis ore,& papulis, ruminantia omnia rumine dicto ventriculo,aues gutture , branchiis piſces,alia aliis:hinc dixit & eiecit me,teneritudinem ingeſiſſe renũtiat,ſanguinẽ ſcilicet cuius Draco eſt amiciſſimus , adipẽ carnes,alia tenera,teneritudinẽ,ab oſibus omnia alia diximus,gliſcere ſolũ oſſa relinquere,quæ ſi ſunt Virginis occulit & humat terra, ſecus inſepulta relinquit,teneritudine ergo mea carne ſanguine repleuit ſe dæmon,molliori noſtra parte fœminea & facili ſe replet,reicit poſtea in ignẽ ille & odio habet , repleuit ſe iis mollibus & fœmineis,in hæc potuit,hæc aflixit extorſit, dura tamen & ſolida oſſa,non potuit alterare iuſtorum,commutare ve mentis rectitudinem animum rationem fidem oſſa,quo eiecit me, vt eiiciuntur cruda & quæ ventriculo ſunt incoctilia inſuperabiliaque,talia qualia recipiuntur,eieciit me integrum cum abſoruiſſet,non maſticaſſet,ſunt oris debiliſsimi Dracones maſticatoriis muſculis debiliſsimisque ſtructi,quo abſoruent & non maſticãt. gliſcunt & conterunt ore debiliſsime,triplici dentium ſerie dentati,vt cum debiliter adeo conterant dentibus,quę ore retinent hos ſi ſubterfugit quidpiam illis vt maſticetur, & morſu pręhendatur horum illorum ve,dentes imo ſeſe impediunt opere,multitudine & confuſione paſim,& cum nimis deuorare oſtentet,debiliter ſatis ore conterit,quod colligitur oculorum magnitudine cerebrique ſuperflua humiditate qua minus firmiter muſculi emouentur & qua abundat,qua & excretentiæ carnis pullulant ſuper oculos,mento,barba, adnatisque capitis aliis id manifeſtãtibus, quibus chriſtæ iubę aliaque inſunt longiſsima,quæ omnia humiditatem nimiam arguunt,& manifeſtant,quibus motus maſticationis debiliter agitur,humor enim nimius motum impedit animantium, cum non conſtent ſibi partes,quando inflectuntur nec ſtent motu, hinc pueri mollesquefœminę minus certo mouentur,conſiſtentes vreo & iuuenes firmius,quod ſicciores : hinc

Draco

Draco caudam ficciorem capite vehementius agitat,sunt poten-tiores ictu quam rictu supra diximus,hinc non mandit,sed absor uet integra Boa,& Draco maxillis deuilibus degluriit Draco igneus infernus,Christum descendit quæ ad inferos integrum eglutiuit,insuperabilis vero cum esset, tantusque ipse, Deus scilicet vt omnem capacitatem superexcelleret, dentibus Draconis, ventre potentiaque inferni maior,durum Draconi alimentum,integrum illæssum redidit deuicto Dracone: allegoria deplicari potest his locus ille. Sapientię.11. Sitierunt,& inuenerunt te, data est illis aqua de petra altissima, & requies sitis, de lapide duro. de Christo lapide altissimo,petra autem erat Christus,qui de mō te æternitatis descendit, vt statuam Nabucodonosor quassaret, mundi ignorantiam,insipiētiamque vt contereret Dracones hos, qui absoruere tentant omne mortalium genus,siti sacra fameq; appetitus insatiabili & dira,solum ea aqua extinguibili & placabili Christo aqua viua,commutare ergo non potuit tantum quod ingesserat alimentum insuperabile & durum illi,ex quo duro & insuperabili lapide aqua fluit & potus salubris & integrum reiecit imo cum non solum reiectet vomitu,stimulatus Draco quę ingessit incoctilia,at & cum iis alia retenta & detenta prius ingesta & vorata,sic & quæ continebat infernus cum Christo simul euomuit: patres antiquos qui deposito tenebantur carcere illo nobilium,sic terra dum aquam imbibit spiritu elato finditur & dirumpitur Solis radiis,vt pateat exitus,qua non erat prius,aut extitit illac,montes commouentur loco integri,potentia spiritus elati Solis tepore, est infernus diruptus Dracoque ingens eglutito Christo,gratia nostra & angelorū aqua & refectio, Solis iustitię radiis diuinitate,elato spiritu ascendenti in cœlum & astra resurrectione mirabili infernum dirupit Draconem & mortem, in spiritu diuinitatis,spiritus Christi. Iratus Draco saxa abrumpit,Solē obuscurat cauda delato puluere,terram apperit, terræmotus cō citat iratus infernus Draco instigatus morte quod Christi via cęli reseraretur,saxa rupit,Solem obscurauit,recluso inferno,visceribus terræ commotis & diruptis,Christus humanitatis escam obtulit,vt auidus deglutiret infernus,hamo diuinitatis illusus captus,occulto in cruce morte & patibulo Christi,de Dæmone ad literam dicitur Psalmo. 90. Draco iste quem formasti ad illuden- 34
dum ei,Draco enim voracissimus cum sit omnia indistinctè gli-

ſcit ſimul cum eo quod iudicat ſibi alimentumpicẽ pilos vorauit cum adipe ſimul Danielis citato. Chriſtum cum morte, cum humanitate diuinitatem, cum homine Deum eglutiit, quæ illuſus euomere fuit neceſſarium dirumpi imo: aquæ humentia vdaque loca Abyſus dicuntur ſacris ſcriptis, vt videre eſt, Geneſeos.1. capite tenebrę erant ſuperfaciem Abyſi & ſpiritus Domini ferebatur ſuper aquas, & Dracones aquis cum immorentur, terreſtres adhuc, longoque tempore ibidem degant amphibię naturæ, dum eſt illis aquarum copia, ſintque, & maiora totius naturæ animantia, vt pote, quatuorcẽtorũ cubitorũ magnitudinis, & maiores vt c. de Leuiathã, & inter aquatilia cum nullum ſit æqualis veneni, & virus Pſalmo.148. dicitur. Laudate Dominum de terra Dracones, & omnes Abyſi. Omnes ferales Draconum ſpecus & habitacula, numerauit vero inter animantia hæc primo, quod ſint vaſtiora reliquis omnibus, potentiæque inſuperabilis quaſi, naturæ viribus. Animalia enim maioris veneni, & potentiora Deo ſubdita ipſum venerentur, colant, pertimeſcant, laudent, natura, actionibus, non ſecus ac conceptibus, verbis, mortales, ſic rebus, conſiſtentia eſſe opere actionibus ſummam Dei extollant ſapientiam, verbum magnificent, per quod omnia facta ſunt, quod omnia veſtigio figura imagine æmulantur, non aliter ac prothotipus & exemplar, laudatur translatitijs imaginibus vt iis excitetur homo, & in laudes prorrumpat tanti artificis & conditoris.

De Leuiatham ſerpente.

CAPVT VI.

35 Saię.27. cap. ſic. In die illa, viſitabit Dominus, in gladio ſuo duro, & forti, ſuper Leuiatham ſerpẽtem vectem, & ſuper Leuiathã ſerpẽtem tortuoſum, & occidet cetũ, qui in mari eſt. Iob.40. an extrahere poteris Leuiatã hamo? & fune ligabis linguã eius. dificile ſatis intellectu eſt, abſtruſum nimis, qui ſerpens intelligẽdus veniat Leuiathã nomine ſerpentẽ enim eſſe ſcripturæ ſacræ locis adductis, aliisq; colligitur tortuoſum tũ vectẽ cum vocet Iſaias ſerpentẽ, quis vero ille fuerit, qualisvè, Leuiathã dictus, eſt vndiq; implicitum priſcis, & recentio-

recentioribus, quæ si deplicare posimus hic esto initium, Leuiachā nomē לויתן duabus coalescit partibus, Leui, & Ethā, He in Aleph Ethamq; in Atham versis temporis tractu, vt vsu vocum experimur quotidie venisse, leui Hebræis est copulatus, aut hærens sibi. Etham Vomer aut Aratri rostrum quo terram findimus, quo Leuiatham hebræis, Copulatus vomeri, aut sibi adstrictus copulatus sibi interpretatur, nam vomeri incumbens, fert onus laborem sustinet, vt sit vtilis sibi, vt inse cędant quæ molitur, & agit inse impedit opus rustici instar, contra ac politici qui in bonū commune tendit ciuitatis & politię. Geneseos. 29. despecta Lia filium primum sibi concessum a Domino, cum referret in Deum ijs. Vidit Deus humilitatem meam, nunc amauit me, vir meus. Voluit Deus vocari, Ruben, seu visionis Dei filius, tum a Deo secundū fuisse cum fateretur susceptum ijs, quoniam exaudiuit me Dominus haberi contéptui, dedit etiam, & istum mihi. dictus est, Simeon Dei ve exauditio. Tertium vero in Deum non retulit, sed præcisse dixit eo accepto, nunc quoq; copulabitur maritus meus mihi eo quod peperim ei tres filios, & id circo appellauit leui. copulatum scilicet sibi, quem inse ordinauit, vt ei maritus acquiesceret, non referens gratias Deo, illum ve autorem compellans, quæ cum cognobisset quartum appellauit Iudam, idest Dei confessionem, quem a Deo esse his retulit, modo confitebor Domino & ideo vocauit. Iudam leui ergo sibi copulatus est, Etham vomeri, terrenis innitens rebus terræ afixus, illectus amore proprio sibi cultor, ex quo Leuiatham venit serpens, reptant enim terra serpentes diximus motu, sibi innituntur costis ingressu, partes partibus, terræque insistunt. corde, pectore, terris repunt serpunt se colligunt, vt dilatentur copulantur sibi, quæ vltra omnes Leuiatham insunt omnia natura (infra:) a leui, leuitę duxere ortum copulati, addicti confęderati inter sese, qui fuere de hoc tribu, vt videre est Numerorum. 1. & 2. c. quibus datum erat Tabernaculū ferre struere astruere, noctis excubias seruare, inquirere exquirere. Significat ergo Leuiatham, serpentem scriptis sacris, & si negotium videatur nobis facessere Esdras libro. 4. capite. 6. 36
lectionibus illius libri quem inter apochripha scripta renuntiant multi, qui vniuersi totius Genesim describens in hæc verba tandem prorrupit. Et tunc conseruasti duas animas, nomen vni vocasti Enoch, & nomen secundi vocasti Leuiatham,

 & sepa-

& separasti ea ab alterutro, non enim poterat septima pars, vbi erat aqua congregata capere ea & dedisti Enoch vnam partem, quæ siccata est tertio die, vt habitet in ea, vbi sunt montes mille, Leuiatham autem dedisti septimam partem humidam, & serbasti eam, vt fiat in deuorationem, quibusuis, & quando vis. Vbi Leuiatham animam vocat hominem scilicet partis nomine totum complectens continentia, & synedoche, & si liber hic apochriphiæ quam plurima obtinere videatur quartus, tamen nec nostra subertit, nec est minus quo Leuiatham serpens non sit ijs intellectus semel, dicit ergo. quando hanc totius vniuersi machinam struxisti, eo sæculo tunc, duas animas, homines duos conseruasti, vltra leges naturæ communes, nomẽ vni vocasti Enoch de quo Geneseos. 5. dicitur. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni ambulauitque cum Deo. & non apparuit, quia tulit eum Deus. & nomen secundi Leuiatham, idest, Elias, quæ, vt elucescant. 4. Regum. 2. cap. sic extat scripto. Elias dixit ad Elisseum postula quod vis, vt faciam tibi antequam tollar a te, dixitque Elisseus. Obsecro vt fiat in me, duplex spiritus tuus, qui respondit rem difficilem postulasti, atamen si videris me, quando tollar a te erit tibi quod petisti, si autem non videris non erit cumque pergerent, & incedentes sermocionarentur. Ecce currus igneus, & equi ignei, diuiserunt vtrumque, & ascendit Elias, per turbinem in cęlum. Hæc erat secunda anima reseruata, Leuiatham dicta, eo quod fuit sibi copulata; hæc enim Leuiatham significare diximus, copulata sibi, at in spiritu, quo est Elias Leuiatham dictus, quasi spiritus copulati & duplicis scriptis sacris, vt dicitur eo cap. fuisse, nexit enim spiritum spiritui, præstabat spiritu prophetiæ, tum spiritu potentiæ & gratiæ miraculorum. Paulus. 1. ad Corinthios. cap. 12. alij quidem in spiritu prophetia, alij per spiritum gratia virtutum sanitatum, linguarũ genera, sermonum interpretatio, & Matthęi 12 Christus in spiritu Dei eiicio Dæmonia, quod eo loci colligitur plane, cum enim aquæ percussæ Eliæ pallio, non cęderent percutiente Elisseo, clamauit Elisseus, vbi est Deus Eliæ: quo illico fuere vipartitę aquæ. Quod cum vidissent prophetarum filij, fassi sunt, requiescere super Eliseum, Eliæ spiritum prophetiæ, & miraculorũ, duplicéq; spiritum nactum, ideoque Leuiatham nomine insignitus, sibi in spiritu copulatus, excellit enim spiritu, quo in Deum, & proximũ

tere-

ferebatur,quibus vniuersa lex continetur,'octo enim si bene numerãtur fuere Eliç miracula,decẽ & sex Elissei,vt spiritum duplicem obtinuisse constet ijs adhuc,hinc Elias Hebręis Deus fortis interpretatur fortis spiritus duplicis copulati aucti quasi Leuiathã scilicet. Subdit Esdras & separasti ea ab alterutro vnũ ab altero diuersis institutis & officiis,& dedisti Enoch vnã partẽ quæ sic cata est tertio die,vt dicitur Geneseos. 1.nã & si tota terra tertio die exaruerit,at ea ex parte,qua est cõsitus paradisus,primo emergere cœpit & apparere primo,cũ loci dignitate,positione & situ excellẽtia altitudine excelsior,vt nec ventorũ procellis disturbaretur & turbinibus,solũ aura placida perfusa,dicitur Geneseos 3. qualis esse solet post meridiem, nec loci imi vditate insalubris cõstitisset diflata minus,vt de olympo monte Græciæ dixere gentes,tum natura dispositionem hanc vtilissimam iure sibi vindicãte prius excellentioribus nobilioribusq; plantis. Vbi sunt mõtes mille nõ terræ deformes tumores,aut protuberationes fędę,imo mõtes alti seu loca digna monstrari digito,mons enim amonstrãdo dicitur, non a monstrossa turpi,aut in concinna natura, terræ amplitudinẽ mille excellentiam montibus expressit,sunt mõtes & purioris aurę,nobilioris situs,salubrioris sedis,paratiores, commodiores,vt & Sole foueantur amplius & ventilentur melius impedimento liberi,immunes obstaculo, cum excellant emineant,quo perfecti in scriptura sacra dantur passim intelligi viri,mõtis nomine,subdit Leuiatham autẽ dedisti septimam partẽ humidã,idest Eliæ Leuiathã dicto,legasti cęlũ tertiũ,quod septima situ pars est,post elemẽta quatuor,turbine rapto,vt & dedisti Paulo.2.ad Corinth.c.12.vbi Paulus sic.Scio hominẽ inChristo siue in corpore nescio,siue extra corpus nescio . Deus scit raptũ huiusmodi,vsq;ad tertiũ cęlũ.vbi ante annos quatuordecim,cęlũ ascẽdisse refert,adie qua est ortus,inChristo renatus altus, maior natu erat Paulus,dũ peragrauit cęlos,est pars septima positione, & situ,natura humida,mollis delitiosa,suauis,fęcũda mitis, fęlicissimi astri,nobilissimi sideris,benignæ influẽtiæ,tepidæ,quo increscũt omnia eius fęlicissimo Horoscopo,& ascẽsu vitali halitu &influẽtia viuifica,vi,viuũt reuiuiscũt,creãtur cũcta& erũpũt in esse,vere,ascẽdẽti hoc sidere,fręnat mare,sistit aerẽ,illustrat ignẽ terrã fouet,pullulãt omnia, in naturam prorrumpunt , simulata sidere tertio instigata cœlo , venere acta, hac septima parte,quo

est dicta delitiosa,& humida,influxu tepido,septima vniuersi sedes post elementa quatuor,& Lunę,Mercurique tribunalia,septima,hinc omnis antiquitas cœlum hoc consecrauit veneri, deliciarum Deæ,corporeæ naturę tutrici,quæ,& naturam fouet,nutrit,auget,instigat venus diuina cœlestis hoc pulchrum sidus, nō turpis,obscœna,infamis,impudica,corrupta,figmentum hominū lasciuiæ & luxus,huic sacræ veneri,hanc septimam dicarunt partem,quam pinxere armatam,barbatamque docti,fortem,virilem inuenies apud AEgyptios,& Pierius,li.14.legit, illic sunt rapti Elias,& Paulus,hic degit Elias viuit anima & corpore; Henoch non secus paradiso assidet,qui est etiam pars septima retrogrado facto computatu,si a tertio computemus cœlo, ad terram vsque,& separasti ea ab alterutro,vt cum eadem gentibus prædicēt separati ad inuicem,maius omnibus miraculum aferant,in eodē que spiritu,hæc ipsa prædicere conuincantur. cœlum Eliæ quod spiritus esset duplicis,quo cœlestia petiit,sedem spiritum, æternam incorruptibilem,hic anima & corpore insidet, hic agit fœliciter,si eisdem conseruantur omnia quibus oriuntur, hoc sidere in esse producimur seruamur hoc sidere.cuius influxu natura gubernatur,regiturque corporea omnis,genij autor & ortus naturæ,quo fuere hoc cœlo recepti,non supra aut infra: ij duo sacri Ganimedes Iobis,Dei veri,Elias & Paulus:quo maior deliciarum copia & tutella maior,conseruari,viuere, & esse impertiebatur. Non minus paradiso in terrenis Henoch relegatus,omni alia natura corporeaperfectior & altior sedes,excelsior sublimior,his locis seruantur,vt fiat in deuorationem quibusuis, & quando vis, eorum quilibet,idest in iudicium vniuersale, quo omnia absumentur,& deuorauit ignis,vt fiant in deuorationem hanc pręsentes,& pręd icent quibusuis,& quando vis,metaphora ergo est hic Leuiatham dictus,cum sit ille serpēs. Qualis vero fuerit ille,quis vè sit,inuium satis intrusum & reconditum est, pręcipue cum græcorum nullus,latinorum,aut Arabum, alioqui in enodandis naturæ arcanis,diligētissimi, subhoc nomine huius meminerint animantis,Hebræi vero figmentis & fabulis potius fictitiis li-
37 neis,quam veris,aut viuis coloribus, nobis ipsum depinxerint adeo,vt quæ in scriptura sacra de illo dicuntur dissentiant magis cum eorum nugis,quam consentiant aut hæreant,vt verus scripturæ sensus iis non possit elici.Caballistæ enim Talmudisthæ,Rabini

bini mille monſtra confingunt præfigurant huius animantis, vide re eſt ordine. 4. tractatu. 3. apud Talmudiſtas, machinantes, Leuiatham nomine duos intelligi piſces, magnę & interminatę magnitudinis, molis mirę, fœmellam & marem, fœminam exterminaſſe Deum ne ſobole ſuborta, vniuerſos ingurgitaret piſces, mareque inuium commertio hominum conſtitueretur, quorum ſalitis carnibus ſalſamenta ſuauiſsima iuſtis paraſſe, in futurum poſt mortem retulerunt, maſculum reſeruare viuum, vt horis ſucciſsiuis ludicris cum eo luderet, & recrearetur Deus, qui & Eſdram authorem vocant loco explicato, & Pſalmo. 102. Inuenitur inquiũt. Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Legunt Hebræi Leuiatham iſte, quem creaſti, vt cum eo luderes. iis fabulantur ipſi, iis nugas & fabuloſa confingunt, quod quam ridiculum ſit, ſeipſo eluceſcit, vt non alio egeat confutari, ludrica enim voluptatem aferunt nobis, tum eo quod noua, tum quod præter ſpem accidant, & inopinata eueniant, eſt nouum ignotum, hinc ſpectata & nota iam viſa & audita voluptatem non afferunt, extemporanea imo, & ignota inſcita ve & quę non ſperabamus, quaſi noſtrę inſcitiæ & ignorantiæ admiratione caſus ſuppoſita derideamus, nihil tamen ignotũ Deo, nouũ nil, caſu nihil præter eius prouidẽtiam nichil, quo nihil ludricum, non expectat vt accidant aliqua, qui eſt cauſa omnium, diſponens omnia gubernans, regens, ordinans omnia, locum Eſdræ iam enodauimus & pſalmi locum cap. de Dracone inuenies abunde explicitum de Dæmone Leuiathã quod ſerpentis copulati ſibi, motu fuerit ingreſſus naturã noſtrã geneſeos. 3 c. & eius conditiones adhuc verſutiæ & calliditatis obſeruet liuoremq; vt inmortales. Nec quod rati ſunt alij, Draconem marinum eſſe concinne dicitur, errant non leuiter iſti, cum ſit vere ſerpens, Leuiatham. Iſaias dixit capite. 27. citato, ſerpens eſt omne terreſtre reptile c. 1. monſtrauimus, non reptile aqueum, eſt Draco minime molis marinus dictus, minutum animal quod hamo facile educitur & ſagenna facile, an extrahere poteris Leuiatham hamo?ne quaquam poteris. Iob dicitur citato cap. inflexilis rigidus eſt marinus Draco, non tortuoſus, aut plicatus innat, non actus orbibus non teres vectis ve hirſutus imo & ſpinis horridus protenſus inflexilis at Leuiatham ſerpens, frortuoſus incædit, qui, & vectis eo dicitur capite, longiſſimus ſcilicer, vectis modo productus & teres, Draco marinus armatus acu

aculeis spinis à capite, ad caudam vsq;, non teres ęqualis hirsutus
imo hispidus, docet Plinius lib. 9. c. 27. & libro. 32. c. 11. tum. 7. ca.
AElianus. 14. lib. cap. 11. Aristoteles. 8. de Historia cap. 13. Rhodigi
nius, & alij. Qui vero Cętum esse sunt rati, aut Ballenam piscem,
magnitudine ducti: est Ballena vnus ex piscibus maioribus ortu:
est Leuiatham maximus viribus, potentia, & mole, vt pene impos
sibile sit, hamo educi Iob. 40. at hamus illis solum obiicitur, quæ
in aquis resident, quo piscem iudicant, Ballenam, aut Cętū aliud:
displicent satis tamen & hæc cum sint terrestria animantia, ser-
pentes omnes, vt supra monstrauimus, vt piscem Leuiatham esse,
dissonet vndique, quod sit vere serpens antea retulimus Isaiæ. 27.
Quo solum placet terrestrem esse Draconem serpentemque verū
cuius adeo increscit moles, sic denique extuberat vastitas, vt mul
toties æquetur montibus, & aliquando maior impensæ amplitu-
dinis. refert Artimidorus libro 3. cap. 60. in Arabia fuisse Draco-
38 nes, tricentorum cubitorum volumine, Onesicritus Astipaleus
idem libro. 9. c. 20. & vltra duos tempore Alexandri in AEtiopia
fuisse Dracones interminabilis magnitudinis, hosque ardenter
expetiuisse videre, & intrepide iuuenem, AElianus lib. 16. c. 36. Pli
nius lib. 8. cap 11. hos tantos fuisse, vt tauros integros, & integros
haurirent Elephantes, immanissimi & vastissimi corporis, nullum
in omni natura, cognoscitur animal, vastioris molis, maioris po-
tétiæ, aut æqualium virium, quorum in summa ea est amplitudo,
iuxta Edoardum libro. 6. Plinium. 25. c. 2. vt eorum dorso, velut
montibus adnascantur virentia plurima, herbarum & plantarū,
varia, & diuersa genera (mirabile dictu) quasi oblita anima sui in
mole tanta, aliis eroget situm & impertiat locum, qui cum sint
naturæ ancipitis dubiæ & amphibiæ, terras modo, hasque magis
incolunt & inhabitant, quo serpentes veri dicuntur & natura ter
restrium continentur, cum reptent motu, modo aquas habitant
& colunt, vt persint aquatiles, quo an hamo posśint educi, concin
ne quæritur, Iob, 40. cap. incertæ naturæ, promiscuæ, inconstátis,
imo modo terras inuisentes, modo aquas, molleque elementum,
vt & siccum & asperum, cum ij tantæ sint molis, natura insita, Le-
uiatham reor Draconem fuisse monstruosum amplitudine immé
sum, vt fuere gigantes in natura hominum, non secus increuisse
illum vltra leges naturæ, vltra terminos, ritum, & ordinē, & fuis-
se giganteum & immensum eo genere animans huius esse naturæ
Draco-

Dracones docet Plinius lib.8.c.12.& 32.c.1.& lib.8.c.13.Solinus, c de Africa,& cap.de AEtiopia.33.Leuiatham ergo nomine intelligo,Draconem molis immensæ genus illud,quod in hanc extuberat magnitudinem, indefinitam & incertam,quos medio mari insulas iudicare omnes ii autores renuntiant(infra latius)neq; enim omnes hanc subeunt legem,aut conditionem,sed Dracones illi,qui à Solino cap.de AEtiopia 33. veri appellantur de quibus sic ille AEtiopiam describens.Draconum magna copia est porrò veris Draconibus ora patua,&ad morsus nō dehiscētia,sed arctę fistulę,per quas,& trahūt spiritus,&linguas exerūt.Quippe nō in dētibus vim,sed incaudis habēt,& verbere potius,quā ictu nocēt vastitatis immensæ,vt multoties insulæ credātur occurrētes subito illi iuxta litora excubantes,mole protēsa,aquis ex parte libera.

Naturalia & mystica Leuiatham retinens plurima.

CAPVT VII.

Ictis assonāt,quæ de Leuiatham dicuntur Iob.40.vbi sic Deus alloquitur Iob,& sciscitatur illū. Nunquid pones,circulū in naribus eius?aut Armilla perforabis maxillā eius.frænātur dracones,fistulis nariū peruiis, iniecto circulo aureo argēteo,vel æneo,ea parte regūtur,aut maxilla Armilla perforata,vt perforātur aures modo fęminis &viris & Indi trāsfigūt gænnas armillis,& circulis,lapidibusq; pretiosis & aliis,quibus in partibus scissis,semel & disectis induratis postea callo obducto,ludit circulus & armilla lubrica,vt in auribus voluratur,hinc multa animātia,in vsus hominū relegātur iis,aliis q; circulis,nōsolū ori iniectis imo nouiter &denuo ruptis,seipsis vè partib⁹,quo moderātur & regūtur,vt vtamur eisdē reducamus q, ad humanos vsus,hinc depingitur vectaCeres,curru draconib⁹ fręnatis armillis circulis & orbibus tracto,hinc Proserpina Saturnus,& alij:numismate antiquo,armillis fręnātur Dracones,statuis,figuris tēplis,imaginibus regūtur circulis maxillis addactis & naribus aptato circulo,quæ cū sint draconibus fistulis peruię circulo aptis patētesq; addidit Deus,aut armilla perforabis maxillā eius,quod maius est,gradationis figura vsus,vt Iob summā eiuspotētiā fateretur,& subditus veneraretur,pertimesceretq, Deū factorē suū,tū reliqua,quæ eodē c.a sectione illa,quæ incipit.An poteris Leuiatham hamo extrahere,vsq; ad finē capitis eiusdem 40 fauent.

fauent maxime, huic nostræ sententiæ, nam quę præcedunt, & quæ.c.41.sequuntur,ad Behemoth animal spectant de quo infra dicendum,ijs vero promittitur venturus Christus Iob, victoria & triumphis illustris,frænator Leuiatham,piscator Dæmonis, victor redemptor Angelorum & hominum,quod nulli est concessum alteri, quã Deo homini Christo,hinc quæritur homo,exquiritur Iob,an poteris Leuiatham hamo extrahere. arrepta figura vastissimi animantis hominum potentia insuperabile omnino,artibus & diligentia mortalium,versutius sagacius, maius omni arte & igenio mortali,mõstrossum, giganteum,non vulgare aut tritum,rarum imo & ignotum,disuetum,quo minus euinci arte humana & sedulitate daretur intelligi,minori experientia & periculo facto,ob eius raram & inuisam naturam,hac ideo figura & tropo vsus vt summum periculum & potentiam exprimeret, vt sensum spiritus reseraret. An poteris Leuiatham hamo extrahere?Draconem Dæmonem,qui cum serpens esset Geneseos.3.Apocalypsis.20.iam in Draconem abijt. Adeo hominum malitia increuit.Vulgari imo vt adagio fertur & communi dicterio, Anguis Draco non erit nisi serpentem deuoret.angues enim procerissimæ staturæ,molis ingentis & vastæ, serpentibus venenatis mansis venenum recipiunt & malitiam, quibus inquinantur, vt simplices antea angues in Dracones venenatos,esu virulentorũ, & inquinamento commutentur, solo veneno ab illis disentiẽtes prius,vt qui angues natura erant malitia serpentes,Dracones cõsuetudine fiant,sic serpit vitium,sic augetur,increscitque. Draco vero hic Leuiatham potentissimus postquam peragrauit terras percurritque exercuit iustos,macilentos,aridos,pęnitentia confectos, siccos,victus solicitus vndis immergitur ille, mediæ rerum afluentiæ,famelicus omnia vorans Draco insatiabilis, medijs aquis,delicijsque afluentibus,vdis,mollibus,humentes petit ociosos desides,quorum vitiis occulitur secretus & abditus consuetudine asuefactione, occultus,vt venetur incautos, efussos,humidos,qui non continentur termino proprio rationis, vt humida,imo fluitant vitijs,de quibus Psalmo.80.Deus. Et dimissit eos secundum desideria cordis eorum.vt fluitent vagi incontantes,hinc dificilius multo cum educi, extrahiq, Draco hic immanis possit,de medio mari,afluentiæ,& copiæ,quo molles madent,& hamo dificilius adhuc,potentia & mole illius nimia, vt hominibus,

hominibus,sit imposibile illud educere,quantum viribus morta-
lium agitur,Iob disquiritur,vt patienter ferat,& sustineat suplex
qui futurus erat imposterum patiētiæ exemplum sibi, vtile & a-
liis.Deum maiora passurum,vt intelligeret, qui educturus erat
Leuiatham crucis hamo,extraxit vt Christus hamo crucis,inuesti
to humanitatis esca,hamoque afixa crucis.Abacuc.1.de Christo. 40
Totum in hamo sublebauit,& traxit illud in sagena sua, & con-
gregauit in rete suum. Prhotopiscator hic,corda diuinitatis vin
culo & neruo,quo hæc hærent & ligantur,vnione sacra & & ine
fabili verbi.Paulus ad Ephesios.4.Soliciti serbare vnitatem spi-
ritus in vinculo pacis.in Christo scilicet pacis nostræ vinculum,
vnio,& nexus,mirabilis, & incomprehensibilis quo sustinentur
omnia. Virgæ appensa Aaron cordaque & ligata commissa vir-
ginis visceribus sacris, quæ inter omnes floruit, & germinauit.
Numer.17.Deiparæ Virginis;hamo curcis humanitatis esca ijs er
go fulcitus piscator hic Deus homo,esca chorda,& rectissima fa
cileque ductili virga Virgine sacra,Leuiatham extraxit esca hu-
manitatis illectū, ratus Christum solum hominem esse,diuinita-
te illusus,superatus & victus, ingessit hamum crucem Christum
ingessit.Oseæ.13.morsus tuus ero inferne.Deitatis inscius delus-
sus,cruce rupit & dirupit viscera,superauitque mortē,ero mors
tua ò mors Oseæ eodem c.quo Paulus ad Corinthios.1.15.irridet
mortem,& deridet infernum superata Christo iis, vbi est mors
victoria tua,vbi stimulus tuus? Stimulus autem mortis peccatū.
nō secus ac Crocodilus,iuxta horas Nili,superueniente Ibi,Aue
plausu laterum & alarum scalptu consopitur,semel aluo grauata
& onusta,ciborum copia hianti ore & dehiscēti,quo subit En-
hydros serpens,mole minimus & si potentia maximus vt ventris
sarcina in escam vtatur superflua, qui semel cibo plenus erodit
viscera & lancinat,vt discerptis visceribus erossa exeat aluo inco
lumis & liber,autore Phisologo lib.2.c.6.& magistro naturaliū,
lib.5.c.10. Solinus in Polisthoria latissime.c.35. quod ipsum de
Ichneumone refert,muris genus natura breuissimum Plinius li-
bro.8.c.25. & alii,non aliter Christus,reputatus minimus serpēs
(Isaiæ.53.Despectum & nouissimum virorum virum dolorum,
& scientem infirmitatem & quasi absconditus vultus eius,& des-
pectus vnde nec reputauimus eum,vermiculus hic oprobriū ho-
minum & abiectio plebis) descendit ad inferos,in ventrem mor-
tis dis-

tis discessit, fuit morsus inferni, & mortis, vt Oseæ citato dicitur absorpto inferno, veterno, & lethargo oppręsso, Aue Maria, Aue Ibi Maria superuenienti, Virginis Deiparæ matris, plausu laterum Angelorum consopitus sepultus somno, viscera erupit & discerpsit omnipotens, præda vsus animarum patrum, confosso Crocodilo quo triumpho & victoria illustris peragrauit cęlos, exaltatus ille serpens in deserto, hinc patet allatus locus Psalmi. 103. Draco iste quem formasti ad illudendum ei. quo figmenta, & fabulas, Thalmudistas astruere diximus, est illussus Dæmon, & formatus quasi vt illuderetur, delicto adhuc mortalium, & culpa commissa. Tum infra eodem. capit. locus ille quo de Leuiatham dicitur Iob, nunquid illudes ei quasi aui, & ligabis eum ancillis tuis? Aucupes enim occulti & abditi, esca arte parata aues inuitant & sollicitant, quas ante quam cibum ingerant multoties interficiunt conficiunt ve ingestum, integro gutture immutato capitibus priuant detruncat, iis recisis lucrum augentes ludibrio & ludo, ea est artis potentia, liberrimas natura aues vagasque, venari & capere tardissimi homines. Deus abditus & latens, formã serui accipiẽs ad Philippens. 2. humanitatis esca, illusit Dęmoni & morti, ingessit mors Christum, immutatũ reddidit integrum illesum, deuicta illa & superata delussa esca allecta & inuitata mortali Christo oblato, caput mortis peccatum stimulus, rescinditur hæbetatur vincitur, Leuiatham deluditur ligatus committitur
41 ancillis, auium instar elussus Dracones natura terribiles, superbi in domiti superati semel & victi, subduntur facile imperio cuiusuis fęmellarum, præcipue Virginum quas ardentissime deperire diximus, tractabiles faciles & mittes fiunt, refert Pausanias in Corinthiis, & Philostratus in vita Apolloni, adeo vt Romam aduecti, sodales in tantum fuisse enarret & domesticos, vt incendio eorum semina, si non vastarentur edicto publico fœcunditati terminus non esset, victos semel & domitos tandem, fœminis magis multo quam viris subdi, earum amore conflagrantes, AElianus legit libro. 26. capite. 29. Rhodiginius, quo Deus sciscitatur Iob illudes ei quasi aui, poteris illudere illum esca deglutita, & capere delusum cibo inconfecto auium, more liberrimum natura alioqui Dæmonam potentissimum qui ad nullius mortalium pauet occursum, subditum puerulis in ludum relegare puerulis paruulis martyribus virginibus mol-

bus mollibus imbellibus, ligabis eum ancillis tuis iam facilis, mittis adeo, vt fœminis mollibus debilibus eneruis commissus, trahi & contrectari posit, duci & vehi pro libitu, vt carnis ancillæ passiones, subditum ligatum, non pertimescant iam, rationi imo obtemperent eo inuito, præscitatur iterum eodem capite, an fune ligabis linguam eius? diximus Armilla circulo & aliis frænari Dracones, tum fune, chamo, fræno, quo dicitur Psalmo. 31. in Chamo, & fræno, maxillas eorum constringe, qui non aproximant ad te. Veni Christus, Leuiatham constringe Dæmonem, qui non aproximat ad te distantia oppositionis culpæ & peccati, maiori & tanta quanta est inter nihil & aliquid contradictionis recessu, mole ingentissima interminabili distanti, extraxit Christus aculeum linguæ Leuiatham, mortisque stimulum peccatum venenum, serpentibus omnibus stimulus aculeus cuspis linguæ inest, qui senio induratus spinarum instar calcarium, vnguium, cornuum, rostrique auium firmatus, icit ferit, quo deposito, detracto, & religato secure & impune tractari & contrectari possunt serpentes, qui extirpatur, si ex auricula vna tripartitæ linguæ excutiatur euellaturque apprehensus, his officiunt serpentes, non dentibus, quos aduncos obtinent, extertos, & distortos, hunc ergo Christus extraxit & euellit, peccatum mortis Dæmonis Leuiatham, stimulum eruit, spoliauit mortem, ligauit linguam Leuiatham fune vinculo, mirabili vnionis nexu, humanæ & diuinæ naturæ, quo obmutuit, obstupuit, siluitque hoc vinculo lingua ligata veneni vincta. Hinc Iob, disquiritur, an tu fune ligabis, linguam eius, vt in iudicium voces sapientiam summam, & omnipotentiam interminabilem incomprehensibilem prouidentiam, eorum, quæ molitur Deus, & in examen trahere abscondita eius abdita & occulta præsumas impotens, ignorans homo, eius qui non solum illusit, irrisit, delusit imo Draconem quem formauit, ad illudendum ei. Omnia quæ acculeis iciunt, si cadauera feriant, non alte imo leuiter pungunt, subiecto rigido indurato, stipato frigore caloris absentia, mollis & humidæ substantię secessu, spirituum fuga, & sanguinis tepidi defectu, at vita functos si percutiant, alte nimis profunde satis, acculeum immittunt, molliori subiecto parariori & peruio, quo aculeos relinquunt & abiiciunt intereuntq; visceribus cum aculeis relictis insectilium plurima, quibus venter imus 42

vdus.

vdus est blandus & facilis, quod humida soluantur facilius & diligentur facili negotio. de Apibus idem Aristoteles.1. de historia cap.12. Viuos si impetant vita priuari aculeis viscetibus & anima relictis, quod altius ferant molliora, mortuos vero si impungant aculeos exercere, acuere, viuificareq; magis, Plinius lib. 11.c.21. à quo AElianus, Cœlius, & alii surripiunt placitũ. exposuit se Christus, ictibus Leuiatham Draconis, oblatus est, quia ipse voluit, ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Isaias.53. alte iciit mors Deum ipsum percussit eodem capite, propter scelus, populi mei, percussi eum, profunde nimis aculeum commisit mors, immisit stimulũ, stimulus mortis peccatum.2. ad Corinthios.15. Isaiæ citato.53. Vere lãgores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, posuit in eo iniquitates omnium nostrum peccata & scelera vt redimeret expurgaretq; nos, in lac versis (supra,) illusit Draconi, vicit Leuiatham, delussit mortem, formam serui accipiẽs mortalis subditique mortis, ad Philippenses.2. mortis aculeo commisso, rata solum mortalem, mortuumq; aggredi, inuasit viuum, imo vitam iciit, pungit & feriit. Ego sum via veritas, & vita. Iohannes. 14. percussit Christum naturæ duplicis, immortalis mortalisque viuum Deum, mortalem hominem expugnare aggressa, amisit stimulum lussa & delussa, viscera efudit mors venenũ & virus, mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria.2. ad Corinthios.15.c. priuata illo stimulo, impotens eueruis debilis, Leuiatham Draco deuictus deuinctusque, vt ei illudere possimus & sciscitari mortem infernum & Dæmonem, vbi est mors
43 victoria tua, vbi stimulus tuus? eodem c. dixerat per Oseam.13. c. Ero mors tua ò mors, & morsus tuus o inferne. vicit mortem superauit Dæmonem, Draconem irrisit, illusit Leuiatham, peccatum extraxit, iste est Draco quem formauit, ad illudendũ ei Draco Leuiatham Dæmon. Iohannis.12. & 20. cap. Serpens antiquus. Est apis fur dicta nomine, philosophis omnibus notissima, non sollicita astruendi fauos, destruendi imo, fur nocturnus Apicida latro, coloris tetri, subpallidi nigri, capacissimi alui, longissimi aculei, noxia, letalis, ociosa, hispida, largi oris.9. de historia, cap. 11 AElianus.1. lib. c.60. Plinius, & alii. expressa mortis imago ad Thesalonicenses.5. Sicut fur in nocte veniet, cum enim dixerint pax & securitas, repentinus veniet interitus. nigra, hinc dictam,

vmbra

vmbra mortis mors nigra, & pallida, & Horatius dixit. Pallida mors æquo pulsat pede. Pauperum tabernas, regumq; turres. Iob imo 10. c. Dimitte me, vt plangam, paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. aculei longissimi, qui ferit ab Adamo, vsque ad nos, amplissimi alui, vt deglutiat, capiat, ingerat mortales, mors latro Apis hæc nigra, quę altius pungit profundius & acrius, viuum icit, vitam percussit agressa est Christum, stimulum liquit, amisit aculeum, viscera effudit, cum aculeo simul, mortū aggredi rata, quo illussa & delussa est mors, hac quasi alimento vsus commutauit Christus; sunt alitum & alimentum contraria initio fine eadem nutritione peracta Aristoteles. 2. de animo. cap. 4. Christus vita erat commutauit mortem, viuentem effecit illam absorta in victoria vitę, commutata est mors, vitalis iam robore Christi calore illo potentissimo, charitatis igne, quo reuellem alimoniam cō fecit & venenū, superata, imo immutauit, vt coturnices venenis aluntur, Ibes aues, & pleraque alia, in natura ipsa ob illustrem & generosam potentię commutatiuę & animæ vim, hinc dicitur immutatio mors, Iob passim. Hyppocrates medicorum omnium facile Princeps. 6. Epidemion commentario. 5. sectione. 53. in hæc verba prorrupit. Mulier capra elaterium edētes pueris purgatio. in cuius sectionis commentario Galenus medicos edocet pueros expurgaturos lactentes, medicamina expurgantia laturos fortia & amara, vt elaterium cucumer dictus siluestris, amarus vè cocumer, quæ & auertunt pueri ob ingratum saporem, & respuūt ob actiuissimam naturam & efficacem, non illis primo medicamenta expurgantia cathartica dicta exhibere, nutricibus imo hęc ipsa propinanda vt in lac versa illæ relegent hæc infantibus specimine lactis, in succum gratissimum commutata, possint vt fructus suscipere medicamenti eiusque vsus, noxis deuictis & vitijs, superatis, nutricis expensis opere & laboribus, quod placitum medici omnes, surripiunt, præceptumque inuio labile obseruant, amarissima mors dicta. 1. Regum. capite. 15. Ab Agag Rege Amalech ijs. Siccine separat amarissima mors. terribilis formæ & potentiæ insuperabilis, naturæ viribus, statutum est omnibus hominibus semel mori Paulus ad Hebræos. 9. quæ nemini parcet rigida & inexorabilis, recrementa omnia nostra superflua & vitiosa corrigēs, castigās, & expurgans, recepta mortis memoria tri

stissima, quæ repurgat nostras superfluitates & excessus remediū presentaneum, & cōmodissimum, nobis debilibus & eneruis, vitiis inquinati & corrupti, abundantes malitia & viru, venenoque serpētis diræ & fatalis infecti, debiles calore charitatis, illā conficere & superare impotentibus cū non possemus, nutrix Christus. Baruch 4. vt quid contristatis nutricē vestram. cuius lacte & doctrina alti sumus & educati. mortē ipse recepit amarissimumque haustum ebibit, vt eā cum superasset & vicisset, in lac alimētumque emutasset, in lac versam expurgantē malitiam nostrā & virus redderet, intra limites timoris filialis eneruē & facilē, quæ vna & alimentum esset, & medicamentum mirabile, tam præcautiuū futurorum, quam præsentium curatiuum, correctiuumq;. Absorta est mors in victoria confecit digessit ipse, mutauit in vitā, quā vertitur in substantiam aliti alimentū omne, mors mortis, & mortis vita, & vita vitæ, sileat imo natura omnis obstupescat piissimę matris Deiparæ Virginis, genetricis sacræ, quæ rata decessurum filium, & si aculeum mortis extraxerit solus Christus auulseritq;, at ipsa in se ipsa prius hæbetauit & obtudit, peccatum, mortis stimulum, ipsa conteret caput tuum Geneseos. 3. linguā stimulumq; serpentis, ab aculeo mortis, per Christum libera immunis peccato, defecit in ipsa stimulus, obtussus, hæbesq; factus, vt dum iceret amantissimum filium, pungeret leuius, quasi mortem præpararet filio, mater piissima, mortis aculeū retudit filij sollicita.

Iob literam extricat, litteralibus allegoricisq; sensibus serpentis Leuiatham.

CAPVT VIII.

44 NON minus iuxta naturā Leuiatham animātis Dei spiritus, c. eodē. 40. disquirit Iob iis. Nunquid multiplicabit ad te præces, aut loquetur tibi mollia. quæ & si sensu figurato de Dęmone Christum extimescēte intelligantur, ad literam, ad naturā animantis, non minus spectare videtur allegoria; multiplicauit enim Dæmon præces præcans depræcans Deum hominē Christum. Marci. 5. pater Dæmoniaco illo vbi Dæmon, quid mihi, & tibi Iesu filii Dei altissimi adiuro te per Deum, ne me torqueas. & infra orabat multū, ne ipsum pelleret, extra regionē illam, ipsumq; summis prædicibus imprecabantur spi-

tur ſpiritus dicentes mitte nos in porcos, Lucæ.4. Vbi dæmō ſic, ſine quid tibi, & nobis Ieſu Nazarene, veniſte perdere nos, ſcio te qui ſis ſanctus Dei, &. 5. citato. Dæmon adorans ſtetit ante eū, & ſæpe alibi, multiplicauit præces mollia loquutus, iā Deum, iam ſanctum Dei adorans, & prædicans Chriſtum; tum metaphora ad naturā animantis ſpectant non minus: Leuiathā Draco conditione indomitus, ſuperbus, elatus, domitus ſemel ſuperatus inferior blanditur aſſentatur ſubditus, caudæ adulatur blandimētis, quaſi præces multiplicet & blāditiis ſuplex, animū reddere tentet facillē mollem, frænatus vt ſemel ancillis cōmitti poſsit & debilibus fœminis: antea monſtrauimus ſatis, in Cereris curru, & aliis, exquiritur adhuc Iob. Nūquit feriet tecū pactū? & accipies eum ſeruū ſempiternū? quæ & cū natura Draconis Leuiathā coherēt, ſerbantq; metaphorā feriet ne tecū pactū, vt cū Deo inibiit cum potentiā ipſius circūſcripſit naturę cōditor exercēdi homines, innito fœdere, nō vltra perſcriptos terminos illos inuaſurū, cōuinctus & ligatus diuinitatis robore, quo ſuperatus ſemel eſt, acceptus in æternū ſeruus inferior, cū hæc naturę Leuiathā, Dracones, viribus cū diſſentiāt nimis & repugnēt, nā, & ſi ad tēpus ſuperati ſemel Dracones ſint domiti, mittes, tādē malitia pleni incōſtates natura malitioſi, ſuperbi, dū poſſunt minātur mortē & tādē inferunt, ore elingētes interim quod aſſentātur & blādiuntur, cauda poſtremitatibus, vitæ vltimo, aſciſcūt mortē Leuiathā Dæmon & Draco. Solinus, c. de Africa in Poliſtoria, AElianus lib. 6. 20. c. in dagatrices vocat inconſtātes callidos, Nicāder in theriacis. Plin. lib. 37. c. 10. Deo ergo, nō homini, tāta hæc potētia conceditur, vt conuincatur Iob, impotētiæ & ignorātię, vltra ſecūdū naturā Leuiathā diſquiritur, Iob. Cōcidēt eū amici diuidēt illū negotiatores? Cuius loci, cum diu me extorſiſſet intelligentia, inueni tandem, germanum quātum ſuſpicor intellectū menteq; ipſius quo & ad naturam ſpectat animantis ex commentariis Iubæ, ad Caium Cæſarem filium Auguſti, lib. 7. cap. 10. vbi hæc continentur & refert. Pliniusq; iis, lib. 31. c. 1. Cętos ſexcentorum pedum lōgitudinis, & trecentorum ſexaginta latitudinis flumina Arabiæ intraſſe, pingueq eius negotiatores, & omniū piſciū adipe, Camelos perungere in eo ſitu, vt Aſsilos ab eis fugent odore graui. Diximus dracones naturæ ancipitis, aquis degere & terris adhuc, per natare flumina maria & aquas & cętorum inſtar mirę monſtroſſę 45

interminabilisque magnitudinis & molis esse, hos negotiatores mercatores & alij diuidebant antiquitus, vt & alia aquatilia pingua, locis adductis patet quãdo Dracones & cęti alii flumina ingrediebãtur & percurrebant, pisciũ & aquarũ dulciũ cupidi, concidebant deniq; vt oleosa substãtia prælsu extracta, vt oleũ quod adhuc, è Ballenis, & aliis elicitur diuisis infrustula prius & præssis arte, perungerentur Cameli quibus asportabant merces, quo Assillos vulgo tauanos, peruncti fugarent, aut oleo extracto, aut detracta pinguedine illiniti, nimis vtile negotiatoribus, ne Cameli iis molestati & perterriti, secure minus onera gestarent, hoc naturæ addacto remedio securi & quieti cum ducerentur facile, adipe Draconum & cętuum, quæ trãsnatauant flumina muniti, vnde Leuiatham Draco, cum molis vastissimæ esset, nullo superabilis mortali, nullis naturæ viribus, ob eius robur & potentiã sũmam vastamq; & informem molem, homo quæritur Iob, An cõcident eum amici an diuident eum negotiatores. vt & cętos alios concidunt & disiciunt, vt telegent, in humanos vsus, an concides Iob, vt concidit Deus, Regum.1.c.15. & oblatus est ei Agag pinguissimus tremens, & dixit Agag, siccine separat amara mors? & ait Samuel sicut fecit absque liberis mulieres, mater tua sine filio erit, & infrustra concidit eum, pinguissimum Agag Amalec Regẽ. Dæmonẽ ergo Agag Leuiathã Draconẽ cõcidiit Deus. Dominus iustus cõcidet ceruices peccatorũ, Psal.128. & diuisit Leuiathã, Ieremiæ, Threnni. 4. facies Domini diuisit eos, nõ addet vt respiciat eos, Psal.54 diuisi sunt ab ira vultus eius & apropinquauit cor illius, molliti sunt sermones eius super oleũ, & ipsi sũt iacula, quasi super oleũ Leuiathã molliri sermones verba ociosa & mollia abundãtia & luxu, oleo expressa & figurata pinguedine ocio & desidio suborta, luxu vita deũde, qui prius asperi & pęnitẽtes erãt, oleo aliter iã & superfluitare, iacula sint quę viscera tãdẽ trãsfigãt venenata, discordes cõfusi negotiatores diuidẽt discordia & dissidio illis cõmunissima, quo dicitur eo loci, cõcidẽt amici vniti, quasi pacis vinculo amicitiæ superabũt deuincẽt, at diuidẽt illum negotiatores, est diuisio, rixa, cõtẽtio, negotiatorũ, amicorũ virtus, potẽtia, robur, vnio, quo amicos concidere interficere scilicet vt a maiori argumentũ conficiat, negotiatores diuidere, dixit eo loci, Iob, dicitur, Nunquid implebis sagenas pelle eius, aut gurgustiũ pisciũ capite illius, sagena est genus retis, piscatorię

quasi

quasi sagulũ aut saculũ dicta, rete verriculũ appellãt, quo Manilius li.5. Excipiũt vasta circũuallata sagena, quo abradũtur piscinę, & genus quodlibet trahitur pisciũ, etiã si non Ceti propter pódus & molé summã, Matthæi.13. Simile est regnũ cœlorum sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium cõgreganti. quó Iob sciratur an sagenas debiles nimis infirmas & faciles, piscibus solum aptas & destinatas communibus, implere posśit vastissimi Leuiatham ceti pelle, Synedoche parte pro toto accepta, concinnus nimis figuræ vsus. Cum pellis rete solum contingat, suique vltimo Leuiatham sagennam, idem quod est, ac dicere an rete poteris Leuiatham piscari & extrahere replereque rete pelle eius quæ vltimo contingit retis capacitatem & spatium, nequit Iob, potest Christus: extraxit Deus, duxitque Ezechielis.13. & extendam rete meũ super eum, & capietur in sagena mea, imo cap.33. Dices Draconi qui est in mari. Expandam super te rete meum, in multitudine populorum multorum, & extraham te in sagena mea, & proiiciam te in terram, super faciem agri abiiciam te, & habitare faciam super te omnia volatilia cœli, & saturabo de te bestias vniuersę terræ, & dabo carnes tuas super montes & implebo colles tuos, sanie tua, & irrigabo terram fœtore sanguinis tui, super montes, & valles implebuntur ex te. quæ omnia cum Leuiatham consentiũt quam maxime dictis. Abacuc.1.c. Fotum in hamo subleuauit, traxit ilium in sagena sua. in rete, scilicet, diuinitatis & humanitatis filiis, cõtextum in sagena, ex se debili, at sua semel cum esset, diuinitate fulcita, insuperabilis, iam fortis, insolubilis, firma, humanitas semel sua, potens extrahere Leuiatham superare & vincere filo diuinitatis, hinc dixit suam. superque addidit Gurgustium piscium capite illius. Gurgustium cum cauernas piscium significat latentes & obscuras tabernas, vt placet Serbio, imo Cicero in Pisonem, nescio quo egurgustio, te prodire, obuoluto capite ,tũ & gutturem paruum consignat non minus, Draconis caput exucce nimis cum sit, osseum excarne abiicitur, exprimendo oleo inutile, quod ne inficiat sui magnitudine fœtore putrescens terram aerem vè in mare proicitur, vt & omnia reliqua cetorum capita, norunt optime artifices, qui è Cetis Ballenisque oleum torcularibus eliciunt, succum pinguedinem, quibus postea pisces in escam vtuntur capitibus iis, & gurgustia implent, tam domos cauernasque piscarias quam voracia æsophaga aut famelicos gut-

 tures,

tutes, solũ ingluuici inseruientia, non tractui aeris cũ nõ respirẽt pisces, vt gurgustia minori vsu vocẽtur talia, cętuũque collatione quibus hæc pars est amplior protẽsa & spatiosa, nõ parũ inter est modicũ vè, inter porrigere manũ & manũ ponere, porrigere enim amicitiæ est signũ, liberalitatis, fœderis, apud Maronẽ Dido. En dextra, fidesq;, atq, animum pręsenti pignore firmat. Anchisses. Numismate Iuliæ Piæ insignitur Venus, exporrecta manu fauens partui hac suscriptione. Genetrix Venus. at ponere manũ, inimicitiá notat, castigare, supliciũ obstamus manu & sumus impedimento alicui, ne nos cõtingat, vitamus ne accedat adeat, manus apositæ interpositione & impedimẽto, quo Iob dicitur eodẽ cap Pone manũ tuá super eũ. poteris ne illi esse impedimẽto, obstabis ne Leuiathá, memento belli quo es victus, & superatus in Adamo in quo omnes peccauerunt. Geneseos, 3. dum serpens solum erat, non Draco obstupendus malitiæ incremento, & Ne vltra adas loqui. aut iniustitiæ Deum arguere vt. c. 19. detraxisti iustitiæ diuinæ, & c. 6. Tandẽ confussus Iob, mæstus & aflictus, con solatur, subeniturque Deo. (summa bonitas, refugium hominũ) reuiuiscit Iob iis eo loci contra Leuiathá promulgatis. Ecce spes eius frustrabitur eũ, & videntibus cũctis pręcipitabitur Leuiathá Draco. quibus vniuersæ nostræ redẽptionis spes continetur. vniuersalis enim iudicij die, cunctis vidẽtibus præcipitabitur: prius Christi morte. Apocalypsis. 20. Et aprehendit Dracoẽ serpẽtem antiquum, & misit eũ, in abissum, & claussit, & signauit super illum. Iob. 3. c. Sit nox illa solitaria, nec laude digna, maledicant ei, qui maledicunt diei, qui parati sunt suscitare Leuiathá. præcipitatum semel cõclusum & extinctum, de nocte pasioneq; Christi, qua est conclusus ille, excitare vitiis & flagitiis denuo, de nocte illa horrida quę contigit, sole iustitiæ obscurato, soleq; diei autore offuscato, quibus noctẽ vocauit, non solum solis absentia, luminis imo confusione & horrore, quibus nox obscurior caliginosior aliis omnibus extitit illa, defectu lucis in suo proprio principio nõ solũ in medio, vt cõmuni inest nocti continuo, sine laude infamis imo, in qua ipse patiebatur autor naturæ Deusque ipse ab iis quos ipse ex nihilo eformauerat infamis & obscura victoria hominum, qui mortẽ ipsimet naturæ opifici intulerunt, oblatus quia ipse voluit, nulla vi illata, illi vero decantabant laudem, & victoriam partam decepti & obscuri existimantes adeptos triũphos & gloriosas palmas ac si gloriam & honorem essent nacti.

prodi-

proditores traditoresq; infames,& si post hæc sol efulserit resur gens refulgensque radiis diuinitatis illustris,tenebris,& nubilis discissis,exolutis fulgoribus omnipotentiæ,vt nox illa & nubila vtiiissima extiterint mortalibus,Solis accessu in rorem pluuiamque gratiæ tandem discedentibus:male dicant ei, abutantur, idest,passione & nocte Christi,qui maledicunt diei & abutuntur eius resurrectione,vitali spiritu & die parati sceleribus si possent suscitare Leuiatham, vt millies Christus horum voto & sententia operis crucifigeretur extincto iam semel Christi victoria & potentia immensa. Xanthus historiarum autor historia.1.Herophilus,iuba commentario.1.de rebus Arabiæ,ad Caium Cęsarē. Democritus lib.6.cap.9.Plinius libro.:5.1.cap.consentiunt Dracones defunctos vita,vbi nullum superest signum aut inditiū animæ,restitui saluti suscitariq;,Balin herbę floribus suauissimi odo tis inebriātisq; naturæ & fumidæ,fulcitis semel & cōspersis, quæ & si plurimis accidere videatur gētiū vulgariū,tñ vera resurrectio nō est,emortuis semel iterum anima restitui alio quā infinita potentia apud quam nil præteriit impossibile, vt idem sit numero, necessariū tamen nil præteriisse eorū quæ fuere eo facto, at specie eadē reddunt imperfectis multoties plurimisq; viuentibus dispositione facili relicta sufficientiq; ortus similis in eadem materia,cœloq; operāti, accidit emortuis chimicibus hieme exiccatis puluerulētis,iā vere reddire,specie hęc vna,passerculis illis indis, qui hieme rostro arboribus affiguntur, in puluerē reddactis vsq; ad vernū ęquinotiū,notissimi nouæ Hispaniæ regionis Americę, quorū plumis variis coloribus,varia effingunt & imaginātur,pęna capitis imposita occisloribus,quo tēpore semel ac affiguntur decidūt,vtiles plumæ mortalibus,iis & aliis emortuis, forma alia anima venit naturæ vnius,numeri alterius,non secus Draconibus imperfectis natura diuisibilibus forma,id accidit,ea aptata materia dispositione,ea herba suscepta,naturæ eorū sufficiēti, & propria,modo dicto,nosq; vt lasciua & luxu suscitare iterūLeuiathā intēdimus temulētia rerū fugatium,tum & noctē in qua natus est homo originalis culpæ, inuitat Iob maledicere eos, qui diei maledicūt,paratos suscitareLeuiathā,peccatores adhuc corruptos & fœdos,vt maledicant vocat,tristissimæ huic nocti,cuius fuit calamitas tāta & miseria,vt adhuc vitiis impliciti turpesq; temerarij impudētes,eā exhorrescāt pertimescātq; omnino,qui maledicunt diei & luci quod male agant, qui possunt putredine,&

corruptela vitiorum inquinamento & infectione suscitare Leuiatham & reproducere operibus & malitia, oriuntur deteriores serpentes omnes, spurcitia & putredine maiores vastiores, ac oriuntur naturæ propagatione & ritu, voluit Auicenna. 6. naturalium quo Pithon, Ouidij ortum, diluuii putredine est ratus ille. Hinc locus ille Isaiæ, innotescit, capite. 17. qui huic nostro dedit initium, quo Christus promititur iis. In die illa visitabit Dominus misericors morte filii & placatus, in gladio suo in potentia & iustitia, nam satisfactum est illi, per Christum de iustitiæ rigore in gladio suo duro, quia superari nequit, dura enim resistunt tangenti. 2. de ortu Aristoteles, & forti, omnia superans, hoc enim fortis est superare & vincere, super Leuiatham serpentem vectem, & super Leuiatham serpentem tortuosum. Vectis est corpus longum & teres, ex ferro aut ligno, alia ve materia eformatum, quo cludente armillis ostium recludimus manu vectum manubriũ quasi, & ideo vectis. Virgilius 7. AEneidos. Centum ærei claudũt vectes, æternaque ferrea robora. Nec custos absistit limine Ianus, hic teres regularis rectus, facile extrahitur, tortuossus vero vitiosus, obliquus impossibile omnino educitur, non ludit armillis, se se impedit, quominus percurrat per illas easque desserat, tum vectis nomen significat oblonga corpora ferrea aut lignea, quibus euoluuntur onera, vehuntur & gestantur, græcis hipomochlia dicta. Dracones diximus, longissima obtinere corpora teretia densa, complicata tamen, acta orbibus & plicaturis, nodisque tortuossa & obliqua, plicata nimis, quia vrgentur frigore, natura frigida, circumuoluunturque ideo, Ouidius phaetontis commisso errore Draconem enodari dixit, solis accessu, plicatum prius obuolutũ & cõfussum imo senio frigidiores magis plicari & contrahi Dracones veteres seniores annuos diluceт dictis, quo vectem tortuossum hunc, Isaias vocat, hoc vecte tortuosso, obliquo obsereuatur cœlũ ante Christi victoriã, portæq; cęli ianua & fores cõcludebantur illo, erroribus nostris, ferreo ligneo esu ligni, Leuiatham Dracone serpente Dæmone vecte peccato, tortuosso obliquo, nõ erat, additus hoc vecte cœlo conclaso, apperuit Christus, reserauit, patefecit, cõfregit vectes dirupit, Psal. 106. Cõfiteantur Domino misericordiæ eius, & mirabilia eius filius hominũ, quia cõtriuit portas ęreas & vectes ferreos cofregit. Isaias. 45. Gentes, & dorsa regũ vertã, & aperiam coram

eo ianuas

eo ianuas & portæ nõ claudetur, Ego ante te ibo, & gloriosos terræ humiliabo, portas æreas cõterã, & vectes ferreos confringam. Stabilitur pœna Deuteron. 28. iis, qui a lege deficiunt. Sit cœlum quod supra te est æneũ, & terra quã calcas ferrea. Christus ergo Samson hic portas ciuitatis, adduxit secũ, lignũ, clauos, vectes, seras, quibus portæ fulciuntur. Claues elargitur ille clauiũ autor, nõ perit imo aperit ille, alii aperiunt, quia ille aperuit, lignũ crucẽ secũ tulit, clauos traxit eduxit & elisit quibus affigebatur, vectibus fractis, diruptis seris, tortuosum Leuiathã vecte contriuit quassauit, clauis vectis & portarũ seris eruptis, trãsfixus manibus vt sit nobis manirruptus Deus, manu facilis, liberalis, qui manibus retinere nescit perforatis & ruptis, diruptus pectore, vt omnia elargiatur, cor adhuc, imo se seipsum sanguinem, vitam.

De Leuiatham robustissima structura misticis literalibusque intellectibus.

CAPVT IX.

Prosequitur. c. 41. Iob adhuc reliqua, quæ ad naturam Leuiathã spectare videtur, quę vt nil desideretur naturæ huius animatis, percurro modo. Inquit Deus, Non quasi crudelis suscitabo eũ, quis enim resistere potest vultui meo? præcipitatũ semel nõ suscitabo, Leuiathã scilicet, vt Draco crudeliter filiũ suscitat (Balin herba retulimus antea, Bellis nobis, aut cõsolida dicta, de qua Diascor. lib. 3. c. 150. Plinius loco citato Theophrastus alii) vt ambo simul, irascãtur, sæuiant, irruantq, in Dracocidã eius filii interẽptorem (est Draco memoratissimũ animal, tã benefici accepti, quã ofensæ & noxę, vt latissime docet AElianus, lib. 10. c. 49. Pindi exẽplo, quẽ a scelestis & siccaris vindicauit hominibus ob beneficia accepta, alios vero discerpsit, antea multo cõmisso delicto & ofensa illata antiquitus, idẽ Rhodiginius Cęlius lib. 25. c. 29) nõ ergo quasi crudelis tyrannus, qui minatur mortẽ ruinã & excidiũ, reipublicæ priuato bono consulens auarus & cupidus, cũ Rex cõmuni vtilitati prospiciat, suscitabo hoc monstrũ immane vastũ & horrendũ, vt genus hominũ deuastet & deglutiat, nec est mihi adminiculo omnipotens cũ sim, Leuiatham, nec illo vtar in vltionem hominum, 46

Quis poterit resistere vultui meo, cur illum suscitabo, quis dedit mihi vt illi reddam potentiam qua pollet, creatus semel, omnia quæ sub cœlo sunt mea sunt, non ab altero accepi, Leuiatham potest quia possum Ego, non ergo illo est mihi opus, solum vt exerceat homines, reputeturque illius hoc ad iustitiam, Leuiatham viuit & suscitatur, imo exhorrescens illum suscitaui & odio habẽs Dæmonem, culpa emortuum, subditur & loci. Nõ parcam ei verbis potentibus, & ad deprecandum compossitis. vt non pepercit Christus locis adductis, quando filium Dei viui compellabat, filiumque altissimi, sanctum Dei, filium Dauid regalis prosapię versutus Dæmon & Draco Leuiatham callidus: ne pelleretur, ab iis, quos vexabat ille, subdit. Quis reuelabit faciem, indumenti eius? & medium oris eius quis intrabit. Draconem hunc verum, quem Leuiatham monstrauimus nomine intelligi, supercilia longissima, obtinere hirsutaque & hispida, aurata fulgoribus variis refulgentia & distincta, docet Nicander in theriacis iis. Tuque virescentem cognosce, nigrumque Draconem. Hic splendet forma, mẽtumque armatus vtrinque. Surgentes triplici discurrunt, ordine dentes. Pinguia subciliis sunt lumina, barbaque subter. Mento strata graui, biiis sufusa colore. AElianus idem li.11.c.16. Rhodiginius li.10.c.3. quos esse acutissimi visus narrat, ideoq; Palladi consecratos vt pudititiæ præsint, hæcq; veris Draconibus inesse magis, e quorum genere Leuiathã esse constat, iam antea dictis, quibus iuba adest longissima, densissimum mentũ, barba Christa producta nimis, excrescentiæ quædam cutis, & carnis, protuberationes crassæ, e quibus oriuntur cilia, quæ obscurant oculos & circumuallant, quibus cancelorum instar cernunt, torue & occulte, vt iis sint accerrimi vissus, sic AElianus citato loco, Rhodiginius, & alij, cum ergo tot tantisque velaminibus indumentis, cooperimẽtisque variis adeo, facies eorum veletur & occultetur, disquiritur Iob iuxta huius animantis naturam iis. Quis reuelauit faciẽ indumenti eius. vltraq; quis faciem peccati reuelauit, mille modis occultam, abditam velaminibus mille, fucatã boni specie forma & pulchritudine, quo Regius vates Psal. 18. ab occultis meis munda me domine. Paul. 2 ad Corinth. 11. Satanas transfigurat se in Angelum lucis, sic splendet Leuiatham Draco, qui cum strictissimi oris sit, docuit Solinus c.33. vt illud dehiscere non possit, aut aperire, linguã solã ore hancq; tenuissimã exerat, subdit Deus. Et

medium

mediũ oris eius quis intrauit?huius immanifsimi animãtis,os arctissimum,quis subibit,vt quæ semel deuorauit ingefsit,extrahat & cogat reddere,prædã auertat deprædetúrq;,qui tantum hoc est suscepturus opus,tãtãq; prouinciã,duobus eget,& viribus, omni natura maioribus,nã 41.c.de hoc dicitur,nõ est super terrã potestas,quæ cõparetur ei,qui factus est vt nullũ timeret.in natura scilicet , tum qui ingresurus est sit molis minimæ , pusillus & paruus,vt os strictifsimũ pofsit ingredi vastifsimi animãtis, hæc soli Christo insunt,æqualis patri,secundum diuinitaté , minor patre secundum humanitaté,ex simbolo Athanasi,Matth.18. & qui susceperit vnum paruulum in nomine meo,me suscipit, quicunque humiliauerit se,sicut paruulus iste,hic est maior in regno cęlorũ paruulum & se ostendens qué amplexatum obtinebat tũc vt Marci dicitur.Isaias 9.c.paruulus enim natus est nobis,puer datus est nobis.11.puer paruulus minabit eos, Leuiathã scilicet & Dæmonem,medio ore continebãtur patres huius Draconis & Leuiathã neq; enim dentibus discerpserat,nec digesserat,aut alteraueratvẽtre,vt in se cõmutaret,extraxit Christus,os Draconis subintrauit inniit.Prædam tulit,hic verus Sãson,fauum de ore fortifsimi animantis,cuius os diruperat traxit,quo,& Iob dicitur eodẽ.Portas vultus eius quis aperiet?per gyrum dentium eius formido.portas vocat oris maxillas,gennis & buccis conclusas,deformes tamen magnitudinis miræ occultæ & abditæ intra buccas latentis, solo hiatu patentes & ore paruifsimo,quæ vt pateant ruptione est opus,vt rupit Christus vt vteretur præda animarum patrum , quæ cum magnitudine polleant,portæ dicuntur,& cum triplici dentium serie sint insignitæ,vt eisdem locis,Nicander & Solinus referunt,cutiunt formidinem metumque,per gyrum, caput enim mouet in gyrũ serpentes plus omnibus animantibus aliis docuit Aristoteles.9.de historia animalium capite quarto , & quinto, a quo Plinius,& reliqui, formido adest , non noxa , dentibus Leuiatham Draconis , non ore non ictu,imo verbere nocent cauda & vltimo Solinus in Polistoria. 33. Plinius , reliqui, morte, nocet vltimo & cauda , quam vicit Christus discusit formidinem,os aperuit reseruit & discerpsit,mortem nostram moriendo destruxit, absorpta est mors in victoria,mors mortis & inferni morsus , ex Ossea & Paulo,amputauit caudam , recidit mortemque Draconis,qua pollebat ille disiciit,ligauit huius vulpis;

vulpi

vulpini & callidissimi animantis caudã, Samson hic noster, vt regnum philistim vastaret Iudicum, 15. dicitur. Subditur eo loci. Corpus illius quasi scuta fusilia squamis sese prææmentibus compactum, vna vni coniungitur, & ne spiraculum incedit per eas, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequam separabuntur. seruat naturam animantis non minus iis, scutum vocat corpus eius. Sunt armorum duo genera, & quibus, tuemur defensiua vocata, & quibus in hostes irruimus ofensiua dicta. Draco munitus est armatura vtraque, corpus eius quasi scuta fusilia, quę fusione efformantur metallo fusio & liquato, liquata enim solidiora fiunt metalla, coherent magis tenuioribus factis partibus, subsident fęces & crassa substantia seder, exoluitur flatuosum igne, miscella depuratur, metallum magis perficitur, miscentur melius, quæ super sunt, fæcibus semotis flatulentis exolutis, quæ alia sublebabant quominus hærescerent, similiora magis, simbola, eadẽ, quo sunt fortiora fussilia, ductis maleolo, est corpus Draconis instar scuti fussilis, compactum densum, aduersariorum telis resistens, retundens, hębetans eorum arma, quo Iob eodem c. dicitur. Reputauit quasi palleas, ferrum & quasi lignum putridum, æs, non fugauit eum vir Sagittarius, in stipulam versi sunt ei, lapides fundæ, quasi stipulam æstimauit malleum, & derideuit vibrantem hastam, armantur Dracones densissima cute, fortissima, & solida quo Plinius libro 8. c. 14. expugnatum refert Draconem, in Bellis punicis sud Diuo Claudio Imperatore, quincentorum cubitorum qui erat, in cuius exterminium fuit opus ciuitatis instar oppugnandæ, ballistis, tormentis bellicis, sagittis, hastis, gladiis, lapidibus, reliliquisque bellicis artibus, quibus adhuc Leuiatham, non cedit, nec iis expugnatur monstrosum animans, Giganteumque Draco, quod factum est, vt nullum timeret, non est super terram potestas, quę comparetur ei, nullum timet super terram saltim ille, solum ab illo qui venit de cœlo superatus & victus Lucanus lib. 9. de bello. Vos quoque qui cunctis innoxia numina terris. Serpitis aurato nitidi fulgore Dracones. Pestiferos ardens facit Africa ducitis altum. AEra cum pẽnis, armentaque tota secuti. Rũpitis ingentes amplexi verbere tauros. Nec tutus spatio est Elephas datis omnia leto. Nec vobis opus est ad noxia facta veneno. non est potestas quæ comparetur illis, tum armis quibus noxam inferãt muniuntur fortissimis, rictu & ictu, capite & cauda collidunt Ele-

phantes,

phantes,tauros ingentes,docet Solinus citato loco Plinius,Lucanus Iob eodem c.sic,In collo eius morabitur fortitudo,& faciem eius precedit ægestas.Iubam cum erigunt ceruicis & colli, caputque extollunt christas exerũt formido inest animantis vastissimi, Iuba nomine dictus antiquissimus ille docet christatos esse in cõmentariis,rerum Arabiæ lib.6.c.20.ad Caium Cesarem, Nicander imo adductis supra locis,AElianus,Plinius lib.28.c.4.primã colli Draconis vertebram,spondilium primum; tanti esse roboris & virtutis sustinent,tantæ potentiæ,vt eo læsso, omnes vires animantis cassent,exoluanturque,eo læsus nil vltra quam pondus iners,rudis vè aut indigesta superest moles, ingẽtissimos tauros Elephantos occidimus facile ea læsa vertebra colli prima occipitis,ictu præcipitamus occipitamusque non secus .fortitudo ergo in collo eius,idem Solinus in polistoria c 33.tum Edoardius lib.6.c.118.AElianus lib.2.c.21.autores historiæ rerum phrigiæ, volumine.2.lib.7.c.40.referunt in Frigia Dracones montes ascẽdere hianti ore,guttureq; laxato, velut philtro quodã amatorio aues ad se suctu allicere potentissime,allectas in ventrem proiire captato aere,post hæc insidiari gregibus, quibus maximam inferunt pernitiem,pastoribusque ægestatem,faciem ergo eius præcedit ægestas cum ore hianti famelico facie occurrat primo absumenti & deuastanti,terra,aqua,& aere,vniuersa animæ constantia animantiaque cuncta escas omnes, tum halitu expiranti igneo & vrenti virentia & viuentia exurit & succendit tam circa eius cauernas adnata & adstantia, quam casu inuenta squallidus vt sit locus domicilij eius,vt precedat ægestas eius faciem cognoscaturque ex ferali antequam conspiciatur & appareat ille, quo eodẽ c.dicitur. Omne sublime videt,ipse est rex super vniuersos filios superbię.cum incredibili mole,montes adhuc eminẽtiores subeat & profundũ maris disquirat,vt sit auibus superior.reptile ille easdéq; venetur & alliceat,quo,& omne sublime videt, & vt videat ascendit, nimis indagatricis naturę & curiosæ, piscesque omnes & profunda quęuis iustos,doctos,peccatores,ignaros,docet AElianus supra Solinus.33.c.citato,ideo Ouidius,Thesaurorum custodes efinxit,hortorumq; custodibus præesse , acerrimi visus & auditus potentissimi,Plinius lib.17.c.13. AElianus li.10. c.49.idem.subditur Iob eo loci.Feruescere faciet, quasi ollam profundum mare,& ponet quasi cum vngenta bulliunt.aquis immergitur

mergitur abditissima & profundissima quæritans & scrutans,exa minans,omnia,postquam omne sublime vidit, vt dixerat antea, vndis immersum Elephantibus insidiari Nicander,docuit in theriacis,tum Solinus.35.c.tum Plinius lib.8.cap.12.quos naturæ an cipitis vocat,aquæ & terræ indigenas,imo & aeris,sunt testes aues,sic concutit mare,sic agittat & euertit,vt quasi olla eferuescere faciat,excitatis bullis leuatis flatibus aquæ permistis summo concussu & agitatione aere succedenti aquæ diuisioni & seccessui,qui vt erumpat postea & in naturalem locum ordinemque reddigatur,rumpit aquam dum potest & hoc est ebullire, eleuari aere incluso vt rumpatur & habeat,eferuere faciunt aquas cande commotione spumosamque adaugent substantiam, superbiæ flatibus & feruorem excitat,& ponit quasi cum vnguenta bulliunt dum parantur vnguenta,aquæ liquidæ & perspicuæ oleaque clara eluscescentia,feruent prius , vt iis perspicuis eferuescentibus pulueres crassæ fœculentæ & obscuræ substantiæ immisceantur, ebullitione ipsa omnia,vt turbentur, volutentur voluunturque spatula,vt superiora imis & ima supernis mollia cum duris, sine pondere habentia pondus commisceantur,vt decet, quo obscurantur clara & turbantur quieta tranquilla,funditusque euertũtur,ille agittat mare eo impetu commouet vt perspicuas aquas & limpidas vligini & limo inquinet & fędet,vniuersique rempublicã euertat, subertit, turbat,ira feruere facit,superbia inflat,seducit confundit omnia,quo subdit. Sub ipso erunt radij Solis,& iusti,& sternet aurum quasi lutum confusione,& oprobrio. Radios Solis iustitiæ sanctos,aurum virtutum sternet charitatem puritatem exercebit tentationibus,contumellis,oprobriis,sanctos, hac maris commotione,vsque dum precipitetur videntibus cunctis, vltimo iuditio & vniuersali illo spectaculo vt antea dictũ, mors est Draconibns communissima pretipitium,docet Plinius libro. 8.c.12. AElianus supra,& Soliuus adhuc. Elephantes adoriri rupis altissimis,quos dum superare nequeunt,eisdem plicari & circumuolui,arctissime vt precipitio se & eos collidant quo rumpitur vastissimum,& immane monstrum,sub ipso erunt radij Solis, seruata adhuc natura animantis,lucet enim & fulget totus quasi auri fulgoribus enniteret. Nicander supra in theriacis,hic splendet forma totus,idem AElianus & alij,quo refulget Solis radijs aquis,& terra,sese illuminat,præcipue in aquis, vt Solis radij & splende-

splendescentiæ sint sub illo, reflexione cutis quo superbus, ratus est, se solo lucere, splendescereque, & sese illuminare posse ratus Lucifer, se solo videre posse, suo tantum lumine non Solis egere radiis, se sibi esse satis. Isaiæ. 14. Conscendam in cœlum, & exaltabo Solium meum, ego feci me me Pharao Lucifer, sternit aurum, quasi lutum commouens aquas, citra distinctionem iustę æstimationis rerum, euertit funditus, promiscue arenas, & aurum arenis contentum, vt aurum occulat, inuoluat arenisq, occultet auatum animal, thesaurorum custodijs præ se, docuit antiquitas late antea.

De Leuiathā æstibus tropisque eius conflagratione elisis.

CAPVT X.

IOB eodem loci. post eum lucebit semita, ęstimabit abyssum quasi senescentem: lucet semita mucore lucido argentato, relicto è plurimis animátibus ex his quę repunt, in crustraceis patet præcipue & non crustraceis plurimis dum reptent, in limacibus est videre, vermibusque multis colubris & aliis: tum & in Draconibus veris dictis de quibus est sermo, cum sit verus Draco Leuiatham dictus nomine, vt late supra: fulgent ipsi & semita fulget post eum perlucet & splendet. 47
Nicander dixit perscripto loco, cum ergo mare concitat, & feruere facit commotum, spuma increscit, albissimæ naturę aere perspicuo, aquis immisto, albicanti in aquis lucis candido, suscepto in aere nimis perspicuo, ipse superbiens superato mari temet albicantem spumam prospiciens candidissimam & albam, debile iudicans inferiusque & subditum mare commotum illo, albicantem, quasi senescentem candore, sine viribus senio eneruatum deridet despicitque abyssum, viribus debile & spuma quasi canescentem. Corpus squamis compactum est vndique, vt eo loci videmus. 41. tegitur squamis piscis, & serpens adhuc, de piscibus nullus ambigit inter aquatilia, de serpétibus Virgilius. 2. AEneidos. Saucius at serpés sinuosa volumina versat. Arrectisq; horret squamis & sibilat ore. Cōpactū est corpus draconis squamis est verus.

est verus, serpens 2. Georgicorum. Nec rapit immensos orbes per humum neque. Tanto squameus inspitam tractu se colligit anguis. Imo Georgicorũ 4. Squamosusque Draco & fulua ceruice leæna. vbi squamosos Dracones vocat, squamisque compactos: pisces enim squamas obtinent, seiunctas diuisas superpositas & perspirabiles: serpentes constipatas, iniunctas, herentes sibi, plurimis viscido & tenaci mucore subortas in partibus deumbratas solum, delineatas, non perfectas. Plinius. 11. lib. 33. cap. vocat pisces squamiferos, corticatos vero serpentes, idem Aristoteles. 4. de de partibus cap. 11. non quod non tegantur squamis, quod imo confusas habeant; quæ expressit Spiritus Dei iis. Cõpactum squamis se prementibus, vna vni coniungitur, & ne spiraculum quidẽ incedit per eas, vna alteri adhærebit, & tenentes se nequaquam separabuntur. Imo cutis squamosa prius, fit cortex senio, cortex tãdem testa durissima ossea conchiis diuisa, serpentibus & Draconibus: quibus conchæ & squamæ figuram scuti representant & redunt: hinc scutis referunturfusilibus squammę eorum, fortissimæ ictibus: at si decidant, manibusque elabantur, debilia & leuia frangibilia, proprio si decidant pondere: Leuiatham lapsus ostendit, & Dæmonis casus, quo diruptus quassatus tritus est serpens. Superfluo squammæ excremento consistunt terreo & aqueo, vt plumæ, aqueo & aereo, docet Aristoteles. 4. de partibus ca. 13. & 1. de historia cap. 11. 6. de historia. c. 13. quo iis & illis vesica deest; piscibus, auibus, serpentibus, in squammas & plumas conuerso excremento aqueo, eisdem locis Aristoteles sensit. Piscibus & serpẽtibus terreo & aqueo excremento fiunt & oriuntur squammę, at crassiori serpentibus, impuriori, dẽsiori, viscidiori. limpido & puro piscibus, pisces continuoq; lotu extergunt depurant squamas abluũtque & perficiunt: lucent squammæ piscium Aristoteles. 2. de animo capite. 7. quorum fulgore illuminant aquas, escas quæritant, capiunt, trahunt, & illiciunt maiores minores, pusilli aliorum lumine victum quæritant, lucent argentati pisces limpida aquea, Angelorum ordinum, illuminationisque eorum, iustũ Hieroglipicon. Maiorumque & subditorum verissimus icon, baptismatis sacri figura aptissima: impura secundum se lucent splendescunt aquis: illuminationeque maiorum minores & superiorum inferi. Serpentium squammę terrestri impuro crasso excremento constant, terra repunt, imo limo & humentibus melius obscænisque locis

que locis asseruantur:quibus sic Leuiatham serpens fœdatur torpescit, vt squamæ in testas commutatæ,nec depurentur,nec lumen suscipiant aut fulgeant:aues & pisces ventilantur vndique, perflantur,spirant cute,vt rariores corpore subit aer eorum poros,quo diflatur calor & reuiuiscit,ventilatus aflatu & perflatu. Eget flamula nostra natiuus calor,ventilatione perpetua, & iugi transpiratione cutis,arteriarum motu circunstātis aeris. Docuit Galenus de causis pulsuum li.1.c.3.Aristoteles li.de pulsu c.2. spiritum ergo admittunt & spiritus aerisque motus, aues & pisces squamosi secus serpentes: lumen illa suscipiunt ferunt & sustinent,vtuntur lumine,depurant excrementa vitiosa aues & pisces aere,spiritu,& aqua:figura aptissima sacri baptismatis,quo viuit homo & oritur,spirituque & influentiis cœlestibus viuificatur, reuiuiscit ventilatione calor,increscitque charitas, emicat ignis noster,ardet, crescit quo pisces squamatos solum edere præcipit Deus Deuteronomi.14.& alibi sæpe auesque volaces,serpentes & immunda omnia respuit & interdixit.Serpentes enim stipata cute constipata & densa, non admittunt spiritum, imo squamæ hærent squammis,vitia vitijs,vitioso excremento & terrestri impuro subortæ,vitioso succorum halitu viscido coalescentes, spiritum impedientes,motusque,& aquæ extersionem recusantes terrestri & reptili natura.Ezechielis.29.hęc dicit Dominus.Ecce ego ad te Pharao,Rex AEgypti Draco magne, qui cubas in medio fluminum tuorum & dicis meus est fluuius& ego feci me metipsum, & ponam fręnum in maxillis tuis , & aglutinabo pisces fluminum tuorum , squamis tuis & extraham te de medio fluminum tuorum,& vniuersi pisces tui squamis tuis adhęrebunt & proiiciam te in desertum,& omnes pisces fluminis tui super faciem terræ cades,non colligeris,neque congregaueris, bestiis terrę & volatilibus cœli dedi te ad deuorandum.diximus & Dracones terrestres consuetudine fieri aquatiles,in tantum vt asuefacti aquis si in terram reuocentur, cito intereant, & vltra eorum squamis fulgentibus trahi pisces,illectos fulgore, vorarique falaci lumine refulgenti,non proprio & innato Solis imo, tum & pisces transfigere aculeis dorsi & iubæ,Draconis marini & terrestris,squamis illectos,seruareque crudeliter infixos in futurum victum, semel saturi, vltra & volatilia auidissima esse reptilium eorumque vti in escam substantia,quibus ad literam & spiritum

minatur hic Pharao, Draco occiosus medio affluentiæ aquarum deliciosus & vdus. Vltra vocat squamas vitia & peccata quibus hærent pisces, & subditi maioribus: alliciebat Pharao populum aparentibus bonis, & subditos vitijs & impietatibus trahebat. Subdit Iob. 41. huius animantis perscribens naturam, eademque mores hominum instruens & temperans. Sternutatio eius splendor ignis, & oculi eius vt palpebræ diluculi, de ore eius lampades procedunt, sicut tedę ignis accensæ, de naribus eius procedit fumus, sicut ollæ succensæ atque feruentis: halitus eius prunas ardere facit, & flama de ore eius egreditur. Anhelare potius quam spirare, aut inspirare Dracones veros diximus, oris strictissimo hiatu arctissimo orificio, narium foraminibus aerem alliciunt & eliciūt, ore ipso magis. 33. c. Polisthorię ex Solino, AEliano, Rhodiginio, & aliis: locis allatis antea, iis vastissimum animal frænatur de respiratione anxium & solicitum nimis, alias si libere respiraret, furiosum superbum, vastaret regiones integras, absorueret & deglutiret ciuitates & regna, vt fecit apud plurimos & historiis cōprobauimus antea, molestissime respirat, vt fistulis narium, tractus aer pulsus & expulsus, eo impetu teratur, adeo concutiatur & ateratur motu, vt mistus simul, cum magna copia fuliginum ignitarum & fere ardentium, anhelatione vastissimi animantis impetu facto, spiritibus cordis pulmonumque & capitis immissis, multoties fuller ea vehementia & conatu illo, vt ignitus aer inflametur atritu, inflamatusque spiret crassissimis fuliginibus mistus fumo, vapori tetro, denso, nigro, fuliginoso & obscuro: quo, igneam euomere dixere antiqui, immensos Dracones; aut exhalationes igni simillimas, potentia & oficio vrentes, tetras, obscuras, fumosas, igneas, oppacas: Virgilius .2. AEneidos ignem vomentes efinxit Dracones, Homerus, Ouidius, Lucanus de Chelidro serpente fumum mittere ijs dixit, lib. 9. non solum de Draconibus. Tractique via fumante Chelidri. Solinus imo in Polisthoria sic, c. 33. de AEtiopia a meridiana parte mons editus, mari imminet, ingenuo igne, per æternum feruidus: & inquiete iugis flagrantibus, inter quæ incendia, iugis æstus, Draconum magna copia est quo nil mirum erit, cum inter incendia viuant, fumidisque vtantur exhalationibus igneis flagrantibus cerebro irritato

& onusto

& onusto concuso & lancinato, vt noxia pellat, & quæ molestiam inferunt, vehementissimo motu concusionis, per loca strictissima atritu vehementi sternutamenti opere, quo vniuersa animãtium compages excutitur lancinatur tanto impetu & commotione tã ta, igné vt expirent, leuemque flamam subortam motu, immensi animantis, impetu facto, qua non vruntur aut inflamantur, cum euanescat subito, instar bellici instrumenti, subito explosa & exo luta, quo splendor ignis Iob dicitur, non ignis vrens. Multoties imo ignei splendores dum sternutamus, impetu ante oculos facto, obuersantur mouenturque & lucent, vt in ictibus oculorum fulgores resiliunt, experientia notissimum & apertum, quo argumento ductus Plato, instrumentum visus igneum credidit, refert Aristoteles de sensu & sensili 2.c. Vt ergo spiritus ictu concitati valido, concusione cerebri, dum sternutamus motu facto, impen se ignescunt & fulgent, leui incendio & flama excitati, quo splen dores oriuntur, rarefactis concussione, succensisque cõtinuo attritu, non secus Draconibus flama vera, splendor ignis contingit & accidit, dum sternutant deformi natura, vasta & superba, vt de multis serpentibus & animantibus supra retulimus sermone addacto serpentium ignitorum, iis Leuiatham ignem flamam spira re constat, ore & naribus, ore lampades, quasi tedæ accensæ & feruentis: ore ex corde & pectore respiramus, & expiramus aperto, & hianti, est os cordi vicinius naribus, pectorique & pulmonibus quo calidius spirat os, naribus. quæ enim calfacere enittimur, ha litu oris anhelatione non narium, ore aperto, non semiaperto, aut plicato adhalamus exhàlamus vè insuflantes, aerem frigidum reddimus, quem naribus traximus oreque retinuimus, obserato orificio laringis ne in pectus descendat & prolabatur, eo replentes buccas, aut oris cauum, quo frigidum pellimus quod interna, non attingerit, quod enim attigit retinemus, vt exuflemus alterum, naribus & ore tractum, antequam interna perat, at dum exhalamus apertis omnibus, calidum interne aerem iam emittimus, & ab internis reicimus, hinc alto pectore insufiamus, com presso vero exhalamus, detento recepto iam in visceribus in suflatione, excuso vero adhalatione interno, vt externum exuflemus naribus succedentemque, adhalemus vero internum intra reconditum, semiaperto ore, at laringe obserata eflemus, ore

ergo patenti absolute dicto ignea expirat horrendum animans ore ergo calidius spirat, flamas tedæ quasi accensæ Leuiatham, non lucidæ aut depuratæ flamæ, imo tenebrosæ obscurę, plurimis fumosis exhalationis mistæ, non limpidę aut puræ tedę imo instar quę flamam spirat tetram fuliginosam impuram: quod etsi flamā spiret tandem oreque euomat, euanescentem subito, naribus tamen fumum non ignem reiectat iratus: est flama fumus ardens, at fumus solus nec ignis, nec flama est, sed materia & subiectum, huius illiusque: docuit 1. de ortu Aristoteles & 2. adhuc. Naribus ergo fumum spirat ollę succensæ, quę recoquitur intus & occultat flamam, fumum naribus reicit vritur pectore & incendio flagrat, flamisque quando naribus expirat, vt iratis accidit iis potius quā ore suflare, quod calorē obseruāt intus, ne ore aperto deferuescat ira refrigerato pectoreq; gaudēt tūc appetitu vindictæ, & si iis nō exuratur pectus igne genito quod subito habeat: vrgetur maxime æstibus, tāto animāti impedito anhelitu respiratione & halitu, feruētis ollæ modo spirat succensæ, fumū vaporibus misto, vt olla expirat, fistulis, immensum animal, foraminibus nariū, conclusum quasi, paruissimo ore. Cuius oculi vt palpebræ diluculi vt crepusculi & antelucanum tempus, non clari perspicui patentes, imo obscuri, lucis incertæ & timidæ: summa sapientia, palpebras (vocat) diluculi (altissima metaphora) primas lucis lineas, ante Solis ortum, aut vltimas post Solis occassum, dubias, incertas, quibus nondum oculus mundi certo constat Sol refulgensque astrum: solum imo palpebrę elucent diliculi: palpebræ dictæ luminaque incerta, nondum tamen visitur oculus mundi: palpebræ diluculi conniuere incipiunt & nictitare quasi & elucere, non aliter Leuiatham oculi Draconis, mediis longissimis dictis superciliis & dependentijs cartilaginosis, fulgentibus, coloris aurati variis fulgoribus, incerto lumine emicant: abditæ & demissæ: ex Nicandro, AEliano, Rhodiginio, & aliis: antea adduximus: ea est vis, ille impetus, suflationis fistularum eius, follium instar, vt non solum spirantem fumum igniat accendat, prunas imo ipsas flamæ ineptas, crasitie non spirantes, vt in flamam commutētur, ardere faciat: vt facit validissima suflatio exardere, quę alioqui citra flamā, silētio cōcremarētur. Quibus huius animātis potentia & astutia exprimitur & depingitur satis. Pollet lumine fuliginoso & tetro, tedæ modo fędo & obscuro, vitiosis fuliginib⁹

referto

referto,misto & confuso,ore euomit flamam, spirat naribus & pellit fumum detenta flama in visceribus in pectus tractis fuligi nibus ira,ex arteriis & corde antequam succendantur,impatientia animantis dum naribus sufflat. superfit naturale lumen Dæmoni adhuc,tetrum tamen obscurum & fædum, inefficax non illuminat obscurat imo,vrit & vorat,non illustrat oculos, quibus lumen natura & iure impertitur. Nares imo,alimenti viam, os,naturalia,principium alimẽti os,nares,guttur,pulmo,aere in spirato quo resarciuntur spiritus vitæ quibus & alimur cum sanguine simul immistis vt partes halituosæ & viuidæ adstent Hyppoc.lib.de alimento sect.1.comm.30.,inseruit solum pectori, & ventri digestioni,non capiti:non vt videatDraco hic immensus, eminet lumine,imo vt crescat mole & veneno, calore nimio vt æstuet,vt malitia increscat voretque omnia gliscat ingerat, non capiti Deo lumen subdit,superbus ille,imo satisfactum sibi esse putat,se solo, perse videre posse putat non gratiosa visione,natura imo Deum, ipseque sibi suficere suasus,superbus Leuiatham lumen naribus & ori obtulit,capitis & cerebri recrementorum viis:excrementa cerebri illuminauit,errorem malitiam, ignorantiam in hæc solum lumine vsus superbus & tumidus,se solum voluit sectari,noluit vltra videre animal, acutissimi vt monstrauimus visus & disertissimi alioqui:se solum, naturalia tantum inspectat,hæc adhuc mille obstaculis superbiæ aspicit, velaminibus mille,potentissimi natura luminis,visus accerrimi: hoc lumine extimescendus Dæmon,ne illuminet,suggerat,ne fulgeant ea luce colores apparentes rerum,opaco & lucido permistis apparentia & fraude,lucidis interuallis,elucescentibus, superbiæ fumo,ne nos inquinet,polluat,fędet,vapore tepido leniat oblectet vt decipiat & circumueniat mortales.Hinc dicitur Isaię.10.Deo impios execrante.Et erit lumen Israel in igne & sanctus eius in flama & succendetur & deuorauitur spina eius & vepres in die vna.Monimenta & limites vastabuntur,hocque lumine quo illuminabantur custodiebanturque,vigiliis noctium & tenebrarum ardebunt,succendentur, lumine in ignem conuerso Leuiatham: quo vitiorum viam sectabuntur,legibus soluti & vepribus spinis & munimentis destituti,quibus tuebantur: igne absumentur simul,ea erit malitia potentia & incrementum, vt vna die desinant hæc & illa, & flama deuorauit ea immista fumo superbiæ,

& vaporibus superfluę humiditatis vitiorum, quasi lumen tedæ & ollæ succensæ, quæ per interualla elucent igne iræ, cōcupiscētiæque flama, deficient iusti & Doctores, non illuminabunt, in flama imo concupiscientiæ, & affectuum æstus edocebunt, vrentur quasi olla eferuescens, quæ ore tandem euomit ignem, feruore nimio cum succensa concrematetur abdite prius vt consumitur testa secreto & occulte, tandem exemplo alios inquinabunt & conspurcabunt palam, & in propatulo, æstuantes ob populi vitia & fœditates.

De Leuiatham lapidea compage, eiusque symbolis.

CAPVT XI.

48 OB tandem concludit huius animantis naturam describens. Membra carnium eius, coherentia sibi mittet contra eum fulmina, & ad locum alium non ferentur: cor eius indurabitur tanquam lapis, & stringetur, tanquam maleatoris incus: cum sublatus fuerit, timebunt Angeli, & territi purgabuntur. Densissimum esse & compactum animal diximus, quo hęrent membra carnium eius, vinculis & ligamentis firmibus vincta: & carnales hærent, huic monstro, membra & partes, corporis mistici Draconis Leuiatham: vniuntur membra carnium eius, non secus ac membra densissimi animantis concrescunt mole, tenaci vinculo detenta, vsque dum iratus Deus, percitus ira, fulmina vibret, coruscet, fulguretque in Leuiatham & sceleratos sequaces, membraque illius, diuidat: non ferentur in locum alium, imo ea est eius moles & vastitas, vt & si ingirum fulmen descendat orbiculatimque irruat, non recta, in obliquum imo, & per transuersum, non minus Leuiatham disiiciet & percutiet figet & transfiget, ac si recta veniret: nec in locum alium feretur fulgur concussum: docuit Aristoteles fulmen in girum descendere. 2. metheororum. c. 8 a quo Plinius & reliqui imo docet experiētia ipsa, figit metam terminum transfigit, ab scopo nec latū vnguem discedit, excutiens fulmina Deus: flagella excutiens & summens vindictam, & si ingirum fulminet, modo honorem, bona modo, amicos, cōiunctos, tādē impium peccatorē ipsum, proprio in capite castigat & punit expectandi defessus: adeo increscit im-

cit impius, dilatatur in tantum, cumulat sic vitia vitijs & coaceruat, vt & si oblique descendat fulmen, cum omnia ille vitiis & sceleribus oppleat, omnibus sit pręsens, deformitatum generibus malitia & dolo, vt fulmē nō fugiat aut excusset: vbiq; præsens sceleribus & abominationibus moleque vitiorum vasta, imo tandē illo percitus disiectus obeat, vt non feratur in locum aliū, se omnia occupante, amore proprio fędus vitiis, & obscęnus. Isaias. 5. Propterea dilatauit infernus animam suam, & aperuit os suum, absque vllo termino, & descendent fortes eius, & populus eius, & sublimes, gloriosique eius, ad eum. In infernum & ignem descendent dilatati, & gloriosi, potentia & afluentia rerum, honoribus & dignitatibus cumulati: dilatat infernus os suum, vt eos capiat in se & ingerat, quod adeo malitia increberint, vt vix eos capere posit, superantes malitia inferni malitiā, & virulaginē: quo dilatat os suum ille, vt eos suscipiat, imo sic dilatantur increscūt & abundat vitiis, vt fulmen errare, aut aberrare a signo meta & scopo non posit, vbicunque decidat & ceciderit: communes vitiis & abominationibus vbique præsentes. Isaiæ. 33. sic dicitur iis. Laxati sunt funiculi tui sed non præbalebunt, sic erit malus tua, vt dilatare signum non queas. Signum & scopum fulminis, iam non vltra poteris dilatare, increuisti adeo malitia & vitio, sic erit malus tua, & fructus vetitus adeo increuit, malus & pomi esus malitia & culpa hominū, vt signū fulminis nō dilatēt, sed quoquo versus adsit signū fulminis meta & terminus suplicii; funiculis rationis solutis, termino & meta legis laxatis. Amos. 1. Hæc dicit Dominus super tribus sceleribus filiorum Ammō, & super quatuor, non cōuertā eū, eo quod disecuerit prægnātes Galaath, ad dilatandū terminū suū, & succendā ignē in muro Rabba, dilatat terminū suū impius, vt fulgure percutiatur, & si ingitū piisimus Deus emittat vibretq; prius, quā eiaculetur è directo, vt cauere & præcauere posit ictum & fulmina prius. elatiora ideo altiora superbaq; petit fulmē, impetitq; fulgur in girū cū veniat, cōtingit sublimiora, cū ea parte excellant emineant sola, qua supereminent, vt ibi prius impetu facto restinguatur & cesset, quo facto impetu, vel sistit, vel ea solum ferit aut illa primo: non ergo fulmina fallit Leuiatham, altus, elatus, superbus, & productus, molis immensæ, omnibus mistus, cor eius indurabitur tanquam lapis, ex se indurabitur, vt induratur lapis, & in pœnam peccati

& sceleris stringetur, quasi malleatoris incus ab altero tandem. Senio & vetustate corda animantium lapides, ossa durities densissimasque cartilagines obtinere, & seruare, norunt omnes qui rei Anotomicæ prima limina salutarunt: nouit de Bobum corde Aristoteles.5.de generatione animalium capite.8. de osse cordis ceruini & equorum Galenus, Plinius, Diascorides: lapidem imo dictum Bezaar, idest contra venenum, arabice, cordibus eorum animantium (species Capratum siluestrium) adnasci, & ventri nouimus epati, renibus, vesicæ, capiti, pulmonibus, lapides suboriri scimus, experimentoque quotidiano commonstramus: rubetæ capitis lapis vulgaris & tritus palam ostendit, capiti Draconum Dracontiam dictam gemmam oriri prætio inestimabilem, docet Plinius lib.37.c.10.imo Solinus in Polistoria c.33.Rhodiginius lib.6.c.11. Philostratus, Pausanias, AElianus, huncque lapidem euanescere, si præuisus Draco, suę mortis, discedat, liquarique illico incendio cordis, & in cor fluere, liquidum tandem si subito non amputetur monstrosum caput, vel inscius si non interficiatur: quo substantia illa, petrifica qualitate, illico ac cor attingit, lapidescere facit cor, eaque induratur liquata prius, incendio cerebri calidissimi & æstuantis, refrigerio mortis succedenti frigore, extinctioneque caloris concrescente, cum corde simul: quo durissimum lapideum illud constituit reuelle durumq; reddit rigidum & inflexile, substantia lapidea perfusso crassa & densa, quę cor densum & compactum natura magis multo aliis reliquis omnibus animantis membris densat, lapidefacitque omnino: vt & motus cessent, deficiantque spiritus impediatur eorum fluxus, in caput, eo indurato: spiritus Dei impulsus impediuntur corde lapidescenti & motus, spiritus cessant, qui in caput & rationem ascendant ex corde: via spiritus intercluditur, non dilatatur cor in bonum, nec constringitur vt fugiat malum, tono imo quodam obstinatum, durum, & rigidum superest, vitales actiones non exercet non exerit, calore restincto charitatis. iis tribus cor eget calore, spiritu, & motu, vt vitalia opera exerceat. Docuit Aristoteles de pulsu lib. cap.2. Galenus.1. de causis pulsuum cap.2. li. de pulsibus ad tyrones: calore vt confirmet alia, foueat viuificet: motu dilatationis vt aerem alliciat ex pulmonibus & capiat, cuius temperetur refrigerio: constrictionis motione vt excrementa fulgines alteratum aerem pellat, & excludat: spiritu vt viuificetur præ-

tur pręſsitque ſibi & aliis, capiti inſeruiat, ſpiritus vitales vt relega-
get, ex quibus animales in cerebro generentur, ex corde genitis
vitalibus. tracto aere, alterato prius reſpiratione pulſu tranſpira
tioneque iugi & indefeſa, vbi tropologice multa emergunt, qua
ſi malcatoris incus ſtringitur duritie obſtinatione & contumatia,
durum, inflexile, eſt cor Draconis, monſtrauimus, a ſe & ab exter
nis durum vt lapis a ſe, & vt incus rigidum ab aliis, in pœnam de
licti. hinc Deus Pharaonem increpans cordis duritiem repetens
vocauit Draconem iis Ezechielis. 29. Ecce ego ad te Pharao Rex
AEgypti Draco magne qui cubas in medio fluminum tuorũ. Exo
di cap. 4. & 7. induratum eſt cor Pharaonis, nec audiuit eos ſicut
præceperat Dominus. non audiuit Moſen & Aaron. Exodi. 4. Mo
ſi dicitur vide vt omnia oſtenta, quę poſlui in manu tua facies co
ram Pharaone, ego indurabo cor eius & non dimittet populum.
Draco ergo hic corde induratum eſt tanquam lapis à ſe indura-
tum eſt cor Pharaonis. Ezechiel cubans in medio fluminũ dicẽs.
Ego feci memetipſum vt eo loci dicitur. & tanquam incus ab al
tero conſtrictum eſt, cor eius à Deo in pœnam delicti: Ego indu
rabo cor eius. Iſaias 63. Quare errare nos feciſti Domine de viis
tuis, induraſti cor noſtrum, ne timeremus te. Paulus ad Romanos
9. Ergo cui vult miſeretur, & quem vult indurat. Concludit ergo
huius animantis naturam. Cum ſublatus fuerit, timebunt Angeli
& territi purgabuntur. Cum animal tantum & hoc immane natu
ræ monſtrum horrendum & vaſtum abſtulerit Deus ne noxium
ſit gentibus, populis, nationibus, recluſeritque in vaſtiſsima deſer
ta inferno aut gurgite magno ocluſerit, miſeriæ mortalium pro-
uidentię rerum conſulens, miſertus hominum, hunc compeſcerit
frænauerit Draconem, & ora eius intercluſerit, ne rictu, noceat,
immenſum animans, timebunt Angeli timore filiali venerationis
& reuerẽtiæ humiliabũtur, hãc ſummã prouidẽtiã & poteſtatẽ ad
mirãtes, colẽtes omnipotẽtiã ſummã, territi & admirati obſtupe-
facti, purgabuntur inſcitię priuationis ſcilicet, in hac enim admi
ratione & reuerentia, hoc terrore ſancto diſcent plurima, reuela
buntur illis magnalia, quo doctiores euadent expurgata inſcitia,
illuminati illuſtriores multo puriores depuratiores: tum Dæmo-
ne incluſo potentia ſuperata, victo Leuiatham Apocalyp. 20. Et
vidi Angelum deſcendentem de cœlo habentem clauem abyſsi,
& catenam magnam in manu ſua & aprehendit Draconem ſerpẽ

tem antiquum, qui est Diabolus & Sathannas & ligauit eum, & misit eum in abyssum & ligauit, clausit, signauit super illud, vt nõ seducat amplius gentes timebunt Angeli reuerentia & terrore dicto, & purgabuntur segregabuntur scilicet à Dæmone ligato vincto, casu & lapsu eius, dum de cœlo cecidit, abysso reclusus, tum non amplius exercet post iuditium commune iustos, solumque cum Angelis lucis conuersabunt sancti, purgabuntur ergo Angeli hoc recremento immundo contrario, naturæ Angelicæ Leuiatham Dracone serpente, belligerantes, præliantesque cum Leuiatham, prẹlia Domini.

De Behemoth serpente.

CAPVT XII.

49 Ob. 40. c. Ecce Behemoth quem feci tecum, fœnũ quasi Bos comedet. Huius animantis Behemoth naturam, diuersam esse & aliam, essentia forma esse à Leuiatham serpẽte, plurimis datur intelligi in scriptura sacra, vbi de illo, sermo incidit, cum quod diuersis, insigniantur nominibus varia & diuersa significantibus, vt infra elucescet: tum quod fortitudo Behemoth, lumbis & vmbilico adscribatur Iob. 40. Leuiathã vero collo & capiti. 41. si enim eiusdẽ animantis essent hæ partes, prius de capite seruato ordine, de quo multa dixerat. 40. dicto, quã de vmbilico, & lumbis, vt iterum redderet capitis historia vt reddit sermonẽ texeret spiritus Deus: tum eadem, bis & iterũ refererẽtur, si nõ differrẽt: quod quantũ fieri possit vitari debet, si cõcinnitas ratioq; dicẽdi ordinata & diserta seruari potest & debet, in sacris scriptis, nõ minus magis imo cũ sint omnia ab ipsa norma dicendiq; ratione ordinata. Suadetur Iob. 40. dicto de summi Dei immensa potentia, conuincitur ipse de ignorantia & inscitia de omnipotentia, de inefabili sapientia Dei arguitur & euincitur ijs: & in sudibus perforauit nares eius. Deus scilicet, in sicco perforauit nares Behemoth in sudibus locis & siccis, extracto illo de locis humentibus, quę natura innabitat: de voluptatũ sede, & deliciarum loco, eo inuito & reluctante infra vero sermone iam innito de Leuiatham subdit. Nunquid pones circulum, in

naribus

naribus eius,aut Armilla perforabis maxillas eius,quibus disqui
ritur.Iob,ibi;quæ si eiusdē animātis essent,bis eadē dicerētur,nō
semel.40. enim cap. Behemoth humētia loca colere madētia hu
mida iis dicitur.Sub vmbra dormit in secreto calami,in locis hu
mentibus.41.de Leuiatham sicca,excelsa,sublimia,peruia,habita
re iis. Sub ipso erūt radij Solis,omne sublime videt.Non humen
tia vda & madida inferna,sublimia imo excelsa,alta,sicca,& di-
flata:Leuiatham adstrictum sibi,hærens,vnitū,Hebræis est, sim-
plex & vnū. Behemoth serpentium multitudinem,terrestriū ani-
mantium nexum & vinculum describit illis,cōgeriem plicatā cō
positum cumulum,sunt nulla in natura animātia terrestria adeo,
ac sunt serpentes,nulla sic hærent sibi & plicātur,terra reptāt cor
pore toto,terra vtuntur ● alimētum(late antea)displicetque Be
hemoth Elephantem esse animal,cum quod cauda non polleat ri
gida Elephas nimis,imo debili,breui,& facili,cum sit Behemoth
quasi Cedrus inflexilis,dura rigida.& protensa,eodem.40. dici-
tur iis.Stringit caudam suam quasi Cedrum, nerui testiculorum
eius perplexi sunt.vltra fortitudo Behemoth cum insit lumbis,
vmbilico eodem.c.Elephantes vero,languidi nimis debiles ven-
tre sunt,& vmbilico,docuit Aristoteles.8.de historia c.12.& 26.
iis.debilissimi ventre Elephantes viuunt aquatus periculo procli
ues,Plinius li.8.c.10.quos non adstringere caudam,mouere vè as
seuerarūt,ideoque cancellari muscis,& exenterari,edocuere,ibi
dem.cum Behemoth adstringat:non habet nares exertas submis-
sas imo,adeo vt perforari & transfigi possint circulo Behemoth
ibidem dicitur:obtinet elephantus altā,& superbam paraboscidē
& narem protentissimam vltra omnia naturæ animantia, circulo
ineptam ductorio,fræno,camo vè omni incōcinnam:obscena &
immunda loca Elephas fugit,docet Plinius lib. citato Aelianus,
Solinus,delectari floribus,flagrantia odorum,legere flores eisdē
vesci manu & tuba naris,tetros odores fugere,& graueolētia:ille
vero humētia loca,spurca,fętida,vmbrosa,vda,eodē c.colligitur
habitare hæc natura querit,& amat:hin cum Behemoth serpētiū
animātiumq; terrestrium multitudinē sindromē & cumulū notet
Hebræis,mōstrosum potius iudico animal,turpe,deforme in ser
pētiū genere,quā aliud quoduis specierū naturæ,quod facile sua 50
deri potest semel animaduerso,omni literæ cōtextu toto eo capi
te,vbi de illo initur sermo:cū enim varię partiū aliarū numerētur
passiones

pafsiones,oris,lumborum,vmbilici,ventris,caudæ, testiculorũ, ossium,cartilaginum,oculorum,narium,quæ omnia adesse possunt serpentibus,adsuntque necessario, brachiorum vero crurum,manuum,pedum nunquam incidit sermo,quibus soli serpẽtes destitui,cum reptent toto, & non incendant aut gradiantur palã est serpentes natura & reptãtes,sicut & de Leuiathã serpente,hæc ipsa subticuuntur.c.41.eiusdẽ loci,quod vere sit serpẽs & ipsi has partes desiderẽt,prorsus orbati eisdẽ & destituti:est ergo multitudo,monstrũ serpẽtium,reptiliumq; cõgeries, monstrosa obscęna turpis variis membris,artubusque diuersorum structus ille,quod patet clarius.40.c. Vbi sic dicitur.Fortitudo eius in lũbis eius,& virtus illius in vmbilico, ventris eius. cum enim fœmellis omnibus vires insint vmbilico et lumbis maribus, huic monstro,vmbilico simul & lumbis adsunt, quasi Hæmaphrodita,ambigum,& anceps natura animãs promicusum & cõfusum, vterus quo sexus fęmellis adscribitur fundum habet, ceruicem, & os,quibus struitur ille partibus. Aristoteles.1.de historia. cap. 19.Galenus.14 de vsu partium.c.4.& 4.c.lib. de disectione vuluæ.5.aphorismorum sententia.46.Vessalius lib.5.c.15. Valuerde lib.3.c.14. os vteri impudendum occurrit, ad os sinus pudoris, cunnus dictum hiatus vè a connos græcis κονος seu acuta disectio & fisura.Ceruix altior est,superne annexa sub osse pubis amor dicta anathomicis, hinc se erigunt fœmellæ in coitu dixit Aristoteles,vt partem illam voluptatis autorem scalpant confricent fundantque vt ex ea semen in qua vasa seminaria desinunt desistuntque structura:fundus sub vmbilico fœminæ assidet, dum arrigitur coitu flatibus seminis elatus & altus, quibus erigitur fœmellis,vt coeant,vterus cerbice & collo distentus, non secus ac prægnãtibus fœtu ampliatur sic arrectis fœmellis,vtero extẽso & turgido,nec oportet philosophos ocupari naturæ rebus & arcanis,enodandisque illius mysteriis,aut tædio habere illius ordinẽ ritum, instrumenta,opera,actus,& vt videantur verecundi inscii esse inertes ignari,arcanorum notitiæ & scientiæ,sunt enim hæc pudica & iustus eorum vsus dum decet & quando, abusus solum taxatus eorundem non naturæ procesus rectaque institutio Aristoteles dixit,2.rhetoricorum ad Theodetem, flatus vmbilicum pellunt propelluntque ad externa molestato ventre pulsoque ad externa & distento eisdem,lancinnato sursum versus &

ad la-

ad latera ideo comprimi expetunt,præmique desiderant, maris onere vmbilico adacto,ventrique & aluo aptato & suscepto, vt compresso superne fundo vteri flatus in ceruicem prorumpant, in os vsque vteri,quo extrudant & eiaculentur semen flatuũ adminiculo,vt quibus hæc positio adest vteri,vt fęmellis serpentibus aliisque, non contra, non ventre maris dorso aplicito coeât, imo ventrem ventri plicent & aptent, quod fundum vteri ampliorem sustineant:hinc fœminæ & viri se versus venerẽ explent, serpentesque omnes,piscesq; ouipari, viuipari secus, sic docuit Aristoteles.1.de generatione animalium c.7.vbi eos cõplexu mutuo coire statuit.Plinius idem AElianus,& alii,sic serpentiũ stabiliunt coitum,quo vires sustinendi onus vmbilico adscribunt fœmellis,facie coeuntibus,quorum vterus ad anteriora vergit, vmbilicum versus,aliter quibus spinam aspicit & posteriora vissit animantibus.Est Behemoth serpens monstrossus deformis,Hęmaphrodita sexus vtriusque, quod plurimis serpentibus inest sexu duplici efformari,tam mares quam fęmellę, gestare vtero, de lepusculis diximus antea omnibus maribus & fœmellis,hancque conditionẽ subire, de Ichneumontã muribus, & plerisque aliis peruices mares & fœminas esse,ideo vires vmbilico adscripsit cõmissitq; spiritus Dei, vt serpẽtem immundumq; animal obscęnũ turpe commonstraret & depingeret, vt hinc duarum solum actionum,huius meminerit voracitatis & luxuriæ, eo c. vt videre est ad literam,coitus solum instrumenta retulit,& gulæ modum, gula & luxuria insigniuit notauitque animal,quibus duobus capitalibus vitiis,serpentes omnibus aliis animantibus efrænatiores esse,docuit Aristoteles.8.de historia,c.8 & 4.c.2.de partibus.c.17.1.de generatione citato.c.7.vbi lentius absolui a coitu, omni animanti,tum magis cupediæ deditos reliquis omnibus pronuntiauit ipse:à quo postea Plinius suscepit & surripiunt omnes,lũbis fortitudinẽ retulit inesse, vt notaret luxuriã,& vmbilio vires ad scripsit ventriq;, vt simul obscęnũ,voraxque constitisset animans:hæc turpia vitia,non posse hominem frænare superare & vincere,se solo vt edoceret postea,nec minora adhuc, Iobque intelligeret,& suaderetur sensibilioribus & maioribus vitiis conuinctus magis inter alia quibus homo fędatur.Vmbilico innato, fętui illique insetto,alitur & viuit ille,locis adductis patet, eo sugit alimentum fętus sibi ex vtero matris,hoc est,adstrictus colligatus

gatus gestatur vtero simul cum aliis secundinis inuolucris at lucem expertus, qui ex vtero alliciebat alimentum traxitque vmbilicus, radice implantata iecori sobolis & fęturæ, cui annexus inseruiebat visceri, postea fœtus expertus auram, è matre discissus, virtute tractrice qua pollet hæc radix consita in epate relicta ventriculum exugit, iecoris præcipua tractio alimenti & chili, fętus nutritur, alitur, viuit, est vmbilicus alimenti manus, via, & conductus primo ex vtero, colligato fętu è ventriculo postea, fętu iam edito ad externa è ventre matris, orificio sugit radiceq; ex ventriculo fœtus implãtata iecori, ipsius hac iecur trahit ventris stomachi dicti vulgo, & in se ducit alimẽtũ vocat & allicit, vt tractio omnis alimenti adscribatur vmbilico, ex matre antea, post ex ventriculo, quo exinanito, alimentum expetit, & fame laborat alimenti anxius, iecoris suctu, vmbilici radice trahẽte poris meatibus canalibusq; conspicuis & abditis, communione naturæ, ea vt ex radice sugant mesaraicæ venę & aliæ vehementer, tractiua parte vmbilici relicta ea sede, qua implantatur iecori fœtus, excuso ab vtero illo, nõ minus quã alia discisa iã trahebat è visceribus matris, vẽtre & vtero; hinc gula vmbilico adstipulatur, eius que est soboles, hinc & Iob. c. dicitur vmbilico vẽtris eius. Non solũ vmbilico, nõ est ille ventris minister, vsq; est è matre seiunctus vt propriũ vitiũ notaret animantis, non matris labẽ, in vmbilico ventris eius fortitudo, in gula propria, in lũbis eius in luxuria, ijs enim duobus vitiis, impetimur magis, iis aliis impẽsius vrgemur natura dæmone nobis ipsis, docuit Plato. 5. de legibus dialogo iis trahi, iis fędari magis multo, efrænariq; homines, tactu & gustu, luxuria & gula, sensus substãtiæ, hos vocat & notitiæ alimẽti: accidentiũ sensus reliquos, in substantiã naturæ hos, in indiuiduũ gula, luxuria in speciẽ, vexamur angimur, gula substãtiã allicimus alimẽtũ, luxuria impẽdimus semen, quo voluptas ijs adest maior, quo est opus vtilius, ideo solũ hęc duo referuntur vitia, instrumẽta & partes eorũ dumtaxat, vt moneremur periculi, & malitiæ maioris, natura huius monstri perspecta & potẽtia efræni, quã nequit homo superare se solo & vincere, hinc Iob per contatur, arguiturque de ignorantia & impotentia. Ezechiel. 16. abiectissimæ Ierusalem, & postea mirum in modum exaltatæ, cũ ingratitudinem execraretur Deus, inquit. Et quando nata es, nõ est pręcisus vmbilicus tuus, sic trahere sic omnia allicere, ad te, & su-

& superbire cœpisti, & in te referre, vt nata vmbilico trahere, cũ orificio ab alienis, tum radice ex propriis, ruptis legibus, violatis præceptis, omissis consiliis fueris rata, pollet vmbilicus præcissus adhuc virtute tractrice, non præcissus maiori multo etiam semoto à matre fœtu, hinc prægnantibus, assas carnes, alimentaque alia, vmbilico aplicamus fętu debili, vt ille reficiatur, ipsæque suctu spiritibus alimẽti tractis & succo per poros illecto, velut radice quadã, & secundo ore secunda quasi nutritione reficiantur & firmẽtur, imo ęgrorũ vmbilico hæc ipsa adaptamus multoties debilibus existentibus, vt & sede inferiori alimenta submittimus languidissimis, vt sugat iecur, vmbilici radice, hinc vmbilicus potentiã & vires significabat antiquitus, vt vmbilici efigię, summus Iouis exprimeretur, docet Curtius lib. 4. & antiquũ numisma cũ inscriptione Iouis, vulgari, Iobis vmbilicarius: potentissimus scilicet: lumbi vero, quibus renes adiacent potentissimi viris sunt, lasciuiæ sedes, luxuriæ & libidinis, oriuntur è renibus parastates & seminaria vasa, infra paulo, vt sit via conspicua & patens, peruiaque ex eisdẽ in spermatica hæc dicta vasa, quæ implantantur in testes vltimo, hinc lumbis lasciuia inest, sub quibus initiũ vasorum seminis & origo ortus adest conspicua satis. Aristoteles 1. de historia Animalium, capite. 18. Galenus. 1. de vsu partium, cap. 7. & 1. de semine. cap. 5. & 2. de semine passim, Vessalius reliqui, notuntque omnes peritiæ Anatomicæ Magistri patet re ipsa, maribus ergo vires insunt lumbis potentia oficium, energia, actiuitas, fęminis vmbilico cerbix vteri sub osse pubis, quo prurriunt ea parte magis & flatibus dictis vrgentur acrius, cum ergo Behemoth fortitudo lũbis & vmbilico locetur, impertiaturq;, fœminæ & maris natura pollere visitur, vt ijs monstrosum esse, concedere recusset nullus, est ergo serpentium monstrum, deforme & turpe, potens vmbilico fęmellæ & lumbis maris. Hinc Galenus fœminis febrium rigores è lumbis incipere ea parte debilibus infirmis edocuit. 6. de morbis vulgaribus commentario. 3. & 5. aphorismorum, aphoris. 69. vbi fortiores esse calidiores constantiores ventre, vmbilico, & anterioribus viris edixit, viros vero remotioribus partibus femoribus, pedibus cruribus, brachiis ventre superno rigere asseuerauit, quod docẽt pili, inquit eo loci Hippocrates. quæ exhorrescunt prius, tum. 6. de locis affectis capite vltimo flatuosa calida admota lumbis virorum, semen eficere

fęminis

fęminis vero vmbilico applicita, excitare venerem, quo cerota vmbilico admouent vexatis vtero histericis scilicet nō renibus, viris contra si calfacere est opus, lumbis aptamus reficere ve confirmare confortareque genium, cuius vero speciei formæque serpentium sit monstrum accingor reserare iam.

De Behemoth monstrosa natura, ritu & parabolis.

CAPVT XIII.

Contingunt rarius monstra serpētium generi, eo quod longissimam sint nacti vuluam, & si putredine satis genitisque secus, euariant enim nimis forma & compage: vulua prælonga, non coeunt semina & confundun duntur, non vitiantur, vt monstra confingant, Aristotales. 4. de generatione animalium. cap. 4. si vero semel cōtigerint maiora multo deformiora vastiora omni alio animantium ordini veniunt & accidunt, qui cum putredine oriantur omnes non secus ac propagantur natura, Auicenna dixit. 6. naturalium. Plinius a- lij, supra late subscripsimus, nil mirum si ea oriantur varii deformes. Ecclesiastici. 10. putrore oriri patet iis. Cum enim morietur homo, hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes, & cap. 19. putredo, & vermes, hæreditabunt illum. Docuit serpentes putredine venire. Plinius libro. 8. c. 59. Ouidius. 1. metamorphoseon, sic. Ergo vbi diluuio tellus luculenta recenti. Solibus ætereis, altoq; recanduit æstu. Edidit in numeras species partimque figuras. Redidit antiquas partim noua monstra creauit. illa quidem nollet, sed te quoque maxima python. Tum genuit, populisque nobis incognite serpens. Terror eras tantum spatii de monte tenebas. monstrossos denique varios deformes serpentes terra, & aqua procreant & gignunt: plurimi enim serpentes incredibilis molis terri veneni, obscęna incoluere loca vda & humentia, lacus, paludes, ripas, stagna, fœtida immunda. Apocalypsis. c. 12. dum monemur de Draconis periculo dicitur. Ve terræ & mari, quia descendit Draco ad vos. terræ & aquæ vbi meminit solum, aqua & terra oritur genus hoc animantium, ideo his seruatur, hæc colit, iis assidet. Isaiæ. 35. Hæc in cubilibus, in quibus prius dracones habitabant,

bitabant, orietur viror calami, & iunci, virentia hæc, in locis humentibus oriuntur, vbi prius Draconum pondere impediebātur, onere animantium discissa & opressa, semel orta, vt debitam nunquam adipiscerentur magnitudinem, Draconisq; excrementis exusta. accepere Christi aduentu (inquit Isaias) lege incrementi & gratiæ homines formam & esse, quos squallore & veneno Draconum, excrementitioque viru & superfluo serpens deturpatat: calami & iūci, læues arundines vento agittatæ & vanæ, iuncique, innanes & vacui interne: continuo indigentes gratiæ influxu vt virescant instar calami & iunci aquarum rorisque cœlestiū. Ezechiel. 29. Draco magne qui habitas in medio fluminum tuorum, Psalmo. 70. Contribulasti capita Draconum in aquis. Esdras. 2. li. c. 2. Et egressus sum per portam vallis nocte, & ante fontem Draconis, & ad portam stercoris, & considerabam murum Hierusalem dissipatum, & portas eius absumptas igne. Fontis aquis irriguus erat, humidusq; locus ille Draconis, stercore obscęnus, spurca loca habitabat Draco. Cecilię meritis diruptus virginis itidē. Dracoque Iorgis percitus hasta. Daniel Draconē immundū interfecit. 14. c. A Elianus lib 16. c. 39. monstrossum refert Draconem procreatum opaca & humida valle Pellæi mōtis, incredibilis magnitudinis, terra, & aqua commistis & putridis, oriri refert Plinius lib. 8. cap. 59. citato. Putredine ergo cum hæc animantia oriantur mille monstra configurant & exprimunt inopinata & noua, varias confingunt efigies & deformia corpora, materia facile formabili, & putrilagine obscęna suborta, monstrossum adhuc esse Behemoth animans ijs, quæ eodem. 40. c. Iob dicuntur constat. Deus sic eo loci: Ecce Behemoth quem feci tecum fęnū quasi Bos comedet: quando enim Deus, Iob, eformauit monstrum hoc horrendum astruxit, vt vastissimo deformi, immensoque animanti, Iob summam immensam opificis admiraretur sapientiam coleretque Iob & veneraretur, propriamque ignorantiam & impotentiam suam vt fateretur, ne sciscitaretur Deum & percontaretur, ac si occulta iudicia & incōprehēsibilia arcana, ignorās homo excutere posset & capere, rationesq, & causas examinare quibus Deus exercebat, Iob nec disquireret. Patet capitibus ante latè 40. & 49. Fecitcū illo Behemoth: tecū dicitur ideo, huic fęnū fecit comedere quasi Bos. Fęnū quasi Bos comedet. Fęnū à fęnore dicitur, quia fęnus cōmune erat rusticis & est modo regionibus plu-

rimis, colligitur hic facilis quæstus, & seruatur fęnariis vt fęnerentur & lucrentur postea vulgares homines emptionis & venditionis tempore, colligitur antequam arescat vt sit vtilis animantibus, alias inutile omnino, imo noctibus roscidis secari iubet Cato, de re Rustica, & Plinius libro. 18. cap. 28. circa Calendas Iunii, Columella idem libro. 11. cap. 17. 18, & 19. Varro libro. 1. cap. 19. euellitur ergo, aut falcibus fęnisecis resecatur longissimis. Fęnum enim & dicitur herba omnis quę seruari potest in vsum armentorum, vt iis ipsis inuenies locis a fęnore dicta, & fœnum proprie aquaticum in vdis excrescens locis humentibus & madidis, dictum tipha ab omnibus autoribus, hoc nomine compellatur, est apud Diascoridem videre libro. 3. cap. 127. a quo Galenus, & alii, quod dulce esse si euellatur antequam arescat docet ille. 4. de simplicium, ca. 15. aliter insipidum & gregi inutile, hinc fęnum palleas notat herbæ cuiuslibet partes inutiles sementi & sationi, Bestiis solum vtiles & proficuas, & vltra fœnum proprie dictum pallea totum quod est sine fructu aut semine vtili, vt seratur, terræ imo exortum, terra pulullat aquis commista, nō semine satum, imo vt animantia plurima putredine oriuntur, terra & aqua, vt & alia, pleraque virentia non sata semine terræ commisso aliquo, sic fęnum abiectum commune permistis suboritur, quod cum medis aquis oriatur, arescit citius, marcescit antea virentibus cunctis, in medio aquarum locis irriguis & madidis: inutile hominibus, cuius flores flocum instar, vento ducuntur illico ac floret euanescunt & abeunt, vt non amplius constet
51 in tipha & spica illius est videre, quæ euanescit tota subito concussa leuiter, dicta Hispanis tinna a tipha græcorum, Psalm. 128. ijs maledixit peccatores vates propheticus. Fiant sicut fœnum tectorum, quod prius quam euellatur exaruit. sicut herbæ debiles radicibus tectorum, quæ antequam euellantur exarent inutiles bestiis adhuc, fęnum enim euelli debere antequam exarescat diximus gratum, vt sit bestijs adhuc. Auellitur fęnum tectorum ad Calendas Octobris, vt Vitrubius docet lib. 2. cap. 9. vt parentur plauiis vēturis tempore hiemis tecta, arescit vero fęnum herbæque tectorum, vt omnes aliæ æstiuo tempore quo antequam euellantur exaruūt tectorum herbæ & fœnum dictum hoc significatu. Omni modo inutile tectorum fœnum, cum ante Octobris Calendas euellatur inutiliter, repulullat enim euulsum ante vt

sit tectis

fit tectis impedimẽto, aquarũ canalibus & tegulis cõstipatis illo, vt aqua nõ dilabatur & fluat, & auulsum eo tẽpore, siccum & aridum ingrati saporis respuant armenta: arescunt peccatores antequam morte euellantur peccato, vt fœnũ tectorum, in sublimiore parte, de elatis superbia, hiantibus sublimia, maiora, altiora, debilissimis radicibus immissis, arescunt culpa, rore gratiæ destituti, malitia marcescunt antequam euellantur morte, aridæ herbæ demortuæ, antequam auelli contingat, dum eradicantur arefacti prius quã igni cõmitãtur solũ illi, vtiles, bestiis enim adhuc inutiles aliisque peccatoribus & Dæmonibus, solum igni apti nutriẽdo fouendoq́, bestiis imo noxi & letales, igni committuntur tandem solum eo digni, hinc caro omnis fęnũ in scriptura sacra est, sine fructu vtili, caro omnis vana, decidua, & leuis, quæ vento ducitur & mouetur facile. Isaias. 40. omnis caro fęnum, & omnis gloria eius, quasi flos agri, exiccatum est fœnum, & cecidit flos, quia spiritus Domini suflauit in eo. flos agri quod inutilis, illo ortus illi relinquitur, vt flos fęni inter alios sic compellatus flores agri, ducitur vento flos fęni arescit & siccatur facile, exiccantur flores, & passiones carnis, viror, vigor, vbi spirat & sufflat spiritus Dei, præualet spiritus, extinguntur & arescunt illæ, vbi diuino spiritu eflantur virore, pasionum extincto, confusio opprobrium solum supersunt. Cum ergo genus omne serpentium, suctu solum succo herbarum Animantiumque alantur, ipsisque ingestis solo vtantur humore, reliquis secessu reiectis, iuxta Aristotelem. 8. de Historia capite. 4. Serpens hic solus mirabile satis, serpentium naturæ, non succo contentus non solo sanguine, non satur humore, fęnum quasi Bos comedet, vt hinc monstrosis deformis, & varia, illius natura innotescat amplius, quasi Bos, non solum succo, solida imo conficiet alimenti & dura: fœniculo vti serpentes, vesci & ali, docuit Aristoteles. 8. de Historia, capite 17. Plinius libro. 19. cap. 9. at fęno solum armenta & gregalia animantia; serpentium nullus, quo essus monstrossus huic serpenti, vsus fœni. Bobes herbas non dentibus præcipue resecant, lingua imo, aspera falcis modo & serræ instar aspera, retrogradi & retrocedentes continuo, dificiunt fœnum herbasque alias dum pascũtur, quo irrepsit vulgo adagium tritum satis, Bos in linguam ambulat. Sic Iulius Pollux, lib. 9. de rerum vocabulis, Philostratus idem in vita Apolloni, Eschylus in

Agamenone, qui vires linguæ Bouis adscribunt, non dentibus superne enim dentibus mulctatur Bos, Lingua conterit cibos & infernis dentibus simul: quod inest & serpentibus, qui dētes exertos cum obtineant, lingua conterunt maxillis adacta iciuntque vt sugant ore & faucibus. Sic Aristoteles. 3. de historia. c. 12. a quo Plinius, AElianus postea vt Bos ergo fœnum comedet lingua cō teret Behemoth fœnum. AElianus lib. 16. c. 31. Plinius libro. 9. c. 45. idem plurimis aliis locis, Bobes retro versus depascere, non ante, affirmant ii autores, docuit experientia, non secus Behemoth retro versus pascitur, peccati origene & commissa culpa, radix nostræ ruinæ & lapsus: quasi Bos fęnum edit carnem scilicet filiorum Adami, est caro fęnum diximus, vt adagio imo dicitur, cōmuni & noto, habet fęnum in cornu, antiquitus fęnum alligabatur furiosis Tauris cornu, refert Plutarchus in problematibus, copia enim nimia pabuli feroces insolentes indomitos reddit animantes, hinc vt cauerent a feroci tauro, signū erat sæuitiæ fęnigestatio. quo Sophocles in ferocem & tumidum, dicteriū transtulit, tu inquit ferues quasi pullus pabuli copia. Solon vt Laertius refert, ex opulentia satietas, ex satietate ferocia: quo vt monstraretur animantis ferocitas vt sibi consulerent, qui forte occurrissent fęnum alligabant, hinc Horatius, sermonibus. Fęnum habet in cornu longe fuge. esu fœni Behemoth elatio depingitur. Ecce ergo Behemoth quem feci tecum, multitudo denique serpentium hæc corpore in vno monstrosa, bellua hæc multorum capitum, Dæmon antiquus, hic serpens, bestia hæc, maledictus inter bestias terræ Geneseos. 3. cap. hic quem feci tecum, vt te exerceret experiretur, hic quem feci tecum simul ac es ortus exercitorem tui, feci tecum, vt examen subires, vt cap. 2. Iob dicitur, hic fęnum quasi Bos comedet, carnem absumet dissipabit depascet, Psalmo. 91. cum exorti fuerint peccatores sicut fœnum, & apparuerint omnes qui operantur iniquitatem, vt intereant in sæculum seculi, omnis caro fęnum. Isaiæ. 40. absumet ergo peccatores, qui sunt fęnum, quod priusquā euellatur exaruit, priusquā morte auellātur, arescunt peccato sine rore gratiæ: Bobes vero fęnū, vt diximus mandunt vtiliter, quod prius quā arescat disecatur euellitur vè, euellūtur peccatores, quod nec radix corū supersit in terra viuētiū, tādē malitiæ incremēta fides auellitur exinaniti exinaniti vsq, fundamētū in ea Ps. citato

Psalmo. 36.

Psalmo.36.iniusti autem disperibunt simul, & reliquiæ impiorũ peribunt. Ezechielis.17. Sic minatur impios. Non ne radices eius euellet,& fructus eius distringet,& siccabit omnes palmites germinis eius & arescet.vt euellet eam,radicitus Behemoth, lingua vt bos resecabit fœnum,peccatores secauit primos parentes,Hębam lingua,& Adamum lingua sermone,quibus iciit, & feriit: stimulus & aculeus serpentibus inest ad linguę radicem,stimulus autem mortis peccatum iciit ergo lingua superbia & gula iciit, fænumque depascit peccatores carnem retrocessu, cædens retro bobis instar,in origine culpæ primæ,fænum quasi bos commedet monstrum hoc serpens,fænum virescens hoc ociosum sinę fructu quod in medio aquarum citius alijs omnibus arescit,in medio legis gratiæ consitos qui arent vtiles solum igni.

De rigidissima Behemoth cauda, & allegoria.

CAPVT XIIII.

SVbdit monstrosam huius animantis naturam perscribens, spiritus Dei. Stringit caudam suam quasi cedrum nerui testiculorum eius perplexi sunt. Nil monstrosius vlli animanti accidit,naturæ vniuersę. Ecclesiastici.45. fecit illis monstra,& consumpsit illos in flama ignis. Sapientiæ. 17. aliquando monstrorum exagitabãtur timore.vt & Iob hic:cauda a caudice arborum dicitur. Cauda vero, & codam notat animantium,vltimum dorsi,quod prosiliit ad extra qua obscęnas secessus occultantur partes. Vltra & virile membrum mentulam vè animantium,virgam aculeum dictum,Oratius sermone.1.Satyra 3.& 9. Accidit vt quidam testes,caudamque salacem. Demeteret ferro.refert hoc significatum, Marius Nizolius, dictione cauda, Ambrosius,& plurimi alij poetę,& rethores:hic accipi est apertissimum hoc significatu præcipue,simul enim cum testibus cauda computatur,vt cauda & testes integram conficiant, animantis mentulam;tum eo quod mentulæ insunt testes ad podicem, qui postea nectuntur,non caudę codæ imo virilique dicto, stringit eam quasi cedrum, cedrus inincorruptibilis fere naturæ est,oleo sæ nimis crasissimi olei,densissimus,tum fructu, tum ligno,oleo 52

 si inungan-

si inũgãtur carthæ, tineis vnquã infestãtur putrescunt vè:hinc cedro digna, dicũtur prouerbio, quæ sunt æternitatis digna : arbor semper virescés, Oratius in arte poetica. Speramus carmina fingi posse linieda cedro. Persius. Et Cedro digna loquutus. Vitrubius li.2. incorruptibilia vocat illinita oleo cedrino, Plinius li.13.c.5. Virgilius 2. Georgicorũ, Persius satira.1. Ouidius.1. tristiũ. Nec titulus minio, nec cedro charta notetur. Plinius lib.13.cap.13.& libros cedratos fuisse, propterea arbitrarier tineas non tetigisse, hoc oleo defunctorum corpora illinita incorrupta seruari sustinet lib.16.c.11. Diascorides li.1.c.85. Hoc oleo, cedrus natura madet oleoso hoc sustinetur immunis putredinis, perpetuus & integer, vt oleo seruantur liquores superinfuso, vt seruentur diutius tum oleosę arbores, longius seruantur, amplius multo perdurant reliquis, & cedrus vltra:est olei crassioris, quo obturat, infarcitq; poros impensius obstruit & oblinit, vt aer alteret circunstans minus subire cum non possit intima infarcta, tardius vt putrescant eo linita quo virgulta rami, nouellaque illius, oleosso illo densantur condensantur magis, stipantur & coalescunt, vt porosa omnia oleo immersa solidantur stringuntur, inseque vocantur , patet in cucumere irrigato oleo concrescit, contrahitur, arrigitur, qui antea laxus, deciduus mollis erat, spongię idem & plurima eiusdem ordinis meatuum conspicua oleo adstringuntur, subeunte penitissima quæque, tenuitate partium, versus latera dilatante poros longasque fibras, quo ex longo contrahuntur talia densanturque successu partium cedentium in partes, laterum tractu & distensione. Ideo riget quod laxum antea vagabatur & molle. Hinc caudam quasi cedrum stringit (dictu mirabile) erigitur dum stringitur cauda huic animanti vt riget cucumis , dum contringitur oleo, vt & reliqua monstrauimus antea , stricta rigere . Bebemoth, cauda stricta riget, quasi cedrus , arrigitur & stat oleoso succo, quo abundat pinguis Behemoth succosus, hanc stringit, quæ strictione erigitur, retractioneque in latera distenta riget mentula coda cauda que hæc & leuatur in altum semine abundante, immundum animans, oleoso viscido , compactum penem stringit quasi cedrum densat strictu & erigit:est semen oleosum natura , docuit Galenus 1. de semine capite.7. Aristoteles principia vitæ, calorem & humorem statuit, humorem oleosum non aqueum, quo alitur ignis: de vita, & morte secundo cap.2. de iuuentute, & senectute.3. & pluries alibi. Sunt nerui testiculorum eius perple

xi, ho

xi, hoc etiam monstrosum, & præter naturam animantium accidit neruorum confusio, præcipue testiculorum, cum in testes nerui distincti satis discreti & conspicui implantentur, qui interdum à sexto pari, neruorum cerebri discendunt, interdum a vigesimo primo complexu spinalis medullæ ab vtrisque interim, ideo venere quibusdam caput languescit plus alijs, quibus nerui testium è cerebro diseminantur. Vesalius libro. 5. capite 13. Valuerde, Realdus: huic animali perplexi sunt adeo, vt vnde propagentur impertiantur vè non liquat. Cum Aristoteles imo, serpentes omnes, testes non figura tales possidere audiat, sed solum oficio & munere tales, meatusque seminales prolificos vicetestes possidere solum asceueret 3. de historia c. 1. 4. de partibus. 13. c. hunc serpentem testium neruos complicare perplexos & confusos habere, tũ testiculis integrari Iob sub dicit, satis mõstrosum. Stringit Behemoth, caudã suã quasi cedrum olei blanditie. Blanditur nobis mollitie, lasciuia vrgemur esca illæcebris, philtris, blanditijs olei, cauda obscæna carnis, potentia dęmonis instigata, testiculorum robore, passionibus scilicet carnis & legis membrorum pugnantis cum spiritu, instigatuque dæmonis perplexitatibus neruorum occasionũ, quas nec fugere nec nõ fugere audemus desides molles & debiles, nullo enim, in alios robur ostenditur maius, quã testiculis destinatis in speciei & naturę vsus, in alios scilicet. Stat imperiũ & tirãnia Behemoth, iis, vt imbellis homo impotens se solo hæc vincula abrrumpere non valeat, perplexus egeatque Deo homine qui hæc ipsa discindat. Vltra dicitur ossa eius, velut fistulæ æris, cartilago illius, quasi laminæ ferreæ. Ossa fistulis contulit, cartilagines laminis, fistulæ quia flantur dicuntur & flatu, armoniam reddunt, docuit Plinius lib. 7. cap. 56. Virgilius. 2. A Eglogorum. Est mihi disparibus septem compacta cicutis. Fistula. Est hęc corpus oblongum cauum, teres, cuius caput ligula adstruitur, vltimũ vero punctis quę ex osibus ipsis confici solent animantium vulgo piphani, ex ferro etiam ligno & metallis aliisq; sunt ossa corpora longa, teretia, & caua, Brachiorũ, crurum, dorsique, clauiculæ, & si reliqua structurę alia, densa & opplena, huic monstro non solum hæc instar erant æneæ fistulæ brachiis cruribus, toti imo, costis, spatulæ, pectori, reliquisque eius cõformationis, vltra caua & teretia cõcaua omnia, & si serpẽtes multẽtur cruribus, Brachiisq; natura, mõstrose iis visos vltra

& alatos antea monstrauimus, quæ Behemoth portento contigere natura deformi; fistulæ æreæ, cötorquentur arte, vt refracto aere anfractibus altius esonent, aliter fere inutiles sonitui, & signo; hinc cũ ossa huius animantis æneis fistulis referat distortis cötulit, obliquisq; tubis quales sunt costæ, dorsum, clauicula, forni-
53
cense os & alia, quæ adhuc mõstrosam argunt, eius structuram, & scheleton, omnia contorta ossa & fistulata omnia. Ossa ergo eius velut fistulæ æris, ditorta, longa, teretia, caua, exuccia tamẽ, & medullis expertia sicca, vt fistula ænea & ærea, medulla enim nõ omnibus impertitur animantibus non ossibus omnibus, quibus, ipsa inest naturæ iure adhuc, non omnibus adest non omnium est. ossium, vult Aristoteles. 2. de partibus c. 6. vbi leonum ossibus medullam denegari sustinet, & suibus minimã adesse refert, aues plurimas medulla destitui tenet, hanc solum Brachiorium & tibiarum ossibus dorsi & cranei impertiri perdicit. 3. de historia, cap. 2. ijs quibus datur, quid ergo monstrosum magis, quam tot caua, Behemoth ossa astruere, medullæ expertia, quasi fistulæ æris, ideo sine meditullio aliquo, quo petit Deus holocausta medullata, Oferam tibi Isaias. 25. Et faciet Dominus exercituum omnibus populis, in monte hoc, conuiuium pinguium medullatorũ. Cartilagines illius, vt laminæ ferreæ. nectitur eo loci. inseruiunt cartilagines cum firmitudini membrorum mollium partium, tũ articulis quos humectant mucore insito, vt ludant & lubricent motu, iuxta Galenum 12. de vsu partium c. 2. imbibunt glutinossum humorem illæ, suctu solum poris & cauitatibus plenæ, non venis non arteriis impertito, non fluxu totius, cum ijs careãt, imo se solis gubernantur, dixit Galenus lib. artis medicæ, cap. 4. non sentiunt, ideo non dolent, carent neruis motus & sensus, solum mucorem generant & alliciunt natura simili, sunt productæ & & extensæ natura planæ omnes plus vè aut minus, vt vero siccas esse & inutiles disimiles natura vt monstraret monstrosas Behemoth cartilagines, ferreis laminis comparauit exuccibus inflexilibus, pondere grauibus contra ac Galenus. 12. de vsu partium, leues stabilit, ne oneri essent membris mouentibus labori & defatigationi, in motu circumrotantibus: ferreas ideo monstrum illud obtinere edocuit duritie & siccitate grauitate & asperitate exucces, aliter multo ac animantibus adesse nouimus, rigidas inflexiles: potentiam robur, constantiam, Behemoth Dæmon, vt obtine-

re ijs.

re ijs partibus,quę à se regũturoſtẽderet:nõ corde,capite,influxu
ve capitis Chriſti,Dei,cordis ve iuſtitiæ, imo cartilaginibus fer-
reis inniti motu,duritie obſtinationis,quibus deſtituti articuli,&
humore debito,mouentur pigrè,lentè, pedetentim. gubernatur
ſe ipſa Behemoth ſoboles, non corde aut influxu capitis, non
gratiæ rore, Ieremias. 50. Siccitas ſuper aquas eius erit, & areſ-
cent,quia terra ſculptilium eſt,& in portentis gloriantur.in mõ-
ſtro Behemoth ſuper aquas,cęleſtis roris,cartilaginũ quibus ma-
defacti articuli, mouebantur antea,exiccabuntur vitiis,vt poſtea
velut laminæ ferreæ renitãt motui ſpiritus Dei,ſubdis Ieremias,
Et oſſa arida,non ſurgent exuccia deſtituta medullis. fundantur
oſſibus animantia,ſunt oſſa fundamenta,baſes, ſtructuræque om
nis ſedes origo,ſuſtinent alunt fundant carnoſſas partes, firmant
conſeruant:caro medulla oſsium velut muſcus pulullat poris,ve
ſtiri incipiunt primo natura carne oſſa,vulneribus detectis eſt vi
dere,nudis & conſpicuis oſsibus,medullis reproducitur caro in-
creſcit & oritur,oſſa quaſi vt carnem alant ſuponuntur,dum mu
neri deſunt oficio & operi,caro deficit maceſcit illico in vulne-
ribus patet,oſsibus alteratis & corruptis,oſſa Behemoth æquiuo
ce quaſi oſſa ſunt,non oſſa vera,deficit illis oficium,actio poten-
tia,caro eius ex ſe pulullat,non caro fundata oſsium circũſcrip-
ta baſsi,libera imo ſoluta termino lege & modo,vt increſcit ca-
ro termino cutis deſtituta in vulneribus, medullis deſtitutis oſsi
bus,decidua eſt & facilis, ob oleoſæ medullæ ſubſtantiæ qua hæ
ret,& vincitur tenaci vinculo defectũ. Sũt vitia oſſa & vitioſi,qui
alios firmant & fundant ſceleribus facinoris carnales, alunt hu-
ius monſtri partes,alij oſſa vitiorum, huius miſtici monſtri mem
bra Behemoth Dæmonis.ſuſtinent,fouent,viuificant,peccatores
oſſa,non medullis,non oleo gratiæ & pinguedine frugiferi, vt fi-
ſtulæ imo æris exucces vacui tubæ ſolum, aduocantes, vitiorum
ſigna in flagitia & ſcelera,carnales alias partes Behemoth, flexi-
les obliqui,ſolidi peccatores,ſtabiles vitiis, fundamenta aliorũ,
exemplis ſcandalo magiſtri & Doctores vitiorum in Cathedra
peſtilẽtiæ,oſſa Behemoth exuccia,& vitiorum ſolidum arida Iob
20.eiuſdẽ.Oſſa eius implebuntur vitiis.Medullarum loco,de im
pio verba agens, Pſalmo vero.33. de iuſto ſic. Cuſtodit Domi-
nus omnia oſſa eorum, vnum ex ijs non conteretur. de iuſtis.
ſubdit poſt,hæc.Mors peccatorum peſſima & qui oderunt iu-
Yy 5. ſtum.

stum deliriquent. de ijs ossibus & impiis solidis Behemoth. Ecclesiast.49. Ossa illius visitata sunt. ossa hæc arida ficta sunt ossa, neq; enim fouēt carneas alias deciduas medullis destituta & vitiata cōpage structa obliqua deficiēti a recto quo tenebātur cōtineri. Isaias.66.Videbitis,& gaudebit cor vestrū,& ossa vestra,quasi herba germinabunt. Carnem scilicet virentem & viuidam,vt vita fruamini longissima temporanea & tandem æterna. Ezechielis.37.Hæc dicit Dominus Deus ossibus iis. Ecce ego intromittam in vos spiritum,& viuetis,& sucrescere faciam,super vos carnes,quasi muscus caro pulullat ossibus,germinat & sucrescit, nō sic impiis non sic,quia vt dicitur Ezechielis.32. fuerunt iniquitatates eorum in ossibus eorum loco medullæ,ectici iam vitiorum febre,ossibus arefactis.

De Behemoth ingluuie insatiabili, & obumbratis sensibus Scripturæ sacræ.

CAPVT XV.

54 SVbdit Iob huius deformis animantis, naturam exprimens,depingensq; adhuc. Ipse est principium viarum Dei, qui fecit eum , aplicauit gladium eius. Est animal hoc,varium adeo, hoc portentum naturæ , monstrū & quasi miraculum , orbis obstupor & vastitas, principium viarum Dei, eius scilicet potentiæ & sapientiæ:quæ enim monstra eueniunt , ad naturam inferiorem relata talia succedunt, nā præter intentionem illius contingunt & accidunt, ad rerum vero vniuersalem autorē collata sine,non monstra aut deformia naturæ , intenta imo perfecta & integra perstant , cum nil præter eius intentionem & modum euenire possit aut esse ; quibus interminabilis & eius potentia sapientiaque incomprehensibilis splendet & eminet. Paulus ad Romanos. 1. Inuisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Denique intellectio visibilium & admiratio , principium est viarum Dei, qui fecit Behemoth , vt effectibus causas intelligimus Behemoth maxime Deum ; eius miram naturam monstrosam & variam admirantes admiratione venerantes veneratione reuerentes filiali timore, Sapientiæ initium timor Domini,

mini, principiumque viarum Dei, ideo tum Behemoth principium est, viarum Dei, primaque creatura Lucifer: natura illustris quantum culpa & lapsu deformis. Sunt Dei viæ lineæ creaturarum, quas ex se centro omnium, vsque ad ipsas produxit & lineauit, vt ex illa circunferentia rerum in ipsum omnium centrum veniamus iterum: viis & lineis diductis manu suæ sapiētiæ, penicillo voluntis diductas inesse, quo eas depinxit, quia voluit:post fuit principium Dei iustitiæ, viarumque Dei, qua eos præcipitauit a cęlesti sede proturbauitque iustus, vt resipiscant mortales periculo facto in natura Angelorū: creaturæ sunt viæ quibus in Deum ducimur,sunt hęc visibilia pauli est ergo Behemoth principium viarum Dei,creaturarum scilicet, tum tentationum principium est, & Iob & naturæ vniuersæ, sunt viæ Dei tentationes & exercitia, quæ non aliter ac via, in Deum terminātur & veniunt,iis Deum consequimur fruimur potimur: est Behemoth timor,stupor,flagellū peccatorum: quibus,principium est viarum Dei, præceptorum, consiliorum, iustitiæ, & virtutis initium sapientiæ timor Domini. Ecclesiastici.1. cap. Behemoth timor flagellum,initium est viarum Dei,qui fecit illum: Aplicauit gladium eius.nectitur. Behemoth ipse sibi & nobis executor iustitiæ Dei, sibiq; malitia sua & culpa aplicuit gladiū iustitiæ Dei, nam cum sit timor ille & principium viarum Dei, non solum timorem incutit nobis,& ideo initium sapientiæ, sed pertimescit ille, estque nobis sapientiæ initium nostræ, nostrique timoris exemplum & principium suo seruili timore, filiali nostro suborto Dei auxilio desuper illato, cum ferocissimum, & monstrosum animal, factum vt nullum timeret ibidem dicatur, tremet, pertimeat coram Deo autore, aplicet gladium potentiamque suam detineat plicet arma retrahat ad se compescat inuaginetq; gladiū suū pertimescens,& tremēs:est animantibus pectore insitū,os dictum gladius,cui costæ,& clauicula nectuntur. dictum os pectoris, ensiformæ & gladius compellatus,cuius vltimum patella ventriculi vocitatur,hoc dum extimemus plicamus nobis,constrictis lateribus & plicatis inuicē & ad interna recludimus quasi aufugiētes & cōtrahētes nos a causa inferente metū, illamq; vitantes quātū possumus nos ab illa distrahere retrahereq; nos ipsos,os istud sic vocauit antiquitas, quod sit forma ensi persimile instar gladij ancipitis vulgaris,cuius cuspis est mucro

nata di-

nara dicta cartilago, scutum & patella ventriculi. Vesalius lib. 1. figura vltima Schceleton, quod Hebræis, græcis, arabibus, ensis, gladiusque patet nominibus, quibus notatur idem, Valuerde eodē Scheleto. Galenus de ossibus locis plurimis, aplicauit ergo hunc gladium timore lateribus inuicem adstrictis, naturæ positu timore peracto dæmon Behemoth animanti figura allata, tum gladium aplicabit Dæmon peccatum quo omnes periimus in Adam, aplicabit & Iob Behemoth gladium rigoris, vt si posset deficeret, patientia & iustitia. Est gladius eius peccatum, eo primo creatura est facta deformis, vitiosa, & impia. Amauit Deus primo Behemoth, & primo odio habuit Amos. 9. in gladio morientur, omnes peccatores, populi mei in peccato scilicet, neque enim omnes gladio interiere, quo Isaias. 1. c. gladius Domini deuorabit eos. peccatum scilicet, neque enim deuorare gladij est metahora adhuc, sed peccati voracis ore veneni. Huic montes herbas ferunt: omnes bestiæ agri ludent ibi, sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. eodem. 40. c. Omnia percurrit, perscrutaturque monstrum hoc serpentinę naturæ, vt hinc suspicer Behemoth luciferum serpentis efigie ab antiquiis deonestari, indagatricis naturæ serpentium, hocque animanti præfigurari illum, sublimes montes & humiles valles, excelsa & ima loca, elatiora & inferna disquirit. Sunt serpentes, indagatricis naturę curiosæ nimis, & diligentis, docet AEliadus li. 10. c. 49. Cælius Rhodiginius lib. 10. c. 3. Plinius, & alij omnes, quo Deorum custodes, & hortorum præsides constitui dicebamus, de Dracone diximus, tū Pallidi Deæ sacrabantur, eius pudicitiam vt tuerentur vigiles, visu & auditu acerimo, quibus natura pollent, eisdem descripsimus locis: huic montes herbas ferunt, est tantæ molis eius magnitudinis, vt montes herbas illi quasi ferant, in eoque solum videātur occupari, cum absumat solus, montium virentia germina, & plantas, quasi in suum vsum, non in aliorum animantium commoditatem vè producerentur. Omnes bestiæ agri ludent ibi, bestia. Vario significatu inueniri diximus, tum apud gentes tum scriptis sacris, modo omnia animalia rationis expertia, terrestria aquatilia & aerea depromit Cicero. 5. Tusculanarum, nanque alias bestias nantes, aquarum incolas esse voluit, alias volucres cæloque frui libero, quasdam esse gradientes, Geneseos. 2. sic dicitur, appellauitque Adam nominibus suis cuncta animantia, & vniuersa vola

sa volatilia cœli, & omnes bestias terræ; cuncta animantia, vt & aquatilia plecteretur sermone hoc; bestiæ & nomine ferocia animantia intelligimus solum, carniuora indomita. Deuteronomi. 32. dentes bestiarum immitam in eos. carniuorum animantium. tandem serpentes eo notantur nomine Ecclesiastici. 10. Hæreditabit homo serpentes & bestias. vbi serpentes sinonomo bestiarum appellantur, nam ex putredine & corruptione hominis, de quaest ibi sermo, eæ solum bestiæ oriuntur & animantia, sub quibus & vermes continentur, qui nomine sinonomo serpentium infra cõtineri eliquet, serpentes vero subnasci corrupto homine & experientia edocet & norunt omnes prisci, Plinius, AElianus, Rhodiginius, plurimique alij quos citauimus supra; ludent ergo ibi bestiæ agri, idest serpentes omnes cum hoc monstroso, serpentiũ cumulus, cum Behemoth serpente, familiari communi & concinna natura bestiarum serpentium, cum Behemoth animanti, sunt ludricę ioculares serpentes, qui mille nodis plicantur, voluuntur orbibus, cauda blandiuntur sibi, & animantibus cæteris, circumuoluuntur deplicantur hac parte, plicantur, illa, lingunt verberãt alia, diximus 1. c. ideo Dæmonem vsum hoc animanti fuisse vt blãditiis Heua non fugeret eius commertia, callidissimum animal astutum cautum, montium herbas vorat, subdicitur ibidem, salubriores natura, securiores, Sole aere excusas libero, influentijs cęlestibus, astris fœlicibus, non imis vallibus subortas, humida & putrescenti sede vda & madida, ventis invia, aurę imo Solique expositas legit, non vbi intercluditur additus vaporibus elatis à Sole pascitur, vbi putrescunt facile sorditie & limo, quibus oriũtur infecta virentia, hinc Diascorides montanas herbas laudat. 1. lib. c. 1. Plinius passim, Rambertus, Dodeneus, Galenus Auicenna, in summa omnes, taxant vmbrosas vallium obscænas & tetras iudicant, altiores petit Behemoth victui paratiores aptiores, proficuas magis, eminẽtiores: querit montes virtutũ, sanctos electos, qui & si fructus Deo ferãt & aferãt, plãtasq; salubres, herbas, huic quãdoq; relegãt venialia saltim, & hos impetere magis curat. est mõs integer vitæ scelerisq; purus iustus cõstãs. Hic tẽplũ viuum, fundamenta habet in monte, cultus religionis pietatis, hic Salomon, sapientia ipsa verbum Christus templum adstruxit. Paralipomenon 2. lib. cap. 33. in monte domus Domini & in Ierusalem Psalmo. 86. fundamenta eius in montibus sanctis. montes adhuc herbas

herbas aferunt huic,cum sint homines & nil humanum à se alienum putent,egent vt cuncta oratio & operatio,a Deo semper incipiat,& per ipsum cæpta finiatur,alias herbas ferent huic, ne & fructus huic elargiantur astutissimo serpēti.subdit de Behemoth Iob eo loci.Sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humentibus. dum inuisit montes vt cibū queritet & ascendit anxius & solicitus de alimento & victu, valles humidas visitat, vt dormiat quiescat deponat curas,quasi sui iuris infimi peccatores valles obscuri & infames sint.Non anxius, non solicitus, somno imo placido tranquillus& securus,humentibus spurcis & obscœnis locis vani calami;in secreto calami in corde, in penitioribus cordis dormit & quiescit:quo & si in scriptura sacra,cum montibus colles enumerentur,nunquam tamen valles eisdem anectuntur,sunt colles,medium inter montes & valles,quasi montium ascensus & planities,iuga dicta,Psalmo.113.Montes exultauerunt sicut arietes & colles sicut agni ouium.Fortiter montes exultant vt arietes.subertunt capite Christo omnia, impetu facto quasant conterunt,arietum instar capitis robore;colles agni saltu, ocasiones transiliunt,non conterunt,vitant tamen saltu: custodit illos
56 Deus ne vt imbelles concidant agni,quasentur & conterantur, arietes fortes occasiones suferunt,quibus vires capitis ostentent Christi,valles vero non exultant,nec numerantur iis, ibi imo somnus Behemoth lethargus & cataphora:conciliatur somnus vaporibus humidis caput replentibus,elatis calore viscerum ex suscepto alimento,dum conficitur interim quibus leuiter obstructis viis,capitis cessat influxus illuminatio,& spirituum dēcensus, quibus munia obimus,& perficimus opera sensus & motus, vt iis lessis,& reliqua naturæ opera cessent vigilantes postea,adhucque & experrecti.Aristoteles lib.de somno,& vigilia c.2.de insomnis li.ex eo Galenus,& reliqui, hinc medicamenta soporifera, aut somnum conciliantia frigida sunt & humida natura (mirabile dictu)vallibus ripis solum adnata, vt quæ peruigiliū inducunt calida & sicca montibus suborta situ edocēte natura remedia quasi 3.de locis affectis Galenus c.4.& 2.lib.late hinc Behemoth humētia petit vda & madida,vmbrosa,quod frigida & humida qua pollent natura inducant somnum,temperatis animantis æstibus, incendio & igne,quibus flagrat veneno atro & caustico,hic vastus serpens,hinc humentia & temperatas incolit sedes vt cessent

ignes

ignes tẽperẽtur incẽdia, mitigẽtur empyreumata refrigerio loci, somnus, vt obrepat & alliciatur, hinc poetę, dormiẽtes sub vmbra efingũt ad fõtiũ decursus, rati iis somnũ oriri ocyus, & euenire citius, Ouidius, Virgilius, Oratius, Hesiodus alij. Tũ somnus repit, sono leui & susurro murmure spiritibus motis, cõcẽtu & armonia agittatis, caput opplẽtibus natura leui qua pollent sursum elatis vt hinc musica, conciliet somnum graui tono & sermones summissi, susurra cantilenæ, nouellæ soporent & sopiant, non alta voce, ne expergefaciant impetu & repulsus violentia, vt concitatio & motus, soluunt soporem, motis & commotis dormiẽtibus, pulsis spiritibus impulsu e loco antea illis obstructo, quo somnus cessat: tractis vero musica in caput, vbi auditus residet impulsu leui non distractis disipatis vè, sopiuntur alte animantia, vt qui a cibo studentiis ipsis decausis sopore vexentur capite pleno ex actu & opere, Aristoteles sectione.10.problematum, sententia 1. & aliquando lectione sola longe adhuc a cibo, leuatis spiritibus sursum atentione aut sono, problemate imo.11.sectionis.16.sic quærit. Cur locis palustribus, efici somnolentiores solemus, subdit an quia magis in iis ipsis refrigeramus, refrigeratio autem & requies cum sit, somnum conciliat, qui quiete accidit, frigore torpescimus, vt operari non possimus, ideo somnus, cum in actionum priuatione consistat quies, ex refrigeratione suborta præcedenti & obstructione prægressa alijsque & aliis iisque locis obducitur, iis narcotica medicamenta dicta somnum ve conciliantia sunt frigida in.4 Aristoteles.2.de partibus.c.7.docet frigus externum & calorem internum ventriculi, frigus vero internum cerebri, somnum inducere, si alimento frigido est animal vsum, melius vero si frigido & humido, externum frigus torporem infert externa cõprimit, ne exhalet calor, quo increscit calidæ substantiæ cumulo densatis poris, quominus difluat, calor vapores leuat interior, vẽtriculi, cerebri frigus densat & cõstipat vapores incrassat, vt obstruãt vias, quibus somnus adsit, hinc humẽtia loca querit, callidissimus Behemoth vmbrosa & madida, tũ sonora leuiter, susurrãtia & quasi murmur edẽtia inuisit, vt deciduis decurrẽtibusq; aquis, sono & strepitu leui cõmotis, arũdinibus, aura placida & suaui agitatis & cõcusis, excitetur sonus cõcẽtu, murmure, & susurro leui, per sonãt vacui, vaniq; calami vẽto excusi aquarumq; vndis peracti, hinc som

hinc sōno cōsopitur Behemoth, & soporatur alte, sub vmbra dormit in secreto calami, & in locis humētibus, vt cōciliet somnū vigilātissimū natura animal, quę Deorū tēplis consecrabātur, vt adessent excubiis, & vigiliis peruigiles custodes. Sic Rhodiginius li. 10. c. :. Socrates in phedone Hesiodus, Ouidius, hesperidum hortorum accerrimum præsidem fuisse refert Draconē, cum ergo vigilantissimus sit, pervigilioque angatur eget ob distemperiem calidam capiti, & discrasiam, qua pollæt, siccamque nimis, locis frigidis, & humidis, quibus corrigantur excessus.

De Behemoth Hydra, sensibusque figuratis.

CAPVT XVII.

NEque est mirum monstrum hoc, immane, & ferum vastum, cumulus serpentium & sindromes dictum, vasta congeries, terror & vastitas gentium & animantium: palustria habitare loca stagnosa, lacus humentes, obscænas spurcas cænossasque obtinere sedes: vt de Hydra retulit maiori omnium animantium monstro, Pausanias in Corinthiis, quam sub pulcherrima platano euixisse narrat, irrigua copiosissimo fonte, quam fabulis dedisse occasionem (inquit ille) mille figmentorum: hancque Herculem exterminasse dixere, quod horrenda immanis robustissima fera Behemoth serpentium cumulatio varia vna, & congeries, horrenda Hydra, mille serpentes simul, septem capitibus, quibus monstrose vigebat, oris septem, & si aliis pluribus, paucioribꝰ alijs, deuastauat omnia, & subertebat in via reddēs, loca, nationes, prouincias igneo halitu, fætidoq; anhelitu terro ore spirāte inquinans & exurēs cūcta caustica & exedenti natura, vsque dum illustris Alcides trucidauit belluam, discerpsit inclita illa sua & Heroica virtute, vt ad mores postea cum referrent Sophi, in Sophista, Plato dialogo dicto, septem pululasse capita vno recisso enarrent vsque tandem igne superatum est monstrum, vulnere quouis exusto, capite semel vno recisso, Themonis ope, quæ quidam ad inuidiam referunt, capitibus nobis pululante continuo virtutis hæroicę communis teredo, ad labores alij & mortalium miserias, vitæ incommoda, alij ad pericula,

quouis ſuperato cum renaſcantur alia & alia, ad alia alij veræ hiſtoriæ adnectentes fabulas, figuras ſymbola. Hinc Ouidius iuuidiam imis conſtituit vallibus, obuolutam ſerpentibus eroſam & inſtigatam, Erycthonem monſtrum pedum anguinorum illius cuſtodis præeſſe ſcribit, ſerpentesque alios, vdisque humentibus, & vitioſis locis degere liuorem, ſerpentium ſeruata natura: inuidiam vt denotaret infimos obtinere homines obſcuros humilesq; valles, non eminentes montes, virosque claros. Eadem de Hydra Piſander, Camireus per multa capita retulit, lacus habitaſſe humidos, obſcænas valles, ſtagna, paludes, Alceus idem lib. 3. cap. 7. Heſiodus, Aratus, Horatius lib. 2. epiſtola 1. & Oda. 11. Virgilius, qui omnes in paludem Leernam inhabitaſſe volunt lacu facto, fonte Amymone. Lacus enim & ſtagnoſa loca expetere diximus Behemoth Hydram monſtrum immane. docet imo pietas noſtra fatalem Draconem, ex vrbi ſubiecto lacu, proſilire quotidie, venenoſum turgidum, qualibet die Virginem vnam vt deuoraret, ſecus mortem letumque minari omnibus & exitium vſque dum Heros ille cæleſtis, Georgius martyr exterminauit immanem belluam, iuxta ciuitatem Berito, refert Simeon metaphraſte: lib. 7. c. 9. enarrat famulus amantiſsimus huius æquitis diui, Paſicrates hiſtoria huius cæleſtis Ducis martirisque Chriſti. lib. 1. c. 12. hæc denique monſtra lacus expetunt, & cænoſa loca, Georgius depingitur, belluam monſtroſam haſta perfodiens virgine exorante ſuplici aflicta, idem Danieli contigit, 14. c. Vbi magnum Draconem interfeciſſe audimus, qui in loco degebat humido, paluſtri & obſcæno. Nili inundationibus, vdo & madido, quo dicitur, Et erat Draco in loco illo magnus, Iuxta Babylonem circa Nilum. neque enim in Babylone: iis omnibus conſtat Behemoth Hydræ fuiſſe genus, ſerpentium cumulum corpore in vno Hydræ inſtar monſ 57
ſtroſum forma partium ſitu mole, & membrorum numero. putreſcunt magis, humentibus locis omnia quo monſtra vaſtiora & maiora ſubueniunt ijs, quæ putredine naſcuntur, vt multoties citra principium aliud naturæ ſerpentes oriantur. ideo locis humentibus vmbroſis madidis Behemoth aſidere dicitur Iob 40. huiusgeneris animantis eſſe beſtiam illam Apocalyp. 13. patet contextu, Behemoth Hydram. Multitudinem ſerpentium, ſeptem capitum beſtiam horrendam ſerpentium cumulum, terræ & aquæ monſtrum deforme immane & terribile, quod reuera fuiſſe Behemoth

& Hydrã reor huiusq; naturæ conditionis & ordinis,neque hæc diferre interse,dissentire vè aliquo,inepte imo depingi cum pedibus,est verus serpens late iam supra monstrauimus, imo Apocal. 12.bestiæ Draconis historia perscribitur, pedũ nulla memoria subacta est serpens Draco,caudã vero retulit iis.Et ecce Draco magnus rufus,habens capita septẽ,& cornua decẽ, & caudæ eius trahebat,tertiã partem stellarum cęli,at c.13.Bestiæ alię, quæ erat similis leopardo,pedes anectit sermonis historia ijs Dei spiritus.Et vidi de mari bestiã ascendentem habentem capita septẽ,& pedes eius sicut vrsi,& os eius,sicut os Leonis.Cũ ergo Behemoth multitudoq; serpentium hęc corpore in vno, mõstrosam obtineat naturam dictis iudico.Hydram fuisse,septem capitum & Apocalysis Draconẽ idem vt fuit illa antiqua Herculis,lernæ paludis,speciem hydræ serpentis,& serpentis dictæ Hydræ monstra hæc,cui humida incolenti maiora accidunt putredine obscæna mõstra & vastiora,sunt Hydræ serpentes aquatiles,quædã quæ in aquis degunt,pulcherrimum anguiũ genus nulli alio veneno inferius,aut malitia tardius,atro & potẽtissimo viru diro & caustico,eficaces medijs vndis ignei & exurentes , ideo Hydræ dictæ , Hydros græcis est aqua,quã incolunt præcipue,& si inuisint terras nõ raro.Nicãder in Theriacis,hos vocat Chersydros , quod & terra & aquis degant,Chersos græcis terra,Hydros aqua est,ij primo muscosa cum habitent stagnosaq; loca cum semel ęstibis æstibus exiccantur & arescunt cubilia,puluere conspersi exeunt torridi hiãtes,flatu adurentes sementa & segetes , Nicander eo loci vt tunc dictus Chersydros,fagorum latebras quęrens & quærcum, Drynus compelletur serpens,quod Drynos Græcis sit quærcus, cuius habitaculo gaudet succo allecto suctu animãtis,in alimoniã. Hydrus ipse veneno est acrior dũ visit terras,siccitate & calore,feruida & torrida virulentia antea aquis diluta & tẽperata, quasi alius natura a seipso Hydro incolenti aquas potentia veneni,quo & diuersa inducit accidentia morsu inmane animans aspidi figura non absimilis,Chersæ saltim qui & Chelydri insigniuntur nomine multoties,quorum albo esse quosdã capite testatur eo loci Nicãder,eorumq; varia morsus accidentia pronuntiat, pro maiori veneni,aut minori vstione,cũ idẽ natura sit serpẽs Hydrus Drynus Chersydrus Chelydrus quos inueniri afirmat.longitudinis vicenum cubitorum Plinius li.7.c.23.iis.Organa insula tantum habitatur

bitatutaquosa. Iā in sinu ante persida, & circa has Hydri marini vicenum cubitorum, adnatantes terruere classem, li. 28. c. 4. hæc, in orbe terrarum pulcherrimum anguium genus est, quod in aqua viuit, Hydri vocantur. Nullis serpentium inferiores veneno, quos alij colubros, alij Enydros vocitant varietate colorũ insignes fulgorum auratorum specimine refulgidi bellissimis oculis perpulchro capite christato albo & coronato diademate insigni ātea de his li. 1, dictum abūde satis. De colubris Plinius li. 32. c. 5. sic. Coluber est in aqua viuens, huius adipem, & fel habentes qui Crocodilos venentur, mire adiuuari dicunt nil contra bellua audente, eficatius etiā nunc si herba potamogethon misceatur. His ergo insigniuntur nominibus, Arist. 9. de historia. c. 37. serpens marina, colore & corpore congro proxima est, sed obscurior atq; acrior, hęc si capta dimittatur foris, in arenā rostro quā primum adacto, terebrat, subitq; tota, hæc Hydra & aquatilis Arist serpens est, idem Diascorides li. 6. c. 49. AElianus li. 4. c. 57. Rhodiginius, Paulus, AEtius, Galenus de Theriaca ad Pisonem c. 3. li. Sanctorum histo riæ & facinorum memorabilium 7. c. de Virgine Marta, Christi hospite referunt patres. Virginem hanc immanissimam Hydrā Belluam deformem, conuinctam & ligatam vinculis, cingulo pudicitiæ, quo vestes complicauat, incolis relegasse, vt gladiis hastis & tormentis bellicis, monstrum hoc victum iam, illius præcibus interficere possent, causa lapsus & ruinæ ciuitatis cum extitisset vastũ animās antea, hūc vero vicit illa circa flumē Rhois, inter Auinonē & Arelatum, quod sobolem Leuiathā animantis, scriptores omnes & sancti patres testantur, verumq; natura Behemoth, aut Bonachiothreptile natura (ibidē dicitur) hoc appellabāt Tarascō inquilini, nos Tarasca, quovsq, modo tarascones dicūtur Dracones, qui ludis festibis effinguntur ludrice, præcipue die sacrosanctæ Eucharistiæ festo corporis Christi quasi iā victū, & subigatum Draconem Christi conuiuio prædicemus corporis & sanguinis alimonia & potu, venenum restinctum hoc vndis immersum ad tempus prosilire humēs & turgidū, tūcq; omnia excidio tradere tetro halitu igneo & fœtido, quē expirabat, stercoreq; seccesu extruso, segetes vrere animātia & homines, cōflagrare flamis cūcta vt viderētur referebant, ira percitū rabieq; venenata: cū ergo Hydræ sint aqueę serpētes, & iis mōstra cōtingāt deformia magis maiora & vastiora materia vda & facile ductili, formabiliq; quouis facile, quę

mare,flumina,ſtagna,paludes,lacus,humentia inhabitant incoluntque loca.Behemoth vero monſtroſus ſit ſerpens, tum nomine,tum natura vt patet,& aquas locaque humentia & vmbroſa petat,torrentes,flumina,lacus , iudicamus Hydræ eſſe monſtroſam naturam,ſobolem & fætum,multitudinem ſerpentium & cumulum,Hydræ & aquatilis ſerpentis ſpeciem Dragonteę magnitudinis & vaſtitatis,Leuiathamque immenſę & grandis,conditiones Draconis in multis referentē, ęmulantēq; illos pluribus,præcipue Hydram veneno & noxa monſtroſę & varię indolis & formę,huius tamē Hydræ deformitatē, quod illam præcipuis immittetur & proſequatur quo Eccleſiaſtici.45.dicitur fecit illis monſtra.& de iuſto eodem c.ſimilem eum fecit in gloria Sanctorum, & magnificauit eum in timore inimicorum,& in verbis ſuis monſtra placauit,de Iob intelligo,analogia,& ſi de Moſſe ad litteram. Ibidem.Sapientię 19.c.Nubes caſtra eorum obumbrat & ex aqua quæ antea erat,terra arida apparuit,& in mari rubro via, ſine impedimento,& campus germinās de profundo nimio,per quæ omnis natio tranſit,quę tegebatur,tua manu,videntes tua mirabilia, & monſtra.Quibus,& alijs,vt 17.eiuſdem inuenitur monſtris perturbaſſe nationes,Iudæos & gentes ſcimus , adeo enim increuit malitia hominum vt non aſſuetis,non rebus ipſis,non natura,aut creaturis vniuerſi ordinem obſeruantibus exhortentur, monſtris imo,portentis,ominibus,rerum imo miraculis excitari deficiunt vt defecit Pharao,induratum imo eſt amplius,cor illius monſtris prodigiis,& ſignis,in pœnam delicti & ſceleris adeo,vt Deus induraret poſtea cor eius pœnam facinori conſtituens,quam expetebat ille & ſtatuebat ſibi obſtinatus & incredulus . Nil diferre monſtrum hoc,ſignificatu & allegoria,à multitudine illa & congerie ſerpentium immundorumque animalium oblata in linteo illo Petro,actuum Apoſtolorum c.10.eluceſcit dictis.Vitia omnia deformia,immunda monſtra,Hydras Hercules alter, qui ſuperauit & viciit,quæ cū ipſe. ter reſpueret & prohiberet,tētationes immūdas obſcęnorū,nō antea exeſſit,quā illa in cęlū cōſcēderet,vt fautore Deo cęlique ſpiritu ſucepto Cēturiū,emūdaret,immundaq; eius occideret,& voraret,ignis inſtar edacis ſpiritu &aſcēſu,in cęlū reuerſis ſemel.nō Iob,nō homine euinci poteſt , aut ligari Behemoth Sindromes illa vitiorū peccata & mōſtra,vſque dū in cęlum aſcendant oratione & petitione illa, ne tētationibus indu-

inducamur & euincamur, iniquitates nostras ipse tulit, qui in cœlis est, vt ascendere in cœlum deceat, feratque ille ipse Christus, immundorumque obtundat venenum nostrum. Isaias citato. Est onus ideo leue, ipse quod peccata sustineat feratque nostra & sublebet, vt ascendere nobis detur, sublebatis ipso, hinc si ascendāt immunda mortalium, ascendimus: si ruant prolabimur, pondereque nutamus, ascendant ergo in Christo qui prius descendit humiliauitque sese quam ascenderet in cœlum vt nos humiles descendamus in nos prius vt cum illo ascendamus, nemo enim ascendit in cœlum nisi qui descendit: humilis in se prius, imperium eius super humeros eius, in cruce scilicet, vicit in ligno imperauit, diuinitatis antidoto retundens malitiam & virus terrum & dirum nostrum. Delectatur maxime serpens calami strepitu quasati & vani harundinis, imo ictu torpescit, detinetur delectatur, & sistit colligitur illico plicatur, reuoluitur, facto sono quasato calamo orbes plicat, qua percusus iterum spiras deplicat exerit orbes minatur obsistit, docet Cœlius, Rhodiginius AElianus, Plinius, & alij vt late lib. 1. aliasque monstrauimus, hinc serpens, Behemoth dormit in secreto calami in vanis, ociosis, & sine fructu hominibus aparentibus, vacuis, & diuisis, coacerbatis sibi vitiorum congerie, vt similia sibi experat Behemoth, qui serpentium cumulus consistit, calamus non vnus multiplex imo est, quasi canuli canulis inhærentibus fistulæque fistulis plicatis per segmenta, vt quilibet canulus calamus integer sit, cum nil amplius in omni arundine, quā in eiusvna parte quauis resideat cū iniungantur partibus partes, nodis diuisę seiunctæ ad inuicem, Behemoth alter in genere arundinum calamus vt sit natura, herent sibi arundinis calami, illudque referat & æmuletur, sectiones, vitia nectūtur vitiis, est facinus facinoris sedes, est origo, initium, fundant scelus & culpa culpam, abyssus vt abyssum inuocet & nox nocti vt indicet scientiam, vana omnia leuia, fugacia mutationi subiecta fallacia non virga recta vna indiuisa calamus, imo hinc Christo non virga, iniuste imo arundine obtulerunt acetum corruptionem vitiorum & amaritudinem, non virga non iustitia iniuste imo & impie non vero, non vno, non virga, calamo imo diuiso multiplici vario errorum & defectuum, vt hinc dormiat in secreto calami Behemoth serpens, cum arundines imo obscænis lo-

cis germinent, orianturque, Diaſcorides lib.1.cap.94. a quo Galenus, Plinius, & reliqui, pulullant arundines acetuatim ex vno plures ceſpite, cumulatæ, latibula & latebras condunt ſecretas & abditas vmbroſſas humidas, quas Behemoth queritat frigida & humida cum expetat loca ob ſiccam & ęſtuantem naturam, & diſcraſiam qua vrgetur impenſe nimis, in locis humentibus dormit 40. eodem. c. humidos, molles occupat, qui in ſecedunt ſolum, vt cedunt humida iuxta Ariſtot. 2. de ortu. cap. 4. metheororum, c. 3. non reſiſtunt tangenti, Dæmoni, paſsionibus. Prouerbiorum 18 qui mollis, & diſolutus eſt inopere ſuo, frater eſt ſua opera diſipantis. Humida non ſe continent mollia inſe cedunt, mollis ergo, & diſolutus humidus, eſt frater diſsipantis ſua opera, ignis ſcilicet Dæmonis, qui, & diſsipat quę ignjuit & inflamauit quæ adſtruxit miſta reſoluit, ſaccenditque. Eſt frater ignis confraternitatis ignis, confrater inferni & Dæmonis.

De vmbra delicioſiſſima Behemoth, Tropiſque calami.

CAPVT XVII.

Vbdit Iob. Protegunt vmbræ vmbram eius, circundabunt eum ſalices torrentis. ſerpentium conditio eſt,
60 aſtutia, & prudentia, vt quoties caput periculum ſuuit, aut in diſcrimen venit, cauda illud præmuniant& tutentur, totum imo periculo exponant in tutellam & cuſtodiā capitis.1. lib. huius tomi late ſatis monſtrauimus, hinc cauda, & toto, caput obtegit, & circumuallat, ſoli expoſitus caudęque orbibus munit protegitque, vt ęſtus vitet capite alioqui debiliſsimo. Ariſtoteles. 2. de hiſtoria, c 17. & experientia vltra communis ſuadent: vmbra Behemoth, cauda eſt, defenſa vmbraculumq, ipſius qua à ſolis æſtu protegitur, nomine effectus cauſam cōpellās tibus hac protegitur & tuetur, a ſolisq, ardoribus munitur, ideo dicitur, vmbræ protegunt vmbram eius, ideſt, arundinum vmbrę vmbram eius caudam vmbraculum ve obtegunt: vmbræ maxime ſolicitus, vt duplicata vmbra ęſtus vitet & impediat, ſic odit lucē vt & vmbram eius peccatum, vmbrę protegant ignorantiæ & malitiæ, ſic quærit occulta & denſa, complicataque loca, vt vmbra vmbram protegat triplicata quadruplicata ſi poteſt, opacij ad opacum

pacũ:hæ vero vmbram eius occultant & abdunt annectitur eo loci. Salices torrentium: amenissimæ vmbræ esse delitiosæ placidæ & suauis, temperatæ salices plurimis constat, ripas irriguaq; loca natura occupant ortu ijs vigent, aquis immersæ innãtes placidissimæ & diliciosæ vmbræ, odorem vdum vligine simul spirãtes, quo inspiratu qui, & arteriis it lecto, squalor & ęst us tẽperãtur nostri vligine vda tracta, vt sitis madore halituq; restinguatur totius, madeat totũ quo minus sitiat ex parte eo positu, vmbraq; salicum temperata illa. Cicero de diuinatione. 73. Nam me visus homo pulcher per amæna salicta, Virgilius AEglogorum. 17. lenta Salix. 2. Georgicorum, fœcundæ salices. 10. AEglogorum. Mecum inter salices lenta sub vite iaceret; pastorum vmbra amænissima, & placida. Sunt vero eius naturæ salices vt cum fructũ generent antequam perficiatur in flocos exoluant, vt peruolet facile, quo Homerus eam vocauit ωλεσίκαρπον, idest, perdefructus quod ipsum amittat & perdat semel ac generauit, flosculis solum contenta apparentia rerum fugaci & vana luxurians arbor, quæ torrentibus, quietis & tranquilis, fœcunda magis ibidem, terra & aqua permistis, vapore limoso & impuro alta, quam fluuis efluentibus rapido afluxu aquæ copia, terræ inopia fluxu concitato asportata amnium, sole inalterante materiam mistam exiccante radicibus detectis efluxione vehementi, vt minus apte enutrita increscat minus & alatur parcius, quam insita torrenti & commissa, locisq; minus aquosis & quietioribus cõsita. Diascorides lib. 1. c. 115. Plinius lib. 16. c. 16. circundabunt Behemoth salices torrentis, quæ locis tepentibus insident: putridis vitiosis impuris cęnosis minus diflatis spiritu illustri, & viuifico, halitui expositis. Palustria expetunt. Ouidius. 2. metamorphoseon. Dẽsis salictis obsesia palus, hij inquã vitiosi obscœni sine fructu, fructus ve acerbi immaturi & vani, vanitatis vẽto ductilis & subiecti qui copia intentionũ abundant & conceptuum fructus vanæque prolis, exequuntur vero nũquam, iusta quæ concepere, ij qui facillime concipiunt, in medio aquarum scientiæ, & afluentiæ rerũ, Ecclesię medio, sapiẽtiæ & doctrinæ, illuminati solis copiosissimis radiis, auxiliis dotibus illustres, salices tñ se ipsis vitiosę, qui quę cõcipiũt abortiũt, nõ parturiunt, fructus ve in lucem edũt, se mine imo seminatoris onusti eoq; cõcepto, monstra efingũt quod corrũpãt onera poti᷒ quã partus gerãt, semina vt molas generẽt fla

tus superflua, & deformia, vitiosa, monstra semina, semiformata, deformata vè, vt discedant simul cum flocis vanitatis, salicum instar, vt iusta peruolent & euanescant. Danielis. 4. Succidite arborem & præcidite ramos eius, excutite folia eius, & dispergite fructus eius, fugiāt bestię, quæ subter eam sunt, & volucres de ramis eius, veruntamen germen radicum eius, in terra finite. Contumaces obstinatos lapidei cordis omitite. Salicis fructus dispergātur vanitate, ros gratiæ è foliis excutiatur fugiant bestiæ & peccatores qui inde alebantur, ij qui prius eo tuebantur: volucres Doctores aues sonori cantus qui officio superiores è ramis locisq; ecclesiæ verbis Christi edocebant, quibus fructus aferebant, arbores illæ consilio & doctrina volucrum illis insidentium, precindantur rami cesset officium verborum Dei & doctrina, radices tamen supersint fides auxilia vniuersalia & concursus, summa benignitas, hiis si velint redeant, pulullent, renascantur iterum quasi, supersunt vt salicibus semine amisso illæ. Circundabunt Behemoth salices vani, assentantur illi & cultu prosequuntur, qui sine fructu sunt, fallaci & vano rerum affectu, qui hiant detenti, secus non virescent aut pulullabunt, nisi quæstus causa amoris proprij æstibus acti, Matthæi. 7. c. de iis. ex fructibus eorum cognoscetis eos, quod dixit Daniel iis disperguntur, peruolant vanitate ducti. Sapiētiæ. 3. fructus eorum inutiles spes illis, & labores sine fructu, & 4. ad nihilum valent fructus eius. Apti ad nihilum, ij concipiunt seminibus fugacibus monstra efingunt fugacia & deformia. vt salices fęcundissimæ naturæ, vanos, leues, inconstantes fructus edunt, qui suammet perditionem emoliuntur adnatis floculis humiditate nimia, luxu ocio vt peruolent incertè & vagè, qui cū concipiant immundi pleni vitiorum excrementisque monstra pariunt. Esdras. 5. Menstruatæ concipiunt & monstra pariunt. Magnitudinem huius animantis, molemque immensam vt perscriberet sapientia summa ea est vsus arte, nō secus ac qui linteo in breuissimo gygantem depingere ratus, vastum & deformem, digito vno obumbrato, solum, molē interminabilem iuditio inspectantium cōmitteret relinqueret, ob subiecti defectum quo totū non licuit oculis subiicere & exprimere breuissimo orbe, bibēdi modū expressit Deus Behemoth, vt hinc suspicemur soliciti reliqua cū nostra nō ferat vltra capacitas & naturæ modus. Ideo subdit, Ecce absoruebit fluuium, & nō mirabitur, & habet fiduciā quod

Iordanis influat in os eius, ingentissime bibere animantia nimisque quædam scimus, docuit Aristoteles. 8. de historia. c. 9. Elephantum vno haustu, quatuordecim amphoras aquæ exiccare, & communiter octo, Chamelos plus multo vltra ebibere, dũ enim siccissimas libiæ arenas ęstuantiaque loca peragrant large prius potatos liberali potu, ducunt, vbi siti vero vrgentur ingẽti & molesta ne illa deficiant omnes hiulca siti inopia aquatũ locis squallentibus eius regionis, vnum exanimant, qui ventre eã aquæ copiam gerit, vt bibant reliqui, & extinguant incompescibilem sitim interim ac copiosiores inuissunt aquas, sodalitio potu satis facti illius qui bono cõmuni consulens, quasi priuato cessit, quadraginta amphoris communiter pleni, Dracones cętus fluuios absorbere vna vice circa exortum fontium ebibentibus haustu vno scimus, fereque exicasse, vsque dum denuo fluant & dilabãtur vndæ iterum, quid mirum si hoc monstrum immane & vastũ absorbat fluuiũ hyperbole & metaphora absorbat & exiccet, sũt huius generis animantia sexcentorum passuum longitudinis, & trecentorum latitudinis quorum lingua quadraginta mulis sola asportari solita est, Cętus apparuit Micinæ tantæ molis anno 1559. Lisbonæ 1550. docet Glossa ordinaria hoc eodem Iob. 40. c. Valentinis apparuit alter mirę huius magnitudinis, anno 1556. quantum hæc ebibissent incredulis datur intelligi, exiccarẽt torrentes vna vice fluuios, & non mirarentur tantam aquæ quantitatẽ ebibisse, ab assuetis enim nõ miramur, sunt hi illis haustus cõmunes: cum magnitudine imo, vltra, inter hæc Behemoth, sit mõstrum Hydra, molis immensæ non fluuios communes, Iordanis imo fontes sperat exiccare haustu, ibidem extant scripto, dixit hęc Iob in prouincia Iudeæ eã parte vbi, a Peræa hoc fluuio se iũgitur ad libani radices, ibi ex duabus fontibus, Ior, & Dã, fluuius Iordan coalescit, scaturiit & elabitur, quo est vsus eo exẽplo Iordanis, non solum aquas ebibet, absumetque illiberales & parcas, Sacramentis veteris legis homines excultos, nõ solum sacrificia lota aquis illis insufficiẽtibus sine lege gratię roris, sed fiduciã ha Dæmon absumendi Iordanem, Iordanisque hostia influere in os eius, sacramento Baptismatis lotos & tersos adhuc fiduciã habet ingurgitandi, & quod influat Iordanis in os eius. Fuit ibi institutũ Christo Sacramentum Baptismatis, spectat Christicolas bibere aquæ instar, facile adeo, & si in Iordane gratiæ copiosissime

lotos sacramẽtorum riuulis,fontibusq; coeuntibus in flumẽ vnũ gratię copiosum& largum,hunc fluuium tentat absoruere absor uet imo,& bibet ne fluat & dilabatur in Christicolas plurimos, impediente Behemoth culpa & reatu,ne in ipsos veniat, & prola batur vt de plurimis experimur hæresi infidelitateq; corruptis & exiccatis gratię rore destitutis.Concludit vltimo eo c.his.In ocu lis eius,quasi hamo,capiet eum,& in sudibus perforabit nares e-ius.Non hamo,sed quasi hamo dicitur in oculis eius: monstra ca pi & venari speculis,inspectu & admiratione , nouit Perseus ca-put Medussæ rescindere anxius,scuto palladis deterso & lucido quando eam ocupauit admiratione detentam,interim captam o-culis atentaque inspectione horrendo inspectu confusam , quasi hamo esca portenti & nouitatis illecta ; visu animantia plurima captantur sunt exemplo Elephantes,docet AElianus li.10.ca.10. & 18.Rhodiginius,& Plinius venari pulchræ fœminæ inspectu li. c.39.& li.7.c.38.quas vltra,docet venari percutiente aliquo ani-mal primo,post altero iniuriam vindicante:vltorem enim sequi tur illico domesticus & mittis elephans,gratias quasi referẽs,be-neficij accepti,iitque in obsequium,esca illa allectus, & quasi ha mo captus in oculis eius:molestia afecti Elephantes nunquam pa trię dulcissimę obliti męsti & tristes capti semel,tandẽ lachryma rum copia efussa,visu priuantur & cęcutiunt,vt visu destituti,in oculis eorum capiãtur,AElianus li.10.c.18.quasi hamo exiccatis oculis planctu largo, hamus inter alia & aciculam cõtortam desi gnat,qua perforamus oculos,his qui chataractas patiuntur, qui-bus si rite & diligenter nimis,vt decet non tractentur, perforato oculo,profundius quãtisper medici ignauia & incuria plusquá li cet si pungatur,effluit humor vitreus oculi & aqueus diffluit vt exiccetur oculus,humore delitescente detracto, qui vbea tunica continebatur & aranea in oculis,vt quasi hamo capiatur.lachry-mãtur adeo,vt exiccẽtur oculi,instar eorum qui hamo confodiũ tur,oculis perforatis sinistre Elephantes,non secus Behemoth in oculiscapitur.Elephans fletu doloris exilijque patrię dulcissimę pœna,monstrosam sui pertimescẽs naturã deformem,fœdã cutem eformẽ narẽ,deturbatas & prolixas aures dũ intuertur disturbat aquas,ante potũ , obscurat,reformidat claras & limpidas.AElia nus li.17.c.7.Arist.8.de historia c.8.sic monstrum hoc Behemoth dum se inspectat & contẽplatur,purissimis in vndis,capitur qua si hamo in oculis eius,confusus adeo iniecto obstuporis hamo de formi-

formitatem suã admiratus absorptus, tãtę fœditatis incredulus ille, qui pulchritudine excellebat tanta lucifer dictus lumine illustri & claro ortus, vt venari possit, capiq; hamo, quasi vndis detentus, vt pisces hamo vndis capiuntur sic ille deceptus, potest & ligari & trahi, qui molestia affectus percitus rabie, natura deformis obscænæ & deformidabilis, lachrymatur adeo furiosus incredulus, vt obcæcetur amplius, effusso humore oculis contento, quasi hamo & acicula, pungeretur incaute animal, vt efudit ille auxilia suscepta toris, oculis mentis & luminibus contenta, in Deum ipsum virus euomens, vt eiecit lucifer Behemoth, Dracones imo, Elephantos, notos leones, arreptis catulis detineri & deludi, speculis obiectis, in oculis illudi, hamo quasi capi, paratis artibus laqueis retibusq; protẽsis ad specula norũt AElianus, Plinius, Aris. locis aductis: extractus semel ligatus, in sudibus locis & siccis, tractus de aquis & locis humentibus in sudibus in terra sicca, perforauit nares eius circulo iniecto, quo frænabantur Dracones antiquitus vt late c. de Leuiathã diximus: frenabiturq; monstrum Behemoth de genere serpentium & Draconum modo explicito iam Hydri soboles monstrosa, naribus circulo addacto in sicco, extra affluẽtiã & copiã. Ouidius metamorp. 4. Nec vulnere ledũt. Quid quã pri⁹ fuerint placidi meminere dracones. semel victis & frenatis semel, Plinius idem loco superius adducto, misticevero Christus hoc mõstrũ quasi hamo obcęcauit Behemoth excæcauit, gratię lumine mulctato, naturæq; & lumina obtudit, neq; enim naturalis Dæmonis cognitio adhuc perstitit perfecta & excellens adeo vt antea, ordinabatur hæc in lumen gratiæ ab ipso Deo in tantum vero est integrũ quoduis, in quantũ subditur & dirigitur in id q perfectius sibi est, naturaliũ adhuc rerũ, suo esse vt in aliud esse potest super naturã adhuc pẽsata ordinari. culpa si amisit præcipue ordinẽ & gratiã qua & naturę esse perficiebatur omnino, nõ discissa nec dissecta natura, ofuscata tamẽ & cõfusa obtenebrata & caliginosa, cognitio Dæmoni altior esset, gratiæ lumine formata, naturæq; intuitus perficeretur iis ille, excelleret, luminibus ergo oculisq; priuauit Behemoth, in oculis eius cepit eũ, videre enĩ crẽdit se Deũ posse ratũ suis oculis, suis viribus, natura nõ gratia altissimo similis qui se natura inspectat, debitoq; illius Isai. 14. c. in cœlũ cõscedã, & exaltabo soliũ meũ, & similis ero altissimo. In oculis ergo in visione capiet eũ, quasi hamo, illũ qui hamo trahebat pisces, trahet & alliciet, vt illico aquis priuetur & deficiat in aere

in spiritu Aba-

Abacuc.1.c.mundi sunt oculi tui, totum in hamo sublebauit de Christo,mūdi sunt oculi tui,quo decipi nequis vides omnia. Behemoth oculi immūdi locis obscęnis & cœnosis fędati,vt in oculis eius lippientibus,limo fœdis capiatur obcęcatus limo illo quo euoluitur & circumuoluitur.totum hoc monstrū hamo sublebauit ad se,inse vicit mortem Dæmonem,traxit illud(subdit) in sagenna sua,& congregauit in rete suum;ad se traxit, vt hamo trahit ad se captos pisces piscator,vt Alcides gygantes terrę filios sobolemque terrenam a terra seiunxit subeblauit in altum aerē, vt fortissimis brachiis deanhelaret, matris fauore destitutos, ad se traxit vt terræ potētia destituerentur cessarentq; terræ hiatus Christus Behemoth,imperium eius,super humeros eius iniquitates nostras ipse portauit inse Isaias.13.& 46.Ego saluabo,& portabo,ipse traxit Dæmonem hamo crucis captum mortem vicit in aerē traxit vt piscator apensus cruci, a terra elatus, perforauit nares eius in sicco, circulo iniecto armillæ inferni naribus: caret naribus formatis serpens, docet Aristoteles.2. de partibus cap. 16.infernus nares quibus efumat strictissimas habet,& si os ingētissimum,vt & serpentes,quo hians ingerit orbem aperuit perforauit Christus nares strictas inferni,perforauit Deitatis circulo, vt redderet quæ ingesserat victus & superatus ore ille amplissimo,qui naribus efumat solum vt minus caueant mortales occultat fumum;ore tamen amplissimo gliscit & hiat.

Omnium reptilium terrestrium seriem subijciens.

CAPVT XVIII.

Eneseos.1.sic.Producant aquæ reptile animæ viuentis & volatile super terram sub firmamento cœli.Producat terra animam viuentem in genere suo.Iumenta,& reptilia,& bestias terræ secūdum species suas.vbi duo genera reptilium,notātur aquea,& terrestria, sunt pisces omnes reptiles apedesque, vt monstrauimus,& qui pedes obtinent marinus vitulus & alia quæuis,repunt adhuc corpore se vt nec possint sustinere pedibus,vt & terrestrium plurima sunt quæ & si pedes obtineant, eis non possunt atolli ingressu,repunt imo, vt lacerti stel-

certi Stellionis Cocrodili Chameleontes alia, quæ & repere dicimus, & si pedes contineant illa, at minutos adeo vt repant aquatiliumq; aliquot, suntque, & terrestria reptilia, quo iussit aquis, reptilia producere, & terris iussit nō minus terrestria exerere. Geneseos 7. c. sic. Vniuersi inundationem describens spiritus Deus: Consumptaque est omnis caro, quæ mouebatur super terram volucrum animantium, bestiarum, omniumq; reptilium, quæ reptāt super terram. Paulo infra hæc continentur. Et deleuit omnē substantiam, quæ erat super terram, ab homine vsque ad pecus, tam reptile, quam volucres cęli. Vbi reptile terrestre solum serpens depromit, a pede quod repit motu, pisces enim tunc non deleuit, nec iussit Noe hæc animantia arca occludi, vt de volatilibus & terrestribus imposuit præceptum, & non de quibusuis, sed de illis qui putredine non oriuntur, sunt serpentia quæ putrida suscitantur vligine imperfecta animantia: illa imo solum seruari decreuit, quæ vera propagatione oriuntur alia nascitura postea, putredine sata, custode non egebant, nec seruato parentum semine, quo pisces arca custodiri non præcepit, aquis cum non essent interituri, solum enim animantia perfecta terrestria & volatilia muniens in posterum; propriori ergo significatu, quæ serpūt terrestria significat reptile, & si terrestria & aquea priori communiorique connotētur. Leuitici. 5. Anima quæ tetigerit aliquid immūdum, siue quod occisum à bestia est, aut per se mortuum, aut quodlibet aliud reptile, & oblita fuerit immunditiæ suæ rea est, & deliquit. Vbi de omni reptili, & serpenti animanti sermo agitur. Actuum Apostolorum. 10. cap. Ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam, & cum esuriret voluit gustare, parantibus autem illis, cecidit super eum mētis excesus, & vidit celum apertum, & descendens vas quodam, velut linteum magnū, quatuor initiis submitti de celo in terram, in quo erant omnia quadrupedia, & serpentia terræ, & volatilia cęli, & facta est vox ad eum, surge Petre occide, & manduca. His ergo aliisque locis, reptilium, serpentiumque omnium, sermo incidit, de veris serpētibus terrestribusque a pedibus natura, generis nomine complectens plurimos, vltra illos veros adhuc, quos non propriis nominibus cōmuni imo appellauit Spiritussanctus, qui quot sint qualesque serpentes dicendum, hoc capit. de aliis enim iam antea in specie diximus veris reptātibus. 3. Regum. c. 4. vbi Salomonis sapientiam

pientiam summam depinxit sic dicitur, diseruit inter alia de volatilibus, reptilibus, & piscibus vbi reptilia distinxit, & ab aquatilibus. idem Psalmo. 68. & 103. alibique multoties in scriptura sacra. Quorum est ea natura, vt & si ortu sint infima, & obscura animantia putredine orta ignobilium elementorum, infernorũque primo, terræ & aquę, vdaq; putrilagine nata, quæ si quid nobilitatis, aut perfectionis possident, à sole suscipiunt alterante viuificanteque corruptam materiam, illa tamen cum terram lingãt omnia, terramque corde & visceribus præmant reptantia motu, solem fugiunt odioque habent superba & venenosa, monstrosæ variæque inter se se naturæ, inconstantis inuidæ, nullum vt sic superbiat animal eleuetur & tumeat nullum, ac serpens intumescit & extollitur infamis ortu rege, duce, principe ignarus, est rex, in reptilibus quilibet, non sunt gregalia animantia, Aristoteles a. de historia, c. 7. in alium irruit quiuis tyrannus prędator timet aquilam alitesque omnes veneratur seruili timore quodam machinantes malum late antea in hæc ipsa quę venerantur insidias tendẽtes, Aquila enim, dũ potest vesci terrenis aliis, alites nõ oppugnat reptilia imo, necessitate compulsa aues aggreditur interquas, ignobiliores prius, regina alitum, vt Leo terrestribus pręsidet pedestribus perfectis gressibilibus animãtibus iis assidet, hęc gubernat, quo pręsente lites cessant disensiones, rixę. reptilia tam aquarum, quam quę terras inuissunt, principe carent, rege & gubernatore gregalia paucissima. Thynni Thunni ve dicti pisces, quos ducit alter, ense capitatus, Bisuci, sardinnę grege innant, sine duce aliquo, sine rectore aut capite cui pareant & prosequantur, sunt omnes capita. Thynnus vero præiit ante alios quem sequuntur ensiformen reliqui, at non ducit ille, cum timidus adeo sit pauidus adeo, vt cedat obstaculo leuissimo cuiuis, detineatque alios leuissimo reti, vt perdat omnes, quo non ducit deducit imo officioque abutitur eo, quod communiter accidit reptilibus exemplo adducto ducis defectus. Abacuc dixit capite. 1. Populum minans propter scelera, & flagitia maiorum. Et facies homines quasi pisces maris, & quasi reptile, non habens principem, quasi reptilia non habentia ducem. Adest tyrannus ijs, non Rex, adest qui proprio bono consulat, non communi, quo Rex, & tyrannus dissident & discrepant: pisces enim pisces deglutiunt ingerunt vorant, quilibet quoslibet, quos possunt capere sine discri-

discrimine aliquo, oua deglutiunt ab omnibus omnes, vt & serpentes ipsi, propria imo, filios proprios, reptilia & pisces, si ore capiunt ingurgitant, volatilia & terrestria gressibilia secus, oua edunt quando plus, non pullos alites, terrestria gradientia raro coacta fame non communi alimento, quando est opus, vrgetque necessitas præceptum consilium, quando licuit voraret Abraham Isaac filium obtulisset; æternus Pater in salutem hominum Christum libauit sibi in salutem populi & vitam mortalium voratque sacerdos, reptilia temere & sine causa, tyrannide malitia venenosa odio plena & superbia tumida, gula & inuidia instigata, ne crescant filij, & possint illa, quę ipsa possunt vorant, huiusce naturę, malitiosę, & terrę, non secus ac vitiosi parentes generant filios, corruptos & fœdos, veneno vitiorum parentum inquinatos, quos odio habent mirantur que & exagerant illa quibus & ipsi tenentur scelera, cum ipsi genuerint malitia & viru exemplo infectos, ac si ex serpente serpens non oriretur, & ex serpentibus venenata non euenirent, demirantur quęritãtes causam malitię filiorum. Punit ergo Deus, hoc maximo flagello & durissimo populum, quod Principes, Reges, Duces, auferet, qui vel non sint, vel non sint officio tales, tyrannos imo immittet crudeles ignorãtes vitiosos, qui nec se, nec alios corrigere castigare regere vè possint aut valeant, indoctos imo cœcos, stupidos erroribus veneno, & malitia plenos, qui sint aliis, & sibi excidio & ruinæ. huic naturæ animantium, quod nulli alteri contigit duo capita inesse cernimus, vt de Amphisbæna serpente docuimus antea cuius species lumbrici extant, qui duobus semper insigniuntur capitibus, æqualiter ex quolibet salientes, videre est nostris communibus lumbricis putredine ortis, imbriũnt caloris tepore præcipue flante Africo, qui ex ea regione, vt monstrauimus, spiritus trahit generationi serpentiũ aptissimos quod veneno polleat clima illud, cœlique influentiis serpentibus familiarissimis, quibus notatur in scriptura vulgus ineptũ, bestiæ nomine multorum capitum, genere reptili, imo & si bestiæ nomen irrationalia omnia significet primo, vt docuit Cicero Tusculanarũ quæstionum. 5. iis. Namq; alias bestias natantes aquarũ incolas esse voluit, alias volucres cœlo frui libero, terrestres alias, post hæc bestia aut belua propriusq;, terrestria

notat.

notat præcisse,non volatilia,non aquatilia animantia,patet Gene seos.1.vbi dicitur.Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram,& præsit piscibus maris,& volatilibus cœli,& bestiis,vniuersæque terræ omnique reptili,quod mouetur in terra. vbi terrestria irationalia bestię nomine complectuntur,non omnia sed quæ non repunt,cum addat post hæc,quod præesse bestiis terræ dixerat,omnique reptili terræ.At tertio serpentes compellat venenosos & tetros,genusque reptilium terrestrium patet Sapientiæ.16. vbi suplicium referens populo immissum serpentiū. vt Numerorum.21.dicitur, bestias vocat serpentes qui solum vt ibidem patet irruere in populum ingratum.dicit enim Sapientiæ citato.Etenim cum illis superuenit sæua bestiarum ira,morsibus exterminabantur peruersorum colubrorum. Vbi bestiæ nomine solum serpentia plectuntur.bestia adhuc Draco appellatur.Apocalypsis.13.hæc vero animantia venenosa & sæua,virulētæ & subdolæ naturæ sunt,variæ nimis intersese,tam quæ vna specie cōtinētur,quā quæ genere,cū tamē nō dissideāt, cū enim imperfectissimo ortu & putredine quasi pulullent,materia & ouuis putridis magis quam coctis,malitia & veneno inquinatis , adhuc quando sua propagatione veniunt,facile cum oriantur indigesta quasi& quouis modo alterata materia,varia supersunt accidentia colorum figura veneni magnitudinis multoties,vt quæ non differunt natura videantur differre,& quæ dissident conuenire,quo Isidorus.2.AEthimologiarum, c.4. Tot sunt serpentiū dolores, quot colores,tot colores,quot genera,tot genera, quot venena,cum enim malum & pessimum quouis defectu eueniat,euariant quasi in infinitum hæc animantia,cum malum priuatibumque, amplissimam rationem obtineāt,omnique positiuo opponātur deficiētia cuius euariant illa,Ecclesiastici.43.Varia bestiarū genera immisisti.serpentium scilicet natura & veneno dissidētium,quæ vt possimus ad certa capita reuocare,& quot sint certo numero cōtinere,locaque scripturæ sacræ , vbi de reptilium incidit sermo enodare,autorum quæ naturæ scripta interprętari,necessum est, quæ natura,quæ nomine,virtutibus,figura accidentibus aliis discrepent,in medium aferre,vt quæ essentia differant,quæ accidēti,aut passionibus deplicemus quæ hoc ordine veniunt intelligēda, quæ enim simul coeunt parte huius seriei eiusdē naturæ esse iudicamus,nomine solum communibus ve accidentibus seiuncta,vt

cta, vt infra monstrabitur ex actionibus naturæ diuersis, & proprietatibus, naturas succindentes & euariantes rerum.

Serpentium omnium series.

1 AMphisbena, Chalcida, Lumbricus, Scytalis, Scytalis, Staphiurus idem seu Spathiurus. Anguis, Booa, Coluber, Cucumis AElaps, Elops, Hirundo, Niliacus, Pareas, Parias, Parous. Pelias, Parias, Pharias quod Regno Pharaonum oriatur AEgypto serpens, eadem species.

2 Aspis, Chelidonia, Chersea, Hypnalis, Ptyas, Psitatius natura vna.

3 Basiliscus, Regulus, Catobletas, Drynus, Harmene, Porphirius, Seps, Salpinga, Serpens paruus Aristotelis, Sepedon, Cyniphia.

4 Behemoth, Andrius, Hydrus, Hydra, Natrix.

5 Cerastes, Cœcus, Cœcilia, Cophias. Molurus, Typhilina, Typhlopes, Zygnides, Enydrus, Chelidrus, Chersidrus.

6 Draco, Albedissimō, Draco Esculapius, Draco Epidarius, Draconcopedes, Dracomarinus, Carmen, Leuiatham, Amiudutus Chucarus, Triscalis, Amidutus, Hæmidutus, Triscalos, Triscos.

7 Hæmorrhois, Hæmorrhoa, Hæmorrhous, AEmorrhous, AEmorrhois, AEmorrhoa, Dipsas, Caussos, Centris, Centrine, Melanurus, Præster, idem. Annobatesque.

8 Leo serpens Cenchris.

9 Vipera, Acontias, Echios, Echis, Echidna, Iaculus, Haudē venenosus Iaculus Cenchris, Cenchrines, Cenchrias, Cenchrites, Cenchrios, Cerchias, Amotides, Amotydes, Ophites, Obites.

Reptilium in genere continens Icones.

CAPVT XIX.

Eptilium omnium animantium, quot quot in natura extant, quędā in Scriptura sacra speciei nomine compellantur, quędam generis voce veniunt intelligenda 63

reptilium immundorumque animantium bestiæ vè nomenclatura, tum & vrentium serpentium ignitorum, vt supra late superque diximus. seriem vero hanc & ordinem serpentium, recte esse constitutam, inductione facta per singulas huius dispositionis lineas constabit: cur hæc hac serie, illaque alia contineantur, supposito prius, quod nullius alterius serpentis autores meminere dictorum præter, videre est discurrenti, per omnes animantium reptilium historias quot quot extant. Amphisbenam cum reliquis sui ordinis vnius speciei fecimus, Amphisbena enim idem est, quod serpens duorum capitum (diximus) apud Græcos enim ἀμφίσβεινς quod est Amphisbenis, & latini Amphisbena dicunt ab ἀμφὶς amphis vè: acentu in penultima, quod est vtrinque latinis, & βαίνω Bæno quod est incedere nostris, quasi Amphisbena, idest vtrinque incedens animal saliens ex vtraque parte, cum enim duplici ex parte capitatus sit, sic cœdit motu, vt modo ex hac, ex illa modo parte vacillet, & quæ modo cauda, capitis postea officio fungatur, trahaturque ex alia parte quæ capitis rationem subdit, cauda prius, vt sit ne hoc caput cauda illa, nullo possis cognoscere modo, in hoc animanti confuso & ambiguo, gracilis pariterque pusilla Amphisbena est, non excedit magnitudinem lumbrici terrestris quandoque. Nicander cecinit in theriacis iis. Præterea ocurrit gracilis pariterque pusilla. Amphisbena biceps semper cui lumina nube. Caligant densa, nam palpebra nutat vtrumque. At caput obtusior vetusta color ęquus arenæ. Robusto in corio variato stigmata multo. Amphisbena tamen similis est vermibus vda. Quos genuit terra, eiusque intestina vocantur. quasi lumbricus magnus, quo cum lumbrici bicipites non minus sint Amphisbena, vtro citroque volubiles, merito cum Nicandro ad Amphisbenam reduximus, eosq; veros serpentes asseuerauimus, cum omnino apedes sint & serpant toto factis orbibus, vt serpentes veri, terraque vescantur, non minus ac reliquia, putredine orta, qui suctu potius, quam morsu alimẽto vtuntur, sic de Amphisbena cecinit Mantuanus. Amphisbena biceps, & formidabilis ictu. Lucanus lib. 9. citato. Et surgens in geminum grauis caput Amphisbena. Cuius senectam maxime calefacere manus diximus supra illa inuestito oleastri baculo, frigus omne expellere lignatorum, dum bruma rigida impedit manuũ vsum lignandi, in huncque vsum eandem obseruare qua

mana

manu confricant impensè incalescentibus eius attritu & confrictione vt neruis artubusque calor exolutis consueta munia absoluant, nudarique hieme media non vere, vt reliqui serpentes, docet Nicander eo loci, docet Lucanus, Auicenna, Paulus, AElianus, Galenus de theriaca ad Pysonem, cap. 4. Diascorides, Plinius Aristoteles locis supra adductis. Cecinit Lucanus de hac sic adducto loco. Et scytale sparsis etiam nunc sola pruinis. Exubias positura suas. eo enim tempore deponit senectam quo vtilius est deponat illā aliis, nā cum frigus pellat potentissime, hieme media qua frigus vrget plus multo, vt sit vtilis deponit, prudenter quasi ne impendat opus & laborem. Estote enim prudentes dicitur sicut serpentes Matthæi. 10. c. quod ad prudentiam animantis referri potest. Huius speciem Amphisbænę scytalā cōstituimus serpentem dictam, quod omnibus conueniat cum illa, differat vero solum, quod crasior sit, & caudæ procerioris, adeo vt non excrasso in tenuem desinat vt serpentes reliqui, & Amphisbęna adhuc aliquantisper: at hæc omni ex parte æqualis & crassa æque est, biceps & ambigua motu, quam vocant græci σκυταλη Scytali, asimilitudine Scuticæ flagelli ve leuis puerorū græcis dicta σκυταλη Scytali ve, nobis vero Scutica Hispanis Scurribanda, hæc cum locis plurimis sit communis, deterior omnium est, quæ in Chalcide regione AEtoliæ Acheloo irrigata flumine oritur, quo Chalcidicam quidam appellant serpentem hunc, solum regionis cognomine disidens ab Amphisbæna dicta, & malitia ob regionis inclementiam, vt accidentia plurima morsus viperæ, huius morsum sequantur cum tamen disideant plurimis, Amphisbęna enim læuissimi morsus est nimis, parumque venenosi, non enim apparet insigne vulnus aliquod, quales imo sunt muscarum puncturæ locus vitiatur, non secus ac in vesparū ictibus. Facessit tamē multū negocij, & si nō enecet, quo Diascorides lib. 5. c. 45. & 61. eadē accidentia sequi, vtriusq; morsum tenet, eisdemq; remedijs mederi ac morsus viperarū, Scytalis puncturæ, & Amphisbęnę quoad plurima, leuioribustamē auxilijs & aliis plurimis diuersis. Auicenna & Galenus idē cū reliquis locis adductis: Cū vero serpētes omnes fęniculo vtātur, vt visum acuāt & se se poliāt, spolientq; se senecta antiqua, renascātur, vt fere iterum, spoliis adēptis vitiosis & putridis, docet Aristoteles. 8. de Historia. c. 17. & Plinius libro. 19. c. 19. AElianus, Diascorides alii, hæc tamen fœ-

niculum fugit & odio habet quam maxime, veris imò tempore latiat terra abdita contra hac genus omne serpentium, hyeme erigitur orbes exerit, spoliaturque brumę tempore & medio, quãdo opus esset senecta altera ob frigoris rigorem propriam abiicit, quæ dum latet, tanta æstus tempore vrgetur siti, vt furiis agatur, tarda vero & ignauis natura, non valet impedita confugere ad aquas, vt sitim restinguat, vt fere rabie percita, infecta furiat, eo tempore, cuius sic cecinit Nicander. Hæc linquit cum lustra, aut fissam fragmine petram. Vere nouo quando tellus, vasta agmina pandit. Serpentum haud nunquam carpit fęnicula vorando. Dum spoliata nouę exultet splendore Iuuentæ. desunt enim, dũ spoliatur, fœniculi ramuli media hyeme, Lucanus lib. 9 dixit. Et scytale sparsis etiam nũc sola pruinis. Exubias positura suas. Subdit Nicander. Sed requiescit iners montis radice sepulta, Somno pressa graui, tenuique vligine terrę. Pasta sitim nunquam potuit vitare molestam. quidam hanc vocarunt Cœciliam, & Cœculam, & Typhlinam, & Typhlopé inerte tamẽ, cum non sit hic cęcus serpens infra dicetur, est ille species Moluri infra, Scytalis enim est oculorum caligantium, at manifestorum nimis & apparentiũ est, cum cęcus serpens iis careat, vt infra, vocatur, etiam serpens hic Spathiurus, Staphiurusque latinis Staphis Staphis græcis σταφὶς, Staphis vẽ est vua passa latinis, & ὠρος quasi oros, & tractu temporis ὑρος vros, temporalis scilicet, antiquam quod referat vuam passam, colore macularum cutis, Spathiurus vẽ, ab Spatha græcis σπαθη seu spatha, quod forma ensem referat & figura, planna & ęquali, enses antiquos æquales omni ex parte immitante, vnde, Hispanis, espáda & espatula, quod plana sit, sunt ii idem serpentes, & si distinguantur ab aliquibus, capitibus propriis, cum solummodo, dicto discrepent tales serpentes, accidentibus aliquibus non natura, cum & eadem symptthomata inferant morsu malaque eadem, actionesque easdem obeant, eisdemque remediis, & auxiliis specie veneno fiat satis earum morsibus, quibus eandem continere naturã patet, eodéque tempore cum nudẽtur, & vna lege cõmunique viuendi forma conueniant: exubiæ quorũ manus quod calfaciant, ęqualiter laudant maxime autores omnes ĩpsũmet serpentẽ contusum, cũ sale & aneto, vulneri aplicitũ proprio, cũ id de vipera nõ probẽt ob cerebri sũmũ discrimen cũ

reliquo

reliquo corporis vt similitudine non vocet ad se virus sufficienter sola, sed aliis parata rebus theriacæ antidoto alia vero sola, de disidio & potentia cerebri viperino late antea, vt & vespas suis morsibus eodem paratas modo vtilissimas indicant, experientiaque inuenit & ratio, cum virus trahant suum similius quælibet, suctu naturali partium quod trahere, & allicere sunt apta, vt mēbra alia quælibet alimentum sibi familiare & proprium innata virtute interim dum viuunt, carnes imo feræ cuiusuis pręter vipereas vtilissimas esse hoc modo actas, suis morsibus patet, horū vero dictorum serpentium est quælibet morsui alterius vtilis vt hinc vltra easdem vnius esse naturæ constet. Carnes vstas sale anetho, & fœniculo, testa recenti, vsque dum in cinerem desiint pondere duarum dracmarum, cum vino albo aqua diluto epotis, ægrotos pristinæ saluti mirifice reuocant quod arcanum maximū & remedium mirabile iudico nimis, in omnium serpentium morsibus, intus enim accepta hæc alliciunt ad se venenum & virus, quod cor impetebat tractu naturali harum partium, asuetis iam illud allicere viuo animanti, præterquam in vipera potentissima capite, quod postea simul cum illis ventre ducitur expurgaturq; sudore aut alio, simul cū medicamine accepto, nobisdissimili natura vt cum illo simile pellatur simul virus, eiiciaturque in vipera ineficatius auxilium & insufficiens & si quidpiam prosit, hinc alimenta cum trahantur à corde & reliquis, vitanda eo tempore, & minima quantitate sunt exhibenda, ne veneno infecta animantia inquinata & lęsa iam, simul cum cibis asumptis venenum alliciant in cor & viscera, infecta imo expellant & propulsent. Secūdo ordine veniunt eadem anguis vulgaris & communis noster dictus, quod in angulos cædat. Isidorus docuit. 12. AEthimologiarum c. 4. latinis ergo anguis dicitur, & gręcis, ὀφίς ophis, tannin Hebræis qui amplectitur colubrum, nomine solum diuersum, quia colit anguis vmbras, loca humentia & vmbrosa, vt supra, cucumeremque anguem amplectitur nomen hoc, quod anguis vulgaris noster, cucumerem forma & figura æmuletur, tum Boam anguem plectitur eximiæ molis, qua solum ab angue seiungitur, tantæ vt bobem integrum capiat, equmque & equitem simul deglutiat, dixit Plinius sub Diuo Claudio contigisse supra: cuius generis fuit Python ille Ouidij Metamorphoseon primo libro. quē superauit Apollo sagittis medicis vè remediis, medicinæ Deus

ſerpens latinis græcis ἑρπετὸν erpetō, hunc ipſum anguem, notat dū ſine adito imponitur, etiā ſi coluber græcis ὄφις, ophis vt anguis dictus, nomen generale ſit ad omnia reptilia vere apedia, & non minus ſerpens ſubſtantibe ſumptus in ſpecie, vero anguem notant dum ſine addito aſſeruntur. Natrix non minus anguem communem noſtrum, qui aquis degit deprimit, plurimos enim experimur viuere in fluuiis, a quibus difert anguilla diminutiue dicta piſcis notus, quod aliculis natet, non reſpiret pulmone orbata collo & guture, at illa toto ſine aliculis omnino natrix dicta, quod innet aquis, quæ dum fontes ſtagna paludes aquas inhabitant ſtantes & compreſſas, impetu non dilabeſcentes & eas inficiūt & ſeſe putrida vligine, loci non peruij. Dixit Lucanus libro 9. Et natrix violator aquæ. Cicero. 4. Academicorum. Cur omnia noſtri cauſa, cum faceret tantam vim Natricum, viperarumque fecerit. Cur mortifera tam multa paſsim diſperſerit. Priſcianus libr. 5. Natrix cum ſpeciem anguis ſignificat maſculinum inuenitur. Mantuanus, & natrix inimicus aquis. Lucilus libro. 2. Si natibus natricem impreſsit craſſam & capitatam, hęc ab hydra eſt diuerſa ſatis, infra. Plinius AEtius AElianus & reliqui, nil diuerſum de hoc ſerpente ab Angue communi referunt, vt late ſupra edocuims multis. Niliacus a Nilo nomen trahit loco ſolum a natrice diſidens angue, Pareas, Parous, Parias, idem cum angue vulgari noſtro tritoque ſerpente, tum Pelias, Pharias, loci nomine AEgypti, a Pharaone dicta Pharea græcis, vnde pharias, Idem omnino cum angue, quorum ſunt duæ ſpecies nigræ, & coloris ęris vt AElianus libro. 8. capit. 11. enarrat. Sic dictę quod muribus veſcantur, quæ ædes incolunt locis plurimis, nigricantes colore Hiſpaniæ Toleto communiſſimæ domorumque inquilinæ a φαρω etiam aut φαρυγλὶς pharyglis, quod eſt edacitas ſeu ingluuies, aut cum edacitate, quod murium voraciſsimæ ſint, ſuſpicor tamen dici a φαροῖν Pharoen, quod eſt renouare aut arare, quod prius aliis ſpoliis nudentur & motu ſurculos notatu dignos terræ imprimāt arādo terrā corporis mole, a quo Pharias dicūtur, vt a Παρωχρος, Parochros latinis Pallidus, parous dicatur quod ventre pallorem obtineant, dorſo nigri vt quaſi cum pallore, miſtum colorem poſſideant, vt tergora Hirundinum obtinent, quo & Hirundines diximus appellari non minus, tum Elopes ab

pes ab Ελοπς, Elops,vt quiddam autumant, quod est imbecille nobis,quod sint debiles morsu, norunt sparti quibus sunt communes imo ab Ελλωπς Ellops,quasi mutus, non sibilantes dici reor Ελλωπς enim mutum significat,quo dicitur de iis Ecclesiastes.10.cap.Si mordeat serpens in silentio,nihil minus habet qui occulte detrahit. tacitum enim venenum est horum virus mutum,morsu debiles extant conatur vero fortiter emordere. Fugiunt visum fœniculumque sœlesti homines,solem ipsum,vernum tempus vitæ & cœlestis influxus auxiliorum gratię,legemque pietatis gratiæ,vt media hieme spolientur non ad Solem iustitię ęquinotio verno,imo rigidissimo mortis tempore & hiemis,siti crudelissima vitiorum extorsi consuetudine & asuefactione larga,aquas delitiarum impotentes iam adire senio & ætate confecti inertes,appetunt,tamen bibere adhuc,ex vtroque capite malitiæ & affectuum Salientes lente & morose, serpentes duorum capitum appetitus & rationis & si appetitus non proprie caput,vt alter serpentis huius infami loco seccesum iuxta constitutum sit infra,legumque pugnantium,vt Paulus dixit,incedunt multoties appetitu magis progrediuntur vt eo capite ducatur ratio,caputque trahatur in obsequium sensuum, mouentur enim amphisbenæ serpentes melius ex cauda.quam ex capite, exit enim ex capite animantis illo melius,aguntur que, quod vicinius est excrementorum seccessui,& si maius sit aliud apparentia & mole dignitate situ,vt ex appetitu quam ex ratione melius ducatur,euersis. his, & monstrosa republica auersa & confusa. Ezechielis.21.cap.vbi AEgypti Regis pr'dicitur formidabilis ruina sic.Stetit enim Rex Babilonis in biuio in capite duarum viarum diuinationem quærens. Consuluit serpentem & Dæmonem Amphisbenã,capitis duplicis duarum viarum, incessus duplicis, qui dubie & amphibologice respondet quæsitis, duplici capite, vt comodo contingant,eodem prænuntiasse renuntiet, si alio alia dubij extricetur parte respõsi,vt Dei hoc habere,quod falli non posit, nec fallere suadeat, quo verus Deus iudicetur idolus & fictitius Dæmon,summi Dei æmulus inuidia & superbia percitus, sic respondit AEcidæ, Amphibologice Oraculum dum consuleretur,an cum Romanis bellum inirent. Aio te AEacida Romanos vincere posse,quæ tam de AEacida victo, quã de

Romanis interprætari possent vere, vtrum cōtigeret. Aio te AEacida posse vincere Romanos, & Aio Romanos, posse vincere te AEcida. Caput duarum viarum, & illud. Cato iniuste criminatur quod potest intelligi, criminari alium, aut ab alio, communi verbo criminor vsus. Stetit ergo in capite duarum viarum cōsuluitque Dæmones & Pythones, Ariolos, & Magos, vt eo capite dicitur, ac si non esset Deus in Israel.

Literalia, allegoria, naturalia, plurima afferens.

CAPVT XX.

Aspidem diximus proprio capite ptyam, quod venenū expuat continere, cherseam seu terrestrem, Hymnalimque & somniferam Chelidoniamque aspidam, a ptya psytathion venire cōstat forma natura, nomine solum deformato quantulum. Basiliscus, Regulus idem catobletas supra est videre, serpens eiusdem naturæ cum Basilisco, quod Græcis κατοκνεα catocnea, Catocheo, idem est quod pigresco, torpeo, & βλεμματα blemmata, aut βλετα bleta, aspectus acies visus
64 quod torpida visu Catobletas sit, quod cum visu enecet non minus ac Basiliscus, natura pergrande adeo illi substituit caput, vt illud erigere non valeat, tanto oneri non suffectura, excidio ne esset mortalibus pestis tanta, animátibusque: est caput continuo terram versus pigrissimum motu, fugiendi vt sit locus & vitandi aspectus, hinc Catobletas dictus, pigriuisus quasi serpens. Harmene Arabice dicta, vnde Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu. 3. c. 23. sic de hoc scripsit animanti. Harmene Regulo, est proximus, quod & visu, & auditu interficiat non secus ac Basiliscus & si sit eo quantitate maior, est enim quantitas eius, ab vno cubito ad cubitum vnum & semiissem, cuius morsui si confert quid, est semen papaueris & castoreum, masticata aut ebibita iure gallinæ, Drynos etiam ad Basiliscum reduximus, quod vrat quæ contingit ignis more, vulnus illatum ad ossa vsque, quæ enim circa cauernam animantis huius extant sic sunt vsta & squallida vt hoc solo signo vbi latet noscatur, secretus & abditus dum viuit. De ijs late ex AEliano, AEtio, Galeno & reliquis. Dypsas Hæmorrhoum comple-

complectitur Hæmorrhoam fœminam, & Hæmorrhoin eadem capite de Hæmorrhoo diximus, Arabice Cuchatus, & Amyuduthus & Triscalis, non secus ac Hæmorrhous sanguinem fundunt non solum vulnere, toto imo corpore emanat causas aduximus, capite de Hæmorrhoo, qui omnes serpentes Hæmorrhoes sunt, id est græcis sanginis effusiuæ; Dypsas vero sanguinem fluere facit ijs minus, at aliquatenus & hoc inducit sympthoma, vt de his dixit Auicenna loco citato, nec quod Cęrastes titubet motu & dorsi sit quasi perfracti, vt suo capite manifestauimus, ex Nicandro & reliquis ideo ad Hæmorrhoum reduximus, vt videre est capitibus propriis horum animantium supra cum sanguinem non reiectet aliis aliisque disentiat & discrepet. Draco vt suismet capitibus patet plures nomine diuersos ambit. Leuiatham de quo supra. c. proprio, vt & c. de Behemoth Hydram, & hydros ad ipsum reuocauimus ibidem dicitur, Hydros enim græcis ὕδρα Hydra, aqua latinis, quod aquas colat: ad Draconem Albedissimon serpentem adduximus, quod Auicenna retulit. c. 54. Draconem esse, solum ab eis diuersum, quod carnes fœtidas reddat morsu, putridasque, quod aliorum morsibus, non contingit hunc vocat Albedissimon, Persin Arabice, quasi ventris albissimi, Dypsas causos præster idem capite de Dypsade patefecimus, Centris Cētrine, dicitur hæc ipsa afigura, quæ quasi a capite amplo in caudā strictissimam desinat in Centrum, Centrum enim latinis græcis est κεντρον, Centron vè, hinc Centrine & Centris. Tum Melanurus, græcis Μελανοῦρος Menlanuros, ab ουρα vra, quod est cauda græcis & Μελας melas, latinis niger, quasi nigercauda serpens, AElianus libro, & loco citato, Cœlius Rhodiginius libro. 25. c. 33. habet enim vt capite de Dypsade continetur caudam duabus lineis nigris distinctam, sitimque infert maximam ictu, oritur Lybia & Arabia eisdem locis. Cęcus serpens cæcilia dictus quod visu careat a Τυφλος typhlos, quod est cœcus, latinis, quo & Typhlopes & typhlina dicitur, cæcus scilicet idem quod serpens cęculus, & cophias, quasi surdus a græco nomine κωφος cophos, id est surdus latinis, ij enim sunt cœci & surdi natura, quo nec strepitu sono ve fugantur, nec visu fugiunt aut suadentur, ijs destituti serpentes, dictus Molurus, quod sit nigræ caudæ non lineis diuisæ, vt molanuri dicti, imo tota quod insit illis cauda nigra:

Zygnides græcis a Ζυγὸς zygos, quod est librile transuersum, ex quo lances pendent, quod sint medio corpore crasiores capite & cauda, habent eæ rimulam quãdam sub imo ventre, qua oua excubant, cum obtineant reliqui serpentes ad caudam quasi, iuxta locum seccessus excrementorum, hos vocat Nicander in theriacis, Typhlopas, vt diximus, quorum sic cecinit. Atque etiam immunes noxa Typhlopes ab omni. hos moluros vocant alij, quod cauda incedant corpore, erecto toto, vt plurimos diximos serpẽtes eo modo cedere. Quosvocarunt myagros coronatos, & πολυσπίλους, polysepias, idest multis lituris coronarũ instar distinctos, vocauit Nicãder coronatos Myagros ibidẽ, sunt adeo duræ pellis, vt vix tandẽ secari posit, docet Hermolaus, quorũ meminit Aristoteles. 9. de historia, cap. 6. & Plinius libro. 9. cap. 9. cæcilias appellat alij Basferes ob figuram, & spondilos, quæ in scriptura sacra nominibus generalibus vocantur, reptilium nomine, & immundorum animantium. Enydri subse continent Chersydros & Chelydros, nam, & si Behemoth, Hydra, Andria, Enydros, Chersydros, Chelydros, Natrix, anguis fluuiatiles, tales dicantur quod aquas incolant græcis dictæ ὕδρος, Hydros, a quo nomen traxere, tamen Behemoth, Hydra, Andria, monstra sunt Draconis naturæ, aquas habitantia, vt capite de Behemoth constat, quo, & antiqui Hydram lacunam lęcennam habitare dixere, septemque capitum esse monstrum, vt Pausanias in Corinthijs tenet, Homerus, Virgilius. 6. AEneidos. Ac bellua Lernæ Horrendum stridẽs. Quinquaginta atris immanis hiatibus Hydra, Martialis. 5. Improba Niliacis quid facit Hydra feris. Codrus. Diffudit Christas Argolis Hydra nouas. Augurellus. Nec feruens refugit tundere viuidum Hydræ multiplicis caput, plurimi alii, Enydros vero græcis, ενυδρος, & ενυδρίς, Enhydros, & Enhydris, Chersydrus, Chelydros etiam aquis degunt non monstra imo serpentium species, Enhydros enim quod in ὕδρος, aquis scilicet sit dicitur serpens albus, vt Plinius retulit libro. 30. capite. 5. & Herodotus in melpomene, dixere Chersydros a χερσονησα Chersonea, ve, idest, terra græcis, & ὕδρως, hydros, idest aqua quasi terræaqueus serpens, vt supra diximus, quod aquis ortus terras inuissat, & habitet postea truculentior factus siccitate, & squallore terrę, cuius Nicander meminit loco al

legato

legato ijs. Nunc age Chersydri, qui par est Aspidi formam. Discito, sed plagam symptomata sęua sequuntur. Nam quæ membra cutis conuestit carnea circum. Funditus vda scatens sanioso humore fatiscit. Laxa putredinibus, victusque laboribus æger. Succumbit multis fauentibus atque perartus. Erumpunt scabies hinc inde ingente tumultu, subdit. Hic primum in stagnis furiosa percitus ira insequitur ranas: Verum cum Sirius ardens. Humore exhausto fœcem combusserit omnem. Tunc salit in terram squalens, & puluere plenus. Sole fouens corpus truculentum, ac inter eundem. Sufflando lingua sitientes vastat aristas. Hæc eadem Chelydros a κελυδρος gręcis, κελυς Chelys testudo est quod eã capite referat, & υδρως, hydros, aqua, quasi aquatilis testudo, quorum supra satis diximus serpentium, sunt eæ albę serpentes, & medio aquarum veneno pleni & cum vrgentissima angantur siti, illico aquas fugiunt ac possunt, magnitudinis Aspidis, & si forma dissideant, sunt albidę pergrandis capitis & latissimi, igniti, & caustici, vrentesque, vt supra diximus, ab scriptura sacra nomine serpentium ignitorum apprehensæ, quando ignitos in populum immissit serpentes Dominus locis allatis, quo linguæ sufflatione aristas vastare dixit Nicander, incendio aeris suflati tãto impetu, vt impetu facto in plurimis aerem accendi videmus & ignescere, Ideo Lucanus lib. 9. Natus, & ambiguæ coleret, qui syrtidos arua. Chersydros tractique via fumante Chelydri. Et semper recto lapsurus limite Cęcris. vt iam supra de iis omnibus late. idem Aristoteles, AElianus, & reliqui. Seps vrens est serpens antea monstrauimus, Lucanus lib. 9. Ossaque dissoluens cum corpore tabificus seps. Ausonius. An lybica vox sit ferale ma ũ seps idem Plinius c. 29. c. 5. reliqui quos c. de serpentibus ignitis adduximus gręcis, σηψ seps a verbo σηπω sepo, hoc est putrefacio, quia putrescunt membra veneno, & decidunt, alij sepam vocant eadem AEthimologia vsi, sepedon alij, Aristoteles serpentem par uulum, quod sit talis re vera, Isidorus Salpinga a σαλπα, salpa pisce, quod sit ei similis capite, & si minutissimus serpens hic sit tum & Zynipha, quod oculis & rabie canem referat græcis κυνι Cyan, morsuque inferat rabiem Sepedonis sic cecinit Nicander, Sepedonis formam cognosces corpore namque. AEmorroo simi lis graditur vestigia firmans. Recta haud vlla tamen gestat hic cornua fron-

nua fronte. Sed color est varius, qualisque tapetis amæni. Et grauitate caput nutans extremaque cauda. Pumila dum graditur nō nihil reflexa sub imo. Fœmina sed vulnus dirum ciet, atque molestum. Ac teneros statim virus depascitur artus. Exutoque humore pilus dilabitur omnis. Non secus ac pappi vento perflante fatiscunt, Nam capite ex summo, ciliisque reuulsus iulus. Difluit ac omnis nudatur palpebra crine. Membrorumque teres compago candicat alphis. Et leucis etiam quas mox committatur ephelis. Cum ergo actionibus & accidentibus formæ conueniant, veneno & aliis, remediaque eadem exposcant & eiisdem curentur auxiliis quæ sunt vnius ordinis, merito in eandem speciem reuocamus, implicat enim figuram actiones adesse vni animanti vnius speciei, & animam alterius, vt docet Aristoteles. 1. de phisiognomia c. 2. Porphirius serpens est capite albissimo, & ruber toto corpore visu pulcherrimus veneno terribilis, vreus & causticus. Edoardius lib. 6. c. 181. AElianus libro 9. c. 57. sic dictus, a Πορφύρα porphira, idest purpura græcis, quod purpureus toto sit, caret dētibus hic serpens omnino, at euomit teterrimum virus, locis Indiæ oritur, quidquid contigit vritur & extabescit illico, vt eo loci narrat AElianus, ad ignitos referenda in scriptura sacra. Cuius inquit AElianus lachrymę libro. 4. c. 35. quas eicit fluereque facit aprehensus semel serpens, pernitiosissimum sunt totius naturæ venenum, & lethale magis eo teterrimo adhuc, quod ore euomit. fictitię lachrymæ y hypocrisis Icon certissimus Hierogliphycon aptissimum simulationis, & fallacię, latet lachrymis & pietatis efigie, mors teterrima & dira, vt Hypochritis adest, & fœminarum lachrymis, fallatia & dolus. De vipera serpente vltimo plura iam diximus proprio c. supra græcis ἔχις echis, & ἔχινα echina, & ἔχιος echios dicta Arabibus Hauden. Cuius species est iaculus serpens dictus gręcis, ἀκόντιον, acontion, a similitudine Iaculi, hastile illud quod vibratur & manibus eiaculari potest, nobis dictus Azcona, & Cantabris pręcipue, ab acontia græcis, quod hic serpens, vt late antea vibret se ex arborum ramis & transfigat animantia, more iaculi emissi, bellici supra retulimus, qui a vipera non est diuersus veneno, & accidentibus forma & figura, vt ex autoribus tradidimus antea: & si sint iaculi fere non venenosi, terræ & regionis dispositione, dicuntur tales Cenchrides etiam, & Cēchrites, quod maculis coloris milij varientur græcis dicti κεγχρίες

Zen-

Zenchrios, tum ophites & obites, quod quasi Tebanus ophites grçcis Οφὶτες ophites marmor, & Oβὶτες obites maculentur tum Ammotides, græcis αμμοτίδες Ammotides viperarum species constituit Aetius libro.13.c.25. quos Cenchridas appellat, quod instar Millij grani, cauda sit dura. Leo Cenchris ve serpens, quod colore Milium referat cærulcum, obscurumque viride, vt iam supra, nullum ergo serpentium animantium omissum est in scriptura sacra, monemur omnib9, hortamur, exhortamur, excitamur omni natura rerum, animantia enim & animæ expertia, naturę solum habent vsum, nos vero vsum & immitationem, nostri & aliorum, dominium imo nostrarum actionum, vt ergo naturaliũ ordinem consonantiam immittemur, vt venenum malitiam odiũ vitemus proponuntur nobis naturalia, serpentesque omnes præter surdos cæcos serpentes rationibus dictis, hinc naturalia omnia inanimata animata inuitat Psalmographus Sacer laudare Dominum illi iuuilare & plaudere, irrationalia adhuc, & inanimata, hæc enim natura Deum extollunt laudibus, esse essentia operibus nos iis, & vltra ratione, voluntatisque affectu religionis, & pietatis vinculo.

FINIS LIBRI QVARTI.

COMPLVTI,
Ex Officina Iohannis Gratiani,
apud Viduam,

Anno M.D.XCV.

IOHANNIS BVSTHAMANTINI

CAMAERENSIS, APVD COM-PLVTENSES, PHILOSOPHIAE, ET Medicinæ primariæ, moderatoris publici, De Animantibus Scripturæ Sacræ, reptilibus, terreſtribus cō-muniter dictis, libri duo.

Tomi primi, liber quintus.

Opus eximiæ eruditionis, & vtilitatis, cū Theologis, tam Scholaſticis, quam Concionatoribus ſacris, Scripturæque interpretibus, tum Medicis, Philoſophis, & ijs qui de bella literarum ſupellectili bene ſentiunt.

AD DIVOS IVSTVM, PASTOREM, & DIDACVM Complutenſium tutellares.

CVM DVPLICI [illegible] Indice, primus Scripturæ cōtextus, locorumq; incidētium iuxta ordinē cōtentū in Sacris Scriptis. ſecūdus verborū, & rerū memorabiliū.

CVM PRIVILEGIO.

Compluti, Ex officina Ioannis Graciani, apud Viduam,

Anno, M. D. X C V.

HEROI CLARISSIMO DOMINO D. BENEDICTO Abbati Caetano Meritissimo, Iohannes Busthamantinus Camærensis.

S. P. F.

ATEM illum prophetissam Elisæum, proceræ & liberalis magnitudinis, lōge patentis, spiritus duplicis, lugubris Sunamitidis puerum deploratum iam filium, vita defunctum suscitasse testantur eloquia sacra, ad infantis molē redactus, propria compressa statura grandi positionis presso incurbatu (fatur spiritus Deus) vt nec quātitate alioqui producta, corporis larga, breuem concissam infanti & antecelleret ille, nec gemino spiritu, illius vnum simplicitatis & innocentiæ terminos transiliret: recens nati pueruli. Ipsius mortalium conditoris obumbrata graphis altusque iconismus, qui nostræ mortalitatis carnisque lineis voluit præcingi, eiusq; breuibus angulis & arctis contineri, immensus alioqui & incomprehensibilis, omnem infinito excedens proportionis abitum, obediens, humilis, factus verbum breuiatum (Paulus dixit) vt qui Deus infinitus æternus immortalis mortalibus extiterat, homo finitus tēporalis mortalis termino actus illis sese exiberet, medestia obedientia humilitas vt consulerentur hominibus, probata & sapientia summa, & bonitate immensa. Elisæi æmulus, Christi ipsius Iconicon rarum, eiusmet typis ex-

¶ 2 *cussa*

cussa imago, Benedicte clarissime, Heros Abbas, genere grandis ortu amplissimus, tẽporis longissimus antiquitate, profundissimus basi illustri nobilitatis, virtute hæroica, omnibus maximus, egregia & præclara virtutum supellectili, indole rara, sapientia gigas, spiritus duplicis, scientiæ & integritatis, contemplationis & operis, exempli & consilij, formica operosa, humilis, diligens, sedula, prouida, prudens doctrina, modestia, obedientia, & cõsilio, Christo vermiculus, & cum eo, Leo fortis alio, generosus, grandis, regalis, magnanimus, potentissimus, vindex accerrimus criminum, vltor vitiorum, eximia pietate qua polles, æquitate iustissima; lance libera, qua pendes, & trutinas omnia vigilantissimus, formica Leon Μυρμηκολέων græcis, cuius est animantis opus hoc, tuo nomini sacrum, compellatum ideo, eo nomine insigne, illius raræ & ostupẽdæ formæ, quod corpore in vno, sint formicæ vniuersa structura, cõpage & plasmio, submissa humilia, caput Leonis, vultusque seuerus, leontis cuncta, ferocia, & grandia, breui animanti, symbolon Christi, quæ vt vno verbo dicã, & verbo vni, est ipse Deus est homo formica & Leon, formicoleon de se fassus ipse, locis scriptis, Leõ a capite, insuperabilis Deus: omnipotens, rigidus, grandis, reliquis formica, victus, homo, facilis, mitis, pusillus, paruulus, minimus. Vestigia cuius insequutus immitator es Christi propissimus, nomine quo eminẽs formicæleõtis, qui in te prius quã in alios descendisti e Christo capite, Angelorum & hominum, tui præbens examen rigidum, vt incurses alios, quos incussas prudẽtia exemplo, sapientia corrigis, emẽdas doctrina, consulis charitate, edoces opere; ad formicam ergo atende nostram, formicaleontem, Stellionem, Araneum immundaque animantia, hoc tenta volumine, tibi sacro, Chameleontem tandẽ: Stellio regalis cælestis machinæ instar, astris, qui fulges virtutum raris, emicas, & eminet. Araneos immitatus ritus, cẽtrũ qui retinẽt, rete abscõsi, vt tu Deum Christũ, cẽtrũ creaturarũ & esse, circulo æternus, circo illo mitis sapiẽtiæ & bonitatis

tis peracto. mūda sanctimoniæ, & iustitiæ virtutis ab immūdis vitiorū quæ reicis disiciēs & calles, in spiritus leges trāsuecta, animātiū symbolo, Chamelæō tādē, iā formica, iā Leo assidēs omnibus æmulator, in Christo obsequiū præstas, charitate sancta. Infirmaris, si infirmātur alij, si scādalizantur vreris, dixit Paulus, afflictis affigeris, subenis omnibus, incitas hos, in virtutis fastigia, excitas illos, é pauimento vitiorum, recitas maiorum illustria exempla, portentosa & clara, citas Christum, verba vitæ concitas, in spiritus impetu, hæc ergo minima nostra, Christi formica suscipe, ijs ausus dicare illa, nec exterres Leo, formica simul. Vale feliciter.

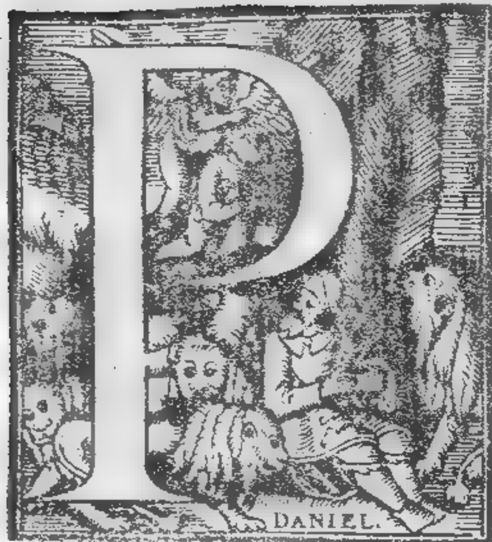
NIMANTIA OMnia quotquot extant naturę, diuisimus in terrestria aquatilia, & aerea, volatilia ve dicta 1.cap.libr.1. Aristotelem insequti. 1. deHistoria animalium c. 1. & 2. suoque ordine de iis dicere cæpimus, de terrestribus primo, situ ordine, quod terra prior locetur serie, inter elementa, sitque e aliorum basis fundamentum, & quasi pauimentum vniuersi totius, huiusque vniuersalis machinæ, cuius superba tecta cœli, hinc eius animantia prius, ordine loci prima sumus aggræssi, inter quæ, ab imperfectioribus auspicati, ad perfecta naturæ, de reptilibus apedibus, prius instituimus sermonem, vereque serpentibus, tum quod in scriptis sacris, de serpente, prius aliis in specie incidat sermo, cuius ocasione, & reliqua sumus persecuti reptilia apedia & venenata, vt postea ad alia progræderemur: cum vero reptilia quædam sint vere talia, (monstrauimus) apedia scilicet, quædam vero reptilia & serpentia dicantur, etiamsi in pedes porrigantur quosdam, non suffecturos tamen tantæ moli sustinendæ, corporisque longitudini porrectæ nimis ferendæ, cum de prioribus libros quatuor adstruxerimus, de iis hos duos edere paramus. Sunt hæc animantia

mantia pedestria at repunt & serpunt nihilominus reptantque corpore oblongo, quorum quædam venenum retinent, secus alia, quædam Vipeda duorũ pedum existunt, quadrupeda quædam, alia multipeda. Vocauit serpentes, quod terris reptent lacertos, Plinius, & Salamandram, natura pedestrem, serpentem, vocitat lib.10.capit.67. Celsus non minus. Scorpionem, Araneum, Phalangium serpentes cõpellat lib.5.a cap.25.ad finem libri passim, Ἑρπετὸν, Erpeton enim græcis, idem est quod repens reptãsve latinis, quod proprie de apedibus dicitur, quæ signum sensile totius molis exhibent motu, non solum pedum, vt pedestria quæ sustinentur alta, illis, aut quæ signum sensile manifestumque non linquunt, vt vermes & minuta animalcula, quæ excludit nomen, improprie vero, minusque rigido eius significatu, pedestria includit, quibus pedes nõ sufficiunt, quo minus reptent, & si plures possideant simul, & vltra animantia minuta, quouis modo serpant, pedestriave, signum quod nullum sui relegẽt motu, græcis, βαδίζοντα, summissa humilia prolixa in motu, vt sunt vermes plurimi, erucæ, & alia. Basilius imo Ἑρπετὰ Erpeta, vocauit pisces, quod sint serpentes, idest non pedibus gradiãtur, reptiliaque aquea omnia v camus, quod idem est ac serpentes eo sensu, quod non se atollant in motu, toto imo vacillẽt & spatium percurrant transnatent, distinxit Galenus Ἑρπετὰ Erpeta, a βαδίζοντα Badiconta, vt notat
Theo-

Theocritus, de iis ergo modo quintus est liber serpentibus Scripturæ sacræ, superatis iam, Hydra, Vipera, Dypsade, reliquisque serpentibus deuictis virulentis fatalibus.

De Formica.

CAPVT I.

Rouerb.6.c. ſic dicitur. Vade ad formicam ô piger,& conſi- 1
dera vias eius, & diſce ſapientiam,quæ cum non habeat ducem nec preceptorem,necprincipem,parat in æſtate cibum ſibi,& congregat in meſſe quod comedat.Vſque quo piger dormies,quando conſurges ex ſomno tuo? Paululum dormies, Paululum dormitabis,Paululũ conſeres manus,vt dormias,& veniet tibi quaſi viator egeſtas, & pauperies quaſi vir armatus,ſi vero impiger fueris, veniet vt fons meſsis tua,&egeſtas longe fugiet à te.c.vero 30.ſic.Quatuor ſunt minima terræ.& ipſa ſapientiora ſapientibus.formicæ populus infirmus,qui præparat in meſſe cibũ ſibi.Lepuſculus plebs inualida,qui collocat inpetra cubile ſuum:regem locuſta non habet,& egreditur vniuerſa per turmas ſuas.Stellio manibus nititur,& moratur in ædibus Regis. Formica minutiſsimum mole animal exiguum puſillum, officio actionibus maximum exemplo,viuendique ratione pergrande celebre,ſtructura & conformatione mirabile,græcis Μυρμηχ Myrmix,à Μυριο,Myrio quod mille ſignificat & Μυχως, Mycos, ꝙ ſubterraneũ denotat locũ & penetralia conſignat:quaſi formica multitudinem ſubterraneã animantium notet,milliariaque abdita,ordine & inſtitutis viuentia,politia,legibus,vltra conclaue Mycos Μυχως, græcis depromit, occultam abditamque rempublicam nobis: formica compellatur,quaſi ferens micam, eſt nullum in natura animal quod geſtet onera frequẽtius, nec ſi cum mole corporis conferatur maiora vehat æqualia vè aggrediatur reportare,animoſa cordis iraſcibili qua pollet atomus ille,vt Bobes chamelos integros,Leones Tygrides Elephantos aferre tentet,non mordet,non ore tenet nõ

iniicit morſum, vt animantia reliqua contenta portione rerumq; parte, non diſcerpit diſcindit aut dilacerat animal, quę morſu impetit fert imo ſecum afert integrum totum ſi poteſt, quale erat antea, ſi hæc nequit in fruſtrula concidit diſecat non vt animantia reliqua, figit morſum vt ſibi ſatisfaciat primo, vt reipublicæ imo cōmuniq; viuendi rationi conſulat, quo fert, vehitque ſemper quæ præmit dentibus ad ciues prius, ad communempopulum, vt poſtea diſpendio facto, ſibi proſpiciat & in ſe cędat labor & opus: a ferēdo ergo & Mica traxit nomen, quę & ſi puluiſculũ illum aureum, qui in arenis ſplendet ſignificet prius mica nomē, panis fruſtrulas reiq; omnis particulas, quæ decidunt, nobis tractantibus res ipſas non minus notat: dixit catullus. Nulla in tam magno corpore eſt mica ſalis, ideſt particula, Horatius. 3. Carminum Ode. 22. Molliuit auerſos pœnnates, farre pio, & ſaliente mica. Ouidius. 1. faſtorum. Ante Deos homini, quod conciliare valeret. Far erat, & puri lucida mica ſalis. formica ergo quod ferat fruſtula, & micas rerum: vnde formica quaſi ferens micam. Eſt formica de genere inſectorum animantium, græcis εντομα entoma, exanguium natura, Αιεμα & Ανείμα anema & anęma, ideſt ſine εμα, ema græcis, ſanguis eſt, docuit Ariſt. anema eſſe 5. de hiſtoria c. 24. 2. de partibus animalium c. 4. toto exanguis, corde præter, ſua mole plus cunctis aliis ſanguine abundans illo, hinc timidum eſt animal, facileq; à motu deſiſtens etiã ſi leuiter cõtrectetur, ſanguinis feruor iraſcibilem fouet, metum excutit, ira & incendio, membris calore ſolutis agilibus actiuis turbulentia excitata ſpirituum & humorum quibus diſturbantur animantia vt furiēt nõ extimeſcant malum, vt futurum præuideant aut conſilientur perturbata vt hinc docti paueant, quæ inſipientes aggrædiũtur intrepide, ideo philoſophi timidi, cum quod vigiliis melancholici, & frigidi exanguesq, extiterint, tum quod cõſiderent deliberent de malo futuro, quæ furentes ſubertunt, & turbulentia cōmota non ſpeculantur: hinc timida ſunt exanguia, multo magis cõcupiſcibilis quã iraſcibilis virtutis, hinc iuuenes iraſcibilis ſunt magis, ſenex vero cõcupiſcibilis partis, quãtum agitur ſanguinis lege, exanguia animãtia excremēta eicere dixit eo loci Ariſ. quouis contrectata modo, & moueri deſinere, aut colligi in ſe ſe natura timida, vocauit timidã formicã Virgilius. 1. Georgicorũ iis. Gurgulio atq; inopi metuēs formica, ſenectæ. nõ irritata formica animoſa

eſt virtu-

est virtute insita ferox, morsusq; tenacis, instigata mitescit corrigi tur arcet iram, motus cohibet blanda & facilis timorata & tracta bilis. Hæc & si oua excubet, non est ouiparum animās viuiparum 3
imo, docet Arist. de historia animaliū loco addacto vbi sic. Cocūt & formicę & vermiculum pariunt nulli añexum, qui acrescés ex minutulo & rotundo, longiusculus fit, formāq, accipit debitā, or tus eorum verno tēpore agitur. Videmus enim coeuntes formicas ligatas posterioribus passim, nō secus ac videmus canes, vnāque aliā trahere secum reptātem: refert Plinius ex Aris. hæc li. 11. c. 30. facessit vero nobis negotiū ipse li. 29. c. 6. vbi Plinius sic scripsit. Aures purgat fel pecudis cum melle, grauitaté auditus adepscum absinthio & oleo vetere instillatis vtimur, & per se ouuis formica rum, nāq;, & huic animali inest medicina, cōstatq; vrsos ęgros hoc cibo sanari li. vero. 30. c. 15. sic. Ouuis formicarum supercilia deni grari, cū muscis tritis tradunt, & alibi, eisdē vitari pueris in genis hirsutié pilorum alia alibi, quo videtur ouiparas cōstituereformi cas nóq, viuiparas, vt ipse prius cum Arist senserat. difficilia satis loca & abstrusa, ouorū vsus formicæ, probatur plurimis, diuersi sq; affectibus, quod natura frigida & sicca consistāt, instar formica rū constituatq, Galen. 1. de temperam. c. 6. vt videatur non vermi culum nulli anexum eniti, vt recésuit Arist. imo ouo implicitum excutere contra ac asseuerarat prius, nosq; videmus & experimur passim oua formicarum alba & rotunda similia granis margarita rum minutissimarum (domiciliis earum effossis) emergere pluuia rum imo tempore madefacta pluuiis, ad Solemq; simul cū semini bus, & frugib⁹, circa domicilia exiccare ne putrescāt. abstulit hoc dubium Plinius li. 11. c. 3. iis. Plurima insectorum animātiū vermi-culum gignunt plurima dixit nō omnia, excepit enim Aris. 5. de hi storia c. 19. Papiliones, qui durum quodā simile, carthami semini excubāt prius quidā cōtinētia, intus fluidum, subdit Plinius. For-micæ vermiculum similē ouuis excubāt veris tēpore. Ea enim quę pariunt vermiculum, nō formāt fœtum, ex vna parte eius quod re posuere oui, alia seruata in alimentum fętui, vt in ouuis impertiū tur hęc duo omnibusq; in ouiparis: vermiculus imo ipse increscit totus, nullo relicto aliquo vt relinquūt putamina & succos, quæ ex ouuis eminēt maiorq; fit exolescitq, se toto nō format⁹ albugi ne, & vitello relicto in alimoniā altus, eo loci narrat Aris. ꝙ cūfor micis cōtingat vermiculos parere, vt eo loci tenet viuiparas cōsti

 tuit, cum

tuir, cum tamen earum vermiculi, & fætura, vt dixit Plinius ſit o-
uuis ſimilis colore albo figura, & quodammodo duritie & con-
ſiſtentia. Ideo oua ex ſimilitudine vocantur, quæ ſunt vermiculi
& fætus viui, non oua, quæ eorum figura ſi recte atendas compro
bat plane, non rotunda nec abſoluta omnino ſunt oua illa, ſimi-
litudine talia oblonga imo, & quaſi hærentia ſibi, vt ouum maius
minori ac ſi copularetur, in quouis vno velut duo oua maius al-
terum aliud minus coniuncta ſi eſſent, oblongioribus partibus, in
ſectum ac ſi eſſet ouum vnum ſui medio, quod increſcit calore fo
tum temporis verni, & incubantis animantis tempore aliquo nõ
nimio nec multo tẽporis, cũ nõ cubet oua vera, ſolumque vermi
culos alteret, nulloque relicto illius oui, quod re uera vermiculus
eſt, formatur & increſcit formica, eius formæ qualis eſt ouũ dua-
rum ſpherarum coherentium, ex craſiori corpus retrouerſus for-
mato, ex tenuiori reliquum, quod ad caput ſpectat & anteverſus,
vſque dum ex candicanti rubeſcit, ex rubeſcenti, nigreſcit, debitũ
que eſt nacta colorem formam & motum, qui moueri cum inci-
4 pit vermiculus prius, deſiſtit a motu tertia die, dormitque trium
dierum ſpatio, poſtea agilis, valida, intrepida, formica fructuoſa,
& ſollicita frugifera, prouida conſurgit, triduo peracto vt Chriſ-
tus reſurrexit plenus triumphis robuſtus & validus. Ariſtot. do-
cuit locis adductis, & AElianus, Plinius reliqui, cibos colligit in
triſtiſsimam hyemem in opportunumque tempus, anonnam præ-
ſentiſcit ab apibusq; eo diſcrepat inter reliqua, quod cibos apes
coquinent, formicæ condant & ſeruent efficiant factos. Eſt pede-
ſtre animal at repens, ſex pedibus plures incedunt, quatuor aliæ
plures & pauciores alijs inſunt, ea eſt varietas earundem, vt hinc
vere eſſe reptiles cognoſcatur, pedes cum non certo ordine reci-
piant, quaſi pars illis non neceſſe nimis impertita vere reptanti-
5 bus & apedibus, ornatus imo cauſa numerus varius, vt et alas ex-
perimur rarius tamen eis erogari, tenet Apuleius li. 6. aſini, vbi re
ptiles vocat. Plinius li. 37. cap. 11. ſic. Myrmecites lapis ſic dictus
eſt, quod reptantis formicę effigiem habet, pedes enim nõ ſecus, ac
alas, obtinet inordinate, formica pedeſtre eſt animal alatum mul
toties at ſine ordine certo pedum & alarum ideo eſt reptilis or-
dinis, ſerpitque & volat, præter naturæ ritum vitio & morbo
adnatæ ſubſtantiæ, vitiato numero partium naturę, non ſecus
ac ſerpentibus alas adnaſci attulimus capite, de vipera vitioſo
humore

humore luxurianti, vdo, glutinoso & viscido, non secus ac fungi erumpunt arboribus supercrescitque caro nutritione vitiata locis plurimis, & sine naturæ ordine pullulant plurima animantibus, plantis, mistis aliis & aliis. Hinc imbribus superuenientibus tepidoque cœli statu & vdo, flante Africo, repenti & humido, viscidis vaporibus & glutinosis abrumpunt alæ è præcordiis, ea ex parte qua præcinguntur hæc animantia, detento ibi humore impedito transitu ad inferna, loci presura, vt hinc insecta omnia cruribus gracilescant eius defectu, vt per poros humor dirumpat, extendaturque adextra abeatq; in alas membranulasque, folliculorum instar, quibus peruolant illæ, & si regionibus plurimis humiditate loci semper alatæ plurimæ visantur, raro sine alis, vt apud alios cum illis raro regionibus siccis. Sic Aristoteles locis adductis, Plinius, AElianus & reliqui, Aristoteles formicas dictas equites communes æstiuo tempore locis plurimis, quod posteriora earum leuentur in altum & dirigantur, non secus ac si equitem corporis medio ferrent, supraque aliud medium gestarent, negat inueniri in Scylia lib. 9. de historia c. 28. cui regioni adesse pennatas negat Plinius. Vocant Græci equites has, hyppomirmeces seu æquites formicæ. Sunt & formicæ venenatæ quas Italia non nouit, has Cicero appellat Solifugas, quod sileant diu cessentque, ab opere, & Solem fugiant. Betici vocant salpugas. Telephus Cretensis mortiferas compellat, & vocat Laertas, & non secus ac Vespas quasdam letiferas eo nomine comprehendit. Solinus refert in Polistoria. c. 20. Sunt nigre vulgares, & maiusculæ nigræ vulgaribus formicones dicti, sunt rubre flaue minutissimæ quæ sunt, & albæ vltra AElianus lib. 4. cap. 5. in Pheneo mōte. Plinius libro 30. c. 4. vbi Herculaneas appellat & robustas formicas albas, quasi Herculem potentes affligere, & quod pulsu formicanti multoties afficeretur Epilepsiaque dicta Alcides, ideo morbus Herculeus, Celsus, Paulus, AEtius, cap. de Epilepsia. Imo lib. 29. cap. 4. sic extat scripto apud Plinium. Est & formicarum genus venenatum non fere in Italia, Solifugas Cicero appellat, Salpugas Betica, ijs cor vespertilionis contrarium, omnibusque formicis est, odore eas fugat, hec Plinius. Maiora onera gestant formicæ omnes auerse postremis pedibus innitentes obnixe, humeris & scapulis baiulant onustæ, aut reptu trahunt onera, quæ si maiora sint quam vt ostium domicilii ea capere possit, ad in-

troitum diuidunt & in frustra concidunt non antea. Semina atrosa condunt ne rursus in fruges erumpant & pulullent, subtus terram ne renascantur, ex subterraneis vbi reponuntur locis, formicarũ industria erodũtur, ea parte qua germinãt semina, quę cõdũt caulice ipso sursum ve dicto seminis eroso, hinc semina recõdita semel, si suscipiantur serantur que germinabunt nunquam quæ semel reposuit illa, cum vero locis humidis siccissimæ formicæ & calidis degant, temperamento frigidæ, vt corrigantur cõtrariis earum excessus, vita quæ in calido & humido consistat docuit Aristoteles, de vita & morte c.2. de iuuentute, & senectute, cap.1. Galenus.1. de temperamentos, locisque subterraneis, ideo
6 calidis & humidis prudenter inhabitent præcipue hyeme tota, hinc necessarium fuit semina frugesque, capite & caule erodere ne germinarent, cibo in annum integrum sagacitate prouidentia reposito & reseruato, vna vice alimonia & cibo escaque debita ne priuarenter, fameque interiret ordinata respublica, quando desunt vnde alimenta labore adhuc & sumptibus, industria & diligentia comparari possint, media rigidissima hyeme sterili, & tristi. AElianus li.2.c 25. Plinius lib.11.c.30. Cicero de natura Deorum, Aristoteles.9. de historia cap.38. vbi inquit, insectorum officiosissimũ, prę cæteris omnibus aliis generibus animalium formica est, eadem semita semper ambular, nec declinat à securiori facilliorique via, aut a communi reipublicæ itinere, iit via communi reipublicę, illi consulit, non sibi, & cum minutissimum animal sit, continuo itinere, silices darissimos, earum cursu & recursu atritos videmus, quod Plinius notauit eo loci c.30. vbi, sic. Est formicis reipublicæ ratio memoria, cura, ingenium. Cicero loco addacto sic. In formica non modo sensum, verum etiam mentem, rationem atque memoriam esse sustinemus, metaphora hæc ad rationem & mentem de imaginatione & cogitatiuo sermone facto, quas Aristoteles rationem vocauit ob allegoriam & similitu-
7 dinem ad intellectum.3. de animo cap.13. AElianus idem libro. 6. capite. 49. vbi in hæc verba prorrupit. Cleantem hæc de formica historia coegit concedere, Bestias nõ esse rationis expertes. Nã cũ aliquãdo otiosus esset ferunt formicas, plurimas, circa cauernam quandã cõtẽplanti, quæ hinc & illinc ad cõsueta opera cõfluebant, vidisse quasdam emortuam formicam ex aliarum republica, hancque in proprium domicilium earundem iuxta formicarij ora

carij ora reportasse, vbi emortuę contubernales prodiere continuo, & corpus afferentes cadauerque frigidum, conspexisse, quasi cum ipsis quicquam contraherent, iterum & sępius, vltro citroque commeasse, vsque dum tandem lumbricum emortuum, tamquam redemptionis pretium atulere iis, quæ cadauer reportabe-rāt, quibus proprio domicilio ciuem suęque ciuitati restituerūt, pretio accepto reliquas abiisse, emortuam vero iure sodalitio alias recepisse, intra propriasque cauernas collocasse, & honorifice sepeliisse agmine facto, vrna parata ex folliculo & vagina grani frumenti, quo condere emortuas est illis vsus, Sarcaphagii, & Pheretri loco, AElianus lib. 6. capite. 24. Clemens libro. 6. capite 60. Prudenter enim agit formica, quæ exercet, nō vera prudētia metaphorica tamen, sic enim diriguntur ab ipso naturæ autore, sic earum opera reguntur, vt in iis prouidentia eluceat mens ratio, sapientiaque conditoris summi, magis multo quam in grandis animantibus, & vastis plurimis aliis naturæ, neque enim rationales constituunt formicas Elephantos vè, autores, qui eisdem ingenium adesse fatentur rationem & mentem, sapientiam, prudentiam. rationem illis ascribunt idest imaginationem existimatiuamque potentiam vocauit Aristoteles. 3. de anima, capite. 13. dicto imaginationem rationem, animantiaque moueri ex ratione & appetitu localiter dixit, si quis inquit imaginationem rationem quandam esse dixerit. Habent hanc formicæ facilem perfectam siccitate temperamenti qua pollent, tum memoriam fœcundam, absolutam existimatiuam, quam vocant medici omnes rationē philosophiq;. Galenus. 1. de causis symptomatū, c. vlt. & 3. de locis affectis, cap. 5. ducuntur enim illo naturæ instinctu, vt quasi prudentia gubernentur, regiq; videantur, non quod rationales proportiones medii cognoscāt in finē, cum rationis hoc sit, media imo apponāt naturæ instinctu, ad quę sequatur finis melius reliquis, ac si proportiones cognoscerēt. Quo AElianus li. 6. c. 42. Plinius li. 11. c. 30. & li. 9. c. 30. Arist. loco citato Cicero alii, ingeniū, industriā, laborē, opus, formicarū sūmis laudibus ex tollūt. sic de iis legit AElianus. AEgyptias fossas, & creticos labyrinthos historici literarū memoria celebrant, & poetarū natio versibus decantat, verum fossionum quas formicę efficiunt, diuerticula varia, flexiones, anfractus nondū sciunt, enimuero ex mirabili sapientia, subterraneas ędificatiunculas, tortuosissime cons-

struunt, vt vel difficilem inuentu aditum, vel omnino inuium, insidias sibi molientibus efficiant, terram enim aquam efodiunt aggerant tanquam muros quosdam, vt nec cœlo profluenti aqua, aut ex alia parte inundetur hæc ille. Non enim secus ac prudentes œconomici domos astruũt tripartitas ordine, vt maribus pars vna relegetur, fœminis alia, tertia vero supellectili, rebusque domesticis, sic illæ tripartitas domos ædificant magnificasque ædes, quarum partem vnam mares occupant, aliam fæmellis committitur habitanda, tertia frumento victui Aristoteles. 9. de historia c. 38. vbi promptuarias cellulas eficere formicas testatur subtus terram. Mirabile est quod de hoc minutissimo animanti circumfertur, nullum aliud mortuas sepelire præter hoc, piissima humatione pheretro funerali adacto, mortuas alterius consortij remittit in proprios ciues, & vsque ad fauces formicarij & ora vehit, vt sepeliantur a contubernalibus & consortibus AElianus lib. 6. cap. 49. Aristoteles vbi supra Plinius. Humanis laboribus fruuntur, spicas abscidunt, distrahũt aristas, granna expurgant citra ventilationem, aut instrumentum aliud, id vero sine eo, quod imperio alicuius subdantur, quod iis dixit Aristoteles 1. de historia cap. 1. Hominis naturam ancipitem, societatis ac solitudinis esse apertum est. Ciuiles appello animantes, quæ labori communicant eidem, quarum opus communi efficitur opera, munusque idem omni est, quod non omnibus grægalibus competit: ciuilis generis est homo, Apes, formica, grus, vespa: quorum aliæ sub duce degunt, vt grues & apes, alię nulli imperio subditę sunt, vt formicæ: Coherent hæc maxime cum iis quæ dixit spiritus Deus prouerbiorum citato cap. 6. vade ad formicam opiger, & considera vias eius, & disce sapientiam, quæ cum non habeat ducem, nec preceptorum, nec principem, & cętera, hoc est quod Aristoteles dicit nulli imperio subiici quæ & si gregalis sit non tamen ciuilis methaphora adhuc ducta ad rationis animantia.

De *formicæ sagacitate.*

CAPVT II.

8 Irabile & illud est huius animantis, quod mensis cuiuslibet nono die, intra cauernam contineatur quietoque ad modum

modum tecto se teneat. AElianus lib.1.c 23. sic. Rerum cœlestiũ notionem habere, cursum syderum tenere, atque vim intelligere, sapereque Babylonios & Chaldeos testantur historici, formicæ vero neque cœlum suspiciunt, neque digitis, mẽsis dies numerare sciunt, hoc tamen eis natura donauit admirabile, vt mẽsis nono quoque die non pedem ex cauerna ęgredientes, admodum quietæ tecto se teneant. Arist.9. de historia c.38. formicæ non interdiu solum opus exercent, sed etiam noctibus plena luna, nemo est qui non videat. AElianus li.4.c.42. Formicæ in primis sedula atque operosa animalia tanto laborandi studio tenentur, vt ne noctes quidẽ in suo opere cessent, modo sit plena luna nec vero quemadmodum homines, inertiæ fugæque laborandi excusationes prætendunt. Plinius li.11, c.30. Operantur noctu plena luna; eædẽ interlunio cessant, iam in opere qui labor, quę sedulitas, & quoniam ex diuerso conuehunt semina & trahunt, altera alterius ignara, certi dies ad recognitionem mutuam suorum ciuium quietis dantur nundinisq;: quanta est tunc earum concursatio & quæ? quam diligens cum obiis quædam quasi collocutio, ac percontatio, capitibus altis, eo solum die. Subdit, silices atterunt semita abrumpunt, ne quis dubitet qualibet in re, quid possit, quãtulacunque assiduitas. sepeliuntur solæ, præter hominem, viuentibus conciuibus, hæc Plinius. Vocauit officiosissimas, Aristoteles 9. de historia c.38. hoc est in hoc minimo animanti maximum, sic præsentit temporum euentus, sic callet tempestates, vt nunquam imbrem fluxisse videas, cum earum fruges pluuio aut alio madefactas soli exponunt exiccandas: sentiunt cognoscunt, & præsentium temporum mutationes certissimas, innata astrologia, quo pluuiam venturam denuntiant frequentia, operis vehementia & conatu, tempestates, aeris mutationes: cuius illud est opus diligẽtia illa, vt abditissima quæque & recondita nimis adeant, & deprehendant aquas innantes percurrunt, reptant in altum, securę deciduut, prius cũ supra optata quęuis ascenderint, suspensa imo contingunt adhuc, repunt subrreptant, corda aut quo tenentur vinculo appensa, vt quasi ineuitabilis sit omnino hæc astuta animans, quæ arceri nequit alio, quam minutissimo cinere circumsepta & circumuallata, vase in quo continetur munito cineribus subtilissimè cribatis, iis solum suffocantur illæ, cinere obrutis obcæcatis circumseptis submissis, hinc soli sacrificabatur formi

ca immolabaturque in Isthmo regione, quod omnia occultissima adhuc inuisat, vt Sol visit, visiteq; illa: imo curiositatis AEgyptiis erat Hieroglyphicon & summæ inuestigationis. Prouidentiæ prudentiæque signum, vt in AEgyptiorum literis est videre, labor indefessus eisdem significabatur, formica enim summa diligentia eadem semper itat via, nunquam aberrat a loco quo quidquam reposuit, nimio nixu, semina quę prę pondere nequiuit gestare ore, pedibus protrudit, oficiose satis aliis defessis in opere aliæ succedunt opemq; aferunt, est merito magnum nobis exemplum formica laboris societatis sodalitiæ fidei, iustissime derisit cicadam garrulam & dicacem ociosam & vacuam, quæ cum hyeme rigida & sterili expetiisset, illi opem ferret: propè, fame interitura: AEstate dixit quæ canteueris, hieme salta, quod sine menda iudicaret animal garrulum & luxuriosum. Euzitheus lib. 9. c. 70. eorum opinionem insequutus qui defunctorum animas, migrare sensere, in ea animantia quorum opera dum in humanis erant immittabantur: ad diligentissimam hanc inuestigationem formicæ meminit, Vlissem ratus in illam commutatum, qui ab Homero laboris diligentiæ, prudentiæque exemplar constitutus est, reliquisque ab omnibus poætis, & rethoris pythagoreis. Plato imo in Phędone eorum animas, qui popularem ciuilemq; virtutem, absque philosophia cósuetudine freti, exercitioque exercuissent, post obitum in formicas mutari tenet: quæ nó tenus cortice sunt recipienda, cum philosophiæ ipsi rebusque naturæ repugnet adhuc, fideiq; aduersetur Metamorphosis hæc metemphicoseos vè transmigratio græcis Μετεμφὶκοσεως, informicas imo abire, immitatione & exemplo, quas immitari tenentur sapientes, cum sit illis sapientior, & præsentiat quę illi desciunt, molliaturque quæ tenentur æmulari, imo cum mors & exitus acta probet, & ante mortem nullus possit beari, laudibus vè affici vere, iustè qui vt formicæ vixere informicas abire obitu nuntiabant, opinione & creditu, formicasq; eosdem prudentissimas vocabant, transisse in formicas nomine & fama. Leonis regij quę obtinent caput, vt humiles leones magnanimos configurassent alioqui regales & grandes. Myrmidones enim fuere antiquitus formicarij vè homines dicti, Pindaricus tenet li. 4. c. 13. interpræs AEginæ, qui subterranea loca, habitabant, fructusq; arborum recódebát, ex quo fabula Teogenis locum habuit: vt nunquã desinãt fabulari græci, Iouē officiosi-

officiosissimum humilem tanquam vnus ex nobis, iā humanus & frater hominum; veritatem sapiunt hæc olfaciebant gentes a longe legem gratiæ traditionibus populi Dei. in formicā mutatam, Eurymedusam Archelai filiā, vnde Myrmidō formicōve genitus caput Myrmidonum gentiū extitit, a quo postea Myrmidones dicti referuntij. Christi humilis verbi breuiati exinaniti vermiculi formicæq; effigie, & Ecclesię redolentia verba Pietatis Hieroglyphicon formicā constituebant AEgyptij, quod mortuorū fuerit sollicita ipsosq; sepeliat diligētissime, (monstrauimus,) gręcis hoc adagium commune est dum inęqualitatem duorum ostendere parant Μυρμηξ καμηλος. Myrmix. chamelos. formica & camelus, quod mole & moribus euarient maxime formica sedula, & chamelus iners & desidiosus. Sunt formicæ auri auidissimæ, ipsum custodiunt condunt & quæritant, granna inuenta in arena splendescentia gestant, recōdunt propriis domiciliis, non minus quā alimēta, formicaria effodiunt auri cupidi, vt thesauris reconditis formicarū opere fruantur occiosi: subtus terrā aurū abditū detegunt li. 3. c. 4. AElianus scripsit sic. Formicæ indicæ aurum custodientes, nunquam transeunt fluuium nūcupatum Campylimū 10 cum iis formicis habitant populi Issedones. Plinius li. 37. c. 10. Atizoes li. 1. Historię rerum indiarum c. 7. formicas aurum eruere, & seruare docent, nonq; solum aurum, imo & lapidem Augitē recondere coloris auri, quadratæ figuræ, qui nō secus ac magnes trahit ferrum hic aurum ad se allicit lapillus. AEgyptiis Hieroglyphicō opulentiæ formica extitit apud Aruspices & augures omē & augurium opulentiæ & diuitiarum: contigit ditissimo illi Mide regi Phrygiæ, cum puer esset, formicas in os grana tritici, micasq; auri & grana cōgetasse, mortē prædicūt & denūtiāt formicę si in ęgros irrepserint, odore quasi quod in cadauer iā iā it detegerint, viua enim nūquā animātia trahere tētāt mortua imo, aut moritura, docuit Aris. 9. de Histo. c. 11. vbi dixit formicas nil venari, sed aliorū facta colligere: est venatio captio viuorum animātium aut prosecutio, hinc aruspices prædixere Neroni somniāti multitudinē pēnatarū formicarū in ipsum irruētiū mortē plebis reuelione, & eorum, qui maiorum autoritate & patrocinio, alas susceperāt, animumq; interficiendi principē. Fuere & ferales Tyberio quæ serpētē ab eo in deliciis habitū cōsumpsere morsibus viuū, vt resipisceret facto nouissimo & disono naturæ animātium, portento-

portétoq; mirabili,Principes & Reges, populo egere grato cōci
liata republica,alias formicas minutiſsimas potétiſſimos vaſtare
11 ſerpétes. Eſt hoc maximum dū geſtāt cadauer,mortuā vè formi
cam conciues vt ſepeliant, funeralibus veſtibus nigræ natura, cā
commitari,quas ſi rubra formica aut fulua alba vè ſequatur dila
cerant,morſibusque impetunt,quam ob dedecus commiſſum, in
ſepultam relinquunt,quod ſine veſte funerali triſti,in aliarum cō
tubernio,emortuam de honeſtauerit. Arizoes loco adducto.inte
ritus ſignum reponebatur antiquis. Onirochritę auditorum fre-
quentiam ſignificabant,multitudine formicarum in aures obam-
bulatium. Hinc Martialis deridens grammaticum ait. Sic te fre-
quentes audiant capillati,nam placida eſt auditorum copia præ-
ceptoribus,& concurſus placidiſsimus. Depingebant ideo Oni-
rochritæ formicas in aurem irrepiſſe. Inanis gloria græcis κενο-
δοξιαμ, Cenodoxiam formica notabatur & AEgyptijs,quod de-
populentur virentia omnia pulcherrimasque arbores, folia fru-
ctus,flores,non ſecus ac cenodoxia & laus propria, acta egregias
que virtutes geſta alioqui magnifica & illuſtria, vt formica peſtis
eſt procerarum arborum virentium pulcherrimarum morbus,&
vitium arboribus frugiferis communis,terræ cœlique inclemen
tia ſubnaſcens, ſterilitatis annonę inditiū maximum, hinc ojah
ormigo Hiſpane vocamus quæ diſpariere & abiere aut ſubito
aut infrugifera inutilia,quod hoc morbo folia & fructus exoluā
tur frugum arborumq; multoties ſterilitate inducta prolixa,de-
populatio etiā & vaſtitas formicæ Icone deſcribitur,cui faſcicu-
lus origani coniungatur,formicas enim proprias ſedes domici-
liaque relinquere origani puluere inſperſo itinere, aut ad cauer
nę fauces ſufumigio addacto ſcimus,eoque vti in earundem ex-
terminium,docuit Sotion Agriculturæ,lib.1.c.10. Columella li.
3.c.2. Cato de re ruſtica lib.3.c.9. Plinius lib.19.c.10. Ariſtoteles
lib.3.de hiſtoria animalium,c.8.vbi ſic.Sulphuris quidem odore
inſectorum plurima intereunt:ad hęc formicæ origani,ſulphuris
que puluiſculo inſperſo,ſuas relinquunt cauernas alioque mi-
grant:Cornu præterea ceruini facto incéſu plurima inſectorum
pars fugit,& præcipue Styracis ſuffitu, cinere inſperſo ſuffocari
& fugari quouis,tenet Plinius lib.19.citato.cap.vbi ſic.Cōtra for
micas,non minimum hortorum exitium,ſi non ſint irri ui, limū
marinum,aut cinerem conſulo, iis obturatis earum cauernis &
forami-

foraminibus, efficacissime Heliotropio herba necantur, suffumigato: tum aqua inspersa in qua later dilutus fuerit crudus, lotusque eadem. retulit, Apuleius supra, Sabinus Tyro, lib. 1. Cepuricon ad mæcenatē. c. 10. AElianus locis adductis. Aristoteles. Nearchus apud Strabonem lib. 15. c. 7. Strabo lib. 15. 6. c. Paussanias sytus in laconicis, Plinius lib. 11. c. 31. docent Indicas formicas esse cornatas, maximasque, miræ magnitudinis pennatas & albasplurimas: fuisseque, cornua, formicæ indicæ miraculo & admirationi, suspensa in templo Herculis Herytris. scriuit Nearchus lib. 9. c. 7. Vidisse pellem cuiusdam similem magnitudine & coloribus variis pelli Pardi. Plinius aliique omnes eisdem locis enunciant, colorem felium ex ijs alias habere testantur, magnitudinem Luporū regionis AEgyptiacæ indicæ cōmuniū cōtinere, alatas quasdam, variegatas, albas, Indosque illius regionis, quos vocant Dardas, ad plagam Septentrionalem habitantes, erutū aurum ab eisdem tempore hyberno, furari ęstiuo, tetro fumo rerum dictarum ipsis fugatis prius, quorum multoties dilacerantur morsibus immanibus, si præueloces Camelis incursantes non liberentur, tanta pernicitas feritasque est, hominibus & bestiis cum auri cupiditate. Dentes habent formicæ docuit Aristoteles. 4. de partibus animalium. c. 6. fortissimos, quibus munitissimum animal, durissima quæque erodit & lacerat, iis inesse ore aculeum, vt apibus acre; gustusq; organum in aculeo retinere principaliter & intus in palato. Non cessant erodere dentibus aculeo iniecto, masticantur vt saporem suscipiant contra ac muscæ, quę aculeo delectantur solum, quo non mordent sugunt imo: Aristoteles. 2. de partibus, c. vltimo. Mirabitur vero non iniuria quispiam, cum tot tantaque de formicæ natura mirabili & rara illustria & magna diximus, cur Api & formica imaginationem adesse negauerit Aristoteles, vermibusque omnibus. 3. de anima c. 3. cum illis ingeniū studium, mentē, rationē imo existimatiuam potentiam sensitiuas perfectissimas ascripserint omnes, ipseque philosophus. (Supra monstrauimus,) earumque opera artificiosa, & rara, mirabilia id comprobent, tum politia, tum æconomia, tū etica, idem imo Aristoteles. 1. metaphisicorum. c. 1. hæc animalia habere prudentiam tenet, imaginationeque viuere omnia quę sentiunt sustinet 2. de animo textu. 20. desinet vero mirari semel si intellixerit Aristotelem eo loci, non imaginationem negasse, vermibus nidificantibus mi-

bus mire, Apibus officiſiſſimis, formicis laborioſiſſimis: ſolumque negaſſe diſciplinabilia hęc eſſe animantia, imaginationemque obtinere diſciplinabilem, vt aſſueſcere poſsint impoſitis alio, ſic enim inſtinctu ducuntur hęrentq; naturę præceptis, forti imaginatione qua numquam errare contingit ab opere perlatum vè vnguem diſcedere, alienis legibus præceptis vè impoſitis vt non obtemperent, vt animantium plurima non obtemperant aſſueſcunt ve aliis, quis apem vermem formicam manſuefecit, & ritui impoſito aptauit? vt Equos Leones, Tygrides ſerpentes aliquos, aues, piſcium plurimos cibo & aliis aſſuefecit, impoſitisque parere docuit aſſueſcit nũquam formica, apes, vermis aliis præterquam a natura impoſitis, quod adeo naturales ſint operę, imaginationem eo ſignificatu, non eſſe ſenſum ibidem probat, ſenſus enim omni ineſt animanti, hæc vero imaginatio non omni cum iis non inſit, etſi ſit aliis; diſciplina enim adhuc impropria, quæ aſſuefactione fit & aſsiduitate ſenſus memorię, circa ſingularia obiecta non ineſt iis imaginatio, quæ oritur cum memoria eius quod multoties factum eſt: ſcimus enim picam, pſytacũ, turdũ, motui loquendi aſſueſcere & ſono, Equm, Elephãtem Simiam inceſui, ſaltui equos, & rebus aliis aſſuefieri, canem, Vrſum pſallere, & alia rebus aliis hæc vero animantia nullis: imo pulices aſſuefacimus morſui ligatas, iis ſecus contingit, ſic eſt intelligendus Solinus dum formicis diſciplinam aſcriuit in Poliſtoria, capite. 20. quod metaphoricè diſciplinam poſsideant paſſiueque diſciplinatæ ſint inſtinctu dato, non quod aſſueſcant ipſæ: quo ſenſu, Cicero & reliqui mentem illis adeſſe dixere, ideſt quaſi mente viuere, menteque ordinari autoris vniuerſi hęc, artificioſa, & induſtri. Herculaneas dictas formicas, tritas ſimul cum ſale, impoſitasq; omnį generi macularũ mirifice illas extirpare docet Plinius libro. 30. capite. 4. Imo, & formicas communes noſtras eodem modo paratas, faciei maculas abſtergere fœdas cognouimus, vitiaque deformia, & cum melle potentius.

De formicæ sedulitate, misticisque plurimis, & literalibus Scripturæ sacræ.

CAPVT III.

NIL fugat formicas validius, quam cinis earundem foraminibus inspersus, concrematis cum Haliotropio experientia palam fecit & autores dicti: sunt mellis auidissimæ quo ligantur illico & suffocantur, flatibusque excitatis insecta hæc præcordijs cincta dirumpuntur detentis, oleo insecta arceri & suffocari omnia diximus quod strictissima earum præcordia repleat (quo insecta vocantur) respirationẽque impediat, siccissimis locis formicæ siccę natura, vt Galenus 1. de temperamentis edocuit veniunt, quæ cessant illico ac irrigui fiunt, docuit Plinius lib. 19. c. 10. Columella, & reliqui supra. Inepte quidam formicã Hieroglyphicõ astruxere Latrocinij quod non vt apes cibos cõponat reponat imo & furetur, Hieroglyphicon potius diligentiæ & liberalitatis, neq; enim illa aliud quam omissa & relicta ab aliis colligit & recõdit: arguit imo nos negligẽtię eorũ, quæ deliquimus & omissimus, ea legit, quæ auaritia retinemus extrahit in liberalitatẽ excitans mortales, queq; nobis superfluunt & abundant exposcit. Eleemosynam commendat quasi & consulit pauperum specimine exquirit tacita egenorum expressus Iconismus: dũ prodigalitatis aut auaritiæ fusi inemus effigiem, si formica arceatur impediaturque motu & via debita, irascitur bilẽ illico effundit, non minime vrentẽ, si in manus imo incidat vbi contigerit excoriantem, Solinus loco adducto retulit, & experientia comprobat, quo adagium formicæ oritur, est & sua formicis bilis, vt nullum sit contrarium contemnendum adhuc pusillum. Est imo monstrosum animal formidabile, & ferox formica, corpus serpentis oblongum prolixum pedũ multitudine nimium, araneæ horridæ instar, os Leonis amplũ forte, rugossum, hians distentum ad latera, obscurũ, nigrum, armatum infestissimo aculeo, dẽtibus fortissimis, veneno bile, acri & mordaci, dolorem inferens morsu, corrosiuosq; cruciatus, color fuscus ater, motus molestissimus trepidus, rediit medij corporis sensus, postremi medio, iã motu priori trãsacto propter corporis partitio-

partitionẽ, est illa corporis mõstrosi & quasi duplicati duabus me dietatibus, duabus spherulis coalescẽs, orbibus duobus ac si cõflaretur corpus vnũ, serpẽtis instar mouetur, & si pedibus cedat, orbibus factis & spiris vndarũ more, cuius similitudine, pulsum formicantem læthalem dicimus, vndosi pulsus speciem. Docuit Galenus. 1. de differentia pulsuum. c. 27. & lib. ad Tyrones, c. 16. 2. de dignoscendis pulsibus alibi passim, quem pulsum paruum, debilem creberrimum imo, minorem omnibus aliis constituit loco adducto, periculosissimum omniumque ideo vndosum, ad modum motus formicę quibus formicantẽ pulsum appellauere hũc quod immitetur formicam motu; mouetur enim cor motu simili, idem sensit Plinius lib. 7. c. 51. tactum habet accerrimum, nimisque est sensilis, inediam sitimque patitur maxime, æstus, anonnæ, famen, siccitatem notat prouentus annumque sterilem, si plures minutæ & squallidæ rubræ adfuerint, nigrę & crassiores fertilitatem feracitatemque & copiam, seruant maximæ diem primum Caniculę, dum coiit cum sole, vt vel tectis quiescant vel si cogantur exire intereant facile. Nonum a congressu lunę obseruãt diẽ, cauerna detentæ qui est septimus illuminationis lunæ, quartaque prima septenusque dies: quiescunt ab opere die septimo mensis cuiusuis, illuminationis Lunæ, ab eo enim die a quo lux est primo Lunæ, vsque ad septimum officiosissimæ laboriosissimæ assi-
13 duæ septima quiescunt, Genesim quasi memoria repetentes. c. 2. Vbi dicitur. Igitur perfecti sunt cęli, & terra & omnes ornatus eorum, compleuitque Deus die septimo opus suum quod fecerat: requieuit die septimo ab vniuerso opere quod patrarat, & benedixit diei septimo, & sanctificauit illum, quia in ipso cessauerat ob omni opere suo, quod creauit Deus, vt faceret. vbi & a luce septimus numeratur dies, vt & modo adie lunæ septimũ Dominici diem colimus; sic instruimur hoc animanti, docemur obseruare dies septimos à congressu nonos, seruat vero illa septimos à lucæ dies naturam insequens, instinctumque naturæ, septenus enim dies faustus est plurimis, multis vero inauspicatus & infelix, tunc enim viget Lunæ humiditas & calor luminis, primo septenario, fortius, & prima quarta mensis cuiusuis, quod & si minora sint hæc debilioraq, per initia cum sint, quã secunda mensis septimana & vsque ad plenilunium, tamen vt disueta magis, quod pręcesserit siccitas & frigus interlunij immediatius, resque sint

sint ficciores & frigidiores, iubat maxime tunc calida & humida constitutio & natura calidas & humidas temperies similes, frigidas vero & siccas tēperie formicas lædit, vt dissimilis tēperie temperamētoq; earū propriæq; naturæ absimilis talis cōstitutio, & cū præcesserit interlunij tēpestas similis, disturbātur hac septimana prima, quod ibi aspectus incidat septenarij fortissimus in opere, quod sit aspectus tetragonus quadratus vè, fortissimus in agēdo primæ quartæ circuli Lunæ motus, duabus qualitatibus semper oppositus, ei a quo recessit pūcto, ea est signorū circuli dispositio Zodiaci perpetua. Hinc seruāt septimū diē a lumine Astri ipsis tēperie dissidēte Plin lib. 11. c. 37. sic de formicis legit. Ranarū rubetarū altera fibra a formicis nō attingitur propter venenū, mirabilis animātis instinctus. His ergo merito excitamur exēplo formicæ ab spiritu Deo. Cōfiteor tibi Pater Domine cęli, & terræ quia abscōdisti hæc a sapiētibus & prudētibus, & reuelasti ea paruulis: ita Pater quoniā sic fuit placitū apud te. Formicis instruimur paruulis nō magnatibus mūdi, nō potētatibus gygantibus, Dauid minimo nō Galiath, nō sapiētibus prudētibus sæculi iudicio, hominūq; cēsura, paruulis imo formicis despectis vilibus, ignorātibus hominū sentētia & opinione, naturalia enim omnia, omnisq; rerū naturaliū cōditio illud iubet, & se amare seruareq;, amore proprio se prosequi, cōtraria respuere odio habere inimica aduersa fugere. Supernaturalis vero lex & doctrina super hęc, docet odio habere se se ipsū, se se & perdere abiicere vincere, est enim in nobis lex sensus, repugnās inimica & disentiēs cū lege mētis & rationis lege, superioris animi sedis, Paulus dixit, vt inde nostra victoria cōsistat in dissidio, hui⁹q; legis moderamine, & modigeratione. Matth. 10. Qui inuenit animā suā perdit illā, & qui perdiderit animā suā propter me, inueniet eā. Tū inimica & cōtraria diligere, prosequiq; amore edocet vltra gratiæ lex, Matth. 5. c. Audistis quia dictū est diliges proximū tuū, & odio habebis inimicū tuū, lege gentiū ideo audistis ab eis, neq; enim legistis in lege scripta nec infāda hæc cōtinētur quo audistis. Ego autē dico vobis diligite inimicos vestros, & benefacite iis qui oderūt vos supernaturalis doctrina: sapiētia mundi stultitia est apud Deum, ignorantes mūdi, abiecti viles despecti obscuri paruuli formicæ, sunt Dei sapiētes docti prudētes, magniq; vocātur in regno cœlorū, & nisi efficiamini sicut paruulus iste nō intrabitis in regnū cęlorū, hæc er- 14

go reuelauit paruulis, hæc abscondit a sapientibus, neque enim hæc sapientia humana & prudentia attigit, reuelata sũt imo hæc in Deum finem supernaturalem, docuit Seneca diligere inimicos Stoici docuere, Plutarchus laudat contrarios vtilissimos iudicat, quod patientię vires manifestent & exerant, hęc propter aurã popularẽ & propter virtutes morales ipsas, at propter Deum finem supernaturalẽ summe dilectũ hæc efficere & implere hæc timore sancto legis, desuper venit, super captum hominis, hoc mediũ esse in Deum finem vltimũ, hæcque probari ipsometDeo & imperari reuelasti paruulis, non sapientibus ne naturæ lumini, viribusque adscriberentur mortaliũ, paruulis imo ignorantibus reuelata, supra hominis captũ, abscondit à sapientibus, non quod saperent, nec quod prudentes essent, ideo imo tumidi & superbi vt conuincerentur de ignorantia & inscitia, insipientium doctrina, & formicarum exemplo vt confunderet sapiẽtiã sapiẽtium, & prudentiam prudentium sęculi. (Paulus.) Solũ credere asuefacti mõstrationibus discursibus hominũ, tũ vt Dei esse opus totũ, cęlestisq; doctrina intelligeretur, paruulis ergo docemur formicis abiectis reptãtibus ægenis mẽdicãtib⁹. iis instruimur nõ principib⁹, nõ magnatib⁹, potẽtibus quorũ sũt corruptiora oĩa potẽtia, & imperio, minimis imo subditis humilib, quo Mat. 11. cũ hæc dixisset, inquit discite a me quoniã mittis sum & humilis corde. Amicos diligere docet formica cõsortio enim, & grege aliarũ viuit, in bonũq; reipublicæ vitã dispẽdit assiduo labore, inimicos amare & benefacere iis qui eã odio habẽt admonet, vltra quæ si formicã alterius domicilii rixãtẽ pri⁹ super prędã defessã videat, iubat illã suppetiasq; fert onus cõgestat oblita cõtẽtionis & dissidij immemor; mortuã si offẽderit in propriũ domiciliũ gestat humaturvt à cõciuib⁹, etiãsi quę est alterius cõtubernii, alimẽtũ surripuerit offẽsasq; intulerit inimica & cõtraria, immitteris ergo formicas exiles minimas inuecilles inermes reptantes. Christi discipulos Apostolos piscatores humiles mũdi oprobriũ & abiectio plebis, immitemur sanctos & paruulos Christi illos ęmulemur, qui antequãviuere discerẽt, mori sciuerũt sapiẽter, totius Ecclesiæ natu minores martyres, iustũ & Pastorẽ Cõplutẽses, gloria & honor Ecclesię Christi testimonio sanguinis testamentũ Christi consignãtes Complutensiũ tutelares & Patroni, quorũ Iustus annũ agebat septimũ, nonũ vero Pastor, has minutissimas immetemur formicas, hos sequamur paruulos,

Com-

Complutensem Didacum Franciscanum paruulum Christi despectum ordinis minorum, sæcularem, minor paruulus formica, qui granum frumenti, ab aliis despectum & quasi nullius valoris, & pretij iudicatum, in messem collegit virtutum & fructum spiritus, illius imo caudicem & partem qua turgere solet inflari & tumescere eroserunt, ambitionem superbiam inanem gloriam opinionemque hominum, quibus euanescit superuitque opus & non fructificat aliosque & alios Ecclesiæ sanctæ minimos grandes: formicæ eæ humiles terra reptantes granum collegere, Christum granum fruměti emortuum, vt fructum afferret veniens de cœlis in terram frugiferę Virginis multum fructum afferens. Dicitur ergo eo loci Prouerbiorum. 6. O Piger vade ad formicam, & considera vias eius, & disce sapientiam. Vocat pigros in virtute & religione desides illos, qui more Coruorum, (dixit Augustinus. 6. de Ciuitate Dei) ganiunt craniuntque cras cras, numquam hodie, aut modo, sunt ij pigri, & desides, quos cum prius in religionem vocasset Spiritus Deus in consortium vitamq; communem formicarum instar, nunc excitat ad opera & consueta munia exercenda ex religione imposita, pigri, cũ opus efficere queãt medio fontium salutis & gratiæ religionĩs frugiferę, & remisse vellint. Remissi & tepidi, ij hominem non habent, intellectũ qui cum voluntate matrimonium inniat & consentiat vt fructus, fętusque debiti filij & ligitimi oriantur, contrahens imo cum appetitu spuria innascitur proles & cum serua Agar successio illegitima & nota. Pigri desides molles præsentibus rebus detenti & occupati, non expectantes in futurum, sicut gentes imo quæ spē non habent Paulus dixit, hos vocat pigros formicæque redarguit exemplo, quæ in futuram hyemem expendit opus, negatque sibi grano vti præsenti, appetitum negat, vsque dum licet quando & quomodo licet, reponit in posterũ fruges, in futurũ sperat, denegat sibi vsum rerum, vsque dum thesauricet prius recondat, suffe rens famem passiones deuincens, vt nec extra caueruam huic animãti comedere liceat extra regulã & ordinē: postquã imo reser bauit custodiuit reposuitque in posterũ, regula, & ordine, sedula diligens vigilans, & solicita in futurũ spe fructus, nõ quasi gentes quę spē nõ habēt (Paulus.) Vade ergo piger, vocatur piger adhuc dum mittitur ad formicã, vt cõfundatur brutorũ erubescatq, exē plo inuitat psalmographus Sacer cęlos inanimata laudare, Deum

vt cõfusione obstupescãt & verecundia homines, qui Deum cognoscentes non sicut Deum glorificauerunt, pigri & lenti. Vocatur remittitur (summa Dei bonitas) mittitur ad formicam & qui mittitur vt vadat, vocatur vt audiat, sed si piger quomodo ibit ad formicam non ne desidiosus stabit & obstupet? piger non ibit & tardus restabit se ipso desidevinculis ligatus amoris proprij, se infectis ipso appetitu & malitia, in eo mittitur tamen impulsu, eius qui stat ad ostium & pulsat: (si liceret imo vi impelleretur, vt iret, vocatur tamen, vt non reluctans trahatur eat imo vt præmia & palmas afferrat referatq; ille,) eoque excitatur conamine, vt soluta crapula voce pigricieque excusa, se se excusare non possit, quo neget additum, iam non piger sedulus imo liber omni impedimento & immunis vocatur & mittitur, vocatur prius ò piger mittitur, vade ad formicam iam excitatus, exoluta pigritie, contumax alias & reuellis; non mittitur ad feroces Tygrides, nec ad ingentes Elephantos non ad horrendos hirsutos & crudeles Leones, ad formicas imo ad paruulos, nisi efficiameni sicut paruulus iste, & renascamini iterum paruuli non intrabitis in regnum cœlorum, ad formicas ad ea quæ subtus pedes habemus, vbique docemur omnibus, vbique Deus Plato edixit in Phedone. Ad humilia abiecta facilia, est facile iugum Dei & leue onus. Gestat ipse nobiscũ scelera nostra ipse portauit, tulitq; iniquitates nostras vt iam supra, non ad aues immisit vanitatis vento ductiles colligentes paleas multoties, non ad sapientes & prudentes sæculi, ad formicas imo, quæ grana congerunt & fruges vtiles condunt erodunt imo, ne intumescant superbia & vanitate, recondũt ne inani gloria putrescant virescantq; iterum, abditos occultos sustinentes labores, semel quę ac granum collegere occulunt & abdunt, palam facientes quãdo est opus Hipochrisim fugientes & vitãtes omnino, exẽplũ laboris hominibus vectione substituentes, tẽpu humiles, ne germinet gloria inanis quod erodunt & occultãt (diximꝰ supra.) Vade ergo ad formicã, & cõsidera vias illius qualiter it & reddit, eadẽ semita qua exiuit quæ reuertitur nó alia, hac durissimos aterit & sulcat silices, facilius imo multo per silices & durissimos lapides grana ducit onera gestat, quod resileat per hæc reptet & relabatur, quam terra & puluere, qua arcetur cum inniti non possit mollibus & cedentibus facile terræ partibus, iterque obscuretur antea multo & semita qua ducitur puluere, renas-

renaſcentibus virentibus herbis & germinibus, quam ſilicibus lapidibus petrificisque locis: quæ & ſi ſignentur & formentur tardius, diutius tamen veſtigia obſeruant & tenent clariora. Conſidera ergo vias eius, & eadem via qua renatus es,& veniſti in lucem, vt granum frumenti Chriſtum colligeres, hac redde in Chriſtum, renatus ſemel ex aqua & ſpiritu, non ſecus ac oriuntur formicæ ex aqua conformata luto, terraque immiſtis & ſpiritu flante Africo tepido ſub æquinotio veris tempore, vt oriuntur hæc ſerpentium inſtar (diximus ſupra,) & ſi vltra propagatione vera oriãtur & veniãt. Hoc modo ort' terra & aqua cõmiſtis ſpirãte Africo fauonio gratoviues, qui fęcũdat hæc ipſa & fertilicat ſpiritus Dei quo germinant omnia, lege veris & gratię tẽpore. Puluis ergo erat homo, non ſolum peccati labe, ortu imo & origine ſua ſeque nihil & puluis vento facile ductilis inconſiſtẽs, nil, vt conſiſtat reatu culpæ in puluerem actus, formeris renaſcaris iterum, aqua & ſpiritu vt puluis ſtet & firmetur inconſtãs fiatque limus ex quo venit primo formatus homo, aquiſque baptiſmatis ſacri viuificeris fertiliceris ſpiritu tepido, gratiæque & rore, puluere irrorato, homineque ſicco peccati fomitibus igneaq; cõcupiſciẽtia ſquallẽti & exuſto, vt eo rore viuificeris & igne charitatis viuas, ſpiritu aqua opus erat pulueri illi, culpę reatu ſqualido & ſicco vt reintegraretur iterum non aliter calore & humore quibus vita conſiſtit principiis, docuit Ariſt. de vita & morte ca. 11. & late ex Platone & aliis ſupra retulimus, quemadmodum formatus fuit primo ortu homo, ex luto ſuflante Deo, in nares eius ſpiraculum vitæ Geneſeos 2. cap. puluere commiſto aquæ, & luto limoque facto iterum, ſic eodem autore, per idem verbum cuius eſt fare omnia, ſtructa ſemel & dicta iam conſeruare & reficere ad imaginem & ſimilitudinem eius, iterum aqua & ſpiritu vt reformetur puluis iterumque integretur euaneſcens ſe facile, aquis ſpiritu flante, eadem ergo via, qua exiſti, & veniſti in lucem per Chriſtum, qui eſt via & veritas vitaque, redde in Chriſtum per Chriſtum viam & mediatorem, via hac qua progredi cœpiſti ii fœliciter, per viamque lapideam formica per petram petra autem erat Chriſtus, per petram Chriſtum, non terræ pulueri innitens certo imo tramiti, ſecuro patenti communi vniuerſali, ideſt Catholico, ne declines amandatis eius, & ab. A. ægreſſus ad O. feſtina, ad æternitatem ad circulum eſt enim ipſe αλφα Alpha

 & omega

& ωμεγα omega: α & ω, extrema, & cum dixerit viam esse quæ inter extrema continetur est omnia, nam est principium & finis & medium. Alpha omega & via. Testatur ipse qui est veritas, nam est vita, non solum viuens, vita vero est primum esse a quo omne viuere & esse est, quo est veritas, esse enim ab illo est omne, veritas vero est cuiusuis rei esse, qui ergo est vita, est veritas omnis: & cum veritas via, est via in Deum illi conformari inesse legis & pręcepti, ipse dixit quo est via fideique nostræ ratio ab. A. figura imo trium linearum vna ex Deo ipso trino vnoque?, venimus omnes & proficiscimur opere Trinitatis indiuiso adextra, & in. O. circulum æternitatis, per viam Christum imus. Nemo enim cognouit patrem nisi filius, aut cui voluerit filius reuelare. vias ergo formicæ considera Christi & qua existi redde via Christo rennatus in Christum, vt formica illa reddit eadem via lapidea redde Christo lapide & petra (loca aduxim⁹ supra) fide. vocat ergo pigros de fides spectantes & expectantes legis scripturæ & gratiæ, vt per Christum mediatorem reddant in ipsum a quo exiere. Est enim ipse via, formicę exemplo eosdem instruit & excitat cōsidera vias eius, motus vltra, & modum mouendi huius animantis, quæ dum maiora onera gestat eisdem non sufectura, humilis & repens continua in opere lumine presente, quod expectat vt operetur, si nequit capite illa vehere anterioribusq; inniti, retro vertitur retroque cedens onera maiora gestat & ducit, motu retrogrado innixa pedibus vltimisque corporis partibus postremitatibus sui, formica homo vermiculus exilis ne proprio capiti innitatur vt gestet onera onusque vehat, Christo imo capiti instet cuius virtute & potētia onus est leue, & suaue iugū retrocedat in puluerē ex quo est, onus crucēq; cum illo gestet & Christo petra via ducat, fructus in hyemem reseruet, vltimo sui innixus morti & vltimo onus sustineat & ferat in vltimum sui in appetitum facto impetu inposteriora & vltima, hunc euince supera retrocede si calcitrat, si non iubat capitis rationisq; motum, inpuluerem de quo es, redde vt humilieris formicæ exemplo, qua vires deponit propriamq; imbecilitatem cognoscit puluerem si attigit, petram querit illam vestigat vt impleat opus, capite pellit innixa vltimis, addacto tibi capite Christo, non proprijs fretus retrocessu, via petrę granū duces impetu in appetitum facto superato illo & victo: sustinebis onus crucis, crucem feres cum ipso, rationis lineæ rectitudini & regu-

læ,contra posita linea appetitus,legumq; carnis oppositione &re pugnantia vt crucis lineæ trãsuersentur & cõtraponantur,iis cru cem eformauis lineis transuersis sustinebisq;,vias ergo eius consi sidera disce sapientiã Christũ patris sapientiã,in quo sunt omnes thesauri sapientiæ,& scientiæ Dei:has formicæ vias cõsidera,hos paruulos & formicas has cõtempleris,est Christus formica vermi culus,paruulusq; factus pro nobis.Paulus ad Rom.9.c.Quia ver bum breuiatum faciet Dominus super terram , paruulum efecit Christum,æternum verbum,infinitum,brebiauit,arctauit huma- nitatis termino,& miseriis hominum oppressit compressitq; Isa ias.60.de Christo,minimus erit in mille,& paruulus in gentẽ for tissimam ego Dominus in tempore eius subito faciam istud.Chri stus paruulus minimus in mille erit,& mille instar potentia infini tus in gentem fortissimam in mortem infernum, peccatum , dæ- monem contra hæc erit pugnabit vincet.

De formicæ exemplo, & magisterio.

CAPVT IIII.

Isce sapientiam ex formica.Est enim vna ex cõditioni bus doctrinæ eximiæ,&absolutę sapiẽtiæ,magistri bre uitas cõpendiosa & cõcisa,ideo sapiẽtia patris breuia ta est verbumq, nobis,nil superfluum diminutum nil in quo erat:ideo ad formicã mitimur vt illa instruamur omniacõ tinet Christus.Omnia mihi tradita sunt a patre meo.Matth.11.c. per ipsum facta sunt,&sine ipso factum est nihil,quod factum est Ioha.1.c.Gæne.1.Ipse dixit & facta sũt,dixit filius omnia ad extra opere illo indiuisæ substãtiæ indiuisoq; actu ad extra Trinitatis totius,verbũpatris creaturas dixit(apropriatione illi dicatũ opus facere)dixit inesse extra,cuius dicere velleq; est illis esse facere & cõsistere vnũ hac dictione creaturæ omnes cõstitere.Est ergo om- nia Deus quod Deus:est omnia quod homo: omnis naturæ est ho mo,imaginẽ & similitudinẽ Deitatis obtinet,naturãq; cõmunem cũ spiritalibus,cũ corporeis sensibilibus sensitiuã portionẽ,cũplã tis vegetabilẽ cũ inanimatis corporeã cũ aliis alia:hinc dicebatur antiquis Μικρόκοσμος,Microcosmos gręcis,latinis mũdus paruus intelligibili & sensibili cõpositus vniuerso , vade ergo ad formi- cam,disce ex Christo formica, & paruulo omnia, ideo imo for- mica conflatur duobus orbibus, spherulis duabus struitur coa- lescentibus , sibi medio animantis , vt quælibet medietas sit or- bis vnus , quorum alter non serpit terram vè contingit superior

imo cũ capite vehitur, alter reptat abradit terrã, vniuersum vtrũque designans, intelligibile & sensile; quorum vnum terrestre est inferius, superius aliud, supra terrestria consitum; disce ergo ex formica in qua omnia continentur, pusilla alioqui: doctrina est breuiata breuis, facilis, compendiosa, & veridica breuiatum verbum faciet Dominus super terram. disce sapientiam. Subditur eo loci, quę cum non habeat ducem, nec præceptorum, nec principem; parat inæstate cibum sibi & congregat in messe, quod comedat: formicam diximus animal esse gregale in consortioq; aliarum sui generis viuere esseque ciuile Aristoteles. 1. de historia cap. j. diximus antea vbi hæc sunt scripro. Animalium alia sunt gregalia, alia solitaria, alia dubiæ naturæ, vt ad tempus gregalia, & ad tẽpus solitaria viuant. Grægalia alia ciuilia, alia secus, ciuilia alia subdita imperio alterius, alia aliter: formicas subdit appello gregales, quia in consortio aliarum commorantur: tum vltra ciuiles quod labori eidem communicent, in bonum communitatis. Nulli tamen imperio subditæ sunt, vt sunt apes ciuiles, subditæ imperio, quæ rege vno ducuntur & gubernantur, aliaque aliqua.
17 quo nec ducem, nec præceptorem, principem ve obtinent, neque enim ducem in hostes habent, nec præceptorem inse & familiam, nec principem in ciuitatem, deniq; nec dux est illis, quo tueantur ciuitatem ne disturbetur temporum iniuriis, animantiumque aliorum generibus variis, cum tamen munitissimam cõstituant inexpugnabilemque sine duce arcem, vt diximus labirinti instar cauerna parata, imbribus & tempestatibus, vallatam vndique & securã, nec principẽ a quo politiã ediscant administrationem ve reipublicæ, nec præceptorem qui easdem instruat sibi & domi, magistrum gnaræ eticæ & æconomicæ artis: politiam tamen ecticam & æconomicã exercent custodiunt exactissime, omnique modo explent. Formica Christus cum Deus nec Ducem, nec præceptorem, nec principem habet qua est Deus, nec Christus ab alio supposito ediscuit, supposito Deus qui erat naturæ diuinæ, a se imo qua Deus sciuit & qua homo non alio supposito aut persona doctus se imo Deo ipso, qui etiam si Deus, voluit legibus obedire factus obediens vsq, ad mortẽ & sicut agnus corã tondente ductus est ad occisionẽ oblatus quia ipse voluit. late supra, nulli pepercit labori sedulus, & diligẽs, vsq, ad mortẽ crucis. imo cũ formica quę nõ habet principes, benefactores, duces du-

ces ductores,doctores præceptores, custodiat legem naturę imposita illis naturali instinctu,iusque naturale primæuum custodiat & seruet,sine duce ac si duceretur,sine præceptore ac si præceptis institueretur,sine principe ac si illi præciperetur custodire quę obseruat,Christusque nullis addictus,oblatus quia ipse voluit,obserbauerit legē & pręcepta,non veni soluere legē, sed ad implere parauitque sibi cibū & gloriā in æstate laborum,vt parat formica tēpore messis & fructus legis,vt intraret in gloriā suam hieme passionis rigida & tristi,terribili tempestuosa bruma.Lucę 24.Nōne hæc oportuit Christum pati,& ita intrare in gloriā suā. Vsquequo piger dormies?quando consurges e somno tuo. Cū formica animantium minimus laboret messis tempore & ęstate solem nō fugiat ęstum,patiēs pulueris atque Solis.tum minimi debiles imbecilles inermes pueri puellę formicę Christi,cum sustinuerint labores vigilanter & diligenter,martyres testes testamenti Christi quod sanguine consignarunt proprio chyrographis sanguinis.Vsquequo piger dormies?Nonne iis excitaris admonerisque:non formicæ diu noctuque vigilantes,consueta quæ moliūtur opera,somnū tuū excutiūt(dicitur)& eo tēpore,noctu adhuc dū lumē adest, tenebris legis veteris dictū ibi, præsente Luna emolire opera,diuque pręsentia Solis iam lege gratiæ modo dictū nobis,cum sit idem lumen,quod Luna retinet, ac Sol ipse fulget præsente lumine Christi exciteris formica expergefacias noctu operantis formicę exemplis luminæ Lunæ,maiorem patruū sanctorum & veteris legis,& nouę Solis stellarumque sanctorum iustorum laborantium in Christo, iustitię Solis. Lunęque Virginis Deiparæ matris in lege gratiæ,ne dormias piger,te excita formicæ exēplo, quæ diu noctuque lumine adstanti munia sua execet exēplo paruulorum Christi, te vocant in opera excitatque Deus ipse immitatione suppetiis,auxiliis,vocibus,somnum pigritiem absolue,festina, age,quādo cōsurges a somno tuo ? Estvita sōnus dū enim expergiscimur,excitamur ex ebrietate potiusex crapula &somno,mortis tēpore quā è vita discedamus,sopore soluto,omnia figmēta noscimus,sēsum illusiones somnia insomnia vana,est plus minus vè in somno,eo oēs tenemur,siue experrecti, siue dormiētes, nec res quales sūt habemus,imo vt sensus effingūt e quibus cognitio nostra procedit simulate & ficte,apparētes & vt sūt aliter, quando consurges è somno, quando expergisceris,som-

num excutesgrauemque cataphoram,ſubdit.Paululum dormies.
10 eſt vita ſomnus breuis tamen, ſemper patimur. Galenus docuit
1.de ſanitate tuenda,c.7 Hyppocrates de natura humana , continuo morimur,dum continuo viuimus, idem enim calor qui nos fecit nos conficit iugiter,Iſidorus ſuper Amos , lib.3. Nil fugacius ſæculo,rebusque ſæculi quas dum tenemus amittimus.Gregorius in moralibus,quot dies vitæ peragimus tot paſsibus morti propinquamus.Hyppocrates.1.aph.aph.1. Vita breuis, Paululum ergo dormies,quando toto vitæ tẽpore quieſcas,& requieſcere tibi in ſomnis videatur,vltra nectitur paululum dormitabis quando a ſomno exciteris etiam ſi ſomnolẽtus &grauis,ſenſu reninenti,ad debita opera te te accingas,vita enim breuis eſt,labor breuis,præmium immenſum Deus ipſe paululum dormitabis, & moleſte feres labores & vigilias,paululum cõſeres manus vt dormias,eo loci (dicitur)manus cõſerunt qui dormire intentant eas plicant,vt calor increſcat coniunctis manibus & iniunctis , coligunt ſe vt calore tracto & addaucto manibus edormiant,vacantes ab opere,manus ſupra manum,vt vulgo dicitur ,hinc dicitur eo loci requieſces paululum cum vita ſit breuis,labora ergo formicæ exemplo in rigidiſsimam hyemem & mortis tempus infra ibidem hæc.Veniet tibi quaſi viator egeſtas, ſi piger dormis , eo conuantu quo vilator defeſſus quietem quærit &in requiem venit,eoque prolixe adeptam ſedem tuetur & tenet, requieſcitque poſt lõgiſsimos factos progreſſus,conamine eo ægeſtas veniet,requieſcet,te quæret,& inueniet te.Vltra nectitur eo loci. Et pauperies quaſi vir armatus.neſcies qua poſsis pellere aut ſuperare potentiſſimam paupertatem aua propellere &pro pulſare qua diuellere & ofendere armatã vndique.Infra.Si vero impiger fueris veniet vt fons meſis tua.ſcaturiet meſis pululauit quaſi,vt non ſit cum ſatione proportio,non ſecus ac fontiũ vndæ & flumina fontes excedunt e quibus emanant locis oraque quibus erumpunt proportionem vltra ægeſtas longe fugiet ate , ſolum ſupererit. vt te exerceas ægeſtate , eruntque ægeni vt illis ſubenire poſsis longe tamen a te, nec te nocebit aut moleſtabit dira pauperies ſolum adſtabit vtilis & fœneroſa diuesque paupertas ſpiritus, ſubditur. non peribit ægeſtas permanebit imo ijs vſsibus , formica , iam officioſiſsima in æſtate , vt hyeme ſit tibi repoſita in reliquum corona iuſtitiæ Paulus dixit, & alimentum. Quibus

locus

locus alter intelligitur capitis. 30. libri eiusdem Prouerbiorum dicitur. Quatuor sunt minima terræ, & ipsa sunt, sapientiora sapientibus, formicæ populus infirmus qui præparat in messe cibũ sibi. Lepusculus plebs inualida quæ collocat in petra cubile suũ Regem locusta nõ habet egreditur vniuersa per turmas, & Stellio manibus nititur & moratur in ædibus regis. Vbi vocauit populum formicarum congeriem, plebem lepusculorũ multitudinem. Spiritus Dei, persistens adhuc in exemplo paruulorum, qui bus nos instruere parat, non secus ac Matthæi. 18. dicitur. Cum de primatu, & prelatia esset inter Apostolos contentio. Et aduocans Iesus paruulum statuit eum in medio eorum, & dixit, Amẽ dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cœlorum, qui cumque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno celorum. Vbi Iesus paruulos vocauit in medioque Apostolorum, ipsiusque Dei col locauit in medio in centro, vt omnes lineas circunferentiæ orbis tenere, creaturarum omnium intelligeretur, omniaque possidere in medio in centro Deo ipso, sumque locum centrum illis relegasse, qui centrum creaturarum est, ex quo omnes illarum lineæ veniunt in esse, paruulos innocentes veredicos vnius cordis non duplicatos versutos, hosque vocauit maiores in regno Dei. Paruulis ergo instruimur vt cõuincamur, si enim paruuli hæc pos sunt, & grandes non valent attingere, cur non parui & humiles erimus imo cum grandes simus per Christum, membraque illius gygantis, qui exultauit vt gygas adcurrendam viam salutis & redemptionis nostræ. Psalmo. 18. Cur non aggredimur infernum mortem vitia expugnauimus opugnauimusque hæc paruuli gygantis membra in toto in Christo, iniuncti concordes non diuisi discordes, iuncti imo paruuli in Christo magni gygãtis partes, simile est regnũ cœlorũ grano synapis minimo paruulo coloris tamẽ rubri & sanguinei & albi, Christi sanguinis doctrinæq; lactis albicãtis intus, virtutis maximæ & vigoris, in caput in Christo angelorum & hominum capite, est lex paruulorũ & minimorũ humiliũ gratiæ, sunt magni sæculi principes superbi, siculnea & sycomorus Zachei, qui paruulis supponũtur, Christum vt videant & noscãt patientia, cũ ficulnea nõ videat, sunt magnatũ cõditionis eliatio animi despectus iniuria Aristoteles 2. rethoricorum depo suit potentes de sede & exaltabit humiles, radices commitunt ter

tenis feperbi,caput ad aſtra ferunt,plantarum modo immobiles, terrenis afixi,ſoluta vero formica omnium,paucis contenta reptat,& ſerpens cacumina eorum percurrit,ſublimia & excelſa,paſſu lento & pigro naturę,deſpecta formica paruula tandem,caput eorum,& cacumina ſub pedibus conſtituit & tenet, minimum alioqui & humile animal Paruulum. iis mirabile conficitur argumentum in deſidiam noſtram.Populus & plebs,multis differunt interſe popularesque & plebei homines. Populus enim officioſam notat rempublicam,legibus inſtructam ciuilem politicam, quæ communem habet viuendi rationem,inſtituta & præcepta. In populo ordo erat antiquitus,ibi enim omnis ciuitatis ordines continebantur,æquites,Patricij,nobiles,notat Liuius, tertio ab vrbe condita. Eſt enim populus, multitudo,iuris conſenſu & cócordi communione ſociata.Budeus docet.Ariſt.4. politicorũ c. 4.vbi conſtituens differentiam inter hæc inquit,populus eſt congregatio pro bonum hominum.Plebs vero eſt cõmunitas quæ gubernatur à populo,populares enim ſapiẽtes nobiles vocat, plebé vulg9 ignobiles,ignotos homines.Populus pręmio ducitur plebs pęna,oderũt peccare boni virtutis amore:oderunt peccare mali formidine pœnę Horatius,vbi bonos etiam nobiles vocat & intelligit,malos obſcuros etiam & ignotos,non ſolum vitioſos.Gellius li.10.c.20.& li.5.c.27.Plinius li.13.c.4.formicas quas ciuiles & ciues, Ariſtoteles vocauit, populum vocat ſpiritus Deus, diximus enim ex Ariſtotele ſupra.1.c.1.de hiſtoria animalium ciues vocaſſe eaſdem.Columella li.9.c. 13. Populum vocat apum, & formicarum reſpublicas.Plinius locis adductis, AElianus Plato & reliqui quos adduximus ſupra,ciuitatem,& politiam vocitátem & politiam vocitant formicarum communitates. Infirma vero plebs appellatur lepuſculorum, quod ſine principe viuant & capite,ſine Rege & duce,facileq, vulgus,monſtrauimus antea vbi caput deficit robur,firmitas,vires deficiunt deſſunt, Ideoque infirma communitas, populi cõtinentes nihil nec cõmunis eſt labor,in bonũ ve omnium ciuiũ cedit opus,plebs imo reuelata nó populo ſubdita & morigerata,grex qua nil quod in bonum commune cedat perficitur Matthei.8. Erat autem non longe ab illis, grex multorum porcorum paſcens,dæmones auté rogabátChriſtum dicentes,ſi eicis nos mite nos ingregem porcorum,& ait illis ite,& illi exeuntes abierunt in porcos, & ecce impetu abiit totus grex

grex perpręceps in mare,& si per metaphorā & grex hominum cō pelletur. Ezechielis.36.c. dicitur promittēte Deo præmia populo obseruāti mandata. Hęc dicit Dominus Deus, adhuc in hoc inuenient in me domus Israel, vt faciam eis, multiplicabo eos sicut gregem hominum, vt gregem sanctum vt gregem Ierusalem in solemnitatibus eius, sic erunt ciuitates desertæ plenę gregibus hominum & scient quia ego Dominus. Similitudine enim pastoris & gregis ouilis vocat hominum cōsortium gregem, dicitur enim Ezechielis.34. Vos autem greges mei, greges pascuæ meæ homines estis. Supra vero de Christo eodem capite. Et suscitabo super eos pastorem vnum. hac ergo similitudine grex hominum vocitatur. Formicarum ergo populus infirmus, sapientia excellit quod paret in messe cibum sibi, quod multi sapientes non parant, nec preparant prouidentiæ defectu, tunc imo præparare incipiunt sapientes sæculi, cum desinunt esse sapientes & fiunt paruuli minimæque formicæ, quę sine duce & rectore capiteque proprio sui ordinis gubernantur solum, naturę conditore Deo capite prosequentibus vt par est illis, non secus ij, quando propriam sapientiā abdicauerint, sine proprioque capite vixerint, capiti Christo subditi, nō ducibus sui generis addicti solum; hominibus imo vt ius habēt legē potētiā clauesq; imperij acceptas gladios vt nō formicis formicæ subsunt imperio non hominibus placētes, dixit Christus tunc pręparabunt cibum in messe, fructus tempore, frugemque copiosam, aliter ieiuni, fame & ægestate oppresi discedent dira inopia, est sapientibus sapientior formica, quæ proprio capite non gubernatur, iusti & humiles non reguntur capite proprio Christo imo capite, vero Deo & homine, cuius caput Deus est Paulus.1. ad Corinthios.6.c. Caput Christi Deus: secundus sapiētior sapientibus. Lepusculus est plebs inualida timida vt vulgus est natura timidum, plebeique homines, iuuenalis Satyra.10. Turba tremens sequitur fortunam semper, & odit. Seneca in Hercule furenti, illum populi fauor atonitum fluctuque magis mouile vulgus, aura timidum voluit innani. Claudianus sic. His dictis pauidi firmauit inertia vulgi.2. Regum c.26. vbi principes, & magistratus prius hospitarentur, postea in circuitu vulgus, inquit spiritus Dei, distributum est. Plebs ergo & si notet vulgus, tamen & populum significat significato communi, omnemque populum, principe tantum capite excepto. Exodi.11. dicitur Mosi, dices ergo omni ple-

ni plebi sine capite enim plebs est, erat caput Moses quasi diceret omni populo plebs ergo inualida lepusculorum, in petra collocat cubile suum, firmam & stabilem sedem rimatur, rupum foramina quærit & collit, aut intra lapides cubile constituit, non subterranea, obscura, & tenebrosa loca petit, rupũ imo fracturas & sinus, vt tutus viuat & malũ possit præcauere, & vitare a lóge inspetás circũspectásq; versus omnẽ partẽ, quo fugit cauernas & loca profunda lepusculus, in petra cubat, quę cũ nil germinet alienũ, infestis animátibus nõ victus causa inpetra disquiritur ille, cũ sint paulo destuti lapides, cuius sunt animantia sollicita, hinc securus excubat sicco, tum quod lapidis frigore, excitetur a somno, duritie & siccitate cubilis, exterius enim frigus irritat expergefacit, quo colligimur dum somnum cõciliare nobis volumus, vt calescamus & contegimus nos panis cooperimentis calorem moderatum inducẽtibus extra, vt ergo excitetur è somno & vigilanter dormiat, non alta consopitus & graui cataphora in lapide locat cubile suum. Christicolæ vt efficiunt lepusculi inualidi in petra Petra autẽ erat Christus, imo inforaminibus petræ inhabitent. Cãtic. 2. c. vt sint Columbæ fele & bile & passionibus immunes, Irascibilis quæ in consortium concupiscibilis non trahatur petra refrigeratis affectibus & extinctis. Lepusculi ergo aurium longissimarũ, Christi asecla auditus acerrimi fidei, inpetra collocent cubile, vt non veterno aut lethargo graues, sic agiles imo vt somnũ excutiant facile, rerum apparentium Idola & somnia præcaueát, & aufugiant, ne eisdem somno cõsopiti capiãtur sapientior est ergo lepusculus sapientioribus doctorum magister. Locusta non habet regẽ & egreditur vniuersa per turmas suas. Gregalis est locusta nõ ciuilis eo a formica dissidet, quod hæc inbonum cõmune opus moliatur laborq; communis cuiusuis sit, non sibi tantum cõsulit priuato vè bono non vt petrus, qui cum adhuc expolitus nõ esset perfectusq; omnino, vsque dum Christo petra factus, est petra. Christum immitatus, altissimi ædificij Ecclesiæ basis & caput gloriam Christi cum vidisset in Tabor, vbi negotia omnium cum exerceret redemptionisque totius causa cum ageretur, & ad hoc consiliatij omnes, Elias Moses, Petrus, Iacobus, & Iohannes simul cum præside Christo conuenissent communia vt tractarentur negotia salutis mortalium Matthęi. 17. c. dictum erat 16. Oportere eum Ierosolimam ire bellumque inire, cum morte dæmone, inter-

inferno & peccato. Cum vero vnus esset ex consiliarijs ille boni communis sibi indulgens bonum sibi consulens Christi gloriam admiratus eo, c. dixit bonum est nos hic esse, faciamus hic tria tabernacula, in monte hoc, ne ad vallē lachrymarū descendamus totius reipublicæ negotiis omissis, quinque erant & tabernacula solū parabat tria politicus prouidus, aliter ac formica minima quæ negotiis communibus consulit & præuidet reipublicæ sui oblita quo est sapiētior sapiētibus, quæ & fecit Petrus perfectus, iā vir fact⁹ in virtutis progressu gladio morti qui se se obtulit, vt Christum defenderet tuereturque caputque vt obseruaret & ducem in cōmu ne bonum; at hæc Dei erant illa, Petri. Locusta grex est sine rege nam etiam si formicæ regem non habeant nec extra in laboribus, nec suis domicilijs contentæ dum viuunt, cum habeant apes, dū tā belliū gerūt aut per loca inuia iter facere tenētur fruges vt cōgerant, seniores exploratores immitunt prius, creatos numero plebis & populi, quos postea popul⁹ sequitur omnis in formicinis legionib⁹ est videre sequūtur enim ōnes præcedētē vsq; ad primā quā vniuersę insequūtur ordine, postquā vero in cauernas rediere cessat prima,⁹ ductusq; populi Ælianus li. c. 41. sic Cum ad pabulādū proficiscūtur natu maiores omnes alias cōducūt duces aliarūnō veros, imo ductores, quib⁹ & vnū opus & eadē actio est præterquā duct⁹ in locū destinatū, quæ vt ad segetes se peruenīūt & pabula, iuniores sub spicula adstāt duces ascēdunt spicas inferioribus dissiciunt, reliquæ aristas amouent, grana excutiunt & euaginant reclusa quæ explicant li. 2. c. 25. sic. Aliæ ad legenda grana eunt, alię onus portantes redeunt, ac summo cum honore, & modestia, aliæ aliis de via decedunt, laborum & periculorum cōstituūt seniores formicas formicæ exploratores, quæ ipsis præsint & aducant in meliora pabula, non duces, quorum imperio subdantur, communes imo in labore, non immitatione duces aut regimine, sed ductui solū priores habēt, nō opere ductores, omnes imo seducūt, secus ac apes quę rege regūtur ordināturq, omnes, instruūtur puniuntur, premio afficiuntur edendi pro tēpore mella, rege imperātur opere & labore immuni & libero, formicę vero sedulę ōnes officiosę diligētes, sine rege duce & pręceptore, sui ordinis, autore naturæ ducente instinctu solum, gubernāte illas non ducte primatu & prelatia, communes in opere quæ non aliter ac grues vnam cōstituunt casu quæ ducat alias quę & prȩliatur pro aliis cōstituta semel anterior quę antecedat, quę & vigilet noctu

aliarum

aliarum ductor custodiaque vigil, non præceptor Rex dux prælatia aliarum, opere imo eodem sodalitatis euigil, semperque antecedens aliqua sic & formicæ consortio sodalitioque vinculo amicitiæ præsunt, amicitia non præminentia opere iugi, pro quibus non præliatur vt belligeratur apuum regina pro apibus veri ducis officium, in formicis secus sine duce principe & magistro aliquo, quibus non duces ducentes imo creant, non ocio quieti luxui, discriminibus imo periculis laboribus relegāt, negat enim scriptura sacra imperio subiici, citra imperium imo alicuius consueta munia exercere, cibumque in messe colligere, sine lege imposita maiorum exire e cauernis in consueta munia, debita sibi opera, prosequique consortij lege seniores expertos modestos venerabiles. locusta vero, nec duces prosequitur nec regem habet, at per turmas egreditur ordinate & distincte, nec primo loco cōstituitur aliqua omnes imo sine discrimine peruolant quas sors obtulerit, sine discrimine aliquo, aliæ insecuntur citra aliarum inuidiam, aut æmulationem, citra negociationes & solicitationes, vt respublicæ plurimæ casui & fortunæ, sortibusque imperium, & iurisdictionem committunt, ex omni populo Reges, & duces, magistratus, officia, eoque ordine gubernantur disertissime & regula, vt quilibet suum locum obtineat, nullus excedat, seruet imo ordinem debitum & constitutum semel, vt seruat locusta sine rege aut duce positionem & regulam cum aliis per turmas distincta. Prius Christus (ea est ordinis dignitas) Matthæi. 14. Ordinare iussit turmas quam alimentum illis impertiret, ordinantur prius locustæ, post ad meliora pabula accedunt. Locusta ergo sine rege naturæ instinctu se ordinat, dirigiturque diserte nimis, quo sapiētior sapientibus iudicatur, non se sibi committens & credens nō se dirigens sui vē similibus, natura imo superiori altiori sapiētia. Generationem eius quis enarrabit Isaiæ. 53. eius regis quo dirigitur & mouetur sumusque & viuimus. Paulus ad Philippenses. 1. Hinc est sapientior locusta sapientibus.

De *Myrmecoleone serpente.*
CAPVT V.

IOB. 4. hæc. Myrmecoleo periit eo quod non haberet prædam
19 & si Bibliorum interpres legat Tygris. Non deest oficiosissime formicæ

formicę prudentissimæque alioqui, mirę solertiæ & ingenij: contrarium callidissimum versutissimumq; natura Leoformica: formica leonque nomine animal seu Myrmecoleo, a Myrion gręcis Μύρμηξ latinis minutum multitudo vè & λέων, Leo, quod Leoni ore asimiletur græsibili animanti: vnde Myrmecoleo dictum est animans quod formicas, non secus ac Leonis ore, elingat, & absumat, formicæ species eiusque naturę formę & conditionis, illis multo mole superior, scarabei instar producti teretis, pręcinctæ & insectilis compagis. Congenerem deuastans familiam & formicas afines, non secus ac cabro vespas, & alia consanguinea animātia plurima alia, dum onera gestant defessas formicas circa cauernas expectat, iam iam labori finem & defatigationi imposituras, è longoque itinere, & tractu vbi requiem, solatiumque operis sibi iure pollicebantur, illis insidiatur puluere abditus, ore solum aperto & hiescenti, vt cauernam subire ratas propriumque domicilium gliscat ingerat, deceptaque animalcula, vafritie & dolo, impudicum animans cognatā progeniem vastet & deuoret: Plinius li. 30. cap. 5. Hinc eo c. Iob, dicitur Myrmecoleo periit eo quod non haberet prædam. Cum enim eo loci Eliphaz, consoletur Iob, de miseria & calamitate, aduersisque rebus, numquamq; Deū immittere, innocentibus flagella, nisi in maius emolumētum cōmodumq; maius suadeat, vltra & peccatores conterere & iniustos, pœnisque grauissimis affligere, nocua & aduersa a iustis vitare & auertere confirmet, Leones fortissimos in fugam conuertere, ne iustos ofendant leænas dentesque catulorum Leonū conterere ibidem certo renuntiet ne insontibus officiant, subdit Myrmecoleo periit eo quod non haberet prædam. Dei robore potentia summa periit, nec formicas gliscere potuit, recta insequentes Dei ductu, in puluerem & terrena non decliues aut vana sectantes: lapidem imo & petræ viam Christi, cui innixæ solido & firmo Christique robori, secure incedunt. Abditumque puluere Myrmecoleota puluere nostræ carnis abditum, quę ex puluere est, fugiunt & vitant, illum cognoscunt & illudunt granis onustæ inpetra Christo, puluerem vitantes quo abditur ilie. ad finem Martij ueniunt hæc animantia oriunturque, ante formicarum euentum æquinotij statione. Vidimus imo hos cōmuniter cinerū die emergere, cineris puluere abditos eodem tempore quo alij in formicas erumpunt, compuncti & submissi christicolæ facatos Myrmeco-

leones simulatos fictos sub puluere, sacri cineris occultos deglutientes crudeliter simplices formicas, vt videantur hominibus ieiunare exterminantes facies suas, tum & fucatas fœminas, comptas, luxuriosis vestibus ornatas vanitate & luxu, ea die, sub cineris puluere latentes, vt iis captent dolose incautos callidi Myrmecoleones vafri astuti, qui puluere inspersi, onustas pœnitentiæ pondere formicas, distrahunt & gliscunt: arcentur formicæ cinere inspersso vt hinc ea die, homines frænet Ecclesia, retrahatque a semita iniustitiæ, cinere insperso humilitatis cognitionis propriæ puluere, meminit præsentium verbo illo homo memento quia cinis est, Præterita renuntiauit; est enim homo formatus de cinere, & puluere, & in cinerem reuerteris, futura denuntiat quibus vniuersa hominis continetur forma & viuendi ratio, & non secus atque specula cinere confricamus & detergimus vt clariora certioraque euadant, maculis detersis, cineris empyreumate, & ignitione examinatis, ignis restinctione cinere suborto: sic eo vitæ humanæ inspergimus viam discursum, vt clarior, anteactæ vitæ decursus emineant viuendique modus innotescat & norma limpida & pura, igne concupiscientię & passionum extincto, hinc cinis eo primo aspergimur die: non secus ac Daniel. 14. c. templi pauimento cinere addacto manifestauit confusione & vestigiis sacerdotum idolatriam, Beel idoli, eorumque blasphemias & abominationes reserauit illosq; non minus edisse cum familia, quæ Beel affirmabant deglutisse Deum, ex vestigio cognita cineris aspersi, cinis eo die inspersus vestigia ostẽdet & incessus quales fuerint, & sint, eoq. in cinere signabũtur opera, vt sit cinis illis semel susceptus, speculum in quo consignentur acta quęuis, vestigiaque mortalium hoc ipso cinere iudicentur suscepto, eformato suis actibus formaq; viuendi. Suscipiunt enim cinerem, ac si picturæ tãbulam exponerent suorum operum, speculumque in quo elucerent illa, vt pictores cinere prius lintea illiniunt & tabulas infarciunt aqua immisto, quam deliniant colores, vt impensius reliqua se exerant manifestenturque super cinerem. formicæ ergo arceantur cinere, & frænantur eodem insperso, ne incidãt in fauces Myrmecoleonis, ne declinent à via recta, si cinis lachrymarum aquis cõtemperetur, lixibium efficacissimum emerget, quo maculæ omnes extirpabuntur, vndiq;. Iubat cinis, fructum ficulneæ infecundę & tardæ, nimis, tardos vt iubat & infructuosos cineris consideratio,

deratio, quo tam in sacris literis, quã ingentiũ historiis legimus super capite, cinere sperso, pœnitentiã notari, cuius intuitu & statum præsentiũ contẽplabatur homo, & præteritorũ recordabatur nõ minus, fallus se cinerẽ esse præsenti esse, etrasseq;, cineris incõstãtis sobolẽ futurorum finẽ, seque in puluerẽ esse redigendũ quibus & contritio pœnitentiaq; erat præsentium, satisfatio & præteritorum, futurorum prçcautio & præuisio. iis veniã vt cõsequerentur hæc in cinere euoluebantur, vt ignẽ charitatis cõseruarent & tuerentur, merito hinc cinere & silicio pœnitentia agebatur silicio enim quales fuerimus notatur, veste illa rudi & inconcinna quã ex peccato primi parentis induimus notata, cõfitẽtibus culpã & veniã petentibus cineris præsentia, quæ pœnitentia & pœna cõsequitur. Aurum custodiunt formicæ indicę, quod sit cordis affectibus vtilissimum ingestum in scobes & puluerẽ distractum, reddactũq; Chalybis more exhilarat animã lætificat, recreat, exiccat noxios humores & absumit, caput roborat, stabilit deobstruit pœnitissima quęq; corporis & viscerũ reserat omnia, Chalibe melius, mistionis nostræ glutinũ quo dẽpto exoluitur mistio, cõfirmat & integrat reponit, aurũ potabile manifestat Chymicũ, omnibus prętio habitum aurum in tãtum mortalibus quod luminis plus suscipiat metallis reliquis, ducatur facile, formetur tractetur, in vsusq; humanos redigatur, negotio facili modo in fila tractũ cælebri qua non deest miscella depurata & illustri in stamina & minutissima quæq;, luminis susceptu similius supremis corporibus, hinc enim æstimãtur gẽmæ, lapides, margaritæ, adamãtes plus & reliquis, & quę plus lucẽt, ob raras imo & grãdes virtutes, dotes, & facultates inputridũ est aurũ natura, incorruptibile quasi, sese manifestat lumine & prodit inuitũ omnino, sese abscõdet imo quod mortis, excidii ruinæ ciuitatũ regionũ, hominũ, extiterit causa incẽdij ignis ferri vt pallescat timore tãtarũ stragũ, & pertimescat cõtinuo auaros natura, sese prodeũte, & palã faciẽti lumine innato, quo simul cœli influẽtias suscipit altas & mirabiles vt luce media impertiat & distribuat aliis, suoq; lumine exerat, vt & lucida prętiosa aliaq; gestamus ingerimus in pollinem acta & prætio tãto habemus, vt hinc iacintorum margaritarum, Smaragdorum, auri pollines egliscamus aliorum & aliorum medicis auxiliis & medicaminibus paratis, hoc percitus pallescit timore, ne arceptum solicite, in carcerem auaritiæ obcludatur, vt cum lumen natura experat, luceque emineat, priuetur lumine perpetuo innato, & insito,

 hinc cum

hinc cum lumine splendeat natura, animantibus etiam expetitur quæriturque illud, cura & solicitudine nimia, quod lucida amét & prosequantur animantia: pisces hinc noctu congrægamus lumine, perdices reliquorum plurima, & si alia fugentur lumine noctu & diu, formicę ergo Indicæ nigræ, & albæ, quas docet Isidorus. 12 Ethimologiarum & Solinus in polystoria c. 27. magnitudine canum inueniri vt antea diximus. Aurum recōduntquod luceat eo q; delectentur natura, hoc imo recondunt vt hominum vitét rapinas, incendia & mortes, strages, hominum boni sollicitæ, quæ nec suficiunt adhuc, vt auri sacra fames cesset, diraq; cupido, illud mirabile in auro est præter omnia quę virtutem agēdi sunt in natura nacta, quod omnibus tunc opituletur magis & subueniat, quāto remotius est & distās magis, nouissimum naturæ efficiens & agens mirabile quod quando remittitur maioris est vsus, tetétum necessitati nulli subueniens proficuum magisquāto remotius, mirabilis auxilij virtus, eo imo venit auaritia numismata, vt cōtingāt circularia, nō figuræ alterius, vt omnes capiāt circulari forma, nu mosq; omnia in se continere vt ostentent capaces circulares, idolorum instar crediti, ęternitatis figuram diuorumq; cōtinentes circulum, iudicatos Deos mortalium cupidine quos fatentur habere tales & ęternos forma. AElianus de formica li. 1. c. 23. Sapiētior est sapientioribus AEgyptiis formica & Chaldeis, quę cum digitis numerare nesciat, infaustos dies sciuit numerare, obseruareq; & custodire: cognoscit tēpora, mutationes præsentit, vt sit signū certissimum tranquilitatis tēporum, fruges exponere soli nouit exiccentur vt humefactę prius (patet supra.) Tum et Stellio sapiētior sapientibus est eo loci de quo c sequenti. Sunt venenosæ & virulentæ formicæ natura, quibus morsus est debilior reliquis, at maius venenum, malitia, & virus, quę cor frumenti erodere tentāt, semel aggręssa caulem & stirpem, quæ cū nō possint exedere, cor aggrediuntur medullāq; frugum & cum neq; in hęc possint, triticū remittentes, aliis frugibus victitant, tumidæ, flatuosæ, turgidæ virulento humore plenæ flatuoso, quæ cognoscuntur inflatione & turgentia, colore rubro, rubricanti ve corporis crassitie immoderata dictæ Μυρμῆκες græcis, formicones Latinis. Aggræssus est Christi diuinitatem, dæmon, infernus, cor Christi, grannum frumenti, Christum, sic ipse compellat se, Iohannis 12. c. iis. Amen dico vobis nisi granum frumenti cadens in terram mortū fuerit, ipsum solum manet, si auté mortuū fuerit, multum

fructum

fructum affert;spicam enim corporis mistici produxit,mortuum granum Christus,omnes resurgimus cum illo, in quo sic oportuit Christum pati & mori. alias solus perstitisset, quo ibidem dicitur:hoc autem dixit significãs qua morte esset moriturus. Morte scilicet,qua in alto virgę crucis, spicam afferret fructus omnium. Cor huius grani impetentia cum morsibus lacerare non possent,medullamque diuinitatis,tunicam & tegumentum dilacerarunt corticem erosserunt,corpus humanitatem, caule intacto potentiæ & miraculorum,quo germinabat & in cœlum ibat, quibus relictis,impotentiam propriam fassa,non frumentum,frugum imo aliarum semina expetiere,quibus alerentur, non spicæ Christi grana,non iustos,non triticum,hordeum imo irrationales bestias brutosque homines. Adfuit granum hoc in præsepio expositum mortalibus Christusque ipse triticum,vt eo inuitarẽtur allicerenturque homines,cum mores bestiarum tunc gererẽt tales enim erant ante Christi aduentum,& ad præsepium cum cõfluerent bestiarum instar,presepiaque solicitarent concupiscientiæ propriæ,ibi legibus & institutis granum salutis,cibumque salubre,panem Angelorum vt inuenirent,visceribus Virginis Deiparæ depuratum,subactum spiritu Deo,fęcundo Patris intellectu excussum,coctum charitate spiritus igne. Cum ergo granum hoc exedere nequiuissent,rodere lacerare ve caulem eius,abditũ adhuc in cauernis mortis & inferni contentum,polullauit propria virtute,ascenditq; in cœlum ille qui descendit ad inferos in triduo,in terræ cauernis & mortis regione obtentus, in inferno & sepulchro,erexit se. Hoc tanto alimento destitutis ijs venenosis formicis,quæ proprio veneno dentes sic inficiunt proprios & lacerant vt decidant fluantq;,virulagine summa corrupti consistentes iis minus obcruoris malitiam,granum vt comminuere nõpossint conterere ve,vt panem conformare eo attrito tritico Christo pasionis tormentis non valeant,quod possunt reliquæ pusillę & minores,hocq; possunt terere granum & atterere, attritus est propter scelera nostra Isaię.53. contritione ergo attritum granum hoc lachrymis eformemus vt in nos, panis supersubstãtialis veniat Angelorum. Formicaleon aut Myrmecoleo de quo Iob.c.4. fit mẽtio,vt exponunt septuaginta,& si Hieronymus Tygridem legat,aptisimum est Hypocrisis Hieroliphicum, qui se puluere abdit pęnitentiæ fictæ,vt gliscat simplices formicas, one

ra gestantes debitumque alimentum lingua facili exporrecta ver
satili, oreque volubili hianti, domicilium proprium dum subire
machinantur quietemque sibi accersire, dolo simulata lingua de
cipiuntur ore vastanti, mors vt sequatur excidiumque, hoc vero
quando non via recta itant formicis accidunt, si a petra recedant
Christo, viaque trita & expedita, cum per lapides iter faciant cō-
tinuo, vel longe a puluere saltim, cum illo vt diximus sumergan-
tur, quo minus possint inniti motui, inconstanti puluere in quo
occulitur Myrmecoleon, eæ enim sic quæ cedunt sine periculo
iter perficiunt, reliquæ etiā si propriis officiis occupentur & de-
bitis, in os incidunt Myrmecoleonis, quod non sequantur maio
res & ductores, discedant imo & declinēt a via, se ipsos prosequē
tes, non ducentes non rectores, est ea obediētię vis, vt qui ab hac
discedunt etiam si gestent onera religionis regulasque, si ductui
maiorum non acquiescant, & vt ordinantur ab illis non cedant,
adhuc granum asportantes, vbi requiem præmiumque sibi polli-
cebantur, in dæmonis os incidant Formicoleonisq; fauces, quæ
proprii domicilii figuram simulate representabāt & formam, ca
uernamque propriam ore dehiscenti & aperto voraci.

De *Stellione.*

CAPVT VI.

Euitici. c. 11. hæc Mygale, & Chamæleon, & Stellio &
lacerta, & Talpa, omnia hæc immunda sunt. Prouerbio-
21 rum vero .30. citato hæc. Stellio manibus nititur, & mo
ratur in ædibus Regis. vbi postquam tria minima sapiē-
tissima numerauerat spiritus Deus quartum nectit, & post For-
micam Lepusculum & Locustam, enumerat Stellionem: qui cum
sit reptilis natura locisque adductis cum formica enumeretur,
merito post ipsam ordine venit. Stellio latinis, quod maculis stel
lis persimilibus, tergora euariet versicoloribus vocitatur, græcis
γαλεώτης, galeotes: vulgo, Tarantula: hic rore vescitur, & ara-
neis animantibus cutem quotannis exuit, deuorat exutam, inui-
dens homini, comitialis morbi remedium generosum & pergran
de præsentiens, cuius morsus non raro hominē interemit. Abiit-
que ideo nomen Stellionis in maledictū, quod tanto priuet mor
tales.

tales dono, in eos qui liuore & odio proficua aliis sibi inutilia retinent auari stelliones dicti ideo iactatum, dicitur vero, a γαλίω galeo, idest lasciuio quod sit salacissimum animans, ex Græco Ωτα ota, seu auris quod accerrimi auditus sit, quasi lasciuiēs auditus, auris ve lasciua, hij non differunt abiis quæ vulgus Hispano idiomate, Salamanquesas vocitat, & si nostri sint veneno remissiores, aliarum regionum Stellionibus. Sunt græcis alii dicti ἀσκαλαβῶτες Ascalabotes & Ascalabus ἀσκαλαβοὺς Stelliones transmarini Plinii: videre est li.30.c.18. forma diuersi satis a Stellionibus dictis, figuram enim phalangiorum Aranei retinent, variegati stellis, puncturisque aliquibus, quos vocant Itali frequentius Tarantulas veneni atrocissimi ab ἀσκαλος ascalos græcis circulus latinis, & λοβος lobos, idest infirma auricula, quasi circulus infirmæ auriculæ quod circulo agatur dum audire tentat, contra ac reliqua serpentia, quæ caput erigunt, vt melius sonos suscipiāt factos vocesque editas: e tū quod auditorii meatus sint illis omnino circulares, ideo ascalobos grecis appellari consuebere: tum κολοτες Colotes, detruncatus nobis, quod formæ sint quasi decurtatæ, non ad proportionem porrectæ, primo corpore ampli protensi, secundo breues & discissi natura lentiginiosi, stridorisque acerbi, in cauernulis dehiscentis terræ æstibus inhabitans, olim Italiæ incognitus, nuncqui in Apulia frequens visitur Scorpionibus adeo contrarius vt ab eis visus pauorē & obstuporem concipiant, Plinius lib.30.c.18. Aristoteles.8.de historia animalium.c.16.vbi de quadrupedibus animātibus sermonem iniit sic de Stellione scripsit. Vere & autumno, quando ingrediuntur cauernas & egrediuntur, animantia mollis cutis senectam exuūt vt patet exemplo Stellionis, lacerti & viperæ, quæ primo ab oculis nudantur, vt videantur obcœcari eo tempore huius rei ignaris, oculosque deponere hæc animantia; imo a capite cū exui incipiant, spatio vnius diei & noctis integre nudantur & capit. 15. sic. Stellio mensibus quatuor frigidissimis latet, nec per id tempus alimento vtitur libro.4.c.6. Fœminæ in genere Stellionum maiores fortioresque sunt maribus, in pedestribus enim sanguineis viuiparis mares fortiores maiores longioris vitæ, at in pedestribus sanguineis ouiparis, aut vermiparis, idest quæ vermē pariūt, aut in nō pedestribus sed apedibus, ouiparis aut vermiparis

fęminę & fęmellę maribus maiores, solũ enim mulorũ genus in pedestrib⁹ saguineis viuiparis, maius est fęmellarũ maioresq; multo mulæ fœminæ maribus. Stellio ergo sanguineus est, pedestris, ouiparus oua excubat figura colere substantia talia pedestris quadrupes. 6. de historia c. 1. magnam stellionis & aranei pugnam narrat Aristoteles, inimicitiamque maximam & antipathiam iis adesse promulgat: stelliones tum & araneas vorare duello facto recenset, & victores euadere. Plinius li. 11. c. 26. Chamæleonum Steliones quodammodo naturam habent, rore tantum viuentes & araneis, Cicadę instar, illis vita similis, cantus & stridor, perpetuo strident dentibus acerbeque intonant, qualiter Cicadis inest concẽtus, sunt cantu illorum æmulatrices, victus vero instituto Chamæleonum, hos Stelliones vocari diximus, quod tergore stellis variegata retineant. Verrius apud festum, quod virus stillent ore frequenter stelliones dici sustinet li. 11. c. 25. Plinius inimicitiam repugnantiam maximam adesse scorpionibus & stellionibus edocuit. Scorpiones oleo frixi ictibus stellionum sunt maximo remedio, & contra stelliones scorpionibus; & cum scorpiones solum animantia iciant sanguinea (.c. de scorpione infra,) stelliones qui lacertis assimilantur non petunt, quod paucissimi sanguinis sint torporem imo & pauorem eis incutiunt & inferunt grandem, vocatur etiam lacertula stellio, quod lacertæ sit omnino similis, præterquam magnitudine veneno & caudę amplitudine quæ stellionibus insunt, stellisque cutem euariantibus: adsunt & nobis, cũ cauda oblonga sine viru & stellis vulgares lacertulæ, tantum magnitudine variantes a lacertis, picturaque macularum, coloris veneti & cinericij, lacertis varia nimis coloribus variegata, caudaque longitudinis productæ nimis lacertulis iis quæ inest, lagartijas vulgo, dentibus vltra non pectinis modo nec cauis vt lacertis adstant, quorum recipiuntur quidam in quosdã, solidos imo omnes coniunctos serratos exertos. Stellionem vocauit Diascorides li. 2. c. c. 58. sæpam chalcidicam: serpentes quosdam nos esse hoc nomine insignitos monstrauimus supra seps, quod exedat morsu & veneno carnes putrefaciat σεπως seps, græcis putrefacere est: Chalcidica quod lineis coloris Chalcitis æris scilicet lucentis cupri, eluceant tergora, est Chalcitis lapis ex quo æs trahitur igne. vocatur stellio Hispanis Salamanquesa: latine enim salamandra alia est, speciesq; lacerti c. de lacerto infra, quę est apud

AEtium

AEtium seps Chalcidica, serpens sine pedibus quam serpentē cōstituimus antea diuersam a sepe chalcidica Diascoridis, hęc enim pedestris est. Stellio est Salamanquesa Hispanis Italis & Hispanis tarantula, & si tarantula venenosa nimis naturæ & fœtidæ, putrefacientis exedentisq;, Italiæ communior aranea sit, phalangij aranei species: morsus venenosus plus minus vè, vt venenosa omnia & deleteria pro regione & aliis, chlimate cœli statu tēpore alimēto vt euariāt. Plinius li. 30. c. 6. de stellione lacertulo hæc. Stellio transmarinus, capite ablato & intestinis, decoctus in vino cū papaueris nigri denarij pondere dimidio eo succo, bibitur ad lūborum dolores hosq; eosdem vesci amputatis capite & cauda, exenteratisq; visceribus & spinis, ossiculisq; contra epilepsiam, decoctis oleo & sale cum anetho more anguium, nostri vero tātæ sunt malitiæ, vt casu cibis permisti integros populos vastauerint circa Cōplutum Hispaniæ contigit, casu quodā in ollā delapso, vbi cōmunis parabatur cibus, in sponsalibus cuiusdā viri nobilis, loco Villamalea populum integrū depopulari. Antiquitus Italis incognitus Stellio venenosus morsu, aliquibusq; regionibus, vt Arist. refert. 9. de historia c. 29. & si notissimus aliis apuliæ & præcipue Neapoli, qui etsi stellionem tarantulam vocent lacertæ per similē non minus tarantulam cōpellant araneum phalangij speciē infra c. de araneo. in Sicilia innocuus est stellio lacerta cōmunis noster locisq; aliis. Indicis lacertulis stellionibusq; trāsmarinis vtimur, & si alijs phalangio similib', nulibi possimus vti, nec indicis tamē nec aliis lentiginosis & acerbi stridoris: vescimur impunè paratis modo dicto aliis aneto oleo & sale incoctis vt de viperis dictum est, si in vinum inciderit aut sufocetur, vinum ebibitum stellione imparato prius modo dicto, faciem refert pustulis maculisq; vndiq; Plinius li. 28. c. 4. vbi hæc continentur. Scorpio tritus stellionum veneno aduersatur, fit enim & e stellionibus, malum medicamentum, nam cum immortuus est vino, faciem eorum qui biberint lentigine obducit, ob hoc in vnguento necāt eum, qui de honestare & fædare aliorum facies parant, insidiantes pellicum formæ: remedium est, oui luteum & mel ac nitrum illinita faciei: fel stellionum (nectit) tritū in aqua, mustellas cōgregare dicitur. hinc Tertulianus apprime dixit de cibis Iudæorū: qui carnē stellionis comedit & maculas execratur, prędā de aliena morte quærit. Vorat facultates alterius sanguinemq; sugit mortem obans, & exe

cratur maculas vitij & flagitij commissi, ac si dolo deceptus esset & illusus, cum nil certius quam ingesto stellione macularum eruptio inparato illo & venenato, sic quæritur miratur ac si nesciret noxas suscepti virus & fœditatem. Hinc dixere consulti stelliona ta crimina, quæ fraude & dolo variegata quasi, committuntur, fucata variis coloribus & captionibus, simulato veneno & malitia, vt stelliones comptant & recondunt, stelliferi & variegati cælestes quasi, quorum veritas est iure propria hominum, quorum criminum quando vafrities & cautella detegitur est pœna arbitraria, maculas vitij non timet, cum veniant necessario, eo manso, & præda habita morte alterius, maculavitium peccatumque contrabatur. Teophrastus in fragmento de animalium inuidia. Stelliones anguium modo senectutem exuunt eamque protinus deuorant, arripientes morbo comitiali remedium maius totius naturæ, quod est senecta stellionis. Eosdem mortiferos alit græcia, innoxios Sicilia. Idem Plinius li. 8. c. 31. AElianus li. 3. c. 16. Stellio simul atque senectutem hybernam exuit, eamvorans consumit, ob inuidiam ex qua laborat aduersus hominem, quod suam tunicã plane sciat cõtra comitiales morbos plurimum valere. Aris. idem locis adductis. Galenus. 3. de compositione per locos. Cuius & oleo frixum caput, cum vitice pari pondere, instillatis auribus præsentaneum esse remedium ad aurium sonos, tinnitus susurros sibilosque enuntiat, & de theriaca ad Pisonem c. 9. Multa sunt quæ solum inspecta vim suam ostendunt, vt stellioquem si scorpiones intueantur, immobiles & demum emortui redduntur. 3. de vsu partium c. 5. sic. Alia enim animalia quædam magis alia minus at tamen omnia sunt prona, & modo gradiuntur simillimo infantibus, qui serpunt manibus. Stelliones quidem & lacerti, & omnia animalia quæcumque sunt breuium crurum, prorsus sunt prona, contingit enim ipsorum venter terram semper, & iis amplius adhuc serpentes. Plinius li. 30. c. 8. Hydrocelicis Stelliones mire prodesse tradunt, capite pedibus intraneisq; demptis, reliquum corpus innasatum, in cibo id sæpius datur sicut ad vrinę incontinentiam li. eodem. 30. c. 15. Mirum & de Stellionis cinere est, linamento inuolutum in sinistra manu venerem stimulare, si vero transferatur ad dextram inhibere li. 29. c. 6. auulsos pilos iterum non renasci docet ouorum Stellionis liquore parte illinita. Auicenna libro. 4. fen. 6. tractatu 2. capite. 5. Caro Stellionis mortificat sensus,

ſenſus, eius qui edit veſcitur ve eadem, ſi vero in vinum decedat replet illud veneno, quo euomunt, qui ebiberint & acerrimo dolore ventriculi infeſtantur. Veneno cuius intubum aduerſari refert li. 2. tract. 2. c. 150. AEtius idem lib. 1. ſermone. 3. Paulus li. 5. c. 10. Vbi ſeſamum tritum, cataplaſmatis modo morſui applicitum, ſumme laudat, quod & manſum extollit, contra triſtitiam quam morſu infert, quo Hiſpanis dicitur ſeſamum, vulgo alegria eſt frigidus & humidus natura ſtellio frigidus. 4. gradu. 3. humidus, frigore nimio pilos renaſci prohibet, (ſupra) torporem inducit immobilitatem, ſenſum aufert, non ſecus ac narcotica ſtupefacientia quæ dicta medicamina græcis, frigida. 4. gradu. Vocat hunc Nicander in theriacis (vt diximus) Aſcalobos & Aſcalobum iis. Sunt vbi (pertenuis quanquam ſit) vulnera ſæua. Aſcalabi, quōdam referunt quem myſta crearit. Ex puero alma Ceres, poſtquā mutaſſet Abbantem. Callicorum ad puteum, Cælei per compita quando. Ipſa vetuſta deam Metanira excepit amicè. fabula hęc originem Stellionis amplificat. Fertur Cererē mæſtam curas vt ſolueret Cęleum puerum, filium cum educaſſet, educatumque adoptaſſet, hunc cum vellet immortalem efficere per vices in ignem, & aquam conieciſſe, vt vtriſque aſuetus diſolueretur nullo, ſic Plato in thimeo oſſa facta fuiſſe igne & aqua inſolubilia a naturę rectore tenet, hic furtim ſublatus antequam opus abſolueretur, immortalitatem aſequi non potuit peritiſsimus tamen in ſatione frugum euaſsit, qui tanti beneficij memoris, Cæteri quotidie gratias referebat in locis maxime hoſpitalitati cōmodis quæ cōpita dicebātur iuxta puteum Callichorum. vbi recepta hoſpitio Cæres a Metanira Cælei clientula, cuius erat filius Abates, irriſa illa dehoneſtataq; dicteriis quæ in deā proiecit temere puer interim quod ſacra cælebrabat, indignata Dea, ſuper eū quod ex cratere ſupererat effudit libamen, vt vndiq; maculis inſpergeretur, ſtellarū ſtemmatibus cōtra Deos ſtellarū rectores, vt peccaſſe cognoſceretur, maculis refertus tergoribus præcipue, q̄ ea parte tergiuerteretur Deā efugiēs, vt hinc in Stellionē abierit dicax iuuenis, male hoſpitiū tātę Deæ ferēs, idē refert Ouidius in Metamorphoſi. Cōbibit os illi maculas, aptūq; colori. Nomē habet variis ſtellatus corpore guttis. In quæ breuem formā, ne ſit vis magna nocendi. Contrahitur paruaque minor menſa lacerta eſt. refert Megaſtenes li. 7. c. 10. Chiytarchus li. 10. c. 70. Agatarchides li. 9. c. 17. Diodo. li. 1 24

c. 9. Stel

c.9. Stellionem Hieroglyphicum temperantiæ extitisse antiquis. AEgyptiorum literis, sacrisque eorum monimentis, quod in fenestrarum rimulis in præsepibusque, & ædium fisuris sine cibo transigat multo tempore, imo occultus in præsepio & secretus, asinum speret pabulum sumere dum tentat, cum quo summã habet inimicitiam, cuius subit nares impeditq;, vt ne comedat nec respiret, cibos imo fugiat & exhorreat, quem in circulum agittat & mouere facit in gyrum, vsque dum concidit vertigine asellus, vt cum a cibo arceat famelicum & vorax animans, ipseque Stellio impransus & ieienus, tantopere inediam ferat minime gulæ deditus, merito AEgyptijs temperantiam significaret.

De Stellionis immunditia reptuque deformi sensu historico.

CAPVT VII.

EST illa Stellionis conditio & natura, vt salem veneno inficere tentet super naturę reliqua, viru plenus dũ veneni onus deponere tentat grauatus & anxius, quẽ cum degustat eructat cruorem illico super illo, eoq;
25 pristinę saluti reuocatur salis infectione: hinc alliorum crinibus, sales arcemus, tanti veneni gnari & conscij, allia enim maxime vitant & fugiunt odore graui, & quod præter modum furiant eorundem olfactu, halitibus spirantibus tractis igneis, calore nimio veneno æstuanti præcordiis perustis: est sal ille venenatus omnino deleterius lætalis, cum tamen sal sit, est omnino perniciosus vbi eructabit Stellio. Stridet hoc animans dentibus, Cicadæ, stelliones vespertiliones, que strident, accerbe nimis, quibus molestissimum inferunt nobis sensum ingratum & quasi acerua accida, si degustaremus, sic dentibus officiũt sono illo facto & stridore. Planissimo est capite stellio, vltra modum plano, manibus innititur motu, & cum sit quadrupes, contra ac animantia omnia quadrupeda non posterioribus instat, anterioribus imo insistit, vt reliqua moueat, ex ea enim parte salit contrahitur, eius innixu ducit reliqua trahitq; secũ: prius enim manus mouet, quibus sistit incessui, iis cedit prius, ingreditur iis, ducat vt reliqua. Manus

imo

imo quæ quinque digitorum sunt, rationalium instar & simiæ, peruersas obtinet retrouersasque, vt motus dum manus exerit speretur, si manus solum contempleris retrouersus, non anteuersus iturum, vt in quod non speratur motus, in illud eat: firmatur manibus versis motu, hoc animans, contra hac reliqua, vt est videre incessu, pedes imo quasi immobiles reptant & ducuntur fere immobiles superflui abradentes terram trahuntur, vt quasi non moueantur, iis tamen retinet & apræhendit tenaciter, iis firmiter tenet arripit surripitque, manibus secura pollicentibus compressui ineptis & captui, è quibus noxæ nil expectatur; pedes imo fallaces, qui motui inseruire tenebantur vice manuum succedūt rapinam exercent, vt manus sint illi pedes quibus innititur motu, & pedes manus quibus arripit prædam. Et cum sit talis naturæ peruersæ & infamis callidæ & subdolæ, cum gradiatur manibus fraudolenter & captiose, cum iniuria & rapina proximi, motus prępostèri & vitiosi, inædibus regis moratur. Vbi adest iustitia iusque dicitur, moderatio reipublicæ & regimen lex ius institutio regio iure debita, in domo regis viuit: cum incedat manibus, astutia & dolo, fraude & malitia veneno plenus, vt viuūt morantur que in ædibus prætorum & regum corrupti iudices & praui, qui manibus gradiuntur, obscœnis immundis peruersis, ostentantes iustitiam, bonique communis curam & tutellam, pedibus tamen corruptis ministris, rapinā dolos furta exercent, in domibus regis adhuc, vbi iustitia æquitas, sedē sibi astruxere, hic stelliones habitāt, manibus incedētes arripiētes pedibꝰ ministris, hic morantur, hic salem, sapientiamque veneno inficiunt leges iura, hic fraudes rapinæ: hinc dixit Spiritus Deus eo loci, Stellio manibus nititur, & moratur inædibus Regis, veneno sapientiam infectat & salem, domus eius in qua inhabitat, vt inficiunt plurimi qui manibus, ordineque prępostero, brachiis imo fauore negotiis motu peruerso Stellionis, in domos regum irrepsere operibus & manibus vitiosis velocibus ad effundendum sanguinē proximi, Consiliari & ministri, salem regumque sapiētiam iustitiam inficientes veneno & malitia, sibi innitentes non reipublicæ bono, aut ęquitati. Ad literam, Stellio minimus mole, reptans manibus, motus imbecilli & debilis tardi deformis magnificas superbas, altasque Regum ædes & mœnia subit, excelsas arbores tectaque sublimia, altiora petit, humili natus stirpe terræque visceribus. Or-

bus. Ortus imo Stellio profundioribus locis obscurioribus ignobilioribus, altiora inuisit clariora, nobiliora addit industria, & prudentia, in ædibus Regis moratur, minimus hic & paruulus, magnates vero & sæculi heroes superbi & elati animo, humilia ignobilia obscœna incolunt loca tetra & obscura, nō Regis ędes vt quæ saltim de mensa illius decidunt micas suscipiāt, vt faciūt Stelliones, non in domo Dei viuunt magnates superbi tumidi, paruuli imo minimi reptiles, hominum iuditio obscuri, motusq; præposteri Stelliones minimi cęlestes nobiles illustres, conuiuæ Dei suis expensis alti & nutriti, mensæque eius micis educati, iustitiæ & æquitatis, quę de mensa Dei impertiuntur nobis, de Verbo Christo in qua saturatur mensa Pater, & sibi bene complacuit in filio dilecto spiritu, Matthæi. 17. cap. Prouerbiorum. 1. capite. Parabolæ Salomonis filij Dauid Regis Israel, ad sciendam sapiētiam & disciplinam, ad intelligenda verba prudentię, & suscipiendam eruditionem, iustitiam, & iudicium, & æquitatem, vt detur paruulis astutia, Habitabunt ergo in domo Dauid Stelliones ij paruuli & si reptent humiles, si ex Deo ediscant, micisque eius alantur, facti paruuli reptantes, si efficiamini sicut paruulus iste, intrabitis in regnum cęlorum, & in ædibus regis commorabimini Stelliferi vagique Stelliones cęlestęs eo loci dicitur, Psalmo 83. Beati qui habitant in domo tua, in sæculum sæculi laudabunt te. dicitur Psalmo. 35. Inebriabuntur, vt extra se sint, & inte viuāt quoniam apud te est fons vitę, Psal. 114. Custodiens paruulos Dominus humiliatus sum & liberauit me. Quo dixit nisi efficiamini sicut paruulus iste, idest humiles Matthæi, 18. Cum ergo hæç sit Dei conditio paruulos tueri, & humiles, humiliatus sum, inquit, propheta regius, & liberauit me. Factus Stellio paruulus domum Regis habitaui, ideo insignitus est Stellio veste cœlesti, stellis variegata, quam non videt, videre ve potest nisi caput retro conuertat posteriora versus, relictis ijs versus quæ mouebatur desistens a motu præsentium posteriora sperans, vertit enim caput retro, illudque proijcit, ad posteriora facile, more prudentissimorum serpentium, vt capite. 2. 1. lib. monstrauimus, si enim desistat abiis quibus trahebatur, posterioraque contēpletur mortē, auersus ab ijs omnibus quæ ipsum alliciebant adse, cœlum videbit stellarū in ædibusque Regis morabitur, ijs ergo instruimur quatuor minimis terræ sapiētioribus sapiētibus. Locus alter Leuit. c. 11. Vbi

Stellio.

Stellionem vocat immundum, semper mihi visus est difficilis eo quod quæ sint mũda quæ immunda, in natura sit difficile inuenire, vt literalis scripturæ sensus elidatur, spiritualis imo allegoricus, tropologicus, & anagogicus, quæ enim munda sint, quæ immunda, & an sint immunda natura & secundũ essentiã propriã, an solum figuratiue & morali sensu immunda dicãtur: immundũ 27
enim, & succidũ illud diximus supra, quod succo abundat viscido & tenaci excrementitio, pręcipue si putrido & fœtido, a succo enim succidũ vocatur, hinc aquæ & si humidissimæ aerq; nõ sunt succida, pura imo quod nõ solũ, non hæreãt, labascant imo & quæ impinguntur abluant & secum ferãt, aer vero exiccet absumatque exhalationes motu ad extra concitato, diuaporatione excitata effluui humidi exhalantis, ventus siccus natura itidem, quo manibus exhorrescimus talia pertingere succosa putrida viscida & hærentia, ne hæreant ijs quibus os attigimus, ne interna nostra contingant & conspurcent, hinc talia succida, minus iudicamus perusta in pollinemque redacta, quod absumpto humore afigantur minus, & quod sicca putrida nõ sint, humore exoluto, quo assumpto putrere desiere & vsta incineresq; redacta supersintiam puluis & pollen, cum sit putredo docuit Aristoteles 4. meteororũ. c. 2. corruptio caloris natiui, in humido facta: qui quanto plus exoluitur minus res putrent, hinc aloe siccissima aromatibus calce paramus cadauera, vt putredinis sint immunia, & carnes sale reseruamus sicco salis siccitate vt asseruentur, dicuntur immunda succosa primo, quibus si fętor adsit propria missella aut graueolentia succidiora vocamus, fętor enim omnis putredinis effectus & signum est, at non solius aliquibus enim statu naturali fętere inest sine putrore, aut si soli accidat, graueolentia plurimis se se ipsis ante corruptionem adest, si vltra putredo omnino immunda, quæ & fętent proprie, & si plurima putreant quæ succida nõ sunt natura, vt vinũ metalla lapides & sicca alia vel quæ in formã aquę degenerãt, vt vinũ putre acetũ est, & si lac immundũ sit putridũ, tãta intẽsione facta putredinis, vinũ putrescit, dum est vere acetum, tum liquores alii, dũ degenerãt in mucores viscidos vocamus immundos, multa vero immũda quæ nõ sunt sibi formali spurcitia talia, aliis effectiue sunt succida tetra & obscęna, quę vel succo mucoso possunt polluere, vel causare similes succos spurcos & viscidos, quo est magis, minusque in hoc genere

genere immunditiæ, secundum quod has subeunt leges plus minus vè illa de corporea impuritate sermonem texentes. Spiritalis enim, metaphora ad hanc dicitur; sunt plurima succida vt causa immunditiei corporeę dicta, quædam se ipsis spurca inse talia forma inherenti, nec suficit corpora affectent morbis nec quod inferant adhuc mortem vt inferunt multa vt sint succida talia, nisi afficiant eo modo vt succos causent vitiosos & crassos viscosos, vel putrescere alios animantis cōgeneres faciant eo ritu, vel se ipsis inquinent contactu inhesione, hęc ve efficere possint, vt spurca dicantur: hinc sunt immunda hominibus animātibusque omnibus, propria excrementa, nullū est enim quod excrementa propria vere talia suscipiat iterum expulsa semel, cum nō possint subire rationem alimenti, eidem animanti excreuit ideo quod inepta coctioni vera excrementa, & si cruda reiecta suscipiāt quædā copia grauata recipiantque iterū non excrementa tamen substantiæ alimēti de Dracone diximus. Sunt vero immunda excremēta animantibus plantis & reliquis, quod putrescant retenta illico, quo fœtent omnia, iis ergo dicuntur immunda talia natura ipsa propriaq; ratione, glutinosa viscida excrementitia natura, & si aliis alia succida sint, ob auersionem nauseamq; ventriculi obdisidiū peculiare cū iisdē & innatum horrorem & si nō absolute, suntq; hæc quæ dicuntur succida iis modis variis, succida dicta in scriptura sacra, quæ rebus ipsis naturæ significat mores, vt fuere impositę ad significandū, nā etiā si AEgyptii & alii rebus multa significarint figuris Iconibus aliique aliis rebus mores edocuerint, non est illud, rebus factis, impositisque ad significandū, imo acceptis vt significarent: solus autor naturæ vt solus autor vocū, res imponit, vt notent & signent alia, reliqui accipiunt. Quo in Scriptura sacra solum, sunt res impositæ ad significandum, significato vero, & vt fert petitque natura eorundem, reliqui vel ab iis accipiunt vel non res imponunt non ex se in id ordinatas ex ipsis imo impositoribus, vel non signant aliquid, vocum enim inuentor, & autor, ponit voces ad significandum, & rerum autor res, cum significatio ex intentione procedat eius qui imponit, imponat vero qui ex instituto constituit ea inesse, non temere aut casu, aut hominum conuentione & pactu, ob rerum proprietates, non impositas ex se in id significandum sed illis, hinc venenosa solum sunt succida, quæ succum habent glutinosum viscidum, vt

dum, vt reptilia terrestria, sunt enim venenosa plurima, quæ nō sunt immunda, vt cicuta napelos Arsenicum, argentum viuum, & alia, mineralia & plantæ, inter animalia Cantharides, pytiocā pi, brupestes alia, inter aquæ reptilia sunt immunda plurima, vt quibus deficiunt squamæ & pinulæ, & quæ venenum habent succosa. Stellio non manibus incedit, reptatque, has imo trahit reptādo, super manusq; graditur nō manibus, Carpis manuum, mucronibusque innititur brachiorum vt manus vehantur & trahantur reptu per terram illisque non stet, vt diximus motu: operibus enim & factis, manibusque innitendum motu est in via nostræ peregrinationis opera enim illorum sequuntur illos Apocalypsis. 14. capite, non brachiis fauorum & fautorum patrociniis, manibus inquam non brachiis, vt Stellio imo cauernam astruit orientem versus, qui antequam progrediatur extra, Solis lumine se se examinat perpolit lingit, detergit lambit, Christicola se se circunspiciat inspectet exornet ad Solis iustitię radios, ad pręcepta & consilia, vt incędat fœliciter, orientemque Christi inspectet quo regeneretur & reformetur nouo Solis ortu, renatusque felix incedat. Prouerbiorum. 30. dicitur Stelliones manibus inniti in motu: hoc vt contra posteriora distinguitur dictum intelligitur, non enim vltimis non pedibus, anterioribus imo incedit post motum, vt iis postea quietis retrahat posteriora, contra ac animantia omnia mouentur, quæ posteriora firmāt prius vt anteriora amoueant, posterioribusque motus robur & vim obtinent, at Stellio ante, vires motus & ennixus possidet, est illi robur, ad latera in mucronibus brachiorum, quo manibus nititur, manibus mucronibus qui manibus computantur simul, vocamus enim quadrupedum brachia, manus anteriora scilicet tota, non manus solum a carpo ad vngues, imo totum porrectum illud, quod ab omoplata ad vngues est, vel ab armis ad vngues vel carpos & manus simul amplectentes, dum manibus incedere hoc dicitur Prouerbiorum non distinguit manus a carpis partibus manuum, quo manibus dixit gradiri spiritus Deus illum mucronibus scilicet earum, vt illis liberis & solutis opere, in reptu arripiat prædam, & si præcipue pedibus rapiat retineatque ille, carpos cū manibus numerat Galenus. 2. de vsu partium. c. 6. Hippocrates. 2. de articulis, Aristoteles. Plinius passim alii & alii, manibus inniti motu dicetur, vt eo loci aptissimè sapiētia suma in-

cedere immundum animans, imo hoc notatur ijs quod nitatur manibus, vt c. 30. Prouerbiorum patet ille, qui non manibus distinctis confusis imo manibus, mucronibus carpis graditur non operibus manibusq; rite deceterq; factis & institutis rebus, imo quouis modo factis peruerse & auerse a lege & rationis regula fa uorum brachiis mucronibus, qui & cum brachiis & manibus vtpote in medio existentibus connumerantur varie, locis supra allatis est videre, quorũ sunt ossa octo inter radium brachij os dictum & manum spondilia & ossa, est ibi videre & alibi conuerso ad creaturas & commutabile bonum, ab honesto auerso, non ma nibus quibus concinne operamur, mucronibus imo ad agẽdum ineptis & torpidis, fędati motus & deformis causa. Sunt ergo im mundi Stelliones Lacerti Chameleontes Cocrodilli, & alia omnia quæ super manus incedunt versis ad latera manibus, vt & simia, & alia, Leuitici. 11. vt est videre. Tum Mygale musq; araneus muresq; omnes super manus gradientes, primo natura viscosa fętida putrescentis mucore plena, vt & reptilia omnia mucilagionibus abundantia, inse spurca omnia hæc natura primo, & alia potentia spurcare, cum se ipsis, tum similia generare valẽtia, tum & figura ijs fundata succida, tum quod & talia imposita sint ab autore naturæ rerum, vt exprimãt sesus ab spiritu intẽtos. Quorum occasione quæ munda quæ immunda in scriptis sacris extiterint accingor dicere.

De *mundis, immundisque animantibus Scripturæ Sacræ, sensu literali, & figurato.*

CAPVT VIII.

28 VO erãt immundorũ animantiũ genera, (Leuit. 11. est videre) immunda essus, & sacrificij immũda spurca vẽ: quædã succida iudicabãtur in alimẽtum & escam, alia in cultum: omnia enim quę erãt expiata & mũda ad sacrificium, munda erãt & ad essum animãtia. nõ contra munda ad essum & munda ad sacrificia cõputabantur: latius enim patet essus quã sacrificium: sacrificium enim Christi erat symbolum; essus vero spiritalis alimẽti rationisq; viuendi debitæ sub lege signum, lex sacrificijs, sacramẽtis, sacris, obseruãtijsque integrabatur

que

quo latius patet. Essui immunda iudicabantur omnia quæ succos obscęnos tetros putridos possunt progignere tenaces & viscidos, hæc vero vitabantur, cum vt spiritalis munditia obumbraretur, tum vt vitiosis spurcisque succis non disturbarentur mentis actiones, ex corporeis affectibus dispositionibusque subiecti: spurci & infecti, salusque vt cõsisteret (summa Dei benignitas summaque bonitas) quæ omni bono omni ex parte mortalium consulit scimus animam ex corpore inclinari varie, docuit Aristoteles de Phisiognomia. c. 1. Galenus lib. integro quod animi mores corporis temperaturam sequantur, Plato. 6. de legibus, Dialogo integro, Spiritussanctus imo Sapientiæ. 9. c. Corpus quod corrumpitur agrauat animam, & terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem. inquinatum enim corpus inquinat animum, aut inclinat, quo spurcis humoribus abundãtes succidis & obscęnis, vitiosos experimur irrationales. biliosos, feros, prodigos, agrestes, intractabiles. auaros, melancholicos. desides, molles, flegmaticos, tardos: quos vero cibis delicatioribus mundis altos sanguineosq; natura noscimus, nobiles, ingenuos, dociles, placidos, liberales, quo Aristoteles. 1. magnorum moralium. c. 6. dixit nobiles virtutibus assuescere facilius obscuris, & plebeis hominibus, conditionesque eorum qui puriori viuunt alimento nobiliores ad virtutem sectandã: alijs alijsque ex corporeo apparatu variare. Hinc vitabãtur immunda, cũ quod immunditiæ spiritalis possunt esse occasio ex affectu: sunt multi lasciui cibi luxuriosi, excãdescẽtes alii, & qui vsum rationis disturbãt impediũt imo omnino: vinolẽtia docẽt, acria salita bulbosa venerea sunt omnia, calida medicamina excãdescere faciũt, aliter in passiones subiectum permutãtia. hęc & illa, vt trãsẽãt in affectũ cordis, corq; carneum inclinẽtur saltim, hinc sunt philtra amatoria & alia plurima virtute naturę, vim habentia in affectus varios: tum & lege prohibebãtur Hebræis quod idolatræ AEgyptij, iis superstitiose vterentur e quibus consortio & communione, plurima superstitiosa susceerãt Hebræi, vt verũq; cultũ colerent Dei veri, iudicabant enim hircos oues Tauros Deos AEgyptij, hircos quod iis Dæmõ obscęnis animãtibus vteretur suis vsibus fœdis thecnnis parandis & abominationibus permittenti Deo, vt resipiscerẽt homines & saperẽt admoniti immunditia animantis, vt spurcitia excitati cauerent à Dæmone, quo ferebat, vt sufert modo Hircos subirent

Dæmonas, quos addeunt illi, quod eo lasciuissimo animanti, actus luxuriæ exerceant commodius incubi, quibus vetulas alliciant Lammias. Venerabantur oues vtilissimas vitæ mortalium. Tauros benefactores hominũ cultu terræ, & quod semiramisilla Babyloniæ quæ prima fundaméta iecit, cũ Tauro coierit, ex quo Minotaurus Labirintij custos venit ille (credidere AEgyptij); hęc ergo ipsa Deus iussit offerri sibi sacrificio, hos Deos AEgyptiorũ, vt hostiæ holocausta expiationes essent Dij métiti AEgyptiorũ, Deo vero, Deos fictitios vt iudicarét verũ Deum agnoscétes, hos que non Deos mortalia imo & vana figmenta idolaque fallacia ijs vt ab idolatria arcerétur, moresque AEgyptiorum aufugerét ex aquatilibus, terrestribus, volatilibus, quædam prohibita erant hebręis, concessa quædã, non quod essent omnia se ipsis immunda, sed homini aliis scilicet, solum enim corrupta & quę corrumpũtur, vt priuãtur perfectione deuita inse succida fiũt, at aliis ꝙ illis obscœna, & si sibi omnia limpida absoluta & perfecta bonaque existant. Nam vt inquit Paulus. 1. ad Timotheum. 4. c. Omnis creatura Dei est bona & nil reiciendum ab ea. & Augustinus li. 6. c. 7. cõtra Faustum. Si de porcõ, & agno requiratur vtrumque natura mundum est quia omnis creatura Dei bona est, at munda *sibi, aliis immunda esse quærunt, vt nõ venenosa sibi sunt aliis veneno & excidio. Terrestria animantia, aut sunt reptilia, idest serpentia, vel pedestria, si reptilia aut vere talia apedia, aut reptilia pedestria repentia* tamen ob exiguos pedes. Leuitici. 11. sic dicitur, omne quod reptat super terram abominabile erit, nec assumetur in cibum, vbi & pedestria reptilia eodé capite vitat vt Lacertos, Chameleones, Stelliones, Cocrodillos, araneos, denique reptilia pedestria, & apedia omnia prohibentur eo loci, quod venenosa sint, succo viscido plena, viscosæ humiditatis, crudæ, indigestæ, vt sunt omnia quæ reptant, quę immunda vocauit Petrus Actuum citato. 10. capite. Ideo hæc hyeme sine cibo trãsigunt, sine sensu & motu, apolexia quasi absorpta delata in profundissimum somnum, ea statione immobilia, & alta solum glutinosis succis & viscidis, insitis natura, vt bulbosa omnia cepæ & satiriones plãtæ, melopepones & alia, crasso succo natura quæ madérgerminãt viuunt circa æquinotiũ, nullo alio aliméto ab extra asportato. Galenus docuit. 2. de locis difuse satis, & quę crasis succis abundãt, fęminas histericis affectibus afflictas apoplecticosq; visci

dum

dum humorum, sine cibo transigere, longissimis interuallis. Sunt hæc ideo immunda obscœna & insalubria animantia, si vnguem habent non diuisam, imo manum diuisam in digitos plures quorum cuilibet vngula vna inest indiuisa & integra, pedestria vero non reptilia, aut habent vngulam diuisam aut secus, & aut ruminant aut non, vt lepores habent. Leones, rapaciaque animantia etiā si ruminent, non comedetis dicitur eo loci, animalia enim, quæ non diuidunt vngulam & ruminant sunt nimis crassæ substantiæ, humido viscoso plena immunda, succique viscidi & glutinosi insalubris dificilis superatu, hęrescentis naturæ obturantis, dificulter cuius excrementa è corpore discedūt, vt inquinetur animans hoc retento mucore, putrescatque constipata substantia, & degeneret in humores tetros viscosos obscœnos. Sunt enim terrestria illa, subterraneaque loca vda & non perspirata inhabitāt, crassum in eis dominatur elementum, & excedit glutinum aquæ & aeri commista terrestris substantia, vt viscoso humido & tenaci viscido & glutinoso solipeda animantia non findant vngulam glutino coalescentem, cum sibi non præparent alimētum semel & amplius vt parant sibi ruminantia & conficientia cibos, quibus nutriantur melius, preparatis amplius. Masticatio enim & contritio ciborum, vt decet facta coctionem nutritionemq; iubat, fœlicioremque causat vegetationem quibus depuratur melius alimētum superatur facilius, cedit commodius, excrementa deponuntur separanturque negotio facili cedente materia præparata & confecta: nec quæ multas fissuras habebant in digitos disecta in alimentum concessit, quod sint sicca ignea & calida, furentia biliosa absumit enim calor humorem, & siccitas sumit, quo finduntur amplius vt labra dolentis fissa videmus febre ardenti & siti hiulca epiteton dicta discisa vè, ex terrestribus omnes serpentes immundos vocat, tam apedes quam pedestres, tam duorum, quam pedum quatuor, multorum imo, multipeda quadrupeda, & vipeda dicta reptantia numero pedum. Ex gresibilibus terrestribus ad esum mundis, quæ & ruminabant & vngulam disiciebant, ad sacrificia solum assumebātur significatu vituli, hirci, oues, sunt hæc nutrimento munda nimis facilis commutationis, præcipue ea regione sicca & calida, herbis salubribus copiosa & abundans, tum & eorum copia facilis in palestina, vitulus ferox superbus, mactatione & iugulatu, superbiæ recisionem designabat. Mors hirci pa

sionum cohibitionem & frænationem, luxuriæ præcipue & gulæ, quod sit lascibum edacissimumque animans, iisque duobus animantia cuncta, rixentur & contendant, ob bonum indiuidui priuatumq; gulæ, luxuriæ, & veneri ob sobolem ob cõmune bonum & spetiem, dixit Aristoteles. 1. de partibus, c. 6. quod sint maiores eæ passiones appetitus aliis omnibus, hominibus & bestiis: hinc Hircum immolabant. Violentiæ extitit Icon Hircus & inglubiei dixit Ouidius. Rode caper vites tamen hinc cum stabis ad aras. In tua quod spargam cornua vinũ erit. Vites erodit vinaceorum amantissimus, vinum cessare solicitus, tutius enim esset corium animantis vitaque deficiente Bacco, vtres enim eius pelle detracta parantur vt illud retineant, hinc Bacco super hircũ vehitur, agnum vero mentis simplicitatẽ & innocentiam, vt edoceret, sine maculis tamen libabant sine varietate & maculis, masculos, natura perfectiores perfectius quod iure debeatur Deo, Paralipomenon, 29. c. Tria sunt omnia. Diisq; tria offerri Arist. dixit. 1. cęli. cap. 1. & quod de manu tua accepimus dedimus tibi, imo Christum tuum, quem a te accepimus in oblatione offerimus tibi, ipsoque Deo satisfecimus Deo, se sibi, vt quod accepimus reddamus, ei a quo accepimus, homoque reddat & satisfaciat Deus, Deo Christus Patri pro nobis debitum nostrum saluator qui extitit alieni. Prouerbiorum supra, fatetur enim in oblatione Deum esse a quo omnia accepimus, & cui omnia debentur, ipsumque finem offerentis esse. Reliqua vero ex terrestribus animantibus, quibus vesci poterant esui munda, sacrificiis immunda iudicabantur. Ceruus enim, qui diuidit vngulam, & ruminat, docet Aristoteles de Historia Animalium libro. 9. cap. 30. mundus erat alimento & alia, at non sacris. ex aquatilibus mũda erant quæcunque habent pinulas aliculas vè & squamas, crustrata excluduntur, Cutaneique pisces, crassum quod progignãt & viscosum alimentum, melancholicum multa, vt lampetræ, ostræ, & alia, pituitosum reliqua, putridum, odoris tetri facile putrem, cutis densitate, aut crustræ crasitie, Aliculæ non erumpunt iis densitate, nec recrementa per cutem densam difflantur, secus ac in squamiferis perflatur natura ob raram cutem, squamis fissam & patentem, vt crescant squamæ, expurgato poris animãti, & aliculæ erũpãt, hinc cutaneis, adest succus quidã pinguis, oleosus, Lãpetris, & Anguillis est videre, qui putrescit facile, veneni

quid

quid quod retinet, quæ modus generationis eorũdẽ notat, ex materia putri, limosis locis obscœnis, lũbricorũ instar cũ oriatur, vt multoties damna noxæ morbi mortes, horũ esu experiamur loci crescẽte malitia & alimẽti impuritate, quo aluntur talia. Ventriculum euertunt, succo oleoso pingui, inconstãti, ciẽtq; vomitũ multoties, nauseã, subuersionẽ, cibis vltra vescuntur putridis, limo sordibus, quib⁹ iudicatur sus immũdus ibidẽ iure, ꝙ proprio stercore circunuoluatur & volutetur ille, etiã si cibo mũdissimo nutricetur. Gallina, munda erat esui nam si excremẽtis vescatur aliorũ, nõ tamẽ propriis volutatur recrementis, nec aliorum circunuoluitur vt circunuolutatur Sus, alienis & propriis, & quod rara & porosa substãtia ventreq; facili sese absoluat ab iis immũdis quæ quandoq; ingesit, immundus ergo Sus ideo. de Ariete dubitabis an ruminet, cũ esui cõcedantur Hebræis inter quadrupeda terrestria gressibilia interq; pecora, illa quæ ruminant & vngulã diuidunt, solaq; hæc non interdicãtur Leuitici. 11. Aries vero, non videtur ouis ve ruminare: ruminant tamen, Aristoteles 9. de Historia animaliũ cap. 50. iis dixit. Ruminant quæ superiore ordine dentiũ carent, vt bobes, oues, capræ, ex feris nullũ adhuc ruminare constat, prætcrquã ea, quæ aliquando cũ hominibus exigunt, vt Ceruus, hunc enim ruminare planum est, iacent potissimum cum ruminant omnia & hibernis temporibus ruminare solent præcipue, septem fere mensibus hæc moliuntur, quæ intra tecta aluntur, gregales vero leuius, minusque temporis ruminant, quoniam foris pascuntur, defectu pastus, quæ ingessere, hieme sterili ruminant animantia multoties, vt è primo ventre in os reddat, & famen ventriculi molestam vitẽt, quo parce alta ruminãt magis famelicaq; secus liberaliter educata, aut pastu libero enutrita, nõ domi vbi illiberaliter, cum nouos cibos ingurgitent, imo tuti satisfaciant quæ indigentia, accepta semel non reasumunt iterum: sunt etiam ex vtrinque dentatis quædam ruminantia, vt mures pontici dicti, cuniculi nostris & lepores, pisces que multi. Hæc Aristoteles quibus arietes ruminare docet, & si aliis leuius. 2. de Historia. c. 17. ea imo ruminant animantia quę duos ventres obtinent, vt arieti insunt ventres duo, & capacitates quatuor, gula, venter omasus græcis, ventriculus, intestina, cũ vero lepores, & cuniculi ruminent, & vngulam non diuidant, dicitur Leuitici. 11. cap. Lepus non comedetis, quia vngulam non

diuidit. Lepus cuniculus eo loci interdicitur, quod non diuidat vngulam, neque enim diuidit vngulam; digitos imo diuidit, ea enim vngulas diuidere dicũtur, quę sic habent vngulas repartitas, vt si coniungantur, vngula vna supersit fissa tamen, reliqua vero vngues discretos habent, digitis vè diuisos, vnguis non solũ est illis concissa, imo & digiti, non diuidunt vngulam talia, imo in varios vngues discriminantur, vt brachia in diuersos digitos abeunt, illis & in vngues tantos ac sunt digiti, non ergo vngulam diuiduut, nec vna integratur quasi, vt in aliis ex duabus medietatibus coalescens, sed variæ multæ integra quælibet disentiens ab alia, vt non diuidant vngulam sed vngulis abundent illa, neque enim erat oppositio inter vtrunque testamentum, vt est inter digitos diuisos repugnantes in præda & rapina contrapositos positione dum arripiunt, eorum quę digitos findunt, sed subordinatio & distinctio, nec veni soluere legem, sed adimplere, vngues enim, armaq; nostræ fidei distinguntur, non opponuntur, nec pugnantia inuoluunt eadem imo, lux nec opponitur repugnat ve lumini, fides ve rationi sed ab illa distinguitur & perficitur. De volatilibus vero immunda sunt, ea quę vescuntur immundis & reptilibus, vt ea quæ vngues aduncos obtinent Aquila, gryphes & alia, quorum suo loco dicemus Deo dante in particulari hic genere, tum volucre omne, quod graditur super quatuor pedes, & non habet retro longiora crura quibus saliat super terram, immundum est, reliqua munda, locusta munda est & reliqua volatilia quadrupeda, crurum retro longiorum, quibus saliunt, nã hæc sunt ventris solutioris & facilis, quo excrementa vitiososque succos deponunt, vt munda supersint, talia enim docuit Aristoteles 9. de historia. c. vltimo munda esse iis. Sunt item aluii fluentioris ea, quibus longiora sunt crura, & propensiora ad vomitum, quibus latius pectus est, idque tum in quadrupedum genere, tũ auiũ tum etiam in hominibus ita esse patet, reliqua enim de quibus suis in locis dicetur excrementis sunt plena & immunda, ventre difficili nutrimento vitioso. in sacrificiis non assumebatur piscis aliquis, quod illico ac ex aqua extrahuntur emoriantur, quo immolari concinne non poterant, non expectantes cœremonias sacras obitu & morte quæ præcedebant immolationem; tũ quod non facilis esset eorum copia ad sacras expiationes, nec iidẽ semper capiantur, vltra quod piscium generi monstra magis contin-

gaat,

gant, vt docet Aristoteles locis allatis, tum quod vitiosi & molles medio afluentiæ voluptatis humidi & vagi viuant. ex volatilibus vero Turtures, Columbæ, passeres, sacrificio offerebantur. Turtures vero non pulli earum, quod sint salubriores maioresnatu, humido viscoso absumpto ætate grandioresq;, significatu vero quod maiores turtures rauco sono cogitabundæ semel amisso compari amantissimo viuant, vt mortales tenentur facere homine interiori deficienti dilectissimo rationis compari amisso, tum quod interim dum sperat coniugem fęmella ingemiscat & raucet, alimento abstineat vsq; dum veniat ille, nō secus patres Christū sperabant lege veteri proclamātes raucis vocibus vsq; dū clara vox Iohannis venit & cum illa verbum iam fabile nobis, secus pulli qui adhuc ætate compares non suscepere turturum, eisdem locis Aristoteles. Plinius, Galenus alii, de quibus latius suis libris & capitibus dāte Deo. Pulli vero columbarum offerebantur nō columbæ, quod cum sit columba sicca temperamento, & adstringens vētréq, sistat eorū qui fluorē alui patiuntur, docet Galenus 3. de alimentorū facultatibus. c. 6. a quo medici suscipiunt omnes, ætate pulli humida corrigitur distēperies sicca, ne detēto vētre excrementis immūdis replerētur hebræi, significatu ob lasciuiā summā grandiorū natu relinquebantur, dicatæ antiquitus veneri cuius carrū gestabant docetq; experientia trita & vulgaris, passeres vulgares gorriones, expetebat Deus, vt cū puer facilis vēturus esset daretur intelligi passere more puerorū placari, mitemque & blandū venire, nostrisq; operibus satisfieri, & si parū leuemur decidamusq; millies, vt passer qui saltu ascensu, & descensu succedētibus inuicē peruolat, tū vt egentibus non deesset oblatio, cōmunia petijt & facillia, colūba simplicitas castitas mutities patiētia cura, institutio filiorū insignitūtur; Turture angustia solitudo, dolor anxietas tormētū quæ tulit Christus fertq;, repulsam passus animæ spōsæ adulteræ animæ & synagogæ. sunt gorriones succi optimi si debita quātitate eis vtamur dixit columella lib. 3. c. 6. Galenus li. 3. de Alimētis. c. 6. Aries impetū potentiā robur capitis quo cōcutit Dæmonē, Christus capite Deitatis. Agnus, occisionē, crucis tormenta, crutiatus patiētiā, obedïētiā suis locis dicemus latius. Sanguis vero, adeps, neruusque interdicebātur hebræis esui. effundebatur sanguis ad crepidinē altaris, cū vt, idolatria vitaretur, idolatræ enim adipe & sanguine victimarū re-

 pleban-

plebantur. Deuteronomi. 32. dicitur. De quorum victimis comedebant adipes, & bibebant vinum libaminum. sanguinisque effusio vitaretur proximi sanguinis haustus inhiberetur Gene. 9. Carnem cum sanguine non comedetis, sanguinem enim requiram animarum vestrarum. Tum in cultum & reuerentiam Dei summi quod sanguis animę sedes cum euocetur ex eo, quod necessarius sit adeo vitæ animantium, vt anima omnis carnis in sanguine sit, Leuitici loco adducto, vt in eo sine quo vita consistere nequit requisito alimento. Ideo in Dei honorem & reuerentiam efundebatur, minimeque in vsus relegabatur humanos hinc a sanguine abstinebant. Vltimo quod sanguis sit essui immũdus, extractus enim semel refrigeratus absentia spirituũ concrescit incrassatur, liuescit corrumpitur illico, & plumbeo colore afficitur denigratus fœtidus extra vasa imo eiusdem animantis si decidat, vt in inflamationibus & tumoribus sanguineis videre est, putrescit illico, in pus conuertitur suppuratur, sæuissima excitat accidentia, & symptomata rigores, dolores, febres, cruciatus, corruptiones partium apostemata, docuit Galenus 2. de arte curatiua ad Glauconem c. 1. & 2. 13. methodi c. 3. 2. de alimentorum facultatibus c. 5. quo sanguinem fluere sinimus eorum quæ mactamus, ne nobis officiat deglutitus, vsuque venit ideo mactare non suffocare animantia, excludimus vero suffocata tanquam noxia & in salubria, quod retineant sanguinem. Est ergo sanguis immundus essui noxius, veneno similis, vnde ad crepidinem oraque altaris superererat, Christi sanguinem vt significaret in crucis aræ patibulo efluentem, virtute pollet sanguis omnis, Agni præcipue potentissima in detergendis maculis, cum quod frigidus agni sanguis vitet fluxum, humoris fœdi quo illæ erumpunt, tum quod natura viscidus hæreat vt secum aferat impacta quæuis, maculasque herescentes, vt hinc eos inungamus illo prius, vt exiccato ablutio postea maculas secum referat, quibus lentigo, aut pannus dictus faciem fœdarunt docuit Galenus li. de medicinis paratu facillimis c. 7. etiam si essus illius vitaretur: Christi sanguis maculas aufert, fœditatesque nostras, nec est agni sanguine abutendum, vt Hypocritæ deutuntur, qui sanguinem Christi ingerunt sacerdotes impij, at calicem eius non bibunt vt est, labores onera; officiis abutentes & dignitatibus, Christi sanguine constitutis in Ecclesia sancta vt maculas fœdas extergant in sanguine agni, corrigant & emundent reliquo

rum:emunt, venundant, sanguinem Christi sacerdotes, & religiosi, qui impietate & auaritia, gula & luxuria, polluuntur non secus ac Iudas Iscariotes sanguinem iusti venundauit: abutuntur ii iurisdictione, opinione honore, dignitate, officiis, quę Christus suo sanguine emit stabiliit, Christi qui sanguinem deglutiunt, non bibunt. Christus cum esset verum Angelorum & hominum alimentum, fudit sanguinem in patibulo crucis, viuus cum esset cibus, modum naturæ excessit, sanguinem confectum non conficiendū nobis, imo calore solum suæ charitatis commutabilem obtulit qui cum factus veniat cibus nullo nostri possibilis fieri commutat nos in se quod nulli ali alimento inest; sanguinem resumpsit resurgens de integritate viui, vt solum hoc alimentum cū sanguine possit sumi, quod viuum alimentum sit, alias sanguinem vitaremus noxium emortui si foret pernitiosum vt diximus defuncto subiecto. Christus vero viuum alimentum vi diuinitatis extat iugiter sanguisq; eius viui sanguis est semper diuinitatis vita aseruatus, valoris imměsi mortuo adhuc homine Christo Deo, sāguisq; ideo vsq, ad sāguinē Christi vitabatur, reiciebatur enim ad ora altaris neq, sacrificia intrabat. Non sanguis, genus, nobilitas, ortus, stirps illustris, maiorum Sthemata, imagines, honores, sanguis in sacrificia recipiuntur manent imo ad altaris crepidinem, sacrificium Deo spiritus cor contritum & humiliatum, nec minus adeps interdicta erat, propter idolatriam AEgyptiorum cum quibus fuere commorati Hebræi, vt lasciuia vitaretur, dicitur enim Ezechielis. 34. Quod crasum erat occidebatis: vt notaret eorum luxum: hinc cremabatur adeps in sacrificiis, tum quod pingue vitiosos generet succos, facile propter humiditatem putrescentes, & inflamabiles facile, sunt huius naturę pinguia, iuxta Aristotelem. 4. Meteororum capit. 1. & 9. Galenus 1. de elementis cap. 5. 1. de temperamentis cap. 4. 3. de alimentorum facultatibus cap. 6. a quo Auicena, & reliqui, tum quod idolatræ adipe replebantur in honorem Deorum & idolorum, vt pinguescerent, Deos mentitos liberales ostentantes, tum nerui lege erant prohibiti, quod etiam crasum viscidumque alimentum suppeditarent frigidum ineptum coctioni, docuit Galenus 1. de temperamentis vbi exangues & frigidos constituit. 1. de semine capit. 6. idem Aristoteles 2. de partibus capit. 2. sanguis inhibitione crudelitas spiritualiter vitabatur, adipis vero voluptas & mollities animi,

nervorum.

neruorum vero peccandi vires robur & consistentia, nerui imo, quod Iacob neruus cruris obstupuerit, Angeli contactu in lucta benedictionem suscipiente. Genesis c.30. vitabantur essui, interdicebanturque, iis ergo quædam sunt munda, & immunda quædam Mygale græcis, Μυγαλη, Latinis mus araneus, Chameleon, Stellio lacerta, talpa: quorum suis locis dicetur, hic de Stellione solum, dicuntur vero hæc immunda, quod vitiosos generent succos, vt pote reptilia & serpentia secundario dicta modo: ob significataq; vitiorum naturæ eorum actionibus obumbrata, vt suis locis dicẽdum, constat ideo, quod hybernis mensibus, sine alimento transigant & viuant, nutritione pituitosi succi facta, quo abundant & repientur natura, ex quo vlteriori coctione sanguinem efficiunt, vt melopepones hyemales, cępę & bulbosa omnia succo humido plenna vere virescunt germinant suspensa adhuc, radices caules & folia emittunt, nutritione facta, rubetæ bufones serpẽtes, viperæ, quæ hieme emortua conspicimus, quasi quæ Solis accesu reuiuiscãt & reddant digesto succo crasso, crapulaq; soluta & catapkora, hyemis oblongæ. Stelliones non minus cũ eo tempore lateant transigantque sine alimento, succi viscosi copia, sunt immundi natura, inter illaque enumerantur, non solum quod sint quadrupeda, vngulamque non findant, ex eo etiam quod super manibus reptent, Brucus, aliaque volatilia, locusta concedebantur Hębreis non quod præciperentur, quod imo si ederentur non immundi ideo essent, dicitur enim ibi comedetis hęc, sine immunditia si comederitis comedetis scilicet sine pollutione, ibi enim comedere debetis idem est ac si diceretur non recusabitis vt immunda: nec deberis recusare. Sic enim dicitur Leuitici.11.ca. Quicquid autẽ ambulat quidem super quatuor pedes se habet lõgiora retro crura, per que salit super terram, comedere debetis, vt est bruchus in genere suo, & attacus atque ophiomacus, ac locusta, singula iuxta genus suum. Vbi hæc quatuor, numerantur munda ab spiritu Deo. Diciturque eo loci Hebræis quatuor hæc comedere debetis idest potestis sine immunditia edere, debeo enim non solum iuris obligationem cõsignat, imo & potestatem significat, iusteq; quod possibile est & fieri potest, dixit Cicero.9. Philipicæ his debitum honorem decernit. Idest iustum quem potest exhibere, neq, enim talis esus pręcipiebatur, permitebatur imo, vt Abulensis sensit eo loci, locustæ enim plurimis sunt in vsu. Parthos locustis vesci docet AElia-

cet AElianus libro.14.c.3.Plinius lib.11.c. 29. hasque maximas inueniri apud ipsos Africa & Asia, in terraque Palestinæ renuntiat, salitas reseruare in commune alimentum, idem Solinus in Polisthoria c.30. communis illius regionis alimonia, sapore ranarum per quam simili, vt hinc Iohannes eisdem vesceretur Matth. 3.c. simulque & melle Syluestri, quo earundem glutinosam substantiam corrigeret in summa abstinentia. Bruchus enim species locustæ est herbas erodens. Videre est apud Ambrosium dictione hac AElianum Solinum locis adductis. Fuere diuersi cibi antiquitus quorum modo non extat vsus, parabāturque multis modis, conditis, iuribus, salsamentis & alijs. Præcipue his qui in desertis vagabantur locisq; syluestribus, vt populus vagabatur tunc Locustæ enim ingentes sunt ibidem quarum crura non secus ac ranarum edebantur, similiter Bruchi locustarū species dicta, ingentes sunt eis in partibus. Attaci vero sic Grecis dicti ob crurum imbecillitatem Soboles locustarum est antequam peruolare aut gradiri firmiter posit iuxta genus suum. Hinc Oratius vocat Attacon. 1 Epistolarum ad Augustum his. Floresque perambulet Attecę fabula, Attelabus dictus græcis, videre est apud Plinium lib. 29.c.4. & Attagē peruersis cruribus animal volatile, Ophiomacus vero idest græcis quod serpens cruribus & reptans animal, vulgo grillos & cicadæ dictæ, quæ genera animantium species locustæ, esse Aristoteles censuit. 5. de historia. c. 19. sic dicta quod illa serpentes fugiant quod eisdem locis & autoribus inuenies, vt apud Galenum & reliquos est videre.

De Araneo.

CAPVT IX.

IOB c.8. hæc continentur. Sic viæ hominum qui obliuiscuntur Deum, & spes Hypochritæ peribit, non ei placebit vecordia sua, & sicut tela aranearum fiducia eius. Psalmo.38. hæc obmutui, & non aperui os meū, quoniam tu fecisti, amoue a me plagas meas, a fortitudine manus tuæ, ego defeci, increpationibus propter iniquitatem, corripuisti hominem, & tabescere fecisti sicut araneam animam eius, veruntamen

æmen vane conturbatur omnis homo. Osee. 8. Proiectus est vitu lus tuus Samaria, iratus est furor meus in eos vsquequo non potuerunt emundari? quia ex Israel, & ipse est, artifex fecit illum, & non est Deus, quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ. Araneus aranea ve dicta, hebræis Semamith, græcis ἀράχνης, aracnæ ἀράχνευς ve aracneus, ab ἀρὰ ara ἀρὰς ve aras, græce detestatio nocumentum execratio venit, & Νέας neas, siue iuuentus, ætas sollicita, quasi nocumentum sollicitum quod Aranea telas contexat, muscarum, animalculorumque cupida & diligens, tum quod sollicitata & vocata soleat iniicere morsum: aranea insectum est, exangueque animal, iuxta Aristotelē li. 5. de historia animalium c. 19. Plinius li. 11. c. 24. AElianus li 6. c. 56. Diascorides li. 2. ca. 56. Galenus, Paulus, AEtius, Nicander, locis infra idem alij plures. Sunt animantia vermipara & si ouipara videantur, docuit Aristoteles. 3. de generatione animalium c. 9. iis. Nam & Erucas genus esse vermis censendum est, & Araneorum fœtum, quamquā propter figuræ orbiculatam speciem, cum eorum nonnulla, tum alia complura, primordia esse videantur similia ouo, li. de historia ca. 20. sic. Ouipara quatuor septenis dierum, fœtum in lucem edunt. Primo septenario a concubitu perficiunt oua consumantque, reliquis tribus septenariis incubant excludunt, & fœtus edunt in lucem, vt aranei & reliqua eiusdem generis animantia, vera propagatione araneas oriri retulit eodem libro. 5. de Historia capit. 19. vbi dixit. Procreantur porro insecta, aut ex animalibus generis eiusdem, vt phalangia & aranei, ex phalangiis & araneis, Bruci Locustæ Cicadæ, aut non ex animalibus, sed sponte: alia ex rore qui frondibus insudat, verno tempore, vt natura fert, sæpe tamen, & hyberno, quoties tranquillum australeque tēpus consistit, item alia ex cœno fimoque putrescente oriuntur, alia in lignis aut stirpium, aut cœsis: alia in animalium pilis, alia in excrementis, aut iam excretis, aut adhuc intra animantem contentis. Coeunt araneæ euersæ, posterioribus complicatis, vt & insecta alia omnia, minore superuenienti maiori, sunt enim fœminæ in omni genere reptilium & insectorum maiores maribus, contra ac in reliquis, quod & serpentibus accidere supra monstrauimus hinc serpens Hæuam superiorem Adamoque maiorem voluit cō stituere Geneseos. 3. caputque, Adamum vero inferiorem subditum: instituitque imo appetitum super rationem, caudam super

caput

caput vt reponit serpens, quo est vniuersa respublica euersa & ordo corruptus omnis: postquā peperere, incubāt ouuis araneę, & tribus diebus ac fetus in lucem edere ceperunt, educant omnem fęturam, & in auram communem mittunt quo intelligendus venit Aristo 5. de Historia c. 17. vbi triduo complere opus ab incubitu docet: idest postquam incubauit, & fætum edere cepit, tribus diebus omnes edit & exerit, pariunt Araneę omnes in tela, aliæ in subtili & breui, in crasiore aliæ, alię in cauerna, & foramine orbiculari facto, quantum seruare figuram hanc possunt domicilio irretito prius, vsque ad externa sui & oræ crepidinem, telis expansis & extensis, omni ex parte affixis, toti domui prętensis vndique, sicque intra telas pariunt, vt eisdem proles obducta muniatur telulis recepta a parente excusa. Proles non simul producitur vt tamen excluditur vtero, fætus post fætum salit insultatque illico, simul ac in vitalem auram prouenere fætus insaliunt, affiguntur q; telis circunstantibus ductis ideo circum: vmbilici è loco fætus quilibet filum mittit, quo alligabatur matri dum vtero continebatur crasum & album, hoc impinguntur reti, deficeret ne natura inquietis aranulis & salientibus eo tempore, salere illas illico cōspicimus, ante debitū tēpus ante earum educationem debitā, extra domiciliū hoc filo ne prosilirent, vt minus apte educarentur, quā decebat, labascerētq; insultu hoc retinet, detinētur imo illo deuinctę vltra vt & venatui assuescāt, ducūtur enim eo filo in rete, dū extra veniunt prædę sollicitæ, eodemque discurrunt vt arripiant animalcula in rete obuoluta: inuidę adeo naturę vt nec simul viuant aut commorentur araneæ, non gregatim, eodem loco & sede, si casu imo vna in aliam ruat ex minutissimis adhuc, quæ plus valet, aliam discerpit fuggit reiicit, tanta est inter eosdem adhuc fratres discordia & contentio, parentes filios conceptos, si loco non distent & quilibet propria sede non contineatur appensus filo, vbi repositus est primo, dilacerant quæ non impune patres efficiunt, pœnas luunt imo filijcidij, cum iam natu grandiores & perfecti aranei simul ac naturæ robur fuere adepti in patres irruant, parricidæ parentesque interficiant progeniemque omnem, vt qui ex illis plus valet robustior solus supersit, parricida fratricida & tyrannus, bonis fruatur familiæ totius in hęreditatemque veniat intrusus nō iure capiēs hæres legitimus, vt hinc cōtinuo latitet abditus lucem fugiat occultus solus tanti delicti conscius tacitus secretus,

cretus. Cœlo sereno domicilium non excedit, qui male agit lucē odit. Iohannis. 3. c. nubilo imo tenebroso procellis, & turbinibus turbido extra venit, cœlo obscuro & caliginoso tempestatibus acto, dum fulmina vibrat rector cæleſtis machinæ Olympij, fulguratq;, quasi veniat pœnas debitas vt luaat malitiæ & flagitij commissi docuit Aristoteles. 5. de historia c. 27. Plinius li. 11. c. 24. & reliqui supra docuere omnes, Cœlo sereno orditur telas immundū animās. Terra sola multo tempore transigit depastum roreq; cœlesti, è telis roridis, pendenti ad limina orificij telę vt omnis protensæ irroratæ, in iis quę extra cauernas inhabitant in propatulo ad extra, appensu libratæ, tum mucore viscoso genito ex alimento ingesto durat sine cibo alio, eodem nutrita & alta , non secus ac serpētia viuūt hyeme integro iis solū, citra alimētū aliquod: ieiuniumq; ferūt pituitosę vt mulieres fœminę pingues & vetulæ obessę tempore maiori & interuallo pituita in sanguinem versa, qua abundant nimis, calore debili, parum coquenti, faciliusque ideo aliis sine cibo transigunt impransæ diutiusq; quā mares, præcipue colerici, iuuenesque voraces, tum aerem vaporosum inspirantes sine alio cibo viuunt diutius araneę propriisque & fetibus altæ, crudeliter si est opus, excrementis imo propriis iis concessa tanta sordities, immunditiaque tanta, animātibus aliis euenire diximus cruditatibus eiectis secessu asumptis iterum ali, vt canes vomitu eiectis passim, Draconibusque, at excrementis veris solum araneis locis adductis patet, cœlo sereno laborat, quod intra cauernas videat domos tenebrosas quæ habitat malitia abdita, nubilo cęlo ea cessat opere, defectu luminis cauerna arcta & obscura, in angulis vè domus aut aliorū vbi tenebrosis degit, rimulis fisuris ve & aliis, vacās opere, tūc & fame extorquetur, quod frigore adaucto ea statione nubila, cutis densetur & externa , quo minus innatum calidi effluuium euanescat & habeat, calore aucto , alimentum conficitur intra, vt deficiat tandem cibus calore vegeto commutatus. Hinc exiit famelica , cibum quæritans nubilo cœlo & caliginoso, noctu magis, congregantur lumine lichinij præcipue , quod sint olei cupidisimæ , cum tamen paret sibi mortem oleo, vt insecta omnia. quibus cum sint pręcincta viscera replentur facile, natura sua viscido & replenti suffocata vt intereāt respiratione impedita præcordiis plenis occupatis illo , diximus supra, sic Aristotelas locis allatis, & cum eo reliqui, & ab eo omnes po.

nes postea, imo sectione. 10. proble sentẽtia. 63. araneas plurimas apparere tenet, cum flatus futuri datur signum, ventorumq; procellis sunt omnia agittanda apparent, vt reijciantur vaporoso alimento quo aluntur ille, tum quod aere crassiori & densiori facto, flatuum tempore, fila conterantur abrumpanturque minus, vda temperie laxatis medioque crassiori subleuatæ vt securius filo appensæ descedant illi aligatæ, deorsum sursumque vt agittentur, quorum sunt mares ociosi & desides laborant nihil, fœminas que vorant proprias vxores fame coacti indigentiæ tempore, filios oua, compulsi fame, incubant tempore aliquo, at ab incepto desistunt opere illico, quibus fœminæ succedũt auxiæ & solicitæ fœtuum, quos perdunt mares, sunt inquit Aristo. 9. de Historia, c. 10. comites fructus non laboris mares, quæ telis irretiuit animalcula factis iugi opere factis fœmina, iis fruitur mas ociosus & iners, docet eo loci, nõ minuta aggreditur solum morsu animãtia maiora imo, lacertulas viperas ea industria venatur, solertissima ora cauernæ qua continentur illæ irretit filis, intertexitque aditis & superaditis filamentis, quibus duplicatis multiplicatisq; prout negotiũ exigit grande, cohibet lacertulæ exitũ punctura & pręsentia minatu insultib⁹, motuq; telę facto ad interna pellit, videre est frequenter irretitas lacertarum cauernulas floculis & thecnnis illarum: per initia timidę lacertulæ detinẽtur, abrrumperent tamen facile debilissima filateria, minimam aufugarent aranulam si principijs obstarent, despicit initio aranei vires illa vsq; irretito vndique domicilio, morsibus & puncturis, pauens reclusa, viperas imo hoc elencho magnas deuastat (Aristoteles supra) iners desidiosa illa sperat araneę absentiam mollia ligamenta initio & inualida paruipendens, exiccantur consistunt tandem, siccata mucosæ & viscidæ naturæ glutinosæ & hærentis abrrumpere nequit, facillima diruptu initio, fame & inedia lãguescit amplius & amplius, quam debilem dum iudicat maceratamque imperit exordito filo, qua scit orditam fuisse thecnam quę rumpitur dificillime & exorditur facile, venit vbi debilis lacertula iacet tristi fame consumpta, ante mortem lacerare incipit, sanguine vt fruatur, ne morte concrescat inutilis, crudeliterque in eam prosilit, qui proprio generi non pepercit araneus nec filio proprio, nemini parcens mortis diuisæ, instar mortis, occidit lacertulam innocuam, suggit, sanguinem, nec impune tamen tantam molitur per-

nitiem stragemq; tantam simplicis animalculi repletur enim adeo illo auidum animans cruore lacertulo vt posterioribus tumidis, & si ex anterioribus eam capere posit cauernulæ Lacertæ orificium & fauces domicilij posint, exire impotens aranea nec retrocedere pedibus valens, semel exertos extra domicilium Lacertulæ reasumere qui nequit plurimos expansos distortos male cõplicabiles, vt quæ in proprio iustoque domicilio ob arctam eius fabricam, secura ab Stellione degebat, ampliori inuenta & alieno domo Stellio vltionem tanto facinori imponens (summa iustitia) eum glifcit sanguine proximi plenum & tumidum, vt araneũ simul & prædam surripiat iniustam, dixit Aristoteles. 8. de Historia c. 19. vindictam summens, lacertulamque sibi affinem vlciscẽs & quod decepisset araneum occidit voraturque, præssus malitia & detentus dolo. Vsque adeo, non fert natura iniustitiam & fraudes. telas fortes adeo & consistentes ordiri, apud indos occidentis plagę scimus, vt robustissimi quique homines illas abrumpere non valeant. docet Gommara li. 2. de Historia Indorũ, & reliqui qui de rebus Indiæ scripsere, quibus non solum Lacertos irretiũt imo & maiora animãtia ea regione, telas inutiles astruũt araneæ solũ vtiles captioni dolo & fallaciæ animantium, quæ irretiunt & detineant, sunt timidæ adeo naturæ vt non illico, nisi in magna fame, ac in telam incidunt aggrediãtur animalcula decepta, fame imo detenta macerata prius inuadunt postea, maiora dicta captãtes solertia, impetu imo facto contundunt & percutiunt illa fugiunt retrahuntur inuadunt per vices, vsque dum attrita iam superant pedibusque compressa, exugant humores despectis omissis aliis. Hinc aranea timidiorem adagio dicimus, fœdioremque aranea & succidiorem, quod proprijs excrementis alatur progenie propria, minora captant inertia, maiuscula fugiũt illico fortia & valida, nec telæ eorum in alia quam in minima desidiosa ve & inuecilla possunt, si vt decet iis consulatur, iniustitiæ symbolum, quæ minimos arcet comprimit & ligat legibus, maiores timet fugit absoluitque potentes, quę si posset non solum a vi coactiua directiua imo sanctionam detricaret, telam iuditij deserit, thecnnis, & cautellis intricat minimos magnates irretire tentat nunquam, irretit vè araneæ iniustitia, dicitur filium perdere dicterio aut tenere manu, nõ solũ quod filo Ariadna Theseum e Labirinto traxerit metaphora addacta, imo ab aranea, quæ si filum abrrupit rediere

dere nequit eo vnde exhiuit, aranea enim fila distorquet ore, extrahitque ex visceribus, e ventriculo glutinosa pituita viscida in filum tracta, instar hapsus è ventre, & ore trahit filamenta. Est illis os ventris medio (mirabile dictu) quo se constringit & in ventrem iit, dum fuggit illa apprehendit vè aliqua, manus in ventrē, pedesque contrahit, in sese colligit monstrosum animans. AElianus li.3.c.35. sic genus aranei longis pedibus preditum est, os habet in medio aluo: Plinius li.11.c.24. has refert nubilo cœlo retexere, nunquam vero sereno, quo subdit multæ araneæ suspensæ filis, signa sunt imbrium & tempestatum, texere diximus telas & ordiri sereno cœlo, non tamen suspendi filis eo tempore nec retexere retorquere vè fila, sed nubilo & obscuro, cum enim intra obscura domicilia laborare non videant, parant fila in exteris, eo interuallo, ore, ne desistant ab opere, ne tempus desidio absumant, quibus postea telas exordiantur lucis redditu intra cauernulas in angulis ve obscuris quos inhabitāt, quibus Aristoteles & Plinius coherent adhuc, Plinius enim ordiri cœlo nubilo dixerat Aristoteles claro.

De Araneorum disciplina, & generibus.

CAPVT X.

PRæsentiunt Araneæ amnium futura incrementa, quo altius nidificant telasque suas superius astruunt futuris innundationibus, mures imo, domus in qua cōtinētur, araneorum telulis ruentibus ruinam prænuntiant fuga præsentiuntque immissis cadentibusq; earundem nidulis: desertisque ipsis domiciliis alio commeantibus araneis, quibus mures exortati signis datis ab araneis, fugiunt tanti beneficij debitores, liberanturq; a ruina & excidio. li.8. docuit Plinius c.28. Democritus, ex vtero fila ducere tenet, ex mucilagine ibi insita, mēstruiq; modo filo illo expurgari diducto 3.c.6. locis adductis Aris. negat quod prægnātes omnes nō secus filēt, mirabilis recōuētio argumēti, cessat vt in plurimū vtero gerētib⁹ expurgatio vteri, cōcepto iā semine, nec ordinata vt antea expurgatio prægnātibus inest, quod fœtus hac egeat, absumatq; eā, vt mēstrua absumit gestationis tem-

pore,imo confluenti ex exterioribus omnibuspartibus,vbi frigore externo,pituita progignitur,mucor crudus in ventrem,ore fila trahit ex ventre cui os nectitur eius medio insertum, qui suggit ex circunferentia totius animantis, filatque excute ore, quibus iterum Plinius li.11.c.24.& Aristoteles consentiunt, subcontraria solum,non contraria aseuerantes.Plinius dixit est illis intus, quædam lanigera fertilitas ventre & præcordiis,quę dum nimis nent extenuantur,arescunt pituita absumpta humiditateque totius detracta, Aristoteles non nere ex vtero negauit solum continuo,ex toto imo ore aseuerauit raro ex vtero mucilaginoso filamento quandoque fluenti,illud natura,hoc vitio & morbo.Sunt varia eorum genera refert Plinius li.& c.citato acuratius tamen li.29.c.4.AElianus li.6.c.56.& li.17.c.11,Nicander in theriacis, Galenus,Diascorides locis adductis,Aristotelesvero reliquis omnibus disertius genera eorum numerauit.5.de historia c.27.& 9.li.c.39.aquo Plinius li.11.c.24.Galenus,& AElianus.Est enim araneus mordax dictus cognomine,huius duo sunt genera, alter similis est,araneis dictis Lupi,parui,varij,exiles, procaces, salaces eo nũcupati pullices,quodacuminatim & asultim aggrediatur & icciant,pullicis modo,repente & subito,saltu quasi.Alterũ est colore nigrum,tardum motu,lentum,nec saliens,nec assultãs,mordens non minus & lacerans,Reliqui aut nullum aut exilem inferunt morsum(inquit Aristoteles)quos qui parant medicamenta aferunt,enumerantque quod vtiles sint auxiliis medicis,non minus quã reliquavtilia medicamina,Lupos dictos araneos.Tertiũ genus constituunt.non mordaces, suggẽtes imo animalculorum sanguinem,industria captorum,ideoque græcis dicti λυκος lycos, & ωλκος,olcos gręcis lupus est,quod lupi modum sanguinem suggat animalculorum quæ irretiit,olcos quod græcis via tractusq; est,quod via alia reddat præda arrepta lupi instar vt latenter discedat & habeat,dum tractim se se agit motu.Lupi vero duæ sunt aranei formę,est vnus intexẽs exiguus,alius vero qui texit asperã quandam tramam,orditurque iuxta terram aut sepes, in Buxis vitibus,oleis,præcipue vero orifici fauces intexit,intusque latẽs obseruat quæ in rete incidunt animalcula tempusq; captat.est aliud genus lupi aranei inquit Arist.eo loci,Plinius & alij,quod sapientissimum lautissimumque appellatur, texit enim primum filis quoquouersus distẽtis in orbem stamina ducit,initio a medio

accep-

acepto nec inscite medium accipit, quo dixit AElianus lib. 6. c. 56. Non modo texendi solertiam, araneos præclare tenere, Mineruæq; æmulatrices Erganæ, Pynitæ Deę, tereti manuum ministerio & tenui valere, sed natura etiam esse ad geometriam eruditos, centrumque seruare scire, quasi circino circunducerent & circunscriberent exacte ambitum & peripheriam, nec tamen Euclide egere geometricis rationibus erudito, ad medium imo centri sedentes, insidias prædæ suæ tendere, neque modo texendi rationem noscere, verum etiam sartiendi artificio excellere, nam si ex eorum quippiam solerti opere ruperis, statim a ruptura, tanquam sartum, tectum integrum præstant, ideo Aristoteles. 9. de historia. c. 10. in hæc verba prorrupit, a quo Plinius postea ad literam. Venationem in centro obseruat genus hoc aranei, vt ex illo breuius in omnem circunferentiam insiliat, cum enim bestiola inciderit, motu medii occurrit, deuincitque primum illam abuoluens staminibus, dum defatiget faciatque infirmam, tunc tollit ac defert recondit occulit ne exemplo irretiti animantis fugiant reliqua periculumque vitent, si fame torquetur exugit illico, hęc enim fruitio areneæ est, in centrumque reddit, vt iterum obseruet, & insidias paret abditus, consarcinato prius lacessitum in venatione. Vltra Aristoteles si quid intermedium & extrema inciderit, primo in centrum ille currit, inde ad id, quod incidit in rete progreditur, sed prius semper in centrum a quo linea recta ad quæsitum est: venatur Oriente Sole aut Occidente, quoniam potissimum iis temporibus bestiolæ ostendant, vel fame noctis pręgressæ excitatæ vel diei calore stimulatę reconditæ diu, horũ duo genera constituit, quos Lupos sapientissimos vocat. Est quidam magnus mole araneus, qui ne animalcula exterreat crurum longitudine, latet cruribus suspensus subtus telam formidinem ne inferat manifestus: incauta vt incidant animalcula in partem superiorem telæ sine defensa ostentata, alter qui est minor, superne obseruat, latens in quodam suæ telæ cancello indeq; insilit. Pratenses Araneas, quæ sunt non Lupi, nec Lupis similes, in pratis viuunt, & nidificant, quas Aristoteles. 5. de historia, c. 27. parere disueto omnium animantium ritu retulit, horum enim fętum matribus applicitum, media fœtus sui corporis parte posteriori & vltima, media vero expertus auram anteriori & priori, intra fęmellæ viscera resídet, gerũtq; affixos fœtus secũ semiennixos illę

vſque dum integri & abſoluti Aranei prorumpunt & veniunt, cum miſeræ matris vitę diſpendio, præpoſteri exitus, vltimo ſui impedito exortu mole maiori eius partis facta temporis tractu, vſque dum fęmella, enixus labore, langueſcit, exhalatque animã, partu euerſo tanto interuallo geſtato obſtructo illo vtero, matre qui confecta crudeliter in patrem irruunt, quem morſibus parri cidi enecant, Ariſtoteles docuit, & cum eo reliqui locis adductis ne vero tedium pariat, Aranei natura deformis ſpurca & obſcœ na, eſt in Araneo maxime notatu dignum quod è centro ſaliat in circunferentiam, circuli centroque aſſideat, in illud reddeat, hoc ſeruet diligentiſſime, præcæterisq; cuſtodiat teneat vndiq; , omnes quod cognoſcat lineas ibidem teneri, ſimul centro arrepto, ſecus ſi vna linea ludere poſſit ille, non poſſe reliquis, in cẽtro vero omnes complecti, diſcurrere omnibus. Qui creaturã tenetur flagratque deſiderio & hiatu, non ſingulas non lineam captet, hãc illam ve proſequatur auidus hanc adeptus illas omittit, hiãs ſemper aliam & aliam, famelicus ſatisfactus nunquam, centrum imo petat conſtituat ſibi , ſi omnibus ſimul frui cupit, ne anxietas vnius alterius voluptatem imminuat, ne occupatus ſollicitus ex vna in aliam trahatur omnis boni pulchritudinisque cupidus de linea in lineam, centrum vt Aranea quærat, Deum creaturarum omnium centrum ſedes, vbi omnia ſunt ſimul, omnes, centrum, ſimul vt plectatur omnia, ſatiabitur tunc non antea , ſatiabor cũ apparuerit gloria tua, in centro non aliter anima enim triangularis eſt potentiarum ſerie, mensque ipſa, memoriæ , intellectus, & voluntatis, ſphericum vniuerſum orbiculare, nequit triãgulus repleri circulo aut angulare ſpherico, manent imò ii tres anguli vacui, illo ſuſcepto, nequit creatura creaturæ vè omnes non valent ſatiare animum niſi in centro, ſoloque triangulo alio poteſt impleri mens noſtra Trinitatis indiuiduæ, voluntas amore ſpiritus, intellectus ſapientia filii, memoria Patris fœcunditate , ſummo enim bono poteſt ſatiari non alio fames appetitus humani, ſolusque Deus omnia continens illum replet, qui bonum impertit omne centrumq; ſolũ appetitum ſatiat, eorum quæ in centrũ tendũt non aliter ſatiantur, centrum ergo aranea petit , reddit in centrum ſi deſeruit ſemel, vel aliis occupata vitæ actiuæ , vel alio ſi receſſit , in Deum ergo in centrum reddeundum omiſſis aliis ſi omnibus frui expetimus , prius quam in alia eundum ex quo-

cunque

eunque moueri incipias, aut si extra centrum es, vt aranea moue tur incedes securus, via recta in omnia, quæ adiicientur hoc facto. Est Christus verus Deus & homo, alpha & ω. omega, principium & finis medium & via, Apocalypsis. 1. capite. 21. 22. & Iohānis. 14. Ego sum via veritas, & vita. est via medium inter principium & finem, inter A. & ω. quo est omnia cum sit principiū medium & finis omnium, est centrum, medium enim & centrum idem in circulo, Deus vero circulus æternitatis est sine principio & fine, centrum a quo lineæ omnes creaturarum diductæ sunt, in ipso omnia, in ipso enim viuimus, mouemur, & sumus, sumus cum inanimatis, viuimus cum plantis, mouemur cum animalibus & spiritibus, cum animantibus corporeo motu, cū aliis mente. & hæc ideo Paulus dixit iis eo loci, Actuum 17. capit. Hinc centrum, medium, via dicitur, & cum centrum sit dicitur Lucæ. 14. capite. Dum autem hæc loquuntur. Stetit Iesus in medio eorum, & dicit eis pax vobis Ego sum nolite timere. in medio stetit cum esset centrū, probauitque imo, se Deum esse, quod centrum esset & medium omnium, Iohannis. 20. idem & alibi sæpe. Est Phalangium alia Aranei species eo nomine dicta ex Aristotele colligitur. 19. capite citato. 9. de historia, vbi sic est scriptum. Aranearum autem & Phalangiorum, plura sunt genera, quo loci species solum Aranei retulit dictas, Phalangium nomine Sinonomo hic ab Araneo solum discernens, & si aliquando, vt videre est diuersum iudicet ab illo, vt constat. 5. de Historia, capite. 27. vbi modum partus Aranei, cum deplicuisset parereque in telas referret tenues, phalangia in rete enniti asseuerauit crasso & viscido tenaci & stabili, partusque numerosioris esse multo araneis, quo res satis dubia ambiguaque redditur. Plinius lib. 11. c. 24. sic interpretatur Aristotelem eo loci ijs. Araneorum dictis animantibus insectis, non absurde iungitur natura digna vel præcipua admiratione. Plura autem sunt genera, nec dictu necessaria in tanta notitia, Phalangia ex iis appellantur, quorum noxii morsus corpus exiguum varium colore, acuminatum assultim ingredientium: altera eorū species nigri, prioribus cruribus longissimis, omnibus internodia terna in cruribus, Luporum minimi nomine non texunt, maiores in terræ cauernis, exigua vestibula præpandunt. Tertium eorundē genus erudita operatione conspicuū est, quibus phalangia in specie dicta distinguit

 ab alijs

ab alijs araneorum formis, malitia morsus, & si genere idem phalangium & araneum consignificent communi nomine, dicanturque araneæ phalangia, quod aranei omnes peruersa habeant instar phalanhiæ vectoriæ crura, sintque tot genera araneorum, ac Phalangiorum nomine synonomo dicta, quo Aristoteles eo loci distinxit araneorum species & simul phalangiorum, & si in specie phalangium tarantulam notet, formamque araneæ nimis venenatam rufam viridem, cæruleam, nigricantem, pallidam & liuescentem, variegatam non minus, Apuliæ notam aliisque & aliis regionibus de qua infra, supra species araneæ retulimus ex eodem, habent araneæ omnes phalangia vè, sex crura communiter, & si octo inueniãtur non raro, at quatuor rarius, crus quilibet internodia habet terna & nodos duos, Phalangium græcis φαλάγγιον dicitur a φαλαλγες phalalges, latinis phalangæ vectes vè illi quibus onera subducimus, palancas Hispanis, instrumenta lignea contorta quibus & gipsum conterimus, similia satis, iis araneorum cruribus, ideo & phalangia vocantur aranei, propter crurum similitudinem cum iis instrumentis sic Varro li. 4. de vita populi Romani, Iulius Pollux sic. Phalanges siue phalangæ dicuntur ligna quibus subiectis naues ducimus, Herodotus idem Plinius li. 4. c. 56. Hinc latini verbum formant phalango, seu palango palãgas, quod est, fustibus dictis aliquid subehere, ideo Afranius dixit, & capreã vnam semilaceram quaterni simul palangabant, etiam si apud Plinium palanga vt videre est li. 4. c. 56. significet fustes nodis carentes, quibus inquit primo fuere vsi Afri in prælio, contra AEgyptios, à quo phalanx agmen venit postea, quod iis armata acies agminis veniret in prælium, quo & phalanga dicebatur dux iis qui præerat Regum. 1. c. 17. Goliath stans clamabat ad phalãgas Israel, & dicebat eis quare venistis parati ad prælium; nunquid ego non sum philisteus & vos serui Saul, eligite ex vobis virum qui descendat ad singulare certamen. Vbi phalangas vocat non turmas & agmina, viros imo potentes ducesque exercitus, Heroes & qui præsunt phalangis: viros enim publicos inficere tentat dæmon prius hos vocat, & sollicitat amplius Goliath, vt eorum exemplo subducat plebem inficiat euertat: dicitur etiam phalangium digitorum inter nodium quodlibet grece φαλανγες phalãges, docuit Galenus li. de ossibus c. 7. & herbæ phalangites nomen est vt docuit Plinius li. 27. c. 12. phalangium inde aranei genera notans ideo, cuius in-

ius in specie adhuc dicti non vnum varia imo adsunt genera phalangiorum & naturæ diuersæ, & si omnes venenosi morsus virulēti & tetri, mole minimi & minores araneis aliquibus & quandoque maiores, phalangium est Italiæ ignotum (inquit Plinius) li.29. c.4. estque plurium specierum, vnum simile formicæ, sed multo maius, rufo capite, reliqua corporis parte nigra, albis incursantibus respersum guttis, viuit maxime circa furnos & molas, ea est animantis frigiditas & ingluuies; læsis est maximum remedium, si semel cussi alterum eiusdē generis videant inspectentque phalangium, in quem vsum seruantur mortui cum inueniuntur, aut viuentes asportantur, cuius cortices vsti & contriti, ebibitiq; medentur eorum morsus omnino, catuli mustellæ eodem modo parati idem efficiunt in phalangiorum morsus eo loci Plinius testatur. Non aliter peccata dum nos inficiunt, vitiorumque venenum semel ac intra nos suscepimus, si in externis in exteris, si in aliijs inspectentur, remedio esse solent virui infectioni contagioniq; contractę, contigit Dauid qui cum adulterij labe, & homicidij esset infectus ex ea quæ fuit vriæ Bersabæ, inseque scelus & venenum susceptum ignorasset non cognouisset, semel vero extra ac virus & virulaginem conspexit in alio, malitiam fassus est propriam, sensitque mitigari venenum cognitione intuituque veneni, prissinæque saluti restitui, ostendit enim illi similem virulentiam eiusdemque generis venenosum vitium, parabola illa Nathan celebri in alio substituto exemplo, sententiam qui tullit capitis dignumque morte iudicauit qui delictum commisserat, in seipsum sententiam aferens alterius ductu, veneno ad extra peruiso simili extra, reuocato quo pristinæ saluti reddiit pœnitentia & contritione satisfactioneque sceleris. 2. Regum c.12. sic veneno extra se posito viso in aliis sanantur læsi phalangio, visu inspectu phalangij alterius, quod trahit, allicitque ad se venenum internum oculis, tractu spiritum infectorum malitia animantis, vt trahit magnes allicitque ferrum, alia & alia ad se vocant quædam virtute innata eorum tractiua, vt circa oculos in conspectu phalangij detēti potentissima vi tractrice qua inter alia, omnia venenata pollent (docuit experientia) venenum exugant, spiritusque è corde, & cerebro trahūt infectos & inquinatos in decenti & certa distantia quibus extractis venenum cæssat, quod eosdem inficit vt tenuiores & faciliores prius intensiusque ideo vt infectio desit. In se nō

indicat quibus amore proprio obcæcatus, vt trabem oculi non videat, qui festucam alienam inspicere valet, se quem delicto teneri non est ratus, alium imo, morti tradi iussit possesorem, cum tamen ipse teneret retineretque. Est genus aliud Phalangij in specie dicti lupus nomine compellatus, quod præcipue sanguinem animalculorum suggat hoc solum cõtentus, omittens reliqua: tertiũ genus est lanuginosum grandissimo capite, loco allegato docet Plinius de quo Cæcilius li.3. cap.7. sic scripsit. Hoc disecto capite vermiculos duos continere norunt omnes, qui adalligati ante Solis ortum mulieribus, in ceruina pelle præstant ne concipiant, cuius vis annua est, hancque solam ex omnibus, quæ conceptum impediũt dixisse fas sit quod molesta est nimia fœcũditas plurimis. est aliud dictum Rhagiõ græcis Ραχιος raxios, a Ραχια raxia latinis dorsum, & a Ραχιζω raxizo, latinis per spinam diuido quod quasi dorso perfractum videatur, qui azino vbæ nigræ est similis forma, ore minimo sub aluo, pedibus breuissimis fere imperfectis, cuius morsus est qualis ab Scorpione, reddunt vrinam ab eo percussi, telis araneis refertã (mirabile dictu in natura animãtis) Aristo. Plinius AEtius Paulus Diascorides Nicander locis supra. Huic est similis dictum Asterion phalangium, præterquam linulis albis quibus a capite ad caudam vsque variatur, huius morsu genua labefactantur peculiariter, est aliud iis simile at eis deterior, cæruleus lanugine nigra villosus, caliginem cõcitat eius pũctura, vomere facit quædam telas araneas quæ representant: ille dicitur Asterion, grecis Αστεριον asteriõ, quasi stellatus & varius perlucidus & splẽdens, a Αστεροις asterois splendidus latinis, cæruleusve ro ex colore dicitur animans. Est alter deterior morsu a crabrone animanti pennis solum dissidens figura eadem omnino, hic morsu marcorem inducit & tristissimam maciem: est Myrmecion phalangium adhuc quod formicę sit simile caput, aluo nigra, guttis albis distinguentibus, quod dolorem vesparum quasi morsu infert, myrmix enim græcis, Μυρμιχ, formica est a quo myrmecion, ab alio animanti quod formicas lingit natura diuersus. c. de formica constat, hic vero quod capite solum eã representet, dicitur talis, non quod eas gliscat phalãgium, sunt phalangia alia dicta tetragnatia, græce τετραγνατις tetragnatis, a Τετρα tetra latinis quatuor γνατις gnatis, latinis maxilla, quod quatuor maxillis constent, cuius duo

ius duo sunt genera natura noxius, cuius caput linea alba distinguitur per longum & altera per transuersum, crucis instar, quod morsu oris tumorem excitat: alter cinereus animás, cãdicás parte corporis postrema létior & tardior motu: aliud cinereũ est qui latissime telas pãdit in parietibus, muscis minime nocés morsu, hęc numerat genera Plinius li. 29. c. 4. AEtius li. 4. sermo 1. c. 18. Nicãder in theriacis prius a quo reliqui omnes, AElianus supra, vbi & si nominibus aliis ab aliis accidẽtibus desumptis vocitentur eædẽ numerantur species, sexq; autoritate multorum differentiæ statuũtur rhagiõn lupus, Myrmecion, Cranocolaptes, Sclero, Cephalõ, Scoleciõ, quẽmadmodum & Plinius octo species enumerauit eo loci, Rhagiõ, Asterion, cæruleus, crabro, Myrmeciõ, Tetragnatiõ lupus, formica toto similis, nec diferunt sententia autores Asteriõ enim Plinij species est subdiuisa Myrmecij. AEtius enim Myrmeciõ stellis lucẽtib⁹ variegari dixit eo loci, corpusq; eius esse fuliginosum circa dorsũ stellis variũ sub quo claudit Myrmeciõ dictũ formicale, toto corpore nõ solũ capite. Scoleciõ cranocolaptes Sclerocephalõ, sic ordinãtur cęruleus Plinij est Cranocolaptes AEtij, quod viride nigrũ vocat ibidẽ, appellauit tamẽ cranocolaptẽ, quod græcis Κραίνα caput sit, & κολαπτω colapto, sculpo, quasi caput sculpat imprimatq; morsus vehemẽtia relinquatq, signatũ rostrũ in parte læssa, etsi colaptes Κολαπτες, sit genus instrumẽti, cõtorti iaculi instar obliqui, cui caput huius assimilatur, Sclerocephalõ sic appellauit AEtius, que σκλειρος scleros durities sit, & κεφαλί cephali, caput quasi durus capite, hic est crabro Plinij, durissima tectus crustra, pẽnæ enim solius defectu a crabone dissidere dixit, duritie figura reliquis cõuenire omnino, iã Scolecion AEtij dictum vermiculatum quod vermiculos græce σκωλετία scoletiõ dictos ingerat a tetragnatio non discrepat vt videre est signis allatis, est vero Myrmecion dictum c. de formica distinctum ab hac phalangij specie, quæ Myrmecion dicitur, nullum enim ex his formicas gliscit, Myrmecion vero edit, qui non quod figura formicas repræsentet tale compellatur, quod ingerat imo, hic vero araneus, quod figura referat illas alter totius aut capitis, vt patet dictis.

De Ta-

LIBER V.

De Tarantula Aranei specie naturalia & mystica complectens plurima.

CAPVT XI.

MIrabile est genus illud phalangij Asteriō dictum araneę animātis species, in Apuliæ regione notissimū vulgo tarātula cuius est illa mirabilis conditio morsus, vt ab illa percusi musica & harmonia pristinæ sanitati reuocentur, notissimum ea in regione Neapoli omnibus incolis, vbi ad musicam tanquam ad sacrā anchoram confugiunt lęsi, qui non secus ac Saul cytharam dum pulsabat Dauid melius habebat leuiusque, recedebat enim spiritus ab eo. 1. Regum. c. 16. sic musica ii alleuiantur maxime interim quod harmonia durat, cruciatibus & accidentibus aliis liberi, motuq; vehemētissimo quo saltant & tripudiāt continuo inquieti inconstantes, vt interim salutaria remedia theriacæ suscipiant & alexipharmaca alia veneni correctiua tartarei, hac quiescunt leuantur recreantur reuocantur in mentem sapiunt quiescunt subiiciuntur remediis, obediunt auxiliis, vsque dum integre saluti restituuntur, quo ea in regione plurimi victum quæritant ex arte musicæ. Dixit vero eo loci Plinius, Asterion Phalangium, stellio etiam dictum, quod stellis emicent tergora, Tarantula Hispanis & Itialis, Italiæ non oriri, incognitumq; esse Italis Tarantulam Phalangium Aranei speciem dictam, quod Italię nō omni, solum imo campaniæ Apuliæque innotescat, nō Italiæ omni nota, est Neapolis campaniæ ciuitas, aut quod Plinii ætate fuerit illis incognitum, notum postea, cœli variato climate & influētia varia productū, terræq; dispositione altera cultu operiq; assiduo, scimus animātia, plātas, herbas, reliqua innasci alia & alia cęli configuratione constellationeq; alia diuersa, tum adnata variari opere & intensione virtutis, nomine aut eo incognitum, alio appellatum antea Italis, est omni admiratione dignum, quod de hoc animanti in quibusdam regionibus orto, vt & de Stellione referunt autores dicti, morsu venienti stridere sono quodam per vices vario, dum iecere tentat venenumque effundere irruitque vt mordeat, læsos tamen non antea saluti restitui, quam eundē concentum tonumq; eundem musica inueniat, tono eodem & claue stri-

claue ſtridoris animantis, vnde varie ſonant & perſonant vſque dum illa conſonantia reſultat, & harmonia qualis ille edidit inii ciens morſum aut quam veniens referebat læſu. De muſica plura extant a nobis dicta antea, de cytharæ Dauid pulſu, quo Saul me lius habebat literali ſignificatu, hic quædam ſolum referre cogar miſtico. Muſica & concentu, nos impetit caro, dæmon, mundus, creaturarum aſonantia. Mundus rerum concentu, cum appetitu & concupiſcientia noſtræ carnis, quæ interim quod aſſonant virus fundunt harmonia & modulis, Sirenæ cantu placido blando & ſuaui nos illiciunt & irretiunt, virulaginem reiectantia cantu dum demulcent, quorum non ceſſat virulago, vſque dum muſica ſalubris attigit idem punctum inciditque in eandem conſonã tiam qua ſumus infecti, triſtiſsimis interim dirisque extorſi cruciatibus, accidentibus variis moleſtati afflicti ex veneno ſuſcepto. Nulla ſupereſt nobis alia ſalutis via, nec poſſumus alio priſ tinæ ſaluti reuocari, quam muſicæ & concentus eo tono puncto illo quo ſumus cuſſi: Offenſa infinita cõmiſſa eſt, Deus infinitus iratus iuſtitia infinita læſſa, vltra non potuit ire malitia mortaliũ, Chriſti concentu ſalutari noſtro opus eſt, qui eo tono infinito uo cẽ emittat, vt in cruce magna voce ſpiritũ miſſit punctũ vt attin gat alta voce ſalutis ꝗ attigit malitia noſtra, tũ cõſonãtia rerũ cõ cẽtuq; impetimur ne propria æſtimatio diſonet & opinio, honos habitus mille ſcelera flagitia mille, cõmitũt mortales quãta hypo criſis ſimulatio quãta fallacia dolus ne harmonia cõcẽtusq;, vocũ populariũ diſonet aut deſit, hac muſica officimur inficimur imo veneno vitiorum, quo dicitur Ezechielis. 33. c. Audiunt ſermones tuos Domine, & non faciunt eos, quia in canticum oris ſui vertunt illos, & auaritiam ſequitur cor eorum, & es eis quaſi car men muſicum, quod ſuaui, dulcique ſono canitur, & audiũt ver ba tua & non faciunt ea. Muſica enim alienati & ebrii concentu & conſonantia, honoris æſtimationis, rerumque earum, quibus hæc conſiſtunt & ſeruantur, auaritiæ, doli, fraudis, voces & ſermones tuos non implent, illa muſica ſolum deluſi & occupati, auaritiam ſequitur cor eorum, esque eis Deus, quaſi carmen muſicum, quaſi ficta cantilena & conficta narratio, hac muſica decepti veneno vitiorum replentur inficiuntur, Dæmone, propriis paſsionibus, amore peruerſo & auerſo, conuerſo ad mundi fallacia, egent ii muſica ſalubri cœleſti harmonia & concentu, vt mederi

deri possint, musicaque, quæ punctum idem attingat, quod tetigit illa, amor proprius vt fugetur, Dæmon, Tarantula, virus propellatur. Scimus Cytharam a se pellere quæ supra fides continet leuia, alia si pulsetur, fidium assonantia in eodem tono, quando illi consonat, clarissima docet experientia rerũ magistra, hinc musica dum in eundem concentum venit & tensionem, tonumque partium, partes nerui cordæ nostræ naturæ excutiunt à se venenum, propulsantque & eiiciunt, motu loci excusę perculsę lęuia excutiunt tenuia venenata & ignea, tum concupiscientiæ ignis nostri lęuia fallacia facilia inconstantia, vt saluti reddeant ægri amissæ & pristinę, neruis cordisque concentu percussis, cytharæ potentiæ Christi diuinitatis & humanitatis tono proprioque cõcentu & harmonia, reliquas enim musicæ causas affectuum mirabilium attulimus antea, egét ergo infecti mortales musica quę cõtingat in idem punctum, quod venenum attigit malitia & Phalàgium peccati, & cum Dæmon hominem lesserit lædatque in mu-
54 sica rerum fugatium temporalium, vsque in Deum ipsum dissonantia facta, auresque Dei, peccato & malitia obtuderit, infinitũ Deum offenderit, voce alta superbiæ & gulæ, vsque in infinitum Deum peruenerit, opus est musica infinitæ proportionis soli Christo possibilis & per ipsum nobis musicæ autorẽ, vocisq; infinitæ filij, infinitus vt infinito satisfaceret Patri Christus Deus homo, vt saluti reuocaremur in eadem altitudine in qua læssum Deum offendimus, iustitiæ rigida satisfactione infinita peracta, vt homo superstes esset placareturque Deus: est Christi concentu, & musica persanatus homo, Christo cythara illa percussa, qua expulsus est Dæmon, cythara Dauid, hac Saul Dæmoniacus mundus, Dæmone liberatur, homo peccato, inferno, morte, in ligno in cruce, cõstat cythara & hæc lignea cõpage, in cuius medio sunt laquei flos rosa, cauitasque amoris lateris Christi, quo personat & resonat illa, in Christi capacitate in gratia infinita, supernaturã, vocibus Angelorum suauius, laquei amoris plurimi imo in eo ligno, clauiculæ adsunt fortissimi claui quibus fides cordæ nerui Christi intendũtur, intensæ altissimas edidere voces, adeo acute resonarunt, vt Patris aures, quasi ferre nõ possent vehemẽtissimũ sonum, omni vt sua auditus infinita potentia fuerit opus sonos vt sufferreret amantissimi filij innocentis acti cruciatibus diris, tãtũ spectaculũ vt attẽderet, Iustitiaq; quę hæc sanciuit, velauit oc-

culos

culos rigidam sententię executionē admirata, vt nūquā ab eo deuellauerit die, hinc occulis iustitia depingitur velatis illa anteq; in hoc signo obumbrabatur velata mortalibus, fuere & graues & acutæ voces, quibus harmonia integrabatur edidit vocem illam grauē, consumatū est, quæ ad humanitatis portionem inferiorem partemque percussam spectabat hac mori liquit, & acutissima illa, quæ penetrauit cœlos, alta & sonora, qua dixit clamans voce magna, Eli Eli lammasabacthani? qua Deum inuocauit Patrem, miratus quasi cum Deus esset, quomodo mori liceret, & posset, summum amorem summamque obligationem, vt hominibus & Angelis imponeret, exclamauit voce magna emitens spiritum super ritum morientium, qui iam iam dum mori conceditur languidas edunt & imbecilles deformatasque voces, altissime Patrem proclamauit Christus, Deusque ipse, vt satisfactum sibi esse de rigore iustitiæ fateretur iis vocibus & harmonia summa, humanitatis grauibus, diuinitatis acutissimis altis elatis sonoris, lancea temperator erat huius cytharæ Dauid, hac exibit sanguis & aqua, cor patefecit ne igne amoris incendio conflagraret, temperaretur imo aperto latere amoris incendium & æstus. Hanc pulsabat cytharam amor diuinus Pater ea hac musica vt placaretur delinereturque harmonia, hac placatur & sistit, hac Deum placamus allicimus per Christum Dominum nostrum musica & conceutu, diuinitatis & humanitatis, qui descendit de cœlis homo factus vt ascendat homo, ascendit homo descendit Deus, vsque ad consonantiam Christi. Hominibus, vt esset cythara, qua possent illinire iratum Deum, grauissima & infima nostræ naturæ voce, quæ poterat personare solum in claue naturæ, voce adiuncta diuinitatis, verboque sonoro vt ad bequadratum eleuaretur Christi, diuinitatis, humanitatis, iustitiæ, misericordiæ, diapason absolutaque nostræ salutis consonantia, duo illo mirabili diuinitatis & humanitatis, suppositi. Non ergo rauca voce & horrisona, clāgosa & aspera, peccati siccitate aspera reumatismo frigoris charitatis incōcinna granias cū Coruis cras cras, Ecclesiast. 32. cap. Ne impedias musicam. Hanc Christi tantumq; coucentum, vocem imo ede simul cum hac cythara clarā, Deum inuoca, exclama proclama ad Deū rationis & appetitus cōcētu facto, cane cecine cū hac cythara, & more nostrę villæ, villaneas rusticasq; nostras cātiones cōpone, pulsa cytharā Deus est ad os-

ad ostium & pulsat tecum, hacq; delectabitur & placabitur simul. Venenum Tarantulæ vt fugias, phalangiique venenati Dæmonis musica eodem gradu & concentu, hac cythara Christo reddes, quo est lata offensa, pelles virus venenũ excuties, qui potẽtiis deordinatis & cordis assidebat, quibus rationis legẽ tenemur attingere, vt cordati simus & nõ becordes in cythara hac, & vt fides disonæ, & quę becordes sunt duplicãt sonos & duplicãtur motib⁹, ne duplicati simus corde, & cordę biscordes ne sint, simplices simo & ęedẽ sibi & prototypo Christo, antidotoq; Christi corporis, pręparati prius oris vomitu pœnitẽtię & cõfessionis, pristinæ saluti, vt reuoceris. Nicãder in theriacis horũ Araneorum, quos phalangia vocamus, septem species atulit, ille inquit. Est Rox, Asterion Zyaneon, Agrostes, Dysderi, Myrmecion, Cantharides, Sinchelon, sunt omnes voces græce: de quibus Plinius septem etiam stabilisse species mõstrauimus. Rox enim græcis ρωξ rox, est Rhagion Plinii & AEtii quod a ρωξ rox græcis, nobis vbæ azinnus, quod ei maxime figura assimiletur, quo Rhagium vocauit AEtius & subdit ipse, idest azineum figura rotundum nigrum colore, vbæ nigræ azini similitudine, vnde appellationem accepit, os in medio ventris, dentesque possidens, pedes ex vtraque parte breuissimos hæc AEtius. c. 18. lib. 4. sermone. 1. quæ omnia Nicãder retulit ex quo transtulit AEtius & Plinius. Asterion idem etiam est omnibus, & Nicandro eo loci. Myrmecion etiam est omnibus idem. Zyaneus est cæruleus Plinii & cranocolaptes AEtii, cuius morsus signa eadem sunt omnibus, Zyaneus enim color, græcis κυανεν Zyaneon, & cęruleus color est & cœlestis, vt videre est apud Diascoridem lib. 5. c. 59. & apud Homerum Iliad. κ. Agrostes, Nicandri lupus est Aristoteles, Plinii & AEtii, quasi venator muscarum, & quod acuminatũ sit αγρωστες agrostes dicitur more spicę graminis herbæ αγρωστες agrostes dictæ, nõ quod culices venetur aut muscas, cum muscæ græcis Μυ̃α Mya appelletur & culex κωνω cono, aut Ψῆνες psynes. Dysderi græcis δυσδηρι & σφηκειον sphecen dictum, disderi quasi difficilis pugnæ, & sphicon quasi vespicum, vespa enim græcis σφηκεα sphecea appellatur, de quo Nicander eo loci sic. Restat aliud genus Phalangii, quod dysderi spheceon ve dicitur, simile illi generi vesparũ quæ crudas carnes depascuntur, sunt enim equi vesparum emortui Tauri

tui. Tauri vero apum productores, ferocesque & venenatæ vespæ, nascuntur putrefactis equorũ cadaueribus, hic subdit, si quẽpiam vulnerarit ingens è vulnere tumor erigitur, tumores ad genua, vt nullo modo flectere genua possint, cordis trepidatio, virium destitutio, extremi maleficij animal, somnum adferens medio tantorum malorum, qui hominem placidissima quiete delusum interimat. Zyaneum cæruleum ve, facere euomere telas araneas dixit, vt AEtius, Aristoteles, Pliniusque retulere, vt & aliorum eadem retulit, Dysderi ergo Nicandri, est Crabro Plinij, & Sclerocephalon AEtij, durus capite Crabroni similis & vespæ vt diximus antea. Cranocolaptem tradit Nicander etiam ijs postea in Perseæ folijs AEgyptij genus Phalangij creatur, Cranocolaptes dictum, cuius horribile semper caput incessanter nutat, vterus autem grauatur, quod si stimulo, qui est illi ceruici innatus, summopne capiti, aliquem læserit mors sequitur, sine molestia aliqua, inopinate tamen: hoc Phalangium species cærulei est, vt monstrauimus supra. Ex signis eorum ex morsus accidentibus & aliis, Persea arbor, vt docet Sostratus lib. 1. de morsibus ex AEtiopia in AEgyptum translata est, quam Rholus Democriteus lib. 3. cap. 6. lætalem esse Persis retulit, ideoque AEgyptiis transmissam, vt AEgytios interficerẽt, translatam tamen salutiferam extitisse AEgyptijs, non est persea nostra communis hęc, nam vt docet Strabo lib. 1. cap. 7. Persea nascitur in AEgypto altitudinis eximiæ, iucunda aspectu, materiæ vt celtis, altę pyro per omnia similis, frondis perpetuæ fructum gerit pyri magnitudine lõgiusculum, amygdalæ modo putamine inclusum, herbidi coloris, nucem intus instar pruni continens, longe molliorem minoremq;, gustu suauis facile coctilis, & quamuis immodice sumatur innocua, quibus a persea nostra vt discrepet sat patet, Diascorides idẽ retulit lib. 1. cap. de Persea, hocque genus Phalangii atrocissimũ huius pulcherrimæ arboris foliis insidere referunt, latet anguis in herba, Cantharides Phalangii, quod muscarum Cantharidum venatores sint, ideoque fallacissimas inferant morsu passiones, quod nil venerem exciter acrius Cantharidibus refert Diascorides lib. 2 c. 54. a quo Galenus, Plinius. & alii, species lupi Phalangii est, eo solum dissidens, quod muscis iis magis delectetur aliis vero vulgaribus, Lupi dicti communiter. Sunt ergo Phalãgij omnia genera sex AEtii, Rhagion, Lupus, Asterion Myrmecion

vè, Cranocolaptes Sclerocephalon, Scolecion. Dedecori & ignominiæ erat, lætalis & venenata Crux arbor illa, lignumque, gentibus AEtiopibus denigratis fœditate peccati, persis gentibus illis indomitis & ferocibus virus cruor insuperabile transslata vero in Christum super humeros eius imperium eius, illi inserto eo ligno salus valetudo anthidotus, in venena & mortes. Persea hæc virescens iugiter, cuius folia linguam, fructus cor ęmulantur, eisdem autoribus patet, vt cum lingua cor assonet, musica qua recreetur homo & placetur Deus.

De mysticis Araneæ natura elisis, & naturæ plurimis.

CAPVT XII.

35 S T ea Aranei vis, potentia illa, vt & si minimum exileque sit animal, maximos & feros vincat serpentes superetque omnino: non alio quam capite aggreditur, vbi summam veneni potentiam, & robur continere sciuit, hac eosdem petit & superat mirabile dictu, arborem excelsam aliud ve ascendit quoduis, filo appensus, quem è visceribus desilat ducit, se demittit & librat illo, in serpentis caput, quem ociosssum iacere inspexit prius quietum & placidum, ille contrahitur illico ac araneum sensit sibi impendere, pertimescit nescit fugere, torpescit imo, Plinius libro.10.cap.74. sic. Librat araneus se filo in caput serpentis porrectæ sub vmbra, suæ arboris, tantaque vi morsu, cerebrum apprehendit, vt stridens subinde, ac vertigine rotata, ne filum quidem desuper pendentis rumpere valet, adeo non fugere queat, nec finis pugnæ ante mortem serpentis est. Idem Aristoteles.9. de Historia, cap.39. AElianus, Rhodiginius libro.11.capit.13. Vbi narrat ex Alberto Magno in Colonia Aripina se vidisse puellam, quæ in trimatu arriperet araneas è parietibus, has quæ impune voraisset eisdemque ali innoxie. Eadem Paulus, Diascorides, locis allatis: vtilissima iudicat Galenus 5. de compositione medicamentorum secundum locos, capite 9. oua araneorum trita cum vnguento nardino, ad dentium perforatorum dolores, indito vnguento

intra

intra dentium cauitates, idem Archigenes sensit, telas Araneorum conferre ne vlcera inflamentur cutis, sensit Galenus. 1. simplicium & authoritate plurimorum refert, libro de medicinis paratu facillimis, quibus illico succurrimus manibus digitis ve disectis. Succum tripholij summe laudat, aut herbam tritam super impositam vulneri ab Araneo illato, tum Centauream dictam, sed de curatione venenatorum supra diximus late. Araneus Lupus dictus, tritus & linteo subactus, impositus fronti & temporibus circuitus tertianarios persanat, docet Diascorides libro & capite citato, imo intra nucem viuum araneum asportatum quartanariis medetur, suspicor timore, retrocessu caloris ad cor, & sanguinis spirituumque, vt fit in 36
metu, quo frigida distemperies melancholiam generans corrigitur & sicca, sanguinis & spirituum, calore & humore vt metus aliarum rerum soluit multoties quartanas iam victo humore & superato declinante morbo cocta materia, non minus Aranea id molitur vel adse tracta venenosa humoris portione, qua fouetur malum & morbus consistit, deteriori inquam mali humoris portione & noxij exclusa: hoc est peculiare telis araneis, vulneribus impositis, vt prius non decidant quam persanent vulnera, oculorum fluxiones sistit spelunca tota innolucrum ve dictum, telæ Araneæ Lupi dicti, fronti cum lacte superposita. Aranea si filum ducat super fœminam cui menses fluunt sistit purgationem, qui omnes oleo putrefactis suismet morsibus sunt vtillissimi. AEtius locis adductis refert. Auicenna, Galenus, Plinius, & alij. Sunt Aranei Phalangijque omnes frigidi tertio gradu, & sicci secundo: venenum vero, frigidum ad initium quarti & humidum simul; oua frigida & humida principio quarti, telæ frigidæ tertio & siccæ, adstringentesque natura, & aglutinantes, sanguinem compescentes. Mirabile est illud Aranei tantæ ambitionis animans petulantiæ & superbiæ, vt se se solus sibi sufficere ratus, semel ac perfectus mag- 37
magnitudine euassit, quem terminum spatio vnius lunationis nanciscitur, septimanis quatuor, quatuorque septenis, vt diximus antea, mense vno integro, illico Patrem matremque occidere fratres, congeneres, propinquos, benefactores, cognatos, qui inter fœtus fortior est alijs, solumque parricida, & fratricida, tyrannide tanta, in hæreditatem paternam, fraternamque ve-

que venire ſuccedereque dolo fallacia, malitia & fraude, ex Ariſtotele, Plinio, AEliano, Galeno & aliis retulimus, ſuperbus natura, qui altiſsimas occupat ſedes domus totius, eminere omnibus cupiens, altiora aſcendens ſublimiora, eminentioraque loca, reptile animans alioqui obſcuriſsimi ortus, odit lucem Solem Lunam, iis omnibus inuidet, æmulaturque omnino, ſuperbus elatus, vt ſolum nubilo cœlo domicilium excedat, & qui ortu eſt inferior locis natus putridis ſpurcis, tecta petat ſuperba regum & faſtigia domus ſi poteſt illique locus adeſt, angulis abditus obſcuris caliginoſisque locis, puluere inſperſis frigidis humidis, vdis obſcœnis, parte eorum, & partitione ſicca inhabitans, putredine genitus frequenter, vt ſerpentes reliqui, qui proprium neſciunt autorem, amittere ve domicilium infame & ſpurcum, conceſo tamen ſemel, ſalubriorem altiorem ornatiorem ſi poſſunt in illum reptant ſuperbi, & tumidi petunt: hærent propriis, ſibi quæ hærent, auaritia immenſa, vt nil remittant, eorumque ſemel arripuere, ſine diſcrimine omni prędа vtentes immundi ſuccidi, mucilaginem propriam vitioſumque excrementum, filum protenſum ſemel, vomitu reiectum reaſumentes elin-
58 gentes colligentes iterum in alimentum ſibi, ſemper inſe cedentes, in ventrem ſe colligunt, & os, quod illo continent Phalangii dicti præcipue Rhagii, ventris medio, vt AEtius libro. 4. ſermone 1. capitite. 18. & AElianus libro. 3. capite. 35. dixere & alii, quorum Deus venter eſt, voraces, guloſi iniuſti, crudeles, non vt reliqua animantia prædam venantur alimenti cauſa ſemper, in ipſa vè irruunt veneris occaſione, ducta gula & laſciuia, propter quæ duo rixantur animantia cuncta, docuit Ari-
59 ſtoteles. 2. de Hiſtoria, capite. 7. & Plato. 4. de legibus, hic ſolus crudelis immanis non cibi cauſa, luxuriæ vè, mortem parat caſu terribilem inopinatè, ſolum imo vt animantia perdat, enecet, inſidias parat pandit retia doloſus obſeruat abditus occultus, vt plurima quibus non vtitur, ſatur & plenus rete viua retineat, miſere detenta, cruciatu famis & ſitis acta, aſultibusque animantis atrita lancinet, fugere inualida, delectatur maximè, cum è rete excuti volatilia non poſſe vidit, repens ipſe, dextere quod vagetur per rete, irretianturque illa magis & magis, motus facto connamine ligentur relingenturque irretita amplius, ipſe cum diſcurrat libere peruerſorum

pedum,

pedum, quæ alia pedibus liberis formatis & alis molliri non valent, animalcidia parans voluntaria, commitensque omnino, non subito casu & fortuna: gloriatur maxime quod pedibus euersis telas ordiatur ingeniose & astruat quas nec Minerua rectissimorū pedum æquales componet, quo in Deam superbiit Aranea illa Ouidii Methamorphoseon, & lacessiuit illam, consabulationes narrant, quæ nec Diis concessit victoriam, aut maiores iudicauit inferior adeo & si ipso nihil obscurius quoq; sit Lucifer alter superbus, Iob, loco adducto initio huius capitis de cōfidentia eorū 40
qui oblibiscuntur Deū, Hypocritæque describens euētus inquit. Non ei placebit væcordia sua, & sicut tela araneorū fiducia eius. Nam vecors ille & stultus, peccatorque ignorans insipiens, non delectabitur væcordia sua, qui fidet rebus vanis & fallacibus, fugacibus tempori vicisitudini obnoxiis ad creaturas conuersus: erit quo væcordia displiceat sua malitia deceptus, post mortem & viuente adhuc & sicut tela araneorum fiducia eius, sperat aranea amplissimas protendere telas expansas nimis, quibus communia posit animalcula & maiora venari adhuc, sollicita & anxia net, hac hinc pendet illinc vincit, angulos omnes percurrit, cuncta voluit in orbem, tandem tabescit illusa, visceribus absumptis, reiecta substantia alimento destituta marcida, tabida anhelans defessa, propriis visceribus effusis sumptu facto substantiæ expensis, vanno rete addacto. Vbi fœtus imo educare credidit alere, tueri à cōtrariorum iniuriis viscerum pensis, & secure viuere, ijs ipsis postea (diximus) impetitur interficitur domestica sobole genitis filiis estque illi tela sepulchrum & feretrum, quæ in gratiam eorum astruxerat, & cū innocua simplicia & inermia animantia eadem irretiisset, vt esset illi in rete fiducia, victus sibi & soboli genitę, hęc ipsa quæ erat animantis fiducia, sepulchrum est illi tāndem, vt vnde viuere posse sperabat mori miserrime detur supliciumque vltimum, accedit Stellio (iam supra diximus) & onustum rete simul cum autore flagitij rapit arripit vorat fert secum glisscit, male acquisitum peculium ingerit ille, quas si grauatas adeo retullas non inspexisset remitteret libere, non aliter væcordia Hypocritæ succedet & sicut tela aranearum fiducia eius, tabescere fecisti. Sicut aranea animam meam (loco adducto) contiget illi, quod vecordi accidit. Lucæ. cap. 12. qui cum retia late protendisset, vt ingentissimam bonorum copiam congereret, animæ suæ alloquebatur,

anima habes multa bona posita in annos plurimos, requiesce, comede bibe, epulare. Cui iustam tulit Deus sententiam. Stulte hac nocte animam tuam, repetunt à te: sic qui sibi thesauricat, eodem rete captus est, quo alia capere nitebatur & quo irretiuit, propriis filiis sobole educata interemptus, inimici hominis domestici eius. Matthæi. 10. cap. incidunt in foueam quam fecere Psalmo. 7. in illa in quibus fiduciam habent, mortem & perditionem inuenere: sicut tela aranearum fiducia Hypochritæ, vt ibidem dicitur Fallacissimum fiduciæ genus, quæ integro anno ordiri nerunt texueruntque, exedentes viscera macie tristissima detenti, absumpto humore roris gratiæ, sanguine, reique familiaris supellectili fame excruciati, anhelantes, honores, dignitates, officia, fila ducentes varia è visceribus propriis, telamque ordientes vitæ fere totius decursu, in qua spem reposuerunt, mors inopinata & subita, rapit diripit, anima repetita, quæ subitanea magis, & ex tempore (Ambrosius dixit) quam illa cuius numquam meminere peccatores, & si post longissimos morbos accidat, quæ præparata magis & præuisa, & si tempore instantaneo succedat, quam quæ toto vitæ curriculo paulatim deglutitur meditatione continua iusti est hic imber gratiæ matutinus & serotinus, vitæ & mortis, viuendi & moriendi scientia & notitia, data eodem autore legis notitia & arte, quæ enim exorditur anno integro, sollicita & sedula, verrit subito Scoparius versorio & Scopione, morsque rete expansum quod anxie protenderat surripit & fert subito secum, vt & vxori mulieriq; impudicæ accidit quæ vt victitet comparetq; sibi & familiæ alimentum ornatum supellectilé & pompam vt araneæ faciunt, marito ocioso, causa est excidij & ruinæ. Multoties fucus susurrans peruolans impetu secum affert rete, Araneamque inuolutam simul cum illo & implicatam, muscarum ocasione multarum proclamantium in rete, accedit vt Stellio (diximus) gliscitque araneum pœnas vt luat, ea quæ solum simplices inermes irretiebat muscas, culices, debiles, tela vt quæ erat illi fiducia sit pœna carcer compedes & vinculum, supliciumque iustissimum, hinc AEgyptij iniustitiæ Hieroglyphicon, araneæ tela muscis referta detentis significabant, quod carcer iustitiæque vires, leges, statuta, pœnę, & suplicia, pauperibus solum imponantur, debilibus, fauore nudis hominibus, non fucis susurrantibus susurro populi notis, non potentibus diuitibus imposituta

sanctio-

sanctionum ii frangunt abrrumpunt imo, secum diferunt leges, & quo placet iustitiam peruertunt ius æquitatem, euertunt omnia, est vana & fallax spes Hypocritæ, fraudes, doli, & simulationes, tandem deficient & cum retibus, asportabitur simul à crabone, rete onusto sanguine inermium, ab Stellioneque deglutietur. Stellio ingerit Araneum, fiducia eius tela vana facilis, illi erit in 41
oprobrium in perditionem, ex ea imo ducetur, illaque inuolutus suomet rete quod aliis paraberat ruet, Psalmo. 56. Laqueum paraberunt pedibus meis, & incurbauerunt animam meam, foverunt, ante faciem meam foueam, & inciderunt in eam. Diximus araneum irretire lacertulos paruulos, ex Aristotele & alijs, mirabili quædam industria & arte, eosdem opprimere & enaruare fame, intra domicilium contentos, araneæ minatu ad speluncæ ora minitanti, timidos detineri vmbra grandi facta obscurato domicilij hiatu, presentia animalculi minimi alioqui & imbellis in lacertulam, interim fila intertexere in cauernæ ostiolo desidis lacertulæ, hæc siccata fortia consistere, aut si potest lacerto dormitanti filateriis obducere fauces cauernę animantis, fame iam vero confectum fere cum sentit debilem languidum morti vicinum cum duxit, antequam morte occupetur, ne sanguis concrescat inutilis suctui araneo, quem ebibere parat neglectis reliquis, vt araneis mos est, impetere illico repetereque lacertulum ictibus morsibus insultibus, impetu in eum facto vna vice & alia contundere, caput præcipue innocui animantis, malitia veneno que efusso, quibus maximos concidit serpentes, capite infecto, hosque circumrotare facere circuloque euolui torpere incusso metu natura animantis, impedita fuga, lacertulosque iis miserrime perdere reddereque tandem exangues, est illis fiducia araneis in rete quo detinent illos hac ipsa ordita, ad domus limina carcere è propria domo cóstituto, lacerto securo oscitanti & quieto intra propriam cauernam feraleque domiciliũ fiduciam sibi in tela constituenti araneo. Stellionéq; tãtę iniustitię impatientem, rete araneamq; simul arripere ingerere, pęnas luere fallacissimum animans redimiq; prętio ouorum, prætioq; solum sobolis relictisq, illis libere, quod hęc Stellio pluris habeat dũ repetit, araneo relicto ob veneni copiam naturæ instinctu, est hoc pretium præmiumq; illi elargitum quasi in gratiarum actionem vt interim ac oua gliscit fugere possit araneus fallax, propria so-

bole relicta & deserta successione, iidem referunt autores supra Hinc Iob.8. spem eorum qui oblibiscuntur Deum, & hypocritæ fiduciam ad telas araneorum contulit: quibus confidunt irretire animantia, iisque ipsis plicare, fidentes dolo & cautellis, qui si nõ possent ordiri, insidias non tẽderent vnde illis mors eueniret inopinata. Contingit iis qui decipere cupiunt irretire officio, dignitate autoritatis & potentiæ abusu, suggere sanguinem parant, viduæ populi pauperum debilium, hac ipsa tela protensa, a Stellione dæmone, iustitię Dei executore dirupta arrepta, arripi simul cum illa eadem, vt deuorentur ii aranei cum tela simul, eorũ fiducia vt sit illis ruina & lapsus, hac ipsa vt conuoluantur irretianturq; ipsi, sitq; eis supplicium vt & perditionis occasio, qui fortasis securi sine officio, sine tela iudicij, dignitateq; euixissent. Est ergo fiducia eorum sicut araneorũ tela, suspensus est Amam in patibulo, quod paraberat Mardochæo fuit illi honor dignitas ruinæ occasio & excidij, vt est araneis qua deuorentur ab Stellione, potentia robur industria arsque struendi tela officium. Secundus locus, Psalmi.38. etiam iis consistit quæ de Aranea diximus, Aranea non ex vtero filum ducere, vt sensit Democritus, Aristoteles refutat locis supra adductis, deceptus Democritus, quod soboles araneæ ex vtero illius pendeat tempore aliquo, semel ac lucẽ experitur venitq; in auram, filis filamentis, vtero alligatis matris, fœtura omnis pẽdet, vt illo annexo suggãt alimentũ mamillarum instar lactentium & more, spatio aliquo constituto a natura, vsque se ipsis victum quæritare valent filis vtero colligant filios, secumque diducunt ingratos, quos simul cum iis vmbilicorum instar intus retinebant, & extra quando licet retinent nõ minus natos iã, hinc vtero filamenta ducere Democritus credidit nere vtero & ordiri stamina, at secus multo res habet, nent ore, ventrisque medio indeque diducunt fila & stamina, pẽdẽt nẽtes postea officio cõmuni. Vnde Ouidius. Estq; caput minimum, toto quoque corpore parua est. In latere exiles digiti pro cruribus hęrent. Cætera vẽter habet de quo tamẽ illa remittit. Stamina digitos cõpellauit crura quod internodiis distinguãtur certis, articulorum instar a summo adimum. Ore denique euomit mucilaginẽ illam, mucoremque trahit quo retia nectit & pandit, ex cute vi ventris tracta humida substantia confluenti in ventriculum suctu, pororum communione, ore suggit ex toto, quod in medio

ventre

ventre continetur,estq; illis os tractiua virtus ventri infira, hoc fila dum d ucunt cõtinuo marcescunt tabescuntque opere tãdem iugi, humore absumpto & rore humido extracto labore asiduo, hin eo loci dicitur. In increpationibus propter iniquitatem ego defeci, reddactus in nihil peccati, quod nihil est, boni defectus & esse rationis debitæ, anihilaui ego me me, defeci redegi me in nihil, vbi Deus non posset hominem sua omnipotentia redigere in nil peccati, propter iniquitatem ergo defeci, non deficere fecisti, sed defici: subdit. Et tabescere fecisti sicut Araneam animam eius, nõ dixit meã sed eius qui erã, scilicet quod cũ defecisset in nihilum reddactus, non meam sed eius qui fui. At sicut Araneam fecisti tabescere, cum propriis filiis, fila diducentibus absumenti busq; matris alimentum & humorem, qui postea imbellem debi lemque matrem occidunt, quam constituerunt matrẽ, tum opere 42
cõtinuo & labore asiduo captãdi aurã & fauores (diximus) conceperunt dolorẽ & pepererunt iniquitatẽ, filiis propriis absumẽtur impetiẽtur hiãtes, squallidi sine gratiæ rore, humidoq; alimẽti iustitiæ, fœtibus propriis operibus proprio partu tabescet iniustus, & in quibus requiẽ sibi pollicebatur, vitã, posteritatẽ, iis tabescet, in iis laborẽ mortem inueniet labore futili, solicitus inquietus sese absumet erodet rerũ fugacium inconstantiã & pericula expertus ingratitudinemq; eorũ quos educauerat, telasq; araneę quibus innitebatur, vt muscas inutiles captaret, tendẽs retia huc & illuc vt tendit Aranea, omnẽ partẽ versus irretiens filaq, ducẽs vt si hac nequit illa capiat, tabescere ergo fecisti animã eius, iis ei dẽmet quibus genuerat vt tabescit cõtinuo netu aranea & marcescit, permisisti tabescerẽt, & vt perpetua solicitudine iis vanis, & fugacibus rebus detinerẽtur, amore proprio in secedẽtibus, vt cedit aranea inse & colligitur nens, suomet opere, semetipsis proprio ore & manibus fętu operibus, irretiẽtibus vndiq; nõ suffecturi, tot tantisq, ordiminibus & filateriis. His dicitur, Eccles. 18. Cũ cõsumauerit homo tũc incipiet, & cũ quieuerit operabitur. cũ cõsumauerit homo hęc vana tũc incipiet homo esse. militia vita hominis super terrã, Iob 7. dicitur, nõ pax trãquilitas, cũ quieuerit ab iis vanis fũgacibusque rebus, tunc operabitur, Sisyphus alter quem quod fuerit mortalium omnium actiuissimus, rebusque & negotiis sæcularibus implicitus apud inferos puniri, poetę fabulantur perpetua lapidis reuolutione ascensu & des

censu defatigatum finē imposuisse vt ratus labori, incipiat opus, tum cum consumauerit homo incipiet, cú opera consumata ede re cœperit, vsque dum quiescat, tūc enim operabitur, visione bea tifica opereque fruitionis Dei, quiescens in opere operás in quie te: tabescere ergo fecisti sicut araneam animam eius occupatam inutilibus futilibusq; rebus, vt quemadmodum aranea, retiscen tro assistens centrum relinquit, vt decerpat muscas leues, tabes cītq; tela lacerata & dirupta, in qua fiduciam habebat & spem, vt resartiat illam proprijs visceribus, sic tabescere fecisti animā eius qui eram, quod reliqui centrum Deum ipsum amore creatu rarum, lineas quærens & centrum deferens, amisso centro, telis diruptis filis protēsis, laceratis fauoris & negotiorum quibus innitebar & confidebam maxime, tabefeci & emarcui, fame & spe frustrata, rerum fallacium sicut aranea tabescit tela dirupta, inutilibus iis confisus & fretus.

De Telaraneis eorumque symbolico significatu.

CAPVT XIII.

43

Elę Araneorum vanitatis Hierolyphicon extitere antiquis & futilitatis; constat carmine illo Catuli, vbi de se ipse locutus ait. Nam tui Catulli. Plenus saculus est aranearum. idest, inutilibus est plenus negociis. Lucianus in Pselidologista. Carie & araneis opleta, quod inutiles quæstiones agitaret. Tempore quo Gregorius Patriarcha Constantinopolitanus, Macarium Pyrrhum & socios. vnam in Christo Domino solum naturam & voluntatem, adesse impie asseuerantes, damnauit centum quinquaginta pontificum decreto, telæ aranearum densissimi imbrescecidere maxima omnium admiratione, in medium populi Constantinopolitani, pluuiæ instar, quo significari credidere fideles & Catholici, vanas esse inutiles friuolas hæreticorum thecnnas & errores, impiosque hæreticos, & inanes, vanos, instar aranearum telarum inutilium futiliumque omnino, moreque illarum, è cœlo depulsos, talesque sanguinem sistere fluereque impedire flocilagines dictæ, impedimentoque hæreses fuisse illos, quo minus Christi sanguis

guis flueret in plurimos terrestri substantia eorum appetitus parte, qua pollent puluerisque illæ, glutinosis filamentis immistę, terrena siccitate squallentes vitiorum, suis. figmentis vanisque filaterijs vt concresceret detento & impedito, Isaiæ, cap. 59. Ecce non est abreuiata manus Domini, vt saluare nequeat, neque agrauata est auris eius, vt non exaudiat, sed iniquitates vestræ diuisserunt inter me, & vos, & inter Deum vestrum, & 44
peccata vestra, absconderunt faciem eius, a vobis ne exaudiret, manus enim vestræ, pollutæ sunt sanguine, & digiti vestri iniquitate, labia vestra locuta sunt mendacium, & lingua vestra iniquitatem fatuo, Non est qui inuocet iustitiam, neque est, qui iudicet vere, sed confidunt in nihili, & loquuntur vanitates, conceperunt laborem, & pepererunt iniquitatem, oua Aspidum ruperunt, & telas araneæ texuerunt. Quibus innania & vana telulis ijs consignat, araneæque telas vocat illa, spiritus Deus, quas sanguinem stetisse docet, diuisisseque inter Deum & homines, sanguinis Christi fluxum conpescuisse, ne illis vtiliter flueret, telis araneis compescentibus sanguinis decursum, (de quo loco Isaiæ, cap. de Basilisco, & Aspide supra latius) generantur telæ araneæ quædam, vapore crasso glutinoso ascendenti, locis puluere inspersis, qui non secus ac aquæ guttulæ, puluere sistũt & colliguntur firmantur, ne dilabantur, figuramque orbicularem retinent puluere presfæ, sic vapores illi elati puluere detinentur formanturque, glutinosi & viscidi natura, tecto & locis aliis supremis in quæ leuitate natura tendunt & sistunt affixi, vltra vt cum non detur eundi locus nec pateat additus in telas abeant conditas, vt locis puluerulentis plurimis, telæ aranulæ cõspiciuntur frequentissime sine araneis autoribus aliquibus & in magno prouentu, quod non araneæ opere laborioso confiterint hæc dicto imo ordine, quæ sunt crasiores densioresque multo reliquis impensis araneæ orditis quæ hoc halitu alescunt, suntque humidę & frigidę naturę vt fabrefactæ quæ ab araneo procedũt ante sicci terræ pulueris inspersionẽ, vt post hæc siccæ & ex terreno adstringẽtes sanguinis fluores compescãt, post siccę frigidęq; tẽperamento, adstringentes densę, terrestri vapore cõflatę, sanguinem sistentes, reliquę aliter elatę vaporibus, & vbi aranea residet, vsq; puluere sistant. Psal. 89. sic. Quoniam omnes dies nostri defecerunt, & in ira tua defecimus: anni nostri sicut aranea meditabũtur, dies

tur,dies annorum nostrorum in ipsis,septuaginta anni, si autem
in potentatibus octoginta anni,& amplius eorum labor, & do-
45 lor. Locus sane omnino dificilis,qualiter anni nostri meditentur
sicut aranea,cum,& cur septuaginta in ipsis, & octoginta in potē
tatibus & amplius labor,& dolor 2.c.1.li.de vitæ duratione dixi-
mus,locum hunc deplicauimus,ad reliqua hic explicandus de a-
ranea venit. Araneæ nomine duo inuoluuntur,& animal vt dixi-
mus vsque modo & tela aranea,eodem nomine insignita,quæ ara
nea & vocitatur,omnibus,hinc Astrologi Astrolabij rete araneā
compellant,quod sit circulus circulis plurimis conflatus,vt ara-
neæ telæ quibus aranea animalcula capit decipitque abdita & oc
culta:hæc circuli instar,vt diximus, rigore geometrico conflata
expanditur,quatuor diuisa quartis, non aliter ac Astrologi suas
quartas diuidunt, quibus quatuor mundi constituunt cardines
& puncta immobilia,Oriens,Occidēs,Septentrio,Meridies,non
secus tela aranea araneorum secatur punctis quatuor,ligata ver-
sus quatuor mundi cardines,quorum quartę,in communibus ara
neis telulis decem & octo constant circulorum sectionibus & ar
cubus circularibus,quatuor vero decem & octo,sunt septuagin-
ta duo,numerus septuaginta interpretum græcorum Ptolomei,
Bibliæ sacræ,qui variis locis & seiunctis idē omnino omnes pro-
nuntiarunt traductionibus,erat enim omnibus spiritus idem,sep
tuaginta vero sunt dicti,& si septuaginta & duo stiterint, quod
maior numerus minorem absoruat & contineat in se, non secus
ac in tela aranea cum sint septuaginta & duæ sectiones in quartis
circulorum,septuaginta solum numeramus aliis subticitis. Poten
tiores vero araneę phalangij dicti Luparij nomine, circulos as-
truunt(numerāti fiet manifestum)quorum quarta quælibet,quæ
est quarta pars circuli,viginti sectiones obtinet & fila viginti, to-
tus vt integretur circulus,octoginta portionibus æqualiter,qui-
bus constat aranea,iisque solum quibus magis potest vtitur circu
lis,vt animantia venetur,ijs velox percurrit, iis discurrit commo
dè,hos vtiliter proficue plures nequit,quo non apponit plures,at
si apponit vltra,labor & dolor,dolet inuidum animans de iactura
prædæ,cum antequam accedat & irruat multoties peruolet si sint
plures aut irretiatur aranea multitudine ambaguū Labirinti,aut
præda complicetur,vt confusione arcuum plicata rete vniuer-
sum confusum obstet discursui animantis laceretur & implice-
tur tan.

tur tandem vt detricari non posſit tum cum plus diſtet à centro pars illa, laxa eſt deligata mobilis facileque abrrumpitur prædæ motu quouis facto, hinc dolet, laborat vt ibi veniat, quæ frequẽtius fruſtratur præda. ideo quantum ad araneam atinet, anni noſtri ſicut aranea meditabuntur faciles, leues, meditabuntur numerabunturque, vt tela aranea ſeptuaginta in ipſis communi lege viuendi, In potentatibus, ordineque communis experientiæ & viuacioribus octoginta, vt araneæ iis numeris circulantur, ſic nos circulamur eodem numero & curriculo annorum, cœli tot circulis metiuntur dies noſtri tot circuitibus, amplius vero labor & dolor ſenectutis & impotentiæ, araneæ inſtar quæ plures circulos ſuperadit labori & dolori, dies ergo noſtri ſicut aranea tela meditabuntur iis circuitibus, & ſicut aranea in opere circuitum & circulorum quæ ſuum opus abſoluit & complet ſeptuaginta octoginta ve circulis orbem curriculumque præfinit & terminat, iis eſt ſenibus labor ætatis morborumque, & dolor eorum quæ poti ri nequęunt, reliqua (curque eæ ætates naturæ hominum ſignentur. 1. li.) dies ergo noſtri defecerũt, & in ira tua defecimus expeccato mors (ſupra) hinc in ira tua defecimus, dieſq; noſtri ideo numerantur, qui alias ſine numero forent, dies noſtri defecerunt in nobis culpæ reatu, ideo & nos in ira tua defecimus indignatione pœnæ, Tum ſicut aranea meditabuntur anni noſtri, erunt enim breuis durationis, ſolumque vſque ad partus noſtrorum operum perdurabunt, dieſque noſtri computabuntur tot, quot fuerint opera hominis vtilia & proficua, amplius non viuet homo, iuſtus non moritur, dormit imo, vt Lazarus amicus Deo non mortus eſt ſed dormit. Iniuſtus non viuit nec peccator, non numeratur in libro vitæ, mortis imo, Magdalena dum erat pecatrix nomine nullo compellatur, vſque dum ad pedes Chriſti ſe labit lachrymis cuius ſolum dicitur acceſsit mulier in ciuitate peccatrix, carent nomine peccatores in libro vitæ, poſtea in reſurrectione, proprio nomine compellata Maria Magdalenæ, ſacrarium Domini Apoſtolata. Poteſt enim Deus ex lapidibus iſtis panes efficere & viuificare in omni verbo, vſque ad partum ergo noſtrorum operum meditantur dies & anni noſtri, inſtar araneæ phalangij ſpecies cærulei quæ ſolum vſque ad partum conſiſtit, poſtea propria quæ interimitur ſobole, & genitura morſibus, iã macie confecta filamentis extenuata, quibus fætus colligatos vtero edaces educauerat illa

rat illa

rat illa & victitarat vtero ac ſi mamillis lactaſſet, ſic meditantur dies noſtri vſque ad partum, perduramusque vſque dum in lucē aut tenebras edimus fœtus, nec numerantur antea dies & anni noſtri, quam operibus & partu numerentur, iis viſitur an vixerit homo an ſecus, quantumque euixerit ille, mortuus ſtiterit, iis, an habuerit dies, an ſine diebus & tempore diſceſſerit ſine ſobole & filiis occubuerit, ſicut aranea ergo partu numerantur anni noſtri, illisque præfigitur meta, opera enim illorum ſequuntur illos, locus alter Oſeæ allatus huius etiam capitis initio, iis deplicatur, quo Sammariam minatur ob Idolatriam vituli, eſt Samaria fertiliſsima totius regionis Paleſtinæ pars, ſi quæ alia olei abundantiſſima præcipue, fructuum vberrima feraciſsima & copioſa, Samarites enim Hebræi, medulla arborum eſt, pinguedo ſcilicet oleoſum ferax: vnde Samaria cuſtodia olei pinguis Hebræis notatur Vepresque fertilis ſpinis circumſeptus. Medio ergo tantæ affluētiæ & vbertatis fœcunditatis tantæ, vitulum aſtruxere Samaritani, vt colerent in verum Deum, idolatria & apoſtaſia, mentitos & falſos Deos proſequentes cultu, vero Deo neglecto, vt hinc benigniſsimus hominum conditor, qui manibus clauis afixis ligno cōuinctis quaſi, vindictam ſumere neſcit, conquæratur vitulum Deum non eſſe renuntians populo ingrato, & reuelli Oſeæ 8. ca. rationes aferens quibus Samariæ vitulum, Deū nō eſſe inferat, ille qui cum veritas ſumma ſit ſufficeret dixiſſe, cum quod artifex fecit illum ſi factus Deus non eſt, Deus ille eſt qui omnium eſt, cauſa prior omnibus eſſe entitate eſſentia, tum quia ex Iſrael eſt de vero autem Deo generationem eius quis enarrabit. Iſaiæ 53.
46 cap. tam miraculoſam temporalem vnionis gratiæ Spiritu ſancto cooperante, quam æternam, colligit vltra iis, Deum non eſſe quoniam in aranearum telas erit vitulus Samariæ, degenerauit Samaria defecit a fructu veri cultus Dei veri, & amantiſsima ſoboles frugifera & oliuæ inſtar vberrima, inuenta eſt in tela aranea iniuſtitiæ & immunditiæ fœdæ, cultusque eorum, & religionis fructus, qui ſperabantur ex hac oliua fertiliſsima, in aranearum telas abiit, non ſecus ac fructiferæ & feraces oliuæ, morbo infectæ cultus deffectu, cœli terręque inclementia ob vitioſam quam contraxere vitio ſui diſpoſitionem teredine hac laceratæ, aut vitioſę & luxuriantes, fructus araneorum telis obuolutos marcidos ſteriles infrugiferos reddunt commutantque in vanas & fallaces oliuas

telara

telaraneis circumseptas fructus, vberrimorum loco frugiferorũ quod vitibus & oliuis accidere experientia quotidiana edocet, Plinius li.17.cap.24. Aristoteles, AElianus Columella, Cato locis supra, quem morbum araneam vocant, non minus latini, tela orta sine nectu animantis sine aranea autore, quod & si luxuriantibus iis contingat vitiosisque plantis locis humidis expositæ, & sterilibus siccis deriguis & squallentibus, docuit Teophrastes lib.5. c.7. non minus accidit, vt fructum loco telas araneas reddant, erit vitulus Samariæ in aranearum telas, & a quo sperabãtur Deo præmia fructus renumerationes, erit in telas araneorum potẽtia eius, araneas vt suscipiant, ficta præmia fallacia vana idolatriæ & perfidiæ, quæ vero Deo repugnant, qui veritas ipsa est, ideo fallere nequit, sed quæ promisit implere, vltra imo, quæ neque oculus vidit neque auris audiuit, quæ præparauit Deus diligentibus se maiora sunt enim quæ elargitur, iis quæ promittit. Mentitus vero Deus, fructus præmiaque vberrima pollicetur, & est in telas araneorum potentia eius, quo nec retribuere potest, nec quid conferat possidet egeat cum ipse, telis araneis circumuolutus figmentis & vanitatibus. Samariæ ergo & oliuę, vitisque vberrimę fructus, vitulus cultus religio, nec Dei nec Deus, quoniam in telas araneorum est, in vanitate & mendatio vitulus Samariæ, fructus promissa spes, vt oliuæ fructus & vitis corruptę, Deus mentitus prēmia religionis non impertiet vt nec aranea fructus, verus non est Deus, qui est in telas araneas iniustitiæ, diximus iis iniustitiam significari vanitatem mendatium, tum non est Deus qui in telas aranearum est, dicitur vero in telas, pro in telis eo loci, in enim acusatiuum pro ablatiuo regit passim. Terẽtius in Adelphis in quem exempla fient pro in quo. Et vereor te in os laudare pro in ore, qui ergo in telas araneorũ est, Deus nõ est, impotens enim est, qui telis araneorũ detinetur Deus, impotẽs cũ sit nequit abrumpere figmenta inuolucraq; fallacia iniusta immũda, omnipotẽs tamẽ verus est De⁹, fert fictus imo hęc omnia cõsentit tot abominationes, scelera flagitia, hæc non dirũpit, vt hęc fiant illa finit sustinet sibi consulit honori, reuerentię, cultui, in bonum eorum quę fecit non prospicit, nõ tuetur veritatem, non se non bonum sibi consulit aureq; populari, mortaliũ ruinã creaturarũ interitũ nõ esse & nihil intẽdit, nec nostra cõsiderat prouidentię opere, perdere imo parat quę sunt fędare & corrũpere, vitiis & maculis inficere

inficere, negationibus priuationibus entitatis dehonestare, & depredari quæ habent entitatis & veri, peccati nihilo, cum iusta mũda bona integra, in pondere & mensura, omnia per Deum facta sint, & sine Deo facta sint nihil, negatione iustitiæ rectitudinis & esse quæ sunt, qui hæc sinit non Deus, non factor, non benefactor omnium, corruptor imo, inquinator destructor; creaturarum est. Ariston Chius Philosophus Dialecticas quæstiones, argutias innutiles eorum qui solum vt alios deciperent astruebant, telis araneis comparauit, quæ cum artificiosissime elaborentur, nullius vsus, impedimentum imo sanguinis generis, discursus mortalium symbolo ratiocinationibus vana. Erant Hyerogliphicon antiquis temporis iacturæ. Rabini, cabilistæ, & Thalmudistę, plurimis referunt vana quędam de aranea quę silentio prętermittere noluimus, in auditorum gratiam, vt tot seria tędium non aferrent referunt, Abulensis retulit li. 1. Regum c. 23. Adamũ inquisiisse a Deo, cur stultissimam muscam molestissimamque hominibus, & araneam omnino inutilem condidisset. Deum hęc innutilia esse negasse, seruo enim suo Dauid futura vtilissima & proficua, stultitia enim muscę semper eadem prolixa, ignorantiaque periculo eidé exposita, non resipiscens plus vna altera vice, in idem recidens ignara & inscia inquiunt illi perutilis extitit, fictaq; fatuitas Dauid & stultitia corá Rege Achis eius vt irá cõpesceret fictus amens & fatuus Regum. 1. c. 21. cui iratus non est ille fatuo credito de industria facto, & musca vtilis illi adfuit 1. Regum c. 26. vbi ingressus tentorium Saul in deserto Ziph, dormientem inuenit Abner somnoque consopitum altissimo, vniuersum & simul populum, casu qui pedem immisit inter crura Abner serui Saul, militię principis, qui inter dormiendum cum volutaretur reclusit illum cruribus complicatis strinxitque edormiens, vt non posset ille extrahere sine quod somno excitaretur in manusque inimicorum incideret, Dauid conflictari maxime referunt, vsque dum Musca inquieta superuenienti casu nares Abner affligere molestareque cœpit, qui semisepultus somno, molestiam vt vitaret, alio euolutus crura distorsit pedem Dauid compresum casu, vt posset detrahere, hinc fugere illi concessum, pedemque vertere alio, muscę auxilio datum est. tum araneam illi subuenisse referunt, quod Regum 1. c. 24. Speluncam ingressus Engaddi, araneę telis & filamentis ostium speluncę intertexere, Saul vt ratus nullum ibidem subesse araneo-

aranecarum telis fallaci argumento delussus, aluum ibidem secure exonerare posse credens intrauit, in manus qui Dauid incidit; qui parte fimbriæ chlamidis recisa occulte discessit interim quod ventrem leuabat patientissimus, Saul contentus hoc solo pignore liberalitate tanti facinoris magnificentiam fidelitatemque suam, vt recognosceret, Aranæ ergo ope, Saul subditus est Dauid inquiunt illi, in vita Athanasi legitur Arrianos dum fugeret immanes, illum qui persequebantur odio & inimicitia, cubiculū intrasse tacitum, quem receptum vt hæretici deluderentur telis araneas ostium reclusisse irretiisseque miraculo, araneæ veneno infecti, araneas euomunt vana innania, tactus accerrimi Hieroglyphicon extitit, quod rete tenuissimum percurrat sine detrimento aliquo sui, nec retis offensa, nulli alteri concessum contingere illud sine læsione.

De Chamæleontis serpentis natura mirabili.

CAPVT XIIII.

Hamæleontis sic dicitur, Leuitici.11.c. Mygale & Chamæleon, & Stellio, & Lacerta, & Talpa omnia hæc immunda sunt. Cum formicæ ocasione de Stellione diximus, quod prouerbiorum loco contineatur, & capite citato, vbi de formica incidit sermo, & cum Leuitici.11. cum Stellione Chamęleon anectatur, merito post Stellionem, de Chamæleonte caput succedit: Aranea enim cum libere vagetur omnesque angulos percurrat & occupet prægressum caput obtinuit, vsque dum tardus motu Chamæleon lento passu accessit, Chamæleon græcis χαμελέων non ideo quod sit quasi paruus Leo 48
dicitur, alias Microleon diceretur; græcis enim, Μίκρος, Micros paruum est, Chama imo gręcis χαμα, labor est, & λεω leo video, quasi visio laboriosa aut laboriose cernens; tot enim variatur coloribus interim dum spectatur hoc animans vt propter inconstātiam & facilem metamorphosim ad colores suppositos, cum labore maximo possit discerni visu, ab iis quorum ęmulatur colores infra dicetur.4. de partibus animalium c.11. sic de hoc animanti scripsit Aristoteles: Omnium ouiparorum pedestrium tenuissimus

mus Chamæleo est, quippe qui omnium maxime inopia sanguinis rigeat. Causa ad mores animæ eius referenda est, prænimio nāque metu multiformis efficitur, metus enim refrigeratio per inopiam sanguinis, calorisque est. 2. de Historia c. 11. sic Chamæleo figura totius corporis, lacertum plane repræsentat, latera deorsum ducta ventri iunguntur vt piscibus: & spina more piscium eminet, rostrum simiæ porcariæ simillimum, cauda prælonga in tenue desinens, & longis implicata in se orbibus, lori modo permultis: elatior a terra est quam lacerta, inflexus crurum perinde vt lacerti, pedes singuli bipartito secantur, quorum partes talem inter se habent situm, qualem pollex ad reliquam sibi partem obiectam manus: sed ipse etiam reliquę partes, paulo tenus in digitos quosdam findūtur, videlicet primiores triplici fissura interius, exterius duplici: posteriores contra, interius duplici, triplici exterius: vnguli adunci, corpus asperum totum vt Crocodilo, oculi in recessu cauo intus recepti, prægrandes rotundi, cute simili atque corpus reliquum obducti, media sui parte per quam exigua detecti qua videant, quæ quidem videndi sedes nunquam cute operitur, nec pupillæ motu, sed totius oculi versatione in orbem mutationeq;, quoquouersus aspicit quæ velit: mutat suum colorem inflatus, verum & niger non dissimilis Crocodilo est, & pallidus vt lacerti, maculis distinctus vt pardus nigris, mutatur color toto in corpore, nam & oculi concolores reliquo corpore redduntur, & cauda eundem colorem accipit, motus ei piger admodum, vt testudinis est, pallescit cum moritur, defunctusque eundem colorem seruat. Gulam atque arteriam, situ eodem continet ac lacerti, carnē nusquam nisi in capite & maxillis, & postremo caudæ admodum exiguam possidet, nec alibi sanguinem, quam in corde & oculis, & loco a corde superiori, & venulis hinc redeuntibus, verum nec in ijs quidem vlla copia, sed pauxillum, cerebrum paulo superius oculis consistit, & illis contiguum. Cute exteriori detracta oculis quidam lucens veluti annulus æneus tenuis apparet, membranæ in omnes fere corporis partes, multæ ac validæ longeque firmiores quam in cęteris extenduntur, spirare diu potest motu admodum exiguo, circa cordis sedem extante, cum vero omnes corporis partes contrahat, tum vel maxime costas cogere, & adducere potest, liene caret, subit cauernas, & more Lacertarū latitat, AElianus lib. 2. c. 14. Chamæleon animal, non vno atque eodem colo

re spe-

re ſpectatur,ſed & ſeſe eodem furtim mutato ſubducit, & viden tium oculos velut preſtingit & ludit,nam nigro colore ſi eum offendis,mutat ſe ipſe & alium colorem ſubſtituit,ac ſe cito in viriditatem inuertit,& quaſi mutatione veſtium facta,alius rurſum viſus,album colorem tanquam aliam perſonam veſtem vè,veluti hiſtrio perſonatus vè autor induit naturam ementitam,& ſi nõ veneficiis veluti Medæa quædam aut Circe illitus ſit, tamen præſtigiis potens,videntium oculos illudere ſolet,nequit album immitari rubrumque colorem,niſi difficulter nimis, imperfectiusque aliis reliquis,& qui hos poſſunt reddere fulgores & referre, 49
remiſſos adhuc & aliis minus,ſunt Chamęleontes maximi Orientis,qui & aues illectant fuctu,& illiciunt ſpiritu, eiſdem eſt videre locis AEliani,& aliorũ,pallidũ facillime,nigrumque etiã, affectãt Solinus refert in Africæ hiſtoria c.37.idem Diaſcorides lib. 2.cap.9.& 10.vbi & plantas horum nominum propter colorum varietates ſubſtituit,& Crocodillum plantam , Chamæleontibus crocodilis conſtituit ſimillimas.Ariſtoteles loco adducto, animãtia hæc ſeſe æmulari retulit,omnia quæ Ariſtoteles de Chamælcõte ſcripſit,tranſtulit,Plinius li.8.c.33. Solinus in polyſtoria c.43. Teophraſtus magnum adeo obtinere pulmonem dixit, vt parum abſit,quin totum corpus repleat,ideoque dum auram captat,impleri vndique perſpicuo aere, vt in ſubiectos facile colores habeat, & ſolo aere viuere credatur , mirabile nimis quod cum corde ſit frigidiſsimo,parciſsima egens reſpiratione & refrigerio per quam exiguo frigidiſsimum animãs,cum cor lędat ea inflatione,& officiat vitæ principio,calorique natiuo, cum minus caloris obtineat,quam vt par eſt frigido animanti,inflari non deſinat turgere intumeſcere,vt propria non contentus pelle vanoq; plenus aere,debitos excedat ſibi terminos & tranſgrediatur limites conſtitutos,non ſecus ac illi, quibus cum pauca ad vitã ſufficiant paucis contenta natura,intumeſcunt fugacium rerum deſiderio vanitatis vento pleni ambitionis,& gloriæ ſuperbiunt inflantur, ſic in fragmento docuit Theophraſtus.Plutarchus li.de dignoſcẽdo amico ab adulatore idem;mirabile eſt qualiter hoc animal cũ ſubiectis ſibi ſuppoſitis ve rebus , faciliime commutet colorem, vt ii omnes autores referunt,ea notiſsimus nota inter mortales, quod ſit hac ipſa abditiſsimus, ægreque ſeparabilis ab iis quibus inſidet rebus, neque huic ſo.um , hoc indidit animanti natura

aliis imo, refert enim Aristoteles li. de auscultatione mirabilium apud Gelones scythas, feram esse nomine Taranda, magnitudine
50 bobis, ceruino capite, admirãdæ tamen & singularis naturæ, quæ ad omnes locorum, & fructicum apparentes fulgores, setarum pilorumque colores diaphano & perspicuo insito quibus totũ corpus, conuestitum habet, permutat facile, vt à subiectis sibi rebus, difficillime discernatur, coloresq; earũ æmuletur, figuras effigies occultũ & secretum, vt latitet, medio lumine, manifesta illa sua fictione, est enim ea, setarum perspicuitas & lenitas vt speculi instar opaco cutis supposito, fidelissime reddat acceptos colores: quod & Polypus aquatilis, dum viuit interim, non secus ac Chamæleon & Tarãda efficit, cuius cum sit corpus perspicuum, vt est Chamæleonti, facile in colorum fulgores natura hæc transiliunt animantia, diffluentes subiectos & suppositos semel, eorum quibus insident referentes. Veterem Chamæleontis historiam certiori recentiorum narratione aliqua ex parte corrigit & emendat Scaliger exercitatione 186. ad hunc modum scribens: de Chamæleonte, quædam minus trita referamus. Iohãnis Lãdius in vltima Syria cum esset, ait se vidisse vnum è quinque quos emerat Chamæleontibus linguæ repentino momentaneoque iaculatu muscam quæ in eius esset pectore legisse. Propterea illius, a se disecti linguam narrabat inuentam palmi longitudine, cauam inanem, in summa tanquam acetabulum cum muco, quo prædam tolleret, id nouum sane iis, qui solo vento viuere hactenus existimarunt. In quoslibet mutari colores verum non est. Super viridi viriditas vegetatur: super luteo temperatur ad luteum. Super cæruleo, aut rubro aut albo, non vincitur viriditas natiua: sed puncta cærulea & rubra & alba, viuidiorem, validioremque sui speciem dant. Super nigro subnigrescunt manet tamen tenor ille viredinis atro confusus. Etiam haud mutato supposito colore, mutat ipse suum, vel metu, vel molestia, aut oppræssus, aut solutus. Quod aer illi pro cibo sit aliquandiu, ex eo patet: quod & annum integrum aiunt inediam tolerare: & vbi excepit hiatu auram, & occlusit malas, turget ei venter. Etiam inueni qui diceret obuersum ad Solem haurire radios, eosque conuersione hiantem sequi. Venenatorum serpentum est hostis accerrimus
51 Chamæleo. Is ex illis vnumquempiam speculatus in vmbra captantem auras, aut in radiis apricantem in eam scandit arboremq

borem quę illi imminet: vnde ex ore filum demittit araneorum more: in cuius fili extremo guttula sit, Margaritæ splendore. Ea tactum in vertice serpentem mori. Illud etiam admirabilibus. Si ad perpendiculum nequeat filum demittere, quod minus adamussim respondeat ramus in quo est inferiori loco, vbi cubat serpens: ita filum corrigere pedibus anterioribus, atq; eius tractum temperare, vt ad lineam quasi Catheton descendat. Hæc Scaliger.

De Chamæleontis fulgenti commutatu.

CAPVT XV.

ST Chamæleontis trausmeabile nimis corpus perspicuũ & laxum exangue, quam minime eodem intincto, cum sit nullum minoris sanguinis copiæ, pulmonis amplioris, omnem corporis replentis capacitatem, vt pulmone inflato aere suscepto quantitate nimia, simul suctu facto ingéti animalcula trahat, muscas, lacustas, formi- 25
cas, & reliqua insecta quibus alitur, vt quotidie visitur, experientia ipsa: toto ergo, aere pleno perspicuo & perlucido poris plenis, venis arteriis pulmonibus visceribus, rarissimæ compagis, cutisque, animans perspicuo corpore, colores suscipit rerum subiectarum, vt & perspicua omnia naturæ suscipiunt, cum sit coloractus, perspicui in actu, lumine facto, motiuusq; illius, iuxta Aristotelem. 2. de Anima, cap. de visu, & de sensu & sensili. 2. cap. & libro de coloribus, cap. 3. & Plato in thimeo, neque enim, & si aere solo viuat hoc animans tempore aliquo, viuit tamẽ perpetuo aere, vescitur imo dictis & aliis Rhodiginius refert lib. 24. capite 21. Dalecampus libro 8. Plinij cap. 37. norunt omnes qui hæc animantia cognouere & captarunt, omnes & nouimus. Si illis imo hæc offerantur deglutire illico & lingere videmus, casei imo auidissimos esse scimus murium instar, Plinius quin imo qui libro 8. cap. 37. dixerat, & cap. 33. solum inter animantia celsum semper & hianti ore viuere, nec cibo nec potu alio, præterquã aeris alimento altum, libro. 28 cap. 8 vbi mira de hoc animanti retulit & græcorum superstitiosas sententias refert, Chamæleontes

Inueniri ingentis magnitudinis sustinet æquales Crocodillis, hos que tantum valere suctu, & inspiratione aeris tracti, vt accipitres ad se alliciant volantes, volitãtesque circa ipsos, alitesque alias insecta animantia, quibus & vesci ipsos, & quæ supersunt imper tire libere reliquis plurimis animantibus, quæ secum afferunt ministerio, illum quæ sectantur quæstus causa expensæque præmio: transigit enim solo aere multo tempore largoque hoc animans, non secus ac frigida alia venenosaque animantia, viua quę supersunt & latitãt hyeme tota, sine alimento, vt viperę, angues, Bufones, Araneæ, Lacertæ, & reliqua monstrauimus supra & ex plantis bulbosa omnia & natura humida suspensa & reseruata in posterum, vt cepæ scillæ Satyriones, melones, hyemales, semperuiuum, & alia, viuunt sine alimento suscepto tempore largo, germinant enim suspensa, & virescunt se solis, reddita Solis transacta hyeme, quod cũ sint humida natura, & mucore pituitoso plena, non secus ac pituitosi viri & desidiosæ fęminæ, multo tempore sine cibo accepto transigunt interna pituita qua abundant cõfecta in sanguinem & alimentum euersa, quod fit semicrudus semicoctusque sanguis pituita ipsa, sanguine calore inferior, sic illa interno mucore viuunt, Chamæleon itidem succo plenus, viscido mucore tenaci & viscido quo est refertus ab ortu totus, sanguine carens, præterquam quibusdam in corde guttulis antea diximus, Tertullianus retulit de hoc animanti, videre est ad oculũ plane eodem viso, sunt enim nobis communissimi in regione Betica Hispaniæ, hic aerem trahit, vt refrigeretur concrescatq; in alimentum, pingue & oleosum aereum aeris frigore & refrigerio, ne euanescat & abeat exolutum calore, tum vt aerea substantia enutriatur nostra elemento aeris proportione respondens, nutrimur plane hoc ipso plus minus vè animantia solo aut permisto, hoc enim naribus tracto gutture, & ore, pulsu, & natura partiũ tractiua, resarcitur aerea nostra influẽs, & insita substãtia, natura & spiritus, vitalis animalis naturalisque spiritus noster: quo si animo linquimur ad aerem expositi, naribus ad aerem versis reuiuiscit animans, animo lictus & deficiens qui erat. Hinc odorifera naribus aptamus, vt spiritus recreentur, & alant, viuificent, aeremque infaciem mouemus agitamusque omnino, vt reasumat vires, qui defecit animo, quo vetustissimus ille Hyppocrates medicinæ autor libro de alimento illo celebri dixit. Principium

alimenti

alimenti os, nares,guttur,& pulmo, pulsus & alia, ijs enim nutrimur omnes aeris tractu, vt ibidem docet,& Galenus itidē ibidem & alibi hanc citat sententiam hoc sensu explicitam,omnesque medici prisci, & recentiores aere ali substantiam aeream nostram,nosque ipsos tenent,neq; enim in solo pane viuit homo, circa gangem amnem odoribus herbarum & florum plurimos viuere solum contentos,dixere aliqui non nego , tamen subticeo hæc,at illa Aristoteles refert, Olympiodorus sustinet Rhodiginius libro.24.capite.21.Vidisse hominem aere solo & Sole viuentem sine alimento alio,mures terra sola multoties multoque tēpore transigunt sine cibo reliquo,pisciculi sola aqua pura & limpida detinentur capti tempore nimio,Ocimum vulgare nostrum crescit germinat semen mittit fructificat sola aqua altum & nutritum in vase vitreo frequenter lotum, sine terra & aliis, imo loto vase quotidie aqua denuo immissa colluto illo experimur, & qui voluerit experentia discet, semper viuum suspesum in aere,suffectura sibi sine alimento alio, refert Aristoteles libro 5. de Historia animalium cap.19. animalcula nullo cibo alta præterquam vapore oriri Hispniæ Ephemerina dicta fluminibus spirante zephiro semper volitantia,palomillas vulgo apud nos vocat,vidimus compluti spatio diei vnius Henaride flumine ascendentes,eoque die desiisse,solo vapore,plantarum instar altas, nūquam terram aquam ve contingentes,Plato in Phædone plurima iis similia retulit,& plurimorum,qui sine cibo vixere , aere solo, & odoribus altos fumosis fuliginibus odoriferarum rerum , Plinius multa iis affinia.Oriuntur alites in Arabia inter aromata,solum fumida exhalatione aromatum contentæ, imo primum alimentum , quod homo creatus semel suscepit fuit hoc, spiraculum vitæ naribus acceptum, aerem scilicet accepit in alimentum, prius reliquis omnibus paradisi alimentis, quo dicitur Geneseos secundo. Formauit igitur Dominus Deus, hominem de limo terræ, & inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ , & factus est homo in animam viuentem .sunt ij spiritus quos genarans debet impertiri genito , creansque creato , vt perfectum edat effectum , modumque naturæ suauiter attingat , qui enim dat formam dat & consequentia ad ipsam , alias defectuosum effectum produceret, minimeque perfectum cum creentur viuentia omnia producanturque in esse , cum alimento

g 4 simul

simul sibi sufficienti, sanguine & spiritu, aut quibus ii s proportio ne respondēt, vt simul alantur & crescant, nec est tempus mensura vè ali qua quo ab ortu hęc viuentibus non debeantur, vt iustam sibi comparent molem, quo ab ortus instanti crescere incipiunt, & alimento vti, estque illis alimenti ratio & copia præsens, quo dicitur postquam formauit Deus hominem anima scilicet & corpore integratum perfectum iam, nam hoc est homo sine anima cadauer & ęquiuocum quid cum homine, immisit in faciem eius inspiraculum vitæ, tenue alimentum quod facie trahitur respiratione facta, vt hæc notasset perfectumque hominem creasse & integrum, munitum naturalibus, supernaturalibusque omnibus sibi decentibus, vt maior illi culpa irrogaretur lapsus & ruinę, si integer omnino cū esset deficeret ille, nil sibi defficienti integro omni ex parte & sufecturo sibi iis, in faciē vero spirasse dicitur quod hac trahatur alimentum aereum, & spiritale illud, in cerebrum & cor, quibus spiritus generantur, & alimentum illud perficitur & agitur naribus in cerebrum & cor, ore instrumentis sibi allicientibus aerem tractum semel inspiratu in spiritus commutantibus, vt quasi naturæ modum sequeretur Deus rudes vt homines edoceret sic fatur, ac si naturæ ritus fuisset prosequutus nil naturę violentia facta seruata iustitiæ trutina & æqualitatis lance. antiquissimus ille Megasthenes lib. 3. c. 6. sic scripsit. Ad extremos fines Indiæ Oriente circa fontem Gangis, Astomorum gentem sine ore, corpore toto hirtam, vestiri frondium lanugine, halitu tantum viuere, & odore, quem naribus alliciunt, nullum illis cibum, nullumque potum, tantum radicum, florumque varios odores, & syluestrium malorum, quæ secum portant longiore itinere, ne desit olfactus, grauiore odore exanimari qui ore carent & solo nariū foramine serpentium more viuūt, Draconum ritu, vt c. de *Dracone* moustrauimus de veris Draconibus ex Solino & aliis, nutritur ergo Chamęleon aere spirituosa genita substātia alimētumq;, prohibetque illo quo euanescat minus, pręssa condensata aeris frigore: multoque tempore sine cibo viuit vt serpentia reliqua, viscido solum mucore alta, qui & si aere transigat tempore longo non tamen solo aere vt monstrauimus viuit, aliis imo, inediam enim viuentia seruat plus hæc illa minus, calidiora frigidiora vè vt sunt: calida exanimantur illico absumpto alimento, deficienti spiritu cibi deffectu, ex quo & suscepto aere, alteratis vtrisque simulque

mulque commiſtis,vapore ſanguinis & aere confuſis, ſpiritus in cerebro & corde oritur,naribus ore pulſu perſpiratione totius corporis tracto,frigida diutius ſine cibo viuunt plantæ ſex menſibus,ab æquinotio ad æquinotium a Solis receſu ad reditum Solis non vltra,quo nec creſcunt nec fructificant, marceſcunt imo videre eſt in fructibus ſuſpenſis ſine cibo tranſigentibus plantarum partes,germinantibus æquinotio verno, ſecus emortua nec vireſcunt nec germinant, aliqua ſerpentia itidem plantis perfectiora ſex menſibus ſine cibo degunt, & quæ frigidioris veneni amplius , fructusque ideo hyemales ſub Libræ æquinotio reſeruati vſque ad arietis æquinotium durant,moriuntur vltra ſi ſeruentur putreſcunt deficiunt:animantia alia diutius homine ſine cibo viuunt tribus vltra diebus, homo calore inſito temperato & natiuo ſeptem diebus viuere ſine cibo poteſt ad longum, &ſi antea poſsit hic aut ille deſiire commune hoc eſt inſtitutũ hominis,& ſi aliqui vltra durent at raro,ideo Hyppocrates libr. de carnibus,ſeptima die interire docuit ſeptimana prima,primoque motus Lunæ quarto,aſpectuque tetragono ſeptimi,& trium ſignorum decurſu,ſcripſitque eo loci ſic. Si quis ſeptem diebus nihil edere aut bibere velit,in ipſis moriuntur:ieiunum enim inteſtinum iis diebus concreſcit & ſiccatur.iisque animantia calidiora citius,quinta die & aſpectu ſextili obeunt,alia vndecimo frigidiora,hinc Deus Danieli die ſexta alimentum immiſsit in leonum lacu detento,nam ſeptima vi naturæ interiiſſet illo deficienti,habent & critici dies ex lunæ aſpectu,vim in internaomnia aucta & diminuta curſu & recurſu aſtrorum,variiſque eius aſpectibus euariant,libris de criſsibus monſtraui:viuit ergo Chamęleon frigidus quarto gradu & humidus tertio ſolo aere, tempore multo deplicato modo,ſed quid mirum ſi ſunt illa vera quæ hodie ex 54
tant,apud Luxemburgos refert Rueus de Scripturæ ſacrę gemmis li. cap. 1.ſe que vidiſſe teſtantur plurimi hodie,modo quę extát apud Dominam Heuerenſem,ex illuſtri familia Luxemburgorum,adamátes duos,Iure hęreditario maioratus illuſtriſſimę ſtirpis,marem & fęminam qui adamantem nouum, adamantináque ſobolem,anno quolibet ennixa fœmella,quę ex illis eſt mole minor è mare alterata fœcundo halitu in lucem mittit, fęcunditate mira,aere circunſtanti tracto condenſato virtute illa petrifica & adamantina,ſine alia materię copia,hacque ſolum denſata & mu

 tata,ma-

tata maris virtute, fœmina in præsentia viri in sobolem ditissimam commutare, in cōstantissimum adamantem insuperabilem quasi incorruptibilem natura, sentiunt adhuc amoris vim durissimi adamātes, quid mirum si Chamæleo similem reponat sibi substantiam, debilem laxam mollem ex alterato aere commutato eo tempore, scimus aquas plurimas terras & fontes, virtutem obtinere petrificam commutareque in durissima saxa mollia quæuis, nō secus ac Medusæ caput commutauit Phineum, est apud Perperenos Beotiæ fons refert Plinius li. 31. c. 2. & Bitrubius c. 3. li. 8. Atenus libr. 2. c. 7. Teophrastus li. de aquis c. 9. Pausanias in Eliacis, Strabonius li. 13. c. 6. Solinus, & alij, qui omnia, quæ irrigat in lapidem vertit facile, siue dura siue mollia extent tenuia crassa, imo aquam ipsam in lapides commutari, guttasque in durissima saxa concrescere racemorum instar, in antris speluncisque plurimis videmus nos, quod vltra eo loci Plinius edocet, videmus passim Hispaniæ locis plurimis præcipue apud Turdetanos, quarum basses crucis concinnæ aptari perpulchre solent. Corallium hoc modo aquis salsis concrescere arbor prius mollissima, sale absumpta molli substantia & lapidescere nouimus, Chamæleon ergo aerem mutat, densat vertitque in substantiā aliti cuius excrementa reiicit, firmat & comprimit hanc tenuem substantiam, non secus ac in mistione miscent ignem & aerem mistorum agentes causæ, dum mista componunt confirmāt & sistūt, non aliter eo genito, aerem allicit sibique impertiit continuo, solum vel cum alimento alio Chamæleon aereus naturæ prædominio animās plus alijs omnibus naturæ totius, natura frigidus quod ex aere substantiam alteret sibi conformem, condensato eodem in aquamq; conuerso, mucorem & viscidum succum tandem, quo alatur, altrice virtute, vento enim vaporibusq; frigidis enutritur ille, natura frigidus, aqueisq; iis, conuerso aere in mucorem, & succum glutinosum & frigidum, aere se replet cū iis simul, vt mistus natura omnibus vsus vaporibus cum illo euolātibus enutriatur, sed & si hoc animans polypi more & aliorum quorum retulimus historias, in subiectos sibi colores habeat & fulgore euariet rerum suppositarum, quod naturæ perspicuum & permeabile sit, aereque tracto pulmone amplissimo repleatur, quo suscepto perspicuo & transparenti diaphano, cute rarissima apparenti mouetur coloribus, vt diaphana omnia succo vitreo & mucore plenum transparenti & perspicaci, tamen non hac solum causa colores reddere rerū quibus insi-

bus insidet cõstat neq; hac præcipue & si iubet quidpiam quod il lis semotis adhuc color superfit & perseueret tẽpore aliquo expe riẽtia docet, nõq; solũ ad earum presentiã persistat ille productus semel postea imo, tum quod nõ adeo perspicuũ se oferat illud vt per ipsum videamus transluceãtq, colores facile & manifeste, vis cera enim & interiora eius viderentur prius si permeabile esset, vt per ipsum spectaremus, quod cõstat falsum, cum nil eius inter nũ sit perspicũ, opaca imo omnia, neq; enim vitri more Crystalli aquæ aeris vè, aliorumq; perspicuorum lege per illud videmus, colores vero in eodẽ inspectamus inuisis aliis quæ illi supponun tur obiectis, figura, motu, numero, magnitudine, reliquis inuisiseo solũ viso, impeditis aliis corpore & mole quãta est animãtis, non vt per vitrũ suppositũ inspicimus vitro interminata visione, Chamæleõ imo visionẽ finit colore suscepto, nõ in subiecta visu permeãte, veniẽti vè ad reliqua per ipsum, multoties enim coloresnõ reddit suppositos alios imo, diuersos & varios, quod nequeũt perspicua efficere, sed reddũt quales supponũtur, nullo modo alios, tũ q̃ suppositos omnes referãt, ille nõ omnes, nequit enim in albũ rubrum permutari, & si in alios posit, vt experiẽtia docet, & ani maduersit Plinius li. 8. c. 33. AElianus reliqui, iubat perspicuitas remissa illa quãtulum & si permeabilis omnino nõ sit, sed quãtisper vt per perspicua alia remise colores subiectos videmus quadatenus, sic & per Chamæleonẽ reliqua, vt manibus ad solẽ versis colo rẽ sanguinis inspectamus per cutẽ elucere & per linrea sese ipsis opaca alia, ab oculis incipit a capite colore euariare, a cauda illico postea toto corpore vndiq; versus, iuuãt perspicuitas animãtis, su ccus, acceptus aer, at imaginatio colores causat reales reali actio ne, aplicãs actiua realia pasibis colorũ, quę mouet ex ordine impe rio spiritus & sãguinẽ, agitat immiscet tẽperat, è corde in reliquis perspicuis & claris corporis partibus, proportione illa, sanguinis pauxillũ quod habet, coloris auidissimus rei inspectæ inuidẽs illi accerrimi visus & varij maximeq; coloribus delectabilis, eorũ va rietate aspectus, illis vt ęmuletur conetur q; immitari ęmulus, mis cet sanguinẽ & spiritus cũ opaca natura reliqua sui corporis, ea portione eo cõtẽperat tenore instinctu naturæ in hæc cõcesso illi vt talis resultet color qualis supponitur, aut cui inuidet ille circa ve apponitur, vt nõ subiectos solum colores reddat, circa positos imo, multoties vt illo permutato colorem inquiramus, disquiramusque latentem quem representat ille, vsque dum conscij

cognoui-

cognouimus causam coloris redditus, pauxillum enim cótinere
55 sanginis, solumque guttulas quasdam diximus timidissimum animal, vt hinc sese occulere insubiiecta queuis euanescere quasi cum vellit, colore accepto occultari conscius, pauxillū sanguinis moueat, quo irriget artus, inuestiatque illo, vt color resultet con color visis apparentia opaci perspicuique animantis, iridis more rerumque aliarum quæ euariant fulgore spectroque visus. Mouemus in pasionibus animi spiritum sanguinem ea proportione vt in timore pallor, in verecundia & lætitia rubor emergant, aliique in affectibus aliis pasionibus irascibilis, & concupiscibilis, diuersi & varii, variata portione opaci & lucidi, spiritus sanguinis bilis aliorumque, pro vt fuerint humorum succorum ve animantis, leges & modi, motus.

De figurato Chamæleontis Iconismo ex natura eliso.

CAPVT XVI.

56 NON aliter Chamæleon colore euariat ac euariat Iris, opaco & lucido mistis confusis, apparenti colore; lucis instar, tamen realis existentis non fictitiis imaginariis ve, imo realibus & consistentibus in re ipsa lucis more, qui vera est & consistens qualitas, non permanens tamen semota causa sui ortus, non vt colores alii mistionis, qui ammota illa supersunt adue: imaginatione non secus Chamæleon variat colore totus, sanguine & spiritu motis plus minus vè, pro vt vehementiori agitur desiderio & cupiditate maiori huius illius ve fulgoris, potentiæ proportione, hos exposcens illos exoptans, ex naturæ modo, vt iis illis plus minus delectetur, dispositione naturę, ii hos amant plus illis, odio habēt alios ob proportionē cum visu aut disproportionē, vt hinc omnes cœlesti delectemur plus aliis fulgentia: pictores imo dum varios inspectarunt, acie visus confusa & hebeti nimio inspectu defessa, tabellam eo delinitam attente inspectant, vt languidum alioqui restaurent & recreent ducti natura: rubrum vero immitari nequit defectu sanguinis, exangue animans, nequitque & albū: opacū enim illud remissum etiam si est, nequit amouere insitum sibi natura propria, quod lu

cem impedit, vt candicet totum lumine susceptoea intensione qua candor exigit, lumen enim album parit candorem disgregantem visum, ideo aer aquæ permistus spumam albissimam causat quod lucem suscipiat copiosiorem, substantia aeris interclusa, opaca minusque perspicua aquæ natura, eo vero diruptis ampullis euanescenti in spuma cãdor desistit, qualis est, aquæ solum relicto opaco, imo crassum densum substantia inuestitum lumine si sit, album colorem reddit, vt Christi vestes reddidere in Thabor lumine gloriæ redundante in corpus, ad externa quæuis: vestimẽta eius alba sicut nix, ibidem dicitur, Matthæi. 9. & si in facie magis ob splendorem spirituum, copiamque qua corpus illud speciosum forma præ filiis hominum, actionumque absolutissimarũ abundabat. Testis occultatus lux dixit maior omni exceptione antiquior, primaq; creaturarum. Geneseos. 1. c. Deum esse Christum, lumen ostendit, dixit Pater ore pleno vocauit filiũ luce media, lumen de lumine Deum de Deo, probantur filij Patrum vocatione legitimi ius disposuit, vt ergo mundus cognouisset Christum lumen Deum, lucem vocauit in testem cuius est omnia manifestare innotescere & pandere, in lumine tuo videbimus lumẽ. In filio scilicet patrem, retigit absoluit figuram Christus, quam in Mose depinxerat tetigeratque lumine in monte Sinai inuestito, retigit pictorum more, lumine perfecto gloriæ perfecit absoluit in Thabor, quæ ibi obũbrarat velata facie Mosis. Chamæleõ ergo rubrum ideo & album, non reddit colores, cum alios abijciat dum æmulari cupit, secus aliter, quod ipse vere hos colores obtineat ille, vt sunt nobis in animi affectibus, suscipimusq; passim, multoties imo immitari nequit suppositos colores, & si nitatur & velit, variatis causis & proportione mutata, accidentibus & rebus aliis, lucis & opaci permistiones impotens pro libitu immiscere vt velit iugiter, Chamęleon ergo immundum est animal, vt Leuitici. 11. dicitur, primo quod obscęnos tetros corruptos generet succos, viscidos crasos, glutinosos mucores, eiisdem refertus natura & plenus. Hinc immunda ad essum in scriptura continentur, latè capite de Stellione supra monstrauimus reiicique talia ne coinquinent essu & alimento impuro & corrupto, vt & mens in vitioso corpore, peruerse inclinetur trahatur vè malitia in consortium, aut affectu, in tales vt passiones labascat, dispositione illa corporis ex vitioso alimento contracta, vt inter turbetur &

tur & perturbetur ex passionibus, corpusque immundũ agrauet animam & terrena inhabitatio deprimat sensum cogitantẽ plurima, coinquinato domicilio, tum quod Chamæleon venenosus est, & frigidus quarto, vt iam retulimus, docet Plinius lib. 8. c. 27. iis. Coruus occiso Chamæleonte, qui etiam victori nocet, venenoque inficit occisorem, lauro extinguit virus emanso. Paulus etiam lauri infusionem, aduersus potum parat inquem Chamæleo inciderit. AEtius vltra locis allatis supra, cuius exemplo Chamæleontem herbam venenosam hoc nomine appellarunt, quod accidentia veneni Chamæleontis animantis inferat degustata. Diascorides capite de Chamæleonte virenti, Plinius, Theophrastus, Paulus, Galenus reliqui propriis huius plãtæ capitibus, venenũ enim huius animantis, morsu minimum est, essu tamen animalis maximum, neque enim repente occidit vt serpentes reliqui, paulatim & submisse imo, insensibiliter quasi calore restincto vsque dum quieti occidunt sine mortis præsensione, colore pallidi, visu disturbato tenebris effusis, iis ergo est immundæ naturæ Chamæleo; interdictus essus illius sacris scriptis, quo ad naturã spectat. quo ad ea vero quæ significare potest, & ad sensum tropologicũ spectant aut allegoricum, Chamæleon inconstantes & variosver sipelles & callidos significabat homines, qui variis coloribus ementitis & fictis, alios decipere conabantur, tũ vanos, superbos, ambitiosos, faciles, & qui inani gloria rerumque fugacium desiderio tenentur, hiantes & cupidi, insatiabiles inutiles vltra, tumidos, frigidos, corde debiles, vecordes, vt hinc varia paræmia oriãtur & prouerbia varia, versipelles homines & inconstãtes, & Chamæleonte dicimus mutabiliores, cum se se facile in omnem habitum vertãt, imo quod vulgo dici solet de corio suo ludit, de hoc animanti dicitur apprime & concinne satis, & de iis qui expensis sumptibusque maximis, mille coloribus variis ementitis & fictis sui maximo salutis & vitæ dispendio, hiant honoris & gloriæ innani desiderio, de corio suo ludunt, se se macerant & affligunt sui carnifices crudelissimi & tyranni sæuissimi infandi. Hinc Vlisses callidus, & versipellis, Lysander, Alcibiades, & alii dicti sunt Chamæleontes superbi & tumidi, hiantes, ambitiosique omnino imo deteriores Chamæleonte horum plurimi pertinatia contumaces, cum ille temporis tractu (locis allatis Aristoteles retulit) colorem mutet & euariet natura insitum ad tẽpus, ij perſiſtant ta

lesper-

les perpetuo quales malitia efficit,tempus imo est Chameleontis illud senectutis extremæ,ibidē refert)quo non mutatur(mirabile dictu)coloribus variis,pallidus imo discedit ille & vnius coloris,ij senectute ambitiosi magis in constantes leues, consuetudine longa,indies abeunt,permutanturque facilius ad apparentia quæuis ad vana & fugatia commutabiliaque,amoris proprij,cōcupiscientiæque rerum. Tertullianus de hoc animanti scripsit,ieiunum semper indefectum, oscitantem viuere, follicantemq; rūminare,vento vesci,gradumque & motū,demonstrare magis quā explicare,pectus a terra non erigere,serpere imo & repere corde terrenis,serpentium more,succumque continere intra se nullum sanguinis scilicet,pellicula leui vestitum & inuolutum,non secus ij his viuunt legibus & conditionibus,hiant vani & faciles incōstātes ambitiosi hypocritæ varij vafri versipelles inutiles,qui extremæ ætatis curriculo & senio cōfecti iuuenē immitrantur Chameleontē,senem minime,erubescentē tunc delictorum iuuentutis & incōstantiæ, minimeque variabilem,ea iam ætate cōpunctū imo pœnitentem inscitiæ, malitiæ & fraudis, versutiæ, & leuitatis,facilitatisque, hinc oculi sponsi summis extolluntur laudibus iis.Canticorum.5.Oculi eius sicut colūbæ super riuulos aquarum quæ lacte sunt lotæ,& residēt iuxta fluenta plenissima. 59
Non secus enim ac colūbæ lotæ lacte,ardorem incendiū naturæ lasciui animantis ignei & venerei, lactis frigore, siccitatemque leatore & butirosa lactis deponunt substantia, quibus sitim remittunt & extingunt,aquarumque riuulis ijs extinctis insidēt & fluctis aquarū plenissimis, nō vt bibant,vt se imo inspectēt lacte iā siti restincta & ardore deposito,se vt contēplentur,& spectēt tunc illis solum ex vsu aqua, vt in ea sese ipsas circumspectent aquis & componant indigentes minime eisdem in potu,perficiētes imo perspicuum earundem labentium vndarum,suamet ipsarū imagine forma & spectro, ideo supēr riuulos dictum non intro aut riuis immersę, lacte lotæ,cuius est propriū rerū effigies & figuras,omnibus aliis minus multo suscipere liquoribus, minusque eis omnibus affici & variari rerum visibilibus ideis, illas aut reddere candore nimio & copioso,huiusque coloris,lumine intenso & pergrandi formato ob candorem lacte.quo fulgores rerum & colorum flamulas nequit suscipere, minoraque lumina luminatum magis natura insita,remissa vt nequęunt aut ęqualia,

alterare

alterare æqualia aut intensiora afficere, eo in quo sunt æqualia aut remissa illa, cum deficiat potentia ad simile, actu iam habito, aut ad maius in eodem actu, quo est tale aut superius reliquum factumque cum non sit infectum Aristoteles docuit. 3. metaph. c. 6. motusque potentiam supponat in mobili vacuam eius quod debet suscipere illud, alias iam haberet, quod ab alio suscipere potest, vt non mutaretur, cum tamen habeat quibus nequit lac immutari speciebus rerũ, & minus columbæ oculi loti lacte, præcipue quod illa oculos (mirabile & rarum) naturæ contineat illius visibilium idola vt reddant minime in pupilla, minusque in iis repræsententur quam pupillis reliquorum animantium, minusque euarient aliorum reliquis, non inconstantiam Chamæleontis æmulantes varietatem vè, lacte lotæ oculi earum natura immutabiles, qui non affectibus rerum interturbantur, non passionibus, rerum ve fugatium & apparentium figmentis imaginibus, idolis rerũ fictis, rebus fictitiis formis vè, vt videẽt, nec substãtia aquarũ rerumq; fluentiũ fugatiũ colũbæ tales, imo aquæ immutãtur eisdemmet columbis lotis lacte, vt perspicuum eget lumine & speciebus spectabilibus rerum, vt sit actu perfectum taleq; solum potentia cum sit actuum formarum specierumque inspectabilium, non more Chamæleontis variæ. sic oculi sponsi nõ per sonis afficiuntur passionibus simulacris, non ducũtur affectibus, rectus imo, iustus, immutabilis, idẽ, Psalmo. 91. Quoniam rectus Dominus Deus noster, & non est iniquitas in eo, & Psalmo. 16. A resistentibus dexteræ tuæ, custodi me, vt pupillam oculi tui. ab affectibus & passionibus mortalitalitas huius ab hac lege carnis, quæ repugnat & calcitrat contra mentis legem resistitque dexteræ tuæ legibus, voluntatiq; dexteræ tuæ, Christo scilicet qui a dextris est asistit qui nobis voluntatem tuam patefecit & reserauit, custodi me vt pupillam oculi tui, est Christus pupilla oculi in qua videt Pater, verbum est visionis pupilla immutabilis rectus, forma nos Christo tuo colũba, quę aqua nostra nõ indiget, nostra ve mẽdicat, sua sũt omnia, tã gratia quã gloria Christi formemur qui rebus nõ indiget res imo ipso in quo viuimus mouemur, & sumus, perspicuo nostro & susceptiuo luminis tui, te solo formabili, te solo splendore gloriæ & figura substãtiæ eius, Paulus ad Hebræos. 1 Columba super riuos aquarum plenissimos te ipso, in quibus omni ex parte se circumspectat & conspicit te, in lumine

tuo in

tuo in quo videmus lumen te pleno, in ſanctis iuſtiſque riuulis, lacte lotis ſine ſiti, aut indigentia rerum, iudice integro, te inſpectas qui in nobis & ſpectas, quod nil ſimus ſine te, nos vt informes, reformesque ſponſus, humanitatis noſtræ, dulciſsimus fideliſsimus, doctrina lac, ſapientia, lotus, theſaurus ſcientiæ & ſapientię Dei. Candore tuę lactis aquas illuminans noſtras, quibus inſides ſuper riuuos aquarum noſtrarum, exte fonte perenini labentium, qui eſt fons aquæ vitæ ſalientis in vitam æternam, aquæ vitæ ſtillata, ingenio Patris, calore ſpiritus, perpeſſa alterationes varias apud nos, cum in viſceribus Deiparæ Virginis, tum in cruce vbi ad formam ſanguinis redacta Patris induſtria, inſtillauit aquam & ſanguinem ſimul, (mirandum,) ex quo venit aqua dicta Angelorum hominibus, vt panem Angelorum manducaret, hac aqua ſubactum tandem, vt terreſtri & opaco in triduo ab ſpiritu volitanti diſiuncto diſciſſoque more chimicorum, qui florũ vitalem halitum a terreno diſcindunt igne & tepore, perſpicua, & lucida aqua vitæ eo ex fonte dilaberetur, aqua vitæ vrentis igneæq; naturæ ignis amoris & charitatis ſpiritus, miſtũ integrũ vt formaretur noſtrũ, igne ſpiritus, aqua fontis vitæ, ſpiritu viuificante, terra virginea Chriſtiferæ matris, eſt hæc Chriſti, Chriſticolarumque miſcella ſtructura & compoſitio, renaſcimurque ex aqua iterum formati, & ſpiritu, igne charitatis, terra virginea & integra, fęliciſſimo partu & interceſsione piiſſima Virginis & incorruptę. Terra eſt homo primo eformatus Virgine, ſine humano cultu ſic Adamus extitit. nos aqua igne, ſpiritu, terra, renaſcimur Chriſto autore, forma miſtionis iuuentutis & ortus noſtri.

De Camæleontis orientalis allegoria & Iconiſmo.

CAPVT XVII.

Mmundus Chamæleon omnes poteſt immitari colores, metuque affectus in eoſdem euaneſcere & abire. 60 Protheus alter variabilis in eoſdem diſcedit, candidũ tamen & rubrum (antea diximus) æmulari nequire, prætterquam Orientalis ille Chamæleon regius dictus qui & hos

duos remisse adhuc obiicit. Chamæleon virgo Orientis filij, diuina omnis astrifera clara, non seruili metu vt Chamæleontes alij, imo maiestatis & reuerentiæ, abiit in rubrum & candidum colorem sponsi, nulli alteri Chamæleonti concessum præterquam illi eo gradu immitari, inter omnes puras creaturas: habuit Christifera Virgo mater, filij colores doloresque habuit tulit in rubrũ & candidũ sponsi abiit, cuius Chamæleontis dicitur Iohannis. 19. c. Stabat autem iuxta crucẽ Iesu mater eius. Iuxta crucẽ parũ abiit quin crucem filij ferret quam ferebat filius, iuxta crucem non solum positione loci, tormentorum imo crutiatibus & intensione dolorum, abiit in rubrũ colorem, sanguinis filij sanguinis immitatrix, dolores tormenta substulit, rubrumque spõsi colorem, sanguinem referens, mortem, Icon passionis filij, & quæ lac dederat, sanguinem recepit, confecto coctoque lacte, Christi charitatis igne, vt lac in sanguinẽ cõmutatur, igni admotũ experiẽtia notissimũ, stabat sic iuxta crucẽ rubrũ reddẽs colorẽ spõsi, cãdidumq; lactis filij exanimata & exanguis crudeli doloris gladio, & cãdidũ quod susceperat ipse ex vberibus sacris virgineis, hoc ipsum iterũ in se acceptum, representabat, doctrinã puritatẽ filii, mũditiã castitatẽ, alimentũ primum nostrum, pietatem clementiam, lactis candore, substantia & lenitate significata. Est enim sponsus candidus, & ruber, suntque hæc ipsius stemata eę eius diuitię. Canticorum. 5. c. Est enim dilectus meus candidus, & rubicundus. lac & sanguis, quod solet dici de pulcherrimis hominibus colore præstantibus forma & aspectu cõmendabilibus, est lac matris, pietatis & misericordiæ plenum, sanguisque nobilissimus & regalis eius, Dei virtute & potentia excelentia illustris, albũ ergo & rubrum colorem filii reddidit Chamæleon hic, naturã omnem excedens cõmunemq; huius animantis, gratię donis a filio in Oriente acceptis in ortu præseruata & ab instãti conceptus illustris sanguinis & regij, quæ sãguinẽ & lac accepit primo, vt impertiret & nobis, lac quod dedit accepit iã sanguis, sanguinemque loco eius quem præstauit; vt filii humanitas formaretur, lac accepit gratiæ & doctrinę, per ipsam nos hoc lacte enutriti sanguine alimur, lac enim & doctrina Christi sanguis est ipsius in eiusq; cruce & sanguine robur vimq; habet, debetq; fieri in nobis sanguis prius quã illo possimus nutriri, lac enim prius sanguis fit quã in alimentũ abire possit, labore enim & cruce alterato lacte enutriemur, secus cru-

do &

do & in alterato inflatus vt illud solet & superbiã abibit, sic illud crudum itat natura: stabat ergo iuxta crucẽ Chamęleõ hic colores filij reddens & crucẽ, pallidum vsque vltimo colorem filij recepit, quãdo spiritum emisit, Chamæleõ pallidus discedit semper, vt naturale naturęque humanæ legem verique hominis verus Deus conditionem subiret, ritumque naturæ nõ recusasse intelligi daretur, quo & virgo pallida discessit cum eo, filii colorẽ & sponsi representans formã, hinc Chamæleõ ille Christi, Paulus etiam rubrum & candidũ Christi suscepit, qui ijs duobus præstabat coloribus, doctrina & cruce, lacte & sanguine, quo dixit ad Galatas. 10. Viuo ego sed iam nõ ego viuit in me Christus. vbi particula non, non negat viuere, sed non ipsum viuere affirmat, estq; solum negatiua de modo, quo nõ negat viuere, sed qualis vixerat eratq; negat, vt Chamæleon imo transformatus in Christi legẽ & crucem, in album lac in doctrinam, in rubrum in sanguinem cru-cem afflictiones, dolores, Christi colores reddo, refero eius vestigia, immutor quasi resurrectione alia, renascor, viuo non ego. Iohannes nõ minus Chamæleon extitit, viuosq; Christi colores reddidit albũ & rubrum iuxta crucẽ, quæ cũ vidisset autor naturæ Deus. 19. Iohannis. c. dixit amãtisime matri, tot tãtisque cruciatibus absentiæq; & discessui filij vt subeniret. Mulier ecce filius tuus, Chamæleontem ecce Orientalis regionis Solis, in quo sunt colores crucis, tormentorum sanguinis, candoris, virginitatis, puritatis iustitiæ pudicitiæ, reuerentiæ, & sanctimoniæ, ideo filius tuus, nam te & representat, cum sit Chamæleon colorum sponsi, quo est mulier solum ibidẽ a filio Deifera Virgo, vocata, cum illi substitueretur purus homo loco veri Dei & hominis, & vice creatoris creatura & quæ dicta erat gratia plena & Regina cęli & angelorũ, quæ amica, & tota pulchra, sine macula mater Dei tandẽ, dum ad Deum refertur & hominem Christum, dum Iohanni cõmendatur, illique filii vice suscedit ad Iohannem, mulier solum cõpellatur hominis solsius mater, eo ordine solum mulier, adoptione mater, hæc ex nobis, ex Deo illa, Ambrosius, Augustinus, reliqui Patres sanctis referũt maius extitisse aliis omnibus tormentum cõmutasse magistrum, Deum creatorẽ infinitũ, Virginis filiũ in discipulum, hominem, creaturam, finitum mulierisque natum, vt merito quęrula, & tristis Virgo in hęc verba prorrũperet. Videte si est dolor sicut dolor meus, quia vindemiauit me Dominus.

Ieremiæ Thrennorum. 1. abstulit scilicet racemum terræ sanctæ promissionis, a me, expressitq; in torculari crucis, hæc a me voluit pati, vt summa ipsius potentia manifestaretur, quæ me in tot tantisque doloribus & afflictionibus viuam serbauit patientiam gẽtes vt edoceret, vice Deus Iohannes, eius iussu succedẽs loco Dei filij, Chamæleon æmulus, sectatorque Christi hos reddit colores, hinc varij Chemæleontes sanctorum immitationis & æmulationis sanctę extant in literis sacris, pijs histońjs, lectionibus scriptis Ecclesiæ Catholicæ, qui rubrum & candidũ Christi, Chamęleontibus solum orienti. Solis posśibile, immitantur, si nõ excitetur homo manuque ducatur, radiisque solis iustitiæ orientis gratiæ, roreq; matutino irroratus illustratus lumine, si non aspexerit in Christum, respexeritq; vt Solis lumine, Solem videat ipsum, immitari se nõ poterit rore serotino suę cooperationis, vt nequeũt Chamæleontes alij qui non Orientis fulgoribus elucent, cuncta enim nostra oratio & operatio ab ipso Sole semper incipit, & per ipsum cępta finitur vt Ecclesia canit, vocamur illo, vt cooperemur cũ illo nil sine illo, & vt nil motus cęli sine punctis polisque fieri potest, illud ve regulari motu sine iis verti, enarrant hęc gloriam Dei & opera manum eius annuntiat firmamentũ, quorum vnus in hac spectabili cęli machina & mole articus bucinnæ formã representat astris, vocationẽ, gratiã excitãtẽ, pręueniẽtẽ præcedẽtẽ ve donum antarticus alter qui reddit, stellarum constellatione crucis instar figuram, crucem cooperationem, gratiam committantem, crucemque ex linea appetitus contraposita lineę rationis quibus crux resultat, vt quilibet tollat crucem suam & sequatur Christum crucifixum, hac lege rationis hac linea & regula cui lex sensus & membrorum opponitur, crucem vt eforment contrapositione linearum, hisque duobus vniuersa euoluitur spiritalis machina molesq; rationis: sic excitamur artico vocationis bucinna, cooperamur antartico crucis rationis, cõtrapositę appetitui motui, ab spiritu & intelligẽtia data, vt Chamęleon nullus albũ & rubrũ Christi sine Sole Orientis, Christumq; immitari per se ipsum posśit, immitabitur vero colores alios virtutũ moraliũ per naturã propriã in formes defectuosos ex peruersa ratione & lapsu, ęmulabiturq; deformia & ficta bona defectuosa fallacia colores mẽdaces figmẽta, variosq; iniurię & malitiæ: hinc incõstãtia mutabilitas & ad omnẽ boni apparẽtis colorẽ cõuersio, eorũ

præci-

præcipue, qui eum malitiæ & peruersionis terminum attigerunt, vt in omnia mutentur facile, labascantque præcipites, ad omnes colores facile volubiles vitiorum, & apparentia bona, contorquẽtur imo eorum cruciatu diro quæ potiri nequeunt diffusi efusi in seipsos, & in alia extra se, quæ imaginantur imo fictè voluptuosa, prosequuntur imaginatione super addentes rerum formitati venustatique habitæ vltra in quæuis conuersi, vt nil sui sint, aliorum imo omnes, diuisi qui in alia viuunt, non homines hominum imo secmenta & partes, æquiuoce homines qui non in se, imo vbi amant nonvbi animant vitam gerunt, Plato in cõuiuio dixit de amantibus & amentibus iis, tales diffusi viuunt conuersi ad omnia apparentia, vt modo hæc illa modo ament diligãt, & quæ modo prosequuntur amore, postea odio sequantur omnimodo omnium frui obantes, vt cum iis fruuntur illis extorqueãtur eorumque desiderio affligantur, quę nõ possunt, vt iis abiectis semel possessis prosequantur illa Chamæleonte mutabiliores, leuiores in quoduis, in obsequium sensuum serui sui ipsorum, qui a se libertatem, non valent adipisci, nec sibi sunt elargiri potentes, quam possunt impertiri nunquam non sui iuris homines, cum sui iuris homines sint: inconstantes Chamæleontes hiantes, Ecclesiastici 27. Homo sanctus in sapientia manet sicut Sol, nam stultus sicut luna mutabitur. Splendet lumine iugiter semper elucet in sapiẽtia sanctus. Ex se lucet pars Solis iustitiæ, Sol se elucet est pars Solis mystici in Christo, stultus vt Luna per vices ab alio illuminabitur, extra se est, captus amore externarum rerum, quo extra viuit actus cupidinibus eius sapientia variabilis Chamæleontis instar, quibus perseuerantiæ donum commendatur, tum Sol lucidus cũ sit, rerum spectra, non suscipit nec vanos Icones, Idola vè ficta sine esse rerum, perlucida lucentiaque omnia ex se videmus, rerum species non suscipiunt in se illa innato lumine illustria & splendida, Luna vero cum ex se non luceat, perspicua natura & diaphana solum luminis susceptiba externi, coloribus lumine rerum speciebus & formis afficitur, simulachris idolis externarum alteratur ad extra extantium rerum, inficitur Chamæleontis more, quo pulchra redditur alienis rebus extrinsecisque illa: Sol illuminat omnia affectus nullis, Luna quædam recepto lumine & affectata prius, sapiens in sapientia & lumine manet nullo alio affectatus, stultus rebus afficitur, sine lumine, alieno fulgore rerum fugaciũ,

vt Chamæleon. Ieremias. 4. Thrennorum aduersus vanos Nazare-
61 nos in hæc verba prorrupit, candidiores Nazaræi niue, nitidiores
lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores denigra-
ta est super carbones facies eorum. Colorem permutarunt rubi-
cundum & candidum pulchritudinem, ad carbones cõuersi, Cha-
mæleontes ij, super carbones reptantes rerum fugacium igne con-
cupiscientiæ genitos, qui erunt carbones quibus ignis succende-
tur, quo excruciabuntur postea inferno, & tunc conscientiæ æsti-
bus & erosione, iisque concupiscientiæ ignis vt foueatur incres-
cat, iis quibus semel accenditur, lento & submisso igne secreto &
tacito caruonum instar, quo minus præcaueant vitentque incen-
dium, & quod inficiant facillime si contrectentur denigrent &
fœdent, Nazarei ergo candidissimi cum natura indole præclara
tales, tum puritate innocentia, lacte candidissimo nitidiores, qui
lactis more splendescebant, non rerum speciebus & formis affe-
ctati vannis, vt lac rerum effigies minus liquoribus omnibus aliis
recipere diximus, quod lucem recipiat aliis intensiorem albedi-
ne summa, fulgore colorum luminis intensioris, vt mutari minus
valeat intensioris actus illud cum sit, splendeat sine rerum affec-
tu, vt splendẽt iusti, ebore antiquo rubicundiores, quod rubrum
est & sanguinei coloris temporis tractu, vt alba rubrescunt coc-
ta amplius calore agenti tempore maturante, igne papirus prius
rubescit, nigricat postea, vsta albescit iterum, & lac vstum igni ad
motum in papiro in sanguinem reddit, albæque vestes rubescũt,
marmores lapides, margaritæ, adamantes, sal, & alba, alia quæuis
quæ vri queunt leui vstione facta, aut temporis tractu lento alte-
rata, & si nimia exustione cinis & albicantia emergant, non secus
ebur rubescit antiquũ, laudat Nazareorũ, cãdorẽ rubedinẽ, albe-
dinem sanguini immistam & temperatã gennis, vsque purus san-
guis labia depinxit solus, rosarum instar, rubicundos san-
guineos vocat candidos, pulchriores Zaphiris, quod cœlestis ful-
goris Zaphiri venarum colores æmularentur media albedine &
rubore, cœlestesque ritus mores integritatis & consistentiæ, Za-
phiri qui est ebrietatis antidotum natura insita, rerum tempora-
lium temulentiæ immunes, iis vt non inficerentur, vinolentia &
ebrietate impedita Zaphiris, qui extra se homines esse prohi-
bent ebrios, Chamæleon colorem mutat, intentum, malitiam ve-
nenum mentem non mutat, diuersis imo & variis coloribus affe-
ctus,

ctus, venenum idem mens eadem intentio dolus Formicis Muscis, aliisque debilibus insectilibus, malitia, idem colore solum varius habitu & veste, mutauit vestem Saul Regum. 1. cap. 28. vt consuleret dæmonem & Pythonissam, non mentem intentionem vè deposuit: mutauit vestem Regum 1. cap. 18. blande accepit & amice Dauid, mente peruersa veneni rabie laudibus quod extollerent puerum, gloria maiorique honore affectarent, percussit Saul mille, & Dauid decem millia. Augustinus Chamæleontem vocat Stellionem. 3. de ciuitate Dei ca. 6. & Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu. 2. cap. 5. Solinus in Polysthoria cap. 36. AEtius, Paulus, Diascorides, Galenus, Stellionem vocarunt, quod tergora quorundam eorum maculis lucescentibus, Stellarum more euarientur, & quod per quam similis sit Stellioni figura, partu sanguine motu, sobole, conditionibus. Stellionem rorem lingere & lambere proprio capite ediximus. Lambit Chamæleon aerem roridum ebibit hianti ore & aperto, etiam si differant inter se hæc animantia in iis adhuc, vaporem melleum melifluos halitus auroræ hiat Chamæleon ad Solis ortum, quibus plenus colores æmulatur apprime, redditque facile antequam contingat infima, spurcaq; loca in aere, trahit ad Solé versus è terra elatus illos. Stellio rorem elingit, è terra & herbis vbique inueniat delingit, sine discrimine quembis, omnes immitari colores poteris hoc altus rore matutino Solis iustitiæ lumine illustris, terrena despicies elatus Chamæleon iustitiam fortitudinem, temperantiam, prudentiam omnibusque virtutum fulgoribus & luminibus affici, vt scias rore serotino tandem mori dormire imo cum iustis.

De Chamæleontis instabili forma mystica & naturali.

CAPVT XVIII.

AEre intumescit inflatur Chamæleon alter, qui ortum Solis, Orientemque ignorat vndique, superbus & vanus suctu allicit leuem aerem viscera cor illo replet, cor imo expandit amplificat solum, vt aerem trahat plusquam vt reliqua adducat omnia, exile animans 61

vulgaris Chamæleon, molisque minimæ tumescit præter modũ nimis se se excedit intra propriam pelliculam, propriisque terminis non arcetur, excedit imo non contentus termino proprio, tumescit inflatur, mollis, & humidus desidiosus iners, humida nõ terminantur se propriis, alienis imo, varij inconstantes læues se se excedunt proprios terminos transcendunt rationis legis pręcepti, non continentur circumscriptis rationis limitibus definitionibusque iustis, vltra imo quam finit ratio se excedunt transiliunt in proximũ veniunt extra irruunt, aliorum alia cupiunt, surripiunt, famam honorem familiaria deprædantur, despiciũt alios, vltra ire tentant superbi tumefacti, vanitate & inflatione vditate turgidi fugacibus rebus confisi, diuitiis honoribus & iis multoties, quę sine ipsis consistunt factis, maiorum virtutes & facinora quasi iure hæreditario sibi asciscentes, vitiorum infame domicilium, & lupanar, iis confidunt superbiunt elati animo viuunt Chamæleontes desides & occiosi (iuxta naturam animantis) immundi omnes alioqui. Chamęleontum docuit Solinus loco adducto & Plinius lib. 28. c. 8. AElianus & reliqui, genus quodam esse mole maximum, Crocodilli æquans magnitudinem excedẽs imo, locis humidis prouenienslo ci vditate, laxata cute distenta flatu, aeris sucti tractu, impetu partes propelentis, occio & desidio pinguescens, molle vt crescat maxime & in substantiam quãdam fluxilem abeat magnitudinemque dictam: crescunt humida facile cucurbitę fungi cucumeres alia, eo impetu Chamæleontes hos aerem allicere referunt, vt alites simul adse vocent suctu, pręcipue Accipitres quos exanimatos antipathia; & contrarietate inuisi animantis, vt animantia, alia alia pertimescunt, decidunt linquuntur animo alia aliis visis, inuisis vè naturali pugnantia, Musfele viso, ouis Lupo, Pullus Miluo, Stellio Scorpione, Vipera araneo, alia aliis, accipiter non secus Chamęleonte inspectato, timet decidit fortissimo tractu animantis aere illectus inspiratione facta, nou secus ac Dracones alites plurimas allicere suctu facto supra. c. de Dracone monstrauimus, tractum vero accipitrem, aliis libere impertire animantibus deuorandum referunt, quæ ipsum prosequuntur & obediunt, honoranturque quæstus causa, illum hoc inflari intumescere supra modum commitatu caterua clientum ministrorum honore facto, timidum tamen viuere & sollicitum, ne in ipsum irruant suspiciosum, escæ defectu, stipendium

vè acci-

vè accipitrum si desiit quo euigilat perpetuo, est illi natura tributum oculos minime conniuere posse palpebris destitutos & liberos, simillimus Iconismus eorum qui ambitione rerumque inani gloria hiant & anhelant superbi turgentes dignitatibus officiis copia clientum, multitudine domesticorũ pompa & apparatũ prolixo, qui vt honores alant ne decidant ab arrepta gloria auræ populari consulentes, perpetuo euigilant Chamæleontes, vanitatis vento tumentes, accipitres imo nobiles spiritales viros libera aura diuagantes, cœlesti vitæ contemplatiuæ, molestantes, cęlinagos deprędantur innocentes innocuos, quos impediunt a momôtu quo in cœlum ibant, aerem exugentes, honoris famæ bonorumq; suctu insatiabili, quos impertiũt famulis, ministrisq; deuorãdos spoliãdos, iudicibus accidit prætorib⁹ magistratibus, quos aliena manu deprædãtur ministrorũ iã propria cũ diriperãt cõmisere vt Põtifices Christũ Deũ spoliãdũ ministris, solũ quæstus causa ipsos qui insectantur machinantes malũ continuo in tyrannos & carnifices qui se se extorquent vt committatu incedant copioso, vnus ille, non plures ideo quod possideat plura, cum sit, vsquedum tandem in ipsos irruũt, deficiente lucro dilacerant & impetunt, mendatio infidelitate ingratitudine, Chamęleontum instar, vt a quibus honorem & gloriã sperabant, infamiam & maculã referãt spe frustrati, culpa iis ipsis proditione detecta, eorumq; Iconicum, qui propriis affectibus sic indulgent parentque passionibus, hiantes proprias cupidines & appetitus, vt iis tandem luxu nimio & deordinata viuendi ratione deficiant: inimici hominis domestici eius vt sint tandem, quorũ seditionibus disturbatus disperiit, cũ propriis expensis educaberat, sumptibusq; & venatu rerum difficilimarũ: Abraham, Geneseos. 14. parta victoria, noluit seruos nec aliquid eorum quę victus, & superatus Bara Sodomo. 63
rum rex adducebat secum. Bara Hebræis interpręratur, ignorantia, hoc enim Bara notat, ne inquit dicere posset Bara, Ego ditaui Abraham: ideo respuit ignorantię mundi & sæculi apparatum & spolia, neque horum committatu voluit subire triumphum, nec Deus mundi vanitatem, nudus pauper egenus ortus in præsepio recubuit, omni destitutus supelectili, & pompa in præsepio, vbi bestiæ mandunt, vt ibidem venisse intelligeretur ob ellum deformem primi hominis, & ob eius gulam irrationalem cum, homines imo iam animantia irrationalia quasi peccati labe crederentur

tur præsepium cum disquirerent ibidem Deus recubuit inuenissent, vt illum mortales diximus, forma serui accepta, panibusque hordei ideo vltra & cibauit eos Iohannis.6.c. vt irrationales esse intellexissent: omnia ergo sæculi dona abrogauit, omnem mundi potentiam, Barę pompam, & suppellectilem ignorantiæ vanitatis que, Abraham nosterque Deus, merito Abraham obūbratus persona, quod Hebræis idem est quod Pater excelsus, multorumque Pater, Abraham ergo Deus noluit posset dicere Bara, mundusq; ignorãtiæ, ego ditaui Deum, hinc Dauid noluit arma Saul Regis 1.c.17. Saul Hebręis fouea sepulchrum infernus, noluit apparatū & pompam Saulis, arma aut seruos, solus imo cum Goliath duellum iniit, nudus inermis, cum Goliath, Hebræis transmigratio in hac enim trãsmigratione nostra & via, nō pōpa sęculi, nō armis Saul, inferni apparatu, petra imo Dauid caput Gigãtis quassandū, peccatum caput Dæmonis, petra autem erat Christus, non potentia diuitiarum, non multitudine famulorum, non fauore principum, neque est colluctatio aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus principes tenebrarū inuisibiles nobis, & quod in tenebris viuant, quo minus eorum astutias & cautellas vitare possumus, hinc & tenebrarum vocauit principes, occultos latētes, sine luce incertos dolo & fallacia, odit lucem qui male agit tenebrarum principes. Viso Holoferne, Iudith.10.c. adorabat eum quod Dei esset creatura & imago, inimicum diligebat non odio habebat, & si illius vitia & abominationes abominaretur iustissima fœmina, cum tamen Deum veneraretur in creatura & imagine similitudineque hominis, serui Holofernis fuere illi impedimento, ab adorationeque reuocarunt (ibidē dicitur) est impedimētū obstat, famulorum copia apparatus nimius pōpa, menti & animo quieto, veritatiq;, vanitas, quæ inflant homines, & non secus ac Chamæleōtes tumēt superbiunt, vt minus reliquis omnibus aliis animantibus cum videantur egere, paucissimi sanguinis qui sint inter omnia, vento pleni, sanguinis Christi vacui Chamæleontes vanitatis vento tumefacti viuāt Amos.6. Væ qui opulenti estis in Sion, & confiditis in monte Samariæ, optimates, capita populorū ingredientes pōpaticè domū Israel, qui dormitis in lectis eburneis, & lascibitis in stratis vestris. reliquaque eiusdem capitis, concludit, qui lætamini in nihili. in vanitate & pompa rerum fallaci & mentita cuius nil superest tandē, euanescunt imo & abeūt omnia,

omnia,refert Plinius,lib.28.c.8.quæ ſi ſolus dixiſſet obticuiſſem refert Democritus.6.de animalibus.c.9. Chamæleontis caput & guttur,ſi ligneis concrementur roboreis tonitrua & imbres concitare ſubito,quæ & ſi deriderẽ iure ſummo,tamen cum præſtigiis vtiliſsimus ſit Chamæleon ſpectris,philtris & amatoriis, tum ſuperſtitionibus,quod ea natura facille mutetur & abeat in apparentias rerũ,Dæmonesq; & malefici eo vtantur commodius reliquis,in rerum apparitionibus vt ſenſus decipiant & illudãt, & cum hoc animans humidum adeo ſit & aqueum, præcipue gutture & capite pituita refertum,ideo iis vtuntur, vt igne vaporibus elatis,roboreis lignis craſsiſsimæ naturæ & fuliginum, vaporumque abundantiſsimis,ſtrepitu facto & coruſcatione leui, ſenſus fallant apparentia maiori magi,locoque in alio, vt repreſententur in aere tonare,vt illo quo in alias apparitiones vtitur, in has etiã vti velit,& in eodẽ animãti varia cõtineri Philtra edoceat,in ſuos vſus abuſus ve maleficus aut dæmõ.huius oculi dexter viuẽte adhuc erutus,cũ lacte caprino ſubactus albugines oculorũ ſanat potentiſsime viſumque reſtituit mirificè,cuius lingua inquit Democritus adalligata puerperis periculapartus ammouet,illud vero eſt mirabile eodem autore domi exiſtens caſu,vtiliſsimum 59
eſſe parturientibus,intruſum vero pernitioſiſsimũ,cuius rei nullam aliam poſſum fingere rationem præterquam cum vapores fugat humidos natura alliciatque hoc animans continuo hiatu in locum vbi habitat,& ſi iis non veſcatur ſolum,vt patet antea humectetq, ideo aerem circunſtantem,vtanturque vt humidiori illo facto prægnaantes totius corporis tractu cõtinuo, vt humiditatelubricetur vterus nõ ſiſtat cõpeſcatur ve obediat imo partui lentore aeris,aſportatus vero aliunde ſilueſtris ſqualiens hiãs vdę naturæ auidus,inſpirat humidum aerem abſumit vdos vapores, loca enim ſilueſtria ſunt ſicciora,quod diſlentur vndique,humidiora vero domeſtica , vt ſuccilagine & vdo deſtituto vtero tunc non labaſcat facile fœtus, domeſticus vero Chamæleon vtilis, quod natura humidiſsimus humectet aerem,potius quã exiccet vditate plenus ocio loci temperie & deſidio vitra, & virtute inſita , vt aliis inſunt rebus virtutes,mirę & variæ, & inter illa quæ ſunt eiuſdem ſpeciei iis & non illis, Pſilli enim & Marſi venena non pauent, vincunt imo, cum timeant reliqui & ſuperentur eiſdem ſintque venenum ſerpentium , reliquis ſecus,detinet minu-

minutissima Remora nauigium immotum virtute tanta, torpedo obstuporem inducit piscatoribus contactu cordæ & hami solius, trahit magnes ferrum virtute innata, ossa crurum accipitris auri scobes, succinnum paleas, iubat hic Chamæleon partus, obsistit ille, educatione moribus diuersus qui est naturæ eiusdẽ. Superstitiose ad iudiciorum euentus (Plinius enarrat) linguam eo viuente extractam cõferre, dextrum pedem timoribus & noctur his laruis vtilissimum latrocinia arcere, metus obsistere, corium vstum pãnos abstergere faciei mederique dentium doloribus, sinistris dentibus gingibis scarificatis dolentis, salutiferum esse inter omnia animantia. Chamæleonti timidissimam naturam sanguinis defectu supra retulimus, cordisque euersione, quod cum omnibus animantibus insit eo ordine situm, vt cuspis, strictiorq; eius pars inferna respiciat & terrestria, latior vero & basis superna & cælestia, huic contra latior inferna inspectat, strictior & arctior superna inuisit positu est videre, qui hoste viso audito strepitu facili extimescit exanimatur, non vt fugam sibi consulat aut è loco discedat, timidus imo expauescens hæret sic subiectis rebus, vt euelli non nisi magna cum dificultate posit, multoties imo sui partem affixam relinquat dum auellitur ea vi quæ apræhendit semel retinet ille, sic affigitur ijs quæ est semel amplexus, Naziancenus eadem retulit depolypo si quis eum extrahere velit citius dilacerabit quam euellat, & vel quibus affigitur substrahet vel illa huius portionem surripient, separari vt a rebus subiectis, non valeat sed vel hic alliciat illa, vel semel ab illo aprehensa arripiant portionem, proprij amoris Hieroglyphicon & Iconicon substituere AEgyptij, simul & pertinaciæ retulit Theophrastus li. 3. cap. 7. Homerus Odisea, Alpha Athẹneus vero de Chamæleonte, Solinus, Oppianus AElianus reliqui. Cor hominis autoribus vt & dissectionibus patet, natura sua sine vitio externo, dum positionem suam seruat, rectius continet limen aliis omnibus animalium naturæ, celsum erectum rectum figura & positu, superne latius omnibus alijs aliorum animantium patet, inferne strictius & in angulum ex amplissima basi veniens, superna est illi capacitas cœlum versus in cœlum aspirat hiat cœlestia, capacissimũ ea parte, inferne in angulum desinens, terrena vt in puncto solum contingeret, quoq; minimo modo posset, superne cor alitur basis insertis, alimentumque deferentibus struitur vena arteriali & arte-

riali & arteria venali, arteria dicta a orta & vena caua; quorum duo è corde trahunt, & membris alimentum præstant, in corde confectum, arteria aorta dicta sanguinem & spiritum omnibus corporis partibus elargitur vitalem halitum viuificasque virtutes, arterialis vena sanguinem impertit pulmonibus in gratiam aeris recepti, munusculique facti aeris atemperatis cordis ęstus, cuius non immemor cor beneficij, aeris loco sanguinem reddit in gratiarum actionem prætiosi alimenti remuneratione facta, illa vero dicitur aorta græcis ἀορτὴ aorte, ab ἀορτὴρ, aortir græcis lorum, ex quo gladius pendet, quod lori instar oblonga sit, hæc vero arterialis vena, quod & si vena sit cum sanguinem pulmonibus remittat vt alantur, arterialis dicta est vltra quod arteriarum more duplici tunica consistat, quæ duo vasa e cordis ventriculis oriuntur, e dextro vena arterialis, & sinistra aorta: alia vero duo sunt vasa deferentia in cor, vena caua, quæ sic appellatur quod capacissima sit, quæ inferitur in dextrum ventrem cordis, & arteria venalis quæ quod vna tunica constet venarum instar sic compellatur, cum tamen sit substantiæ arteriarum, quę in sinistrum implantatur, vt tantum reddat quantum suscipiat, gratum & liberale cor, omniaque quæ accepit referat in eum a quo suscepit, illa, in se nihil, omnia recepit superne inferne nihil cuncta superne reddit, omnia vasa suscipit vasi altiori, parte hac capacissimum inferne angulosum strictum in punctum desinens, vt sit sine contactu rerum, aut leuissimo saltim quantum viuere dantur, vitæque ad custodiam, & minus adhuc si licet puncto contingat anguli, plana vniuersi: est nobis superiorum bonorum capacitas basis amplitudo, est posse suscipere supernaturalia bona & si superne veniant nequimus ex nobis illa habere, at suscipere possumus si velimus cooperari simul cum Christo vitæ autore, vt in lumine suo videamus lumen, est homo sanctius iis animal, mentisque capacius altæ: Chamęleon superbus aliter multo, cor tenet peruersum malitiæ conuersum in aerem rerum, auersum a cœlestibus terrā versus. Captant Chamæleontes ij vanitatem immunda & fugacia animalcula quæque. qua cor recipere nequit qua dest influxus vasa & additus, hac distentum protensum inferne habent, qua terram conspicit, qua est obclusum terrenis ne inquinaretur, hac dirumpunt ii vt recipiat vi facta, qua nequit fatiscunt diuidunt disciunt: abrrumpi & secari inio sinunt & præsumunt, qua potest

sanguinē

sanguinem debitumque alimentum amittere diruptum & æro-sum, ea parte vndique conclusum & obseruatum, subuertunt cor euertunt, & qua parte suscipere potest in terram commitunt, qua nequit capere in cœlum euertunt, cœlestium incapaces peruersione & malitia cordis: conquæritur Ieremias Threnorum 1. iis. Vide Domine quoniam tribulor, conturbatus est venter meus, subuersum est cor meum in memetipsa. vbi de amore proprio de concupiscientia, ventris nomine vbi appetitus manifestatur magis, obumbratus est sermo, de subuerso corde, cordisque peruerso situ variata recta positione. Daniel. 13. Increpans exitiosos senes qui falso Susanam crimine adulterij imposito damnabant. Semen Chanaam, & non Iuda, species decepit te, & concupiscientia subuertit cor tuum, euersit. deperibant enim Susanam impudici senes, quæ cum eorum suasionibus, præcibus, minis, non acquiesceret testimonio est læsa, vindicata tamen Deo vltore criminum, quæ libera euasit Daniele vindice constituto Dei iuditio, peruerso ergo corde hiabant ij Susanam deperibant concupiscientia carnis, corde peruerso. Paulus actuum. 13. ca. execrans Elymam magnum, qui erat impedimento Bar Iesu & Sergio ne verba Dei audirent. O plene omni dolo, & omni fallacia, fili Diaboli, inimici omnis iustitiæ non desinis subuertere vias Domini rectas. Cordis intelligo vias, quas hic subuertebat, commutabatque omnino, hæc est generatio illa peruersa & adultera, Matthæi 17. & Lucæ. 9. cap. quorum dicitur Prouerbiorum. 17. Qui peruersi cordis est non inueniet bonum, & qui vertit. Linguam incidet in malum. & 28. Qui peruersis graditur viis concidet simul. Chamæleon non secus ac Polypus amara fugit, inspersis amaris super hæc animantia qua hęrent tenacissime rebus, subito remittunt quæ prius conatu nimio retinebant, hinc Chamæleontes locis melifluis maxime prouenire diximus iusta aluæraria apum, & iis vbi incidit ros melleus quo aluntur, vbi concrescit Manna melque abundat rore, calamique sacchari luxuriose increscunt rore melleo alta hæc & illa, Polypus itidem. hinc Ponto non oriuntur amarissima eius natura, nec eius ripas Chamæleontes inuisunt, quod absintis, ponticis dictis abundent, & si Polypi sint qui dulcia respuant dulcibusque inspersi quę retinebant remittant illico, amaris contra delectentur quam maxime, quo AEgyptij discessum subitum tyranni significare volentes, polypum cum herba

pulica-

pulicaria coniunctum depingebāt, quod hæc Polypos fuget odore graui, quæ & pulices enecat sufitu hærentes nimis & molestas, vt & Chamæleon amaro alicui adiunctum, eandem posset fugam exprimere, molles dulcia amant suauia, blanda appetitus, cedunt impotentes in se, pœnitentiam amara animi refugiunt, Polypo & Chamæleonte plus multo versicoloribus & natura variabilibus quauis colorum suppositione mutabiliores faciliores: pertinaces liuescentes proterbi qui omnē fugiunt rationis ordinē omneq; consilium comtepnūt, retinent hęc quę odio semel concepere. Ouidius. 4. Metamorphoseon sic. Vtque sub æquoribus deprensum polypus hostem. Continet ex omni demisis parte flagellis. amara alij Chamæleontes recipiunt affixi adhuc & hærescentes consilium correctionem fraternam reprehensionem & amant. Terribilia inferunt somnia, Polypus & Chamæleon mansis casu aut instituto, quo Poæsim exoticam iis significabant Hieris sacrisque signis antiqui: ab iis quæ animantibus abstinebant diuini & magici contactuq; eorum, futura prædicturi. Quod cōcitent maxime varia & plurima mendacia & vana insomnia & figmenta vt non distinguerent inter numine accepta & somno conficta; talem esse poæsin amatoriam rati, exoticā vē quę in somnijs & verbis mollibus animos arripiebat iuuenum, quo Plato meretricem vocauit poæticem hanc & ab inculpabili sua republica abiiciendam fore existimauit: neque in hoc albo ponitur sanctissima illa poesis tot sæculis celebris nunquā pro dignitate, quæ cœlitus venisse confirmat Arist. in arte poætica Plato in Io. de furore poætico. Significabatur vero non secus ac Polypo AEgyptijs Hieroglyphico & Chamæleonte amās perditissimus, quod vt refert AEliauus li. 4. c. 6. Solinus in polysthoria, Oppianus & alij, hęc duo animātia in colores subiectos habeāt, nō sec⁹ atq; amātes aut amētes tremūt rigēt incēdio flagrāt, vrūtur, pallēt, rubēt, albicāt, lapidescūt, irantur mitescūt, amara ebibūt dulcibus mista, Zelotipia excādescūt, rixātur, placantur, subito victi & humiles veniam petūt offensę receptę si est opus, imo si nō est opus, criminātur excusant vario numine cæco duce instigati puerili Deo, affectibus variis cōtrariis dissidentibus pugnantibus, admonemur ijs de facili transmigatione Pythagorica, non mortuorum, viuorum imo in amata quębis, & de animi effusione facili in visa quębis, ne prolabamur de versutie & dolo fœminarum. non minus iis AEgyptij veneris simu-

tis simu-

ris simulachro Polypum irretiebaat & Chamæleontem, quod te naces adeo sint fœminæ, subdolæ, fraudulentæ, vanæ, polypi instar volubiles, variabiles Chamæleontis more, vt etsi amantes odio habeant inconstantia variæ, quæ sunt amantis non remittant, aut amare desinant bona munera infames quæstus, discindantur vt prius sui parte, honorem famam amittant vitam Deum totum quam ab incepto desistant polypij turpes. Polypus pisciculos iam sanguine plenus illorũ exhausto, castigatos remittit flagellis ideo dictis & verberibus inter suggendum, quod non quiescant & remittunt spoliatos amantes castigatos satis, ne in posterum inertes iterum capiantur illæ, est salacissimus Chamæleon & si frigidus natura, quod si quid sanguinis obtinet intro retineat, in visceribus eo instigatur & interne furiit, qui frigidus reliquo corpore maxime concubitu eneruatur & languescit totus vt postea facile ab alijs animantibus superetur, & discerpatur ille, non secus ac de Polypo dixit Aristoteles ob salacem eius naturam eneruari adeo, vt quemadmodum passerculi plurimi ideo annum non trãscendunt, sic neque hic, parumque vltra Chamæleontes ea ratione exoluti venere concubitu nimio viuere, quibus moralia facile veniunt, eorum qui vitam, rem familiarem, honorem, veneri consecrarunt debiles infecti, omni rerum supellectili erogata infames, turpes, non homines fœminæ imo consuetudine & viuendi ratione commutata in fœminas commigrarunt, Chamæleontis transformatione & Metamorphosi facta Pythagorico transmigratu in subiecta quæuis iam non homines in fœminas abierunt, trãsmigraueruntque Pythagorici amantes, Pythagoricę sectæ cupidineæ est anima plus vbi amat, quam vbi animat (Augustinus dixit) animat per naturam, amat per voluntatem, quę est actio nostra, fortis vt mors dilectio, extra se animam afferunt mors, amor seu dilectio, amans vt viuat alter se abnegat, mortique & periculo exponitur, quot fecere pro amicis? Deus vero pro inimico fecit homine, omnem naturę excedens ambitum in finem dilexit eos, in mortem vt scirent mori, in finem in amoris vltimum & finem, finem amoris qui atigit, tum cõtra finem & terminos sine termino dilexit in finem, in se legis finis, in finem media quod direxit & disposuit in gloriam finem vltimum, huc enim solus illius peruenit amor, vt pro inimico mortem ferret, quod nullus alter tulit, iis Deus plus in homine quem amat, quam in se est, sui oblitus quasi, homi-

si,hominis memor quasi solus,visus est gentibus stultitia tantus amor tanta dilectio Paulus dixit,cum se abnegauerit pro homine,morique nō recusauerit voluit imo,oblatus quia voluit quia amauit intelligo,hoc est quia voluit exiitq; extra se quasi ebrius hominum amore & captus & vt Paulus docet ad Philipenses . 2. cap.iis.Sed semetipsnm exinaniuit formam serui accipiens,in similitudinem hominum factus,& habitu inuentus, vt homo exiuit a se vt dicitur Iohannis. 13. Sciens quia omnia dedit ei pater in manus,& quia a Deo exhiuit quasi extra se.& ad Deum vadit, est ergo Deus extra se amore hominum quasi illa enim dedecere Deo videbātur gētibus stultis,vt in hominibus viuat,eo loci Paulus,& alibi in quo viuimus mouemur & sumus.Prouerbiorum.8 Ludens in orbe terrarum & deliciæ meæ esse cum filijs hominū, nō extra vt se deserere videatur, intensione amoris imo,quasi de se de maiestate Dei summi oblibisceretur suæque derogaret altitudini,iuditio gentium morti oblatus,cum tamen hoc amoris opus deceret maxime Deo ipsi,& in se nimis hæc molitus sit ipse summa liberalitate & magnificentia,soli Deo posibilia,illumque manifestantia hominibus,vt traherentur fortissimis iis amoris laqueis suauibus,& vinculis.

FINIS LIBRI QVINTI.

IOHANNIS BVSTAMANTI-ni Camærensis, apud Complutenses Philosophiæ & Medicinæ primariæ moderatoris publici.

DE ANIMANTIBVS SCRIPTVRAE SACRAE reptilibus non verè dictis,

LIBER SEXTVS.

CLARISSIMO ET RELIGIOSISSIMO F. P. PETRO MENDOCIO PRINCIPIS DE MELITto filio, ordinis D. Francisci, Iohannes Camærensis Busthamantinus. S. P.

VPERBAM illam Ionæ Hæderam spatiosam grandem, tegumentum illud vmbraculum, ocij sedem, desidiæ locum, domicilium ignauiæ, voluptatum illæcebris luxuriantem circum; impositi oneris, muneris suscepti, officij commissi, sedulitatem diligentiam operam, obligationis vinculo iure debita, impie retardatem facessentem negotium, fucato & apparenti rerum fugatium virore, suaui & blando earum specimine virentium iugiter, maturescentium nunquam, hædereæ instar conditionis & ritus, fructus immaturi austeri nigri insipidi tandem horridi, acerbæ mortis duræ & amaræ, vermiculus erosit tenerrimus, percussit minimus, pusillus exessit, orbis culmina iam attingentem expansam altam, diluculi summo Sole altus, satum eius illustre opificiũ, & soboles nata: mundi vt intelligerent mortales inscitiam callerent væcordiam, rescirent ignorantiam, subitoq; euanescentium rerũ spem subdolam fallacem & fictam resciscerent, resipiscerent cauerent imo, vt sibi consulerent, de mentito & vano sensuum oblectamento, figmento & illusione. Explosit non secus sapientiæ in cathedra Dauid (regum illo) vermiculus compellatus tenerrimus spiritu eodem, inter fratres minimus, Christi altum Iconismum, gentium turpem stultitiam descitiam horridam, inscitiam deformẽ

deformem, teredinis more confecit, derosit superbiæ leges, hominum carnisque instituta & placita Christus crucem onerosam, grauem, abiectus, reputatus vilis, minimus allebauit disiciit, tinnea ærugo, vermis, vt laceratam erosam, quiuis facile supportare valeret vertere quouis, lignumque infame quod erat, fallaci iudicio, opprobrium dedecus, cohonestauit illustrauit tantum, vt quæ contigit attigeret, quæ excessit antecelleret, Christifera Deifera crux vitæ lignum scientiæ & sapientiæ, arbor aromatum altissimarum mercitum Orientis iustificationis nostræ Christi, cuius ea est maiestas amplitudo & gloria, vt immensum totius naturæ summum conditorem, superare quodam modo videatur ambitu & peripheria excedens Christum, vt præit & superest, terminos fines alti & protensi patibuli, nunquam qui attigit, manibus æggredientes, prominẽtes capite, prosilientes pedibus, ea fuit patiendi voluntas desiderium copia abundantia hominum amore captus eius qui æstuabat conflagrabat incendio, laboribus nullis, difficultatibus cruciatibus cædens, infinitam crucem, excedẽtemque si opus foret qui coæquaret expleret omnem eius ambitum & excessus, doloribus afflictionibus tormentis dilectionis metas qui transiecit obstupendas & altas. Paruulus ille aduocatus, in medio Ecclesiæ, autore vitæ & magistro, quod paruulus, hanc legem sua let despectus humilis, charitas profundissima fundamenta substernit iactat humilitas, sapientia inflat, genus elationem mollitur vannidam, quæ demolitur & abit facilem inconstantem destitutam basi, humilitas modestia lex eorũ qui abnegant semetipsos, & crucem tollunt, contra carnis sanctiones & præcepta sanguinis. Lacerasti religiosissime vir, Petre Mendotij, F. pijssime, pompam, apparatum, superbam mundi supellectilem discerpsisti, hæderas sequaces vastasti, sapientiã falso creditam illusisti, Francisci Vermiculus, minorũ minimus, inter minores maior, paruulus minauit eos (Isaias dixit) Dæmo-

 nem

nem, mundum, carnem, alioqui potentia & genere, nobilitate maximus, Silbarum, Mēdotium, Portugalliæ, Hispaniæ, Italiæ, decus gloria & nobilitas, stematibus maiorum insignis, honoribus, triumphis, victorijs, proprijs tamen illustrius, generosius & clarius, sanctimonia, cognitione, æquitate, humilitate teredinis insectilis vermis, fortissimi tamen, qui minimus alioqui, maxima absumit quæque, & consumit tractu superfluam vditatem vitiosam, putrilaginis fomitem, pacis Lacertus. Salamandra pudicitiæ, ignis æstibus illæssa & libera, extinctiua imo incendij & cupidinis æstuantis succensæ. Trochilus exilis, regalis dictus, qui ingentes mundi Crocodillos subigasti, superbos, immanes voraces superasti, inglubiosos virtutum & æqui vicisti παφαγες. Enydrus pænitentiæ & parsimoniæ. Ibis veneni detersiua nobilis. Tinnea humilitatis, quorum omnium, hoc extat opus illustre, ideo tuo nomini sacrum, votum tibi, mirabilis clarus vndique circumspectus exemplar: sacris contionibus iam hominum animos sollicitas morigeraris castigas, sale eximiæ doctrinæ & sapientiæ, condis, emendas, corrigis, Theologicis documentis instruis, opere asiduo illustras, imbuis exemplis, plus multo quam verbis opera, resonant tuis frugiferis vocibus gymnasia, lectione iugi, cōsonant pulpita, pergula insonant, & omnia asonant, cum concione lectio, cum opere verbum, lingua cum animo, genus cum humilitate, cum interiori homine exterior, omnia sibi, tandem omnia. Magnalia obstupenda rara admirationis plena, qui nectis minimis abiectis vilibus, concentu & armonia cælesti sacra melo, vt magnificentiæ altum maiestatis altitudinis, basum despectus oprobrij abiectionis, intonent vocibus spiritus, alliciant vt in proprium domicilium sponsum, illectent trahant Chrīstum, in te fanum heroum, honoris & virtutis sacrum, ara & asyllum, vocēt duo illo concordi musices deliniant aures, disonantia vitiorum ante instigatas moralitatis nostræ, demulceant leniant, symphoniæ

virtu-

virtutis & melodiæ tono, age ergo age quo te tua vocant sapientiæ fata, incede fæliciter, Ecclesiæ propugnaculum, Christicolarum tutellaris, minorum quorum tibi tutella est & cura ex officio impendet, religionis basis, tandem Petrus, Petrus Ecclesiæ petra firmissima, cuius est Christus petra, quam speramus in caput anguli Ecclesiæ, qua hereant honos, sapientia, virtus, exemplum, religio, Vale.

ARGA & prolixa febre detentus, moleſtiſsimo & lẽto occupatus morbo, inter ſæua animantia ſuſpicor cõmoratus, per ſex annos integros (id poſſunt negotiorum procellæ & turbines, cũ continuæ lectionis aſsiduitas, tũ ægrotantium triſtes quærimoniæ, deſcio an immane atrumque venenum inſuperabile & dirum, tot tantorumque naturæ virulẽtium, vitæ domicilium corque tetro conſpurcauerint halitu, animæque co inquinauerint ſedes) quibus nec ſaluti peperci. nec peregrinationibus variis, quin nõ ſecus ac domi & otio, ſolicito opere huic noſtro manum imponerem, defeſſus itinere, febre vexatus quartana longiſsima alioqui & prolixa (ſcit Deus) iam vela hoc ſexto libro plicamus longiſsimæ nauigationis, tandem vt portum adepti optatiſsimum, ſi quid vitæ ſupereſt, maiora aggrediamur perfectioraque naturæ animantia, quibus virtus in arduo innoteſcat & emineat, ipſeque naturæ autor & cultor inuiſibilis ijs viſibilibus obumbretur, eiuſque magnalia & facinora egregia ex parte hac hiſtoria naturæ manifeſtentur, ſimul cum alijs omnibus quæ inuitantur tãti conditoris laudes decantare a pſalmographo ſacro pſalmo conteſimo quadrageſimo octauo.

De Lacerto.

CAPVT I.

Euitici.11.c.Hæc quoque inter polluta reputa
buntur de iis quæ mouentur in terra, Mustela 1
& mus & Crocodilus, singula iuxta genus suũ
Mygale & Chamæleon, & Stellio, & Lacerta,
& Talpa omnia hęc immũda sũt. Lacertus qui
& lacerta appellari consueuit dixit enim Vir-
gilius.2. AEgiogorum. Nunc virides etiam occultant spineta la-
certos. Cicero ad Atticum li 2. Nã ad lacertas captandas tẽpesta-
tes nõ sunt idoneæ: græcis σαῦρα Sayra vocatur, חמט Chomet He
bręis, sayra a σαυρα sayra, venabulum latinis quod eius formæ ve
nabula extiterint antiquis, tum a σαυρίδιον sayridion nasturtium
latinis, quod maculis instar grannorum nasturtij varientur tergo
ribus lacerti, nobis vero lacertus dictus, quod figura lacertos re-
presentet musculosque lacertorum, partes scilicet consitas inter
ossa scapularum & cubiti dictæ a celso humeri, a Galeno Bra-
chion græce βραχίων, tum quod sit eius conditionis dum homi-
nem percurrit, percurrit tamen totum si potest, vt vsque ad subli
miora eius reptet, quo brachia in altum porrigere solemus ascen
dere inuitantes superbum alioqui animal sublimia petens, quan
do altiorem vt tenere molis totius corporis sedem nouerimus ex
cutiamus prosternamusque ebrachis & lacertis illum, vt quanto
altius sese extulit tanto magis deprimatur & demitatur: hinc cũ
e brachiis & è lacertis proteratur lacertus compellatus est. San-
guineum & ouiparum animal crustaceum squamosa intectum
cute, anguium more, & si cutaneum magis sit illis quam squamo-
sum. Aristoteles retulit.5.de Historia animalium capite 33. cuius 2
sic scripsit eo loci. Lacerti sua oua terræ gremio committunt,
non incubant, ea deserunt imo, quod omni destituantur memo-
ria, nec vbi oua excubauerint reminiscuntur, quæ sponte in terra
aperiuntur, it plurimi vitam nõ complent anni vnius, semestrem
imo dimidij anni 2. de generatione animalium cap.1. sic. Ouiparo

rum alia ouum edunt perfectū vt aues & quadrupeda ouum pariunt,vt lacerti testudines,aut quæ pedibus carent vt serpētum pars plurima,vipera excepta quæ non excubat oua ad extra viuipera natura,oua enim eorum postquam prodierunt,nullum insuper capiunt incrementum,imperfecta oua edunt pisces, & crustrata aquatilia,& mollia dicta,eorum enim oua semel edita augentur succo lacteo superinfuso, vt in piscibus est videre : obscurissimas sibi plus cæteris animantibus parare cauernas & domicilia docuit primo de historia capite 1. a quo AElianus libr.2. capite 23.& Solinus in polystoria c.42.Plinius,& alij,scripsit vero AElianus eo loci de lacerto sic.Si quis fortuito lacertum,seu consulto in caluaria percutiat & virga medium discindat,huius, partium neutra emoritur,sed ab altera seorsum, vtraque graditur & duobus pedibus abrrepens viuit, medietas quæuis facta vi pes ex toto quadrupede,deinde si coitio vtriusque cū altera fiat, consensione quadam tacita,& naturali colligatione velut, conferuntur contexunturque,atque ex separatis duabus partibus vnus atque idem rursus efficitur lacertus,& tametsi loci prius affecti vestigium cicatrix indicat, tamen & vitam pristinam retinet,& ei cætera persimilis est, qui talia nunquam perpesus sit. Mirabilia sunt quæ de hoc animanti narrat AElianus lib.5. capi. 47.iis.Non hic antiquorum testimonio mihi erit opus, quæ ipse vidi explicabo,cum vir quidam lacertum magnum & opimum comprehendisset,stiloque æreo excecauisset,eundemque infictilem ollam recentem vtrinque catenus exiguis foraminibus pertusam,vt neque spirare fera prohiberetur, neque exitum haberet conclusisset,& simul terram roscidam dictam, & herbam cuius nomen non explicanti imposuisset, ac deinde annulo ferreo cui inesset lapis gagates in quo lacertus insculptus erat, nouem signa impresisset,cœlestia ac si numina efficeret opushoc,die quo liuet signo vno sublato post nouem dies lacertus integris oculis & visu iterim recuperato non secus, clariori perspicatiori imo quam antea protulit. Aristoteles. 2.de historia capite.17. lacertis docuit non secus ac serpentibus reliquis laceratos semel oculos renasci, & caudas,consciissas, imo erutis & distractis luminibus iterum alia subititui,exuere senectam, sub vtrisque æquinotiis serpentium more renouarique,vt aquilæ ad petram rostro & vnguibus excussis,quæ illi erant impedimento aduncis iam, & obtusis

rusis tempore non secus reiuuenescere ad petram antiquis depositis exubiis, qui sese totos nudant, è capite facto initio ad caudam vsque, vt in spoliis, & oculorum vestigia supersint, tunicæque eorum cute simul detracta, oculos vt amittant, vsque dum iterum totus quasi renascitur, abditus vsque amiciatur ille vndique totus denuo & nouiter, latitat enim, non secus ac serpentes hyberno tempore ab ęquinotio ad æquinotium quo manifestantur, Aristoteles. 8. de Historia. cap. 17. sic scripsit. Cortice intecta maxima fere sui parte hyeme latitant, præterquam vipera, quæ saxis reconditur, non cauernis, exuunt senectutem ea quibus cutis mollis, nec prædura & testacea quidem est, qualis testudini, sed qualis Stellioni, Lacerto & serpentibus, exuunt enim hæc omnia & vere & autumno a capite & oculis. eadē retulit Plinius ex Aristotele, Diascorides, Galenus, & reliqui philosophi, eadem experientia docet. Venter vnus & simplex inest lacertis, quo cibus suscipitur omnibus ouiparis quadrupedibus & serpentibus, tam terrestribus quā aquatilibus & piscibus, nō duplicatus aut sinuosus vēter, vt adest ruminātibus duplex, & Elephāto anfractib⁹ plenus & si non duplicatusqui & ruminat habent lacerti plurima cū serpentibus communia, & eadem quasi, vt Aristoteles. 2. de Historia c. 17. citato dixerit, si serpentibus longitudinem demas & pedes addas lacerti fient, si lacertis addas longitudinem & demas pedes fient serpentes: sic omnibus quasi conueniunt internis & externis vt merito inter serpentes hæc animantia connumerauerimus cū Celso & aliis. Lacerti enim serpentium more, & linguam habent longam, tenuem, atram, quam si extrahas in longum porriges, contracta mouetur adhuc intra os tota orbibus factis, sine eo quo de radice trahatur ad originē, medio imo linguæ, videre est experiētia facto periculo, vltra ac cæteris animātibus cōtingit, lacertis & serpētibus cōmune, vt sit illis lingua bifida capillamētis quibusdā disita moueaturq; ore detēto liberrimè supra 1. li. diximus ex Ari. & aliis, & reliqua quę de serpētibus ibidē quātū ad formationē spectat lacertis cōuenire mōstrauimus, vterū habēt lacertę nimis carnosæ ceruicis, & inferiore parte callosæ substantię, at superne qua septo iūgitur mēbranosū habēt vt oua extra vuluā cōtineri credas docuit, 3. de histor. c. 1. & docet disectio euidētissime, vbi structurā habere communem cum animātibus cortice intectis dixit 1. de generatione animalium, cap. 2. Lacertos testes continere
edocuit

edocuit, contra ac pisces, & serpẽtes quæ testibus carent, meatusque solum geminos semini genitali eiaculando recipiunt. Lacertos & aues testes continere, quadrupedaque omnia ouipara lumbis anexos non exertos ad externa, à quibus meatus extra veniũt quibus semen eiciunt coeuntes in vnum commune orificiũ, quadrupedi & ouipari pulmone vtentes, eadem serie testes qui possidẽt ac testudines & cortice intecta, quæ enim animal gignũt omnia testes in aduerso habent, non vnũ supra alterũ, vt lacertis iisque dictis viuentibus insunt, contrapositos imo ad latera, quibusdam occulti intro reconditi, vt Delphino qui & penem porrectũ satis erigit, & vipera viuum enitens animans, aliis ad extra protuberant, quorum quædam pendentes, tetractos alia sufferunt canis suus, de lacertis sic scripsit. 8. de Historia. c. 15. sanguinei quoque generis multa se condunt, vt ea quæ intecta cortice sunt, serpentes dico, lacertos, Stelliones, & Crocodilos fluuiatiles, mensibus quatuor frigidissimis hæc latent, nec per id tẽpus quicquã cõmedunt, inferiorem palpebram conniuere & nictare dixit lacertos, vt & serpentes omnes, secus ac aues, quæ supernam agitãt inferna immobili, præter Psitacum qui vtrasque, & ex serpentibus Cocrodillo excẽpto qui infernam immobilem superiorẽ vero motabilem habet, & Scincus qui vtranque. 2. de historia. c. 11. flectit lacertus manus, pedes eo ordine retro, crura, & brachia ac vertunt ouipara omnia quadrupedia, vt Crocodillus & alia vergunt in latus. Plinius lib. 6. c. 32. in Capraria vna ex insulis fortunatis, quam modo vocant Lacertorum insulam communi nomine Canariam, maximos adesse Lacertos refert, plurimosque ibidem lib. 8. c. 39. sic scripsit. Lacertæ inimicissimũ genus Cochleis, negantur semestrem vitam excedere, de quibus Aristoteles intelligendus venit. 5. de historia. c. 33. de aliis secus, qui duorum annorum spatium & vltra transigunt. Lacerti Arabiæ cubitales in Indię vero Nisa monte viginti quatuor in longitudine pedum, fului, puniciei, & cærulei, Aristoteles. 8. de historia. c. 28. in Arabia magnitudine vnius cubiti inueniri docuit, & apud nos Hispanos maiores multo vidimus Compluti præcipue, apud Indos Occidentales in regno nouæ Hispaniæ Caymanes hos vocitant lacertos aquatiles & terrestres, naturæ amphibiæ communis aquæ & terræ incolatu caymanes, quasi voraces dixeris & ingluuiosos, tãtæ magnitudinis, vt equum integrum & equitatem ore deglutiant,

passuum

passuum viginti magnitudinis, molis vastissimæ, tantæ vt nauigia multoties subuertát vastissima animantia; solet inueniri in vêtre lacerti viridis quandoque gemma Saurites dicta, terræ coloris, potentissima in ignauiam inducendam & desidiam retulit Plinius lib. 37. c. 10. qui lib. 10. c. 65. sic scripsit de hoc animāti. Quadrupedum oua gignentium lacertam ore parere vulgo creditur Aristoteles negat, neque incubant eadem; oblitæ quo sint in loco enixę, quoniam huic animali nulla memoria, itaque catuli per se erumpunt mucilagine pleni, vt vomitu reiecti videantur, super quos euomit ille succos semiconfectos, vt alat catulos, eruptos si inuenit vt vomitu reiecti appareant & exclusi. Quorum est eadem cum polypo & Chamæleonte natura, vt quæ semel arripiunt morsu remittant nunquam dentibus: quos pectinatos obtinent, vt quidam recipiant intra se quosdam & in cauo aliorū admitantur alij, manibus retinent tenaciter, flagellis vt polypus. Lacertis enim non dentes dentibus obsistunt, imo recipiunt amicè dentes, vt intricata præda, non nisi parte substantiæ lacerata semel apprehensa morsu, remittatur parte discissa, est huc animanti inter serpentes omnes proprium suo proprio mucore & succo multo tempore transigere rore cœlesti perfuso, non secus ac Cochleæ quorum dixit Plautus in captiuis. Quasi cum Caletur Cochleæ in occulto viuunt, suo sibi succo viuunt ros si non cadit; tū caudam cum omnes serpentes ore tenere possint & caput eadem tueantur, huic animanti abnegatum est finem sui, partemque qua desit apprehendere, ore ve accipere: eadem ve caput tutari, imo dum fugit, & sese abdere tentat eius oblitus relinquit extra, reliquum corporis occulés, qua venatur & capitur facile, immemor animans sui finis & vltimi postremitatum immemor cōtra ac serpentes prudentes, quam primo recondunt & illius sollicitæ longiorem multo cum possideant occultant, finis oblitus solū præsentia rimatus, Rhodiginius lib. 28. c. 2. Aphros lacertis vesci edixit & locustis non ingratis gustui in lybiæ regione esseque apud Aphros dulces, & virides lacertos, Galenus hos cognouit. minimos vt videre est, 3. de vsu partium. c. 3. hosque pronissimos natura vocat, & motui ineptos, Diascorides lib. 2. cap. 55. & 56. lacerti species enumerat, Salamandram latinorum, & lacertulam vulgarem nostram dictam sepem pedestrem, & lacertos communes virides, pallidos, & nigricantes, vltra & Chalcidicos quod Chalciti dem

dem lapidem colore repræsentent li.1.monstrauimus, estque Seps Chalcidica AEtij & Pauli, vulgaris nostra lacertula dicta, & si sit Seps sine pedibus de eorum sententia & experientiæ fide. Euomunt ore lacerti & lacertæ fœminæ, partus tempore globulos quosdam albos, qui mortuis illis conspiciuntur in ventriculo eorundem animantium, quos fouent emissos semel super quæ incubant è quibus muscæ volantes quædam oriuntur, ipsis genitoribus molestissimæ postea, vt quibus interimantur morsu & dilaceratu prolixo & molesto, iidem autores referunt supra, cum tamē propriam sobolem oua propria deserant, committentes illa piissimæ terræ visceribus, vt proprius terræ soboles sint lacerti quam lacertorum propagatio. Est huius animantis natura mirabilis in detinendo capillorum profluuio vltra ac alicui alteri contigit, docet Galenus.11.simplicium & Paulus loco adducto, Diascorides Plinius li.30.c.6.sic scripsit. Lacerta quoque inter cætera omnia combusta cum radice recentis harundinis, quæ vt vna cremari possit minutin findenda est, oleo myrteo permisto, capillorum defluuia continet, quod efficacius præstant Lacertæ virides, & vtilius sale admisto, & adipe vrsino cum cæpa tusa emplastro facto, quorum fel instilatum in oculis eorundem sanat tumores visum acuit, vlcera persanat difficilia curatu li.eodem cap.5.ad strumas lampatones vulgo, vtilissimum iudicat lacertum viridem collo adaligatum, & si post dies triginta alter alligari debeat, quo solo remedio pristinæ saluti, reuocauit plurimos. Punicei lacerti mirabile habent præ ceteros illis magis, quod dentes obtineant cauos supernos, infernos vero subintrantes solidos, vt inferni supernos ingræssi semel inflicto morsu non remitant quæ semel arripiunt, nisi lacerata substantia & discissa morsu. Frigidus est lacertus 2.gradu, & humidus primo, at succus eius calidus tertio & siccus secundo, fel vero calidum quarti initio & siccum tertio gradu, quo infrixus oleo lacertus totus resoluit extenuat, sensum demulcet partis, Anodinus græciis sedatibusque doloris est, extrahens calefaciens relaxans constrictas dolore partes, & retractas persoluens, contrariis constans, & disidētibus virtutibus, quibus contrarios mollitur affectus effectusque varios. Eius mirabilis est cum Cyconia pugna, illa rostro caput pertundit Lacerti, qui cæsus ictu, caudam leuat submittit Cyconia collum, vt ventrem mollem discindat circumuoluitur ille, mollitie plumarum illectus, ve-

ctus,ve-

ctus, volatu trasitur demulcetur ille voluptate affectatus vectione, deuoratur tandem mulcedine cõsopitus somno, Cyconiæ pullis lacertorum carnium auidissimis committitur, iis ipsis vt quibus suportabatur vectus in altum crudeliter dilaceretur. & quibus astra petebat dilanietur vt ruina excedat elationem & honores.

De Salamandra.

CAPVT II.

Elebratissima vulgo Salamandra Lacerti est animãtis species, cuius tot tantaque apud autores figmenta extitere, ignem vt nõ pertimescentes quominus eius intimas sedes ortumq; perscrutarentur, eam de medio igne reuocarunt, varij in varias satis sectas abeuntes, cum vero lacertus natura sit, hic de illa dicendum iure venit: Aristoteles. 5. de historia cap. 19. hæc. Nonnulla corpora esse animalium quæ igne non absumantur, Salamandra claro documento est, quæ vt aiunt ignem innambulans per eum extinguit. Salamandra enim species lacerti est. Plinius vero li. 10. c. 67. sic. Salamandra animal lacerti figura, stellatum, nunquam nisi magnis imbribus proueniens, serenitate deficiens, huic tantus rigor, vt ignem tactum extinguat nõ alio modo quam glacies, eiusdem sanie quæ lactea ore vomitur, quacunque parte humani corporis contacta, toti deffluunt pili, idque quod contactum est colorem in vitiliginem mutat, hinc Serenus sic. Seu salamandra potens nullisque obnoxia flammis. dicitur enim a Σαλα Sala græcis, Latinis damnum, & Μανδρα Mandra spelunca, quasi speluncæ damnum, quod è latibulis emergat, & speluncis imbrium tempore, venenataque magis. nullum est pernitiosius venenũ in natura omni, refert Diascorides loco adducto. Galeaus. 11. simplicium sic scripsit. Et Salamandræ combustæ cinerem, quidam septicis, psoricisque, lepticis miscet facultatibus, cinis enim eius, exedit carnẽ superfluam, lepram absumit & scabiem. Animal frigidum quarto gradu, & humidum tertio. 3. simplicium c. 6. & 2. de temperamentis c. 1. cuius. c. 4. hæc retulit. Salamandra enim ad certum vsque terminum ab igne nil patitur, vritur autem, si longiori spatio igni sit admota, quam

cum

cum quarto gradu frigidam constituerit, venenosam stabiliit, Plinius lib. 29. cap. 4. inter omnia venenata Salamandræ scelus maximum est, cætera enim singulos feriunt, nec plures pariter interimunt, vt omittam, quod perire dicuntur conscientia homine percusso, neque amplius admitti ad terras. Idest homine percusso, naturæ instinctu acusante quasi delicti conscientia & notitia illam, pereunt semel læso homine, neque amplius ad terras admit
7 tuntur, nec vt alibi dixit, terra amplius recipit serpentes semel, quod hominem inuasere, vt late supra, subdit Plinius. Salamandra populos pariter necare improuidos potest, nam si arbori irrepsit, omnia poma inficit veneno, & eos qui ederint necat frigida
8 vi nil ab aconito distās, quibus minimo si cōtacto ab ea ligno, vel pede eius deciso crustra panis incoquatur, idē veneficiū est, vel si puteum cadat, quippe cum saliua eius, quacunque parte corporis vel in pede respersa, omnis in toto corpore defluat pilus, tamen talis ac tanta vis veneni à quibusdam animalium vt suibus manditur, domante illa earum rerum disidentia & antipathia venenum eius, extingui primum omnium ab iis quæ vescuntur illa verisimile est, vt a suibus impune quę prodantur Cantharidum potu aut lacerto in cibo sumpto, cætera aduersantia diximus, dicemusque in suis locis, ex ipsis quæ Magi tradunt contra incendia, quoniam ignes sola animalium extinguat, si forent vera, iam esset experta Romæ, hæc Plinius Sextus, lib. 7. c. 9. Venerem accendi, cibo Salamandræ sensit, si detractis interaneis, & pedibus & capite in melle seruentur, negatque ignem restingui ab iis. AElianus lib. 2. c. 31. Salamandram igni oriri negat, solumque animalcula illa quorum meminimus, lib. 1. c. 1. pyrigonia grę̨cis dicta quorum meminit Aristoteles locis ibidem adductis, medio igne oriri sustinet, reliqua secus & Salamādram omnem. Dicuntur vero pyrigonia illa, a Πῦρ Pyr græcis ignis, & γόνος gonos genitura & semē quasi semen ignis aut genitura γένεσις genesis ve, Salamandram ignem aggredi expugnareque, nō secus ac si hostem inimicissimū inuaderet eo loci refert, in cuius rei fidem citat fabros & vitriarios, eosque quorum opera innituntur igni adducitque in testes, nam quando eis ex flammæ splendore ignis flagrat & eorum artem fabrilem iuuat, deesse animal noscunt negliguntque illud, in regionibus vbi procreatur, nil de eo soliciti, dum vero ignis restinguitur minuitur follesque frustra flant, de eo suspecti inuesti

gant

gant animal, vbi euenire solet ipsumque amouent & illo vlcisci non desinunt, quod tempus frustra absumpserint, quo semoto emicat ignis, alitur, & crescit impedimento tanto sublato eius animantis qui ignem ire impune audet & intrepide addire, restinguit sua præsentia, occultat, & minuit hæc AElianus, Diascorides lib. 2. cap. 55. hoc animal motus tardissimi, varijque omnino coloris constituit, hoc inepte igne nō vri credere reputat, vri imo plus iusto detentum igne, virtutis esse corrosiuæ & exedentis superfluæ carnis, quo psoricis & leprosis medicamentis immisceri constat. vt Plinius docuit, non secus ac immiscentur Cantharides, eodemque reseruātur modo in vsus melle conditæ, exēteratæ prius capite & cauda pedibusque recisis, cineremque inspersum cuilibet parti corporis profluuium copillorum causare, caloremque intensum semel ac spargitur, frigus impensum postea & obstuporem partis resoluta, aduocata prius substātia calida, vitat mucoris contactus eius animantis in posterum ortū pilorū partis cuiusuis, renascique iterum prohibet frigidissimus succus, hāc ibi speciem Lacerti cōstituit cui consentit AEtius lib. 4. sermone. 4. c. 52. cuius sic scripsit. Salamandra animal simile est Stellioni, asperius & scabrū magis, quam lacerta venenata calcidica, dicta nigricanti ab AEtio, penetrat autem hoc animal per ignem ardentem, nilque læditur, disecta & discedente ab ipso flamma, si vero per tempus aliquod in igne immoretur cōsumpto frigido in eo humore exuritur. Commitantur autē Salamandræ acceptionem inflamatio linguę, mens impedita & turbata, tremor cum obstupere quodam & exolutione, quædā corporis partes liuescunt, decidunt putrefactæ, maculis primū albis postea rubris, tādē nigris referuntur primo. Vtilissimus est iis vomitus, est iis antidotus galbanū cū melle linctū, mirabile vero remediū ius ranarū, vbi fuerint decoctæ radices eringij quæ Paulus confirmauit lib. 7. c. de Salamādra, quibus cōstat & igne exuri, & lacerti esse spetiē, lacerti inquā venenati, nigricātis lacerti, & coloris ænei, Chalcitis lapidis similitudine Chalcidica dictus, veneno potentissima animās, cuius est hoc inter omnia mirū, quod nec sit in eis masculinū fęmineum vè, nec sexus aliquis, nec semel ortæ sine parētibus quicquā generant, sine successoribus discedunt genitæ terræ vapore, & influentia cęli, vt rannæ quandoq, animalculaq; alia sine parētibus orta, frigidissimo humidoque vapore congesto, & efformato a cœ-

to a cœlo in hoc ipsum animans. Reptilia enim facilius formantur rectioribus aliis animalibus cunctis, vapore cum cōstet aqueo limoso dicto, fluxili aqua & liquida, quæ in lōgum porrigitur facile non in altum erecta vt formentur animantia, hinc angues lacerti Salamandræ, pisces, formantur ex aquis, & reptilia alia aues que vt diximus lib. 1. at quæ constant animantia reliqua & celsa mouētur consistuntque terra, volatilia aqueo puriori vapore, serpentia obscœno & impuro cænoso & hærenti limo, media aqua pisces, vt pisces, aues, serpētes, sint lōgiores porrectioresque multo quā elati ducantur in altum, corporis mole computata & trunco busto corporis, caudas enim pullulare scimus & alas humiditate nimia, vt rannis cōtingit insigniri caudis & formicis alis quādoque, iis alæ erumpere, illis caudæ, formatur denique Salamandra medis æstibus & æstate media, frigidissimo elato vapore viscido & tenaci glutinoso, terræ è visceribus elato, ex penetralibus & intimis in abditissimis terræ locis cauernis & sinibus, vt hinc frigidissimum animās externa petat calidissimāque terræ superficié tépore æstiuo, vt summum excessum frigoris & algoré corrigat, hinc petit terræ faciem imbrium tempore, quo terra exterior que aer, squallidiora cōsistunt ardentiora, pluuiā spectātia antiperistasi & caloris retrocessu, calidiori hac infima nostra regione facta, altiori aeris superiori media, frigore nimio rigida, infima terræ inferneque partis frigore algescenti, vt calidæ exhalationes frigore densatum supremum aerem, rumpere nequeāt & trāsigere, vt inde retrocedāt inferne in regionem nostrā impedito ascensu, calfaciātque & exurāt superficiem terrę, aeremque contiguum antiperisthasi vera, vt eo calfacto se exerat Salamādra, caloré expetens, veniatque eo tempore, ex abditissimis terræ visceribus & locis frigidis internis ascensu exhalitionum calidarum in altum vi solis leuatis vt frigeant illis discusis extra interna, quibus est orta primo, exeatq; foras in lucé, sensit Plin. lib. 10. c. 68. at nō solum hoc modo antiperisthasi dicta hoc oritur animās, aliquoties imo, igne medio, generari est visum (dictu mirabile) vt sustinét plurimi naturæ interpretes, Nicāder in theriacis, aliiq; maximæ notæ autores, quod nil fieri vetat, interim dū exurūtur ligna media fornace, igne medio vndis fluctuātibus ignis, sublatis vaporibus crassis & dēsis spirātis materię, quibus motis fluctuare videtur inūdantiq; ignis, iis igne elatis vaporibus viscidis natura algētibus parte

aquea

aquea mistæ materieq; exuritur iuncta,vt igne metalla & alia so-
luta cōgenera coeunt misto discisso,cōformatis semel ignis virtu
te,cœliq; influētia propitia iis mistis apta,æstu medio progignen-
tur,vt pyrigonia illa in fornace,tū Salamādra nō minus antiperis
thasi dicta,cōiūctis vaporibus,secretis motu prius in vnum eunti
bus naturæ pondere,nō fuga aut cognitione cōtrarij,natura imo
propria eā proportionē seruant sibi cōcinnā,pro agentis & passi 9
ratione & proportione debita,vt imbicē actis iniunctisq; vapori
bus illis rigidis aqueis spirātibus,dū exoluitur mistū interim,pa-
bulumq; ignis vstione & incēdio,quādo coeunt in vnū, materiā
præstent animāti generādo,cōcursu cœli,vt Salamādra veniat fri
gidissimū viuēs igne medio,vidimus enim maioribus æstibus &
incēdiis vidimus frigus elucere amplius, aliquibus in partibus,
substātiæ alteratæ,vt constat exēplo leuetis, quæ ignem perpessa
maiorē,fundū exibet tunc frigidū magis, vt possit cōtrectari ma
nibus,imo signū hoc exibēt coquinarij,elixationis debitę,eorum
quæ elixant,si fundum leuetis rigeat & frigeat ignē nimis perpes
sæ,& ligna ipsa dū cōburuntur frigidissimū expellunt succū ini-
tio glutinosum viscidum extremis partibus frigida substantia di
soluta & disiuncta,soluta mistione,soluto misto actione ignis,est
quasi ignis soboles hoc modo Salamādra vaporibus illis altera-
tis dispositis in animātis formā vt in pyrigonia ali , mediaq; niue
vermes eo loci Aristoteles oriri docuit & experientia firmat,ca-
lidis partibus iniunctis contra ac in aliis niuei misti interim dum
putrent illius particulæ vt illi resultent. Serpentesque carnibus
productę, & alia aliis demistis subiectis coniunctis partibus ap-
tis,ei misto educando perfectis,quæ supersunt interim aliis cor-
ruptis,vniuersaque compage misti soluta & demista: impotentes
nascuntur semel productæ generādo Salamandræ ineptæ, nec na
tæ generare valent aut prolificæ fieri naturæ viribus quantū pro-
pria natura agitur,exse nec mares,nec fęminæ,indiscreti sexus,so
li euersæ exponūtur supinæ incūbētes dorso vt fotæ calore desu-
per,prolificos cōcipiant spiritus,fœcūdāque virtutem, dorso in- 10
cubantes solē interim quod aspiciūt , aliæ vero quę vētri insidēt
pronæ,tergoribus solē versus addactis fęminæ officiū exercēt,dū
sese ipsis coeūt,propria virtute proli insuficiētes, extra solū fęcū
dæ sole formatæ fęcūdatæ & viuidæ.Nicāder in theriacis,fol.57.
sic.Præterea Salamādræ ictus dolosus,& semper inuisus est,quæ

per inextinctum adeoque clare ardentem ignem, iter faciens indefessa, citraque dolorem per ipsum impellitur nec quicquam ardens ei flamma obest, quæ nimis ruptã poris obtinet cutem, rhagadis & fissuris, propter quæ animans ruptæ cutis vocatur, quibus rupturis scissurisque, & poris, mucorẽ mittit medio igne quo frænat ignem, extinguitque effumans, & multo illæsa reseruatur tẽpore, vsque omnis distillat, & effluit succus quo vritur tandẽ igne superstite, vt late monstrauimus lib. 1. sensit Lonicerus eo loci Nicander, Hadamarius, Petrus, Stębe doctissimus cum aliis, non infernæ notæ. Est impotens Salamandra omnino naturæ viribus infęcunda & sterilis, nisi Solis perfundatur lumine, quæ vt maris officium præstet dorso incumbenti, cor & pectus lumini exponit alias fęmellæ munere fungitur, & succumbere cogitur, vt ab externis veniat fęcũditas robur potẽtiaq; agẽdi. Homo inter omnia animata primo solus sine compari structus Adamus, de terræ limo eformatus, virilitatem, hominisque maris rationis munera solis virtute suscepit, exse impotens debilis, Solis iustitiæ verbi nisi illustraretur radiis, eneruis fęmineus debilis, viribus propriis vtile nihil molliri valens, nil iustum honestum validum sese ipso Salamandrę instar. Hinc Actuum. c. 8. Eunuchus ille reginæ Candaces Isaiæ locum relegans intelligere nequiuit, vsque dum interrogante Philippo Dei iussu an calleret quæ legisset, dixit quomodo possum si non aliquis ostenderit mihi, quibus inuitauit Philippum ascendere, secumque sedere, vt extra scripturæ intelligentiam euenire edisceremus, impotens homo Eunuchus sine virilitate aduentu spiritus opus habet, vt de sacra posſit scriptura sentire, sensusque eius elicere, Salamandra vt hæc concipiat sola, Sole fota spirituq; fęcũdo & porlifico, corde pectore Solẽ versus, in terrena dorso verso, verũ ecõtra positu si cõcipiat fęmineo fungetur munere: foris aduenit scripturę intelligẽtia sẽsus eiusdẽ intellectio & doctrina desuper, ascẽdit humilis Philpus in currũ intelligẽtiæ ibidẽ, Eunuchis nobis impotẽtibusq; hominibus virilitas hominisque opus perfectum & vtile, in hominis faciem legimus spirasse Deum spiraculum vitæ Geneseos. 2. cap. non in faciem fœmellæ, nam hæc per virum vitæ spiritum suscepit, viriles enim vitiq; hoc digni nomine spiritũ suscipiunt, eisque impertitur ille cęlestis, nõ effœminatis hominibus qui fęmineã appetitus partẽ insequũtur, fiũt viri & prolifici spiritu extra suscepto & veniẽti, hinc

fœminę

fœminę arceantur a ministerio sacrorum, sacræque historiæ expositione, per hominem imo spiritum per caputque suscepere, sufflatione facta in faciem, & caput in Adamum, suscepto ergo influxu ad extra Salamandra opus perficit incipit opus, continuat proficit, maris munere fungitur.

De Tropis ex natura Salamandræ discerpsis.

CAPVT III.

IGnem restinguit Salamandra dirupta cute, & concisa, II
non secus ac concupiscientiam, ignemque vrenté extingunt iusti, pœnitentia flagellis cute discissa & lacerata: æstibus carnis & sanguinis temperatis, restincto incendio, fisuris scisurisque poris amplificatis & distentis, reseratis viis, quibus spiritus auraque salubris cœlestis, ire possit in penitissima quæuis & cõcupiscientiæ fomitibus cõflagrantia, vt eo ventilata spiritu auraq; salubri qua additus patet contemperentur ignes, extinguantur passiones, medio vt igne non exurantur, ingnem imo vincant & superent, detenti non plus iusto nec vltra quam decet igne commorati, quantum imo fieri potest breuissime percurrẽtes periculum, frigido humore, sacrificationibus, excusso metu inferni & mortis, non seruili sed reuerẽtiæ, colloquutiones, cõmertia, non vltra quantũ imo ad actiuam vitam conducunt sufferentes, non amplius, ne vrantur absumpto liquore timoris frigidi, occasione amplificata, vtantur cute nimis Salamãdræ, igne charitatis vt fluat metus, curratque per artus, initium sapientiæ timor, exerceantur vt tentationibus oblatis dum licet nõ amplius, ne incalescant vrantur flagrent incendio, nec ignẽ plus quam decet percurrant, in illo ve commorentur diutius, cũ aduc Salamandra exuratur igne multoties illum experta, plus iusto detenta eodem, in tantum igne commorentur quantum frigidus humor timoris sancti fluere possit amoris. Oua quæ generat Salamãdra non secus ac Lacertus cuius est species, neque excubat neque incubat illa, committit imo terræ totum negotium, Solique & influentiis cœlestibus, caret memoria frigidissima cerebri discrasia & distẽperie, vt & Lacertus caret quibus obliuiscitur loci quo

oua reposuit educata semel exclusa vè ab vtero, communecq; est hoc lacertis & Salamandris, proprios deserere fœtus, aliisq; committere & credere educandos, concipiunt laboriosè satis, quod Salamandræ sese non concipiant, impotentes & debiles, naturæ euersione indigentes & contrapositione prius facta ad Solem, lacerti quod manibus pedibusque impediantur nimis, vt ad inuicem coniungantur & complicentur: cum serpentes, veri qui pedibus carẽt irretiãtur facile, meliusq; ideo animantibus pedestribus, lõgitudine & si nimia cõuoluti vndiq;, calfacti & cõfoti attritu contactu mutuo & multiplici, semen vt eiaculentur, ex totoq; humores fluant, iis vero manus & pedes obstant, tot vero superatis laboribus & dificultatibus in fætura, semel conceptus fætus & sobolis primordia prima oua remittunt, & illorum obliuiscuntur, deserũt abijciũt imo expertos lucẽ partus, ignabia hæc animãtia ortus, vt terrę filij multo proprius quã eorum compellentur, vt nec gratias filij iure educationis referant, nec sint addicti obligationis vinculo genitoribus, cęlo imo solisque influentiis terræ que cui referre gratias tenentur, non veris parentibus, quos sibi vindicabat iure fętus educationis lege, iure naturæ & actione: cõcipiunt plurimi perfectissima semina, fætus integros omni ex parte absolutos mente simul cum cęlesti influentia illa excitati statuũt sanctissima quæque, intentione & animo concipiunt integre perfecte satis, præstantissima continent virtutis primordia excubant imo & fętus in lucem edunt, obliuiscuntur illico laboriosi partus vt fœminę dæmenticati, terræque committunt veram fęturam, rebusque fugacibus spuriam & adulteram educant alunt, vt lacerti faciunt & Salamandræ eorum species globulos vanos dictos, e quibus Muscæ volantes innutiles suosmet genitores affligentes molestantes subueniunt, interficientes & absumentes imo (diximus) legitimã sobolem vi Solis propagatam, labore & industria eorundem, formatam perfectam terræ fidei credunt quę est illis futura sepulchrum. hinc lacertos immundos vocauit spiritus Dei, nam vltra quod natura sint succi crudi & mucoris visco si succidi putrescentis facile, coinquinantis imo venenosæque naturæ eorum plurimi, vt chalcidicus dictus, etsi pręcipue Salamandra cuius venenum insuperabile est: figurata adhuc plurima immunda continent obscæna & tetra, vt Leuitici loco allegato, immundus sit Lacertus, & sub eo contenta Salamandra, late. cap. de

Stellion.

Stellione monstrauimus: est illud mirabile quod venenum frigus que illud quod nequit ignis superare & vincere, vincat sus immundissimum animans qui solus inter omnia animantia impunè iis vescitur eisdẽ autoribus vt licet locis adductis colligere, quod crudus succus venenati animantis, crudis plurimis mucilaginibus, quibus refertus est Porcus natura cõuolutus dilutus eisdem 18
inuolutus humidis illis mucoribus profluentibus labascat facile nec retentus intus alteret substantiam ipsius, eiciantur que sine læsione animantis simul vt & calore conficiantur immundo, vt quæ vi & robore non posset euincere, ea lege cohibeat & retardet ab opere, potentissimo agenti Salamandra deluso & frustrato. Vincunt plurimi vitia, ignem iræ æstus iniuriam ferunt, liberales grati, prudẽtes, misericordes, fideles, veridici, omnemque ignem passionum, mites, tractabiles, vt Salamandra vincit, Porcorum luxuriæ ignique concupiscientiæ succumbunt impotentes superare calorem suis, eo imo deuicti exusti superantur Salamandræ instar desunt. Salamandræ Iconismo AEgyptij, non amantes amatores ve semiustos exprimebant, vt voluere quidam quod Salamandræ ritu igne alantur, viuificenturque illo, neque enim hic lacertus igne nutritur, attemperatur imo eius impensa innata frigiditas igne, calescit, fouetur illo, reuiuiscit, ideo imo quod igne illo egeant vt viuant quo tandem in cinerem rediguntur, eo igne iam egere nuntiant quod in lapides insensiles abierint capite medusæ viso quasi, ictibus serpentinis vultus venati potentissimi cruoris ebibiti, ripas colit & humida loca, eo vapore vt abundet sibi alimentum, & si ignem amet eo plena, vt emendet algorem, vincatque alimentum tenax reuelle natura, non secus ac limaces alũtur & crescunt viscido succo addacto. continẽtes & castos illa depingimus qui medio igne non incalescunt, nec flammarũ medio æstuant Salamãdræ more, humore frigido timoris inferni & mortis ignis passionum restinctiuo presenti memoria. amãtes proclamant se, sentire ignẽ, ingentẽ eoq; medio, intimis medullis æstuãtibus viuere, salamandraq; igne vt temperatur fouet urque, maximã vt vtilitatem capiat ex eo beneficiũ summũ, tandem quę interijt igne exusta, eodẽ amatores nõ secus modo delectari afirmãt igne, incẽdio vt dispereãt tandẽ flagrãtes exusti. Virgilius AEneidorũ. 4. Est mollis flãma medullas, suauis & placida inspectio nõ aliter ac Salamãdra igne quo est peritura fouetur delectatur volup

 tate affecta

affectata: communissimæ sunt Salamandrę in locis frigidis, in Bellunensi agro refert Pyerius lib. 16. c. 9. Salamandras, stellionibus ęquales inueniri, & Crocodillis terrestribus facie persimiles variatas puncturis variis, non secus ac ab autoribus depinguntur. Quo animanti AEgyptij homines igne illæsos & eos qui incendia vrbium & cladium liberi effugissent significabant. eo Vlissem bilis incendio iræ æstibus subiectum minime, annotarunt alij. Nazianzenus constantiam hoc animanti commendabat, cum ignem suferat patientissime, quo exuruntur, & irritantur omnia, absumuntur, & deficiunt, hæc tamen longius aliis illũ sustineat & supportet. Nazianzenus cum Basilio gloriatur se Athenis in igne perfidię Atheniensium versatos incolumes euasisse, sustinuisseque patientissime, citra id quod eo alterarentur, quinimo ignem illum professione sua atque constantia restinxisse. Omnia coinquinantem euertentemque secreto & subito Salamandra exprimebant antiqui Chaldei, quod hæc arborem ascẽdens fructus omnes inficiat pomum pręcipue, omnia vt inficiat poma, pomi vnius solo contactu, descendensque in putei profundum aut in fontem recepta officiat omnibus, qui ebiberint aquas communis noxæ origo & veneni, notauit Plinius loco adducto, & alij, Sextius, lib. 7. c. 60. Infecit serpens ille Salamandra quę medio igne detinetur, modo pomum primum arboris sciẽtiæ boni & mali, quo nos omnes coinquinauit in posterum, decidit in puteum Salamandra illa. Apocalypsis. 20. Serpens antiquus diabolus qui ibidem dicitur seducit vniuersum orbem Angeli virtute conclusa, infecit aquas putei concupiscientiam nostram, quibus restinguere paramus sitim terrestres densas crudas, nullo spiritu ventilatas crassas subire nequeuntes pęnitissima quibus æstuat animus, flagratque desiderio insatiabili, quæ extinguere nequit puteus Samariæ, ex quo violentia labore aqua hauriebatur, vi enim ex infernis locis ascendit aqua, dilatabitur ex fonte perenni suaui, blandoque decursu, ad fontem aquæ viuæ Christum eundum hauriamus, vt aquam cum gaudio de fontibus saluatoris, vbi Salamandra nequit decidere, eam imo porcis superandam tradidit Christus Dæmones in porcos coniecit, Salamandrasque has vt præcipitarentur in mare, in porcos superatas & deuictas abiiecit, quid mirũ quod Salamandra igne non exuratur, vt nec illa, quæ sanie, aut sanguine huius animantis fuerint intincta, cum sint plurima igne inustilia, lib.

lia, lib. 1. monstrauimus. Suntque fœminæ notissimæ in regione faliscorum quæ super ambustam igne struem ambulantes, non exuruntur, vt dicti Hirpi cognomento liberi omni censu & tributo immunes qui viuunt & vixere semper, Pyerius refert eo loci adducto se Romæ vidisse Teutonicum quemdam natione, speculorum fabrum, qui per medias incedebat flammas lentissimo passu sine capillorum adhuc nocumento, vidisseque alium refert qui plumbum liquefactum illæsis manibus recipisset vnguento quodam prius inuncto, Varro de Hirpinis idem. Virgilius imo ijs. Præmere vestigia pruna, vidit. & alia. Compluti retulit veracissimus noster pijssimusque Pater Gregorius Camærensis inculpatæ memoriæ cui sit æterna fœlicitas vt credo est, vidisse hominem nudis pedibus metiisse ferrum ignitum, medio foro, sine læsione aliqua, exardescere lintea illesa aqua vitæ imbuta experimur omnes, laricem lignum igne non vri itidem, nisi longissimo temporis interuallo, quo Cæsar Castellum vocauit larignũ, quod flammis non cesserit, munitus alioqui lignis laricis, qui flammam edere nõ norũt exustis adhuc, impediũt imo reliqua ne exurãtur si cum aliis concrementur, vt cohibet Salamandra ignem, vitant que iusti aliorum incendia correctione & exemplo, in Quadragenaris annalibus legitur lib. 6. cap. 90. oblinitam alumine materiam vri non posse, Sylla bellante in Archelao cõprobatum, Pausanias alumen fissile, linumque Carpasium igne non comburi sustinet, lichiniaque ex eodem parata perpetuo ardere ante Mineruæ Simulachrum quod cœlo demissum vulgo, in Acropoli visebatur, Adamãtus lapis ignescit, vt pruna fiat qui si manum admoueas ignito adhuc, caloris nil persenties millies sum expertus.

De Iconismo pacis ex natura Lacerti.

CAPVT IIII.

Elianus loco adducto Sues Salamandram edere impune satis, eaque mansa si quis talium porcellorum carnes vorauerit pœnas luere veneno atrocissimo & diro recenset, Lacertus omnis immundus est, cuius est species Salamandra, præcipue quod memoria omni destituatur, vt 14

 diximus,

diximus,quo nec caudę reminiſcitur dum aufugit hancque extra relinquit,ea capitur & venatur facile,ea pereunt innutili cauda, caput viſcera cor principesque animantis partes,huius ſolum oblitus,quã ore ſuſcipere nequit erodere dentibus ve eliminare, cum ſerpentes poſsint apedes & pedeſtrium reptilium reliqua: ſumma euerſione pedum,inflexilique corporis dorſo , ad latera inualidus illam niſi nimio conatu allicere ad os vſque,quam ſi rabie percitus arripiat pectinatis dentibus ſic illam apprehendit & tenaciter mordet vi ſumma,apponens connatus extremos difficultate nimia in latera euerſo,vt circulo actus capiatur nõ raro, dentibus tenacibus cum quibus,quæ ſemel ſuſcepit remittit nunquam,quam antea extrahat arreptam portionem, dentesque iniicit inſtigatus inter caudæ oſsicula,cum quibus adeo intricantur ſpongioſæ & tenacis naturæ,inſtar ligni ficulnei & ſuberis,vt iniectos euellere cũ nõ poſsit, ligatus vinctus ſuomet capite & cauda venetur facile, vt ſit illi mortis ruinæq; occaſio , ſecus multo ac Cercopitheci dicti Simiæ ſpecies Micos Hiſpanis,caudas qui erodunt,quas alioqui longiſsimas obtinent, quibus vtuntur inescam vorantque & vlcerant,vt dolore perciti excitentur , quo minus harum obliuiſcantur horum ve immemores venentur ruminant imo vltima ſui finemq; meditãtur quaſi,hinc faciles iudicamus perdices & inſcias,quod ſolũ caput cum occultent ſecure viuere ſuadentur,toto palam facto,vt manibus non alio capiátur multoties,quæ laqueis volatilibusque rapacibus , non facile captarẽtur,cõtra ac liberaliſsimi Leones qui dũ periculũ ſentiũt propria domicilia ingrediẽtes poſteriora prius recondunt præuident, euerſi ſpeluncã ſubintrãtes antea,quá reliqua corporis tueátur,qui poſtremitatibus præuidẽt & cõſulũt vltimoq; ſui & fini. qui ſunt Leones Chriſticolæ iuſti ruminãt erodunt mortẽ lacerant dẽtibus præmunt,in os ante oculos trahunt cõminuunt , vt deglutire poſſint præparatã digeſtã eglutireq; mortis hauſtũ facile,quę poſt ſunt qui ad anteriora reducũt cõſiderationis ope,&ſi laborioſa triſti & amara,lacertorum inſtar labore nimio,qui hæc molliũtur vt ſerpẽtes prudentes caudã ore apprehẽdẽtes circulo acto,qui iis prẹuidẽt prius,vt ingenui Leones,& vt aſtuti Cercopitheci,iis nõ mors innopinata,aut immatura cõtinget,nõ ſubita nõ ex tẽpore,prẹuiſa imo matura,& facilis præparata,nec ſic dentibus prẹmũt vt præmunt ſtulti qui hac circũuoluti,vt lacerti circulo

culo acti,in excidiũ veniũt,nec enim sic tenaciter postremitas apprehẽdenda,vt ibi sistat diuelli vt nó possint cõsiderationis vires & dẽtes,vltra imo eundũ est,trãseundũq; ad reliqua semel morte apprehẽsa,mors iã Christo superata,quæ erat antea vltimũ malorũ,nã & mors sequebatur æterna,vt finis mors sine fine esset,mediũ est iã modo,vitæq; principiũ,nõ vltimũ,via in vltimũ imo,in finẽ vltimũ fęlicitatẽq; summã,est mors peccatorũ pessima, Psalmo.33.quod sit illis mors vltimum in quod sistunt vt nunquã vita succedat amplius,mori imo perpetuũ mors æterna,auelli nõ possunt de mortis vltimo,nec aliud quam mori datur iniustis vitæ decursu,secus iustis quorũ dicitur,Prouerb.14.In malitia sua expelletur impius:sperat autẽ iustus in morte.'Est iustis mors somnus quo expergecifcũt in vitã æternã,est spes vitæ,est mediũ via, nõ vltimum nõ finis sperãt in morte: iniusti timent seruili timore speratur bonũ,timetur malum,expelletur ergo iniustus in malitia ab spe mortis,iustus vero sperabit in illa:mortis malitia discedet impius, hinc iustis promittitur Oseæ.13.c.De morte redimã eos de manu mortis redimã eos. Deus enim mortẽ non fecit Sapientiæ.1.c.Iustisq; somnum fecit mortẽ,impij mortẽ eficiunt mortem,quæ est somnus alioqui,Deus iustos in vmbra mortis sedere dixit,requiescere scilicet,spiritus Deus,in morte adũbrata, in vmbra mortis,non vera morte,mortis solum efigiem retinente.Mirabile est huius animantis illud quod cum reliquis serpentibus dentes dentibus obstent & obsint, superni infernis & contra, vt diximus , exertique sint aliis ad extra, Lacerti Chalcidici dentesinse recipiant dentes,pectinis modo diuisos,viridesque lacerti compellari aliquibus, cauos subintrantes quosdam qui suscipiunt intra se reliquos, vt hoc vinculo pacis hac vnione diserti & plicati,quæ semel apprehendunt remittant nunquam. Fine potiti morsus iniecti. non obstant dentes dentibus,non obsistunt aut repugnant, dentes dentibus confrictu non ateruntur , vt in reliquis , non contritu minuntur quassantur decidunt lacertis, nunquam sine iis integris lacertis visus (dictu mirabile) secus ac animantibus reliquis accidit, quæ senescere dum incipiunt quãdo dentium vtilitas maior , maiorque vsus erat, calore debiliori existententi iam. confectione alimenti maiori dũ erat opus, attrituque maiori , tunc dentes deficere incipiunt, erosi, infirmi, debiles,ij vero dentes in senectutem quasi seruare videntur,

naturę

naturæ lege & peculiari conditione animantis, quando opus est dentibus & eorum necessitas maior. Pacis Iconicus tropusque elegantissimus &illustris conuenientiæ & concordiæ, qui diuidũt & dissidere faciunt inter se quæ arripiunt & contrectant vitia, lacerant & discerpunt, occiduntque & comedunt vitia & immunda quæuis, populi Doctores, confessores, concionatores sacri, instar petri occidant & manducent, Actuum. 10. non se impediant obstent ne atterantur & decidant, æmulatione dectractione, dentes dẽtibus attritis rubigine inuidiæ & maledicentiæ: erosi solidi dẽtes alios cauos vacuos doctrinæ innanes repleant amice recipiant doceant instruant, non rigide absterreãt conterant, vt atterantur simul dentes sectores & diuisores dicti, pax vnio commendatur maxime hoc animanti dentium oppositorum natura situ & officio, vnione & cõcordia quę maiori facta facere tenẽtur sacri verbi concionatores dentes qui sunt confessores pœnitentiarij quibus occidere & discerpere mordere atterere populi vitia ex officio impendet, ii qui conterere tenẽtur venenata quæuis, suctuq; venenũ allicere Psilli & Marsi populi Dei, vt homines extrahebant illi, suctu, ii nõ se impetant obstent, Dei dẽtes, latrantes canes qui in vitia dentes iniiciunt exeruntq;, non canes muti nõ potentes latrare, gallique muti & aphoni quales inueniuntur in Niba Macedoniæ, quo prouerbio dicitur, de imposibilibus rebus fient quando Gallus Niba cantauit, aut latrauit canis regionis illius natura muta animantia ea in parte, sic AElianus lib. 15. cap. 24. de quibus intelligitur locus ille, Isaiæ. 56. Speculatores eius cæci omnes, nescierunt vniuersi, canes muti, non valentes latrare. sui iuris tantillum remittant conditionis regidæ homines, flectãtur pauxillum, solidi vt dentes iis cõtorquentur, vt cauos alios replere posint & recipere, quo solida vnio & firmus nexus struatur, vt quæuis posint difficilia discindere pace concordes, informent cauos, flectantur parum & caui recipiant seruent obseruẽt pace insolubili doctrinam. Pax quam si non aliud commendaret hominibus ipsa sese commendaret, Trinitatis indiuiduæ symbolum, Caballa sancta est hoc nomine obumbrata Trinitas, tribus solum literis latis. P. patrem insignire videtur principium Trini-
15 tatis totius primo constituta loco hoc nomine ideo, secunda litera A. personam secundam Trinitatis sacræ annotat, dixit de se ipsa. Ego sum alpha & omega. A. & o. dixit Christus Apocalypsis. 1.

prin-

principium & finis a quo omnia & in quem omnia tendunt, mediumque vltra per quod omnia Iohannis.13. Ego sum via veritas & vita, cum sit mediator inter nos & patrem, aduocatus apud patrem. Paulus dixit ad Timotheum 1.ca.2. Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei, & hominum Christus Iesus, cum sit via & medium est, principium & finis, cum sit α & ω, quod via merito pacis nomine medium tenet locum, secunda huius nominis litera, verbum secundaque inefabilis Trinitatis persona mediator: litera media, A. enim alpha tribus struitur lineis Christusque ipse, linea diuinitatis, animæ linea, corporis vltra: quibus Christus alescit: tertia litera hoc nomine est. X. Semi circulo duplici plicata nexu insolubili, duplici cõsonãti. C. duplicato, linea simplici anexo, est nexus spiritus Deus patris filij, est amoris vinculum, consonantiaque vtriusq; patri & filio assonat duobus semicirculis, circulo æternitas Deus insignitur æternus, circulo principio medio & fine carens Deus: exinaniuit vero semetipsum factus homo formam serui accipiens, habitu inuentus vt homo, habitu inquam, vt persona vltra illo inuestita nostaretur adesse, subsistens tamen supposito æterno, vnitaq; natura humana esse substantia & supposito verbique vnione. Patri consonat spiritus Deus, filioque itidé spiratus vtrisq;, qui solus nô producit personá, nec generat ipse, pater generat filium, pater & filius spiritum Deum producunt spiritus non producit personam, nec generat aliam, hinc duplici. C. conexo notatur inefabili euerso, illa respiciens è quibus procedit, in se sistens, non vltra producens, cum duæ annexæ consonantes mutescãt omnino, nec spiritus generãs est. vox prolatio in consonãtibus cũ nõ vltra ad aliud ordinetur ibi imo sistat, consonanti inefabili, nec ad aliam ordinatur personam, nexus & amor reciprocus patris & filij ab vtrisque spiratus, consonans vtrisquè, tertia Trinitatis persona, tertio est. X. pacis nomini addactũ. P. propter. A. profertur est. P. consonans, proferri nequit alio quam. A. verbo, & cum eo refertur, quis nouit patrem nisi filius aut cui voluerit filius reuelare. Est verbum patris filius quo fari potest, consonans illa per se inefabilis, neque, A. cum alio fari potest nomine pacis, quam cum, P. patre, quis nouit filium nisi pater, in pace, & vnione spiritus, consonantia hac prima persona refertur cum secunda, pater cum filio genito asonant in spiritu filius cum patre P. cum. A. sistuntque in X. in spiritu consonant. P. linea

nea recta & semicirculo cõstat. ƆI. cõiunctis plicatis pater. Filius. A. lineis tribus intercisis aplicitis, & ω omega semicirculis duobus, Spiritus linea I. & ƆC. duplici hac figura est videre. ✠. vt sint in Patre linea filij ex qua venit, circulus spiritus, amoris circularis omniũ. In filio cũ linea patris, tũ corporis tẽporalis linea generationis, & animæ vltra linea, quibus tribus asistit. A. filij, & Omega vt circulis. ω cũ spiritu assentiat, & patris circulo, æqualis patri secũdũ diuinitatẽ lineaq; cũ linea patris & spiritus linea, in ✠ signata. Spiritusq; cũ vtrisq; linea & circulis, cũ iis filij vt lineis & semicirculis Spiritus vnificetur in essentia cum aliis personis, & amore reciproco circulari in vtrosque tendat, Paterque, filius, quælibetque persona alteri & alijs vni tertiæ similis in ter se essentia eædem, filius cum sit ▪ est circulus cum Spiritu & Patre, & est. A. linea cum patre linea, & linea spiritus amoris in patrem reddit, spiritus amore reciproco, & circulo ex semicirculis, in Spiritu confiato, linea recta generationis patris & de linea recta patris veniẽs filius, non rapinã arbitratus est se esse æqualẽ Deo. qui est. A. lineis structa omnis, lineę. P. patris & ▪ semicirculorũ Spiritus iniũctorũ vnione essẽtiæ vnius & linea. qui in personis euersi erãt relatiua distãtia, vt sunt in spiritus. ✠. semicirculis in essentia conuersis ad se circulo in vno Deitatis coalescentes. O. circulo. est Christus α alpha & ω omega, quæ inter se coniuncta per sectiones & scisuras qua patent disecta, tres circulos personarum consignãt, vt hic est videre, ω α alpha enim si ω omegę extremis inseras, tres circulos adstrues, tres æternas personas. Circulus auulsus Christus α, duobus ω omegæ relictis, quasi personaque auulsa circulus abscissus Isaias, 53. Generationẽ eius quis enarrabit qui abscissus est de terra viuẽtiũ propter scelus populi mei percusi eũ, quasi de æternitatis circulo euulsus de Christo scilicet circulo auulso, & Omega, circulo amoris spiritus, duplici. C. cõiũcto ƆC. O. in essẽtia Deitatis, etsi in persona spiratus ab vtrisq; sit (euersis illis constituto ✠, nexu lineæ ligatum) spiritus, in tribus essentia vna personæ distinctæ, quilibet eandem Deitatem numero indiuisam complectens, personam aliam, hæc sunt in pace, pax hæc cõtinet sacramenta & mysteria, qui pacem habet Deum Trinitatem posidet per gratiam, & possidebit per gloriam.

De mysti

De mysticis ex lacerti historicis.

CAPVT V.

Discissum viuere lacertum reunirique facile & coalescere iterum, medietatemque per se quamlibet ex quadrupede vipedem factam, vitam protrahere monstro se indicauimus supra autoribus experientiaque comprobauimus, immundum animal sine capite vitā agere discissum, pectorisque corpore medio inter quatuor crura, inter illa, vt hæc medietas sine capite, illa sine corde consistat, sine cauda sine vltimo sine fine, quasi non in finem ordinetur, sine principio sine influxu capitis viis influxus impeditis discisis, hęc, sine respiratione, spiritus via, interclusa & recisa altera, coire tamen facile, sine corde partē cū ea quæ est sine capite, pars sine fine nō ordinata in finé, cū ea quę sine capitis influxu viuit ediximus. in corpore mystico non secus coeunt, vecordes homines, cum deordinatis malitia & peruersis a fine debito, & cum vecordia malitia, omnis peccans est ignorans, cum iis quibus non est finis ratio, in quam ordinentur, brutis imo viuunt irrationaliores, quibus caput defficit in pœnam tantorum criminum, influxusque peculiares, eisdem abusi toties, vt caput in pœnam influere cesset spetialibus donis, viis spiritus, gladio malitiæ diuisis & disectis. Isaias 59. inquitates vestræ diuiserunt inter me, & vos. Caput hominis Christus caput Christi Deus Paulus, hæc discōtinuat malitia mortaliū iniquitasq; discindit, Cū vecordibus ignorātibus facillime coeūt, & cū iis, qui sine corde viuūt & sensu legis, sine intelligētia, spiritu omni, lege, & viuēdi ratione soluti malitia abusu auxilij & spiritus, legē rationē tādem fidem amittentes diuisi sine capite, sine Christo hominū & angelorū caput, sine substituto capite Ecclesiæ tādē sine corde & spiritu intelligentiæ legis, psalmographus sacer introducit, psal. 136. Dæmones proclamātes qui subditos & peruersos homines exortātur ministros eorū, sunt qui aliis excidio & ruinę exemplo & opere corruptelæ vitiorum. Exinanite exinanite vsq; ad fundamētum in ea. Exinanite animæ dona virtutes dotes vsq; ad fundamētū vsq; ad fidē, vnimini qui sine capite estis, cum iis, (inquiūt dæmones) qui sine corde lege & fide, nō secus ac lacerti coeunt 16

coeunt inter se iis trucidauit David Armigerum, quod mortem Saul reuellaret, opusque detestabile, ne aliis esset exemplum tāti delicti illud facinus commissum Regis, maioris populi Dei, tātū que homicidium, immundissimum numeratur animans Leuitici citato, quo ad significationem spectat, quo ad naturam attinet, iā diximus, sic imo coeunt vt cicatrix dispareat omnino vt dificulter coiisse iudicentur vnumque esse indiuisum vndique. Est hæc strages Saul Regum.1.c.31 vbi sic dicitur. Venerunt Philistím, & inuenerunt Saul, & expoliaberunt eum armis, & præciderunt caput Saul, vt annuntiaretur in templo Idolorum, & in populis, & possuerunt arma eius in templo Astaroth, corpus vero eius suspenderunt in muro Betsan: Astaroth, idem est quod legis tinea Hebræis, Idolatria vecordia cordis & sensus deffectus, legis abdi torū, corticis solū & externorūsensus nō cordis & viscerū intellectus nō spiritus, Saul Hebręis idē ꝙ sepulchrū mors diuisio cordis & capitis linguę & cordis verbi & operis. Constitutū in idolatrię tēplo Astaroth caput: corpus in Betsan, idest in domo mutationis aut sōni Hebręis: mortus Saul diuisꝰ est, separatūq; è corde caput, Idolatria & mutatione, legis tinea & corruptione, peccato interceptus. Caput & cor diuidit diuisa coeunt in vnum cadauer fœtidum, vt coiere in Saul eo loci, postea caput & corpus in sepulchrū tandem corruptione sepultus. Refert Aristoteles locis allatis, Theocritus li.1.c.7. Pierius li.14.c. de vipera, & interpres Teochriti eo loci, dissectos lacertos viuere, eosdemque exiccatos tandem tempore squallentes & aridos (mirabile satis) in viperas commutāri, huncque secundum ortum viperis adscribunt: diuisi qui
17 non corde vno consentiunt vnoque capite, progeines viperarum vocantur ab Spiritu sancto, vt de subdolis & malitiosis phariseis, corde & capite diuisis, hypocrisi & simulatione dixit Matthæi.12. & 23. & Lucæ.3.c. Geniminaque viperarum vocauit, non sobolem communi ortu natam ex vipereo genere, diminutiue vero genimina, secundo modo orta, ex lacertis, vocauit diuisione viperinos, antea fortes dentibus potentes oris doctrina, & subintrantium dentium opere iustitiæ, ideo prius generationem prauam & adulteram appellauit, ex illicito semine & concubitu natam, lacertorum diuisione. Est ea imperfectio naturæ confusio partium in insectibilibus animantibus, vt anima quauis parte vitæ opere exerceat sufficienter, ubique cor, caput vbique, in quauis parte notatu digna

tu digna, quęlibet sine alia viuit, plus minus vè, prout fuerit pars
recissa, quædam vsque ad occasum Solis perdurant, fotæ calore
viuifico Solis, eiusque benigna influentia eo defficiente deficien
tes, motu & aliis viuere manifestato, vltra alię lacerti partes inter
brachia recissę, non minus quam totum ipsum si degant siccisi-
mis locis, in viperas commutatę satis vltra quam in toto vixissent
viuunt imo, diuiso enim toto dispositione materię presenti in iis,
non secus ac in plãtis, alia anima producitur, cœlo effectrice, pro
materię ratione & dispositione relicta in partibus disectis, spe-
ciei eiusdem ab alia quę pręerat licta, in principalioribus parti- 18
bus diuisę substantię, non secus animantis discissi secmentis, vbi
cor resider recissis semel. est cor vitę fons eiusque origo, quo vi-
uo non emoritur animans & si alia deficiant, eo mortuo animans
periit, viuit primo, vltimo emoritur cor, sic Aristot. 2. de genera-
tione animalium c. 4. & alibi sępe, anima inducitur eisdem dispo
sitionibus eadẽ lictis in pręcipuis partibus vbi cor caput super-
sunt insectilis generis, si vero per medium ęqualiter diuideren-
tur, vt cor caput, reliquęque omnes disecarentur partes ęqualiter
a supernis ad ima, anima corrũperetur in ijs pręcipuis partibus &
instrumẽtis vitiatis vitę primordiis, in iis reuiuiscũt insectilis par
tes omnino disectę duplici anima producta, singulę medietati nul
lius ob facile apparatũ quod exigũt & dispositiones materiæ hęc,
vt posint ideo produci leui negotio reseruatis partibus præci-
puis animæ sedes, natura & cœlo agentibus & cõcurrentibus ma
teriæ dispositionibus, virtute relicta ab anima & prægreso gene-
rante, non secus ac impertitur semini vt concurrat ad fœtum, sic
partibus iis relinquitur ab anima vegetatiua virtus, quas vt semẽ
fęcundat non minus generans, hancq; totius partiumq; substan-
tiã in nutritione vt reddit fæcundas, vt ad eandem formam sese
disponãt quam in eodem toto suscepere cuius sunt partes, vt iis
& ad aliam eiusdem alteriusque speciei posint aptari, dispositio
nem aliam nactę, vt lacerti viperęę substantiæ nancilcantur for-
mam, æquiuoco ortu horum virtute principiorum contento effe
ctu, alteratis illisquibus in toto recipiunt animam, in insectorum
partibus efficientia vera materiæ dispositione, concurrẽte in suo
genere instanti generationis, cœlo, virtute operis, totius prægres
si eiusdem materiæ animantis quæ erat, non secus ac elementa,
non solum materialiter, efficienter imo mistum generare valent

& efficere, disponereque ad eius formam in mistis quando ex misto generatur mistum iterum, animam enim omnem indiuisibilem constituit, vnamque actu, hocque solum modo potentia plures, quod posit facile multiplicari, at non diuidi Diuus Thomas 1 p.q.66.artic.8. vbi cum omnes animas indiuisibiles constituisset, subdit, præcipue vero quæ animalium perfectorum sunt, est ergo horum adeo imperfecta natura, opera eorum vt imperfecta adeo, quasi cum nulla diuersitate partium fiant æque bene, possintque saluari integra, vbique caput, cor vbique, officio & si non figura consistit, cordi ve proportionale, non secus ac plantis inest Aristoteles li.de vita & morte.c.3.lib.de plantis cap.4. Summa confusio, summaque subuersio Reipublicæ sensus & rationis peruersio, cordis & capitis disonantia, linguæ & cordis dissidentia, vt phariseis versutis & duplicatis aderant, notatis insectili la certorum ex viperarum genere, immunditia versuties. Iis exprimitur vafricies calliditas summa: lacerti ergo immundi vocantur ab Spiritu Deo Leuitici.11.c.iisque patet ille locus allatus, immundi homines discedunt morte fallaci, crudeli mortis genere, mollesque homines deliciarum medio, & voluptatum dispereunt, vt lacerti collo Cyconiæ obuoluti, plumarum mollitie
19 illecti. in altum superbe elati, sic Baltasar Rex Chaldeorum. Danielis 5. capite. Superbia elatus in luxu & deliciis in medio epularum & concubinarum medio, abutens Domini vasis templi in Ierusalem, rationis vase & sensus, quibus Deus colitur ibi illi luxurianti scriptum est. Mane, Thecel, Phares, interpretante Daniele in spiritu. Mane nnmerabit Deus regnum tuum: certus erit Mane numerus regni tui, non vltra porrigetur. Terminus erit Mane tui imperij & dominatus. Finientur mane numerabuntur morieris mane. Thecel. inuentus es minus habens appensus in statera, nec enim regnum integrum obtines, vt accepisti, numeratus est minus habens. Cum exemplo & corruptela vitiorum vastaberis rempublicam, diuisus est populus malitia tua, & regnum succisum est, non integrum, si minus, habens inuentum est diuisum est, lacerti more capita plurima, corda multa, malitia copulata & hærentia, diuisa inter se, Phares, diuisum est regnum tuum, & datum medis & persis, vt pullis Cyconiæ qui laceratos allatos parentum cautella & maiorum artibus rostro obliguriunt & glissunt & iis quibus vehebantur ad sidera, deprimuntur & deponuntur.

nuntur ipsis, turpiterque abiiciuntur repelluntur que tandem ciconiis immundi lacerti. Omnes excedit naturæ ritus, modulosque omnes quod locis adductis autoribus grauissimis de lacerto est receptissimum senio confectum, caput caducum languidum & vanidum deponere, sibi oneri vsus nullius, innixu nimio conuersioneque facta illud excutere, & a se repellere, cum possit sine illo transigere, vt disectis patet, medio & corpore, mirabile dictu. Capite virtute tali illis substituto, non secus ac nobis vano capite Adami reiecto caduco & leui oneri & labori qui nobis erat, substituto capite Christo, hominum & Angelorum caput, vt hoc capite virtute & officio, illo abiecto veteris hominis, renascamur, balneo adhibito, languido nostro qui erat, in aquis baptismatis sacri abluto & roborato.

De Crocodillo.

CAPVT VI.

Euitici.11.capite sic. Hæc quoque interpolluta reputabuntur, de his quæ mouentur in terra, Mustella, & 20
mus, & Crocodillus, singula iuxta genus sum κροκόδιλος Græcis latinis Grocodillus: Hebræis Tsah, non a croco cuius suffumigium fugit & colorem æmulatur, trahit appellationem, imo a κροκὶ Crochi græcis, arena latinis, et Dλος dilos nobis manifestus, quasi arena manifestũ animãs, quod in Nili arenis, ripisque fluuiorum manifestetur & prodeat, dubiæ & amphibiæ naturæ, modo in aquis in terris modo vitam gerens, Inde Crocodillus venit eo nomine animal, quasi manifestans se occultus prius in vndis, in arenamque prosiliens vastissimum viuens, est animal hoc sanguineum vt & omnia alia quadrupeda ouipara: quadrupeda enim omnia terrestria, quæ oua pariunt sanguinea sunt, & quæ pariunt oua apedia omnino vt serpentes veri, & si intra se pariant primo, vt vipera, vt & quadrupeda viuipara, & inter volatilia plumea, & cutanea, & multipeda. Secus crustrata, multipeda ve reptantia, ver-

mipara, testudo enim ouipara est & alia sanguinea & crustrata at non vermipara, omnibus quadrupedibus ouiparis inest lingua Crocodilo excepto, Refert Aristoteles.2.de Historia c 10.non secus enim ac pisces, lingua perfecta destituũtur, & absoluta quod non respirent vocesque ideo eformare lingua non valeant, vsus præcipuus linguæ, spineam & serream solum substantię portionẽ ore retinentes, qua cibos conficiant, non linguam veram: Crocodillus sic lingua integra destitutus in vastissimo ore, solum minutissimam pro sua corporis mole possidet substantiæ partem, ineptam motui, fere immobilem, minime oris latera contingentem, elingentem vè oris ambitum, vt quæ alimenti partes decidere colligere nõ possit in osvè reasumere, euoluere ora, percurrere si quę dentibus herescere legere aut extrahere, vt quæ dentium terminos excesere in illud reuoluere non valeat, quasi non lingua, & hoc, quod in aquis degat quibus abluũtur omnia sine linguæ elinctu si velit dentes habet serratos, caninos vltra magnos & exertos, oculos suis, vngues robustos, corticosam cutem crustratam, osse duriorem in omnes ictus, est illi visus in aqua hæbes accutissimus extra: dies (inquit Aristoteles eo loci) in terra agit, in aquis noctes, causa prædæ terrestria & volatilia diu agitantur mouentur, quiescunt noctu, contra aquatilia quod lumine oculorum videant & luce, vt occultius noctu prędam surripiant, hinc animantia quæ noctu vident lumine innato captant noctu disertius multo, vt feles mures, & alia itidẽ, cũcta percurrit ingluuiei summæ & voracitatis causa, fugit pericula diu terris visu per aerẽ hinc venit in terras eo tempore prædæ sollicitus, noctu vndis immersum & obuolutum vndique: pedes in plures digitos scindit distinctos similes omnino lacerto, de quo antea. Est huic animanti præter omnem naturam inditum Arist. nouit. 1. de Histor. c. 11. quod cum omnia animantia moueant maxillam inferiorem superiori immota, Crocodillus solus è contra in natura omni, superiorem agitet quiescente inferna, quod fluuiatili Crocodilo solum accidit nõ terrestri de quo infra, sed amphibio dicto & naturæ dubię idem reperiit. 3. de historia. capite. 7. cuius reddit rationem. 4. de partibus animalium ca. 11. his. Cum caput in partes duas diuidatur superiorem, & inferiorem maxillam, homo & viuiparæ quadrupedes, imam sursum deorsum & in latera mouent, pisces vero, aues, pleraque quadrupeda sursum & deorsum solum

Psitacho

Pſitacho dempto qui vtraſque agitat ſuperne & inferne,& ſi non in latera,& Scinco Cocrodillo terreſtri itidem de quo infra : ex eo quod huiuſmodi motus vtilis ad mordendum ſecandumque eſt,qui autem in latera agitur motus ad cibum molendum conficiendumque agitur,quæ ergo dentes habent maxillares, ijs motus in latus ineſt,quibus molares maxillares ve deſunt, deeſt & motus in latera;quo cum homo,& Viuiparæ quadrupedes, dentes molares obtineant,in latera maxillas dimouent, ſolidioribus enim cum veſcantur cibis,vt pote terreſtribus loca terreſtria habitantes,vbi cibum captant terræ naſcentium & motorum etiam ſi & aliorum vltra,at horum præcipue alimoniam, egent molaribus dentibus,quibus eoſdem conterant aterant,ſolus Crocodillus maxillam mouet ſuperiorem,quieta inferna inter quadrupeda ouipera,nam cum pedes inutiles ad capiendum retinendumque cibos obtineat,vt caput prædam illis contentam non poſsit attingere,ſumma mole corporis id prohibente, pedumque ſumma breuitas,cùm inquam eiſdem retinere non poſsit,vt ore diſcerpat,impetus erat neceſſarius in apprehẽſa ſemel,vt ſubito cõminuerẽtur,impetu facto in arrepta quæuis, quo cũ impetus grauiũ è ſupernis veniat non ex infimis,mobilis illi maxilla ſuperior eſt cõceſſa,vt magnos quos erat abſumpturus cibos, animantiaq; grandia,tereret ſubito & quaſſaret antequam ſubterfugerent illa os animantis,hinc ſuperiorem mouet maxillam maleolli inſtar,quieta inferna,more incudis,quibus atterit & conterit cibos non ſecus ac Canchri mouent forcipes ſupernos,vt ictu facto cõterant transfigantque quæ retinent vtilia ſibi:ſexaginta oua excubat ſimul hoc animans,maiora paulo anſerinis. Solinus in polyſthoria.c.35.hæc terræ committit lacertorum & Salamandræ more dxit Ariſtoteles.5.de hiſtoria c.33.AElianus lib.10.cap.21.Plinius,Galenus & alij ex Ariſtotele referentes,oua excubat continuo,vbi aquæ innundationes venire non poſsint,naturali quadã præſenſione quo qui velit prænoſcere illuuiones Nili,quo ſint vẽturæ,nidos attendat horum animantium,nam infra eos meta eſt. Eo loci dixit Solinus,qui vltra addidit. Eſt huic morſus ſumma cum tenacitate terribilis,ſtipante ſe dentium ſerie pectinata , vt dentes ſubeant dentes & intricẽtur morſu,eſt inquit Ariſtoteles huic animanti os, manus & os,illo retinet mordet:&quæ Cãchri duobus molliuntur hic vno,forcipibus retinent Chanchri duo-

bus,ore conterunt,hic ore vtrunque præstat,testes habet Crocodillus intus repositos lacertorum more,contra ac pisces eisdem destituti.cap. de lacerto & lib.1.monstrauimus docuit Aristoteles.2.de historia. cap.7.Plinius lib.8.cap.25. Diascorides libro2. cap.19.Galenus.10.simplicium,AEtius,Paulus,& reliqui, qui ex Aristotele recepere omnes. Vnum hoc animal terrestre & si aquatile simul , linguę vsu caret,nullū ex minori mole in maiorē exolescit magnitudinem,excedit enim plerumque duo deuiginti cubita,refert Plinius lib.8.cap.25. Solinus cum AEliano, Aristotele. Stupendum est,quod AElianus refert lib 2.cap.33.Crocodillum emortum degenerare in Scorpiones, quorum caudas,veneno atrocissimo repleri testificat, venenosum esse substantia &
22 natura,succosque crudos progignere,sensum hæbetantes & obscurantes nimis,immundum animans,exemplo docet,Apollonopolitæ regionis,quorum Incolæ eisdem vescuntur, comprehensosque semel suspendūt ex arbore persea,quos fletu lugubri,tristique vlulatu ingementes per multa verberatione castigant, vt postea concisis vescantur eorum essu:facillimè in hydropé morbosque arquatos prolabentibus, quibus vitabatur eorum essus in Scriptura sacra populo Hebræorum vt late.c.de Stellione de immundis diximus,hæc AElianus lib.10.cap.22.narrat.Ombitas AEgyptiorum populos colere non minus Crocodillos,dierū celebratione quadam qua certamina Olympica celebrabantur antiquitus,suosque liberos Crocodillis rapi mirificè exoptabāt,matresque ex eo in credibili affici gaudio,magnificè & ample de se sentientes quod Diis cibaria peperissent. Est numeri sexagenarij amantissimus Crocodillus,sexaginta dies ventrem ferūt,oua pariunt sexaginta,sexaginta diebus pariunt,sexaginta incubant,extra aquas educationis tempore,eorum spina sexaginta vertebris completur,neruis sexaginta,perficitur fœtus sexaginta,viuunt sexaginta annos,totidem dentes obtinent,totidem dies sine vllo cibo in latibulis quiescunt,fiunt domestici & vernaculi,& se appellantes cognoscere sciunt,Plinius loco allato & AElianus tenent. Hostiarum capitibus eosdem alere ombitas AEgyptios in viuarijs vbi aluunt domesticos,refert idem eodem.22.10.Odio habere,eosque recludere discerpere suspendere plantu Apollonopolitas,quod Typhon furia,hanc formam inducere credant, Psamithis regis viri iustissimi,quæ filiā Crocodilli specie arripuit: hinc

posteros

posteros eos exectari, non enim omnes AEgyptij Crocodillos cultu prosequebantur, nec venerabantur deos, sed solum Ombitæ, vsque dum idolatria irrepsit vltra & infecit AEgyptum, ijs & alijs varijs & deformibus idolorum generibus: est illud admiratione dignum inter alia huius animalis mira, cadauera quæ ingessit semel intra tres dies reddere vomitu, secus restituere nūquā hæc solum tertia reicit die non antea, tunc integra & qualia accepit, postea fętida corrupta tetra in vermes conuersa, si reddit integra rarius, post rarissimum, frequentissime retinet intra tertiūq; emittit diem. Notauit Plinius lib. 8. cap. 25. AElianus lib. 10. cap. 21. Solinus in Polysthoria cap. 35. Aristoteles & reliqui. sustinent ij autores Tenteritas insulæ Tentiritæ acolas mole minimos animi præstantia in hoc tantum vsu mira, naturali potentia superare Crocodillos, domare frænare vincere, hæc enim bellua fugientibus terribilis est, fugantibus mittis timida, hosque ipsos super illos fluminibus equitare, vocibus prius perterritos, homiunculisque illis superatos claua ori infixa, fræni instar vtraque manu apprehensa amnibus vehi quo velint, vastum hoc & immane animal miræ magnitudinis, quasi omnia potens subertere, eius est naturæ & conditionis præter omnia viuentia & quę anima consistunt, vt nullo satietur incrementi termino, meta nulla, quandiu imo viuit inolescit augetur, non vt alia quæ nutriuntur semper, & augentur quandoque, vsque ad vltimum senium imo ad finem vsque increscit, nouamque comparat magnitudinem, Plinius dixit AElianus, Solinus, Galenus reliqui Aristoteles. 5. de Historia, cap. 33. cum tamen ipse ad certum tempus crescere viuentia omnia dixisset, nutriri ad omne 2. de animo. capite. 4. perfecta nutritione quæ ab anima est, non pinguedinis cumulo facto, quæ sanguine oleoso frigore congelato contingit, non secus ac pinguia concrescunt sine anima, sic Crocodillo, senes imo & fœminæ desidiosæ, ocio & desidio pinguescunt in molemque maiorem corporis protuberant senescentes magis, quæ antea macilentæ erant exucces, & flacidæ: Hoc inquam animans interminabilis quasi molis duo habet per naturam, antipathia & disidio contraria & inimica acerrima animantia, debilia alioqui inermia & imbellia, Delphinum, & Ichneumonem, de quo capite de Aspide late quantum ad pugnam quam cum eo init diximus, hic vero ad Crocodillum dicendum, Delphinus

25 24

qui eò venit, vbi & Crocodilus in Nilo est videre, in Gange aliisque fluminibus AElianus dixit libro. 12. capite. 39. Plinius & alij, hic ergo mole dispari cum illo tanta, stragem hanc hominum vlciscens vindicans Crocodilum monstrum. mortalium amantissimus delphinus, ludricus primo cum illo & oblectans submittitur in ventrem vsque mollissimum, quem obtinet Crocodilus ille, debilem & inermen, dorsi alioqui insuperabilis rigidi, reliquis omnibus aliis naturæ animantibus, cutisq; osse durioris, hac delphinus submittitur armato dorso, curuo, horrido, ensiformi submissus, ventrem pinna discindit, secat, aculeis nouacularũ instar ceruicis disicit pronus, vsque dum ille euertitur supinus exanimatus exanguis, quo vno hoste vescuntur deuicto, animantia cuncta aquatilia volatilia & terrestria, ore euomente disciſſo ingluuiẽ quam voraberat, non minus de præda contendentes se simulat fugere delphin⁹ sese submergere vndis, exterritus quasi subit aluũ, illam secat, spinaque fatiscit sectili acuta, vt disectus ore reiciat quæ ingessit ille nauseans, mortisque actus anxietatibus euomat in terram ad fluuij ripas, anxius mortis angone, inquietus terras inuisit aquis mala effugiente, in hoc enim callent omnia animantia læſſa, sciuntque non solum sua modo commoda, verum & hostium aduersa, norunt sua tella, norunt occasiones partesque dissidentium imbelles, sed illud est mirabilius multo quod recenset AElianus li. 10. c. 30. de Ibi de qua antea tot tanta attulimus auis notissima AEgyptijs Cyconiæ persimilis, serpentium & venenatorum omnium vorago & vastitas AEgypto vtilissima, (ex Cicerone & aliis aduximus) hanc cantu & sono sumiſſo, pennisque permotis, Crocodilum allatum plausu sopire enarrant, in profundissimumque dedehere somnum volitantem desuper, consopireque altiſſime volitatu, illo, ore hianti aperto latissimoq; stertere tandem, rimatum hæc Ichneumontam speculatum, tempus captantem ore submitti in amplissimumque ventrem Crocodili dilabi, viscera erodere, molliſſima facillimaque vndique, tenuissimis ligamentis contexta, prædaq; vsum libera omni integra, quã ingesserat ille, inconfectamque & retinet, ingluuie voracitate nimia, prodire liberum victorem spoliis triumphis Crocodili, illustrem & clarum saturum semel, qui minimus alioqui cum sit Mus, ore receptus tanto, conteri nequit, minor spatio relicto oris constricti animantis, tertiaque die liberum & integrum virtu

te pro-

te propria euadere præda vſus refectum & illæſum cenſet Plinius ad ductis locis Ariſtoteles AElianus Theophraſtus Theocritus conſentiunt omnes.

De mutuis officijs, Crocodili & Trochili diſsidio Ichneumontis, de Ibis fallaci diligentia.

CAPVT VII.

VM iis quæ ſibi adminiculum important etiam fera & indomita animantia, gerunt pacem & fœdere deuinciuntur ab ingenito ſibi malo ſeſe exoluentia, &
remittentia virus, cuiuſmodi Crocodilus remittit & 26
frænat cruorem cum Trochilo aue dicta, iuxta Ariſtotelem. 9. de Hiſtoria c.6. & AElianum lib.3.cap.11. Solinum cap.35. Polyſthoriæ, Plinium. 8.lib.cap. 25. In hunc enim inter natandum hirudines Sanguiſugæ, in hiantem oreque patentem irruunt, radiis Solis verſus quos innat, ore illuſtrato, referciuntque animantis os, impinguntur hærent ſanguinem extrahunt exugunt vndiq;, quod illi maximum eſt diſcrimen, quod ſit oris nimis exanguis animal accerrimo vt inſtigetur dolore refrigerato illo ſanguinis deffectu, id ſentiens immane illud iterum ſe radijs Solis exponit in ſiccisſima arena, quo fulgeant ſanguine plenæ ſanguiſugæ & ſplendeant dehiſcenti ore, quas cũ Trochilus auis conſpicit lumine notas, non ſecus ac luminoſa quæuis expetunt aues inſectilia, quod melius videantur facilius inuitentque magis alites, in aerea longe errantes, vt alutę Formicę, Muſcæ & quæ alulis micãt lumine recepto, alarum diaphano volatu concitato, veniunt in os crocoli Trochilæ aues, roſtrumque quod hãbent prælongum & porrectum nimis emittunt in ora, faucesque animantis, vbi moleſtæ Hirudines reſident, quas extrahunt & defigunt amicè, ingeruntque roſtro diſciſſas, quæ patitur Crocodilus & fert blande auxilium ſentiens, vſque dum Trochilus ſatisfactus diſcedit, illo noxa libero & periculo graui, præmio qui computat alito tanti beneficij collati, nil illi mali impertiiſſe commiſſo capiti: gutturi belluæ illius grandis, non ſecus ac Lupus ſtrangulatus Ciconiæ beneficium detracti oſſis, ouis arreptæ ingluuie euorato, æſtima-

l 5 uit in-

uit indolētia, satisfactum debito impatrato flagitio, dixit Aristoteles de Crocodillo. 9. de Historia cap. 6. sic & de Throchilo: Crocodilis hiantibus Trochili aues inuolantes depurgant dentes, quos facile replent alimenta pectinnatos cum habeant & disiunctos nimis, quo maximam mōlestiam persentiunt corruptis & alteratis reliquiis alimentorum, extergunt Trochili, quasi Crocodillorum dentiscalpia constituta a natura, quo munere & ipsi aluntur, & Crocodillus sentiens secum commode agi, nil nocet,
17 sed cum eggredi auem vult, ceruices mouet ne comprimat casu maxillæ supernę. Magna continentur in libro scripto, sacramenta & mysteria obstupenda & rara, in libroque naturæ, per naturalia imo ea quæ sunt legis scriptę, & gratiæ notificantur nobis, Cœli enarrant gloriā Dei, & opera manuū eius annuntiat firmamentū. Ordinatur natura in scripturā sacrā, scriptura in gratiā, gratia in gloriā, sensus literalis, in allegoricū multoties, hic in anagogicū, lex naturæ in scripturæ legem, lex scripta in legem gratiæ, & hæc in gloriam honorem, & præmium, vt militia in pacem, & in placidam labor quietem, quæ de Delphino enotauimus dorso Crocodillum disicienti, Christum præfigurant paruulum alioqui, cuius imperium & vis est in dorso, Crux ensis suæ potentiæ & victoriæ qua, Crocodilli, Dæmonis, & inferni ventrem vbi continebamur dirupiit & disiicit, est in dorso eius imperium & robur, est Delphinus armatus dorso & humeris, Isaias. 9. c. Paruulus enim natus est nobis & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum eius, & vocatur nomen eius admirabilis, consiliarius, Deus fortis, pater futuri sæculi princeps pacis. Paruulus hic Delphinus incurbatus dorso curuo ensiformi eminentia dorsi, ventrem Crocodilli fatisciit carcerem & infernum, peccatum & mortem, vbi continebamur eglutiti ob deglutionem essus pomi
18 acerbi discindiit Christus, morsus inferni Oseę, 13. c. morsus tuus ero inferne mors tua ero ò mors, quo euomere fecit dirupto ventre, dorso incuruato cruce, quæ retinebat Crocodillus immanis Isaias c. 2. de Christo. Et incurbauit se homo & humiliatus est vir, Et incurbabitur sublimitas hominum, & humiliabitur altitudo virorum & eleuabitur Dominus solus in die illa, & idola contezentur de morte Christi ad literam vbi Deo, de Christi morte Patri, gratias reddiit genus mortalium, eleuauit Deum, solique Deo gratias tanti facinoris reddit, qui filium suum vnigenitum tradidit,

dit,fine hominum merito,quo dicitur datus nobis gratiofè mife ricordia Dei fine eo quod in hominum menté incideret,ideo fo-lus Dominus eleuabitur fummis laudibus in die illa. Paralypo- 29
menon 2.c.29.de iuftiſſimo Ezechia rege dum folemnitatem fa-crificij referret Spiritus Deus inquit. Cumque finita eſſet oblatio iucurbatus eſt Rex. Vt Chriftus incurbatus eft oblatione finita, qui inclinato capite mifsit Spiritum, mifsit nō abiit,erat in Chri fto perfona diuina verbū Deus qui mitteret ideo dicitur mifsit, nulli alteri cōceſſum præterquā ipfi,auiit folū è reliquis animus, ille perfona Deitatis mifit qua fubfiftit humanitas.Iohannis.19.c.
Incurbauit fe, vt facerdos hic in æternum gentem magnam enni 30
teretur in fpiritu promiſſam Abrahæ,regeneramur Chrifto & re nafcimur,Iob ideo.39.Incurbauerunt ad fœtus pariūt, & rugitus emittunt.De ventre Crocodilli extraxit nos, dorfi & crucis potē tia iis tot tantisq; fubleuamur modis,mediisq; leuamur conque-ritur Deus,tæderq; abufum tantæ pietatis,mortalium Pfalm.128. fupra dorfum meum fabricaberunt peccatores prolongauerunt iniquitatem fuam.Iis abutuntur iis confifi peccata dilataberunt abominationes vitia,delphinis dorfo cruce abutentes,cum tamē vfus non abufus ferat virga iuftitiæ,cruxq; virga fit non folum ba-culus,rigidiſsima imo Iob,de hoc Crocodilo c.40.Diuitias quas deuorauit euomet,& de vētre illius extrahet eas Deus. homines educet de ventre & mortaliū genus ibidem reclufum. vocat fuas diuitias Dei homines,quos prætiofo fanguine redemit, fumme fapiens qui cum fit,falli nequit fummeq; bonus æftimauit homi-
nes eo prætio(gratiofe)dignos , qui cum Dei fanguine folū emi 31
pofsint,funt Dei diuitiæ,eft in homine quid , ꝙ nifi velit homo nec obtinebit Deus,qui cū hoc ipfum vt & omnia hominibus im pertierit,repetit ab homine,omnibus aliis neglectis& relictis,hęc quæ & ipfe erogauit,quod hoc nec aliter pofsit Deus habere qua le eft illud,nifi velit homo,hominis vt illud fit quod expetit,arbi triū,quod cogere,vim vè cui inferre nequit,alias nō arbitrium na turā imo referret,liberā voluntatem depofcēs.Hæc vero quę fua effe & nō effe poffunt eodē fautore & autore corū, emere voluit qualia funt cooperationēq;noftrā,vt Dominus omniū fit qui eft verus Dominus,veritatisq; caufa & gratiæ,vt dæmō nihil & pec-cati,quo vocat diuitias homines,nō folū quo ad bona naturęquo ad illa imo proprius quæ per volūtatē molimur. Eft hic Ionas in vētre cæti Prouerbi.c.2.de Chrifto & de inferni ventre. Lucerna

Domini

Domini ſpiraculum hominis,quæ inueſtigat omnia ſecreta ven-
32 tris.Lucerna Patris verbum eſt in quo vidit omnia, eſt Chriſtus verbum,& ſpiraculum hominum,eſt vita alimentum halitus inueſtigat ſecreta ventris inferni & Crocodilli,nitebatur infernus ventre commutare hæc retenta & inſe retinere,eduxit de carcere retentos & redemit ipſe,diximus cuiuſmodi beneficio Trochili aues Crocodillos afficiant,Herodotus tamen lib.2.c.6.AElianus lib.8.c.24.Hiſtoria AEgypti lib.3.c.7.locis adductis Ariſtoteles Solinus,quorum tantorum autorum ſufficeret vnus,referũt Trochilos aues incolere fructeta circa ripas fluminũ errare,cibis fortuito obiectis veſci aliorum animantium,Crocodilli præcipue reduuiis dentium,hos ſcalpere & expurgare pretio alimenti rece-
33 pto,gratos adeo ob beneficium ſuſceptum,vt magnis officiis cõpenſent munus,gratioſè reciperent quaſi trochili,vigilãtia enim, & diligentia ad ipſius dormientis cuſtodiam aduigilant, Ibi aue conſopito,plauſu,laterum illum in ſomnũ prouocãte, accuratiſſime,vt prę da qua veſcitur interdormiẽdũ relicta vtatur libere, vt illa & Ichnemõ illũ vero delicioſa aura cõſopiri,nil de Ichneumõta pertimẽti,docẽt ſignati autores locis adductis. in eius ergo cuſtodiã ganiunt dicti trochili,quod ore hianti ampliſsime dormiat Solem verſus,Crocodilis mos,dictus vt Ichneumõ mus ille potẽtiſsimus Nili Indicus ſupra,ore & dẽtibus,(dictus Enydrus, & Enydros quod ſit aquatilis mus ὕδρα hydra enim aqua eſt græcis,& ἐν en inter,quod inter aquas degat)ocaſionẽ arreptus dũ inſidias parat vaſto animanti,ore vt dilabatur, hæreſcatque gutturi,illum vt ſuffocet animans,Trochilos gannitu vitare & clangoribus beneficij memores alimenti ſuſcepti illius nares percutere, roſtriſque è ſomno excitare,in hoſtemque exacuere conſulentes oris clauſuram.

De Chriſti allegoricis,ex Trochilo & Ichneumonta, infernique ex Crocodillo.

CAPVT VIII.

34 Onſopitur Crocodillus Ibi alite allarum motu deſuper facto,excitatur è ſomno Trochilo inſtigante & vociferãte, ne Ichneumon viſcera erodat ſuffocet vè animans

mans sui oblitum omnino, vt efficere solet ille diruptisq; visceribus illius triduo intra cõmoratus liber exire supra satis, Trochilus græcis τροχιλλος a τροχος Trochos dicitur, quod corporis forma, trochum puerorum seu turbinem representet, qui scutica a pueris ludo agitatur aut corda, Trompo nobis Peon, quo die Diui Sebastiani eludunt pueri, sagittas quod ludo quantum conceditur referant representétq;, quibus fuit ligno Crucis affixus martir Dei, Deus alter amoris sagittis, oculisque velatis, Christi crucisq; æmulus, amoris Dei qui mori voluit ligno affixus: Ichneumon vero græcis ἰχνεύμων a ' ἰχνεω Icheo, nobis resono, & Μῦς mus nostris, quibus Ichneumon mus resonãs venit, quod fortiter strideat dentibus hoc animal, resonetque nimis potentissimus mus hic, Nili præcipue soboles. Superbus dæmon Crocodillus ille, qui mouit maxillam superiorem malitiæ superbiæ cõtra ac animantia reliqua mouent, in Deum ipsum superbiens, hic cõsopitus est Aue cęlesti Angeli nuntiantis, Aue scilicet Maria, Aue gratia plena, hoc cantu Aue volitante desuper obstupuit, admiratione plenus Crocodilli instar, Aue ibi consopitus cæcidit, neruis omnibus potentiæ resolutis, sensibus omnibus cognitionis ligatis, fructus promissionibus matris Deiparæ Virginis, Aue cœlesti ibi dicta, venenosa absumens Hæuæ, hoc cantu stupefactus in veternum incidit sopore correptus altissimo, grauiq; cataphora ligatus vndique, quando exaudiuit, gratia plena, benedictus fructus vẽtris tui: hoc somno opresso, Icheumõ irruit minimus Christus ipse pro nobis paruulus & minimus, qui exinaniuit semetipsum verbum breuiatum Pauli, dirupit viscera carceres Crocodilli immanis, abrrupit ventrem, genus mortalium redemit extraxit de ventre inferni, nec voces Trochili suffecere quin prius viscera obtinuisset potentissimus ille, quæ dentibus erosit, & lacerauit, pro clamantibus Trochilis, mundo, & carnis passionibus, malitia ignorantia, vt os recluderet quominus pateret additus Ichneumoni, expẽsis Crocodilli alta & redduuiis inferni, iis quæ ex Dęmone supersunt serpentis, extrahit Deus detraxit Christus de vẽtre Crocodilli clangentibus iis, sanctos iustos confessores, Doctores, martyres reliquos, qui ex originalis vitij infectione, in illius ventre continebantur deglutiti, hos traxit redemit liberauit, Ichneumon minimus hic noster de quo minimo Isaias. 60. de Christo. Minimus erit in mille, & paruulus ingentem fortissimã Ego 51 Dominus

Dominus in tempore eius subito faciam istud. Vbi generatio, & successio magna Ecclesiæ promittitur, virtute Christi futura, hoc minimo reputato oprobrium hominum, & abiectio plebis, constituit Deus Christum suum in mille, & in gentem fortissimam, quam redemit Crocodillo superato, Trochilis mundi, & carnis delussis, qui aluntur casu abiectis alimentis, non debitis lege indebitis imo & prohibitis, fructices habitantes præcipue altiores, & eminentiores sua conditione & natura, non secus posset Crocodillus depredari Trochilo Christo, qui reduuias dentium limbi scalpsit, crucis dentis calpio, quæ in ore eius non in ventre continebantur, detentos non damnatos, non pęna capitis damnatos, debitores imo pro quibus pretium persoluit sanguinis Dei, qui dentibus & ore non ventre profundo retinebantur, consopito illo prius Aue cœlesti perterritus & attonitus antea, nuntio & paranimpho Gabrieli, Aue Maria & alite Gabrieli nuntiata, fuit enim Christus Trochilus hominum, qui eosdem è somno vitiorum excitauit, mediis vocibus rethorum sacrorum Euangelij & concionatorum Verbi Dei: Crocodillos vitiosos excitantes & peccatores, vt resipiscant & caueant ingressum Dæmonis, mundi & pasionum carnis, ne Ichneumones ij minimi, Christi victoria deuicti iam, viscera virtutum erodant & lacerent exenterentque mortales, apprime infernus Crocodillo significatur mors peccatū peccator. Hoc animans caret meatu alui, quo excrementa deponere posit, vt hinc apud AEgyptios crapulam notarēt, quod ore euomat quę excernit a guture non è ventre, vomitu non deiectione, Valerius docuit lib. 29. cap. de Crocodillo, Infernus lege ordinata remittit nunquam ex ventre quæ retinet semel, ore & faucibus limbi Patres euomuit Christo Ichneumone instigante fauces morsus ideo dictus inferni non alimētum, at ventris fœces contentos in ventre remisit nunquam, nec enim è ventre additus patet, nec quæ ibidem recipiūtur extrahuntur ordinata lege, Traianus enim Gregorio Pontifice expetente, lege absoluta extractus est (in vita Gregorij legitur) Crocodillo dirupto, non hiatu patenti naturæ legis sancitæ, sunt animantia multa quæ carent deorsum, parteque illa qua deponuntur excrementa alui, Ascarotides dicti vermes qui generantur in ventribus animantium docet Galenus. 7. simplici. c. de Calamintha, & Aristoteles lib. 5. de Historia cap. 19. quos lumbricos vocat Ascalabos, Plinius libro. 30. cap. 6.

sunt

ſunt enim immunda adeo animantia hæc, vt nil excrementi relinquant, imo omni alimento & tale quale eſt illud nutriantur, citra id quod depuretur aliquo aut ſecernatur aliquid, omni imo & quale eſt illo vtuntur immunda omnino, ideo ergo infernum præfigurant impuros ſceleſteſque homines, qui vitia retinent, vt nulla ex parte vitiis expurgentur, nec impuritatibus quibus abundant additus pateat, ſed vitia quæ ſemel ingeſſere perpetuo retineant, omnique modo eiſdem vtantur nulli exceſſui indulgentes, aut vitio nulli Crocodilli inſtar.

De Crocodilli ſilentio & vltione miſticè & hiſtorice.

CAPVT IX.

LIBIDINEM exprimere volentes AEgyptij, Crocodillum depingebant, quod dentes maxillæ dextræ eiuſdem alligati, dextro Lacerto Brachij, incompeſcibilem laſcibiam inferant. recenſuit Plinius lib. 28. c. 8 & de Crocodilo terreſtri dicto Scinco Diaſcorides li. 2. c. 9. Galenus loco adducto, Solinus, Plinius, Ariſtoteles, AElianus, & præcipue, Plinius li. 8. c. 51. notiſſimum eſt quantũ in venerẽ ſtimulet hic Scincus Cocrodilliusq, terreſtris mole minimus lacertulę quãtitatis & menſurę, non ſecus ac Cantharides, ſi caro illius vt Diaſcordes refert, quæ circa renes eſt animantis, pondere dracmæ vnius vino ſoluta ebibatur, impotentes vtuntur commodiſſime & frigidi coniuges, norũ rabi [...] edici omnes, aluntur floribus ij Crocodilli terreſtres, quorum cutis vſta aceto illinita, ſenſum obſtupefacit & remittit maxime, magnitudine lacertularum & lacertorũ communium, iuxta Nilum veniunt & minores alibi & ibi Amphibij locisque alijs non ſecus ac fluuiatiles iuxta mare Rubrum, & Apuliã Lydiam, mauritaniã, apud Indos Orientales & Occidentales viſuntur cõmunes ij & illi, iidẽ autores referunt locis adductis. Eſt horũ Scincorũ illud mirabile, quod nõ ſecus ac Pſiraci, maxillã vtramq; permoueat ſupernã, quo Ariſtoteles mouere ſupernã quieta inferna, Crocodillo ſolum fluuiatilĩ aſcripſit, ventrque hoc mo-

hoc modo intelligendus, alias ipse & cum eo reliqui errassent pla ne Scincus vero appellatur ille græcis σκινκυς ab σκινκαξ scincax, agilis saltabundus grecis, quod motu agilissimi sit, vt vix capi potsit, iis ergo libidinem significabant & salacitatem immoderatā, iis & antiqui Philtra & æmuleta parabant, vt patet eisdem autoribus. Cauos obtinet Crocodillus dentes, lacerti instar, Plinius retulit lib. 28. c. 8. Solinus locis adductis narrat è Crocodillo, & scinco pocula parari narcotica, & sensuum mortificatiua, non secus ac venere mortificantur homines & venereis obstupescunt actibus, sensumque & rationem amittunt, inquinant tandē luxu ebrietate & temulentia. Inter tot mala Crocodilli laudabile est illud, quod fabas fugiat & omnino vitet, dicente Plinio libro. 18. c. 12. sic. in AEgypto fabæ nascuntur spinoso nimis caule, quas Crocodilli occulis timentes fugiunt nimis. Crocodilli oculos eminentes nimis obtinent inter animantia omnia, AEgyptij ortum significare rerum cupientes, geminos Crocodilli oculos depingebant, quos habet eminentes & emissitios, sunt salacissimi, qui oculos emissos & protuberantes retinent, quod humor frigidus in oculos declinauerit, interim quod efformabantur illi homines, ingenei vt testiculi superterint, cum quibus oculi maximam communionem obtinent, Aristoteles docuit. 4. sectio problematum latè: fabas enim effugiunt maxime & odio prosequuntur intensissimo Crocodilli. quod earum petulantiam inflationē & elationem ingenitam percalleant, flatus enim excitant tot tantosque, vt illis mansis intra suam pellem contineri non possint, dirumpantur imo & crepent eisdem ingestis illi, quo inflantur superbiunt excandescunt furiunt, iis deglutitis robur amitunt & cauda in qua ijs vis residet, maior quadam pore multo, vinctu &
87 ligatu (Solinus retulit & reliqui enerbatur) languescit, vt superētur facille eisdem deglutitis, torpidi & ignaui, tumentes tumidi, sese euoluere impotentes vertere flecti & in orbes agi desides sunt fabæ flatulentæ substantiæ ideo Salaces melancholicæ venereæ libidinosæ, narrat Galenus, Paulus, AEtius, Diascorides, lib. 2. c. 93. Plinius, Theophrastus, tumefaciunt & vltra quam decet distendunt e dentes, inflant (superborum conditiones) se se excedere faciunt, nonque termino proprio contineri, superbi vt faciunt & arrogantes, vsque ad caudam eneruant & debilitant appetitum. fabis antiquitus albis & nigris, magistratus & officia dignitates

gnitates dispensabantur, sufragiis albis aprobantibus, reprobantibus nigris nominatos semel Aristoteles.2.magnorum c.6. Plutarchus commentario de liberis instituendis, Laertius, lib. de fabis, hinc Pythagoras dixit fabis abstine, significans dicterio hoc abstinendum esse, a rerum publicarum negociis, ambitione, siti immoderata honorum & dignitatum, onera consideranda, nō solum honores onera imo instituta imo dignitatum: secus atque illi qui non negotia sed ocia considerant. Iussit Deus Mosy ex fine serpentem accipere, factaque est virga recta iustitiæ, si ex fine aprehendatur, dum vero e manibus decidit extitit coluber, Mosen deglutire tentans, quę erat virga, ex fine aprehensa & baculus quo subleuatur homo, ex cauda & fine pendet serpens, officium, ob capitis serpentis pondus, contra aceptus ex capite, honore & eminentia onus delitescit & pondus obscuratur. Ideo Mosy ex cauda arriperet dictum, Exodi.4.c. Magistratus virga faba fauores dicti, quod fabis veniant sufragantium voto, baculi sunt virgæ gubernationis & regiminis subditorum, quæ si e manibus decidant, stertantes virgæ, vigilantes si non sint, serpentes voraces fient eorum, è quorum manibus cecidere, Mosy cōtigit. idem Cicero de fabis retulit de diuinatione lib. Dydimus, Plato in Io, seu de furore poetico: ideo ergo Crocodilli fabis abstinent & cum Deorum sit munus homines edocere & extrahere, ab iis noxiis & pernitiosis rerum generibus, & id maxime quando specie boni splendescentis & apparentis venenum latet, iniustitię ambitionis superbię, in officiis & dignitatibus vt latitat, ideo Crocodillum in Deorum numero collocarunt AEgyptii, quod roboris tanti viriumque tantarum cum sit, finis & caudæ potentissimę, & fere insuperabilis, vt ex fine errare deficere ve illi non contingat, a fabis omnium maxime tamen abstineat, negotiis of 38
ficiis quasi permisceri neget, renuat vtrerque fabas, quod re vera Deorum est homines edocere, & facere resipiscere. Estque in Deorum numero repositus, quod sit dorsi insuperabilis & ventris mollissimi, quasi iustitię rigor & misericordiæ clementia in vno Deo commorentur, visceraque mollissima, lumbi fortissimi & humeri, onera sustinentes & gestantes, Christi diuinitatis dorsum, & humanitatis venter, visceraque pissima his latent. Vltra & quod pręcibus acquiescat hominumque pollicitationibus. Refert Solinus libro polysthoriæ, capite.35. Plinius li-

bro.8.capite 25. Aristoteles.2.Oeconomicorum AElianus locis adductis. AEgyptios Apis natalem cebrantes Deæ,non lędi Crodillis septem diebus, Apis erat illis alio nomine Serapis dictus Bos,quem pro Deo colebant. Alexander ab Alexandro sentit libro 6.capite.2.dum ergo hunc aquis immolabant, Crocodilli nil mali inferebant mortalibus,scripsit sic Solinus eo loci, Apis Nathalem Memphitici cælebrant Iactu aureæ pateræ,quam proiiciunt in Nili gurgitem,hæc solemnitas per dies septem peragitur,quibus diebus cum sacerdotibus, quasdam Crocodilli indutias habent,nec attrectant lauantes,octaua die ceremoniis per
39 actis,velut redita sæuiendi licentia solitam reasumunt atrocitatem. Sed ideo maxime Dij iudicabantur quod lingua sint vt monstrauimus destituti,Pythagoras hoc solum cum Diis homines commune obtinere dixit taciturnitatem,Deus enim sub lógo silentio mortalium opera examinat,pro re,loco, & tempore singula moderatur,cum omnia videat & contempletur visu perspicacissimo, cuius est symbolum Crocodillus iis elinguis alti silentij animans,visus acutissimi in aere & si in aqua hæbetissimi sit,est Deus in aere in vanitate in superbia hominũ perspicacissimi visus,in aquis vero in lachrimis in humilitate cæcutiens, & hæbes,nec deffectus lugentibus & corde humilibus qui in aquis degunt imputat, sed iis qui in aere & superbia intumescunt. Nomen imo illud inefabile Tetragramaton hæc notat,nomen sine lingua,Deumque nos fari non posse,sine linguaque esse vt est ipse,solo verbo æterno fabilis,quis nouit patrem nisi filius, aut quis filium nisi Pater,aut cui reuelauerit filius, Matthæi. 11.capite. Deo enim soli silentium decet, & inefabilitas omnia alia fari comprehendi & concipi queunt,Psalmographus sacer. Te decet silentium Deus in Syon. Isaias. 8. Iudæis afflictiones renũtians quod verũ Deum silentij reliquissent ad garrulos mentitosque Deos confugissent. Pro eo quod abiecit populus iste aquas Siloe, quæ vadunt cum silentio & assumpsit magis Rhasin,adducet super eos aquas fluminis fortes. Idest afflictiones capite 30.sic. Quia hæc dicit Dominus Deus Israel, si reuertamini & quiescatis salui eritis,in silentio, & in spe erit fortitudo vestra. In Deo silenti. Elias signum suggerens, tertio Regum, capite decimo nono, aduentus Domini inquit. Non in turbine

Deus,

Deus,non in commotione Deus, non in igne, sed in sibilo auræ tenuis in silentio. Tuncque Dominum adesse cognouit præsentem quando siluere omnia, spirante solum aura tenuissima, non enim in potentia magnatum Deus non in turbine & tonitruo facto operum Hypocritæ, tuba ex clamante ambitionis, non in igne superborum & excandescentium furore & ira, imo in silentio spiritus mittis & humilis Deus, silenti, Mosy dixit Dominus, cur vociferaris Moses, non enim in strepitu labiorum imo in silentio spiritus, Deum consuluit Helias coram sacerdotibus Baalis, silentio spiritus & humilitate. 4. Regum decimo octauo capite. Anna Samuelis mater silentio impetrauit filium à Domino, Publicanus garrulus mercedem non reportauit, neque enim oris silentium datur aliis præterquam Diis. Nec iis præces vocales sanctissimę prohibentur consulitur imo iis oris confessio ad salutem necessaria, laudatur silentium, & in ipso sermone taciturnitas, Hypocrisis vitatur, garrulitas ostentatio loqui ad homines, propter hominum innanem gloriam, silere imo ob id, vociferari vero in Deum, non labiis, vt dixit I- 40
saias solum, corde imo, verbo, opere, silentes omnibus aliis; silentium inefabilitatis venerentur Deitatis silentium, æternitatem quietem incompræhensibilitatem immensitatem, est Deus in silentio, sibi alloquitur intra se in verbo qui a dextra locutus est creaturas, ex bonitate immensa, Plato in Thimeo nouit, silet sibi solum alloquutus ad intra, quo AEgyptij Deum elinguem Crocodillum constituere: lingua externa locutione indigentem minime, vt nec creaturis Deus. Dissident maxime natura Scorpio, & Crocodillus diximus supra quorum vterque vim habet in cauda, & cum Scorpiones generentur ex Crocodilli cadauere (supra) iure hæreditario succedunt in bona Crocodilli eo defuncto, consanguinitatis lege, amicitia quequæ conciliari nequiuit eo superstite, cum in Scorpiones abierit firmatur, corrupto iam eo & fœtido. Sunt Scorpiones Scorpionibus amicitiæ vinculo stricti nimis, & quod (animantia eiusdem naturæ sint, & peculiari ratione quod sese caudis nectant & vinciant, dum contingere non possunt illa, quæ iccere cupiunt) capite sequenti.) Crocodillus qui noluit innire amicitiam incorru- 41
ptus & integer, in Scorpiones permutatus, & degenerans iniit.

Sunt huius conditionis & legis scelesti impurique homines Scorpiones venenati, qui interim dum viuos, vitalique halitu & spiritu vtentes inspectant & sentiunt sanctimoniæ legibus adstrictos virtutemque sectantes, odio habent integros & incorruptos moribus, remisse aut numquam conuersantur, dissidentes moribus, & si illis vinculis & obligationibus mille addicti, dum tamen in vitia & Scorpiones abiere familiares, vinculo conuincti malitię fiunt, arctanturque animo communi vitiorum, hanc vocant amicitiam veram, qui studiis dissidebant & conditionibus prius, qui non antea in vitia communia degenerarunt, quam & esset vtrisque anima vna, consensus vnus, familiaritas animus, quod in Scorpiones abierit alter vitiis irretitus, Semel ac Pilatus in vitium Herodis incidit Christumque persequi, in carcere asseruari, flagellis cœdi iussit, remisit, Lucę 23. capite. Facti sunt amici ex illa die, reddit rationem Spiritus Dei iis. Antea amici non erant inimici imo, eo ergo quod in Scorpionem Pilatus abiit in Herodem, amicus corruptus semel & inquinatus Isaias, 5. Vę qui coniungitis domum ad domum familiam familiæ nectitis, agrum agro copulatis, vsque ad terminum loci, nunquid habitabitis vos soli in medio terræ. Quasi dicat, væ qui domum ad domum in malitia copulatis, & amicitiam inıtis, & agrum agro quasi communia omnia vobis, vsque ad terminum loci, vltra enim extenderetur malitia, si vltra esset locus, spatiumque si suum terminū transigeret, habitabitis vos soli nunquid in terra, erit ne iniustorum hæreditas Domini, venient alii & accipiet alter quod vitiorum vinculo retinebatis, hæreditabunt alii, & Scorpiones fortasse, vos succedent filii impii & scelestes, in pœnam delicti, vt de iis male acquisitis rebus iniustitia & dolo retētis non gaudeat tertius hęres, Scorpiones succedent Crocodillo. Mirabile est illud huius animantis vastissima hæc moles pondusque iners, ictu Scorpionis caudę leuissimæ, caudam percutiente Crocodilli qua tot animātia interfecit, hoc minimo solū animalculo cusso, mōstrosum animal cōcidere subito, vita defunctum, ex cauda veneno impertito animāti ingētissimo, cauda Scorpionis vltrice vindicante caudæ Crocodilli delicta & sęuitiā immanē, nullo alio qui petit Crocodillū, quā cauda, non icit alio nec vulnerat caudā pręter, hac qua pecca-

peccauit ille, punitur castigatur luitque pœnas vt per hęc ipsa pu niatur per quæ peccauit sapientiæ, 11. c. Quod quidam errantes colebant, mutos serpentes, & bestias superuacuas, immisisti illis multitudinem mutorum animalium in vindictam, vt scirēt, quia per quæ peccat quis, per hæc torquetur, quæ coherent cum iis quæ dicuntur. io. c. eiusdem, vt in iis quæ peccauerunt, nec latere potuissent, iis enim cognitis ad pœnitentiam conuertentur deli-ctorum commissorum, tum in præcautionem futurorum excitabuntur, noscentque in quæ erant præsentia, vt satisfactione præteritorum, & præsentium conuersione ad Deum, & futurorum præcautione, non secus ac ægrotantes pristinæ saluti reuocētur, torquetur ergo per quæ peccauit quis, vt Crocodillus cauda nocet punitur & cauda. Extat præclarum exemplum huius, insigneque monumentum Regum. 3. c. 21. Cum enim Achab Samariæ rex Vineam Naboth Iezraelitæ expetiisset, vt ex iis quæ illi necessaria erant ad vitæ tutellam communemque familiæ victum, sibi hortum deliciasque parasset superfluas, renuente luxum Naboth quod a Domino in hęreditatem sui tribus accepisset illam, indignatus rex vxorem consuluit reginam Iezabel, quæ testibus duobus inductis testimonio fallaci, ipsum lapidari decreuit & sanxiit innocentem, vt è paterna abiiceretur sorte spoliaret vt insontem Naboth, vltor Deus atrocissima vt morte & Achab & Iezabel reges punierit, sanguine eorū canibus elincto vt promisserat, quod Naboth iniustè condemnassent crimine læsæ maiestatis imposito Regum. 4. c. io. vt edixerat Dominus, delictum adhuc in filios Achab vlciscente, quos Iehu Rex Israel vt securus regno esset, trucidari iussit principibus Samariæ, apud quos retinebantur filij Achab educabanturque, qui capita eorū regi Iehu immisere, non alio (obstupendum hoc est) quam in cophinis vbarum vindimiæ, (ibidem dicitur) cum enim delictum vineæ occasione esset patratum & scelus, in cophinis fructus vineæ accerbos collegit in filiis vindicta reptante & repetito delicto vinæ, in suscessores adhuc, in iis ideo iniustitię fructus recepit, & filiorum capita in cophinis vineæ fructus, cophinis vindemiauit vineā & filios simul, per quę peccauit, vt puniretur, in quibus & deliquiit torquetur ille. Serpentes adorabant Hebręi Ægyptiorum idolatria infecti serpentibus illis supplicium venit. Absalon stragem parabat capiti patris coronę, capillis capitis obiit suspensus, suomet gladio

Goliath caput amisit tot tantos quo trucidauit, qui gladio perimit, & gladio peribit. Hinc Esther c.7. Amã suspensus est in eodẽ patibulo, ꝙ parauerat Mardocheo nõ alio. quo psalmographus de iniusto & impio Psal.7. Lacũ aperuit, & effodit eum, & incidit in foueã quam fecit. Non secus ac artifex ille, qui cum maius tormẽtum hominibus disquisiisset, & taurum æneum coram Dionysio tyranno struxisset, vbi mortales eo extorquerentur exusti, quærellis, & quæremoniis tristibus, vt tyranno gratum redderent sonũ, in hoc ipso prius tyranni iussu, periculum fecit artifex, inciditq; primus in laqueum quem prætenderat aliis.

De symbolo iustitiæ ex Crocodillo eliso.

CAPVT X.

43 Ortem antiqui significabãt cauda Crocodilli, & funeralia & tenebras: quod mortis instar superet & vincat omnia, reponatque in vmbra mortis. Valerius li.29.c. de Crocodillo ex Chaldeis tradit, numismataque plurima huius rei signum suggerere vidẽtur, quibus inest ex vna parte Crocodillus religatus ad palmam, cum hac litera. COL. AEg. idest Colonia AEgyptus. Ex alia, facies duæ insculptę, vna ad Orientem spectans corona nauali insignita, inscriptio IMP. imperatores. Imago vna Agrippę est, altera Augusti Cæsaris, de quo Virgilius. Tempora nauali fulgent lustrata corona. Victoriam enim morte non perituram notabat palma, inclitam, in onus obliuionis insurgẽtẽ, quarũ est feracissima AEgyptus, cui alligabatur Crocodillus victus morsq; superata victoria. Visitur hodie Romæ in campo Martio itidem, statua huiusçemodi. Sunt & alia numismata Crocudillum continentia vt AEgyptum superatum exprimant: Crocodilli tergus, hominem inuictum pręnotabat quod sit cutis & ossium impenetrabilium fere, sed vt hominem ferocẽ mansuefactum iam humilem & domesticum, Crocodillum pennam ibidis supportantem struebant; & cum animans nullum ex minori principio in maiorem molem attollatur, eos qui ex minimis & obscuris principiis, in nobilitatis fastigia honoresque &

officia illustria fuere euecti, Crocodillo maximo simul cum ouo minimo lineabant: ex ouo magnitudinis anserinæ viginti vlnas æquat Crocodillus iuxta Solinum locis adductis, quæ amplificat fabella illa A'Esopica non illepida, de Crocodillo generis nobilitatem, sua & antiquorum præclara facinora vulpi referente, multaque alia egregia & præclara facta, cui argute illa respondit, ex cute optime tua antiquitas prodit te tacente: ex dura & obstinata pelle ex cute prodit, excedit superbia molem, vltra cutem it ex cute & ambitu antiquitas itat. Est huius animantis increscere vsque ad vitæ terminos vltimos, contra ac omnia quæ anima constant, ex minimo ortus principio crescere non desit quandiu viuit, huic solum naturæ concessum quod non vera nutritione fieri monstrauimus supra, vitiosa imo & concretione potius excrementorum immundorum, quam coctione alimenti & permutatione vera, pinguedine imo frigore concrescente, sanguinis oleoso congelato in frigido animanti, quo obesi nimis & pingues visuntur, nec enim excrementa remittit, toto imo vtitur alimento, nec habet qua excernat excrementa meatu destitutus quo ipsa deponat iam supra, & cum huius sit conditionis & ortus immundumque adeo, nullum est animans superbiens adeo, petulantius nullum, maxillam superiorem mouet in superna, elatum contra ac animantia reliqua putrida vligine ortum. De limo terræ formatus homo depuluere ille in tantam bonorum animæ & corporis naturæ gratiæ perfectionem euectus, vt nullus minori ex principio in maiora venerit Crocodilli instar, superiorem maxillam mouit superbam, gulæ pomi esu, contra præceptum & legem impositam, superbiens eo, cur vobis præcepit Deus? eritis sicut Dij, increscitque vsque in vitæ finem deformitatibus vitiis morum corruptela. Ieremias 31. capite Vsque quo deliciis disolueris filia Sion, filia vaga; quia creauit Dominus nouum super terram. vsque quo incresces vitiis, & iniquitatibus. interrogat Dauid Psalmo 93. Vsquequo: peccatores Domine vsquequo peccatores gloriabuntur, & vt alij increscent, sic alia litera. Regum. 4. capite 20. Ezechias dixit Domino offerenti vtrum velet vmbra cresceret decem lineis, an decresceret insignum promissionis victoriæ, facile est vmbram crescere decem lineis, Occidente enim Sole prolongantur vmbræ faci-

44 45

bræ facile, iam deciduo quod basim nostram feriat lumen & infima nostra, quo protenditur vmbra lumine impedito magis, omni corporis mole, subitoq; crescit nimis illa Sole Occidentali quo situ erat Sol dum hæc petijt Ezechias, quo decẽ lineis retro vmbrã imminui expetiuit, & vt dies superesset luxque maior pacto & conuenientia; tum facile est vitia cumulare in decem præcepta, & peccata priuationes & vmbram rectitudinis, difficile vero est retrocedere conuerti retrorsum decẽ lineis, lucisq; augmẽtum vmbræque remissio, hæc voluit nõ illa. Crescere vsque in finem facillimũ est obscæno Crocodillo per decem lineas, at corrigi decrescere emendari difficile vndiq;, illud se solo potest incrementum inordinatusque excessus mensuræ debitæ transgressio, Iusta meta terminus conuersio se solo nequit Deo imo ipso non minus est opus. Reddere ergo in lucem retrocedere lumen opus Dei est, facilius est imperfectum perfecto, malum bono, malitia rectitudine, ex quouis defectu vmbra malum priuatio, ex integra causa bonũ lux habitus: dissoluuntur deliciis increscunt vltra legem ij Crocodilli omni vtuntur alimento & luxu sine discrimine aliquo, nilque illius in excrementum relegant, excremẽtis imo aluntur non minus pinguescunt augentur, vomitu obscęna excrementa reiectant ore, continuo eiectu, tanti ingesti alimẽti in mole tanta destituti deorsum & inferno secesus loco, recrementa maledicentiæ & blasphemiæ ore reddũt in proximos quæ ingurgitarunt immoderato suscepto scandalo & dato, vtilia quæ essent si moderata ingessissent vt corrigerent nõ infamarent vomitu in alia facto, furiit in se hoc animal prædæ spe frustratus, se verberat & castigat cauda, si subterfugit sperata præda, AEgyptij cladem & calamitatem, ex furore subsequtam eo se se cauda affligentem prænotabant Latrocinium illo depicto exprimebant, negotiorum impedimenta & insidias. Typhonem in Crocodillum obijsse prædicabant, vt ex AEliano tradidimus, negotiatoribus enim Crocodillũ insidiari tradunt historiæ AEgyptię lib. 6. c. 1. Valerius li. 39. Vercorius. Erasmus, Rhodiginius, Solinus, quo genere latrocinij Typhonem infamem referunt historiæ. Hinc Typhoni consecrarunt Deo latronum Crocodillum & & Asellum Equmque fluuialẽ Hyppotamum dictum: vt placaretur Deus ijs ingenio similibus Hyppotamo & Crocodillo astutis,

esset

essetque vt mittis, Asello simplici, precabantur nō versutus Deus vltor vt asellus imo Typhoni Deo latronum consecratus. Inualuitque vsus ideo vt in asello vapulentur fures. Hinc in ciuitate Appollinis è Crocodillo omnes vescebantur die sacra Ositidi, quod illatam iniuriam Ositidi a Typhone vlciscerentur, in Crocodillo abdito qui Virginem aprehendit, Crocodilli carnium esu significantibus non secus carnes Typhonis dilacerare cupiisse, quos certa die tenebantur couenari, & quos cuperent interfectos ante tēplum prosternere, est famis insatiabilis animal vt Diodorus retulit lib.3.c.7. rapacissimum, est visus acutissimi vultus seueri, inflexile nimis, & rigidum, nescio an ideo extiterit iustitiæ symbolum, suspicor, aut præsentis iustitiæ quæ modo exercetur ministris corruptis saltim, quod rapax & insatiabilis famis sit, an eo quod rigidus & seuerus Rhodiginius lib.29.c.26. eo quod sit iustitia perspicacissimi visus Crocodillo significare dixit: Crododillus maxime est visus perspicacis vegetissimi oculi, totius corporis obseruator & custos, iustitia enim oculatissima esse fingitur, acie perspicaci, cuncta perspiciens, quam Crysippus, lib.3.c.9. effingi solitam prodidit aspectu formidabile luminibus oculorum grauibus acribus, neque humilis, neque atrocis, sed reuerendæ cuiusdam tristitiæ dignitate: Idem Plato.9. de legibus, Aristoteles, & reliqui docuere, ideoq; Crocodilli insigniri ichonismo quod huius conditionis sit, & quod iustitia capite intra cœlum recondito depingatur, vt Crocodillus caput recondit reliquis relictis animantia vt cauda apprehendat, visu horribili capitis vt non perterreat. Hinc & illū Deū antiqui constituerūt quod facie ad faciem inspectari non posit, per caudam imo per vltimum & per efectus solū inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt visibilia cognoscuntur dicente Paulo, abscōdit caput iustitia quod 46
non acceptent cœlestes & æternę leges personas, capite imo intra cęlum demisso, suspicor ne videat hominum malitiam facinora & scelera, caputque recondere velare faciem, vt depingi solet imo ipsa iustitia sic depingitur Isaię.57.c. vbi dicitur de populo. Propter auaritiam & iniquitatem eius iratus sum & percussi eū, abscondi a te faciem meam, & indignatus sum, & abiit vagus in via cordis sui. Velat faciem Deus caput abscōdit, rigorem exercet misericordiā occultat, faciem abdit quandoq;, est Dei facies misericordia, facie enim Principis visa, venia impetratur cessat rigor,

dixit Sertorius ille nullus a facie Principis tristis discedat,&Traianus dixit:Hinc velarunt faciem domini. Marci.14. Lucæ. 9. c. permissitque Deus velari facie,vt intelligerent detestabile adeo facinus,& immane,neq; Dei ipsius oculos suffecturos videre scelus tantum,alaphas subsanationem, derisionemque:quo ipsis nolentibus iustitiam esse & iudicem falsi sunt facto ipso,facie celata,& virga in manu eius arundinis reposita,nam & si calamus erat,notabatur misericordia Christi præsentis iam ,qui non virga ferrea rigoris antiqui,imo arundine facili,& leui eosdem corrigere veniebat in lege gratiæ, quo de Iohanne dixit præcursore. Matthæi.11. Arundinem vento agitatam existis videre,idest,prædicantem iustitiam arundinis facile ductilis legis gratiæ,leuis & facilis,suauis & mitis,iugum enim meum suaue, & onus meum leue,non dixit iugum vestrum aut onus,Dei enim est,qui & nobiscum fert onus imo ipsius est totum, solum nostra cooperatio, cum & per ipsum nos simus oneri suffecturi,feramusque iugum arũdinem ergo vento agittatam, spiritu Dei motam existis videre,nõ virgam ferream,hic imo calamus,ingenio sachari,&gratiç Dei expressus destilauit saccarum candoris purissimi, vt simul lac albedine sit,& mel sapore, vt Christus corda hominum edat iis condita ex se insipida gratiosa iam auidissime quæ ingerat.

De lachrymis Crocodilli natura & symbolis.

CAPVT XI.

47 Rrepsit vulgo dicterium & paræmia Crocodilli tritũ satis,& vulgatum neque ideo difficile minus. Crocodilli lachrymç.dictum de iis qui cum sint crudeles & feroces, misericordiam & compassibilitatem simulantur sub pietatis specie, alios aliosque discerpere machinantes,referunt ii autores Crocodillum inspecto homine lachrymari prius,mox vero deuorare illum crudeliter,cum quo dissidium maximum inter omnia animantia tenet (Dei vltor) ingratissimũ hominem castigans:vlulat & singultit, planctu simili puerorum luctui,vt existimantes puerum afflictum homines succurrant,obiam

biam, vt factus latens voret & laceret callidissimum animal fallit illudit plãtu simulato & ficto, super quos elachrymat antequam deuoret planctu largissimo: notat Rot Erasmus chiliade 1. centuria 4. Calepinus verbo Crocodillus, Solinus loco allegato Valerius li. 6. c. 9. Vercorias Basilius Magnus, Plinius loco adducto sic, lachrymantur dum quosdam perdere vult ipse prius, vt fecit Basianus Imperator quoties Getæ fratres quem occiderat imagines speculabatur. Est apud Spartianum videre. Referunt ii autores Crocodillum fame stimulatum, os aqua replere, hácque effundere lubricissimæ mucilagini immistam, circa vias & semitas, quibus nouit animantia aut homines aquatũ venturos, quos elapsos ob lubricum descensum corripere & deuorare, capita quorum ossa postea lachrymis macerat humore oculorum plurimo, quo abundat vdus natura, quę madefacta emollita ingerit tandem. Lachrymæ vero Crocodilli dici reor, quod vt diximus ab incolis deploretur suspensus antequam ingeratur. quod ex Solino. c. 35. retulimus & Plinio, quasi inutiles & crudeles lachrymæ fictitiæ & subdolæ, non secus ac fœminarum faciles & inutiles læues omnino, quę in perniciem effunduntur, vt theenas suadeant, & figmenta alioqui, quę cum animanti nullo dissidium maius obtinent ac cum homine fœminæ, Crocodilli instar: supplicium vltio flagellum pestis mortalium, cum quibus serium nihil vana imo solum tractari queunt, neniæ ludrica, vt hoc solum animanti sit opus, quando non est viro sui opus, estque extra se quando non vir. Plinius lib. 6. c. 2. sic scripsit de Oratę regionis Indiæ ciuitate munitissima Horatea, pulcherrima est vrbs Horatiæ, pulcherrimis munita fossis palustribus, per quas Crocodilli, humani corporis auidissimi aditum nisi ponte non dant: lugent homines quorum mortem omnimodo procurant. dixit de iis Crocodillis Spiritus sanctus Ecclesiastici, cap. 12, sic ad literam. In labiis suis indulcat inimicus, & in corde suo insidiatur vt subertat te in foueam, in oculis suis lachrymatur, & si inueneri t tempus non satiabitur sanguine, in oculis suis lachrymatur, & quasi adiuuãs suffodiet plantas tuas. quasi adiuuans nolle malum quod infert noscatur, vsque dum illatum foret specie subenientis, lachrymans. Lachrymæ Crocodilli mendaces, & fictę. Qui securus & illæsus inter Crocodillos versari voluerit, nullo alio securius ibit quã si Crocodilli adipe perũgatur. Inunctus enim adipe illinitus

poterit

poterit inter Crocodillos cōuersare, & per eorū medium discurrere. Docuit apprime Firmius nomine AEgypti tyrannus, qui oppræsus ab Aureliano transnatauit fugiēs Nilū liberq; euasit Crocodillis quibus Nilus abundat adipe vnctus, impuneque flumen percurrit teste Aurelio, Festiuo, li.6.c.3.& Vospico li.4.c.9. Valerio li.29.c.ii.Plinio.32.c.5.Imo perunctus fele aut adipe Colubri aquatilis, securus Crocodillos agreditur, AElianus Plinius & Solinus locis supra adductis, timidissimum animal fugit persequentes, prosequitur fugientes moleste nimis (supra) at etsi peruncitus adipe Crocodilli securus innet inter Crocodillos, impetitur scorpionibus Crocodilli odore notus adipe: ij autores recensent, Delphinis, Ichneumonibus, Enydris, quibus dissidiū cū Crocodillo est. qui nisi ligni perseæ arboris suffumigentur oppugnantur, non secus ac qui maiora pericula vitarunt deuincuntur multoties facilioribus. Si ligno crucis non muniantur charitatis calore exhalante suffumigio aromatum Christi. est perseæ arbori illud fructus formæ cordis vt afferat, foliis instar linguarum prædita, vt lingua cum corde consentiat veritate sine simulatione & dolo multoties qui incommodum vnum aufugiunt, a rectoque calle non deuiant, mille alijs impetuntur affliguntur que rerum ærumnis & calamitatibus variis. Tres dies transigit sine cibo Crocodillus ingesto cadauere hominis, & dum euomere cogitur non ante tertium vomit (supra.) Christus tribus diebus in visceribus terræ depositus resurrexit tertia, cogit reiceret Cocrodillus, Ionas vt è ventre cæti, tertia euasit liber & integer, vincitur dæmon facile viris constantibus, euincit timidos, & pusilanimos superat. Terrestris Crocodillus, deponit excrementa, mundus est magis aquatili, qui cum in medio aquarum degat excrementa omnia retinet. plurimi in medio aquarum Ecclesiæ sunt deteriores Ethnicis, & publicanis, cum illi mędio aquarum baptismatis geniti viuāt voto addicti obligationis lege aliis sterili terra ortis sicca & inermi Pharaonis miratur Deus medio fluminum recubās ausus dicere. Ego feci me me, mea sunt flumina, lucifer alter Ezechielis.25.ca. Detergunt maxime Crocodilli terrestris immunda excrementa, è facie pannos, maculas fœditatem omnem, & si immundus sit ille quibus facies detergitur. Splendet illinitis cum melle scincorum excretis. Galenus locis adductis Plinius reliqui sentiunt cū Diascoride Paulo AEtio, spurcus cum sit mundificat plus multo

omnibus

omnibus alijs totius naturæ animantibus,& plantis,metallis, liquoribus,lapidibus,terris. Nec ideo contemnendus quod immũdus sibi,cum reliqua plus multo reliquis extergat omnibus,symbolum eorum qui etsi moribus inculpatis non viuant,tamen officia publica exercent,& munera concionatorum, sacerdotum, qui alioqui immundi,extergere valent vitia populi & subditorũ labes,quo non obiiciendi despiciendi ve ideo,aliis imo quandoque magis Deo actore, vt hæc Dei esse mortales noscant opera grandia molliuntur,conuersionemque animarum in prouẽtu maximo. Crocodillus satur plenus cibis repletus & abundans alimẽtis,maximum subit periculum,deliciis affluens grauissimo tunc veterno somno quod corripiatur ille,in arenam venit somno vt diximus altissimo & crapula consopitus,ore hianti faucibus sanguine plenis,quod indiscrete cibos ingerat,hauriatque potũ,putrescit facile,tanta quam ingurgitauit ciborum copia, vermibus repletur venter horridus,dormit tamen quietus ille ore aperto ad radios Solis lumini expositus,venit auicula rex auium dicta, Trochili species alia a Trochilo communi, longissimi procerissimique rostri porrecti nimis,illabitur in ventrem animantis ore amplissimo dehiscenti,faucibus horridis patentibus latissimis expurgat ventrem,vermes absumit emundat animans, ore postea iterum peruolans in aerem reddit,quam si Crocodillus sensit tot obligationum vinculis adstrictus immemor omniũ, os serrat auem vt captet,retineat,voret ea vero detenta offensa ingratitudinis percita,rostro dirumpit viscera facillima erumpi Crocodilli, diruptisque visceribus peruolat immunis & libera noxa omni, periitque ingratus Crocodillus vermibus,&sanguisugis afflictus satur somno opresus,dicta aue rege visceribus confosis, Enidro vltra, Delphino Ichneumonta(dictis autoribus supra omnibus) quod sibi alimentum copiosissimum sperent suscipere, polliceanturque eo interempto, aggrediuntur plenum, quod grauis & ineptus sit bello satur somnolentus tardus ex Isidoro.12. AEtimologiarum li. Seneca li. quæstionum naturalium vbi ex Babylo AEgypti præfecto hæc ipsa recenset. Phisologus lib.3 c.7. Plinius Solinus & locis allactis supra, speculum naturalium lib.4.c.8. Vercorius lib.10.c.28. horum quosdam aphonos constituunt sine voce Crocodillos, alios lugentis instar vociferantes plangentes. Ad 48
Solem iustitiæ radios conuersi expurgantur Trochilis, regibusq;

auibus sacramenti pœnitentię. Gens regale sacerdotium, peccatores, criminibus & vitiosis recrementis, quibus scatebāt detergūtur, illabuntur confessores in ventrem per os pœnitentium & confitentium, horrida ora hiantia subintrant quæ si conserant & concludant, a volatu ex ore eorundem facturi in cœlum desistunt eæ aues regales, veniam vt impetrent Crocodillis infectis, os si obserent & concludant peccato aliquo subticuto, occupatione detenti indiscreta si ocludant, immemores tanti beneficij, vt non ore visceribus imo diruptis conscientiæ concluso semel ore discedant, regiæ auiculæ, vt crepuit Iudas medio è corpore mutus, os quod recluserat: hæc & de Christo regali potētia superāte infernum & de obstupenda eius gloriosa resurrectione intelligenda veniūt (dictis iam,) sunt in medio deliciarum pericula maiora, & eorum qui pleni abundantes rerum copia, omni obliti cura & officio dormiunt, non euigilant, quasi nullo iam egere videantur, inopinata illis mors vt adueniat instar Holofernis sopori mortem qui asociauit Iudith 4. c. Iob de iis. 20. Qui cum habuerint quod desiderarunt non possidebunt. Morte pręueniēti. Vt pastores intelligant & principes, resipiscantque accepti officij & obligationis, vinculum quo tenentur præintelligant, maiusq; subire periculū, cum saturo Crocodillo & pleno inimici plures obsunt famelico aut egenti: officiaq; esse rationem beneficiorum collationis, beneficium enim propter officium est, alio qui iniuste afficiuntur dignitatibus & ministerijs, hæc quæ iniustè retinent qui ocio & deliciis viuunt obliti officii solum beneficij memores & dignitatis honoris & gloriæ ambitiosæ. Corde sublato monstrose nimis Crocodillus viuit contra ac animantia reliqua, vt lib. de natura rerum. 6. inuenitur capit. de Crocodillo etiam si Aristoteles, & hoc senserit de Testudine lib. de iuuentute, & senectute cap. i. tanto tamen temporis interuallo viuere eo auulso vt Crocodillus viuit, nulli alteri conceditur animanti ob quæ merito immundus vocatur figuratiue: nam Historicè iam immundam continere naturam prædiximus antea, ideoque Leuitici loco allato computatur inter immunda animantia, illiusque essus prohibetur cum tamen ab AEgyptiis, & indiis ederetur vt supra retulimus, aliisque nationibus plurimis, Babilones enim & AEgyptij omnes plurimis vescebātur antiquitus, a quibus prohibentur arcenturque Hebræi, qui cum illis commorati ritus

plurim

plurimos obseruationes & præcepta obseruabant idolatrias & superstitiones vulgo Iudæorum acceptas, quo illis præcipitur locustas Brucos edere, idest edere posse, vt AEgyptij commendabant condita hæc salsamentis variis Crocodillos & alia serpentia minime, & si ederent AEgyptij ob naturam vitiosam dictam, ca. de Stellione & ob significationes vitiosas morum corruptorum eorundem. Vecordes Crocodilli sine corde viuunt, sine lege, sine præcepto, & consiliis, populus iners cæcus & sine Deo, neque cor habent vbi legem suscipiant, Ieremias hic iis. Audi popule stulte qui non habes cor, qui habentes oculos non videtis, & aures & non auditis. qui corde carent vitalibus operibus destituti discedunt & obeunt, decordes, sine sensu, & intelligentia, legis cor. Nabuchodonosor Danielis 5. capit. cum bestiis positu esse dicitur, & a rege impio extractum cor. sine cordeque vixisse Crocodilli instar. Lucæ. 21. ca. Atendite autem vobis ne forte grauentur corda vestra. idest superueniat repentina mors, vt ibidem dicitur, quando enim cor grabatur moueri desiit vt docet Galenus 5. de locis affectis 2. cap. quo syncope, repentinaque morte discedit animal. Hoc vel ex crapula, aut ebrietate, aut animi passionibus, & curis quo eo loci sic scriptum est, 5 Lucæ cap. Attendite vobis ne forte grauentur corda vestra in Crapula ebrietate & curis huius vitæ, & superueniat in vos repentina dies illa. prouidentia Dei opus summum hoc animanti AEgyptiis notabatur, quo Deū venerabantur, quod non excubet oua vt monstrauimus a*i*, quā vbi crescentis, & inundantis Nili bis anno, aquæ eadem lædere non valeant, naturę instinctu, & geometria insita. De hoc animanti, mirifice tradit Plinius lib. 8. cap. 26. Vbi inquit primus quinque Crocodillos Romæ ædilitatis suæ ludis Marcus Scarus Scaurus ve Euripo temporario ostendit, lib. vero. 20 & 22. c 25. Eruum mansum mane summo iuuare maxime, morsibus serpentium & Crocodilli præcipue, lienemque absumere libro 26. capite 8 Potamogeton vtilissimum prædicat morsibus eorundem, & contusum appositum & mansum Seneca eadem lib. 4. quæstionum naturalium ca. 3. Strabo Geographiæ li. vltimo c. 6. Pausanias in Corinthis.

De Scor-

De Scorpionis in natura mysticis & symbolicis.

CAPVT XII.

49 Cclesiastici c.39. Ignis, grando, fames, & mors omnia hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dētes, & Scorpij, & serpentes & romphea vindicās in exterminium impios. c. vero 26. sic. Sicut Boum iugum quod mouetur, ita & mulier nequam, qui tenet illam, quasi qui apræhendit Scorpionem. Deuteronomi. 8. c. sic fatur Deus populo ingrato. Et ductor tuus fui in solitudine magna atque terribili, inqua erat serpens flatu adurens, & Scorpio ac Dypsas & nullæ omnino aquæ: qui eduxit riuos de petra durissima, & cibauit te manna in solitudine. Hæc & alia, vt hoc capitis discursu elucescēt de Scorpione extant in sacris scriptis loca, non facilia explicatu. Scorpio Latinis & Scorpius, græcis σκορπίος Scorpios, hebręis hacrah vnde Hispanis Alachran venit ab Hæbræis haKrah, dictus est ab σκορακίζω Scorachizo dāno & odio prosequor, & σκορπίος Kcorspizo spargo nostris, quod prosequatur odio mortales intenso nimis, spargatque venenum, qua nullum aliud animans expuit & fundit. (infra dicetur) hoc vero nomine varia deribatiba compellantur & metaphorica, dicitur Scorpius militare quodam instrumentum spiculis refertum, quibus Scorpij instar mortem infert Scorpionis quod similitudinem habeat forma, cum hinc atque illinc, chelarū similitudinē præ se ferant spiculæ caudæ eius, quod appellant alij arcuballistam: tum Scorpius genus est tormenti, instar rubi aculeati flagelli genus, scutica habens glandes plumbeas in summitate, quo genere tormenti martyres plurimos legimus afflictos: refert Plinius lib. 22. c. 15. lib. 7. c. 56. vbi sic. Et in tormentis Scorpiones cretas inuenisse ferunt. Imo iis intelliguntur loca illa non facilia scripturæ sacræ. 3. Regum c. 12. & 2. Paralypomenon cap. 10. vbi Roboam iuuenum consilia secutus, non senuum aut maiorum, appetitui magis, quam rationi negotium credens, cum Ieroboan simulque populus omnis conquæreretur de durissimis impositionibus Salomonis, respōdit: Minimus digitus meus grossior est dorso patris mei, & nunc pater meus possuit super vos iugum graue, ego autem addam super iugum vestrum, pater meus

cecidit

cecidit vos flagellis. Ego autem cedam vos Scorpionibus, idem eodem c. & Paralipomen. 2. c. 10. Hæc loca non de Scorpione animanti intelligenda veniunt, de flagellis imo Scorpionibus, nec sunt apti Scorpiones, vt flagellare illis possimus aut flagella struere breues corpore minimi, & qui verberantem officerent verberato magis arrepti semel, nec impetum susciperent quo aere intercepto vi excluso verberassent, corpore breues exiles, tum cum additio in eodem genere rei sit, ibique addere iugum & flagella augere promittat, dicitur enim, pater meus cecidit vos flagellis ego autem addā & flagellabo vos Scorpionibus. de flagellis nō de animantibus locus venit intelligendus, de eoque tormēti genere dicto, quid opus est metaphora vbi literalis emergit sensus, & cōsistit, proprius enim erat dicere iciā vos Scorpionibus, quā flagellabo, cum de flagello Scorpione dicto sine metaphora flagellabo dicatur, dicitur vltra Scorpius cęleste signū Zodiaci quod Sol ingreditur. 14. Calendas Nouembris, qui propter magnitudinem membrorum in duo signa diuiditur, quorum vnius effigiem nostri librā cōpellarunt Scorpionē alium, Oriō iuuenis nimis venatui deditus dixisse fertur Dianæ & Latonæ Deis se omnia quæ ex Dea terræ Cerere prouenirent, valere interficerè, illamque instigatam Scorpionèm immisisse maximum, quo cum Oriō iniuit duellum, Iouem vero vtriusq; animum admiratum Scorpionem victorem simul cum Orione vitę defuncto & victo, inter astra reposuisse, vt essent hominibus emonumentum, ne quis sibi nimis de re aliqua confideret, factumq; esse Diana postulante, Oriente 50
Scorpione Orionem occidere, ne iterum ira excādescerent ambo dicitur Scorpius piscis adhuc iuxta Plinium li. 32. c. 11. & Aristo. 5. de Historia. c. 9. tum herba Scorpio, & Scorpiuros Plinius li. 22 c. 21. Diascorides li. 4. c. 194. gemma adhuc eo nomine innotescit Scorpio animal, varius est natura, cuius AElian. lib. 6. c. 19. sic scripsit. Mares Scorpij infestissimi habentur, fœminæ multo remissiores non enim virus tantum acerbitatis habent, eorum nouem sunt genera, album, fuluum, fumosum, nigrum, viride, ventricosum cancri simile infestissimum, hoc flameum appellant genusq; alatum, & aliud duplici armatum aculeo, aliud quod septē habet internodia. Scorpio insectile est animal, præcordiis scilicet præcinctum, sanguineum viuiparum, neque oua Scorpius fœtus imo viuos in lucem edit. Arist. 5. de historia c. 26. Quin & Scorpiones

terrestres vermiculos,ouorum specie & forma pariunt complures & incubant,mox vt prolem perfecerunt pelluntur ab ea ipsa sicut & araneis accidit & interimuntur suismet liberis, magno numero, sepius enim vndenos pariũt fętus,notatu satis dignum est huius animantis,quod sit duplicis ortus animal,vermiculis enim iis communi ortu progignitur, & vltra emortuum mas in Scorpiones abiit,si putrescat caloris æstu,quo & sunt Scorpionis viui fętus & mortui,non minus soboles habet viuus successores,&mortuus posthumos quod posthumatum patris & mortem veniant Refert AElianus li.6,c.19.hos natos mortuo parente satos & posthumos orphanos,matrem suscipere viduam pudicam lugubrem,quod sint mariti emortui progenies,eosdem subpetra constitutos ibidem alere petræ tutella,frigore obseruante,eorum viru calidissimo frænato, hosque semper subditos viuere veræ soboli paternæ,ortu naturæ progenitæ,vermeortisque Scorpionibus,faterique obedientia,reliquos naturales succesores defuncti patris,adoptiuos susceptos quasi se & subditos fatentes,nulla obligationis lege educatos & altos,gratia imo adoptione & liberalitate educatos matris piissimę, fuit Scorpio antiquorũ Deus
51 cultu & obseruatione habitus maxima,inter Deos omnes AEgyptiorũ, qui omnia venenosa colebãt venerabãturq; in Deos,summa obseruatione & cultu,quodcũ potẽtissima essent mortaliũq; excidium,placarentur cultu & religione obseruata,Scorpio vero veneno nõ inferior alicui,peculiari quadam lege in Deorum numero reponebatur,quod cum potentissimus esset veneno, nõ ore non facie virus contineret eiacularet ve cruorem facile,instigatus quolibet,imo sui vltimo cauda, quasi in suæ compagis remotiorem sedem,vbi vltra longius ire non datur, nec conceditur vltra remotius ve iri,vbi si non resideret venenum,Scorpiiq; virus iam non esset id continet animans,Dei cõditio summa cui opus est indignatione instigatuque nimio , vt indignetur puniat excandescatq, ipse ,qui vindictam detinet sperat amplius & amplius fert, sustinet excitat,minatur,defert,difert,in vltimũ supplicium,protẽdit,dilatat,vt Dei nõ esset vltio si vltra differretur,iustitiaq; deficeret si prorrogaretur ipsius. Scorpio ore minatur & cauda tandem vltimoque icit,Deus ore minatur increpat cõfessorum,doctorum,concionatorũ cõscientiæ stimulis,vltimo pungit,ferit vltimo,prius excitato homine & minis concitato sępius

icit

icit, punit tandem compulsus violentia quasi & iustitia, est illi suplicium violentum fere, ex violentia in legẽ facta cogitur punire & castigare cogitur quasique obligatur quantum miseratio naturalis. Est extra Deum suplicium & pœna, est ipse præmiũ & misericordia, homines minatur, vt eos in pœnitentiã reuocet, nesciens quasi eosdem afligere & castigare, minatur imo vt asseruentur & caueant quo minus puniat. Deuteronomi.32.c. vt conuerteretur populus reuellis ne illos pœnis affectaret, antequam de illis vlcisceretur quærit. Vbi nam sunt? cessare faciam ex hominibus memoriam eorum. Minis & comminationibus vt eosdẽ exterreret, eo loci enuntiante mala plurima & afflictiones, illis venturas ob contumatiam & perfidiam, quasi inscius & ignorans quærit. Vbi sunt innobedientes ingratique illi, vt hæc illis mala incutiam, illos ignorare simulat scifcitatur vbi, ac si sine illo possent alicubi esse, sine eo ve quod vbi erant reposuisset ipse quæritat vbi nã sunt? nõ secus ac piissimus pater qui filium fugere cupit iras paternas, ne illum suplicio afficiat, vbi sit quęritat, vociferatur, vt fugiat venientem, simulat se ignorare minatur cõminatur clamat, vt discedat ille, ne lædat amantissimum filiũ proprijs visceribus satum, quęritatq; vbi vbi, vt fugæ detur locus, cũ tamẽ vbi sit maxime calleat, minatur non aliter Deus mortales propriũque populum ibidem, vociferatur doctorum ore vt fugiant vitia & flagitia detestentur, vt auertant suplicia pœnitentia & dolore compuncti, vbi scifcitatur sunt, eo animo solum vt non inferat & ne confisi patris affectui piissimo labascant in eadem iterum, aut deteriora crimina, referautque vltionis leuamen non in affectum illum paternum, in id vero quod non inueniat delinquentes gnatos pater piissimus, sic noster qui in cœlis est, a quo est paternitas omnis & amor, scitatur de filiis inobedientibus, vt differat suplicium prorrogetque vltionem, nõ secus ac Scorpio ore minatur & vltimo tandem icit, quando nil iam Scorpionis superest, ad vltimum ad finem aculeo, & termino vltimo, pertransactis terminis omnibus monitionis contumatiæ rebellis, eo loci, imo infra hęc verba, sic dicitur eodẽ c. quibus bellissime allegoria elucescit semel enim ac minas fecit populo rebelli, quasi differret vltionẽ & prolõgaret, nõ amore eorũ illectus quo flagrabat, (bonitas sũma) ne nimia cõfidẽtia scelera denuo patrarẽt flagitiaq; cõmitterẽt eadẽ aut maiora aut alia inquit. Sed propter irã inimicorũ distuli,

ne forte superbirent hostes eorum, & dicerent manus nostra excelsa, & non Dominus fecit hæc omnia, ne scilicet sibi adscriberent populi supplicia & afflictiones contrarij, dicerentque non Deo illatas, sed vi eorum, & potentia, gloriarenturque inimici populi Dei (summa bonitas) quærit Deus occasionem facilẽ quãuis, vt flagella & suplicia auertat, quid quod gloriarentur inimici quid quod exultarent opresis Hebræis vt offensę deesset vltio, nõ pluris est honorem resarcire illatæ noxæ? est, at dificile qui punit facile quouis quasito colore desistit. Dei conditio. Legitur Regũ 4. c. 20. Isaiam enuntiasse Regi Ezechiæ ægrotanti altera die moriturum, quod difidiisset de euentu belli visa Assiriorum multitudine, cum tamen pro illis pugnaret Dominus, nuntio facto, Ezechiam ad parietem versum domus, quod tẽplo esset coniuncta ad Deumq; conuersum fleuisse amaro animo, Deumq; illico vocasse Isaiã, per quem fuit sententia promulgata dixisseq; antequã atrij dimidium excederet, reuerte dic Ezechiæ duci populi mei, audiui orationem tuam, & vidi lachrymam tuam, lachrymã in quam non lachrymas adhuc, & ecce sanaui te, & addam diebus tuis quindecim annos, propter lachrimam vnã, suspicor si lachrymas effudisset, vt fudit lachrymam victurum vsque modo & vltra proportionis lege, vltor maximus criminũ, qui prima lachryma placatur, terminos prorrogat, pręmia imo porrigit, ac si non sufficeret dixisse, cum signo imo, regressu luminis per decem lineas, cum electione vltra eius spontanea, vellit magis retrocedat vmbra an antecedat, vt certam credat sibi salutem promissam, elegit ille ludricus quasi luminis aduentum, non tenebræ & peccati: retrocedit vmbra in lineis Horologij, luminis retrouersu, Christi & gratiæ legem, lumenque retrouertere voluit Deum hominem fieri, & quasi retrocedere illum de immensitate & infinitate, finitum humanitate mensum breuem limitatũ. Paulus ad Romanos 9. Isaiæ verba repetens. Verbum breuiatum faciet Dominus super terrã. Christum scilicet qui exinaniuit semetipsum formã serui accipiẽs habitu inuẽtus vt homo, per decẽ lineas retrouertere voluit decẽ atributorũ, & decẽ nomina Deitatis quasi reprimerẽtur hæc & retrocederẽt humanitate compressa. Est ergo hæc conditio Dei, vt vlcisci fere nesciat, nisi iã vltimo, & quãdo prius voce ore prophetarũ, & ministrorum legis permonuit, cõmonuitq; pri⁹ septuaginta septies His Scorpionẽ Deũ coluere antiqui propter hæc

ter hæc maximè inter potentissima naturæ animantia veneno & viru: soboles illa petra munita, emortui parentis progenies obedientia & cultu prosequitur legitimam sobolem, viribus illa potentia & natura inferiores, qui si mortuum vorant legitimæ sobolis Scorpionem, si obiit viribus & potentia pollent rara alimenti robore alti, virtute suscepta è cōgeneri illo emortuo, facti participatione naturę illius animantis legitimi quasi filij, energia & agendi potentia robustissimi, iciunt superant vincunt animantia reliqua, tunc instar sobolis naturalis, non vt spurij vt legitima vero Scorpionis successio iam. Idem autores locis aduectis Deus Scorpio habitus antiquitus causis adductis minime vltor indultor vero criminum maxime, duplicis sobolis est Pater. Christi natura & substantia, est Christus filius Dei viui, fassus est Petrus. Matthæi. 16 cap. est Pater nostrum qui sumus filij Dei mortui: Vitæ actione est Christus filius Dei viui. Mortis passionis nos filij Dei mortui, vitali actione ad intra est per naturam Christus filius Dei viui Verbum, nam per naturam, nos mortali passione filii Dei mortui per gratiam Christi; per mortem ad extra geniti, huius Dei prissimi naturalis ille, adoptiui nos, alti instar Scorpionis filii sumus petra muniti, Christo virtute accepta ex petra filii, deuorantes fratrem, qui obiit, sacramento Eucharistiæ, filii adoptione gratia misericordia, filii expositi ad Ianuas misericordiæ Dei, per Christum, filii actione suscepti eo vorato, membra Christi, vera Dei soboles robusta grandis Christicolæ Christificati, Deificatique, Christi quasi, ille per naturam virtute propria caput nostrum filius primogenitus vnigenitus naturæ ortu, generatione post humatum Patris nati eius relicto vitali principio sacramentis sacris vitali nos, eo mortuo orti posthumi, filii eius qui & Pater est nostri, & frater simul posthumatum eius orti in lucem: liber ille, nos per illum liberi, filius viuentis Patris, posthumi nos post humatum Patris nati, & renati illo aqua & spiritu: ostentat Scorpio cauda vltionem tardam & vindictam lentam, quod septem post nodos & spondilia, quibus astruitur tota, aculeus emineat vltio & suplicium, non aliter quam vindicta renuntiantur Deo ipso hominibus, post lapsum numeri septenarii, remissio indulgentia, intra septenarios constituitur, extra vero suplicium & & vltio, vt est huic vltra septem internodia spicula venenata. Dicitur Matthæi. 18. cap. & Lucæ. 17. si septies & si septuaginta sep

ties peccauerit inte frater tuus dimitte ei, eo numero misericordiam sine numero præfigurans non alio, & quod numero vitiorũ capitalium reliqua contineantur alia, quo est ac dicere si in septem vitia frater meus inciderit quid faciam? respondit Christus Petro, si septuaginta septies peccauerit remitte ei, non solum si septies, petiit Petrus septies, reddidit Deus septuaginta septies, septenario numero vitiorum omnia comprehendens reliqua inferiora vitia. Est ergo post septem nodos spicula & vltio Scorpionis, & post vitia omnia quasi vindicta: septem habere nodos experientia docet Aristoteles, AElianus, Valerius. 16. c. de Scorpione, Nicander in theriacis, nouem dixit cõtinere pro multis eo numero sumpto, accipitur & nouem pro multis, nam & ipse de iis qui armantur duplici aculeo dixit nouem habere eo loci nodos, cum quatuordecim astruantur, septem quauis cauda, duas etenim habent illi, & quamlibet septem nodis constructam, significat nouenarius numerus multitudinem, & loco plurimorũ apponitur passim. Tibullus, viuere Cornices nouẽ dicũtur in annos. Versum Aratri referens qui dixit viuere cornices multos annos. Hesiodus nouẽ noctibus Iouem cum Mnemosyne iacuisse refert idest plurimis.

De vafritie Scorpij mistica & naturali.

CAPVT XIII.

55 Raudulenta est natura Scorpij & subdola nimis. Notauit Valerius. 16. lib. 6. docet Sophocles lib. 5. cap. 3. hinc abiit in prouerbium, sub omni lapide insidiatur Scorpio, vbi periculum est in omnibus de quibus agitur, Nicander in Theriacis. Scorpius insidias parua sub cute tẽdit. Apuleius morum acerbitatem Scorpij nomine notat, dixit. Nosti quendã Barbarũ Decurionem quem Scorpionem præ morũ acritudine appellat vulgus: & nos dicimus de maledicis Scorpiones ore reiectare. Sidonius lib. 2. c. 6. de fortuna inconstanti & dira, quæ post sequitur felicitatem dixit. Quæ virum vt Scorpius vltima sui parte percussit. Mathematici imo Ambrosio in examer on teste insidiosum, in horoscopo, Scorpionẽ habere ascendentẽ sustinent callidũ vafrumq; conditione. Christus Apostolis Lucæ. 10. c. Ecce dedi vobis potestatẽ calcãdi supra serpentes, & Scorpiones & supra omnẽ virtutem inimici, & nihil vobis no-

bis no-

bis nocebit Ecclesia in anatematizationibus solemnibus, cibum excommunicatorũ in Scorpiones verti in contumacibus visceribus petit ob reuellem inobedientiam. Scorpiones & venenata omnia vim amittunt & virus diluunt in aquis, quæ in locis siccis venenum torridum acre & vstum possident calore & squallore æstuantis loci, perniciosusque multo est locis squallẽtibus venenum. Late lib. 1. quo in aquis venenosa fere nulla subsistũt, & quę in terris venenata degebant in aquis remittuntur, & contra quæ in aquis tẽperabantur veneno, si extra viuant acuunt virulentiã, de Chersidro serpente monstrauimus & aliis. Hinc calcandi in terra dixit; tum dedit potestatẽ calcandi Scorpiones in aqua baptismatis submersos prius & insidias frænandi, quo dixit cũ iam aquis sacri baptismatis venenum esset extinctum, vt hæc notaret Marci. 1. Serpentes tollent, & si mortiferũ quid biberint nõ eis nocebit, biberint dixit non ederint, vt vim aquarũ sacri fontis exprimeret, doceretque Deus in aqua extinxisse venenum insidiantium Scorpionum, posseque secure calcari contererequ[e] capita posse iam serpentium, promissum in lege gratiæ per Christum, Genesces. 3. c. nudos pedes percutit minus Scorpio, carnis calore & blanditie illectus, quam solis calceamentisque frigidis & duris Aelianus lib. 6. c. 22. autoresq; relati, instigatus algescentis naturæ, vt hinc sint insidiarum animantis securiores nudi & pęnitentes, vt fuere Apostoli relictis omnibus Deum sequuti nudis pedibus relictis retibus, calcabunt securiores insidiantis carnis passiones mundi & Dæmonis, quæ vltimo sui & morte percutiunt, transfigit ferrum aculeus animantis huius, & reliqua perforat vngue caudæ & spicula, hacq; venenum diffundit, veniũt cõmunes vię è vesica fellis huius animalculi, quę terminatur in aculeũ & caudã, quibus dũ excãdescit & furiit, cõtractus semel cõpresione viscerũ, exprimit bilẽ & venenum eiaculatur, præcordiis prasis per caudã moto veneno in vnguẽ remittit speculæ, per vias communes porosq; aculei, quibus est refertus, vt cruor pellatur orificio vngulæ patẽti & cõspicuo, præsura facta bilis vesicæ, cũ præcordiis simul retractis, iis reicit nõ secus ac Viperę diximus dẽtibus obtinere amfractus, quibus fundũt saniem dentium cauitatibus, vesicularumque osculis gingibarum, quas possident resecratis rabie percitæ, compressione dentium facta semel ac furiũt, contrahimus nos viscera & præcordia irati, nos colligimus,

vt posſimus ſecuriores irruere in hoſtes vniti & firmati in nobis hinc precordia in excandeſcentia & ira retrahuntur intumeſcũt flatibus compreſo ventre:labia erodimus,dentes comprimimus repleturque caput bile,biliosis vaporibus compreſione elatis in altũ ira,dixit Horatius,Væ mihi difficili bile tumet iecur.Ob zelotipiam anxius,hinc mens obcæcatur nebulis illis aſcendẽtibus bilis,perturbantibus rationem,diſtemperatis organis ſenſuum, malitia & acrimonia,irritatione & moleſtia illata,inſtigata natura obiecto contumeliæ,quo excandeſcit furitque animus,ſemel illo inſtigato contemptus indebiti.Eſt illud mirabile ſatis,quod inſidiis machinantur Scorpiones Lybici,excedit que omnes malitiæ & fraudis limites & modulos,Lybici incolæ eorum multitudine vexati venenum vt arceant pernitiemque tantam vt vitent,omnia machinamenta parant,artes omnes ſoccos ferunt in lectis longe a pariete remotis,in altum celſumque collocatis,fulchrorum pedes in hydrias aquæ plenas reponũt,omni modo impedientes acceſſum vafri animantis,ſecuri vt indulgeant ſomno quibus machinamentis,ſe quieto lecto teneri dum arbitrantur, contra ſuccedit,Scorpio enim ſi quid vnde ſemetipſum tecto ſuſpendat inuenit,reptans aſcendit faſtigia parietibus trepudiat, brachiis tecto inhæreſcit fortiſsime ſemel,atque hac illa vè ille via tectum aſcendit inhæret:exerit aculeum protenditque, quo ſecundus reptet deſcendatque ex primo pendat deorſum catena facta flagellis ex aculeo primi dependet,ſecundus,deiicit tertio reptanti per ipſa caulem,ſecundo tenetur tertius,tertio quartus, eo quintus ſimilem ordinem ſeruant reliqui,deinceps omnes hærent ordine vſque ad dormientem attingant,feriuntque tandem poſtremus primo,ab illo ſecundus,ſi datur locus ſi non expergiſcit ille,ab hoc ipſo tertius,reliquique ſeſe ſubducunt,quo ad velut catenam ſoluentes,inter ſe omnes ſubtrahant. Ælianus lib. 6.c.2.,eſt venenoſis animantibus dulciſsimum, & placidiſsimũ ſuum proprium eiaculare virus,moleſtantur acri & prurriginoſo veneno bilioſo,& irritanti detento torrefacto,iræ æſtibus ſenſu prurriginis:in eiaculatione nerui titillant per quos venit &decurrit illis,non ſecus ac paraſtates vaſa ſeminalia dicta, delectantur prurritu ſeminis dum emittitur flatuoſa materia irritata titillanti natura,quo in emiſsione moleſtãtis cauſæ voluptas emergit . Hinc icere venenata cupiunt & appetunt virulaginem & quod

quod rabie agitata æstuet molestetque animãs, vltra & quod ore aut spicula abũdet vt grauentur excandescentibus, vt deponere pondus & copiam expetant, tandẽ vt natura ducantur reiectare in hostes, quæ habent, oreque cum solum obtineant manibus & pedibus destituti, reiectant quod habent, vt nos in faciem expuimus ore irati si alio non datur hostem percutere & offendere, excremento quasi illum dehonestantes. Scorpiones ferunt alij alios officere inter eiusdem speciei animantia, calore partium delectantur vt non iciant, applicent imo frigidam spiculam & temperent sine læsione, frigida feriunt aculeo frigido expetente calida, & si calido veneno præcordia æstuent, delectantur calidorum cõtactu, vt locis calidis delectantur aculei animantium, natura flatuosi & frigidi, vtero calore naturali temperati, cum frigidi superstint spiritibus amissis, cum excreto semine, quo temperari calore cupiunt partis contactæ inquam excreuere: catena mirabilis inaudita animantium connexio & vnio, nouissima cautella, & vafrities mira: merito insidiosus ideo vocitatus si non alio, præcipue cum non alio sese occultet sub lapidibus, nisi vt necem inferat dolosus occultus, caueat vt quilibet minus latentem, minimus mole veneno maximum animans terribile, vt dicterio irrepserit & paræmia, sub quouis lapide latet Scorpio, dictum ideo quod abdat se vbique vt inferat noxam, & fæcundissimus natura sit. Arist. 8. de Historia ca. 29. docet in scythia magnos esse duorũ cubitorum, qui se sub petra non valent occultari, inueniũtur qui facile, patentes petræ tegumento destituti, capiuntur. Reliquos paruos cõstituit experientiæ vulgaris, perniciosissimos vocat scyticos, hos quorum morsus oris & dentium lætalis est, non solum caudæ ictus mortiferus, contra ac omni Scorpionum generi accidit, cum sola cauda lædãt reliqui. In Pharo docet eo loci Scorpiones esse absq; noxa & veneno, lædereq; nihil, etiamsi percusserint. Sues imo in Scythia euadere non posse Scorpionum venenum regionis illius, & si omnium virulentorum animantium aliorum morsus effugiant, nigrosq; porcellos citius interire Scorpionibus iis punctos, celerius tamen si aquam post virulaginem acuerint. 4. de Historia animalium c. 7. scripsit Arist. sic. Habent aculeos item plurima insectorum, vel intus cõditos vt apes & vespi vel extra prominentes vt Scorpio, qui solus inter insecta, idest præcordiis cincta animantia, longo spiculo armatur, iis brachia

quinque ex quauis parte, bisulcis detenta forcipibus subdit creatur in libris bestiola similis Scorpioni. Vocat libros arbores illas ex quibus cortices & folia detrahebantur vt libri antiquitus paratentur: folia dicta, & nostra librorum in eorum recordationē vsque modo Cicero.1. de natura Deorum. Trunci obducuntur libro aut cortice quo sint a caloribus aut frigoribus tutiores, Plinius li.13.c.ii. Palmarum foliis primo scriptitatum, postea quarundam arborum libris corticibus. Columella li.5.c.io. ita librū arboris inolescere sinito. Virgilius AEgloga io. Nec si quum moriens alta liberaret in vlmo. erant arbores dictæ populi hodie, quorum corticibus nunc & scribimus alba populus dicta, planæ corticis & politæ Phaetontis sorores dictæ poętis, iuxta ripas flu minum cōsitæ tritæ, & notæ, in quorum corticibus hodie scriptamus, scalpro discisis, 4. de partibus capit.6. Aristoteles. Scorpio quod nō volatu, sed gressu se moueat caudam sortitus, aculeum caudæ gerit adiunctum pugnę innutilem, ore enim dimicat prius vsque dum ocasione spiculam mouet, præsente, & icit illa dolo, & fallacia, a pugna se simulans desistere, huncq, a vipera vesci docuit. 8. de historia.c.29.iis. Sed omnium venenatorum morsus, grauiores sunt si alterum ederit alterum, vt Scorpio deuorari a
55 vipera certum est. esse vtilissimum Scorpionem suismet ictibus superimpositum contritum iam prius aut vstum in puluerem redactum, & ebibitum docet Diascorides li.2.c.ii. Nil huic catenę Scorpionum similius est, quam peccandi occasiones, quando enim ocasio vna non sat est iterata eadem consuetudine & familiaritate, anexa vna alteri, conuersatione continua, catenæ instar vt ocasio ocasionem recipiat, vt recipit in illa anulus anulum, vsque dum vltima tandem icit virtute priorum, contingit hoc plurimis qui per initia securi sine labe & dolo, incaute tamen confabulabantur simplici vsi familiaritate, vsque dum tandem in pręuiso malo se percussos infectos sensere, iis è quibus sperabant minus occasionibus cōsortio & collocutione, Dauid cæco igne Bersabeæ si non inspectaret non caperetur, si semel atq; iterum non oblectaretur, illam inspectans nudam lauacro: hinc tot scęlera patrauit postea. Confabulatio Amon conuersatio cum sorore Thamar fuit causa incesti & flagitij commissi, necisq; Amnon Absalon vltore, Regum.2.c.13. Naman in Esther irruere est ausus quod familiaritate abuteretur Esther.7. catenam hanc opus est soluat

Deus,

Deus. Fere impotens homo soluere, peculiarissimo concursu indigente summaq; conditoris pietate, Deus ne vltimo annulo ligetur homo catenæ huius Ieremias. 40. c. Nunc ergo ecce solui te hodie, de catenis quę sunt in manibus tuis: præueni te. Scilicet ne rueres, ducebatur, catenis vinctus per Naburzardam militiæ principem in Babylonem, soluitur tamen antequam in Babylonem eat, Dei ope præuentione Ieremias: Nabuzardan effusus a Domino Hebræis est, Babylon confusio, siue commistio. Antequã ergo ab effuso extra rationis legem peccato in confusionem traheretur, catena illa occasionum præueniente Deo, solutus est de captiuitate in quam ibat, de iis Isaias. c. 58. Inuocabis & Dominus exaudiet clamabis & dicet ecce adsum, si abtuleris de medio tui catenam, & desieris extendere digitum, & loqui quod non prodest. Occasionem si vitaueris & lapsus ruinæ initia & semina: plurima sumpsit Plinius eorum quæ de Scorpionibus AElianus scripsit & vterque ab Aristotele, nõ minus Solinus. spatio trium dierum necat Scorpio, effundit ille venenum album, quod Galenus statuit frigidum in 4. Methodi medendi li. 4. c. 5. & 3. de locis c. 7. 6. de locis c. 5. quod probat ex sensu ægrotantis, qui eo ictus se ait quasi grandinem frigidissimum vulneri aplicitum, viru eiaculato parte læsa, dolor intensissimus inest, obstupor partium, vomitus, anxietates, cordis tremores palpitationes, innapetẽtiæ, deliria, pulsus asphixiæ sincopes, intestinorum tormina, vrinæ supresiones excrementorum euacuationes inuoluntariæ, conuulsiones, mors tandem tertia die si non succuratur veneno, qui vteru deliter nimis afligant nõ subito, non cito interficiũt, vt venenosa reliqua, more imo tyrãni lenta & prolixa morte. Galenus Scorpiones non ab eodem opifice creatos a quo homines dixit de fætuum formatione c. 6. nõ eodẽ actu quo hominũ cõseruationem intendit hominũ autor, creatio illorum, sed quo voluit homines punire, perfectionemq; vniuersi integrare, alio actu dedit eis potestatem calcandi Scorpiones & serpentes, vt supra diximus non natura sed gratia & dono. excãdescunt visceribus, æstuãtq; Scorpij quo refrigerio totius delectantur & gaudẽt, etsi frigidæ spicule calore tepido lapidibus & petris abdãtur natura frigidis, oblectãturq; eisdẽ, semel vero ac venenũ, (dẽtẽ quẽ vocat Plinius li. 1. c. 25.) contigit & percurrit per caudam frigidissimam natura, egelascit & incrasatur, in liquoremque aqueum abiit, alterato

ibidem

ibidem in nodis caudæ & vertebris,quarum sex veneni remissio ris sunt,septima veneni atrocissimi, vt eo loco, Plinius, Ælianus, Solinus, Galenus & reliqui, emittuntque venenum frigidum quod symptomata & accidentia frigida ægrotis infert dente & vngue, in plurimis nullo patente foramine excluso eiaculato ve poris & insensili via caudæ, quo Galenus locis allatis substantiā spiritalem solam, spiritus ve alteratos veneficos effundere multoties asseuerauit, sine succo alteratem, quæ inficit efficatius multo succo solo, nam passim sine succo emisso accidentia sæuiunt in iis læsis & cusis, non minus imo magis multo illo eiaculato, & si magis si succus simul cum spiritu & vapore reiiciatur, tunc enim sæuiora accidentia contingunt vtrisque commissis, quam seorsum quouis, dixit Galenus eo loci, & est fallus ipse, substantiam saltim spiritalem, idest aeream scorpionem effundere, quæ & via eget insensili poris ad minus, scimus enim & emortuæ Viperæ dentes officere, & spiculam Scorpionis, & si non adeo ac viuo animanti, nec multo iam post tempore, quod virtus exoluta abierit, spinamque Scorpionem piscis vt refert Diascorides lib. 2. c. 12. & 13. Galenus, Ætius, Paulus, & alii, à Diascoride acceptis iidemitum Draconis marini piscis & aliorum spinas venenatas esse demortui animantis, nō solum viui alterato aere intra poros suscepto infecto & venenato, vt ictu facto postea calore partis læsæ allecto & tracto veneno, vulnere illato prius vt sanguinis calore diffluat, alliciaturque cum sanguine simul & alimento in totum in cor arteriarum continuo tractu, inclusus aer in poris harum partium animantis virulenti infectus, contactu virtutis veneficæ, vt & contactu eodem inficiuntur & alterantur ictibus animantia læsa, qualitate producta simili ab spica & dente, sęuissima iam vt excitet symptomata mortemque inferat.

De puncturæ Scorpionis, significatu multiplici.

CAPVT XIIII.

SCorpiones refert Apollodorus lib.6.cap.5. Plinius libro.11.c.25. Ælianus & Galenus locis aducctis Pausanias in Corinthiis, & Lucilius apud Nonium lib.10.c. 60. Lacuna lib.2. c.11. Super Diascoridem, non icere ani-

animantia exanguia, si iciat vero nō lędere, sanguinea vero & pinguia maxime officere & affli ctare, non pœnitētes & exāgues Scorpio pungit plenos imo, & deliciosos homines, peccatum & Dæmon iciunt vltimo sui cauda, morte tandē. Ii ipsi autores à quibus Plinus suscepit, recensent omnes, Scorpiones Virgines si lædant lætali semper ictu afficere, pernitiososque esse magis multo fœminis in totum quam viris, matutino tempore infestissimos viris, fœmellis vespertino: sæuiores magis primo ictu: minus secundo, quanto plus icit prius vè profunde magis, faciliores morsus curatu iniicere, postea leuiores minores. Torpescunt Stellionibus exanguibus visis, Plinius eo loci sustinet & Apollodorus, inficiunt virgines, & cum eisdem dissidium maius & antipathiā seruant, quam cum puerperium passis, maioremque quam cum viris, est inimicitia inter semen serpentium & fœminas, fęmellarūque semen, Geneseos. 3. c. dicitur Pleniores sunt virgines sanguine corruptis, & fœminæ viris, sanguinea vero icere solum renuntiauimus quod aculeus frigidus tepido calore foueatur: in iismēstrua fluunt fœmellis mense quouis, vt fœminas plus sanguinis cōtinere viris constet, vt hinc plures inficiantur humores veneno Scorpionis, ideo deterior morsus: humoresque omnes versus cor impetum capessunt in virginibus, & superiora versus, quo rubēt verecundię affectu facile, nec partubus aut vteri gestatione in inferna fucei venere, corruptæ secus & corrupti homines inferna versus. Terentius optime, erubuit salua res est, integer est & verecundus, quo cum humores iis in cor facile abeant sanguinis leuitate, secum virus afferunt, ideoq; noxa maior virginibus, corruptis vero vel puerperio vel coitu inferna petūnt attritu & motione in ima facto. Hinc minus punctura cor inficitur, in cor virgines mouent quæ habent in Deum, cor & centrum creaturę omnis, ictusque scorpionis acerbior iis, si semel eò officiātur plus amittunt reliquis multo, pluris est virginitas, integritas mundities aliis, illorum qui æstibus propriæ carnis sacrificia adolebant Deo munda, & libamina. Remedio sunt Scorpii emortui contriti reduuiæ residiumque animantis, morsui quem infligit ille veneni tetri, monstrauimus supra, magni medici remedia parant eiusdem veneni, virui illato iis ipsis quæ venenum intulēre, de vipera diximus. Magnus ille nostræ salutis medicus salutaris noster, imo salus mortalium Christus, redubias peccati pœnalitates

effectus

effectus iã extincti contritione petræ, Christi robore, remediũ stabiliuit veneno culpæ, vt culpa corrigeretur eisdémet pænalitatibus, emẽdeturq; cruoris virusq; suscepti. Paul ad Rom. 8. Deus filiũ suũ mittẽs in similitudinẽ carnis peccati peccato dãnauit peccatũ. In similitudinẽ pęnalitates sustinẽs & dolores miserias, cũ tñ nulla esset detẽtus macula aut culpa, de peccato sũpsit exubias pęnalitates, hos attriuit scorpiones, sacramẽto pœnitẽtię tritu, imposuitq; culpæ, vt virus culpæ extraheretur euocãtib⁹ iis auxiliis admotis, vt cessaret infectio & cõtagiũ, de peccato dãnãs peccatũ in carne passibili nostra, quibus & venenũ superamus. Scorpio si iceerit prius & quãto plus altius profundius ve icerit, imbellius postea remissusq; ferit, Christũ icit Patris altitudinẽ omne virus in ipsum deposuit Dæmon peccatum, Isaias. 53. c. Vere langores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras atritus est propter scelera nostra, liuore eius sanati sumus. Posuit Dominus in eo iniquitates omnium nostrum, quo deposito homines icere debile nimis valet. Est Christus Patris altitudo & profunditas, altitudo diuitiarum scientiæ, & sapientiæ Dei profunditas, profundum icit Ecclesiastes, 7. cap. Cuncta tentaui in sapientia dixi sapiens efficiar & ipsa longius recessit a me multo magis quam erat, & alta profunditas, quis inueniet eam. de Christo sapientia Patris inaccessibili, sapientia humana, & viribus naturæ, quis inueniet altã profunditatem sine eo, ipsum qualiter inueniemus, cum sit ipse via & veritas, lumen & vita in quo viuimus mouemur & sumus. Pãmenes antiquissimus lib. 6. de venenatis animantibus, c. 9. Megasthenes lib. 3. c. 11. & iis omnibus antiquior Polichletus lib. 12. cap. 31. Nicander in theriacis, AElianus lib. 16. c. 41. & 42. Plinius lib. 11. c. 25. Solinus in polysthoria, c. 20. Theophrastrus lib. 3. c. 9. Aristoteles locis adductis. Alatos oriri scorpiones in AEgypto recẽsent aliisque regionibus vt & de serpentibus reliquis late super que diximus alatos ea in regione oriri loci humiditate, ob Nili innundationes continuas, quibus instar formicarum suboriuntur alæ, tempore calido & humido, Zephiro spirante, imbrium tempore, aliculas erumpere vagineas vt videmus eisdem, quibus peruolant, vehunturque in altum, iciunt libere & fugiunt scorpiones ii quo velint, esseque horum volatilium quosdam duplici aculeo & spicula duplici armatos, non secus ac terrestres dicti, quãdoq; duplicata hæc posidẽt, alis destitutos, esse & huius generis

netis in India Scorpiones maximos Megaſtenes nouit, triū cubitorū & maiores vltra, lib. 9. c. 60. Scorpionibusq; venenū augeri omnibus media die recenſet, & iis præcipue ſiti hiantibus lenta, continuo ore hiulco & hianti dehiſcēti quo & virus reiectāt ſiticuloſum nimis & lætale, & ſi cauda deterius eiaculentur venenum, cū ſol ſuperiorē cęli partē tenet meridiani, quorū ſiti hiulca ſquallentium venenū, exuſto & recocto incēdio caloris & æſtus deterius iudicant multo, ſummeque deteſtabile in locis ſiccis, ſummamque inferre pernitiem eſſeque exitiū extremū mortalium, horumque noxam ſitientium irreparabilem, potu inexplebiles ſupereſſe læſos, per traſuerſum percutere non recta obliquo ictu & inflexo, hos imo aſſeuerant, caudam iugiter agitare & exercere, venenum motu allicientes continuo, quam in altum porrigunt perpetuo, ne quando adſit pungendi occaſio imparatos arripiat, iis intelligitur locus ille Deuteronomi. 8 c. Ductor tuuus fui in ſolitudine vaſta atque terribili, vbi erat ſerpens flatu adurens (de quo lib. 1.) ſubdit & ſcorpio ac Dypſas, & nullæ omnino aquę. de Dyſade li. 1. c. proprio, de ſcorpione hic, & ſcorpio & nullæ omnino aquæ: figura exagerationis vſus ſpiritus Deus. Nā cum ſcorpiones ſint ſumme exitiales, ſiti acti, locisque ſquallidis & ſiccis ii præcipue dicti detenti, deteriores veneno & malitia ſæuiores, plus eſt è locis ſiccis ſcorpiones fugare, eorumque vitare noxas, quā è reliquis multo, loci enim vdis nō feriūt ſæuiter leuiter imo & inocuè, plurimis vt ideo regionibꝰ lędāt nihil ſi iciāt, in plurimisq; nō iciāt humiditate loci vngue molli & flexilli tenera & facili, quo in Pharoo, in Italia, multisq; aliis locis, Sicilia & aliis innocuos eſſe, Plinius teſtatur & reliqui, locis allatis, in Hiſpaniæq. partibus aliquibus nouimus, ſicca amāt experūtq, loca veneno ſæuiores quod ſint potētioresq; natura, quę vt ſint vtq; robuſtiores & potētiores in hoſtes & animātia alia, ferunt ſitim, tollerātq; at in locis calidis vt Aſię regionibus præcipue in māſione. 35. deſerti vbi dū ducebatur populus ſerpentium morſus cōtigere circa mōtana fęlicis Arabię in Salmonach admeridiē gradibus. 64. ſcorpiones ſæuiſsimi extāt veneno inſuperabiles, Lucanus dixit. libro. 9. in Africa ob caloris æſtum ſæuiora eſſe veneno multo. Tu qui flagrante minacem ſcorpio incendis cauda. ideo vt ſummam qua tenebantur obligationem intelligereut Hebræi, Dominus eo loci, inquit. Vbi erat ſcorpio. & nullæ omnino aquæ, quo liberaui vos a maiori periculo ſummeque

grauí,

graui, quod essent deteriores veneno & malitia, eduxi vos de periculo vbi erant Scorpiones eo loci terribiles & Dypsades & aquæ nullæ, ideoque terribiles veneno recocto & vrenti, squallore loci & siccitate nimia, ob aquę defectum, & eduxi riuos aquę, vt mitigaretur venenum, trænareturque eorum animantium, in posterum in memoriam facti irrigata vsque modo humectata regione illa riuulis prolabentibus riguisque locis, quibus & satiaui vos, ne siti extorsi, paratiores veneno essetis, vt sunt sitiẽtes paratiores multo, quod partes imbibant arefactæ, humiditatẽ quali bet veneni, alterius vè humoris cuiusuis, vt sicciora imbibunt auidius humida quæuis, hæc Deus ingrato recenset populo vt accepti beneficii memores conuertantur in Deum, hæc illis ob bonum eorum refert representat non vt repetat beneficia antiqua qui continuo suggerit noua. Aristoteles lib. 5. de historia ca. 26. Plinius libro. 11. c. 25. Apollodorus lb. 7. c. 4. Scorpiones eius esse veneni referunt & conditionis, vt mansuescant numquam cum tamen aspidas domesticas & viperas Dracones & reliquos venenosos serpentes conspexerimus multoties lib. 1. late docuimus, docet Galenus de cognoscendis & curandis animi morbis. c. 7. & docuere alii. Scorpio imo non secus ac vrticæ si blande tractetur percutit & icit, si comprimatur fortiter intrepide colligitur nõ ferit, totus calcandus, si spiculam alias potest exercere & vibrare percutit illa, quem si aprehendere cupis si retinere vis pungit & venenum effundit, si desinas fugere non minus dum fugit icit, & in fuga pungit, si semel in illum incidas, nisi pręmas vt conteras omnino, summa miseria, aut vni aut alteri mori licet summe ve offendi hic vt diximus. Iis & locus alter elucescit, Ecclesiastici. c. 26. Mulier nequam, sicut iugum boum quod mouetur, qui tenet eam, velut qui aprehendit scorpionem. Iugum boum super
60 caput illorum communiter vincitur & locatur alligatur eorum capiti, non ceruici vt aliis animantibus, quod robur capite maius eis sit, difficilisq; anhelitus bobi ne ligatura impediatur, respiratusq; vię, vehitur capite super, nõ cerbice, vt aliis imponitur animantibus si non stet moueatur ve laxè alligatum non solum oneri gestando non iubat, impedit imo estque illi impedimento nouoque oneri iugum, caput lædit pertundit & lacerat animantis, rumpit nodos, lora, & habenas, quibus conuincitur, nõ secus mulier nequam, & si super caput viri supportetur super oculos vt dici so-

ci solet, non iuuat onera matrimonij gestanda, impedit imo, fidẽ nodosque sacramenti obedientiã soluit rumpit disiicit, sicut iugum boum quod mouetur, iugũ matrimonij non stat volutatur voluitur lædit imo, caput maritũque cõtundit vociferationibus rixis quærimoniis clangoribus oprobriis maledictionibus, lacæssit & impetit virum & qui tenet eam velut qui aprehendit Scorpionem, submittit caput Scorpio vt cauda petat virulenta submittitur vt cauda superbiat ille mittescit vt caudæ appetitus motus prosequatur, nõ secus ac vxor illa Socratis rixosa Xantipe. Qui tenet eam velut qui aprehendit Scorpionẽ, qui mansuescit nunquã, vt diximus nõ mittescit aut deponit iras, venenum, sese occultat simulans obedientiam, vt scorpio qui caput submittitvr caudã exerat dum officere vult, acrius vt pungat famam honorẽ, simulat fugere, vt cautius percutiat, & occultius feriat, qui aprehendit eam & detinere vult ne in vitia efrænis illabatur, icitur ab ea, si violẽtia vtatur male, si blanditie deterius, tandem pungitvltimo veneno infamiæ, notaque turpitudinis oprobrij & maculæ honoris, vni aut alteri mori licet aut offendi impense, ea est nequam fœminæ malitia & cruor. Vocat Paulus virum mulieris caput, Christum caput viri, Deum Christi. 1. ad Corinthios. c. 1. Est 61
illud notatu dignum quod refert Apollodorus. lib. 6. c. 9. Polichletus lib. 3. c. 6. Megastenes lib. 9. c. 7. Plinius lib. 11. cap. 25. Oppianus libro. 3. cap. 9. Solinus & alii locis allatis. Scorpiones fœtus proprios vorare & gliscere, vnumque solum progeniei totius partus cuiusuis multoties superesse, ex septem & pluribus qui enixu vno in lucem emittunt, huncq; aliis solertiorem & callidiorem esse, qui matris ventri hæresci, tutum a cauda & morsu rigidissimæ matris, interim ac reliquos trucidabat, hocque Scorpionibus maximis indicis commune nimis, vltor postea reliquorum fratrum qui tandem matricida, illam conficit senescentem, senioque debilem vlciscitur fratres, sumitque suplicium parentum filicidorum, pęnas repetit abdens se & retrocedens, humilis fictus, quos pungit, fugiens quasi, se se occultat totus hic grandis Scorpio, timula & terræ hiatu, caudã solum patentem relinquit, qua inuitat aues, esca credita, & animatia, quę inficit veneno, dolo incredibili. Plautus in Cassina. Recessim cedem ad parietem immitabor Nepam, lingua enim, vt Festus notat Africa, Nepa est Scorpio, Cicero. 5. de finibus. Serpere anguiculos, natare anaticulas,

volare merulas, cornibus vti videas bobes, Nepas aculeis, suam cuique naturam esse ad viuendum ducem, Manilius, lib. 3. Pietate ad sydera ductam, Erygonem ictuque Nepam, spolioque Leonem. In latibulis parietum delitescit, & cum aliquid sensit retrocedit capite, cauda emissa icit virulenter. Lucillus apud Nonium. Muscipulæ vt tentæ, ac vt scorpius cauda sublata. Nepam & vocat Auicenna lib. 4. fen. 6. tractatu. 5. c. 3. & 4. AEtius, & Paulus capitibus propriis huius animantis & si Auicenna. c. 4. Nepā vocet gibosum scorpionem, ad morsum cuius mors sequitur cum risu nimio, & voluptatę maxima, vt est eo loci videre. Ortus Christus mortalis non secus ac reliqui homines, pasibilis mortis legibus subditus quia voluit, habitu inuentus vt homo, ventre mortis contentus de iurisdictione mortis, quæ vorabaerat omnes Christi fratres, aculeo falce peccato sui vltimo. Paulus dixit fortissimus hic solertissimusque frater primogenitus noster, ventre terræ mortis receptus, cuius inerat ventri abditus, vt eius venenū icere peccatū scilicet Christū nō posset. Oseę. 13. c. tādē legē veterē mortēq; senescētē iā cōfecit ipse, abscōditus & latēs terræ rimulis triduo, vires exercēs per caput diuinitatis, ex quo in humanitatē venit robur tantū in vltimū sui & caudā quasi, quo mortē icit & vicit. Hinc Paul⁹ deridet mortē & deridet peccatū, quę stimulis & aculeis percutiebāt antea, qualiter hoc ipso Domino, vētre mortis cōtēto & terræ viscerib⁹, mors ipsa ictu perierit, eius quē ipsa suo gremio portaberat, non secus ac fœmina scorpio illum tenet, a quo occiditur tandem ventreque ocluserat, quo inquit, vbi est mors victoria tua? Vbi stimulus tuus? stimulus mortis peccatum. 1. ad Corinthios. 15. c. absorta est mors in victoria Christi, hoc fratre maiori vlciscimur de morte & vindicamur nos scorpionis filii eo ipso fratre robusto Reg. 4. c. 11. Athalia regina regnandi cupiditate auida, regnum vsurpauit, extincto omni regio semine, seruato solū Ioas clā & occulte nesciēte Athalia, per Iosabaā filiā Iorā qui Athaliā trucidauit & expolauit omnibus imperii iuris vitę tādē postea in tēplo sedēs super tribunal maiestate pōpa & apparatu potētia & robore, vnus Christus superstes de omni semine Adæ, Athaliā hebręis tempus, vicit lōgamque expectationem patrum, dum tempus fuit, mortem fratrum nostrum occissorem euicit subigauit destruxit, dixit Paulus, vltor Christus vindictam sumpsit de morte peccato & Dæmone, qui erat sapien-

sapientia Patris solertissimus omnium, ipsaque sapientia & sciẽtia, in tribunali araque crucis, maiestate potentia dimittendi peccata, vt dimisit latroni Dimas iustificato, ipso Christo Deo & homine, Iosabaam potentia Deitatis asseruato Hebræis dicitur.

Quo ex natura Scorpionis, Scripturæ sacræ spiritus, locis plurimis elicitur.

CAPVT XV.

DIximus Galenum loco adducto noluisse Deum Scorpiones procreasse, eosdemque non ab eodem opifice a quo homo factos Ethenicum credidisse: quæ si vt decet intelligantur assonant cum iis quæ adduximus Ecclesiastici. 39. capite ibidem enim hæc & alia mala, creata esse in pœnam delinquentium asseritur, & in exterminium impiorum, non quod quæ mala vocamus creentur perse, cum nihil & priuationes sint, consequutiue imo, non in rigore creata sunt mala, consequuntur imo ad illa. Vidit Deus cuncta quæ fecerat & & erant bona valde Geneseos. 1. si enim vidit intellexit, si intellexit, entia, si entia bona, vidit quę fecerat iudicauit, non temere fecit, videns imo & iudicans, prius quasi nostro intelligendi modo præuidēs fecit. Vidit quæ fecit & erāt valde bonâ. formaliter in se, causaliterq; ad alia, quo ad omnia opera & si consequatur aliquid priuatiuū ad hæc, malū illi quod priuatur eodē, Scorpio Vipera & reliqua alia, quæ mortē inferre queunt violētā satis., aut morbos, in se bona, bona & in opere sunt, sequūtur vero eorum opera & actiones priuationes & mala, quo bona formaliter & hac serie. Causaliter mala; mala non ab eodem opifice sunt facta a quo homo, & positiuum, positiui est causa Deus, sed consequūtur ad illa naturæ incompossibilitate & pugnantia, Deus enim mortē nō fecit, nec lætatur in perditione viuorū, creauit enim, vt essent omnia. inuidia autē diaboli mors introiuit in orbē terrarū, & per peccatum mors Sapientiæ. 2. c. Paulus ad Romanos. 5. cap. nos mortem fecimus; & nihil nostrum peccati, anihilauimus nos imo, & mala in nos fecimus, in se bona, nō ergo fecit hæc Deus, sed ea ad quę hæc sequūtur nobis dehonestātibus illa 62

quibus ansam dedimus flagitio & scelere, in Deo enim viuimus mouemur & sumus, per quem omnia facta sunt quo nō est idem opifex neque eadem opificii ratio, hęc vero permisit fieri consequique ad alia, in exterminium impiorum, vt pœnis afficerentur & supplicio debito: nam & si vt positiua sint hæc a Deo, vt eius bonitas sapiētia potentia & perfectio elucesceret, tamen vt mala & lætalia vt mortis causa in exterminium impiorū sunt a nobis: ignis quo excidia mortes ruinæ contingunt, cruciatus temporales & æterni, grando quo tempestates subersiones domorū fructuum vastationes ruinæ, fames mors bestiarum dentes serpētes Scorpii, rhomphea longus scilicet gladius, hoc enim ῥομφαια est græcis Hebræis romach framea dicta latinis, telorum genus oblongum etiam notans, Valerius Flacus, lib. 6. c. 3. Ezechielis. 2. c. sic dicitur vbi roboratur Propheta exterritus, vt intrepide arguat filios Israel reuelles & confirmatur a Domino iis. Tu ergo fili hominis, ne timeas eos, neque sermones eorum metuas, quoniam increduli, & subuersores sunt tecum, & cum Scorpionibus habitas, & vultus eorum ne formides. Vbi ad literam satis iuxta naturam scorpionum metum excutere prophetæ prædicitur, vultusq; eorum ne pertimescat consiliatur Deus. neque enim vultu & si deformi & horrendo, scorpio ore aut dentibus rictu ve, sed ictu vulnus infert spargitque venenum, cauda non ore, quo vultus filiorum Israel oprobria, increpationes, execrationes, nō sunt ab eo viro pertimescendæ qui cum scorpionibus habitat, scit enim talis, quod scorpio ore non continet virus, ideo rationem affert spiritus Deus, ne timeas vultus eorum, quia cum scorpionibus habitas, caudam imo eorum time, vltimum eorum & finem, mortem infernū quo vt resipiscant (fratres enim tui sunt) ab inueteratis peccatis eis consule, misericordiæ lege, & charitatis officio, finem eorum pertimesce, non faciem, posteriora eorum expauesce postremitates non vultus, non os corruptum, & deforme, sed illorū supliciū vltimūque illorum. Infert enim ex natura animatis obligationē. Luc. c. 11. c. sic. Quis autē ex vobis patrē petit panē, nūquid lapidē dabit illi? aut piscē nunquid pro pisce serpētē dabit illi, aut si petierit ouū nunquid porriget illi scorpionē? Scorpiones oriri ex putrefactis quibusdā diximus supra, ex eisdem met putridis renasci, & ex ouuis corruptis & putridis Basiliscos procreari monstrauimus. cap. de Basilisco latè diffuseque nimis

nimis,imo docet Auicenna locis adductis, AElianus, Diascorides li.2 c.citato & li.2.c.11.& c.130.Plinius li.10.c 11. Gisnerius, li.de peste c.6.Galenus de theriaca ad Pisonem c.4.docent serpéte apenso Scorpione coram panone auibusque incubantibus super oua serpentem oriri ex ouis intuitu assiduo,vt vnde oua sperabant & fœtus Scorpionem recipiant,non secus qui attente & affectate vident venenata fugatia bona, suspensaque & alta reptilia & serpentia venerantur & colunt intuitu iugi & continuo. Scorpiones procreari ex ocymo communi nostro masticato & soli exposito,manipuloque ocymi olenti Scorpiones vocari, & in vnum conuenire odore illectos Holerius in obseruationibus recenset odoratu nimio ocymi,Scorpionem subortum Luteciæ, cuidam fœminæ intra cerebrum,quod disectione cõstitit grauissimis interempta cruciatibus prius,Galenus idem de ocymoPaulus AEtius & Teophrastrus.quo cum eo loci Christus, homines petere a Domino docuisset intrepide,& confidenter, cum à patre expetamus per aduocatum Christum,quem apud patrem habemus,cumque dixisset Lucæ eo loci.11.cap. Et ego dico vobis, petite & dabitur vobis, quærite & inuenietis,pulsate,& aperietur vobis, omnis enim qui petit accipit,& qui querit inuenit,& pulsanti apperitur:subdit quis patrem petit panem, & lapidem dabit illi,negabit ne alimentum pater filijs,qui naturę legibus tenetur alimenta filiis conferre liberalitatis & misericordiæ affectu,aut piscem & dabit serpentem,quis condimentum,& suauitatis aliquid legis(est Dei iugum suaue & leue onus) quis aquatum & deliciarum misericordiæ aliquid,piscem, & dabit serpentem, rigorem, & vltionem,quis oum & semina doctrinæ principia quibus vt paruuli instruamur in lege,vt tandem viri simus quis succesionem & filiorum propagationem, & Scorpionem porriget parricidam,filicidamque,quo cessat posteritas, & successio,dedit Dæmon,lapides pro pane Christo esurienti. Matthæi, 4 cap.Dic vt lapides isti panes fiant, at Deus pro lapidibus panem,lapidibus exclusus Christus,Ihoannis. 8. Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum,panes obtulit Iohannis.5. Ego sum panis vitæ & 6 capite.Pater meus dat vobis panem Marci.12.Et accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, benedixit, & fregit deditque Deus alimentum quo resarcimur,Dæmon excrementum quo inficiamur,Deus piscem dat lætitiam dælitias, dedit To-

dit Tobiæ capite quinto, quo & videret & fugaret Dæmonem, lætitiam quod lumine desiderato perfunderetur: dæmon serpentem venenum tenebras quibus inficimur & imus in prędam mortis, serpentem dedit Geneseos 3. cap. qua lapsus ruina excidium nobis venit calamitas, condimentum expetimus leuamen venenũ offert, dat Deus ouum, successionem, posteritatem, spem futurorum Deuteronomi. 22. cap. Si ambulans per viam in arbore vel in
64 terra, nidum auis inueneris, & matrem ouis incubantem, non tenebis eam cum ouis, sed auire patieris, capta tenens oua, vt bene sit tibi, & longo viuas tempore. Dat oua Deus concedit illa virtutum operum & actionum semina excitanti gratia, fœtus vult educat homo, committanti & consequenti cooperetur, oua retineat vult, non auem, relinquens eum in manu consilij sui, dæmon vero Scorpionem porrigit. Scorpio & Dypsas & nullæ omnino aquæ Deuteronomi. 8. c. minus malum & noxium est minus, non dare quam noxia dare, dat ergo dæmon panis piscis oui que loco, petram serpentem Scorpionem, vt decipiat iis quæ videntur talia boni specie, pessima quæuis mortifera & venenata, vt porrigat, quo dixit panis loco lapides, qui colore & figura panẽ representant, soliditate substãtiæ lociq; ortus, inter saxatricũ, venit cõmunitate & frequẽtia similãtur, cortice & mica, coloris varietate internorum & externorum apparentis panis, tũ quod panis reseruetur inter lapides & conseruetur natura, quod inter saxa farina fiat, & coquatur in saxis pauimenti furni, sunt & genera frumenti, triticique plurima quæ inter lapides vberiora fiunt recenset Plinius lib. 18. cap. 11. panes dicti lapidarij quod lapides representent, & lapides dicti panifici eadem de causa, Plautus in Casine, & Festus eo loci: pisces cum serpentibus affinitatem obtinent, ortu, quod vt dicitur Geneseos. 2. aquis vtraque pullulaberint, sunt vtraque reptilia, apedia, reptantia, quo serpentes in aquis non minus omnes quam in terris degunt & iniectæ in aquas viuunt: oua Scorpiones producere corrupta itidem monstrauimus vt & ocymum & alia producunt, vt ergo affinibus apparentibus similibus Christus docuisset nos dœmones decipere, non veris ipsis rebus hæc interrogauit eo loci: his & intelligi potest Apocalypsis locus ille vbi sic legitur capite. 9. Et de fumo putei exierunt locustæ in terram, & data est illis potestas, sicut habent potestatem Scorpiones terræ, & præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem

arborem, nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis & datum est illis, ne occiderent eos, sed vt cruciarentur mensibus quinque & cruciatus eorum, vt cruciatus Scorpij dum percutit hominem, & habebant caudas similes Scorpionum, & aculei erant in caudis earum. Ex igne putei fumus ibidem subortus est, quod stella cecidit in puteum vt ibidem dicitur, quæ cum putei aquas contigisset fumum leuauit densum & caliginosum, plurimi rabinorum de stella Magorum duce, locum hunc cum sequenti contextu interpretantur, temporisque longo interuallo fuisse in Bethlem puteo illam, est hoc tamen deblaterare plane & figmenta astruere, eam enim cometam fuisse miraculo factam reor, creatamque dum licuit, euanuisse postea, nulloque modo in puteum contra suam naturam sine nullo experente incidisse, stellam imo hanc Apocalypsis lumenque illud esse intelligo hæreticorum superbum iuditium, & lumen sibi ad strictorum suo captu & intelligentia, altissima & recondita credentium cœlestia arcana posse deplicare, rati conscendere imo in cœlũ vt lucifer alter, soliũq; ad aquilonẽ suũ ponere ad aurã spiritus Dei, opponere imo se vniuersali Ecclesiæ, similesq; esse posse sese altissimo qui ex se nõ alio ex capite sancit & stabilit, sic illos viribus propriis iuditio suo lumine proprio sine capite: se imo caput iudicãtes cæcutiẽtes malitia, cæcidere in puteũ abyssiestq; illis data abyssi clauis obstinationis, vt alios secũ retineãt quos induxere sua malitia & eorum ignorantia culpabili, fictæque clauis Ecclesiæ creditus permissus in pœnam eorum ob flagitia & scelera commissa, fumus errorum caliginosus ascendit eo lapsu è cœlo demissis, vbi eorum superbia aspirabat, restincto igne vrenti luminis fuliginosæ, Solis lucem & stellarum interturbantes quo fumo simul cum vaporibus aquæ putei densis & putridis, cum vitiis spiritus aura cœlesti non diflatis, stagnatis imo cenosisque aquis, locustæ immundæ fuere subortæ. Suboriuntur enim immunda plurima fumo aquæ permisto, vt multoties papiliones oriri videmus, lucerna in aqua extincta volitantes & leues, diuersa pro diuersa proportione & mistione vtriusque, & in fornacibus Cyprij interim dum aduritur chalcitis lapis pyrigonia dicta animalcula progigni, igne ingenti aqua fornaci iniecta docuit Aristoteles quinto, de Historia capite decimo nono. AElianus libro 2. capit. 11. Rhodiginius libro

citato, Plinius & alii, locustæ ergo putredine ex subortæ in terram irrepsere, quibus data est potestas Scorpionũ: primo vt quinque mensibus solum homines affligant, vt Scorpiones affligunt eo tempore solum, ideo ibidem dicitur, vt cruciarentur mensibus quinque, ab æquinotio enim ad æquinotium venenata affligunt hæc, caloris tempore, quo vrgētur illa calore instigata quinque mensibus, parte Arietis, Tauro, Geminum signo, Cancro, Leone, & virginis parte, quæ & Scorpionem amplectitur & Libram. vis eorum quinque mensibus est fortis & robusta, nam mēse Martio toto & Aprilis parte torpida viuunt, cauernas egressa, vt non iciant, & Nouembris mense reliquisque hyemis sequentibus torpescunt, & latitant cauernis, vt ex Aristotele & aliis. 2. cap. 1. lib. late monstrauimus, quinque ergo mensibus affligunt conatu & rabie non vltra, mortales quinque mensibus oppresos, quinque ætatibus vitæ, vitæ scilicet decursu, infantia pueritia, iuuentute consistentia, & senectute, non vltra exercendi homines, potestatemq; circa corpus non circa animum habentes, circa vitam temporalem quinque mensibus solum, peruertētes vniuersum & homines percutientes, locustæ vt & immunda alia de genere serpētiũ facile oriuntur, putredine quauis, vt & de serpentibus omnibus diximus antea, vt & mōstrosa & deformia huic generi accidere plus aliis aliorum animantium itidem diximus, quo locustæ Scorpionis plurima monstrosse obtinebant, ideo subdit Spiritus Dei & data est illis potestas, sicut habent potestatem Scorpiones vt primo diximus, tum cauda morte & vltimo, tum in tempore percutiendi, secundo nam vt Scorpiones quidam iciunt voluptate, & risu, vt supra monstrauimus, sic ij, lege appetitus deliciis, & voluptatibus soluta & libera viuendi ratione & licentia sine lege & præcepto, appetitus & sensus, solum impositiones sensum obsequentes, tracti in obsequium pasionũ & carnis, interficiũt genitores præceptores & legis Doctores assertoresque fidei, corrumpentes sensum legis adulterantes scripturam, non secus atq; Scorpiones vorant parentes & progenitores, lacerant iciunt cauda, vltima portione appetitus, vili & abiecto sensu, inficiuntque alios.

De pe-

De peculiari Scorpionum ictu quo plurima Scripturæ sacræ loca deplicantur.

CAPVT XVI.

SCorpiones manus palmam cutemq; volæ manus di- 67
ctam, non icere (mirabile dictu) neque icere posse docet Isidorus. 12. AEtimologiarum. c. 4. Vercorius libro 10, cap. 92. antipathia & contrarietate virtute occulta & abdita partis illius, quod temperie amicabili demulceatur, nec irritetur amica & propicia illius, inter omnia corporis membra quam Galenus temperatissimam inter omnis corporis partes cōstituit. 1. de temperamentis, c. 5. de compagine membrorum. c. 2. de Aathomia Viuorum. c. 3. 6. de vsu partium. c. 6. quod sit tactus instrumentum, quo tangimus exquisitius vola manus & digitorum pulpa, hinc oportuit temperatissimam esse, vt mediocritate constituta summa (imo ad pondus vocat temperatam) excessus tactus posset persentire & iudicare omnes collectiua perfectione, omnes scilicet sentit, ad quos est impotentia, cum non mutetur ab iis quæ actu habet, docuit Aristoteles. 2. de animo c. de tactu, temperata ergo Scorpio non icit, nec homines temperati afficiuntur Scorpionibus impetuntur vè iis, luxui imo & gulę dediti, locustis acquiescentes (qui harum conditionum sunt imitatione, eo loci Apocalypsis dicitur vltra, quæ vsque in hoc caput distulimus ne longum & prolixum pręcedens afferret tædium caput) sensuumq; legibus boni fugacis, est ergo potestas Scorpionū data iis locustis dictis, potestate scorpionumq; concessa ibidem intemperatos vt vorent, vrantque segetes & fructus, scorpionū more, imo quidam cum sint Scorpiones aculei duplicis (monstrauimus) dicitur caudæ earum similes scorpionibus & aculei erāt in caudis earum gemini ictus, erant & aculei duplices, alatique scorpiones locustarum more vt diximus esse plurimos, qui breuiter vitia diseminant, & aculeo voluptatis & ambitionis percutiunt & inficiunt. Isidorus loco allato hypochrisim scorpionis natura depingit, qui vultu miti & facili adacto, caudam exerit & supra caput constituit simulate iciens & percutiens subdole, vt

ſcorpio ſolum ſanguinea animantia percutere diximus ſanguinis vditate illectus, ſpicula ſqualleniti ſicca & torrida veneno vrẽti, neruorum humiditate in illã decurrentiũ, ſic hominẽ plus cæteris impetit quod ſanguinis ſit copioſioris excellentiorisq; multo, temperatiorem naturam quod obtineat, ideoque tactum perfectiorẽ cæteris iuxta Ariſtotelem .2. de animo. c. de tactu, delectenturque Scorpiones ſpiculæ & aculei immiſſu intra ſanguinẽ humanum terreſtres vt iis fugiat, volam manus, & ſi temperata, quod non ſanguinea exanguis imo conſiſtat, hinc eo loci Apocalypſis dicitur: data eſt iis locuſtis poteſtas Scorpionũ terræ, ſunt enim duplices Scorpiones, terrei & aquei ſupra diximus de Scorpione piſce, ex Ariſtotele, Plinio, AEliano, & aliis quo eo loci de morſu locuſtarum dicitur, & cruciatus earum vt cruciatus Scorpionum dum percutit hominem, plus enim homo lęditur, Scorpionis ictu quam animantia reliqua, ob ſanguinem puriorem & depurationem quem habet, tenuiorem, & faciliorem, maioresq; ſentit cruciatus reliquis omnibus, quod ſit tactus perfectiſsimi & acerrimi reliquis cunctis, acriorisque, tum torpeſcit homo illico in actionibus tardus & ſtupidus, calidi vis extinguitur, charitatis feruor ceſſat. Solum homini erecto & celſo poteſt venenum impertiri huius animantis autores iidem allati norunt, reliquis animantibus cubantibus & obliquis, rectis vero hominibus poteſt, quod inermes pedes obtineant & plãtas nudas, reliqua vero animantia vel vngue lato munitas alto & ſolido, vel pilis tutas & refertas hiſpidas, vt in rapacibus animantibus eſt videre, homo nudus pedibus non vnguibus ſolidis vallatas non pilis hirſutas, quo ſi rectus ſtat impetitur ea parte magis, cum quod calceamenta transfigat facile, ſecus vngues ſolidos ſolipidesque, partes pilis in aliis, quod arceatur tactu aſpero & inęquali pilorum frigore & ſiccitate ſquallẽti, quæ fugit, tũ quod irritetur pedũ præſura, & vltra in hos ſibi propinquiores quod irruat facilius, vt hinc in ſtãtes homines rectos plus aliisaggrediatur pedibusq; magis reliquis, dictũ enim eſt Geneſ. 3. c. Tu inſidiaberis calcaneo eius, vt late 1. c. 2. calcaneo ergo impetimur, & recti magishomines lędũtur illo, quod tũc calcaneũ terrã cõtingat plus multo: rectos ideo iuſtos ſtantes impetunt magis, quo cruciatus earum vt cruciatus Scorpij dũ percutit hominẽ, maiores, acrioris, iuſtis magis rectis ſtantibus, hos inficere tẽtãt lędere & corrũpere, quod hinc

maiores

maioris prædæ aliis, vt Scorpio dū hominē inuadit rectum quęrit & celsum hominē vt plantā pedis subtus calcaneū ferire possit, diximus enim ea parte cauitatē esse qua serpens potest lædere mortales, quo pedē facilius terræ æquamus anteriori parte, quā calce, ex ea enim parte substituuntur nobis talones solarum, vt æquet pes sui reliquo, & difficilius hac terrā contingimus quā alio, imo decidit corpus si calcaneo insistamus in motu facile, secus si anterioribus pedis insistamus, molestiamque intulimus maiorē, dū pauimentum calcaneo cōprimimus, tremoremque omnium causamus, quod labentes quasi calcemus, cōtra vero leuius multo pedis reliquo & sine molestia asistentium, fędamurq; magis luto si calcemus calcaneoque cóprimamus, quam si prioribus pedis partibus ambulemus. Catenam astruere Scorpiones, vt hominem iciant diximus antea, ea est cupiditas percutiendi mortales, quæ vt alia feriant animantia efficiunt numquam: est cum eo pugnantia & dissidium, vt pleraque alia interse disentiunt natura, quo dicitur peculiariter cruciatus earum, vt cruciatus scorpij dum percutit hominem. Catena facta vitiorum peccata ex peccatis propendentibus, Plinius libro. 29. cap. 4. Proprium est Scorpionibus quod manus palmam non feriāt, nec vbi pilos attigere morsum incutiunt, desistunt imo a morsu eorum contactu, quo homines pedes & plantas axpetunt maxime, quod minus omnibus aliis pilis vestiantur animalibus, & calcanea icere quod minus adhuc ea parte, a quo Isidorus loco allato, hominis plātas quod pilis destituātur ferrūt vngue lato nō fulcitæ, & li. 2. 25. Plinius Scorpiones iciūt ictu obliquo & inflexo homines subdole & caute iciunt ij nó recto calle, nō via recta imo obliqua vitiorū via, crudeliter infectant ficta Hypochrisi & simulata virtute, se se in Angelos lucis transfigurantes (Christus dixit) doctrinā erroneam, errores imo, & deliramenta veneno serpentis infecti, alios inficere conantur, inducere sectas & paradoxica quæuis. Molitie carnis humanæ allectus scorpio lingere ore tētat prius suggereque per poros sanguinem, vt suggunt insecta alia musce culices pediculi chimices plurima, lenit suauiter prius, ad dū minus allicere quā illi est opus sensit, hominē cutit cauda crudeli dira, viruléto dente caudæ, cum oris dentibus nequiuit, quantum illi sat erat extrahere alimēti nostri, & sanguinis humani, vt vulnere illato suggat copiose, ij omnes autores prædicant supra retulimus

retulimus ore lingunt cruciatus eorum, vt cruciatus Scorpij dũ percutit hominem, ore leni & placipo prius blando, vltimo cauda & veneno dente Scorpionis venenato. Tandem locustæ ex, facie humana & cauda Scorpionis insignitæ erant, vitiosi tetrique homines, non minus quam dedictis pseudoprophetis locum enarrantibus, se præparant declinantes a recto, vt Scorpio cum hominem percutit qui a recta declinat via & tramite prius, quã morsum illi infligat tetrum, corrumpentes sese prius, & alios postea, caudasque similes Scorpionibus ideo habentes, quæ suomet æstuãtes veneno deoq; in alios reiectare querunt. Scorpio, libidinẽ antiquis AEgyptijs notabat vt prædicat Horus lib.5.cap.7.& Cyprianus lib.7.cap.9. Scorpioni enim cœlesti signo, ex humani corporis partibus pudenda sunt dicata, sensere mathematici omnes, Ptolomeus, Alfarabius, cui signo Mars dominatur adulterij infamia notatus, hinc milites mulierosos Aristoteles vocauit, huc spectat Hieronymi illud dictum de Virgine ad Auitum: Caue ne arcuato vulnere Scorpij, & spicula vulnereris, ne inficiaris libidine: Africam significabant antiqui Scorpione. Quod sit eorum copia ibidem maxima, vt cuniculo Hispaniam, equoq; Italiã ostentant. Terræ est Icon Scorpius pictus. Aiunt iuditiarij mortẽ Scorpione signo cœlesti obuenturam, illis quibus mars in signo hoc ortui præfuerit sexto gradu, terra sepeliendos, quo terra illo exprimebatur. Victoria Scorpionibus insignitur cautellosa. Est numisma in quo Scorpio est sculptus, simul cum capite laura ornato ex vna parte, ex alia quadrigæ: sunt cum victoria & eæ literæ. Q. EL. IVLI. BVRSI. Quintus Elius Iulii Bursi. Scorpio vincit cauda debili & leui arte, quæ ore non superaret voraci & horrido, quo victoriam obscuram significabat arte, & cautella partam. In scriptura sacra fit sermo de regione quadam dicta, Ascensus Scorpionis Deuteronomi.8.cap. quod obliqui ascensus sit instar viæ Scorpi ascendentis. Numerorum.3.4. hæc sunt verba. Terra Chanaam iis finibus terminabitur, pars meridiana incipiet a solitudine Sin, quæ est iuxta Edon, & habebit terminos contra Orientẽ, mare salsissimum qui circumibunt Australem plagam, per ascensum Scorpionis, & alibi etiam. Iosue.15.cap. Iudicum.1.capite idem. Dicebatur enim ascensus Scorpionis pars ea terræ Chanaam, quæ ad meridiem spectabat in qua est senna & Cades Barne, regio vero illa Hebræis dicta Maale accrabbin, in terra palestinæ

lestinæ australis plagæ, in confinium Amorreorum, Acrabitenes dicta quod Scorpio Hebræis sit dictus hakrah, vt monstrauimus supra, abundat enim eisdem ea regio & ea parte ascendunt volantes vento Africo aducti simul cum alis serpentibus volatilibus de quibus 2. c.1.lib. & capite de vipera late ex plurimis autoribus diximus, quo cum ascendant in Palestinam secundum eam regionem ex AEgypto Scorpiones, qui veneno sunt & malitia potentissimi, & ob paruitatem occultissimi, quibus aliis maius periculum imminet volitantibus, ideo ascensus corpionis ea pars appellatur. Horrent virus huius animantis venenata & proficua animantia, fugiuntque semel ictos, ab hoc animāti, & odio habent: tribus diebus si non liberentur discedūt cussi homines, & si saluentur aliquot animantia solo auxilio naturæ, sues præcipue, quos non lædit venenum (supra retulimus ex Aristotele & aliis, Apes non iciunt, nec Vespæ in posterum quos cussit Scorpio semel, Plinius lib.28.cap.4. Sunt enim tantę immunditiæ aliqui vt & dæmonibus non percutiantur cōsuetudine & vitiorum asuefactione, debiles adeo vt tentationibus non sit opus, præcipue si libidinosi salacesque vixerint: quasi Dæmones dedignentur illos impetere iam sui iuris, vitiorum corruptella & consuetudine, in naturam permutata, immundi & obscæni quibus non secus ac suibus anima est data pro sale, ne fateant & corrumpantur carnes, sic iis anima est sal, nec munus aliud præstat quā seruare corpus illud, & pondus iners, nec opus aliud eo in corpore exercet, ob multitudinem enim vitiosorum excremētorum quibus sues abundāt, Scorpio respuit eosdem petere, si petat non alte (odore terro) leuiter imo. Est hoc mirabile satis, quod Scorpio gustus sensum dente caudæ obtineat nō minus quam ore, perfectiorem imo, quo Plinius lib.11.cap.37. de dentibus animantium scripsit sic. Dentium tria genera, serrati, continui, exerti: serrati pectinatim coeuntes, ne contrario occursu atterantur, vt serpentibus, piscibus, canibus, cōtinui vt homini & equo: exerti Apro, hypotamo, Elephanto, continuorum quæ digerunt cibum, lati acuti, qui conficiunt duplices, & qui eos discriminant canini dentes ore palato, caudæ animantibus insunt, serpentibus duo, insupera parte dextera leuaque longissimi, tenui fistula perforati, vt aculei Scorpionum, quibus effundūt venenum, est venenum serpētium bilis e vesica fellis, venis sub spina ad os peruenientibus effusa,

effusa, aut ad dentem caudæ vt diligentissimi autores inquit Plinius scribunt, quo resupinantur cum mordent, vt contractis virus excutiant visceribus, Scorpionis caudæ similes dentes insunt vnus & duo & tres quandoque, cauda ergo Scorpius dentes gu-
70 stumque obtinet, quo delectatur maxime caudæ ictu, & magis quam oris: vt non solum vindictæ causa, venenum rabie affectatus compressis dentibus venenosaque animantia eiaculentur visceribus retractis, quo bilem fundant, sese in hostes colligentes, & virtutem spiritusque reficientes, imo & voluptatis causa venenum aspergant, cum & vt virus a se irritans acre & mordax molestans expellant, vt & alia dum excrementa emittimus voluptate afficimur animantia, tum vt gustus liberior expeditior superfit spuitione facta, & viru bilioso & amaro, gustus instrumenta inquinante: tum quod vrens venenum aperiat viam qua sanguis suggatur commodius cuius sunt auidissimi serpentes omnes. Dẽtes ergo cauda exerit Scorpio, præter omnis naturæ animantia omnia, gustumque in cauda nulli alteri viuenti datum præterquam huic. In plurimis tamen Scorpionibus & serpentibus, non apparent cauitates eæ, sed poris solum venenum expurgant humorem spiritum vè infectum, aerem vè alteratum veneno inquinatum, alterante eorum virtute venenosa & venefica, vtraque parte inficit Scorpio & lædit ore & cauda, ore parum leniendo sensu blando excitato, dentibus & aculeo caudæ truculentissime, est os illi vndique vt loquacibus & garrulis vaniloquisque hominibus, non secus ac pisci Meluæ dicto contigit iis, qui ore totus difluit & liquescit, nisi alto capite suspensus teneatur, & tunc seccessu euanescit totus, ore vtrinque hiatu vè liquefactus & fluens Merulam vocant alii, Omni ex parte læsio mors & venenum Scorpionibus inest, & maior, vnde speratur minor: dentes omni ex parte exerit & vibrat ore & cauda, corruptissimos quosque perscribens & notãs homines perditissimos omnimodo omni ex parte virulentos & tetris moribus imbutos.

De vermi-

De vermibus, in genere, dictis.

CAPVT XVII.

IOB. 4.cap.Nunquid homo, Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir? Ecce qui seruiunt ei non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem. Quanto magis ii qui habitant domos luteas qui terrenum habent fundamentum, consumentur velut a Tinea c. vero. 17. sic. Hæc est pars hominis impij apud Deum, & hæreditas violentorum quam ab omnipotente suscipient. Si multiplicati fuerint filij eius, in gladio erunt, & nepotes eius non saturabuntur pane. Qui reliqui fuerint ex eo. sepelientur interitu, & viduæ illis non plorabunt. Si comportauerit quasi terram argentum, & sicut lutum præparauerit vestimenta, præparauit quidẽ, sed iustus vestietur illis, & argentum innocens diuidet, ædificauit sicut Tinea domum suam, & sicut custos fecit vmbraculum. Isaias 50. cap. Ecce Dominus Deus auxiliator meus, quis est, qui condemnet me. Ecce omnes quasi vestimentum conterentur. Tinea comedet eos. hæc sunt & alia nouo & veteri testamento de Tinea loca & de Ærugine, vt dicitur Matthæi. 6. Nolite thesaurizare, vobis thesauros in terra vbi ærugo & Tinea demolitur, vbi fures effodiunt & furantur, & sæpe alibi. Reptilia serpentesque veros primo prosequuti, varia naturæ eorundem deplicauimus, reptilibus communiter dictis hos duos vltimos dicauimus vbi de iisquę corpore reptant, & si pedestria sint, sermonem teximus, prius inter hæc de illis doctrinam sectantes qui vestigium sensile relinquunt motus in reptu, vt de vermibus tandem sermo institueretur qui sunt varii natura ortu & actionibus, inter quos Tinea est reliquis omnibus mirabilior, pedibus omnino destituta, & si vermes sint pedestres plurimi, sed quoniam de hoc est sermo peculiaris in scriptura sacra; ideo & si de aliis caput, de hoc inscripsimus de reliquis dicturi. Varia est satis vermium generatio diuersa & non sibi constans, quidã generantur putredine quarũdã rerũ, semine alij, mediate qui ex semine, illi sine medio, mediate vt animãtia vermes ex semine sati eiecto in fæmellã, vt Bõbaces sericiq; vermes papilione supposito: ex verme succedũt im-

mediate

diate alij vt corrupta eruca vermiculi veniunt. Vermes enim nulli coeunt nec sexu distant maris & fœminæ semen aut fundunt, vt oriantur immediate ex verme, vt quæ coeunt animalia seminis iactu, vt certo & determinato cum careant ortus principio varia extent eorundem genera & formæ variæ incertæ & dissidentis naturæ. Qui ex putredine veniunt, quidam toto corrupto & forma amissa præexistenti succedunt, quidam solum partibus alteratis corruptisque quibusdam in ipsis à quibus fiunt reliquo perfectiori plus multo quam antea, vt vino depuratiori caseo & aliis accidit; corrupto animanti vermes oriuntur putridis carnibus mollibusque eiusdem putribus, demptis partibus seminalibus dictis, ossibus, neruis, cartilaginibus cute ligamentis, venis, arteriis, membranisque corporis, quæ putrescunt & vermes non generant, sed in cineres terramque resoluuntur & halitus, alia in vermes discedunt alterata, & corrupta. Ob siccitatem enim & miscellam tenacé supersunt ossa & resoluuntur illa, frigidiori & sicciori parte seminis conflata: ex mistis corruptis vermes oriuntur putrescentibus iam, Aristoteles docuit. 4. meteororum cap. 2 & 3. non solum toto corrupto, sed parte putrida vt vlceribus adueniunt, aliisque partibus putredinis ope: nó quod putrefactione cum sit corruptio essentia & natura, oriatur aliquid aut generetur: sed quod hæc exigatur præsuponaturque ad generationem horum animalculorum prius, vt interim dum corrumpitur cadauer, pars vè aliqua deest, mistioque soluitur animantis aut misti, calidæ partes & humidæ substantiæ, quæ ebulliunt & feruent, vt dissipentur separenturque e misto, disoluaturque vt miscella, calore coeant autore mistionis omnis, vt eo loci Aristoteles prædicat qui cogit format vnit habeuntes illas, miscet & disponit quá tum potest semper in bonum & esse generationemque tendens, quod instrumentum misti formæ natura sit, vt si altiorem formá non possint suscipere, illam tamen quam potest calor virtute agentis cuius est instrumentum inducere, recipiant illa, actione æquiuoca, modo illo relicto in calore ex calido misti, cuius erat instrumentum prius misto perfecto, cœlo vel concursu astrorú, materiæ apparatu, vt viuens hoc substantiaque animata hæc vermis oriatur, aut illa, diuerso opificio & subiecti miscella, virtute eorum quę adsunt & præcessere, quo non putredine coctione imo denuo facta & illa supposita, putrilagine non corruptione, sed mistio-

ſed miſtione vera,earum partium quæ miſcentur & conſtant, in totius putredine,aut partis , animalcula hæc ſuboriantur miſto ſoluto,hoc modo putredine ſuppoſita,vt generétur vermes, præbeantque ſubiectum quo illi oriātur terra,aqua,vitumina,ſales, mineralia,lapides,virentia,plantæ,animantia,ſucci,eorum partes,humores,excrementa,iiſque confecta,& conſtantia. Aer vero & ignis ſecus,aer ob tenuitatem nimiam qua nequit ſolidum eformare corpus animalculis miſtis , ſolus , ignis vrenti qualitate & æſtu quo abſumit humidum animantis requiſitum . Pura elemēta nullum miſtum ſolum ſeorſum quoduis poteſt efficere, miſta vt modo ſunt,poteſt terra & aqua,ignis & aer nequeunt, quod ſeruent naturæ ſimplicis multum,aer tenuitatis,ignis tenuitatis & æſtus,quibus abſumeret humidam portionē vt ſolueretur miſtum in pulueremq; vt abiret,vt nec aer conſiſtentiam præſtare.Terra putrida vermes generat plurimos varios & diſſidentes lumbricos,terræ inteſtina dictos & alios diuerſos, aqua plurimos qui ſuperuehuntur illa,innantque albos & rubros nigros & pallidos,vitumina generāt æruginea Tineas,ſales teredine euaneſcunt & putreſcunt tandem,vt ad nihilum valeant vltra quam vt eiiciantur foras,& cōculcentur ab hominibus,vt dicitur Matth.5.c.Homines enim conculcant propriè qui talo elatiori a terra calcant,maiorem quo impetum inferunt ob diſtantiam , quæ enim impetu mouere cupimus,diſtantiora eficimus prius, vt aer maiori ex diſtantia motus,maior eius copia impellat motumque iubet : mineralia putreſcunt tardius , alia aliis , at omnia putrent,tardiſſime tamen aurum,generant eorum aliqua vermes,tinea teredineq; vitiantur,cuncta ſaltim ęrugine,vt Vitriolum alumen,ſandaraca,argentum viuum,& alia:lapides cōmunes,& pręcioſorū aliqui omnes tarde non ſecus ac metalla, etſi ferant ęruginem aliis tardius.Virentia in vermes diſcedunt ocymum maſticatum ſoli expoſitum in animalcula,& Scorpiones degenerat.c. præcedenti monſtrauimus & reliqua dum putreſcunt, braſica enim oleraq; erucas varietate mira colorū generāt,vaporibus putreſcētibus ad extra euntibus,partiūhumidarū earum rerū,natura humidiſſimarum,præcipue locis ſatiuis & riguis conſita , ſata loci humiditate:plantis itidem accidunt,ſuccis animalibus,eorū partibus,humoribus,excrementiſq; confectis & cōſtantibus,vermes accidunt,veſtibus ſericis,& ſi tardius Teredo , quam laneis 72

aduenia̋t quod ex humidæ, illæ siccæ natura sint. Imo in cadaueribus animantium postquam recentia vermes sua humiditate generarunt, salita iam & arefacta postea tinea iterum absumuntur carie & teredine, carnes salitas suillas teredine videmus absumi antiquas vermiculis subortis, Polilla, vulgo & alia, Nix imo Tineas creat quę vetustate putrescit Arist. docuit 5. de historia. 19. iis. In iis, quę putredinem nullā posse recipi existimamus animalia veniunt, vermes in niue vestiore hirti pilis & rubidi generantur inquit Aristoteles, quoniam & ipsa nix vetustate rubescit, in niue mediæ terræ, candidi & grandioris inueniuntur, torpēt omnes ac difficulter mouentur, quibus & locus ille Ieremię. 4. Thrēnorum constat, vbi sic dicitur de peruersis iam Nazareis, Candidiores Nazarei eius niue, nitidiores lacte, rubicundiores ebore antiquo, saphiro pulchriores, denigrata est super carbones facies eorum, candida enim & alba vetustate rubescunt, sanguineumq; colorem suscipiunt tempore alterata, pinguedines albissimæ rubent & pallent tempore reseruatę longo rancida, butyrum caseū albissima, porphidi alabastra, ossa, rubescunt tandem temporis tractu, lac vstum igne super papirum iniectum rubescit, papirus ipsaque vsta, & alba omnia: rubra contra dealbantur, vt corallius lapis vstus albescit, rubraque omnia in cineres abeunt candicantes, ideo agni sanguine stolliæ lotę sunt feruentis charitatis igne dealbatæ, post vt essent maculis liberæ, vt sanguine intincta lota & igne exiccata impensius albicant, Apocalypsis 12. c. candicāt albedine summa igne depurantur, & extergũtur Salamandræ more continentes iusti, ebur ergo, & nix candicāt vetustate, quo dixit ebore antiquo rubicundiores Nazaræi, in igne animalcula generantur nō ex igne quorum Arist. meminit eo c. vt nos prægresso retulimus. De fumo enim & fuliginibus Chalcitis lapidis dum exuritur interim, vt de aliis mistorum partibus generari diximus, fiũtq; ideo in vino vermes, in caseo, vestibus, cadaueribus recentibus marcidisq; & exiccatis iā adhuc, sericis & aliis plantarum animantiumq; succisis, & partibus excrementis ve dictis, in lignis seminibus, & aliis dictis comprehensisq; generibus supra, putredine media ex partibus substantiæ eorundem: tum fiunt semine totius immediate discisso, vt locustæ se totis putridis semen locustis præstant, vermibus quibusdam dictis sui ordinis, in terra sepultis prius ante earum obitum, qui circa autumnum est capi-

te ab

te ab alia reciso exerto a terra quæ ad inuicem capita sibi detrũcant illę, vt corpus totũ in dictos vermes degeneret, quando non in locustas, tempore immutatæ alatæq;, aliter ac locustę exigunt illi vermes ex toto subueniunt, vt & veniunt locustæ ex toto corpore animantis quod putridum in oua degenerat & postea in locustas communi ortu earundem], non immediate sed media alia natura geniti animantis alterius, vt vermes Bombaces, postquam sese intra Bombylium & cuculum colligere papylionem creant, qui postea semen generat in congræssu cum fœmina sui generis papilionea, quod fœmina ex vtero pellit, impertita iam virtute prolifica, quæ emoritur illico, superestque semen prolificum vermium, quod postea alteratum calore Solis accedentis, in æquinoctio verno, fotum calore quouis alteratum, vermes suscitat denuo similes præcessoribus illis prægreßisque parentibus: non minus muscæ bruchus, effundunt alteratum semen, quo vermes oriantur, in vitibus, carnibus dicti Querésa nostris, & chersea latinis, & græcis: phenicem oriri dicunt vstione sui, vermiculo genito crescente in posterum in auem longæuam & illustrem, de volatilibus Deo dante dicetur. Exodi. 16. de manna, vltra quam præceperat Moses mensura collecto sic. Qui non audierunt eum, sed dimisserunt quidam ex eis vsque manè, scatere cæpit vermibus atque computruit, & iratus est contra eos Moses. Deuteronomi. 28. cap. legis transgressoribus pœnas statuens inter alia inquit. Vineam plantabis & fodies, & vinũ non bibes nec colliges ex ea quippiam, quoniam vastabitur vermibus. Dictis scilicet. Iudit. 16. Dabit enim ignem & vermes in carnes eorum, vt vrantur & sentiant vsque in sempiternum, de impiis. Quibus, vermes in plantis oriri, in roscido manna, in partibus corporis cõprobatur. Ecclesiast. 19. Et qui seiungerit fornicariis erit nequã putredo & vermes hæreditabunt illum, & extolletur in exemplum maius, & tolletur de numero anima eius &. c. 10. Cum enim morietur homo hæreditabit serpẽtes, & bestias, & vermes. Toto corrupto scilicet. iis & aliis patet vermes dictis generari rebus, sine semine aliquo, nec speciei eiusdem agentis virtute & opere aliũde imo. Christus vermen se prædicat in scriptura sacra, vilem, abiectum humilem, non constitit Christi corpus semine virili, non viro genitore naturæ eiusdem, spiritu imo Deo, piissima omni labe genitrice immuni Deipara Virgine], matris vero officio fun-

cta, vere matris, mater vera hominis veri & Dei. Psalmo ideo. 21. dictum. Ego sum vermis & non homo oprobrium hominum, & abiectio plebis, vbi & abiectum se prædicat, & despectum, quo Isaias. vidimus eum quasi leprosum, & percusum a Deo. Vilem ho
73 minum, & despectum virorum cum iniquis reputatum locis allatis. Non hominis opificio factum, vermis imo instar, alio ortu, cœli virtute, quæ superuenit, Virginem & obumbrauauit, obumbrauit etiam si lumen erat, virtusque spiritus ignei Dei illuminãtis, ex se substantia sua illustrantis omnia, tenebras vmbramque vt fugaret omnem peccati, nullo æstu ignis percita, vmbra & tutella spiritus vallata, tum vmbrauit vt ea vmbra alarum Dei & spiritus protegeretur contra mundi gentiumque inscitiam malitiam & dicteria. Ideo ergo de se dicit vermis sum, & non homo, & propter homines, oprobrium hominum, & abiectio, nõ solum populi, & nobilium, plebis imo & vulgarium hominum. sunt variæ vermium species formæ & naturæ, vt & serpentium sunt variæ, omniumque eorum animantium quæ putredine oriuntur, quod sint facillimi ortus, adeo vt ex eadem materia ex cadauere eodem varij & dissidentes nimis nascantur, plus minus ve alterata materia tempore & loco aere circunstanti adiunctis aliisq; quæ alterant variè, flante Africo alij, Aquilone succedunt diuersi, hac terræ specie, ii, illi alia, quo certo numero contineri nequeunt, cum quod imperfectum & corruptiuum ex quouis deffectu contingat, vt bonum ex integro, maliq; materia sit infinita, ideo non vna pluribus ve oriuntur speciebus, & qui vnius naturæ, monstrosæ frequentissime, facillime vt euarient maxime, multitudineque nimia vt protrumpant, hinc feruere vermibus dicimus & scatere non minus, vt de manna dicitur corrupto Exodi, 16. cap. vt supra retulimus.

De Tinea & Christo vermiculo.

CAPVT XVIII.

74 TINEA vermis est Teredo & Caries, dicta Græcis, σὴς [illegible]. De qua Aristoteles quinto de historia cap. 19. vbi & de vermibus omnibus late edisserit, a quo Plinius Nicander eadem in theriacis refert, dicitur vero multis

multis modis Tinea & non vno, primo enim Tinea, significat Vermes, illos in excrementis animantium subortos, intra animalium cauitates retentos. Eo loci Aristoteles docet, dicti lumbrici cõmunes, qui ventribus animalium progignuntur putredine excrementorum contentorum ibidem, quorum extant tria genera, Latũ, teres, & Ascarida dictũ, ij omnes vermes Tinea cõmuni nomine vocitantur: tũ tinea vulgo polilla, vermis genitus vestibus, lignis, alimentis quã multis, aluearis nõ minus fauis seminibus. Vermiculantur enim hæc omnia carie teredineque afficiuntur & alia itidem, vt & de vermibus supra monstrauimus generari iis & aliis rerum generibus, vt cap. citato Aristoteles docet, exedique Tinea hæc & alia supra retulimus Horatius Epistola. 1. 21. sic, ad librum suum. Aut Tineas pasces taciturnus inertes, aut fugies. Vticã, aut vinctus mitteris Ilerdã. Hãc libris tabulatis, & laneis vestibus frequentissimam scimus, Aristot. docet. 6. de historia, c. 31. vbi sic. Quin etiam aliæ generantur bestiolæ, vt dictum est, tum in lanis & quibusuis lanificio confectis, vt Tineæ quæ lanis puluerulentis præcipue oriuntur, atque etiam magis, si araneus vna includatur, viuatque eodem loco, si quid enim humoris inest, hic absoruens ampliat siccitatem, nascitur & in tunicis hoc ipsum vermiculi genus, tum in cera vetusta, & in ligno. vbi animal gignitur candidum, quod omnium animalium minimum extimatur, nomine Achari, nec nõ alia in cartis, aut iis proximis, quę in veste aut Scorpionis effigie, sed sine cauda generantur per quã exigua. Omnibus prope dixerim vel siccis humescentibus, vel humidis siccescentibus creari animal potest. Nacitur & vermiculus quidam cui nomen a corrumpendis lignis Xylophtoro, quasi ligni perdens dixeris, caput enim suo putamine exerit varium, pedes in postremo habet, vt alii vermes, reliquum corpus tunica areneosa integitur, suoque tegumento hærentes festucas gerit, ita vt forte eas casuque sibi contraxisse dum ambularet videretur, verũ ipsæ natiuæ inhærẽt tunicæ, & vt limacibus testa, sic tota huic vermiculo adhæret lignea, id nec decidit vnquã, sed euellitur vt natiuum, quod si hanc eius tunicam detrahas expirat, parique modo atque limax, testa detracta hæbetescit. Processu vtique tẽporis id quoque in Aureliam transit seu papilionem paruum, vt Eruca, atque immobile viuit vt bombax in cuculo, quid nam ex eo animalis pennati oriatur postea, non est compertum, neque

enim ex iis papilionibus generatur quidppiam in posterum, hęc Aristoteles. Tum tinea generatur in partibus animantium viuorū, præcipue in capite, vbi vermiculi oriuntur multoties, & pediculi varii, carie capite affecto, vt in vlceribus, fauis dictis constat quorum bale. Paulus, AEtius, & reliqui capitibus propriis curationem moliuntur, vt est videre 3. Pauli capite. 1. 1. de compositione per locos Galenus capite. 1. & alii, aliis variis in locis, per similitudinem ad hanc, Tinea & ærugo idem notant significantq; cariem ipsam non solum vermes, sed putredinem lignorum lapidum ossium, ferruginemque ferri teredinem & putrem substantiam, vbi solum substantia disponitur, vt vermiculos producat & alat semel substantia ligni alterata & creato vermiculo, totum quod superest alterat erodit terit vt maxima quæque ligna eo minimo erosa & exesa, alioqui grauia & nullo robore vectilia, facilia in posterum leuia & sine onere leuentur, vt a quouis asportari possint facile illa, sitque quilibet oneri suffecturus hoc minimo excisas vermiculo. Est illius naturæ & conditionis tinea, vt creetur antea multo perfectioribus depuratioribusq, rebus quá aliis, pannis lignis maioris prætii tinea aduenit, antequam communibus multo & vilioribus aliis, vino vetustiori generosiori, caseo antiquiori pinguiori, aliorumque aliis partibus maturatioribus fructibus, tritico feratiori, quando enim hæc summam sunt nacta perfectionem, eo tempore quo sunt coctiora perfectiora mista temperatiora magis, minus humidi crudi obtinentia, partes aliquot putrescere incipiunt, quæ prius maturari cepere, vt quando omnes iam perfectiorem dispositionem sunt nactæ, putrescant illæ rancidæque fiant, vermes vt generentur. Tinea & teredo: hinc pannis pretij maioris. Tinea prius purioris & perfectioris lanæ, quod constet sicciori, & minutiori, exiccatur antea cum minutior sit resistatque minus causis alterantibus, tenuiora enim resistunt minus & minora maioribus & crasis, paribus cæteris, docuit eadem Plinius libro. 11. 35. AElianus, Solinus & reliqui animalium Scriptores, Galenus edocuit. 7. simplicium vbi Cedream Tineas non consentire refert, fugare imo aut longissimo temporis tractu, vt & oleam, & palmæ lignum, ex olea nauigij partes astruunt, naturæ quod sint minus obnoxię tineis, Teophrastus docet capitibus propriis horum lignorū, Vittonius

lib. 9.

lib.9. capite 218. Theodorus Diascorides libro. 2. capitibus harum arborum Galenus & reliqui omnes Nicander in theriacis. Columella Plinius. Christus de se Psalmo. 21. Ego sum vermis & non homo, oprobrium hominum & abiectio plebis. fuit enim cũ iniquis reputatus, & generi hominum oprobrium & dedecus creditus, quod reputatus iniquus mortalium genus infamare videbatur, flagitiosus homo creditus. Hæc tulit Deus, pro hominibus, hic eius amor peruenit vermis scilicet factus abiectus & nouissimus virorum vltimus, & despectus Isaias. 50. cap. eodem dicto. Isaias. 41. de Christo. Noli timere Vermis Iacob, qui mortui estis ex Israel: Ego auxiliatus sum tibi dicit Dominus, & Redemptor tuus sanctus Israel. Humanitati Christi Pater alloquitur æternus, vocatque filium vermem, mortumque ex Israel. Hic est vermis ille Ionæ, capite. 4. qui hæderam erosit, mundique fiduciam, ad cęlestiaque homines aspirare edocuit simulque misericordiam, & pietatem: nam si Ionas de hæderę erosione doluit cur inquit Deus de Niniue non miserebor? Vermis hic crucis lignũ alioqui grauissimũ sic erosit exessit, vt & si naturæ viribus, teredine affici non ferret oliua cupresso & palma constructum, tineis quæ affici nequeunt, viribus tamen Deitatis sic erosit teredineque affectauit vt postea leue facile aquoliuetque ductile substitueretur, nobisque offerretur Christo gestabile iam & ductile, quilibet vt possit crucem tollere, illumque sequi, crux iam facillima & leuis, onus leue & suaue iugũ, onus merces pretiosissima qua cœlum emitur, iugum quo vehimus onera cum Christo, qui infinitæ potentiæ cum sit, nil quasi nobis ferendum reliquit, quæ sibi crux sola, oprobrium dedecus fuit, nobis onus merces iugum cum Christo eodem iugo vincti succedit gloria & honor quæ illi infamia dedecus grauis difficilis, facilis nobis leuis, non sola, cum Christo imo, non integra sed erosa & exessa hoc vermiculo terebrata: qui non secus ac phenix generosa & illustris lignis iis appositis, Sacerdote secundum ordinem Melchisedec, qui panem & vinum sacrificio obtulit propriumque corpus, & sanguinem Deo: fuere hæc quæ Melchisedech obtulit Geneseos. 14. Abraham, Rex Salem & Sacerdos simul. lignis iis strueque lignorum superposita loco caluariæ, igne charitatis fla 75

 grauit,

grauit, ex seque rediens vermiculus hic, in æternum Phenicem commutatus abiit, vi Solis diuinitatis, paratis lignis odoriferis ad Orientem diuinitatis versus. Machabeorum 2. cap. 9. de scelerato Antiocho diris cruciatibus, & morbis ob sua flagitia, a Domino percusso sic dicitur. Nunc humiliatus ad terram in gestario portabatur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans, ita vt de corpore impij vermes scaturirent, ac viuentes in dolore eius carnes scaturientibus vermibus effluerent. Consummunt vermes ea ex quibus generantur, consummit tinea alioqui minima & Teredo molis pusilla, ligna vastissima ingentis molis, cum & duræ solidæque substantiæ, cum sit tenerrimus omnium vermiculus & mollissimus secundum interiora, & si durissimus extra, testa constantissima obductus, Aristoteles eo loci recensuit, Plinius alij, locis adductis. Quibus assonant verba Dauid. Regum 2. cap. 23. illa quibus inquit, enumerans Dei viros fortes qui prælia gererant & cum eo dimicauerant prælia Dei. Hęc nomina fortium Dauid, Dauid sedens in Cathedra, sapientissimus Princeps inter tres, ipse est quasi tenerrimus ligni vermiculus, qui octingentos interfecit impetu vno, post hunc Eleazar, post hunc Semma. Dauid Christum significat. Dixit ipse eodem capite vbi sic. Hæc sunt verba quæ dixit Dauid filius Isai: dixit vir cui constitutum est de Christo Dei Iacob. Iste ergo tenerrimus vermiculus ligni est Christus, qui lignũ crucis durissimũ cõfecit erosit exesit diuinitatis vi, interioribus mollissimus, misericors piissimus, qui secum festucas ligni fert crucis insertas & innatas quasi, testa obduct⁹ incorrupta, & durissima, vẽtris virginei matris Deiferæ sine labę, integ ra, & insuperabili testa vallatus, humanitatis inculpatæ vt sit crucis teredo Christus, & ligni Tinea, mortis, inferni, peccati & culpę pęnæq; nõ minus: hęc erosit terebrauit exesit, vt leuia & facilia superessẽt, posset q; imbellis quilibet, facile pertractare exessa & terebrata, ferret vt quilibet facile hęc omnia. Hac in Cathedra sedẽs Dauid erosit mũdi Cathedrã, sapiẽtiã confudit mortaliũ, ignorantiã probauit stultitiã, & quæ stultitiam iudicabant gentes (Paulus dixit) crucem & scandalum iustificationem stabiliit doctrinam scientiam salutis veritatem sapientiam. Vermem hunc immobilem superesse genitum semel atque ex eadem materia subiecti Aureola peruolauit illo congenita, additu qua vermis parauit viam, parte erosa & exessa, hacq;

elata ero-

elata erodere cessare,requiescere,antea excedentes erodentesque continuo,sine intermissione.

De Tineæ misticis ex natura animantis in scriptis sacris.

CAPVT XIX.

Docet eo loci Aristoteles Nicander & Plinius reliqui 77
autores dicti Tineam in lignis procreari Plenilunio recisis,quod humiditate vitiosa succoque excremétitio abundent,luna plena eo tempore,vt putrescunt magis carieque afficiuntur plus multo, quam lunæ decremento aut silente luna,norunt agricolæ qui vites decrescente lumine arbores omnes amputant, non alio,ligna rescindunt,alias teredinibus replentur eroduntur que facile euanescunt & putrent.Ligna crucis plenilunio Martij resecta excrementitio humore plena referta vitioso succo nostrorum criminum populique inuidia reuellis,luna plena,in oppositione ad Solem iustitiæ, lumine scripturarum pleni,luna,mente peruersa malitia vitiorum soluti & humidi affluentia rerũ,Martio deliciarũ verni temporis cõcupisciẽtię furẽtes,eo vt animãtia furiũt instigata feruore:exesa sunt vermiculo teredine Christo, erosa lacerata , cuius virtute facilia supersunt & leuia,onus iam leue.Eo imo tempore plenilunij est noxium arboribus amputare surculos , quod humor disfluat resecta parte eo tempore nimius,vt cum eo alimentum dilabatur facile,abundant omnia humore lumine aucta luna in ossibus,humidisque medullis cerebro & aliis est videre, maris fluxibus & refluxibus.Tinea erodit,perpetuo absumit conficit, media putredine ortus vermiculus,non cariem non putrem materiam,sanam imo,liberam integram,de hoc dicitur Machabeorũ loco citato,de corpore impij vermis,de vitiorum putrilagine vitij & luxus,mollis & humidæ viuendi ratione,vermes conscientiam erodentes sine intermissione.Tum de impuro obscęno & inquinato corpore terris humoribus referto,inclinationes corruptæ & vitiosæ,corpus quod corrumpitur aggrauat animam, affectat passionibus subortis,vitio corporis terri impetit , lancinat

 animum,

animum, vt hac ex parte labascat facilius vitiisque inquinetur, ex quo ob humorum putrilaginem & chacochimiam, vermes putredo, vermes hinc ex corpore impij, at sanam eius portionem & partes vastant orti semel ex aliis obscœnis & spurcis, contra hac iusti qui corpus suum non coinquinaberunt, vermibus non lacerantur, neque enim dabit Deus sanctum suum videre corruptionem corporis adhuc si opus est, quod non coinquinauerit carnē suam vitiis & immunditia, priuilegium iustorum dum decet: nulli scelestum hominum concessum sine arte & fucis, imo quando ab hoc vermis genere excusarentur impij a Tinea illa, quæ conscientiæ tabulam erodit, qua naufragium fugere potuerunt submersionem imo, non liberantur affiictione summa & dolore visscerum acutissimo Marci. 9. cap. de verme & tinea hac conscientiæ impiorum. Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur, de damnatis submersis Isaias 51. sicut enim vestimentum sic comedet eos vermis, & sicut lanam sic comedet eos tinea, vbi vermen vestimento, & tineam lanę aptauit, lana enim peculiarem vermem generat dictum græcis λιτα lita & λυτα, qui & tuberculis ouiū & abscessibus factis, solet progigni, lanæ prouenit, pinguiori eius parte genitus frigoris impatientissimus, & cum lana & pilis muniatur a frigorisque iniuriis vindicetur, in gratiā tāti beneficij accepti, lanā exedit, miseras oues destituit vellcribus, vt rigeant frigore & algeant ipse & ipsæ. Sibi excidium tandem vt paret, lana & munimento destitutus, frigore rigens in pœnam commissæ ingratitudinis. Vestimentum vermibus absumitur qui perfectiores eius demolliuntur partes depuratiores, late diximus antea, exeditur vt integer cum videatur nil sit aliud præter puluerem & cineres, & cum consistere credatur caries sola putredoque subsistat. Haud secus impij consumentur sicut vestimentum tinea, ad sydera euecti superbi & elati succedere omnia ex voto cum sperabant consistere, puluis tineis vitiorum erosi lacerati discedent iis eisdem quibus gloriabantur, vitiis ipsis quibus erant conuoluti, iis quibus fuere educati amicis creati fauoribus & in altum euecti, muniti artibus, occulti occasionibus sicut lana subdit Iob. eo loci tineis, antequam vestis fiat & habitus vitiorum scilicet, primis liminibus malitiæ, antequam vota impleant, in lana erit tinea absumens percusa quæuis, iis eisdem vitiis dissipabuntur, vitiaque cum illis simul, ne supersit aliis tantæ nequi-

tæ nequitiæ exemplum, depascentur propriis sceleribus, quæ suæ carnis procrearunt passionibus, vt munimentis destituti ipsi, & vitia alta, deficiant, conscientiæ verme, erodantur iugiter lacerabuntur, vsque ad Aureala euolet in cœlum papilioque, suspiria voces ore reserato spiritus, quo illa additu facto ascendat, spiritus, vt hoc remedio vermis quiescat erodereque desinat. (iam supra) quam paucissimi sunt vermes qui Aureolam, non pariant papiliones ve magnos aut paruos ipsis emortuis vel viuentibus, a quibus solum accidentibus euariat alata progenies, non essentia, quam minime vero, & id raro figura. Arist. retulit quinto de Historia animalium capite 19. Plinius libro 11. capite 22. & & 23. iis seruata tamen natura & substantia specieque, solum accidentibus alia, cum easdem omnino actiones naturæ, eiusdemque seruent ritus vniusque speciei opera, quibus identitas diuersitas vè naturæ est pensanda. Vermis Sericinus dictus Bombyx & Bombylis: postea post primum somnum Necydalus compellatus, vltimo vermis adhuc figura seruata Bombyx & susurro, vsque dum Aureola nuncupatur tandem in papilionem ascitus. Semen Bombycinum calore alteratum in minutissimos vermiculos discedit dictos Bombylios, qui post diem quintum ab ortu saturi foliis mori, die vno & dimidio, sexto & dimidio septimi dormiunt altissime, vt postea somno excusso veste priori nigra deposita, sese repleant iterum eodem cibo natura parato, ut transacto septimo denuo sopiti, trium dierum spatio quiescant semimortui animantes, decimo ad initium vndecimi Necydali quasi morte liberi eo tempore compellati, vsque dum Bombyces post tertium somnum decima tertia actum ad principium quatuor decimi veniunt, cibo iterum pleni, vndecima Bombyci, quod Bombos edant, ordirique incipiant è visceribus detractis filis, cuculos astruant obstupendum & superbum sepulchrum, eorum in quo tandem reponuntur ab ortu mortem ruminātes tractātesque de sepulchro & tumulo, nati semel, primum & vltimū eorum opificium docti moriendi scientia & doctrina, struentes ab initio feretrum sepulchrum, inquo nullus fuerat repositus somno tridui transacto vt ascēdat Aureola, vna natura & substātia, defuncta cū verme, semē quæ vermiū relinquat, cōgressu mutuo albo supposito linteo, vocatur ab Ari. Eruca Bōbyx, postea vermis, tādem aureola papilio vè, ore net opificiū mirabile, permeta sua vsque ad Aureolæ exortum, tunc vere emortum, propria virtute 79

tute

tute relicta a se ipso cadaueri proprio, post triduum leuatus in Aureolam speciei eiusdem naturæ vnius, sata semine eiusdē animantis, virtute eadem propria, sine alio agenti, se se imo, disponente semine materiam propriā diuersis suis partibus, vt illa resultet, solum accidentibus varia, recluditurque vermis emoritur vt resultet illa, voluntariè inclusus, oblatus quia voluit. Vermē se prædicat Christus vermis Bombycinus humanitatē pertexuit cuculum, vbi abdidit se se sepulchri triduo, somno illo tridui Aureolam excitauit, gloriosus resurgens mortuo prius semimortus vè Bombyx diuersarum substantiarū virtute, immortalis secūdū diuinitatē, mortus & si Deus carne humanitate mortali & passibili, peruolauit ad ætera virtute propria, nō rapinā arbitratus seese ęqualē Deo, se se de somno excitauit, regeneremur vt nos homines ipsius partes, & naturæ eiusdē homines & adoptione Dii gratia, vt in sua virtute resurgere possimus emortui iā, leuauit se virtute propria suscitauit, nosq; hac accepta è capite nostro Christo propria virtute excitamur, mistici corporis, vt & resurgat homo propria virtute sui capitis, post somnum, mortemque & reuiuiscat. Dormit Bombyx intra cuculum contextum, de cuculo sepulchri vbi nondum quisquam fuerat sepultus surrexit, tela nostræ redemptionis ordita nostræ iustitiæ iustificationis nostræ, prius mortus vt magnam prolem generaret, Aureola in albo Eucharistiæ vnione Christi nobiscum facta communione ideo dicta. Tinea etiam inuoluchra net quibus euoluitur, similia telis araneis telullis quibusdam perlucidis contexta, vt & vermes alii more secundinarum quibus infans vtero continetur, adueniunt in seminibus variæ & dissidentis naturę, gurgulio tritico, fauis, ciceribus, castaneis aliæ & aliæ. Est illud tamen notandum semel ac domicilia fabricauit erosis seminibus Tinea, labore tanto cura & sollicitudine, medulla omni exessa, quo amplior domus latior supersit & pateat magnificentior illustrior, quæ vt fiant nō solum sufficiens alimentum è medulla discisit absumpsit vè, tantum quantum victui esset satis, imo superbo domui consulens, medullam omnem terit disicit, cogi, magnificas semel ac astruxit ędes, penuria alimenti, deserere alioque commeare, quę tanto tēporis dispendio struerat, cognita inscitia, alimenti iacturæ, ostentandi occasione irrogatę, domum quam alimenti proprii prodigalitate, aliorumque fabricauit iactura finiat non prius, quam deserat

ferat, quibus locus ille Iob.27.c. constat quo dicitur. AEdificauit sicut Tinea domũ suã, & sicut custos fecit vmbraculũ. de Impio, quo loci, eorum quæ acquisierit non fruiturum prædicat, instar custodis, qui facit vmbraculum, vt custodiat fructus alienos quorum sibi denegatur vsus, solumque auarus obseruat, vt expẽdat alter. & sicut custos qui fecit vmbraculum vt a calore & æstu Solisque inclementia tueretur, quod tandem Solis ardore absumptum, æstuque exicatũ postquam fructus capessere alii, quos custodierat ipse, igni committitur, qui Solis æstus defenderat vitaberatque incendia ardores, sic impii sanguinis expensis aliorũ substantia & alimento domos magnificas erigentes, templa imo delubra, cogentur discedere subito, vltore Deo, dissipata substantia pauperũ, pupillorũ viduarum, mittereturque vmbraculũ illud in ignem, qui medio vitiorum igne, vmbracula deliciarum pararunt vt deliciose viuerent, exuratur igne adaucto voluptatibus, igne tandem inextinguibili & æterno. Tinea, & ærugo non semper viuum notant aliquid, cariem imo substantiam putrem & exessam significant, multoties sine viuenti aliquo congenito, velut ferruginem & æruginem quasi æris genitum, aut ex ære genitum putre quid rubiginem vocant alii, muscum vè, Plinius lib. 34.c.9. AEra extersa celerius rubiginem trahunt, quam neglecta nisi oleo perũgãtur. Imo & segetes rubigine affici musco vè hoc. docuit Teophrastus lib.4. de causis plantarum, c.7. Est ærugo incidentis segetibus humoris putrefacto, quo vitio spicæ marcescunt & in puluerem fœtidum abeunt confriatilesq; supersunt, significat ærugo & pecuniam ex ære conflatam. Horatius & Iuuenalis docent & Seneca, lib. de breui vita, metallis ergo erugo & Tinea hæc accidit, & si Tinea aliis multis, quibus non ærugo, vestibus & aliis dictis. Thesaurus non solum auri summã notat, sed quarumuis rerum præciosissimam copiam, imo & non solũ præciosiarum sed & rei familiaris multitudinem & prouentum copiosum, obseruatum & repositum, siue vestium siue communiũ aliarum rerum. Quo significatu thesaurizare idem est ac cumulare, & seruare rerum copiosam supellectilem: thesaurizatur hoc sensu triticum, lana, semina, segetes, fructus, & alia. Imo & in malam partem sumitur non minus vt thesaurus stupri, & mali thesaurus. Plautus in Amphit. Teneo thesaurum stupri. Idẽ in Mercoto. quidem thesaurum hunc aportasti mali. Est thesaurus quasi
Theos

Theos θεὸς Deus, aurum αὖρος auros aurum Dei, quod forte fortuna inueniatur Deo elargienti quasi, docet. Quintilianus lib. 2. c.7.11. Abundabunt autem copia verborum optimorum, & compositione ac figuris iam non quæsitis sed sponte, & ex reposito velut thesauro se offerentibus. Cicero.1.de oratore. Thesaurus rerum omniũ memoria. Tobias.4.c. Quomodo potest ita esto misericors si multũ tibi fuerit, abundãter tribue, si exiguũ tibi fuerit, etiã exiguum libenter impertiri stude, præmium enim bonum tibi thesaurizas in die necessitatis, vbi thesaurus bonorum operum vocatur cumulus. Amos.3.c. Et nescierunt facere rectum, dicit Dominus. Thesaurizãtes iniquitatẽ & rapinas in ædibus suis. Paulos ad Romanos.2. secundũ autẽ duritiã tuam, & impęnitẽs cor thesaurizas tibi irã in die iræ, thesaurus ergo omnium est, idẽ que cumulare thesaurizare. Varia ergo Tinea significat scriptis factis, morbum enim capitis ad modũ tinearum fauorũ mellis de quo supra: dictus fauus medicis & melliceri des quod emanet, tineæ illius, laceratis locis, succus quidã mellis instar. Signa Esdræ 4.li.c 8. vbi iustorum statutum depingit iis. Radix mali signata est a vobis, infirmitas & tinea a vobis absconsa est, & in infernũ fugit corruptio in obliuione. Radix mali signata est a iustis vt vltra non crescat nec germinet hoc est signati: de impiis enim. Iob 4. consumentur velut a tinea iis ipsis vitiorũ generibus, quæ procrearunt iis punietur vt per quę peccarunt torqueantur, vt vestis corrũpitur & exeditur suismet progenitis & exortis & iis quæ nutriuit & produxit quo.c.13. dixit. Qui quasi putredo consumendus sum, & quasi vestimentum quod comeditur a tinea. Corruptibilis ab intrinsecis principiis homo, cõtrariis elemẽtis conflatus, ratione & sensu contrarius, potentia potentiæ, lex legi repugnans, iis intrinsecis altis & nutritis propria substantia, iis corrũpendus sum & quasi putredo & caries consumendus, putredo enim consumitur & cessat morte, quæ viuo contigit animali, morte consumendus sum, putredo enim totius aut partis, mortẽ totius aut partis prout fuerit, cessat recisione partis putridæ, filo ergo vitæ preciso consumẽdus sũ vt putredo, & sicut vestis, quæ comeditur a tinea, intrinsecis genitis passionib⁹ & cõtrariis principiis internis paulatim, & insensibiliter, alias si sensibiliter fortasis corrigeretur vitiũ & corruptela, quo maius malũ est hoc a tinea corrumpi, viuendumque caute & vigilanter.

De æru-

De AEruginis & Tineæ tropis, in scriptis sacris.

CAPVT XX.

Cclesiastici.42. in medio mulierum noli commorari, de vestimentis enim procedit Tinea, & a muliere iniquitas viri. de vestimento de habitu de consuetudine Tinea, & de Hæua viri iniquitas, imo cõmorari noli, nã otiũ dissidiũ cõtrarietas tineã causant corruptionẽ & cariem, de vestimento procedit Tinea, est mulier & de vestimento viri de corpore viri sumpta, de vestimento de carne nostra Tinea passionum & originalis actualisque peccati, tinea & teredo, noli ergo in medio mulierum commorari vestes enim quæ in medio aliarum sunt, facile Tineis afficiuntur, quod ventilentur & dilentur minus, omni ex parte impedito spiritus flatu, & inspiratione cohibita spiritus Dei; noli commorari in medio mulierum de veste viri, de vestimẽto enim de carne nostra Tinea peccati labes & infectio procedit, de appetitu de passionibus nostri habitus & carnis, & de muliere iniquitas viri, de carne descensu de appetitu, rationis iniquitas & auersio, conuersioq; ad cõmutabilia bona, mala maiora e muliere, & earum occasione viriũ iniquitates cõmercio, & familiaritate. Isaias.14.c. vbi vatiziniũ de Iudæorum consolatione a Babyloniæ captiuitate liberatione, punitioneq; Pharaonis profert. Detracta est ad inferos superbia tua cõcidit cadauer tuũ subter te, sternetur Tinea, & operimentũ tuũ erunt vermes. est summa corruptio quãdo iam Tinea deserit subiectũ ex quo progenita est, quod sint absumptæ omnes partes vtiles; adeo vt non sit quo pascatur, ideo deserunt summã corruptionem odoreq; grauissimo cadauer tetrũ, deciditq; summa putredine illa, demolito subiecto, vt Tinea adhuc contineri nõ possit quo subtus volutatur, loca quærens tutiora & calidiora, minus distlata & perspirabilia, vt eadem dispositione putredinis qua est suborta conseruetur, quo subtus corpus cadauer sternitur illa & colligitur magis, reconditur summã notans putredinẽ & cariẽ putremq; statum, cũ enim sint erosa interna omnia & deciderit excessio toto, cutẽ erodere vltimo tẽtat, cariosa enim omnia cutẽ vltimo tinea excessam remittũt, cutisq; vltimo exeditur, ꝗ frigida sit & dẽsa cõpactaq; magis, afficitur carie ideo minus & putrilagine:

81

82

ossa tar-

ossa tardius quod frigidiora putredini resistentia magis, calorīq; putrefacienti densiora, vt hinc antiquissimis cadaueribus ossa & cutis reseruentur. Iob dixit alio. Operimentum subdit tuum, erunt, vermes. quod ex humidioribus mollibusque partibus nascantur abundantioribus in misto, quod vita in calido & humido cōsistat, ex siccioribus tineæ copia paucioribus: hinc vermes operient illum. & tineæ subtus eum sternentur. Imo puluis qui a partibus vestium earum ve rerum quæ tineis scatent, partes inquā illę in puluerem versæ, decissæ iam & prolapsæ corpore alterato eodem, puluisque ille quo est illa substantia referta & subtus illam pondere residet, in tineas abiit natura consimili, quæ semel genitæ & cadauer lacerant & exedunt impetuntque semel natæ: vermibus consperso, mollium partium summæ putredinis nota & corruptio summa. hac minatur Pharaonem Isaias eo loci dictis satis iuxta naturam huius animalculi verbis. Vitia vitia corrumpunt maiora minora, tineæ vermes alimento sublato & consumpto subiecto, Martem deserunt, vt incumbant veneri, iram rixas seditiones, vt lasciuiam mollitiem luxuriam sectentur, pacifici & molles fiunt fœminei quieti vt lasciui & vt appetitus concupiscibilem prosequantur partem, irascibilem remittunt. Vermes tinea corrumpentes, & malo contagioso & maiori corruptione, alium vitantes. Christi sanguinis expensis cessant inimicitię Pilati & Herodis, in illa die facti sunt amici, cessant rixæ, & contentiones, sacrilegio & crimine lassæ maiestatis, iniustitia & malitia Deicidio & homicidio, tineisque vermes, & cap. 50. Isaias. Ecce Dominus Deus auxiliator meus, quis est qui cōdemnet me, ecce omnes quasi vestimentum conterentur, tinea comedet eos. Qui & si ad literam sensus figuratus de Christo est. Tamen tropologicus extat ibidem contentus. Deus miseretur acusatne minem, vt remittat acusat, non vt incusset vt absoluat imo dimittat, Dæmon vt pœna afficiantur & suplicio puniantur mortales, Deus vt conuertātur Iohannis. 8. Mulieri adulterę, vbi sunt qui te acusabant nemo te condemnauit, neq; ego te condemnabo. Vitiis detersis & pœnitentia salutari detritis, non cōdemnat Deus, vbi vitia quæ acusabant non adsunt, sequentibus verbis de patriæ status securitate verba texens propheta, inquit, quæ cōdemnabant me pasiones carnis appetitus leges, dæmonis suggestiones, mundi occasiones, quasi vestimentum conterentur, cum hoc corpore

corpore mortis huius, vt Paulus dixit cessabunt & finiētur, quasi ve stimentū hoc, & caro, corpusq; mortale, & cū eo sistent hæc, Tineā comedet eos affectus, vt comedet vestē cuius erāt ii colores & affe ctus carnis, vt sim liber immortalis securus patria, quasi vestimētū cōterentur ex se ipsis ex carne genitis ad carnisq, cōsumptionē defi cient, carnē vestē ipsam lacerātes & cōterētes, ex qua fuere orti, Ti nea vitiūque illud quod in passionibus ex eadē carne fuit natum hoc & carnem absumet vastauit, vitia enim omnia cū excessus sint moderati & iusti, in natura adhuc corporea cōstituta meta & pro- portione, tēperiē labefactāt nostrā & mediocritatē, pariūt morbos eggritudines causant affectusq; quibus natura corrūpatur & desit genitis & cōgenitis semel. c. 15. sic Isaias. Sicut enim vestimentū sic comedet eos vermis, & sicut lanā sic comedet eos Tinea. Vbi vermē vocat Tineā ipsam viuentē, animalculūq; Tineā dictum. Tineā ve- 83
ro catiē ipsam rubiginēque & vermē dictū Lyta, qui lanā & absu- mit (supra retulimus) in ouibus procreari ante tonsurā Oseæ. 5. c. minatur Dominus Israel iis. Et ego quasi Tinea Ephraim & quasi putredo domui Iuda. cū enim malitia Ephraim eo incresceret, vt vero Deo relicto ad Deos falsos, regis naturalis obliti, ad Reges & tyrannos cōfugissent inquit Deus. Et Ego quasi Tinea Ephraim, de Christo intelligo minãte Synagogam rebellē, ex eadem enim veste de carne nostra ortus vermiculus absumet vetera omnia, & erit Iu dæorum Tinea Ephraim quo cōterentur vermiculo hoc: nō secus ac atrita est vermiculo hædera illa vitiosa Ionæ. Eritq; Deus Tinea Ephraim caries putredo, qui aura placidissima illis extiterat qua vindicabātur a putredine & corruptione vitiorū, erit illis corrup- tio & labes permissione flagitiorū, tradenturq; in reprobū sensum permittēte & puniēte Deo malitiā eorum, orieturq; nimio luxu & mollitie illorū, vltor & vindicator criminū, nō secus ac Tinea pu- trescētibus vestibus, lanisq; vdiorib9 & oleosis magis prouenit mul to, sic adueniet Tinea Ephraim populo delicatiori & molliori, pro pter humidā eorū mollē & delitiosam viuendi rationē putredo & Tinea illis aderunt, Deusq; ipse, qui aura spiritus placida & suaui diflabat, quo minus putrerēt ventilati aura spiritus Dei, ipse erit vētus exurens putrefaciēs, & corrūpens omnino non aura spiritus, imo turbo obcęcās, & corrūpēs subertēsque omnia. Baruc. 6. c. Vbi vatizinatur Iudæos apud Babylonios captiuos post septē generatio nes liberādos, hortaturq, vt sibi ab idolatria caueāt illorū, ex pluri mis ostēdēs imbecillia esse idola ac vanissima, inquit. Coronas cer

te aureas habent, super capita sua Dij illorũ, vnde subſtrahunt sacerdotes ab eis aurũ, & argẽtũ, erogant illud in ſemetipſos, Dant autẽ & ex ipſo proſtitutis, & meretrices ornãt & iterũ cũ receperunt ipſum à meretricibus, ornãt Deos ſuos. Hi autẽ non liberabuntur ab ærugine & Tinea, operti autem illi veſte purpurea, extergunt faciẽ ipſorũ, propter puluerẽ domus, qui eſt plurimus inter eos. Satis ad literã iuxta huius animãtis naturã dictũ, cũ puluis loci ſquallor & puluerulẽtia, quæ ideo puluere plena quod nõ diflentur, ſi enim diflarẽtur, puluis tenuiſſimus & facilis excuteretur omnino, qui generat putredinem vt Ariſt. 4. Meteororũ edocuit. c. 2. & Galenus. 1. de differentia febriũ. c. 3. & 8. methodi, c. 2. & 3. & Tineas generent calore aere non ſubintrãte nec exuflãte cõtẽta eo loci, quo veſtes exponuntur auræ frigidæ ne tinea aterãtur, & quas cupimus carnes ſeruare diuitius aeri frigido exponimus, locisq; calidis & puluerulẽtis in cineres abeũt & puluerẽ, & tineis erodũtur illa. Tinea ergo cõterentur cũ puluere abundent tales, domusq; eorũ puluere ſint refertæ meretricibus, carne e puluere formata, paſsionibusque carnis, meretricibus, carne expuluere eodẽ formata ac vir, ex viro mulier, ex coſta viri obliqua natura coſta fragili ſine medulla arecto deuiãs, puluis eſt mulier obliquaque coſta non recta. quo puluere ſcatent ſquallidi & immundi, & faciẽ extergunt verecundiæ cũ medio pulueris dormiãt fornicãtes & adulterãtes, faciẽ mundã oſtentantes, & veſte purpurea induti immundi & ſquallidi omnes, hypochriſi nimia, faciẽ depurgãt toti immundi, quod eã in propatulo exibeãt occultis reliquis puluere plenis, aliàs nec detergerent faciẽ in hominũ cõmendationem faciem, non interna & ſi videat Deus, tineã tñ & æruginẽ nõ effugiẽt nã cũ Tinea veſtes laneas præcipue aterat, & ſi omnes inuadat, & puriores magis depuratioresque lanas prius, ſi nõ ſeruentur cura ſollicitudineq; maiori, ſi enim de iis curetur minus reliquis tinea afficiũtur citius, multo, ideo de iis dicitur veſte purpurea cocco tincta & puluere coccino obducti domos habitant puluerulentas, regali veſte, & inſignia puritatis & perfectionis maioris geſtantes, medio puluere vitam agentes, tinea inficiẽtur & ærugine, illi qui in exẽplũ aliorum cõſtituebãtur aliorũ duces, Eccleſiaſtica bona diſpẽdẽtes meretricibus & adulterijs. Sacerdotes legis Magiſtri Doctores purpura induti cardinales alij, tinea afficientur & ærugine ſi medio puluere viuãt Coronis ſacris
84 ſacerdotio, ſi abutantur, & coronas Eccleſiaſtica bona erogent ſi meretricibus, veſte purpurea ornati, nil enim æquæ ac purpura

Tinea

Tinea eroditur laceraturque, quod lanis purissimis cõstet, & quod puluere coccino ex vermibus cocci gnidij intingatur, qui vermium est productiuus facillimè, quasi naturam redoleat suam pristinam Dei aurum, & argentum dum disipât & meretricibus cõdonant, & recipiunt iterum turpem quæstum. Matth. 6. Lucę. 10. thesaurizare iubet Deus in cœlo quod ærugo & tinea nó possit demolliri ibidẽ reposita, cũ aura spirituq; Deo disflẽrur omni ex parte, cocta prius & omni humiditate superflua exoluta eodem igneo spiritu, qui postea téperat, recreat, reficit, cóseruat, depurat, quo ibi diflata, & spiritu perpetuo flãte flata, æruginẽ aut tineã cótrahere nequeunt: in móte ęternitatis diflata, humida lachrymarũhic secus regione hac & valle, hac quo putrescãt tineaque, & ærugine afficiãtur, in valle hac miseriæ & lachrymarum nostrarum passionum, tot tãtisq; impedimétis nõ vẽtilata spiritus aura, Iacobus. 5. c. Agite núc diuites plorate vlulãtes in miseriis vestris, quæ aduenient vobis diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestiméta vestra a tineis cõmesta sunt aurũ & argétum vestrum æruginabit, & ærugo eorum in testimoniũ vestrũ vobis erit & mãducabit carnes vestras sicut ignis, Thesaurizastis vobis irã in nouissimis diebus. vbi Thesaurum vestiũ & metallorum cógeriem, rerumq; aliarum vocat. Diximus tardius citius vè omnia putrescere posse igne dépto, nisi hic vi astrorum eminẽtia calidi putreat, quod alteretur illis remisso in calore iã inpuro elemẽto aut tenuato vt partes solũ supersint crasiores, corrũpaturq; ideo vi cęli ex Arist. 4. Metheo. c. 2 & 3. est putredo calidarum partiũ misti exolutio à calore externo ambientis facta, & extrinseco rei quæ putret, quo mistum soluitur & miscella vt late Aris. 4. Metheor. & Galenus locis supra adductis, partibus tenuibus misti exolutis calore alteratis & tenuefactis, putrescit & soluitur mistũ, vt vina calore acescunt in acetumq; abeunt, & fugiunt acuũtque, & quę putrescunt frigida supersunt, iã putrida, & si interim dũ putrescũt caleãt amplius, quo ignis cum a nullo calescere posit, cum sit omniũ calidissimus putrescere nequit vera putredine, præter quam a cęlo iis modis, est hæc passio mistorũ coctio, cruditasque Aris. docuit Metheo. 4. 2. c. omnia vero eo dépto possunt modo defacto vt sunt in natura, citius hęc illis, aurũ argentum & alia rãncida fiunt, & putrescunt tãdem æruginéque cõtrahũt, videre est in auro & argéto quę mundãtur, vt splendeãt multoties, insensiliter rubigine alterata substãtia, detersa quo tãdẽ desinunt & deficiunt vt margaritæ senescũt & téporis tractu marcescunt rãcidæ, æruginé vero rubiginéque vir

tutē,exedentē,& causticā obtinere epuloticā græcis dictā dixit, Galen.3.Metho.c.6.7.simplicium.2.per locos,Diasco.li.5.c.48.Plin. Paul,AEtius capitibus de ærugine,Aris.quo secundum naturā ęruginis satis est dictum,ærugo Thesauri vestri carnes vestras exedet, & caustica igneaque & exurēti virtute comedet carnes vestras absumet & teret sicut ignis,hac eadē extorsi eritis,vitiūque illud auaritiæ vestræ ęrugo hęc depopulabitur carnesvestras igne inextinguibili.Vermis ergo tinea est,& ęrugo idē quod tinea aliquādo:quādoque tinea caries & ærugo sunt.Quæ cū tinea inuenitur putrisque materię:ęrugo rubiginē significat multoties,& tinea puluerē rei lacerate,vt patet dictis,vermis vero huius & animalcula,notabile q̃ rei illius cuius substātia alitur colorē representet,sit viridi viridis, albus albis, ruber rubris,lūbis & reliquo præter quāvētre opacus, hic enim omnibusvermibus perlucet,plus minus vè.Aliquib⁹ imo adeo,vt Noctilucæ,& Nitidulæ,Zinzindulæ,Lāpyri,Pyrolāpidi,vt nō secus ac animātia plurima lusciola oculorū fulgore victū noctu quęritāt,sic hæc vētre perlucido & fulgore:vēter idē ac appetitus & sensus,corrupti omnes lumē & cognitionem,vt vētri inseruiant posident sensui & appetitui,quorū Deus vēter est,obscuratis & tenebrosis aliis omnibus eo elucēt,lumē ventris causa obtinētes cui inseruiunt & parēt,de quo supra li.1.c.3.Vermiū sunt speciesvarię Erucæ,Tinea agrestis Ouidius.Quęque solēt canis frōdes intexere filis.Agrestes fineæ res obseruata colonis.ferali mutāt cū papilione figurā.Aureliæ enim volatiles ex erucis corruptis oriūtur,de Bōbace diximus.Acari vermes in ligno nascūtur vt diximus dicti & teredines & Tineæ,& Xilophotorii aut ligni perdes iā supra, cosses & cossi,sunt vermes rubri in ligno pronati capite maximi,toto corpore maiora capita qui habēt,ligna erodunt & terebrāt potētissime. Christus vermiculus est ruber,lignū crucis in suo sanguine erosit capite maiori reliquo,caput Christi Deus,supra ex Paulo,apprime ex his vermiculis esse dictū,qui lignū crucis erosit, ruber sanguine vermiculus,& capite reliquo toto maiori.Imo mirabile dictu.Vermiū horū genus est qui sanguine toto exudat lignū vt emoliat vt facilius erodat,& terebret capite postea dētibus &capitis impulsu facto.Madefecit crucis lignum Christus sanguine efuso,erosit capite diuinitatis. vt facilis leuis crux superesset asportabilis: De reliquis vermibus iā diximus cum nomine eorum ex quibus oriuntur retineant,siue ex fructibus siue ex aliis nascantur vt iam supra.

LAVS DEO.

INDEX LOCORVM

SCRIPTVRAE SACRAE, QVAE HISCE libris veniunt deplicanda, iuxta ordinem librorum veteris nouique testamenti.

Primus numerus librum notat, secundus caput, tertius numerum marginibus insertum.

¶ *si Deus*

Eccle-

Isaias.

Baruch.

Ezech.

Oseæ.

INDEX LOCVPLETISSIMVS RERVM MEMORABILIUM,

que hisce sex libris Scripturæ Sacræ reptilium animantium continentur, primus numerus librum notat, secundus caput, tertius numerum marginibus insertum.

AEnei

Ani-

INDEX.

Chelidres

Crocodi-

D.

pomo-

Exalatio,

Formi-

G.

H.

I.

Man

Pacis

P.

Q.

R.

S.

Sanguinis

Scorp.

T.

Tactus

V.

Viperę

Y.

FINIS.

COMPLVTI,
Ex officina Ioannis Gratiani,
apud Viduam.
Anno M. D. X C V.

*Hex isti de animantibus scripturæ sacræ libri, cō sonant suo exemplari, de-
signatis, Errata, primi, secundi, tertij & quarti libri. Primus numerus folii
paginam, tertius lineam, scriptulum primum errorem,
secundum correctionem notant.*

3.2.10. fructificanti. fructificant
4.1.5. ioquamur. loquamur,
4.2.38. perfectiuis perfectius,
5.2.30. difficiles difficilis,
5.2.36. fpris. spiris,
6.1.31. 1. apho. 3. apho.
9.1.6. peruersi peruersis.
9.2.12 fueri, facere
12.1.33. feruiores, sæuiores.
13.2.3. fu&tu. fuctu,
13.2.33. intellegi. intelligi.
14.2.2. fadebo. sedebo,
14.2.25. colori. coloni,
17.2.16. resiſtētiem resiſtentem,
18.2.4 luxus, luxui,
18.2.11. tēperamētū, tēperamēto
19.1.7. capice. capite,
20.1 36. recicidant. recidant,
20.1.37 extripanda. extirpanda.
22.1.11. thecnuis. thecnis,
23.2.28. fructuent. fluctuent,
25.1.4. fulpheris sulphuris.
25.1.32. concetu, concentu,
26.2.11. militiū. militum
27.1.16. thennas. thecnnas.
29.2.15. desiside, de fide.
29.2.12. petus. pectus.
31.2.18. fine, fine,
32.1.19. ionies. inniens,
34.1.14. vera vero,
36.1.16. illæcerebris illæcebris.
38.2.10. aliquam. alio quam,
49.1.1. deorsum dorsum.
49.1.26. Dipsas, Dipsas.
50.1.28 iocere, icere.
50.2.11. feme, semen.
50.2.21. addectis, adductis.
5 2.26. vtile, vtile.
53.2.23. malorum. maiorum.
54.1.30. co inquinet. coinquinet,
56.1.3. habitu. halitu.
63.1.5. ore tens, ore tenens.
65.1.25. contineantur pręsentia, cōtineātur præterita præsentia.
73.2.16. confrigere, cōfringere.
74.1.16. decrum, dextrū.
76.2.27. acessant, lacessant,
88.2.17 azatto, azotto.
92.1.1. norectur. notaretur.
94.2.26. strepru, strepitu.
97.2.6. contingere, contigere.
103.1.24. relagata. relegata.
110.2.38. astingetis adstringentis
103.1.7. quandam. ad quandam,
15.1.10. in summa. in summo.
118.2.23. innaturationem in aurationem.
119.1.38. expiribant, expirabant.
128.1.23. aut non. aut non suspicamur.
54.2.31. spinarū. spinarū nomine
133.1.6. earundem. eorundem,
134.1 32. pradam, prædam,
138.1.28. ad mortem. ad mortem exitit.
143.2.26. prættiū, prætio.
144.2.22. destituit. destituti.
145.2.3. fugit, fugit.
145.2 28. filem, similem.
146.2.2. in essentiam. in essentia
147.2.33. Sapientiæ.1. Sapient.11.
149.1.21. soboriis, sobrius,
51.1.11. in amundi, in ea mundi.
162.2.2. cauillo, sum. cauillosum
168.2.23. duobis duobus,
171.1.15. defitiat, deficiat.
172.1.32. hæc hæ.
172.2.8. difficulter, difficulter.
173.2.34 leuatis, leuatis exoluto veneno leuarentur.
177.1.12. aliarum, ollarum.
177 1.38. quidliber quilibet.
178.2.28. conquæsiti, conquesti,
184.2.17. sicubus ficubus,
185.1.32. aluerta, aluearia
186.2.37. contractionem, contradictionem,
190.2.33. crudento, cruento,
16 1.1.7. illustrem. illustre.
199.1 20. reciperit, receperit
204 2.14. scaturenitti. scaturienti,
204.2.16. eamire erant,
207.2.24.25.15,
215.2. 30. pregurarct prægurarct,
221.2.15 restitutis restituta,
225.1.14. riualiū riuallium,
227.1.14. caloris. coloris,
2 6.1.9. irrotata, irrorata.
251.2.17. fertum, ferrum.
255 2 7. isdis, ilidis.
2 8.1.1. ferotio es. ferotiores
260.2.36. expositione expręssione.
262.1.1. creaturę omnes. creaturæ omnes prætequam in arbitrarijs.
265.2.10. meda, Medea.
267.1.30. scriptæ, scripta,
267.2.28. interāt intereunt
268.1.31. inficunt. inficiunt.
272.2.2. hubere. vbere.
278.2.31 præcipe. pręcipue.
279.2.16. si sit.
284.2.13. martem. mortem
288.2.20. mira. in ira,
291.2.22. non non, non,
295.1.17. fidelidm, fidelium.
295.1.21. internitio. internecio.
295.1.36. communuta comminuta.
2 4.1.6. parcos. porcos.
296.2.30. luper. super.
297.1.34. figum, signum.
302.2.11. mistici est, mistice exclusiue est.
302.2.20. odere. odore.
304.1.10. sangine sanguine.
305.2.8. perspicisima perspicacissima.
318.2.26. eleoso, oleoso.
320.2.9 parare parare.
321.1.8. deglutibant. deglutiebam:
321.1.37. atinet. attinent.
321.2 21. in trupib⁹ in rupib⁹,
321.2.26. destitur, destituti,
28.1 5. motte morte.
326.2.38. vreo, vero.

8.334.1.26.seipsis.scissis.
335.1.3.etat.erat.
335.2.17.attis, artis.
337.1.25.cocumer.cucumer
338.1.18 dracones.draconisq;
339.1.23 lilum, illũ.
339.2.37.obscenti.obscuri.
340.2.37.filius,filiis
342.2.24.sud.sub.
342.2.36.epus opus.
350.2.5.incédant,incedant,
350.2.15.promicusum.promiscum.
351.2.6.chili.chili quo:
353.1.36.huic,hunc.
357.1.18.macescit.marcescit
359.2.38.cessens ignet, cessent ignes.
369 2.8.capiti capitis.
365.1.33.ha,habet.
365.2 16.quas.quos.
365.2.34.intuertur.intuere tur.
370.1.1.manu.manus.
370.2.2.latiat,latitat.
10.2.2.raptans.reptans.
10.2.2.reptire.repsile.
10.2.1.ϛτεϛτα,ϛϛπιτα.

Quinti & sexti libri, errata.

Epistolæ.1.1.24.abitum,ambitũ.
3.2.30.cogitatiuo,cogitatiua.
5.2.25.pluuio.pluuia.
6.2.37.irriui.irrigui,
7.1.7.cornatas.cornutas.
11.2.15.petrac.petra.
12.2.30.Deus,Deus sit,
13.2.22.vilator,viator,
14.1.37.eliatio.elatio.
20.1.16.etum.tum.
23.1.29.infectar.infectat.
23.2.30.conuerat, conuertat.
24.2 7.astectent.affectent.
25.2.17.mucilagionibus.mucilaginibus.
26 1 32.susceraat, susceperant.
27.2.21.saluator,solutor.
33 2.36.filium,filum.
37.2.1.quibus,quibis.
38.2.21.Itialis.Italis;
41.1.5.pne,que.
44 1.1.piferunt.deferunt,
44.1.12.quædam.quadã.
59.2.16.videcat,videant.
105.2.32.cubtiorum.cubitorum
191.7.oum,ouum.
111.2.10.deoque.Ideoque.
63.2.8.ventris,ventris.
64.1.31.amata,amara.
67.2.31.moralitatis,mortalitatis.
70.2.38.equitatem,equitantem
74.2.21.relegans,relegens.
76.2.31.dilatabitur,dilabitur.
77.1.26.qui,cui:
80.2.37.opere.opera,
88.2.20.iugenei.ignei.
90.2.24.si suum,si suũ.
91.1 9.erant.errant.
72.2.31.obiisse,abusse.
94.1.5.addcto.adducto.
95.1.13. sanguine sanguis fugit.
96.1.15.positu.positum.
96.1.30 summo.summo
96.1.16.Korpizo.Scorpizo.
97.2.4.nnmero,numero enitutur.
99.1.15.passionis passione.
101.1 35.ad cœleos,addicerint aculeos.
101.1.36.vespi.vespæ.
103.2.4.peccato.de peccato.
12-.1.7.distentur.distantur.
122.2.23.fineæ,tineæ.
118.1.4.pectinatim pectinati.
120.2.23.lassæ.læsæ.

In cuius rei testimonium has literas subscripsi, datas Compluti, sexta die Iunij. Anno. 1595.

Licenciatus Christopherus Orduña.

